SANCTI LEONIS MAGNI PAPÆ PRIMI OPERA OMNIA,

NUNC PRIMUM

EPISTOLIS XXX.

Tribúsque de Gratia Christi Opusculis

AUCTIORA;

Secundùm exactam annorum seriem accuratè

ORDINATA;

A Supposititiis, Interpolationibus, innumerísque mendis

EXPURGATA;

Appendicibus, Dissertationibus, Notis, Observationibúsque

ILLUSTRATA.

ACCEDUNT

S. HILARII ARELATENSIS EPISCOPI OPUSCULA, VITA ET APOLOGIA.

Unà prodit è tenebris genuinus

CODEX CANONUM ET CONSTITUTORUM SEDIS-APOSTOLICÆ.

EDITIO SECUNDA,

Nonnullis aucta, emendata, & sex Indicibus locupletata;

Primus, qui & amplissimus, & ad notitiam Primi Tomi maximè necessarius, est LIBRORUM *eorumve Capitum ;* SERMONUM, EPISTOLARUM, *earumve Synopseon, & aliorùm omnium ejusdem Tomi titulorum.*
Secundus *est* CHRONICUS EPISTOLARUM, *prout in hac novâ editione ordinantur.*
Tertius *est earumdem* EPISTOLARUM, *prout in anterioribus editionibus fuerunt ordinatæ.*
Quartus *est earumdem* ALPHABETICUS.
Quintus, *qui pariter & amplissimus, & ad notitiam Tomi secundi utilissimus, est* CANONUM, CONSTITUTORUM, DISSERTATIONUM, *omniumque aliorum ejusdem Tomi titulorum.*
Sextus *tandem,* UNIVERSALIS, *rerum memorabilium.*

Primus, Secundus, Tertius & Quartus primo præponuntur Tomo; Quintus secundo; Sextus, seu ultimus, ad calcem utriusque Tomi rejicitur.

TOMUS I.

LUGDUNI,

Apud JOANNEM CERTE, Bibliopolam in vico Mercatorio, sub signo Trinitatis.

M. DCC.

CUM APPROBATIONE DOCTORUM, ET PRIVILEGIO REGIS.

SANCTO

LEONI MAGNO

ECCLESIÆ ROMANÆ

EPISCOPO,

NEC TANTÆ SEDIS IMPARI,[1]

VIRO APOSTOLICO,[2]

ECCLESIÆ LUMINARI,[3]

ORTODOXÆ FIDEI COLUMNÆ,[4]

VOCIS PETRI INTERPRETI,[5]

APOSTOLICORUM DOGMATUM DEFENSORI,[6]

APOSTOLIS COÆQUANDO,[7]

ANGELIS ÆQUALI,[8]

CUJUS SENTENTIAM QUICQUID UBIQUE CATHOLICUM EST,

VELUT CELESTE ORACULUM MIRATUR,

CELEBRAT, VENERATUR,[9]

CATOLICÆ VERITATIS ASSERTORI,

SED PACIFICO;[10]

ECCLESIASTICÆ PACIS AMATORI,

SED INTREPIDO;[11]

EVANGELICÆ LEGIS INTERPRETI,

SED NON EX SUO;[12]

SACERDOTALIS SANCTIMONIÆ PRÆCONI,

SED NON OTIOSO;[13]

ECCLESIÆ CATHOLICÆ DOCTORI,

SED TRADITIONIS DISCIPULO;[14]

1 Hincm. Rem. l. de Prædest. c. 33

2 Facund. l. 5. cap. 5.

3 Libell. Episc. Orientál. ad Agapetum PP.

4 Lib. Ep. 2 Syriæ ad Justinianum Imper.

5 Relat. Conc. Calch. ad Leonem PP.

6 Libell. Synodicus c. 89

7 Idem c. 94.

8 Prat. Spirit. c. 149.

9 Adrian. PP. 2. in Concil. CP. 4.

10 Ep. 20. S. Leon. ad Flav. c. 2. Ep. 69. Ep. 89. &c.

11 Ep. 78. 79. 80. 81. &c

12 In Ser. & alibi passim.

13 V. Dissert. 1. de Vita & reb. gestis.

14 Leo Ep. 134. 135. &c. It Simplic. PP. Ep. ad Zenon. Aug.

CANONICÆ DISCIPLINÆ

INSTAURATORI SAPIENTISSIMO,[15]

EXECUTORI RELIGIOSISSIMO,[16]

VINDICI[17] FORTISSIMO.[18]

FIDELI AC FIDENTI ECCLESIÆ

PROPUGNATORI,[19]

HÆRETICORUM NON FICTO AUT TREPIDO

IMPUGNATORI.[20]

CUJUS PRO CATHOLICA FIDE

SOLICITUDINEM AC DILIGENTIAM,

LABOREM ET INDUSTRIAM,

LIBERTATEM ATQUE CONSTANTIAM,

OMNIS ECCLESIA PRÆDICARE NON CESSAT.[21]

QUI

MYSTERIUM SACROSANCTÆ

TRINITATIS

CONTRA PRISCILLIANISTAS;[22]

JESU-CHRISTI

INCARNATIONIS NECESSITATEM

CONTRA JUDÆOS,[23]

EAMDEM CUM PATRE SUBSTANTIAM

CONTRA ARIANOS,[24]

HUMANÆ PROPRIETATEM NATURÆ

CONTRA EUTYCHEN,[25]

PERSONÆ SINGULARITATEM

CONTRA NESTORIUM,[26]

ECCLESIÆ

JURA AC POTESTATEM

CONTRA NOVATIANOS,[27]

CORPORIS

15 Facun. l.2. c.6.

16 Idem ibid.

17 Ep. Decr.1.2. &c.Gelaſ.PP. Ep. ad Dardan. & Marcian.Auguſt. ibid.

18 Facund. l.5.p 213. & Diſſ. 1. de Vita.

19 Facund. l.2.c.5.

20 Idem ibid.

21 Idem l.5.c.4.

22 Epiſt. 15.ad Turib. & Serm. de Pentecoſt.

23 Serm. de Nat. & Epiph.Don.

24 Ibid.& in Epiſt.

25 Ep.24. ad Flav.&c.

26 Ep.27. 46. 64. 77. 92 96.97.& in Serm. Fulog. Ep. Alexand. in Defenſ. S. Leonis PP.

27 Ep.14. ad Januar. Aquil. & Ep. 1.ad Afr.

CORPORIS MYSTICI UNITATEM

CONTRA DONATISTAS, [28]

GRATIÆ [29]

SANGUINE MEDIATORIS PARTÆ

OMNIMODAM NECESSITATEM,

GRATUITAM LARGITIONEM,

INSUPERABILEM VIRTUTEM,

CONTRA PELAGIANOS

PELAGIANORUMQUE RELIQUIAS;

MYSTERIORUM OMNIUM

VERITATEM, DIGNITATEM, SANCTITATEM,

CONTRA MANICHÆOS, [30]

SINCERUM RELIGIONIS CULTUM [31]

CONTRA IMPIOS ET PSEUDO-CHRISTIANOS,

CÆLESTI DOCTRINA,

PIETATE SINGULARI,

INVICTO ANIMO,

EXEMPLO, SERMONIBUS, SCRIPTIS

EX IPSO APOSTOLORUM CORDE PROLATIS [32]

EXPLICUIT,

ASSERUIT,

PROPUGNAVIT.

TANTÆ SANCTITATIS,

TANTÆ FIDEI, TANTÆ DOCTRINÆ, [33]

PONTIFICI,

ECCLESIÆ AD VICTORIAM

28 Ep. 1. ad Afr. & in Sermon.

29 Lib. de Voc Gent. Ep. ad Demetr. Capitul. de Grat. & Lib. arb. Epist. 6 ad Aquileien. Episc. &c.

30 Ep. 4. ad Episc. Ital. Ep. 15. ad Turibium. Ser. 8. 15. 23. 74. &c

31 In Sermon. passim, &c.

32 Hormisdas PP. Ep. ad Cler. & Archimandr. 2. Syriæ.

33 Ep. Epist. 44. Galliæ ad Leonem cap. 5.

DIVINITUS PRÆPARATO [34]
SE AC SUAM HANC QUALEMCUMQUE OPELLAM
IN SCRIPTIS EJUS
COLLIGENDIS, PURGANDIS, ILLUSTRANDIS,
POSITAM,
E GALLICANÆ ECCLESIÆ SINU
UNDE OLIM AD PETRI CATHEDRAM ILLE QUÆSITUS EST, [35]
OFFERT, DICAT, CONSECRAT,
DEVOTISSIMUS CLIENS
PASCHASIUS QUESNEL
PARISINUS,
PRESBYTER CONGREGAT.
ORATORII
D.
JESU.
IV. Kalend. Julii
LEONIS MAGNI
MEMORIÆ SACRO. [36]
A. R. S.
CIϽ IϽC LXXV.

34 Allocutio Concil. Calch. ad Marcianum Aug.

35 Prosper in Chronico.

36 Vide Tomi 2. pag. 184. & seq.

AD S. LEONEM
ROMANÆ ECCLESIÆ
TUNC ARCHIDIACONUM,
POSTEA EPISCOPUM
EPISTOLA
JOHANNIS CASSIANI PRESBYTERI,
LIBRORUM SUORUM
DE
INCARNATIONE CHRISTI
CONTRA NESTORIUM NUNCUPATORIA.

ABSOLUTIS dudum Collationum spiritalium libellis sensu magis quàm ser[illegible]gnibus (quia alto Sanctorum virorum sensui sermo nostræ imperitiæ impar fuit) cogitaram, & propemodùm constitueram post illum proditæ inscitiæ pudorem, ita me in portu silentii collocare, ut excusarem, quantùm in me esset, per taciturnitatis verecundiam, loquacitatis audaciam. Sed vicisti propositum ac sententiam meam laudabili studio, & imperiosissimo affectu tuo, Mi Leo,[a] veneranda ac suspicienda Caritas mea, Romanæ Ecclesiæ ac divini ministerii decus, producens me ex illo præmeditati silentii recessu in publicum formidandumque judicium; & nova subire cogis adhuc de præteritis erubescentem: cùmque etiam minoribus impar fuerim, par majoribus à te esse compellor. Ego enim ne in illis quidem Opusculis, quibus per ingenioli nostri oblatiunculam Domino sacrificavimus, moliri aliquid aut usurpare tentassem, nisi Episcopali tractus imperio. Crevit itaque per te oris nostri & styli dignitas. Nam qui jussi antea de Dominicis studiis locuti sumus, nunc id exigis ut de ipsa Incarnatione Domini ac majestate dicamus: ita qui priùs in Sancta Templi velut per Sacerdotalem manum introducti sumus, nunc ductu tuo atque subsidio quasi in Sanctorum Sancta penetramus. Magnus honor, sed periculosa[b] progres-

[a] *Al.* mi Leo venerande.

[b] *Al.* professio.

fio : quia obtineri ſacrorum penetralium ac divini præmii palma non poteſt, niſi hoſte ſuperato. Exigis itaque ac jubes adverſum recentem hæreſim ac novum fidei hoſtem conſerere imbecilles manus, & contra peſtiferi ſerpentis graves hiatus aperto, ut aiunt, ore conſiſtere : ſcilicet ut inſurgentem in Eccleſias Dei ſinuoſis tractibus draconem vis prophetica & ſermonis Evangelici divina virtus, me quaſi incantatore, irrumpat. Pareo obſecrationi tuæ, pareo juſſioni : malo enim de me ipſo tibi, quàm mihi credere, maximè quia id tecum amor JESU-CHRISTI Domini mei præcipit, qui hoc ipſum etiam in te jubet. Supereſt, ut effectum imperati negotii ab ipſo poſtules per quem imperaſti. Tua enim jam hîc magis cauſſa quàm mea vertitur, tuum magis judicium, quàm meum officium periclitatur. Me enim, ſive par ſim tuo imperio, ſive non ſim, ipſa aliquatenus obedientiæ ratio atque humilitatis excuſat : niſi quòd hoc plus meriti eſt in obſequio meo, ſi minus eſt in poſſibilitate Facilè enim cujuſlibet juſſioni ex abundantia ſatisfacimus : illius officium grande eſt & mirabile, qui etiam idem in voto habet, quod in viribus non habet. Tua ergo hæc res, tuum negotium, tui pudoris opus eſt : ora & obſecra, ne imperitiâ meâ periclitetur electio tua ; & opinioni tantæ nobis non reſpondentibus, etiamſi ego per obedientiæ veniam, b[illegible] pareo, tu tamen per inconſiderantiam judicii malè imperaſſe videaris.

CONCILIUM ROMANUM LXX. EPISCOPORUM Gelaſio I. Pontifice habitum.

In Decreto de Libris Apocryphis.

EPiſtolam (*ſuſcipimus*) B. Leonis Papæ ad Flavianum Conſtantinopolitanum Epiſcopum deſtinatam, de cujus textu ſi quiſpiam uſque ad unum iota diſputaverit, & non eam in omnibus venerabiliter receperit, Anathema ſit.

Nicolaus I. PP. in Epiſtola ad Michaelem Imperatorem.

IN Epheſino Latrocinio cunctis præſulibus & ipſis quoque Patriarchis prolabentibus, niſi magnus Leo, imitator ſcilicet Leonis illius, de quo ſcriptum eſt : *Vicit Leo de Tribu Iuda :* divinitus excitatus os aperiens totum Orbem & Auguſtos ipſos concuteret & ad pietatem commoveret, Religio Chriſtiana penitus corruiſſet.

Simplicius Papa in Epiſtola ad Zenonem Imperatorem.

LEo Papa ita plenè atque dilucidè Sacramentum Dominicæ Incarnationis expoſuit, ut non modò Catholicus, ſed ne Chriſtianus quidem valeat nuncupari, quiſquis illic Redemtionis ſuæ cauſſas non evidenter agnoſcat.

Facundus Epiſcopus Hermianenſis Lib. 12. Capite 2.

QUis hujus Romani Antiſtitis (*Leonis*) gravitatem non prædicet ? Quis tantam conſtantiam non honoret ? Movere hunc poſſet ullo modo ſecularis poteſtas à ſententia non retractandi quæ divinitus fuerant conſtituta (*in Synodo Calchedonenſi*) quem corporaliter loco movere non potuit ?

PRÆFATIO.

SANCTÆ Ecclesiæ Catholicæ fundamentum à Christo positum unum est, Fides divina. Fidei porrò fons unicus, Verbum Dei, seu illud quod sacris literis expressum legitur, seu quod Apostolis viva voce creditum per Sanctorum Patrum Traditionem ad nos usque transmissum accepimus. Quamobrem hic labor, hæc opera homine Ecclesiastico digna imprimis censenda est, quæ in eo ponitur, ut geminus ille Catholicæ Fidei alveus ab adventitia colluvie purior semper evadat: ne, vivis illis ac cælestibus veritatis divinæ aquis peregrinarum doctrinarum luto turbatis, inficiantur potiùs quàm reficiantur fidelium mentes.

I. Suscepta novæ Editionis consilium.

Secernendis eluendísque mendis, quibus sacræ Paginæ seu temporum ignorantiâ, seu malitiâ hæreticorum inspersæ fuerant, tam diligenti curâ, tam felici successu laboratum est ab eruditis Ecclesiæ Catholicæ alumnis, ut ab isto jam limpidissimo fonte scientiam salutis haurire cuique sine ulla erroris formidine liceat. At SS. Patrum scripta, per quæ velut per alterum alveum veritas à Christo capite ad nos usque volventibus seculis traducitur, nondum ab erratorum & interpolationum fœce satis purgata sunt, nondum suæ puritati plenè reddita: tametsi jam à centum quinquaginta & ampliùs annis hoc moliri cœperint haud mediocribus vigiliis viri impensè docti, ut nobis sancti Patres toti quasi renascerentur. Ætati nostræ servata palma hæc videtur; in qua præcipuorum ex illis Opera accuratâ recensione, luculentísque eruditorum virorum Commentariis illustrata, vel prodierunt non ita pridem, vel brevi sunt proditura. Mihi pro mearum tenuitate virium hæc tam multiplicis laboris particula contigit, ut S. Leonis Papæ Opera expurganda pristinóque, si possent, nitori restituenda susciperem; Leonis, inquam, scriptorum mole minimi, cognomine Magni, vitæ sanctimoniâ, gestísque juxta & scriptis rebus maximi: cujus scripta tanto sunt majoris in sacra Traditione momenti, quanto & majores Apostoli, quibus successit, & Romana, quam rexit Ecclesia, ceteris Occidentalibus antiquior, omnibus eminentior propter potentiorem, ut loquitur Irenæus, principalitatem semper est habita.

In eo autem, quem nobis sumsimus, labore tot antecessores habuimus, ut vix inter sanctos Patres unus sit cujus scriptis medicam manum plures adhibuerint, nec alius tamen qui eâ curâ magis indigeret. Antequam igitur nostri in hac Editione instituti ac laboris rationem reddamus, operæ pretium est brevi hîc elencho repræsentare quid ab aliis præstitum in suis Editionibus: tum ne sua cuiquam debita laus pereat; tum ut quid opellâ nostrâ huic accesserit faciliùs quisque possit intelligere.

II. Veterum recentiorúmque Editionum Operum S. Leonis Elenchus.

JOHANNES ANDREAS Aleriensis in Corsica Insula Episcopus primam Operum S. Leonis I. Editionem procuravit Venetiis ann. 1485. Typis Andreæ Parmensis socii Artis Impressoriæ. Hæc prima Editio paucas admodum Epistolas continet Sermonibus adjectas. (1485.)

Eadem Editio ibidem repetita est an. 1505. in Typographeio Bartholomæi de Zanis de Portesio Librariæ Artis peritissimo, expensis hæredum nobilis viri Q. Domini Octaviani Schoti. (1505.)

Prodiit Parisiis anno 1511. alia editio in qua insertus habetur Tractatus *de conflictu virtutum & vitiorum*. (1511.)

JACOBUS MERLINUS Theologiæ Doctor Parisiensis evulgavit Parisiis an. 1524. Isidorianam Conciliorum & Epistolarum Pontificiarum Collectionem, in qua Epistolæ Leonis nonaginta quatuor habentur, multis quidem locis mendosæ, sed vicissim in aliquibus multo recentioribus emendatiores. Prælo hæc iterùm subjecta Coloniæ an. 1530. & Parisiis 1535. (1524. 1530. 1535.)

PETRUS CRABBE Minorita Mechliniensis ampliorem Conciliorum Editionem accuravit an. 1538. excudítque Coloniæ: in qua, ut monet ille, *Epistolarum Leonis Papæ I. magis propria & apta ordinatio: quæ enim*, addit idem, *priùs confusè conscripta sunt, nunc secundùm Consulum (modò sciri possint) ac mensium debitum ordinem sunt constitutæ: quibus deficientibus ordo reliquarum Epistolarum, qui aptior visus est, servatur.* Prima igitur laus tentati Epistolarum istarum ordinis Crabbeo debetur: cujus Editio denuò excusa est an. 1551. (1538. 1551.)

PETRUS CANISIUS Noviomagensis, Clericus tunc Coloniensis Diœcesis, qui postea Societati JESU nomen dedit ac pietate doctrinaque insignis fuit uberiorem Operum S. Leonis Collectionem publicavit Coloniæ ann. 1546. & 1547. *Adminiculo*, (1546. 1547.)

ut scribit, *admodum vetustorum & emendatissimorum exemplariorum adjutus ; quamquam haud sine gravi labore.* Laudanda viri adhuc tum junioris diligentia ; non laudandus ubique successus : dum enim auctiorem vult promere Leonem, ejusdem scriptis inseruit libellum illum, *De conflictu vitiorum & virtutum*, quem vel sola mentio Regulæ S. Benedicti non esse Leonis nostri persuadere debuerat. Plura etiam menda magnificásque aliquot Epistolarum inscriptiones continet, quæ nec in anterioribus Canisianâ Editionibus, nec in Codicibus MSS. leguntur, ut suis locis adnotabimus.

1561. LAURENTIUS SURIUS Carthusianus totâ Ecclesiâ celebris Operam suam in Leonis Editione navavit an. 1561. in qua multum se temporis ac operæ posuisse profitetur in corrigendis illius operibus, licet ante annos aliquot, inquit, doctorum virorum studio emendata prodiissent. Fatetur tamen non se totum Leonem suæ ubique integritati ita restituisse, ut nihil jam reliquum esset castigatione dignum : *Nec mirum*, inquit, *cum ipse Leo fateatur etiam tum cum adhuc in humanis ageret, vitiatam fuisse Epistolam illam suam, quæ est ad Flavianum.*

1567. 1569. Idem Leonis Epistolas inseruit suæ Conciliorum Collectioni, quæ anno 1567. Coloniæ prodiit : & priorem Editionem omnium illius Operum anno 1569. Coloniæ recudit.

1568. JOHANNES SICHARDUS Clementis Romani Opera collegit, quibus & veterum Pontificum pseudo-Epistolas adjecit. Hæc post plures Editiones in Germania emissas Parisiis etiam prodierunt anno 1568. cum plurium Pontificiarum Epistolarum præsertímque Leonis nostri accessione, quas ad fidem veterum exemplarium Victorinorum restitutas fuisse testatur Editionis hujus procurator anonymus. Hæc ipsa est Editio, quam Sichardi nomine designavimus in Notis & variis Lectionibus.

1575. 1577. 1583. JOHANNES ULIMMERIUS Prior S. Martini Lovaniensis, ceterique ejusdem Cœnobii Canonici Regulares anno 1575. Leonis Opera cum MSS. Codicibus contulerunt, inter quos vetustum Epistolarum Codicem Johannis Vuamesii I. U. Doctoris laudat Ulimmerius. Hæc Editio Lovanii annis 1575. & 1577. & Antuerpiæ 1583. prodiit.

1585. Insertæ quoque habentur Literæ Leonis Editioni Conciliorum Venetiis emissæ an. 1585. apud Dominicum Nicolinum, qui operam DOMINICI BOLLANI ex ordine Prædicatorum in illorum recensione positam maximè commendat.

1591. Successit his omnibus celebris illa Epistolarum Decretalium summorum Pontificum Collectio, quæ Romæ prodiit ex Ædibus Populi Romani an. 1591. à doctissimo Cardinale ANTONIO CARAFA sacrorum Bibliorum & sanctorum Patrum Editionibus notissimo adornata, ope vetustissimorum Codicum Vaticanæ Bibliothecæ & aliorum ex diversis & longinquis regionibus undique conquisitorum. Id quidem in Epistola ad Innocentium IX. nuncupatoria testatum reliquit ANTONIUS DE AQUINO, qui rapto præmatura morte Carafa, quem incumbentem Operi adjuverat, ejus in lucem emittendi provinciam suscepit.

1606. 1618. 1638. SEVERINUS BINIUS ineunte præsente seculo suam illam Conciliorum Edit. Latinam an. 1606. in publicum emisit Coloniæ quam altera Græco-Latina post duodecim ferè annos subsecuta est, anno scilicet 1618. Quæ postrema Morellianis Typis Parisiis excusa est anno 1638. His porrò insertam habemus Epistolarum S. Leonis Collectionem.

1614. 1618. 1623. 1633. 1651. 1661. 1670. 1672. Integra Leonis Opera Parisiis ante annum 1614. & 1618. edita fuisse non novi : illa autem unà cùm Maximi Taurinensis & Petri Chrysologi Homiliis edita sunt tribus auctiora sermonibus ex veteri MS. Nicolai Fabri Codice, quem nunc celeberrima Thuanorum Bibliotheca Parisiensis servat charactere quasi Saxonico exaratum. Hæc postmodùm prælis sæpè sæpiùs repetitis excusa tum Lugduni tum etiam Lutetiæ Parisiorum annis 1623. 1633. 1651. 1661. 1671. & 1672. Demùm postrema Parisiensis Conciliorum omnium congeries locum Epistolis S. Leonis PP. dedit Tom. 4.

De Leone nostro optimè etiam meriti sunt doctissimus Cardinalis Baronius, qui plures sancti Pontificis Epistolas suis Annalibus inseruit ex Codice Arelatensis Ecclesiæ descriptas, & Gerardus Vossius Tungrensis Præpositus, qui nonnullas ex MSS. Codicibus Cardinalis Sirleti magni apud eruditos nominis publicavit suis Notis illustratas Imò spoponderat idem Vossius editurum se Opera omnia S. Leonis in multis suo studio atque labore recognita, aucta & illustrata. Ita profitebatur ad Calcem Operum S. Ephrem à se editorum ; sed morte præventus, ut opinor, fidem liberare non potuit.

Sua laus pariter hoc nomine debetur doctissimo Jacobo Sirmondo è S. J. quod Leonis Epistolas Gallicanam Ecclesiam attinentes, ad MSS. Codices antiquos emendavit, unius additione auxit & Notis etiam suis exornavit, quas uberiores repræsentat Appendix Tomi 4. Labbeanæ Conciliorum Editionis.

Denique præcipuæ Leonis Epistolæ ad Flavianum emendandæ & illustrandæ operam suam contulerunt, ac partim Latinam, partim Græco-Latinam ediderunt Josias Simlerus in Collectione Scriptorum de duabus in Christo naturis Tiguri an. 1571. & Johannes Leunclavius anno 1578. uterque extra Ecclesiæ Castra positus : nec-non & duo Catholici doctique viri Gerardus Vossius jam laudatus, & Petrus Franciscus Chiffletius S. J. ad Calcem Operum Vigilii Tapsensis.

Post tot tantorúmque virorum curam ac diligentiam in emendando Leone illustrandóque collocatam, aliquid operæ reliquum nobis fuisse nemo facilè credet, nisi quid à nobis fuerit præstitum vel jam oculis ipse lustraverit, vel hîc quæ pro reddenda consilii nostri ratione præfari tenemur, perlegerit.

III. Operis partitio. Quid Tomo I. contineatur; quid operæ positum.

TOTUM Opus in duos Tomos partiti sumus; quorum primus quicquid Leonis est complectitur; in alterum quæ Leoni accedunt, vel Appendicis nomine, vel illustrandi scriptoris nostri gratiâ, non sine Lectoris commodo conjecimus.

Libelli duo planè aurei, DE VOCATIONE OMNIUM GENTIUM ceteris Leonis Operibus præeunt: quoniam scripti ab eo videntur cùm adhuc Archidiaconi munere fungeretur in Ecclesia Romana. Jampridem editi fuerant, primùm inter S. Ambrosii Opera, postmodùm inter Prosperiana; ubique cum mendis longè plurimis ac gravissimis, quas ope præclari Codicis MSS. Thuaneæ Bibliothecæ eluimus, collatis etiam antiquis editionibus, quæ nonnunquam in dubiis subsidio fuerunt. Breviores Notas sparsimus, ubi lucem obscurior textus poscere visus est; ab uberioribus, quibus patebat celebris materies & diuturnis vexata disputationibus, consultò abstinuimus, ne contentioni studere magis videremur, quàm illustrando scriptori.

AUTORITATES DE GRATIA ET LIBERO VOLUNTATIS ARBITRIO subsequuntur. In quibus recensendis minùs à nobis laboratum; quia & jam olim ab omnibus Conciliorum & Epistolarum Pontificiarum editoribus emendatæ, & MSS. earumdem Codicibus abundant Bibliothecarum foruli.

EPISTOLA seu LIBELLUS AD DEMETRIADEM VIRGINEM succedit utrique illi Opusculo. MSS. porrò Codicum, qui illum contineant, tanta penuria est, ut ne unum quidem nancisci potuerimus, qui in locis obscuris depravatísque restituendis opem ferret. Sola exemplaria antiquitùs edita adminiculo fuerunt, cum Scholiis perbrevibus Petri Nannii Alcmariani in S. Ambrosii Opera Basileæ excusa an. 1551. Ubi hæc defuerunt, conjecturæ indulgendum fuit; an infelici successu, unusquisque judicabit.

Erunt fortasse non pauci, qui reum me poscant temeritatis ac non expectati doctiorum judicii, quod tria Opuscula proximè numerata Leonis Operibus indubitanter accensuerim, ne uno quidem in Leonis gratiam clamante Codice vel excuso vel MSS. reclamante ab octingentis & ampliùs annis Conciliorum Scriptorúmque plurium testimonio. Hoc unum in præsenti postulo, ut se paulisper ab omni præjudicio sustineant, qui ita sentiunt, usque dum Dissertationes II. III. & IV. quibus consilii nostri rationes continentur, perlegerint. Interim temeritatis notam abs me deprecor doctissimorum virorum exemplo, qui scriptoribus celeberrimis nonnulla Opuscula ex unius styli suffragio vindicare ac sub eorum nomine publicare non dubitarunt.

SERMONES Pontificis nostri excipiunt præmissos libellos: quæ pars Operum Leonis, quia magis in omnium usu, omniúmque teri solita manibus, magis etiam varietati Lectionum, interpolationibus, mendísque fuit obnoxia. Quod ad eosdem spectat, duo sunt genera Codicum MSS. qui occurrunt in Bibliothecis: alii continent omnes Sermones Leonis in unum corpus collectos, & secundùm solennitatum anni seriem ordinatos, eo ferè modo, qui in editis conspicitur: alii verò sunt Lectionarii libri ad usum Ecclesiarum descripti, qui variorum Patrum Leonísque imprimis Sermones & Homilias habent in Nocturnis Officiis recitandas. Id priores commodi habent, quod sub uno conspectu omnes autoris nostri Sermones complectantur; incommodi verò, quod recentiores plerúmque sint, & quia longiùs à fonte recedunt, minùs emendandis erratis idonei. Posteriores antiquitate proculdubio præstant ceteris; at non uno laborant incommodo. Primum est quòd non omnes continent Sermones, & hi quidem aliquos, illi alios pro diverso Ecclesiarum more, quarum usui descripti sunt: adeo ut immensa & innumera plerúmque evolvenda tibi sint Volumina, ut paucos aliquos Sermones ad illos Codices recenseas. 2. Cùm iidem variis proprísque locorum solennitatibus accommodati sint, sæpè sæpiùs peregrinis quibusdam additamentis & ab autoris mente prorsus alienis auctiores habentur: quibus nonnunquam discernendis vix sufficias. Insigne hujusmodi exemplum habes in Sermone XLI. qui quartus est de Quadragesima. 3. Quia iis Sermonibus describendis addicti sunt sæpissimè rudiores Monachi, nec satis Linguæ Latinæ periti, hinc maculosi mendísque scatentes frequenter hujusmodi libri occurrunt. Iis igitur ex æquo & bono usi sumus, nec fidem cuiquam habuimus, nisi re pensiculariùs examinatâ.

Sermones omnes sub una numerorum serie ordinavimus, non omissâ tamen usitatâ priùs numerandi ratione. Nulli suo loco moti sunt, tribus solummodò exceptis, scilicet quarto in Anniversario Assumtionis suæ, sexto de Collectis & Eleemosynis, & nono de jejunio decimi mensis: qui olim ex Codice Ms. V. Cl. Nicolai Fabri ad Calcem ceterorum adjecti erant; nunc verò suo loco jacent pag. 54. 59. & 68. Numerum Sermonum non auximus: imò verò minuimus, uno & altero in Appendicem rejectis. Unicum Sermonem XCVI. *In Cathedra S. Petri*, ex Regio Codice descriptum ceteris accensuimus, nec accensuisse pœnitet: Etsi enim hoc ipso Præfationis loco primæ Editionis nostram ipsi censuram castigassemus, re tamen iterum examinatâ stiloque perpenso, ad priorem mentem redimus, hunc Sermonem Leoni abjudicare non ausi.

Quid ex Pontificali Romano, quámque ob rationem Sermonibus attexuerimus; quid istorum Appendicula contineat; admonitiones suis quæque locis præfixæ satis supérque explicant.

IV. Quid actum circa Epistolas S. Leonis.

Pacianus in Paræn[e]si.

Epistolæ, quæ ultimam Tomi primi partem occupant, primum meritò locum inter Leonis Opera omnium sententiâ tenent, eò quòd plurima habeant Decreta, quæ ad totius Ecclesiasticæ disciplinæ seu generalis seu Sacramentalis notitiam conferant, ac præsertim Pœnitentialis, in quam quasi fibulam, totius Ecclesiæ disciplinam coarctari jam olim Pacianus monuit. Nec disciplinam solam perdocent Epistolæ, sed & quicquid rerum majoris momenti ab anno 440. per viginti & amplius annos actum est in Ecclesia, id ferè totum his Epistolis vel continetur, vel illustratur.

Sex porrò circa eas à nobis præstita sunt. 1. Rejectæ spuriæ ac subdititiæ. 2. A germanis abstersæ mendorum & interpolationum maculæ. 3. Mutatus ordo & ad genuinum quoad fieri potuit revocatus. 4. Auctus est plurium accessione earum numerus. 5. Suam cuique synopsim præfiximus; quod nec in Sermonibus est omissum. 6. Quotquot occurrerunt ad S. Leonem datæ ab aliis Epistolæ, relativis ejus literis inseruimus, quibus intelligendis sæpè sunt necessariæ, nec legenti Leonem plerumque ad manum sunt.

Unam, quæ est ad Germaniarum & Galliarum Episcopos, de Chorepiscopis, omninò rejecimus; quia de ejus suppositione dubitari non potest: rejectionísque caussas Dissertatione XI. quæ Tom. 2. pag. 329. habetur, exposuimus. Septimam, quæ ad Septimium scripta legitur, & decimam septimam, quæ ad universos Siciliæ Episcopos, ex Epistolarum Leonis nostri numero expungendas censuimus in Notis, suum tamen eis locum servavimus, ne doctiorum judicio, quibus rationes nostras subjicimus, præjudicare videremur.

De genuinarum emendationibus abundè à nobis ratio reddita in Notis, ad quas Lectorem remittimus.

Immutatum Epistolarum ordinem incusabit aliquis, tum quia molesta res videtur antiquo numero assuetis, novum menti velut inscribere, tùm quod difficile futurum sit loca à Scriptoribus sub priori numero citata adire, Epistolis scilicet novo notatis numero, & ignoto jam ordine collocatis. Verùm omnem incommodi metum auferent Indices Præfationem secuturi, qui non posteriorum modò editionum ordinem repræsentabunt, sed & antiquiorum, quod in nullis aliis invenias. Jam verò quàm necessariò ineunda fuerit nova Epistolarum ordinatio, facilè intelliget quisquis recentiorem nostram cum antiqua contulerit, perpenderítque quantoperè Chronicus Epistolarum Historicarum ordo & memoriam adjuvet, & ad claram rerum notitiam conferat, & enodandis plerumque gravissimis difficultatibus prodesse consueverit. Innovandi ordinis necessitatem auxit, & earum accessio Epistolarum, quas primùm publicamus, & veterum confusio: ut enim quæque secundùm annorum ordinem positæ unam historiæ seriem constituunt; ita si triginta de novo additæ, & triginta ex antiquis, quæ nullo temporum ordine servato priùs editæ sunt, promiscuè collocarentur, informe omninò & inconditum Epistolarum corpus conflarent. Tantum verò interest Epistolas restitutâ genuinâ serie recenseri, ut Pelagius II. PP. seu sub ejus nomine Gregorius Magnus, in Epistola ad Eliam & ceteros Istriæ Episcopos, hoc in eis arguat, quòd fuci faciendi caussâ aliqua *ex S. Leonis Epistolis ac Encycliis testimonia sumsissent permixto confusóque ordine.* Et statim recensens ipse testimonia ab Istricis Episcopis prolata ex Epistola ad Leonem Augustum, quæ anteà 78. numerata, nunc verò 132. nostræ editionis est, hanc *ultimam* Leonis Epistolam vocat; ultimam procul dubio Codicis Epistolarum, qui Romæ Pontificum manibus volvebatur, qualis nullus, puto, ad hanc usque diem emersit è tenebris. In Thuaneo exemplari Ms. Codicis Romani, huic adjicitur Collectio triginta & trium Epistolarum Leonis nostri, quæ antiquissima est & vix ab ipso Canonum & aliorum Constitutorum Codice divellenda: eamdem tamen esse, quam Pelagius II. & Gregorius I. præ manibus habebant, non ausim affirmare:

affirmare: quia licet Epistola ultima ab illo appellata, ultima sit earum, quæ ad Leonem Augustum datæ sunt, in laudato Codice, non omnium tamen ultima est; duæ enim ad Anatolium, tertia ad Episcopos qui Calchedonensi Concilio interfuerant, quarta ad Dorum Beneventanum, & post aliqua interjecta, quinta ad Theodoritum habentur in eo exemplari Ms. An ei postmodùm superadditæ fuerint, asseri vel negari à quoquam nisi divinando posse non existimo.

Jam de aucto Epistolarum numero paulò fusiùs differendum. Duas ex Collectione Romana Lucæ Holstenii viri doctissimi accepimus: tertiam enim ante ipsum non editam ex Grimanico Codice emendatiorem habemus. Unam ex Codice Bonævallensi descriptam subministravit Tomus 1. antiquorum Conciliorum Galliæ J. Sirmondi. Unicam etiam transcripsimus ex Bibliotheca Floriacensi; sed cujus fides plurimùm vacillat.

V. Codex Cardinalis Grimani unde acceptus.

Sed viginti & octo insignes Epistolas debet Ecclesia Codici Cardinalis Dominici Grimani, quem Bibliotheca Domûs Institutionis Oratorii D. Jesu in Parisiensi S. Michaëlis suburbio nunc possidet dono acceptum à R. P. Andrea de Berziau Oratorii Presbytero de eadem Domo benè merito. Huic Codex, paternæ hæreditatis pars non ignobilis, obvenit à nobilissimo viro, parente suo, Theodoro de Berziau Classium Inquisitoriarum in Curia Parisiensi Præside, non avita solùm nobilitate, sed propria etiam laude propter eximias animi dotes, literarúmque studium singulare clarissimo. Is porrò Codicem Leoninum cum aliis optimæ notæ habuit à Vitrico suo illustrissimo Andrea Huralto Messæo Regibus Christianissimis Carolo IX. Henrico III. & Henrico IV. à sanctioribus Consiliis, Viro in tractandis publicis rebus prudentiæ dexteritatísque non vulgaris, quem celeberrimus Huraltus Chevernius Franciæ Cancellarius Regii Sigilli Custodem etiam se vivente deligi peroptarat, quem denique gemina ad Rempublicam Venetam legatio difficillimis temporibus feliciter obita clarum reddidit. Is cùm ea occasione Venetiis ageret, ut erat literarum studiosissimus, plurima selectorum librorum Volumina, partim excusa, partim manuscripta diligenter conquisivit, pecuniâ redemit, inque Gallias exportata suæ intulit Bibliothecæ. Ex hujus penu jam à septuaginta & quinque annis aliqua Synesii Opuscula Græca prodiere studio Federici Morelli Regii tunc in Academia Professoris, ope Ms. Codicis Græci, qui Epistolas & Tractatus aliquot continet, quo etiam usus est, mutuante eodem Morello, doctissimus Petavius in sua omnium Synesii Operum Editione anni 1612. annis 1631. & 1640. repetita. Servatur modò Codex iste in Oratoriana eadem Sammichaelini suburbii Bibliotheca.

Venetiis igitur asportatus in Gallias nostras Codex Epistolarum S. Leonis, qui olim fuerat celebris illius Dominici Grimani Cardinalis: ita enim Codicem notatum Num. 1124. propria, ut videtur, manu inscripserat: LIBER DOMINICI GRIMANI CARDINALIS S. MARCI. Is fuit Antonii Venetiarum Ducis Filius, Sabellici, Niphi, Erasmi, Pici Mirandulæ, aliorúmque scriptis celebratissimus, Episcopus Portuensis & Patriarcha Aquileiensis, vir inculpatissimæ vitæ, raræ in Patrem pietatis, omnium scientiarum peritissimus; qui instructissimam 8000. Voluminum Bibliothecam, omnijugis, ut de ea loquitur Erasmus, omnium Linguarum libris refertam reliquit, quam nescio an eandem illam esse rectè crediderim Bibliothecam, quam *in Cœnobio D. Antonii Venetiarum idem Dominicus Grimanus Cardinalis extruxit, instruxitque marmoreis signis ac libris exquisitissimis publicæ commoditati, sumtu maximo*: quod ita testatur Johannes Dominicus Trajanus in Præfatione Operum Guillelmi Alverni Episcopi Parisiensis, quorum Editionem Venetiis procuravit an. 1591. ope imprimis Grimanici hujus Bibliothecæ Codicis. Ex his libris manuscriptus unus fuit, quem laudamus, quémque ut eximiæ notæ Codicem Cardinali obtulerat quidam Antonius Bellonus Utinensis Tabellio, quod ejusdem Epistola seu Donationis Libellus Codici præfixus testatur. Hunc describimus, posteris scilicet significaturum ex quo primùm fonte, quem quidem noverimus, prodierint tot egregiæ Leonis Magni Epistolæ.

Reverendissimo D. D. Dominico Grimano Cardinali sancti Marci Antonius Bellonus Utinensis Tabellio S. P. D.

AUdio te Venetiis erigere Bibliothecam, pulcherrimum Grimanæ virtutis atque munificentiæ monimentum; & maximè lætor: ipsâ enim Artes Liberales, unde clarus honos, colentur in omne tempus. Debebunt & tibi plurimum studiosi, qui posteros omnes multorum participatione Voluminum quæsiveris fieri sapientes. Nec mirum: quippè ille es, in quo sapientia cum liberalitate, liberalitas cum sapientia de Principatu contendunt. Ut autem ipse quantulocunque possum munusculo tuam augeam istam Bibliothecam (Librorum namque vetustate, copiâ, delectu condecoratur) Divi Leonis Codicem hunc antiquitate

venerabilem ad te do. Videbis, & si dignus visus fuerit, delectis inseres. Ceterùm spero, si virtuti fortuna se subscribere dignata fuerit, te quemadmodum scientiâ & sanctitate, ita gradu & sede, quo nil sanè bonis omnibus desideratius, relaturum quondam Leonem ipsum, decimo, qui sedet, si forsan majorem non licet dicere, in nihilo certè inferiorem.

Vale.

E regione istius Epistolæ habetur etiam nuncupatorium Codicis ejusdem Epigramma Germani Belloni, Antonii, ut promtum est credere, consanguinei. Et hoc Lectori repræsento.

En, Grimane, LEO, veteri qui scriptus in Albo
Ad te calesti convolat è specula.
Cujus dia tibi faustè dat dextra Libellum,
Felicémque novo nuntiat ore senem;
Perpetuúmque tibi tandem promittit honorem;
Qui celer à Lavo Jupiter axe tonat.
Ergo cape, atque inter sacrata Volumina Pallas
Condet, & in propriis hac dabit esse locis.
At qua hunc dextra dedit, propriâ te sede reponet;
Et te felicem Jupiter usque dabit.

GERMANUS BELLONUS.

Leoninus iste Grimani Codex annorum ferè est nongentorum, continétque centum & septem Leonis Epistolas, quarum viginti & octo antehâc nunquam editæ: quas authenticas germanásque esse & stylus & materies & Codicis antiquitas & quicquid optimæ notæ sinceritati fœtûs suffragari potest, manifestissimè demonstrant. Earum præterea nonnullas indubitatæ fidei asserunt testes locupletissimi ex variis Orbis Christiani regionibus, ex Africa, inquam, Italia, Gallia, & Anglia advocati, Sedis Apostolicæ Pontifices Vigilius Papa & Pelagius II. Facundus Hermianensis Episcopus, Prudentius Tricassinus Episcopus & Beda Presbyter, qui fragmenta earum aliqua protulerunt suis locis notanda. Leo ipse plures earumdem indicat in aliis ejusdem materiæ Epistolis, ut in Notis nostris observatum Lector inveniet.

Nec hoc solùm debemus Grimanico Codici, quòd plurimis magnísque momenti Epistolis auctiora Leonis scripta reddiderit, sed etiam quòd longè emendatiora, quàm ante essent. Nullus enim Codex occurrit, ex quo plures insignioré̆sque castigationes hauserimus.

Post Epistolas habes aliarum aliquot fragmenta, ut & Commonitorii Legatis ad Calchedonense Concilium proficiscentibus dati: quibus & unica adjicitur quæ restat Juliani Episcopi Coënsis ad Leonem Augustum Epistola; cujus Juliani tot ad Leonem nostrum datæ ex Legationis officio literæ nisi temporum injuriâ excidissent, & Leonis nostri Epistolæ & rerum tunc in Ecclesia gestarum memoria maximam inde lucem mutuarentur.

Tomum primum ferè claudit Vita S. Hilarii Arelatensis Episcopi scriptore S. Honorato Episcopo Massiliensi illius discipulo. Hæc ut Leonis Operibus subjiceretur, postulavit initum à nobis Apologiæ Hilarianæ conscribendæ consilium: cujus occasione cum plurima ex ejus Vita decerpserimus in Dissertatione V. Lectori fontem ipsum adire cupienti commodum erit eum sub oculis invenire. Nec fas fuit ejus consanguinei, Magistri, & in Episcopatu Arelatensi prædecessoris Honorati Vitam ab ipso Hilario conscriptam ab hujus Vita sejungere, tum propter arctum utriusque nexum, tum ut quod reliquum habemus Opusculorum Hilarii si quis cum ejus Vita & Apologia conferre voluerit, ea ad manum habeat, & quidem castigatiora antiquis exemplaribus, quæ etiam rara sunt. Habes eodem loco Metrum, de Genesi ad S. Leonem Papam, quod sub Hilarii nomine circumfertur, & perbrevem ejusdem Epistolam ad Eucherium Lugdunensem Episcopum scriptam.

VI. Quid Tomus II. complectatur. Ac primum de Codice Canonum antiquo.

TOMUS ALTER hujus Operis complectitur Appendicem seu Codicem Canonum & Constitutorum Sedis Apostolicæ ex Codicibus MSS. Thuaneo & Oxoniensi nunc primùm editum, deinde Dissertationes tum in ipsum hunc Codicem, tum in Leonem nostrum: denique Notas, Varias Lectiones & Observationes nonnullas.

Codicem illum amplissimum vetustissimúmque inscripsi omnium qui huc usque editi sunt in lucem, nec contrà aliquem dicturum confido. Certè si de Codicibus Canonum & Constitutorum Romanæ Ecclesiæ loqui velimus, amplius aliquid audeo; nec enim vetustissimum modò & amplissimum, sed unicum dicere debueram. De Justelli prisco Codice quid sentiendum, Dissertatio nostra duodecima explicat. Dionysii verò Exigui

uterque Codex, unus Canonum Synodicorum, alter Epistolarum Pontificiarum, nunquam conditus est ad usum Ecclesiæ Romanæ vel Episcoporum Romanorum seu mandato seu consilio; sed ille quidem instantiâ Stephani Episcopi Salonitani, hic verò Juliani Presbyteri sanctæ Anastasiæ piis, ut ipse ait, studiis & solicitudine: quos postmodùm *usu celeberrimo Ecclesia Romana complexa est*: ita enim ex Cassiodoro asserunt vulgò scriptores rei Canonicæ; licet de solo Canonum Ecclesiasticorum Codice precibus Stephani adornato, non de altero, id Cassiodorus asseveret. Verùm sit ita de utroque; hæc tamen una laus Codicis Dionysiani, quod privati hominis industriâ conditus, ab Ecclesia Romana meruerit adoptari, suísque deputari usibus sexto seculo jam mediam partem elapso. At Codex noster is ipse est, quem sibi confecit Ecclesia Romana statim atque scripto jure & ipsa administrari cœpit & Ecclesias ad suam ordinationem pertinentes regere. Enimverò ante Nicænos Sardicensésque conditos Canones sola consuetudine Ecclesiastica, solis regulis partim à Principibus Apostolorum, partim à proximis eorum successoribus usu ipso vivæque Traditionis manu acceptis jus Ecclesiasticum dictum videtur in Ecclesia Romana: post Sardicensem verò Synodum, de condendo Canonum Codice cogitari cœpit, qui ex Nicænis Sardicensibúsque Canonibus sub una numerorum serie colligatis conflatus, solus per aliquod tempus rerum Ecclesiasticarum regendarum legem sanxit; ac variis per succedentes ætates accessionibus auctus eam formam induit, quam nunc habes præ oculis, quæque ducentorum beatioris illius ævi annorum disciplinam genuinè repræsentat.

Cassiodor. Div. Lect. cap. 23.

Vel ex hoc uno intelligit quisque, cujus palato sapiunt antiquitas Ecclesiastica & Canonica disciplina vetus, quo in pretio habendum egregium istud utriusque κειμήλιον, quo melius aliquid & Ecclesiasticæ rei convenientius haud scio an præsente seculo fuerit à tenebris vindicatum. Plura tamen adhuc sunt, quæ Codicem commendent. Quid enim quod exhibet antiquam illam Canonum Orientalium versionem, quæ in usu fuit per plures Ecclesias Occidentales ante Dionysianam? Hanc quidem ex parte habemus in Isidoriana Collectione: sed nec hanc illam antiquam esse confidentiùs quis pronunciare ausus esset, ante quam id ex ejus collatione cum nostra appareret; nec sincera omninò habetur apud Isidorum, sed mendis, interpolationibus, aliísque corruptelis viciata. Prætereà antiqua Romanæ Ecclesiæ disciplina ex ista versione innotescit, dum aliquos Canones Orientales ab ea rejectos docet, alios mutatos suóque accommodatos usui: quod ex Dionysii versione obscurum manet, quippe qui Canones ad fidem Græci textus transtulit, non habita ratione receptæ ab Ecclesia Romana disciplinæ. Mitto quòd antiquas primásque habet versiones Opusculorum sanctorum aliquot Patrum, quæ seculi quinti initio celebres fuêre, & Pontificum Romanorum Conciliorúmque usu consecratæ; quòd Romanæ Africanæque disciplinæ nexum notiorem facit; quòd plures Fidei Libellos quâ editos, quâ non antehàc editos continet; quòd aliqua Africanorum decreta in editis prætermissa redintegrat; quòd Epistolas aliquot Romanorum Pontificum aliáque monumenta egregiè interpolata sinceritati suæ restituit; quòd non ea solùm exhibet, quæ ad disciplinam Ecclesiasticam pertinent, sed etiam quicquid ferè pro fidei caussa actum scriptúmque est vel ab Apostolica Sede, vel ab aliis Episcopis per illa tempora, id Codex comprehendit: in quo præstat & Dionysiano & ceteris Canonum Constitutorúmque Codicibus, qui nihil de rebus fidei attingunt, si Capitula de Gratia & libero arbitrio Celestini Epistolæ annexa excipias, quæ apud Dionysium habentur & desiderantur in nostro, & Gangrenses anathematismos.

Hæc & alia hujusmodi, quæ suis locis occurrent, præclara quidem sunt. Duo tamen præter illa sunt quæ Ecclesiæ Romanæ studiosos (Ecquis porrò hujus studiosus non sit, si Catholicus) & antiquitatis Ecclesiasticæ amatores magis afficient. Unum, quod ope hujus Codicis dignoscitur, quæ quóve tempore Orientales Synodi in usum receptæ fuerint in Ecclesia Romana, quo Antiocheni Canones, Constantinopolitani, Africani, & si qui alii in controversiam vocantur.

Alterum est: ex eodem nostro Codice repelli ac funditus convelli impudentem calumniam, quam famosi illi Magdeburgenses Centuriatores adversùs sanctissimos Pontifices Romanos Zosimum, Bonifacium & Celestinum sceleratissimè struxerunt, cùm eos palàm & publicè traducunt velut Nicænorum Canonum *adulteratores, falsatores, corruptores*: quasi *per immane scelus & impietatem*, *ac furiosam ambitionem* à Zosimo Papa sciente ac volente suppositi sint Sardicenses Canones pro Nicænis, cùm illos sub Nicænorum nomine Carthaginensi Concilio per Legatos suos obtulit in celebratissima illa Appiarii Presbyteri caussa: *In qua nefaria Decretorum Nicanorum adulteratione pervicaciter persliterit Bonifacius homo ambitiosus*, inquiunt, *& impius*, ac *pertinaciter perseveraverit Celestinus*; *licet Africanam Synodum veriora exemplaria Nicanorum Canonum Constantinopoli & Alexandriâ accepisse, ac sceleratam fraudem falsatorum Canonum detectam esse, probè sciret.* Certa erit deinceps ex Codicis inspectione non dicam

modò apud Catholicos, sed & apud quosvis non desperatæ conscientiæ homines, & scelerata hominum mente corruptorum protervia, & sinceritas candórque Episcoporum Romanorum, qui quod acceptum à majoribus in suo Codice legebant, bona fide protulerunt: quos eamobrem ignorantiæ accusare non possis, quin Africanos Episcopos, Orientales, ac plerósque Occidentales pariter insimules, quibus vel nullatenus vel obscurè admodùm innotuerant Sardicenses Canones ac Nicænorum numerus, de quo ad nostram usque ætatem perseveravit eruditorum controversia.

VII. Cur Codex Leoni appensus.

Hæc quidem optimè, dicet aliquis, ac probata manet utilitas sinceritásque Codicis: sed quamobrem Leonis Operibus annexus, ut simul prodirent: si quidem ille unà cum Dissertationibus sibi propriis Volumini seorsim excudendo sufficere poterat.

Non una profectò ratio id consilii persuasit. Non dicam per id temporis à me Codicem inventum, cùm Leoni edendo incubarem, & inde natam utrumque uno partu emittendi cogitationem; Eodem Codice usum esse Leonem nostrum; Nonnullam lucem ex eo Conciliari Leonis Operibus, ac præsertim eo loci ubi Sardicenses Canones pro Nicænis ab eo laudantur; Multa ejus ætate in Codicem fuisse illata; Magnam partem ab eodem illi insertam; Maximam Eutychis sectatorúmque ejus damnata dogmata attinere, quæ propria est & Leonis victoria & scriptorum ejus materies. Sed potior ratio fuit, quòd Leonis Epistolæ, quæ Operum ejus pars est insignior, sunt velut necessarium Codicis supplementum; quo resecto, Codex nobiliore sui parte minutus mancúsque erit, quo adjecto, jam perfectus est, integrámque exhibet Juris Canonici veteris Romani Bibliothecam, ex qua Ecclesiasticæ administrationis leges depromtæ per tot secula fuerunt ab Apostolicæ Sedis præsulibus.

Epistolas Leonis necessarium dixi Codicis supplementum; quia nihil omninò quod Leonis sit Codici insertum habemus: cùm tamen omnium à Siricio Papa usque ad Anastasium II. Præsulum Romanorum Epistolas præcipuas complectatur, exceptis Anastasio I. cujus nihil superest, Sixto III. qui vix duas Epistolas, & Hilaro PP. qui plures scripsit. Et tamen cujus potiùs Epistolæ suum in Codice locum obtinere debuerant, quàm Leonis, qui & plura ceteris scripsit de disciplinæ Ecclesiasticæ observantia, & in Pelagianis Eutychianísque damnandis (quæ hæreses reliquum ferè Codicis occupant) pars magna fuit, & in posteriori etiam præcipua? Istam omissionem non ex casu vel oblivione contigisse, multo minùs ex contemtu natam quisquam dixerit. Ex industria igitur factum ab iis, qui Codicis Capitibus 41. & 42. (quæ adversus Eutychen Gesta continent & à Leone videntur inserta) satius duxerunt una serie subjungere quæ adversus eosdem hæreticos acta erant Simplicio, Felice & Gelasio Romanis Pontificibus, quàm Actorum filum interrumpere prolixis Leonis nostri de multiplici materia Epistolis: ex quibus si tantùm aliquid delibassent Codici inserendum, rem minùs utilem & commodam facturi essent, quàm cùm plerásque ejusdem Epistolas in unum corpus collectas ad calcem Codicis posuêre, ut ego factum suspicor.

Conjecturæ huic nostræ suffragatur utrumque Codicis exemplar Ms. Thuaneum & Oxoniense, ad quorum calcem Leonis Epistolæ instar supplementi descriptæ sunt, ut in Dissertatione XII. diximus, & in Indice integro Thuanei, quem Codici præfiximus, quisque cernere potest.

De ceteris hujus Voluminis partibus vix aliquid hîc habemus præfandum. Dissertationum materiem exhibet illarum Index mox secuturus. Notæ, Observationes, Lectionésque variæ per se claræ sunt. Plerumque Codices Mss. ex quibus istæ manant, vel quæ genuinam restituêre, designavi; sæpè hos omisi recensere; cùm videlicet indubitatæ certitudinis est emendatio & ad eam Codices omnes conspirant. Earum aliquæ prolixiores fortassis videbuntur & aliquatenus alienæ: in hoc plurimorum eruditorúmque scriptorum exemplo obsecutus sum, qui perspicuitati magis studuêre, quàm brevitati, nefásque duxerunt non ea vel alieno loco illustrare, quæ illustranda quavis occasione occurrebant.

In his nonnunquam à doctissimorum virorum opinionibus recedimus, eas aliquando etiam impugnamus; non alio ducti quàm veritatis aperiendæ studio. Hanc dum sincerè quærimus, si ab ea quandoque aberrare contigit, quod sæpè accidisse mihi meritò vereor, de errore à quolibet, sive amico animo, sive inimico admoneri, id laudis ac beneficii loco referam; eumdem agnoscere ac delere, victoriæ deputabo.

VIII. Qui opem Editioni contulerunt.

Præfari desinam, si priùs præstitero ne Literarius Orbis ignoret, quorum beneficio promota & adjuta sit nostra in expurgando Leone opera, dum Codicum Mss. copiam fecerunt, omnémque opem benevolè contulerunt. Regiâ Librorum Mss. Gazâ uti libentissimè permisit vir clariss. D. Carcavi hujus Gazophylacii vigilantissimus Præfectus. Quicquid è celeberrima Sangermanensis Cœnobii Bibliotheca usui nobis esse potuit, quà excusum, quà manuscriptum, id omne liberalissimè profudit R. P. Domnus Lucas Dacheri, cujus doctrinam & pietatem cum omnibus suspicio, cujus amicitiâ

cum paucis glorior. Codicem Leonis Mſcriptum perhumaniter communicavit ditiſſimæ S. Victoris Bibliothecæ ſcientiſſimus Cuſtos D. le Tonnelier. Quantum debeam viro doctiſſimo Eduardo Bernardo Aſtronomiæ in Oxonienſi Academia Saviliano Profeſſori, dicere non valeo. Non tantùm enim Codicis Romani aurum contra æſtimandi apographum curâ ſuâ deſcriptum ad me tranſmiſit; ſed & Bibliothecas Oxonienſes ſummâ diligentiâ ipſe ſcrutatus eſt; Archiva Laudina, Bodleiana, Orielenſia, Baliolenſia, Pembrochiana, &c. excuſſit, edita cum Mſſ. Codicibus contulit, varias Lectiones propria deſcripſit manu, eâ curâ, eo ſtudio, ea humanitate, cui parem vix ac ne vix quidem invenias. Nec ſatis fuit viro liberaliſſimo ſua profudiſſe, niſi & amicorum ſtudium ac laborem impendiſſet, quorum oculis Cantabrigenſes Bibliothecas & Codices Mſſ. luſtravit, indéque excerptas miſit variantes Lectiones. Humaniſſimo D. Thomæ Gale hanc me opem debere quando Bernardus ſignificat, ingratus ſim ſi viri nomen hoc loco reticeam. Neque tuum, Joſephe mi Quenelle, cariſſime agnate, vel ſilentio premere queam, vel ſine grati animi ſignificatione commemorare, qui ex ditiſſimo illo illuſtriſſimi Thuani penu literario, cujus fidiſſimus es promus condus, & Codicis Romani exemplar Mſ. & tot Leonis Mſſ. Codices ſubminiſtraſti, non ſingulari in me ſolùm, ſed & in literas amore. Clariſſimum virum D. Vion d'Herouval ſi pro collata Codicum ope laudare omiſero, ſolus ero omnium, qui vel eruendæ vel illuſtrandæ antiquitati adlaborant, qui, nec ſi velint, ſe ſubtrahere queant beneficentiſſimo ejus erga literas literatóſque ſtudio. Ceteros, quibus aliquid officioſæ opis debemus, ſua laus manet propriis locis commemoranda.

Quod nec Cæſaream Viennæ Bibliothecam, nec Romanas laudo, erit qui ſuccenſeat, quaſi opulentiſſima illa ἀρχεῖα adire neglexerim. Non profectò peperci operæ, non amicis, quo ad illa literarum Adyta liceret penetrare; ſed irrito conatu. Optaſſem imprimis particeps fieri Codicis Operum S. Leonis, quem à doctiſſimo viro Franciſco Pegna cum Romanarum Bibliothecarum Mſſ. Codicibus olim collatum didiceram à Cl. V. Emerico Bigotio Rothomagenſi eruditionis omnibus notiſſimæ. Codex ille mortuo Franciſco Pegna ad Marium S. Angeli Canonicum venerat, húncque in ejus Bibliotheca præ manibus habuit Bigotius: qui poſt Marii mortem de Codice per literas ſciſcitans, aliud reſponſum non retulit, niſi quid de illo factum eſſet, ignorari. Forſan quæ primæ huic editioni non affuere, alteri adornandæ, ſi quando id contingat, ſuppeditabuntur: quod ut ab eruditis omnibus promto animo præſtetur, pro ſua eos in ſanctiſſimum Apoſtolicæ Sedis Pontificem Doctorémque Eccleſiæ reverentia, pro ſuo in Eccleſiam ipſam ſtudio enixis precibus cohortamur.

APPROBATIONES

Dom. LE VAILLANT *Doctoris Theologi sacræ Facultatis Parisiensis, Regiæ Navarræ Socii, Verbi Dei Concionatoris emeriti, nuper Ecclesiæ Metropolitanæ Remensis Ecclesiastæ, nunc sancti Christophori in Urbe Pastoris.*

Dom. BOILEAU *Doctoris Theologi Parisiensis è Societate Sorbonica, Primatialis ac Metropolitanæ Ecclesiæ Senonensis Decani Canonici, totius Diœcesis Vicarii Generalis & Officialis Sede vacante.*

Et Domini ROULLAND *sacræ Facultatis Parisiensis Doctoris Theologi.*

NOs infra scripti Doctores Theologi Sacræ Facultatis Parisiensis, fidem facimus lecta à Nobis fuisse & accuratè expensa S. Leonis Opera simul cum Dissertationibus, Notis & Observationibus, quæ in lucem prodeunt studio & curâ M. Paschasii Quesnel Presbyteri Oratorii D. JESU: in quibus nacti sumus nihil, quod dogmatibus revelatis sit contrarium, moribus Christianis repugnans, & à disciplina Ecclesiæ Universæ alienum. Perfectam autoris eruditionem mirati sumus, quâ rerum antiquarum plurimarum obscuras intelligentias enudavit. Laudavimus solertiam, quâ Opera integra, quæ præteritorum seculorum injustum judicium sancto Leoni abjudicarat, æquissimis & fortissimis conjecturis legitimo suo autori restituit, ac nævos bene multos à toto Operum corpore abstersit. Probavimus fortitudinem, quâ Ecclesiæ Gallicanæ splendorem, Gallicanorum Præsulum innocentiam, & veras Ecclesiæ nostræ Libertates animosè ex occasione propugnavit. Quàm autem utile, ne dicamus necessarium, futurum sit Opus istud literis & literatis omnibus, probabit ipsa Operis inspectio, ad quam Lectores remittimus, autori statim & sibi de tam perfecto Opere gratulaturos. Datum Parisiis die 14. Mensis Junii, anno Domini sexcentesimo septuagesimo supra millesimum.

A. LE VAILLANT. THOMAS ROULLAND.

NOs JACOBUS BOILEAU Presbyter, Doctor Theologus Parisiensis, Socius Sorbonicus, Primatialis ac Metropolitanæ Ecclesiæ Senonensis Decanus Canonicus, totius Diœcesis Vicarius Generalis & Officialis Sede vacante, Dissertationes, Lectiones varias, Notas, Observationes, sancti Hilarii Arelatensis Episcopi Vitam, ex quibus exurgit Appendix ad Opera sancti Leonis Magni studio M. Paschasii Quesnelli Oratorii D. JESU Presbyteri recensita perlegimus, censuimus, probavimus: quia nihil deprehendimus fidei Catholicæ & Apostolicæ legibus contrarium, aut ab Ecclesiæ Gallicanæ Libertatibus alienum. Senonis VIII. Kalendas Junii Anno M. DC. LXXV.

BOILEAU.

Facultas R. P. Generalis Præpositi Congregationis Oratorii D. JESU.

NOs ABEL LUDOVICUS DE SAINTE MARTHE Congregationis Oratorii JESU-CHR. Domini nostri Presbyter & Generalis Præpositus: Juxta Regium diploma datum 22. Decembris 1672. quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ejusdem Congregationis imprimant & venales exponant citrà licentiam nostram: Visis Privilegio Regis & Approbationibus Doctorum, permittimus Johanni Baptistæ Coignard Typographo & Bibliopolæ Parisiensi, ut librum cui titulus: *Sancti Leonis Magni PP. I. Opera omnia, nunc primùm Epistolis XXX. Tribúsque de gratia Christi Opusculis auctiora, à suppositititiis, interpolationibus, innumerisque mendis expurgata, Appendicibus, Dissertationibus, Notis, Observationibúsque illustrata: quibus accedunt S. Hilarii Arelatensis Episcopi Opuscula, vita & Apologia, necnon Codex Canonum & Constitutorum Sedis Apostolicæ, &c.* Typis edere ac liberè divendere possit. Datum Parisiis XVI. Kal. Julii 1675.

A. L. DE SAINTE MARTHE.

INDEX

INDEX LIBRORUM, SERMONUM, EPISTOLARUM,

eorumve Synopseon, Capitulorum, &c. quæ in hoc primo tomo continentur.

Numerus Primus paginam denotat; Secundus, columnam paginæ.

DE VOCATIONE omnium gentium Libri duo.

LIBER PRIMUS.

LIBER SECUNDUS.

PRÆTERITORUM Sedis Apoſtolicæ Epiſcoporum autoritates de Gratia & libero arbitrio à S. Leone collectæ, quarum tituli ſunt.

EPISTOLA AD SACRAM Virginem Demetriadem; ſeu de vera humilitate Chriſtiana Tractatus. 39

ARGUMENTUM Magnis laudibus veram humilitatem commendat, adverſamque illi ſuperbiam ſuis depingit coloribus: tum devotam Chriſto Virginem hortatur ut elationem careat, ſeque ſinceritates humilitatis præſidio muniat. *ibid.*

SERMONES
IN PRÆCIPUIS TOTIUS anni festivitatibus ad Romanam plebem habiti.

SERMO

APPENDICULA Sermonum S. Leonis.

EPISTOLÆ S. LEONIS SECUNDUM exactam annorum seriem nunc primùm ordinatæ.

Ejusdem

S. LEONIS Magni Papæ.

FRAGMENTA.

SANCTI HILARII

Arelatensis Episcopi vita, auctore S Honorato Massiliensi Episcopo, ejusdem S. Hilarii Discipulo.

DE VITA S. HONORATI EPISCOPI ARELATENSIS Sermo sancti Hilarii Arelatensis Episcopi. 374

INDEX CHRONICUS EPISTOLARUM S. LEONIS MAGNI

PROUT ORDINATÆ SUNT IN HAC NOVA EDITIONE.

Adjectis commodi gratiâ numero & ordine earumdem, qui in vulgaribus editionibus & in Romanâ habentur.

Quæ literâ N. *præfixâ notantur, primùm vel in lucem emissa sunt vel inserta Epistolis, in Edit. a.* 1675. *quæ verò duplici* NN. *accessere in hac ultima Edit.*

INDEX EPISTOLARUM
PROUT IN ANTERIORIBUS OPERUM SANCTI LEONIS EDITIONIBUS ORDINATÆ SUNT.

Index Epistolarum

EXTRAIT DU PRIVILEGE DU ROY.

PAR Grace & Privilége du Roy, donné à Saint Germain en Laye, le 2. jour de Decembre 1671. Signé, Par le Roy en son Conseil, SALMON: Il est permis au R. P. PASQUIER QUESNEL *Prêtre de l'Oratoire de* JESUS, de faire imprimer, vendre & debiter par tel Imprimeur ou Libraire qu'il voudra choisir, *Les Oeuvres de* S. LEON *Pape premier du nom, corrigées & augmentées sur un grand nombre de Manuscrits, tant de la Bibliotheque de Sa Majesté, que des autres de son Royaume, ou des Païs Etrangers, &c.* pendant le tems de sept années entieres & accomplies; Avec défenses à tous autres, que ceux qui auront droit dudit R. P. d'imprimer, vendre, ny debiter ledit Livre, sur les peines portées par ledit Privilége.

Ledit R. P. QUESNEL a cedé le present Privilége à J. B. COIGNARD, Imprimeur & Libraire à Paris.

Regiştré sur le Livre de la Communauté, le 14. *Juin* 1673. Signé D. THIERRY, *Syndic.*

Achevé d'imprimer pour la premiere fois, le 28. jour de Juin 1675.

ELOGIUM OPERIS.

QUæris Interpretem Verbi Incarnati, œconomiæ illius ac dispensationis explanatorem eximium? Dabo tibi Leonem cognomine Magnum. Hic te docebit, delectabit & movebit. Docebit ne pestilenti afflatu hæreseos præsertim Eutichianæ virus inficiat. Delectabit suavitate eloquentiæ sacræ & humanæ quâ Attilam & Gensericum furentes adversus Romam ab iniquitate propositi cum majestate dejecit. Movebit tandem; Unctio enim Spiritus qua peractum est hoc Sacramentum pietatis per os & scripta Leonis locuta est; adeo ut nullum sit pectus ita marmoreum, ita ferreum, quod sapientiâ permeante, penitiùs afficiente, sanctissimus Pontifex non emolliat. Opus pretiosissimum augebunt Dissertationes novæ & veteres quas edidit Theologus sui sæculi præstantissimus, quibus omnium Eruditorum amores sibi conciliabit. Scribebam Lugduni in Pervigilio Natalis Domini anni *1699.*

COHADE, Doctor & Socius Sorbonicus.

CONSENTEMENT.

SUr la Requisition de JEAN CERTE, Libraire de cette Ville, à ce qu'il luy soit permis de faire reimprimer, *les Oeuvres de* S. LEON *Pape premier du nom*, receüillies par le Pere PASQUIER QUESNEL, attendu que le Privilége, qui luy a été accordé pour seps années le 2. Decembre 1671. est expiré. Veu ledit Privilége,

JE Consens pour le Roy à la Permission Requise. A Lyon le 25. Février 1700.

VAGINAY.

PERMISSION.

PErmis d'Imprimer. A Lyon ce vingt-cinquiéme Février mil sept cens.

DE SEVE.

INDEX ALPHABETICUS EPISTOLARUM S. LEONIS PAPÆ.

Prior numerus Epistolam, alter paginam designat.

A

B

C

D

E

F

G

H

I

L

M

N

P

NOTITIA

MANVSCRIPTORVM MELIORIS NOTÆ *Codicum, quibus in emendandis augendísque S. Leonis Magni Operibus usi sumus.*

GRIMAN. CODex MS. Dominici Grimani Cardinalis S. Marci, nongentorum circiter annorum: inquo centum & septem S. Leonis Epistolæ habentur, quarum viginti & octo antehac non sunt editæ, & plures aliæ penè novæ.

Ex Bibliotheca Domus Institutionis Oratorii D. Iesu ad muros Parisienses.

Codex MS. in quo Codex Canonum & Constitutorum Sedis Apostolicæ, cum triginta & tribus Leonis Epistolis.

Ex Bibliotheca Thuanea. N. 129.

THUAN. Codicis ejusdem Romani Exemplar MS. cujus apographum ad me misit vir doctissimus E. Bernardus in Academia Oxoniensi Astronomiæ Professor, cum Indice Operum S. Leonis, quæ eidem Codici adnectuntur.

Ex Bibliotheca Oxoniensi Collegii Orielensis. N. 91. E.

OXON. Codex MS. Dionysianæ Canonum & Decretorum Collectionis.

Ex Bibliotheca S. Germani à Pratis Ord. S. Benedicti.

SAN-GERM. Codex MS. in quo plures Epistolæ ad Synodum Calchedonensem & ad Arelatensis Ecclesiæ Privilegia pertinentes, Epistolæ Flaviani ad S. Leonem PP. versio nunc primùm edita, Judicium Chrodeberti Turonensis Episcopi, nunc quoque primùm erutum è tenebris, &c. N. 780.

Ex Bibliotheca Thuanea.

THUAN. Codex MS. Librorum de Vocatione omnium Gentium, & aliquot Epistolarum S. Leonis.

Ex eadem Bibliotheca Thuanea. N. 729.

THUAN. Codex MS. plurimarum Epistolarum S. Leonis notatus N. 432.

Ex eadem Bibliotheca.

CORB. Codices MS. tres olim Monasterii S. Petri Corbeiensis, in quibus Sermones sexaginta & amplius.

Ex Bibliotheca Monasterii S. Germani à Pratis Ord. S. Benedicti.

THUAN. Codex MS. Canonum & Decretorum Pontificum Romanorum Collectore Dionysio Exiguo.

Ex Bibliotheca Thuanea.

THUAN. Codices MSS. tres Isidorianæ Conciliorum & Pontificiarum Epistolarum Collectionis.

Ex eadem Bibliotheca.

TRECO-PITH. Codex MS. continens Concilia plurima, Epistolas Pontificias præsertimque Leonis, & alia monumenta Ecclesiastica, qui fuit olim Clariss. Pithœi.

Ex Bibliotheca Collegii Treco-Pithœani Presbyterorum Oratorii D. Ieſu.

Codex Lectionarius MS. ad uſum Abbatiæ S. Maglorii Pariſienſis. SAM-MAGL.

Ex Bibliotheca Sammagloriana Seminarii Archiepiſcopalis Presbyterorum Oratorii D. Ieſu, ad muros Pariſienſes.

Codex MS. Sermonum & Epiſtolarum ferè omnium S. Leonis.

Ex Bibliotheca S. Victoris Pariſienſis.

Codex MS. Canonum & Decretorum Pontificum Romanorum, qualis editus Moguntiæ A. 1525. qui fuit olim Viri Clar. Claudii Falcheti Fauchet. VICTOR.

Ex Thuanea Bibliotheca.

Codex MS. qui fuit olim viri Clar. Nicolai Fabri; in quo Sermones aliquot S. Leonis. THUAN.

Ex eadem Bibliotheca.

Liber Lectionarius MS. ad uſum inſignis Eccleſiæ Lugdunenſis. THUAN.

Ex eadem Bibliotheca.

Codex MS. Iſidorianæ Collectionis, cui & Liberati Breviarium & aliquot alia ſubjiciuntur: quem beneficio viri Clar. D. Vion d'Herouyal acceptum, Herovallianum appellavi, antequàm reſciviſſem illum eſſe. HERO-VALL.

Ex Bibliotheca Doctiſſimi viri Antonii Faure Doctoris Theologi ſacræ Facultatis Pariſienſis, Eccleſiæ Metropolitanæ Remenſis Canonici, & Vicarii Generalis Illuſtriſſimi Remenſium Epiſcopi - Ducis.

Collectio Canonum MS. venerandæ antiquitatis, eadem quæ Treco-Pithœanus codex continens, qui fuit olim Corbeienſis Monaſterii. CORBE-IENS.

Ex San-Germanenſi Benedictinorum Pariſienſium Bibliotheca.

Codices duo Lectionarii MSS. in quo plures Leonis Sermones.

Ex Bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi. REG.

Codex Lectionarius S. Petri Foſſatenſis, in quo Sermones plures, ſcriptus anno *M L V I I.* THUAN. ſeu FOSSAT.

Ex Bibliotheca Thuanea.

Codices MSS. duo Epiſtolarum & Sermonum S. Leonis, quorum collatas lectiones cum Indice alterius, qui fuit Regniacenſis Monaſterii, excerpſit miſitque ad me vir eruditus Dom. Chreſtien Eccleſiæ Autiſſiodorenſis Canonicus & Theologus Pariſienſis. REGNIAC.

Ex Monaſterio S. Mariani Autiſſiodorenſis Ord. Præmonſtratenſis.

Codex MS. Epiſtolarum & Sermonum, quorum Indicem habuimus beneficio Domni Johannis Mabillon San-Germanenſis Benedictini orbi literario ex eruditis lucubrationibus notiſſimi. S. MARI-ANI.

Ex Bibliotheca Claromariſcenſis Monaſterii propè Audomaropolim.

Codex MS. Epiſtolarum, cujus notitiam collataſque Lectiones, ut & alia plura, debemus Domno Franciſco Delfau San-Germanenſi Benedictino doctiſſimo. CLARO-MAR.

Ex Bibliotheca S. Remigii Remenſis.

Codex MS. Sermonum variorum, in quibus plures Leonis, quo uſi ſumus REMIG.

ope Domini de la Bizardiere in sacra Theologia Parisiensi Baccalaurei eruditi & Regiæ Navarræ Socii.

Ex Bibliotheca Regii Collegii Navarrai in Academia Parisiensi.

CISTERC. Codex MS. Epistolarum & Sermonum, cujus indicem & collata aliquot loca communicavit R. P. Domn. Jacobus de Lannoy Abbatiæ Cisterciensis Subprior dignissimus.

Ex Bibliotheca Abbatiæ Cisterciensis.

THUAN. Codex MS. in qua pars Actorum Calchedonensis Synodi.

Ex Bibliotheca Thuanea.

BELLOV. Codex MS. Canonum & Decretorum Pontificiorum, in quibus ex Leone plura, beneficio Cl. viri D. d'Herouval acceptus.

Ex Bibliotheca insignis Ecclesiæ Bellovacensis.

BARBER. Codices MSS. tres Bibliothecæ Eminentissimi Cardinalis Francisci Barberini, ex quibus varias lectiones plurimarum Epistolarum S. Leonis illius jussu excerptas ad nos, dum viveret, transmisit post publicatam primam Editionem. Sic autem numerantur illi Codices primus N. 57. secundus 77. tertius 2888. qui & vetustissimum Codicem Canonum Ecclesiæ Romanæ dicitur continere.

SANCTI

SANCTI LEONIS MAGNI ECCLESIÆ ROMANÆ TUNC DIACONI, POSTEA PONTIFICIS, LIBRI DUO DE VOCATIONE OMNIUM [1] GENTIUM.

EIDEM NUNC PRIMUM VINDICATI,

Et ad manuscriptos Codices denuò emendati. [a]

a Vide dissertationem 12. quâ Leoni asserimus hoc opusculum.

LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Materiam hoc libro tractandam proponit, ostenditque non rectè sentire eos qui prædicatione gratiæ liberum negari arbitrium contendunt.

INTER defensores liberi arbitrii & prædicatores gratiæ Dei magna & difficilis dudùm vertitur quæstio. Quæritur enim: Utrùm velit Deus omnes homines salvos fieri? Et quia negari hoc non potest. Cur voluntas omnipotentis non impleatur, inquiritur. Cúmque hoc secundùm voluntatem hominum fieri dicitur [b], gratia videtur excludi; quæ si meritis redditur, constat eam non donum esse, sed debitum. Undè iterùm quæritur: Cur hoc donum, sine quo nemo salvus est [c], ab eo, qui omnes salvari vult, non omnibus conferatur? Atque ità, contrariarum disputationum nullus terminus reperitur, dùm non discernitur quid manifestum, quid sit occultum. De hâc igitur compugnantiâ opinionum, quâ mensurâ & temperantiâ sentiendũ sit, quantùm Dominus adjuverit, annitar inquirere; exercens atque discutiens modulum facultatis meæ, in his, quæ cordi meo sobriè, quantùm arbitror, inhæserunt: ut si in eas regulas processerit stylus, quæ nihil offensionis, nihil habeant pravitatis, non solùm nobis, sed & aliis utile sit, ad aliquem nos limitem pervenisse, quem non debeamus excedere. Primitùs itaque de voluntatis humanæ motibus & gradibus disputandum est. Inter quam & gratiam Dei quorundam non sana discretio est, existimantium quod prædicatione gratiæ liberum negetur arbitrium: nec advertentium eâdem regulâ sibi posse objici, quod gratiam negent, cùm eam humanæ voluntatis non ducem volunt esse, sed comitem. [2] Si enim tollitur voluntas, ubi ipsa est verarum origo virtutum? Si tollitur gratia, ubi est ipsa bonorum caussa meritorum? Sed jam auxiliante Christo, quod tractandum concepimus, inchoemus.

b Aliàs, videatur

c Aliàs, esse potest.

2. Negat gratiam, qui eam comitem dicit humanæ voluntatis, non ducem.

1. DE VOCATIONE OMNIUM GENTIUM.] Hunc titulum præ se fert Codex Thuaneus MS. ad quem præclarum hoc opusculum accuratè recensuimus. Priores editiones habent solummodò: *De vocatione gentium*: quo sufficienter non exprimitur autoris consilium totiusque operis institutum & materies. In id quippe totus autor incumbit, ut explicet, utrum, & quo sensu OMNES homines salvos fieri velit Deus? Cur gratiæ donum, sine quo nemo salvus est, non OMNIBUS hominibus conferatur; Cur OMNES non salvet, qui OMNES vult salvos fieri, & pro OMNIBUS vult preces fundi? Cur anterioribus temporibus dimissæ sint OMNES gentes ingredi vias suas? Quomodo Christus OMNIA trahat ad seipsum, & ab eo OMNIA facta sint nova, id est, omnes homines renovati? Quomodo OMNIBUS OMNIUM sæculorum hominibus, divinæ providentiæ cura non defuerit? &c. Quibus omnibus, non uno modo satisfacit, sed imprimis totam disputationem partim ad inscrutabilium judiciorum Dei admirationem transfert, partim ad illud revocat, quod Christus Dominus Apostolis præcipit, Matth. cap. 27. *Euntes ergo docete* OMNES GENTES *baptizantes eos in Nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.* Ubi, inquit *nullarum nationum, nullorum hominum facta discretio est: neminem merito excepit, neminem genere separavit, neminem conditione distinxit. Ad* OMNES *prorsus homines missum est. Evangelium crucis Christi.* Unde manifestum est totam librorum istorum materiem, difficultatumque omnium summam, imò & compendiosam earum explicationem ipso hoc titulo voluisse comprehendi: DE VOCATIONE OMNIUM GENTIUM.

Liv. I. c. 2. 11.

2. *Codices MSS. Cameronensis & Thuaneus sic habent*: Sic enim tollitur voluntas, nisi ipsa est verarum origo virtutum: tollitur gratia, nisi ipsa est bonorum caussa meritorum.

CAPUT II.

Omni animæ humanæ naturaliter inesse qualemcunque voluntatem; quæ aut sensualis, aut animalis, aut spiritualis est.

OMni animæ humanæ, quantùm intelligere atque experiri datur, naturaliter qualiscunque inest voluntas, quâ aut appetitur quod placet, aut declinatur quod displicet. Hujus voluntatis, quantùm ad naturalem pertinet motum ex vitio primæ prævaricationis infirmum, genera sunt duo, secundùm quæ voluntas hominis, aut sensualis est, aut animalis est. Sed cùm adest gratia Dei, accedit ei per donum spiritûs tertium genus, ut possit fieri spiritualis, & per hunc excellentiorem motum omnes affectus undecunque nascentes supernæ rationis lege dijudicet.

CAPUT III.

De voluntate sensuali.

In parvulis est tantùm voluntas sensualis.

SEnsualis igitur voluntas, quam & carnalem possumus dicere, non erigitur supra eum motum, qui de corporis sensibus nascitur, qualis est animis parvulorum: qui licet nullo judicio rationis utantur, ostendunt tamen aliquid se velle, cùm videndo, audiendo, odorando, gustando, tangendo, & ea quibus delectantur, amant, & ea quibus offenduntur, oderunt. Quid autem est amare, nisi velle? Et quid est odisse, nisi nolle? Habent ergo etiam ipsi voluntatem suam, quæ & providendi & consulendi impos atque ignara est. In his tamen amat agere quæ carnis sensibus blandiuntur, donec vigor rationalis ingenii per maturiora ministeria corporis excitetur, & ad famulantium sibi membrorum usum, non alieno nutu [1], sed suâ lege moveatur.

Amare, est velle; odisse nolle.

1. *Nutu.* [Ita Camb. & Thuan. *Alias* motu.

CAPUT IV.

De voluntate animali: quâ nihil supra mercedem temporalis gloriæ acquiritur, etiamsi dono Dei in ea sublimiùs sapiatur.

Animalis est omnis voluntas quæ spiritu Dei non agitur.

AB hoc ergò sensuali appetitu, in quo remanent hi, quos etiam in annis majoribus excordes videmus & fatuos, ad animalem surgitur voluntatem; quæ priusquàm spiritu Dei agatur, etiamsi suprà sensualem motum sese attollere potest, tamen sine summi amoris participatione [1] in terrenis occiduisque versatur. In hâc humana ingenia, etiamsi corporeæ voluptati non turpiter serviant [2], & cupiditates suas justitiæ atque honestatis legibus temperent, nihil suprà mercedem gloriæ temporalis acquirunt. Et cùm præsentem vitam decenter exornent, æternæ tamen beatitudinis præmium non habent: quia rectas actiones & bona studia sua, non ad ejus laudem atque honorem referunt, à quo acceperunt ut sublimiùs saperent [3], & excellentiùs cæteris enitescerent. Cùm enim quidam non solùm ad instituta utilissimarum artium & doctrinas liberalium disciplinarum, sed etiam ad inquisitionem summi boni aciem mentis intenderint, & *invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspexerint*: non agentes tamen gratias Deo, nec confitentes illum sibi esse hujus facultatis autorem, sed *dicentes se esse sapientes*, hoc est, non in Deo, sed in semetipsis gloriantes, quasi ad veritatis inspectionem suis studiis atque rationibus propinquassent; *evanuerunt in cogitationibus suis*: & quod illuminante Dei gratiâ invenerant, obcæcante superbiâ perdiderunt, relapsi à supernâ luce in tenebras suas, hoc est, ab incommutabili atque æterno bono ad mutabilem corruptibilemque naturam. Cùm ergò tales in amorem sui recidunt, & itâ sibimet placent, ut totum quod in se laudabile judicant, non ad dona Dei referant, sed sibi vindicent, & studio propriæ voluntatis adscribant, procul ab illâ spirituali exulant voluntate, & nihil in se habent quo ad vitam provehantur æternam, incipientes in semetipsis etiam in illa temporalia Dei dona corrumpere, & à bono eorum usû in consuetudinem innumerabilium transire vitiorum.

Quid qui cupiditates honestatis legibus temperant.

Sine amore Dei nullum est verum meritum.

CAP. V.

Rom. 1. 2.

Ibid. 22.

Ibid. 21. Gratia naturalis.

Amore sui aguntur, qui non amore Dei.

1. *Sine summi amoris participatione &c.*) Sic habent Camb. & Thuan. Codices: non, ut antea, *Sine sui amoris &c.* Gratiam videlicet summi amoris seu boni participatione definit: quemadmodum & inferiùs cap. 8. & capitulo 11. sententiarum de gratia quas ei restituimus.

2. *In hac humana ingenia, etiamsi corporeæ voluptati non turpiter serviant, &c.*) Ita emendatum est ex Codd. Camb. & Thuan. cum anteà legeretur: *In hac humana etiam ingenia, si corporeæ, &c.* Non sine diminutione energiæ hujus sententiæ, qua *solius gloriæ temporalis*, & ut ait cap 18. *vanæ laudis mercedem* eos consequi asserit, qui rectas actiones & bona studia sua, non ad ejus laudem atque honorem referunt, à quo acceperunt, ut sublimius saperent, tametsi cupiditates suas justitiæ atque honestatis legibus temperent. Qui enim receperunt in hac vita mercedem suam, vani vanam, recipient & in altera pœnam suam. Quoniam cum facit homo aliquid, ubi peccare non videtur, si non propter hoc facit, propter quod facere debet, & facere debere vera sapientia præcipit, peccare convincitur: quia etsi opus illud officio videatur bonum, ipso tamen non recto fine peccatum est. Hanc esse mentem autoris nostri magis elucescit, tum ex cap. 6. ubi scribit quod *ille malè vivit qui non in gloriam Dei vivit.* tum ex cap. 7. ubi ait quod *sine cultu veri Dei etiam quod virtus videtur peccatum est.* Sed ex hoc ipso cap. 4. ubi eos quos hujusmodi rectis actionibus præsentem vitam decenter exornare dixit, paulò post suggillat tanquam qui 1. non confiteantur Deum rectæ hujus actionis autorem. 2. Non in Deo, sed in semetipsis glorientur. 3. Evanescant in cogitationibus suis. 4. In amorem sui recidant. 5. In semetipsis Dei dona corrumpant, &c.

S. Aug. l. 4. contra Julian. c. 3.

3. *Ut sublimius saperent.*) In aliis edit. sic habetur: *ut in ipsa animali discretione sublimius saperent.* Nos Camb. & Thuan. Codd. secuti sumus: verba quippe illa *in ipsa animali discretione*: Glossematis habent speciem, quod ex margine studiosi cujuspiam in textum irrepserit.

CAPUT V.

Omnes gentes in elementis accepisse præcepta legalia, ut inexcusabiles sint in idololatria.

QUamvis enim scriptum sit, quod *cùm dispertiret Excelsus gentes, quemadmodùm dispersit filios Adam, statuit terminos gentium secundùm numerum angelorum Dei. Et facta est portio Domini populus ejus Jacob; funiculus hæreditatis ejus Israël*: & scriptum sit Dominum dicere ad Israël: *Eritis mihi sancti, quia ego sanctus sum, Dominus Deus*

Deut. 32. 8. 9.

Levit. 20. 26.

CAP. VI.

vester, qui segregavi vos ab omnibus gentibus esse mihi. Et quamvis scriptum sit in libro Esther, dicente Mardochæo: *Gratias tibi Domine, quoniam fecisti nova signa & prodigia, qualia non sunt facta in gentibus, dividens omne sæculum in sortes duas, elegisti unam tibi populi tui, relinquens aliam gentibus.* Et Paulus & Barnabas dicant: *Et nos mortales sumus, similes vobis homines, annuntiantes vobis converti ad Deum vivum, qui fecit cœlum & terram & mare & omnia quæ in eis sunt, qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas.* Quamvis ergò hæc & multa similia veritatis scriptura pronunciet, secundùm ipsam [1] tamen credimus & piissimè confitemur, quod nunquam universitati hominum divinæ providentiæ cura defuerit. Quæ licet exceptum sibi populum specialibus ad pietatem direxerit institutis, nulli tamen nationi hominum bonitatis suæ dona subtraxit: ut propheticas voces & præcepta legalia convincerentur in elementorum obsequiis ac testimoniis accepisse. Undè & inexcusabiles facti sunt, quia Deos sibi Dei dona fecerunt; & quæ creata erant ad utendum, venerati sunt ad colendum.

Esther. 16. Juxta 70. Interp.

Act. 14. 14.

1.

Providentia Dei erga omnes nationes.

Dei dona ad utendum, non ad colendum.

1. *Secundùm ipsam.*) Has voces non habent MSS. codd. Camb. & Thuan.

CAPUT VI.

Quod absque divinâ gratiâ voluntas tantò citiùs propinquat iniquitati, quanto acriùs intenditur actioni, quia non in gloriam Dei vivit.

IN quam impietatem etiam illa gens, quam sibi ab omnibus Dominus segregavit, tota transisset, nisi misericordiæ suæ propositum sustentandis electorum lapsibus prætendisset. Nam plenæ sunt paginæ veteris testamenti de Israëliticæ defectionis relatu: ut apertè appareat divinæ semper fuisse gratiæ, quod non omnis ille populus discessit à Domino. Ità humana natura in primi hominis prævaricatione vitiata; etiam inter beneficia, inter præcepta & auxilia Dei, semper in deteriorem est proclivior voluntatem, cui committi non est aliud quàm dimitti. Hæc itaque voluntas vaga, incerta, infirma ad efficiendum, facilis ad audendum, in cupiditatibus cæca, in honoribus tumida, curis anxia, suspicionibus inquieta, gloriæ quàm virtutum avidior; famæ quàm conscientiæ diligentior, & per omnem sui experientiam miserior fruendo his quæ concupiverit, quàm carendo: nihil in suis habet viribus, nisi periculi facilitatem: quoniam voluntas mutabilis, quæ non ab incommutabili voluntate regitur, tantò citiùs propinquat iniquitati, quantò acriùs intenditur actioni. Quamdiù ergò homini ea placent quæ Deo displicent, voluntas ejus animalis est: quia etiamsi in bonis moribus agat, malè adhuc vivit, si non in Dei gloriam vivit. Hoc est enim proprium & præcipuum piorum, ut *in Domino glorientur*; nec se nisi in Deo diligant. Benè enim se amant, qui in se opera Dei amant: Nam & Deus hoc amat in nobis, quod ipse fecit: & hoc odit, quod ipse non fecit. Si ergo opus Dei amamus in nobis, bonam voluntatem rectè amamus [1] in nobis, quæ utique si opus Dei non esset, amanda non esset. Quis autem homo, nisi malæ voluntatis, bonam in se non amat voluntatem, quæ superni agricolæ prima plantatio est? Dicente enim veritate: *Omnis plantatio quam non plantavit pater meus cœlestis, eradicabitur*; quicquid non est eradicandum, manifestum est à Patre esse plantatum. Bona autem voluntas omnium virtutum germen est primum: quæ innixa origini suæ, in illa æterna & incommutabili voluntate requiescit, ut verè sit spiritualis: quoniam *qui adhæret Deo, unus spiritus est*, dùm per communionem illuminantis & illuminati, justificantis & justificati, regentis & subditi, omnis actio ad unum refertur; & quod ad unum refertur, utriusque est: quia nec à Deo alienari potest quod dedit; nec ab homine quod accepit.

Propter electos à generali lapsu servatur Israël.

Sibi committi, dimitti est.

Qualis voluntas quam æterna non regit.

Male agit, qui non in Dei gloriam agit.

CAP. VII.

1.

Omnis voluntas bona à Deo est.

Matth. 15. 13.

1. Cor. 6. 17.

Qua ratione pia actio & Dei sit & hominis.

1. *Rectè amamus.*) Delet rectè MS. Thuan.

CAPUT VII.

In homine, cum ad pietatem redit, non aliam in eo creari substantiam, sed eandem quæ fuerat labefactata, reparari; nec aliud ab eo auferri nisi vitium, priore voluntate correctâ.

HIc tractandum videtur: Utrùm cùm bonæ voluntatis esse homo incipit, eadem quæ in ipso erat, corrigatur voluntas: an alia ei, quam non habebat, & quæ priori repugnet, detur. Quod ut evidentiùs appareat, altiùs id non pigeat inquirere. Omnes homines in primo homine sine vitio conditi sumus, & omnes naturæ nostræ incolumitatem ejusdem hominis prævaricatione perdidimus. Indè tracta mortalitas, indè multiplex corporis animique corruptio; indè ignorantia & difficultas, curæ inutiles, illicitæ cupiditates, sacrilegi errores, timor vanus, amor noxius, injusta gaudia, pœnitenda consilia, & non minor miseriarum multitudo, quàm criminum. His ergò atque aliis malis in naturam humanam irruentibus, fide perdita, spe relicta, intelligentia obcæcata, voluntate captiva, nemo in se unde repararetur, invenit. Quia etsi fuit qui naturali intellectu conatus sit vitiis reluctari, hujus tantum temporis vitam steriliter ornavit; ad veras autem virtutes æternamque beatitudinem non profecit. Sine cultu enim veri Dei, etiam quod virtus videtur esse, peccatum est; nec placere ullus Deo sine Deo potest. Qui verò Deo non placet, cui nisi sibi & diabolo placet? A quo cùm homo spoliaretur, non

Vitia ex peccato Adæ contracta.

Nulla est virtus sine Dei cultu, sed peccatum sub virtutis larva.

CAPUT VIII.

Voluntas nunquam sine amore.

voluntate, sed voluntatis sanitate privatus est: quia nec detrudi ab innocentiæ statu posset, nisi voluntate peccaret. Quæ ergò naturâ erat bona, qualitate facta est mala: & ille animi motus, qui nunquàm potest sine aliquo esse amore, hoc est, sine aliqua voluntate, non perdidit appetitum, sed mutavit affectum; id recipiens desiderio, quod debuit refutare judicio. Cùm igitur homo ad pietatem redit, de quo ideò dictum est, *Spiritus vadens & non rediens*, quia nisi illum Deus converteret, non rediret; cum fit novum figmentum [1], novâque creatura, non alia in eo creatur substantia, sed eadem quæ fuerat labefactata, reparatur: nec aliud ab eo aufertur, nisi vitium quod natura non habuit.

Psal. 77. 39.

1. *Cum fit novum figmentum*) Ita Cod. Thuan. Cujus loco aliàs legebatur: *non fit novum figmentum*, quod & Apostolo & ipsi baptismatis ac justificationis mysterio contrarium.

CAPUT VIII.

Gratiam sic reparare opus Dei, ut liberum arbitrium non auferat: sed potiùs per ipsummet illud sanet.

Peccatum originis.

FUit enim in Adam natura sine vitio, qui per voluntatis inobedientiam mala multa contraxit, & in posteros magis magisque multiplicanda [2] transfudit. Quæ ut vincantur atque in nihilum deducantur, non efficit nisi gratia salvatoris, qui opus suum opere suo reparat. Sicut enim dicit Joannes Apostolus: *In hoc apparuit filius Dei, ut solvat opera diaboli*: & sic rumpit vincula captivi, sic vestit nuditatem spoliati, sic sanat vulnera sauciati: ut quod in ipso agit, etiam per ipsum geratur. Cui utique contra hostem suum non expedit sine protectore confligere. Cum illo enim habet certamen à quo aliquandò superatus est. Non ergò fidat viribus suis, quæ etiam cùm essent integræ, non steterunt; sed per illum quærat victoriam, qui solus non est victus, & omnibus vicit: & si quærit, non dubitet quærendi affectum ab illo se accepisse, quem quærit. Nec quia *Spiritu Dei agitur*, ideò se putet liberum arbitrium non habere: quod ne tunc quidem perdidit, quandò diabolo voluntate se dedit, à quo judicium voluntatis depravatum est, non ablatum. Quod ergò non ereptum [a] est per vulnerantem, non tollitur per medentem; vulnus sanatur, non natura removetur. Sed quod in natura periit, non restituitur nisi ab autore naturæ. [3] Apud quem quod perdidit natura, non periit: æterna est enim sapientia, æterna veritas, æterna bonitas, æterna justitia, omnium denique virtutum lumen æternum est; totúmque quod virtus est, Deus est. Qui si non operatur in nobis, nullius possumus participes esse virtutis. Sine hoc quippe bono, nihil est bonum: sine hac luce, nihil est lucidum: sine hac sapientia, nihil sanum: sine hac justitia, nihil rectum. Dicit enim per Isaïam Dominus: *Ego sum, ego sum Deus, & non est præter me qui salvet*: & Jeremias: *Scio*, inquit, *Domine, quia non in homine via sua; nec viri est ut dirigat iter suum.* Homo namque mortalis damnata in Adam origine carnaliter natus, ad spiritualem novi generis dignitatem, nisi spiritu sancto regente, non pervenit. Sed nec ullo hanc desiderio appetit, qui calorem ipsius desiderii non accepit à Deo; de quo dicit Dominus: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat?* Ignis autem iste, dilectio est Dei, quam amator mundi corde captivo non potest concipere: plenus est enim amore vanitatum; quas etiamsi potuerit ex aliqua parte vitare, & transcensis temporalibus ac visibilibus ad æterna & invisibilia intelligendo profecerit; si à colendis quoque simulacris recesserit, & venerari cœlum ac terram, omniaque mundi hujus elementa destiterit; fidem tamen dilectionemque Christi, conturbatus de ejus ipsa humilitate, non capiet, & scandalum Dominicæ nativitatis ac mortis, proprio judicio non evincet. Propter sapientiam enim mundi resistentem sapientiæ Dei, ut superbia de se præsumentium cæcaretur, *placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes.* Undè qui doctrinis secularibus tument, ridendam magis quàm adorandam crucem Christi existimant: & quantò sublimiùs quisque ad humanarum disciplinarum instituta conscendit, tantò magis prædicationis nostræ humilia & infirma fastidit.

2. Naturam sanat sola gratia.

1. Joan. 3. 8. Matth. 3. Luc. 10.

Liberi arbitrii cooperatio.

Christus, solus non victus.

Rom. 8. 14.

a Aliàs interfectum.

3.

Omnis virtus à Deo operante manat.

Isa. 43. 11. Jerem. 10. 23.

Ipsum boni desiderium dat Deus.

Luc. 12. 49.

Humana ratio non sufficit ad fidem.

1. Cor. 1. 21.

Quo quisque doctior, eo minùs aptus veritati Evangelicæ.

Nec mirum si Evangelio crucis Christi, philosophia gentilis obnititur, cui etiam Judaïca eruditio reluctatur. Nec docti igitur, nec indocti, nec cujuslibet stirpis aut ordinis, humana ratione ad Deum ducuntur; sed omnis homo qui ad Deum convertitur, Dei primùm gratiâ commovetur. Non enim ipse sibi lumen est, nec cor suum radio propriæ lucis accendit. Si enim B. Joannes, de quo nemo hominum major natus est, *non erat lumen*, quia non suo splendore lucebat; sed de illo *vero lumine quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, ut lux esset, acceperat; quis ille erit qui tot opinionum colluctationes, tot vincula consuetudinis, tot præjudicia vetustatis, suo tantùm judicio usus abrumpat; & solâ voce extrinsecus sonante doctoris hoc tantùm de gratiâ habeat quod audivit, & totum de voluntate quod credidit? Quod si ità esset nihil inter gratiam legémque distaret, nec indulgentiæ quemquam spiritus vivificaret, si occidens litera permaneret. Lex enim quod fieri aut non fieri jubet, non præstat ut aut fiat aut non fiat; quoniam severitati ejus non libertate, sed timore servitur. Dominus autem ut *legem non solveret, sed impleret*, per gratiæ auxilium, efficax fecit legis imperium, & multiplicando clementiam sustu-

Joan. 1. 9. Gratia, lux cordis.

Joan. 1. 8. & 9.

Matth. 5. 17. Sine gratia lex impleri non potest.

2. *Multiplicanda.*) Cod. Thu. *Multiplicando.*

3. Hæc & quæ sequuntur usque ad finem capitis olim ex Camberonensi MS. suppleta sunt: sed & reperta postmodùm in Thuaneo MS. Cod.

CAPUT VIII.

lit pœnam; ut peccatum non ulciscendo plecteret, sed remittendo deleret. Unde adulteram ex legis constitutione lapidandam, & veritate liberavit & gratia; cùm executores præcepti de conscientiis territi trementem ream sub illius judicio reliquissent, qui *venerat quærere & salvum facere quod perierat;* & ideò *inclinatus*, id est ad humana demissus, & in opus nostræ reformationis inflexus, *digito scribebat in terram*, ut *legem mandatorum per* gratiæ *decreta vacuaret*, & ostenderet se esse qui dixerat: *Dabo leges meas in sensu ipsorum & in corde ipsorum scribam eas.* Quod utique quotidie facit, dum cordibus vocatorum suam inserit voluntatem, & stilo Spiritus sancti [a] quicquid in animæ paginis diabolus invidendo falsavit.

Luc. 19. 10.

Joan. 8. 6.

Jerem. 31. 33.

a Videtur deesse vox scribit aut alia paris energia.

Cùm igitur verbum Dei per ministerium prædicantium auribus carnis infertur; miscetur operatio potentiæ divinæ cum sono vocis humanæ; & qui incitavit evangelizantis officium, audientis quoque formavit [b] affectum. Dulcescit animæ cibus verbi, veteres tenebræ novâ luce pelluntur, & obtutus interior caligine antiqui erroris exuitur: transit animus de voluntate in voluntatem: etsi illa quæ pellitur, aliquâ cunctatione [c] remoratur; ea tamen quæ gignitur electiora quæque sibi vindicat, ut lex peccati, & lex Dei diversas atque discretas in eodem homine habeant mansiones: *& concupiscente carne adversus spiritum, carnis etiam concupiscentiis spiritu repugnante*, per exteriora quidem insidiari tentator audeat, sed mens auxi„lio Dei munita prævaleat. [1] Ad magnam „enim utilitatem fidelium materia est reser„vata certaminum, ut non superbiat sancti„tas, dum pulsatur infirmitas. Undè & Apo„stolus dicit: *In magnitudine revelationum ne extollar, datus est mihi Angelus Satanæ qui me colaphizet. Propter quod ter Dominum [a] cogitavi ut discederet à me: sed dixit mihi: sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur.* Quærat ergo Dominus imaginem suam, & errantem ovem bonus pastor inveniat, nec dedignetur ægram diúque in invio fatigatam humeris suis ferre, & non revocando tantùm, sed etiam portando salvare. Quærat Dominus imaginem suam, & omnium quæ in eam inciderunt sordium concretione detersâ speculum humani cordis enubilet. Scriptum est enim: *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine, nonne tu qui solus es?* Quærat Dominus imaginem suam, ut in renovatione ac justificatione ejus gratia reformantis appareat, sicut in se factum Paulus Apostolus protestatur & dicit: *Eram autem ignotus facie Ecclesiis Judææ, quæ erant in Christo; tantùm auditum habebant, quod is qui persequebatur nos aliquandò nunc evangelizat fidem quam expugnabat, & in me clarificabant Deum.* Sic ergò tunc Christianus populus didicerat, & illi primitivi Ecclesiæ, quórum *erat unum cor & una anima*, sic credebant, ut cùm viderent quempiam ad agnitionem veritatis ab errore conversum, glorificarent Deum; & fidem correcti, confiterentur muneris esse divini. Ipse quoque Dominus discipulos suos, magistros omnium gentium, sic docebat dicens: *Sic luceat lumen vestrum coram hominibus, ut videntes opera vestra bona, magnificent patrem vestrum qui in cælis est.*

b al. firmavit.

c al. contagione.

Gal. 5. 17.

1.

2. Cor. 12.

a legend. fortè rogitavi.

Job 14. 4.

Gal. 1. 22.

Act. 4. 32.

Fides hominis munus Dei.

Matth. 5. 16.

Fixâ ergo hâc fide in cordibus nostris, immobiliterque fundatâ, quâ saluberrimè credimus omnia bona, ac maximè ea quæ ad vitam æternam provehunt, [1] Dei munere haberi, Dei munere augeri, Dei munere custodiri; puto quod pius sensus non debeat in eâ quæstione turbari, quæ de omnium & de non omnium hominum conversione [2] generatur; si ea quæ clara sunt, non de his quæ occulta sunt obscuremus, & dum procaciter insistimus clausis, excludamur ab apertis, cùm sufficere debeat ut in eo quo pervenimus ambulemus. Quid enim mirum si quidam ad vitæ sacramenta non veniunt de quibus dicitur: *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis: Si enim fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum.* Quotum similes sunt & illi *qui profitentur se Deum scire, factis autem negant.* Nam cùm scriptum sit: *Omnis qui invocaverit nomen Domini salvus erit*; de quibusdam tamen Dominus ait: *Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum; sed qui facit voluntatem patris mei qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum:* &, *Multi mihi dicent in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc dicam illis: Nunquam novi vos: discedite à me operarii iniquitatis?* Tales non invocant nomen Domini: quia non habent *spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus: Abba, Pater. Nemo autem potest dicere Dominum Iesum, nisi in spiritu sancto:* & *Quicumque Spiritu Dei aguntur, hi Filii Dei sunt*: qui ad Deum per Deum [a] veniunt, & salvari volentes omninò salvantur; quia ipsum desiderium salutis ex Dei inspiratione concipiunt, & per illuminationem vocantis, in agnitionem veniunt veritatis. Sunt enim filii promissionis, merces fidei, spirituale semen Abrahæ, *genus electum, regale sacerdotium*, præscitum & præordinatum in vitam æternam, sicut testatur Spiritus sanctus per Jeremiam Prophetam dicens.

1.

2.

In materia gratiæ non clara & occultis obscuranda.

1. Joan. 2. 19.

Tit. 1. 16.

Rom. 10. 3.

Matth. 7. 21.

Ibid. 22.

Cur aliqui non orant.

Rom. 8. 15.

Rom. 8. 14.

a al. ad Dominum per Dominum.

1. Petr. 2. 9.

1. *Ad magnam enim, &c.*) Hæc referuntur à Gelasio Papa in opusculo adversus Pelagianos, cum hoc elogio: *Sicut quidam Magister Ecclesiæ sapienter edocuit, dicens*: Ad magnam enim utilitatem fidelium materia est reservata certaminum; ut non superbiat sanctitas, dum pulsatur infirmitas.

1. *Dei munere haberi, Dei munere augeri.*) Hæc ex MS. Cod. Thuan. addimus quæ in aliis editis desuerunt.

2. *Conversione.*) Ita Thuan. Cod. aliàs: *conversatione.*

CAPUT IX.

Quod scriptura sive de bonis, sive de malis loquatur, sive de electis, sive de reprobis, ita meminit unius partis, quasi neminem hominum prætermittat.

Ierem. 31. 31. *Ecce dies veniunt, dicit Dominus; & disponam domui Israël, & domui Iuda testamentum novum, non secundùm testamentum quod disposui patribus eorum, in die quâ apprehendi manum eorum, ut educerem illos de terra Ægypti: quia ipsi non perseveraverunt in testamento meo, & ego eos neglexi, dicit Dominus. Quia hoc est testamentum quod disponam domui Israël. Post dies illos, dicit Dominus; dabo leges meas in sensu ipsorum, & in corde ipsorum scribam eas, & ero illis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit unusquisque proximum suum, & unusquisque fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum; quia omnes cognoscent me à pusillo eorum usque ad magnum, quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum memor non ero.* * *Et dabo illis viam alteram & cor aliud, ut me timeant omnes dies in bonum ipsis & filiis eorum post eos. Et constituam illis testamentum æternum, quod non avertam post eos: & timorem meum dabo in cor eorum, ne discedant à me, & visitabo eos, ut bonos eos faciam.* Per Isaiam quoque de gratiâ suâ Dominus, quâ ex omnibus hominibus novam creaturam facit, eadem prænuntiat, dicens: *Ecce faciam nova quæ nunc oriuntur, & cognoscetis ea, & faciam in deserto viam, & in siccâ terrâ flumina. Benedicent me bestiæ agri, sirenæ & filiæ struthionum, quod dederim in deserto aquam, & flumina in siccâ terrâ ad potandum genus meum electum, populum meum quem mihi acquisivi, & ut enarrent virtutes meas.* Et iterum: *Per memetipsum juro, nisi exiet de ore meo justitia: & verba mea non avertentur, quia mihi flectetur omne genu, & confitebitur omnis lingua Deo.* Si ergò impossibile est ista non fieri, quia nec incerta præscientia Dei est, nec mutabile consilium, nec inefficax voluntas, nec falsa promissio, omnes isti de quibus hæc prædicta sunt, sine cujusquam exceptione salvantur. *Dat enim leges suas in sensu ipsorum, easque in cordibus eorum digito suo scribit,* ut agnitionem Dei, non doctrinæ humanæ opere, sed magisterio summi eruditoris accipiant. Quia *neque qui plantat, neque qui rigat, est aliquid, sed qui incrementum dat Deus.* Omnes hi *à pusillo usque ad magnum cognoscunt Deum,* quia ut venirent ad Christum *à patre audierant atque didicerunt;* omnes educti ab errore, diriguntur in viam vitæ; omnibus corde mutato recta sapere & recta velle donatur; omnibus timor, quo in mandatis Dei erudiantur, inseritur. *Fit in deserto via, & terra arida fluminibus irrigatur:* ut qui priùs ad confitendum Deum os non aperiebant, & velut muta atque irrationabilia animalia in feritatem transierant bestiarum, divinorum eloquiorum fontibus mundati benedicant & laudent Deum, enarrantes virtutes & mirabilia misericordiæ ejus, qui elegit eos, & in filios adoptavit, ac novi testamenti fecit hæredes. Si autem, ut Apostolus loquitur, *Hominis confirmatum testamentum nemo spernit aut superordinat,* quomodo fieri potest, ut ex ullâ parte divina promissio resolvatur?

*Margin: * Ierem. 32. 39. — Isai. 43. 19. — Isai. 45. 23. — Voluntas Dei efficax. — 1. Cor. 3. 7. — Deus dat recta sapere & velle. — Gal. 3. 15.*

Manet prorsùs & quotidiè impletur quod Abrahæ Dominus sine conditione promisit, sine lege donavit. Quia etsi quidam quibus hæc prædicata sunt, non crediderunt, *incredulitas tamen eorum fidem Dei non evacuavit. Est enim Deus verax; omnis autem homo mendax.* Et illi quidem qui audito Evangelio credere noluerunt, inexcusabiliores facti sunt, quàm si nullum præconium veritatis audissent; sed certum est eos apud præscientiam Dei Abrahæ filios non fuisse, nec in illorum sorte numeratos, de quibus dictum est: *Benedicentur in semine tuo omnes tribus terræ.* Credituros enim promisit, qui dixit: *Et non docebit unusquisque proximum suum & unusquisque fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum; quia omnes cognoscent me à pusillo eorum usque ad magnum.* Reconciliandos promisit, qui dixit: *Propitius ero iniquitatibus eorum & peccatorum eorum memor non ero.* Obedituros promisit, qui dixit: *Dabo illis viam alteram, & cor aliud, ut timeant me omnes dies.* Perseveraturos promisit, qui dixit: *Timorem meum dabo in cor eorum ne discedant à me; & visitabo eos, ut bonos eos faciam.* Postremò, omnes sine cujusquam exceptione [a] promisit qui dixit, *Per meipsum juro, nisi exiet de ore meo justitia, & verba mea non avertentur, quia mihi flectetur omne genu, & confitebitur omnis lingua Deo.*

Margin: Quotidie impletur promissio Abrahæ facta. — Rom. 3. 3. — Gen. 26. 4. & 28. 14. — Quod omnibus, hoc electis promittitur. — a Fortè addendum sibi obsecuturos. — Rom. 14. 11. — Philip. 2. 11.

Hic si dicamus non fieri quod Deus juravit esse faciendum, falsitatem Deo, quod absit, & mendacium ascribimus veritati. Si autem, ut pietas fidésque persuadent, Dei verba non excidunt, & fit omninò quod statuit; quomodò nobis veracis [b] promissionis firmitas apparebit, cùm multa adhuc hominum millia dæmoniis serviant, & idolis genu flectant? Nisi hujusmodi denuntiationes Dei secundùm illam incommutabilem scientiam editas noverimus, in quâ apud illum jam universitas humana discreta est, & sive de bonis, sive de malis loquatur, ita unius partis meminit, quasi neminem hominum prætermittat. Nam cùm dicit Apostolus, *Vetera transierunt, ecce facta sunt omnia nova;* nunquid non omnes homines videtur dixisse renovatos? Aut cum dicit: *Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem habitare, & per eum reconciliari omnia in ipso;* nunquid non ità loquitur, quasi neminem velit exortem [c] hujus reconciliationis intelligi? Aut cum ait: *Novissimis istis diebus locutus est nobis in Filio,*

Margin: b. al. veritatis. Scriptura loquitur de parte quasi de toto. — 2. Cor. 5. 17. — Colos. 1. 19. — c al. extortem. — Heb. 1. 1.

CAP. IX. *quem constituit heredem universorum*: nunquid aliud sonat forma sententiæ, quàm omnes homines in Christi hæreditate à Patre esse transcriptos, secundum prophetiam David dicentis: *Postula à me & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ?* Dicente autem Domino: *Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me*: nonne universorum videtur promissa conversio? Aut cum de Ecclesia prophetatur & dicitur: *Omnis vallis replebitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt prava in directa; & aspera in vias planas*: nunquid ullus hominum videtur omissus, qui non significatus sit Christo esse subdendus; Quid cùm dicitur, *Et venit omnis caro in conspectu meo, ut adorent in Hierusalem, dicit Dominus*; aut illud: *Et erit in diebus illis: Effundam de spiritu meo super omnem carnem*; aut illud: *Allevat Dominus omnes qui corruunt, & erigit omnes elisos*; nunquid non pronuntiatum est quasi ab hoc Dei munere nemo discretus sit;

Psal. 2. 8. — Joan. 12. — Isa. 40. 4. — Isa. 66. 18. — Joël. 2. 28. — Psal. 144. 14.

Plenitudo & universitas electorum.

Habet ergo populus Dei plenitudinem suam: & quamvis magna pars hominum salvantis gratiam aut repellat aut negligat, in electis tamen & præscitis, atque ab omnium generalitate discretis specialis quædam censetur universitas, ut de toto mundo totus mundus liberatus, & de omnibus hominibus omnes homines videantur assumti. Sicut etiam cùm de impiis sermo est; ita locutionem suam divinus stylus ordinat, ut ea quæ de quâdam parte dicuntur, ad omnes homines pertinere videantur, veluti est illud quod ait Joannes Baptista: *Qui de cælo venit, super omnes est: quod vidit & audivit, testificatur, & testimonium ejus nemo accipit*: aut illud Apostoli: *Omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi*: aut illud quod Psalmus Davidicus canit: *Dominus de cælo prospexit super filios hominum, ut videat si est intelligens aut requirens Deum; Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt; non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.* His igitur & aliis documentis, quæ possunt ab inquirentibus numerosiora proferri, non dubiè demonstratur, interdum & pro parte terræ omnem terram, & pro parte mundi totum mundum, & pro parte hominum omnes homines nominari. Quorum tamen discretionem plerúmque scriptura citò aperit, ut sensus legentis ab universitatis appellatione ad partem quæ intelligenda est transferatur. Sicut est illud Apostoli dicentis: *Prædicamus Iesum Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum; gentibus autem stultitiam; ipsis verò vocatis Iudæis atque Græcis Christum Dei virtutem & Dei sapientiam.* Nunquid ipsis est Christus virtus, quibus scandalum; aut ipsis sapientia, quibus stultitia? Sed quoniam quidam ex ipsis justificabantur fide, quidam autem sua impietate obdurabantur; unum credentium & non credentium genus sub *vocatorum* appellatione discrevit: ut quos à fide significabat alienos, eos quamvis audissent Evangelium, ostenderet vocationis extraneos.

Omnes quo sensu? — Joan. 3. 31. — Phil. 2. 21. — Psal. 13. 2. — Psal. 13. 3. — 1. Cor. 1. 23. — Non omnes qui audiunt verbum vocantur à Deo.

CAPUT X.

Quod scriptura de electis & reprobis ejusdem populi loquitur tanquam de iisdem.

HAnc regulam per Isaïam promittit sermo divinus, dicens: *Ducam cæcos in viam, quam non noverunt, & semitas quas nesciunt, calcabunt. Et faciam illis tenebras in lucem* [a], *& prava in directum. Hæc verba faciam, & non derelinquam eos.* Sed quod sequitur, *Ipsi autem conversi sunt retro*; ad partem quandam generis ipsorum referendum est, non ad eos de quibus ait, *Non derelinquam eos.* Iterùm dicit Dominus ad Jacob: *Noli metuere, quia tecum sum. Ab Oriente adducam semen tuum, & ab Occidente colligam te. Dicam Aquiloni, adduc: & Africo, noli vetare: adduc filios meos de terra longinqua; & filias meas à summo terræ, omnes in quibus invocatum est nomen meum. In gloriam enim meam paravi illum, & finxi & feci illum.* Quod autem sequitur: *Et produxi plebem cæcam, & oculi eorum sunt cæci, & surdas aures habent*; non potest eis ullâ ratione congruere, quos in gloriam suam parasse se dicit. In his quippè omnibus verbis, quæ de uno hominum genere dicuntur, aliis personis priora, aliis posteriora conveniunt. Apud Apostolum quoque quod in parte populi agitur, sub totius populi nuncupatione narratur, & in reliquiis plenitudo censetur. Cùm enim de Judæorum obcæcatione dissereret, & quosdam ex ipsis gratiâ salvos fieri demonstraret: *Dico ergo*, inquit, *Nunquid repulit Deus populum suum? Absit. Nam & ego Israelita sum ex semine Abraham, de tribu Benjamin: non repulit Deus plebem suam, quam præscivit.* Plebs ergò præscita, plebs non repulsa, hi sunt qui in Christo justificati sunt. Et quod de omni Israële dici videtur, in his tantùm, quos sibi gratiæ electio reliquos fecit, ostenditur, sicut sequentia Apostolici sermonis enarrant. Adjungit enim & dicit: *An nescitis in Eliâ quid dicit Scriptura, quemadmodum interpellat Deum adversus Israël: Domine prophetas tuos occiderunt; altaria tua suffoderunt, & ego relictus sum solus, & quærunt animam meam. Sed quid dicit illi responsum divinum? Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genua ante Baal. Sic ergo, & in hoc tempore reliquiæ secundum* [b] *electionem gratiæ salvæ factæ sunt. Si autem gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia non est gratia.* Non ergò omnis Israël reprobatus, nec omnis electus est; sed partem cæcitas [1] voluntaria avertit; partem sibi illuminatio gratuita reservavit: & tamen ita de eis sermo habetur, ut in his qui pereunt, & in his qui

Isa. 42. 16 — a al. Illucescere. — Isa. 43. 5. — Ibid. v. 8. — Rom. 11. 1. — Ib. 2. — b al. per

[1] *Voluntaria.*) Hæc vox deest in MSS. Cod. Thuano & Camber.

CAPUT XI. & XII. Ibid. 28.

salvi fiunt, nullà totius generis videatur facta discretio. Nam cum legitur: *Secundùm Evangelium quidem, inimici propter vos; secundùm electionem autem Dei, dilecti propter patres*: ità locutio sonat, tanquam eosdem dicat dilectos, quos dixit inimicos. Sed hanc caliginem Apostolus ipse detersit dicendo: *Quia cæcitas ex parte in Israel contigit*, ut unum genus in duas species intelligeremus esse divisum, & omnem hominem, omnem plenitudinem, omnem Israëlem, non semper ad universitatem, sed plerumque ad partem esse referendum.

CAPUT XI.

Quod scriptura de diversorum temporum hominibus loquitur, quasi de ejusdem temporis generatione.

Inter has autem formulas locutionum; etiam illam in scripturis dictionem debemus advertere, quâ id quod ad diversorum temporum homines pertinet, ità promitur, quasi de unâ & ejusdem ætatis generatione dicatur. Sicut est quod sanctus Petrus Apostolus scribens sui & futuri temporis gentibus, ait.: *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, ut virtutes annuncietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum, qui aliquando non populus Dei, nunc autem populus Dei: qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti.* Nunquid cùm prædicarentur hæc, adhuc illi homines permanebant, *quos omnes Deus in præteritis generationibus dimiserat ingredi vias suas*; & iidem ipsi, qui priùs traditi fuerant voluntatibus suis, nunc de tenebris in lumen admirabile vocantur? Nonne illi jam defecerant in ignorantia sua [1] jam in hoc mundo non erant? nec ab errore ad veritatem reditus olim mortuis suppetebat? & tamen quod post multa secula agebat gratia in posteris impiorum sic loquendi consuetudo perstrinxit, ut ipsi videantur nunc eligi, qui priùs fuerant derelicti. Pertinent autem hæc non ad eosdem homines, sed ad ejusdem gentis [a] homines; & vocatio quæ illuxit propè mundi finem, ad præteritam non recurrit ætatem. Ita modo quodam & ipsi & non ipsi sunt, de quibus & quibus ista dicuntur, dum in aliquo specialia à generalibus non dividuntur, in aliquo verò à communibus separantur.

1. Pet. 2. 9.

Act. 14. 15.

a al. gentis.

1. *In ignorantia sua.*) Ex MS. Thuan. addita. Deerant in Camber. & edit.

CAPUT XII.

Quod illud Apostoli: Vult omnes homines salvos fieri: *de omni genere hominum intelligitur.*

Sed cum legerint hæc vel audierint qui amant calumniosa certamina, dicent nos per hujusmodi disputationes Apostolo contradicere desinienti, quod *Deus omnes homines velit salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire*. Quam particulam verborum Apostoli, ità nos integrè pleneque suscipimus, ut nihil ei de præcedentibus sive subjectis, quæ ad ipsam pertinent, subtrahamus. Quoniam, ut cætera divinorum eloquiorum testimonia sequestremus, hic locus sufficit ad evacuandum quod calumniosè objiciunt, & ad defendendum quod impiè diffitentur. Scribens itaque ad Timotheum Paulus Apostolus, ait: *Obsecro igitur primo omnium fieri obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, & pro Regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt: ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate. Hoc enim bonum est & acceptum coram salvatore nostro Deo* [a], *qui omnes homines vult salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire. Unus enim Deus, & unus mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* De hac ergò doctrinæ Apostolicæ regula, quâ Ecclesia universalis imbuitur, ne in diversum intellectum nostro evagemur arbitrio, quid ipsa universalis Ecclesia sentiat, requiramus; quia nihil dubium esse poterit in præcepto, si obedientia concordet in studio. Præcepit itaque Apostolus, imò per Apostolum Dominus, qui loquebatur in Apostolo, *fieri obsecrationes, & postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, ac pro his qui in sublimitate sunt*. Quam legem supplicationis ita omnium sacerdotum, & omnium fidelium devotio concorditer tenet, ut nulla pars mundi sit, in qua hujusmodi orationes non celebrentur à populis Christianis. Supplicat ergo ubique Ecclesia Deo non solùm pro sanctis & in Christo jam regeneratis, sed etiam pro omnibus infidelibus & inimicis crucis Christi, pro omnibus idolorum cultoribus, pro omnibus qui Christum in membris ipsius persequuntur, pro Judæis quorum cæcitati lumen Evangelii non refulget, pro hæreticis & schismaticis, qui ab unitate fidei & charitatis alieni sunt. Quid autem pro istis petit, nisi ut relictis erroribus suis convertantur ad Deum, accipiant fidem, accipiant charitatem, & de ignorantiæ tenebris liberati, in agnitionem veniant veritatis? Quod quia ipsi præstare sibi nequeunt, malæ consuetudinis pondere oppressi, & diaboli vinculis alligati, neque deceptiones suas evincere valent, quibus tam pertinaciter inhæserunt, ut quantùm amanda est veritas, tantùm diligant falsitatem; misericors & justus Dominus pro omnibus sibi vult hominibus supplicari, ut cùm videmus de tàm profundis malis innumeros erui, non ambigamus Deum præstitisse, quod ut præstaret oratus est: & gratias agentes pro his qui salvi facti sunt, speremus etiã eos qui necdũ illuminati sunt, eodem divinæ gratiæ opere eximendos de potestate tenebrarum, & in regnum Dei priusquàm de hac vita exeant, transferendos.

CAP. XII. 1. Tim. 2. 4. Apostoli locus integrè suscipiendus.

Ibidem v. 1.

a Deo deest MS. Thuan.

Sensum Apostoli praxis Ecclesiæ explicat.

Ecclesia orat pro omnibus, præsertim in Parasceve Paschæ.

Deus vult orari pro omnibus.

CAPUT XIII.

CAPUT XIII.

Secreti illius profunditas, quo Dei salvantis gratiâ aliquot pro quibus Ecclesia orat, præterit, nobis in hac vita patere non potest.

Quod preces Ecclesiæ non exaudiantur pro omnibus ad occulta Dei judicia referendû.

QUod si aliquos, sicut videmus accidere, salvantis gratia præterierit, & pro eis oratio Ecclesiæ recepta non fuerit, ad occulta divinæ justitiæ judicia referendum, & agnoscendum secreti hujus profunditatem nobis in hac vita patere non posse. *Ex parte enim scimus, & ex parte prophetamus, & videmus nunc per speculum in ænigmate.* Nec sapientiores aut scientiores beatissimo Apostolo sumus, qui cum de gratiæ potentiâ disputaret, magnorum mysteriorum ingressus arcanum, iis quæ impossibile erat enarrare a, succubuit. Cùm enim dixisset: *Nolo enim vos ignorare fratres mysterium hoc, ut non sitis vobis ipsis sapientes, quia cæcitas ex parte in Israël contigit, donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israël salvus fieret, sicut scriptum est: Veniet ex Sion qui eruat & avertat impietates ab Iacob, & hoc illis à me testamentum, cùm abstulero peccata eorum: secundùm Evangelium quidem inimici propter vos, secundùm electionem verò dilecti propter patres. Sine pœnitentia enim sunt dona & vocatio Dei. Sicut enim aliquando & vos non credidistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter illorum incredulitatem, ita & isti nunc non crediderunt in vestra misericordia, ut & ipsi misericordiam consequantur. Conclusit enim Deus omnia in incredulitate; ut omnium misereatur.* Cùm ergò hæc divinorum operum mysteria suprà mensuras humanæ intelligentiæ excellentia, quodam mentis suæ profudisset excessu, totam expositionis rationem transtulit in stuporem, & admirator eorum quæ protulerat, exclamavit & dixit: *O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus & investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Ipsi gloria in sæcula, Amen.* Præmissa enim docentis assertio locum dabat multimodæ quæstioni, ut variæ per tot populos ac tempora gratiæ caussa quæreretur. Cur scilicet anterioribus sæculis dimissæ essent omnes gentes ingredi vias suas, uno tantùm Israële, qui divinis eloquiis erudiretur, excepto, & ad cognitionem veritatis electo; cujus infidelitas locum tandem salvandis gentibus fecerit: tanquam si unus populus in fide sui generis permaneret, misericordia Dei cæteris se nationibus præstare non posset. Cur denique ipsi quorum diminutio salus gentium est, ab obcæcatione suâ non liberentur, priusquàm ingrediatur gentium plenitudo: quasi illuminari cum omnibus nequeant, qui omnes factâ omnium gentium adoptione salvandi sunt? Aut quomodo omnis Israël sublatâ obcæcatione salvandus sit, cujus innumerabilis multitudo in sua infidelitate deficiens, ad tempora salvandis a promissa non pervenit? Vel quomodo ipsarum gentium, quarum priùs non est facta vocatio, dicatur nunc ingredi plenitudo, cùm tot promiscuæ ætatis & conditionis hominum millia in omnibus nationibus quæ sunt sub cœlo, sine Christi justificatione moriantur? Sed horum mysteriorum judiciorúmque caussas pius & doctus magister maluit ad altitudinem divitiarum sapientiæ Dei scientiæque suspendere, quam justissimæ veritatis & misericordissimæ bonitatis subtractum ab humana cognitione a secretum temerariâ inquisitione discutere; nihil omittens de his quæ non oportet ignorari, nihil contrectans de his quæ non licet sciri.

Apostolus Disputationem ad stuporem transfert.

1. Cor. 13. 9. & 12. — a al. impossibilia erat enarrari. — Rom. 11. 25. — Isa. 59. 20. — Rom. 11. 33. — Act. 14. 15. — Rom. 11. 12. — a al. salvandis. — a Conditione. mss Thuan. & Camb.

CAPUT XIV.

CAPUT XIV.

Multa esse in dispensatione operum divinorum; quorum caussis latentibus, soli monstrantur effectus.

MUlta enim sunt in dispensatione divinorum operum, quorum caussis latentibus soli monstrantur effectus; ut cùm pateat quod geritur, non pateat cur geratur; negotio in medium deducto, & in occultum ratione subductâ: ut in eadem re & de inscrutabilibus præsumptio comprimatur, & de manifestis falsitas refutetur. Neque enim, si nescio cur ille Græcus creetur, hic barbarus; iste in divitiis, ille in egestate nascatur, hunc valida proceri corporis pulchritudo sublimet, illum debilium membrorum exilitas contracta deformet; iste à catholicis editus, in veritatis cunabulis nutriatur, ille hæreticorum progenies, cum ipso lactè matris hauriat virus erroris; si denique mille alias differentias in habitu corporum, in qualitatibus animorum, in conditione temporum, in more regionum dijudicare non possum, ideò, quod omnium horum Deus sit conditor atque ordinator, ignoro. Qui utique singulorum hominum ita & corpora creavit & spiritus, ut præter illam secuturam ex uniuscujusque studio voluntariam diversitatem, ipsa conditionis exordia dissimillimâ numerositate variaret. Turbarent autem nos, & in diversum distraherent multæ vaniloquorum opiniones, qui de incognoscibilibus definire inconvenientia a præsumpserunt, & has originales inæqualitates fatis, quæ nulla sunt, & sideribus deputarunt, nisi certissimâ notitiâ teneremus, Deum creatorem de elementis originalibus a prout vult vas unumquodque formare, & unam naturam animarum, unam naturam corporum placitis sibi temperare mensuris. Quæ utique opera Dei humanæ intelligentiæ non subtraherentur, si innotescere debuissent; a & manifestaretur cur ita quidque fieret, nisi, quod ita fieret, scire sufficeret. Dicit Dominus ad Moïsen: *Quis*

Dei consilia abscondita.

Hominum originales differentias ordinat Deus occulto judicio.

Deus omnium conditor & ordinator.

a al. si cognoscibilia essent. — Exod. 4. 11.

CAP. XV. *dedit os homini, & quis fecit mutum & non audientem, videntem & cæcum? nonne ego Dominus Deus?* Et per Iſaiam: *Nonne ecce ego fæcundum & ſterilem feci, dicit Dominus?* In libro Eccleſiaſtico legitur: *Bona & mala, vita & mors, paupertas, & honeſtas à Deo ſunt.* Et Job dicit: *Abundant tabernacula prædonum, & audacter provocant Deum, cùm ipſe dederit omnia in manibus eorum.* Et idem de omnium rerum humanarum profectu & defectu diſputans, omneſque mutationes ad judicia deferens: *Apud ipſum eſt*, inquit, *ſapientia & fortitudo, ipſe habet conſilium & intelligentiam. Si deſtruxerit, nemo eſt qui ædificet; ſi incluſerit hominem, nullus eſt qui aperiat. Si continuerit aquas, omnia ſiccabuntur; ſi emiſerit eas, ſubvertent terram. Apud ipſum eſt fortitudo & ſapientia: ipſe novit & decipientem, & eum qui decipitur; adducit conſiliarios in ſtultum finem, & judices in ſtuporem. Baltheum regum diſſolvit, & præcingit fune renes eorum. Ducit ſacerdotes inglorios, & optimates ſupplantat, commutans labium veracium & doctrinam ſenum auferens, effundens deſpectionem ſuper principes, & eos qui oppreſſi fuerant, relevans. Qui revelat profunda de tenebris, & producit in lucem umbram mortis. Qui multiplicat gentes, & perdit eas, & ſubverſas in integrum reſtituet. Qui immutat cor principum terræ, & decipiet eos, ut fruſtra incedant per invium. Palpabunt quaſi in tenebris, & non in luce, & errare eos faciet quaſi ebrios.* Et iterùm idem dicens voluntatem Dei irritam eſſe non poſſe: *Ipſe enim*, inquit, *ſolus eſt, & nemo avertere poteſt cogitationem* [a] *ejus: & anima ejus quodcumque voluerit, hoc fiet.*

Iſa. 66. 9. — Eccl. 11. 14. — Job. 12. 6. — Ibid. 13. — Voluntas Dei efficax. Job. 23. 13. — a al. cognitionem.

1. *Deſinire inconvenientia.*) Ita in mſſ. Thuan. & Camb. in vulg. verò codicibus: *devenire inconvenientia.*

2. *Originalibus.*) Sic habet Thuan. cod. & rectè. Vulg. codices & mſ. Camb. *naturalibus.*

CAPUT XV.

Quod pars hominum liberatur, aſcribi non poteſt meritis voluntatum, veluti bonos elegerit gratia, malos præterierit.

Non ex meritis neglecti vel electi.

LIberatur pars hominum, parte pereunte: & ſi hoc voluntatum meritis voluerimus aſcribere, ut malos neglexiſſe gratia, bonos autem elegiſſe videatur, reſiſtet nobis innumerabilium cauſſa populorum, quibus per tot ſæcula, nulla cœleſtis doctrinæ annunciatio coruſcavit. Nec meliores fuiſſe eorum poſteros poſſumus dicere, de quibus ſcriptum eſt: *Gentium populus, qui ſedebat in tenebris, lucem vidit magnam; & ſedentibus in tenebris & umbra mortis, lux orta eſt illis.* Et ad quos Petrus Apoſtolus dicit: *Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis, ut virtutes annuncietis ejus qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen ſuum; qui quondam non populus, nunc autem populus Dei; quorum aliquando non eſt miſertus, nunc autem miſeretur.* Non ergò meritis minorum tribuitur quod non meruere majores. Par enim impietas & patres accuſabat & filios, eadémque ignorantiæ cæcitas omnes ſimul in eoſdem mergebat errores. Sed cur illorum non miſertus, horum ſit miſertus Deus, quæ ſcientia comprehendere, quæ poteſt inveſtigare ſapientia? Latet diſcretionis iſtius ratio; ſed non latet ipſa diſcretio. Non intelligimus judicantem, ſed videmus operantem. Quid calumniamur juſtitiæ occultæ, qui gratias debemus miſericordiæ manifeſtæ? Laudemus & veneremur quod agitur, quia tutum eſt neſcire quod tegitur.

Iſa. 9. 2. — 1. Pet. 2. 9. — Cur Deus quorumdam miſereatur, & quorumdam non miſereatur, occultum eſt.

CAP. XVI. & XVII.

CAPUT XVI.

Ex eo quod parium parvulorum alii ad æternam vitam, alii ad mortem æternam ante intelligentiæ uſum hinc migrent, oſtenditur inſcrutabilitas divinorum judiciorum.

REſpice autem & ad univerſalem multitudinem parvulorum, in quibus excepto illo, quo in damnationem naſcitur gens humana, delicto, nec præterita poſſunt merita, nec futura cenſeri. Omnes enim de quibus nunc loquimur, ante ullum intelligentiæ uſum, ante liberum voluntatis arbitrium, alii ad æternam beatitudinem regenerati, alii ad perpetuam miſeriam tranſeunt non renati. Si originalem culpam fateris, omnis numerus in reatu eſt. Si moralem innocentiam quæris, omnis ſumma ſine vitio eſt. Non invenit quod diſcernat humana juſtitia, ſed habet quod eligat inenarrabilis gratia Dei. In abſcondito eſt conſilium, ſed non latet donum; opus exerit 1 pietas, cauſſam obſcurat poteſtas. Sed tam indubitabile eſt quod non videtur, quàm quod videtur: quia autori manifeſti operis, negari confeſſio etiam incognitæ non poteſt æquitatis.

Judicium Dei inſcrutabile in diſcretione parvulorũ. — Æterna parvulorũ ſine Baptiſmo decedentium miſeria. — 1.

1. *Opus exerit pietas*) Ita ex edit. operum S. Ambroſii Pariſ. 1549. emendavimus Vulgò legebatur *Erexit* &c. In mſſ. Thu. & Camb erat *opus excelſi* quam lectionem probabant editionis operum S. Proſperi procuratores.

CAPUT XVII.

Ex impiis, qui in extremis converſi ſalvantur, oſtenditur & gratia ſine meritis dari, & inſcrutabile eſſe Dei judicium.

QUod ſi & ad illos dirigas mentis intuitum, qui longam agentes in flagitiis & ſceleribus ætatem, ſacramento baptiſmatis Chriſti in ipſo vitæ fine renovantur, & ſine ullo ſuffragio bonorum operum in regni cœleſtis conſortium transferuntur, quo intellectu divinum judicium comprehendes? niſi ut indubitanter agnoſcas gratuita eſſe Dei munera: & ſicut nulla ſunt tàm deteſtanda facinora, quæ poſſint gratiæ arcere donum, ita nulla poſſe tam præclara opera exiſtere, quibus hoc, quod gratis tribuitur, per retributionis judicium debeatur. Vileſceret enim redemptio ſanguinis Chriſti, nec miſericordiæ Dei humanorum operum prærogativa ſuccumberet, ſi juſtificatio quæ fit per gratiam, meritis præcedentibus deberetur, ut non munus largientis, ſed merces eſſet operantis. Undè autem probari poſſit, quod ad evacuandum originale peccatum nulla idonea eſſet induſtria? niſi & impii & facinoroſi per lavacrum Chriſti aſſumerentur in regnum, agnoſceréntque qui in

Sera impiorum converſio, gratuitas gratiæ probatio. — Gratia non datur ex meritis.

CAPUT XVII.

sua justitia gloriantur, quàm nihil dignum agere possint adoptione filiorum Dei, si ad regenerationis non pervenerint sacramentum, cum eadem qua scelestissimi peccatores conditione teneantur, pares futuri in sanctificatione, si affuerit regeneratio [a]; simul perituri, si cessaverit ablutio. Si ergo etiam ex nequissimis in ipso vitæ exitu gratia invenit quos adoptet, cùm tamen multi, etiam qui minus nocentes videntur, doni hujus alieni sunt: quis hoc aut sine dispensatione Dei fieri, aut sine profundâ dicat æquitate decerni? Quod utique non ideò iniquum est quia occultum est, sed ideò æquum est, quia judicium Dei esse non dubium est. Quod enim ab illius pendet arbitrio, quâ sententiâ judicari debeat, priusquàm judicetur, incertum est; cùm autem res ad finem suum venerit, nemini liberum est de exitu conqueri; quia certissimum est nihil aliter Deum facere debuisse quàm fecerit. Qui multimodæ vocationis varietatem, ad unam gratiam pertinentem etiam illâ regulâ Evangelicæ comparationis astruxit, quâ ostendit patrem familias diverso tempore conducentem operarios vineæ sub pactione denarii. [1] Ubi sine dubio horâ undecimâ intromissi in vineam & totius diei operariis aggregati istorum, de quibus nunc loquimur, præferunt sortem, quos ad commendandam gratiæ excellentiam in defectu diei & conclusione vitæ divina indulgentia muneratur, non labori pretium solvens, sed divitias bonitatis suæ in eos, quos sine operibus elegit, effundens: ut etiam hi qui in multo labore sudarunt, nec ampliùs quàm novissimi acceperunt, intelligant, donum se gratiæ, non operum accepisse mercedem. Unde si & nos adversùm patremfamilias murmuremus, eo quod novissimè vocati totius diei operariis exæquentur, nec ampliùs multa opera quàm penè nulla mereantur, dicetur nobis quod uni eorum responsum est: *Amice non facio tibi injuriam, nonne ex denario convenisti mecum? Tolle quod tuum est, & vade. Volo autem & huic novissimo dare sicut & tibi. Aut non licet mihi de re mea facere quod volo? Aut oculus tuus nequam est quia ego bonus sum?* Certè huic calumniatori injusta videbatur hæc largitas, & quid eruditionis retulit? quid rationis accepit? non est ei dispensationis hujus revelata justitia, nec ad inspectionem secreti latentis admissus est, sed ut à discutiendis Dei judiciis abstineret, opposita est ei bonitas miserantis, & volentis potestas, quasi illi & ab Apostolo diceretur: *O homo, tu quis es qui respondeas Deo? Nunquid dicit figmentum ei qui se finxit: Quare me fecisti sic?*

[a] al. si affuit miseratio.

Quod Deus quosdam facinorosos convertat in ipso vitæ exitu, aliis minùs malis derelictis, inscrutabile est.

Matth. 20. 1.

Sine operibus electi.

Matth. 20. 13.

Rom. 9. 20.

1. *Sub pactione denarii*) Exemplaria excusa addunt continuò: *Quo vita æterna significatur æqualitas*: & linea sequenti, ubi nunc habemus: *totius diei operariis aggregati*: eadem habuerunt: *totius diei operariis exæquati.* Quorum hoc depravatum, illud additum mihi videtur ad mentem Joviniani hæretici, qui, ut S. Hieronymus docet libro II. adversus ipsum, omnia præmia beatorum paria esse contendebat. Codices enim Camb. & Thuaneus nihil ampliùs habent, quàm editio nostra. Et certè autor noster parabolam istam non eo fine adducit, ut æqualitatem æterni præmii ex æqualitate denarii parabolici asserat; imò de mercede electis in cœlo solvenda ne verbum quidem: sed totus est, ut ex illa parabola *Commendet gratiæ excellentiam quam in conclusione vitæ* nonnullis impertitur summus paterfamilias & *multimodæ vocationis varietatem ad unam* justificationis *gratiam pertinentem, ut etiam hi qui in multo labore sudarunt, nec ampliùs quàm novissimi acceperunt, intelligant donum se gratiæ, non operum accepisse mercedem.* In quo non æqualitas gloriæ, sed gratuitas gratiæ ab eo consideratur. Quem sensum parabolæ hujus genuinum esse & contextui magis consonum probat Corn. Jansenius Gandavensis Episcopus capite 101. Commentarii in concordiam Evangelicam.

CAPUT XVIII.

Gratia, sine qua bona merita esse nequeunt, non accipitur à quoquam nisi ex Dei voluntate, sine meritis.

Omnibus ergò hominibus cujuslibet gentis & generis, cujuslibet conditionis & ætatis caussa percipiendæ gratiæ voluntas Dei est, apud quam ratio electionis abscondita est, ab ea gratia incipientibus meritis, quam accepêre sine meritis. Quæ si possent bona esse sine gratia, non diceretur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum*: Et, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis sanguinem ejus, non habebitis vitam in vobis*: sed diceretur: Nisi quis fuerit justus & bonus, beatus in æternum esse non poterit. Nec opus esset per aquam & spiritum renasci, si per mandatum sufficeret erudiri. Et evacuaretur fides, quæ credit per baptismum omnia peccata dimitti, si gratia non malis & impiis, sed bonis & rectis doceretur impendi. Origo itaque veræ vitæ, veræque justitiæ in regenerationis est posita sacramento; ut ubi homo renascitur, ibi etiam ipsarum virtutum veritas oriatur; & incipiant ad perpetuam gloriam proficere per fidem, quæ vix ad temporalem vanæ laudis poterant pervenire mercedem. Sive enim Judæus legis scientiâ tumens, sive Græcus studio sapientiæ naturalis inflatus, priusquàm justificetur per fidem Christi, conclusus est sub peccato: & si in sua infidelitate [a] perstiterit, ira Dei manet super eum, illa scilicet in Adæ prævaricatione contracta, de qua Apostolus loquitur dicens: *Et vos cùm esseris mortui delictis & peccatis vestris, in quibus aliquando ambulastis secundùm sæculum mundi hujus, secundùm principem potestatis aëris hujus, spiritus qui nunc operatur in filios* [b] *diffidentiæ, in quibus & nos aliquandò conversati sumus in desideriis carnis nostræ, facientes voluntatem carnis & cogitationum, & eramus naturâ filii iræ, sicut & cæteri.* Et iterùm: *Qui eratis illo tempore sine Christo, alienati à conversatione Israël, & hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, & sine Deo in mundo.* Et iterùm: *Eratis aliquandò tenebræ, nunc autem lux in Domino.* Et iterùm: *Gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de tenebris & potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis suæ:* Et iterùm; *Eramus enim & nos aliquandò insipientes, increduli, errantes, servientes desideriis & voluptatibus variis, in malitia & invidia agentes, odibiles, odientes invicem. Cùm autem benignitas & humanitas*

Tota gratiæ percipiendæ ratio voluntas Dei.

Joan. 3. 5. Gratia principium omnis meriti. Joan. 6. 54.

Fides est initium boni.

[a] al. infelicitate.

Ephes. 2. 1.

[b] al. in filiis.

Ibid. 12.

Ephes. 5. 8.

Coloss. 1. 12.

Tit. 3. 3.

CAP. XIX. & XX.

apparuit Salvatoris nostri, non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundùm suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè per Iesum Christum Salvatorem nostrum: ut justificati gratiâ ipsius, hæredes simus secundùm spem vitæ æternæ.

CAPUT XIX.

Qualis sit natura sine gratia.

ET ut brevissimè pateat, qualis sit natura humana sine gratia, dicat Judas Apostolus, quid agat vel ignorantia imperitorum, vel doctrina sapientium: *Hi autem*, inquit, *quæcunque quidem ignorant, blasphemant: quæcunque autem naturaliter velut muta animalia norunt, in his corrumpuntur.* Dicat etiam sub verbis Zachariæ Evangelista Lucas, ante illuminationem gratiæ in qua humanum genus nocte versetur, & de quibus ignorantiæ tenebris Dei populus eruatur: *Et tu*, inquit, *puer propheta altissimi vocaberis, præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus: ad dandam scientiam salutis populo ejus, in remissionem peccatorum ipsorum, propter viscera misericordiæ Domini, in quibus visitavit nos oriens ex alto, lucere his qui in tenebris & in umbra mortis sedent ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.*

V. 10. Luc. 1. 76.

CAPUT XX.

Viscera misericordiæ Dominus ad omnium nationum impendit salutem, omnésque salvat; & tamen etiam verum est, quod testimonium ejus nemo accipit.

HÆc autem viscera misericordiæ Dominus non ad unius tantùm populi redemptionem, sed ad omnium nationum impendit salutem, dicente Evangelista: *Quia Iesus moriturus erat pro gente, & non tantùm pro gente, sed etiam ut filios Dei dispersos congregaret in unum.* Hoc enim agit illa vox Domini, quæ per quandam pietatis tubam toto terrarum orbe resonantem, homines & invitat & convenit. Nam cùm dixisset: *Confiteor tibi, Pater, Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis. Ita Pater, quoniam sic beneplacitum est ante te;* addidit: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo, & nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius, & cui voluerit filius revelare.* Et deindè adjecit: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego vos reficiam. Tollite jugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris; Iugum enim meum suave est, & onus meum leve est.* Joannes verò Baptista in Evangelio Joannis Prophetico spiritu protestatur dicens: *Qui de cælo venit super omnes est. Quod vidit & audivit, testificatur, & testimonium ejus nemo accipit. Qui accipit testimonium ejus, signavit quoniam Deus verax est.* Igitur quantùm attinet ad humani generis cæcitatem longâ ignorantiæ & superbiæ nocte contractam, venit in hunc mundum creator mundi, *& mundus eum non cognovit; Lux lucet in tenebris, & tenebræ eam non comprehenderunt. Qui super omnes est, quod vidit & audivit testificatur, & testimonium ejus nemo accipit.* Sed quia non frustrà Deus Dei filius venit in mundum, & dedit semetipsum pro omnibus, & mortuus est non tantùm pro gente, sed etiam ut *filios Dei dispersos congregaret in unum:* & universis dicit: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis*, & servato sibi incognoscibilis [1] electionis arbitrio, dat sui Patrisque notitiam, quibus eam voluerit revelare; Omnes filii lucis, filii promissionis, filii Abrahæ, filii Dei, genus electum, regale sacerdotium, veri Israëlitæ, præcogniti & prædinati in regnum Dei, qui eos vocavit non solùm ex Judæis, sed etiam ex gentibus, testimonium ejus qui de cœlo venit, accipiunt, signantes a *quia Deus verax est;* id est, expressè significantes in sui salvatione quoniam Deus verax est, implens & perficiens quod promisit Abrahæ omnium gentium patri, qui pollicente Deo, quod hæres futurus esset mundi, *non hæsitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo, & plenissimè sciens, quoniam quod promisit, potens est & facere.* Quis autem tàm alienus est à fide Abrahæ, quis tàm degener ab universarum gentiùm patre, qui promissionem Dei aut non impleri, aut ab alio præter eum qui promisit, dicat impleri? Ille quidem erit mendax; Deus autem est verax: & omnis qui accipit testimonium ejus, hoc signat, hoc indicat, quod per lucem illuminantem factus est videns, factus obediens, factus intelligens, sicut Joannes Evangelista testatur dicens: *Scimus quia mundus totus in maligno positus est, & scimus quia filius Dei venit, & dedit nobis sensum: ut cognoscamus verum Deum, & simus in vero filio ejus.*

Joan. 11. 51. Matt. 11. 25. Ib. 27. Ib. 28. Joan. 3. 31. CAP. XXI. Joan. 1. 5. & 10. Deus quos vult ad fidem adducit. 1. a al. significantes. Rom. 4. 20. Dei est implere quod promisit. 1. Joan. 5. 19.

1. *Incognoscibilis*) Ita Thuan. cod. ms. Alii tam editi quàm manu exarati leg. *cognoscibilis*: quod sensui & menti autoris repugnat.

CAPUT XXI.

Non esse scrutandum, cur Deus alios eligit, alios non eligit: sicut nec, cur anteà omnibus gentibus prætermissis, unum Israëlem elegit.

SI verò quæritur, cur Salvator omnium hominum non omnibus dederit hunc sensum, ut cognoscerent verum Deum, & essent, id est, permanerent in vero filio ejus: quamvis credamus nullis hominibus opem gratiæ in totum fuisse subtractam, de quo pleniùs in sequentibus disseremus: tamen ita fortè hoc velatum sit, sicut illud absconditum est, cur omnibus gentibus prætermissis, unum populum sibi, quem ad veritatis cognitionem erudiret, exceperit. De quo judicio Dei si non est conquerendum, multò minùs de hoc, quod cum electione omnium gentium geritur, mur-

CAPUT XXII.

murandum est. Quæ enim Deus occulta esse voluit, non sunt scrutanda; quæ autem manifesta fecit, non negligenda: [a] ne & in illis illicitè curiosi, & in istis damnabiliter inveniamur ingrati. Non autem ignoramus esse quosdam tàm inconsideratæ præsumptionis, & tàm superbæ arrogantiæ, ut quod præcipuus magister gentium, non ab hominibus, neque per hominem, sed divinitùs eruditus, suprà mensuram scientiæ suæ longè & alte remotum esse confessus est, audeant falsi nominis temerare doctrina; & nihil illic occultum, nihil velint esse secretum, ubi Apostolus non quid sentiendum esset aperuit, sed quid non scrutandum esset, ostendit. Nullis etenim, quod supra jam diximus, studiis, nullis ingeniis indagare concessum est, quo judicio, quóve consilio Deus incommutabiliter bonus, incommutabiliter justus, semper præscius, semper omnipotens, ideò *omnia in incredulitate concluserit, ut omnium misereatur*; & tamen illis sæculis, quibus unum Israëlem erudiebat, innumerabiles populos impiorum illuminare distulerit: & nunc eundem Israëlem, donec universitas gentium introeat, obcæcatum esse patiatur, pereuntem in tot millibus nascentium atque morientium, & salvandum in eis quos mundi finis invenerit. Quo mysterio toto scripturarum corpore dilatato, innotuit quidem nobis quid factum sit, quid fi t, quidvè faciendum sit; sed quare ita fieri placuerit, ab humanæ intelligentiæ contemplatione subtractum est.

Modus in inquisitione veritatis tenendus.

a ad neganda.

Rom. 11. 32.

Vicissitudo illuminationis aut desertionis gentium & Judæorũ inscrutabilis.

CAPUT XXII.

Eos qui discretionem quâ Deus alios eligit, alios non eligit, ad merita referunt voluntatis humanæ, docere neminem gratis, sed ex retributione salvari; & ex parvulis apertè confutari.

Isti autem qui nescire aliquid erubescunt, & per occasionem obscuritatis tendunt laqueos deceptionis, omnem discretionem quâ Deus alios eligit, alióque non eligit (*multi enim sunt vocati, pauci autem electi*) ad merita humanæ referunt voluntatis, docentes scilicet neminem gratis, sed ex retributione salvari: quia naturaliter omnibus sit insitum, ut si velint, possint veritatis esse participes, eisque affluere gratiam, à quibus fuerit expetita. Quæ diffinitio, ut interim de gratiæ veritate taceatur, de his videtur aliquam ostentare ratiunculam, qui libero utuntur arbitrio; de parvulis verò, quibus, sine ullo bonæ voluntatis merito, in originali vulnere cum cæteris mortalibus caussa communis est, nihil potest expositionis afferri, quâ doceatur cur isti salvi fiant renati, illi pereant non renati, sub illius providentia & omnipotentia, *in cujus manu est anima omnis viventis, & spiritus universæ carnis hominis*; & cui dicitur. *Breves dies hominis sunt, numerus dierum ejus apud te est.* Non autem puto istos voluntatum patronos simplicitate ullorum tam impudenter usuros, ut aut fortuitu ista dicant accidere, aut non renatos asserant non perire: apertè enim aut cum Paganis convincerentur sentire de fato, aut cum Pelagianis transfusum in posteros Adæ negare peccatum. Fato autem non baptizari parvulos, nec Pelagiani potuerunt dicere; sed quia eos liberos à peccato ausi sunt profiteri, meruêre damnari. Cum autem de discretione omnium hominum quæstio ventiletur, & ab omnibus hominibus parvuli nequeant separari, simúlque totius ætatis hominibus veritas dixerit: *Filius hominis venit quærere & salvare quod perierat*; frustrà profunditatem inscrutabilis gratiæ per liberum arbitrium conantur aperire, qui caussam electionis in eorum constituunt meritis, qui eliguntur: & cum multa de malorum voluntate ac judicio inepta & falsa protulerint, in parvulorum tamen discretione deficiunt, nec possunt de ejus quæstionis ratione redditâ gloriari, quæ de omnibus hominibus tractatur, & non de omnibus expeditur.

Mat. 20. 16.

Electionē salvandorũ non posse refundi in merita voluntatis humanæ, manifestũ est in parvulis.

Job. 12. 10.

Ibid. 14. 5.

CAPUT XXIII.

Adversus Semipelagianos scribit autor, non contra Pelagianos.

Luc. 19. 10.

CAPUT XXIII.

Omne bonum hominis meritum ab initio fidei usque ad perseverantiæ consummationem donum esse divinum: Et primum hoc ostenditur de fide, spe, &c.

Multiformitas autem & magnitudo divinæ gratiæ, probat istos contra veritatem, etiam quod de majorum voluntatibus loquuntur, astruere, corúmque persuasioni divinorum eloquiorum testimonia repugnare. Quæ si omnia sermoni nostro velimus annectere, modus non erit differendi. Quæ tamen se recordationi offerunt, non omittentur ut quantùm satis est, manifestetur omne hominis bonum meritum ab initio fidei usque ad perseverantiæ consummationem, donum atque opus esse divinum. Igitur fides, quæ bonæ voluntatis & justæ actionis est genitrix, quo ipsa fonte nascatur, Apostolus Paulus exponat, qui pro Romanorum fide Deo gratias agit, dicens: *Primùm quidem gratias ago Deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annunciatur in universo mundo.* Ad Ephesios quoque scribens: *Propterea*, inquit, *& ego auditâ fide vestrâ, quæ est in Domino Iesu, & dilectione in omnes sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis, ut Deus Domini nostri Iesu Christi Pater gloriæ, det vobis Spiritum sapientiæ & revelationis in agnitionem ejus, illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis quæ sit spes vocationis ejus, quæ divinæ gloriæ hæreditatis ejus in Sanctis.* De fide etiam Colossensium similiter Deo gratias agens: *Gratias agimus*, inquit, *Deo & Patri Domini nostri Iesu Christi, semper pro vobis orantes, audientes fidem vestram in Christo Iesu, & dilectionem quam habetis in sanctos omnes, propter spem quæ reposita est vobis in cœlis.* Et ut alia bona ab eodem bonorum autore percipiant, quid pro eis oret enarrans; *Ideo*, inquit, &

Omne meritum ẽ donũ Dei.

Fides quæ justæ actionis parens, est donũ Dei.

Rom. 1. 8.

Ephes. 1. 15.

Colos. 1. 3.

Ibid. 9.

CAPUT XXIII.

nos ex qua die audivimus, non cessamus pro vobis orantes, & postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni sapientia & intellectu spirituali, ut ambuletis dignè, Deo placentes, in omni opere bono fructificantes & crescentes in omni scientia Dei, in omni virtute confortati secundùm potentiam claritatis ejus, in omni patientia & longanimitate cum gaudio. Item ad Thessalonicenses, qui spiritu fidei dilectionisque fervebant: *Gratias agimus*, inquit, *Deo semper pro omnibus vobis, memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione, memores operis fidei vestræ, & laboris, & charitatis, & sustinentiæ spei Domini nostri Iesu Christi ante Deum & Patrem nostrum.* Et infra: *Ideò & nos gratias agimus Deo sine intermissione, quoniam cùm accepissetis à nobis verbum auditus Dei, accepistis non ut verbum hominum, sed, sicut est verè, verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis.* Potuitne pleniùs aut evidentiùs demonstrari, Dei esse donum credentium fidem, quàm ut ideò agerentur gratiæ Deo, quoniam hi quibus verbum Dei per homines prædicabatur, non quasi de hominum sermone dubitarunt, sed tanquam Deo loquenti per homines crediderunt, qui in ipsis est operatus ut crederent? In secunda quoque ad eosdem Thessalonicenses Epistola de fide in Christo proficientium ita Apostolus loquitur: *Gratias agere debemus Deo semper pro vobis, fratres, ita ut dignum est, quoniam supercrescit fides vestra, & abundat charitas uniuscujusque vestrum in invicem: ita ut & nos ipsi in vobis gloriemur in Ecclesiis Dei, pro patientia vestra, & fide in omnibus persecutionibus vestris & in tribulationibus, quas sustinetis in exemplum justi judicii Dei: ut digni habeamini regno Dei, pro quo & patimini.* Petrus quoque Apostolus ex Deo haberi fidem prædicans, ita scribit: *Scientes, quod non corruptibilibus auro & argento redemti estis de vana conversatione vestræ paternæ traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni incontaminati & immaculati Christi Iesu, præcogniti quidem ante constitutionem mundi, manifestati autem novissimis temporibus propter vos, qui per ipsum fideles estis in Deum, qui suscitavit eum à mortuis, & gloriam ei dedit: ut fides vestra & spes esset in Domino.* Item idem in secunda epistola de fidei perceptione loquitur: *Simon Petrus servus & Apostolus Iesu Christi, his qui coæqualem nobis adepti sunt fidem, per justitiam Domini & salvatoris Iesu Christi.*

[1.Thess.1.2.] [Fervor fidei à Deo.] [1.Thess.2.13.] [Gratiarum actio unde fides otiatur probat.] [2.Thess.1.3.] [1.Pet.1.18.] [2.Pet.1.1.]

Unde autem habeatur spiritus fidei, Joannes Apostolus manifestissimè docet dicens: *Omnis spiritus, qui confitetur Iesum in carne venisse, ex Deo est: & omnis spiritus, qui solvit Iesum, ex Deo non est, & hic est antichristus.* Item dicit ab eo recipi Evangelium, in quo est spiritus veritatis: *Nos*, inquit, *ex Deo sumus. Qui novit Deum audit nos; qui non est ex Deo, non audit nos. In hoc cognoscimus spiritum veritatis, & spiritum erroris.* Item in actibus Apostolorum Petrus Apostolus fidem esse per Dominum Jesum pronuntians: *Hunc*, inquit, *quem videtis & nostis, confirmavit nomen ejus; & fides quæ per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum.* De fide quoque Lydiæ, cujus inter alias mulieres, quæ Evangelium pariter audiebant, Dominus cor aperuit, ita in eadem narratur historia: *Die autem sabbatorum egressi sumus extra portam juxta flumen, ubi videbatur esse oratio; & sedentes loquebamur mulieribus, quæ convenerant: & quædam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum audivit, cujus Dominus cor aperuit, ut intenderet his quæ dicebantur à Paulo.* Non autem ex humana sapientia esse fidem, sed ex inspiratione divina, ipsius veritatis voce firmatur: dicente enim Domino ad Discipulos suos: *Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit: Tu es Christus filius Dei vivi. Respondens autem Iesus, dixit ei: Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in cœlis est.* Paulus verò Apostolus hanc ipsam fidem secundùm mensuram dari pro arbitrio largientis, ita prædicat: *Dico enim per gratiam, quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, sicut unicuique divisit Deus mensuram fidei.* Item idem unitatem rectæ fidei, & consensionem in honorem Dei à Deo esse commendans: *Deus autem*, inquit, *patientiæ & consolationis det vobis idipsum sapere in alterutrum, secundum Iesum Christum: ut unanimes uno ore honorificetis Deum & patrem Domini nostri Iesu Christi.* Et infrà: *Deus autem spei repleat vos omni gaudio & pace in credendo, ut abundetis in spe in virtute spiritus sancti.* Quo testimonio non solum fides, sed etiam gaudium, & pax, & abundantia spei, docentur nisi in virtute sancti spiritus non haberi. Ad Ephesios verò scribens Apostolus de divitiis gratiæ pro malis bona retribuentis, & de fide quæ non ex nobis, sed ex Dei dono habetur, hæc loquitur: *Deus autem, qui dives est in misericordia, propter nimiam suam charitatem, qua dilexit nos, & cùm essemus mortui peccatis, convivificavit nos Christo, cujus gratia salvi facti sumus, & conresuscitavit, & consedere fecit in cœlestibus in Christo Iesu. Gratia enim estis salvati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est; non ex operibus, ne quis glorietur. Ipsius enim sumus figmentum, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.* Proprium ergò hoc habet nova creatura per gratiam, ut qui figmentum Dei sunt, qui nativitate cœlesti conduntur in Christo, non otio torpeant, nec desidiâ resolvantur, sed de virtute in virtutem per viam bonorum operum ambulando proficiant: hoc est enim fingi, hoc de vetere creatura novam fieri, hoc de imagine terreni hominis ad imaginem cœlestis hominis reformari. Quod totum, sive palàm per cooperatores gratiæ, sive occultè per subministrationem spiritus, ille inchoat, ille auget & perficit, cujus agricultura, cujus ædificatio, & cujus figmentum sumus.

[Unde spiritus fidei in homine?] [1.Joan.4.2.] [Ibid. 6.] [Act.3.16.] [Act.16.13.] [Mat.16.15.] [Mensura fidei à Deo.] [Rom.12.3.] [Unitas fidei à Deo.] [Rom.15.5.] [Spes cum cõsectaneis à Deo.] [Ephes.2.4.] [Gratia ut agamus agit.]

CAPUT

CAPUT XXIV.

CAPUT XXIV.

Omne bonum in homine esse ex gratia, & fidem dari non petitam, ut ipsius petitionibus cætera bona consequamur.

ABundè quantum arbitror, his testimoniis (quàmvis & alia documenta aggregari potuerint) demonstratum est, fidem quâ justificatur impius, nisi ex Dei munere non haberi, eámque nullis meritis præcedentibus tribui, sed ad hoc donari, ut principium possit esse meritorum, & cùm ipsa data fuerit non petita, ipsius jam petitionibus bona cætera conferantur [a]. Unde, quædam de plurimis assumenda sunt testimonia, quæ in diversitate donorum ostendant gratiæ largitatem. Ex Deo itaque esse, ut homo viam Dei eligat, & ut surgat à lapsu, Psalmus Davidicus canit dicens: *A Domino gressus hominis dirigentur, & viam ejus volet. Cum ceciderit, non collidetur; quia Dominus supponit manum suam.* Item idem, quod duce Deo veniatur ad Deum: *Emitte lucem tuam & veritatem tuam, ipsa me deduxerunt & adduxerunt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua.* Item quod in Domino sit hominis fortitudo, & Dei voluntas præveniat liberandum: *Fortitudinem*, inquit, *meam ad te custodiam: quia Deus susceptor meus, Deus meus, voluntas ejus præveniet me.* In Proverbiis quoque legimus de sapientia & intellectu: *Quoniam Dominus dat sapientiam, & à facie ejus scientia & intellectus.* Item in eodem libro de dispensationibus sapientiæ Dei, sine qua nullæ rectæ sunt actiones, ità dicitur: *Meum consilium & mea tutela, ego prudentia, mea autem virtus. Per me reges regnant; Et Tyranni per me obtinent terram.* Item alibi, quod nemo possit rectè incedere, nisi Domino dirigente: *A Domino corriguntur gressus viri: mortalis autem quomodo intelligit vias suas?* Item alibi: *Omnis vir videtur sibi justus, dirigit autem corda Dominus.* Et infrà; *Præparatur voluntas à Domino.* Item ibidem de cogitatione atque consilio: *Multæ cogitationes in corde viri: consilium autem Domini obtinet.* In libro verò Ecclesiastæ scribitur, quod & habere necessaria, & eis benè uti, donum sit Dei, *Non est*, inquit, *bonum homini, nisi quod manducavit & bibit, & ostendit animæ suæ bonum in labore suo. Et quidem hæc vidi ego, quia à manu Dei est. Quoniam quis manducabit aut pascet absque illo?* Item in eodem libro legitur, quod corda & opera justorum in manu sint Dei, & tantum in studiis suis proficiant, quantum ille donaverit: *Quantumcunque laboraverit homo ut quærat, non inveniet; & quodcunque dixerit sapiens ut sciat, non poterit invenire;* * *quia universum hoc dedit in cor meum, & cor meum universum hoc vidit, quia & justi & sapientes & operationes eorum in manu Dei.* In libro autem Sapientiæ de eodem gratiæ opere ità dicitur: *Quoniam ipse & sapientiæ dux est, & sapientium emendator. In manu enim illius & nos, & sermones nostri, & omnis sapientia; & operum scientia, & disciplina.* De continentia quoque, quod ex Dei habeatur munere, eadem scriptura sic loquitur: *Ut scivi quia aliter non possum esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientiæ, scire cujus esset hoc donum.* Cui sententiæ Pauli Apostoli doctrina concordat in prima ad Corinthios hæc scribentis: *Volo autem omnes homines esse sicut meipsum; sed unusquisque proprium habet donum ex Deo; alius sic, alius verò sic.* Dominus verò in Evangelio secundùm Matthæum hæc de continentiæ dono insinuasse narratur. Dicentibus namque Discipulis suis: *Si ita est caussa viri cum uxore, non expedit nubere*, dixit illis Jesus; *Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est.*

Fides principiû omnis meriti. — a al. consequatur. — Electio boni est à Deo. — Psal. 36. 23. — Deus dux est ad seipsum. — Psal. 42. 3. — Fortitudo est à Deo. — Psal. 58. 10. — Sapientia est à Deo. — Prov. 2. 6. — Prov. 8. 14. — Ib. v. 16. — Prov. 20. 24. — Prov. 21. 2. — Prov. 8. v. 35. — Prov. 19. 21. — Eccl. 5. 17. — Bonus usus donorum Dei est à Deo. — Eccl. 8. 17. — * Eccl. 9. 1. — Sap. 7. 15. — Continentia Dei donum. — Sap. 8. 21. — 1. Cor. 7. 7. — Matt. 19. 10.

De timore Dei & sapientiâ in Ecclesiastico legitur: *Corona sapientiæ timor Domini: Utraque autem dona sunt Dei.* Item in eodem, *timor Domini super omnia se superposuit; beatus cui donatum est habere timorem Domini.* Isaias quoque de divitiis spiritualibus, quarum auctor est Dominus, ita loquitur: *In thesauris salus nostra advenit, sapientia & pietas & disciplina à Domino: hi sunt thesauri justitiæ.* Item de altitudine divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, cujus bonitas nullius merito prævenitur, hæc dicit: *Quis mensus est manu aquam, & cælum palmo, & universam terram pugillo? Quis statuit montes in libra, rupes in statera? Quis cognovit sensum Domini, aut quis ejus fuit consiliarius, qui instruat eum? Aut quem consuluit, & instruxit eum? Vel quis ostendit ei judicium, aut viam prudentiæ quis ostendit ei, vel quis prior dedit ei, & retribuetur illi?* Undè in libro Job secundùm eundem sensum leguntur Dei verba dicentis: *Quis ante dedit mihi, ut retribuam illi? Omnia quæ sub cælo sunt mea sunt.* Jeremias verò, quod à Deo sit homini vera sapientia, sic profatur: *Scio Domine, quia non est in homine via ejus, nec viri est ut dirigat iter suum.* Item quod ad Deum conversio cordis ex Deo sit, per ipsum Dominus protestatur & dicit: *Restituam illos in terram istam: & ædificabo, & non destruam: & plantabo eos, & non evellam. Et dabo illis cor ut sciant me; quia ego sum Dominus, & erunt mihi in populum, & ego ero illis in Deum, quia convertentur ad me ex toto corde suo.* Baruch quoque prædicat, quod ut Deus cognoscatur, ex Deo sit: *Et scient*, inquit, *quia ego Dominus Deus illorum, & dabo illis cor cognoscendi me, & aures audiendi.*

Quod autem omne verbum bonum, & omne opus sanctum subministratio sit spiritus sancti, sine quo nihil rectè agatur, in prima ad Corinthios Paulus Apostolus docet, dicens: *Ideò notum vobis facio, quod nemo in spiritu Dei loquens dicit anathema Iesu. Et nemo potest dicere Dominum Iesum, nisi in spiritu sancto. Divisiones verò gratiarum sunt, idem autem spiritus: & divisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus: & divisiones operationum sunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem.*

Timor Dei. — Eccli. 1. 22. & 23. — Eccli. 25. 14. — Isa. 33. 6. juxta 70. — Sapientia & pietas. — Isa. 40. 12. — Job. 41. 2. — Jer. 10. 23. — Conversio cordis. — Jer. 24. 6. — Cognitio Dei. — Baruc. 2. 31. — Spiritus sanctus adjutor omnis boni. — 1. Cor. 12. 3.

CAPUT XXIV.

Alii quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alii autem sermo scientiæ secundùm eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, alii gratia sanitatum in uno spiritu, alii prophetatio, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult. Tantum verò unumquemque habere gratiæ, quantum Dominus donaverit, idem Apostolus ad Ephesios ait: *Unum corpus, & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. Unus Dominus, una fides, unum baptisma. Unus Deus & pater omnium, qui super omnes est, & super omnia, & in omnibus nobis. Unicuique autem nostrûm data est gratia, secundùm mensuram donationis Christi. Propter quod dicit: Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus.* Item idem in secunda ad Corinthios dicit, quod ne ad cogitandum quidem quod spiritale est, idonei simus, nisi per gratiam Dei: *Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum: non quod sufficientes simus aliquid cogitare à nobis, quasi ex nobismetipsis; sed sufficientia nobis ex Deo est, qui & idoneos fecit nos ministros novi testamenti; non litterâ, sed Spiritu: Littera enim occidit, Spiritus autem vivificat.* Et iterum in eadem epistola, dicens bonorum operum effectum & sufficientiam à Dei gratia ministrari: *Potens est autem,* inquit, *Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus per omnia sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum, sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in æternum. Qui autem ministrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & augebit incrementa frugum justitiæ vestræ: ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem.* Ad Ephesios verò scribens Apostolus docet, quod omnia bona, quibus placetur Deo, dona sint Dei; & quod ab ipso peti oporteat, ut ea non habentibus tribuantur: *Hujus rei,* inquit, *gratiâ flecto genua mea ad patrem Domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur, ut det vobis secundùm divitias gloriæ suæ, virtute corroborari per spiritum ejus in interiore homine; habitare Christum per fidem in cordibus vestris: in charitate radicati & firmati, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo & longitudo, sublimitas & profundum: scire etiam supereminentem scientiæ charitatem Christi: ut impleamini in omnem plenitudinem Dei. Ei autem qui potens est omnia facere superabundantiùs quàm petimus, aut intelligimus, secundùm virtutem quâ operatur in nobis, ipsi gloria in Ecclesia & in Christo Iesu, in omnia sæcula sæculorum, Amen.*

Mensura gratiæ. — Ephes. 4. 4. — Cogitatio bona. — 2. Cor. 3. 4. — Operum effectus & sufficientia. — 2. Cor 9. 8. — Psal. 111. 9. — Peti à Deo debet, quod ei placet. — Ephes. 3. 14.

Omnis autem boni Deum esse autorem, cujus dona nec incerta sunt, nec mutabilia, sed ex æterna voluntate venientia, Jacobus Apostolus ita loquitur: *Nolite errare, fratres mei dilecti: Omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens à patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ ejus.* Cui & Zacharias propheta concinit, dicens: *Salvavit Dominus in die illa sicut oves populum suum: quoniam lapides sancti volvuntur super terram ipsius. Quia si quid bonum, ipsius est; & si quid optimum, ab ipso est.* In Evangelio verò secundùm Matthæum, quod scientia & intellectus dona sint Dei, quæ quibus voluerit largiatur, ita dicitur: *Tunc accedentes discipuli ejus dixerunt: Quare in parabolis loqueris ad eos? At ipse respondens, ait illis: Quia vobis datum est nosse mysteria regni cœlorum, illis autem non est datum.* Joannes quoque Evangelista pronuntiat, neminem aliquid boni habere, nisi quod desursum acceperit, dicens: *Non potest homo accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de cælo.* In ejusdem verò Evangelio doctrina est ipsius veritatis, quod nemo veniat ad filium, nisi attractus à Patre: quia venturum Deus & intelligentem & obedientem facit: *Nemo,* ait, *potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, attraxerit eum: & ego ressuscitabo eum in novissimo die. Scriptum est enim in Prophetis: Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audivit à Patre & didicit, venit ad me.* Et infrà: *Propter hoc dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi datum fuerit ei à Patre meo.* In fide autem & in operibus bonis proficere ac perseverare usque in finem, muneris atque auxilii esse divini, sanctarum scripturarum confirmat autoritas. Etenim scribens Paulus Apostolus Philippensibus, ait: *Confidens hoc ipsum, quia qui cœpit in vobis opus bonum perficiet usque in diem Christi Iesu.* Hujus autem testimonii virtutem quidam volens ad sui sensus pravitatem convertere, ita quod dictum est, *Qui cœpit in vobis*, volebat intelligi, quasi dictum esset; *qui cœpit ex vobis*: ut & initium & consummatio operis non ad Deum, sed ad hominem referretur, qui & incipere, & perficere voluisset. Sed hanc insanissimam superbiam, in eadem epistola excellentissimus gratiæ prædicator elidit, dicens: *In nullo terreamini ab adversariis, quæ est illis caussa perditionis, vobis autem salutis, & hoc à Deo. Vobis enim donatum est pro Christo, non solùm ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini.* Et iterùm: *Cum metu,* inquit, *& tremore vestram salutem operamini: Deus est enim qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate.* Item in 1. ad Thess. docet ex Deo esse principium & profectum, consummationémque virtutum, dicens: *Ipse autem Deus & Pater noster, & Dominus Iesus dirigat viam nostram ad vos: vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat charitatem in invicem & in omnes, quemadmodùm & nos in vos, ad confirmanda corda vestra sine querelâ in sanctitate, ante Deum & Patrem nostrum in adventu Domini nostri Iesu Christi, cum omnibus sanctis ejus.* Ad Corinth. quoque scribens, & omnium virtutum proficientem perseverantiam Dei donum esse commendans: *Gratias,* inquit,

Omnia bona, ex æterna Dei voluntate. — Jacob. 1. 16. — Zach. 9. 16. — Mat. 13. 10. — Joan. 3. 27. — Joan. 6. 44. — Venturum ad se Deus & intelligentem & obedientem facit. — Profectus & perseverantia à Deo sunt. — Philip. 1. 6. — Pelagians interpretatio loci Paulini. — Ibid. 28. — Philip. 2. 13 — 1. Thess. 3. 11. — 1. Cor. 1. 4.

CAPUT XXIV.

quit, *ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Iesu, quia in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo & sapientia: sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis, ita ut nihil vobis desit in ulla gratia, expectantibus revelationem Domini nostri Iesu Christi, qui & confirmabit vos usque ad finem sine crimine, in diem* a *adventus Domini Iesu Christi.* Item ad Romanos, de charitate Christi, quâ eos quos diligit, insuperabiles facit, id est, usque in finem perseverantes: nam quid aliud est perseverare, quàm tentatione non vinci? *Quis nos*, inquit, *separabit à charitate Christi? Tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur totâ die, existimati sumus sicut oves occisionis: sed in his omnibus superamus per eum, qui dilexit nos.* Item ad Corinth. de victoria, quam perficit Christus: *Stimulus*, inquit, *mortis peccatum est, virtus verò peccati lex. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Iesum Christum Dominum nostrum.* Item ad Thessalonicenses, de perseverantiâ, quam Deus tribuit: *Ipse autem*, ait, *Deus pacis sanctificet vos per omnia: ut integer spiritus vester, & anima, & corpus sine querela in adventum Domini nostri Iesu Christi servetur. Fidelis est qui vocavit vos, qui etiam faciet.* b Item ad Thess. quod omnia bona nostra, sive in operando, sive in loquendo, & in eis perseverantia, dona sunt Dei, ita prædicat, dicens: *Ipse autem Dominus noster Iesus Christus, & Deus Pater noster, qui dilexit nos, & dedit consolationem æternam & spem bonam in gratiâ, exhortetur corda vestra, & confirmet in omni opere & sermone bono.* * *De cætero, fratres, orate pro nobis, ut sermo domini currat & clarificetur, sicut & apud vos, & ut liberemur à malis & importunis hominibus. Non enim omnium est fides. Fidelis autem Deus est, qui & confirmabit nos & custodiet à malo.* Petrus quoque Apostolus, unde esse virtutem perseverantiæ doceat, audiamus: *Deus autem*, inquit, *omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque: cui est virtus & potestas in sæcula sæculorum, Amen.* Joannes verò Apostolus, quod victoria sanctorum opus Dei sit habitantis in sanctis, ita loquitur: *Vos ex Deo estis, filioli, & vicistis mundum, quoniam major est qui in nobis est, quam qui in mundo.* Item idem: *Omne quod natum est ex Deo, vincit mundum.* * *Et hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra.* In Evangelio autem secundùm Lucam, Deum dare, ut in fide perseveretur, ità promitur: *Dixit autem Iesus Petro: Simon, Simon, ecce Satanas postulavit ut vos cerneret* [1] *sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, Petre, ne deficiat fides tua, & tu conversus confirma fratres tuos, & orate ne intretis in tentationem.* In Evangelio quoque Joannis, de ovibus Christi, quæ de manu ipsius à nullo rapiantur, hæc legimus dicere Veritatem: *Sed vos non creditis, quia non estis de ovibus meis. Oves meæ vocem meam audiunt, & ego novi illas, & sequuntur me, & ego vitam æternam do* a *illis; & non peribunt in æternum, nec quisquam rapiet eas de manu mea.* Item in eodem Evangelio, de his quos pater dat filio, qui & omnes veniunt ad filium, & quorum nullus perit, hæc ipsius domini ore dicuntur: *Omne quod dat mihi pater, venit ad me: & eum qui venit* b *ad me, non ejiciam foras; quia descendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me; Patris: ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo quicquam, sed resuscitem illud in novissimo die.*

Marginal notes: a al. in die. — Perseverare est tentatione non vinci. — Rom. 8. 35. — Psal. 43. 24. — 1. Cor. 15. 56. — 1. Thess. 5. 23. — b al. faciat. — 2. Thess. 2. 15. — * Ib. 3. 1. — 1. Pet. 5. 10. — 1. Joan. 4. 4. — * Ib. 5. 4. — Luc. 22. 31. — 1. — Joan. 10. 26. — a Cod. Thu. Dabo. — b al. Venerit. — Joan. 6. 37.

1. *Cerneret*) *Cernere* apud Plinium eodem hoc sensu usurpatur pro *secernere* & *cribrare*, quæ ultima vox in vulg. edit. legitur. Idem textus alibi, à Leone nostro eodem modo refertur.

CAPUT XXV.

Quæstionem, cur potiùs hic quàm ille accipiat gratiam, esse impenetrabilem, nec posse ex libero arbitrio solvi.

MUlta sunt alia in canonicarum serie scripturarum, quæ vitandæ prolixitatis studio prætermimus, quoniam quæ assumsimus, nec pauca sunt, nec obscura, nec levia: quibus plenissimè declaratur, omnia quæ ad promerendam vitam æternam pertinent, sine gratia Dei nec inchoari, nec augeri posse, nec perfici: & contra omnem elationem de libero arbitrio gloriantem, illam invictissimè reniti sententiam dicentis Apostoli: *Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Igitur profunditas illius quæstionis, quam secundùm admirationem Apostoli impenetrabilem confitemur, per liberi arbitrii velle & nolle non solvitur: quia licet insit homini bonum nolle [1]; tamen nisi donatum non habet bonum velle; & illud contraxit natura per culpam, hoc recipit natura per gratiam. Sed quid illud sit, quod hæc eadem natura in omnibus hominibus ante reconciliationem rea, in omnibus misera, non in omnibus justificatur, & à pereuntibus quâdam sui parte discernitur ab eo qui venit *quærere & salvare quod perierat*, humano sensu prorsùs non potest indagari. Quantumlibet enim impiorum malignitas accusetur, resistens gratiæ Dei, nunquid probabuntur a eam, quibus est collata, meruisse? Aut illa virtus gratiæ, quæ sibi quos voluit, subdidit, convertere eos, qui inconvertibiles permansere, non potuit? Tales fuerunt qui sunt attracti, quales hi qui in sua duritia sunt relicti. Sed illis tribuit gratia stupenda quod voluit, istis retribuit veritas justa quod debuit; ut judicium Dei magis inscrutabile sit in electione gratiæ, quàm in retributione b justitiæ. Verumtamen ne illa pars fidei, quâ piè credimus Deum velle, ut omnes homines veritatis agnitione salventur, per hoc quod de ef-

Marginal notes: 1. Cor. 4. 7. — Per liberi arbitrii velle & nolle, non solvitur difficultas circa discretionem elect. & reprob. — 1. — Deus dat bonum velle. — Inscrutabilitas discretionis bonorum à malis. — Luc. 19. 10. — a Probabũt Mss. Thu. & Camb. — Deus subjicit sibi per gratiam suam quos vult. — Inscrutabilior Deus miserans, quàm puniens. — b Thu. redhibitione.

fectibus gratiæ evidenter ostenditur, infirmata videatur, annitendum est auxiliante Christo, ut nobis stabilitas hujus definitionis appareat. Sed quia necessariæ inquisitionis negotium non levem operam sibi poscit impendi, secuturam disputationem ab exordio alterius voluminis inchoëmus.

1. *Bonum nolle.*) ita Ambrosii & Prosperi exemplaria excusa; & hoc modo legendum esse probat quod sequitur; *Et illud contraxit natura per culpam*; quod ad aliud quàm ad *bonum nolle* referri non potest; ut rejicienda sit hæc mss. Thua. & Camb. codicum lectio, qui pro, *bonum nolle*, habent, *velle & nolle*. Nisi potiùs prava hæc lectio ab aliquo nobis insulso conjectore obtrusa fuerit. Incidi in Confessionem Illust. Ducis VVittembergensis per ejus legatos Tridentino Concilio oblatam Januarii 24. die anni 1552. & in illa hunc ipsum locum sic citatum inveni tit. de peccato. Ambrosius de vocatione Gentium, l. 1. c. 9. *licet insit homini malum velle, tamen nisi donatum non habet bonum velle.* Qua lectione nostra, cujus sensum exprimit, confirmatur.

SANCTI LEONIS MAGNI PAPÆ I.

DE VOCATIONE OMNIUM GENTIUM LIBER SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

Tria esse in hâc quæstione certa; Deum velle omnes salvos fieri, cognitionem veritatis & salutem esse ex gratiâ, & judicia Dei esse impenetrabilia.

REMOTIS abdicatisque omnibus concertationibus, quas intemperantium disputationum gignit animositas, tria esse perspicuum est, quibus in hac quæstione, de qua secundum volumen incipimus, debeat inhæreri. Unum, quo profitendum est, Deum velle omnes homines salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire; Alterum, quo dubitandum non est, ad ipsam agnitionem veritatis & perceptionem salutis, non suis quemquam meritis, sed ope atque opere divinæ gratiæ pervenire; Tertium, quo confitendum est, Altitudinem judiciorum Dei humanæ intelligentiæ penetrabilem esse non posse; & cur non omnes homines salvet, qui omnes homines vult salvos fieri, non oportere disquiri: quoniam si quod cognosci non potest, non quæratur, inter primam & secundam definitionem non remanebit caussa certaminis, sed securâ ac tranquillâ fide utrumque prædicabitur, utrumque credetur. Deus quippè *apud quem non est iniquitas, & cujus universæ viæ misericordia & veritas*, omnium hominum bonus conditor, justus est ordinator; neminem indebitè damnans, neminem debitè liberans; nostra plectens cum punit noxios, sua retribuens cum facit justos: *ut obstruatur os loquentium iniqua*, & *justificetur Deus in sermonibus suis, & vincat cum judicatur.* Nec damnati enim justa querimonia, nec justificati verax est arrogantia, si vel ille dicat non meruisse se pœnam, vel iste asserat meruisse se gratiam.

Non ope solum, sed opere gratiæ egemus.

Rom. 9. 14. 2. Par. 19. 7.

Psal. 62. 12 Psal. 50. 6.

CAPUT II.

Scriptura docet Deum velle omnes homines salvos fieri.

SIcut autem ea, quæ ad manifestationem gratiæ ex divinis proferuntur eloquiis, nulla possunt differendi arte violari, ut perspicuæ consonantésque in tanta numerositate sententiæ ad aliquod pravæ interpretationis trahantur incertum: ita etiam quod de salvatione omnium hominum in eodem scripturarum corpore reperitur, nullâ contraria argumentatione temerandum est, ut quantò hoc ipsum difficiliore intellectu capitur, tantò fide laudabiliore credatur. Magna enim fortitudo est consensionis, cui ad sequendam veritatem autoritas sufficit, etiam latente ratione. Proinde vigilanter consideremus, prædicatoribus Evangelii quid à Domino jubeatur. Secundùm Matthæum quippè sic ait: *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes, Baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quæcunque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Secundùm Marcum verò eisdem Apostolis ita dicitur: *Ite in Orbem universum, prædicate Evangelium universæ creaturæ: & qui crediderit & baptizatus fuerit, ipse salvus fiet; qui verò non crediderit, damnabitur.* Nunquid in hâc præceptione ullarum nationum ullorumve hominum facta discretio est? Neminem merito excepit, neminem genere separavit, neminem conditione distinxit. Ad omnes prorsus homines missum est Evangelium crucis Christi. Et ne prædicantium ministeria humano tantùm viderentur opere peragenda: *Ecce ego*, inquit, *vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*: id est, cùm sicut oves introieritis in medium luporum, nolite de vestra infirmitate trepidare, sed de mea potestate confidite; qui vos usque ad con-

Deum velle omnes salvare intellectu difficile.

Fortitudo fidei, quæ.

Matt. 28. 18

Omnes vult salvos fieri, qui omnibus vult prædicari.

Marc. 16 15.

Divinæ operationis promissio.

Matt. 28. 20.

CAP. III. summationem sæculi in omni hoc opere non derelinquam: non hoc a ut nihil patiamini; sed, quod multò majus est, præstiturus, ut nulla sævientium crudelitate superemini. In mea enim potestate prædicabitis, & per me fiet, ut inter contradicentes, inter furentes, Abrahæ filii de lapidibus suscitentur. Ego insinuabo quod docui, ego faciam quod promisi: *Tradent enim vos in conciliis, & in synagogis suis flagellabunt vos, & ante reges & præsides stabitis propter me in testimonium illis & gentibus. Cùm autem tradent vos, nolite cogitare quomodò aut quid loquamini: non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Tradet enim frater fratrem in mortem, & pater filium, & insurgent filii in parentes, & morte eos afficient, & eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Apparuit ergo*, ut Apostolus ait, *gratia salvatoris nostri Dei omnibus hominibus*, & tamen ministri gratiæ odio erant omnibus hominibus. Et cùm alii essent qui oderant, alii qui odiis persequentium premebantur, neutra tamen pars nuncupatione omnium hominum privabatur: habente quidem salutis suæ damnum, rebellium portione; sed obtinente plenitudinis censum, fidelium dignitate. Dicit enim Joannes Apostolus: *Sed & si quis peccaverit, advocatum habemus apud patrem Iesum Christum justum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi.*

a *al.* ad hoc.

Matt. 3. 9.

Matt. 10. 17.

Tit. 2. 11.

Omnes quo sensu.

1. *Joan.* 2. 1.

CAPUT III.

Inscrutabile est cur Deus judicarit quarundam gentium vocationem differendam.

MAgni autem & inenarrabilis sacramenti mysterium est, quod prædicatoribus, quibus dictum est, *Ite in orbem universum & prædicate Evangelium omni creaturæ*, iisdem priùs dictum fuerat: *In viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne introieritis; sed potiùs ite ad oves quæ perierunt domus Israël.* Quamvis enim ad omnium hominum vocationem Evangelium dirigeretur, omnesque *Dominus salvos fieri & in agnitionem veritatis vellet venire*; non tamen sibi dispensationum suarum abstulerat potestatem, ut aliter quàm occulto justóque judicio statuerat, consilii sui ordo decurreret. Unde locum non habent contumacium murmura querelarum, quia quod Deus fieri voluit, constat non aliter fieri debuisse quàm voluit. Posteriore verò tempore cùm jam Dominus Jesus in Dei Patris gloria consideret, & prædicatores verbi suscepto negotio deservirent, volentes Apostoli evangelizare verbum in Asia, *vetiti sunt ab Spiritu sancto: & disponentes ire in Bithyniam, prohibiti sunt ab Spiritu Iesu*: non utique negatâ illis populis gratiâ, sed, quantùm apparuit, retardatâ. Nam post modùm etiam apud ipsos fides Christiana convaluit. Quæ autem fuerit differendæ vocationis caussa, non cla-

Marc. 16. 15.

Matt. 10. 5.

1. *Tim.* 2. 4.

Omnibus vult Deus prædicari servata sibi suorum consilioru potestate.

Act. 16. 6.

Ib v. 7.

Causa dilatæ vocationis aliquorum occulta.

ret: & tamen rei gestæ docemur exemplo, quod inter generalia, vel promissa, vel opera, vel præcepta, quædam Deus à communibus excepta caussis, occultiore novit ordinare ratione: credo, ut interpositis quibusdam obumbrationibus, ea quæ secretiùs micant, mirabiliùs innotescant; ne negligentior fiat acies de facilitate cernendi, & quodammodò dormitet assuetis, si non excitetur insolitis. Has autem incognoscibiles illuminationum dilationes, inter quas utique multi in infidelitate deficiunt, non solùm in populis remotioribus impiorum, sed etiam in civitatibus fidelium per plurimas domos ac familias novimus fieri, dùm Christianæ fidei, etiam qui Christiani futuri sunt, adversantur. Multi enim quod oderunt, amabunt; quod non recipiunt, prædicabunt. Et quis inter hæc querulis aut curiosis notum faciet, cur adhuc *Sol justitiæ* quibusdam gentibus non oriatur, & à tenebrosis cordibus, etiam nunc radios suos veritas revelanda contineat? Cur corrigendi tàm diù sinantur errare, & quod senibus in fine præstandum est, per tàm longam non tribuatur ætatem? Cur filiis jam in Christum credentibus, necdùm credant parentes; & rursùm à religiosis parentibus soboles prava discordet? Cùm tamen Deo, qui initiorum fidei, incrementique largitor est, secundùm ipsius præceptum quotidie pro omnibus supplicetur: ut & si exaudit, nota sit gratia miserationis; & si non exaudit, intelligatur judicium veritatis.

CAP. IV.

Duplex ordo apud Deum.

Incognoscibiles dilationes gratiæ.

Sap. 5. 6.

Malac. 4. 2.

Pro omnibus vult supplicari, non pro omnibus exauditurus supplicantes.

CAPUT IV.

In præteritis sæculis semper admonuit divina bonitas homines sui cultus per elementa: sicut populum Israël, peculiariter per legem & prophetas.

SEd ne in præteritis quidem sæculis, hæc eadem gratia (quæ post Domini nostri Jesu Christi resurrectionem ubique diffusa est, & de qua scriptum est: *Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ*) defuit mundo. Quàmvis enim speciali curâ atque indulgentiâ Dei populum Israëliticum constet electum, omnésque aliæ nationes *suas vias ingredi*, hoc est, secundùm propriam permissæ sint vivere voluntatem, non ità se tamen æterna creatoris bonitas ab ullis hominibus avertit, ut eos ad cognoscendum se atque metuendum, nullis significationibus admoneret. Cœlum quippe ac terra & mare, omnisque creatura quæ videri atque intelligi potest, ad hanc præcipuè disposita est humani generis utilitatem, ut natura rationalis de contemplatione tot specierum, de experimentis tot bonorum, de perceptione tot munerum, ad cultum & dilectionem sui imbueretur autoris, implente omnia Spiritu Dei, *in quo vivimus, movemur & sumus.* Quoniam & si *longè est à peccatoribus salus*: præsentiâ tamen salutis ipsius ac virtute nihil vacuum est. Igitur, sicut dicit prophera, *Misericordiâ Domini plena est terra*: quæ nullis unquàm sæ-

Gratiam vocat paginas elementorum ac volumina temporum, quæ creatoris bonitatem prædicant: sicut lex gratia vocatur, quæ Judæos erudivit. Et ut hæc gratia nullis unquam Judæis defuit, ita nec illa ullis unquam hominibus.

Psal. 76. 19

Act. 14. 16.

Act. 17. 28.

Ps. 118. 155

Ps. 118. 64.

CAP. IV. culis, nullis generationibus defuit, eamque providentiam, quâ universitatem rerum administrat & continet, regendis alendisque naturis semper impendit, dispositum habens ex incommutabilis æternitate consilii, quibus quidque temporibus distribueret, & multiformis gratiæ suæ inscrutabiles investigabilesque mensuras, per quæ dona ac sacramenta variaret. Sicut enim ista gratiæ largitas, quæ in omnes gentes novissimè effluxit, non evacuat eam, quæ super unum Israël sub lege roravit; [1] nec præsentes divitiæ fidem præteritæ abrogant parcitati; ita nec de illa cura Dei, quæ patriarcharum filiis propriè præsidebat, conjiciendum est gubernacula divinæ misericordiæ cæteris hominibus fuisse subtracta. Qui quidem in comparationem electorum videntur abjecti, sed nunquam sunt à manifestis occultisque beneficiis abdicati. Legimus enim in Actibus Apostolorum, Paulum & Barnabam Apostolos Lycaoniis dicere: *Viri quid hæc facitis? & nos mortales sumus similes vobis homines, annunciantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit cælum & terram & mare, & omnia quæ in eis sunt: qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas. Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit, benefaciens, de cælo dans pluvias & tempora fructifera, implens cibo & lætitia corda vestra.* Quod est autem hoc testimonium, quod semper Domino deservivit, & nunquàm de ejus bonitate ac potestate conticuit, nisi ipsa totius mundi inenarrabilis pulchritudo, & innumerabilium beneficiorum ejus dives & ordinata largitio: per quæ humanis cordibus quædam æternæ legis tabulæ præbebantur, ut in paginis elementorum ac voluminibus temporum communis & publica divinæ institutionis doctrina legeretur? Cœlum ergo cunctáque cœlestia, mare & terra, omniáque quæ in eis sunt, consono speciei suæ ordinationisque concentu protestabantur gloriam Dei, & prædicatione perpetuâ majestatem sui loquebantur autoris; & tamen maximus numerus hominum, quia vias voluntatis suæ ambulare permissus est, non intellexit, nec secutus hanc legem est; & odor vitæ, qui spirabat ad vitam, factus est ei odor mortis ad mortem; ut etiam in illis visibilibus testimoniis disceretur, *quòd litera occideret, spiritus autem vivificaret.* Quòd ergo in Israël per constitutionem legis & prophetica eloquia gerebatur, hoc in universis nationibus totius creaturæ testimonia & bonitatis Dei miracula semper egerunt.

Generalis providētia secretioribus subest Dei consiliis.

Gratiæ differentia pro diversis temporibus & inscrutabiles mensuræ.

Act. 14. 14.

Universæ creaturæ Deum annunciant.

2. Cor. 3. 6.

Gratia generalis, quā autor astruit, est eodem teste litera occidens, & odor mortis ad mortem.

1. *Quæ super unum Israël sub lege roravit.*) Ita omnes codices excusi; MSS. Thu. & Camb. habent; *Quam super unum Israël sub lege erogavit.* Prior lectio melior, cum largitatem, ut loqui amat, gratiæ in omnes gentes effusæ, cum pluvia; parcitatem verò qua primùm aspersus Israëliticus populus, cum matutino rore componat. Editor is malæ mihi in corrigendo diligentiæ suspectus venit.

CAPUT V.

Qui inter gentes Deo placuerunt, Spiritu fidei & gratiæ sunt discreti.

SEd cùm in illo populo, cui utraque eruditio præfuit, nemo, nisi gratiâ, justificatus sit per spiritum fidei, quis ambigat eos, qui de quibuscunque nationibus quibuslibet temporibus Deo placere potuerunt, spiritu gratiæ Dei fuisse discretos [a]? Quæ etsi parcior antè atque occultior fuit, nullis tamen sæculis se negavit, virtute una, quantitate diversa; consilio incommutabili; opere multiformi.

a al. directos.

Gratia nullis sæculis subtracta.

CAPUT VI.

Non omnibus etiam nunc, eadem mensura gratiæ confertur.

NAm & in his diebus quibus totum mundum ineffabilium donorum flumina rigant, non idem modus omnibus, nec eadem mensura confertur. Quamvis enim per ministros verbi & gratiæ Dei eadem cunctis veritas prædicetur, eadem cohortatio adhibeatur, Dei tamen agricultura est, Dei ædificatio, cujus virtus invisibiliter agit, ut incremento proficiat quod ædificatur aut colitur; sicut attestatur Paulus Apostolus, dicens: *Quid igitur est Apollo? quid verò Paulus? minister ejus cui credidistis, & unicuique sicut Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit; sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Qui plantat autem & qui rigat unum sunt. Vnusquisque autem propriam mercedem accipiet secundùm suum laborem: Dei enim sumus adjutores, Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis.* Agriculturæ ergò hujus atque ædificationis in tantùm quisque adjutor, operarius, ac minister est, in quantùm unicuique Dominus dederit: & hi qui ministrorum labore excoluntur, ad eum proficiunt modum, ad quem illos incrementi autor evexerit. In agro enim Domini non uniformis, nec una plantatio est: & quàmvis in unum decorem totius templi structura conveniat; non idem tamen locus est, nec idem usus omnium lapidum: sicut & in uno corpore non omnia membra eundem actum habent, dicente Apostolo: *Nunc autem posuit Deus membra, & unumquodque eorum sicut voluit.*

1. Cor. 3. 4.

Deus solus boni fructus autor.

Quisque proficit sicut Deus donat.

1. Cor. 12. 18.

CAPUT VII.

Cùm omne bonum ex gratia Dei sit, imparitas meritorum nec in liberum arbitrium est referenda, nec in querelam est vocanda.

HÆc verò membra unde apta, unde utilia, unde sint pulchra, idem doctor exponit, dicens: *Ideo notum vobis facio, quod nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu. Et nemo potest dicere Dominum Iesum, nisi in Spiritu sancto. Divisiones verò gratiarum sunt, idem*

1. Cor. 12. 3.

CAPUT VIII. *autem Spiritus; & divisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus; & divisiones operationum sunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus. Vnicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem, alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ secundùm eundem Spiritum, alteri fides in eodem Spiritu, alii gratia sanitatum in eodem Spiritu, alii operationes virtutum, alii prophetatio, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.* Hæc magistro gentium tantâ luce, tantâ evidentiâ prædicante, quæ ratio, quæ caussa dubitandi est, An omnium nobis virtutum germen ex Deo sit? vel quis nisi insipientissimus de differentia divinorum munerum conqueratur, aut imparibus ascribendum meritis arbitretur, quod non æqualiter de superna liberalitate confertur? Si enim hæc distributio secundùm præcedentium operum merita provenitet, non ipsorum donorum catalogum tali conclusione Apostolus terminaret, ut diceret: *Hæc autem omnia operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult.* Ubi utique si meritorum caussas voluisset intelligi, diceret: *Dividens singulis prout merentur:* sicut plantatoribus aut rigatoribus præmium devotionis spopondit, dicens: *Vnusquisque autem propriam mercedem accipiet secundùm suum laborem.*

Differentia meritorum in Deum refundéda.

1. Cor. 12. 11.

1. Cor. 3. 8.

CAPUT VIII.

Unicuique sine merito datur, unde tendat ad meritum: & à gratia jam donato expectatur, ut id quod accepit, augeatur per illum qui dat incrementum.

DAtur ergo unicuique sine merito, unde tendat ad meritum, & datur ante ullum laborem, unde quisque mercedem accipiat secundùm suum laborem. Quod ita esse, etiam ex doctrina Evangelicæ veritatis agnoscitur, ubi per comparationem dicitur, quod *homo peregrè proficiscens vocavit servos suos, & tradidit illis substantiam suam, & uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii verò unum, unicuique secundùm propriam virtutem*, id est, secundùm propriam & naturalem possibilitatem; non autem secundùm proprium meritum; quia aliud est posse operari, aliud operari: & aliud est posse habere charitatem, aliud habere charitatem: & aliud est capacem esse continentiæ, justitiæ, sapientiæ, aliud verò esse continentem, justum, atque sapientem. Non itaque omnis reparabilis reparatur, nec omnis sanabilis sanus est: quia reparabilem & sanabilem esse de natura est, reparatum autem & sanum esse, de gratia est. Denique isti, quibus secundùm modulum capacitatis suæ, quem in eis distributor substantiæ prævidebat, dispar creditus est numerus talentorum, non meriti remunerationem, sed operis accepêre materiam. In qua duorum servorum vigilantissima industria non solùm gloriosis laudibus

Matth. 25. 14.

Posse operari naturalis possibilitatis est, operari, gratiæ.

honestatur, sed etiam in æterna Domini sui gaudia intrare præcipitur. Tertii verò pigrum otium & desidiosa nequitia sic punitur, ut & vituperationis dedecoretur opprobrio, & portione quam acceperat, exuatur. Dignus enim erat perdere inutilem fidem, qui non exercuerat charitatem. Unde & in subsequenti sermone, quo apertissimè declaratur futuri forma judicii, sedente filio hominis in sede majestatis suæ, antequàm facta congregatione omnium gentium, alii dicuntur ad dexteram, alii ad sinistram constituendi; laudatis dextris de operibus charitatis, nihil aliud sinistris objicietur, quàm misericordiæ benevolentiæque neglectus. Acceperant ergo etiam isti fidem, sed non sectati fuerant dilectionem: nec de non servato, sed de non aucto munere damnabuntur. Quàmvis enim omnia bona, dona sint Dei, à Deo tamen quædam etiam non petita tribuuntur, ut per ipsa quæ accepta sunt, ea quæ nondùm sunt donata, quærantur. Semen quippe quod jacitur in terram, non ob hoc seritur, ut ipsum solum maneat, sed ut fructum afferendo, multiplex atque numerosum sit: cui quidem profectus ab illo est, *qui dat incrementum;* sed terra vivens & rationalis, & de gratiæ jam imbre fœcunda, habet quod ab ipsa expectetur ad id, quod accepit, augendum.

CAP. IX.

Inutilis fides sine caritate.

Matt. 25. 31.

Gratia etiã non petita datur ut per eam nova dona impetrentur.

Joan. 12.

1. Cor. 3. 17.

CAPUT IX.

Variata per diversa tempora gratiæ caussa à nobis non est investiganda.

HIs rectè, ut arbitror, quantùm Dominus tribuit, pertractatis, ad id unde digressa est disputatio, revertamur; ad considerationem scilicet differentiarum, quibus divinæ gratiæ opera ac dona variata sunt. *Altitudo* quippè *divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei*, cujus *inscrutabilia sunt judicia, & investigabiles viæ* sic semper misericordiam suam & justitiam temperavit; ut secretissimâ æterni consilii voluntate, noluerit in omnibus temporibus super omnes generationes, aut super omnes homines æquales donorum suorum esse mensuras. Siquidem aliter eos juverit, quos ad cognoscendum se, cœli & terræ testimoniis conveniebat; aliter illos, quibus non solum elementorum famulatu, sed etiam doctrinâ legis, prophetarum oraculis, miraculorum signis, & Angelorum cooperationibus consulebat: & multò magis aliter misericordiam suam universis hominibus declaraverit, quandò filius Dei factus est filius hominis: ut inveniretur ab eis, qui eum non quærebant, & appareret his, qui illum non interrogabant; & non in uno in tantùm populo honor Israëliticæ stirpis excelleret, sed in omni gente, quæ est sub cœlo, multiplicarum Abrahæ semen oriretur, inque hæredum successionem non filii carnis, sed filii promissionis intrarent: & quanta in præteritis sæculis super cæteras nationes, tanta nunc esset in gente Judæa parci-

Rom. 11. 33.

Deus noluit æquales esse gratiæ, etiam exterioris, mensuras.

Isa. 65.

Misericordia Dei major in gentiles post advéntum Christi, minor in Judæos.

Act. 14. 15. Rom. 11.

CAP. X. tas gratiæ; cum tamen introductâ plenitudine gentium, etiam ipsorum ariditati earundem rigationum inundatio spondeatur. Quæ itaque caussæ sint harum sub eadem gratia dissimilitudinum, quæve rationes, sanctis Scripturis non loquentibus, quis loquetur? Et cùm in eis scientia Pauli Apostoli à disputatione transeat ad stuporem, cujus erit tanta præsumtio, qui hæc differendo existimet aperienda, potiùs quàm silentio miranda?

Occulta istius inæqualitatis ratio. *Ibidem.*

CAPUT X.

Omnibus sæculis misericordia Dei & corpora aluit, & mentes juvit.

PAtienter igitur & æquanimiter ignoretur tam remotum ab humana cognitione [a] secretum. Nec tamen quia nequeunt clausa penetrari, ideò etiam reseratorum est prætereundus introitus. Manifestaverunt enim divinorum eloquiorum multæ autoritates, & continua omnium sæculorum experimenta docuerunt, justam Dei misericordiam, misericordémque justitiam, nec alendis unquam corporibus hominum, nec docendis juvandisque eorum mentibus defuisse. Semper etenim *pluit super bonos & malos*, semper *Solem suum oriri fecit super justos & injustos*, semper vitales auras præbuit, semper diei & noctis vicissitudines ministravit, ubertatem agris, multiplicationem seminibus, fœcunditatem generandis hominibus semper impendit [b]. Et si quando aliquid horum minuit, benignis correptionibus aversionem desidiámque malè utentium castigavit: ut miserationes ejus quærerent in adversis, cujus justitiam non timuerant in secundis. Denique si ad ipsa mundi exordia recurramus, inveniemus omnium Sanctorum, qui diluvium præcesserunt, Dei spiritum fuisse rectorem, propter quod & filii Dei nominari sunt: quoniam, sicut ait Apostolus: *Quicunque spiritu Dei aguntur hi filii sunt Dei.* Et cum iidem, neglectâ observantiâ Patrum, illicitis se reproborum connubiis miscuissent, atque ob nefariam societatem digni exterminio judicarentur, Dominus ait: *Non permanebit spiritus meus in hominibus istis, quoniam caro sunt.* Unde apparet quod iste populus, cujus generationes discreto ordine cum annorum numero digeruntur, spiritualis antea fuit; eâ utique voluntate cui Spiritus sanctus præsidebat: sic impendens moderaminis sui regimen, ut declinandi ad vitia non adimeret potestatem: quâ potestate hic populus si non uteretur, non relinqueret Deum, nec relinqueretur à Deo, essétque ille de quo dictum est: *Felix qui potuit transgredi, & non est transgressus.* Quamdiu ergo apud Deum mansit, eâ voluntate mansit, quam Deus inspiravit & rexit: *Præparatur enim*, sicut scriptum est, *voluntas à Domino.*

[a] al. cogitatione. — Non negligenda cognita propter incognita. — Misericordia Dei corporibus & animis juvandis semper affuit. — *Mat.* 5.45. — [b] al. impertiit. — Spiritus Sanctus omnes Sanctos regit. — *Rom.* 8.14. — *Gen.* 6.3. — Gratia non tollit potestatem declinandi ad vitia. — *Eccli.* 31.10. — *Prov.* 8.35.

CAP. XI.

CAPUT XI.

Hominibus ferè paulatim & particulatim accrescit, quod superna largitas eis dare decrevit.

SEd hujus præparationis non unus semper provectus, nec una mensura est. Quoniam multis modis, & innumerabilibus differentiis, gratiæ opera & dona variantur, inque ipsis singulis generibus munerum dissimiles sunt gradus & impares quantitates. Sicut enim in germinibus herbarum atque lignorum, quæ terra producit, non una species, nec unum in omnibus genus est, sed singula quæque in sui generis forma, & in suæ stirpis qualitate gignuntur, plenum autem decorem non statim ut eduntur accipiunt, sed certis & ordinatis provehuntur augmentis, donec ad perfectam sui habitûs quantitatem per succedentia sibi incrementa perveniant: ita & semina charismatum plantæque virtutum, non in omni agro cordis humani totum hoc pariter, quód sunt futura, nascuntur: nec facilè reperitur in exordio maturitas, & in inchoatione perfectio. Exerit quidem frequenter potens & misericors Deus mirabiles istos suæ operationis effectus, & quibusdam mentibus non expectatâ profectuum morâ, totum simul quicquid collaturus est, invehit. In Abrahæ lumbis Levi sanctificatur, & simul cum eo domus Aaron & sacerdotalis ordo benedicitur. In Isaac de repromissione concepto, & contra spem sterilium senum nato, omnium gentium vocatio, & tota Christi forma præconditur. Jacob nullo merito suffragante dilectus priusquam nascatur, eligitur. Jeremiæ dicitur: *Priusquam te formarem in utero, novi te: & priusquam exires de vulva, sanctificavi te.* Joannes intra Elizabeth matris viscera Spiritu sancto repletus exultat, & ut nullus inter natos mulierum major sit, priùs sentit initia gratiæ, quàm naturæ. Sed cum & alia similium documentorum exempla non desint, quæ brevitatis studio præterimus, multò tamen crebrior multóque numerosior pars illa hominum est, cui particulatim quicquid superna largitas donat, accrescit, ut conferendorum munerum caussæ de his, quæ sunt collata, pariantur. Quidam acceptâ fide, diffidentiâ non carent, quam utique inesse sibi noverat qui dicebat: *Credo Domine, adjuva incredulitatem meam:* quam nec illi abesse penitùs à suis animis sentiebant, qui dixerunt: *Domine, auge nobis fidem.* Quidam quod credunt, non intelligunt; & multi eorum diu in suæ simplicitatis modulo detinentur. Multi verò citò intellectus lumen accipiunt. Ipsa autem intelligentia non in omnibus eundem habet vigorem, aut similem facultatem. Et plurimi, cum & fide & intellectu videantur ornati, laborant tamen indigentiâ charitatis, & his quæ fide & intellectu vident, nequeunt inhærere: quoniam perseverari in eo non potest, quod non toto corde diligitur. Donum quoque ipsius charitatis non semper ejusmodi

Semina charismatũ sensim ordinatiè adolescũt. — Prima semina gratiæ interdũ perfecta. — *Heb.* 7.10. — *Gen.* 17.16. — *Rom.* 4.18. — *Malac.* 1.3. — *Rom.* 9.13. — *Jerem.* 1.5. — *Luc.* 1.44. — Joannes initia gratiæ prius sensit, quã naturæ. — In pluribus gratia particulatim crescit. — *Marc.* 9.23. — *Luc.* 17.5. — Perseverãtia quid requirat.

CAPUT XII.

est, ut quicquid ad plenitudinem ipsius pertinet, simul à percipiente sumatur. Est enim amor qui potest alio amore superari; & sæpè dilectio Dei ex mundi dilectione marcescit, nisi ad eum fervorem, Spiritu sancto inflammante, profecerit, qui nullo extingui frigore, nullo possit repore languere. Cùm itaque in hoc inenarrabili dono Dei, omnium summa donorum, & quædam cunctarum sit vita virtutum; ad hoc cætera conferuntur, ut habeat animæ fidelis intentio per quæ ad perfectam charitatem possit eniti. Quæ quoniam non solùm ex Deo, sed etiam Deus est, stabiles & perseverantes atque insuperabiles facit, quos flumine suæ voluptatis [a] impleverit. Qui autem istarum aquarum dulcedinem nesciunt, & adhuc de mundi hujus torrentibus bibunt, aut etiam si aliquid primoribus labris de vitæ fonte gustaverunt, inebriati tamen aureo Babylonis calice delectantur, suo prorsus decipiuntur arbitrio, suâ voluntate labuntur: & si in hac desidia perseverant, ipsi se his quæ accepêre dispoliant. Facilè enim quælibet bona sine charitate possunt perire, quæ non possunt sine charitate prodesse.

Charitas imperfecta interdum invenitur cum fidei & intelligentiæ vigore. — *Amor mũdi charitati contrarius.* — *Perfecta charitas insuperabiles facit.* — *1. Joan 4.* — *a al. voluntatis.* — *Apoc. 14. 8. & 16. 19.* — *1. Cor. 13. 4.* — *Charitatis necessitas.*

CAPUT XII.

Divinæ constitutionis non est nostra à Deo aversio, sed propriæ voluntatis: ideòque meriti hominis esse si steterit, quia cadere potuit.

Libertas sub gratia.

HÆc autem summatim brevitérque perstricta, ad id valeant, ut certissimè noverimus nullum fidelium à Deo non discedentem relinqui, neque cujusquam ruinam ex divina esse constitutione dispositam; sed multis, qui jam judicio rationis utuntur, ideò liberum esse discedere, ut non discessisse sit præmium: & ut quod non potest nisi cooperante Spiritu Dei fieri, ejus meritis deputetur, cujus id potuit voluntate non fieri. Quæ voluntas in malis actionibus sola esse potest, in bonis autem sola esse non potest. Quamvis enim secundùm naturam sit ejus, ut bona sit; 1 vitium tamen, quod per malam voluntatem incidit [a] in naturam, non naturæ superatur virtute, sed gratiæ.

Bona voluntas est secundum naturam, non ex natura. — *1.* — *a al. irruit.*

1. *Secundùm naturam sit ejus, ut bona sit*) Ec Thuan. Cod. pro quo vulgat. *Secundùm naturam sit homini ut bona sit voluntatis.*

CAPUT XIII.

Bonitatem Dei non solùm Sanctis, sed & impiis instituendis affuisse ante diluvium.

REgebatur ergo primus ille populus Dei Spiritu Dei, & à maledicti ac prædamnati populi societate ac motibus per eruditionem Sancti Spiritûs abstinebat, custodiens discretionem sui à permixtione carnalium: quorum mala tamdiu sustinuit patientia Dei, quandiu boni per id quod eos non imitabantur, placere potuerunt: ubi verò etiam boni malorum imitatione corrupti sunt, & per voluntarium [b] defectum in eandem nequitiam conspiravit universitas, quos, exceptâ Noë domo, una impietas profanavit, sententia una delevit. Bonitas autem Dei ne illi quidem parti defuit, quæ in charitate non stetit, & ab initio sui, veneno diabolici livoris intumuit. Principem enim gentis impiæ, sancti fratris meritis invidentem, cædémque ejus parricidali corde meditantem, dignatur Dominus paterno mitigare consilio, dicens ad Caïn: *Vt quid tristis factus es? ut quid concidit vultus tuus? Nonne si rectè offeras, rectè autem non dividas, peccasti? quiesce. Ad te enim erit conversio ejus, & tu dominaberis ejus.* Depone, inquit, ortam de invidiæ æmulatione tristitiam, & flammas odii crudelis extingue: nihil tibi Abel nocuit, nec mihi placendo te læsit. Despexi munera tua meo judicio, non illius voto: opus enim bonum negligenter egisti. Recta fuisset oblatio tua, si fuisset recta discretio. Sciens cui offerres, scire debueras quid voveres. Non dignè inter me & te divisisti, quoniam tibi electiora servasti. Tuus ergo hic error est, tuumque peccatum. Quiesce, & noli in insontem fratrem moveri: ad te potiùs tua culpa revocetur. Noli peccato regnum in te dare, sed tu potiùs in ipsum sume dominatum. Pœnitendo enim nec in majus facinus progredieris, & ab eo in quo te doles displicuisse, mundaberis. Cùm ergo talia ad Caïn loqueretur Deus, nunquid ambiguum est voluisse eum, & (1 quantùm ad illum medendi modum sufficiebat) egisse, ut Caïn ab illo impietatis furore resipisceret. Sed malitia pertinax inde facta est inexcusabilior, unde debuit esse correctior. Et utique præsciebat Deus, ad quem finem insanientis esset progressura conceptio. Neque ex eo quod falli scientia divina non poterat, necessitate peccandi urgebatur facinus voluntatis. A cujus utique intentione atque effectu potuit incolumitas Abel illæsa defendi, nisi placuisset Deo cum magna laude patientiæ suæ, ut temporalis furor impii fieret perpetuus honor justi. Posteris verò istius parricidæ, quamvis in progenitoris sui moribus viverent, nunquam se divinam bonitatem negasse, quis non facilè advertat, si consideret quantum eis prodesse potuerit tam longa patientia Dei, tam dives bonorum temporalium copia, & multiplicatæ fœcunditatis tam numerosa propagatio? Quæ beneficia licet obduratis nihil remedii & emendationis attulerint, probant tamen aversionem eorum non divinæ fuisse constitutionis, sed propriæ voluntatis.

Deus tolerat malos propter bonos. — *b al. voluntatis.* — CAPUT XIII. — *Bonitas Dei non defuit impiis ante diluvium.* — *Gen. 4. 8.* — *Oblatio Caïn cur non Deo grata?* — *1.* — *Præscientia Dei nõ est causa peccatorũ præscitorum.* — *Posteris Caïn bonitas divina adfuit per beneficia generalia.*

1. *Quantum ad illum medendi modum sufficiebat.*) Vox *illum* non legitur in cod. MS. Thua. neque in ullis operum S. Ambrosii editionibus, quibus libri de vocatione gentium inserti sunt. Quid tamen discriminis in sensu hujus sententiæ gignat hæc lectionis varietas, fateor me non assequi. Unum portò certissimum video, hanc sufficientiam, de qua hic sermo est, nullomodo ad illam pertinere sufficientiam gratiæ interioris Christi Salvatoris, de qua tanta animorum contentione, tantóque æstu digladiantur hodierni Theologi. Imo verò cuivis æquo animo seriem hujus capitis perlegenti perspicuum fiet, non aliam ob caussam autorem nostrum hanc clausulam adjecisse, quàm ne lectores incauti ad sufficientem interioris gratiæ operationem animum adverterent: & ut potiùs monerentur sufficientiam illam de alio medendi modo non esse intelligendam, quàm

de

CAP. XIV.

de quo per totum caput actum erat. In quo & à gratiæ, auxilii, opitulationis, adjutorii, & misericordiæ nominibus exconsilio abstinuit, sola eruditionis, bonitatis, patientiæ & consilii vocabula usurpans: & revera ostendit *illum medendi modum* eum solum fuisse qui exhortationibus, consiliis & correptionibus exerceretur: Quibus *Caïn sancti fratris meritis invidentem, eademque ejus parricidali corde meditantem dignatus est Dominus paterno mitigare consilio.* Sed Caïn *& divina voce admoneri potuit, & mutari non potuit: quia exigente culpa malitia, jam intus Deus cor reliquerat, cui foris ad testimonium verba faciebat.* Necesse est enim *ut Spiritus sanctus operetur intrinsecùs, ut valeat aliquid medicina, quæ adhibetur extrinsecùs. Aliquin etiamsi Deus ipse utens creatura sibi subdita in aliqua specie humana sensus alloquatur humanos, nec interiore gratia mentem regat atque agat, nihil prodest homini omnis prædicatio veritatis.* Et revera *cum Deus locutus esset ad Caïn, eo modo quo primis hominibus per creaturam subjectam, velut eorum socius formâ congruâ loquebatur, quid ei profuit? Nonne conceptum scelus in necando fratre etiam post verbum divinæ admonitionis implevit.* Quod beneficium *licet obdurato nihil remedii & emendationis attulerit, probat tamen aversionem ejus non divinæ fuisse constitutionis, sed propriæ voluntatis:* Quemadmodum iisdem verbis de Parricidæ illius posteris loquitur autor noster in fine hujusce capitis.

S. Gregor. l. 12. Moral. c. 5.
S. August. de civit. Dei l. 15. c. 6.
De vocat. gent. l. 2. c. 13.

CAPUT XIV.

In diluvio, & postea usque ad Christum revelata sunt opera divinæ gratiæ, & Christianæ gratiæ miracula præsignata; tam etsi abundantia gratiæ, quæ nunc mundum rigat, pari largitate non fluxit.

IN conservatione autem Noë filiorúmque ejus & nuruum, in quibus omnium gentium seminarium disponebatur, quanta divinæ gratiæ opera revelata sint, sancta Scriptura manifestat, dum in illa mirandæ capacitatis arca, universi generis animalium, quantum reparationi sat erat, receptrice, congregatura ad se omne hominum genus Ecclesia figuratur: dum per signum & aquam redemtio Crucis Christi, & ablutio regenerationis aperitur: dum in his, qui ex illa mundi vastatione salvati sunt, omnium gentium plenitudo benedicitur: dum bonum fœcunditatis iteratur, & solo esu [a] suffocatorum & sanguinis interdicto libertas edendi quod placuerit, augetur, salutisque securitas in testimonio versicoloris arcus, hoc est, in signo multiformis gratiæ consecratur. Quæ utique Mysteria atque Sacramenta non unius tantùm familiæ paucissimos tunc homines, sed in ipsis omnes eorum posteros imbuebant: ut quod eruditioni impendebatur parentum, proficeret scientiæ filiorum. Jam verò procurrente humanæ propagationis augmento, cùm ipsa mortalium numerositas de suis multiplicationibus superbiret, & secundùm elationis suæ altitudinem, cœlo cuperet molem immodicæ exstructionis inserere, quàm mirabilis erga cohibendam hanc insolentiam fuit divinæ censura justitiæ? Quæ unam illorum populorum loquelam notis sibi invicem significationibus consonantem, septuaginta & duarum linguarum varietate confudit, & inter dissonas voces operantium pereunte concordiâ, insanæ molitionis machina solveretur, & habitando orbi terrarum daret incolas malæ congregationis opportuna dispersio. In isto autem opere providentiæ Dei præordinabantur miracula gratiæ Christianæ, quæ omnem hanc dispersionem in illius ædificationis erat coaptatura [b] compagem, in qua omne genu flectitur Deo, *& omnis lingua confitetur quoniam* Jesus *in gloria Dei Patris est.*

Genes. 7. — *Arca Noë, figura Ecclesiæ.* — *Gen. 9.* — [a] *Vox esu abest à MSS. Thua. & Camb.* — *Iris signum multiformis gratiæ.* — *Gen. 11. 3.* — *Confusio linguarum.* — *Linguæ 72 ex confusione ortæ.* — [b] *al. vocatura.* — *Eph. 3. 6. Philip. 2. 11.*

Hanc latitudinem gratiæ in plenitudine dispositorum temporum revelandæ facta ad Abraham promissio Dei, signis jam luculentioribus indicabat, quando duplex ejus successio, filii scilicet carnis, & filii promissionis, multitudini arenarum comparabatur & siderum, & vir senex per annosam uxoris sterilitatem ab spe jam prolis alienus, credebat laudabili fide per germen unius filii patrem futurum esse se mundi, prospiciens illum in semine suo, immò conspiciens, qui dixit: *Abraham diem meum vidit, & gavisus est.* Quâ fide Abraham cùm justificaretur, nondum mandatum circumcisionis acceperat, sed cùm esset in præputio naturali, reputata est fides ejus ad justitiam. Et eadem fides signaculum circumcisionis acceperat in eo corporis membro, per quod semen procreationis perventurum erat ad eam carnem, in qua sine carnali semine Dei Filius, Deus Verbum, caro fieret, ac de Abrahæ filia MARIA Virgine nasceretur, assumtis omnibus in hujus nativitatis consortium, qui in Christo per Spiritum sanctum regenerati, quod Abraham credidit, credidissent. Hæc autem fides, antequam veniret hoc semen, de quo Abrahæ dictum est: *In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ*; intra unius stirpis populum continebatur, vigente apud veros Israëlitas spe redemtionis nostræ. Quoniam etsi fuerunt ex alienigenis, quos temporibus legis veritas illustrare dignata sit, tamen tam pauci fuerunt, ut vix cognoscatur an fuerint. Neque ob hoc excusabiles sint nationes, quæ *alienatæ à conversatione Israël, spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo*, sub ignorantiæ tenebris perierunt, quia hæc abundantia gratiæ quæ nunc universum mundum rigat, pari antea largitate non fluxit.

Gen. 15. 5. — *Joan. 8. 56.* — *Rom. 4. 10.* — *Fides Abrahæ.* — *Circumcisio cur Abrahæ mãdata.* — *Pauci fideles inter gentiles tempore legis veteris: infideles inexcusabiles.* — *Gen. 12. 3.* — *Ephes. 2. 12.*

CAPUT XV.

Meliora non nasci nunc ingenia, quàm ante Christi adventum: quinimò tempore adventus Christi inventa est iniquitas robustior, ut gratia Dei manifestaretur.

ADhibita enim semper est universis hominibus quædam supernæ mensura doctrinæ, quæ etsi parcioris occultiorisque gratiæ fuit, sufficit tamen, sicut Dominus judicavit, quibusdam ad remedium, omnibus ad testimonium: ut non dubiè, sed evidenter appareat, quod nisi *ubi abundavit peccatum, superabundaret & gratia*, nunc quoque universum genus humanum similis obcœcaret impietas. An fortè, ut plerique garriunt, meliora quàm veterum ingenia nostris sæculis orta sunt & aptiores divinis donis animas tempora extrema pepererunt? Quod etiamsi ita esset, ad bonitatem id referendum esset autoris, qui vocandis ad vitam æternam populis ea quæ non renitetentur, corda finxisset. Sed nihil prorsus

Gratia sufficiens quibusdam ad remedium omnibus ad testimonium. — *Rom. 5. 20.* — *Quod plures credant in Christũ nunc quàm ante incarnationem,*

CAP. XV.

Non est ad diversitatem ingenii referendum. novatum est in generatione carnali, nec generosior avis minorum orta successio est: cum potiùs in hominibus illius temporis, quo mundi redemtor advenit, quantò erat propago tardior, tantò sit iniquitas inventa robustior. *Obstinatio Judæorum in adventu Christi.* Probavit hoc Judaïci furoris impietas; & quàm apta Evangelio Christi fuerit illa generatio, non solum populi, sed etiam Scribarum & Principum ac Sacerdotum corda docuerunt. Quibus parùm fuit in Agnum Dei tollentem peccatum mundi, contra testificationem legis, *Joan. 1. 29.* contra oracula Prophetarum, contra divinarum experimenta virtutum, seditionibus, contumeliis, sputis, alapis, colaphis, lapidibus, flagris, & ad postremum Crucis atrocitate sævisse, nisi etiam testes Resurrectionis ejus eâdem persequerentur insaniâ; quam Apostoli, quando à Pontificibus flagellati sunt, ostenderunt in Psalmo Davidico prophetatam, dicentes: *Act. 4. 24. Psal. 2. 4.* *Domine tu es qui fecisti cœlum & terram & mare, & omnia quæ in eis sunt; qui Spiritu sancto per os patris nostri David pueri tui dixisti: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, & Principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus. Convenerunt enim verè in civitate ista adversus sanctum Filium tuum* Jesum, *quem unxisti, Herodes & Pontius Pilatus cum gentibus & populis facere quæ manus tua & consilium decreverunt fieri.* Igitur ad manifestandam gratiam Dei, quæ ex æterno ejus incommutabilíque consilio in salutem omnium gentium disponebatur, non priora, quasi incapacia, declinata sunt tempora, sed ista electa, *Quæ electa incarnationi tempora.* quæ tales populos ediderunt, quorum ferox & voluntaria iniquitas non consulendi affectu, sed intentione sæviendi persisteret facere, quæ manus Dei & consilium decreverunt fieri: ut mirabilior esset gratia & potentia Dei, *Gratia Dei eò manifestior quò duriores sunt quos sibi subjicit.* quæ de tam duris animis, tam tenebrosis mentibus, tam inimicis cordibus fecit sibi populum fidelem, subditum, sanctum, qui non per sapientiam hujus mundi pervenit ad lumen sapientiæ Dei; sed per illius donum, de quo testatur Joannes Apostolus dicens: *1. Joan. 5. 20.* *Scimus quia Filius Dei venit, & dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum Deum, & simus in vero filio ejus.* Cui testimonio Apostolus Paulus consonat dicens: *Coloss. 1. 12.* *Gratias agentes Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de tenebris & potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis suæ.* Et iterum idem: *Tit. 3. 3.* *Eramus enim*, inquit, *aliquando insipientes, increduli, errantes servientes desideriis & voluptatibus variis, in malitia & invidia agentes, odibiles, odientes invicem. Cùm autem benignitas & humanitas apparuit Salvatoris nostri, non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundùm suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis Spiritûs Sancti, quem effudit in nos abundè per* Jesum *Christum Salvatorem nostrum, ut justificati gratiâ ipsius, hæredes simus secundùm spem vitæ æternæ.*

Quæ merita invenit Christus. Potuitne pleniùs, luculentiùs, veriùs explicari, quæ merita hominum Christus invenerit, & quos sibi mores subjecerit, quæ ad se corda converterit, quando venit mederi non sanis, sed malè habentibus, & vocare non justos, sed peccatores? *Matt. 9. 13.* Quoniam *Gentium populus, qui sedebat in tenebris & umbra mortis, lux orta est illis.* *Isa. 9. 2.* *Efficacia gratiæ in rebellibus Deo subdendis.* Fremebant gentes, irascebantur populi, sæviebant Reges, & potestates contradicebant, superstitiones & totius mundi reluctabantur errores; sed de resistentibus, furentibus, persequentibus, populum suum Christus augebat, & per vincula ac supplicia mortésque Sanctorum roborabatur fides, vincebat veritas, pérque universum mundum dominicæ segetis multiplicabatur ubertas. Tanta enim desuper præbebatur constantia fidei, fiducia spei, fortitudo tolerantiæ, ut ille ignis dilectionis, *Deus dat gratiam quæ superari non possit.* quem in cordibus fidelium Spiritus Sanctus accenderat, nullo modo ab opprimentibus posset extingui: cùm & qui cruciabantur vehementiùs inardescerent, & qui sæviebant, eandem quam persequebantur, flammam sæpè conciperent, quâ beatus Apostolus Paulus ignitus, fidenter ferventérque dicebat: *Rom. 5. 1.* *Iustificati igitur ex fide pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum* Jesum *Christum, per quem & accessum habemus fide* [a] *in gratiam istam in qua stamus, & gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. Non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus; scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit: quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Et iterum: *Ib. v. 35.* *Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur totâ die, existimati sumus sicut oves occisionis.* *Ps. 43. 24.* *Sed in his omnibus superamus per eum qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo* Jesu *Domino nostro.* Hæc charitas diffusa per Spiritum sanctum, fecit ut mundus fidelium mundum vinceret impiorum. Hæc Neronis crudelitatem, Domitiani furorem, multorúmque post eos Principum rabiem glorioso innumerabilium Martyrum fine confudit, donante Christo imitatoribus suis, de persecutionibus Regum æternarum stemmata coronarum.

[a] fidei. MS. Thua.

CAPUT XVI.

Quod Christus pro omnibus mortuus fuit.

Nulla igitur ratio dubitandi est, Jesum Christum Dominum nostrum pro impiis & peccatoribus mortuum: à quorum numero si aliquis liber inventus est, non est pro omnibus mortuus Christus: sed prorsus pro omnibus mortuus est; nemo ergo omnium hominum ante reconciliationem, quæ per Christi

CAPUT XVI.

sanguinem facta est, non aut peccator, aut impius fuit, dicente Apostolo: *Ut quid enim Christus, cùm adhuc infirmi essemus, juxta tempus, pro impiis mortuus est? vix enim pro justo quis moritur: nam pro bono, forsitan quis audeat mori. Commendat autem suam charitatem Deus in nobis, quoniam si cùm adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est, multò, magis justificati sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum. Si enim cùm inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus, multò magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius.* Idem autem Apostolus in secunda ad Corinthios ait: *Charitas enim Christi urget nos, judicantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: & pro omnibus mortuus est, ut & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit.* De seipso verò quid pronunciet, audiamus: *Fidelis*, inquit, *sermo, & omni acceptione dignus, quia Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum: sed ideò misericordiam consecutus sum, ut in me primò ostenderet Christus* Jesus *omnem patientiam, ad informationem eorum, qui credituri sunt illi in vitam æternam.* Sive ergo circuncisio, sive præputium, peccato universaliter concludebatur, unusque omnes reatus obstrinxerat, & inter magis minúsque impios nemo erat qui posset absque Christi redemtione salvari. Quæ redemtio universo sese intulit mundo, & omnibus hominibus indifferenter innotuit, quandoquidem in die quinquagesimo ab illo Pascha, in quo se hostiam Deo verus Agnus obtulerat, cùm Apostoli & qui cum eis unanimes erant, repleti Spiritu Sancto linguis omnium gentium loquerentur, conveniebat excita miraculo diversi generis hominum multitudo, ut Evangelium Christi in eis qui aderant, totus mundus audiret. Confluxerant autem, sicut scriptum est, *Parthi, & Medi, Elamitæ, & qui inhabitant Mesopotamiam, Judæam & Cappadociam, Pontum & Asiam. Phrygiam & Pamphyliam, Ægyptum & partes Lybiæ, quæ est circa Cyrenen, & advenæ Romani, Judæi quoque & Proselyti, Cretes & Arabes*, audientes omnes suis linguis prædicari magnalia Dei: quorum testificatio etiam in eas gentes, quæ remotiores sunt, longè latéque procurreret. Ad cujus rei effectum credimus providentiâ Dei Romani regni latitudinem præparatam: ut nationes vocandæ ad unitatem Corporis Christi, prius jure unius consociarentur imperii [a]: quamvis gratia Christiana non contenta sit eosdem limites habere quos Roma; multosque jam populos sceptro Crucis Christi illa subdiderit, quos armis suis ista non domuit. Quæ tamen per Apostolici sacerdotii principatum amplior facta est arce religionis, quàm solio potestatis.

Rom. 5. 6. — Christus mortuus pro omnibus. — 2. Cor. 5. 14. — 1. Tim. 1. 15. — Omnes sub peccato, & omnibus redemptio Christi innotuit. — Act. 2. 9. — [a] al. impietatis. — Gratiæ Christianæ latius imperiũ quàm Romanæ Reip. — Romani Pontificis Primatus.

CAPUT XVII.

Nationes quibus nondum gratia Salvatoris illuxit, disposito tempore vocandas esse ad Evangelium.

Quod si fortè, quemadmodum quasdam gentes non olim in consortium filiorum Dei novimus adoptatas, ita etiam nunc in extremis mundi partibus sunt aliquæ nationes, quibus nondum gratia Salvatoris illuxit: non ambigimus etiam circa illas occulto judicio Dei tempus vocationis esse dispositum, quo Evangelium, quod non audierunt, audient atque suscipient. Quibus tamen illa mensura generalis auxilii, quæ desuper omnibus semper hominibus est præbita, non negatur: quamvis tam acerbo natura humana vulnere sauciata sit, ut ad cognitionem Dei neminem contemplatio spontanea plenè valeat erudire, nisi obumbrationem cordis vera lux discusserit, quam inscrutabili judicio Deus justus & bonus, non ita in præteritis sæculis, quemadmodum in novissimis diebus effudit. Unde & B. Apostolus Paulus scribens Colossensibus, ait: *Mysterium quod absconditum fuit à sæculis & generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis, quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ Sacramenti hujus gentibus, quod est Christus in nobis.*

Tempore SS Leonis & Prosperi ad Christũ venere Scoti operã Celestini: ut in fine libri cõtra Collatorem legitur. — Colos. 1. 26.

CAPUT XVIII.

Prioribus sæculis absconditam fuisse Gentibus gratiam Christi, non tamen Prophetis.

Nunquid hoc mysterium etiam Prophetis incognitum fuit; & illi per quos Spiritus Sanctus loquebatur, ea quorum ab ipsis fiebat denunciatio, nesciebant? Non ità planè intelligendum puto; sed ipsis gentibus hoc absconditum fuisse mysterium, quod Dominus quando voluit, & quibus voluit, revelavit. Nam de vocatione gentium, quæ non erant populus Dei, & quibus priùs non misertus est, nunc autem miseretur, in Deuteronomio ita dicitur: *Et vidit Dominus, & zelavit, & iratus est propter iram filiorum suorum & filiarum, & dixit; Avertam faciem meam ab eis, & ostendam quid erit in novissimo, quia generatio perversa est, filii in quibus non est fides in illis. Ipsi in zelum compulerunt me in hoc quod non est Deus, irritaverunt me in Idolis suis; & ego in zelum incitabo eos in eis qui non erant gens, super gente insipiente irritabo eos.* Et David hæc de adoraturis Deum omnibus gentibus præcinit: *Omnes gentes quascunque fecisti, venient & adorabunt coram te, Domine, & glorificabunt nomen tuum.* Et iterum idem: *Et adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes servient ei.* Et iterum: *Benedicentur in ipso omnes tribus terræ, omnes gentes magnificabunt eum.* Isaïas quoque similia annunciat, dicens: *Quoniam erit in novissimis diebus manifestus mons Domini, & domus Dei in cacumine montium, & exaltabitur super colles, & venient ad eum omnes gentes.* Et iterum idem: *Et fa-*

Prophetis non ignota mysteria quæ prædicebant. — Rom. 9. 25. — Deut. 32. 19. — Psal. 85. 9. — Ps. 71. 11. — Ibid. 17. — Isaïa 2. 2. — Isaïa 25. 6.

ciet, inquit, *Dominus Sabaoth omnibus gentibus, in monte isto bibent in jucunditate vinum, ungentur unguento in monte isto: tradet hæc omnia gentibus: hoc enim consilium super omnes gentes.* Et iterum idem: *Et revelabit Dominus brachium suum sanctum in conspectu omnium gentium & videbunt omnes gentes terræ salutem quæ à Domino nostro est.* Et iterum: *Ecce advenæ ad te per me accedent, & ad te confugient.* Et infra: *Gentes quæ te non cognoverunt, invocabunt te: & populi qui te nesciunt, ad te confugient.* Osee quoque paria prophetat, dicens: *Et erit in loco in quo dictum est eis: Non populus meus vos; ibi vocabuntur filii Dei vivi, & congregabuntur filii Iuda & filii Israël in idipsum.* [a] Et iterum: *Miserebor non dilectæ, & dicam non populo meo: Populus meus es tu: & ipse dicet, Deus meus es tu.* Sub Apostolis verò cum ii qui in Christum ex circumcisione crediderant, eos qui gentiles erant, dicebantúrque præputium, justificationum gratiæ arbitrarentur participes esse non posse, docet B. Apostolus Petrus, quàm indiscretus apud Deum uterque sit populus, si in unitatem fidei ambo convenerint: *Cum autem*, inquit, *cœpissem loqui, decidit Spiritus sanctus super eos, sicut & in nos in initio. Recordatus sum autem verbi Domini sicut dicebat: Ioannes quidem baptizavit aquâ, vos autem baptizabimini in Spiritu sancto. Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, sicut & nobis, qui credidimus in Dominum* Jesum *Christum: ego quis eram qui possem prohibere Deum? His auditis tacuerunt, & glorificaverunt Deum dicentes: Ergo & gentibus Deus pœnitentiam ad vitam dedit.* Jacobus quoque Apostolus de hac vocatione gentium dicit: *Viri fratres audite me. Simon narravit quemadmodum primùm Deus visitavit sumere ex gentibus populum nomini suo, & huic concordant verba Prophetarum, sicut scriptum est: Post hæc revertar, & reædificabo tabernaculum David quod cecidit, & diruta ejus ædificabo, & erigam illud; ut requirant cæteri hominum Dominum, & omnes gentes super quas invocatum est nomen meum, dicit Dominus faciens hæc. Notum à sæculo est Domino opus suum.* Simeon quoque ille, cui responsum erat à Spiritu sancto, *Non eum visurum mortem priusquam videret Christum Domini*, de salute omnium gentium, quæ in Christo revelabatur, hæc dixit: *Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundùm verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum: Lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israël.* His & aliis testimoniis Scripturarum non dubiè demonstratur istam ditissimam, potentissimam, benignissimam gratiam, quâ in novissimo mundi tempore omnes gentes in regnum Christi vocentur, prioribus sæculis in occulto Dei absconditam fuisse consilio.

Isaia 52. 10. — If. 54. 15. — If. 55. 5. — Osee 1. 10. — a al. ad ipsum. — Osee 2. 23. — Act. 11. 15. — Act. 15. 14 — Amos 9. 11. — Luc. 2. 26. — Ib. 29. — Gratia ditissima, potentissima, benignissima.

CAPUT XIX.

Deus pro omni tempore vult omnes homines salvos fieri, aut generalibus donis, aut etiam peculiaribus.

Et cur hâc manifestatione, quâ nunc universis nationibus innotescit, antea revelata non fuerit, nullam posse scientiam comprehendere, nullam intelligentiam penetrare: cùm tamen illud quod de bonitate Dei piissimè creditur, qua *omnes homines velit salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire*, non oporteat, nisi perpetuum æternumque sentiri, secundùm eas mensuras quibus Deus dona generalia specialibus novit cumulare muneribus: ut & qui exortes gratiæ fuerint, de sua nequitia redarguantur; & qui ejus lumine enituerint, non in suo merito, sed in Domino glorientur.

1. Tim. 2.

CAPUT XX.

Objectio ex parvulis contra illud: Qui vult omnes homines salvos fieri.

In hoc sanè angusto quidem, sed tamen recto intelligentiæ tramite, non parùm difficultatis opponit consideratio parvulorum, qui nullo judicio rationis utuntur, quo autoris sui beneficia sentientes, ad agnitionem valeant veritatis accedere; nec videntur de neglectu opitulantis gratiæ justè argui, in illa ignorantia naturaliter constituti, quam dubium non est nullam recipere scientiam, nullam sentire doctrinam. Unde cùm *omnes homines velit Deus salvos fieri*, quid est quod alienatur à salute perpetua tanta infantium multitudo, tótque in his ætatibus hominum millia extra vitam relinquuntur æternam: quasi ad hoc tantùm conditi sint ab eo, qui neminem odiens creavit, ut quia in hunc mundum cum peccati carne venerunt, insolubilis culpæ vincula sine reatu propriæ actionis inciderint? quid hoc profundius, quid mirabilius esse potest? Neque enim credi fas est, eos qui regenerationis non adepti sunt Sacramenta, ad ullum beatorum pertinere consortium. Et magis stupendum, magisque fit mirum, quod ubi actio non offendit, ubi arbitrium non resistit, ubi eadem miseria, similis imbecillitas, caussa communis est, non unum est in tanta parilitate judicium; & quales reprobat abdicatio, tales adoptat electio.

Parvuli mortui ante Baptismum beatitudinis exortes.

CAPUT XXI.

Justè agi cum parvulis pereuntibus, tam in hoc sæculo, quàm futuro, propter originale peccatum.

Verumtamen de hac altitudine discretionis Dei non conturbabitur cor humilitatis nostræ, si firmâ & stabili fide omne judicium Dei justum esse credamus, nec appetamus habere cognitum, quod voluit esse se-

CAPUT XXII.

cretum, ut ubi investigari non potest quare ita judicet, sufficiat scire quis judicet. Quamquam non ita incognoscibilis ista sit quæstio, ut nihil inde eruditionis possimus acquirere, si ad contemplandum id quod videri potest, tranquillus sobrii cordis adhibeatur intuitus. Cùm enim consideramus inter paganos, inter Judæos, inter hæreticos, intérque ipsos Catholicos Christianos, quàm multiplex pereat numerus parvulorum, quos quantum ad proprias pertinet voluntates, neque boni aliquid, neque mali constat egisse, discimus super eos illam manere sententiam, quam humanum genus in Adæ primi parentis prævaricatione excepit: cujus sententiæ rigor, dum etiam circa tales non resolvitur, quàm magnum illud peccatum fuerit, demonstratur. Nemo etiam putaretur non innocens nasci, nisi etiam talibus esset noxium non renasci. De immaturitate verò mortis non est ratio conquerendi, cùm semel in naturam nostram per peccatum ingressa mortalitas, obnoxium sibi omnem vitæ nostræ fecerit diem. Esset enim, quando secundùm aliquem modum immortalis dici homo posset. Sed nunquam corruptio ita incorruptionis est particeps, ut non semper obnoxium sit defectioni, quod debetur occasui. Vitæ hujus principium, mortis exordium est: nec priùs incipit augeri ætas nostra, quàm minui. Cui si quid adjiciatur spatij temporalis, non ad hoc accedit ut maneat, sed in hoc transit ut pereat. Quod ergò ab initio sui mortale est, qualibet occidat die, non contra legem mortalitatis occumbit, nec unquam ei vicinius est posse vivere, quàm posse deficere. Quamvis autem ex una caussa omnium hominum sit orta mortalitas, non in unam tamen, sed in multiplicem imbecillitatem corruptibilis natura distrahitur. Et sive morbis, sive debilitatibus, sive vulneribus, non solùm anni aut menses vel dies ætatis humanæ, sed & omnes horæ, omniáque momenta subjecta sunt. Nec est aliquod mortis genus, aut ullus abeundi modus, qui non intra universitatem mortalium in aliquam incidat portionem. Manet enim *grave jugum super filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, in diem sepulturæ in matrem omnium.*

Mors immatura parvulorũ multa docet 1. quam grave Adæ peccatum.

2. Ad Pastoris illud transiisse.

3. Omni momento latam mortis sententiam posse executioni mandari.

Vitæ principium, mortis exordium.

Omni momento omni mortis generi homo obnoxius.

Eccli. 40. 1.

CAPUT XXII.

Divina justitia cuilibet mensuram & modum miseriæ ordinat.

SEd hujus asperrimi jugi pondera, non ita in Adæ filios irruerunt, ut divina justitia nihil ei [a] suæ dimensionis adhiberet: quæ defectionum legibus ita defectura subjecit, ut ab eis moderationum suarum non averteret potestatem: Nec ideo omnia omnes inciderent mala, quia per communem conditionem omnes omnibus subjacerent: sed ut generali necessitate variatâ, caussas sibi Dominus indulgentiæ correptionisque servaret, esserque in uno omnium debito quod & misericors remitteret; & justus exigeret. Cùm igitur justa & omnipotens providentia Dei incessabiliter universa dijudicet, & nemo in hunc mundum veniat, neque ab hoc mundo exeat nisi eo ortu atque discessu, quem rerum arbiter secundùm altissimam scientiam suam sapientiámque decernit, sicut scriptum est in libro Job: *Quis ignorat quod omnia hæc manus Domini fecerit? In cujus manu anima omnis viventis & spiritus universæ carnis hominis.* Et iterum: *Breves dies hominis sunt, & numerus dierum ejus apud te est:* quis audeat caussas operum & consiliorum ejus inquirere? Inscrutabile enim est, valdéque secretum, cur tantis differentiis conditio humana variata sit. Illum ab infantia usque ad senectutem longæva carpit infirmitas, nec inter perseverantes dolores statutæ deficit tempus ætatis. Illum integris valentem viribus annosissimus vigor vegetat. Huic in pueritia finis est, illi in adolescentia. Huic ultra juventutem non licet progredi, illi impossibile est usque ad loquendi rudimenta grandescere. Quas vitæ metas multiformiter inæquales, minùs acerbas experiretur caduca mortalitas, si præsentis tantùm sæculi detrimenta pateretur; & non in æternas miserias caderent, qui hinc sine lavacro regenerationis exiissent.

a id est jugo.

Generales Defectionum leges Deus moderatur.

Mensura miseriarum unicuique à Deo ordinata.

CAPUT XXIII.

Cujusque mortem ordinat Deus.

Iob. 12. 9.

Ibid. 14. 5.

Hominum sine baptismo decedentium æternæ [illegible] seriæ.

CAPUT XXIII.

Parvulis pereuntibus generalis gratia tribuitur, dum parentibus datur.

SEd cùm inscrutabilior sit caussa donorum, quæ gratia tribuit, quàm miseriarum quas natura promeruit, ipsa nos intelligentiæ difficultas ad nostrum remittit autorem. Et cùm quærimus; Quomodo omnes homines salvos fieri velit, qui non omnibus illud tempus impertit, in quo per voluntariam fidem percipiendæ gratiæ sint capaces; non irreligiosè arbitror credi, neque inconvenienter intelligi, quod isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ semper universis est impensa nationibus: quâ utique si benè eorum uterentur parentes: etiam ipsi per eosdem juvarentur. Omnium namque exordia parvulorum, totáque illa principia necdum rationalis infantiæ, sub arbitrio jacent voluntatis alienæ, nec ullo modo eis nisi per alios consuli potest: & consequens est illos ad eorum pertinere consortium, quorum vel recto vel pravo aguntur affectu. Sicut enim ex aliena confessione credunt, ita ex aliena infidelitate aut dissimulatione non credunt. Et cùm ipsi nec præsentis vitæ desiderium habuerunt, nec futuræ; quàm ipsorum factum est nasci, tam ipsorum efficitur non renasci. Sicut autem circa majores præter illam generalem gratiam parciùs atque occultiùs omnium hominum corda pulsantem, excellentiore opere, largiore munere, poten-

1. Tim. 2. 4.

Inscrutabilior misericordia ratio quàm miseria.

Sæpe ex voluntate parentum pendent parvuli, etiã quoad regenerationem.

Gratia specialis præter generalem.

tiore virtute vocatio specialis exeritur; ita etiam circa innumeros parvulos eadem manifestatur electio. Quæ quidem nec illis, qui renati non sunt, in parentibus defuit, sed iis qui renati sunt, præ parentibus affuit: ita ut multis sæpè, quos suorum impietas deseruit, alienorum cura servierit, & ad regenerationem venerint per extraneos, quæ eis non erat providenda per proximos.

CAPUT XXIV.

Non esse justam querelam ex discretione parium parvulorum, sed magnam divinæ justitiæ & gratiæ Christi commendationem.

IN quo opere gratiæ, quis nisi arrogantissimus atque vanissimus de divina justitia conqueratur, quod non omnibus parvulis similis providentia consulat, omniáque pericula, quæ moriturorum regenerationem prohibere possunt, aut potestate submoveat, aut miseratione præveniat? Quod utique erga omnes fieret si ita fieri omninò deberet. Non autem latet, quantùm in cordibus fidelium desidiæ gigneretur, si in baptizandis parvulis nihil de cujusquam negligentia, nihil de ipsorum esset morte metuendum: quandoquidem ut tales baptismo fraudarentur, nullo modo posset accidere. Hac verò tam inamissibili felicitate infantium, vehementissimè opinio illius roboraretur erroris, qui gratiam Dei secundùm merita hominum dari, audet contra fidem Catholicam prædicare. Videretur quippe inculpabili innocentiæ hoc totâ æquitate deberi, ut neminem eorum adoptio præteriret, quos nullus reatus obstringeret: nec impiè à quodam de parvulorum baptismo dictum fuisset: *Habet gratia quod adoptet, non habet unde quod diluat.* Sed hoc detestabiliter prædicatum omnes discipuli veritatis intelligunt; & inde manifestum est, eos qui salvi fiunt, non merito, sed gratiâ liberari, quia sine Baptismo mortuos, periisse non dubium est. Qui utique nisi gravissimi peccati essent participes, non perirent. Nunc autem occulta quidem Dei discretione, sed justa, sic ostenditur & quid conferat gratia, & quid prævaricatrix mereatur natura: ut nec contra donum elevetur superbia, nec contra periculum esset industria.

Quæ utilitas ex immatura morte parvulorum.

a *al.* mortalitate.

Dogma Pelagianorum.

CAPUT XXV.

Deum ob generalem gratiam omni tempore velle omnes salvos fieri: ac peculiari gratia quosdam tantùm.

SIve igitur novissima contemplemur sæcula, seu prima, seu media, rationabiliter & piè creditur, omnes homines salvos fieri Deum velle, sempérque voluisse, & hoc non aliundè monstratur, quàm de iis beneficiis quæ providentia Dei universis generationibus communiter atque indifferenter impendit. Fuerunt enim ac sunt hujusmodi dona ita generalia, ut ipsorum testimonio ad quærendum verum Deum possent homines adjuvari: quibus donis autorem suum per omnia sæcula protestantibus, specialis gratiæ largitas superfusa est. Quæ licet copiosiùs nunc quàm ante præstetur, caussas tamen distributionum suarum Dominus apud scientiam suam tenuit, & intra secretum potentissimæ voluntatis occuluit: quæ si omnibus uniformiter affluerent, non laterent. Et quàm nulla est ambiguitas de benignitate generali, tam de speciali misericordia nihil quod stupendum esset existeret: ac proinde illa esset gratia, ista non esset. Deo autem placuit & hanc multis tribuere, & illam à nemine submovere, ut ex utráque appareat non negatum universitati, quod collatum est portioni, sed in aliis prævaluisse gratiam, in aliis resiliisse naturam.

Gratiæ generalis usû

alium non agnoscit, quàm ad verum Deum agnoscendum.

Gratia specialis non est omnibus communis.

CAPUT XXVI.

Quod in omnibus justificationibus gratia quidem principaliter præemineat, sed voluntas ei subjungatur: quia gratia primò sibi tanquam receptricem & famulam donorum suorum præparat voluntatem.

HAnc quippe abundantiorem gratiam [1] ita credimus atque experimur potentem, ut nullo modo arbitremur esse violentam, [2] quod quidquid in salvandis hominibus agitur, ex sola Dei voluntate peragatur, cùm etiam ipsis parvulis per alienæ voluntatis subveniatur obsequium. Gratia quidem Dei illa in omnibus justificationibus principaliter præeminet, suadendo exhortationibus, movendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inspirando consilium, córque ipsum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo: sed etiam voluntas hominis subjungitur ei atque conjungitur, quæ ad hoc prædictis est excitata præsidiis, ut divino in se cooperetur operi, & incipiat exercere ad meritum quod de superno semine concepit ad studium; de sua habens mutabilitate si deficit, de gratiæ opitulatione si proficit. Quæ opitulatio per innumeros modos, sive occultos, sive manifestos, omnibus adhibetur: & quod à multis refutatur, ipsorum est nequitiæ; quod autem à multis suscipitur, & gratiæ est divinæ, & voluntatis humanæ. Sive igitur initia, sive profectus fidelium, sive usque in finem perseverantiam cogitemus, nullum genus, nulla species cujusquam virtutis occurret, quæ vel sine dono divinæ gratiæ, vel sine consensu nostræ voluntatis habeatur. Ipsa enim gratia hoc omni genere medendi atque auxiliandi agit, ut in eo quem vocat, primam sibi receptricem & famulam dono-

Gratiæ officium & efficacia.

1. 2.

Refectio ab homine, profectus à Deo.

Proprius gratiæ effectus.

1. *Ita credimus atque experimur potentem.*) MSS. Thuan. & Camb. habent: *Ita credimus benignam.*

2. *Quod quidquid*) MSS. Thuan. *Quod si quid.* Camb. *Quo si quid.*

CAPUT XXVII. rum suorum præparet voluntatem. Nam virtus nolentium nulla est, nec potest asseri vel fidem, vel spem, vel charitatem eis inesse, quorum ab his bonis consensus alienus est.

Voluntas famula gratiæ.

CAPUT XXVII.

Consensum voluntatis per gratiam gigni, non solùm ex doctrina & illustratione, sed etiam ex terrore & metu.

HUnc autem consensum non solùm cohortatio prædicantium & incitamenta doctrinæ, sed etiam metus gignit, propter quod scriptum est: *Principium sapientiæ timor Domini.* Qui quantislibet terroribus inferatur, non aliud agit, quàm ut quem fecerit timentem, faciat & volentem, nec solùm volentem, sed etiam sapientem. Unde & illud scriptum est: *Beatus cui donatum est habere timorem Dei.* Quid enim tam beatificum, quàm hic timor, qui genitor eruditórque sapientiæ est? In cujus utique devotione devota est & voluntas, a quæ autore gratiæ eodem proficit timore, quo cœpit. Cùm ergo hic timor etiam per quandam vim magni terroris immittitur, non ibi ratio extinguitur, nec intellectus aufertur, sed illa potiùs quæ mentem premebat caligo discutitur, ut voluntas depravata priùs atque captiva, recta efficiatur & libera. Unde sicut animus nihil virtutis capit, nisi radium veri acceperit luminis; ita gratia nihil ei quem vocat confert, nisi oculos in eo aperuerit voluntatis. Quæ in plerisque, sicut superiùs disputatum est, ab ipso initio sui ardentissima, citis & magnis ditatur augmentis; in plerisque autem tardè cunctantérque proficiens, vix ad ea incrementa provehitur, quæ idoneam ad perseverandum habeant firmitatem. Dicit quidem Dominus: *Nemo venit ad me, nisi pater qui misit me, attraxerit eum;* Sed hoc ideò dictum est, ut illam fidem, sine qua nemo ad Christum venit, ex Patris haberi munere noverimus, secundùm illud quod Apostolo Petro dicitur: *Beatus es Simon bar-Jona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cœlis est:* qui in cordibus trahendorum hoc egit ut crederent, hoc effecit ut vellent. Non enim esset unde traherentur, si sequaces fide & voluntate non essent: quoniam qui non credunt, nec trahuntur omninò, nec veniunt; neque accedunt qui dissentiunt, sed recedunt. Qui ergo veniunt, amore ducuntur: dilecti enim sunt, & dilexerunt; quæsiti sunt, & quæsierunt, & quod eos voluit Deus velle, voluerunt.

Prov. 9. 10.

Eccli. 25. 15.

a MS. Camb. habet: quo autorem eodé p osi cit timere q.c.

Timor sapientiam gignit, sed Deo gratiæ autore operante.

Nihil confert gratia nisi oculos aperiat voluntatis.

Joan. 6. 44.

Mat. 16. 17.

Fides qua venitur ad Christum inspiratur à Deo.

Quod Deus vult nos velle, hoc volumus.

CAPUT XXVIII.

Posse eos qui gratiâ Dei in Christum credunt, non credere, & eos qui perseverant, à Deo recedere.

QUi a ad obediendum sibi, ipsum velle sic donat, ut etiam à perseveraturis illam mutabilitatem quæ potest nolle, non auferat. Alioquin nemo unquam fidelium recessisset à fide, neminem concupiscentia vinceret, neminem tristitia elideret, neminem iracundia debellaret, nullius charitas refrigesceret, nullius patientia frangeretur, & collatam sibi gratiam nemo negligeret: sed quia hæc possunt fieri, & in consensum talium tentationum facilis nimiùm proclivísque descensio est; nunquam debet in auribus fidelium vox illa Domini non sonare, quâ Apostolis dicitur: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem.* Ubi si de vigilando tantùm, non etiam de orando Discipulos admoneret, solas liberi arbitrii vires videretur hortatus. Sed cùm addidit: *Et orate;* satis docuit superni futurum muneris, ut eos etiam vigilantes tentationis procella non vinceret. Tale est & illud quod ait: *Simon, Simon, ecce Satanas postulavit ut vos cerneret velut triticum: Ego autem rogavi pro te, ne deficiat fides tua: & tu tandem conversus confirma fratres tuos, & rogate ne intretis in tentationem.* Si ergo defectura erat fides tanti Apostoli, nisi pro eo Christus oraret, inerat ei proculdubio mutabilitas, quæ posset in tentatione nutare b. Et non ita jam perseverantiæ fuerat virtute solidatus, ut nullis periculis esset obnoxius. Siquidem tam gravis eum perturbatio etiam post ista concusserit, ut in Caïphæ domo unius ancillæ interrogatione pavefactus, usque ad trinam negationem ejus, cui commoriturum se spoponderat, constantiâ deficiente perductus sit. Qui ergo tunc conturbatum cor Apostoli non humanis, sed divinis convenit oculis, & ad largos pœnitudinis fletus potenti incitavit aspectu, potuit hanc firmitatem animi præcipuo conferre discipulo, ut sicut ipsum Dominum nihil ab explendæ Passionis proposito deterrebat, ita nec B. Petrum ulla tunc formido superaret. Sed hæc stabilitas illius tantummodo propria fuit, qui solus verè potentérque dicebat: *Potestatem habeo ponere animam meam, & potestatem habeo iterùm sumere eam.* In cæteris verò hominibus, donec *caro concupiscit adversus Spiritum, & Spiritus adversus carnem*, & donec *Spiritus quidem promtus est, caro autem infirma*, incommutabilis animi fortitudo non potest reperiri: quoniam non hujus, sed alterius vitæ est veræ pacis perfecta & secura felicitas. In præsentis autem agonis incerto, ubi *tota vita tentatio est*, & ab insidiantis superbia nec ipsa est tuta victoria, mutabilitatis periculo non caretur. Et licet innumeris Sanctis suis donet virtutem perseverandi usque in finem

a al. quià. Potestas dissentiendi quomodo manet sub gratia efficaci.

Conc. Trid. sess. 6. de justific. c. 51.

Mat. 26. 41.

Luc. 22. 31.

b al. mutare.

Quibus oculis Christus Petrum respexit.

Præcipuus discipulus.

Joan. 10. 18.

Gal. 5. 17.

Matth. 26. 41.

Nec ipsa victoria periculo caret.

Job. 7. 1.

CAPUT XXVIII. XXIX.

divina protectio, à nullis tamen aufert quod ipsis repugnat ex ipsis, ut in omnibus studiis eorum atque conatibus semper inter se velle & nolle decertent. Quam compugnantiam idem beatissimus Petrus etiam in ipsa palmarum omnium consummatione perpessus est. Si quidem hoc ipsi Dominus protestetur & dicat: *Amen, Amen dico tibi, quando juvenis eras, præcingebas te & ambulabas ubi volebas: cum autem senueris, extendes manus tuas, & alius te præcinget, & ducet quò tu non vis. Hoc autem dixit, significans quâ morte glorificaturus esset Deum.* Quis ergo ambigat, quis ignoret hanc fortissimam petram, quæ ab illa principali petra communionem & virtutis sumsit & nominis, hoc desiderium semper habuisse, ut ei moriendi pro Christo constantia donaretur? Veruntamen ita inevitabilis erat obluctatio trepidationis, ut vir martyrii avidissimus, adepturus quidem denunciaretur victoriam Passionis, sed non sine tentatione formidinis. Meritò igitur non solùm ab incipientibus, verùm etiam à provectis Sanctis uniformiter Domino supplicatur & dicitur: *Ne nos inducas* [a] *in tentationem, sed libera nos à malo.* Universis enim, qui in fide & dilectione permanent, ab ipso donatur ne in tentatione superentur: ut *qui gloriatur, in Domino glorietur:* ipsamque victoriam iisdem quibus eam impertit, ascribit; ut quamvis auxilio Dei steterint, tamen, quia in se habebant unde caderent, ipsorum sit meritum quod steterunt. Igitur sicut qui crediderunt, juvantur ut in fide maneant: sic & qui nondum crediderunt, juvantur ut credant: & quemadmodum illi in sua habent potestate ut exeant; ita & isti in sua habent potestate ne veniant; sitque manifestum quod diversis atque innumeris modis *omnes homines vult Deus salvos fieri, & in agnitionem veritatis venire:* sed qui veniunt, Dei auxilio diriguntur; qui non veniunt, suâ pertinaciâ reluctantur.

Pugna voluntatum in sanctis.

Joan. 21. 18.

Matth. 16. 18.

a al. inferas.

Matt. 6. 13.

Perseverãtia est donum Dei.

1. Cor. 1. 31.

1. Tim. 2.

CAPUT XXIX.

Promissio benedictionis omnium gentium ita completur quotidie, ut nec pereuntibus sit excusatio justa, nec salvatis de sua justitia gloriatio.

QUamvis enim multi amantes tenebras suas, splendorem non recipiant veritatis, & multi qui illuminati fuerant, tenebrescant; verbum tamen Dei manet in æternum, & de promissionis veritate nihil excidit. Intrat quotidie præscita & promissa gentium plenitudo, & in Abrahæ semine omnis gens, omnis tribus, omnis lingua benedicitur. Quod enim Pater filio dedit, Filius non amittit, neque quisquam potest de manu ejus eripere quod accepit. *Firmum fundamentum Dei stat,* & mansuri in æternum templi ædificatio non vacillat, prætenta super omnes veritate & misericordiâ Dei: à quo quod & nemini negatur, & nulli debetur, in iis quos promisit efficitur. Ipse enim *operatur omnia in omnibus;* sed omnia proculdubio justa & bona: *Universæ* enim *viæ Domini misericordia & veritas.* Qui sicut præscivit ante sæcula, quanta totius mundi hominum multitudo, vel communibus usa donis, vel specialibus adjuta præsidiis, declinans tamen ab itinere veritatis & vitæ, ingressura esset latitudinem erroris & mortis; ita semper præcognitum habuit quantus piorum numerus per opem gratiæ, & per servitutem obedientiæ ad æternam beatitudinem pertineret: ut nullo excidente de plenitudine promissorum. qui nec provectu erat fallendus, nec auxilio defuturus, eos glorificaret præ omnibus, quos elegit ex omnibus. Universitati quippe hominum, quod abundè probavimus, ita multiplex atque ineffabilis bonitas Dei consuluit semper & consulit, ut neque ulli pereuntium excusatio suppetat de abnegato sibi lumine veritatis, neque cuiquam sit liberum de sua justitia gloriari: cùm & illos propria nequitia demergat ad pœnam, & istos Dei gratia perducat ad gloriam.

Isa. 40.

Joan. 6. & 10.

Quod Pater Filio dedit, Filius non amittit.

2. Tim. 2. 19.

CAPUT XXX.

1. Cor. 12. 6.

Psal. 24. 11

Communia dona, specialia præsidia.

Electi ex omnibus, glorificantur præ omnibus.

CAPUT XXX.

Repetitio primi capitis libri secundi.

QUod itaque in principio secundi hujus voluminis insinuavimus, hoc nunc iterùm commendamus, ut cum de gratiæ profunditate & altitudine disputatur, primis illis saluberrimis & veracissimis definitionibus simus innixi; quarum una profitetur æternum & proprium divinæ esse bonitatis, ut omnes homines salvos fieri velit, & in agnitionem veritatis venire; alia simul prædicat, omnem hominem qui salvus fit, quíque in agnitionem veritatis venit, Dei auxilio juvari & regi, útque in fide, *quæ per dilectionem operatur*, permaneat custodiri. Tertia verò temperanter & sobriè protestatur, non omnem voluntatis Dei comprehendi posse rationem, & multas divinorum operum caussas ab humana intelligentia esse subductas, ut cùm in temporibus, in nationibus, in familiis, in parvulis, in nondum natis & geminis [a] quædam aut variè aut insigniter gesta noscuntur, non ambigamus ea ex illis esse, quæ justus & misericors Deus in hoc transituro sæculo noluit sciri. Quod quidem ad utilitatem nostram dispositum sentiendum est: ut, quoniam *spe salvi facti sumus*, quibus præparavit Deus quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit; sicut constanter credimus videndum, quod nondum videmus; ita patienter expectemus intelligendum, quod nondum intelligimus. Si ergo cesset insidiosa malignitas, si insolens præsumtio conquiescat, his rectè, ut arbitror, pertractatis, nullius superest caussa certaminis, neque ultrà necesse est nos interminabilibus quæstionibus occupari.

1. Tim. 2. 4.

Galat. 5. 6.

a al. genitis.

Interminabiles quæstiones.

CAPUT

CAPUT XXXI. & XXXII.

CAPUT XXXI.

Omnibus sæculis adfuisse omnibus hominibus generalem Dei bonitatem: sed tantum salvandis peculiarem gratiam.

ELaboratum est enim, quantum Dominus adjuvit, ut non solùm in novissimis diebus, sed etiam in cunctis retrò sæculis probaretur, gratiam Dei omnibus hominibus adfuisse, providentia quidem pari & bonitate generali, sed multimodo opere, diversâque mensurâ b quoniam sive occultè, sive manifestè, ipse est (ut Apostolus ait) *Salvator omnium hominum, maximè fidelium.* Quæ sententia subtilissimæ brevitatis & validissimi roboris si tranquillo consideretur intuitu, totam hanc, de quâ agimus, controversiam dirimit. Dicendo enim: *Qui est Salvator omnium hominum:* confirmavit bonitatem Dei super universos homines esse generalem; adjiciendo autem, *maximè fidelium*, ostendit esse partem generis humani, quæ merito fidei divinitùs inspiratæ, ad summam atque æternam salutem specialibus beneficiis provehatur: quod utique nulla iniquitate agitur justissimi & misericordissimi Dei, cujus judicium in his dispensationibus non cum arrogantiâ discutiendum, sed cum tremore laudandum est.

b al. sed multimoda diversaque mensura.

1. Tim 4. 10.

Sententia subtilissimæ brevitatis & validissimi roboris.

CAPUT XXXII.

Inter fideles varios esse gradus munerum Dei, idque non ex meritis eorum, sed justo & latenti Dei judicio.

SIquidem in ipsis quoque fidelium populis, quod jam superiùs ostensum est, non eadem omnibus, nec paria conferantur, & ante ulla humanorum pondera meritorum, dissimillima divinorum mensura sit munerum. Si enim de parentum carnalium judiciis conqueri non audemus, cùm aliquos filios suos ante ulla morum examina, ante aliqua pietatis obsequia, indulgentiore amplectuntur affectu: si in dominis quoque ergà famulos libera est dispositio, nec justè à quoquam reprehenditur, qui de unius conditionis * familiâ quosdam sibi quos benigniùs honestaret, & quos liberaliùs erudiret, elegit: nunquid de summi patris & veri domini benevolentissimâ æquitate caussandum est, quod in magna domo ejus innumeris differentiis universa variantur? Cúmque nemo aliquid boni habeat, quod non ille donaverit, non omnes tamen iisdem virtutibus micant, aut eâdem charismatum dote ditantur. Nec possumus hanc diversitatem graduum caussis aptare meritorum, cùm totius boni meriti principalis caussa sit gratia, de cujus opibus sumitur quicquid in singulis probabile reperitur.

* De hac voce ejusque sensu vide Epistolam S. Leonis 3. c. 1. & ad eam adnotata.

Gratia est principalis caussa meriti.

CAPUT XXXIII.

Nemo perit, qui perire non debet: sed omnes ab æterno electi salvi fiunt.

SIcut ergo de iis quæ intra Ecclesiam multiformiter Spiritus sanctus operatur, impium est ullam querelam corde concipere: ita etiam de illa providentia quæ infidelibus præsidet, nullatenùs murmurandum est. Quoniam & justus & bonus arbiter, nec voluntatis iniquæ est, nec discretionis incertæ, ut sub immensâ omnipotentis Dei misericordiâ atque justitiâ putemus quod quisquam pereat, qui perire non debeat. Nulla pars mundi ab Evangelio vacat Christi. Et licet illa generalis vocatio non quiescat, tamen etiam ista specialis jam universis est facta communis. Ex omni gente, & ex omni conditione adoptantur quotidiè millia senum, millia juvenum, millia parvulorum: & effectibus gratiæ Christianæ, etiam ipsa quibus mundus atteritur, àrma famulantur. Quam multos enim qui in tranquillitate pacis sacramentum baptismatis suscipere differebant, ad aquam regenerationis confugere instantis periculi metus impulit; & lentis tepidisque animis quod diù cohortatio quieta non suasit, minax subitò terror extorsit? Quidam Ecclesiæ filii ab hostibus capti, dominos suos Christi Evangelio manciparunt, & quibus conditione bellicâ serviebant, eisdem fidei magisterio præfuerunt. At alii barbari dum Romanis auxiliantur, quod in suis locis nosse non poterant, in nostris cognovêre a regionibus, & ad sedes suas cum Christianæ Religionis institutione remearunt. Ita nihil obsistere divinæ gratiæ potest, quo minùs id quod voluerit impleatur, dùm etiam discordiæ ad unitatem trahunt, & plagæ in remedia vertuntur: ut Ecclesia undè meruit periculum, indè sumat augmentum. Ad quoslibet igitur rerum humanarum exitus se nostra convertat inspectio, nulla sæcula, nulla negotia, nullos generationum ortus atque decessus ab æternis & inscrutabilibus judiciis Dei vacare reperiet. Omnes varietatum compugnantiæ, & universæ dissimilium provectuum caussæ, quas investigare & discernere non valemus, in illa æterna scientia simul notæ, simulque divisæ sunt: & nihil ibi inordinatum est, etiam de necdùm existentium qualitatibus actionum. Quoniam non est in Deo accidens motus, aut nova voluntas, aut temporale consilium, nec cogitatio ejus cum rerum mutabilium inæqualitate variatur; sed cuncta pariter tempora & temporalia, sempiterno ac stabili comprehendit intuitu, & omnibus omnia jam retribuit, qui quæ sunt futura, jam fecit. Hinc illud est beati Pauli Apostoli scribentis ad Ephesios: *Benedictus Deus & pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spiritali in cælestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti & imma-*

Gratia specialis Evangelicæ prædicationis omni nationi jam communis.

a al. didicère.

Nihil obsistere gratiæ Dei potest.

Omnium rationes in Deo æternæ & immutabiles.

Ephes. 1. 3.

CAPUT XXXIII. XXXIV.

culati in conspectu ejus in charitate. Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipso, secundùm propositum voluntatis suæ, in laudem gloriæ gratiæ suæ, & cætera quæ ibi ejusdem sensûs prædicatione connectit, docens donum atque opus gratiæ in æterno semper Dei mansisse consilio, omnésque adoptionis filios non solùm in eo tempore, quo jam existentes vocati sunt, sed etiam priùs quàm mundus constitueretur [b] electos. In qua electione quicquid hominum in Christo præcognitum non est, nulla eidem ratione sociabitur. Omnes enim qui in regnum Dei de cujuslibet temporis vocatione venturi sunt, in ista, quæ sæcula cuncta præcessit, adoptione signati sunt. Et sicut nullus infidelium in hac sorte numeratur, ita nullus piorum ab hac benedictione discretus est. De plenitudine quippè membrorum corporis Christi, præscientia Dei, quæ falli non potest, nihil perdit: & nullo detrimento minui potest summa præcognita, atque in Christo ante sæcula æterna præelecta, sicut ad Timotheum scribens Apostolus dicit: *Collabora Evangelio secundùm virtutem Dei, qui nos liberavit & vocavit vocatione sancta non secundùm opera nostra, sed secundùm suum propositum & gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu ante tempora æterna.*

Donum & opus gratiæ ab æterno decretum.

b al. conderetur.

Electio salvandorum facta ab æterno.

2. Tim. 1. 8.

CAPUT XXXIV.

Non frustra laborari ad acquirenda bonorum operum merita vel orationibus insisti, quamvis incommutabile sit Dei propositum super salute electorum.

CONtra hanc invictæ veritatis splendidissimam lucem solent quidam non sobriè dicere, superfluò ad acquirenda bonorum operum merita laborari, frustrà etiam orationibus, quibus Deus exorandus speratur, insisti, si ex incommutabili proposito ejus Christianæ gratiæ subsistit electio, nec aliter quicquam procedere potest, quàm omnipotentis voluntate dispositum est. Sed qui hæc se ingeniosè arbitrantur opponere, non intelligunt scientiam Dei, quæ & præterita, & præsentia, & futura complectitur, tempore non teneri, & tam in conspectu ejus astare ea quæ gerenda sunt, quàm illa quæ aut geruntur, aut gesta sunt. Quod cum verissimum sit, non indiget morâ cernendi & discernendi illa virtus quæ perpetuo veróque contuitu creata & creanda, orta & oritura, acta & agenda simul aspicit; & quicquid in universitate rerum per sæcula præfinita evolvitur, ac multimodis varietatibus explicatur, id totum in eo jam ordine comprehendit quem ex ipsius summo illo perfectóque judicio mundi hujus finis accipiet. Hæc autem æterna & semper tranquilla cognitio, nulla nos urget necessitate peccandi, nec inde manat iniquitas, undè justitia. Quia, cum bonus Deus omnia bona fecerit, & mali nulla sit omninò natura, à liberis voluntatibus, quas utique bonum fuit liberas fieri, spontanea est orta transgressio: & natura mutabilis, cujus incolumitas ab incommutabili pendebat essentia, à summo se bono, dum propriis [a] delectatur, abrupit, cui nunc ruinæ medetur gratia Dei.

Ex immutabili proposito Dei gratiæ electio subsistit.

Omnia simul Deus intuetur.

CAPUT XXXV.

a al. dum proprio perversè.

CAPUT XXXV.

Gratia datur electis, non ut otientur, vel à nullo hoste impetantur: sed ut bene operentur, & hostem vincant.

ET propreteà Jesus Christus venit in hunc mundum, ut *solvat opera diaboli*: quæ utique sic solvuntur, ut in destructione eorum etiam ab iis quibus succurritur, laboretur: quoniam & hoc à salvante donatur. Ideò beatus Apostolus: *Non solum autem*, inquit, *sed & gloriamur in tribulationibus: scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio autem spem, spes autem non confundit: quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* Itemque idem ad Ephesios: *Gratiâ*, inquit, *salvati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est, non ex operibus, ne quis glorietur. Ipsius enim sumus figmentum, creati in Christo in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus.* Deus ergò quos elegit sine meritis, dat undè ornentur & meritis. Et frustrà dicitur, quod ratio operandi non sit electis, cùm etiam ad hoc ut operentur electi sint. [1] Virtutum quippè munera otiosa esse non possunt: quoniam, sicut veritas ait, *omni habenti dabitur; non habenti autem etiam quod habet auferetur ab eo.* Non igitur ad hoc datur continentia, ut concupiscentiis non repugnet: nec ideò cuiquam tribuitur sapientia & intellectus, ut non die ac nocte in domini lege meditetur. Quid agit donum dilectionis, si benevolentiæ solicitudo non vigilat? Qui fructus est patientiæ, si non habet fortitudo quod toleret? Aut quomodò in Christo piè vivere ostenditur, qui nulla persecutione pulsatur? Vel pax, quæ est à Deo & cum Deo, nunquid bene quieta est, si non discordat à mundo? Aut amor Dei potest sine diaboli inimicitiis obtineri? Neminem prorsus Dei gratia intentabilem facit. Neque ob hoc cœlestium armorum præsidio à dextris & sinistris instruitur Christiana militia, ut nullo cum hoste confligat: cùm laudabilius sit atque fœlicius pugnantem non potuisse vinci, quàm desidem non potuisse tentari.

1. Joan. 3. 8.

Cooperatio ipsa, donum Dei.

Rom. 5. 3.

Ephes. 2. 8.

1. Matt. 25. 29.

Psal. 1. 2.

2. Tim. 3. 12.

1. *Cum etiam ad hoc ut operentur electi sint.*) Ita legendum esse (non verò, ut anteà legebatur, *ad hoc operentur ut electi sint*) persuadet, & tota hujus libri doctrina, & MS. Cod. Thuan. Cui MS. Codici, qui solus adfuerat in priori editione, accedunt modò quatuor Vaticani, quos amici mei consuluerunt ac postmodum recensitos reperi ad erudito viro Josepho Anthelmio in Dissertatione III. SS. Patrum Leonis Magni & Prosperi Aquitani, pag. 144. Codicum istorum 1. annorum ferè quadringentorum numeratur 262. Alter num. 559 est paulò vetustior. Tertius annorum circiter 800. est 518 Quartus denique nongentos habet annos. Ipsa contextûs ac sermonis series ita legendum esse evincit. Objectio enim, cui verbis istis satisfacit, ex eo nata est quod ante docuerat in hæc verba: *De plenitudine membrorum corporis Christi præscientia Dei, quæ falli non potest, nihil perdit, & nullo detrimento minui potest summa præco-*

gnita atque in Christo ante sæcula æterna prælecta. cap. 33. Si hæc, inquiunt, ita se habent, *ratio operandi non est electis.* Imò, regerit ille, maxima ratio operandi, cum non tantùm ad hoc ut salventur, sed *etiam ad hoc ut operentur electi sint.* Concinit planè beato Apostolo ad Ephes. 2. 10. *Creati in Christo Jesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.* & cap. 1. 4. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti.* Inhausit S. Augustinus quod passim docet, quod *prædestinatio est præparatio beneficiorum Dei quibus certissimè liberantur, quicunque liberantur.* Quod *prædestinatio est gratiæ præparatio.* Quod *Deus prædestinavit quos voluit, & ad opera bona, & ad præmia sempiterna.* Porrò, ut subjicit autor noster, *virtutum munera otiosa esse non possunt.*

CAPUT XXXVI.

Electio non tollit orandi studium, sed ejus effectus per orationem & bona opera completur.

ORationum verò solicitudinem divinæ electionis proposito non resolvi, uno testimonio evidenter probabo, ut cætera studio brevitatis omittam. In libro igitur Tobiæ ad filium ejus Tobiam Raphaël Angelus dicit: *Memor esto mandatorum patris tui, quoniam præcepit tibi accipere uxorem de genere patris tui. Et nunc audi me, frater, noli computare dæmonium illud, sed postula eam. Et scito quoniam dabitur tibi hac nocte uxor: & cùm intraveris in cubiculum, tolle de jecore piscis illius, & impone super carbones, & odor manebit, & odorabitur illud dæmonium, & fugiet, & non apparebit circa illam omninò in perpetuum. Et cum cœperis velle esse cum illa, surgite primùm ambo, & deprecamini dominum cæli, ut detur vobis misericordia & sanitas. Et nolite timere; tibi enim destinata est ante sæcula, & tu eam sanabis.* Quamvis ergo quod statuit Deus, nulla possit ratione non fieri, studia tamen non tolluntur orandi, nec per electionis propositum liberi arbitrij devotio relaxatur; cùm implendæ voluntatis Dei ita sit prærordinatus effectus, ut per laborem operum, per instantiam supplicationum, per exercitia virtutum fiant incrementa meritorum; & qui bona gesserint, non solùm secundùm propositum Dei, sed etiam secundùm sua merita coronentur. Ob hoc enim in remotissimo ab humana cognitione secreto, præfinitio hujus electionis abscondita est.

Tob. 6. 16.

Prædestinatio, nec libertatem tollit, nec studium orandi.

CAPUT XXXVII.

De nullo ante finem vitæ hujus pronunciari potest, quod in electorum gloria sit futurus: & nullius lapsi est desperanda reparatio.

ET de nullo ante ipsius finem pronunciari potest, quod in electorum gloria sit futurus, ut perseverantem humilitatem utilis metus servet; & *qui stat, videat ne cadat*; & si fortè aliqua victus tentatione corruerit, non absorbeatur tristitiâ, nec de ejus miseratione diffidat, *qui allevat omnes qui corruunt, & erigit omnes elisos.* Dum enim in hoc corpore vivitur, nullius est negligenda correctio, nullius est desperanda reparatio. Oret itaque sancta Ecclesia, & pro iis qui crediderunt gratias agens, proficientem eis perseverantiam petat: pro iis autem qui extra fidem sunt, poscat ut credant. Nec ideò ab obsecrationibus cesset, si pro aliquibus exaudita non fuerit. Deus enim qui *omnes vult ad agnitionem veritatis venire*, non potest quemquam sine justitia refutare.

1. Cor. 10. 12.

Psal. 144. 14.

Proficiens perseverantia.

1. Tim. 2. 4.

PRÆTERITORUM
SEDIS APOSTOLICÆ
EPISCOPORVM
AUTORITATES
DE GRATIA ET LIBERO VOLUNTATIS ARBITRIO
A SANCTO LEONE [a]
ROMANÆ ECCLESIÆ TUNC DIACONO POSTMODUM EPISCOPO COLLECTÆ.

a Vide Dissertationem III. quâ sententiarū istarum collectio Leoni à nobis asseritur.

TITULI SENTENTIARUM.

I. *Quod Adam omnes homines læserit, nec quemquam nisi gratiâ posse salvari.*

II. *Quod nemo sit bonus suis viribus, nisi participatione ejus, qui solus est bonus.*

III. *Quod nisi gratiâ Dei continuâ juvemur, insidias diaboli superare non possumus.*

IV. *Quod per Christum libero benè utamur arbitrio.*

V. *Quod omnia Sanctorum merita dona sint Dei.*

VI. *Quod omnis sancta cogitatio & motus piæ voluntatis ex Deo sit.*

VII. *Quod gratia Dei non solum peccata dimittit, sed etiam adjuvat ne committantur, & præstat ut lex impleatur, non, sicut ait Pelagius, facilè, quasi sine gratia Dei difficiliùs posit impleri.*

VIII. *Quod, præter Statuta sedis Apostolicæ, omnes Orationes Ecclesiæ Christi gratiam resonant, quâ genus humanum ab æterna damnatione reparatur.*

IX. *Quod gratiam Dei etiam baptizandorum testetur instituta purgatio, cùm exorcismis & exsufflatione spiritus ab eis abiguntur immundi.*

X. *Quod profondiores quæstiones nec contemnendæ sint, nec penitùs asserendæ.*

PRÆFATIO.

QUIA nonnulli, qui catholico nomine gloriantur, in damnatis autem hæreticorum sensibus, seu pravitate, sive imperitiâ demorantes, piissimis disputatoribus obviare præsumunt; & cùm Pelagium atque Celestium anathematizare non dubitent, Magistris tamen nostris, tanquam necessarium modum excesserint, obloquuntur, eáque tantummodò sequi & probare profitentur, quæ sacratissima beati Apostoli Petri sedes contra inimicos gratiæ Dei per ministerium Præsulum suorum sanxit & docuit: necessarium fuit diligenter inquirere, quid Rectores Romanæ Ecclesiæ de hæresi, quæ eorum temporibus exorta fuerat, judicarint, & contra nocentissimos liberi arbitrii defensores quid de gratiâ Dei sentiendum esse censuerint; ita ut etiam Africanorum Conciliorum quasdam sententias jungeremus, quas utique suas fecerunt Apostolici Antistites, cum probarunt. Ut ergò pleniùs qui in aliquo dubitant, instruantur, constitutiones Sanctorum Patrum compendioso manifestemus indiculo, quo, si quis non nimium est contentiosus, agnoscat omnium disputationum connexionem ex hâc subditarum Autoritatum brevitate pendere, nullámque sibi contradictionis superesse rationem, si cum catholicis credat, & dicat:

Eorum tātùm Pontificum Decreta excepit, quorum temporibus exorta hæresis Pelag.

I. *Quod Adam omnes homines læserit, nec quemquam, nisi Christi gratiâ, posse salvari.*

IN prævaricatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem, & innocentiam perdidisse, & neminem de profundo illius ruinæ per liberum arbitrium posse consurgere, nisi eum gratia Dei miserentis erexerit; pronūciante beatæ memoriæ Papa Innocentio, atque dicente in epistola ad Carthaginense Concilium: *Libero enim arbitrio olim ille perversus* [a], *dum suis inconsultiùs utitur bonis, cadens in prævaricationis profunda, demersus est, & nihil, quemadmodum exindè resurgere posset, invenit; suáque in æternum libertate deceptus, hujus ruinæ subjacuisset oppressus, nisi eum posteà Christi per suam gratiam relevasset adventus, qui per nova regenerationis purificationem, præteritum omne vitium sui baptismatis lavacro purgavit.*

Innocentii Epist. 31. *In requirendis.* Habetur inf. in Cod. Rom. c 7.

Cap. 4. post med. a al. Liberum enim arbitrium olim ille perpessus.

II. *Quod nemo sit bonus suis viribus, nisi participatione ejus qui solus est bonus.*

NEminem esse per semetipsum bonum, nisi participationem sui ille donet, qui solus est bonus: quod in eisdem scriptis ejus-

In ead. Epistola. cap. 2. in fin.

dem Pontificis sententia protestatur dicens: *Nam quid nos de eorum post hæc rectum mentibus æstimemus, qui sibi se putant debere quod boni sunt; nec illum considerant cujus quotidie gratiam consequuntur, qui sine illo tantum se assequi posse confidunt.*

III. *Quod nisi gratiâ Dei continuâ juvemur, insidias diaboli superare non possumus.*

NEminem, etiam baptismatis gratiâ renovatum, idoneum esse ad superandas diaboli insidias, & ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei perseverantiam bonæ conversationis acceperit. Quod ejusdem antistitis in iisdem paginis doctrina confirmat dicens: *Nam quamvis hominem redemisset à præteritis ille peccatis, tamen sciens illum iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum posset illum & post ista corrigere, multa servavit, quotidiana præstans ille remedia, quibus nisi freti, confisique nitamur, nullatenus humanos vincere poterimus errores. Necesse est enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur.*

Nemo perseverat, nisi qui perseverantiam accipit. In ead. Epistola. cap. 4.

IV. *Quod per Christum libero benè utamur arbitrio.*

QUod nemo nisi per Christum libero benè utatur arbitrio, idem magister in epistola ad Milevitanum Concilium data prædicat, dicens: *Adverte tandem, ô pravissimarum mentium perversa doctrina, quod primum hominem ita libertas ipsa decepit, ut dum indulgentiùs frænis ejus utitur, in prævaricationem præsumtione conciderit; nec ex hac potuerit erui, nisi ei providentia regenerationis statum pristinæ libertatis Christi Domini reformasset adventu.*

Cap. 2. Epist. Innocentius 24. ad Conc. Milevit. quæ habetur inf. in Cod Rom. c. 9.

V. *Quod omnia sanctorum merita dona sint Dei.*

QUod omnia studia, & omnia opera ac merita sanctorum ad Dei gloriam laudémque referenda sunt: quia nemo aliundè ei placeat, nisi ex eo quod ipse donaverit. In quam nos sententiam dirigit beatæ recordationis Papæ ZOSIMI regularis Autoritas, cum scribens ad totius Orbis Episcopos ait: *Nos autem instinctu Dei (omnia enim bona ad autorem suum referenda sunt, unde nascuntur) ad Fratrum, & coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus.* Hunc autem sermonem sincerissimæ veritatis luce radiantem tanto Afri Episcopi honore venerati sunt, ut ità ad eundem virum scriberent: *Illud verò quod in litteris, quas in universas provincias curasti esse mittendas, posuisti dicens:* Nos tamen instinctu Dei, &c. *sic accepimus dictum, ut illos, qui contra Dei adjutorium extollunt humani arbitrii libertatem, districto gladio veritatis, velut cursim transiens amputares. Quid enim tam libero fecisti arbitrio, quàm quod universa in nostræ humilitatis conscientiam retulisti, & tamen instinctu Dei factum esse fideliter sapienterque vidisti, veraciter fidenterque dixisti? Ideò utique, quia* præparatur voluntas à Domino, & *ut boni aliquid agant paternis inspirationibus suorum ipse tangat corda fidelium.* Quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt: *ut nec nostrum deesse sentiamus arbitrium, & in bonis quibúsque voluntatis humanæ singulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium.*

Apud S. Prosperum contra collatorem, cap. 10.

Prov. 8. 35. juxta 70. Rom. 8. 14.

VI. *Quod omnis sancta cogitatio, & motus piæ voluntatis ex Deo sit.*

QUod ità Deus in cordibus hominum, atque in ipso libero operetur arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit: quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus. Ad hanc enim nos professionem idem doctor instituit, qui cum ad totius Orbis Episcopos de divinæ gratiæ opitulatione loqueretur: *Quod ergo*, ait, *tempus intervenit, quo ejus non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, caussis, cogitationibus, motibus, adjutor, & protector orandus est. Superbum est enim, ut quicquam sibi humana natura præsumat, clamante Apostolo:* Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed contra principes, & potestates aëris hujus, contra spiritalia nequitiæ in cœlestibus. *Et sicut ipse iterum dicit:* Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per JESUM Christum Dominum nostrum. *Et iterum*, Gratia Dei sum id quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus illis omnibus laboravi. Non ego autem, sed gratiâ Dei mecũ.

Alia Zosimi epistola, quæ non extat.

Ephes. 6. 12.

Rom. 7. 24. & 25.

1. Cor. 15. 10.

VII. *Quod gratia Dei non solum peccata dimittat, sed etiam adjuvet ne committantur, & præstet ut lex impleatur, non sicut ait Pelagius, facile, quasi sine gratia Dei difficiliùs possit impleri.*

ILlud etiam, quod intra Carthaginensis synodi decreta constitutum est, quasi proprium Apostolicæ sedis amplectimur, quod scilicet tertio capitulo definitum est, ut *Quicunque dixerit gratiam Dei, quâ justificamur per* JESUM *Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema sit.* Et iterum quarto capitulo. *Ut quisquis dixerit, gratiam Dei per* JESUM *Christum propter hoc nos tantum adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, & quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognovimus, etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema sit. Cum enim dicat Apostolus:* Scientia inflat, charitas verò ædificat: *valde impium est, ut credamus ad eam quæ inflat nos habere gratiam Christi, & ad eam, quæ ædificat, non habere, cum sit utrúmque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus, ut ædificante charitate, scientia non possit inflare. Sicut autem de Deo scriptum est:* Qui docet hominem scientiam, *ita etiam scriptum est:* Charitas ex Deo est. Item quinto capitulo: *Ut quisquis dixerit, ideò nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, faciliùs possimus implere per gratiam; tanquam, si gratia non*

1. Cor. 8.

Ps. 93. 10. 1. Ioan. 4. 7.

a Vide Dissertationem III. qui sententiis istarum collectio Leoni à nobis asseritur.

daretur, non quidem facilè, sed tamen possimus etiam sine illa implere divina mandata, anathema sit: de fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait. Sine me difficiliùs potestis facere; sed ait: Sine me nihil potestis facere. Joan.15.5.

VIII. *Quod præter statuta sedis Apostolicæ, omnes orationes Ecclesiæ Christi gratiam resonant, quâ genus humanum ab æterna damnatione reparatur.*

PRæter beatissimæ & Apostolicæ Sedis inviolabiles sanctiones, quibus nos piissimi patres pestiferâ novitatis elatione dejecta, & bonæ voluntatis exordia, & incrementa probabilium studiorum, & in eis usque in finem perseverantiam ad Christi gratiam referre docuerunt; obsecrationum quoque sacerdotalium sacramenta respiciamus, quæ ab Apostolis tradita, in toto mundo atque in omni Catholicâ Ecclesiâ uniformiter celebrantur, ut legem credendi lex statuat supplicandi. Cùm enim sanctarum plebium præsules mandata sibimet legatione fungantur, apud divinam clementiam humani generis agunt caussam, & tota secum Ecclesia congemiscente postulant & precantur, ut infidelibus donetur fides, ut idololatræ ab impietatis suæ liberentur erroribus, ut Judæis ablato cordis velamine lux veritatis appareat, ut hæretici Catholicæ fidei perceptione resipiscant, ut schismatici spiritum redivivæ charitatis accipiant, ut lapsis pœnitentiæ remedia conferantur, ut denique catechumenis ad regenerationis sacramenta perductis cœlestis misericordiæ aula reseretur. Hæc autem non perfunctoriè, neque inaniter à Domino peti, rerum ipsarum monstrat effectus: quandoquidem ex omni errorum genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos erutos de potestate tenebrarum transferat in regnum filii charitatis suæ, & ex vasis iræ faciat vasa misericordiæ: quod adeò totum divini operis esse sentitur, ut hæc efficienti Deo gratiarum semper actio, laudisque confessio pro illuminatione talium vel correctione referatur.

Publicæ preces feriâ sextâ hebdomadæ sanctæ soli-tæ, per totum Orbē ex Traditione Apostolica. Coloss.1.13. Rom.9.22.

IX. *Quod gratiam Dei etiam baptizandorum testetur instituta purgatio, cùm exorcismis & exsufflationibus spiritus ab eis abiguntur immundi.*

ILlud etiam quod circa baptizandos in universo mundo sancta Ecclesia uniformiter agit, non otioso contemplemur intuitu: cum sive parvuli, sive juvenes ad regenerationis veniunt sacramentum, non priùs fontem vitæ adeunt, quàm exorcismis & exsufflationibus clericorum spiritus ab eis immundus abigatur: ut tunc verè appareat quomodò *princeps mundi hujus mittatur foras*, & quomodò priùs *alligetur fortis*, & deinceps *vasa ejus diripiantur*, in possessionem translata victoris, qui *captivam ducit captivitatem, & dat dona hominibus.*

Joan.12.31. Mat.12.9. Marc.3.27. Ps.67.19. Ephes.4.8.

His ergò Ecclesiasticis regulis, & ex divina sumtis autoritate documentis, ita adjuvante Domino conformati sumus, ut omnium bonorum affectuum atque operum, & omnium studiorum, omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profiteamur autorem, & non dubitemus ab ipsius gratiâ omnia hominis merita præveniri, per quem fit, ut aliquid boni & velle incipiamus & facere. Quo utique auxilio & munere Dei non aufertur liberum arbitrium, sed liberatur; ut de tenebroso lucidum, de pravo rectum, de languido sanum, de imprudente fit providum. Tanta est enim erga omnes homines bonitas Dei, ut nostra velit esse merita, quæ sunt ipsius dona [1] & pro his quæ largitus est, æterna præmia sit donaturus. Agit quippè in nobis, ut quod vult, & velimus, & agamus, nec otiosa esse in nobis patitur, quæ exercenda, non negligenda donavit, ut & nos cooperatores simus gratiæ Dei, ac si quid nobis ex nostrâ viderimus remissione languescere, ad illum soliciè recurramus, *qui sanat omnes languores nostros, & redimit de interitu vitam nostram*; & cui quotidiè dicimus: *Ne inducas nos in tentationem, sed libera nos à malo.*

Gratia Dei præveniens omnia merita nostra non aufert libertatem.

Ipsum bonum velle Deus in cordibus nostris operatur, ipsumque insuper operari.

Ps.102.3. Mat.6.13.

1. Aug. in Ps.144. Merita tua nusquam jactes; quia & ipsa tua merita illius dona sunt, lib. de Gest. Pel. c.14. Redditur quidem meritis tuis corona sua (ô Beate Paule) sed Dei dona sunt merita tua. Ep.105. ad Spiritum. Cum Deus coronat merita nostra, nihil aliud coronat quam munera sua.
Vide S. Fulgent. L. De Incarn. de grat. Chr. c.20. Qua gratia humanum non aufertur, sed sanatur, non adimitur sed corrigitur, non removetur sed illuminatur, non evacuatur sed adjuvatur atque servatur arbitrium.

X. *Quod profundiores quæstiones nec contemnendæ sint, nec penitus asserendæ.*

PRofundiores verò, [2] difficilioresque partes incurrentium [a] quæstionum, quas latiùs pertractarunt qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ità non necesse habemus astruere: quia ad confitendam gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus, quicquid secundùm prædictas regulas Apostolicæ Sedis nos scripta docuerunt: ut prorsùs non opinemur Catholicum, quod apparuerit præfixis sententiis esse contrarium.

1. a al. occurrentium.

2. De profundioribus istis incurrentium quæstionum partibus, vide quæ dicentur ad calcem Dissertationis III. quæ est de Autore Capitulorum istorum.

SANCTI LEONIS MAGNI[a] PAPÆ I.

a Vide Differtationem IV. quâ Leoni Pontifici libellum hunc adscribimus.

AD SACRAM VIRGINEM DEMETRIADEM EPISTOLA, SEU DE HUMILITATE CHRISTIANA TRACTATUS.

ARGUMENTUM.

Magnis laudibus veram humilitatem commendat, adverſamque illi ſuperbiam ſuis depingit coloribus : tum devotam Chriſto Virginem hortatur, ut elationem caveat, ſéque ſinceræ humilitatis præſidio muniat.

CAPUT PRIMUM.

PRÆFATIO.

Quanta fuerit Demetriadis nobilitas & virtus.

Sanctitatis Virginalis fundamentum humilitas.

CUM ſplendidiſſimæ Sanctimoniæ tuæ ſublime propoſitum ſuper humilitatis fundamenta conſiſtere piè & ſapienter intelligis, in hoc uſque, ô Sacra Virgo DEMETRIAS, dignationem tuæ dignitatis inclinas, ut provectiones tuas etiam meo ſtylo exigas adjuvari. Quod ego, ad tenuitatem facultatis meæ reſpiciens, omnibus modis recuſarem, neque tam maturo & erudito animo cohortatiunculas meas adhibere præſumerem, niſi fiduciam efficiendi id quod jubetur, à jubente conciperem, & tuis meritis atque orationibus confiderem eſſe præſtandum, ut *oriatur in deſerto aqua : & fiant in ſiccâ terrâ flumina*. Undè collaborandum tibi mecum eſt, ut qui *ſapientiam præſtat parvulis, & linguas mutorum facit diſertas*, jubeat de cordis mei ariditate profluere, quod ſitis tua dignè poſſit haurire. Quæ ergo materia ſtilo dabitur : & unde loquendi tecum cauſſa ſumetur ? Si laudes tuas ſcribere aggrediar, & majorum ſeriem, quæ per te multum illuſtratur, evolvam, oneroſum me fortè & impudentem videri poſſe arbitror, qui vel humanæ tibi gloriæ tentationem adulando ingeram, vel tuis ac tuorum prædicationibus ingenium meum par eſſe præſumam. Si verò de commendando virginitatis bono diſſeram, ſuperflua erit ejus nunc propoſiti inſinuatio, quod tu à primo ætatis tuæ flore ſine humanis cohortationibus elegiſti : & de quo inter ipſa principia multi, [a] qui tunc in Eccleſia præeminebant, meritò non ſiluerunt. Valdè enim mirabile erat, & inter præcipua divinæ gratiæ exempla, numerandum, quod virgo Anicia, ſuper omne faſtigium Trabeatæ [b] nobilitatis evecta, de cujus fœcunditate avis atque atavis reſponſura poſteritas & familiæ votis expectabatur & patriæ, converſo repentè animo, deſiderio cœleſtium nuptiarum declinaſti mortale conjugium, & ut omnem proſapiam tuam etiam hujus virtutis titulo conſecrares, primam ſtirpis tuæ perpetuam virginem Filio virginis ſpopondiſti. Illam ergò ætatem tuam & illa principia rationabiliter doctiſſimi viri ſuis adhortationibus incitarunt : & licet plantationi ſuæ ſummus agricola valida ad profectum tuum incrementa præberet, cooperatores tamen gratiæ Dei opportunè piam adhibuêre culturam, ut germen tenerum fortitudinis robur acciperet, & dignos generoſitate ſua fructus propoſiti tui arbor afferret. Noſtris autem paginis quid erit loci ? Et poſt ornatiſſima ſcripta excellentium magiſtrorum, quid utilitatis in eo, quem indicere dignata es, ſermone reperies,

Pſal. 106. 33. Pſ. 104. 41. Iſaia 43. 19. Sap. 10. 21.

a Vide Aug. epiſt. 143. nunc 188 ad Julianam Demetriadis matrem & 179. nunc 150. ad Probam & Julianam. Item Hieron. epiſt. 8 & Innoc Papæ I. epiſt. 14. Vide etiam quam Pelagius hæreſiarcha ad hanc ipſam virginem, ſcripſit Epiſtolam ; cui Leo hanc videtur oppoſuiſſe pro antidoto.

b Trabea inſigne erat Conſulum, Augurum & Regum : de quo vide Bayſium lib. 1. de re veſtiaria c. 11. apud quem & antiquiores laudatos invenies.

nisi fortè, quia & illorum doctrinis, & tuis studiis ad sublimiores gradus virtutum consuetudo proficit, cavendam te elationis admoneam, & humilitatis tibi sinceritatem fida suggestione commendem; ut in omnibus actionibus in quibus tibi es benè conscia, nunquam audeas esse secura.

CAPUT II.

Veras virtutes à falsis esse discernendas.

DE hoc igitur congruentissimo & saluberrimo bono, quod Dominus donaverit differamus: ut inspectioni nostræ non tantum visibilia ejus, sed etiam occulta reserantur. Est enim multiplex virtutis istius qualitas, & licet in exterioribus quoque pulchra sit, in intimis tamen suis multò est speciosior, multóque luculentior: ubi nihil obscurum, nihil turbidum, nihil est inquietum: quia *pax multa diligentibus legem Dei, & non est illis scandalum.* (Psal. 118. 165.) Accessuri autem ad beatæ humilitatis intuitum, omnem illam abjectionem, quæ ignavos & inconstantes animos deprimit, repellamus: nec generale nomen ita nos à judicio discretionis excludat, ut omnes quoquomodo humiles putemus esse laudabiles. (Non omnis humilitas laudabilis.) Imitatur quidem plerumque necessitas voluntatem, & ab imagine modestiæ parùm differt forma segnitiæ. (Imitatur necessitas voluntatē.) Sed aliud est quod gravat, aliud quod exercet; nec in eundem finem venit labor indeclinabilis miseriæ, & expetitæ fortitudo patientiæ. Unum est paupertatis vocabulum, sed non una mens pauperum: quia non idem est gaudere benè expensis divitiis, quod aut gemere de non acquisitis, aut dolere de perditis. Timoris etiam quo Deus metuitur, nulla est in appellatione distinctio: sed aliud est timere, quia peccaveris, aliud timere ne pecces: & ibi est formido de supplicio, hic solicitudo de præmio. (Timor duplex: servilis & liberalis.) Ob hoc enim de illo servili metu dicitur, quia *perfecta charitas foras mittit timorem*; (1. Joan 4. 18.) de hoc verò liberali, *Timor Domini manens in sæculum sæculi.* (Psal. 18. 20.) Remota itaque illa specie humilitatis, quæ tota sine fructu est, voluntarios tantùm pendamus affectus; qui etiamsi in gradibus meritorum inveniuntur impares, non sunt tamen ab ipsa virtute discordes.

CAPUT III.

Primum humilitatis bonum, dilectionem & concordiam inter homines servare.

PRima ergò humilitatis ratio in communis vitæ versatur officiis, quibus & divina clementia conciliatur, & societas humana connectitur. Multùm enim ad roborandum dilectionem valet, cùm secundùm doctrinam Apostolicam, *invicem se homines honore præveniunt,* (Rom. 12. 10.) & alteri alterum superiorem existimantes, amant servire subjecti, & nesciunt tumere prælati: (Humilitatis officia.) cùm & pauper divitem non sibi dubitat anteferre, & dives pauperem sibi gaudet æquare: cùm & sublimes non superbiunt de claritate prosapiæ, & pauperes non extolluntur de communione naturæ: cùm denique non plus tribuitur magnis opibus, quàm bonis moribus; nec major ducitur phalerata iniquorum potentia, quàm rectorum inhonora justitia. Ab hoc æquo & modesto jure concordiæ, in quo nullum de gradu superiore certamen, nec felicitas aut inflat propria, aut urit aliena, pulchrè & mirabiliter à plerisque proficitur ad illam humilitatis fortitudinem, quæ & se extra omnem constituit dignitatem, & mavult apta esse injuriis accipiendis, quàm idonea repellendis, (Fortitudo humilitatis quæ.) ut impleatur quod ait Dominus: *Qui vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium: Et quicunque te angariaverit mille passus, vade cum illo & alia duo:* (Matt. 5. 40.) Illud quod Apostolus docet dicens: *Quare non magis injuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?* (1. Cor. 6. 7.) Tales enim multum ad imitationem ipsius Domini nostri & Salvatoris accedunt: qui *cum dives esset, pauper factus est:* (2. Cor. 8. 9.) &, *cum malediceretur, non maledicebat: & percutienti se non comminabatur:* (1. Pet. 2. 23.) & quoniam dixerat, *Diligite inimicos vestros, benefacite iis qui vos oderunt:* (Matth. 5. 44.) ut hujusmodi benevolentiam confirmaret exemplo, ipse pro iis à quibus crucifigebatur, orabat.

CAPUT IV.

Verum humilem gloriam & opes sæculi fastidire.

QUi ergò fideliter & scienter intelligunt quo opere salvati, & quo pretio sint redemti, nolunt de mundi hujus sapientibus, nolunt esse de fortibus: quoniam, sicut ait Apostolus, *Quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: & ignobilia mundi & contemtibilia elegit Deus, & quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret: ut non glorietur omnis caro in conspectu ejus:* (1. Cor. 1. 27.) id est, ut nemo se placere Deo per mundi sapientiam putet, quæ tota carnalis est, & à vera sapientia cum omni sua vanitate destruitur: (Nemo Deo placet per mundi sapientiam.) *Dominus* enim *novit cogitationes sapientium, quoniam vanæ sunt.* (Ps. 93. 11.) Cum itaque discipuli veritatis humanam gloriam fugiunt, & à temporalium amore desciscunt, ut quæ Dei sunt sapiant, non quæ hominum, proficiunt sensibus, non deficiunt: neque vigorem cordis amittunt, sed excellentissimæ intelligentiæ lumen accipiunt; viventes quidem in hoc mundo, sed omnes mundi strepitus relinquentes, ut *redimant tempus, quia dies mali sunt.* (Ephes. 5. 16.) Quo autem pretio quies hujus temporis aptiùs comparatur, quàm ut ipsi mundo omnes divitiæ, omnes dignitates & universarum cupiditatum materiæ refundantur, & sancto beatóque commercio ematur Christiana libertas, fiántque filii Dei de paupertate divites, de patientia fortes, de humilitate sublimes? (Quo pretio Christiana libertas emenda.) Non enim, ut dilectores hujus sæculi putant, pravi cordis aut segnis est animi terrenas opes spernere, honores occiduos

cidnos fastidire, nec ibi gloriam quærere, ubi *laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & qui iniqua gerit benedicitur.* (Ps. 9. 23.) Undè si verè intelligatur, contemtus iste rerum præsentium ad quæ tendat, & qualia concupiscat; nihil hujusmodi mentibus rectius, nihil invenietur electius, quæ sacratissimis desideriis universa transcendunt, neque ad ullam creaturam quamvis potentem atque mirabilem, sed ad ipsum omnium visibilium & invisibilium [1] ambiunt creatorem: cui appropinquare, clarescere est; quem timere, gaudere est; cui servire regnare est.

1. *Ambiunt*) P. Nannius vult legendum esse, *abeunt.*

CAPUT V.

Non solos pauperes, sed etiam divites humilitate Christiana ornari posse.

SEd hæc virtus, quæ temporalis copiæ & [1] sapientiæ negligens ad vitam æternam per angusta & ardua enititur [2], non debet voluntarios pauperes in consortium Christianæ humilitatis admittere; eos autem à societate boni hujus excludere, qui ampla prædia, magnifica patrimonia, & multas in hoc seculo possident facultates: cum in populo Dei multi semper qui divitiis benè uterentur extiterint, nec ullo modo vel dici, vel cogitari liceat, quod Abraham, & Isaac, & Jacob, quorum se esse Deum Dominus protestatus est, (Exod. 3. 6.) ideò verâ humilitate caruerint, quia pauperes non fuerunt. Aut quod vir sacratissimus Melchisedech, (Hebr. 7. 3.) Domini & Salvatoris nostri præferens formam, non fuerit perfectè humilis, quia & sacerdotio eminebat & regno. Vel quod beato Job, de quo Deus pronunciat, dicens: *Nunquid considerasti servum meum Job; quod non sit ei similis in terra, homo simplex & rectus, & timens Deum, & recedens à malo?* (Iob. 1. 3.) ideò virtus ista defuerit, quia *erant* (sicut scriptum est) *in possessione ejus septem millia ovium, & tria millia camelorum, quingenta quoque juga boum, & quingentæ asinæ, ac familia multa nimis: Eratque vir ille magnus inter omnes orientales.* (Iob. 1. 3.) Quasi tunc istius gratiæ particeps factus est, quando omnibus facultatibus perditis, universa quoque familia filiisque privatus, & *percussus vulnere pessimo à planta pedis usque ad verticem capitis, testa saniem radebat, sedens in* (Iob. 2. 7.) *stercore*; aut ad imaginem elationis postmodum revocatus est, quando corporis incolumitate renovata, *septem rursùs filiorum triumque filiarum factus est pater, & duplo in universam substantiam est ditatus augmento.* (Iob. 42. 12. Iob. 42. 13.) Absit autem ab animis fidelium tam irreligiosa persuasio, ut cuiquam sanctorum, quibus Deus & divitias est largitus & honores, ad capiendum veræ humilitatis meritum credatur & opulentia offuisse, vel dignitas; cum eis ad hujus virtutis provectum utraque profuerint. Quamvis enim tota *vita hominis tentatio sit super terram*, & (Iob. 7. 1. juxta 70.) tam abundantia, quàm inopia, materia soleat esse peccati, cum vel dives extollitur ad superbiam, vel pauper prosilit ad querelam, extiterunt tamen in omni tempore, & in nostra quoque ætate non desunt, sicut & boni pauperes, ita & boni divites. (Non desunt unquã boni divites.) Nec frustrà beatus Apostolus Paulus Timotheum admonet, dicens: *Divitibus hujus seculi præcipe non superbè sapere, nec sperare in incerto divitiarum, sed in Deo, qui præstat nobis omnia abundè ad fruendum; benè agere, divites fieri in operibus bonis, facilè tribuere, communicare; thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum: ut apprehendant veram vitam.* (1. Tim. 6. 17.) Quod utique fieri in universa Ecclesia, quæ per totum mundum est diffusa, non dubium est; (Ecclesia per totum mundum diffusa.) & pauperes Christi non eorum tantùm facultatibus sustineri, qui ut expeditiores Dominum sequerentur, simul se omnibus suis opibus exuerunt; sed eidem operi etiam illorum substantias deservire, qui possessionibus suis non aliter, quàm rebus pauperum præsunt: ut Ecclesiasticæ utilitati sub quadam procuratione famulentur, elaborantes singuli pro suarum virium portione, ut ad victum atque vestitum familiæ Dei necessaria conferantur, & simul prospicientes ut in domibus ipsorum sub justo sanctóque moderamine omnes & benignitas foveat, & disciplina contineat: (Divites pauperum procuratores & Ecclesiæ œconomi.) dicente Apostolo: *Si quis autem suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit: & est infideli deterior.* (1. Tim. 5. 8.)

CAPUT VI.

Omnes sanctos Ecclesiæ filios aliis rebus dispares; sola humilitate pares effici.

CUm itaque Ecclesia Dei, quæ est corpus Christi, ità sit multimoda varietate contexta, ut in unum decorem etiam quæ non sunt paria, concurrant: & de omni genere hominum, de omni gradu officiorum, de omni mensura operum, de omni qualitate virtutum fiat totius ædificationis inseparabilis connexio & indifferens pulchritudo, nec desit soliditati, quod non defuerit portioni; (Structura Ecclesiæ qui fit.) tantáque ibi sit pax, tantáque concordia, ut non possit esse nisi omnium, quod est etiam singulorum: indubitanter apparet, copulatricem quandam esse virtutem, quâ sibi confœderatur & concinit multiplex sanctorum unitas, & speciosa diversitas. Hæc autem virtus, vera humilitas est; quæ inter quoslibet meritorum (Humilitas virtus copulatrix.)

1. *Sapientiæ*) Ita sola adducti conjectura reposuimus, loco *patientiæ*, quam vocem omnes anteà editi codices reluctante sensu servaverunt.

2. *Ad vitam æternam per angusta & ardua enititur*) Priùs ita lectum est, *ad vitam æternam angusta & ardua mittitur*: in hujus ultimæ vocis locum substituendum esse *enititur* ante nos conjecit nonnullus. Petrus Nannius Alcmarianus in scholiis ad S. Ambrosium Basileæ A. 1551 primùm editis, putat in hunc modum posse corrigi, *per angusta & ardua mittit* optimè id quidem si pro *mittit* posuisset *enititur*. Similis loquendi modus in serm. 2. de jej. Pent. c. 5. *Nam quia angusta & ardua declinantes*, &c. In utroque Autor evidenter hunc locum Evangelicum respicit, qui est Matth. 7. v. 14 *Quam angusta porta & arcta via est, quæ ducit ad vitam*: quem Leo noster ita semper repræsentat: *Angusta & ardua via quæ ducit ad vitam*, ut serm. 5. de Nativ. Dom. c. 1. septimo de Quadrag. c. 1. &c. ex quo & nonnulla probatio elicitur, qua hanc ipsam epistolam S. Leoni vindicetur.

gradus nunquam sui potest esse dissimilis. Nam & in officiorum vicissitudine, & in mansuetudinis lenitate, & in voluntariæ paupertatis electione, invenitur multa distantia, & alter altero in propositi sui devotione aut major aut minor est; in vera autem humilitate nihil divisum, nihilque non solidum est: & ideò, omnes participes suos unum facit, quia inæqualitatem ipsa non recipit.

CAPUT VII.

Veram humilitatem in perfecta & integra gratiæ confessione consistere.

Gratia tota repellitur, nisi tota suscipitur.

HUjus igitur boni proprietas in confessione est gratiæ Dei, quæ tota repellitur, nisi tota suscipitur. Sicut enim alienus est à numero fidelium & à sorte sanctorum, qui in aliquo à catholica veritate dissentit: ita extra gratiam efficitur, qui aliquid de ejus plenitudine diffitetur; quasi homo auxilio Dei in quâdam actionum suarum parte egeat, in quâdam autem parte non egeat, sitque ullum tempus, ullúmve momentum, quo perniciosum illi esse non possit, si ab eo Spiritus sanctus defuerit: qui utique secundùm veræ Deitatis essentiam ubique totus est, & omnia comprehendit, sed ab illis modo quodam intelligitur recedere, quos destiterit gubernare. Cessatio quippe auxilii ejus pro absentiâ accipitur, quam sibi insanissimè utilem putat, qui in iis quæ rectè gesserit, se magis quàm Deum gaudet operatum. Plenè ergò & veraciter confitenda est gratia Dei, de cujus hoc primùm munere est, ut auxilium ipsius sentiatur. Propter quod dicit Apostolus: *Nos autem non spiritum mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ à Deo donata sint nobis.* Undè si quis est qui aliqua se habere existimat bona, quorum non Deus largitor sit, sed ipse sibi auctor existat; manifestum est, hunc non Dei spiritum habere, sed mundi, & de illâ sæcularis sapientiæ tumere doctrinâ, de quâ dicit Dominus: *Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor hujus sæculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi?* Secundùm quam, sicut ait Apostolus, quidam *cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed evanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est cor insipiens eorum. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt.* Videsne qualis superbis retributio debeatur, & quali mercede repleantur, qui si quo modo ad cognitionem veritatis accesserint, suæ hoc sapientiæ tribuunt, & de naturali ingenio gloriantur; tanquam Deum, non Dei munere, sed proprii intellectus facultate cognoverint? Omnia quidem elementa mundi, & universæ creaturarum naturæ, hoc ipsa sui exigunt specie, ut *invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciantur:* & in pulchritudine cœli & terræ quædam sunt paginæ, ad omnium oculos semper patentes, & auctorem suum nunquam tacentes, quarum protestatio doctrinam imitatur magistrorum, & eloquia scripturarum: sed quicquid illud est, quo corporeorum sensuum exteriora pulsantur, in agro cordis cui impenditur ista cultura, nec radicem potest figere, nec germen emittere, nisi ille summus & verus agricola potentiam sui operis adhibuerit, & ad vitalem profectum ea quæ sunt plantata, perduxerit. Sive enim contemplatio creaturarum, sive sacrorum series voluminum, sive scientia differentium, sincero & assiduo testimonio prædicet veritatem, *neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.*

Primum gratiæ munus est, nihil sibi boni, sed gratiæ tribuere. 1. Cor. 2. 12.

Nullo momento gratia non necessaria.

1. Cor. 1. 19.

Rom. 1. 21.

Deus nisi Dei munere non cognoscitur.

Rom. 1. 20.

Exteriora auxilia sine interiori gratia non sufficiunt.

Potens Dei operatio, gratia.

1. Cor. 3. 7.

CAPUT VIII.

Superborum ruinam omnium esse gravissimam.

INter omnes igitur lapsus hominum, inter omnia commissa peccantium, nulla est gravior quàm superborum ruina; maximè cum ipsa elatio in Dei tendit injuriam. Nam aliter inflantur, qui cupiditate extollentiæ singularis omnibus appetunt anteferri, aliter verò intumescunt, qui Dei auxilium refutantes, quæ fieri sine ipsius opere non possunt, ex sua perfici virtute contendunt, & spem suam à Domino auferunt, atque ad se transferunt: ut adimpleatur in eis quod scriptum est: *Maledictus homo qui spem habet in homine, & firmat carnem brachii sui, & à Domino discedit cor ejus.* Hæc superbia à diabolo sumsit exordium: qui quoniam sua, quam à creatore acceperat, potentia & dignitate sibi placuit, sequo autoris sui gloriæ comparavit, cum iis Angelis quos in consensum impietatis suæ traxerat, à cœlesti humilitate dejectus est: Et ideò primis hominibus nocere potuit, quia illis malè credulis per mendacia venenata persuasit, ut meliores se futuros putarent, si in libertatem [1] sui arbitrii prosilirent, quàm si in legis datæ custodia permanerent.

Duplex superbiæ genus: omnibus hominibus velle præferri, Deo nolle subjici.

Jer. 17. 5.

Inimici gratiæ diaboli hæredes.

1. *In libertatem.*] Ita editio Parisiensis operum S. Ambrosii ann. 1569. in aliis: *in libertate.*

CAPUT IX.

Superbiam, qua quis suorum sibi vult autor esse bonorum, omnis esse peccati initium.

Cor superbia avaritia nominatur.

SIve itaque in lapsu diaboli, sive in prævaricatione hominis, initium peccati superbia est: quæ congruenter & avaritia nominatur, quia utraque appellatio eum significat appetitum, qui & suam mensuram concupiscat excedere, & non dignetur dives esse, nisi propriis: tanquam habeat hoc simile Deo, ut bonorum suorum ipse sibi fons, ipse sibi sit copia. Hæc autem elatio de perverso usu donorum Dei nascitur. Nam si conditor naturarum nulla pulchra, nulla sublimia naturis rationabilibus contulisset: undè se extollerent non haberent. Non enim de iis quæ non accepit superbit, nec inflari quisquam de eo

Perversa Dei invitatio.

potest, quod à participatione ejus alienum est. Nunquam gloriatur de sobrietate temulentus, neque de benevolentia invidus, aut de lenitate sævus, vel de castitate extollitur impudicus. Ipsa se à virtutibus vitia secernunt; & cùm in peccatis agitur, non insita per naturam, sed ex malâ voluntate concepta ut [a] propria diliguntur: quia sicut scriptum est, *Mendax de proprio loquitur:* Cum autem in bonis & rectis actibus laudabilis vita ducitur, Dei est quod geritur, Dei est quod amatur: *Omne enim datum optimum & omne donum perfectum desursum est, descendens à patre luminum.* Undè quia inter vitia aut nulla est, aut rara jactantia, & facilè spernitur qui de opprobrio gloriatur, malum superbiæ maximè virtutibus est cavendum; quia nullis opportuniùs insidiatur, quàm quibus laus justa debetur.

[a] al. &.

Joan. 8. 44. Dei est quidquid boni in homine.

Iac. 1. 17. Superbia virtutibus insidiatur.

CAPUT X.

Ex bonis operibus superbiam & Pelagianam hæresim esse natam: nec non & Pelagianorum reliquias.

Boni quique maligniùs tentantur.

CUm ergo per ineffabilem misericordiam Dei captivis libertas, perditis salus, mortuis vita reparatur: cum in sacramento crucis & resurrectionis Christi, ad novitatem redit vetustas, & ad innocentiam regeneratur impietas; antiquus hostis maligniùs fremit, & acriùs inardescit: & cum innumeris nocendi artibus humanum genus nitatur evertere, serens discordias, incitans iras, acuens cupiditates, suadens turpia, falsa commentans, & errorum laqueos per opinionum commenta multiplicans, plus uritur de virtute stantium, quàm lætetur de fragilitate labentium. Multi enim servientes Deo, & in lege ejus die ac nocte meditantes, *crucifixerunt carnem suam cum desideriis & concupiscentiis*, omniúmque illecebrarum incentiva domuerunt; non damnis victi, non persecutionibus fracti, non prosperitatibus depravati, mundum istum nec dilexêre obsequentem, nec timuêre terrentem. Tantam itaque firmitatem, & tam sublime propositum quâ impugnatione diabolus posset adoriri, nisi ut quibus non potuerat persuadere vitiorum amorem, immitteret laudis cupiditatem: ut indè novissima instrueretur tentatio, unde nocuit prima deceptio? Non itaque desidiosis & tepidis, neque inertibus & incultis, sed magis quibusdam animis sedulis, & bonorum actuum probitate luculentis, per gloriam irrepsit humanam: & quos impulsione non movit, elatione dejecit. Quantò enim clariores erant meritis, tantò eos aptiores suis invenit insidiis. In paradiso námque Ecclesiæ constitutos, & virtutum deliciis abundantes, ad confidentiam liberi incitavit arbitrii, ut profectus suos in se constituerent, & ad arborem propriæ voluntatis manum præsumtionis extenderent. Restiterunt quidem huic impietati recta innumerabilium corda sanctorum, & non solùm docti quique Pontifices, verùm etiam universales Ecclesiæ plebes, Apostolicæ Sedis exemplo, insaniam novi dogmatis horruerunt. Sed invenerunt quidam viperina consilia, quibus doctrinæ suæ virus infunderent, & quorum linguam per dolos falsæ rationis armarent. Hinc illa erat naturæ humanæ fraudulenta laudatio, & illæsæ per omnes homines originalis defensio dignitatis: hinc Adæ peccatum exemplo posteris asserebatur nocuisse, non transitu: & quàm illi possibile fuerat non violare mandatum, tam liberum esse unicuique declinare delictum: hinc evacuatio baptismatis parvulorum, qui solâ adoptione donari, nullo tamen reatu dicerentur absolvi: hinc postremò divinæ gratiæ simulata & insincera confessio, quæ secundùm merita daretur, non ex quâ merita nascerentur. Quam partem superbæ prædicationis quidam sibi, cùm cætera abnuerent, servaverunt. Sed hoc eos aut nimis imperitè, aut valdè nequiter fecisse non dubium est; ut omnium hominum generalem ruinam, meritorum privilegio sublevarent: & cum inter nostros originalis peccati vulnera faterentur, inter suos tamen hoc tenere ostenderent, quod primorum hominum prævaricatio solis imitatoribus offuisset; naturalem autem facultatem, nihil sui in alieno amisisse peccato, cui & possibile esset & liberum per voluntariam devotionem promereri gratiæ largitatem.

Optimis quibusque insidiari tentatorẽ.

Confidentia liberi arbitrii, tentatio perfectorũ.

Pelagii dogmata.

Pelagianorum reliquiæ, Semipelagiani.

CAPUT XI.

Omnes in peccato natos, à salute alienos esse, nisi in Christo renascantur.

VErùm istam damnati dogmatis portionem Catholicæ mentes facilè intelligunt, & meritò detestantur. Dicente enim Domino JESU, *Non est opus sanis medicus, sed malè habentibus: non enim veni vocare justos, sed peccatores*, convincuntur isti in superbia etiam sine voce clamare: Sani sumus, opus medico non habemus: quæ nobis expectanda sunt præsidia de ope gratiæ, quibus suppetunt vires de incolumitate naturæ? Non autem frustrà Joannes protestatur, & dicit: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Nec frustrà scriptum est, *Nemo mundus à sorde, nec infans cujus unius diei vita est super terram:* Et, *Quis poterit facere mundum de immundo conceptum semine? Nonnè tu qui solus es?* Propter quod, sicut nunc in Ecclesia manet constitutio Salvatoris dicentis: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum:* ita sacratissimè erat in lege præcautum, ut natus puer, nisi die circumcideretur octavo, exterminaretur anima ejus de populo suo; nullum in hæreditate Israël habitura consortium. Quæ omnia, & multò plura documenta, non tantâ curâ sacris paginis Spiritus sanctus inseruisset, si talis esset natura in filiis Adam, qualis in ipso est principaliter instituta. Sed quia filius Dei venit, ut solveret opera diaboli, & ut quæreret ac salvaret

Luc. 5. 31.

Joan. 1. 29.

Id. juxta vulg.

Iob 14. 4. juxta 70.

Ioan. 3. 5.

Gen. 17. 14.

1. Ioan. 3. 8. Luc. 19. 10.

quod perierat: manifestum est omnes in Adam damnationi obnoxios esse nascendo, nisi in Christo liberati fuerint renascendo. Unde vigilanter nobis considerandum est in ipso regenerationis munere quid geratur. Quamvis enim ad unum concurrant, omnes ejusdem mysterii portiones, aliud tamen est quod visibiliter agitur, aliud quod invisibiliter celebratur: nec idem est in sacramento forma, quod virtus: cùm forma cum humani ministerii adhibeatur obsequio, virtus autem per divini operis præstetur effectum: ad cujus utique potentiam referendum est, quod dum homo exterior abluitur, mutatur interior: & fit nova creatura de veteri, vasa iræ in vasa misericordiæ transferuntur, & in corpus Christi convertitur caro peccati: de impiis justi, de captivis liberi, de filiis hominum fiunt filii Dei, *qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate viri, neque ex voluntate carnis; sed ex Deo nati sunt.* Quod quia indubitanter accepimus, verissimum est quod Apostolus docet, dicens: *Quicunque enim Spiritu Dei aguntur, ii filii sunt Dei.* Unde videant cujus se haberi filios velint, qui definierint, omnes homines voluntate propria regi, cum idem Apostolus protestetur, & dicat: *Qui spiritum Christi non habet, hic non est ejus.*

Baptismi virtus & forma.

Joan. 1. 13.

Rom. 8. 14.

Rom. 8. 9.

CAPUT XII.

In solo Deo esse gloriandum à quo omnis virtus, gloria & sapientia est.

REfutatâ igitur superborum impiâ vanitate, quibus in peccatum etiam illa, quæ in eis videntur laudanda, vertuntur, nos illam humilitatem, cui virtus & gloria Deus est, eligamus scientes Prophetam David cecinisse de sanctis: *Domine in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in tua justitia exaltabuntur; quoniam gloria virtutis eorum tu es?* Qui & alibi piissimè confitetur Dominum in sanctis suis esse laudandum, dicens: *Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israël ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ.* Hinc etiam Jeremias concordat, & dicit: *Hæc dicit Dominus, non glorietur sapiens in sapientia sua, & non glorietur fortis in fortitudine sua, & non glorietur dives in divitiis suis; sed in hoc glorietur qui gloriatur, intelligere & scire quia ego sum Dominus.* Ipse verò intellectus & scientia undè habeantur, pandunt Proverbia Salomonis, & dicunt: *Quoniam Dominus dat sapientiam, & à facie ejus scientia & intellectus.* Undè in Ecclesiastæ libro ipsius legimus, quòd & corda & opera justorum in manu Dei sint: & tantùm in studiis suis proficiant, quantùm eos ille provexerit: *Quantumcumque*, inquit, *laboraverit homo ut quærat, non inveniet. Et quodcunque dixerit sapiens ut sciat, non potest invenire: quia universum hoc vidit cor meum, quia justi & sapientes & operationes eorum in manu Dei.* Tale est quod Apostolus prædicat, dicens omne verbum bonum & omne opus sanctum esse Spiritus sancti, sine quo nihil rectè agatur. *Ideò*, inquit, *notum vobis facio, quod nemo in spiritu Dei loquens dicit anathema* Jesu, *Et nemo potest dicere, Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto. Divisiones verò sunt gratiarum, idem autem spiritus; & divisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus; & divisiones operationum sunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Alii quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alii autem sermo scientiæ secundùm eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu: alteri operatio virtutum; alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult.*

Psal. 88. 17.

Psal. 67. 36.

Jerem. 9. 23

Prov. 2. 6.

Eccl. 8. 17.

Eccl. 9. 1.

Dei est opus omne sanctum.

1. Cor. 12. 3.

CAPUT XIII.

Sine Christi operantis in nobis auxilio nihil boni nos agere, nec ita auferri liberum arbitrium, sed juvari.

SUnt & alia innumerabilia testimonia, quæ ex paginis & novi & veteris testamenti, quadam conclamatione confirment, hanc esse veræ humilitatis excellentissimam dignitatem, ut omnia quæ hominem faciunt Christianum, ad divinæ gratiæ donum referantur. Sed tantam multitudinem sententiarum in unum congerere, immodicum fuit; præsertim cum mihi sermo esset ad Sanctimoniam tuam, cui ex formula eorum quæ commemoravimus, omnia se aut recordanti offerent, aut legenti, licet quædam, etiam brevissima, tantæ sint plenitudinis, tantæque virtutis, ut nullo adversantis ingenio possint in sensum alium detorqueri. Nam quæ contradictio admitti potest in eo quod ipsa Veritas discipulis suis per Evangelium Joannis dixisse narratur: *Sicut palmes*, inquit, *non potest facere fructum, nisi manserit in vite: sic nec vos, nisi in me manseritis. Ego sum vitis, vos palmites. Qui manet in me & ego in eo, hic fert fructum: quia sine me nihil potestis facere.* Nonne convincitur palmes elatus, quod omni fertilitate vacuatur, si vitis uberrate non alitur? Quis enim sine auxilio gratiæ fructum potest afferre justitiæ? aut quis audet dicere se à Christo non dividi, qui Christum in se diffitetur operari? An fortè verendum est, ne liberum tollere videamur arbitrium, cùm omnia per quæ propitiatur Deus, ad ipsum dicimus esse referenda? Quod nequaquam esse consequens Veritatis [a] ostenditur: Operante enim Spiritu Dei juvatur arbitrium, non aufertur: & hoc agit gratia, ut voluntas peccato corrupta, vanitatibus ebria, seductionibus circumsepta, difficultatibus impedita, non remaneat in languoribus suis, sed per opem miserentis medici curata revalescat, & gaudeat se non interrogantem edoctam, & non quærentem esse quæsitam; quia impletur quotidiè quod Isaïas Propheta prædixit: *Quibus non est annunciatum de eo, videbunt, & qui*

Joan. 15. 4.

A Christo dividi qui Christum in se non fatetur operari.

[a] Videtur hic deesse, voce, aut quid simile.

Isa. 52. 15.

non audierunt, intelligent. Quomodo autem hoc fiat, Joannes Apostolus docet, dicens: *Scimus quia ex Deo sumus; & mundus totus in maligno positus est. Et scimus quoniam filius Dei venit, & dedit nobis sensum: ut cognoscamus verum Deum, & simus in vero filio ejus.* Quod utique nunc eâdem potentiâ Dominus indesinenter operatur, qui ait: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.*

1. Joan. 5. 19.

Matth. 28. 20.

CAPUT XIV.

In nullo gratiæ operationem ab humanâ voluntate præveniri.

VT ergo misericordiam Dei quæramus; Dei misericordia est, qui ait: *Miserebor cui misertus ero, & misericordiam præstabo cui misericordiam præstitero.* Unde mirè per Jeremiam idem Dominus manifestat, quod Dei gratiam nemo præveniat merito suo, sed propter dilectionem qua Deus diligit, etiam aversos ad misericordiam trahi: *Dilectione*, inquit, *æterna dilexi te: propterea traxi te ad miserationem; quia ædificabo te, & ædificaberis virgo Israël.* Cui sententiæ Joannes quoque Apostolus congruit, dicens: *Non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse dilexit nos.* Et infrà: *Nos ergo diligamus: quoniam Deus prior dilexit nos.* Paulus quoque Apostolus in eadem est sententia, dicens in Epist. ad Timoth. 2. *Collabora Evangelio secundùm virtutem Dei qui nos liberavit, & vocavit vocatione sancta: non secundùm opera nostra, sed secundùm propositum suum & gratiam, quæ data est nobis ante tempora æterna.* Ad Titum etiam scribens, docet, nullo bono hominis merito Dei gratiam præveniri: *Eramus*, inquit, *& nos insipientes aliquando, increduli, errantes, servientes desideriis & voluptatibus variis, in malitia & invidia agentes, odibiles, odientes invicem. Cùm autem benignitas & humanitas apparuit Salvatoris nostri: non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos; sed secundùm suam misericordiam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis Spiritus sancti: quem effudit abunde in nos per Jesum Christum Salvatorem nostrum, ut justificati gratia ipsius, hæredes simus secundùm spem vitæ æternæ.* Omnis igitur illuminatarum mentium pius motus, alienari quidem non potest à propria hominis voluntate; Siquidem nihil rectè faciet, nisi quod volens egerit: sed ut ad id quod æquum & utile est animi tendat intentio, de illius æternæ & incommutabilis voluntatis inspiratione concipitur: Et sicut arte medici fit in oculis caligantibus, ut possint videre quod non vident, nec tamen non ipsorum est visio, quam medicina contulerit; ita in cordibus tardis & hebetibus, per Spiritum sanctum acies obducta tergitur, & de vero lumine tenebrosæ jam & deficientes lucernæ lumen accipiunt; nec tamen nisi ipsarum erit, quicquid fulgoris acceperint. Undè dicit Dominus: *Ignem veni mittere in terram; & quid volo nisi ut ardeat?* Et idem jubet, ut lucernæ nostræ sint semper ardentes; ut scilicet superno igne accensus animus non tepescat, sed studeat semper ardere: ac si vigorem ejus aliqua turbarit adversitas, undè cœpit inflammari, indè poscat igniri.

Rom. 9. 15. — Jerem. 31. 3. — 1. Joan. 4. 10. — Ibid. 19. — 2. Tim. 1. 8. — Tit. 3. 3. — Quomodo nostrum est, quod in nobis operatur Spiritus sanctus. — Luc. 12. 49. — Luc. 12. 35.

CAPUT XV.

Ideò dari præceptum, ut præcipientis quæratur auxilium cui homo obediendo cooperetur.

PRoinde quia manifestissimè, & Prophetica, & Evangelica, & Apostolica doctrina, nec superbos nos vult esse, nec desides; cooperatores nos esse oportet gratiæ Dei, ut illam excitantem, juvantem, locupletantem, & quotidie provehentem, vigilanter & sobriè subsequamur, nunquam cessantes ab actione gratiarum: quia inter secunda vitæ istius & adversa, quibus gemina semper tentatione pulsamur, si proficimus, indè alimur; si stamus, inde subsistimus; si recidimus, inde reparamur. Dicit enim Spiritus per Prophetam David: *A Domino gressus hominis dirigentur, & viam ejus volet. Cum ceciderit non collidetur: quia Dominus supponit manum suam.* Non itaque frustrà præcipitur ut boni simus, cum dicitur: *Declina à malo, & fac bonum.* Sed nec frustrà per Jeremiam dicit Dominus: *Timorem meum dabo in cor eorum. Et visitabo eos, ut bonos eos faciam.* Nec superflua erat præceptio Pauli Apostoli ad Romanos dicentis: *Noli vinci à malo, sed vince in bono malum:* cùm Corinthiis dicat: *oramus autem ad Deum, ut nihil mali faciatis.* In omnibus enim monitis Dei atque mandatis, una eadémque ratio est & divinæ gratiæ, & humanæ obedientiæ: nec ob aliud unquam datur præceptum, nisi ut quæratur præcipientis auxilium. Voces enim docentium, & literæ paginarum, quæ ad eruditionem audientium vel legentium Deo serviunt, non carent ejus virtute cui serviunt: & quando id quod jubetur, ab obediente perficitur, tunc effectus divini operis declaratur.

Nec superbi nec desides sint Christiani. — Psal. 36. 23. — Ibid. 27. — Jerem 32. 40. & 41. — Rom. 12. 21. — 2. Cor. 13. 7. — Obedientia divinæ operationis indicium.

CAPUT XVI.

Quantopere cavenda sit in bonis operibus elatio, quæ omnia corrumpit.

VIgilant autem tentatoris insidiæ, ut ubi proficit devotio, surrepat elatio; & ut homo de bono opere in se potiùs quàm in Domino glorietur: sed solicitudo nos Apostoli contra hoc periculum monet, dicens: *Cum timore & tremore vestram salutem operamini. Deus est enim qui operatur in vobis, & velle, & operari pro bona voluntate.* Quantò ergo excellentiùs in mandatis Dei quique proficiunt, tantò majores habent caussas formidinis & tremoris: ne de ipsis probitatis augmentis mens sibi conscia, & laudis avida, in superbiæ rapiatur excessus, & fiat immunda vanitate, dùm sibi videtur clara virtute. Sed contra hoc periculum quid beatus Petrus in prima Epistola prædicet, audia-

Philip. 2. 12. — Sanctis superbia timenda.

1. Petr. 4. 11.

mus: *Si quis*, inquit, *loquitur, tanquam sermones Dei: si quis ministrat, tanquam ex virtute quam administrat Deus: ut in omnibus honorificetur Deus per Jesum Christum, cui est gloria & imperium in sæcula.* Item in Epistola secunda: *Gratia*, inquit, *vobis adimpleatur in recognitione Domini nostri Jesu Christi, qui nunc omnia nobis divinâ virtute suâ, quæ ad vitam & pietatem pertinent, donavit per agnitionem suam, qui vocavit nos propria gloria virtute: per quam maxima nobis & preciosa promissa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ, fugientes ejus, quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem.* Si ergo omnia quæ ad vitam & pietatem pertinent, Deus nobis divinâ suâ virtute donavit; nihil magis fugiendum est quàm appetitus hujus concupiscentiæ, quæ virtutem negat divini operis, amore propriæ dignitatis: Et cùm aliæ cupiditates ea tantùm bona quibus adversantur, imminuant, hæc dùm omnia ad se trahit, simul universa corrumpit. Cùm itaque totius superbiæ generale nomen odiosum sit: sive illa de honore suo, seu de nobilitate, vel immodicis opibus intumescat: hæc pars ipsius omnibus tentationibus nocentior invenitur, quæ videtur iis quas perditas cupit, amica esse virtutibus. Sed quia sublimiora quæque graviùs corruunt: gaudet princeps superbiæ, eos quos potuerit suâ impulsione prosternere, ad celsiora crevisse.

2. Petr. 1. 2.

Nulla pars superbiæ nocentior, quàm de operibus bonis elatio.

CAPUT XVII.

Per humilitatem homo verè Deo subditur & unitur.

HUic autem malo firmissimum bonum humilitatis occurrit. Quam ideò diximus veram: quia omnium virtutum inexpugnabilis fortitudo, & quædam suorum est vita membrorum. Discernimus enim illam ab iis officiis quæ potest etiam cum mundi sapientibus habere communia: & in eo proprietatem ipsius definimus: Quod per omnia Deo subditur. Nec potest quicquam de meritis suis perdere, quorum caussas atque profectus non in se, sed in suo autore constituit. Dignum quippè est, ut imago Dei Deo splendeat, & indè pulchra, indè sit comta, dicens: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine*; alioquin adultera est, & à divino aliena conjugio, si alterius cujusquam decorem in speculo sui cordis ostentat, aut ullis aliis monilibus acquiescit ornari, nisi illis quæ de thesauris sponsi per sancti Spiritus pignus accepit.

Alia humilitatis officia, alia ipsa humilitas.

Psal. 4. 7.

CAPUT XVIII.

Demetriadi magis humilitate opus esse, propter & virginitatis puritatem, & familiæ splendorem.

SI autem quælibet anima Christiana hujus debet continentiæ soliditate muniri, quia omnes nuptiale sacramentum in quocunque vocationis suæ ordine susceperunt; quantò magis personæ tuæ dignitas præsidio hujus virtutis armanda est, cui de opulentissimis gratiæ Dei donis tam multiplex se ingerit materia gloriandi. Quamvis enim communis tibi sit cum multarum virginum puritate virginitas, non tamen facilè reperitur, quæ possit tibi magnificentiâ domus & splendore antiquissimæ familiæ comparari. De quibus ut non superbias, nec tibi hoc ipsum, quod eis Christum præposueris, ascribas; ipsa est vera humilitas, vera charitas, vera virginitas. Ab omni quippè contaminatione mens libera est, quæ sive in se, sive in proximo nihil diligit, nisi quod ex Deo esse novit. Nam amare aliquid quod non ex opere & Spiritu Dei sit, non est casta dilectio: & sufficit tentatori sublimes & claras animas hac illusione violasse, ut quas ad illicita non impulit, placendo sibi de elatione dejecerit.

Vera virginitas in humilitate.

Nihil diligere nisi quod ex Deo est.

CAPUT XIX.

Sine charitate, quæ non quærit quæ sua sunt, nihil prodesse.

DE hac charitate sine dubio Apostolus loquebatur, & istius proprietatem subtilissimis discretionibus eliquabat, dicens: *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, & noverim mysteria omnia, & omnem scientiam, & habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* In quarum definitionum formula multo laboraremus obscuro nisi sequentia demonstrarent quæ esset species istius charitatis, cui soli tot operum labores, tot virtutum merita non perirent. Esto enim ut multiplex loquendi peritia, quæ non solùm ad omnem humanam facundiæ artem, sed etiam ad angelici eloquii pervenerit facultatem, si charitate careat, inutili æris sono & tinnitui sit comparabilis cymbalorum: esto ut habens prophetiam & scientiam, habens fidem dæmonibus imperantem, nihil sit, quia charitate sit vacuus; verum ut etiam ille ab hac esse possit alienus, qui in alimoniam pauperum suas distribuerit facultates, vel qui corpus suum igne torrendum pro Christi confessione tradiderit, incredibile videretur, nisi beatus Paulus hoc diceret. Qui tamen cum ejusdem charitatis membra describeret, doceretque qualis esset hæc virtus, sine qua nullæ possint prodesse virtutes: *Charitas*, inquit, *patiens est, benigna est: charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt*, & reliqua.

1. Cor. 13. 1.

1. Cor. 13. 4.

CAPUT XX.

Vanam proprii meriti gloriam omne esse peccato nocentiorem.

INflatio ergo & ambitio, & propriorum bonorum superba defensio possunt destruere

eleemosinas, possunt evacuare martyria: si & magnas opes amore quis humanæ laudis effundat, & sæva supplicia, non ea fortitudine quam Deus tribuit, sed eâ quam de se præsumsit, excipiat. Hoc est enim propriâ fiduciâ inflari; hoc vanam gloriam quibuslibet ambire dispendiis; hoc postremò est, nolle habere quæ Dei sunt, & ibi suum constituere meritum, ubi divinum cessarit auxilium. Hæc superbia omni peccato nocentior, omni genere est elationis insanior. * A quibuslibet enim lapsibus delictorum facilè surgitur, quando opem à reparatore suo poscit elisus. Huic autem ruinæ nihil subvenit: quia aut difficilè peccatum suum superbus agnoscit, aut etiam si intellexerit non currit ad medicum, sed de se sibi remedium pollicetur: nec unquam ibi proficit cura, ubi morbus est ipsa medicina.

* F. insanabilior.

CAPUT XXI.

Superbiæ virus sola humilitate & charitate, quæ se invicem complectuntur excludi.

Hinc autem corruptissimum pestilentiæ ipsius flatum, spiritus veræ humilitatis, & veræ charitatis excludit: in nullo enim hæ virtutes ab invicem dividuntur, & ambarum tam indiscreta connexio est, ut qui in una earum construitur, simul utrâque potiatur. Sicut enim pars charitatis est humilitas, ita pars humilitatis est charitas. Et si illa recolamus, quæ sine bono charitatis infructuosa esse Apostolus definivit, inveniemus eadem similem habere vanitatem [1], si eis humilitas vera defuerit. Quem enim fructum habebit, aut cum inflatione scientia, aut cum humana gloria fides, aut cum jactantia largitas, aut cum elatione martyrium? Undè quia in districtionem superbiæ, & humilitas tendit, & charitas; de utraque habeatur dictum, quicquid de una est disputatum.

Pars humilitatis charitas & vicissim.

1. *Similem habere vanitatem.*) In omnibus Codicibus excusis legitur, *charitatem*, quod quàm à mente Autoris alienum sit, nemo non videt. Aliquis in margine huius loci tomo 3. opusculorum de gratia Lovanii a. 1648. editorum scripsit *veritatem*, quod & si sensum aliquem efficere queat, censeo tamen commodiùs aptiúsque *vanitatem*, vel *inutilitatem*, aut aliam ejusdem energiæ vocem substitui debere, ut ex contextus serie quisque intelliget.

CAPUT XXII.

Nihil boni esse à nobis, quando nec ipsa recta oratio.

Superest nunc, sacratissima Dei Virgo, ut sobrio castóque judicio sancti cordis tui arcam discutias, & aculeo totius elationis obtrito, investiges in te atque dinumeres, quæ & qualia tibi sponsus tuus dona contulerit: quæ à me non oportuit recenseri, ne aut plura contexerem, aut pauciora percurrerem. Verecundiæ enim tuæ onerosa foret etiam vera laudatio, & ipse contra disputationem meam facerem, si cui ab humana gloria continentiam suasissem, ad eandem te tuis præconiis incitarem. Ipsa ergo aulam tuæ mentis ingredere: & in secretario purissimæ conscientiæ tuæ, qualia tibi reposita sint ornamenta circumspice: & quicquid ibi splendidum, quicquid pulchrum pretiosúmque repereris, divini operis & muneris esse ne dubites, ita ut in omnibus bonis opulentiæ tuæ, & gratiam donatoris, & jus proprietatis agnoscas. Accepisti enim quæ habes, & quicquid tibi diligentiâ tui laboris accrevit, per ipsum tibi est auctum, per quem fuerat inchoatum. Itaque utendum tibi est eis quæ largitus est Deus: & ab eodem semper est petendum, ut donis ejus fideliter & scienter utaris. Quid enim nobis boni potest esse sine ipso; quandoquidem etiam ut rectè oremus, ex ipso est, dicente Apostolo: *Nam quid oremus sicut oportet, nescimus; sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret Spiritus, quoniam secundum Deum postulat pro sanctis.* Et ne dubium esset de quo spiritu loqueretur, jam suprà dixerat: *Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba, Pater. Itaque ipse Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quoniam sumus filii Dei. Si autem filii, & hæredes; hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: si tamen compatimur, ut conglorificemur.*

Humana etiam diligentia & cooperatio Dei munus est.

Usus gratiæ à gratia est.

Rom. 8. 26.

Ibid. 15.

CAPUT XXIII.

Omnem rectum affectum, cogitatum, & sermonem nostrum esse à Deo.

Implet igitur Spiritus sanctus organum suum: & tanquam fila chordarum tangit digitus Dei corda sanctorum. Qui ideò cum die Pentecostes in Apostolos plebémque credentium, sicut à Domino fuerat promissus, influeret, in specie linguarum apparuit ignearum, & loquelis omnium nationum eos, super quos insederat, fecit effari: ut dubium non esset, per ipsius inspirationem, utilem affectum, rationabilem sermonem, animis fidelium ministrari; sicut ipse Dominus Discipulis suis insinuavit, & dixit: *Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini: Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris, qui loquitur in vobis.* Quod non in solo magnarum tribulationum tempore credamus fieri, sed etiam in pace præstari; Audiamus Apostolum definientem, quod ipsæ quoque cogitationes nostræ, nisi à Deo nobis insitæ fuerint, rectæ esse non possint: *Fiduciam,* inquit, *talem habemus per Christum ad Deum: non quod sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, sic quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est.*

Matt. 10. 19.

2. Cor. 3. 4.

CAPUT XXIV.

Quicquid virtutis & charitatis sancti habent in hac vita, à Deo habent: quoniam & in cælo quicquid habituri sunt, ab illo erit: ab eo portio, à quo erit plenitudo.

II. 1. VNde cum sanctorum animis ex Deo sit utilis meditatio, justa petitio, efficax actio; ex Deo sit in fide firmitas, in tribulatione patientia, in persecutione victoria; magna est in vera humilitate felicitas, cui Deus dilectio, Deus sapientia, Deus consilium, Deus fortitudo est. Nec dubiè ista subjectio jam ex magna parte in illius futuræ beatitudinis est constituta consortio, ubi *Deus erit omnia in omnibus:* (1. Cor. 15. 28.) quod ideò in hac vita ad plenum non potest obtineri, quia nondum mortale nostrum induit immortalitatem, nec corruptio transiit in incorruptionem: caro adhuc contra spiritum, & contra carnem spiritus concupiscit, nec invenitur in ullo hominum tanta concordia, ut legi mentis lex, quæ membris est insita, non repugnet. Propter quod ex omnium sanctorum personâ accipitur quod Joannes Apostolus ait: *Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, nosipsos seducimus, & veritas in nobis non est*, (1. Ioan. 1. 8.) Cum tamen idem ipse dicat: *Qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.* (1. Ioa. 3. 9.) Utrumque ergo verum est: quia & nemo sine peccato est, in eo quod nemo est sine lege peccati: & qui natus ex Deo, peccatum non facit; quia per legem mentis, id est, per charitatem, quæ Dei semen est, peccatum non facit: (Charitas, Dei semen.) *Charitas enim operit multitudinem peccatorum:* (1. Petr. 4. 8.) & sine qua nullum prodest bonum, per hanc deletur omne peccatum. Dùm igitur *corpus quod corrumpitur aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem*, (Sap. 9. 15.) non quidem obtinetur ut jam omnia in omnibus Deus sit; quia nullus est sine tentationis stimulo & sine mutabilitatis incerto: sed quia *omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens à Patre luminum:* (Iac. 1. 17.) sine dubio inde habetur virtutum omnium portio, unde habebitur plenitudo: & tantò quisque est beatior, Deóque conjunctior, quantò plus in eo fuerit divinæ gratiæ, quàm actionis humanæ. (Beatior, quo plus divinæ gratiæ, quam actionis humanæ.) *Benedic itaque Domino in omni tempore, & laus ejus in tuo ore sit semper:* (Psal. 33. 1.) anima autem tua non acquiescat nisi in Domino laudari. Superbi quidem refragabuntur; sed mansueti hæc audient, & lætabuntur. (Psal. 33. 3.)

1. *Unde cum sanctorum animis ex Deo sit utilis meditatio, justa petitio, efficax actio; ex Deo sit, &c.* In aliis omnibus hujus epistolæ editionibus pro *utilis* legebatur *ut illis*; quæ adeò levis immutatio cum vitiosa interpunctione totum sensum tam egregiæ sententiæ subvertebat. Etsi porrò ex sola conjectura eam restituimus; nihilo tamen minùs de emendatione securi sumus. Ne quis tamen surreptam sibi antiquam lectionem queratur, eam repræsentamus. *Unde cum sanctorum animis ex Deo sit ut illis meditatio justa, petitio efficax, actio ex Deo sit, in fide firmitas, &c.*

SANCTI

SANCTI LEONIS MAGNI PONTIFICIS ROMANI HUJUS NOMINIS PRIMI SERMONES

IN PRÆCIPUIS TOTIUS ANNI festivitatibus, ad Romanam plebem habiti.

1. Vide ad calcem hujus Sermonis novam de illo observationem.

SERMO PRIMUS.

In Octava Consecrationis ejus. 1

SYNOPSIS.

I. *S. Leo absens electus gratias pro beneficio rependit, & Ecclesiæ suæ preces solicitè postulat.*

II. *Nemini vel de justitia sua præsumendum, vel de misericordia Dei diffidendum.*

III. *Conventus Episcoporum in Octava Consecrationis Romani Pontificis: in cujus sede Petrus sedet in successoribus.*

Cap. I.

Ps. 144. 21. Ingrati est beneficia Dei tacere.

LAUDEM *Domini loquatur os meum*, & nomen sanctum ejus anima mea ac spiritus, caro & lingua benedicat. Quia NON VERECUNDÆ, sed ingratæ mentis indicium est, beneficia tacere divina; & satis dignum est, à sacrificiis Dominicæ laudis obsequium consecrati Pontificis inchoare. Quia *in humilitate nostra memor fuit nostri* Dominus, & benedixit nobis: quia *fecit mihi mirabilia magna solus*, ut præsentem me cerneret vestræ Sanctitatis affectio, quem fecerat necessitas longæ peregrinationis absentem. Ago igitur Deo nostro gratias, & semper acturus sum pro omnibus quæ tribuit mihi. Vestri quoque favoris arbitrium debitâ gratiarum actione concelebro, evidenter intelligens, quantum mihi possint reverentiæ, amoris, & fidei studia vestræ dilectionis impendere, animarum vestrarum salutem pastorali solicitudine cupienti, qui tam sanctum de me, nullis admodùm præcedentibus meritis, judicium protulistis. Obsecro igitur per misericordias Domini, juvate votis, quem desideriis expetistis, ut & Spiritus gratiæ maneat in me, & judicia vestra non fluctuent. Præstet in commune nobis omnibus pacis bonum, qui nobis unanimitatis studia infudit: ut omnibus diebus vitæ meæ, in omnipotentis Dei servitium, & ad vestra paratus obsequia, cum fiducia possim Dominum deprecari: *Pater sancte, conserva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi*: sempérque proficientibus vobis ad salutem, magnificet anima mea Dominum, & in futuri retributione judicii ita mihi apud justum Judicem sacerdotii mei ratio subsistat, ut vos mihi per bona opera vestra sitis gaudium, vos corona, qui bona voluntate sincerum præsentis vitæ testimonium præstitistis.

Ps. 135. 24.

Ibid. 5.

S. Leo absens, Deo solo autore, eligitur.

Ioan. 17. 11.

1. Thess. 2. 19.

Cap. II.

Honorabilem igitur mihi, Dilectissimi, hodiernum diem fecit divina dignatio: quæ dum humilitatem meam in summum gradum provehit, quod neminem suorum sperneret, demonstravit. UNDE ETSI necessarium est trepidare de merito, religiosum est tamen gaudere de dono: quoniam qui mihi oneris [a] est autor, ipse mihi fiet [b] administrationis adjutor: & ne sub magnitudine gratiæ succumbat infirmus, dabit virtutem, qui contulit dignitatem. Recurrente igitur per suum ordinem die, quo me Dominus Episcopalis officii voluit habere principium [c], vera mihi in gloriam Dei caussa est lætandi: qui mihi, ut multum à me diligeretur, multa dimisit; & ut mirabilem faceret gratiam suam, in eum munera sua contulit, in quo meritorum suffragia non invenit. Quo opere suo Dominus, quid cordibus nostris insinuat, quidve commendat,

a Ita Cod. Reg. & Vict. Al. Honoris.
b Ipse est, &c. Cod. Reg.

c Ita Cod. Reg. & Vict. & Gaudisi-tallensis Massonus in Leonis vita legit. Principatûs, malè.

In quo gratia mirabilior appareat, & quid insinuet.

SERM. I. IN OCTAVA CONSECRATIONIS.

nisi ut de justitia sua nemo præsumat, & de ipsius misericordia nemo diffidat, quæ tunc evidentiùs præeminet, quando peccator sanctificatur, & abjectus erigitur. NEQUE ENIM de qualitate nostrorum operum pendet cœlestium mensura donorum: aut in isto sæculo, in quo *tota vita tentatio est*, hoc unicuique retribuitur, quod meretur: ubi si iniquitates Dominus observaret, nullus judicium suum sustineret.

Job. 7. 1.

CAP. III. Ps. 33. 4.

Magnificate ergo, Dilectissimi, *Dominum mecum, & exaltemus nomen ejus in invicem*, ut tota ratio celebritatis hodiernæ ad laudem sui referatur autoris. Nam quod propriè ad affectum animi mei pertinet, confiteor me plurimùm de omnium vestrûm devotione gaudere. Cúmque hanc venerabilium consacerdotum meorum splendidissimam frequentiam [a] video angelicum nobis in tot sanctis sentio interesse conventum. Nec dubito nos abundantiore hodiè divinæ præsentiæ gratiâ visitari, quando simul adsunt, & uno lumine micant, tot speciosissima tabernacula Dei, tot membra excellentissima corporis Christi. Nec abest, ut confido, ab hoc cœtu etiam beatissimi Apostoli Petri pia dignatio & fida dilectio: nec vestram devotionem ille deseruit, cujus nos reverentia congregavit. De vestro itaque & ipse gaudet affectu, & in consortibus honoris sui observantiam Dominicæ institutionis amplectitur, probans ordinatissimam totius Ecclesiæ charitatem, quæ in Petri sede Petrum suscipit, & à tanti amore pastoris nec in persona tam imparis tepescit hæredis. Ut ergo hæc pietas, dilectissimi, quam erga humilitatem meam unanimiter exhibetis, fructum sui studii consequatur, misericordissimam Dei nostri clementiam supplices obsecrate, ut in diebus nostris expugnet impugnantes nos, muniat fidem vestram, multiplicet devotionem ac dilectionem, augeat pacem, méque servulum suum, quem ad ostendendas divitias gratiæ suæ gubernaculis Ecclesiæ voluit præsidere, sufficientem tanto operi, & utilem vestræ defensioni [b] dignetur efficere & ad hoc tempora nostræ servitutis extendere, ut proficiat devotioni, quod fuerit largitus ætati, per Christum Dominum nostrum, Amen.

(a) Ita mss. Gaudiival. & alii, Frequentationem, Cod. Reg. & 1. Episcoporum conventus in Octava consecrationis Rom. Pontif.

Petrus in Petri sede.

b Ædificationi. Cod. Reg. & Gaudiivall. Pontificiū servitus est.

OBSERVATIO

In primum S. Leonis Sermonem.

Primum hunc S. Leonis Sermonem, velut in Anniversario die Assumtionis dictum, sub eodem, quo pridem gaudebat titulo, veteres editiones omnes secutus in prima mea editione reliqui, tametsi scrupulus nonnullus remorderet. Ut rem iterato examini subjicerem in causa fuere eruditorum è Societate virorum Joannis Garnerii & Daniëlis Papebrokii nova in eumdem Sermonem cogitata. Ille pagina 33. Libri Diurni Romanorum Pontificum, hæc scribit: *S. Leo in ipso suæ Assumtionis die Sermonem huic concioni* (quam secundæ Professioni fidei Gregorii PP. II. insertam dicit) *simi.em fecit, nisi quod fidem Sermoni non perinde subjunxit, fortasse tunc nondum usu receptum erat alteram professionem edere, quam quæ ad corpus S. Petri fiebat fortasse, quod magis reor, fides omissa fuit à Collectore Sermonum Leonis, propterea quòd forma communis erat, & à Symbolo Apostolicâ Romano non diversa.* Et in appendice pag. 172. scribit vocem *Anniversario* in titulum irrepsisse, quod *Sermo*, inquit, *ipse docet séque habitum in ipso Assumtionis die evidenter ostendit... Enimverò si*, inquit, pag. 174. *Anniversarius dies significari debeat, & non ipsemet natalis, quorsum dicitur:* Obsequium consecrati Pontificis inchoari? *Quorsum mentio* reditûs à longa peregrinatione? *Quorsum actio gratiarum pro electione? Quorsum præsentis temporis verbum* provehir, *si jam unum saltem annum, totum in Pontificali sede transegisset.* Dictus igitur Sermo, ut putat, *recurrente electionis die, ut scilicet, qui electus fuerat feria 6. quâ dies 29. Martii, ordinaretur eadem feria quâ dies 10. Maii.*

Socii sui opinionem Daniël Papebrokius in suo conatu ad Chronologiam summorum Pontificum, amplexus est, quoad eam partem quæ Sermonem ipsi consecrationis diei assignat; ad alteram verò quæ Consecrationem ipsam Feria VI. celebratam indicat, vidit vir doctissimus quàm immanis hallucinatio: cum ex Apostolorum doctrina & institutione verum asserat Leo ipse autoritatem consuetudinis, quâ semper observatum, ut his qui consecrandi sunt sacerdotali vel Levitica ordinatione, nunquam benedictio nisi in die Dominicæ Resurrectionis, hoc est, die Dominica, tribuatur.

V. Epist. XI. al. LXXXI. ad Dioscorum c. 1.

Certum est mihi pariter diei Anniversario assignari non posse primum istum Sermonem, sed nec ipsi Consecrationis diei adscribi debere manifestum faciunt vel hæc sola Leonis verba: RECURRENTE IGITUR PER SUUM ORDINEM DIE, *quo me Dominus Episcopalis Officii voluit habere Principium, &c.* Principium enim Episcopalis Officii Ordinationem esse nemo non videt; recurrentem verò per suum Ordinem hujus principii seu Ordinationis diem, esse alteram Dominicam quæ Ordinationem proximè secuta est, seu Octavam ab Ordinatione diem, necesse est asserere, ut Leo cum Leone concordet. In ipsa igitur Ordinationis solemnitate, seu in die Octava, quæ pars & clausula illius erat, dictum putò primùm hunc S. Leonis Sermonem, recurrente Consecrationis die *per Ordinem suum*, hoc est, post elapsos septem hebdomadæ dies, primo seu Dominico die per Ordinem dierum redeunte. Quod profectò in alium sensum trahi non potest, si semel constet de Anniversario die explicari non posse, ut revera constat ex tota Sermonis ipsius serie.

Novam hanc opinionem confirmat vetus codex Bibliothecæ Bodleianæ, in Academia Oxoniensi, ad quem Leonis nostri Sermones & Epistolas plures contulerat vir doctissimus Edmundus Bernardus in eadem Academia Savilianus Astronomiæ Professor, collectásque ex illo codice varias Lectiones ad me olim miserat. Codicis antiquitatem commendat hæc inscriptio in fronte conspicua, *In nomine Dei summi incipiunt Tractatus, quos à die Ordinationis suæ per continuum quinquennium Beatissimus Papa Leo dixit ad populum.* Totus vetustatem spirat titulus iste, indicátque Sermones seu *Tractatus* (quæ vox Leonis ævo familiaris) descriptos fuisse ex Codice Pontificis istius ætate exarato. Cum enim ex ipsis Sermonibus nulla indicia prodeant quibus appareat quo quisque anno dictus fuerit, oportet ut statim ferè post quinquennium illud descriptum sit primum Codicis istius exemplar. In eo autem Codice primi Sermonis titulus est non, *In anniversario*, ut in consequentium capite habetur, sed *Sermo 1. de Ordinatione sua:* qui solus *in die Ordinationis*, ut prior titulus indicat, haberi potuit, nimirum *in die recurrente*, quemadmodum dixit Leo ipse, seu in Octava die.

Porrò rectè post expletam solemnitatem Ordinationis *obsequium consecrati Pontificis inchoari* dicit: Nam ipse quidem Ordinationis dies *principium Episcopalis*

SER. II. IN ANNIVER. ASSUMT.

Officii fuit, ut disertis verbis habet Leo; at non inchoatio obsequii seu exercitium suscepti muneris, quod tam solemnis diei, diuturnis precibus ac prolixis cerimoniis occupatæ spatia non sinebant.

Cæterùm hoc semel constituto, consuetudo celebratæ Octava die consecratorum Pontificum solemnitatis innotescit quam aliunde notam haberi non memini. Sed ita fieri solitum facilè persuadent & annua Consecrationis festa religiosè celebrata, & similis consuetudo celebratæ diei Octavæ Consecrationis baptismalis fidelium, imò & dedicationis sacrarum Basilicarum, quæ postrema etiam hodie perseverat etsi Ordinatione Pontificia longè inferior sit Templorum dedicatio.

SERMO II.

In anniversario die assumtionis ejusdem ad summi Pontificii munus. II.

SYNOPSIS.

I. *Ad Deum referendus honor Sacerdotii: Hujus figura in Melchisedech præcessit: utriusque discrimen.*

II. *Quàm impar tanto oneri humana infirmitas: Christus Ecclesiam semper regit, qui eam super fidem in Petro laudatam fundavit.*

III. *Petri elogia, qui Ecclesiæ curam etiam nunc non deserit. Quo sensu Petra & fundamentum.*

IV. *Petrus in successoribus honorandus: Primas omnium Episcoporum: Profectus gregis, laus Pastoris.*

CAP. I. Omnes Episcopos ac Presbyteros suæ consecrationis anniversariũ colere cõgruum est. a *Al* quoniam. *Abac.* 3. 1. b Solicitũ *Cod. Bellelan.* & *Gaudiival. ad marg.* Psalmus 109 in solemnitate consecrat. Pontif. decantatus.

QUoties nobis misericordia Dei donorum suorum dies renovare dignatur, justa, Dilectissimi, & rationabilis caussa est lætandi, si officii origo suscepti ad laudem sui referatur autoris. Hanc enim observantiam omnibus quidem sacerdotibus congruam, sed mihi necessariam maximè esse cognosco, qui a respiciens ad exiguitatis meæ tenuitatem, & ad suscepti muneris magnitudinem, etiam ego illud propheticum debeo proclamare: *Domine, audivi auditum tuum, & timui: consideravi opera tua, & expavi* Quid enim tam insolitum b, tam pavendum, quàm labor fragili, sublimitas humili, dignitas non merenti? Et tamen non desperamus, neque deficimus, quia non de nobis, sed de illo præsumimus, qui operatur in nobis. Unde & Davidicum Psalmum, Dilectissimi, non ad nostram elationem, sed ad Christi Domini gloriam consonâ voce cantavimus. Ipse est enim, de quo prophetice scriptum est: *Tu es Sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech:* hoc est, *non secundùm ordinem Aaron*, cujus sacerdotium per propaginem sui seminis currens, temporalis ministerii fuit, & cum veteris testamenti lege cessavit; sed *secundùm ordinem Melchisedech*, in quo æterni Pontificis forma præcessit. Et dum quibus parentibus sit editus, non refertur, in eo ille intelligitur ostendi, cujus generatio non potest enarrari. Denique cùm hujus divini sacerdotii sacramentum etiam ad humanas pervenit functiones, non per generationum tramitem curritur, c nec quod caro & sanguis creavit, eligitur; sed cessante privilegio patrum, & familiarum ordine prætermisso, eos Rectores Ecclesia accipit, quos Spiritus sanctus præparavit: ut in populo adoptionis Dei, cujus universitas sacerdotalis atque regalis est, non prærogativa terrenæ originis obtineat unctionem, 1 sed dignatio cœlestis gratiæ gignat antistitem.

Hebr. 7. 11. Ordo Melchisedech Expositus.

c *Al.* Curritur.

Electio Episcopotum quàm aliena à carne & sanguine esse debeat.

CAP. II.

Quamvis ergo, Dilectissimi, nos ad explendam nostri officii servitutem, & infirmi inveniamur & segnes, dum si quid devotè & strenuè agere cupimus, ipsius nostræ conditionis fragilitate tardamur; habentes tamen incessabilem propitiationem omnipotentis & perpetui Sacerdotis, qui similis nostri, æqualis Patri, divinitatem usque ad humana submisit, humanitatem usque ad divina provexit, dignè & piè de ipsius constitutione gaudemus: quoniam etsi multis pastoribus curam suarum ovium delegavit, ipse tamen dilecti gregis custodiam non reliquit. De cujus principali æternóque præsidio, etiam Apostolicæ opis d munimem accepimus, quod utique ab opere suo non vacat: & firmitas fundamenti, cui totius Ecclesiæ superstruitur altitudo, nulla incumbentis sibi templi mole lacessit Soliditas enim illius fidei, quæ in Apostolorum principe est laudata, perpetua est, 2: & sicut permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit. Cùm enim, sicut Evangelica lectione reseratum est, interrogasset Dominus discipulos, quem ipsum, multis diversa opinantibus, crederent, respondissetque beatus Petrus, dicens: *Tu es Christus filius Dei vivi:* Dominus ait: *Beatus es Simon Bar-Jona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis. Et quodcumque solveris super terram, erit solitum & in cælis.*

Non soli Petro cura ovium delegata.

d *Ita ex cod Vict. & Gaudival. al.* Apostolici operis.

Ecclesia super fidè in Petro laudatam, fundata.

Matt. 16. 16.

1. *Obtineat unctionem.*) Manifestum est, ni fallor, ex hoc loco materialem Episcoporum unctionem jam tum in usu fuisse in ordinatione Episcopali, apud Romanam saltem Ecclesiam. Si quidem apud Leonem idem est *obtinere unctionem* ac fieri Episcopum: quod de sola spiritali unctione si intelligeretur, valdè ambiguum esset. Est & in sermone sequenti cap. ., non absimilis mentio magis tamen obscura, materialis unctionis Vide etiam Serm. 8. de Passione Dom. cap. 7. *Nunc*, inquit, *& ordo clarior levitarum, & dignitas amplior seniorum, & sacratior est unctio Sacerdotum.* Ad exteriorem etiam Sacerdotum unctionem manifestè alludit in subsequenti Sermone, cum de spiritali omnium baptizarorum seu fidelium unctione Sermonem facit c. 1. *Omnes in Christo regeneratos Sancti spiritus unctio consecrat Sacerdotes.*. Et infra: *Effuso benedictionis unguento, &c.*

2. *Perpetua est.*) Explicat verba Christi Domini, quæ consequenter describit, asséritque soliditatem fidei, quæ in Petro laudata est, esse Petram illam super quam se Ecclesiam ædificaturum promittit, & adversùs quam portæ inferi non prævalebunt, *quia perpetua est.* & ut loquitur cap 3. *Firmitatem Petræ, quæ nullis impulsionibus quateretur, accepit, ita ut eam neque hæretica unquam perrumpere pravitas, nec pagana potuerit superare perfidia.* In eundem sensum eadem verba exponit serm. 3. cap. 2. & 3. Serm. 60. seu de Pass. 11. cap. 2.

In Anniver. Assumt. Ser. II.

Manet ergo dispositio veritatis, & beatus Petrus in accepta fortitudine petræ persevetans, suscepta Ecclesiæ gubernacula non reliquit. Sic enim præ cæteris est ordinatus, ut dum Petra dicitur, dum Fundamentum pronunciatur, dum regni cœlorum Janitor constituitur, dum ligandorum solvendorúmque arbiter, mansura etiam in cœlis judiciorum suorum definitione, præficitur, qualis ipsi cum Christo esset societas, per ipsa appellationum ejus mysteria nosceremus. Qui nunc pleniùs & potentiùs ea, quæ sibi commissa sunt, peragit, & omnes partes officiorum atque curarum in ipso & cum ipso, per quem est glorificatus, exequitur. Si quid itaque à nobis rectè agitur, rectéque discernitur, si quid à misericordia Dei quotidianis supplicationibus obtinetur, illius est operum atque meritorum, cujus in Sede sua vivit potestas, & excellit autoritas. Hoc enim obtinuit, Dilectissimi, illa confessio, quæ à Deo Patre Apostolico inspirata cordi, omnia humanarum opinionum incerta transcendit, & firmitatem petræ, quæ nullis impulsionibus quateretur, accepit. In universa namque Ecclesia: *Tu es Christus filius Dei vivi*, quotidie Petrus dicit: & omnis lingua, quæ confitetur Dominum, magisterio hujus vocis imbuitur. Hæc fides diabolum vincit, & captivorum ejus vincula dissolvit. Hæc erutos mundo inserit cœlo, & portæ inferi adversus eam prævalere non possunt. Tanta enim divinitus soliditate munita est, ut eam neque hæretica unquam perrumpere [a] pravitas, nec pagana potuerit superare perfidia.

Cap. III. Petrus Ecclesiæ gubernacula non reliquit. Ejus privilegia.

Confessio Petri inconcussa.

Adversus fidem nihil prævalet.

a Ed. Codic. Corrumpere, & Gaudival.

Cap. IV.

His itaque modis, Dilectissimi, rationabili obsequio celebratur hodierna festivitas; ut in persona humilitatis meæ ille intelligatur, ille honoretur, in quo & omnium pastorum solicitudo cum commendatarum sibi ovium custodia perseverat, & cujus etiam dignitas in indigno hærede non deficit. Unde venerabilium quoque fratrum & consacerdotum meorum desiderata mihi & honoranda præsentia hinc sacratior est atque devotior, si pietatem hujus officii, in quo adesse dignati sunt, ei principaliter deferunt, quem non solum hujus Sedis præsulem, sed & omnium Episcoporum noverunt esse primatem. Cùm ergo cohortationes nostras auribus vestræ sanctitatis adhibemus, ipsum vobis, cujus vice fungimur, loqui credite; quia & illius vos affectu monemus, & non aliud vobis, quàm quod docuit, prædicamus: obsecrantes, ut succincti lumbos mentis vestræ castam & sobriam vitam in timore Dei ducatis, nec concupiscentiis carnis, mens principatus sui oblita, consentiat. Brevia & caduca sunt terrenarum gaudia voluptatum, quæ ad æternitatem vocatos, à semitis vitæ conantur avertere. Fidelis ergo & religiosus animus, ea quæ sunt cœlestia, concupiscat, & divinarum promissionum avidus, in amorem se incorruptibilis boni, & in spem veræ lucis attollat. Certi autem estote, Dilectissimi, quòd labor vester, quo vitiis resistitis, & carnalibus desideriis repugnatis, placens in conspectu Dei est atque preciosus, nec solùm vobis, sed etiam mihi apud Dei misericordiam profuturus: quia de profectu Dominici [a] gregis gloriatur cura pastoris. *Corona enim mea*, sicut Apostolus ait, *& gaudium vos estis*: si fides vestra, quæ ab initio Evangelii in universo mundo prædicata est, in dilectione & sanctitate permanserit. Nam licet omnem Ecclesiam, quæ in toto est orbe terrarum, cunctis oporteat florere virtutibus, vos tamen præcipuè inter cæteros populos decet meritis pietatis excellere, quos in ipsa Apostolicæ petræ arce fundatos, & Dominus noster Jesus Christus cum omnibus redemit, & beatus Apostolus Petrus præ omnibus erudivit. Per eundem Christum Dominum nostrum, Amen.

Episcoporum concursus.

Primatus Petri, cujus Romani Pontifices Vicarii sunt.

In Anniver. Assumt. Ser. III.

a Vict. Cod. delet. Dominici.

1. Thess. 2. 19.

Rom. 1. 8.

Romana Ecclesia arx Apostolicæ Petræ.

SERMO III.

In anniversario die ejusdem assumtionis III.

SYNOPSIS.

I. *Festivitatem hanc omnibus esse communem Christianis, qui & reges sunt & Sacerdotes.*

II. *Quanta Petro præ cæteris sint Collata: Ecclesiam in fide ab ipso prædicata esse fundatam.*

III. *Transit in alios Apostolos potestas clavium, quam omnes in Petro acceperunt: pro eorum pariter fide Christus oravit.*

IV. *Petri precibus & solicitudini deberi, quicquid boni à successoribus ejus agitur.*

Cap. I.

Gaudeo, Dilectissimi, de religioso vestræ devotionis affectu, & Deo gratias ago, quòd in vobis pietatem Christianæ unitatis agnosco. Sicut enim ipsa frequentia vestra testatur, intelligitis hujus diei recursum ad communem lætitiam pertinere; & honorem celebrari totius gregis per annua festa pastoris. Nam licet universa Ecclesia Dei distinctis ordinata sit gradibus, ut ex diversis membris sacrati corporis subsistat integritas: *Omnes* tamen *in Christo unum sumus*: nec quisquam ab alterius ita est divisus officio, ut non ad connexionem pertineat capitis cujuslibet humilitas portionis. In unitate igitur fidei atque baptismatis, indiscreta nobis societas, Dilectissimi, & generalis est dignitas, secundùm illud beatissimi Petri Apostoli, cui iste sermo debet famulari [a]: *Et ipsi tanquam lapides vivi superædificamini in domos spiritales, sacerdotium sanctum, offerentes spiritales hostias acceptabiles Deo per Jesum Christum.* Et infra: *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis.* Omnes enim in Christo regeneratos, crucis signum efficit Reges, sancti verò Spiritus unctio consecrat sacerdotes: ut præter istam specialem nostri ministerii servitutem, universi spiritales [b] Christiani agnoscant se regii generis, & sacerdotalis officii esse consortes. Quid enim tam regium, quàm

1. Cor. 12. 13.

a ita MS. Cod. al. Apostoli sacratissima voce dicentis.

1. Petr. 2. 5.

Sacerdotiũ quomodo competat omnibus Christianis.

b add. vulg. ea. & Gaudival. mss. & rationales.

In Anniver. Assumt. Ser. III.

subditum Deo animum sui corporis esse rectorem? Et quid tam sacerdotale, quam vovere Domino conscientiam puram, & immaculatas pietatis hostias de altari cordis offerre? Quod cum omnibus per Dei gratiam commune sit factum, religiosum tamen nobis atque laudabile est, de die provectionis nostræ, quasi de proprio honore gaudere: ut unum celebretur in toto Ecclesiæ corpore Pontificii sacramentum, quod effuso benedictionis unguento, copiosiùs quidem in superiora profluxit, sed non parcè etiam in inferiora descendit.

Cap. II.

Quum itaque, Dilectissimi, de consortio istius muneris magna sit nobis materia communium gaudiorum, verior tamen nobis & excellentior erit caussa lætandi, si non in nostræ humilitatis consideratione remoremini: cum multò utilius multóque sit dignius, ad beatissimi Petri Apostoli gloriam contemplandam aciem mentis attollere, & hunc diem in illius potissimùm veneratione celebrare, qui ab ipso omnium charismatum fonte tam copiosis est irrigationibus inundatus: ut cum multa solus accepérit, nihil in quemquam sine illius participatione transierit. Verbum enim caro factum fuerat, & habitabat jam in nobis, ut reparando humano generi totum se Christus impenderet. Nihil indispositum sapientiæ, nihil erat arduum potestati. Famulabantur elementa, spiritus Angelici serviebant [c], nec ullo modo poterat inefficax esse sacramentum, quod simul ipsius Deitatis unitas operabatur & Trinitas. Et tamen de toto mundo unus Petrus eligitur, qui & universarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiæ patribus præponatur: ut quamvis in populo Dei multi sacerdotes sint [a], omnes tamen propriè regat Petrus, quos principaliter regit & Christus. Magnum & mirabile, Dilectissimi, huic viro consortium potentiæ suæ tribuit divina dignatio: & si quid cum eo commune cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit quicquid aliis non negavit. Omnes denique Apostolos Dominus, quid de se homines opinentur, interrogat: & tamdiu sermo respondentium communis est, quamdiu humanæ intelligentiæ ambiguitas perstitit. [b] At ubi, quid habeat sensus discipulorum, exigitur, primus est in Domini confessione, qui primus erat in Apostolica dignitate. Qui cum dixisset: *Tu es Christus filius Dei vivi*: respondit ei Jesus: *Beatus es Simon Bar Jona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est.* Id est, ideò beatus es, quia Pater meus te docuit, nec terrena opinio te fefellit, sed inspiratio cœlestis te instruxit: & non caro & sanguis, sed ille me tibi, cujus sum unigenitus filius, indicavit. *Et ego*, inquit, *dico tibi*: hoc est, sicut Pater meus tibi manifestavit divinitatem meam: ita & ego tibi notam facio excellentiam tuam. *Quia tu es Petrus*; Id est, cum ego sim inviolabilis petra, ego *lapis angularis*, *qui facio utraque unum*; ego fundamentum præter quod nemo potest aliud ponere: tamen tu quoque petra es; quia mea virtute solidaris, ut quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia. *Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.* Super hanc, inquit, fortitudinem æternum extruam templum: & Ecclesiæ meæ cœlo inferenda sublimitas, in hujus fidei firmitate consurget.

Joan. 1. 14.

b edit. & Gandaval. mss. ministrabant spiritus, Angeli serviebant.

Petrus Princeps Pastorum à Christo constitutus.

a ita MSS. quatuor ed. vulg. add. multique Pastores.

b ita MSS. 4 explicatur in vulg. & in Gandaval.

Matt. 16. 16.

Ephes. 2. 14. & 20

Quo sensu Petrus Petra dictus.

Matt. 16. 18.

Fides Ecclesiæ fundamentum.

Cap. III.

Hanc confessionem portæ inferi non tenebunt, mortis vincula non ligabunt: vox enim ista, vox vitæ est. Et sicut confessores suos in cœlestia provehit, ita negatores ad inferna demergit. Propter quod dicitur beatissimo Petro: *Tibi dabo claves regni cælorum. Et quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cælis. Et quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cælis.* Transivit quidem etiam in alios Apostolos jus [c] potestatis istius, & ad omnes Ecclesiæ principes decreti hujus constitutio commeavit: sed non frustrà uni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideò hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ Rectoribus Petri forma præponitur. [1] Manet ergo Petri Privilegium, ubicumque ex ipsius fertur æquitate judicium. Nec nimia est vel severitas, vel remissio, ubi nihil erit ligatum, nihil solutum, nisi quod beatus Petrus aut solverit, aut ligaverit. Instante autem passione sua Dominus, quæ discipulorum erat turbatura constantiam, Simoni inquit: *Simon, ecce Satanas expostulavit vos, ut cerneret [a] sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando con-*

Claves omnibus in Petro Episcopis dantur.

c Ita MSS. Codd. Hincmarus Remensis opusc. 55. adversus Hincm. Laudun. c. 20 & in Ep. Caroli Calvi nomine ad Adrianum PP. opusc. 43. Et in Ep. ad Joannem 8. PP 8 nomine Caroli Hincm. & Carol. nis Isebaitus Tract. de Concilio. In edit. legis.

Petri privilegium 34 qu. 1. Manet ergo cap. 5.

Luc. 22. 23.

a Ita cum mss. codicibus legit Hincm. opusc. 33. hunc Leonis locum referens. In ed. *cribraret.*

1. *Manet ergo Petri privilegium, ubicumque ex ipsius fertur æquitate judicium.*) Tam egregiam sententiam & multorum jam observationibus illustratam, ratio instituti nostri non patitur, ut intactam prætermittamus. Postquam initio capitis asseruit S. Leo ædificium in fidei firmitate per Petrum assertæ consurgere, & hujus confessionis intuitu traditam eidem esse potestatem his verbis significatam: *Tibi dabo claves regni cælorum*, &c. Subjungit non soli Petro datum, sed transiisse etiam in Apostolos jus potestatis istius: Ideò tamen Petro singulariter intimatam esse ut in eo discerent omnes Ecclesiæ Rectores quid sibi esset creditum, & omnibus Petri forma præponeretur. Sicut enim pro omnibus confessionem fidei emiserat Apostolorum princeps, & omnes in illo & per illum responderant, ita & pro omnibus potestatem clavium accepit, & omnes in illo ac per illum acceperunt. Hinc rursum Leo, sicut omnibus communem potestatem, ita & commune omnibus privilegium, excepto primatûs honore, asserit: illudque Petri Privilegium manere, ubicumque terrarum per Episcopos Apostolorum successores, ex Petri fertur æquitate judicium: ac proinde non manere Petri Privilegium ubicumque non ex ipsius fertur æquitate judicium. *Qua sententia*, inquit Francorum Rex Carolus Calvus in Epistola Hincmari Rhemensis stylo exarata *constat, quia non manet Petri Privilegium, ubi ex ipsius æquitate non fertur judicium. Cum enim ubicumque dicitur sicuti nullus locus, ita nemo Rector Ecclesiæ ex Petri æquitate judicium ferens excipitur, vel contra illius æquitatem proferens commendatur. Et quia ubicumque sine ulla exceptione non manet Petri Privilegium, ubi ex ipsius æquitate non fertur judicium, obaudiemus judicium, vel recipiemus judicium, quod non ex Petri æquitate fuerit prolatum, ac per hoc ipsius privilegio fuerit destitutum.* Ad eadem Leonis verba alludit in Synodo Tricassina anni DCCCLXXVIII. idem Hincmarus necnon & alii Episcopi Galliarum, qui confirmantes ex voto Joannis Papæ VIII in Synodo præsentis, condemnationem Lamberti Romanæ Ecclesiæ inimici. *Privilegio beati Petri & Sedis Apostolicæ*, ut aiunt, excommunicati: Illud Privilegium & æquitatem Sedis Apostolicæ interpretari videntur de judicio prolato *juxta sacros Canones Spiritu Dei conditos & totius mundi reverentia consecratos*: & iterùm, *secundùm Scripturarum tramitem, sacrorumque Canonum decreta.* Vide Petrum de Marca hæc fusiùs prosequentem libro 4. De concordia Sacerdotii & Imperii cap. 6. & 8.

Ep. Caroli Calvi ad Adrianum PP. inter Hincmaria. nas editionis.

In Anniver. Assumt. Ser. III.

versus confirma fratres tuos, ut non intretis in tentationem. Commune erat omnibus Apostolis periculum de tentatione formidinis, & divinæ protectionis auxilio pariter indigebant; quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere: & tamen specialis à Domino Petri cura suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & divinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur.

Christus specialiter pro Petro rogavit.

Cap. IV.

Cum itaque, Dilectissimi, tantum nobis videamus præsidium divinitùs institutum, rationabiliter & justè in ducis nostri meritis & dignitate lætamur, gratias agentes sempiterno Regi Redemtori nostro Domino Jesu Christo, qui tantam potentiam dedit ei, quem totius Ecclesiæ Principem fecit. Si quid etiam nostris temporibus rectè per nos agitur, rectéque disponitur, illius operibus, illius est gubernaculis deputandum, cui dictum est: *Et tu conversus, confirma fratres tuos*, & cui post resurrectionem suam Dominus ad trinam æterni b amoris professionem, mystica insinuatione ter dixit: *Pasce oves meas.* Quod nunc quoque proculdubio facit, & mandatum Domini pius pastor exequitur, confirmans nos cohortationibus suis, & pro nobis orare non cessans, ut nulla tentatione superemur. Si autem hanc pietatis suæ curam omni populo Dei, sicut credendum est, ubique prætendit: quanto magis nobis alumnis suis opem suam dignabitur impendere, apud quos in sacro beatæ dormitionis thoro, eâdem quâ præsedit carne, requiescit? Illi ergo hunc servitutis nostræ natalitium diem, illi adscribamus hoc festum, cujus patrocinio sedis ipsius meruimus esse consortes, auxiliante nobis per omnia gratia Domini nostri Jesu Christi, qui vivit & regnat cum Deo Patre & Spiritu sancto, in sæcula sæculorum, Amen.

Petrus Ecclesiæ Princeps.

Luc. 22. 32.

b al. trini MSS. 2.

Joan. 21. 17.

Qui Petrus fratres cófirmat.

SERMO IV. [a]

In Anniversario Assumtionis suæ ad Pontificatum IV.

a *Ante annos aliquot edit. ex MS. Cod. Nicolai Fabri, qui postea D. Thuan. fuit, nunc in Colbertina Bibliotheca servatur.*

SYNOPSIS.

I. *Omnia in Deum esse referenda.*
II. *Quo quisque altiorem in Ecclesia tenet locum, eo magis illi timendum esse.*
III. *Christum verum esse Sacerdotem secundùm ordinem Melchisedech, & sua semper adesse Ecclesiæ.*
IV. *Petrum Romanæ Sedis semper curam gerere.*
V. *Illi potissimum honorem esse impendendum, cujus Sedi successores ejus serviunt.*

Cap. I.

Sicut honor est filiorum, Dilectissimi, dignitas patrum, ita lætitia est plebis, gaudium sacerdotis. Quod quia ex divino venit munere: *Omne enim*, sicut scriptum est, *datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum:* gratias agere bonorum omnium debemus auctori; quoniam sive in naturalibus incrementis, sive in moralibus institutis, *ipse fecit nos, & non ipsi nos:* cúmque hoc piè & fideliter confitemur, neque in nobis, sed in Domino gloriamur; fructuosè in nobis renovantur vota cum tempore, & religiosa festa justa sunt gaudia, in quibus nec ingrati sumus tacendo de donis, nec superbi præsumendo de meritis. Omnem igitur, Dilectissimi, caussam & rationem solennitatis hodiernæ ad originem suam capútque feramus, & illum debitâ gratiarum actione laudemus, in cujus manu & gradus officiorum, & momenta sunt temporum. Nam si ad nos & ad nostra respicimus, vix aliquid repetimus, undè meritò gaudeamus. Mortali etenim carne circumdati, & fragilitati corruptionis obnoxii, nunquam ita liberi sumus, ut non aliqua impugnatione pulsemur; nec tam felix capitur in hoc agone victoria, ut non etiam post triumphos surgant rediviva certamina. Undè nemo tam perfectus est Pontifex, tam immaculatus Antistes, qui placationis hostias pro populi tantùm delictis, non etiam pro suis debeat offerre peccatis.

In Anniver. Assumt. Ser. IV.

Jac. 1. 17. Nihil boni in nobis quod Deus non operetur.

Psal. 99. 3.

Cap. II.

Quæ conditio si omnes sacerdotes generaliter tenet, quantò magis nos & onerat & obstringit; quibus ipsa suscepti operis magnitudo creberrima est offensionis occasio. Quamvis enim singuli quique pastores speciali sollicitudine gregibus suis præsint, sciántque se pro commissis sibi ovibus reddituros esse rationem; nobis tamen cum omnibus cura communis est; neque cujusquam administratio, non nostri laboris est portio: ut dum ad beati Apostoli Petri sedem ex toto orbe concurritur, & illa universalis Ecclesiæ à Domino eidem commendata dilectio, etiam ex nostra dispensatione deposcitur, tantò ampliùs nobis instare oneris sentiamus, quanto cunctis majora debemus. In hac ergo materia trepidationis, quæ nobis esset dependendæ fiducia servitutis, nisi non dormitaret, neque obdormiret qui custodit Israël, & qui Discipulis suis ait: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi:* nisi dignaretur non solum custos ovium, sed ipsorum etiam pastor esse pastorum, qui corporeo quidem intuitu non videtur, sed spiritali corde sentitur; absens carne; quâ potuit esse conspicuus; præsens deitate, quâ ubique semper est totus. Quia enim *justus ex fide vivit*, & hæc est justitia credentis, ut recipiat animo, quod non cernit aspectu; *Ascendens Dominus in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus,* fidem scilicet, & spem, & charitatem, quæ indè magna sunt, indè fortia, indè pretiosa, quia quod carnis oculis non attingitur; id miro mentis affectu & creditur, & speratur, & amatur.

Quanto quisque in Ecclesia eminentior, tanto & casui magis obnoxius.

Matt. 28. 20.

Habac. 2. 4. Quæ fidei justitia. Ps. 67. 19.

Cap. III.

Adest igitur, Dilectissimi, quod non temerè, sed fideliter confitemur, in medio cre-

dentium Dominus JESUS-CHRISTUS: & quamvis ad dexteram Dei Patris sedeat, *donec ponat inimicos suos scabellum pedum suorum*, non deest tamen Pontifex summus à suorum congregatione Pontificum, meritóque illi totius Ecclesiæ & omnium sacerdotum ore cantatur: *Juravit Dominus & non pœnitebit eum; Tu es sacerdos in æternum secundùm Ordinem Melchisedech*. Ipse enim verus & æternus est antistes, cujus administratio nec commutationem potest habere, nec finem. Ipse est cujus formam Melchisedech Pontifex præferebat, non Judaïcas hostias offerens Deo, sed illius sacramenti immolans sacrificium, quod Redemtor noster in suo corpore & sanguine consecravit. Ipse est cujus sacerdotium Pater *non secundùm ordinem Aaron* cum legis tempore transiturum, sed *secundùm ordinem Melchisedech* perenniter celebrandum cum firmamento insolubilis jurationis instituit. Nam quia jusjurandum inter homines iis definitionibus adhibetur, quæ perpetuis pactionibus sanciuntur, divini quoque juramenti testificatio in his invenitur promissis, quæ incommutabilibus sunt fixa decretis: & quia pœnitentia mutationem indicat voluntatis, in eo Deus non pœnitet, in quo secundùm æternum placitum non potest aliud velle, quàm voluit.

Ps. 109 3. — Cantus Psalm. per univ. Eccl. — *Ibid. 6.* — Æternum Christi sacerdotiū. — Sacrificiū corporis & sanguinis Christi. — Quid in Deo sit nō pœnitere.

CAP. IV. Non est itaque nobis, Dilectissimi, præsumtuosa festivitas, quâ suscepti sacerdotii diem divini muneris memores honoramus; quandoquidem piè & veraciter confitemur, quod opus ministerii nostri in omnibus quæ rectè agimus Christus exsequitur; & non in nobis, qui sine illo nihil possumus, sed in ipso, qui possibilitas nostra est, gloriamur. Subjungit autem se ad rationem solennitatis nostræ, non solùm Apostolica, sed etiam Episcopalis beatissimi dignitas Petri, qui sedi suæ præesse non desinit; & indeficiens obtinet cum æterno sacerdote consortium. Soliditas enim illa, quam de Petra Christo etiam ipse Petra factus accepit, in suos quoque se transfudit hæredes, & ubicumque aliquid ostenditur firmitatis, non dubiè apparet fortitudo pastoris. Nam si omnibus ferè ubique martyribus pro susceptarum tolerantia passionum, hoc ad merita ipsorum manifestanda donatum est, ut opem periclitantibus ferre, morbos abigere, immundos spiritus pellere, & innumeros possint curare languores; quis gloriæ beati Petri tam imperitus erit aut tam invidus æstimator, qui ullas Ecclesiæ partes non ipsius solicitudine regi, non ipsius ope credat augeri? Viget prorsùs & vivit in Apostolorum principe illa Dei hominúmque dilectio, quam non claustra carceris, non catenæ, non populares impetus, non minæ regiæ exterruerunt; & insuperabilis fides, quæ bellando non cessit, vincendo non tepuit.

Gratiæ Christi quanta necessitas. — Apostolicæ & Episcopalis dignitatis discrimen. — Soliditas Petri ad omnes transfusa. — Miracula per Martyres.

CAP. V. Cùm ergo in diebus nostris mœstitudines in lætitiam, labores in requiem, discordiæ vertuntur in pacem, agnoscimus nos præsulis nostri meritis & precibus adjuvari, & documentis frequentibus experimur ipsum salubribus consiliis, ipsum æquis præsidere judiciis: ut manente apud nos jure ligandi atque solvendi, per moderamen beatissimi Petri, & condemnatus ad pœnitentiam, & reconciliatus perducatur ad veniam. Et ideò, quicquid in nobis hodie sive dignatione fratrum, sive pietate filiorum detulistis officii, illi vos mecum religiosiùs & veriùs impendisse cognoscite; cujus Sedi non tàm præsidere quàm servire gaudemus, sperantes orationibus ipsius esse præstandum, ut Deus misericordiarum ministerii nostri tempora benignus aspiciat, pastorémque ovium suarum & custodire semper dignetur, & pascere.

Episcopi ex dignatione officia deferēt Rom. Pontifici.

SERMO V.

De Collectis.[1]

SYNOPSIS.

Eleemosynæ commendatione præmissa Dominicam Collectarum adesse monet.

MUltis divinarum Scripturarum testimoniis edocemur, quantum eleemosynarum meritum, & quanta sit virtus. Certum est enim unumquemque nostrûm animæ suæ benefacere, quoties misericordiâ suâ inopiæ succurrit alienæ. Promta ergo, Dilectissimi, & facilis apud nos largitas esse debet, si credimus id sibi unumquemque præstare, quod indigentibus tribuit. THESAURUM enim suum condit in cœlo, qui Christum pascit in paupere. Benignitatem itaque in hoc & dispensationem divinæ pietatis agnosce. Idcircò enim te abundare voluit, ut per te alius non egeret, & per ministerium operis tui pauperem ab egestatis labore, téque à peccatorum multitudine liberaret. O mira providentia & bonitas Creatoris, ut uno facto duobus vellet esse succursum! Ventura igitur Dominica dies, Collectarum futura est. Hortor & moneo sanctitatem vestram, ut singuli quique & pauperum memineritis & vestri, & pro possibilitate virium vestrarum intelligatis in egentibus Christum, qui tantùm nobis pauperes commendavit, ut se in ipsis vestiri ac suscipi testaretur, & pasci Christus Dominus noster, qui cum Patre & sancto Spiritu vivit & regnat in sæcula sæculorum, Amen.

Nemo sibi dives factus est. — Dominica collectarū. — *Matt. 25. 40.*

1. De Collectarum usu & antiquitate multa hic congerere, esset actum agere. Consulat qui volet Em. Car. Baronium ad an. Ch. 44 N. 30. 31. & ad an. 58 N. 35 Illas non in sola Dominica fieri solitas Leonis tempore, patet ex II. & III. Sermone, ubi secundæ & tertiæ Feriæ fit mentio.

De Coll. Sermo VI. & VII.

SERMO VI.

De Collectis II.

SYNOPSIS.

Eleemosynam alterum esse lavacrum à peccatis, & opus maximæ charitatis.

NOtum vobis, Dilectissimi, & familiare mandatum pastorali prædicamus hortatu, ut in opere misericordiæ studeatis esse devoti. Quod etiam si numquam à vestra sanctitate negligitur, nunc tamen promtiùs est & impensiùs exequendum: quia primus Collectarum dies saluberrimè à sanctis Patribus institutus hoc exigit, ut unusquisque, prout votivum atque possibile est, in usus atque alimoniam pauperum de vestris facultatibus conferatis: scientes præter illud regenerationis lavacrum, in quo universorum ablutæ sunt maculæ peccatorum, hoc remedium infirmitati humanæ divinitùs esse donatum, ut si quid culparum in hac terrena habitatione contrahitur, eleemosynis deleatur. Eleemosynæ enim opera charitatis sunt, & scimus, quod *charitas operit multitudinem peccatorum.* Proindè, Dilectissimi, in secundam feriam spontaneas collectas [a] vestras solicitè præparate, ut quicquid vobis de temporalibus substantiis demseritis, id multiplicatum in æterna retributione sumatis.

Primus dies collectarum. — 1. Petr 4. 8. — Prov. 10. 12. — a al. collectiones. Et Gaudii. vall.

SERMO VII.

De Collectis III.

SYNOPSIS.

Collectas occasione paganarum superstitionum esse institutas, à quibus ne pauper quidem excluditur: Elemosynâ cruciari dæmones, pauperes à collectarum fructu non esse alienos.

CHristianæ pietatis est, Dilectissimi, ut quæ Apostolicis sunt traditionibus instituta, perseveranti devotione serventur. Nam illi beatissimi discipuli veritatis, hoc divinitùs inspirata commendavere doctrina, ut quoties cæcitas paganorum in superstitionibus suis [b] esset intentior, tunc præcipuè populus Dei orationibus & operibus pietatis instaret. Quoniam immundi spiritus, quantùm gentilium errore lætantur, tantùm veræ religionis observantiâ atteruntur, & augmenta justitiæ urunt impietatis autorem. Cujus impia & prophana commenta, ne sacratis Deo vero cordibus aliquid pollutionis inferrent, beatus magister gentium præcavebat, cum voce Apostolica diceret: *Nolite jugum cum infidelibus ducere. Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? aut quæ societas luci ad tenebras?* Et deindè vocem prophetici spiritus adderet, dicens: *Exite, exite de medio eorum, & separamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis.* Undè quoniam ad destruendas antiqui hostis insidias in die, quo impii sub idolorum suorum nomine diabolo serviebant, providentissimè in sancta Ecclesia prima est instituta collectio: volumus dilectionem vestram tertia feria per omnes regionum vestrarum Ecclesias cum voluntariis oblationibus eleemosynarum convenire. In quo opere & si non est omnium æqualis facultas, debet esse par pietas: quoniam fidelium largitas non de muneris pensatur pondere, sed de benevolentiæ quantitate. Habeant in hoc misericordiæ commercio etiam pauperes lucrum, & ad sustentationem egentium de quantacumque substantia aliquid, quod eos non contristet, excerpant. Sit dives munere copiosior, dum pauper animo non sit inferior. Quamvis enim major speretur redditus de majore semente, potest tamen de exigua satione multus fructus provenire justitiæ. Justus enim est judex noster & verax, qui neminem fraudat mercede meritorum. Et ideò nos curam pauperum vult habere; ut in futuræ retributionis examine, misericordibus, quam promisit, misericordiam largiatur Christus Deus noster, qui cum Patre & Spiritu sanctô vivit & regnat in sæcula sæculorum, Amen.

Apostolicæ traditiones servandæ. — b al. super institutionibus suis. — Opera bona cruciat diabolum. — 2. Cor. 6. 14. — Ibid. 17. Isai. 52. 11. — Collectæ in Feria 3. — Omnium est eleemosyna. — Meritum eleemosynæ. — Matt. 5. 7.

De Coll. Sermo VIII.

SERMO VIII.

De Collectis & Eleemosyna. IV.

SYNOPSIS.

I. *Evangelica luce gentilitiæ superstitionis tenebras repelli, à quibus omnia manant flagitia.*

II. *Ideò futurum judicium à Christo prædicitur, ut misericordiæ largitate peccata redimantur.*

III. *Collectas institutionis esse Apostolicæ: occasione paganicæ superstitionis esse ordinatas: verecundos maximè pauperes esse sublevandos.*

IV. *Hæreticos prodere Deo imprimis gratum. Manichæorum dogmata.*

Cap. I.

MIsericordia, Dilectissimi, & justitia Dei formam retributionum suarum à mundi constitutione dispositam, per doctrinam Domini nostri Jesu Christi benignissimâ nobis expositione reseravit, ut acceptis rerum significationibus, quæ futura credimus, jam quasi gesta nosceremus. Sciebat enim Redemtor noster atque Servator, quantos fallacia diaboli per totum mundum sparsisset errores, & quàm multis superstitionibus maximam sibi partem humani generis subdidisset. Sed ne ultrà per ignorantiam veritatis, creatura ad imaginem Dei condita in præcipitia perpetuæ mortis ageretur, Evangelicis paginis judicii sui inseruit qualitatem, quæ omnem hominem à callidissimi hostis revocaret insidiis: cum

cum jam nulli esset incognitum, quæ bonis speranda præmia, & quæ malis essent inferenda supplicia. Incentor namque ille autórque peccati primùm superbus ut caderet, deinde invidus ut noceret, quia *in veritate non stetit*, totam vim suam in mendacio collocavit, omniáque deceptionum genera de hoc venenatissimo artis suæ fonte produxit: ut ab illo bono, quod ipse propria elatione perdiderat, spem humanæ devotionis excluderet, eosque in consortium damnationis suæ traheret, ad quorum ipse reconciliationem pertinere non posset. Quicquid igitur hominum quibuslibet impietatibus Deum læsit, hujus fraude traductum, hujus est nequitia depravatum. Facilè enim in omnia flagitia impulit, quos religione decepit. Sciens autem Deum non solùm verbis, sed etiam factis negari, multis quibus auferri non potuit fidem, sustulit charitatem: & agro cordis ipsorum avaritiæ radicibus occupato, spoliavit fructu operum, quos non privavit confessione labiorum.

Joan. 8. 44. Diaboli astutia & malitia.

Fides sine charitate esse potest.

CAP. II.

Propter has ergò, Dilectissimi, versutias hostis antiqui, scire nos voluit ineffabilis benignitas Christi, quid in die retributionis de universitate hominum esset decernendum, ut dum in hoc tempore legitimorum remediorum medicina præbetur, dum elisis reparatio non negatur, & qui diù fuerunt steriles, possunt tandem esse fœcundi, præveniatur disposita censura justitiæ, & nunquam à cordis oculis divinæ discretionis imago discedat. Veniet enim in majestatis suæ gloria Dominus, sicut ipse prædixit, aderitque cum eo radians in splendoribus suis innumerabilis Angelicarum multitudo legionum. Congregabuntur ante thronum potentiæ ejus omnium gentium populi; & quicquid hominum universis sæculis toto orbe terrarum progenitum est, in conspectu judicantis adstabit. Separabuntur ab injustis justi, à nocentibus innocentes: & cum præparatum sibi regnum, recensitis misericordiæ operibus, filii pietatis acceperint, exprobrabitur duritia sterilitatis injustis: & nihil habentes sinistri commune cum dextris, in ignem ad diaboli & Angelorum ejus tormenta dispositum, omnipotentis judicis damnatione mittentur, cum illo habituri pœnæ communionem, cujus elegerunt facere voluntatem. Quis igitur istam sortem æternorum cruciatuum non pavescat? Quis mala nunquam finienda non timeat? Sed cum ideò denunciata sit severitas, ut misericordia quæreretur, in diebus præsentibus cum misericordiæ est largitate vivendum, ut homini post periculosam negligentiam, ad pietatis opera revertenti, possibile sit ab hac sententia liberari. Hoc enim agit potentia judicis, hoc gratia servatoris, ut relinquat impius vias suas, & ab iniquitatis suæ consuetudine peccator abscedat. MISEREANTUR pauperum, qui sibi volunt parcere Christum. Faciles sint in alimenta miserorum, qui cupiunt ad societatem pervenire à fidelium. Non sit vilis homini homo, nec in quoquam despiciatur illa natura, quam rerum conditor suam fecit. Cui enim laborantium licet negare, quod Christus sibi praestari[a] fitetur impendi? Juvatur conservus, & gratiam refert Dominus. Cibus egeni, regni cœlestis est precium: & largitor temporalium, hæres efficitur æternorum. Undè autem exigua ista impendia tanta æstimari taxatione meruerunt? nisi quia pondera operum charitatis lance pensantur, & cum amatur ab homine quod Deus diligit, merito in ejus ascenditur regnum, in cujus transitur affectum.

Matt. 25. 31.

Judicii extremi forma.

Opera misericordiæ salvant hominem.

a *al.* pertinere.

CAP. III. Institutiones Apostolorum servandæ.

Ad horum ergò operum, Dilectissimi, piam curam dies nos Apostolicæ institutionis invitat, in quo sanctarum collectionum prima collectio est prudenter à Patribus & utiliter ordinata: ut quia in hoc tempore gentilis quondam populus superstitiosiùs dæmonibus serviebat, contra prophanas hostias impiorum, sacratissimè à nobis nostrarum eleemosynarum celebraretur oblatio. Quod quia incrementis Ecclesiæ fructuosissimum fuit, placuit esse perpetuum. Undè hortamur sanctitatem vestram, ut per Ecclesias regionum vestrarum quartâ feriâ de facultatibus vestris, quantùm suadet possibilitas & voluntas, expensas misericordiæ conferatis, ut possitis illam beatitudinem promereri, in qua sine fine gaudebit, *qui intelligit super egenum & pauperem*. Ad quem intelligendum, Dilectissimi, solicitâ benignitate vigilandum est, ut quem modestia tegit, & verecundia præpedit, invenire possimus. Sunt enim, qui palàm poscere ea, quibus indigent, erubescunt: & malunt miseriâ tacitæ egestatis affligi, quàm publicâ petitione confundi. Intelligendi ergo isti sunt, & ab occulta necessitate sublevandi [a], ut hoc ipso ampliùs gaudeant, cum & paupertati eorum consultum fuerit, & pudori. Rectè enim in egeno & paupere ipsius Jesu Christi Domini nostri persona sentitur, *qui cum esset dives*, sicut dicit Apostolus, *inops factus est, ut nos sua paupertate ditaret.* Et ne deesse nobis sua præsentia videretur, ita humilitatis & gloriæ suæ temperavit mysterium, ut quem Regem, & Dominum in majestate Patris adoramus, eundem in suis pauperibus pasceremus, liberandi ob hoc in die mala à damnatione perpetua, & pro intellecti pauperis cura, regni cœlestis consortiis inserendi.

Collectæ in Feria 4.

Psal. 40. 1.

Pauperibus verecundis subveniendum est.

a *al.* relevandi.

2. Cor. 8. 9.

CAP. IV. Hæretici prodendi sunt.

Ut autem in omnibus, Dilectissimi, placeat Domino vestra devotio, etiam ad hanc vos hortamur industriam, ut Manichæos ubicunque latentes vestris Presbyteris publicetis. Magna est enim pietas prodere latebras impiorum, & ipsum in eis, cui serviunt, diabolum debellare. Contra istos enim, Dilectissimi, omnem quidem orbem terrarum, & totam ubique Ecclesiam decet fidei arma arripere; sed vestra in hoc opere devotio debet excellere, qui in progenitoribus vestris Evangelium crucis Christi ab ipso beatissimo-

De Col. Ser. V.

rum Apostolorum Petri & Pauli ore didicistis. Non sinantur latêre homines, qui legem per Mosen datam, in qua Deus universitatis conditor ostenditur, recipiendam esse non credunt; Prophetis & sancto Spiritui contradicunt, Psalmos Davidicos, qui per universalem Ecclesiam cum omni pietate cantantur, damnabili impietate ausi sunt refutare; Christi Domini nativitatem secundùm carnem negant; passionem & resurrectionem ejus simulatam dicunt fuisse, non veram, baptismum regenerationis totius gratiæ virtute dispoliant. Nihil est apud eos sanctum, nihil integrum, nihil verum. Cavendi sunt, ne cuiquam noceant: prodendi sunt, ne aliqua civitatis nostræ parte consistant. Vobis, Dilectissimi, ante tribunal Domini proderit, quod indicimus, quod rogamus. Dignum est enim ut eleemosynarum sacrificio & hujus operis palma jungatur, auxiliante nobis per omnia Domino Jesu Christo, qui vivit & regnat in sæcula sæculorum, Amen.

Manichæorum errores.

Cantus Psalmorũ per universam Ecclesiam sæculo V.

SERMO IX.

De Collectis & eleemosynis. V.

SYNOPSIS.

I. *Collectarum consuetudine ab Apostolis traditâ juvari fideles. Opes non tam possidendæ, quàm dispensandæ à Deo traditæ sunt.*

II. *Quàm miseri qui opes suas in proprium tantummodò usum, non in pauperes expendunt.*

III. *Sine misericordia in pauperes, cæteras virtutes non prodesse.*

IV. *Fidem sine operibus mortuam esse, per charitatem vivificari. Eleemosynæ ac temperantiæ bona quæ?*

Cap. I. Apostolicæ Patrum traditiones.

Apostolicæ traditionis, Dilectissimi, instituta servantes, pastorali vos solicitudine cohortamur, ut diem quem illi ab impiorum superstitione purgatum, misericordiæ operibus consecrarunt, devotione religiosæ consuetudinis celebremus, ostendentes apud nos autoritatem patrum vivere, eorúmque doctrinam in nostra obedientia permanere. Quoniam sancta tantæ constitutionis utilitas, non præterito tantùm tempori, sed etiam nostræ prospexit ætati: ut quod illis ad destructionem profuit vanitatum, hoc nobis proficeret ad incrementa virtutum Quid autem tam aptum fidei, quid tam conveniens pietati, quàm egentium juvare paupertatem, infirmorum curam recipere, fraternis necessitatibus subvenire, & conditionis propriæ in aliorum labore meminisse? In quo opere, quantum quis possit, quantúmque non possit [a] solus veraciter ille discernit, qui novit quid quibusque contulerit. Non solùm enim spiritales opes & dona cœlestia Deo donante capiuntur, sed etiam terrenæ & corporeæ facultates ex ipsius largitate proveniunt, ut meritò rationem eorum quæsiturus sit, quæ non magis possidenda tradidit, quàm dispensanda commisit. Muneribus igitur Dei justè & sapienter utendum est, ne materia boni operis fiat caussa peccati. Nam divitiæ quod ad ipsas species earum atque substantias pertinet, bonæ sunt, & humanæ societati plurimùm prosunt, cùm à benevolis habentur & largis, nec illas aut luxuriosus prodigit, aut avarus abstrudit, ut tam pereant malè conditæ, quàm insipienter expensæ.

[a] Quant. non possit desiderantur in Cod. MS. S. Ger. Terrenarũ facultatum non tam possessio quàm dispensatio nobis commissa est.

Cap. II. Temperãtiæ modus ac bonum.

Quamvis autem laudabile sit, intemperantiam fugere, & turpium voluptatum damna vitare, multique magnifici facultates suas dedignentur occulere, & in copia affluentes vilem atque sordentem horreant parcitatem; non est tamen talium aut felix abundantia, aut probanda [b] frugalitas, si ipsis tantùm propriæ opes serviunt; si eorum bonis nulli juvantur pauperes, nulli foventur infirmi, si de magnarum abundantia facultatum, non captivus redemtionem, non peregrinus solatium, non exul sentit auxilium. Hujusmodi divites, egentiores omnibus sunt egenis. Perdunt enim illos redditus, quos possunt habere perpetuos: & dum brevi, nec semper libero incubant [c] usui, nullo justitiæ cibo, nullâ misericordiæ suavitate pascuntur; foris splendidi, intus obscuri; abundantes temporalium, inopes æternorum; quia ipsi animas suas fame afficiunt, & nuditate dehonestant, qui de iis, quæ terrenis horreis commendarunt, nihil thesauris cœlestibus intulerunt.

[b] al. blanda Cod. Vict.

Avarorum & prodigorũ egestas.

[c] al. incũbunt.

Cap. III. An neglectus pauperum venialis?

Sed fortè sunt aliqui divitum, qui licet nullis largitionibus pauperes Ecclesiæ soleant adjuvare, alia tamen Dei mandata custodiunt, & inter diversa fidei & probitatis merita, veniabiliter sibi æstimant unam deesse virtutem. Verùm hæc tanta est, ut sine illa cæteræ, etsi sint, prodesse non possint. Quamvis enim quis fidelis sit, & castus, [d] & sobrius, & aliis majoribus [e] ornatus insignibus, si misericors tamen non est, misericordiam non meretur; ait enim Dominus; *Beati misericordes, quoniam ipsorum miserebitur Deus.* Cùm autem venerit filius hominis in majestate sua, & sederit in throno gloriæ suæ: & congregatis omnibus gentibus, bonorum & malorum fuerit facta discretio, in quo laudabuntur qui ad dexteram stabunt, nisi in operibus benevolentiæ & charitatis officiis, quæ Jesus Christus sibi impensa reputabit? Quoniam qui naturam hominis suam fecit, in nullo se ab humana humilitate discrevit. Sinistris verò quid objicietur, nisi neglectus dilectionis, duritia inhumanitatis, & pauperibus misericordia denegata? quasi nec alias virtutes dextri, nec alias offensiones habeant sinistri. Sed illo magno summóque judicio tanti æstimabitur vel largitatis benignitas, vel tenacitatis impietas, ut pro plenitudine omnium virtutum, & pro summa omnium commissorum, & per unum bonum isti introducantur in regnum, & per unum malum illi mittantur in ignem æternum.

[d] al. cautus.

[e] al. moribus.

Matt. 5. 7. Virtutes aliæ absque misericordia non prosunt.

Matt. 25. 33.

De Col. Ser. VI. Cap. IV. Eleemosynæ bona. Prov. 21. 13.

Nemo igitur, Dilectissimi, de ullis sibi bonæ vitæ meritis blandiatur, si illi defuerint opera charitatis: nec de sui corporis qualitate securus sit, qui nulla eleemosynarum purificatione mundatur. Eleemosynæ enim peccata delent, mortem perimunt, & pœnam perpetui ignis extingunt. Sed qui ab earum fructu fuerit vacuus, erit ab indulgentia retribuentis alienus, dicente Salomone: *Qui obturat aures, ne audiat imbecillum, & ipse vocabit Dominum, & non erit qui exaudiat eum.* Undè & Tobias filium suum præceptis pietatis instituens: *Ex substantia*, inquit, *tua fac eleemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita fiet ut nec à te avertatur facies Dei.* Hæc virtus omnes facit utiles esse virtutes, quæ ipsam quoque fidem, ex qua justus vivit, & quæ sine operibus mortua nominatur, sui admixtione vivificat; quia sicut in fide est operum ratio, ita in operibus fidei fortitudo: *Dum ergo tempus habemus*, sicut ait Apostolus, *operemur quod bonum est ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei. Bonum autem facientes non deficiamus, tempore enim suo metemus.* Præsens itaque vita tempus est sationis; & retributionis tempus est messis, quando unusquisque seminum fructus secundùm sationis suæ percipiet quantitatem. De proventu autem istius segetis nemo falletur, quia animorum ibi magis, quàm impendiorum mensura taxabitur: & tantum reddent exigua de exiguis, quantum magna de magnis. Et ideò, Dilectissimi, satisfiat Apostolicis institutis. Et quia die Dominica [a]; prima est futura collectio, omnes vos devotioni voluntariæ præparate, ut unusquisque secundùm sufficientiam suam habeat in sacratissima oblatione consortium. Exorabunt pro vobis & ipsæ eleemosynæ, & ii qui vestris muneribus juvabuntur: ut ad omne opus bonum idonei semper esse possitis, in Christo Jesu Domino nostro, qui vivit & regnat per infinita sæcula sæculorum, Amen.

Tob. 4. 7. Fides sine operibus mortua est. Abac. 1. 4. Rom. 1. 17. Galat. 3. 11. Hebr. 10. 38. Jacob. 2. 26. Galat. 6. 10. ibid. 9.

a al. die illo. Cod. Vict.

SERMO X.

De Collectis & Eleemosynis. VI.

Ex mſ. Cod. Nicolai Fabri qui postea D. Thuani, nunc D. Colberti de Segnelaico.

SYNOPSIS.

I. *Quantum ultima sententia judicis nostri, misericordiæ commendet opera.*

II. *Unde Collectarum consuetudo originem traxerit in Ecclesia.*

Cap. I.

Et divinis præceptis, Dilectissimi, & Apostolicis didicimus institutis, omni homini inter vitæ hujus discrimina constituto, misericordiam Dei miserendo esse quærendam. Nam quæ lapsos spes erigeret, quæ vulneratos medicina sanaret, nisi eleemosynæ solverent culpas, & necessitates pauperum fierent remedia delictorum. Unde quia dixerat Dominus: *Beati misericordes, quia ipsorum miserebitur Deus*; omne illud examen, quo majestate præsenti universum judicaturus est mundum, sub hac ostendit æquitate librandum, ut solâ erga inopes operum qualitate discussa, & impiis ardere cum diabolo, & benignis paratum sit regnare cum Christo. Quæ ibi in medium facta non venient? quæ occulta non detegentur? quæ conscientiæ non patebunt? ubi verè nemo gloriabitur castum se habere cor, aut mundum se esse à peccato; sed quoniam exaltabitur super judicium misericordia, & omnem retributionem justitiæ transcendent dona clementiæ; omnis vita mortalium, & cunctarum diversitas actionum sub unius regulæ conditione taxabitur, ut nulla ibi commemoratio cujusquam facienda sit criminis, ubi confessione creatoris opera fuerint inventa pietatis. Non ergo hoc solùm, quod eis exprobrabitur, fecerunt sinistri, nec quia humanitatis docebuntur extranei, aliorum peccatorum invenientur alieni, sed in multis rei ob hoc maximè damnabuntur, quod crimina sua nullis eleemosynis redemerunt. Cùm enim durissimi cordis sit quacumque laborantium miseriâ non moveri, & habens auxiliandi copiam tam iniquus sit qui non juvit afflictum, quàm qui oppressit infirmum; quæ spes superest peccatori, qui nec ideò miseretur, ut misericordiam consequatur? Primitùs itaque, Dilectissimi, sibi malus est, qui alteri bonus non est, & animæ nocet suæ, qui ut potest non succurrerit alienæ. Una est divitum pauperúmque natura, & inter cætera [a] fragilitatis humanæ, nulla est sanitatis [b] tuta felicitas: quia quod aliqui possunt incidere [c], non est qui debeat non timere. Agnoscat se in quibuscunque hominibus mutabilis & caduca mortalitas, & pro conditione communi, socialem generi suo reddat affectum: fleat cum flentibus, & cum dolentium gemitibus ingemiscat: communicet cum indigentibus copias suas: benè valente corporis ministerio, ad malè jacentem inclinet se ægrotum; inter cibos suos numeret esurientium portionem, & in pallenti trementium nuditate se credat algere. Qui enim relevat temporalem miseriam laborantis, evadit æternum supplicium peccatoris.

Matt. 5. 7. Prov. 20. 9. Tam iniquus qui non juvat, quàm qui opprimit.

a Leg. inter incerta. b Fortè divitis. c Al. Quia quod alicui potest accidere.

Providenter igitur, Dilectissimi, à sanctis Patribus piéque dispositum est, ut in diversis temporibus quidam essent dies, qui devotionem fidelis populi ad collationem publicam provocarent: &, quia ad Ecclesiam maximè ab unoquoque opem quærente decurritur, fieret ex possibilitate multorum, voluntaria & sancta collectio, quæ per præsidentium curam necessariis serviret expensis. Ad cujus operis desideratum vobis, ut credimus, fructum dies vos vicinus invitat: accedentibus admonitionibus nostris, ut ad Ecclesias regionum vestrarum Sabbato proximè futuro misericordiæ munera deferatis. Et quia *hilarem datorem diligit Deus*, nemo sibi ampliùs, quàm substantia ejus permittit, indicat. Inter se & pauperem, æquus quisque sit judex. Removeat dis-

Cap. II. Collectarum origo. Ecclesiæ Parœciales. 2. Cor. 9. 7.

fidentiam [a] læta & secura miseratio; & qui egeno subvenit, Deo se impendere quod largitur intelligat. De quibuslibet substantiis, quarum utique non una mensura est, potest esse par meritum, si inter diversas conferentium quantitates, non sit minor cujusquam pietas, quàm facultas. Deus enim, apud quem non est acceptio personarum, similiter recipit & divitis munus & pauperis: quoniam novit quid singulis dederit, quidve non dederit; Et in die retributionis non modus judicabitur censuum, sed qualitas voluntatum. Per Christum Dominum nostrum.

a Edit. Remaneat diffidentium, &c.

SERMO XI.

De jejunio decimi mensis & collectis. I.

SYNOPSIS.

I. *Homo ideò conditus, ut suum imitetur autorem, & hoc Dei donum est.*

II. *Charitatem non Deum solum, sed & proximum complecti, ipsósque inimicos: quæ Christianæ charitatis latitudo est.*

III. *Omnibus Dei judiciis subditus quisque debet esse, nec minùs de inopia, quàm de abundantia gratias agere.*

IV. *Jejunio, Oratione & Eleemosinâ omnes virtutes comprehendi.*

Cap. I. Homo cur ad imaginē Dei sit cōditus. Gratiæ laus.

SI fideliter, Dilectissimi, atque sapienter creationis nostræ intelligamus exordium, inveniemus hominem ideò ad imaginem Dei conditum, ut imitator sui esset autoris: & hanc esse naturalem nostri generis dignitatem, si in nobis quasi in quodam speculo divinæ benignitatis forma resplendeat. Ad quam quotidie nos utique reparat gratia salvatoris, dum quod cecidit in Adam primo, erigitur in secundo. Caussa autem reparationis nostræ non est nisi misericordia Dei, quem non diligeremus, nisi nos prior ipse diligeret, & tenebras ignorantiæ nostræ, suæ veritatis luce discuteret. Quod per sanctum Isaïam Dominus [b] pronuncians, ait: *Addncam cæcos in viam quam ignorabant, & semitas quas nesciebant faciam illos calcare. Faciam illis tenebras in lucem, & prava in directa. Hæc verba faciam illis, & non relinquam eos.* Et iterùm, *Inventus sum*, inquit, *à non quærentibus me, & palàm apparui iis, qui me non interrogabant.* Quod quomodo impletum sit, Joannes Apostolus commemorat dicens: *Scimus, quoniam filius Dei venit, & dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum, & simus in vero filio ejus.* Et iterùm: *Nos ergo diligamus Deum: quoniam ipse prior dilexit nos.* Diligendo itaque nos Deus, ad imaginem suam nos reparat, & ut in nobis formam suæ bonitatis inveniat, dat unde ipsi quoque quod operatur, operemur, accendens scilicet mentium nostrarum lucernas, & igne nos suæ charitatis inflammans; ut non solùm ipsum, sed etiam quicquid diligit, diligamus. Nam si

b Forte prænuntians

Isai. 42. 16. Isai 65. 1. 1. Joan. 5. 20. 1. Joan. 4. 19.

Deus in nobis quod operamur operatur.

inter homines ea demum firma amicitia est, quam morum similitudo sociarit, cùm tamen parilitas voluntatum sæpe in reprobos tendat affectus: quantum nobis optandum atque nitendum est, ut in nullo ab iis, quæ Deo sunt placita, discrepemus? De quo dicit Propheta: *Quoniam ira in indignatione ejus, & vita in voluntate ejus:* quia non aliter in nobis erit dignitas divinæ majestatis, nisi imitatio fuerit voluntatis.

Ps. 29. 6.

Cap. II. Matth. 22. 37.

Dicente itaque Domino: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota mente tua: & diliges proximum tuum sicut teipsum:* suscipiat fidelis anima autoris sui atque rectoris immarcessibilem charitatem, totámque se etiam ejus subjiciat voluntati, in cujus operibus atque judiciis nihil vacat à veritate justitiæ, nihil à miseratione clementiæ. Quoniam etsi magnis quis laboribus & multis fatigetur incommodis, bona est illi caussa tolerandi, qui se adversis vel corrigi intelligit, vel probari. Charitatis verò istius pietas perfecta esse non poterit, nisi diligatur & proximus. Quo nomine non ii tantùm intelligendi sunt, qui nobis amicitia aut propinquitate junguntur, sed omnes prorsus homines, cum quibus nobis natura communis est, sive illi hostes sint, sive socii; sive liberi, sive servi. Unus enim nos conditor finxit, unus nos creator animavit; eodem cuncti cœlo & aëre, iisdem utimur diebus & noctibus; cúmque alii sint boni, alii mali; alii justi, alii injusti; Deus tamen omnibus largitor, omnibus est benignus, sicut Lycaoniis à Paulo & Barnaba Apostolis dicitur de providentia Dei: *Qui in præteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas. Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit, benefaciens eis de cœlo, dans pluviam & tempora fructifera, & implens cibo & justitia corda nostra.* Dedit autem nobis majores diligendi proximi caussas Christianæ gratiæ latitudo, quæ se per omnes partes totius orbis extendens, neminem despectat [a], dum docet neminem negligendum. Et meritò etiam inimicos diligi, & pro persecutoribus sibi præcipit supplicari, qui ex omnibus quotidie gentibus, fractis olivæ suæ ramis germen inserens oleastri, de inimicis reconciliatos, de alienis adoptivos, de impiis facit justos: *ut omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum: & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.*

Misericordia & veritas.

Proximus noster quis sit.

Act. 14. 15.

a Desperat. Cod Vict. Corb. & Thua. & Gaudiiv.

Matt. 5. 44. Rom. 11. 17. Philip. 2. 10.

Cap. III. De omnibus gratiæ agendæ.

Cùm ergo Deus bonos nos esse velit, quia bonus est, nihil nobis debet de ejus judiciis displicere. Nam non per omnia illi gratias agere, quid est aliud, quàm ex quadam eum parte reprehendere? Audet plerumque humana insipientia adversus creatorem suum, non solùm de inopia, sed etiam de copia murmurare: ut & cum aliquid non suppetit, querula, & cum quædam exuberant, sit ingrata. Multæ messis Dominus, horreorum suorum plenitudinem fastidivit, & ad copiam vindemiæ affluentis ingemuit: nec de magnitudine

Luc. 12. 16.

De Jejun. decimi mensis. Serm. I.

fructuum gratulatus, sed de vilitate conquestus est. Si autem parcior fuerit in susceptis terra seminibus, & castigatiore proventu vites oleæque defluxerint, accusantur anni, arguuntur elementa, & nec aëri parcitur, nec cœlo, cum fideles & pios discipulos veritatis nihil magis commendet & muniat, quàm perseverans in Deum, & indefessa laudatio, dicente Apostolo: *Semper gaudete, sine intermissione orate: in omnibus gratias agite. Hæc enim voluntas Dei est in Christo Jesu in omnibus nobis.* (Thess. 5. 16.) Hujus autem devotionis quemadmodum poterimus esse participes, nisi rerum varietas constantiam mentis exerceat: ut amor directus in Deum, nec inter secunda superbiat, nec inter adversa deficiat. Quod placet Deo, placeat & omnibus nobis. De omni mensura munerum ejus gaudeamus. Qui benè usus est magnis, utatur benè & modicis. Tam nobis copia, quàm parcitate consulitur. Nec in spiritalibus lucris angustiâ gravabimur fructuum, si fœcunditas non arescat animorum. Oriatur de cordis agro, quod terra non dedit. Semper illi, quod largiatur, occurrit, cui benè velle non deficit. Ad omnia igitur, Dilectissimi, opera pietatis, omnium nobis qualitas prosit annorum, nec benevolentiam Christianam difficultas temporalis impediat. Novit Dominus vasa hospitalis viduæ in opus pietatis suæ vacuata complere: novit aquas in vina convertere: novit de paucissimis panibus quinque millia esurientum saturare populorum. Et ille, qui in suis pascitur, quæ potuit augere dando, potest multiplicare sumendo. (4. Reg. 4. 5. Joan. 2. 9. Joan. 6. 9.)

Cap. IV. *Tria potissimum misericordiæ opera.* Tria verò sunt, quæ maximè ad religiosas pertinent actiones, Oratio scilicet, Jejunium, & Eleemosyna, quibus exercendis omne quidem tempus acceptum, sed illud est studiosiùs observandum, quod Apostolicis accepimus traditionibus consecratum: sicut etiam decimus hic mensis morem refert veteris instituti, ut tria illa, de quibus locutus sum, diligentiùs exequamur. (Dan. 4. 24.) Oratione enim propiciatio Dei quæritur, jejunio concupiscentia carnis extinguitur, eleemosynis peccata redimuntur: simúlque per omnia Dei in nobis imago renovatur, si & in laudem ejus semper parati, & ad purificationem nostram sine cessatione soliciti, & ad sustentationem proximi indesinenter sumus intenti. Hæc triplex observantia, Dilectissimi, omnium virtutum comprehendit effectus. Hæc ad imaginem & similitudinem Dei pervenit, & à Spiritu sancto inseparabiles facit. Quia in orationibus permanet fides recta, in jejunio innocens vita, in eleemosynis mens benigna. Quartâ igitur & sextâ feriâ jejunemus. Sabbato autem apud beatissimum Apostolum Petrum vigilias celebremus: qui & orationes, & jejunia, & eleemosynas nostras, precibus suis dignabitur adjuvare. (Intercessio sanctorum.) Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre & sancto Spiritu vivit & regnat in sæcula sæculorum, Amen.

De Jejun. decimi mensis. Serm. II. & III.

SERMO XII.

De jejunio decimi mensis, & collectis ejusdem. II.

SYNOPSIS.

Jejunium mensis Decimi cur institutum: ejusdem & Christianæ erga pauperes misericordiæ laus.

QUod temporis ratio & devotionis nostræ admonet consuetudo, pastorali vobis, Dilectissimi, solicitudine prædicamus, decimi mensis celebrandum esse jejunium, quo pro consummata perceptione omnium fructuum, Diligentissimè largitori eorum Deo continentiæ libamen offertur. (Jejunii efficacia.) Quid enim potest efficacius esse jejunio, cujus observantiâ appropinquamus Deo, & resistentes diabolo, vitia blanda superamus? Semper virtuti cibus jejunium fuit. De abstinentia prodeunt castæ cogitationes, rationabiles voluntates, salubriora consilia. Et per voluntarias afflictiones caro concupiscentiis moritur, virtutibus spiritus innovatur. Sed quia non solo jejunio animarum nostrarum salus acquiritur, jejunium nostrum misericordiis pauperum suppleamus. Impendamus virtuti, quod subtrahimus voluptati. Fiat refectio pauperis, abstinentia jejunantis. (Jejunio eleemosyna adjungenda.) Studeamus viduarum defensioni, pupillorum utilitati, lugentium consolationi, dissidentium paci. Suscipiatur peregrinus, adjuvetur oppressus, vestiatur nudus, foveatur ægrotus, ut quicunque nostrum de justis laboribus autori bonorum omnium Deo sacrificium hujus pietatis obtulerit, ab eodem regni cœlestis præmium percipere mereatur. Quartâ igitur & sextâ feriâ jejunemus. Sabbato autem apud beatum Petrum Apostolum pariter vigilemus, cujus suffragantibus meritis, quæ poscimus, impetrare possimus, per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre & sancto Spiritu vivit & regnat in sæcula sæculorum, Amen.

SERMO XIII.

De jejunio decimi mensis, & de eelemosynis ejusdem. III.

SYNOPSIS.

I. *Ager cordis quibus modis colatur ac fœcundetur.*

II. *Diabolum magis tunc in fideles sævire, cum bona opera vel indicuntur, vel exercentur.*

Cap. I.

IN Dominico agro, Dilectissimi, cujus operarii sumus, oportet nos prudenter atque vigilanter spiritalem exercere culturam, ut perseveranti industria, quæ legitimis temporibus sunt exequenda, curantes, de sanctorum

De Jejun. decimi mensis. Serm. III & IV.

operum fruge lætemur. Quæ si pigro ocio & inerti desidia negligantur, terra nostra nihil generosi germinis pariet, & spinis ac tribulis subdita, non producet quæ condenda sint horreis, sed quæ urenda sint flammis. Ager autem iste, Dilectissimi, rorante desuper gratia Dei, fide munitur, jejuniis exercetur, eleemosynis seritur, orationibus fœcundatur, ut inter plantationes rigationésque nostras, nullius amaritudinis radix pullulet, nec se incrementa cujusque noxiæ stirpis attollant, sed enecato omni semine vitiorum, convalescat seges læta virtutum. Ad quam diligentiam omni quidem nos tempore pietas [a] adhortatur, sed in his diebus, qui huic operi sunt specialiùs præstituri, major animositas & cura est excitanda ferventior, ne quod pium est agere non indictum, impium sit negligere prædicatum.

[a] Al. pietatis magister.

Cap. II. Decimi itaque mensis jejunium, ad quod charitatem vestram religioso proposito novimus præparatam, unanimiter auxiliante Christo celebrantes, hortamur monentes, ut unusquisque secundùm mensuram possibilitatis quam accepit à Deo, in bonis operibus enitescat. Quia & inimici nostri, qui nostra sanctificatione torquentur, in his diebus, quos ad majorem observantiam nobis dispositos esse noverunt, vehementiùs sæviunt, & subtiliore insidiantur astutia: ut aliis immittendo metum inopiæ de largitatis expensis, aliis immittendo tistitiam de labore jejunii, quamplurimos à consortio hujus devotionis abducant. Contra quas tentationes, Dilectissimi, vigilet in nobis pii cordis intentio, & à Christianis mentibus cogitationes diffidentiæ repellantur. Modicum est enim, quod pauperi satis est. Nec victus illius, nec vestitus onerosus est. Vile enim est, quod esurit: vile est, quod sitit: & nuditas quæ indiget operiri, non poscit ornari. Et tamen Dominus noster tam pius operum nostrorum arbiter, tam benignus est æstimator, ut etiam pro calice aquæ frigidæ sit præmium redditurus. Et quia justus inspector est animorum, non impendium solùm operis, sed etiam affectum est remuneraturus operantis, per Christum Dominum nostrum.

Diabolus benè operantibus magis insidiatur.

SERMO XIV.

De jejunio decimi mensis, & de eleemosynis ejusdem. IV.

SYNOPSIS.

I. *Triplex Orationis, jejunii & eleemosynæ remedium adversus tentationes diaboli & vulnera peccati.*

II. *Jejunii præceptum, sicut & præceptum dilectionis, non esse novæ legis gratiâ abrogatum: Eidem misericordiæ opera esse jungenda.*

Cap. I. Confidenter vos, Dilectissimi, ad opera pietatis hortamur, quia experimentis didicimus, libenter vos suscipere, quod monemus. Scitis namque, & Deo docente cognoscitis, ad æternum vobis gaudium profuturam divinorum observantiam mandatorum. In quibus exequendis quia humana fragilitas plerumque lassescit, & in multis per lubricum suæ infirmitatis offendit, misericors & pius Dominus remedia nobis & adjutoria [a] dedit, per quæ veniam obtinere possimus. Quis enim tot illecebras mundi, tot insidias diaboli, tot denique pericula suæ mutabilitatis evaderet, nisi clementia æterni regis mallet nos reparare, quàm perdere? Nam & qui jam redemti, jam regenerati, filii lucis effecti sunt, quamdiu tamen in hoc mundo, qui *totus in maligno positus est* detinentur; quamdiu infirmitati carnis corruptibilia & temporalia blandiuntur, non possunt istos dies sine tentatione transire. Nec facilè cuiquam provenit tam incruenta victoria, ut inter multos hostes frequentésque conflictus, etiamsi sit liber à morte, sit quoque immunis à vulnere. Curandis igitur læsionibus, quas sæpè incidunt, qui cum invisibili hoste confligunt, trium maximè remediorum est adhibenda medicina: in orationis instantia, in castigatione jejunii, in eleemosynæ largitate: quæ cum pariter exercentur, Deus propiciatur, culpa deletur, tentator eliditur. Et iis quidem præsidiis semper fidelis anima debet accingi, sed tunc studiosiùs præparari, cùm ii adsunt dies, qui propriè sunt ad hæc pietatis officia præstituti.

De Jejun. decimi mensis. Serm. IV.

[a] Al. Remedia nobis ad victoriam dedit. Cod. Corb.

Pugna continua Christianorum.

1. Joan. 5. 19

Cap. II. De quorum ordine est etiam decimi hujus mensis solenne jejunium quod non ideò negligendum est, quia de observantia veteris legis assumtum est, tanquam hoc de illis sit, quæ inter discretiones ciborum, inter baptismatum differentias, & avium pecudúmque hostias destiterunt. Illis enim quæ rerum futurarum figuras gerebant, impletis, quæ significaverunt finita sunt. Jejuniorum verò utilitatem Novi Testamenti gratia non removit: & continentiam corpori, atque animæ semper profuturam pia observatione suscepit. Quoniam sicut permanet apud intelligentiam Christianam: *Dominum Deum tuum adorabis: & illi soli servies.* Et, *Diliges proximum tuum sicut teipsum*, & cætera talium mandatorum: ita quod in eisdem libris de jejuniorum sanctificatione & curatione præceptum est, nulla interpretatione vacuatur. In omni enim tempore, omnibúsque diebus vitæ hujus sæculi, jejunia nos contra peccata faciunt fortiores, jejunia concupiscentias vincunt, tentationes repellunt, superbiam inclinant, iram mitigant, & omnes bonæ voluntatis affectus ad maturitatem totius virtutis enutriunt: si tamen in societatem sibi [a] benevolentiam charitatis assumant, & in operibus misericordiæ se prudenter exerceant. Jejunium enim sine eleemosyna, non tàm purgatio animæ, quàm carnis afflictio est: magísque ad avaritiam, quàm ad continentiam referendum est, quan-

Decimi mensis jejunium ex veteri Testamento assumtum.

Matt. 4. 10.

Matt. 22. 37.

Jejunii efficacia.

[a] Al. suam.

De Jejun. decimi mensis. Ser. V.

do aliquis sic à cibo abstinet, ut etiam à pietate se subducat. Nostra ergo jejunia, Dilectissimi, abundent fructibus largitatis, & in pauperes Christi benignis sint fœcunda muneribus. Nec tardentur in hoc opere mediocres, quia parum sit, quod possint de sua facultate decerpere. Novit Dominus omnium vires, & scit justus inspector, de qua mensura quisque quid tribuat. Dissimiles quidem substantiæ, similes erogationes habere non possunt: Sed æquatur plerumque merito, quod distat impendio; quia potest esse par animus, etiam ubi impar est census. Hæc itaque ut adjuvante Deo pia devotione curentur, Quartâ & Sextâ feriâ jejunemus; Sabbato verò apud beatum Petrum Apostolum vigilias celebremus, ut ejus orationibus adjuti, in omnibus misericordiam Dei mereamur.

SERMO XV.

De Jejunio decimi mensis, & de Eleemosynis ejusdem V.

SYNOPSIS.

I. *Divites & Deo gratias agant, qui opes eis largitur, & has cum pauperibus communicent.*

II. *Cur institutum decimi mensis jejunium. Efficax oratio, cui eleemosyna suffragatur.*

III. *Hæreticos diabolo ad corrumpendos fideles famulari sub Christiano nomine.*

IV. *Manichæorum hæresis omnium sordium sentina. Quid in eos Leo gessit Romæ.*

V. *Eosdem esse & fugiendos & prodendos.*

VI. *Zelo adversùs hæreticos gratiores fieri apud Deum orationes, jejunia & eleemosynas.*

Cap. I. Quid maximè gratia in corde operetur.

SUblimitas quidem, Dilectissimi, gratiæ Dei hoc quotidie operatur in cordibus Christianis, ut omne desiderium nostrum à terrenis ad cœlestia transferatur. Sed etiam præsens vita per Creatoris opem ducitur, & per ipsius providentiam sustinetur: quia idem est largitor temporalium, qui promissor est æternorum. Sicut ergo pro spe futuræ felicitatis, ad quam per fidem currimus, gratias Deo agere debemus, quod ad perceptionem tantæ præparationis evehimur: ita pro iis quoque commodis, quæ singulorum annorum revolutione consequimur, Deus à nobis honorandus atque laudandus est, qui sic terræ fœcunditatem ab initio dedit, sic pariendorum fructuum leges in quibúsque germinibus & seminibus ordinavit, ut nunquam sua instituta desereret, sed in rebus conditis benigna conditoris administratio permaneret. Quicquid ergo ad usus hominum segetes, vineæ, oleæque pepererint, totum hoc divinæ bonitatis largitate profluxit: quæ, elementorum qualitate variata, dubios agricolarum labores clementer adjuvit, ut utilitatibus nostris venti

Leges generales idē administrat qui & condidit.

& imbres, frigora & æstus, dies noctésque servirent. Non enim sibi ad effectus operum suorum humana ratio sufficeret, nisi plantationibus & rigationibus solitis Deus incrementa præberet. Unde plenum pietatis atque justitiæ est, ut de his quæ nobis cœlestis pater misericorditer contulit, nos quoque alios adjuvemus. Sunt enim plurimi, qui nullam in agris, nullam in vineis, nullam habent in oleis portionem, quorum inopiæ de ea, quam Dominus dedit, copia consulendum est: ut & ipsi nobiscum Deo pro terræ fœcunditate benedicant, & gaudeant possidentibus fuisse donata, quæ etiam pauperibus ac peregrinis fuerint facta communia. Felix est illud horreum, & omnium fructuum multiplicatione dignissimum, de quo egentium & debilium saturatur esuries, de quo relevatur necessitas peregrinorum, de quo desiderium fovetur infirmorum. Quos ideò sub diversis molestiis justitia Dei laborare permisit, ut & miseros pro patientiâ, & misericordes pro benevolentiâ coronaret.

Eleemosynæ fructus.

Cur Deus miseros esse sinat.

Cap. II.

Huic autem operi, Dilectissimi, cùm omnia opportuna sint tempora, hoc nunc præcipuè aptum est atque conveniens, in quo sancti Patres nostri divinitùs inspirati, decimi mensis sanxere jejunium: ut omnium fructuum collectione conclusa, rationabilis Deo abstinentia dicaretur, & meminisset quisque ita uti abundantiâ, ut & circa se abstinentior, & circa pauperes esset effusior. Efficacissima enim pro peccatis deprecatio est in eleemosynis atque jejuniis, & velociter ad divinas conscendit aures talibus oratio elevata suffragiis. Quoniam, sicut scriptum est, *animæ suæ benefacit vir misericors*, & nihil est uniuscujusque tàm proprium, quàm quod impendit in proximum. Pars enim corporalium facultatum, quæ indigentibus ministratur, in divitias transit æternas: & illæ opes de hac largitate pariuntur, quæ nullo usu minui, nullâ poterunt corruptione violari. *Beati namque misericordes quoniam ipsorum miserebitur Deus:* & ipse erit illis summa præmii, qui est forma præcepti.

Orationem eleemosynæ juvant.

Prov. 11. 17.

Mat. 5. 7.

Cap. III.

Inter hæc autem, Dilectissimi, opera pietatis, quæ nos Deo magis magisque commendant, dubium non est, quin hostis, noster, nocendi cupidus & peritus, acrioribus invidiæ stimulis incitetur: ut quos apertis & cruentis persecutionibus impugnare non sinitur, sub falsa Christiani nominis professione corrumpat, habens hæreticos huic operi servientes, quos à Catholica fide devios, sibique subjectos, militare in castris suis sub diversis erroribus fecit. Et sicut decipiendis primis hominibus ministerium sibi serpentis assumsit, ita horum linguas ad seducendos rectorum animos, veneno suæ falsitatis armavit. Sed iis insidiis, Dilectissimi, pastorali solicitudine, in quantùm Dominus auxiliatur, occurrimus. Et ne quid de sancto grege pereat, præcaventes, paternis vos denunciationibus admonemus, ut labia iniqua & linguam dolosam, à

Hæretici ministri diaboli.

Genes. 3. 1.

Ps. 119. 2.

De Jejun. decimi mensis. Serm. V.

quibus animam suam Propheta liberari postulat, declinetis; quoniam *sermo eorum*, sicut ait beatus Apostolus, *serpit ut cancer.* Humiliter irrepunt, blandè capiunt, molliter ligant, latenter occidunt. *Veniunt enim*, sicut Salvator prædixit, *sub vestitu ovium, intùs autem sunt lupi rapaces:* quia non possent veras & simplices oves fallere, nisi Christi nomine regerent rabiem bestialem. In iis autem omnibus operatur, qui cùm sit veræ illuminationis inimicus, in lucis se angelum transfigurat. Hujus arte Basilides, hujus Marcion callet ingenio, hoc duce agitur Sabellius, hoc præcipitatur rectore Photinus, hujus potestati famulatur Arrius, hujus spiritui servit Eunomius; tota denique bestiarum talium cohors hoc præside ab Ecclesiæ unitate discessit, hoc magistro à veritate descivit.

2. Tim. 2. 17. Matt. 7. 15.

Hæretici mentiuntur se Christianos.

Cap. IV. Manichæorum impietas.

Sed cùm in cunctis perversitatibus multiformem teneat principatum, arcem tamen sibi in Manichæorum struxit insania, & latissimam in eis aulam, in qua se exultantiùs jactaret, invenit; ubi non unius pravitatis speciem, sed omnium simul errorum impietatúmque mixturam generaliter possideret. Quod enim in paganis profanum, quod in Judæis carnalibus cæcum, quod in secretis magicæ artis illicitum, quod denique in omnibus hæresibus sacrilegum atque blasphemum est, hoc in istos, quasi in sentinam quandam cum omnium sordium concretione confluxit. Undè universas eorum impietates ac turpitudines enarrare, per longum est. Superat enim verborum copiam criminum multitudo; & quibus ad indicandum pauca sufficiunt, ut de iis quæ audieritis, etiam illa, quæ verecundè prætermittimus, æstimetis. De sacris tamen eorum, quæ apud illos tàm obscœna sunt, quàm nefanda, quod inquisitioni nostræ Dominus manifestare voluit non tacemus, ne quisquam putet nos de hac re dubiæ famæ & incertis opinionibus credidisse. Residentibus itaque mecum Episcopis ac Presbyteris, ac in eundem consessum Christianis viris ac nobilibus congregatis, Electos & Electas eorum jussimus præsentari. Qui cum de perversitate dogmatis sui, & de festivitatum suarum consuetudine multa reserarent, illud quoque scelus, quod eloqui verecundum est, prodiderunt, quod tantâ diligentiâ investigatum est, ut nihil minus credulis, nihil obtrectatoribus relinqueretur ambiguum. Aderant enim omnes personæ, per quas infandum facinus fuerat perpetratum, puella scilicet ut multum decennis, & duæ mulieres, quæ ipsam nutrierant, & huic sceleri præpararant. Præsto erat etiam adolescentulus vitiator puellæ, & Episcopus ipsorum detestandi criminis ordinator. Omnium par fuit horum & una confessio, & patefactum est execratum, quod aures nostræ vix ferre potuerunt. De quo ne apertiùs loquentes, castos offendamus auditus, Gestorum documenta sufficiunt, quibus plenissimè docetur nullam in hac secta pudicitiam, nullam honestatem, nullam penitùs reperiri castitatem; in qua lex est mendacium, diabolus religio, sacrificium turpitudo.

Manichæorum sacrificia.

Conventus Romanus contra Manichæos.

Eorumdem Electi & Electæ.

De Jejun. decimi mensis. Ser. V. Cap. V.

Hos itaque homines, Dilectissimi, per omnia execrabiles atque pestiferos, quos aliarum regionum perturbatio nobis intulit crebriores, ab amicitia vestra penitùs abdicate; vósque præcipuè, mulieres, à talium notitiâ & colloquiis abstinete: ne dum fabulosis narrationibus incautus delectatur auditus, in diaboli laqueos incidatis. Qui sciens, quòd primum virum mulieris ore seduxerit, pérque femineam credulitatem omnes homines à paradisi felicitate dejecerit, vestro nunc quoque sexui securiore insidiatur astutia, ut eas quas sibi potuerit per ministros suæ falsitatis illicere, & fide spoliet & pudore. Illud quoque vos, Dilectissimi, obsecrans moneo, ut si cui vestrum innotuerit, ubi habitent, ubi doceant, quos frequentent, & in quorum societate requiescant, nostræ solicitudini fideliter indicetis: quia parùm prodest unicuique, quod protegente Spiritu sancto ab istis ipse non capitur, si cùm alios capi intelligit, non movetur. Contra communes hostes pro salute communi, una omnium debet esse vigilantia: ne de alicujus membri vulnere etiam alia possint membra corrumpi: & qui tales non prodendos putant, in judicio Christi inveniantur rei de silentio, etiamsi non contaminantur assensu.

Hæretici prodendi sunt.

Cap. VI.

Assumite igitur religiosæ solicitudinis pium zelum, & contra sævissimos animarum hostes, omnium fidelium cura consurgat. Idcóque enim misericors Deus quandam nobis partem prodidit hominum noxiorum, ut manifestato periculo, excitaretur diligentia cautionis. Non sufficiat, quod actum est, sed eadem inquisitio perseveret: quæ hoc auxiliante Deo consequitur, ut non solùm, qui recti sunt, incolumes perseverent, sed etiam multi qui diabolica seductione decepti sunt, ab errore revocentur. Vestræ autem orationes & eleemosynæ, atque jejunia, misericordi Deo per hanc ipsam devotionem sacratiùs offerentur: cum etiam hoc opus fidei ad omnia officia pietatis accesserit. Quartâ igitur & Sextâ feriâ jejunemus: Sabbato autem apud præsentem beatissimum Apostolorum Petrum vigilias celebremus. Qui, sicut experimur & credimus, pro commendatis sibi à Domino ovibus indesinenter pastorales prætendit excubias: exoratus deprecationibus suis, ut Ecclesia Dei, quæ ipsius est prædicationibus instituta, ab omni errore sit libera: Per Christum Dominum nostrum, Amen.

Intercessio sanctorum.

SERMO

De Jejun. decimi mensis, Serm. VI.

SERMO XVI.

De Jejunio decimi mensis, & de Eleemosynis ejusdem VI.

SYNOPSIS.

I. *Jejunium à lege veteri in novam translatum & Deo ex grati animi sensu deberi & orationem efficaciorem efficere.*

II. *Pium fœnus cum Deo exercendum: Fœnus verò quàm injustè & impiè ab hominibus exigatur.*

III. *Quilibet sequatur ex fœnore eventus semper mala est ratio fœnerantis.*

IV. *Aliquorum abundantiam & aliorum inopiam ad hoc esse ordinatam, ut dives Dei bonitatem imitetur.*

Cap. I.

EVangelicis sanctionibus, Dilectissimi, multum autoritatis [a] præbet doctrina legalis; cum quædam de mandato veteri ad novam observantiam transferuntur, & ex ipsa Ecclesiastica devotione demonstratur, quod Dominus Jesus-Christus *non venit legem solvere, sed adimplere.* Cessantibus enim significationibus, quibus salvatoris nostri nuntiabatur adventus, & peractis figuris, quas abstulit ipsa præsentia veritatis, ea quæ vel ad regulas morum, vel ad simplicem Dei cultum ratio pietatis instituit, in eadem apud nos forma, in qua sunt condita, persèverant: & quæ utrique testamento erant congrua, nullâ sunt commutatione variata. Ex iis autem est etiam decimi mensis solenne jejunium, quod à nobis nunc annua est consuetudine celebrandum: quia plenum justitiæ est atque pietatis, gratias divinæ agere largitati pro fructibus, quos in usus hominum secundùm summæ providentiæ temperamentum terra produxit. Quod ut promto animo nos facere monstremus; non solùm continentiam jejunii, sed etiam eleemosynarum curam oportet assumi: ut de terra quoque cordis nostri, germen justitiæ & fructus charitatis oriatur, & misericordiam Dei pauperum ipsius miserendo mereamur. Efficacissima enim est ad exorandum Deum postulatio, cui pietatis opera suffragantur: quoniam qui suum ab inope non avertit animum, citò ad se Domini convertit auditum, dicente Domino: *Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est: Dimittite, & dimittetur vobis.* Quid hac justitia benigniùs? Quid hac retributione clementius, ubi sententia judicaturi in potestate ponitur judicandi? *Date,* inquit, *& dabitur vobis.* Quàm citò, diffidentiæ solicitudo, & avaritiæ est amputata cunctatio: ut quod redditurum se promittit veritas, secura expendat humanitas.

[a] al. utilitatis. Ita Gaudii-val.

Matt. 5. 17. Vetus lex in nova impletur.

Leges naturæ temperat providentia Dei.

Luc. 6. 36. Eleemosynarum utilitas.

Luc. 6. 38.

Cap. II.

Constans esto, Christiane largitor: da quod accipias, sere quod metas, sparge quod colligas. Noli metuere dispendium, noli de dubio suspirare proventu. Substantia tua cùm benè erogatur, augetur: & concupiscere justum misericordiæ lucrum, æterni quæstus est sectari commercium. Munerator tuus vult te esse munificum, & qui dat ut habeas, mandat ut tribuas; dicens: *Date & dabitur vobis.* Amplectenda est tibi promissionis istius gratulanda conditio. Quamvis enim non habeas, nisi quod acceperis; non potes tamen non habere quod dederis. Qui ergo pecunias amat, & multiplicare opes suas immodicis optat augmentis, hoc potiùs sanctum fœnus exerceat, & hac usurarum arte ditescat, ut non hominum laborantium captet necessitates, ne per dolosa officia laqueos incidat insolubilium debitorum, sed illius sit creditor, illius fœnerator, qui dicit: *Date & dabitur vobis, & quâ mensurâ mensi fueritis, eâdem remetietur vobis.* Infidelis autem & iniquus est etiam sibi, qui quod æstimat diligendum, non vult habere perpetuum. Quantalibet condat & congerat, inops de hoc mundo & egenus abscedet, dicente David Propheta: *Quoniam cum interierit non accipiet omnia, neque descendet cum eo gloria ejus.* Qui si benignus esset animæ suæ, illi bona sua crederet, qui & idoneus fidejussor est pauperum, & largissimus redditor usurarum. Sed injusta & impudens avaritia, quæ beneficium se dicit præstare cum decipit, non credit Deo veraciter promittenti, & credit homini trepidè [a] paciscenti: Dúmque certiora existimat præsentia quàm futura, meritò in hoc frequenter incurrit, ut ei cupiditas injusti lucri non injusti caussa sit damni.

Pia usura.

Psal. 48. 18.

Impudens fœneratorum avaritia.

[a] al. tepidè.

Cap. III. 1.

Undè quilibet sequatur eventus [1], mala semper est ratio fœnerantis, cui pecuniam

[1]. *Undè quilibet sequatur eventus, mala semper est ratio fœnerantis, &c.*) Tam evidenter hoc loco evertitur dogma novitium de libera cum divitibus fœnerandi facultate (in quod nonnullos è Catholicis abripi dolendum) ut Leonis doctrinam attentiùs considerare operæ sit pretium. Clarum est igitur eum non illud modò fœnus insectari, quod cum pauperibus exercetur, sed omnem omninò usuram ab eo reprobari. Primùm enim ea Scripturæ loca adducit, quæ omnem usuram damnant, nec de pauperibus habent quicquam peculiare. 2. eum damnat, qui hominum laborantium captat necessitates, ut multiplicet opes suas immodicis augmentis: quod vix ex nummo à pauperibus accepto evenit; sed potiùs ex copiosis lucris, quæ percipiuntur dùm laborantium, id est, negotiantium necessitates aliquis captat, & commodatam pecuniam immodicis lucris auctam recipit. 3. Eorum rationem refutat, qui beneficium se præstare contendunt cum negotiantibus suam pecuniam dant ad usuram: tale enim beneficium vocat *dolosa officia, dolosum quæstum, injustam & impudentem avaritiam, quæ beneficium se dicit præstare cum decipit, cupiditatem injusti lucri, &c.* 4. Generatim pronunciat *fœnus pecuniæ funus esse animæ*: fugiendum protsùs esse iniquitatem fœnoris, & à sancto monte Dei esse extraneum, qui dolosum quæstum de pecuniæ suæ captat usuris. 5. Ait fœneratorem, *aut miserum esse amittendo quod dedit, aut miseriorem accipiendo quod non dedit.* Ubi ostendit in eo propriè usuræ iniquitatem censeri, quòd quis accipit quod non dedit, contra generalem Dei sententiam, quæ, ut S. Ambrosius lib. de Tobia scribit, *omnia sortis excludit augmentum. Usura enim,* ut definit Hieronymus, *est plus accipere quàm dare.* 6. Denique quàm infirmæ sint ratiunculæ, quas avaritiæ suæ obtendunt fœneratores, ex his verbis collige: *Quilibet sequatur eventus mala semper est ratio fœnerantis, cui pecuniam & minuisse & auxisse peccatum est.* Undè ex mente Leonis, sive hoc fœnus in commodum ejus cedere videatur, qui mutuò accipit, sive in damnum, sive cum periculo damnóque dantis, sive cum lucro, semper est mala ratio fœnerantis. Vide & ejusdem Epistolam 3. al. 1. c. 3 & 4 ubi nulla pauperum mentione facta, generali sententiâ damnat omnes qui usurariam exercent pecuniam & fœnore volunt ditescere, doléique hoc in eos cadere, qui Christiani appellari cupiunt.

De Jejun. decimi mensis. Ser. VI.

& minuisse, & auxisse peccatum est: ut aut miser sit amittendo quod dedit, aut miserior accipiendo quod non dedit. Fugienda prorsùs est iniquitas fœnoris: & lucrum, quod omni caret humanitate, vitandum est. Multiplicatur quidem facultas injustis & tristibus incrementis, sed mentis substantia contabescit: quoniam FOENUS pecuniæ, funus est animæ. Quid enim de hujusmodi hominibus sentiat Deus, sacratissimus Propheta David manifestat. Qui cùm diceret, *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo?* responso divinæ vocis instruitur, & eum ad æternam requiem pertinere cognoscit, *qui* inter alias piæ conversationis regulas, *pecuniam suam non dedit ad usuram:* & à tabernaculo Dei ostenditur alienus, & à sancto monte ejus extraneus, qui dolosum quæstum de pecuniæ suæ captat usuris: & dum per aliena cupit damna ditari, æterna dignus est egestate puniri.

Psal. 14. 1.

Cap. IV. Vos itaque, Dilectissimi, qui ex toto corde promissionibus Domini credidistis, fugientes avaritiæ lepram immundissimam, donis Dei piè & sapienter utimini. Et quoniam de ipsius largitate gaudetis, date operam ut possitis gaudiorum vestrorum habere consortes. Multis enim, quæ vobis suppetunt, desunt, & in quorumdam indigentia, materia vobis data est divinæ bonitatis imitandæ: ut per vos etiam in alios beneficia divina transirent, & benè dispensantes temporalia, acquireretis æterna. Quartâ igitur & Sextâ Feriâ jejunemus: Sabbato autem apud beatissimum Petrum Apostolum vigilemus, cujus orationibus nobis per omnia obtineatur divina protectio, per Christum Dominum nostrum. Amen.

SERMO XVII.

De Iejunio decimi mensis & Eleemosynis. VII.

SYNOPSIS.

I. *Animam licet regeneratam, & ex se in deteriora declivem, & ex Dei benignitate pluribus munitam esse præsidiis.*

II. *Communem toti Ecclesiæ abstinentiam indici, ut & à parte & à soliditate diabolus superetur.*

III. *Sterilem arborem Christus damnavit, ut misericordiæ opera commendaret. Ut homo Christianus impugnetur assiduè, quæque sint piorum arma contrà invisibiles hostes.*

Cap. I. 1. PRæsidia, 1 Dilectissimi, sanctificandis mentibus nostris atque corporibus divinitùs instituta, ideò cum dierum temporúmque curriculis sine cessatione reparantur, ut infirmitatum nostrarum ipsa nos medicina commoneat. Natura quippè mutabilis, & de peccati labe mortalis, licet etiam jam redemta, & sacro Baptismate sit renata, in quantum est passibilis, in tantum est ad deteriora proclivis, corrumperetúrque carnali desiderio, nisi spiritali muniretur auxilio: quia sicut illi nunquam deest undè corruat, ita semper præsto est, undè subsistat, dicente Apostolo: *Fidelis enim Deus, qui vos non patietur tentari supra id, quod potestis, sed faciet proventum, ut possitis sustinere.* Quamvis ergo Dominus protegat bellatores [a], & milites suos ille, qui potens est in prælio, cohortetur, & dicat: *Nolite timere, quia ego vici mundum;* sciendum tamen est, Dilectissimi, hoc incitamento formidinem sublatam esse, non pugnam; & retuso [b] aculeo timoris, caussam manere certaminis, quod ab hoste versuto, terribiliter quidem furore persecutionis movetur, sed innocentibus specie pacis infertur. Ubi enim in aperto sunt pugnæ, in manifesto sunt & coronæ. Et hoc ipsum alit atque accendit patientiæ fortitudinem, quod sicut proxima est tribulatio, ita est & vicina promissio. Cessantibus verò publicis impugnationibus impiorum, & à cædibus se ac suppliciis fidelium diabolo continente; ne pertinacia crudelitatum, multiplicatio nostrorum fieret triumphorum, fremens adversarius cruentas inimicitias ad quietas convertit insidias: ut quos vincere fame & gelu, ferróque non poterat, ocio tepefaceret [c], cupiditatibus irretiret, ambitione inflaret, voluptate corrumperet.

Quid sit anima etiã regenerata, sine Dei auxilio.

1. Cor. 10. 13.

a bellatores. Vict. & Corb.

Ps 23. 8. Ioan. 16. 33.

Pugnat dũ homini continuè.

b retunso Cod. Gaud. Vict. & regii duo retonso Corb.

c edit. tabefaceret. Utrumque in mss. Gaudiival.

Cap. II. Sed his [d] atque aliis omnibus destruendis habet acies Christiana potentes munitiones & arma victricia, dum instruente milites suos Spiritu veritatis, mansuetudo iram, largitas avaritiam, benignitas extinguit invidiam. Commutante ergo dexterâ Excelsi corda multorum, rediit in novitatem vetustas, & de famulis iniquitatis ministri prodiere justitiæ. Subegit luxuriam continentia, humilitas arrogantiam propulsavit: & qui impudicitia sorduerant, castitate nituerunt. His autem conversionibus, Dilectissimi, per providentiam gratiæ Dei addita sunt sancta jejunia, quæ in quibusdam diebus ab universa Ecclesia devotionem observantiæ generalis exigerent. Quamvis enim pulchrum sit atque laudabile, ut singula quæque membra corporis Christi propriis ornentur officiis; excellentioris tamen est actionis sacratiorísque virtutis, cùm in unum propositum piæ plebis corda concurrunt: ut illi cui sanctificatio nostra supplicium est, non solùm à parte, sed etiam à soliditate superetur. Cui nunc operi, Dilectissimi, decimus mensis offertur, admonens quodammodo pro qualitate temporis sui, ne quisquam frigore infidelitatis obtorpeat, sed potiùs charitatis spiritu concalescat. Quoniam & per ipsa elementa mundi, tanquam per publicas paginas, significationem divinæ voluntatis accipimus: nec unquam cessat superna eru-

d edit. add. malis.

Arma Christianorum.

1. *Præsidia*) Addunt editi Codices omnes & mss aliqui *militiæ Christianæ*, quæ verba desiderantur in MSS. Codd. Regiis tribus, Corbei. & Vict. quod ideò moneo, ne quis illorum omissionem Typographis adscribat.

De Jejun. decimi mensis. Serm. VIII. Cap. III.

ditio, quando etiam de iis quæ nobis famulantur, imbuimur.

Præter illam namque Apostolicam sententiam, qua homines fructu pietatis carentes vacuis arboribus comparantur, etiam illa ficus nobis cavenda est de suæ infœcunditatis exemplo, quam Dominus Jesus, sicut Evangelium refert; nihil habentem quod esuriens sumeret, perpetuâ sterilitate damnavit: ut intelligeremus, quoniam qui esurientem non refovet, illi denegat cibum, qui quod pauperi est datum, sibi dixit impensum. Et hujus maledictionis arbores erunt, quibus à judicante dicetur: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, quem præparavit Pater meus diabolo, & Angelis ejus. Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare: Sitivi, & non dedistis mihi bibere*, &c. Quæ ideò singula recoluntur; ut advertamus non futurum extrà misericordiam, qui vel partem horum operum fuerit executus. Anima autem neminem juvans, erit arbor non habens poma, cùm totius pietatis [a] invenietur aliena. Decimi ergo mensis jejunium, quod hyemalis est temporis, ad agriculturam nos mysticam vocat; quâ segetum & palmitum atque arborum vires, quibus humana sustentatur infirmitas, spiritalibus studiis excolantur: ut Dominicus ager suis ditetur impendiis, & quem nunquam expedit esse sine fructu, de propria fiat ubertate fœcundior. Quod utique intelligit sanctitas vestra, ad totius Ecclesiæ profectum esse referendum, quorum in fide germen est, in spe incrementum, in charitate maturitas: quia castigatio corporis, & instantia orationis; tunc veram obtinent puritatem; cum eleemosynarum sanctificatione nitescunt, dicente Domino: *Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis*. Quartâ igitur & Sextâ feriâ jejunemus: Sabbato autem apud beatissimum Petrum Apostolum vigilias celebremus, ipso præstante & adjuvante, qui cum Patre & sancto Spiritu vivit & regnat per omnia sæcula sæculorum, Amen.

Pœna eorum, qui eleemosynas non fecerunt. Mat. 25. 41.

a *ita tres MSS. in vulg. vero & mss. Gaud. totius fructu pietatis.*

Luc. 11. 41.

SERMO XVIII.

De jejunio decimi mensis & Eleemosynis: VIII.

SYNOPSIS.

I. *Abstinentia Domino viam parat & mentem erigit ad cœlestia.*

II. *Cur quatuor temporum jejunia instituta, quibus & subjungendum jejunium à vitiis.*

III. *Impendendum esse charitati, quod deliciis subtrahitur, Deóque omnia referenda. Jejuniorum Christianorum tempora quæ sint, deque duplici jejunio.*

Cap. I.

CUm de adventu regni Dei & de mundi fine ac temporum, discipulos suos Salvator instrueret, totámque Ecclesiam suam in Apostolis erudiret; *Cavete*, inquit, *ne fortè graventur corda vestra in crapulâ, & ebrietate, & cogitationibus sæcularibus*. Quod utique præceptum, Dilectissimi, ad nos specialiùs pertinere cognoscimus; quibus denunciatus dies, etiam si est occultus, non dubitatur esse vicinus. Ad cujus adventum omnem hominem convenit præparari: ne quem aut ventri deditum, aut curis sæcularibus inveniat implicatum. Quotidiano enim, Dilectissimi, experimento probatur, potus satietate aciem mentis obtundi, & ciborum nimietate vigorem cordis hebetari: ita ut delectatio edendi, etiam corporum contraria sit saluti, nisi ratio temperantiæ obsistat illecebræ, & quod futurum est oneri, subtrahat voluptati. Quamvis enim sine anima nihil caro desideret, & indè accipiat sensus, undè sumit & motus; ejusdem tamen est animæ, quædam subditæ sibi negare substantiæ, & interiori judicio, ab inconvenientibus exteriora frænare, ut à corporeis cupiditatibus sæpiùs libera, in aula mentis possit divinæ vacare sapientiæ, ubi omni strepitu terrenarum silente curarum, in meditationibus sanctis, & in deliciis lætetur æternis. Quod si in hac vita difficilè est continuari, potest tamen frequenter assumi, ut sæpiùs ac diutiùs spiritalibus potiùs quàm carnalibus occupemur; & cum melioribus curis majores impendimus moras, ad incorruptibiles divitias, etiam temporales transeant actiones.

De Jejun. decimi mensis. Serm. VIII.

Luc. 21. 43.

Intemperantiæ malum.

Animæ corpus debet esse subjectum.

Cap. II.

Hujus observantiæ utilitas, Dilectissimi, in Ecclesiasticis præcipuè est constituta jejuniis, quæ ex doctrina sancti Spiritus, ita per totius anni circulum distributa sunt; ut lex abstinentiæ omnibus sit adscripta temporibus. Siquidem jejunium Vernum in Quadragesimâ, Æstivum in Pentecoste, Autumnale in mense septimo, Hyemale autem in hoc, qui est decimus celebramus; intelligentes divinis nihil vacuum esse præceptis, & verbo Dei ad eruditionem nostram omnia elementa servire: dum per ipsius mundi cardines, quasi per quatuor Evangelia, incessabiliter discimus, quod & prædicemus & agamus. Dicente enim Propheta: *Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum. Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam*: quid est, per quod veritas nobis non loquitur? Ipsius voces in die, ipsius audiuntur in nocte: & pulchritudo rerum unius Dei opificio conditarum, non desinit cordis auribus magistram insinuare rationem: ut invisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciantur, & non creaturis, sed creatori omnium serviatur. Cùm ergò universa vitia per continentiam destruantur, & quicquid avaritia sitit, quicquid superbia ambit, quicquid luxuria concupiscit, hujus virtutis soliditate superetur, quis non intelligat, quantum nobis per jejunia conferatur? in quibus

Quatuor jejunii tempora ab Ecclesia per totum annum descripta.

Quadragesimæ observatio.

Psal. 18. 2.

Rom. 1. 20.

Jejunii utilitas.

De Jejun. decimi mensis. Serm. VIII.

indicitur, ut non solùm à cibis, sed etiam ab omnibus carnalibus desideriis temperetur. Alioqui superfluum est suscipere esuriem, & iniquam non deponere voluntatem; reciso affligi cibo, & à concepto non desinere peccato. Carnale est, non spiritale jejunium, ubi soli corpori non parcitur, & in iis quæ omnibus deliciis nocentiora sunt, permanetur. Quid prodest animæ foris agere quasi dominam, & intus servire captivam? membris propriis imperare, & jus propriæ libertatis amittere? Et meritò plerumque patitur famulam rebellantem, quæ non reddit Domino debitam servitutem. Jejunante ergò corpore ab escis, mens jejunet à vitiis, & curas cupiditatésque terrenas regis sui lege dijudicet.

Jejunium corporale absque spiritali non prodest.

Cap. III. Suprema morum regula.

Meminerit primam dilectionem Deo, secundam deberi proximo, omnésque affectus suos hac regula dirigendos: ut nec à cultu recedat Domini, nec ab utilitate conservi. Quomodo autem Deus colitur, nisi ut quod ipsi placet, placeat & nobis; nec ab ejus imperio noster unquam resultet affectus? quoniam si hoc, quod ille vult volumus, ab illo sumet infirmitas nostra virtutem, à quo ipsam accepimus voluntatem: *Deus est enim*, sicut ait Apostolus, *qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate:* Nec superbiâ denique homo inflabitur, nec desperatione frangetur: si bonis divinitùs datis, in gloriam dantis utatur; & ab iis desideria sua revocet, quæ sibi nocitura cognoscit. Abstinens enim ab invidiæ malignitate, à luxuriæ dissolutione, à perturbatione iracundiæ, à cupiditate vindictæ, purificabitur veri sanctificatione jejunii, & incorruptibilium deliciarum voluptate pascetur, ut per usum spiritalem etiam terrenas copias in cœlestem noverit transferre substantiam; non sibi condendo, quæ acceperit, sed magis magisque multiplicando quod dederit. Undè paternæ charitatis affectu dilectionem vestram monemus, ut jejunium decimi mensis fructuosum vobis eleemosynarum largitate faciatis, gaudentes, quod per vos Dominus pauperes suos pascit & vestit. Quibus utique posset eas, quas vobis contulit, tribuere facultates, nisi pro ineffabili misericordia sua, & illos justificare vellet de patientia laboris, & vos de opere charitatis. Quartâ igitur & sextâ Feriâ jejunemus: Sabbato autem apud beatissimum Apostolum Petrum vigilias celebremus, qui & orationes, & jejunia, & eleemosynas nostras precibus suis dignabitur adjuvare, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre & sancto Spiritu vivit & regnat in sæcula sæculorum, Amen.

Bonum velle à Domino accipimus. Philip. 2. 13.

Cur divitiæ non omnibus datæ.

Intercessio sanctorum.

De Jejun. decimi mensis. Ser. IX.

SERMO XIX.

De decimi mensis Jejunio IX.

a Ex MS. Cod. Nicolai Fabri, qui ex D. Thuani Bibliotheca ad Colbertinã transſlatus est.

SYNOPSIS.

I. *Alia in lege pro tempore instituta, alia etiam in nova lege permansura, quale jejunium & omnia præcepta moralia.*

II. *Jejunium decimi mensis Ecclesiasticis regulis præscriptum pro agendis Deo de perceptis terræ fructibus, gratiis. Terræ fæcunditatem ubertas animorum æmuletur, ut Dei homo sit imitator.*

III. *Omnia præcepta continet charitas, quâ homo à bestia discernitur. Sic diligendus proximus à nobis, quomodo nos à Deo. A misericordiæ operibus ne pauper quidem excluditur.*

Cap. I.

Dispensationes misericordiæ Dei, quas Salvator noster pro humani generis reparatione suscepit, ita sunt, Dilectissimi, divinitùs ordinatæ, ut Evangelium gratiæ velamen legis tolleret, non instituta destrueret. Undè custodienda nobis est Dominica illa sententia, quâ dixit se non venire legem solvere, sed implere, ut nos quoque huic regulæ, quantùm donante Deo possumus, serviamus: scientes nihil esse de veteris testamenti constitutionibus negligendum, si vigilanter studeamus agnoscere, quid ibi transiturâ obumbratione velatum, quid permansurâ actione sit conditum. Nam discretio a ciborum & hostiarum, circumcisio carnis, differentia baptismatum, & observatio baptismorum, non adhuc sub figuratis significationibus sunt agenda, quæ etiam sunt rebus ipsis, quæ significabantur, impleta: mandata verò & præcepta moralia sicut sunt edita perseverant, quia non aliud insinuant, quàm loquuntur, & apud Christianam devotionem augmento crescunt, non cessatione deficiunt. Diligere itaque Deum & proximum, honorare patrem & matrem, non adorare Deos alienos, & cætera, quæ aut terribiliter sunt prohibita, aut salubriter imperata, non aliter ex legalibus institutis, quàm ex Evangelicis veneramur edictis, ut quamvis multa accesserint ex novitate gratiæ, nihil tamen imminutum sit de antiquitate justitiæ. Undè meritò disposuerunt Apostolicæ sanctiones, ut veterum jejuniorum utilitas permaneret, 1 & licet Ecclesiæ consuetudo prolixioribus se castigationibus exercere didicisset, amplecteretur tamen continentiæ sanctificationem ex lege venientem: quibus enim donatum erat posse, quod majus est, indecens fuit non celebrare quod minùs est.

Quid de veteri lege retinendum.

a al. distinctio.

Jejunia Apostolicis sanctionibus disposita.

1. *Et licet Ecclesiæ consuetudo prolixioribus se castigationibus exercere didicisset, &c.)* Viderint quâ ratione doctrinam suam cum sanctorum Patrum documentis conciliare possint post-

De Jejun. decimi mensis. Ser. IX.

rioris ævi Theologi, qui ex legis gratiæ perfectione breviores jejuniorum hodiernorum castigationes prolixioribus præferunt. Ita argumentatur Alexander Alensis part 4. quæst. 28. de jejunio, membro 7. art. 2. *Hora*, inquit, *refectionis magis congrua tempore jejunii est hora nona, quàm usque ad vesperam... Debuit Ecclesia tenere medium, ut tempore jejunii reficeremur tempore medio.* Magistri sui premit vestigia S. Thomas 2. 2. quæst. 147. art. 7. ad 1. *Ad primum ergo*, inquit, *dicendum, quod status veteris Testamenti comparatur nocti, status verò novi Testamenti, diei: secundùm illud ad Rom. 13. Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Et ideò in veteri Testamento jejunabant usque ad noctem, non autem in novo Testamento.* Aliter philosophatur Leo noster in præsenti Sermone *Mandata*, inquit, *& præcepta moralia, sicut sunt edita perseverant, quia non aliud insinuant quàm loquuntur, & apud Christianam devotionem augmento crescunt, non cessatione deficiunt.* Et infrà, *Quamvis multa accesserint ex novitate gratiæ, nihil tamen imminutum de antiquitate justitiæ.* Consequenter prolixiores castigationes exercere, Ecclesiæ consuetudinem esse demonstrat egregiâ istâ ratione: *Quibus enim donatum erat posse quod majus est, indecens fuit non celebrare quod minus est.* In eundem sensum scribit Serm 14. de Pass. c 5. *In præceptis*, inquit, *moralibus nulla prioris Testamenti decreta reprobata, sed Evangelico magisterio multa sunt aucta: ut perfectiora & lucidiora essent dantia salutem, quàm promittentia salvatorem* V. serm 6. de jejunio. 10. mensis c 1. Ut verò cum duobus coævis Theologicæ Scolasticæ primatibus, duos æquales antiquioris Theologiæ Patres conferamus, Leoni succinentem Salvianum audiamus. lib. 2. ad Ecclesiam Catholicam ubi hæc habet, ante medium. *Sed quærit fortasiè*, inquit, *aliquis, quid sit quod nunc plus exigat Deus à Christianis per Evangelium quàm à Judæis ante per legem? Aperta istius rei ratio est. Ideò enim majora nunc Domino nostra solvimus, quia majora debemus: Judæi quippè habebant quondam umbram rerum, nos veritatem, &c.* & ante aliquot lineas. *Plus tunc indulgentiæ erat & plus licentiæ; tunc esus carnium prædicabatur, nunc abstinentia; tunc in omni vita jejuniorum paucissimi dies, nunc quasi unum jejunium vita omnis, &c.*

Cap. II.

Hac ergo ratione, Dilectissimi, evidenter instructi Ecclesiasticis regulis jejunium decimi mensis adjungimus, idque devotioni vestræ, sicut est moris, indicimus; quoniam plenum pietatis, plenúmque justitiæ est, ut terrenorum fructuum perceptione conclusa agantur Deo gratiæ, & sacrificium ei misericordiæ cum jejunii immolatione solvatur. Gaudeat quisque de copia sua, & multa se horreis suis intulisse lætetur, sed ita ut de abundantiâ ejus etiam à pauperibus gaudeatur. Fœcunditatem segetum, fluenta vitiûm, partus arborum, ubertas imitetur animorum: quod dedit terra, dent corda: ut possimus dicere cum Propheta: *Terra nostra dedit fructum suum.* Deus námque verus & summus agricola non solùm corporalium, sed etiam spiritualium auctor est fructuum, & utraque semina, utraque plantaria duplici novit exercere cultura: dans agris profectus germinum, dans animis incrementa virtutum, quæ sicut ab una providentia sumsere principium, ità ad unius operis vocant effectum. Homo enim ad imaginem & similitudinem Dei factus nihil habet in naturæ suæ honore tàm proprium, quàm ut bonitatem sui imitetur autoris; qui donorum suorum, sicut misericors largitor est, ita est & justus exactor, volens nos operum suorum esse consortes: ut quamvis nullam nos valeamus creare naturam, possimus tamen acceptam per Dei gratiam exercere materiam; quia non ità usui nostro bona terrena collata sunt, ut carnalium tantùm sensuum voluptati satietatique servirent; alioquin nihil à pecudibus, nihil distaremus à bestiis, quæ alienis necessitatibus consulere nesciunt, & solam sui ac suorum fœtuum curam habere noverunt.

Ps. 61. 6.

Cur homo sit ad imaginem Dei conditus.

De Jejun. decimi mensis. Ser. IX. Cap. III.

Animalia igitur carentia intellectu nullo sunt erudita mandato, nec acceperunt legem, quæ non accepere rationem; ubi autem est illuminatio rationis, ibi est & disciplina pietatis, quæ dilectionem & Deo debet & proximo. Non enim aliter probatur homo amator esse sui, nisi appareat eum & suprà se naturæ suæ autorem, & secundùm se naturæ suæ amare consortem. Meritò in his duobus mandatis tota lex pendet & Prophetæ: meritò disputationum omnium latitudo sub paucorum brevitate verborum plenissimo est explicata compendio. Diligatur Deus, diligatur & proximus, ita ut formam diligendi proximi ab ea quâ nos Deus diligit dilectione sumamus, qui etiam malis bonus est, & benignitatis suæ donis non solùm cultores suos confovet, sed etiam negatores. Amentur propinqui, amentur extranei; & quod debetur amicis, supererogetur inimicis. Quamvis enim quorumdam malignitas nullâ humanitate mitescat, non sunt tamen infructuosa opera pietatis, nec unquam perdit benevolentia quod præstat ingrato. Nemo se, Dilectissimi, ab opere bono faciat alienum, nemo de sua tenuitate caussetur, tamquam qui sibi vix sufficit, & alium juvare non possit. Magnum est quod proferat ex parvo; & in divinæ lance justitiæ non quantitate munerum, sed pondere pensatur animorum. Evangelica vidua duos nummos in gazophylacium misit, & omnium divitium dona transcendit. Nulla apud Deum vilis est pietas, nulla infructuosa miseratio. Diversos quidem hominibus dedit census, sed non diversos quærit affectus. Æstiment omnes substantias suas, & qui plus accepere, plus tribuant. Fiat abstinentia fidelium, cibus pauperum; & quod quisque subtrahit sibi, proficiat indigenti: quia licet multum & animis & corporibus conferant remedia parcitatis, parum tamen utilia sunt ipsa jejunia, nisi misericordiæ sanctificentur effectu. In eleemosynis enim virtus quædam est instituta baptismatis, quia sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna peccatum, & per eundem Christum [a] dicitur: *Lavamini, mundi estote*, per quem dicitur, *Date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis*, ut nemo ambigat, nemo diffidat regenerationis sibi nitorem etiam post multa peccata restitui, qui eleemosynarum studuerit purificatione mundari.

Charitate discernitur homo à bestia.

A Deo diligendi forma accipienda.

Marc. 12. 42.

Eleemosyna, quidam baptismus.

a Vox Christum videtur abundare, vel in ejus locum substituenda vox spiritum.

SERMO XX.

IN SOLENNITATE NATIVITATIS Domini nostri Iesu Christi. I.

SYNOPSIS.

I. *Neminem extraneum esse à lætitia Nativitatis Domini, quæ sola sine sorde peccati est.*

II. *Miram esse hujus mysterii dispensationem.*

III. *Qui novum hominem vult induere, ei veterem esse deponendum.*

Cap. I.

SAlvator noster, Dilectissimi, hodie natus est, gaudeamus. Neque enim locum fas est ibi esse tristitiæ, ubi natalis est vitæ: quæ consumto mortalitatis timore, nobis ingerit de promissa æternitate lætitiam. Nemo ab hujus alacritatis participatione secernitur, una cunctis lætitiæ communis est ratio: quia Dominus noster, peccati mortisque destructor, sicut nullum à reatu liberum reperit, ita liberandis omnibus venit. Exultet sanctus, quia propinquat ad palmam. Gaudeat peccator, quia invitatur ad veniam. Animetur gentilis, quia vocatur ad vitam. Dei namque filius secundùm plenitudinem temporis, quam divini consilii inscrutabilis altitudo disposuit, reconciliandam autori suo naturam generis assumsit humani: ut inventor mortis diabolus, per ipsam, quam vicerat, vinceretur. In quo conflictu pro nobis inito, magno & mirabili æquitatis jure certatum est: dum omnipotens Dominus cum sævissimo hoste, non in sua majestate, sed in nostra congreditur humilitate, objiciens ei eandem formam, eandémque naturam, mortalitatis quidem nostræ participem, sed peccati totius expertem. Alienum quippe ab hac nativitate est, quod de omnibus legitur. [1] *Nemo mundus à sorde, nec infans, cujus est unius diei vita super terram.* Nihil ergo in istam singularem nativitatem de carnis concupiscentia transivit, nihil de peccati lege manavit. Virgo regia Davidicæ stirpis eligitur, quæ sacro gravidanda fœtu divinam humanámque prolem priùs conciperet mente, quàm corpore. Et ne superni ignara consilii ad inusitatos paveret effectus, [2] quod in ea operandum erat à Spiritu sancto, colloquio discit angelico. Nec damnum credit pudoris, Dei genitrix mox futura. Cur enim de conceptionis novitate desperet, cui efficientia de Altissimi virtute promittitur? Confirmatur credentis fides etiam præcuntis [a] attestatione miraculi, donatúrque Elizabeth inopinata fœcunditas: ut qui conceptum dederat sterili, daturus non dubitaretur & virgini.

Incarnationis mysterium expenditur.

1. Job. 14. 4. secundum 70.

Maria prius mente Deum concepit quàm corpore.

a Vulg. præcunctis.

Cap. II.

Verbum igitur Dei Deus, Filius Dei, qui in principio erat apud Deum, per quem facta sunt omnia, & sine quo factum est nihil, propter liberandum hominem ab æterna morte, factus est homo: ita se ad susceptionem humilitatis nostræ sine diminutione suæ majestatis inclinans, ut manens quod erat, assuménsque quod non erat, veram servi formam ei formæ, in qua Deo patri est æqualis, uniret: & tanto fœdere naturam utramque consereret, ut nec inferiorem consumeret glorificatio, nec superiorem minueret assumtio.* Salva igitur proprietate utriusque substantiæ, & in unam coëunte personam, suscipitur à majestate humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas: & ad dependendum [b] nostræ conditionis debitum, natura inviolabilis naturæ est unita passibili, Deúsque verus & homo verus, in unitatem Domini temperatur: ut quod nostris remediis congruebat, unus atque idem Dei hominúmque mediator, & mori posset ex uno, & resurgere posset ex altero. Meritò igitur virgineæ integritati nihil corruptionis intulit partus salutis: quia custodia fuit pudoris, editio veritatis. Talis igitur, Dilectissimi, nativitas decuit Dei virtutem & Dei sapientiam Christum, qua nobis & humanitate [a] congrueret, & divinitate præcelleret. Nisi enim esset Deus verus, non afferret remedium: nisi esset homo verus, non præberet exemplum. Ab exultantibus ergo angelis nascente Domino, *Gloria in excelsis Deo* canitur: & *pax in terra bonæ voluntatis hominibus* nunciatur. Vident enim cœlestem Jerusalem ex omnibus mundi gentibus fabricari: de quo inenarrabili divinæ pietatis opere, quantùm lætari debet humilitas hominum, cum tantùm gaudeat sublimitas angelorum?

Ioan. 1. 1.

Philip. 2. 6.

* Eadē habentur Epist. 24. cap. 3.

b al. rependendū.

1. Tim. 2. 5.

a Ita MS. 7. prius leg. humilitate.

Luca 2. 14.

Cap. III.

Agamus ergo, Dilectissimi, gratias Deo Patri, per Filium ejus, in Spiritu sancto, [3] qui propter multam misericordiam [b] suam qua dilexit nos, misertus est nostri: *& cùm*

Eph. 1. 18.

3.

b Ita MSS. Codd. quinque. In edit. & Gaud. charitatē.

Ephes. 2. 5.

Eph. 4. 22.

Coloss. 3. 9.

1. Cod. Coth. hunc locum ita habet: *Nemo mundus à sorde, nec infans unius diei si sit vita ejus super terram.*

2. *Effectus*) Ita Codd. MSS. tres & pleræque editiones ad marginem: quibus facilè adjungi possunt alii duo Regii MSS. Codd. in quibus leg. *affectus* errore librarii. Sed & sensus exigit, ut hac lectione retentâ, alia rejiciatur, quæ in prior Edit. habebat *affatus*, non enim loquitur hic de colloquio angelico, cujus potiùs interventu, ut statim post legitur, exemta est Maria pavore illo quo ex inusitato conceptionis Verbi effectu, affecta fuisset. Hinc emendandum deinceps Breviarium Romanum, ut & alia, in quibus plerumque legimus *Affatus* in Officio Nativ. Domini, quemadmodum Parisiense inde est correctum.

3. *Patri per Filium, in Spiritu sancto*) Hæc præcandi formula imprimis Catholica est, imò verò Christianæ Religionis summa & plenitudo, quippe cujus proprium est *Colere Deum per Christum* Tertull. teste in Apologetico. Cap. 21. & apud Optatum l. 3. *Paganum appellas eum, qui Deum Patrem per Filium ejus ante aram rogaverit?* Et, quod omnium instar est testium, Ecclesia partim in Officiis suis, partim in publica sacrificii prece illam usurpat. Omnes siquidem collectas suas ita concludit *Per Christum* &c. mediatorem scilicet Dei & hominum. Et ut in altari semper ad Patrem dirigatur oratio sancitum est olim à Concilio Carthaginensi quod 111 dicitur Can. 23. Olim tamen, dum ferveret Arianorum hæresis non æquis omninò auribus hæc audiebatur loquendi formula à Leone usurpata: quoniam impium sub his verbis hæresis suæ sensum occultabant Ariani, qui hanc doxologiam ad calcem hymnorum suorum cantare soliti erant hoc modo: *Gloria Patri per filium in Spiritu sancto:* cujus rei testis est Philostorgius in l. 3. Hist. Et eam obrem Eusebius Pamphili, referente Socrates

l. 2. hist. & 21. in suspicionem Ariani dogmatis venit apud quosdam, eò quòd sæpiùs in scriptis suis repetit hæc Verba: *Per Christum.* Quæ & scriptoribus passim Ecclesiasticis familiaria sunt, imprimisque Apostolo Paulo: *Qui tamen perversi dogmatis magister*, inquit Socrates, *nunquam est existimatus.*

essemus mortui peccatis, convivificavit nos Christo, ut essemus in ipso nova creatura, novúmque figmentum. Deponamus ergo veterem hominem cum actibus suis: & adepti participationem generationis Christi, carnis renunciemus operibus. Agnosce, ô Christiane, dignitatem tuam, & divinæ consors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri conversatione redire. Memento cujus capitis & cujus corporis sis membrum. Reminiscere, quia erutus de potestate tenebrarum, translatus es in Dei lumen & regnum. Per Baptismatis sacramentum Spiritus sancti factus es templum: noli tantum habitatorem pravis de te actibus effugare, & diaboli te iterum subjicere servituti: quia pretium tuum sanguis est Christi; quia in veritate te judicabit, qui in misericordia [c] te redemit: Qui cum Patre & Spiritu sancto regnat in sæcula sæculorum, Amen.

c Al. qui misericorditer.

SERMO XXI.

IN NATIVITATE DOMINI II.

SYNOPSIS.

I. *Incarnatione verbi primam Dei erga homines dispositionem compleri, sed Sacramento occultiore.*

II. *Novo ordine, nova Nativitate Filium Dei esse generatum.*

III. *Cur ex virgine nasci Christus elegerit.*

IV. *Illusum esse diabolum per Incarnationem ex virgine.*

V. *Ideò natum esse Christum in carne, ut renasceremur ex Spiritu.*

VI. *Non Hominis-Dei, sed novi solis ortum Manichæos colere.*

CAP. I.

EXultemus in Domino, Dilectissimi, & spiritali jucunditate lætemur: quia illuxit nobis dies redemtionis novæ, præparationis [a] antiquæ, felicitatis æternæ. Reparatur enim nobis salutis nostræ annua revolutione sacramentum, ab initio promissum, in fine redditum, sine fine mansurum. In quo dignum est nos erectis sursum cordibus divinum adorare mysterium: ut quod magno Dei munere agitur, magnis Ecclesiæ gaudiis celebretur. Deus enim omnipotens & clemens, cujus natura bonitas, cujus voluntas potentia, cujus opus misericordia est, statim ut nos diabolica malignitas veneno suæ mortificavit invidiæ, præparata [b] renovandis mortalibus suæ pietatis remedia inter ipsa mundi primordia præsignavit; denuncians serpenti futurum semen mulieris * quod noxii capitis elationem sua virtute contereret; Christum scilicet in carne * venturum, Deum hominémque significans, qui natus ex virgine violatorem humanæ propaginis incorrupta nativitate damnaret. [c] Nam quia gloriabatur diabolus hominem sua fraude deceptum divinis caruisse muneribus, & immortalitatis dote nudatum duram mortis subiisse sententiam, séque in malis suis quoddam de prævaricatoris consortio invenisse solatium; Deum quoque justè, severitatis exigente ratione, erga hominem, quem in tanto honore condiderat, antiquam mutasse sententiam: opus fuit, Dilectissimi, secreti dispensatione consilii, ut incommutabilis Deus, cujus voluntas non potest sua benignitate privari, primam pietatis suæ dispositionem, sacramento occultiore compleret, & homo diabolicæ iniquitatis versutiâ actus in culpam, contra Dei propositum non periret.

a Ita MSS. Codd. & sensus exigit: Al. in ed. Cod. reparationis. Corrigendum deinceps Resp. 2. Noctur. 1. in Nativit. Dom. in Rom. Brev. ut in Parisiensi correctum est.

b Edit. prædestinata. & Gaudii-val.

**Non mulier, sed semen mulieris serpentem contetit. Genes. 3. 2.*

** Christi in carnem venturi promissio.*

c Decem lineæ subsequentes eadem prorsus habentur in Ep. 24. ad Flavian. c. 2.

Incarnatio primum Dei consilium reparat.

CAP. II.

Advenientibus ergo temporibus, Dilectissimi, quæ redemtioni hominum fuerant præstitura *, ingreditur hæc infima Jesus Christus Filius Dei, de cœlesti sede descendens, & à paterna gloria non recedens, novo ordine, nova nativitate generatus. Novo ordine, quia invisibilis in suis, visibilis factus est in nostris; incomprehensibilis voluit comprehendi; ante tempora manens, esse cœpit ex tempore; universitatis Dominus servilem formam, obumbratâ majestatis suæ dignitate, suscepit, impassibilis Deus non dedignatus est homo esse passibilis, & immortalis mortis legibus subjacere. Nova autem nativitate genitus est, conceptus à virgine, natus ex virgine, sine paternæ carnis concupiscentia, sine maternæ integritatis injuria: quia futurum hominum Salvatorem talis ortus decebat, qui & in se haberet humanæ substantiæ naturam; & humanæ carnis inquinamenta nesciret. Autor enim Deo in carne nascenti Deus est, testante Archangelo ad beatam virginem Mariam: *Quia Spiritus sanctus supervenient in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideòque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Origo dissimilis, sed natura consimilis: humano usu & consuetudine quod credimus caret; sed divina potestate subnixum est, quod virgo conceperit, quòd virgo pepererit, & virgo permanserit. Non hic cogitetur parientis conditio, sed nascentis arbitrium, qui sic homo natus est, ut volebat & poterat. Si veritatem quæris naturæ, humanam cognosce materiam: si rationem scrutaris originis, virtutem confitere divinam. Venit enim Dominus Jesus Christus contagia nostra auferre, non perpeti; nec succumbere vitiis, sed mederi. Venit ut omnem languorem corruptionis & universa ulcera [a] sordentium curaret animarum: propter quod oportuit, ut novo nasceretur ordine, qui novam impollutæ sinceritatis gratiam humanis corporibus inferebat [b]. Oportuit enim ut primam [c] genitricis integritatem nascens incorruptio

** Eadem in Epist. 24. cap. 4.*

Ideò sine peccato conceptus Christus, quia de Spiritu sancto. Luc. 1. 35.

Partus divini qualitas.

a Al. vulnera.

b Inferebat Corb. Cod.

c Al. primò. Id. Cod.

custodiret, & complacitum sibi claustrum pudoris, & sanctitatis hospitium, divini Spiritus virtus infusa servaret, quæ statuerat dejecta erigere, confracta solidare, & superandis carnis illecebris multiplicatam pudicitiæ donare virtutem: ut virginitas, quæ in aliis non poterat salva esse generando, fieret in aliis imitabilis & confitendo & renascendo.

Cap. III. *Ex virgine natus, ut diabolus ignoraret.*

Hoc ipsum autem, Dilectissimi, quod Christus nasci elegit ex virgine, nonne apparet altissimæ fuisse rationis? ut scilicet natam humani generis salutem diabolus ignoraret, & spiritali latente conceptu, quem non alium videret, quàm alios, non aliter crederet natum esse quàm cæteros. Cujus enim similem cum universis advertit naturam, parem habere arbitratus est cum omnibus caussam: nec intellexit à transgressionis vinculis liberum, quem ab infirmitate mortalitatis non invenit alienum. Verax namque misericordia Dei, cùm ad reparandum humanum genus ineffabiliter ei multa suppeterent, hanc potissimum consulendi viam elegit, quâ ad destruendum opus diaboli, non virtute uteretur potentiæ, sed ratione justitiæ. Nam superbia hostis antiqui non immeritò sibi in omnes homines jus tyrannicum vindicabat, nec indebito dominatu premebat, quos à mandato Dei spontaneos in obsequium suæ voluntatis illexerat. Non itaque justè amitteret originalem humani [a] generis servitutem, nisi de eo, quod subegerat, vinceretur. Quod ut fieret, sine virili semine editus est Christus ex virgine, quam non humanus coïtus, sed Spiritus sanctus fœcundavit. Et cùm in omnibus matribus non fiat sine peccati sorde conceptio, hæc inde purgationem traxit, unde concepit. Quò enim paterni seminis transfusio non pervenit, peccati se illic origo non miscuit. Inviolata virginitas concupiscentiam nescivit, substantiam ministravit. Assumta est de matre Domini [b] natura, non culpa. Creata est forma servi sine conditione servili [c]: quia novus homo sic contemperatus est veteri, ut & veritatem susciperet generis, & vitium excluderet vetustatis.

Diaboli tyrannis justè destructa.

a *Ita MSS. qual. at. Vict. cum vulg. & Gaudiival. leg. dedititii.*

Sola Maria sine peccato concipit, quia sola sine semine. Ubi paterni seminis, ibi paterni peccati transfusio.

b *Ita MSS. Corb. Gaudival. Vict. & Reg. non verò hominis ut antea.*

c *Ita MSS. 4. & Gaud. in editis, virili.*

Cap. IV.

Cum igitur misericors omnipoténsque Salvator ita susceptionis humanæ moderaretur exordia, ut virtutem inseparabilis à suo homine deitatis per velamen nostræ infirmitatis absconderet, illusa est securi hostis astutia, qui nativitatem pueri in salutem generis humani procreati, non aliter sibi quàm omnium nascentium putavit obnoxiam. Vidit enim vagientem atque lacrymantem, vidit pannis involutum, circumcisioni subditum, & legalis sacrificii oblatione perfunctum. Agnovit deinceps solita pueritiæ incrementa, & usque in viriles annos de naturalibus non dubitavit augmentis. Inter hæc intulit contumelias, multiplicavit injurias, adhibuit maledicta, opprobria,

Luc. 2. 21.

blasphemias, convitia, omnem postremò in ipsum vim furoris sui effudit, omnia tentamentorum genera percurrit: & sciens quo humanam naturam infecisset veneno, nequaquam credidit primæ transgressionis exortem, quem tot documentis didicit esse mortalem. Perstitit ergo improbus prædo & avarus exactor in eum, qui nihil ipsius habebat, insurgere, & dum vitiatæ originis præjudicium generale persequitur, chirographum, quo nitebatur, excedit [a], ab illo iniquitatis exigens pœnam, in quo nullam reperit culpam. Solvitur itaque lethiferæ pactionis malesuasa conscriptio, & per injustitiam plus petendi, totius debiti summa vacuatur. Fortis ille nectitur suis vinculis, & omne commentum maligni in caput ipsius retorquetur. Ligato mundi principe, captivitatis vasa rapiuntur. Redit in honorem suum ab antiquis contagiis purgata natura, mors morte destruitur, nativitas nativitate reparatur; quoniam simul & redemtio aufert servitutem, & regeneratio mutat originem, & fides justificat peccatorem.

Mors pœna peccati.

a *MSS. al. Excidit.*

Diabolus spoliatus per injustitiam plus petendi.

Cap. V.

Quisquis igitur Christiano nomine piè & fideliter gloriaris, reconciliationis hujus gratiam justo perpende judicio. Tibi enim quondam abjecto, tibi extruso à Paradisi sedibus, tibi per longa exilia morienti, tibi in pulverem & cinerem dissoluto, cui jam non erat spes ulla vivendi, per Incarnationem Verbi potestas data est, ut de longinquo ad tuum revertaris autorem, recognoscas parentem, liber efficiaris ex servo, de extraneo proveharis in filium: ut qui ex corruptibili carne natus es, ex Dei Spiritu renascaris, & obtineas per gratiam, quod non habebas per naturam: ut si te Dei filium per spiritum adoptionis agnoveris, Deum patrem audeas nuncupare. Malæ conscientiæ reatu absolutus, ad cœlestia regna suspires, voluntatem Dei facias divino fultus auxilio, imiteris Angelos super terram, immortalis substantiæ virtute pascaris, securus adversus inimicas tentationes pro pietate confligas, & si cœlestis militiæ sacramenta servaveris, non dubites te in castris triumphalibus regis æterni pro victoria coronandum, cùm te resurrectio piis parata susceperit in regni cœlestis consortium provehendum.

Humana natura per Christum sublimata.

Cap. VI.

Habentes ergo tantæ spei fiduciam, Dilectissimi, in fide qua fundati estis, stabiles permanete; ne idem ille tentator, cujus jam à vobis dominationem Christus exclusit, aliquibus vos iterum seducat insidiis, & hæc ipsa præsentis diei gaudia suæ fallaciæ arte corrumpat, illudens simplicioribus animis de quorumdam persuasione [a] pestifera, quibus hæc dies solennitatis nostræ, non tam de nativitate Christi, quàm de novi, ut dicunt, solis ortu honorabilis videatur. Quorum corda vastis tenebris obvoluta, & ab omni incremento veræ lucis aliena sunt: trahuntur enim adhuc stultissimis gentilitatis erroribus;

a *Al. præsumtione.*

Manichæi commentum.

&

IN NAT. DOMINI. SERM. II.

& quia supra id quod carnali intuentur aspectu, nequeunt aciem mentis erigere, ministra mundi luminaria divino honore venerantur. Absit ab animis Christianis impia superstitio prodigiosúmque mendacium. Ultra omnem modum distant à sempiterno temporalia, ab incorporeo corporea, à dominatore subjecta: quia etsi mirandam habent pulchritudinem, adorandam tamen non habent deitatem. Illa ergo Virtus, illa Sapientia, illa est colenda majestas, quæ universitatem mundi creavit ex nihilo, & in quas voluit formas atque mensuras terrenam cœlestémque substantiam omnipotenti ratione produxit. Sol, luna, & sydera, sint commoda utentibus, sint speciosa cernentibus; sed ita, ut de illis gratiæ referantur auctori, & adoretur Deus qui condidit, non creatura, quæ servit. Laudate igitur Deum, Dilectissimi, in omnibus operibus ejus atque judiciis. Sit in vobis indubitata credulitas virgineæ integritatis & partus. Reformationis humanæ sacrum divinúmque mysterium sancto atque sincero honorate servitio. Amplectimini Christum in nostra carne nascentem, ut eundem Deum gloriæ videre mereamini in sua majestate regnantem: Qui cum Patre & Spiritu sancto manet in unitate Deitatis in sæcula sæculorum, Amen.

Adorandus solus Deus.

SERMO XXII.

IN NATIVITATE DOMINI. III.

SYNOPSIS.

I. *Utramque Christi generationem esse inenarrabilem, & utramque naturam editam esse à Maria, alteram alteri mixtam.*

II. *Error Arrii unde? Incarnationis explicatur sacramentum.*

III. *Necessitas Incarnationis, ut hominum errores & peccata auferrentur.*

IV. *Fidem & virtutem Incarnationis unam semper & eamdem fuisse, quæ hodie.*

V. *Non carnali lætitiâ Dominicam Nativitatem, sed spiritali celebrandam. Quod Christus caro nostra fit nascendo, nos caro ejus renascendo.*

CAP. I.

NOta quidem sunt nobis, Dilectissimi, & frequenter audita, quæ ad sacramenta pertinent solennitatis hodiernæ, sed sicut illæsis oculis voluptatem adfert lux ista visibilis, ita cordibus sanis æternum dat gaudium nativitas Salvatoris, quæ à nobis nunquam est reticenda. Non enim ad illud tantummodò sacramentum, quo Filius Dei consempiternus est Patri, sed etiam ad hunc ortum, quo *Verbum caro factum est*, credimus pertinere, quod dictum est, *Generationem ejus quis enarrabit?* Deus itaque Dei Filius par atque eadem de Patre & cum Patre natura, universitatis Creator & Dominus, totus ubique præsens, & universa excedens, in ordine temporum, quæ ipsius dispositione decurrunt, hunc sibi diem, quo in salutem mundi ex beata Virgine nasceretur, elegit, integro per omnia pudore generantis. Cujus virginitas sic non est violata partu, ut non fuerat temerata conceptu: *Ut impleretur*, sicut ait Evangelista, *quod dictum est à Domino per Isaïam Prophetam: Ecce virgo concipiet in utero, & pariet filium, & vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod interpretatur, nobiscum Deus.* Hic enim mirabilis sacræ virginis partus, verè humanam, verè divinam una edidit prole naturam: quia non ita proprietates suas tenuit utraque substantia, ut personarum in eis possit esse discretio: nec sic natura in societatem sui creatoris est assumta, ut ille habitator & illa habitaculum esset; sed ita, ut naturæ alteri altera misceretur. 1 Et quamvis alia sit, quæ suscipitur, alia verò quæ suscipit; in tantam tamen unitatem convenit utriusque diversitas, ut unus idémque sit filius, qui se, & secundùm quod verus est homo, Patre dicit minorem, & secundùm quod verus est Deus, Patri profitetur æqualem.

Joan. 1. 14. *Isai. 53.* *Isai. 7. 14.*

Natura divina & humana in una persona subsistunt. *Naturæ mixtæ. Mixtura Dei & hominis. 1.* *Joan. 14. 28* *Joan. 10. 29.*

Hanc unitatem, Dilectissimi, quâ creatori creatura conseritur, intelligentiæ oculis cernere cæcitas Arriana non potuit, quæ unigenitum Dei ejusdem cum Patre gloriæ atque substantiæ esse non credens, minorem dixit filii Deitatem, de iis argumenta sumens, quæ ad formam sunt referenda servilem, quam idem Filius Dei ut ostendat in se non discretæ, neque alterius esse personæ, sic

CAP. II. *Arianis unde errandi occasio.*

1. *Ut natura alteri altera misceretur)* Similiter serm 4. in Epiph *Deus Dei filius natura carnis immixtus dicitur.* Hujusmodi loquendi modos scrupulosiùs refugerunt Scholastici Theologi, quàm illi antiquioris Theologiæ parentes: quorum Princeps Augustinus Epistola 111. ad Volusianum hanc Incarnationis Dominicæ definitionem tam plenam, quàm brevem proponit: *Mixtura Dei & hominis. Si tamen*, ut statim subdit, *recedat auditor à consuetudine corporum, qua solent duo liquores ita commisceri, ut neuter servet integritatem suam.* Unde & paulò post veretur, ne indignè ad unionem Dei & hominis, imò animæ & corporis, mistionis vel misturæ nomen admittatur. Securiùs tamen locuti sunt nondum litigantibus Eutychianis: qui à consuetudine corporum, quod Augustinus monuerat, non recedentes, naturas post adunationem in unam coaluisse somniaverunt. Post cujus hæresis ortum cautiùs ac pensiculatiùs locutus est Leo, *ne*, quemadmodum Theodoretum admonebat, *contra Nestorianos aut Eutychianos agens alteri eorum videretur terga vertisse, sed utrosque Christi hostes æqua lance vitaret atque damnaret.* Cum porrò *natura alteri altera immista est*, notandum est non solùm id quod passim Leo noster declarat, neutram fuisse permistione confusam: sed etiam ea ratione hoc factum esse, quod *cum Verbum Dei*, ut ait Augustinus, *permistum est animæ habenti corpus, simul & animam suscepit & corpus.* Quomodo autem permistum sit animæ verbum, quis explicet, cum explicare non audeat Augustinus? Hoc unum dicit quod *sapientia Dei* quæ est ejus verbum, *ubique præsens & latens, nusquam conclusa, nusquam discissa, nusquam tumida, sed sine mole ubique tota longè alio modo quodam, quàm eo quo creaturis cæteris adest, suscepit hominem, séque & illum fecit unum Jesum Christum, &c. Ipsa enim*, ut ait alio ejusdem Epistolæ loco, *animam rationalem & per eamdem etiam corpus humanum, totumque omninò hominem in melius mutandum, nullo modo in deterius mutata coaptavit, nomen humanitatis ab eo dignanter assumens. Divinitatis ei largiter tribuens.* Denique hæc unio aliud non est quàm intima penetratio animæ totiúsque per eam naturæ cui seipse Deus totus totum infundit eo modo, qui creaturæ convenire non potest: nulla quippe alteram verè penetrat: *Deus autem*, inquit Augustinus, *qui capax est, non capabilis, penetrans non penetrabilis, implens non implebilis, qui ubique simul totus, & ubique diffusus est, per infusionem potentiæ suæ misericorditer natura mixtus est humana, non humana natura naturæ est mixta divinæ.*

Ep. 93. al. 83. *S. Aug. Ep. 3.* *Aug. in Leporii Confessione.*

cum eâdem dicit: *Ego & Pater unum sumus.* In forma enim servi, quam nostræ reparationis caussa in fine sæculorum suscepit, minor est Patre, in forma autem Dei, in qua erat ante sæcula, æqualis est Patri. In humilitate humana factus est ex muliere, factus sub lege; in majestate divina manens Dei Verbum, per quod facta sunt omnia. * Proinde qui in forma Dei fecit hominem, in forma servi factus est homo: sed utrumque Deus de potentia suscipientis, utrumque homo de humilitate suscepti. Tenet enim sine defectu proprietatem suam utraque natura: & sicut formam servi forma Dei non adimit, ita formam Dei servi forma non minuit. Sacramentum itaque unitæ cum infirmitate virtutis, propter eandem hominis naturam, minorem Patre dici Filium sinit: Deitas autem, quæ una est in Trinitate Patris, & Filii, & Spiritus sancti, omnem opinionem inæqualitatis excludit. Nihil enim ibi habet æternitas temporale, nihil natura dissimile: una illic voluntas est, eadem substantia, par potestas, & non tres dii, sed unus est Deus: quia vera & inseparabilis est unitas, ubi nulla potest esse diversitas. [a] In integra igitur veri hominis perfectâque natura verus natus est Deus, totus in suis, totus in nostris. Nostra autem dicimus, quæ in nobis ab initio Creator condidit, & quæ reparanda suscepit. Nam illa quæ deceptor invexit, & homo deceptus admisit, nullum habuerunt in Salvatore vestigium: nec quia communionem humanarum subiit infirmitatum, ideò nostrorum fuit particeps delictorum. Assumsit formam servi sine sorde peccati; humana provehens, divina non minuens: Exinanitio enim illa, quâ se invisibilis visibilem præbuit, inclinatio fuit miserationis, non defectio potestatis.

Galat. 4. 4.

* Eadem sunt in Ep. 24. c. 3. Joan. 1. 3. Philip. 2. 6.

Christus quomodo minor sit Patre.

a Eadem leguntur in Ep. ad Flavian. 24. cap. 3.

Cap. III.

Ut ergò ad æternam beatitudinem ab originalibus vinculis, & à mundanis revocemur erroribus, ipse ad nos descendit, ad quem nos non poteramus ascendere: quia etsi multis inerat amor veri, incertarum tamen opinionum varietas fallentium dæmonum decipiebatur astutiâ, & falsi nominis scientiâ in diversas compugnantésque sententias humana ignorantia trahebatur. Ad auferendum autem hoc ludibrium, quo captivæ mentes superbienti diabolo serviebant, non sufficiebat doctrina legalis, nec per solas cohortationes propheticas poterat natura nostra reparari; sed adjicienda erat veritas redemtionis moralibus institutis, & corruptam ab initio originem novis renasci oportebat exordiis. Offerenda erat pro reconciliandis hostia, quæ & nostri generis socia, & nostræ contaminationis esset aliena: ut hoc propositum Dei, quo peccatum mundi in Jesu Christi placuit nativitate ac passione delere, ad omnium generationum sæcula pertineret: nec turbarent nos, sed potiùs confirmarent mysteria, pro temporum ratione variata, cum fides, quâ vivimus, nullâ fuerit ætate diversa.

Amor veri naturæ insitus.

Incarnationis necessitas.

Cap. IV.

Cessent igitur illorum querelæ, qui impio murmure divinis dispensationibus obloquentes, de Dominicæ Nativitatis tarditate caussantur, tanquam præteritis temporibus non sit impensum, quod in ultima mundi ætate est gestum. Verbi Incarnatio hoc contulit facienda, quod facta; & sacramentum salutis humanæ in nulla unquam antiquitate cessavit. Quod prædicaverunt Apostoli, hoc annuntiaverunt Prophetæ: nec sero est impletum, quod semper est creditum. Sapientia verò & benignitas Dei hac salutiferi operis mora, capaciores nos suæ vocationis effecit: ut quod multis signis, multis vocibus, multisque mysteriis per tot fuerat sæcula prænunciatum, in his diebus Evangelii non esset ambiguum: & Nativitas, quæ omnia miracula, omnémque intelligentiæ erat excessura mensuram, tantò constantiorem in nobis gigneret fidem, quantò prædicatio ejus & antiquior præcessisset & crebrior. Non itaque novo consilio Deus rebus humanis, nec sera miseratione consuluit; sed à constitutione mundi unam eandémque omnibus caussam salutis instituit. Gratia enim Dei, quâ semper est universitas justificata sanctorum, aucta est Christo nascente, non cœpta: & hoc magnæ pietatis sacramentum, quo totus jam mundus impletus est, tàm potens etiam in suis significationibus fuit, ut non minùs adepti sint, qui in illud credidêre promissum, quàm qui suscepêre donatum.

Fides una & eadem semper fuit. Incarnatio Christi tò frustrà dilata. Vide S. Aug. ep. 49. ad Deo gratias quæst. 2.

Eadem gratia De Patribus data quæ nobis.

Cap. V.

Undè cùm manifesta pietate, Dilectissimi, tantæ in nos divitiæ bonitatis effusæ sint, quibus ad æternitatem vocandis, non solum exemplorum præcedentium utilitas ministravit, sed etiam ipsa Veritas visibilis & corporalis apparuit; non segni, neque carnali lætitia diem Dominicæ Nativitatis celebrare debemus. Quod dignè ac intelligenter fiet à singulis, si meminerit quisque cujus corporis membrum sit, & cui capiti coaptatum; ne sacræ ædificationi discors compago non hæreat. Considerate, Dilectissimi, & secundùm illuminationem Spiritus sancti prudenter advertite, quis nos in se susceperit, & quem susceperimus in nobis: quoniam sicut factus est Dominus caro nostra nascendo, ita & nos facti sumus ipsius renascendo. Ideò & membra Christi, & templum sumus Spiritus sancti: & ob hoc B. Apostolus dicit, *Glorificate, & portate Deum in corpore vestro.* Qui formam nobis suæ mansuetudinis & humilitatis insinuans, ea nos virtute imbuit, quâ redemit, ipso Domino pollicente: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis & ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde; & invenietis requiem animabus vestris.* Suscipiamus ergo regentis nos Veritatis non grave nec asperum jugum, & simus ejus humilitati similes, cu-

1. Cor. 6. 19.

Matth. 11. 28.

jus gloriæ volumus esse conformes: ipso auxiliante & perducente nos ad promissiones suas, qui secundùm magnam misericordiam suam potens est peccata nostra delere, & sua in nobis dona perficere, Jesus Christus Dominus noster, qui vivit & regnat in sæcula sæculorum, Amen.

SERMO XXIII.

IN NATIVITATE DOMINI IV.

SYNOPSIS.

I. *Per Verbi Incarnationem figuras & promissiones esse completas.*

II. *Nisi Deus fieret homo, nullum hominis vulneribus remedium superesse.*

III. *Christum verum Deum esse & verum hominem, solúmque sine peccato conceptum; cujus Nativitatis imago in baptismate.*

IV. *Ab hac alienos esse Manichæos Christum negantes corporaliter natum.*

V. *Alios hæreticos nonnihil habere sani, Manichæos nihil non impium.*

VI. *Ab illorum ficta pietate cavendum: unitati fidei sine qua nihil verum inhærendum esse.*

Cap. I. Semper humano generi fuisse consultum.

Semper quidem, Dilectissimi, diversis modis multísque mensuris humano generi bonitas divina consuluit, & plurima providentiæ suæ munera omnibus retrò seculis clementer impertiit: sed in novissimis temporibus omnem abundantiam solitæ benignitatis excessit, quando in Christo, ipsa ad peccatores misericordia, ipsa ad errantes veritas, ipsa ad mortuos vita descendit: ut Verbum illud coæternum & coæquale genitori in unitatem Deitatis suæ naturam nostræ humilitatis assumeret, & Deus de Deo natus, idem etiam homo de homine nasceretur. Promissum quidem hoc à constitutione mundi, & multis significationibus rerum atque verborum semper fuerat prophetatum; sed quantam hominum portionem figuræ illæ & mysteria obumbrata salvarent, nisi longa & occulta promissa adventu suo Christus impleret? & quod tunc paucis credentibus profuit faciendum, innumeris jam fidelibus prodesset effectum. Jam ergo nos non signis, neque imaginibus ad fidem deducimur, sed Evangelica historia confirmati, quod factum credimus, adoramus: accedentibus ad eruditionem nostram propheticis instrumentis, ut nullo modo habeamus ambiguum, quod tantis oraculis scimus esse prædictum. Hinc enim est quod Dominus Abrahæ ait: *In semine tuo benedicentur omnes gentes.* Hinc David promissionem Dei prophetico spiritu canit: *Juravit Dominus David, & non frustrabitur eum: de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.* Hinc idem Dominus per Isaïam: *Ecce virgo*, inquit, *in utero accipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel: Quod interpretatur, Nobiscum Deus.* Et iterùm: *Exiet virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet.* In qua virga non dubiè beata virgo Maria prædicta est, quæ de Jesse & David stirpe progenita, & Spiritu sancto fœcundata, novum florem carnis humanæ, utero quidem materno, sed partu est enixa virgineo.

(Pauci fideles in veteri Testament. — Gen. 22. 18. — Ps. 131. 11. — Is. 7. 14. — Mat. 1. 23. — Is. 11. 1.)

Cap. II. Exultent ergo in laudem Dei corda credentium, & mirabilia ejus confiteantur filii hominum: quoniam in hoc præcipuè Dei opere humilitas nostra cognoscit, quanti eam suus conditor æstimarit. Qui cùm origini humanæ multum dederit, quod nos ad imaginem suam fecit, reparationi nostræ longè ampliùs tribuit, cùm servili formæ ipse se Dominus coaptavit. Quamvis enim ex una eadémque pietate sit, quicquid creaturæ creator impendit, minus tamen mirum est hominem ad divina proficere, quàm Deum ad humana descendere. Hoc autem nisi facere dignaretur omnipotens, nulla quemquam species justitiæ, nulla forma sapientiæ à captivitate diaboli, & à profundo æternæ mortis erueret. Condemnatio enim ex uno in omnes cum peccato transiens permaneret, & lethali vulnere tabefacta natura nullum remedium reperiret; quia conditionem suam suis viribus mutare non posset. Primus namque homo carnis substantiam accipit è terra, & rationali spiritu per insufflationem creantis animatus est, ut ad imaginem & similitudinem autoris sui vivens, formam Dei bonitatis atque justitiæ in splendore imitationis tanquam in speculi nitore servaret. Quam naturæ suæ speciosissimam dignitatem, si per observantiam legis datæ perseveranter excoleret, ipsam illam terreni corporis qualitatem ad cœlestem gloriam mens incorrupta perduceret. Sed quia invido & deceptori temerè atque infeliciter credidit, & superbiæ consiliis acquiescens, repositum honoris augmentum occupare maluit quàm mereri, non solùm ille homo, sed etiam universa in illo posteritas ejus audivit: *Terra es & in terram ibis. Qualis* ergo *terrenus, tales & terreni:* & nemo immortalis, quia nemo cœlestis.

(Solus Deus liberare hominem potuit. — Gen. 2. 7. — Gen. 3. 6. — Adam in statu innocentiæ potuit mereri. — Gen. 3. 19. — 1 Cor. 15. 49.)

Cap. III. Ad hoc itaque peccati & mortis vinculum resolvendum, omnipotens Filius Dei, omnia implens, omnia continens, æqualis per omnia Patri, & in una ex ipso & cum ipso consempiternus essentia, naturam in se suscepit humanam, & creator ac Dominus omnium rerum, dignatus est unus esse mortalium; electâ sibi matre, quam fecerat: quæ salvâ integritate virgineâ, corporeæ esset tantùm ministra substantiæ, ut humani seminis cessante contagio, novo homini & puritas inesset & veritas. Non ergò in Christo ex utero virginis genito, quia nativitas est mirabilis, ideo est natura dissimilis. Qui enim verus est Deus, idem verus est homo;

In Nat. Domini. Ser. IV. & nullum est in utraque substantia mendacium. *Verbum caro factum est* provectione carnis, non defectione Deitatis: quæ sic potentiam suam bonitatémque moderata est, ut & nostra suscipiendo proveheret, & sua communicando non perderet. In hac Nativitate Christi secundùm Prophetiam David: *Veritas de terra orta est, & justitia de cælo prospexit.* In hac Nativitate etiam Isaiæ sermo completus est dicentis: *Producat terra, & germinet Salvatorem, & justitia oriatur simul.* Terra enim carnis humanæ, quæ in primo fuerat prævaricatore maledicta, in hoc solo beatæ virginis partu germen edidit benedictum, & à vitio suæ stirpis alienum. Cujus spiritalem originem in regeneratione quisque consequitur, & omni homini renascenti aqua baptismatis instar est uteri virginalis, eodem Spiritu sancto replente fontem, qui replevit & virginem: ut peccatum quod ibi vacuavit sacra conceptio, hic mystica tollat ablutio.

Ioan. 1. 14. — Psal. 84. 12. — Isai. 45. 8. — Nota singulare Christi privilegium. Baptismi aqua est quasi Virginis uterus. — Peccatum ibi cujus vacuavit sacra conceptio.

Cap. IV. Manichæorum insania.

Ab hoc sacramento, Dilectissimi, insanus Manichæorum error alienus est, nec ullum habent in Christi regeneratione consortium, qui eum de Maria Virgine negant corporaliter natum: ut cujus non credunt veram Nativitatem, nec veram recipiant passionem; & quem non confitentur verè sepultum, abnuant veraciter suscitatum. Ingressi enim præruptam execrandi dogmatis viam in qua nihil non tenebrosum, nihilque non lubricum est, ruunt in profunda mortis per præcipitia falsitatis; nec aliquid solidum, cui innitantur inveniunt, qui præter omnia diabolici probra commenti, in ipso præcipuo observantiæ suæ festo, sicut proxima eorum confessione patefactum est, ut animi, ita & corporis pollutione lætantur, neque in fide integritatem, nec in pudore servantes; ut & in dogmatibus suis impii, & in sacris inveniantur obscœni.

Cap. V.

Aliæ hæreses, Dilectissimi, licet meritò omnes in sua perversitate damnandæ sint, habent tamèn singulæ in aliqua sui parte quod verum est. Arrius Dei filium minorem Patre & creaturam esse definiens, & ab eodem inter omnia creatum putans Spiritum sanctum, magnâ impietate se perdidit: sed sempiternam atque incommutabilem Deitatem, quam in Trinitatis unitate non vidit, in Patris essentia non negavit. Macedonius à lumine veritatis alienus divinitatem Sancti Spiritus non recepit, sed in Patre & Filio unam potentiam, & eandem confessus est esse naturam. Sabellius inexplanabili errore confusus, unitatem substantiæ in Patre & Filio & Spiritu sancto inseparabilem sentiens, quod æqualitati tribuere debuit, singularitati dedit. Et cùm veram Trinitatem intelligere non valeret, unam eandémque credidit sub triplici appellatione personam. Photinus mentis cæcitate deceptus in Christo verum & substantiæ nostræ confessus est hominem, sed eundem Deum de Deo ante omnia sæcula genitum esse non credidit. Apollinaris fidei soliditate privatus, Filium Dei ita veram humanæ carnis credidit suscepisse naturam, ut in illa carne diceret animam non fuisse, quia vicem ejus expleverit ipsa Divinitas. Hoc modo si omnes, quos Catholica fides damnat, retractentur errores, in aliis atque aliis quiddam invenitur, quod à damnabilibus possit abjungi: In Manichæorum autem scelestissimo dogmate prorsùs nihil est, quod ex ullâ parte possit tolerabile judicari.

Arrius. — Macedonius. — Sabellius. — Photinus. — Apollinaris.

Cap. VI.

Sed vos, Dilectissimi, quos nullis digniùs quàm beati Petri Apostoli alloquor verbis, *genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis*, ædificati super inviolabilem petram Christum, ipsique Domino Salvatori nostro per veram susceptionem nostræ carnis inserti, permanete stabiles in ea fide, quam confessi estis coram multis testibus, & in qua renati per aquam & Spiritum sanctum, accepistis chrisma [a] salutis, & signaculum vitæ æternæ. Si quis autem vobis aliud annuntiaverit præter id quod didicistis, anathema sit. Nolite impias fabulas præponere lucidissimæ veritati, & quicquid contra regulam Catholici & Apostolici Symboli aut legere aut audire contigerit, id omnino mortiferum & diabolicum judicate. Non vos seducant deceptoriis artibus ficta & simulata jejunia, quæ non ad purificationem, sed ad perditionem proficiunt animarum. Speciem quidem sibi pietatis & castitatis assumunt, sed hoc dolo actuum suorum obscœna circumtegunt, & de profani cordis penetralibus jacula quibus simplices vulnerentur, emittunt: ut, sicut ait Propheta, *Sagittent in obscuro rectos corde.* Magnum præsidium est fides integra, fides vera, in qua nec augeri ab ullo quicquam, nec minui potest: quia nisi una est, fides non est, dicente Apostolo: *Unus Dominus, una fides, unum baptisma: unus Deus & Pater omnium, qui super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.* Huic unitati, Dilectissimi, inconcussis mentibus inhærete, & in hac omnem *sectamini sanctitatem*, in hac præceptis Domini deservite: quia *sine fide impossibile est placere Deo:* & nihil sine illa sanctum, nihil castum est, nihil vivum: *Justus enim ex fide vivit*; quam qui diabolo decipiente perdiderit, vivens mortuus est: quia sicut per fidem justitia, ita etiam per fidem veram vita obtinetur æterna, dicente Domino Salvatore: *Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Jesum Christum:* qui vos proficere & perseverare faciat usque in finem, qui vivit & regnat cum Patre & Spiritu sancto in sæcula sæculorum, Amen.

1. Petr. 2. 9. — [a] al. charisma. — Psal. 10. 3. Fidei commendatio & unitas. — Ephes. 4. 5. — Heb. 12. 14. — Ibid. 11. 6. — Habac. 2. 4. — Ioan. 17. 3.

SERMO XXIV.

IN NATIVITATE DOMINI. V.

SYNOPSIS.

I. *Rudibus Ecclesiæ filiis debitorem se fatetur Leo. Non in sola mandatorum observantia, sed & in tramite fidei angustam esse viam.*

II. *Verbum Patri æquale & consubstantiale, per Incarnationem Patre minorem factum, nostræque naturæ participem.*

III. *Profundum Incarnationis Mysterium expenditur.*

IV. *Christum in veteri lege prænuntiatum, in nova missum, nonnisi Spiritu Dei cognosci posse.*

V. *Nisi Verbum caro fieret, mors regnaret ab Adam. Filius Dei Homo factus, ut homines fierent filii Dei. Virtus Baptismatis.*

VI. *Incarnationem, & mysterium esse & exemplum.*

CAP. I. QUamvis, Dilectissimi, ineffabilis sit nativitas Domini nostri JESU CHRISTI, quâ se naturæ nostræ carne vestivit; audeo tamen non de facultate mea fidere, sed de ipsius inspiratione præsumere, ut in die qui in sacramentum humanæ restitutionis electus est, aliquid à nobis, quod audientes possit ædificare, promatur. Non enim quia major pars Ecclesiæ Dei, quod credit, intelligit, ideò necessarium non est, etiam quæ dicta sunt dicere, cùm utique nunc multis ad fidem primùm venientibus oris nostri officium debeamus, meliúsque sit doctos onerare jam notis, quàm rudes fraudare discendis. Quod ergò Filius Dei, qui cum Patre & Spiritu sancto non unius personæ, sed unius essentiæ est, dignatus est humanitatis nostræ particeps fieri, & unus passibilium, unus voluit esse mortalium, tàm sacrarum, támque mirabile est, ut ratio divini consilii sapientibus mundi patêre non possit, nisi humanæ ignorantiæ tenebras lux vera discusserit. Non enim in solo opere virtutum, aut in sola observantia mandatorum, sed etiam in tramite fidei *angusta & ardua via est, quæ ducit ad vitam*, & magni laboris est magnique discriminis, inter dubias imperitorum opiniones & verisimiles falsitates per unam sanæ doctrinæ semitam inoffensis gressibus ambulare:& cùm undique se laquei erroris opponant, omne periculum deceptionis evadere. Quis autem ad hæc idoneus, nisi qui Spiritu Dei docetur & regitur? dicente Apostolo: *Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis:* Canente etiam David: *Beatus homo, quem tu erudieris, Domine, & de lege tua docueris eum.*

Multi Leonis tempore ad fidem Romæ veniunt.

Filius Dei unus Passibilium factus.

Angusta fidei via. Matt. 7. 14.

1. Cor. 2. 12.

Ps. 93. 12.

CAP. II. Habentes itaque, Dilectissimi, inter pericula erroris præsidia veritatis, & non humanæ sapientiæ verbis, sed doctrinâ Spiritus sancti eruditi, quod didicimus, credimus; quod credimus, prædicamus, Dei Filium ante sæcula à Patre genitum, & Patri sempiterna & consubstantiali æqualitate coæternum, venisse in hunc mundum per uterum Virginis in hoc sacramentum pietatis electæ, in quâ & ex quâ *ædificavit sibi Sapientia domum*, & formam sibi servi in similitudinem carnis peccati, incommutabilis Verbi Deitas coaptavit: in nullo apud se & Patrem & Spiritum sanctum minor gloriâ suâ: quia diminutionem & varietatem summæ & æternæ essentiæ natura non recipit. Propter nostram autem infirmitatem extenuavit se in capacibus sui, & velamine corporis splendorem majestatis suæ, quem visus hominum non ferebat, obtexit. Undè etiam exinanisse se dicitur, tanquam se propriâ virtute evacuaverit, dùm in ea humilitate, quâ nobis consuluit, non solùm Patre, sed etiam seipso factus est inferior. Nec aliquid illi hac inclinatione decessit, cui cùm Patre & Spiritu sancto, hoc quod est esse [a], commune est: ut hoc ipsum intelligamus ad omnipotentiam pertinere, quod qui secundùm nostra minor est, secundum propria minor non est. Quia enim lux ad obcæcatos, virtus ad imbecilles, misericordia respexit ad miseros, de magna factum est potestate, ut Dei filius substantiam humanam caussámque susceperit, qui & nostram naturam, quam condidit, reformaret, & mortem quam non fecit, aboleret.

Prov. 9. 1. Rom. 8. 3.

Exinanitio verbi, quid? Philip. 2. 7.

[a] Ita omn. Cod. sed in vulg. hoc quod est tantum l. g.

CAP. III. Repudiatis igitur longéque rejectis omnibus opinionibus impiorum, quibus aut stultitia est Christus [b] aut scandalum, exultet rectarum mentium fides, & verum unumque Dei Filium, non solùm secundùm Deitatem qua à Patre genitus, sed etiam secundùm humanitatem qua de matre virgine est natus, intelligat. Ipse est enim in humilitate nostra, qui est in majestate divina; verus homo & verus Deus; sempiternus in suis, temporalis in nostris; unum cum Patre in substantia quæ nunquam fuit minor Patre, unum cum matre in corpore quod creavit. In assumtione enim naturæ nostræ nobis factus est gradus, quo ad ipsum per ipsum possimus ascendere. Nam illa essentia, quæ semper ubique tota est, locali descensione non eguit, & tam ei proprium fuit totam homini inseri, quàm ei proprium est totam à Patre non dividi. Manet ergo, quod *in principio erat Verbum*, & non est ei accidens, ut quod est aliquando non fuerit. Sempiternè enim filius, filius est; & sempiternè Pater, Pater est. Unde cùm ipse filius dicat, *Qui videt me, videt & Patrem*; excæcavit te, ô hæretice, impietas tua, ut qui majestatem Filii non vidisti, Patris gloriam non videres: dicendo enim genitum esse, qui non erat, Filium asseris tempo-

[b] al. Crux Christi.

Unitas personæ in Christo.

Non localis est Verbi descensus. Joan. 1. 1.

Joan. 14. 9. Arii dogma confutatur.

talem; & dum Filium asseris temporalem, credidisti Patrem esse mutabilem. Mutabile enim est, non solùm quod minuitur, sed etiam quicquid augetur: & si ideò Patri impar est Genitus, quia, ut tibi videtur, generando eum qui non erat genuit, imperfecta erat etiam generantis essentia, quæ ad habendum [a] quod non habuit, generando profecit. Sed hanc impiam perversitatem tuam fides Catholica execratur & damnat; quæ in Deitate vera nihil temporalitatis agnoscit, sed unius sempiternitatis & Patrem confitetur, & Filium: quia splendor ex luce ortus, non est luce posterior, & lux vera numquam est sui splendoris indiga, sic substantiale semper habens fulgere, sicut substantiale semper habet existere. Hujus autem splendoris manifestatio, missio dicitur, qua Christus mundo apparuit. Qui cum omnia invisibili majestate sua semper impleret, tamen quasi de remotissimo altissimóque secreto, iis quibus erat ignotus, advenit, cùm cæcitatem ignorantiæ sustulit, & sicut scriptum est: *Sedentibus in tenebris & in umbra mortis, lux orta est eis.*

[a] Edit. adhibendo.

Splendoris manifestatio, missio.

Isai. 9. 2.

Cap. IV.

Quamvis enim etiam prioribus sæculis ad illuminationem sanctorum Patrum & Prophetarum lumen veritatis emissum sit, dicente David: *Emitte lucem tuam & veritatem tuam:* & diversis modis multísque signis operа præsentiæ suæ Deitas filii declaravit; omnes tamen illæ significationes, cunctáque miracula, testimonia fuerunt istius missionis, de qua dicit Apostolus: *Cùm ergo venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, natum ex muliere, factum sub lege.* Quid verò hoc est? nisi Verbum carnem fieri, conditorem mundi per uterum virginis nasci, Dominum majestatis humanis se coaptare primordiis: & licet conceptui spiritali nulla sint terreni seminis mixta contagia, ad suscipiendam tamen veræ carnis substantiam solam sumere de matre naturam. Hac missione, qua Deus unitus est homini, Filius impar est Patri, non in eo, quod ex Patre, sed in eo, quod est factus ex homine. Æqualitatem enim, quam inviolabilem habet Deitas, non corrupit humanitas; & creatoris ad creaturam descensio, credentium est ad æterna subvectio. *Nam quia*, sicut ait Apostolus, *in sapientia Dei non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes.* Mundo ergo, id est, prudentibus mundi, sapientia sua cæcitas facta est, nec potuerunt per illam cognoscere Deum, ad cujus notitiam non nisi in sapientia ejus acceditur. Et ideò, quia mundus de vanitate suorum dogmatum superbiebat, in eo constituit Dominus salvandorum fidem, quod & indignum videretur & stultum, ut & deficientibus omnibus opinionum præsumtionibus, sola Dei gratia revelaret, quod comprehendere humana intelligentia non valeret.

Psal. 42. 3.

Galat. 4. 4.

Filius minor patre.

1. Cor. 1. 21.

Deus nisi in sapiẽtia sua non cognoscitur.

Agnoscat igitur Ca[illegible] ...humilitate Domini gloriam suam, & de salutis suæ sacramentis gaudeat Ecclesia, quæ corpus est Christi: quia nisi Verbum Dei caro fieret & habitaret in nobis, nisi in communionem creaturæ creator ipse descenderet, & vetustatem humanam ad novum principium sua nativitate revocaret, regnaret mors ab Adam usque in finem, & super omnes homines condemnatio insolubilis permaneret, cùm de sola conditione nascendi, una cunctis esset caussa pereundi. Solus itaque inter filios hominum Dominus Jesus innocens natus est: quia solus sine carnalis concupiscentiæ pollutione conceptus. Factus est homo nostri generis, ut nos divinæ naturæ possimus esse consortes. Originem, quam sumsit in utero virginis, posuit in fonte baptismatis: dedit aquæ, quod dedit matri; virtus enim Altissimi & obumbratio Spiritus sancti, quæ fecit ut Maria pareret Salvatorem, eadem facit ut regeneret unda credentem. Quid autem sanandis ægris, illuminandis cæcis, vivificandis mortuis aptius fuit, quàm ut superbiæ vulnera humilitatis remediis curarentur? Adam præcepta Dei negligens peccati induxit damnationem; Jesus factus sub lege reddidit justitiæ libertatem. Ille diabolo obtemperans usque ad prævaricationem, meruit ut in ipso omnes morerentur; hic Patri obediens usque ad crucem, fecit ut in ipso omnes vivificarentur. Ille cupidus honoris angelici, naturæ suæ perdidit dignitatem; hic infirmitatis nostræ suscipiens conditionem, propter quos ad inferna descendit, eosdem in cœlestibus collocavit. Postremò, illi per elationem lapso dictum est, *Terra es, & in terram ibis*; huic per subjectionem exaltato dictum est: *Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.*

Rom. 5. 14.

Solus Christus innocens natus & quare?

Baptismi dignitas.

Luc. 1. 35.

Christi & Adæ antithesis.

Adam Angelici honoris cupidus.

Christi ad inferos descensus.

Genes. 3. 19.

Ps. 109. 1.

Cap. VI.

Hæc Domini nostri opera, Dilectissimi, non solùm sacramento nobis utilia sunt, sed etiam imitationis exemplo, si in disciplinam ipsa remedia transferantur, quódque impensum est mysteriis, prosit & moribus: ut meminerimus, nobis in humilitate & mansuetudine Redemtoris nostri esse vivendum: quoniam, sicut ait Apostolus, *Si compatimur, & conregnabimus.* Frustra enim appellamur Christiani, si imitatores non simus Christi: qui ideò se viam dixit esse, ut conversatio magistri, forma esset discipuli; & illam humilitatem eligeret servus, quam sectatus est Dominus, Qui vivit & regnat in sæcula sæculorum, Amen.

Rom. 8. 17.

Joan. 14. 6.

SERMO XXV.

IN NATIVITATE DOMINI VI.

SYNOPSIS.

I. *Nativitatis & infantiæ Christi mysteria nunquam non esse recolenda.*
II. *Ecclesiam, dum Christi ortum veneratur, suum celebrare.*
III. *Quæ sit pax, quam Christus sine semine nascens, largitur.*
IV. *Qui filius Dei est, Deum imitetur, Dei gratiæ voluntatique serviat.*
V. *Natalis Domini, natalis est pacis. Pax mundi & electorum qualis?*

CAP. I. Incarnatio verbi nunquã Christianæ menti non occurrit. Tria præcipua religionis officia.

OMnibus quidem diebus, Dilectissimi, atque temporibus, animis fidelium divina meditantium Domini & Salvatoris nostri ex matre virgine ortus occurrit: ut mens ad confessionem sui autoris erecta, sive in gemitu supplicationis, sive in exultatione laudis, sive in sacrificii oblatione versetur, nihil crebriùs, nihilque fidentiùs spiritali attingat intuitu, quàm quod Deus Dei filius, genitus de Patre coæterno, idem etiam partu est natus humano. Sed hanc adorandam in cœlo & in terra nativitatem nullus nobis dies magis quàm hodiernus insinuat, & nova etiam in elementis luce radiante, totam sensibus nostris mirabilis sacramenti ingerit claritatem. Non solùm enim in memoriam, sed in conspectum quodammodo redit Angeli Gabriëlis cum Maria stupente colloquium, & Conceptio de Spiritu sancto tam mirè promissa quàm credita. Hodiè enim autor mundi editus est utero virginali; & qui omnes naturas condidit, ejus est factus filius, quam creavit. Hodie Verbum Dei carne apparuit vestitum, & quod numquam fuit humanis oculis visibile, cœpit etiam manibus esse tractabile. Hodie genitum in nostræ carnis animæque substantia Salvatorem angelicis vocibus didicere pastores; & apud Dominicorum præsules gregum hodie Evangelizandi forma præcondita est: ut nos quoque cum cœlestis militiæ dicamus exercitu: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* (Luc. 2. 4.)

CAP. II. Infantiæ Christi festivitas.

Quamvis igitur illa infantia, quam Filii Dei non est dedignata majestas, in virum perfectum ætatis adjectione provecta sit, & consummato passionis & resurrectionis triumpho, omnes susceptæ pro nobis humilitatis transierint actiones; renovat tamen nobis hodierna Festivitas nati Jesu ex Maria virgine sacra primordia: & dum Salvatoris nostri adoramus ortum, invenimur nos nostrum celebrare principium. Generatio enim Christi, origo est populi Christiani; & natalis capitis, natalis est corporis. Habeant licet singuli quique vocatorum ordinem suum, & omnes Ecclesiæ filii temporum sint successione distincti, universa tamen summa fidelium, fonte orta baptismatis, sicut cum Christo in passione crucifixi, in resurrectione resuscitati, in ascensione ad dexteram patris collocati, ita cum ipso sumus in hac nativitate congeniti. (Fideles Christo congeniti.) Quisquis enim hominum, in quacunque mundi parte credentium regeneratur in Christo, intercisо originalis tramite vetustatis, transit in novum hominem renascendo; nec jam in propagine habetur carnalis patris, sed in germine Salvatoris, qui ideò filius hominis est factus, ut nos filii Dei esse possimus. Nisi enim ille ad nos hac humilitate descenderet, nemo ad illum ullis suis meritis perveniret. (Merita humana conticescant.) Nihil hîc vocatorum cordibus caliginis inferat terrena sapientia, nec se contra altitudinem gratiæ Dei, mox in ima rediturus terrenarum cogitationum pulvis attollat. Impletum est in fine sæculorum, quod erat ante tempora æterna dispositum: & sub præsentia rerum, signis cessantibus figurarum, lex & prophetia veritas facta est: ut Abraham fieret omnium gentium pater, & in semine ejus daretur mundo promissa benedictio; nec hi tantùm essent Israël, quos sanguis & caro genuisset, sed in possessionem hæreditatis fidei filiis præparatæ, universitas adoptionis intraret. Nec obstrepant ineptarum calumniæ quæstionum, nec effectus divini operis ratiocinatio humana discutiat: nos cum Abraham credimus Deo, nec hæsitamus diffidentiâ, sed plenissimè scimus, quoniam quod promisit Dominus potens est & facere. (Rom. 4. 20.)

CAP. III.

Nascitur ergo, Dilectissimi, non de carnis semine, sed de Spiritu sancto Salvator, quem primæ transgressionis condemnatio non teneret. Unde ipsa collati muneris magnitudo dignam à nobis exigit suo splendore reverentiam. Ideò enim sicut beatus Apostolus docet, *non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est: ut sciamus quæ à Deo donata sunt nobis:* (1. Cor. 2. 12.) QUI NON aliter piè colitur, nisi id ei, quod ipse tribuit, offeratur. (Verus Dei cultus quis?) Quid enim in thesauro Dominicæ largitatis ad honorem præsentis festi tam congruum possumus invenire, quàm pacem, quæ in nativitate Domini prima est angelico prædicata concentu? Ipsa enim est, quæ parit filios Dei, nutrix dilectionis, & genitrix unitatis; requies beatorum, & æternitatis habitaculum; cujus hoc opus proprium & speciale beneficium est, ut jungat Deo quos secernit de mundo. (Pacis commendatio.) Unde Apostolus ad hoc bonum nos incitat, dicens: *Justificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum.* (Rom. 5. 1.) Cujus sententiæ brevitate omnium ferè mandatorum continetur effectus: quia UBI FUERIT veritas pacis, nihil ibi poterit deesse virtutis. Quid est autem, Dilectissimi, pacem habere ad Deum, nisi velle quod jubet, & nolle quod prohibet? Si enim humanæ amicitiæ pares

animos & similes expetunt voluntates, nec unquam diversitas morum ad firmam potest pervenire concordiam; quomodo divinæ particeps erit pacis, cui ea placent, quæ Deo displicent, & iis appetit delectari, quibus illum novit offendi? Non est iste animus filiorum Dei, nec talem sapientiam recipit adoptiva nobilitas. Genus electum & regium, regenerationis suæ respondeat dignitati, diligat, quod diligit pater, & in nullo ab autore suo dissentiat, ne iterum dicat Dominus: *Filios genui & exaltavi, ipsi autem spreverunt me. Agnovit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui: Israël autem me non cognovit, & populus meus me non intellexit.*

Pax cum Deo qualis sit.

Isai. 1. 2.

Cap. IV. Magnum est, Dilectissimi, hujus muneris sacramentum, & omnia dona excedit hoc donum, ut Deus hominem vocet filium, & homo Deum nominet Patrem: Per has enim appellationes sentitur & discitur, quis ad tantam altitudinem ascendat affectus. Nam si in progenie carnali & stirpe terrena claris parentibus genitos vitia malæ conversationis obscurant, & ipso majorum suorum lumine soboles indigna confunditur; in quem exitum venient, qui propter amorem mundi à generatione Christi non metuunt abdicari? Si autem ad humanam pertinet laudem, ut patrum decus in prole resplendeat: quantò magis gloriosum est ex Deo natis in a autoris sui imaginem refulgere? & illum in se, qui illos generavit, ostendere, dicente Domino: *Sic luceat lumen vestrum coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est.* Scimus quidem, quod sicut Joannes Apostolus dicit, *Totus mundus in maligno positus est:* & insidiante diabolo & Angelis ejus, hoc innumeris tentationibus laboratur, ut hominem ad superna nitentem, aut adversa terreant, aut secunda corrumpant: sed major est, qui in nobis est, quàm qui adversum nos est: & pacem cum Deo habentibus, ac semper Patri toto corde dicentibus, *Fiat voluntas tua*, nulla prævalere certamina, nulli possunt nocere conflictus. Accusantes enim nosmetipsos confessionibus nostris, & consensum animi carnis concupiscentiis denegantes, inimicitias quidem adversum nos ejus, qui peccati autor est, commovemus, sed inexpugnabilem cum Deo pacem gratiæ ipsius serviendo firmamus: ut Regi nostro non solùm obedientiâ subjiciamur, sed etiam judicio copulemur: Quoniam si in eadem sententia sumus, si quod vult volumus, & quod improbat improbamus; ipse jam pro nobis omnia bella conficiet, ipse qui dedit velle, donabit & posse: ut simus cooperatores operum ejus, & propheticum illud cum fidei exultatione dicamus: *Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dominus defensor vitæ meæ, à quo trepidabo?*

Opera bona necessaria filiis Dei.

a *Al.* natos.

Matth. 5. 16.

Joan. 5. 19.

Deo subditi in tuto sunt.

Matth. 6. 10.

Sumus cooperatores Dei, qui dat velle & posse.

Psal. 26. 1.

Cap. V. Qui ergo *non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt*, offerant Patri pacificorum concordiam filiorum, & in primogenitum novæ creaturæ, qui venit non suam, sed mittentis facere voluntatem, universa adoptionis membra concurrant: quoniam gratia Patris non discordes, neque dissimiles, sed unum sentientes, unúmque amantes adoptavit hæredes. Ad unam reformatos imaginem oportet animam habere conformem Natalis Domini, natalis est pacis; sic enim ait Apostolus: *Ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum:* quoniã sive Judæus, sive Gentilis, *per ipsum habemus accessum in uno Spiritu ad Patrem:* qui ante passionis diem voluntaria dispositione prælectum, discipulos suos hac præcipuè doctrina sua informavit, ut diceret: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis.* Et ne sub nomine generali pacis suæ qualitas lateret, adjecit: *Non quemadmodum mundus dat, ego do vobis.* Habet enim mundus amicitias suas, & multos facit perverso amore concordes. Sunt etiam in vitiis pares animi, & similitudo desideriorum æqualitatem gignit affectuum. Et si quidam forsitan reperiantur, quibus prava & inhonesta non placeant, quique illicitas consensiones à fœdere suæ charitatis excludant; tamen etiam tales, si vel Judæi sint, vel hæretici, vel pagani, non de amicitia Dei, sed de pace sunt mundi. Pax autem spiritalium & Catholicorum, à supernis veniens, & ad superna perducens, cum amatoribus mundi nulla nos vult communione misceri, sed omnibus obstaculis resistere, & ad vera gaudia à perniciosis delectationibus evolare, dicente Domino: *Ubi fuerit thesaurus tuus, ibi erit cor tuum:* hoc est, si deorsum sunt quæ amas, ad ima descendes; si sursum sunt quæ diligis, ad summa pervenies: quò nos unum volentes, unum sentientes, & in fide ac spe & in charitate concordes, Spiritus pacis agat atque perducat: quoniam *quicunque Spiritu Dei aguntur, ij filii sunt Dei*, qui regnat cum Filio, & Spiritu sancto in sæcula sæculorum, Amen.

Joan. 1. 13.

Ephes. 2. 14

Ib. v. 18.

Joan. 14. 27.

Pax mundi qualis.

Quæ sit pax Christiana.

Matt. 6. 21

Rom. 8. 14

SERMO XXVI.

IN NATIVITATE DOMINI. VII.

SYNOPSIS.

I. *Æqualis esse periculi alterutram in Christo negare naturam.*

II. Verbum caro factum est: *Quomodo intelligendum? Qui effectus?*

III. *Diabolum variè homines tentare pro variis eorum affectibus & studiis.*

IV. *Quod soli orienti quidam Christiani se inclinant, ex superstitione esse.*

V. *Cœlestia corpora hominum utilitati servire.*

VI. *Quis rectus creaturarum usus. Homo ad præsentia natus, ad futura renatus.*

Cap. I. Festivitatis hodiernæ, Dilectissimi, verus venerator est & pius cultor, qui nec de Incarnatione

Incarnatione Domini aliquid falsum, nec de Deitate aliquid sentit indignum: Paris enim periculi malum est, si illi aut naturæ nostræ veritas, aut paternæ gloriæ negatur æqualitas. Cùm ergo ad intelligendum sacramentum nativitatis Christi, qua de matre virgine est ortus, accedimus, abigatur procul terrenarum caligo rationum, & ab illuminatæ fidei oculo mundanæ sapientiæ fumus abscedat: divina est enim autoritas cui credimus, divina est doctrina quam sequimur. Quoniam sive legis testificationi, sive oraculis Prophetarum, sive Evangelicæ tubæ interiorem admoveamus auditum, verum est quod Joannes plenus Spiritu sancto intonuit: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Et similiter verum est quod idem prædicator adjecit: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis: & vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à patre.* In utraque ergo natura idem est Dei filius nostra suscipiens, & propria non amittens; in homine hominem renovans, in se incommutabilis perseverans. Deitas enim, quæ illi cum Patre communis est, nullum detrimentum omnipotentiæ subiit, nec Dei formam servi forma violavit: quia summa & sempiterna essentia, quæ se ad humani generis inclinavit salutem, nos quidem in suam gloriam transtulit, sed quod erat, esse non destitit. Unde cùm Unigenitus Dei minorem se Patre confitetur, cui se dicit æqualem, veritatem in se formæ utriusque demonstrat: ut & humanam probet imparilitas, & divinam declaret æqualitas.

[Margin: Joan. 1. 1. — Ibid. 14. — Naturæ duæ in Christo. — Joan. 14. 28 Joan. 10. 30.]

CAP. II. [Margin: Verbum caro factū est, quomodo intelligendum sit.]

Majestati igitur filii Dei corporea nativitas nihil abstulit, nihil contulit: quia substantia incommutabilis nec minui potuit, nec augeri. Quod enim *Verbum caro factum est*, non hoc significat, quòd in carnem sit Dei natura mutata, sed quod à Verbo in unitatem personæ sit caro suscepta: in cujus utique nomine homo totus accipitur, cum quo intra virginis viscera sancto Spiritu fœcundata, & nunquam virginitate caritura, tam inseparabiliter Dei filius unitur, ut qui erat intemporaliter de essentia Patris genitus, ipse sit temporaliter de utero virginis natus. Aliter enim ab æternæ mortis vinculis non possemus absolvi, nisi in nostris fieret humilis, qui omnipotens permanebat in suis. Nascens itaque Dominus noster JESUS-CHRISTUS homo verus, qui nunquam destitit esse Deus verus, novæ creaturæ in se fecit exordium, & in ortus sui forma dedit humano generi spiritale principium, ut ad carnalis generationis abolenda contagia, esset regenerandis origo sine semine criminis, de quibus dicitur: *Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.* Quæ hoc sacramentum mens comprehendere, quæ hanc gratiam valeat lingua narrare? Redit in innocentiam iniquitas, & in novitatem vetustas: in adoptionem veniunt alieni, & in hæreditatem ingrediuntur extranei. De impiis justi, de avaris benigni, de incontinentibus casti, de terrenis incipiunt esse cœlestes. Quæ autem est ista mutatio; nisi dextræ Excelsi? Quoniam venit filius Dei dissolvere opera diaboli. & ita se nobis, nósque inseruit sibi, ut Dei ad humana descensio, fieret hominis ad divina provectio.

[Margin: Joan. 1. 13. — 1. Joan. 3. 8.]

CAP. III.

In hac autem, Dilectissimi, misericordia Dei, cujus erga nos magnitudinem explicare non valemus, multa solicitudine præcavendum est Christianis, ne diabolicis iterum capiantur insidiis, & eisdem rursus, quibus renunciaverant, erroribus implicentur. Non enim desinit hostis antiquus, transfigurans se in angelum lucis, deceptionum laqueos ubique prætendere, & ut quoquo modo fidem credentium corrumpat, instare. Novit cui adhibeat æstus cupiditatis, cui illecebras gulæ ingerat, cui aponat incitamenta luxuriæ, cui infundat virus invidiæ: novit quem mœrore conturbet, quem gaudio fallat, quem metu opprimat, quem admiratione seducat: Omnium discutit consuetudines, ventilat curas, scrutatur affectus; & ibi caussas quærit nocendi, ubi quemque viderit studiosiùs occupari. Habet etenim multos ex eis, quos tenaciùs obligavit, aptos suis artibus, quorum ad alios decipiendos & ingeniis utatur & linguis. Per istos remedia ægritudinum, indicia fururorum, placationes dæmonum, & depulsiones promittuntur umbrarum. Addunt se & illi, qui totam humanæ vitæ conditionem de stellarum pendere affectibus a mentiuntur, & quod est aut divinæ voluntatis, aut nostræ, indeclinabilium dicunt esse fatorum. Quæ tamen ut cumulatiùs noceant, spondent posse mutari, si illis, quæ adversantur, sideribus supplicetur. Unde commentum impium sua b ratione destruitur: quia si prædicta non permanent, non sunt fata metuenda, si permanent, non sunt astra veneranda.

[Margin: 2. Cor. 11. 14. — Diaboli astus & insidiæ. — Variæ superstitiones. — a Al. effectibus. — b Al. hac.]

CAP. IV. [Margin: Superstitio à Christianis etiam usurpata.]

De talibus institutis etiam illa generatur impietas, ut sol inchoatione diurnæ lucis exsurgens à quibusdam insipientioribus de locis eminentioribus adoretur: quod nonnulli etiam Christiani adeò se religiosè facere putant, ut priusquam ad B. Petri Apostoli Basilicam, quæ uni Deo vivo & vero est dedicata, perveniant, superatis gradibus, quibus ad suggestum areæ [1] superioris ascenditur, converso corpore ad nascentem se so-

[Margin: Basilicæ S. Petri uni Deo dicatæ ara superior. — 1.]

1. AREÆ. Antea legebatur ARÆ, etiam in prima nostra Editione. Errorem primus deprehendit vir clarissimus Joannes Ciampinus Romanus, Magister Brevium gratiæ, ac in utraque signatura Referendarius, veramque lectionem vindicavit scripto Romæ excuso, anno 1693. sub hac epigraphe: *De vocis correctione in Sermone VII. S. Leonis Magni de Nativitate Domini, &c. Literula munusculum, &c.* Nihil ex Doctissimi viri Dissertatione hoc loco excerpimus, quia integram eam repræsentamus ad calcem istorum Sermonum. Hoc unum moneo correctum esse hunc locum autoritate codicis Vaticani num. 1277. à sexcentis circiter annis exarati.

lem reflectant [1], & curvatis cervicibus, in honorem se splendidi orbis inclinent. Quod fieri partim ignorantiæ vitio, partim paganitatis spiritu, multum tabescimus & dolemus: quia etsi quidam fortè creatorem potiùs pulchri luminis, quàm ipsum lumen, quod est creatura, venerantur; abstinendum tamen est ab ipsa hujusmodi specie officii, quam cùm in nostris invenit, qui deorum cultum reliquit, nónne hanc secum partem opinionis vetustæ tanquam probabilem retentabit, quam Christianis & impiis viderit esse communem?

Cap. V.

Abjiciatur ergo à consuetudine fidelium damnanda perversitas, nec honor uni Deo debitus, eorum ritibus, qui creaturis deserviunt, misceatur. Dicit enim scriptura divina: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Et beatus Job, *Homo sine querela*, ut ait Dominus, *& continens se ab omni re mala: Nunquid vidi*, inquit, *solem cùm fulgeret, & lunam incedentem clarè, & lætatum est cor meum in abscondito, & osculatus sum manum meam: quæ est iniquitas maxima, & negatio contra Deum Altissimum?* Quid autem est sol, vel quid est luna, nisi visibilis [c] creaturæ & corporeæ lucis elementa? quorum unum est majoris claritatis, & aliud minoris est luminis. Sicut enim alia diurna, alia nocturna sunt tempora; ita diversam in luminaribus qualitatem creator instituit, cùm tamen priusquàm hæc fierent, & dies sine solis officio, & noctes sine lunæ ministerio præcessissent. Sed condebantur ista ad faciendam hominis utilitatem, ut rationale animal, nec in distinctione mensium, nec in recursu annorum, nec in dinumeratione temporum falleretur: cùm per inæqualium [a] horarum impares moras, & dissimilium ortuum signa manifesta, & annos sol concluderet, & menses luna renovaret [b]. Quarto namque, ut legimus, die, dixit Deus: *Fiant luminaria in firmamento cœli, & luceant super terram, & dividant inter diem & noctem, & sint in signa & tempora, & dies, & annos, & sint in firmamento cœli, ut luceant super terram.*

Matt. 4. 10. — Job. 1. & 8. — Id. c. 31. — Gen. 1. 14.

c Fortè visibiles.

a Ita MSS. Corb. Gaudival. & Vict. al. æqualium.

b al. determinaret. MS. Corb.

1. *Ad nascentem se solem reflectant*, &c. Consuetudinem istam usurpatam esse dicit autor noster *partim ignorantiæ vitio, partim paganitatis spiritu*; natámque ex prava seu Manichæorum, seu Priscillianistarum erga sidera veneratione. Cùm tamen asserat quosdam fortè creatorem potiùs pulchri luminis, quàm ipsum lumen esse veneratos, probabile admodùm est ortum esse ritum illum ex antiquo Christianorum more, qui ad Orientem solem versi orare consueverant: præsertimque cùm baptizandi erant, conversi ad Occidentem Sathanæ nuntium remittebant, conversi autem postmodum ad Orientem, Christum salutabant atque adorabant. Sed cur hoc in ingressu Basilicæ S. Petri, potiùs quàm aliarum? Nimirum tunc temporis mos erat ut Christianorum Templa Solem Orientem respicerent, eúmque ingredientes adversum haberent: quamobrem opus non erat, ut qui illa subibant ad Orientem Solem corpus reflecterent. Cum autem Basilica S. Petri, sicut & aliæ quædam antiquæ Urbis Basilicæ, Solem Occidentem ab introitu respiceret, hinc Christiani, qui Orientem versus orare soliti erant, ne antiqua consuetudo à Patribus accepta, atque in ipso baptismate usurpata penitùs obliteraretur, hunc ritum retinuerant; Et quidem in ejus Basilicæ unius introitu, in qua olim fons baptismalis erat, quo abluti fideles nomen dare Christo consueverant sub Romani Pontificis manu.

Cap. VI.

Expergiscere, ô homo, & dignitatem tuæ cognosce naturæ. Recordare te factum ad imaginem Dei: quæ etsi in Adam corrupta, in Christo tamen est reformata. Utere quomodo utendum est visibilibus creaturis, sicut uteris terra, mari, cœlo, aëre, fontibus, atque fluminibus: & quicquid in eis pulchrum atque mirabile est, refer ad laudem & gloriam conditoris. Noli esse deditus illi lumini, quo volucres & serpentes, quo bestiæ & pecudes, quo muscæ delectantur & vermes. Lucem incorpoream [c] sensu tange incorporeo, & toto mentis affectu illud verum lumen amplectere, quod *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, & de quo dicit Propheta: *Accedite ad eum, & illuminamini, & vultus vestri non erubescent.* Si enim templum Dei sumus, & Spiritus Dei habitat in nobis; PLUS EST, quod fidelis quisque habet in sua anima, quàm quod miratur in cœlo. Non itaque vobis, Dilectissimi, hoc aut indicimus, aut suademus, ut despiciatis opera Dei, aut contrarium aliquid fidei vestræ, in iis, quæ Deus bonus bona condidit, æstimetis, sed ut omni creaturarum specie, & universo hujus mundi ornatu rationabiliter & temperanter utamini: *Quæ enim videntur*, sicut ait Apostolus, *temporalia sunt; quæ autem non videntur, æterna sunt.* Unde quia AD PRÆSENTIA sumus nati, ad futura autem renati: non temporalibus bonis dediti, sed æternis simus intenti; & ut spem nostram possimus propiùs intueri, in ipso sacramento Natalis Domini cogitemus, quid naturæ nostræ gratia divina contulerit. Audiamus Apostolum dicentem: *Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum autem Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria:* Qui vivit & regnat cum Patre & Spiritu sancto per omnia sæcula sæculorum, Amen.

Gen. 1. 26. — Creaturis ut utendû. — Ioan. 1. 9. — Ps. 33. 6. — 1. Cor. 3. 16. — 2. Cor. 4. 18. Æternorû amor. — Coloss. 3. 3.

c Ed. & mss. Gaudival. corpoream & post. corporeo.

SERMO XXVII.

IN NATIVITATE DOMINI. VIII.

SYNOPSIS.

I. *Quantâ lætitiâ mysterium Christi nascentis sit excipiendum.*

II. *A carne animâque in Christo humana nullo momento verbum abfuisse.*

III. *In delendo peccato Adæ voluntario justitiam esse servatam.*

IV. *Varii errores circa Incarnationem Domini.*

V. *Nestorii & Eutychis impia dogmata.*

VI. *Veritatem utriusque naturæ in Christo, in unitatem personæ convenire.*

VII. *Quomodo plenitudo divinitatis corporaliter in Christo inhabitat, & in Ecclesia.*

Cap. I.

CUm semper nos, Dilectissimi, gaudere in Domino, omnia divina eloquia ex-

IN NAT. DOMINI. SERM. VIII.

hortentur, hodie procul dubio ad spiritalem lætitiam copiosiùs incitamur, Nativitatis Dominicæ sacramento nobis clariùs coruscante: ut recurrentes ad illam divinæ misericordiæ ineffabilem inclinationem, quâ Creator hominum homo fieri dignatus est, in ipsius nos inveniamur naturâ, quem adoramus in nostra. Deus enim Dei Filius, de sempiterno & ingenito Patre unigenitus, sempiternus manens in forma Dei, & incommutabiliter atque intemporaliter habens non aliud esse quàm Pater, formam servi sine suæ detrimento majestatis accepit, ut in suâ nos proveheret, non ipse in nostrâ deficeret. Undè utrique naturæ in suis proprietatibus permanenti, tanta est unitatis facta communio, ut quicquid ibi est Dei, non sit ab humanitate disjunctum; quicquid autem est hominis, non sit à Deitate divisum.

CAP. II. *Corpus Christi nõ priùs formatum quàm animatum, & à Verbo assumtum.*

Celebrantes igitur, Dilectissimi, Natalem diem Domini Salvatoris, partum beatæ Virginis integrè cogitemus, ut carni animæque conceptæ virtutem Verbi nullo temporis puncto defuisse credamus, nec priùs formatum atque animatum templum corporis Christi, quod sibi superveniens vindicaret habitator, sed per ipsum & in ipso, novo homini datum esse principium: ut in uno Dei atque hominis filio, & sine matre Deitas, & sine Patre esset humanitas. Simul enim per Spiritum sanctum fœcundata virginitas, sine corruptionis vestigio edidit & sui generis sobolem, & suæ stirpis autorem. Undè & idem Dominus, sicut Evangelista commemorat, quæsivit à Judæis, cujus filium Christum scripturarum autoritate didicissent; & eisdem respondentibus, quod ex David venturus semine traderetur: *Quomodo* inquit, *illum Dominum suum David in spiritu vocat, dicens: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?* Nec potuerunt Judæi propositam solvere quæstionem: quia non intelligebant in uno Christo, & progeniem Davidicam, & naturam prophetatam esse divinam.

Matt. 22. 43. Ps. 109. 1.

CAP. III.

Majestas autem Filii Dei æqualis Patri, vestiens se humilitate servili, nec metuebat minui, nec indigebat augeri: ipsúmque effectum misericordiæ suæ, quem restitutioni impendebat humanæ, solâ exequi poterat virtute Deitatis: ut creaturam ad imaginem Dei conditam à jugo diræ dominationis [a] erueret. Sed quia non ita in primum hominem diabolus violentus extiterat, ut eum in partes suas sine liberi arbitrii consensione transferret, sic destruendum peccatum fuerat voluntarium, & hostile consilium, ut dono gratiæ non obesset norma justitiæ. In totius igitur humani generis strage communi, unum solum fuit remedium sub divinæ rationis occulto, quod posset subvenire prostratis, si aliquis filiorum Adam originalis prævaricationis alienus atque innocens nasceretur, qui cæteris exemplo prodesset & merito. Sed quia hoc naturalis generatio non sinebat, nec poterat vitiatæ radicis sine semine propago esse, de quo Scriptura dicit: *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es?* Dominus David, factus est Filius David, & de promissi germinis fructu proles est orta sine vitio, in unam personam gemina conveniente natura: ut eodem conceptu eodémque partu gigneretur Dominus noster JESUS-CHRISTUS, cui vera inesset Deitas ad miracula operum, & vera humanitas ad tolerantiam passionum.

Gen. 1. 26.

a al. diti dominatoris & diræ damnationis.

Incarnationis filii Dei necessitas.

Iob. 14. 4.

CAP. IV.

Fides igitur Catholica, Dilectissimi, oblatrantium hæreticorum spernat errores, qui mundanæ sapientiæ vanitate decepti, à veritatis Evangelio recesserunt, & Incarnationem Verbi intelligere non valentes, de caussa illuminationis fecerunt sibi materiam cæcitatis. Nam omnium ferè falsa credentium opinionibus, quæ etiam in sancti Spiritus negationem prorumpunt, retractatis, neminem penè deviasse cognoscimus, nisi qui duarum in Christo naturarum veritatem sub unius personæ confessione non credidit. Alii etenim Domino solam humanitatem, alii solam adscripsêre Deitatem. Alii veram quidem in ipso divinitatem, sed carnem dixerunt fuisse simulatam. Alii professi sunt veram eum suscepisse carnem, sed Dei Patris non habuisse naturam: & Deitati ejus, quæ erant humanæ substantiæ, deputantes, majorem sibi Deum minorémque finxerunt, cùm gradus in vera divinitate esse non possit: quoniam quicquid Deo minùs est, Deus non est. Alii cognoscentes Patris & Filii nullam esse distantiam, quia non poterant unitatem Deitatis intelligere nisi in unitate personæ, eundem asseruerunt esse Patrem, quem Filium; ut nasci & nutriri, pati & mori, sepeliri & resurgere, ad eundem pertineret, qui per omnia & hominis personam impleret & Verbi. Quidam putaverunt Dominum JESUM CHRISTUM non nostræ substantiæ corpus habuisse, sed ab elementis superioribus ac subtilioribus sumtum. Quidam autem æstimaverunt in carne Christi humanam animam non fuisse, sed partes animæ ipsam Verbi implesse Deitatem. Quorum imprudentia in hoc transiit, ut animam quidem fuisse in Domino faterentur, sed eandem dicerent mente caruisse, quia sufficeret homini sola Deitas ad omnia rationis officia. Postremò, iidem asserere præsumserunt, partem quamdam Verbi in carnem fuisse conversam, ut in unius dogmatis varietate multiplici, non carnis tantùm animæque naturam, sed etiam ipsius Verbi solverent essentiam.

Hæreticorũ catalogus.

CAP. V.

Multa sunt & alia prodigia falsitatum, quibus enumerandis charitatis vestræ non est fatigandus auditus. Sed post diversas impietates, quæ sibi invicem sunt multiformium blasphemiarum cognatione connexæ, de his

potissimùm erroribus declinandis observantiam vestræ devotionis admoneo, quorum unus dudùm Nestorio autore consurgere non impunè tentavit, alius nuper pari execratione damnandus, Eutyche assertore prorupit. Nam ille beatam Mariam Virginem hominis tantummodò ausus est prædicare genitricem, ut in conceptu ejus & partu nulla Verbi & carnis facta unitio crederetur: quia Dei Filius non ipse factus sit hominis Filius, sed creato homini sola se dignatione sociaverit. Quod Catholicæ aures nequaquam tolerare potuerunt, quæ sic Evangelio veritatis imbutæ sunt, ut firmissimè noverint, nullam esse humano generi spem salutis, nisi ipse esset Filius Virginis, qui creator est matris. Hic autem recentioris sacrilegii profanus assertor, unitionem quidem in Christo duarum confessus est naturarum, sed ipsa unitione id dixit effectum, ut ex duabus una remaneret, nullatenus alterius existente substantia, quæ utique finiri, nisi aut consumtione, aut separatione non posset. Hæc verò tam inimica sunt sanæ fidei, ut nequeant recipi sine excidio nominis Christiani. Si enim Verbi Incarnatio non unitio est divinæ humanæque naturæ, sed hoc ipso concursu quod erat geminum, factum est singulare, sola divinitas utero Virginis nata est, & per ludificatoriam speciem solâ subiit nutrimenta & incrementa corporea: útque omnes mutabilitates humanæ conditionis omittam, sola divinitas crucifixa, sola divinitas mortua, sola divinitas est sepulta; ut jam secundùm talia sentientes sperandæ resurrectionis nulla sit ratio, nec sit *primogenitus ex mortuis* Christus: quia non fuit, qui deberet resuscitari, si non fuit qui posset occidi.

Nestorii error. *Eutychis error.* *Coloss.1.18.*

Cap. VI. Absint à cordibus vestris, Dilectissimi, diabolicarum inspirationum virulenta mendacia; & scientes, quòd sempiterna filii Deitas nullo apud Patrem crevit augmento, prudenter advertite, quod cui naturæ in Adam dictum est, *Terra es & in terram ibis*; eidem in Christo dicitur, *Sede à dextris meis*. Secundùm illam naturam, quâ Christus æqualis est Patri, nunquam inferior fuit Unigenitus sublimitate Genitoris, nec temporalis est ei cum Patre gloria, quæ est ipsa Patris dextera, de qua in Exodo dicitur: *Dextera tua, Domine, glorificata est in virtute:* & in Isaia: *Domine, quis credidit auditui nostro? & brachium Domini cui revelatum est?* Assumtus igitur homo in Filium Dei, sic in unitatem personæ Christi ab ipsis corporalibus est receptus exordiis, ut nec sine Deitate conceptus sit, nec sine Deidate editus, nec sine Deitate nutritus. Idem erat in miraculis, idem in contumeliis; per humanam infirmitatem crucifixus, mortuus & sepultus; per divinam virtutem die tertia resuscitatus, ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris, & in natura hominis accepit à Patre, quod in natura Deitatis etiam ipse donavit.

Gen.3.19. *Ps.109.1.* *Exod.15.6.* *Dextera patris filius Dei.* *Isai.53.1.* *Rom.10.17.*

Hæc, Dilectissimi, pio corde meditantes, Apostolici semper memores estote præcepti, qui universos admonet dicens: *Videte ne quis vos decipiat per philosophiam & inanem fallaciam, secundùm traditionem hominum, & non secundùm Christum: quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, & estis repleti in illo.* Non dixit *spiritaliter*, sed *corporaliter*, ut veram intelligamus substantiam carnis, ubi est plenitudinis divinitatis inhabitatio corporalis: quâ utique tota etiam repletur Ecclesia, quæ inhærens capiti, corpus est Christi: Qui vivit & regnat cum Patre & Spiritu sancto Deus in sæcula sæculorum, Amen.

In Nat. Domini. Ser. IX. Cap. VII. *Coloss.2.8.* *Ephes.1.23.* *Coloss.1.24.*

SERMO XXVIII.

IN NATIVITATE DOMINI IX.

SYNOPSIS.

I. *Quæ pax ab Angelis nuntietur nascente Christo.*

II. *Mysteria quoad dispensationem solùm corporalem transisse.*

III. Dixit Dominus Domino meo *expenditur.*

IV. *In adoptantis misericordia gloriandum. Infantiam Christi esse honorandam.*

Cap. I. Excedit quidem, Dilectissimi, multúmque supereminet humani eloquii facultatem divini operis magnitudo; & indè oritur difficultas fandi, undè adest ratio non tacendi: quia in Christo Jesu filio Dei non solùm ad divinam essentiam, sed etiam ad humanam spectat naturam, quod dictum est per Prophetam: *Generationem ejus quis enarrabit?* Utramque enim substantiam in unam convenisse personam, nisi fides credat, sermo non explicat: & ideò nunquam materia deficit laudis, quia nunquam sufficit copia laudatoris. Gaudeamus igitur, quòd ad eloquendum tantæ misericordiæ sacramentum impares sumus, & cùm salutis nostræ altitudinem promere non valeamus, sentiamus nobis bonum esse, quod vincimur. Nemo enim ad cognitionem veritatis magis propinquat, quàm qui intelligit in rebus divinis, etiam multùm proficiat, semper sibi superesse quod quærat. Nam qui se ad id, in quod tendit, pervenisse præsumit, non quæsita reperit, sed in inquisitione defecit. Ne autem infirmitatis nostræ perturbemur angustiis, evangelicæ nos & Propheticæ adjuvant voces, quibus ita accendimur & docemur, ut nobis Nativitatem Domini, quâ *Verbum caro factum est*, non tàm præteritam recolere, quàm præsentem videamur inspicere. Quod enim pastoribus pro gregum suorum custodia vigilantibus nunciavit Angelus, etiam nostrum implevit auditum: & ideò dominicis ovibus præsumus, quia verba divinitùs

Isai.53.8. *Cognitioni veritatis quis idoneus?* *Ioan.1.14.*

IN NAT. DOMINI. SER. IX.

edita cordis aure servamus, tanquam & in hodierna festivitate dicatur: *Evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo; quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus in civitate David.* Cujus prædicationis summitati exultatio innumerabilium jungitur Angelorum; ut excellentiùs fieret testimonium; cui militiæ cœlestis multitudo concineret in honorem Dei una benedictione dicentium: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Dei ergò gloria est ex Matre Virgine Christi nascentis infantia, & reparatio humani generis meritò in laudem sui refertur autoris: quia & ipse beatæ Mariæ missus à Deo Gabriel Angelus dixerat: *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideóque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei* In terra autem illa pax conceditur, quæ homines efficit bonæ voluntatis. Quo enim spiritu de intemeratæ matris visceribus nascitur Christus, hoc de sanctæ Ecclesiæ utero renascitur Christianus, cui vera pax est, à Dei voluntate non dividi, & in his solis, quæ Deus diligit, delectari.

Lucæ 2. 10.

Luc. 2. 14.

Luc. 1. 35.

Vera pax, quæ homines efficit bonæ voluntatis.

CAP. II.

Natalem igitur, Dilectissimi, diem Domini celebrantes, qui ex omnibus præteritorum temporum diebus electus est, licet dispensatio actionum corporalium, sicut æterno consilio fuerat præordinata, transierit, totáque Redemtoris humilitas in gloriam paternæ majestatis evecta sit, *ut in nomine* JESU *omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus* JESUS *in gloria est Dei Patris:* indesinenter tamen ipsum partum salutiferæ Virginis adoramus, & illam Verbi & carnis indissolubilem copulam non minus suscipimus [a] in præsepe jacentem, quàm in throno paternæ altitudinis considentem. Immutabilis enim Deitas quamvis intra semetipsam & claritatem suam & potentiam contineret, non tamen ideò non erat conserta nascenti, quia humano aspectui non patebat: ut per veri hominis inusitata primordia ille agnosceretur genitus, qui regis David & Dominus esset & filius. Ipse enim prophetico spiritu cantat, dicens: *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Quo testimonio, sicut Evangelium refert, confutata est impietas Judæorum. Nam cùm JESU interrogante Judæos, cujus filium dicerent Christum? respondissent, *David*; confestim Dominus cæcitatem illorum arguens ait: *Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum, dicens, Dixit, Dominus Domino meo: sede à dextris meis?* Interclusistis vobis, ô Judæi, intelligentiæ viam, & dum solam naturam carnis aspicitis, tota vos veritatis luce privastis. Expectantes enim secundùm vestræ persuasionis fabulosa figmenta, David filium de sola stirpe corporea, dum spem vestram in homine tantùm constituïstis, Deum Dei Filium repulistis: ut quod nobis confiteri gloriosum est, vobis prodesse non possit. Nam & nos interrogati, cujus filius sit Christus voce Apostoli confitemur, quòd *factus est ex semine David secundùm carnem:* & de ipso initio Evangelicæ prædicationis instruimur, legentes: *Liber generationis Jesu Christi filii David.* Sed ideo à vestra impietate discernimur, quia quem ex progenie David hominem novimus natum, secundùm quod *Verbum caro factum est*; eundem Deum Deò Patri credimus coæternum. Undè si teneres, ô Israël, tui nominis dignitatem, & propheticas denunciationes non obcæcato corde percurreres, Isaias tibi evangelicam panderet veritatem, & non surdus audires divina inspiratione dicentem: *Ecce Virgo accipiet in utero, & pariet filium, & vocabunt nomen ejus.* EMMANUEL, *quod est interpretatum*, NOBISCUM DEUS. Quem si in tanta proprietate sacri nominis non videbas, in Davidica saltem voce didicisses, ne contra testificationem novi & veteris Testamenti JESUM CHRISTUM David filium denegares, quem David Dominum non fateris.

Philip. 2. 10.

a forè suscipimus.

Ps. 109. 1.

Matt. 22. 43.

IN NAT. DOMINI. SER. IX.

Rom. 1. 2.

Matt. 1. 1.

Joan. 1. 14.

Isai. 7. 14.

Matth. 1. 23.

CAP. III.

Quapropter, Dilectissimi, quoniam per ineffabilem gratiam Dei Ecclesia fidelium gentium consecuta est, quod carnalium Judæorum synagoga non meruit, dicente David: *Notum fecit Dominus salutare suum, in conspectu gentium revelavit justitiam suam:* & Isaïa similiter prædicante: *Populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam: qui habitabant in regione umbræ mortis, lux orta est eis:* & iterùm, *Gentes, quæ te non noverunt, invocabunt te, & populi qui te nesciunt, ad te confugient:* exultemus in die salutis nostræ, & per novum Testamentum in consortium ejus assumti, cui dicitur à Patre per Prophetam: *Filius meus es tu, Ego hodie genui te. Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam & possessionem tuam terminos terræ*; in adoptantis nos misericordia gloriemur: quia sicut Apostolus ait: *Non accepistis spiritum servitutis iterùm in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater.* Dignum est enim atque conveniens, ut testantis Patris voluntas ab adoptionis filiis impleatur; & dicente Apostolo: *Si compatimur & conglorificabimur,* sint humilitatis Christi comparticipes, qui sunt futuræ gloriæ cohæredes. Honoretur in infantia sua Dominus, nec ad Deitatis referantur injuriam exordia & incrementa corporea: quoniam naturæ incommutabili nec addidit aliquid nostra natura, nec minuit; sed qui in similitudinem carnis peccati dignatus est hominibus esse conformis, in unitate Deitatis Patri permanet æqualis: Cum quo & Spiritu sancto vivit & regnat in sæcula sæculorum, Amen.

Ps. 97. 2.

Isai. 9. 2.

Isai. 55. 5.

Ps. 2. 7.

Rom. 8. 15.

Ibidem 17.

Infantia Christi colenda.

Rom. 8. 3.

SERMO XXXIX.

IN NATIVITATE DOMINI X.

SYNOPSIS.

I. *Utramque Christi generationem ineffabilem esse.*

II. *Diversi errores circa Incarnationem Verbi.*

III. *Divinitatis plenitudinem corporaliter Christum inhabitasse.*

IV. *Conceptionem Christi inter omnes esse singularem.*

V. *Utriusque in Christo naturæ proprietates expenduntur.*

VI. *Christum Patri & Matri consubstantialem, ex utroque nos salvare.*

VII. *Unam Christi fidem omnes omnium sæculorum fideles salvare. Genealogia Christi apud Matthæum & Lucam, cur diversa.*

Cap. I. SÆpè, ut nostis, Dilectissimi, de excellentia festivitatis hodiernæ officium vobis sermonis salutaris impendimus; nec ambigimus ita cordibus vestris divinæ pietatis resplenduisse virtutem, ut quod vobis fide est insitum, id sit etiam intelligentia comprehensum. Sed quia Domini Salvatorisque nostri nativitas non solùm secundùm Deitatem de Patre, sed etiam secundùm carnem de matre, ita facultatem humani excedit eloquii, ut meritò ad utrumque referatur, quod dictum est: *Generationem ejus quis enarrabit?* (Isai 53. 8.) in eo ipso, quod dignè non potest explicari, semper exuberat ratio disserendi; non quia liberum sit diversa sentire, sed quia dignitati materiæ nulla potest lingua sufficere. Magnitudo igitur sacramenti, in salutem humani generis ante sæcula æterna dispositi, in sæculorum fine reserati, integritati suæ nec auferri aliquid patitur, nec inferri [a], & sicut propria non amittit, ita aliena non recipit. Sed multi opinionum suarum sequaces, & quod nondum intellexerant, paratiores docere, quàm discere, sicut ait Apostolus: *Circa fidem naufragaverunt:* (1. Tim. 1. 19.) quorum pravas compugnantésque sententias brevi significatione perstringam: ut errorum tenebris à veritatis luce discretis, & religiosè honorentur beneficia divina, & scienter caveantur mundana mendacia.

[a] al. in edit. augeri. — Hæreses unde.

Cap. II. (Hæreses diversæ circa Incarnationē Verbi.) Quidam enim ex documentis nativitatis Domini Jesu Christi quæ cum verum hominis filium demonstrabant, nihil ipsum amplius, quàm hominis filium crediderunt, non putantes illi adscribendam esse Deitatem [a], quem & primordia infantiæ, & incrementa corporea, & passionum usque ad crucem mortémque [b] conditio, non dissimilem cæteris mortalibus approbassent. Alii verò virtutum admiratione permoti, & originis novitatem, & dictorum factorúmque potentiam, ad divinam intelligentes pertinere naturam, nihil illi putaverunt nostræ inesse substantiæ, totúmque illud quod corporeæ fuit actionis & formæ, aut de sublimioris generis prodiisse materia, aut simulatam carnis speciem habuisse, ut videntium & tangentium sensus ludificatoria imagine fallerentur. Fuit autem in quibusdam errantibus etiam illa persuasio, qua conarentur asserere, ex ipsa Verbi substantia quiddam in carnem fuisse conversum, natúmque Jesum ex Maria Virgine, nihil maternæ habuisse naturæ: sed & quod erat Deus, & quod erat homo, utrumque ad id pertinuisse, quod Verbum est: ut scilicet in Christo & per diversitatem substantiæ falsa fuerit humanitas, & per defectum mutabilitatis non vera divinitas.

[a] edit. dignitatem. [b] al. mortisque.

Cap. III. Has ergò, Dilectissimi, aliásque impietates diabolica inspiratione conceptas, & in multorum noxam per vasa perditionis effusas, olim Catholica fides, cui Deus & magister est & auxiliator, obtrivit, exhortante & instruente Spiritu sancto per legis testificationem, per vaticinia Prophetarum, & per Evangelicam tubam, Apostolicámque doctrinam, ut constanter intelligentérque credamus, quia, sicut ait beatus Joannes: *Verbum caro factum est & habitavit in nobis.* (Joan. 1. 14.) In nobis utique, quos sibi Verbi divinitas coaptavit, cujus caro de utero Virginis sumta nos sumus. (Deus Verbum ut in nobis habitat.) Quæ si de nostra, id est, verè humana non esset, Verbum caro factum non habitasset in nobis. In nobis autem habitavit, qui naturam nostri corporis suam fecit, ædificante sibi Sapientia domum, (Prov. 9. 1.) non de quacumque materia, sed de substantia propriè nostra, cujus assumtio est manifestata, cùm dictum est: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* (Joan. 1. 14.) Huic autem sacratissimæ prædicationi etiam beati Pauli Apostoli doctrina concordat, dicentis: *Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam & inanem fallaciam secundùm traditionem hominum, secundùm elementa mundi, & non secundùm Christum: quia in Christo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, & estis repleti in illo.* (Colos. 2. 8.) Totum igitur corpus implet tota divinitas: & sicut nihil deest illius majestati, cujus habitatione repletur habitaculum, sic nihil deest corporis, quod non suo habitatore sit plenum. Quod autem dictum est, *Et estis repleti in illo*, (Ib. 9.) nostra utique est significata natura, ad quos illa repletio non pertineret, nisi Dei Verbum, nostri sibi generis & animam & corpus unisset.

Cap. IV. (Christi incarnatio quàm sit excellens.) Agnoscendum sanè, Dilectissimi, & toto corde est confitendum, quòd hæc generatio, qua & Verbum & caro, id est, Deus & homo unus Dei Filius, unúsque Christus efficitur, suprà omnem originem humanæ creationis excellit. (Gen. 2. 7.) Nec enim aut Adæ de limo terræ formatio, aut Evæ de viri carne plasmatio, aut cæterorum hominum de utriúsque sexus permixtione conditio, Jesu Christi potest ortui comparari. Genuit Abra-

In Nat. Domini. Serm. X.

liam senex divinæ promissionis hæredem, & transgressa fœcunditatis annos sterilis Sara concepit. Jacob dilectus est à Deo, antequàm natus, & præveniente gratia voluntarias actiones ab hispida congeniti fratris asperitate discretus. Ieremiæ dicitur: *Priusquam te formarem in utero, novi te; & antequam exires de vulva sanctificavi te.* Anna diu fœcunditatis aliena, Samuëlem Prophetam, quem Deo offerret, enixa est, ut & partu clara esset & voto. Zacharias Sacerdos de Elizabeth sterili sanctam suscepit prolem, & præcursor Christi futurus Joannes, spiritum propheticum intra viscera matris acceperat, & nondum editus puer, genitricem Domini signo clausæ exultationis ostenderat. Magna hæc omnia, & divinorum operum sunt plena miraculis; sed hoc ipso moderatiùs a stupenda, quo plura. Nativitas autem Domini nostri Jesu Christi omnem intelligentiam superat, & cuncta exempla transcendit. Nec potest ulli esse comparabilis, quæ est inter omnes singularis. Electæ námque Virgini de semine Abrahæ ac de radice Jesse, per propheticas voces & per mystica signa promissæ, denunciatur ab Archangelo sine damno pudoris beata fœcunditas, sacram virginitatem nec conceptu violatura nec partu. Superveniente quippè in eam Spiritu sancto, & Altissimi obumbrante virtute, incommutabile Dei verbum de incontaminato corpore habitum sibi humanæ carnis assumsit: quæ & nullum contagium de concupiscentia carnis traheret, & nihil eorum, quæ ad animæ corporisque naturam pertinent, non haberet.

Gen. 21. 2. Gen. 25. 25. Malach. 1. 3. Rom. 9. 13. Ierem. 1. 5. Generationes mirabiles omnium ætatum. 1. Reg. 1. 20. Luc. 1. 24. a edit. immoderatiùs. Nativitatis Christi excellentia. Luc. 1. 35.

Cap. V.

Recedant procul atque in tenebras suas eant hæreticarum monstra opinionum, & insanarum sacrilegia falsitatum; nos exultans in laudem Dei cœlestium multitudo, & instructi ab Angelis docuere pastores; ut cognitis naturæ utriusque documentis, & Verbum in Christo homine, & Christum hominem adoremus in Verbo. Nam si, ut Apostolus ait, *Qui adhæret Domino, unus spiritus est:* quanto magis Verbum caro factum unus est Christus? ubi nihil est alterius naturæ, quod non sit utriusque. Non ergo infirmemur in consilio misericordiæ Dei, quæ nos & innocentiæ reformat & vitæ; nec quia in Salvatore nostro manifesta cognoscimus geminæ signa naturæ, aut in gloria Dei de veritate carnis, aut in humilitate hominis de Deitatis majestate dubitemus. Idem est in forma Dei, qui formam suscepit servi. Idem est incorporeus manens, & corpus assumens. Idem est in sua virtute inviolabilis, & in nostra infirmitate passibilis. Idem est à paterno non divisus throno, & ab impiis crucifixus in ligno. Idé est super cœlorum altitudines victor mortis ascendens, & usque ad consummationem seculi universam Ecclesiam non relinquens. Idem postremò est, qui in eadem, qua ascendit, carne venturus, sicut judicium sustinuit impiorum, ita judicaturus est de omnium actione mortalium. Undè ne plurimis testimoniis immoremur, unum sufficit ex Evangelio beati Joannis adhiberi, quo ipse Dominus noster dicit: *Amen, amen dico vobis, quia venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei: & qui audierint, vivent. Sicut enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere in semetipso: & potestatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis est.* Ergò sub una sententia ostendit, quia idem Filius Dei atque Filius hominis est. Undè apparet, quemadmodùm Christum Dominum in unitate personæ credere debeamus, quia cùm sit Filius Dei, per quem facti sumus, etiam filius hominis per assumtionem carnis est factus, ut moreretur, sicut ait Apostolus, *propter delicta nostra*, & resurgeret *propter justificationem nostram.*

1. Cor. 6. 17. Unitas personæ in Christo. Matth. 28. 20. Ioan. 5. 25. Rom. 4. 25.

Cap. VI.

Hæc confessio, Dilectissimi, nullas metuit contradictiones, nullis cedit erroribus. Agnoscimus enim misericordiam Dei ab initio promissam, & antè sæcula præparatam, per quam solam a resolvi captivitatis humanæ vincula potuerunt, quibus primum hominem omnémque ejus posteritatem malesuadus peccati auctor obstrinxerat, & propaginem deditiiam originali sibi præjudicio vindicabat. Quia igitur justificandis hominibus hoc principaliter opitulatur, quod unigenitus Dei, etiam filius hominis esse dignatus est ut ὁμόουσιος Patri Deus, id est, unius substantiæ, idem homo verus & secundùm carnem matri consubstantialis existeret; utroque gaudemus, quia non nisi utroque salvamur: in nullo dividentes visibilem ab invisibili, corporeum ab incorporeo, passibilem ab impassibili, palpabilem ab impalpabili, formam servi à forma Dei: quia etsi unum manet ab æternitate, aliud cœpit à tempore: quæ tamen in unitatem convenerunt, nec separationem possunt habere, nec finem; dum exaltans & exaltatus, glorificans & glorificatus, ita sibimet inhæserunt, ut sive in omnipotentia, sive in contumelia, nec divina in Christo careant humanis, nec humana divinis.

a addita vox solam ex MS Cod. Corb. & Gandaval.

Cap. VII.

Hoc credentes, Dilectissimi, Christiani sumus, veri Israëlitæ, & in consortium filiorum Dei veraciter adoptati: quia & omnes sancti, qui Salvatoris nostri tempora præcesserunt, per hanc fidem justificati, & per hoc sacramentum Christi sunt corpus effecti, expectantes universalem credentium redemtionem in semine Abrahæ, de quo dicit Apostolus: *Abrahæ dictæ sunt repromissiones, & semini ejus. Non dicit, & seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno, & semini tuo qui est Christus.* Propter quod Matthæus Evangelista, ut promissionem ad Abraham factam ostenderet in Christo esse completam, generationum ordinem percurrit, & in quo omnibus gentibus disposita fuisset benedictio, demonstravit. Lucas quoque Evangelista ab

Nemini unquam salus nisi per Christum. Galat. 3. 16. Matt. 1. 1. Duplex Christi genealogia. Luc. 3. 23.

In Epiphaniæ solen. Serm. I.

ipso Domini ortu seriem generis sui sursùm versus retexuit, ut etiam illa secula, quæ diluvium prævenerunt, & huic sacramento doceret fuisse connexa, omnésque ab initio successionum gradus, ad eum in quo uno erat salus omnium, tetendisse. Non ergò dubitandum est, quia præter Christum *non est aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo nos oporteat salvos fieri*: Qui cum Patre & Spiritu sancto æqualis in Trinitate vivit & regnat in sæcula sæculorum, Amen.

Act. 4. 5

SERMO XXX.

IN SOLENNITATE EPIPHANIÆ Domini nostri Iesu Christi. I.

SYNOPSIS.

I. *Christus natus ab omnibus vult agnosci, dat signum stellæ, simúlque donum intelligendi, & requirendi.*

II. *Frustrà Herodes in Christum sævit. Magi fidem suam muneribus protestantur.*

III. *Malitiam Herodis in infantium bonum Christus ordinat: Quas in Deo infante virtutes imitari debeamus.*

Cap. I.

CElebrato proximo die, quo intemerata virginitas humani generis edidit Salvatorem [1], Epiphaniæ nobis, Dilectissimi, veneranda festivitas dat perseverantiam gaudiorum, ut inter cognatarum solennitatum vicina sacramenta, exultationis vigor & fervor fidei non tepescat. Ad omnium enim hominum spectat salutem, quod infantia mediatoris Dei & hominum jam universo declarabatur mundo, cùm adhuc exiguo detineretur oppidulo. Quamvis enim Israëliticam gentem, & ipsius gentis unam familiam delegisset, de qua naturam universæ humanitatis assumeret, noluit tamen intra maternæ habitationis angustias ortus sui latere primordia: sed mox ab omnibus voluit agnosci, qui dignatus est omnibus nasci. Tribus igitur Magis in regione Orientis stella novæ claritatis apparuit, quæ illustrior cæteris pulchriórque sideribus, facilè in se intuentium oculos animósque converteret: ut confestim adverteretur non esse otiosum, quod tam insolitum videbatur. Dedit ergo aspicientibus intellectum, qui præstitit signum: & quod fecit intelligi, fecit inquiri, & se inveniendum obtulit requisitus.

Tres Magi ubi stellam viderint.

Gratiæ efficacis opus in Magis.

Cap. II.

Sequuntur tres viri superni luminis ductum, & prævii fulgoris indicium intenta contemplatione comitantes, ad agnitionem veritatis, gratiæ splendore ducuntur, qui humano sensu significatum sibi regis ortum æstimaverunt in civitate regia esse quærendum. Sed qui servi susceperat formam, & non judicare venerat, sed judicari, Bethleem prælegit nativitati, Jerosolymam passioni. Herodes verò audiens Judæorum principem natum, successorem suspicatus expavit; & molitus necem salutis autori, falsum spondet obsequium. Quàm felix foret, si Magorum imitaretur fidem, & converteret ad religionem, quod disponebat ad fraudem. O cæca stultæ æmulationis impietas, quæ perturbandum putas divinum tuo furore consilium. Dominus mundi, temporale non quærit regnum, qui præstat æternum. Quid incommutabilem dispositarum rerum ordinem vertere, & aliorum facinus præoccupare conaris? Mors Christi non est temporis tui. Ante condendum est Evangelium, ante prædicandum est Dei regnum, ante sanitates donandæ, ante sunt facienda miracula. Cur, quod alieni futurum est operis, tui vis esse criminis? & non habiturus effectum sceleris, in solum te reatum præcipitas voluntatis? Nihil hac molitione proficis, nihil peragis. Qui voluntate natus est, sui arbitrii potestate morietur. Consummant ergò Magi desiderium suum, & ad puerum Dominum Jesum Christum eadem stella præeunte perveniunt. Adorant in carne Verbum, in infantia sapientiam, in infirmitate virtutem, & in hominis veritate Dominum majestatis: útque sacramentum fidei suæ intelligentiæque manifestent, quod cordibus credunt, muneribus protestantur. Thus Deo, myrrham homini, aurum offerunt regi: scienter [a] divinam humanámque naturam in unitate venerantes [b]: quia quod erat in substantiis proprium, non erat in persona diversum.

Humano sensu Rex in Regia quæsitus.

Nativitati Bethleem, passioni Jerosolyma electa.

Incommutabilis rerum ordo.

Christus voluntate & natus & mortuus.

Magorum munera. a al. scientes. b al. venerandam.

Cap. III.

Reversis autem Magis in regionem suam, translatóque Jesu in Ægyptum ex admonitione divina, exardescit frustrata in meditationibus suis Herodis insania. Necati omnes Bethleem parvulos jubet: & quoniam quem metuat, nescit infantem, generalem sævitiam in suspectam sibi tendit ætatem. Sed quos rex impius eximit mundo, Christus inserit cœlo: & quibus nondum sanguinis sui impendit redemtionem, jam martyrii tribuit dignitatem. Erigite igitur, Dilectissimi, fideles animos ad coruscantem gratiam luminis sempiterni, & impensa saluti humanæ gratiæ sacramenta venerantes, studium vestrum iis, quæ pro vobis gesta sunt, subdite. Diligite castimoniæ puritatem, quia Christus virginitatis [a] est filius. *Abstinete vos à carnalibus desideriis, quæ militant adversùs animam*, quemadmodum nos præsens B. Apostolus suis, ut legimus, verbis hortatur. *Malitia parvuli estote*; quia Dominus gloriæ, mortalium se conformavit infantiæ. Sectamini humilitatem, quam Dei filius discipulos suos docere dignatus est. Induite vos virtutem patientiæ, in qua animas vestras possitis

Innocentes martyres.

a Ita mss. Codd. al. Virginis.

1. Petr. 2. 11. Lectio ex Apostolo die Epiphaniæ.

1. Cor. 14. 20.

Matt. 11. 29.

1 In Canone Missæ Nativitatis Domini: *Communicantes & diem sacratissimum celebrantes, quo beata Mariæ intemerata virginitas huic mundo edidit Salvatorem.* Eadē pene verba & insuper vox *Sacratissimum* Leoni perquam familiaris: qui c. 4. Sermonis consequentis *Sacratissimus dies* hic ipse dicitur; unde probabile evadit, quod & aliunde confirmatur, multa in Ecclesiasticis Officiis ac ritibus, ac præsertim in præfationibus & Canone, esse à Leone nostro vel composita vel in melius mutata.

IN EPIPH. SOLEN. SERM. II. Christus ut omnium fortitudo, sic & redemtio. sitis acquirere: quoniam qui cunctorum est redemtio, ipse est omnium fortitudo. *Quæ sursùm sunt, sapite, non quæ super terram.* Per viam veritatis & vitæ constanter incedite: nec vos impediant terrena, quibus sunt parata cœlestia: Per Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, Qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat in secula seculorum, Amen. *Colos. 3. 2.*

SERMO XXXI.

IN EPIPHANIÆ SOLENNITATE. II.

SYNOPSIS.

I. *Herodes Christum natum mundo nuntiat, cùm è mundo tentat auferre. Christus in Ægyptum exulans, saluti Ægyptum præparat.*

II. *Quantùm debeamus Deo, cæcitas Judæorum demonstrat, qui non agnoverunt ut crucifigerent.*

III. *Felicior infantium ignorantia, quàm Sacerdotum Judæorum scientia. Christus infantiam parvulorum de sua consecrat infantia.*

IV. *Magorum vocatio, vocationis nostræ primordia. Eorum munera quisque debet æmulari, ut Christo salutem nostram operanti cooperemur.*

CAP. I. *Philip. 4. 4.* GAudete in Domino, Dilectissimi, *iterùm dico gaudete:* quoniam brevi intervallo temporis post solennitatem Nativitatis Christi festivitas declarationis ejus illuxit: & quem in illo die virgo peperit, in hoc mundus agnovit. Verbum enim caro factum sic susceptionis nostræ temperavit exordia, ut natus JESUS, & credentibus manifestus, & persequentibus esset occultus. Jam tunc ergo cœli enarraverunt gloriam Dei, & in omnem terram sonus veritatis exivit, quando & pastoribus exercitus angelorum Salvatoris editi annunciator apparuit, & Magos ad eum adorandum prævia stella perduxit: ut à solis ortu usque ad occasum veri regis generatio coruscaret, cùm rerum fidem & regna Orientis per Magos discerent, & Romanum imperium non lateret. Nam & sævitia Herodis, volens primordia suspecti sibi regis extinguere, huic dispensationi nesciens serviebat: ut dum atroci intentus facinori, ignotum sibi puerum indiscreta infantium cæde persequitur, annunciatum cœlitùs dominatoris ortum insignior ubique fama loqueretur, quam promtiorem ad narrandum diligentiorémque faciebat, & supernæ significationis novitas, & cruentissimi persecutoris impietas. Tunc autem etiam Ægypto Salvator illatus est, ut gens antiquis erroribus dedita, jam ad vicinam salutem per occultam gratiam vocaretur a; & quæ nondum ejecerat ab animo superstitionem, jam hospitio reciperet veritatem. *Ioan. 1. 14. Psal. 18. 1. Rom. 10. 18. Luc. 2. 13. Matt. 2. 2.* Christus cur in Ægyptum delatus.

a *Ita MSS. Codd. quinque al. in edit significetur.*

IN EPIPH. SER. II. CAP. II. Merito igitur, Dilectissimi, dies iste manifestatione Domini consecratus, specialem in toto mundo obtinuit dignitatem, quæ in cordibus nostris digno debet splendore clarescere, ut rerum gestarum ordinem non solùm credendo, sed etiam intelligendo veneremur. Quantam enim gratiarum actionem debeamus Domino pro illuminatione gentium, probat obcæcatio Judæorum. Quid enim tam cæcum, quid tam lucis alienum, quàm illi sacerdotes & scribæ Israëlitarum fuerunt? qui percontantibus Magis, & Herode quærente, *ubi Christus* secundùm scripturarum testimonium *nasceretur*, hoc responderunt de prophetico eloquio, quod indicabat stella de cœlo. Quæ utique poterat Magos Jerosolymis prætermissis usque ad cunabula pueri, sicut postmodum fecit, sua significatione perducere; nisi ad confutandam Judæorum duritiam pertinuisset, ut non solùm ductu sideris, sed etiam ipsorum professione innotesceret nativitas Salvatoris. Jam ergo ad eruditionem gentium propheticus sermo transibat, & prænunciatum antiquis oraculis Christum alienigenarum corda discebant: cùm Judæorum infidelitas veritatem ore proferret, & mendacium corde retineret. Noluerunt enim agnoscere oculis, quem de sacris indicabant libris: ut quem non adorabant in infantiæ infirmitate humilem, postea crucifigerent in virtutum sublimitate fulgentem. *Matt. 2. 4.* Cur stella Magos duxerit Ierosolymam.

CAP. III. Quæ ista, Judæi, tam imperita in vobis scientia est, & tam indocta doctrina? Interrogati, *ubi Christus nasceretur*, veraciter & memoriter dicitis, quod legistis; *In Bethleem Juda:* Sic enim scriptum est per Prophetam: *Et tu Bethleem terra Juda, non es minima inter principes Juda. Ex te enim exiet Princeps, qui regat populum meum Israël.* Hunc Principem natum, & pastoribus angeli, & vobis nunciavere pastores. Hunc Principem natum longinquæ Orientalium gentium nationes insolito novi sideris splendore didicerunt. Et ne de loco editi regis ambigerent, vestra eruditio prodidit, quod stella non docuit. Cur vobis viam, quam aliis aperitis, obstruitis? Cur in vestra infidelitate residet dubium, quod ex vestra fit responsione manifestum? Locum nativitatis de scripturarum testimonio demonstratis, præsentiam temporis de cœli & terræ attestatione cognoscitis: & tamen ubi ad persequendum animus Herodis exarsit, ibi ad non credendum vester sensus obduruit. Felicior ergo ignorantia infantium, quos persecutor occidit, quàm vestra scientia, quam in sua perturbatione consuluit. Vos noluistis regnum ejus recipere, cujus oppidum potuistis ostendere. Illi potuerunt pro eo mori, quem nondum poterant confiteri. Itaque Christus, ne ullum ei tempus esset absque miraculo, ante usum linguæ potestatem Verbi tacitus exercebat: & quasi jam diceret: *Sinite parvulos venire ad* *Matt. 2. 4. ibid. 5. Mich. 5. 2. Luc. 2. 13. Matth. 2. 2. Matt. 2. 16. Matt. 19. 14.*

In Epiph. Serm. III. *Infantia parvulorũ per Christi infantiam consecrata.*

me, talium est enim regnum cœlorum, novâ gloriâ coronabat infantes, & de initiis suis parvulorum primordia consecrabat: ut disceretur neminem hominum divini incapacem esse sacramenti, quando etiam illa ætas gloriæ esset apta martyrii.

Cap. IV. Agnoscamus ergo, Dilectissimi, in Magis adoratoribus Christi, vocationis nostræ fideique primitias, & exultantibus animis beatæ spei initia celebremus. Exinde enim in æternam hæreditatem cœpimus introire. Exinde nobis Christum loquentia scripturarum arcana patuerunt; & veritas, quam Judæorum obcæcatio non recipit, omnibus nationibus lumen suum invexit. Honoretur itaque à nobis sacratissimus dies, in quo salutis nostræ autor apparuit: & quem Magi infantem venerati sunt in cunabulis, nos omnipotentem adoremus in cœlis. Ac sicut illi de thesauris suis mysticas Domino munerum species obtulerunt: ita & nos de cordibus nostris, quæ Deo sunt digna promamus. Quamvis enim omnium bonorum sit ipse largitor, etiam nostræ tamen fructum quærit industriæ: non enim dormientibus provenit regnum cœlorum, sed in mandatis Dei laborantibus atque vigilantibus; ut si dona illius irrita non fecerimus, per ea, quæ dedit, mereamur accipere quod promisit. Unde cohortamur dilectionem vestram, ut abstinentes vos ab omni opere malo, quæ sunt casta & justa sectemini. Filii enim lucis abjicere debent opera tenebrarum. Itaque odia declinate, mendacia abjicite, superbiam humilitate destruite, avaritiam projicite, largitatem diligite: [a] decet enim ut capiti suo membra conveniant: ut promissarum beatitudinum mereamur esse consortes: Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus in secula seculorum, Amen.

Laborantibus, non otiosis regnum Dei promissum.

Per dona Dei meremur.

Rom. 13. 12.

[a] *edit.* avaritiam largitate delete.

SERMO XXXII.

IN EPIPHANIÆ SOLENNITATE. III.

SYNOPSIS.

I. *Tunc Christus mundum liberaturus venit, cum omnes conclusi erant sub peccato, ut nemo de suis meritis gloriaretur.*

II. *Cur sub Herode natus, cur stellâ demonstratus? Gratia intus operabatur; ut signum intelligeretur & Christus inquireretur.*

III. *Quanta Judæorũ cæcitas Christo nascẽte. Implet gentium vocatio promissionem Abrahæ factam.*

IV. *Cur Magi, adorato Christo, per aliam viam revertuntur. Cur Christus in Ægyptum transferri voluit.*

V. *Gratiarum actione celebranda hæc festivitas, in qua vocationis gentium primitiæ. Quomodo stellam imitabimur.*

Cap. I. Quamvis sciam, Dilectissimi, quòd sanctitatem vestram hodiernæ festivitatis caussa non lateat, eámque secundùm consuetudinem evangelicus vobis sermo reseraverit; tamen ut nostri nihil desit officii, loqui de eadem quod Dominus donaverit audebo: ut in communi gaudio tantò religiosior sit omnium pietas, quantò magis fuerit intellecta solennitas. Providentia namque misericordiæ Dei dispositum habens pereunti mundo in novissimis temporibus subvenire, salvationem omnium gentium præfinivit in Christo, ut quia & cunctas nationes à veri Dei cultu impius dudùm error averterat, & ipse peculiaris Dei populus Israël ab institutis legalibus penè totus exciderat, conclusis omnibus sub peccato, omnium misereretur. Deficiente enim ubique justitia, & toto mundo in vana & maligna prolapso, nisi judicium suum divina potestas differret, universitas hominum sententiam damnationis exciperet. Sed in indulgentiam ira translata est, & ut clarior fieret exerendæ [b] gratiæ magnitudo, tunc placuit abolendis peccatis hominum sacramentum remissionis afferri, quando nemo poterat de suis meritis gloriari.

In Epiph. Serm. III.

Cur dilata redemtio.

Rom. 11. 32.

[b] *al.* exercendæ.

Cap. II. Hujus autem, Dilectissimi, ineffabilis misericordiæ manifestatio facta est Herode apud Judæos jus regium tenente, ubi legitimâ regum successione cessante, & Pontificum potestate destructa, alienigena obtinuerat principatum: ut veri regis ortus, illius prophetiæ probaretur voce, quæ dixerat: *Non deficiet Princeps ex Juda: neque Dux de femoribus ejus, donec veniat, cui repositum est, & ipse erit expectatio gentium.* De quibus quondam beatissimo Patriarchæ Abrahæ innumerabilis fuerat promissa successio, non carnis semine, sed fidei fœcunditate generanda: & ideò stellarum multitudini comparata, ut ab omni gentium patre, non terrena, sed cœlestis progenies speraretur. Ad creandam ergo promissam posteritatem, hæredes in sideribus designati, ortu novi sideris excitantur, ut in quo cœli adhibitum fuerat testimonium, cœli famularetur obsequium. Commovet Magos remotioris Orientis habitatores stellis cæteris stella fulgentior, & de mirandi luminis claritate viri ad hæc spectanda non inscii, magnitudinem significationis intelligunt: agente hoc sine dubio in eorum cordibus inspiratione divina, ut eos tantæ visionis mysterium non lateret, & quod oculis ostendebatur insolitum, animis non esset obscurum. Denique officium suum cum religione disponunt, & his se instruunt donis, ut adoraturi unum, tria se simul credidisse demonstrent: auro honorantes personam regiam, myrrha humanam, thure divinam [1].

Incarnationis Christi tempus promissum.

Gen. 49. 10.

Gen. 22. 17.

Qualis Abrahæ promissa successio.

Stella cur Magis apparuerit.

Gratia in Magis operatur.

[1]. *Auro honorantes personam regiam, myrrha humanam, thure divinam.*) Cave ne quid his in verbis Nestoriano dogmati affine suspiceris, dùm tàm humanam, quàm divinam in Christo agnoscit personam Leo noster. Quemadmodùm enim tertium in illo suppositum cogitati nemo dixerit cùm personam regiam ab utraque illa discretam appellare videtur: sic nec humanum suppositum à Verbo distinctum in Christo somniasse Leo est existimandus. Unicam ergò Christi personam intelligit, quæ simul & dignitate regia, & natura humana & essentia divina per Incarnationem Verbi prædita invenitur.

In Epiph. Ser. III. Cap. III.

Ingrediuntur itaque Judaïci regni præcipuam civitatem, & in urbe regia ostendi sibi postulant, quem ad regnandum didicerant procreatum. Conturbatur Herodes, timet saluti suæ, metuit potestati, requirit à sacerdotibus & doctoribus legis, quid de ortu Christi scriptura prædixerit, in notitiam venit quod fuerat prophetatum; veritas illuminat Magos, infidelitas obcæcat magistros: carnalis Israël non intelligit quod legit, non videt quod ostendit; utitur paginis, quarum non credit eloquiis. *Ubi est, Judæe, gloriatio tua?* (Rom. 3. 27.) Ubi de Abraham patre ducta nobilitas? *Nonnè circumcisio tua præputium facta est?* (Rom. 2. 25. Malach. 1. 3.) Ecce major servis minori, & alienigenis in sortem hæreditatis tuæ intrantibus, ejus testamenti, quod in sola litera tenes, recitatione famularis. (Gen. 25.) Intret, intret in Patriarcharum familiam gentium plenitudo, & benedictionem in semine Abrahæ, qua se filii carnis abdicant, filii promissionis accipiant. Adorent in tribus Magis omnes populi universitatis autorem: & non in Judæa tantùm Deus, sed in toto orbe sit notus, ut ubique *in Israël sit magnum nomen ejus.* (Ps. 75. 1.) Quoniam hanc electi generis dignitatem sicut infidelitas in suis posteris convincit esse degenerem, ita fides omnibus facit esse communem.

Cap. IV. Magi cur per aliam viam reversi sint.

Adorato autem Domino Magi, & omni devotione completa, secundùm admonitionem somnii non eodem, quo venerant, itinere revertuntur. Oportebat enim ut jam in Christum credentes non per antiquæ conversationis semitas ambularent; sed novam ingressi viam à relictis erroribus abstinerent. Tum ut etiam Herodis vacuarentur insidiæ, qui in puerum Jesum impietatem doli per simulationem disponebat officii. Undè quia spes istius erat soluta commenti, in majorem furorem iracundia regis ardescit. Nam recolens tempus, quod indicaverant Magi, in omnes Bethleem pueros rabiem crudelitatis effundit, [1] & cæde generali in beatam civitatis illius desævit infantiam: æstimans fore, ut, nullo illic parvulo non occiso, occideretur & Christus.

Jesus infans cur Ægypto illatus.

At ille, qui sanguinem suum pro mundi redemtione fundendum in aliam differret ætatem, Ægypto se parentum ministerio subvectus intulerat, repetens scilicet Hebrææ gentis antiqua cunabula, & principatum veri Joseph majoris providentiæ potestate disponens, ut illam diriorem omni inedia famem, quâ Ægyptiorum mentes veritatis inopia laborabant, veniens de cœlo panis vitæ & cibus rationis auferret; (Fames veritatis. Joan. 6. 59.) nec sine illa regione pararetur singularis hostiæ sacramentum, in qua primum occisione agni, salutiferum Crucis signum & Pascha Domini fuerat præformatum.

Cap. V. Magi primitiæ gentium. (Coloss. 1. 12.)

His igitur, Dilectissimi, divinæ gratiæ mysteriis eruditi, diem primitiarum nostrarum, & inchoationem vocationis gentium, rationabili gaudio celebremus: gratias agentes misericordi Deo, *qui dignos nos fecit*, sicut ait Apostolus, *in partem sortis sanctorum in lumine: qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis suæ:* quoniam, sicut prophetavit Isaias, *Gentium populus, qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam: & qui habitabant in regione umbræ mortis, lux orta est eis.* (Isai. 9. 2.) De quibus idem dicit ad Dominum: *Gentes quæ te non noverunt, invocabunt te: & populi qui te nesciebant, ad te confugient.* (Isai. 55. 5.) Hunc diem Abraham vidit, & gavisus est, (Joan. 8. 56.) cum benedicendos fidei suæ filios in semine suo, quod est Christus, agnovit, & omnium se futurum gentium patrem credendo prospexit, *dans gloriam Deo, & plenissimè sciens, quoniam quod promisit, potens est & facere.* (Rom. 4. 18. Ibid. 21.) Hunc diem David in Psalmis canebat, dicens: *Omnes gentes, quascumque fecisti, venient & adorabunt coram te Domine, & glorificabunt nomen tuum.* (Psal. 85. 9.) Et illud: *Notum fecit Dominus salutare suum, ante conspectum gentium revelavit justitiam suam.* (Ps. 97. 2.) Quod utique exindè fieri novimus, ex quo tres Magos, de loginquitate suæ regionis excitatos [a], ad cognoscendum & adorandum regem cœli & terræ stella perduxit [1]. Cujus utique famulatus ad formam nos sui hortatur obsequii: ut huic gratiæ, quæ omnes invitat ad Christum, quantùm possumus, serviamus. Quicunque enim in Ecclesia piè vivit & castè, qui ea quæ sursùm sunt, sapit, non quæ super terram, (Coloss. 3. 2.) cœlestis quodammodo instar est luminis: & dùm ipse sanctæ vitæ nitorem servat, multis viam ad Dominum quasi stella demonstrat. In quo studio, Dilectissimi, omnes vobis invicem prodesse debetis, ut in regno Dei, ad quod recta fide & bonis operibus pervenitur, sicut lucis filii splendeatis. Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Deo Patre & Spiritu sancto vivit & regnat, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

[a] Forsè excitos.

1. *Et cæde generali in beatam civitatis illius desævit infantiam)* Ita MSS. Codd. Thuanei duo & Corb. unus: pro quibus verbis hæc in excusis leguntur: *Et cæde generali universa civitatis illius in æternam gloriam transituram trucidat infantiam.*

1. *Perduxit*) Post ista verba, hæc alia addita leguntur in Codd. excusis: *Et rectè intuentibus quotidiè apparere non desinit. Et si potuit notum facere Christum in infantia latentem, quantò magis potest eumdem manifestare in majestate regnantem.* Quæ cum in omnibus, quos vidi melioris notæ Codd. MSS. desiderentur, in duobus scilicet Thuaneis & uno Corbiensi dubium non est, ut mihi quidem videtur, quin ex annotatione marginali alicujus Astrologiæ plus æquo dediti, in textum tandem irrepserint. Sed vel ipsa textus series expungenda esse illa verba manifestè demonstrat.

In Epiph. Ser. IV.

SERMO XXXIII.

IN EPIPHANIÆ SOLENNITATE. IV.

SYNOPSIS.

I. *Magi à longinqua regione vocati, ut Christiana fides roboraretur, quæ Deum & hominem Christum credit.*

II. *Magi prophetiâ Balaam edocti, Judæorum responso confirmati. Isti spe Ducis temporalis decepti: Herodes timore consortis turbatus.*

III. *Magorum iter, munerúmque delectus gratiæ intùs docentis opus fuêre. Eorum diligentia fidei nostræ serviebat.*

IV. *Manichæorum impietas Incarnationis fidem ac veritatem evertit.*

V. *Manichæi vitandi: eorum sacrilegia detecta. Pro iisdem aliisque hæreticis preces fundere, Ecclesiæ institutum.*

Cap. I. Justum & rationabile, Dilectissimi, veræ pietatis obsequium est, in diebus, qui divinæ opera misericordiæ protestantur, toto corde gaudere, & honorificè ea, quæ ad salutem nostram gesta sunt, celebrare: vocante nos ad hanc devotionem ipsa recurrentium temporum lege, quæ nobis post istum diem in quo coæternus Patri Filius Dei natus ex Virgine est, brevi intervallo Epiphaniæ intulit festum, ex apparitione Domini consecratum. In quo fidei nostræ magnum præsidium providentia divina constituit; ut dùm solenni veneratione colitur adorata in exordiis suis Salvatoris infantia, per ipsa originalia documenta probaretur veri hominis in ipso orta natura. Hoc enim est quod justificat impios, hoc est quod ex peccatoribus facit sanctos, si in uno eodémque Domino nostro Jesu-Christo, & vera Deitas & vera credatur humanitas: Deitas, qua antè omnia secula in forma Dei æqualis est Patri; humanitas, qua novissimis diebus in forma servi unitus est homini. Ad roborandum ergò hanc fidem, quæ contra omnes præmuniebatur errores, ex magna gestum est divini pietate consilii, ut gens in longinqua Orientalis plagæ regione consistens, quæ spectandorum siderum arte pollebat, signum nati pueri, qui supra omnem Israël esset regnaturus, acciperet. Nova etenim claritas apud Magos stellæ illustrioris apparuit, & intuentium animos ita admiratione sui splendoris implevit, ut nequaquam sibi crederent negligendum, quod tanto nunciabatur indicio. Præerat autem, sicut res docuit, huic miraculo gratia Dei; & cùm Christi nativitatem nec ipsa adhuc Bethleem tota didicisset, jam illam credituris gentibus inferebat: & quod nondum poterat humano eloquio disseri, cœlo faciebat evangelizante cognosci. [Gratia operabatur in Magis.]

Cap. II. Quamvis autem divinæ dignationis esset hoc munus, ut agnoscibilis gentibus fieret nativitas Salvatoris, ad intelligendum tamen miraculum signi potuerunt Magi etiam de antiquis Balaam prænuntiationibus commoneri, scientes olim esse prædictum, & celebri memoria diffamatum: *Orietur stella ex Jacob, & exurget homo ex Israël, & dominabitur gentium.* [Num. 24. 17.] Tres itaque viri, fulgore insoliti sideris divinitùs incitati, prævium micantis luminis cursum sequuntur, existimantes se significatum puerum Jerosolymis in civitate regia reperturos. Sed cum eos hæc opinio fefellisset, per Judæorum scribas atque doctores, quod sacra de ortu Christi prænunciaverat scriptura, didicerunt: ut gemino testimonio confirmati, ardentiori fide expeterent, quem & stellæ claritas, & prophetiæ manifestabat autoritas. Prolato autem divino oraculo per responsa Pontificum, & declarata spiritus voce, quæ dicit: *Et tu Bethleem terra Juda non es minima inter Principes Juda: Ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Israël:* [Mich. 5. 2. Matth. 2. 6.] quàm facilè & quàm consequens fuit, ut Hebræorum proceres crederent, quod docebant. Sed apparet illos carnaliter cum Herode sapuisse, & regnum Christi commune cum hujus mundi potestatibus æstimasse: ut & isti temporalem sperarent Ducem, & terrenum metueret ille consortem. Superfluo, Herodes, timore turbaris, & frustrà in suspectum tibi puerum sævire moliris. Non capit Christum regio tua, nec mundi Dominus potestaris tuæ sceptri est contentus angustiis. Quem in Judæa regnare non vis, ubique regnat: & feliciùs ipse regnares, si ejus imperio ipse subdereris. Cur sincero officio non facis, quod subdola falsitate promittis? Perge cum Magis, & verum Regem suppliciter adorando venerare. Sed tu Judaïcæ sequacior cæcitatis, non imitaris gentium fidem, córque perversum ad crudeles convertis insidias, nec illum occisurus quem metuis, nec illis nociturus quos perimis.

Cap. III. Deducti igitur, Dilectissimi, in Bethleem Magi stellæ præcedentis obsequio, *Gavisi sunt gaudio magno valdè*, sicut Evangelista narravit, *& intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre, ejus. Et procidentes adoraverunt eum: & apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus & myrrham.* [Matth. 2. 10.] O perfectæ scientiæ mirabilem fidem, quam non terrena sapientia erudivit, sed Spiritus sanctus instituit: Unde enim hi viri, cùm proficiscerentur de patria, qui nondum viderant Jesum, nec aliquid conruitu ejus, quo eum tam ordinatè venerarentur, adverterant, hanc deferendorum munerum servavere rationem? nisi quia præter illam stellæ speciem, quæ corporeum incitavit obtutum, fulgentior veritatis radius eorum corda perdocuit: ut priusquam labores itineris inchoarent, eum sibi significari intelligerent, [Spiritus sancti opus in Magis.]

In Epiph. Ser. IV. cui in auro regius honor, in thure divina venerario, in myrrha mortalitatis confessio deberetur. Et hæc quidem, quantum ad illuminationem fidei pertinebat, potuerunt illis credita & intellecta sufficere, ut corporali intuitu non inquirerent, quod plenissimo visu mentis inspexerant. Sed diligentia sagacis officii usque ad videndum Puerum perseverans, futuri temporis populis & nostri sæculi hominibus serviebat: ut sicut omnibus nobis profuit, quòd post resurrectionem Domini vestigia vulnerum in carne ejus Thomæ Apostoli exploravit manus, ita ad nostram utilitatem proficeret, quod in infantia a ipsius Magorum probavit aspectus. Viderunt itaque Magi, & adoraverunt Puerum de tribu Juda, *de semine David secundùm carnem, factum ex muliere, factum sub lege*, quam non solvere venerat, sed adimplere. Viderunt & adoraverunt puerum, quantitate parvulum, alienæ opis indigum, fandi impotem, & in nullo ab humanæ infantiæ generalitate dissimilem. Quia sicut fidelia erant testimonia, quæ in eo majestatem invisibilis Deitatis assererent, ita probatissimum esse decebat Verbum carnem factum, & sempiternam illam essentiam filii Dei, hominis veram suscepisse naturam: ne vel ineffabilium operum secutura miracula, vel excipiendarum supplicia passionum, sacramentum fidei ex rerum diversitate turbarent: cùm justificari omnino non possent, nisi qui Dominum Jesum & verum Deum, & verum hominem credidissent.

Nobis profuit, quod Magi infantiam Christi viderunt.

a al. quod infantiam. Rom. 1. 3. Galat. 4. 5. Matth. 5. 17.

Cap. IV. Huic singulari fidei, Dilectissimi, & prædicatæ per omnia secula veritati diabolica Manichæorum resistit impietas: qui sibi ad interficiendas deceptorum animas nefandi dogmatis ferale commentum de sacrilegis & fabulosis mendaciis texuerunt, & per has insanatum opinionum ruinas eo usque præcipites proruerunt, ut sibi falsi corporis fingerent Christum, qui nihil in se solidum, nihil verum oculis hominum actibúsque a præbuerit; sed simulatæ carnis vacuam imaginem demonstrarit. Indignum enim videri volunt, ut credatur Deus Dei filius femineis se inseruisse visceribus, & majestatem suam huic contumeliæ subdidisse, ut naturæ carnis immixtus, in vero humanæ substantiæ corpore nasceretur: cùm totum hoc opus b non injuria sit ipsius, sed potentia; nec credenda c pollutio, sed gloriosa dignatio. Si enim lux ista visibilis nullis immunditiis, quibus superfusa fuerit violatur, nec radiorum solis nitorem, quem corpoream esse creaturam non dubium est, loca ulla sordentia, vel cœnosa contaminant: quid illius sempiternæ & incorporeæ lucis essentiam potuit qualibet sui qualitate polluere? quæ se ei, quam ad imaginem suam condidit, sociando creaturæ purificationem præstitit, maculam non recepit: & sic sanavit vulnera infirmitatis, ut nulla pateretur damna virtutis. Quod divinæ pietatis magnum & ineffabile sacramentum, quia omnibus sanctarum scripturarum testificationibus est nunciatum; isti, de quibus loquimur, adversarii veritatis, legem per Mosen datam, & inspirata divinitus Prophetarum oracula respuerunt, ipsásque Evangelicas & Apostolicas paginas, quædam auferendo, & quædam inserendo violaverunt: confingentes sibi sub Apostolorum nominibus, & sub verbis ipsius Salvatoris, multa volumina falsitatis, quibus erroris sui commenta munirent, & decipiendorum mentibus mortiferum virus infunderent. Videbant enim sibi universa obsistere, omnia reclamare, & non solum novo, sed etiam veteri Testamento sacrilegæ impietatis suæ dementiam confutari. Et tamen in furiosis mendaciis persistentes, Ecclesiam Dei deceptionibus suis perturbare non desinunt: hoc miseris, quos illaqueare potuerunt, persuadentes, ut negent à Domino Jesu Christo humanam naturam verè esse susceptam; negent eum verè pro mundi salute crucifixum; negent de ejus latere lanceâ vulnerato sanguinem redemtionis & aquam fluxisse baptismatis; negent eum sepultum, ac die tertia suscitatum; negent eum in conspectu discipulorum ad considendum in dextera Patris super omnes cœlorum altitudines elevatum; & ut totâ Apostolici veritate Symboli sublatâ, nullus metus terreat impios, nulla spes incitet sanctos, negent à Christo vivos & mortuos judicandos: ut quos tantorum sacramentorum virtute privarint, doceant in sole & luna colere Christum, & sub nomine Spiritus sancti, ipsum talium impietatum magistrum adorare Manichæum.

Manicheorum impietas.

a Fortè leg. tactibúsque.

b al. corpus. MS. Corb. c Id. MS. ridenda. Fortè, pudenda.

In Epiph. Ser. IV.

Manich. contra Incarnationem errores.

Ad confirmanda igitur, Dilectissimi, corda nostra in fide & veritate, prosit omnibus hodierna festivitas, & ex testimonio manifestatæ Salvatoris infantiæ confessio Catholica muniatur, & naturæ nostræ carnem in Christo negantium anathematizetur impietas: de qua nos beatus Joannes Apostolus, non dubio sermone præmonuit, dicens: *Omnis spiritus, qui confitetur Christum* Jesum *in carne venisse, ex Deo est: & omnis spiritus, qui solvit* Jesum, *ex Deo non est; & hic est Antichristus.* Nihil ergo cum hujusmodi hominibus commune sit cuiquam Christiano, nulla cum talibus habeatur societas, nullúmque consortium. Prosit universæ Ecclesiæ, quod multi ipsorum, Domino miserante, detecti sunt, & in quibus sacrilegiis viverent, eorumdem confessione patefactum est. Neminem fallant discretionibus ciborum, sordibus vestium, vultuúmque palloribus. Non sunt casta jejunia, quæ non de ratione veniunt continentiæ, sed de arte fallaciæ. Hactenus nocuerint incautis, hactenus illuserint imperitis; post hæc nullius excusabilis erit lapsus: nec jam simplex habendus est, sed valdè nequam atque perversus, qui deinceps

1. Joan. 4. 2. Manicheorum impietas anathematizanda, Manichæi vitandi.

In Epiph. Serm. V. repertus fuerit nefando obstrictus errore. Ecclesiasticum sanè atque divinitus institutum non solùm non inhibemus, sed etiam incitamus affectum, ut etiam pro talibus nobiscum Domino supplicetis: quoniam & nos deceptarum animarum ruinas cum fletu & mœrore miseremur, exsequentes Apostolicæ pietatis exemplum, ut cum infirmantibus infirmemur, & cum flentibus defleamus. Speramus enim exorandam misericordiam Dei multis lacrymis & legitima satisfactione lapsorum: quia dum hoc in corpore vivitur, nullius desperanda reparatio, sed omnium est optanda correctio: auxiliante Domino, *qui erigit elisos, solvit compeditos, illuminat cæcos*: Cui est honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

Orandum pro hæreticis. 2. Cor. 11. 29. Rom. 12. 15. Ps. 145. 8.

SERMO XXXIV.

IN EPIPHANIÆ SOLENNITATE. V.

SYNOPSIS.

I. *Stellam, quæ Magos efficaciter movit & perseveranter attraxit, & gratiæ Christi Sacramentum fuit, & vocationis nostræ exordium.*

II. *Adhuc Herodes in diabolo sævit contra Ecclesiæ filios, & Judæi Herodi serviunt ipsa veritate obcæcati, & omnis religionis expertes facti: horum loco gentes succedunt.*

III. *Pro Judæis orandum esse veritas docet. Gratiæ Dei strenuè cooperandum. Gratia operaturo præstat auxilium, obedientia mollit imperium.*

IV. *Omnes Deus invitat beneficiis, cui si non obedit homo, sibi ipsa supplicium est mens dura & ingrata. Terrestria deserenda, cœlestia appetenda sunt, ut sanctorum societati jungamur.*

Cap. I.

HOdiernam festivitatem, Dilectissimi, Apparitio Domini & Salvatoris nostri, sicut nostis, illustrat: Et hic ille est dies, quo ad cognoscendum adorandúmque Dei Filium tres Magos prævia stella perduxit. Cujus facti memoriam meritò placuit honore annuo celebrari: ut dum Evangelica historia incessabiliter recensetur, semper se intelligentium sensibus inferat salutiferum mysterium per insigne miraculum. Præcesserant quidem multa documenta, quæ corpoream nativitatem Domini manifestis indiciis declararent, sive cùm beata Maria virgo fœcundandam se Spiritu sancto, paritur ámque Dei filium audivit & credidit, sive cùm ad salutationem ipsius in utero Elisabeth nondum natus Joannes prophetica exultatione commotus est, quasi etiam intra matris viscera jam clamaret: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*; vel cum ortum Domini angelo nunciante pastores cœlestis exercitus sunt claritate circumdati, ut non ambigerent de majestate pueri, quem erant in præsepe visuri; nec putarent quòd in sola natura hominis esset editus, cui supernæ militiæ famularetur occursus. Sed hæc atque alia hujusmodi paucis tunc videntur innotuisse personis, quæ vel ad cognationem Mariæ virginis, vel ad sancti Joseph familiam pertinebant; hoc autem signum, quod Magos in longinquo positos & efficaciter movit, & ad Dominum Jesum perseveranter attraxit, illius sine dubio gratiæ sacramentum, & illius fuit vocationis exordium, quâ nimirum non in Judæa tantùm, sed etiam in toto mundo Christi erat Evangelium prædicandum, ut per illam stellam, quæ Magorum visui splenduit, Israëlitarum verò oculis non refulsit, & illuminatio significata sit gentium, & cæcitas Judæorum.

Tres Magi. Matth. 2. 1. Luc. 1. 24. Joan. 1. 29. Luc. 2. 13. Motio gratiæ efficaciter & perseveranter attrahentis.

Cap. II. Permanet igitur, Dilectissimi, sicut evidenter apparet, mysticorum forma gestorum: & quod imagine inchoabatur, veritate completur. Radiat namque è cœlo stella per gratiam, & tres Magi coruscatione Evangelici fulgoris acciti, in omnibus quotidie nationibus ad adorandam potentiam summi Regis accurrunt. Herodes quoque in diabolo fremit, & auferri sibi iniquitatis suæ regnum in iis, qui ad Christum transeunt, ingemiscit. Unde si parvulos interficiat, Jesum sibi videtur occidere. Quod utique facere sine cessatione molitur, dum primordiis renatorum Spiritum sanctum eripere, & quandam teneræ fidei velut infantiam tentat extinguere. Judæi verò, qui extra regnum Christi esse voluerunt, adhuc quodammodo sub Herodis sunt principatu, & dominante sibi Salvatoris inimico, alienigenæ serviunt potestati, quasi nesciant prophetatum, dicente Jacob: *Non deficiet princeps ex Juda, & dux de femoribus ejus, donec veniat cui reposita sunt: & ipse est expectatio gentium.* Sed nondum intelligunt quod negare non possunt, & mente non capiunt quod scripturarum narratione noverunt: quoniam insanis magistris veritas scandalum est, & cæcis doctoribus fit caligo, quod lumen est. Respondent itaque interrogati, quod in Bethleem nascitur Christus; & scientiam suam, qua alios instruunt, non sequuntur. Perdiderunt igitur successionem regum, placationem hostiarum, locum supplicationum, ordinem sacerdotum: & cùm omnia sibi clausa, omnia experiantur sibi esse finita, non vident ea in Christum esse translata. Unde quod illi tres viri universarum gentium personam gerentes, adorato Domino sunt adepti, hoc in populis suis per fidem, quæ justificat impios, totus mundus assequitur: & hæreditatem Domini ante secula præparatam accipiunt adoptivi, & perdunt, qui videbantur esse legitimi. Resipisce tandem, Judæe, resipisce; & ad Redemptorem etiam tuum depositâ infidelitate convertere. Noli sceleris tui immanitate terreri: non justos Christus,

Quid mysticè Stella? Quid Magi? Matth. 2. 1. Quid Herodes? Gen. 49. 10. Quibus veritas scandalum est? Magi gentium personam gerunt. Judæorum vocatio ad resipiscentiam. Matt. 9. 13. Luc. 23. 34.

sed peccatores vocat; nec impietatem tuam repellit, qui pro te cùm crucifixus esset, oravit. Immitem crudelium patrum tuorum solve sententiam, neque te eorum maledicto patiaris obstringi, qui clamantes de Christo, *Sanguis ejus super nos & super filios nostros*; facinus in te sui criminis transfuderunt. Redite ad misericordem, utimini clementia remittentis. Sævitia enim vestræ iniquitatis conversa est in caussam salutis. Vivit, quem perire voluistis. Confitemini negatum, adorate venditum: ut vobis bonitas illius prosit, cui vestra malignitas nocere non potuit.

Matth. 27. 25.

Cap. III. Quod ergo ad veram, Dilectissimi, pertinet charitatem, quam etiam inimicis nostris ex Dominica eruditione [a] debemus, & optandum nobis est, & studendum: ut & hic populus, qui ab illa spiritali patrum nobilitate defecit, ramis suæ arboris inseratur. Multùm enim nos Deo benevolentia ista commendat: quia ideò delictum illorum nobis misericordiæ locum fecit, ut eos ad æmulationem salutis recipiendæ fides nostra revocaret. Nam vitam piorum non solùm sibi, sed etiam aliis esse utilem decet: ut quod apud eos agi non potest verbis, obtineatur exemplis. Considerantes itaque, Dilectissimi, ineffabilem erga nos divinorum munerum largitatem, cooperatores simus gratiæ Dei operantis in nobis. Non enim dormientibus provenit regnum cœlorum, nec ocio desidiáque torpentibus beatitudo æternitatis ingeritur: sed quia, sicut Apostolus ait, *si compatimur, & conglorificabimur*, illa nobis currenda est via, quam ipse Dominus se esse testatus est: qui nobis nullis operum meritis suffragantibus, & sacramento consuluit, & exemplo: ut in adoptionem vocatos per illud proveheret ad salutem, per hoc imbueret ad laborem. Hic autem labor, Dilectissimi, piis filiis & bonis servis non solum nec asper, nec onerosus, sed etiam suavis & lenis est, dicente Domino: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Nihil ergo, Dilectissimi, arduum est humilibus, nihil asperum mitibus, & facilè omnia præcepta veniunt in effectum, quando & gratia prætendit auxilium, & obedientia mollit imperium. Intonante enim quotidie auribus nostris eloquio Dei, omnis homo, quid divinæ justitiæ placeat, scire convincitur. Sed quia judicium illud, quo *unusquisque recipiet, prout gessit, sive bonum, sive malum*, judicaturi patientiâ & bonitate differtur: impunitatem sibi iniquitatis infidelium corda promittunt, & putant humanorum actuum qualitates ad divinæ providentiæ non pertinere censuram, quasi non evidentissimis plerumque suppliciis malè gesta plectantur, aut non sæpè cœlestium comminationum terror ostendatur: quibus utique & fides monetur, & infidelitas increpatur.

Matth. 5. 44. — a al. Oratione. MS. Corb. — Cur gentium misertus sit Deus? — Operum commendatio. — Rom. 8. 17. 2. Tim. 2. 12. Joan. 4. 6. — Humilibus & obediéntibus nihil difficile. — Matth. 11. 28. — 2. Cor. 5. 10.

Cap. IV. Inter hæc autem permanet super omnes benignitas Dei, & nulli misericordiam suam denegat, cùm indiscretè universis bona multa largiatur, eósque quos meritò subderet pœnis, mavult invitare beneficiis. Dilatio enim vindictæ, dat locum pœnitentiæ. Nec tamen dici potest nulla ibi esse ultio, ubi nulla conversio est: quia mens dura & ingrata jam sibi ipsa supplicium est, & in conscientia sua patitur quicquid Dei bonitate differtur. Non ita igitur delinquentes peccata delectent, ut illos in suis actibus vitæ hujus finis inveniat: Quoniam in inferno nulla est correctio, nec datur remedium satisfactionis, ubi jam non superest actio voluntatis, dicente Prophera David: *Quoniam non est in morte, qui memor sit tui; in inferno autem quis confitebitur tibi?* Fugiantur noxiæ voluptates [a], inimica gaudia, & desideria jamjámque peritura. Quis fructus est, quæve utilitas, ea indesinenter cupere, quæ etiamsi non deserant, deserenda sunt? Amor rerum deficientium ad incorruptibilia transferatur, & ad sublimia vocatus animus cœlestibus delectetur. Confirmate amicitias cum sanctis Angelis; intrate in civitatem Dei, cujus nobis spondetur habitatio, & Patriarchis, Prophetis, Apostolis, Martyribúsque sociamini. Unde illi gaudent, inde gaudete. Horum divitias concupiscite, & per bonam æmulationem ipsorum ambite suffragia. Cum quibus enim nobis fuerit consortium devotionis, erit & communio dignitatis. Dum itaque tempus vobis ad mandata Dei exsequenda conceditur, *glorificate Deum in corpore vestro: & lucete*, Dilectissimi, *sicut luminaria in hoc mundo.* Sint lucernæ mentium vestrarum semper ardentes, & nihil resideat vestris in cordibus tenebrosum: quoniam, sicut ait Apostolus, *Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, ut filii lucis ambulate:* impleantúrque in vobis quæ in trium Magorum imagine præcesserunt. *Et sic luceat lumen vestrum coram hominibus, ut videntes opera vestra bona, magnificent Patrem vestrum qui in cœlis est.* Sicut enim magnum peccatum est, cùm inter gentes propter malos Christianos nomen Domini blasphematur; ita magnum pietatis est meritum, cùm eidem in sancta servorum suorum conversatione benedicitur: cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Ibi ultio ubi nulla conversio. — Ps. 6. 6. — a Al. voluntates ita Gaudisvall. — Sanctorum ambienda suffragia. — 1. Cor. 6. 20. Philip. 2. 15. Luc. 11. 35. — Ephes. 5. 8. — Matt. 5. 16.

SERMO XXXV.

IN EPIPHANIÆ SOLENNITATE VI.

SYNOPSIS.

I. *Mysteria semper honoranda; quæ & virtute remanent, & adhuc in Ecclesia adimplentur. Gratia intùs operatur, quod exteriùs stella significat. Quomodo munera eadem offeruntur à fidelibus.*

II. *Adhuc diabolus Herodis personam gerit, in Judæis invidiam, in hæreticis fallaciam, in Paganis sævitiam exercens. Sed & Christus per charitatem triumphat in suis membris.*

III. *Persecutionibus crevit Ecclesia. Gloria principum Christo servire. Timenda in pace Ecclesiæ cupiditatum persecutio, quibus dæmon colitur, non minùs quàm sacrificiis.*

IV. *Pœnitendum, dum pœnitentiæ locus est: nec difficultati cedendum, sed orandus Deus qui dat ut petatur, ut det quod petitur, & malæ consuetudinis vincula abrumpat.*

Cap. I.

Dies, Dilectissimi, quo primum gentibus Salvator mundi Christus apparuit, sacro nobis honore venerandus est; & illa hodie cordibus nostris concipienda sunt gaudia, quæ in trium Magorum fuere pectoribus; quando regem cœli & terræ signo & ductu novi sideris incitati, quem crediderant promissum, adoravere conspicuum. Neque enim ita ille emensus est dies, ut virtus operis, quæ tunc est revelata, transierit, nihilque ad nos nisi rei gestæ fama pervenerit, quam fides susciperet, & memoria celebraret: cùm multiplicato munere Dei, etiam quotidie nostra experiantur tempora, quicquid illa habuêre primordia. Quamvis ergo narratio Evangelicæ lectionis illos propriè recenseat dies, in quibus tres viri, quos nec prophetica prædicatio docuerat, nec testificatio legis instruxerat, ad cognoscendum Deum à remotissima Orientis parte venerunt, hoc idem tamen & manifestiùs nunc & copiosiùs fieri in omnium vocatorum illuminatione perspicimus; quoniam impletur Prophetia Isaïæ dicentis. *Revelavit Dominus brachium sanctum suum in conspectu omnium gentium, & viderunt omnes gentes terræ salutem, quæ à Domino Deo nostro est.* Et iterùm, *Et quibus non est annunciatum de eo, videbunt: & qui non audierunt, intelligent.* Undè cùm cernimus homines mundanæ sapientiæ deditos, & à Jesu Christi confessione longinquos, de profundo erroris sui educi, & ad agnitionem veri luminis advocari, divinæ procul dubio gratiæ splendor operatur; & quicquid in cordibus tenebrosis novæ lucis apparet, de ejusdem stellæ radiis micat: ut mentes quas suo fulgore contigerit, & miraculo moveat, & ad Deum adorandum præeundo perducat. Si autem solicito intellectu velimus aspicere, quomodo etiam triplex illa species munerum ab omnibus, qui ad Christum gressu fidei veniunt, offeratur, nónne in cordibus rectè credentium eadem celebratur oblatio? Aurum etenim de thesauro animi sui promit, qui Christum regem universitatis agnoscit: myrrham offert, qui unigenitum Dei credit veram sibi hominis uniisse naturam: & quodam eum thure veneratur, qui in nullo ipsum Paternæ majestati imparem confitetur.

(Margin: Tres magi. — Mysterii transeunte actione, virtus remanet. — Tres Magi unde venerunt. — Isai. 52. 10. — Ibid. 15. — Gratia Magis data. — Christo quis offerat Aurum, Myrrham, & Thus.)

Cap. II.

His comparationibus, Dilectissimi, prudenter inspectis, invenimus etiam Herodis non deesse personam, cujus ipse diabolus, sicut tunc fuit occultus incentor, ita nunc quoque indefessus est imitator. Cruciatur enim vocatione gentium, & quotidiana potestatis suæ destructione torquetur, dolens ubique se deseri, & verum regem in locis omnibus adorari. Parat fraudes, fingit dissensiones, erumpit in cædes, & ut reliquiis eorum, quos adhuc fallit, utatur, invidiâ uritur in Judæis, simulatione insidiatur in hæreticis, sævitiâ accenditur in paganis. Videt enim insuperabilem esse potentiam regis æterni, cujus mors ipsius vim mortis extinxerit, & ideo totam nocendi artem in eos qui vero regi famulantur, armavit: alios per inflationem [a] scientiæ legalis obdurans, alios verò in furorem persecutionis instigans, alios per falsæ fidei commenta depravans. Sed hanc Herodis istius rabiem ille vincit & destruit, qui etiam parvulos martyrii gloriâ [b] coronavit: & fidelibus suis tam invictam indidit charitatem, ut Apostoli verbis audeant dicere: *Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die, æstimati sumus, sicut oves occisionis. Sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos.*

(Margin: Herodis & diaboli similis insidiandi furor. Organa Satanæ. — [a] al. inflationem. Mss. Vict. & Corb. — [b] Al. palma. — Rom. 8. 35. — Ps. 43. 22.)

Cap. III.

Hanc fortitudinem, Dilectissimi, non illis tantùm temporibus necessariam fuisse credimus, quibus reges mundi, & omnes seculi potestates cruenta impietate in Dei populum sæviebant, cum ad maximam pertinere gloriam suam ducerent, si de terris nomen Christianum auferrent; nescientes Ecclesiam Dei per furorem suæ crudelitatis augeri: quoniam in suppliciis & mortibus beatorum Martyrum, qui putabantur minui numero, multiplicabantur exemplo. Denique tantùm contulit fidei nostræ impugnatio persequentium, ut nihil magis regium ornet principatum, quàm quod Domini mundi membra sunt Christi: nec tam glorientur quod in Imperio geniti, quàm gaudent quòd in Baptismate sunt renati. Sed quia tempestas priorum turbinum conquievit, & dudum cessantibus præliis quædam videtur arridere tranquillitas, vigilanter cavenda sunt illa discrimina, quæ de otio ipsius pacis oriuntur,

(Margin: Vera principum dignitas. — Otii & tranquillitatis pericula.)

In Epiph. Ser. VI.

tur. Adversarius enim, qui in apertis inefficax persecutionibus fuit, recta nocendi arte desævit: ut quos non perculit ictu a afflictionis, lapsu dejiciat voluptatis. Videns itaque sibi resistere Principum fidem, & unius Deitatis inseparabilem Trinitatem non segniùs in palatiis, quàm in Ecclesiis adorari, interdictam dolet sanguinis Christiani effusionem; & quorum obtinere non potest mortes, impetit mores. Terrores proscriptionum in avaritiæ mutat incendium, & quos damnis non fregit, cupiditate corrumpit. Malignitas enim longo usu propriæ imbuta nequitiæ, non deposuit odium, sed vertit ingenium, quò sibi mentes fidelium blandiùs subdat. Inflammat enim concupiscentiis, quos non potest vexare tormentis; serit discordias, accendit iras, incitat linguas, & ne ab illicitis dolis cautiora corda se revocent, consummandorum scelerum ingerit facultates: quia illi totius fraudis hic fructus est, ut qui immolatione pecudum & thuris incensione non colitur, quibuslibet ei criminibus serviatur.

a Al. impetu. Persecutio nova dæmonis in Christianos.

Cap. IV. Habet igitur, Dilectissimi, pax nostra pericula sua: & frustra de fidei libertate securi sunt, qui vitiorum desideriis non resistunt. Cor hominum de operum ostenditur qualitate, & formas mentium species detegit actionum. Nam sunt quidam, sicut ait Apostolus, *qui Deum profitentur se scire, factis autem negant.* Verè enim reatus negationis incurritur, quando bonum, quod in sono vocis auditur, in conscientia non habetur. Fragilitas enim humanæ conditionis facilè in delicta prolabitur: & quia nullum sine delectatione peccatum est, citò acquiescitur deceptoriæ voluptati. Sed à carnalibus desideriis recurratur ad spiritale præsidium; & mens habens notitiam Dei sui, à consiliis se malè suadentis hostis avertat. Prosit illi patientia Dei, nec ideò delinquendi pertinacia nutriatur, quia vindicta differtur. Non sit peccator de impunitate securus: quia si tempus pœnitentiæ amiserit, locum indulgentiæ non habebit, dicente Propheta: *Quia non est in morte, qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?* Qui autem sibi correctionis reparationem experitur esse difficilem, confugiat ad auxiliantis Dei clementiam, & vincula malæ consuetudinis ab illo poscat abrumpi, *Qui allevat omnes qui corruunt, & erigit omnes elisos.* Non erit vacua confitentis oratio, quoniam misericors Deus *voluntatem timentium se faciet:* & dabit quod petitur, qui dedit unde peteretur. Per Dominum nostrum Jesum Christum, viventem & regnantem in secula seculorum, Amen.

Frustra de fidei libertate gloriatur qui servit cupiditati. Ad Tit. 1. 16. Omne peccatum delectat. Psal. 6. 6. Ps. 145. 8. Dat Deus quod petitur, cum dedit ut peteretur.

In Epiph. Serm. VII.

SERMO XXXVI.

IN EPIPHANIÆ SOLENNITATE. VII.

SYNOPSIS.

I. *Opere imitari necesse est, quod fide creditur. Mysteria Christi & sacramenta sunt & exempla.*

II. *Infantia Christi, quæ lex est vivendi, nihil nisi crucem & humilitatem prædicat.*

III. *Tota Christi fortitudo, humilitas: quæ tota sapientiæ Christianæ disciplina, & cujus infantia est magistra.*

IV. *In quo sita sit infantia Christiana, ad quam nos Christi infantia invitat.*

Cap. I. Memoria rerum ab humani generis Salvatore gestarum, magnam nobis, Dilectissimi, confert utilitatem, si quæ veneramur credita, suscipiamus imitanda. In dispensationibus enim sacramentorum Christi, & virtutes sunt gratiæ, & incitamenta doctrinæ: ut quem confitemur fidei spiritu, operum quoque sequamur exemplo. Nam etiam ipsa primordia, quæ Dei filius per matrem Virginem nascendo suscepit, ad provectum nos pietatis instituunt. Simul enim apparet cordibus rectis in una eadémque persona, & humana humilitas, & divina majestas. Quem cunæ testantur infantem, cœlum & cœlestia suum loquuntur auctorem. Puer corporis parvi, Dominus & Rector est mundi; & genitricis gremio continetur, qui nullo fine concluditur. Sed in his nostrorum vulnerum est curatio, & nostræ dejectionis erectio: quia nisi in unum tanta diversitas conveniret, reconciliari Deo humana natura non posset.

Fides operibus declaranda. Incarnationis necessitas.

Cap. II. Legem ergo vivendi remedia nobis nostra sanxerunt: & indè data est moribus forma, undè mortuis est impensa medicina. Nec immeritò, cùm tres Magos ad adorandum Jesum novi sideris claritas deduxisset, non eum imperantem dæmonibus, non mortuos suscitantem, non cæcis visum, aut claudis gressum, aut mutis eloquium reformantem, vel in aliqua divinarum virtutum actione viderunt; sed puerum silentem, quietum, & sub matris solicitudine constitutum: in quo nullum quidem apparet de potestate signum, sed magnum præbetur de humilitate miraculum. Ipsa itaque species sacræ infantiæ cui se Deus Dei filius aptarat, prædicationem auribus intimandam, oculis ingerebat: ut quod adhuc vocis non proferebat sonus, visionis jam doceret effectus. Tota enim victoria Salvatoris, quæ & diabolum superavit & mundum, humilitate est concepta, humilitate est confecta. Dispositos dies sub persecutione inchoavit, & sub persecu-

Vita Christi, lex vivendi. Tres Magi. Tota Christi vita, crux & humilitas.

tione finivit: nec puero tolerantia passionis, nec passuro defuit mansuetudo puerilis: quia unigenitus Dei sub una majestatis suæ inclinatione suscepit, ut & homo vellet nasci, & ab hominibus posset occidi.

CAP. III. Humilitas Christi victrix & magistra.

Si igitur omnipotens Deus caussam nostram nimis malam humilitatis privilegio bonam fecit, & ideò destruxit mortem & mortis autorem: quia omnia, quæ persecutores intulere, non renuit, sed obediens Patri crudelitates sævientium mitissima lenitate toleravit; quantùm nos humiles, quantùm oportet esse patientes; qui si quid laboris incidimus, nunquam nisi nostro merito sustinemus? *Quis enim gloriabitur castum se habere cor, aut mundum se esse à peccato?* & dicente beato Joanne: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus, & veritas in nobis non est:* quis invenietur ita immunis à culpa, ut in eo non habeat vel justitia quod arguat, vel misericordia quod remittat. Undè tota, Dilectissimi, Christianæ sapientiæ disciplina, non in abundantia verbi, non in astutia disputandi, neque in appetitu laudis & gloriæ, sed in vera & voluntaria humilitate consistit, quam Dominus Jesus-Christus ab utero matris usque ad supplicium crucis, pro omni fortitudine & elegit & docuit. Nam cùm discipuli ejus intra se, ut ait Evangelista, disquirerent, *quis eorum major esset in regno cœlorum: vocavit parvulum, & statuit eum in medio eorum, & dixit: Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Quicunque ergò humiliaverit se sicut puer iste, hic major erit in regno cœlorum.* Amat Christus infantiam, quam primùm & animo suscepit & corpore. Amat Christus infantiam, humilitatis magistram, innocentiæ regulam, mansuetudinis formam. Amat Christus infantiam, ad quam [a] majorum dirigit mores, ad quam senum reducit ætates; & eos ad suum inclinat exemplum, quos ad regnum sublimat æternum.

Prov. 20. 9. — 1. Joan. 1. 8. — In Humilitate tota Christi vita & doctrina. — Luca 22. 23. Matt. 18. 1. — Infantia quàm sit Christo grata. — a quæ. Edit. & Gaudiiv. ell. mss.

CAP. IV.

Ut autem plenè valeamus agnoscere, quomodo apprehendi possit tàm mira conversio [b], & in puerilem gradum, qua nobis mutatione [c] redeundum sit; doceat nos beatus Paulus, & dicat: *Nolite pueri effici sensibus, sed malitiâ parvuli estote.* Non ergò ad ludicra [d] infantiæ & imperfecta nobis primordia revertendum est, sed aliquid quod etiam graves annos deceat, indè sumendum est. Velox commotionum transitus, citus ad pacem recursus. Nulla sit memoria offensionis, nulla cupiditas dignitatis. Amor sociæ dilectionis, æqualitas naturalis. Magnum enim bonum est, nocere non nosse, & ad maligna non sapere: quia inferre ac referre injuriam, mundi hujus prudentia est; nemini autem malum pro malo reddere, Christianæ est æquanimitas infantiæ. Ad hanc vos, Dilectissimi, similitudinem parvulorum mysterium hodiernæ festivitatis invitat: & hanc vobis humilitatis formam adoratus à Magis Puer Salvator insinuat: qui ut imitatoribus suis quid gloriæ pararet, ostenderet, ortus sui tempore editos martyrio consecravit: ut in Bethleem, ubi Christus natus est, geniti, per communionem ætatis consortes fierent passionis. Ametur igitur humilitas, & omnis à fidelibus vitetur elatio. Alter alterum sibi præferat, & nemo quod suum est, quærat, sed quod alterius: ut cùm in omnibus abundaverit affectus benevolentiæ, in nullo virus inveniatur invidiæ: quoniam *qui se exaltat humiliabitur; & qui se humiliat exaltabitur:* eodem ipso testante Domino nostro Jesu Christo: Qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus in secula seculorum, Amen.

b edit. confessio. — c al. imitatione. — 1. Cor. 14. 20. — d edit. lubrica. & Gaudiival. — Pueri ut effici debemus. — Luc. 14. 11.

SERMO XXXVII.

IN EPIPHANIÆ SOLENNITATE. VIII.

SYNOPSIS.

I. *Stella gratiam, Magi omnes gentes, Herodes paganos, infantes occisi Martyres figurant. Omnium est temporum præsens festivitas.*

II. *Sola fidei luce attingi posse Christi Dei hominisque mysterium, reparando homini necessarium.*

III. *Christi gratia, sine qua nihil possumus, & voluntatis initium, & ipsum operis effectum operatur; à qua ne deserantur, etiam sanctis caussa est tremendi atque metuendi. Quibus signis quisque experiri potest, an in ipso Deus habitet?*

IV. *Ex charitate imprimis habitatorem cordis Deum cognovimus. Charitati uni laborandum.*

CAP. I. Quid stella, Magi, Herodes & trucidati infantes figurent.

Caussam, dilectissimi, & rationem solennitatis hodiernæ sæpè vobis & Evangelica narratio, & observantiæ consuetudo patefecit: nec necesse est ita nunc, quæ inter Salvatoris nostri humana primordia sunt gesta, replicari, ut de splendore novi sideris, de Magis Magorúmque muneribus, de sævitia Herodis, & de interfectione infantium differamus: cùm, sicut nostis, & in stellæ fulgore Dei gratia, & in tribus viris vocatio gentium, & in rege impio crudelitas paganorum, & in occisione infantium cunctorum Martyrum forma præcesserit. Sed quia in sacratissimo die reddendum expectationi vestræ est sacerdotalis sermonis officium, nitamur, ut possumus adjuvante Spiritu Dei, eò per intelligentiæ semitas pervenire, ut cognoscamus sacramentum præsentis festi ad omnium fidelium tempora pertinere; nec ullo modo habeatur insolitum, quod in dispensationum ordine adoratur antiquum.

Mysteria omnium sunt ætatum.

CAP. II.

Quamvis ergo omnis anima Christiana

IN EPIPH. SERM. VIII.

nihil indignum debeat [a] de Filii Dei majestate sentire, & transcensis incipientis fidei rudimentis oporteat unumquemque ad sublimiora proficere; necesse est tamen infirmitatem mentis humanæ, dùm verum hominem accipit Christum, de ipsa naturæ nostræ communione trepidare, & per initia vel incrementa corporea ad agnitionem unius cum Patre Deitatis difficulter accedere. Sed ubi inter caligantes cogitationes radius supernæ lucis refulserit, cunctantes fidei moras splendor veritatis abrumpat: ut cor liberum, & à visibilibus absolutum, lumen intelligentiæ tanquam ducem stellam sequatur; quia sicut Apostolus ait: *Dominus* JESUS-CHRISTUS *in gloria est Dei Patris:* quem ut venerabatur in cunis humiliter jacentem, ipsum sine differentia [b] adoret cum Patre regnantem. Hæc autem manifestatio, Dilectissimi, quæ hæsitantium nebulas dissolvit animarum, & ita facit innotescere Dei Filium, ut de hoc, quod idem est etiam hominis filius, nihil patiantur obstaculi, ad præsentis festi pertinet dignitatem: & vera est infantia Salvatoris, declaratio Deitatis, quando carnis sensus ab humanis ad divina transfertur; ut quos deprimunt experimenta infirmitatum, erigant signa virtutum: quia tali auxilio & natura nostra indigebat & caussa, ut reparare humanum genus, nec sine majestate posset humilitas, nec sine humilitate majestas.

a *edit.* habeat.

Philip. 2. 11.

b *al.* diffidentia.

CAP. III. Jam verò cùm in singulorum fidelium profectibus divinorum elucet custodia mandatorum, impleturque quod dictum est: *Sic luceat lumen vestrum* [c] *coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & magnificent Patrem vestrum qui in cœlis est:* quis illic non præsentem intelligat Deitatem [d], ubi veram videt apparere virtutem? quæ utique sine Deo nulla est, nec proprietatem obtinet Deitatis [e], nisi spiritu sui vegetetur auctoris. Dicente enim Discipulis suis Domino: *Sine me nihil potestis facere*, dubium non est, hominem bona agentem à Deo habere & effectum operis & initium voluntatis. Undè & Apostolus copiosissimus fidelium cohortator: *Cum timore*, inquit, *& tremore vestram salutem operamini: Deus est enim, qui operatur in vobis & velle & operari pro bona voluntate.* Et hæc sanctis caussa est tremendi atque metuendi, ne ipsis operibus pietatis elati, deserantur ope gratiæ, & remaneant in infirmitate naturæ. Qui autem experiri cupit an in ipso Deus habitet, de quo dicitur: *Mirabilis Deus in sanctis suis:* sincero examine cordis sui interiora discutiat, & sagaciter quærat, qua humilitate resistat superbiæ, quâ benevolentiâ obluctetur invidiæ, quàm non capiatur adulantium linguis, quámque bonis delectetur alienis: an pro malo non cupiat malum reddere, malitque inultas oblivisci injurias, quàm imaginem & similitudinem sui conditoris amittere, qui omnes ad cognitionem sui generalibus incitans donis,

Matth. 5. 16.

c *al.* lux vestra.

d *ed.* majestatem.

e *ed.* dignitatis.

Joan. 15. 5.

Gratiæ ipsum operis effectum operantis necessitas.

Philipp. 2. 12.

Operum bonorum Deus auctor.

In hac vita nemo securus.

Ps 67. 36.

Signa habitationis Dei in nobis.

pluit super justos & injustos & solem suum oriri facit super bonos, malos.

Matth. 5. 45.

Ac ne in multis laboret solitæ discretionis inspectio, ipsam matrem virtutum omnium charitatem in secretis suæ mentis inquirat: & si eam dilectioni Dei & proximi toto corde intentam repererit, ita ut etiam inimicis suis eadem velit tribui, quæ sibi optat impendi, quisquis hujusmodi est, Deum & rectorem & habitatorem sui esse non dubitet: quem tantò magnificentiùs recipit, quantò magis non in se, sed in Domino gloriatur; quoniam quibus dicitur: *Regnum Dei intra vos est:* nonnisi illius aguntur spiritu [1], cujus reguntur imperio. Scientes igitur, Dilectissimi, quoniam *charitas Deus est*, *qui operatur omnia in omnibus*, sectamini charitatem, ita ut in unum castæ dilectionis affectum universorum fidelium corda concurrant. Transeant à nobis humana, ne nos occupent [2]: constanti desiderio ad ea quæ sunt semper mansura tendamus. Sacramentum enim præsentis festi oportet in nobis esse perpetuum: quod utique sine fine celebrabitur, si in omnibus actibus nostris Dominus JESUS CHRISTUS appareat: Qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat, in secula seculorum, Amen.

CAP. IV. Charitas omnium virtutum mater.

1. Cor. 1. 31.

Luc. 17. 21.

1. Joan 4. 16.

1. Cor. 12. 6.

1. *Nonnisi illius aguntur spiritu*) Ita Cod Corb. MS. paulo aliter Vict. *hi nimirùm illius aguntur spiritu:* edit. vulg. *nihil non illius agunt spiritu.*

2. *Transeant à nobis humana, nè nos occupent.*) Ita Cod. Corb. sed in vulg edit. & in Gaudiival. *Transeuntia nos & vana* (*al. ira*) *non occupent.*

SERMO XXXVIII.

DE QUADRAGESIMA. I.

SYNOPSIS.

I. *Hebræorum exemplo esse jejunandum, ut à corporeis etiam hostibus eruamur.*

II. *Quadragesimæ præsertim tempore parari insidias à dæmone.*

III. *Cur Christus tentari voluerit, & quantæ sint hominis pugnæ in hac vita.*

IV. *Quanta invidia dæmonis: Quæ Christianorum arma?*

V. *Quæ potissimùm virtutes jejunium comitari debeant?*

VI. *In misericordiæ maximè operibus verum jejunium esse.*

CAP. I. HEbræorum quondam populus & omnes Israëliticæ tribus, cùm propter peccatorum suorum offensiones gravi Philistinorum dominatione premerentur, ut superare hostes suos possent, sicut sacra manifestat historia, vires animi & corporis indicto sibi reparavêre jejunio. Intellexerant enim duram & miseram illam subjectionem neglectu se mandatorum Dei & morum corruptione meruisse, frustráque se armis certare, nisi priùs vitiis repugnassent. Abstinentes ergò à cibo & potu severæ sibi castigationis ad-

Frustrà armis certat, qui vitiis non repugnat.

hibuere censuram: & ut hostes suos vincerent, gulæ illecebram in seipsis ante vicerunt. Factúmque est hoc modo, ut sævi adversarii & graves Domini esurientibus cederent, quos sibi saturos subjugarant. Et nos itaque, Dilectissimi, inter multas adversitates & prælia constituti, si similibus remediis uti cupimus, simili observatione curemur. Eadem enim propemodùm caussa nostra est, quæ illorum fuit: quoniam sicut illi à carnalibus adversariis, ità & nos à spiritalibus maximè impugnamur inimicis. Qui si donatâ nobis per Dei gratiam morum correctione vincantur, etiam corporeorum nobis hostium fortitudo succumbet; & emendatione nostra infirmabuntur, quos graves nobis, non ipsorum merita, sed nostra delicta fecerunt.

Correctio morum donum Dei.

Cap. II.

Per observantiam mandatorũ quærendum auxilium Dei.

Quapropter, Dilectissimi, ut omnes hostes nostros superare valeamus, per observantiam cœlestium mandatorum divinum quæramus auxilium, scientes non aliter nos prævalere posse adversariis nostris, nisi prævaluerimus & nobis. Sunt enim intra nosmetipsos multa certamina, & aliud caro adversùs spiritum, aliud adversùs carnem spiritus concupiscit. In qua dissentione si cupiditates corporeæ fuerint fortiores, turpiter animus amittet propriam dignitatem, & perniciosissimum erit eum servire, quem decuerat imperare. Si autem mens rectori suo subdita, & supernis muneribus delectata, terrenæ voluptatis incitamenta calcaverit, & in suo mortali corpore regnare peccatum non siverit, ordinatissimum tenebit ratio principatum, & munitiones ejus nulla spiritalium nequitiarum labefactabit illusio: quia TUNC EST vera pax hominis & vera libertas, quando & caro animo judice regitur, & animus Deo præside gubernatur. Hæc autem præparatio, dilectissimi, licet omni tempore salubriter assumatur, ut pervigiles hostes incessabili superentur industria, nunc tamen solicitiùs expetenda est, & studiosiùs struenda, quando & ipsi subtilissimi adversarii acriori insidiantur astutia. Scientes enim adesse sacratissimos Quadragesimæ dies, in quorum observantia omnes præteritæ desidiæ castigantur, omnes negligentiæ diluuntur, ad hoc utique totam vim suæ malignitatis intendunt, ut celebraturi sanctum Pascha Domini, in aliquo inveniantur immundi [1]; & undè nobis obtinenda erat propitiatio, indè contrahatur offensio.

Galat. 5. 17.

Rom. 6. 12.

Vera hominis pax & libertas.

Cap. III.

Quadragesimæ tempus.

Accedentes ergò, Dilectissimi, ad Quadragesimæ initium, id est, ad diligentiorem Domini servitutem, quia quasi ad quendam agonem sancti operis introimus, ad pugnas tentationum animos præparemus; & intelligamus quantò studiosiores pro nostra salute fuerimus, tantò nos vehementiùs ab adversariis impetendos. Sed fortior est, qui in nobis est, quàm qui adversùm nos est; & per ipsum validi sumus, in cujus virtute confidimus: quia ob hoc Dominus se tentari à tentatore permisit, ut cujus munimur auxilio, ejusdem erudiremur exemplo. Vicit enim adversarium, ut audistis, testimoniis legis, non potestate virtutis: ut hoc ipso & hominem plus honoraret, & adversarium plus puniret, cùm hostis generis humani non quasi à Deo jam, sed quasi ab homine vinceretur [2]. Pugnavit ergò ille tunc, ut & nos posteà pugnaremus: vicit ille, ut & nos similiter vinceremus. NULLA SUNT enim, Dilectissimi, sine tentationum experimentis opera virtutis, nulla sine probationibus [3], fides, nullum sine hoste certamen, nulla sine congressione victoria. Vita hæc nostra in medio insidiarum [a], in medio præliorum est. Si nolumus decipi, vigilandum est; si volumus superare, pugnandum est. Et ideò sapientissimus Salomon, *Fili*, inquit, *accedens ad servitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem*. Vir enim sapientia Dei plenus, sciens studium religionis laborem habere certaminis, cùm prævideret pugnæ periculum, antè admonuit pugnaturum: ne fortè si ad ignorantem tentator accederet, imparatum citiùs vulneraret.

Tentari cur Christus voluerit, & quomodo pugnavit & vicit.

[a] al. insidiatorum.

Eccl. 2. 1.

Cap. IV.

Nos itaque, Dilectissimi, qui divinis institutionibus eruditi [4], ad agonem præsentis certaminis scienter accedimus, audiamus dicentem Apostolum: *Non est nobis colluctatio adversùs carnem & sanguinem, sed adversùs principes & potestates, adversùs mundi rectores tenebrarum harum* [5], *contra spiritalia nequitiæ, in cœlestibus:* & non ignoremus, quod hi hostes nostri contra se geri omnia sentiunt, quæcumque nos pro nostra salute agere tentamus; & hoc ipso, quod boni aliquid appetimus, adversarios provocamus. Hæc enim inter nos atque illos per diabolicæ invidiæ fomitem inveterata dissensio est, ut quia illi ab his bonis exciderunt, ad quæ nos Deo auxiliante provehimur, nostris justificationibus torqueantur. Si ergò nos erigimur, illi corruunt: si nos convalescimus, illi infirmantur. Remedia nostra plagæ ipsorum sunt, quia curatione nostrorum vulnerum vulnerantur. *State ergò*, Dilectissimi, ut Apostolus ait, *succincti lumbos mentis vestræ in veritate, & calceati pedes in præparatione Evangelii pacis, in omnibus sumentes scutum*

Ephes. 6. 12.

Inveterata inter nos & dæmones dissensio.

Ephes. 6. 14.

1. *Inveniantur immundi.*) Ita MSS. Thuan. & Corb. meliùs quàm *inveniamur indigni*, quod legitur in vulg. edit. alludit enim autor noster ad præceptum de mundiria legali, quæ in veteri Testamento ad Pascha celebrandum necessaria erat.

2. *Non quasi à Deo jam, sed quasi ab homine vinceretur.*) Ita MS. Vict. Thua. Corb. anteà sic leg. *non solùm quasi à Deo, sed etiam quasi ab homine impugnaretur atque vinceretur.*

3. *Sine probationibus.*) Ita Thuan. & Corb. aliàs *sine perturbationibus*, quod manifestè mendosum est, & bono sensu vacuum: ut illud è contrà Pauli doctrinæ & verbis consentaneum.

4. *Divinis institutionibus eruditi.*) MSS. Corb & Thua. *divinis eruditionibus instituti.*

5. *Adversùs mundi rectores tenebrarum harum.*) Iidem duo MSS. habent: *Adversùs mundi rectores, mundi hujus, tenebrarum harum.*

IN QUADRAGES. SERM. I. a al. ignita. Corb. & Thu. MSS.

fidei, in quo possitis omnia tela maligni ignea [a] *extinguere, & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est Verbum Dei.* Videte, Dilectissimi, quàm potentibus nos telis, quàm insuperabilibus munimentis dux multis insignis triumphis, & invictus Christianæ militiæ magister armaverit. Succinxit lumbos baltheo castitatis, calceavit pedes vinculis pacis: quia & discinctus miles citò ab impudentiæ incentore vincitur; & non calceatus facilè à serpente mordetur. Scutum fidei ad protectionem totius corporis dedit, capiti galeam salutis imposuit, dexteram gladio, id est, verbo veritatis instruxit: ut spiritalis præliator non solùm sit tutus à vulnere, sed & repugnantem valeat vulnerare.

Arma Christianorum.

CAP. V. Jejunandum quo modo sit.

His igitur, Dilectissimi, freti armis, impigrè atque intrepidè propositum nobis certamen ineamus: ut in isto jejuniorum stadio, non eo tantùm simus fine contenti, ut solam ciborum abstinentiam putemus esse sectandam. Parum enim est, si carnis substantia tenuatur, & animæ fortitudo non alitur. Afflicto paululùm exteriore homine, reficiatur interior; & subtracta carni saturitate corporea, spiritalibus mens deliciis roboretur. Circumspiciat se omnis anima Christiana, & severo examine cordis sui interna discutiat. Videat, ne quid ibi discordiæ inhæserit, ne quid cupiditatis insederit. Castitas incontinentiam procul pellat, tenebras simulationis [a] lux abigat veritatis. ([b] Quia *os, quod mentitur, animam mentientis interficit* [b].) Detumescat superbia [1], resipiscat iracundia, comminuantur jacula noxarum, & obtrectatio linguæ frænetur. Cessent vindictæ, & oblivioni mandentur injuriæ. *Omnis* postremò *plantatio, quam non plantavit Pater cælestis, radicitùs auferatur.* Tunc enim in nobis benè virtutum semina nutriuntur, quando ab agro cordis nostri germen omne externum evellitur. Si quis ergo in quempiam ita cupiditate ultionis exarsit, ut eum aut carceri traderet, aut vinculis illigaret, absolutionem non solùm insontis, sed etiam ejus, qui pœna dignus videtur, acceleret: ut illâ Dominicæ Orationis regulâ fidenter utatur, dicens: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Quam partem petitionum ita Dominus speciali insinuatione commendat, ut totius orationis effectus in hac conditione consistat: *Si enim*, inquit, *dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & Pater vester vobis, qui in cælis est. Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.*

a ed. mendacii. Sap. 1. 11. b Hæc in MSS. Corb. & Thu. desiderantur. Matt. 15. 13. 1.

Non solus insons dimittendus è carcere.

Matt. 6 12.

In quo Dominicæ orationis effectus consistat. Matt. 6 14.

CAP. VI. Proindè, Dilectissimi, memores infirmitatis nostræ, quia facilè in quælibet delicta prolabimur, hoc potentissimum remedium, & istam efficacissimam vulnerum nostrorum curationem nullatenùs negligamus. Remittamus, ut remittatur nobis; demus veniam, quam rogamus; & non studeamus vindicari, qui nobis precamur ignosci. ([c] Pauperum gemitus surdo non transeamus auditu, & misericordiam indigentibus promta benignitate præstemus: ut misericordiam in judicio mereamur invenire. [c]) Ad quam perfectionem qui studium suum gratiâ Dei adjutus intenderit, hic sanctum jejunium fideliter peraget, hic à fermento malitiæ veteris alienus, in azymis sinceritatis & veritatis ad beatum Pascha perveniet, & per novitatem vitæ dignè lætabitur in sacramento reformationis humanæ: Per Christum Dominum nostrum: qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

IN QUADRAGES. SERM. II. c Hæc parenthesi inclusa desunt in MSS. Corb. & Thun.

Quodnam perfectum jejunium? 1. Cor. 5. 8.

1. *Detumescat superbia*) Addunt vulg. ed. *humilitas assumatur*, quod quia MSS. desiderant, & filum orationis abrumpit, expunximus.

SERMO XXXIX.

DE QUADRAGESIMA. II.

SYNOPSIS.

I. *Semper in hac vita proficiendum esse.*
II. *In id maximè enitendum. Quadragesimæ tempore, quo magis sævit diabolus.*
III. *Cur Christus esuriens non mutavit lapides in panem?*
IV. *Non sterilem esse debere Quadragesimæ inediam.*
V. *Miserationem & clementiam Principum imitandam esse Quadragesimæ tempore.*

CAP. I.

Licet nobis, Dilectissimi, appropinquante festivitate Paschali jejunium Quadragesimale ipse legitimi temporis recursus indicat, cohortatio tamen etiam nostri sermonis adhibenda est, quæ auxiliante Domino, nec inutilis sit pigris, nec onerosa devotis. Nam cùm omnem observantiam nostram ratio istorum dierum poscat augeri, nemo est (ut confido) de vobis, qui se ad opus horum non gaudeat incitari. Natura enim nostra, manente adhuc mortalitate, mutabilis, etiamsi ad summa quæque virtutum studia provehatur, semper tamen sicut potest habere quo recidat, ita potest habere quo crescat. ET HÆC EST perfectorum vera justitia, ut nunquam præsumant se esse perfectos, ne ab itineris nondùm finiti intentione cessantes, ibi incidant deficiendi periculum, ubi proficiendi deposuerint appetitum. Quia ergo nemo nostrûm, Dilectissimi, tàm perfectus & sanctus est, ut perfectior sanctiórque esse non possit, omnes simul sine differentia graduum, sine discretione meritorum, ab iis in quæ pervenimus, in ea quæ nondùm apprehendimus, pia aviditate curramus, & ad mensuram consuetudinis nostræ necessariis aliquid addamus augmentis. Parùm enim religiosus alio tempore demonstratur, qui in his diebus non religiosior invenitur.

Vera perfectorum justitia.

In Quadrages. Serm. II. Cap. II.

Undè opportunè auribus nostris lectio Apostolicæ prædicationis insonuit, dicens: *Ecce nunc tempus acceptum, ecce nunc dies salutis.* 1 Quid enim acceptiùs hoc tempore; quid salubriùs his diebus, in quibus vitiis bellum indicitur, & omnium virtutum profectus augetur? Semper quidem tibi, ô anima Christiana, vigilandum contra salutis tuæ adversarium fuit, ne ullus pateret locus tentatoris insidiis: sed modo tibi major cautio & solicitior assumenda [a] prudentia est, quando idem hostis tuus acriori sævit invidia. Nunc enim in toto mundo potestas ei antiquæ dominationis aufertur, & innumera illi captivitatis vasa rapiuntur. Renunciatur atrocissimo prædoni à populis omnium nationum, omniúmque linguarum, & nullum jam genus hominum reperitur, quod non tyrannicis legibus reluctetur, dum per omnes fines terræ regeneranda in Christo multorum millium millia præparantur: & appropinquante novæ creaturæ ortu, spiritalis nequitia ab iis, quos possidebat, excluditur. Fremit ergo expoliati hostis impius furor, & novum quærit lucrum; quia jus perdidit antiquum. Captat indefessus & pervigil, si quas reperiat oves à sacris gregibus negligentiùs evagantes, quas per proclivia voluptatum & per devexa luxuriæ in diversoria mortis inducat. Inflammat itaque iras, nutrit odia, acuit cupiditates, irridet continentiam, incitat gulam.

1. 2. Cor. 6. 2. Eadê quæ nunc Lectio Apostoli tunc adhiberi solita.

a al. adhibenda.

Dæmonis calliditas.

Cap. III.

Quem enim tentare non audeat, qui nec ab ipso Domino nostro Jesu Christo conatus suæ fraudis abstinuit? Nam, sicut evangelica patefacit historia, cùm Salvator noster, qui erat verus Deus, ut verum se hominem etiam demonstraret, & impias opiniones totius erroris excluderet, post quadraginta dierum noctiúmque jejunium, infirmitatis nostræ in se recepisset esuriem, gavisus diabolus signum se in eo passibilis atque mortalis invenisse naturæ, ut exploraret potentiam, quam timebat, *Si filius Dei*, inquit, *es, dic ut lapides isti panes fiant.* Poterat utique istud omnipotens; & facilè erat, ut ad creatoris imperium, in quam juberetur speciem cujuslibet generis creatura [a] transiret; sicut, cùm voluit, in convivio nuptiarum aquam mutavit in vinum: sed hoc magis salutiferis dispositionibus [b] congruebat, ut superbissimi hostis astutia, non potentiâ Deitatis, sed humilitatis mysterio vinceretur. Denique fugato diabolo, & in omnibus artibus suis tentatore frustrato [c], accesserunt ad Dominum Angeli, & ministrabant ei: ut veri hominis & veri Dei, & apud dolosas interrogationes inviolata esset humanitas, & apud sancta obsequia manifesta divinitas. Confundantur itaque filii diaboli atque discipuli, qui repleti inspiratione viperea, simplices quosque decipiunt, negantes in Christo utramque veram esse naturam, dum aut Deitatem homine, aut hominem Deitate dispoliant, cùm unius temporis gemino documento utraque falsitas sit peremta: quia & per famem corporis perfecta humanitas, & per famulantes angelos demonstrata est perfecta divinitas.

Matt. 4. 2.

a al. natura. Joan. 2. 9. b Edit. dispensationibus. c al. Ex omnibus artibus callidi tentatoris elisis.

Cap. IV.

Quia ergo, Dilectissimi, sicut Redemtoris nostri magisterio edocti sumus, *non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo Dei*; dignúmque est ut populus Christianus in quantacunque abstinentia constitutus, magis desideret se Dei verbo, quàm cibo satiare corporeo: Promta devotione & alacri fide suscipiamus solenne jejunium, non in sterili inedia, quam plerumque & imbecillitas corporis & avaritiæ morbus indicit, sed in larga benevolentia celebrandum: ut scilicet simus de illis, de quibus ipsa Veritas dicit: *Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam; quoniam ipsi saturabuntur.* Deliciæ igitur nostræ sint opera pietatis, & illis cibis, qui nos ad æternitatem nutriunt, impleamur. Lætemur in refectionibus pauperum, quos impendia nostra satiaverint. Jucundemur in vestitu eorum, quorum nuditatem indumentis necessariis texerimus. Sentiant humanitatem nostram ægritudines decumbentium, imbecillitates debilium, labores exulum, destitutio pupillorum, & desolatarum mœstitudo [a] viduarum, in quibus juvandis nemo est, qui non aliquam possit exequi benevolentiæ portionem. Nulli enim parvus est census, cui magnus est animus: nec de rei familiaris modo mensura pendet pietatis. Nunquam merito caret, etiam in tenui facultate, bonæ voluntatis opulentia. Majora quidem impendia sunt divitum, & minora mediocrum; sed non discrepat fructus operum, ubi idem est affectus operantium.

Matth. 4. 4. Deut. 8. 3.

Jejunium verum. Matt. 5. 6. Quænam deliciæ Christianorum?

a Edit. lamenta.

Voluntas bona remuneratur.

Cap. V.

In ista autem, Dilectissimi, exercendarum opportunitate virtutum, sunt & aliarum insignia [b] coronarum [c], quæ nullo horreorum dispendio, nulla diminutione pecuniæ capiantur: si repellatur lascivia, si abdicetur ebrietas, & carnalis concupiscentia castitatis legibus edometur: si odia transeant in dilectionem, si inimicitiæ convertantur in pacem, si tranquillitas extinguat iram, si man-

b Edit. Insignia operа. c al. virtutum.

1. *Auribus nostris Lectio Apostolica prædicationis insonuit.*) Et quidem eadem Lectio Paulinæ Epistolæ, quæ hodie & in 1. Nocturno & in Missa per totam Ecclesiam auribus fidelium insonat. Unde & Officii Ecclesiastici antiquitas probatur, & refellitur error Theodemari Abbatis Casinensis, seu Pauli Diaconi ejus nomine ad Carolum Magnum Imperatorem scribentis. *Nondum eo tempore*, quo S. Benedictus scribebat suam Regulam, *in Romana Ecclesia, sicut nunc*, inquit, *leguntur, sacras scripturas legi morem fuisse* Ex Gelasio aliisque falsa probatur opinio à Doctissimo Mabilonio in Disquisitione de cursu, Gallicano p 385. accedit Leo Gelasio pluribus annis antiquior tum hoc loco, tum pluribus aliis, ut Sermonis XLI. seu de Quadrag IV. initio: *Prædicaturus*, inquit, ... *quo aptius utar exordio, quam ut Verbis Apostoli .... incipiam, dicamque quod lectum est.* Ecce nunc tempus acceptabile &c. Sermonis L. qui 1. de Passione Dom. initium indicat lectam eo die fuisse Passionis historiam ex Evangelio: quæ & Feria 4. esse iteratam significant ultima ferè verba Sermonis III. de Passione, prima Serm. XIII. quæ hanc universæ Ecclesiæ consuetudinem tribuit. Vide & Serm XVIII. c. 1. & XIX. c. 1. ubi observat ex more decursam esse Evangelicam de Passione lectionem, & II. de Resurrectione, seu potius in die Sabbati Sancti & Serm. XCIV. in Evangelium de Transfiguratione Domini.

In Quadrages. Ser. III.

suetudo remittat injuriam, si denique dominorum atque servorum tam ordinati sint mores, ut & illorum potestas mitior, & istorum sit disciplina devotior. Hac igitur observantia, Dilectissimi, obtinebitur misericordia Dei, & abolito peccatorum reatu, religiosè venerandum Pascha celebrabitur. Quod & Romani Orbis piissimi Imperatores sancta antiquitùs observatione custodiunt, qui in honorem Passionis & Resurrectionis Christi [d] altitudinem suæ potestatis inclinant, & constitutionum suarum severitate mollita, multarum culparum reos præcipiunt relaxari: ut in diebus, quibus mundus salvatur miseratione divina, etiam ipsorum supernæ bonitatis imitatrix sit æmulanda clementia. Imitentur igitur Christiani populi Principes suos, & ad domesticam indulgentiam regiis incitentur exemplis. Non enim privatas leges fas est austeriores esse, quàm publicas. Remittantur culpæ, vincula solvantur, deleantur offensæ, pereant ultiones: ut sacra festivitas per divinam atque humanam miserationem, omnes lætantes, omnes habeat innocentes: Per Dominum nostrum Jesum Christum, Qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus per infinita secula seculorum, Amen.

Imperatores Romani quando legum suarum relaxarent severitatem.

d Edit. in honorem Dominicæ passionis.

SERMO XL.

DE QUADRAGESIMA. III.

SYNOPSIS.

I. Quanta conscientiæ puritate jejunium celebrari debeat? Quomodo se quisque examinare?

II. Audacia diaboli in tentatione Christi nos cautiores reddere debet, hoc præsertim tempore.

III. Miseratione jejunium sanctificari.

Cap. I. In Quadragesima vivendum sanctiùs.

Semper quidem nos, Dilectissimi, sapienter & justè vivere decet, & in id voluntates nostras actionésque dirigere, quod divinæ novimus placere justitiæ: sed cùm ii appropinquant dies, quos illustriores nobis salutis nostræ sacramenta fecerunt, diligentiore solicitudine corda nostra sunt mundanda, & studiosiùs exercenda est disciplina virtutum: ut sicut ipsa mysteria quadam sui parte majora sunt, ita & nostra observantia superet in aliquo consuetudinem suam; & cui festivitas est celebranda sublimior, ipse quoque in ea reperiatur ornatior. Si enim rationabile & quodammodo religiosum videtur, per diem festum in vestitu nitidiore prodire, & habitu corporis hilaritatem mentis ostendere; si ipsam quoque Orationis Domum propensiore tunc cura & ampliore cultu, quantùm possumus, adornamus: nónne dignum est, ut anima Christiana, quæ verum vivúmque Dei templum est, speciem suam prudenter exornet; & redemtionis suæ celebratura sacramentum, omni circumspectione præcaveat, ne ulla eam macula iniquitatis obfuscet, aut duplicis cordis ruga dedecoret? Nam quid prodest honestatis formam præferens cultus exterior, si interiora hominis aliquorum sordeant contaminatione [a] vitiorum? Omnia igitur, quæ animi puritatem & speculum mentis obnubilant, abstergenda sedulò, & quadam elimatione [b] radenda sunt. Scrutetur quisque conscientiam suam, séque ante se statuat proprii censurâ judicii. Videat, si in secreto cordis sui illam, quam Christus dat, invenit pacem, si desiderium spiritûs nulla concupiscentia carnis impugnat, si humilia non spernit, si alta non appetit, si iniquo non delectatur lucro, si immoderato rerum suarum non gaudet augmento, si denique aliena felicitate non uritur, aut inimici miseriâ non lætatur. Et cùm harum perturbationum nihil in se fortè repererit, sincero disquirat examine, qualium cogitationum specie frequentetur: & utrum nullis vanitatum imaginibus acquiescat, vel quàm citò animum ab iis, quæ noxiè blandiuntur, abducat. Nam nullis illecebris commoveri, nullis cupiditatibus titillari, non est istius vitæ, quæ tota tentatio est, & quâ nimirum vincitur, qui vinci ab eadem non veretur. Superbum est enim de non peccandi facilitate præsumere, cùm hoc ipsum præsumsisse peccatum sit, dicente beato Joanne Apostolo: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus, & veritas in nobis non est.*

Diebus festis, vestitus nitidior, & templa ornatiora.

Festivis diebus animus maximè purgandus.

a al. Contagione.

b al. eliminatione. MSS. tres Thuan.

Conscientia ut excutienda. Joan. 14. 27.

Immoderato rerum augmento lætari peccatum.

Vincitur qui vinci non timet. Iob. 7. 1.

1. Joan. 1. 8.

Cap. II.

Nemo igitur se fallat, Dilectissimi, nemo se decipiat: neque ita quisquam de cordis sui puritate confidat, ut putet se nullis tentationum periculis subjacere; cùm pervigil ille tentator eos acrioribus pulset insidiis, quos maximè viderit abstinere à peccatis. Nam à quo dolos suos contineat, qui ipsum quoque Dominum majestatis ausus est calliditatis suæ fraude tentare? Viderat superbiam suam baptizati Domini Jesu humilitate calcatam; intellexerat quadraginta dierum jejunio omnem cupiditatem carnis exclusam, & tamen non desperavit de artibus suæ malitiæ spiritalis improbitas: tantúmque sibi de naturæ nostræ mutabilitate promisit, ut quem verum experiebatur hominem, præsumeret posse fieri peccatorem. Si ergo ab ipso Domino & Salvatore nostro deceptionum suarum diabolus non revocavit insidias; quanto magis fragilitatem nostram impugnare præsumit, quos exinde vehementiore odio & invidia sæviore persequitur, ex quo ei in baptismo renunciavimus, & ab illa, cui dominabatur origine, in novam creaturam divina regeneratione transivimus? Unde quia dum mortali carne circundamur, non desinit nobis hostis antiquus laqueos peccati ubique prætendere, & tunc maximè adversùs Christi membra sævire, quando ab eis sunt sacratiora celebranda mysteria, meritò doctrina

Quæ tentatoris erga Christum audacia.

Spiritus sancti hac eruditione imbuit populum Christianum, ut ad Paschale festum Quadraginta dierum se continentiâ præpararet. Cujus purificationis ratio jam nos ad observantiam suæ salubritatis invitat, & diligentiam nobis propositæ castigationis indicit. Quantò enim sanctiùs quisque hos dies invenietur egisse, tantò probabitur Pascha Domini religiosiùs honorasse.

XL. Dierum jejunium.

Cap. III. In diebus igitur sanctorum jejuniorum pietatis opera, quibus semper studendum est, abundantiùs exequamur: *misericordes simus ad omnes; maximè autem ad domesticos fidei:* ut in ipsis quoque eleemosynarum distributionibus, bonitatem Patris cœlestis imitemur, *qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super justos & injustos.* Quamvis ergo fidelium præcipuè sit adjuvanda paupertas, etiam illi tamen, qui nondum Evangelium receperunt, in suo labore miserandi sunt: quia in omnibus naturæ est diligenda communio, quæ nos etiam iis benignos debet efficere, qui nobis quacunque sunt conditione subjecti, maximè si eâdem gratiâ jam renati, & eodem sanguinis Christi pretio sunt redemti. Simul enim & cum istis habemus, quòd ad imaginem Dei conditi sumus, nec carnali origine à nobis, nec spiritali nativitate divisi sunt. Eodem Spiritu sanctificamur, eâdem fide vivimus, ad eadem Sacramenta concurrimus. Non spernatur hæc unitas, nec vilis nobis sit tanta communio: sed hoc ipsum nos per omnia faciat mitiores, quod eorum utimur subjectione, cum quibus uni Domino eâdem subjicimur servitute. Si qui ergo horum gravioribus dominos suos offendêre delictis, indulgentiam nunc in diebus reconciliationis accipiant. Auferat miseratio severitatem, & venia deleat ultionem. Nullum custodia teneat, nullum carcer includat: quoniam Deus noster misericordiam suam hac conditione promisit, ut remittenda sibi is nosset peccata propria, qui remisisset aliena. Dissentionum materies, Dilectissimi, & inimicitiarum aculei conterantur. Cessent odia, deficiant simultates, in unitatem dilectionis omnia Christi membra conveniant: *Beati* enim *pacifici; quoniam filii Dei vocabuntur:* nec solum filii, sed etiam hæredes, *cohæredes autem Christi*, Qui vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

Galat. 6. 10. — Matt. 5. 45. — Communio sanctorum. — Matth. 18. 33. — Matth. 5. 9. — Rom 8. 17.

SERMO XLI.

DE QUADRAGESIMA IV.

SYNOPSIS.

I. *Quadragesimam purgandis animarum sordibus salubriter esse institutam.*

II. *Omnibus virtutibus studendum hoc tempore, quæ ex voluntate pensantur.*

III. *Ex ipsa pietate insidiari diabolum: cujus tentationum erga Christum ordo & ratio explicantur.*

IV. *De perversa Manichæorum abstinentia.*

V. *Eosdem in honorem solis & lunæ die Dominica & Fer. 2. jejunare, à participatione sanguinis Christi abstinere, &c.*

VI. *Ut per opera virtutum sanctificetur Quadragesima.*

Cap. I. Prædicaturus vobis, Dilectissimi, sacratissimum maximúmque jejunium, quo aptiùs utar exordio, quam ut verbis Apostoli, in quo Christus loquebatur, incipiam, dicámque, quod lectum est, *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis?* Quamvis enim nulla sint tempora, quæ divinis non sint plena muneribus, & semper nobis ad misericordiam Dei per ipsius gratiam præstetur accessus; nunc tamen omnium mentes majori studio ad spiritales profectus moveri, & ampliori fiducia oportet animari, quando ad universa pietatis officia, illius nos diei, in quo redemti sumus, recursus invitat: ut excellens super omnia Passionis Dominicæ sacramentum purificatis & corporibus & animis celebremus. Debebatur quidem tantis mysteriis ita incessabilis devotio & continuata reverentia, ut tales permaneremus in conspectu Dei, quales nos in ipso Paschali festo dignum est inveniri: Sed quia hæc fortitudo paucorum est, & dum carnis fragilitate austerior observantia relaxatur, dúmque per varias actiones vitæ hujus solicitudo distenditur, necesse est de mundano pulvere etiam religiosa corda sordescere; magna divinæ institutionis salubritate provisum est, ut ad reparandam mentium puritatem Quadraginta nobis dierum exercitatio mederetur, in quibus aliorum temporum culpas, & pia opera redimerent, & jejunia casta decoquerent.

Quadragesimæ sacratissimum jejunium. — 2. Cor. 6. 2. — Eadem Apostoli lectio, quæ hodie. — Passio Domini ut celebranda. — Talis quisque semper esse deberet qualis in Paschate. — Quadraginta dierum exercitatio.

Cap. II. Ingressuri igitur, Dilectissimi, dies mysticos, & jejuniorum remediis consecratos [1], præceptis Apostoli obedire curemus, *emundantes nos ab omni inquinamento carnis ac spiritus:* ut castigatis colluctationibus, quæ sunt inter utramque substantiam, animus, quem sub Dei gubernaculis constitutum, corporis sui

2. Cor. 7. 1.

1. *Jejuniorum remediis consecratos*) Ita MSS. duo Corb. & Reg. Bibl. antiquissimi, ut infra dicemus, quorum verborum loco hæc in vulg. edit. leguntur: *Et purificandis animis atque corporibus sacratiùs institutos:* quæ in illorum locum substituta esse existimo ab iis qui hunc Sermonem ad aliam solennitatem accommodarunt non totidem dierum jejuniis consecratam.

IN QUADRAGES. SER. IV.

sui decet esse rectorem, dominationis suæ obtineat dignitatem: ut nemini dantes ullam offensionem, vituperationibus obloquentium non simus obnoxii. Digna enim ab infidelibus reprehensione carpemur; & nostro vitio linguæ impiæ in injuriam se religionis armabunt, si jejunantium mores à puritate perfectæ continentiæ discrepatint. Non enim in sola abstinentia cibi stat nostri summa jejunii, aut fructuosè corpori esca subtrahitur; nisi mens ab iniquitate revocetur, & ab obtrectationibus lingua cohibeatur. Sic ergo nobis edendi est moderanda [a] libertas, ut etiam aliæ cupiditates eadem lege frænentur. Mansuetudinis & patientiæ, pacis & tranquillitatis hoc tempus est: in quo exclusa omnium contaminatione vitiorum, perpetuitas nobis est obtinenda virtutum. Nunc piarum mentium fortitudo donare culpas, negligere contumelias, & oblivisci assuescat injurias. Nunc fidelis animus per arma justitiæ à dextris se exerceat & sinistris: ut per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, securam conscientiam constantémque probitatem nec laudes inflent, nec opprobria defatigent. Religiosorum modestia non sit mœsta, sed sancta: NEC INVENIANTUR in eis ullarum murmura querelarum, quibus numquam desunt sanctorum solatia gaudiorum. Non timeatur inter opera misericordiæ terrenarum diminutio facultatum. SEMPER dives est Christiana paupertas, quia plus est quod habet, quàm quod non habet. Nec pavet in isto mundo indigentia laborare, cui donatum est in omnium rerum Domino omnia possidere. Operantibus ergò, quæ bona sunt, non est omninò metuendum, ne eis desit facultas operandi: cùm & in duobus nummis Evangelicæ illius viduæ sit magnificata [a] devotio, & pro calice aquæ frigidæ præmium habeat gratuita largitio. Ex affectibus enim piorum benignitatis mensura taxatur; & nunquam eum miserendi efficacia deserit, in quo misericordia ipsa non deficit. Experta est hoc vidua sancta de Sarepta, quæ beato Heliæ in tempore famis, unius diei cibum, quem solum habebat, apposuit, & Prophetæ inediam necessitati suæ præferens, exiguum farinæ & pusillum olei incunctanter expendit. Sed non defuit ei, quod fideliter erogavit, & in vasis pia effusione vacuatis, fons novæ ubertatis [b] exortus est: ut sanctis usibus non minueretur ejus substantiæ plenitudo, cujus non fuerat formidata defectio.

Obtrectationi Ecclesiam objicit, qui per Quadragesimá sanctius non vivit.

Jejunium Christianum.

a al. Castiganda. MSS. duo.

2. Cor. 6. 8.

Qualis modestia Christianorum.

Facultas operandi bonum maximè in corde est.

Luc 21. 2. Matth. 10. 42.

a al. Laudata.

3. Reg. 17. 9.

b al. facultatis. MSS. duo.

CAP. III. His autem studiis, Dilectissimi, ad quæ vos voluntariè confidimus præparatos, non ambigatis diabolum, qui omnium virtutum est adversarius, invidere, & ad hoc studium suæ malignitatis armare, ut pietati laqueos de ipsa pietate prætendat, & quos non potuerit dejicere per diffidentiam, conetur superare per gloriam. Vicinum est enim rectis actionibus superbiæ malum, & de proximo semper virtutibus insidiatur elatio: Quia difficile est, ut laudabiliter viventem laus humana non capiat, nisi ut scriptum est, *Qui gloriatur, in Domino glorietur.* Cujus verò ille hostis nequissimus non audeat impugnare propositum? cujus non appetat violare jejunium? quando versutias suas, sicut Evangelica lectione patefactum est, nec ab ipso mundi Salvatore continuit? Expavescens enim in illo quadraginta dierum noctiúmque jejunium, explorare callidè voluit, utrum hanc continentiam donatam haberet, an propriam: ut non metueret deceptionum suarum opera resolvenda, si Christus ejus esset conditionis, cujus est corporis. Primò itaque, dolo scrutatus est, an ipse esset substantiarum Creator, qui rerum corporearum posset in quæ vellet mutare naturas. Secundò, an sub humanæ carnis specie divinitas obumbrata tegeretur, cui facilè esset pervium sibi aërem facere, & terrena per vacuum membra librare. Sed cùm illi Dominus justitiam maluisset opponere veri hominis, quàm potentiam manifestare Deitatis, ad hoc convertit tertiæ fraudis ingenium, ut eum, in quo divinæ potestatis signa cessaverant, dominandi cupiditate tentaret, & ad venerationem sui regna mundi pollicendo traduceret. Sed prudentiam diaboli stultam fecit sapientia Dei:[1] ut superbus hostis de eo quod quondam ligaverat, ligaretur, nec eum metueret persequi, quem pro omnibus oportebat occidi.

Superbia bonis operibus insidiatur.

1. Cor. 10. 17.

Cur diabolus Christum tentavit?

Tentationis Christi ordo explicatur.

1. Christus pro omnibus occisus.

CAP. IV. Hujus igitur adversarii dolos, non solùm in illecebris gulæ, sed etiam in proposito abstinentiæ caveamus. Qui enim scivit humano generi mortem inferre per cibum, novit & per ipsum nocere jejunium: & ad contrariam fraudem, famulis utendo Manichæis, sicut impulit interdicta præsumi [2], ita per famem suadet concessa vitari. Utilis quidem est abstinentia, quæ parco assueta victu, deliciarum cohibet appetitum: sed væ illorum dogmati, apud quos etiam jejunando peccatur. Damnant enim creaturarum naturam in Creatoris injuriam, & contaminari edentes asserunt iis, quorum non Deum, sed diabolum conditorem esse definiunt: cùm prorsus nulla sit substantia mala; nec ipsius mali sit ulla natura. Omnia enim bona bonus autor instituit, & unus est universarum rerum creator, *qui fecit cœlum & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt.* Ex quibus quicquid homini ad cibum potúmque concessum est, sanctum & mundum est in sui generis qualitate. Quod si immoderata aviditate sumatur, nimietas edaces & bibaces dedecorat,

Manichæorum prava abstinentia.

2.

1. *Ut superbus hostis de eo, &c.*) Quod reliquum est hujus capitis ita in vulg. ed. legitur: *Ut superbus hostis hominem videns, quem aliquando superaverat, non metueret eum persequi; quem pro omnibus oportebat occidi.* Secuti verò sumus Corb. & Reg. MSS. Codd. optimæ notæ.

2. *Et ad contrariam fraudem &c.*) Hæc & quæ sequuntur ita habent MSS. Codd. Priores vero edit. *& ad contraria fraudis effectum famulis utendo Manichæis, sicut per serpentem impulit interdicta præsumi.*

non cibi neque poculi natura contaminat. *Omnia enim*, sicut Apostolus ait, *munda sunt mundis. Coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum, sed coinquinata sunt eorum mens & conscientia.*

In Quadrages. Ser. IV. Ad Tit. 1. 15.

Cap. V. Vos autem, Dilectissimi, Catholicæ matris sancta generatio, quos in schola veritatis Dei Spiritus [a] erudivit, libertatem vestram congrua ratione moderamini, scientes quoniam bonum est, etiam à licitis abstinere, & cùm castigatiùs vivendum est, ita discernere cibos, ut usus eorum semoveatur, non natura damnetur. Nullo itaque vos contagio eorum error attingat, [b] qui suâ maximè observantiâ polluuntur, *servientes creaturæ potiùs quàm creatori*, & luminaribus cœli stultam abstinentiam devoventes; quos nemo ambigat esse Manichæos, qui [1] in honorem solis ac lunæ die Dominico & secundâ feriâ deprehensi fuerint jejunare: uno perversitatis suæ opere bis impii, bis profani sunt, qui jejunium suum, & ad siderum cultum, & ad resurrectionis Christi instituêre contemtum. Resiliunt enim à sacramento salutis humanæ, & Christum Dominum nostrum, in vera naturæ nostræ carne verè natum, verè passum, verè sepultum, & verè suscitatum esse non credunt [2]. Et ob hoc diem salutis & lætitiæ nostræ sui jejunii mœrore condemnant. Cúmque ad tegendum infidelitatem suam nostris audeant interesse mysteriis, ita in sacramentorum communione se temperant, ut interdum, ne penitus latere non possint, ore indigno [a] Christi Corpus accipiant, Sanguinem autem redemtionis nostræ haurire omninò declinent. Quod ideò vestræ notum facimus sanctitati, ut vobis hujuscemodi homines, & his manifestentur indiciis, & quorum deprehensa fuerit sacrilega simulatio [b] à Sanctorum societate Sacerdotali autoritate pellantur. De talibus enim beatus Paulus Apostolus Ecclesiam Dei providè monet, dicens: *Rogamus autem vos, fratres, ut observetis eos, qui dissentiones & offendicula præter doctrinam, quàm didicistis, faciunt, & declinante ab illis. Hujuscemodi enim Christo Domino non serviunt, sed suo ventri, & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium.*

a edit. Spiritus sanctus.

Discretio ciborum in jejuniis.

b edit. nulla itaque vos contagionis hujus aspergat impietas.

Rom. 1. 25.

1. Jejunium Manich. in honorem solis & lunæ.

2. Dies Dominica dies salutis & lætitiæ.

a edit. ut interdum tutiùs lateant.

Corpus Christi & sanguis redemtionis haustus in sacramento. Sub utraque specie, non tamen necessariò.

b edit. add. notati & proditi.

Rom 16. 17.

Cap. VI. His ergo, Dilectissimi, admonitionibus nostris, quas auribus vestris contra exsecrandum errorem [c] frequenter ingessimus, sufficienter instructi, sanctos Quadragesimæ dies pia devotione suscipite, & ad promerendam misericordiam Dei, per opera vos misericordiæ præparate. Iram extinguite, odia declinate [d], unitatem [e] diligite: & sinceræ vos humilitatis honore [f] invicem prævenite. Servis, & his qui vobis subjecti sunt, cum æquitate dominamini: nullus eorum aut claustris crucietur aut vinculis. Cessent vindictæ, remittantur offensæ, severitas lenitate, indignatio mansuetudine, discordia pace mutetur. Omnes nos modestos, omnes placidos, omnes experiantur benignos: ut jejunia nostra accepta sint Deo. Cui ita demum sacrificium veræ abstinentiæ & veræ pietatis offerimus, si nos ab omni malitia contineamus. [3] Auxiliante nobis per omnia Deo omnipotente, cui cum Filio & Spiritu sancto una est Deitas, una majestas in secula seculorum, Amen.

c edit Execrabilem sectam.

In Quadrages. Serm. V.

d edit. deponite.

e edit. unanimitatem.

f edit. sinceris officiis.

3.

1. *Quos nemo ambigat esse Manichæos qui.*) Hæc verba ex nota marginali suspicor in textum irrepsisse, quoniam & superflua videntur, & desiderantur in Codd. MSS. Corb. & Reg. in quibus eorum loco legitur: *Si quidem* (& consequenter) *in honorem solis & lunæ die Dominico & secunda feria jejunare deleguntur.*

2. Totum hunc locum, quem ex Codd. mss. Reg. & Corb. restituimus, sic habent vulg. edit. *Abdicant enim se sacramento salutis humanæ, & Christum Dominum nostrum, sicut in veritate carnis nostræ denegant natum, ita verè mortuum & resurrexisse non credunt.*

3. *Si nos ab omni malitia contineamus.*) Post hæc verba leguntur in aliis edit. viginti ferè lineolæ, in quibus hæc verba: *Secunda igitur & quarta & sexta feria jejunemus &c.* quæ scriptoribus Ecclesiasticis amplam disputandi materiem præbuête. Ea è sermonis contextu eliminanda censuimus, cùm MSSorum quinque codicum autoritate tùm aliis pluribus freti argumentis, quæ in Dissertatione de Sabbati jejunio fusè expenduntur.

SERMO XLII.

DE QUADRAGESIMA. V.

SYNOPSIS.

I. *Quomodo gratiæ cooperetur homo, ut interiùs renovetur, quod nemini non est necessarium.*

II. *Paucos esse, quos vel adversa non turbent, vel prospera non inflent.*

III. *Omnibus necessitatem pœnitendi incumbere.*

IV. *Maximè operibus misericordiæ deleri peccata.*

Cap. I. Apostolica, Dilectissimi, doctrina nos admonet, ut *deponentes veterem hominem cum actibus suis*, de die in diem sancta conversatione renovemur. Si enim templum Dei sumus, & mentium nostrarum Spiritus sanctus habitator est, dicente Apostolo: *Vos estis templum Dei vivi:* multâ nobis vigilantiâ laborandum est, ut cordis nostri receptaculum tanto hospite non sit indignum. Et sicut in domibus manufactis laudabili diligentia providetur, ut si quid aut infusione imbrium aut turbine procellarum, vel ipsa fuerit antiquitate corruptum, in integrum cura restituat; ita jugi oportet solicitudine præcaveri, ne quid in nostris animis incompositum, ne quid inveniatur immundum. Quamvis enim ædificium nostrum sine ope sui non subsistat artificis, nec fabrica nostra possit esse incolumis, nisi ei protectio præfuerit conditoris; tamen quia rationabiles lapides sumus & viva materies, sic nos autoris nostri extruit manus, ut cum opifice suo etiam is qui reparatur, operetur

Ephes. 4. 22. Colos. 3. 9.

1. Cor. 6. 16.

Indivisa Dei & hominis operatio.

In Quadrages. Serm. V.

1. Gratiæ igitur Dei obedientia se humana non subtrahat, nec ab illo bono, sine quo non potest bona esse, deficiat: ac si quid sibi impossibile aut arduum in mandatorum effectibus experitur, non in se remaneat, sed ad jubentem recurrat: qui ideò dat præceptum, ut excitet desiderium, & præstet auxilium, dicente Propheta: *Jacta in Deum cogitationem* [a] *tuam, & ipse te enutriet.* An fortè quisquam ita insolenter superbit, ita se illæsum, ita immaculatum esse præsumit, ut nullius jam renovationis indigeat? Fallitur prorsùs ista persuasio, & nimia vanitate veterascit, quicunque inter tentationes hujus vitæ ab omni se vulnere credit immunem. Plena omnia periculis, plena sunt laqueis. Incitant cupiditates, insidiantur illecebræ, blandiuntur lucra, damna deterrent, amaræ sunt obloquentium linguæ, nec semper veracia sunt ora laudantium. Indè sævit odium, hinc decipit officium [b]: ut faciliùs sit vitare discordem, quàm declinare fallacem.

1. Dei mandata impossibilia homini in se remanenti.

a ed. cogitatum.

Ps. 54. 23.

Vita hæc plena periculis.

b ed. mendax officium.

Cap. II.

In ipsis autem virtutibus obtinendis tàm dubius modus, & tàm incerta discretio, ut si quisquam inter bonorum malorúmque confinia, subtilissimi discriminis potuerit servare mensuras, difficilè sit ut benè sibi conscium probitatem obtrectantium lingua non mordeat, & iniquorum evadat opprobria, cui est amica justitia. Jam cùm ad ipsas rerum temporalium varietates cogitatio humana convertitur, quantæ se opponunt caligines, quanti pravarum opinionum oboriùntur errores, ut de objectu contrariorum sumatur materia querelarum. Nam licet omnium fidelium corda non dubitent, nullis hujus mundi partibus, nullísque temporibus providentiam abesse divinam, nec de stellarum potestate, quæ nulla est, secularium negotiorum pendere proventus, sed æquissimo & clementissimo summi regis arbitrio cuncta disponi; quoniam, sicut scriptum est, *Universæ viæ Domini misericordia & veritas*; tamen cùm quædam non secundùm desideria nostra procedunt, & sub humani judicii errore superior est plerumque iniqui caussa, quàm justi, vicinum nimis atque contiguum est, ut etiam magnos animos ista concutiant, & in aliquod illicitæ caussationis murmur impellant. Siquidem istis varietatibus etiam excellentissimus Propheta David usque ad periculum se turbatum profitetur, & dicit: *Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei, quia zelavi in peccatoribus, pacem peccatorum videns.* Undè quia paucorum est tam solida fortitudo, ut nulla inæqualitatum perturbatione quatiantur, & multos fidelium non adversa tantùm, sed etiam secunda corrumpant: sananda vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligens est adhibenda curatio. Ideò enim de periculis, quibus mundus hic plenus est, quædam breviter percurri, ut dicente Scriptura: *Quis gloriabitur castum se habere cor, aut mundum se esse à peccato?* omnes sibi intelligant delictorum indulgentiam, & reparationis necessariam esse medicinam.

Vix obtrectantium linguæ vitari possunt.

Stellarum potestas nulla.

Ps. 24. 10.

Prosperitas iniqui scandalum justorum.

Ps. 72. 2.

Prov. 20. 9.

Quando autem opportuniùs, Dilectissimi, ad remedia divina decurrimus, [a] quàm cùm ipsa nobis sacramenta redemtionis nostræ temporum lege referuntur? quæ ut digniùs celebremus, saluberrimè nos Quadraginta dierum jejunio præparemus. Non enim ii tantùm, qui per mortis Christi resurrectionisque mysterium in novam vitam baptismo sunt regenerandi [b], sed etiam omnes populi renatorum utiliter sibi & necessariè præsidium hujus sanctificationis assumunt: illi, ut quæ nondum habent, accipiant; isti, ut accepta custodiant. Dicente námque Apostolo: *Qui stat, videat ne cadat:* nemo est tanta firmitate suffultus, ut de stabilitate sua debeat esse securus. Utamur igitur, Dilectissimi, saluberrimi temporis venerabilibus institutis, & soliciriore cura cordis nostri specula [c] tergamus. Quantumlibet enim castè & sobriè mortalis hæc vita ducatur, quodam tamen pulvere terrenæ conversationis aspergitur, & nitor mentium ad Dei imaginem conditarum, non ita à fumo totius vanitatis alienus est, ut nulla possit sorde fuscari, & non semper indigeat expoliri. Quod si etiam cautissimis animis necessarium est, quantò illis ampliùs est expetendum, qui tota fortè anni spatia aut securiùs, aut negligentiùs transierunt? Quos charitate debita commonemus, ut non ideò sibimet blandiantur, quia nobis conscientiæ singulorum patere non possunt: cùm oculos Dei simul universa cernentis, non abdita locorum, non parietum septa secludant; nec solùm ei acta & cogitata; verùm & agenda & cogitanda sint cognita. Ista ergò scientia summi judicis, iste est tremendus aspectus, cui pervium est omne solidum, & apertum omne secretum; cui obscura clarent, muta respondent, silentium confitetur, & sine voce mens loquitur. Nemo patientiam bonitatis Dei de peccatorum suorum impunitate contemnat: nec ideò illum æstimet non offensum, quia necdum est expertus iratum. Non sunt longæ vitæ mortalis induciæ, nec diuturna est licentia insipientium voluptatum in æternarum dolorem transitura pœnarum, si dum justitiæ sententia suspenditur, pœnitentiæ medicina non quæritur.

Cap. III.

a ed. recurrimus.

XL. dierum jejunium.

b ed. regenerante ventuti.

1. Cor. 10. 12.

c vulg. ed. maliè piacula.

Nemo non indiget pœnitentia.

Heb. 4. 13. Deus omniscientissimus.

Rom. 2. 4.

Confugiamus igitur ad præsentē ubique misericordiam Dei, & ut sanctū Pascha Domini dignâ observantiâ celebretur, cūctorum fidelium corda sanctificētur. Mitescat sævitia, mansuescat iracundia, remittant sibi omnes culpas

Cap. IV.

1. *Ut cum opifice suo etiam is qui reparatur, operetur.*) Juvat hæc verba B. Bernardi verbis explicare lib. de gratia & lib. arbitr. cap. 14. *Ad hoc utique prævenit* gratia, *ut jam sibi deinceps cooperetur* liberum arbitrium. *Ita tamen quod à sola gratia cœptum est, pariter ab utroque perficitur; ut mixtim, non sigillatim; simul, non vicissim, per singulos profectus operentur. Non partim gratia, partim liberum arbitrium; sed totum singula opere individuo peragunt. Totum quidem hoc, & totum illa: sed ut* Totum in illo *sic* Totum ex illa.

invicem suas, nec exactor sit vindictæ, qui petitor est veniæ. Dicentes enim: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*; durissimis nos vinculis illigamus, nisi quod profitemur, impleamus. Undè si orationis hujus sacratissimum pactum non tota sui conditione servatum est, nunc saltem conscientiam suam unusquisque cognoscat, & alienis ignoscendo delictis, abolitionem suorum obtineat peccatorum. Dicente námque Domino: *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater vester, qui in cœlis est, delicta vestra*: non longè est ab unoquoque quod poscit, cùm de benignitate supplicis sententia pendeat judicantis: qui humanarum precum misericors & justus auditor, æquitati suæ de nostra lenitate præscripsit, ut non haberet in eos jus severitatis, quos non invenisset cupidos ultionis. Clementes autem & mites animos etiam largitas decet. Nihil est enim dignius, quàm ut homo sit sui autoris imitator: & secundùm modum propriæ facultatis, divini sit operis executor. Nam cum aluntur esurientes, vestiuntur nudi, foventur infirmi, nonnè auxilium Dei manus explet ministri, & benignitas servi munus est Domini? Qui cum ad effectus misericordiæ suæ adjutore non egeat, ita suam omnipotentiam temperavit, ut laboribus hominum per homines subveniret, & meritò Deo gratiæ referrentur de pietatis officiis, cujus opera viderentur in famulis. Propter quod ipse Dominus Discipulis ait: *Sic luceat lumen vestrum coram hominibus, ut videntes opera vestra bona, magnificent patrem vestrum, qui est in cœlis*: qui cum eodem Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus in secula seculorum, Amen.

Matth. 6. 12. — Quàm periculosè orat cupidus ultionis. — Matth. 18. 35. Matth. 6. 14. Luc. 6. 37. — Præsto est misericordia misericordi. — Matth. 5. 16.

SERMO XLIII.

DE QUADRAGESIMA VI.

SYNOPSIS.

I. *Quadragesimæ maximè tempore purganda esse vetustatis vitia, à quibus nemo immunis.*

II. *Jejuniis conjungi debere animi integritatem, pacis unitatem, & eleemosynæ largitatem, à qua nemo excluditur.*

III. *Humilitatis & lenitatis spiritu, superbiæ & vindictæ studium pellendum.*

CAP. I. Ps. 132. 5.

SEmper quidem, Dilectissimi, *misericordiâ Domini plena est terra*: & unicuique fidelium ad colendum Deum ipsa rerum natura doctrina est, dum cœlum & terra, mare & omnia quæ in eis sunt, bonitatem & omnipotentiam sui protestantur autoris, & famulantium elementorum mirabilis pulchritudo, justam ab intellectuali creatura gratiarum exigit actionem. Sed cùm ad istos recurritur dies, quos specialiùs reparationis humanæ sacramenta signarunt, & qui vicino ordine atque contiguo festum Paschale præcedunt, diligentiùs nobis præparatio religiosæ purificationis indicitur. Quamvis enim in quolibet tempore innocens vita sit multorum, & plurimos bonorum actuum consuetudo commendet, non adeò tamen de conscientiæ integritate fidendum est, ut humanam fragilitatem inter scandala tentationésque degentem nihil potuisse arbitremur, quod læderet eam, incidere; cùm Propheta excellentissimus dicat: *Quis gloriabitur castum se habere cor? aut mundum se esse à peccato?* Et iterùm: *Ab occultis meis munda me, Domine, & ab alienis parce servo tuo.* Si autem, quòd experimentis probatur, talis conditio est eorum qui concupiscentiis renituntur, qui iracundiæ motibus reluctantur, & ipsarum quoque cogitationum arcana castigant, ut & nunquam possint in cordibus suis non invenire, quod reprobent, & sæpè aut fallantur occultis, aut graventur alienis; considerandum est hoc in tempore attentiùs, quæ vitia, quæ ægritudines, quantáque sint vulnera, quibus austerior sit adhibenda medicina: ut illius sacramenti, per quod solvuntur opera diaboli, non inveniantur alieni. Paschalis quippè festivitatis hoc proprium est, ut tota Ecclesia remissione gaudeat peccatorum, quæ non in eis tantùm fiat, qui sacro baptismate renascuntur, sed etiam in eis, qui dudùm in adoptivorum sorte numerantur. Quamvis enim principaliter novos homines faciat regenerationis ablutio; quia tamen semper necessaria est omnibus contra rubiginem mortalitatis quotidiana renovatio, & inter provectuum gradus nullus est, qui non semper melior esse debeat [1]; generaliter adnitendum est, ut in die redemtionis nemo inveniatur in vitiis vetustatis.

In Quadragesima religiosiùs conversandum. — IN QUADRAGES. SER. VI. — Justi quique habent quod in se castigent. — Prov. 20. 9. — Ps. 18. 13. — Remissio peccatorũ festi paschalis propria. — Nullus est tam sanctus, qui non melior esse debeat. 1.

CAP. II. Quod ergo, Dilectissimi, in omni tempore unumquemque convenit facere Christianum, id nunc solicitiùs est & devotiùs exequendum: ut Apostolica institutio Quadraginta dierum jejuniis impleatur, non ciborum tantummodò parcitate, sed privatione maximè vitiorum. Nam cùm ob hoc castigatio ista sumatur, ut carnalium desideriorum fomites subtrahantur, nullum magis sectandum est continentiæ genus, quàm ut semper simus ab injusta voluntate sobrii, & ab inhonesta actione jejuni. Quæ devotio

XL. Dierũ jejunium ex Apostolica traditione. — Jejunium infirmis commune.

1. *Nullus est, qui non semper melior esse debeat*,) Idem habet in sermone XI. de Quadragesima cap. 1. *Nemo*, inquit, *tam sanctus est, ut non sanctior; nemo tàm devotus, ut non debeat esse devotior.* Peccat ergò qui ad majorem semper justitiam non tendit. *Peccatum est enim*, inquit Augustinus, *cum vel non est charitas quæ esse debet, vel minor est quàm debet.* Imò culpabilis est quisquis Deum ex tota anima non diligit, quem ita diligere jubetur; & quisquis concupiscit, quod concupiscere prohibetur. Non tamen imputat his, qui fideliter ei dicunt: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Quod quisquis orandum sibi non esse putat, seipsum Christianum non esse profitetur. Quamdiu enim hic vivimus, est adhuc aliquid carnalis concupiscentiæ. quod vel continendo frænetur, donec fiat perfecta justitia tanquam sanitas plena: tunc autem plena sanitas, quando plena charitas: Tunc plena charitas, quando *videbimus eum, sicuti est.*

S. Aug. de perf. justitiæ c. 6. & seq.

In Quadrages. Ser. VI.

non omittit ægros, non secernit invalidos; quia etiam in languido atque inutili corpore potest animi integritas reperiri, si ubi fuit sedes pravitatis, ibi confirmentur fundamenta virtutis. Et ideò infirmæ carnis ista sufficit ægritudo, quæ sæpè mensuram voluntariæ afflictionis excedit, tantùm ut mens officii sui impleat partes, & quæ corporea epulatione non utitur, nulla iniquitate pascatur. Rationabilibus autem sanctisque jejuniis nulla utiliùs, quàm eleemosynarum opera copulantur, quæ uno misericordiæ nomine multas laudabiles pietatis continent actiones, ut omnium fidelium pares animi esse possint, etiam inter impares facultates. Dilectio enim, quæ simul Deo hominique debetur, nullis unquam impeditur obstaculis, ut non ei semper benè velle sit liberum. Dicentibus quippè Angelis: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*; non solùm virtute benevolentiæ, sed etiam pacis bono beatus efficitur, quicunque aliis quacunque miseria laborantibus charitate compatitur. Latissima enim sunt opera pietatis, quæ ipsa sui varietate id veris conferunt Christianis, ut in distributione eleemosynarum non solùm divites & abundantes, sed etiam mediocres & pauperes, suas habeant portiones; & qui largitatis sunt viribus inæquales, mentis tamen affectione sint similes. Nam cum sub oculis Domini multi in gazophylacio ex opulentia sua multa conferrent, vidua quædam duos intulit nummos, & tali Jesu Christi testimonio meruit coronari, ut in tam parvo muneris modo, omnium fuerit collationi condigna præferri: quia inter magna eorum dona, quibus multa residebant, illius quod fuit exiguum, fuit totum. Si verò aliquis tantæ paupertatis coarctatur angustiis, ut nec ad duo æra inopi impartienda sufficiat, habet in præceptis Domini undè impleat bonæ voluntatis officium. Siquidem qui sitienti pauperi calicem aquæ frigidæ ministrarit, mercedem est sui operis adepturus: tanta servis suis Domino ad obtinendum regnum suum præparante compendia, ut etiam præbitio aquæ, cujus usus gratuitus atque communis est, præmio non careret. Quod ne ulla intercluderet difficultas, de aqua frigida forma est proposita pietatis: ne putaret se mercede cariturum, cui de calefactione potûs lignorum impendium defuisset. De quo tamen calice non frustrà admonet Dominus, ut in nomine ipsius præbeatur: quia hæc, quæ per se sunt vilia, fides efficit preciosa: & quæ ab infidelibus ministrantur, etsi fuerint sumtu magna, omni tamen justificatione sunt vacua.

Eleemosyna jejunii comes. — *Luc. 2. 14.* — *Duo minuta viduæ Evang. Luc. 21. 1. Matth. 12. 41.* — *Matth. 10. 42.* — *Fides pretiosa quæque efficit.*

Cap. III. Celebraturi igitur Pascha Domini, Dilectissimi, ita vos sanctis exercete jejuniis, ut ab omnibus perturbationibus liberi ad festa sacratissima veniatis. Superbiæ spiritus, de quo sunt omnia orta peccata, humilitatis amore pellatur; & qui elatione tumuerant, mansuetudine mitigentur. Quorum verò animos aliqua exasperavit offensio, reconciliati sibimet in unitatem studeant redire concordiæ. *Nemini malum pro malo reddentes, & donantes invicem vobis, sicut Christus donavit nobis*, humanas inimicitias pace delete: & si qui de subditis vestris aut claustra custodiæ, aut vincula metuerunt, misericorditer relaxentur: ut qui quotidianæ indulgentiæ remediis indigemus, non difficulter peccatis ignoscamus alienis. Dicentes enim ad Dominum Patrem nostrum: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris:* certissimum est, quod cùm aliorum delictis veniam tribuimus, nobis divinam clementiam præparamus, Per Christum Dominum nostrum, Amen.

In Quadrages. Serm. VII. — *Rom. 12. 17.* — *Matt. 6. 12.*

SERMO XLIV.

DE QUADRAGESIMA. VII.

SYNOPSIS.

I. *Omnes sive justos, sive peccatores, sive cathecumenos, parare Domino viam debere per Quadragesimam.*

II. *Misericordiæ & veritati ad imitationem Dei, fidei & charitati instandum Quadragesimæ tempore.*

III. *Christo impendi, quod pro Christo præbetur.*

IV. *Omnium virtutum exercitio incumbendum hoc tempore.*

Cap. I. Virtus, Dilectissimi, & sapientia fidei Christianæ, amor Dei est, & amor proximi: neque ullo caret pietatis officio, cui studium est colere Dominum, & juvare conservum. Harum autem affectionum duplex unitas omni quidem est tempore exercenda, & proficienter augenda, sed nunc incrementis amplioribus dilatanda, ut Quadraginta dierum jejunium, quod festi Paschalis est prævium, interiorem cordis auditum illius vocis instat moveat, qua verbis Isaiæ Prophetæ Joannes Baptista dicebat: *Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.* Sive enim illam partem populi cogitemus, quæ dudum certamina evangelici agonis ingressa, per spiritalis stadii cursum indesinenter tendit ad palmam; sive illam, quæ lethalium conscia peccatorum, per reconciliationis auxilium festinat ad veniam; sive illam, quæ sancti Spiritus regeneranda baptismate, vetustate Adam exui, & Christi cupit novitate vestiri, aptè & utiliter omnibus dicitur: *Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.* Quæ autem viæ Domini, quæve sint semitæ, ejusdem prædicatoris cohortatione discamus, qui divinæ gratiæ opera & dona promittens, futurarum commutationum reserabat effectus, addens sententiam Prophetici sermonis, & dicens: *Omnis vallis*

Virtus fidei Christianæ, charitas. — *XL. dierum jejunium.* — *Isai. 40. 3. Matt. 3. 5.* — *Justi, pœnitentes, Catechumeni. Lethalia peccata.* — *Isa. 40. 4.*

implebitur, & omnis collis & mons humiliabitur: & erunt prava in directa, & aspera in vias planas. Vallis itaque mansuetudinem humilium, mons & collis elationem indicat superborum. Sed quia, sicut veritas dicit: *Qui se humiliat, exaltabitur: & qui se exaltat, humiliabitur:* meritò & vallis[a] adimpletio, & montis[b] est annunciata depressio: ut & plana nihil offensionis, & directa nihil habeant pravitatis. Quamvis enim *angusta & ardua sit via, quæ ducit ad vitam*; non tamen in ea difficulter incedit, quem veritas confirmat & pietas: nec caret delectatione gradiendi, cujus iter efficit virtutum petra solidum, non vitiorum arena succiduum.

Luc. 14. 11. & 18. 14.
a al. vallibus.
b al. montibus.
Matt. 7. 14.

CAP. II.

Verùm ut pleniùs noverimus, per cujusmodi vias nobis sit ad Dei promissa tendendum, audiamus David Prophetam, quid doceat: *Universæ viæ Domini, misericordia & veritas.* Forma igitur conversationis fidelium, ab exemplo venit operum divinorum: & meritò Deus imitationem sui ab eis exigit, quos ad imaginem & similitudinem suam fecit. Cujus utique gloriæ dignitate non aliter potiemur, quàm si in nobis & misericordia inveniatur & veritas. Per quæ enim ad salvandos Salvator advenit, & per hæc ad salvantem debent properare salvati: ut & nos misericordia Dei misericordes, & veritas faciat esse veraces. Sicut itaque per viam veritatis mens justa, ita per viam misericordiæ ambulat mens benigna. Nec tamen unquam itinera ista divisa[a] sunt, quasi horum bonorum singula diversis tramitibus expetantur, & aliud sit misericordiâ crescere, & aliud veritate proficere. Non est misericors, veritatis alienus: nec justitiæ capax est, pietatis[b] extraneus: nec alterutra[c] virtute utitur, qui non utraque ditatur. Charitas robur fidei, fides fortitudo est charitatis. Et tunc verum nomen ac verus est fructus ambarum, cùm insolubilis utriusque manet connexio. Ubi enim non simul fuerint, simul desunt: quia invicem sibi & juvamen & lumen sunt; donec desiderium credulitatis impleat remuneratio visionis, & incommutabiliter videatur & ametur, quod nunc & sine fide non diligitur, & sine dilectione non creditur[1]. Quia ergò, sicut Apostolus ait, *In CHRISTO JESU neque circuncisio aliquid valet, neque præputium, sed fides, quæ per dilectionem operatur:* simul atque conjunctim & charitati studeamus & fidei. Hic est enim quidam efficacissimus geminarum alarum volatus, quo ad promerendum & videndum Deum puritas mentis attollitur, ne onere curarum carnalium deprimatur. Nam qui ait, *Sine fide impossibile est placere Deo:* idem dicit, *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum.* Undè sacramentorum Paschalium divina mysteria, ut digno suscipiantur officio, duo hæc, in quibus omnium præceptorum doctrina concurrit, studiosiùs appetantur, quibus singuli quique fidelium, & sacrificium Deo efficiantur & templum. Instet fides sperare, quod credit; instet charitas propitiare quod diligit: utrumque amantis est, utrumque credentis. Et cui intelligentiæ confensione[d] subjicimur, eidem pietatis imitatione jungamur. Vox Dei est: *Sancti estote, quia ego sanctus sum:* & vox Domini est: *Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est.*

Psal. 24. 10.
Forma vivendi unde petenda.
a al. diversa.
Misericordiæ & veritatis societas.
b ed. veritatis.
c ed. utraque.
Fidei & charitatis nexus.
1.
Galat. 5. 6.
Geminus mentis volatus, fides & charitas.
Heb. 11. 6.
1. Cor. 13. 2.
Ad fidem & charitatem omnia præcepta reducuntur.
d ed. confessione.
Levit. 19. 2. & 20. 7.
Luc. 6. 36.

CAP. III.

Ac ne dubitemus Deo tribui, quod impenditur indigenti, dispensatores eleemosynarum quæ commercia ineant, audiamus, Domino dicente, quæ futura sit judicii sui forma, cùm dicet ad dexteram collocandis: *Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Esurivi enim, & dedistis mihi manducare. Sitivi, & dedistis mihi bibere. Peregrinus eram, & collegistis me. Nudus eram, & cooperuistis me. Infirmus, & visitastis me. In carcere eram, & venistis ad me.* Quærentibus autem justis, quando & qualiter potuerint ista dependere, respondens Rex dicet illis: *Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex minimis fratribus meis, mihi fecistis.* Quid hoc opere fructuosius? quid hac humanitate felicius?[a] quæ utique laude sua fraudanda non esset, si propter ipsam naturæ communionem juvando homini ab homine præberetur. Sed quia quod non ex fidei procedit fonte, ad præmia æterna non pervenit, alia est conditio operum cœlestium, alia terrenorum. Mundana benevolentia in iis quos adjuvat habet finem; Christiana pietas in suum transit autorem; dum in ipsum dicimur benigni, quem in nobis confitemur operari, dicente Domino: *Sic luceat lumen vestrum coram hominibus ut videant opera vestra bona, & magnificent Patrem vestrum qui in cœlis est.*

Matth. 25. 34.
a edit. felicius.
Humana laude non caret, quod homo homini ut homini præbet.
Infructuosa mundana benevolentia.
Matt. 5. 16.

CAP. IV.

Gaude igitur, mens fidelium, & gloriam tuam in ejus gloria, qui in te operatur, agnoscens, de ipsa Paschali festivitate fervesce. Debiti enim tui est, ut ei, qui pro omnibus passus est, paratus sis compati: quoniam pia vita sanctorum nunquam aliena est Crucis Christi, dum continentiæ clavis desideria carnis configit, & corporeas cupiditates virtute Spiritus in se habitantis interficit. Difficilè est quemquam in se non habere quod perimat. Extinguenda est iracundia, mortificanda est superbia, destruen-

Vita Christiani, crux perpetua.

---

1. *Sine dilectione non creditur.*) Doctrina ex Augustini principiis hausta; imò ex ipsis fidei principiis. Nam cùm nemo possit præceptis Dei ut oportet obedire sine charitate: & inter Dei præcepta non postremum sit credendi præceptum, manifestum est scitè dictum à Leone quod *sine dilectione non creditur.* Unus Augustini locus instar omnium erit, ut utriusque par sensus & doctrina intelligatur. Igitur lib. de bono perseverantiæ cap. 16. *Prævenit ergo & fidem gratia,* inquit, *alioquin si fides eam prævenit, procuidubio prævenit & voluntas: quoniam fides sine voluntate non potest esse. Si autem gratia prævenit fidem, quoniam prævenit voluntatem, profectò prævenit omnem obedientiam, prævenit etiam charitatem, qua una Deo veraciter & suaviter obeditur: Et hæc omnia gratia in eo cui datur, & cujus hæc omnia prævenit, operatur.*

In Quadrages. Serm. VII.

da luxuria, radix quoque avaritiæ altiùs persequenda est: ut omnium malorum germen excidi valeat, si eorum potuerit fomes evelli. Cùm autem hac diligentia indesinenter sit animus excolendus, & utendum ita sit corpore, ut rectori suo necessarium præbeat natura inferior famulatum; nunc maximè frænis continentiæ caro moderanda est, & quicquid sublimibus desideriis obviat, amputandum. Dum enim congruis purificationibus ad celebrandum Pascha Domini utraque substantia præparatur, profutura omni tempore consuetudo nutritur. Severa in subditos imperia detumescant, cesset vindicta peccati, & rei criminum ad hos dies pervenisse se gaudeant, in quibus à sanctis piisque Principibus etiam publicarum austeritas remittitur ultionum. [1] Aboleantur odia, deficiant simultates, pacis & benevolentiæ multiplicetur affectus; & qui potuit malitiâ pollui, studeat benignitate purgari. Quoniam judicium Dei, sicut immitibus vehemens, ita erit misericordibus clemens, & detrusis in ignem gehennæ propter inhumanitatem sinistris, dextros eleemosynarum pietate laudatos, æterna cœlestis regni beatitudo suscipiet, Per Dominum nostrum Jesum Christum, Qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat, in secula seculorum, Amen.

Quibus studiis vacandum in Quadragesima.

Immite erga immites judicium. Matth. 25. 34. & 41.

1. *Rei criminum ad hos dies pervenisse se gaudeant, in quibus à sanctis piisque Principibus etiam publicarum austeritas remittitur ultionum.*) Idem habet suprà Serm. II. Quadrag. cap. V. *Romani*, inquit, *Orbis piissimi Imperatores sancta antiquitùs observatione custodiunt, qui in honorem Passionis & Resurrectionis Christi Constitutionum suarum severitate mollita, multarum culparum reos præcipiunt relaxari.* Et Serm. IX. cap. III. *Ut severitas ultionum, quæ nunc etiam in publicis judiciis relaxatur*, &c. Quousque remissio & relaxatio ista extenderetur, an solis vinculis soluti rei in custodia remanerent, an etiam è carcere dimitterentur, non invenio clarè definitum. In libello supplici Monachorum qui sub Eutyche erant, Actioni 1. Concilii Chalcedonensis inserto, hæc habentur: *Supervenit*, inquiunt, *& salutaris Passionis dies & sacra nox, & Resurrectionis festivitas, in qua quidem & plurimis peccatoribus à sanctis patribus nostris damnationes solvuntur: verum & ab imperatoribus criminalia reis vincula relaxantur: Justa vero lætitia omnis domus & omne forum repletur.* Videntur ex his verbis rei saltem nonnulli in libertatem esse vindicari in Paschali festo legibus Imperatoriis. Nulla tamen in Codice quæ id asserat: Et si plures, quæ Actionem omnem in reos suspendant, aliæ per totam Quadragesimam, aliæ per quindecim Paschalis festi dies Cod. lib. III tit. XII. de Feriis. *Quadrag. diebus, qui auspicio Ceremoniarum Paschale tempus anticipant, omnis cognitio inhibeatur criminalium quæstionum.* Impp. Valent. Valens & Grat. AAA. *In XV. Paschalibus diebus compulsio annonariæ functionis & omnium publicorum privatorumque debitorum differatur exactio:* Valent. Theod. & Arcad. AAA. Exceptionem continet alia eorumdem constitutio, quæ Leonis nostri sententiam confirmet magis quàm infirmet: *In his tamen*, inquiunt, *& emancipandi & manumittendi cuncti licentiam habeant.* Sed Leonis locus primo loco citatus ex Serm. II. Quadragesimæ multarum culparum reos imperatoriis constitutionibus relaxatos esse per hanc Pascalium dierum solennitatem, clariùs videtur asserere. Nam relaxari nihil aliud esse quàm dimitti ex Serm. 47. de Pass. 8 c. 3 probatur, ubi ut *Barrabbam indulgentia relaxaret*, clamasse populos scribit.

In Quadrages. Serm. VIII.

SERMO XLV.

DE QUADRAGESIMA. VIII.

SYNOPSIS.

I. *Non solum vitia, sed & errores esse repellendos; geminámque agnoscendam in Christo naturam.*

II. *In omnibus actionibus Christi varia elucere utriusque naturæ testimonia.*

III. *Quæ de Christo incarnato sint credenda.*

IV. *Non solum eleemosynis, sed & offensarum remissione jejunium & orationem fructuosa reddi.*

Cap. I.

Devotionis quidem vestræ, Dilectissimi, novimus hunc esse fervorem, ut jejuniis, quæ Domini Pascha præcurrunt, multi nostros præveniatis hortatus. Sed quia utilitas continentiæ [a] non solùm carnis castigationi, verùm etiam mentis necessaria est puritati, observantiam vestram sic cupimus esse perfectam, ut sicut à desideriis carnis reciditis voluptates [b], ita ab animi sensibus excludatis errores. Nam Paschali festo, quo omnia religionis nostræ sacramenta concurrunt, is vera & rationabili purificatione se præparat, cujus cor nulla infidelitate polluitur. Dicente enim Apostolo: *Omne quod non est ex fide, peccatum est:* inutilia erunt & vana eorum jejunia, quos illusionibus suis mendacii pater decipit, & vera Christi caro non pascit. Sicut ergo divinis mandatis sanæque doctrinæ toto corde famulandum est, ita omni prudentia ab impiis est sensibus abstinendum. Tunc enim sanctum agit atque spiritale jejunium, cùm erroris cibos atque venena abjicit falsitatis: quæ dolosus ac versutus inimicus nunc insidiosiùs ingerit, quando ipso venerandæ festivitatis recursu omnis Ecclesia ad intelligenda salutis suæ mysteria generaliter commonetur. Is enim resurrectionis Christi verus confessor & cultor est, qui & de passione ejus non confunditur, & de corporea nativitate non fallitur. Nam quidam erubescentes Evangelium Crucis Christi, ut audentiùs evacuarent susceptum pro mundi redemtione supplicium, ipsam veræ carnis in Domino negavêre naturam, non intelligentes impassibilem Dei Verbi atque incommutabilem Deitatem, ita inclinatam [a] ad humanam naturam, ut & potenter propria non amitteret, & misericorditer nostra susciperet. Duplicis itaque in Christo formæ una persona est, & filius Dei, idémque filius hominis, unus est Dominus, conditionem servilem consilio pietatis recipiens, non lege necessitatis incurrens: quia potestate factus est humilis, potestate passibilis, potestate mortalis; ut ad destruendum peccati mortisque dominatum, & pœnæ capax esset sub-

[a] *edit.* abstinentiæ.

[b] *edit.* Sicut desiderii carnis rescinditis voluptates.

Omnia mysteria & sacramenta in Paschate concurrunt.

Rom. 14. 23. Joan. 8. 44.

Sanctum & spiritale jejunium.

[a] *edit.* Se inclinantè ad humanam naturam & ad ejus saluté.

Conditio servilis in Christo, sed potestate accepta.

In Quadrages. Serm. VIII.

stantia infirmitatis, & nihil gloriæ suæ perderet natura virtutis.

Cap. II.

Cùm itaque, Dilectissimi, legentes vel audientes Evangelium, quædam in Domino nostro Jesu-Christo cognoscitis subjecta injuriis, quædam illustrata miraculis, ita ut in eodem nunc humana appareant, nunc divina resplendeant, nolite quicquam horum adscribere falsitati, tanquam in Christo aut sola sit humanitas, aut sola divinitas; sed utrumque fideliter credite, utrumque humiliter adorate: ut in unitate Verbi & carnis, non sit ulla divisio, nec quia manifesta fuerunt in Jesu signa divina, falsa videantur documenta corporea. Vera & copiosa sunt in ipso utriusque testimonia naturæ, ad hoc ex divini consilii altitudine concurrentia, ut Verbo inviolabili non separato à carne passibili particeps per omnia intelligatur, & Deitas carnis, & caro Deitatis. Mens igitur Christiana, fugax mendacii, discipula veritatis, Evangelica utere fidenter historia, & quæ visibiliter [a] sunt gesta per Dominum, tanquam ipsa cum Apostolis aggregata nunc spiritali intellectu, nunc corporeo discerne conspectu. Da homini, quod de muliere puer nascitur; da Deo, quod nec conceptu læditur virginitas materna, nec partu. Formam servi obvolutam pannis, jacentem in præsepio cognosce; sed annunciatam ab angelis, declaratam ab elementis, adoratam à Magis formam Domini confitere. Humanum intellige, quod non declinavit nuptiale convivium; divinum approba, quod aquam convertit in vinum. Nostra tibi innotescat affectio, cum mortuo amico fletus impenditur; divina potentia sentiatur, cùm idem post quatriduanam jam fœtidus sepulturam, solo vocis imperio vivificatus erigitur. Lutum de sputo & terra fieri, corporei fuit operis; sed illinc superlitos cæci oculos illuminati, non dubium est illius fuisse virtutis, quæ quod principiis naturæ non dederat, ad manifestationem suæ gloriæ reservarat. Veri est hominis fatigationem corpoream somni quiete relevare; sed veri Dei est, vim sævientium procellarum præcepti increpatione compescere. Cibos esurientibus apponere, humanæ benignitatis est, & socialis est animi; sed quinque panibus & duobus piscibus quinque millia virorum, exceptis mulieribus & parvulis, satiare, quis negare audeat opus esse Deitatis? quæ cooperantibus secum veræ carnis officiis, & se homini, & hominem sibi inesse monstrabat: quia non aliter in humana natura sanari poterant originalis vulnera vetustatis, nisi de utero virginis carnem sibi assumente Dei Verbo, in una eadémque persona simul & caro nasceretur & Verbum.

[a] edit. quæ fideliter & visibiliter.

Joan. 2. 1. — Joan. 11. 39. — Joan. 9. 6. — Marc. 4. 38. — Joan. 6. 38.

Incarnationis necessitas.

Cap. III.

Hanc, Dilectissimi, Incarnationis Dominicæ fidem, per quam tota Ecclesia corpus est Christi, inconcusso corde servantes ab omnibus hæreticorum jejunate mendaciis, & ita vobis misericordiæ opera credite profutura, ita fructuosè habendam continentiæ puritatem, si mentes vestræ nulla pravarum opinionum contaminatione sorduerint. Abjicite exosa Domino sapientiæ mundanæ argumenta, per quam nemo ad cognitionem veritatis potuit pervenire; & hoc fixum habete in animo, quod dicitis in Symbolo. Credite consempiternum Patri Filium Dei, per quem facta sunt omnia, & sine quo factum est nihil, secundùm carnem quoque in fine temporum generatum. Credite hunc corporaliter crucifixum, mortuum, suscitatum, & super altitudines cœlestium dominationum elevatum, in Patris dextera constitutum, ad judicandum vivos & mortuos in eadem carne, qua ascendit, venturum. Hoc enim universis fidelibus Apostolus prædicat, dicens: *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cùm enim Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.*

In Quadrages. Ser. IX. Ad veritatis cognitionem per mundanam scientiam non pervenitur. Joan. 1. 3. Coloss. 3. 1.

Cap. IV.

Habentes ergo Dilectissimi, tantæ promissionis fiduciam estote non solùm spe, sed etiam conversatione cœlestes. Et quamvis omni tempore studendum sit sanctificationi & mentis & corporis, nunc tamen in istis Quadraginta dierum jejuniis, solicitioribus vos pietatis operibus expolite, non solùm in distribuendis eleemosynis, quæ magnum habent emendationis effectum, sed etiam in remittendis offensionibus, & peccatorum reatibus relaxandis: ut conditio, quam inter se & hominem Deus posuit, non resistat orantibus. Dicentes enim secundùm doctrinam Domini; *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*, debemus toto corde implere quod dicimus. Tunc enim fiet omnino quod in consequentibus postulamus, ut & in tentationem non inducamur, & à malis omnibus liberemur, Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

XL. dierum jejunia. Conditio orationis Christianæ. Matth. 6. 12.

SERMO XLVI.

DE QUADRAGESIMA IX.

SYNOPSIS.

I. *Majorum, id est, quadragesimalium jejuniorum tempore per crucis tolerantiam ad Paschale festum Christianos præparari.*

II. *Non solam probitatem servandam, sed & fidem; maximè verò divinitatis & humanitatis in Christo.*

III. *Misericordiâ & offensarum maximè remissione Deum placari.*

Cap. I.

In omnibus, Dilectissimi, solennitatibus Christianis, non ignoramus Paschale sacramentum esse præcipuum. Cui condignè &

In Quadrages. Ser. IX.

& congruè suscipiendo totius quidem nos temporis instituta præformant; sed devotionem nostram præsentes vel maximè dies exigunt, quos illi sublimissimo divinæ misericordiæ sacramento scimus esse contiguos. In quibus meritò à sanctis Apostolis per doctrinam Spiritus sancti majora sunt ordinata jejunia: ut per commune consortium Crucis Christi etiam nos aliquid in eo, quod propter nos gessit, ageremus, sicut Apostolus ait: *Si compatimur, & conglorificabimur.* Certa atque secura est expectatio promissæ beatitudinis, ubi est participatio Dominicæ passionis. Nemo enim est, Dilectissimi, cui per conditionem temporis societas hujus gloriæ denegetur, tanquam tranquillitas pacis vacua sit occasione virtutis. Apostolus enim prædicat, dicens: *Omnes qui piè volunt vivere in Christo, persecutionem patientur:* & ideo Nunquam deest tribulatio persecutionis, si nunquam desit observantia pietatis. Dominus ipse in exhortationibus suis dicit: *Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus*; nec dubitare debemus hanc vocem non solùm ad discipulos Christi, sed ad cunctos fideles, totámque Ecclesiam pertinere, quæ salutare suum in his, qui aderant, universaliter audiebat. Sicut ergo totius est temporis [a] piè vivere, ita totius est temporis crucem ferre: quæ meritò unicuique sua dicitur [b], quia propriis modis atque mensuris ab unoquoque toleratur. Unum nomen est persecutionis, sed non una est caussa certaminis: & plus plerumque periculi est in insidiatore occulto, quàm in hoste manifesto. Beatus Job alternantibus bonis ac malis mundi hujus eruditus piè veracitérque dicebat: *Nonne tentatio est vita hominis super terram?* quoniam non solis doloribus corporis atque suppliciis anima fidelis impetitur, verùm etiam salva incolumitate membrorum, gravi morbo urgetur, si carnis voluptate mollitur. Sed cùm caro concupiscit adversùs spiritum, & spiritus adversùs carnem, præsidio Crucis mens rationalis instruitur: nec cupiditatibus noxiis illecta consentit, quoniam continentiæ clavis & Dei timore transfigitur. In bono ergò proposito constitutis, inimicitiæ dissimilium diabolo instigante non desunt, ut facilè in odia prorumpant, quorum improbi mores detestabiliores fiunt comparatione justorum. Iniquitas cum justitia non habet pacem, temperantiam odit ebrietas, falsitati nulla est cum veritate concordia: non amat superbia mansuetudinem, petulantia verecundiam, avaritia largitatem: & tàm pertinaces habet diversitas ista conflictus, ut etiam si exteriùs conquiescat, ipsa tamen piorum cordium penetralia inquietare non desinat: ut verum sit, quod *qui voluerint in Christo piè vivere, persecutionem patientur:* & verum sit, quod omnis hæc vita tentatio est. Ipsis experimentis suis unusquisque fidelis edoctus, Christi Cruce armetur, ut Christo dignus habeatur.

Majora Quadrag. jejunia per Spiritum sanctum ordinata.

Rom. 8. 17. 2. Tim. 2. 12.

2. Tim. 3. 12. Semper adest occasio patiendi.

Matth. 10. 38.

[a] ed. corporis.

[b] ed. meritò ferri unicuique suadetur.

Persecutionis Christianorum non una caussa. Job. 7. 1.

Mali cur oderint bonos.

2. Tim. 3. 12. Job. 7. 1.

In Quadrages. Ser. IX. Cap. II.

Per istum verò agonem, Dilectissimi, ad præmia æterna tendentibus, in eo maximè diaboli insidiatur astutia, ut quorum pervertere non potest probitatem, subruat fidem. In aliam enim transfertur viam, quisquis à confessione veritatis abducitur, totúsque ejus cursus abscessio est; & tantò erit morti vicinior, quantò fuerit à Catholica luce [c] longinquior. Quod etiam in diebus nostris per suam patiuntur incuriam, qui de spiritu olim destructi erroris olimque damnati veterem insaniam conceperunt; qui geminam in Christo audent negare naturam, aut non suscepta carnis scilicet veritate, aut in carnem Deitate conversa, ut aut secundùm Manichæum nulla ejus sit resurrectio, cujus nulla est passio, aut secundùm Apollinarem ipsa Deitas Verbi mutabilis, ipsa sit facta passibilis. Hoc autem sentire, hoc auribus Christianæ plebis ingerere, quid aliud est, quàm ipsa religionis fundamenta convellere, & quod verus Filius Dei, verus sit filius hominis, denegare? In quo solo est humani generis restitutio testificata per legem, promissa per Prophetas, & omnibus veteris testamenti significationibus nunciata: ut magnum illud & seculis omnibus profuturum divinæ misericordiæ sacramentum, quod sæpè & diu fuerat significatum, in præstituto tempore non dubitaretur impletum. Undè licet, ex quo *Verbum caro factum est*, ita in Christo Dei atque hominis una persona sit, ut in nullis actionibus fiat naturæ utriusque divisio; studet tamen evangelica veritas ipsum, quem Dei filium prædicat, sæpissimè filium hominis profiteri: ut quamvis ea, quæ differuntur, alia sint humanitatis, alia Deitatis, sub nomine tamen filii hominis, utraque memorentur: ne fides Dominum Jesum Christum natum ex Maria Virgine, Deum simul atque hominem creditura, cunctetur fateri, aut in Deo humanitatem, aut in homine Deitatem; ut & in verbo suscepti hominis vera sit humanitas, & in carne suscipientis Dei vera majestas.

Piis maximè insidiatur diabolus.

[c] ed. fide.

Eutyches.

Manichæus.

Apollinaris.

Joan. 1. 14.

Cap. III.

Hæc, Dilectissimi, per occasionem Paschalis festi, cui puritatem cordium præparare debemus, de Incarnatione Verbi perstrinxisse sufficiat, quoniam aliquoties hinc instructos vos esse meministis. Nunc devotionem vestram de eo, quod tempus poscit, admoneo, ut sanctum ac salubre jejunium operibus pietatis ornetis. Et quia pro indulgentia maximè laborandum est delictorum, indubitabilem vobis divinam misericordiam promittatis, si ipsi quoque ergà subditos vestros omnem offensam transtuleritis ad veniam. Placidos enim atque concordes ad tantam festivitatem decet Dei populos convenire: ut severitas ultionum, quæ nunc etiam in publicis judiciis relaxatur, multò magis in Christianorum cordi-

Indulgetur reis in Paschali festo.

bus mitigetur: quia ad hoc potiùs intenta debet esse cura sanctorum, ne ullus algeat, ne ullus esuriat, ne quis inopia deficiat, ne quis mœrore tabescat, ne aliquem vincula obstrictum, ne aliquem habeat carcer inclusum. Quantælibet enim existant caussæ offensionis, ab homine tamen in hominem, non tam delicti magnitudo, quàm naturæ est cogitanda communio: ut de judicio, quo alterum judicat, misericordiam Dei judicantis obtineat. *Beati enim misericordes, quoniam ipsorum miserebitur Deus*, qui vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

Matt. 5. 7.

SERMO XLVII.

DE QUADRAGESIMA. X.

SYNOPSIS.

I. *Ad Paschale Sacramentum, quod alia omnia consecrat, omnes per quadraginta dierum jejunium præparare se debere: quod totum in eis gratia operatur, ex non diligentibus diligentes faciens.*

II. *Invidiam de bono proximi, quæ diaboli propria est, maximè esse cavendam.*

III. *Sine charitate nudas esse & infructuosas virtutes: nullum debere illius virtutis esse terminum.*

IV. *Misericordiâ quemque debere misericordiam promereri.*

V. *Eleemosynas abundè esse erogandas hoc tempore.*

CAP. I. Paschalis solennitas cæteris excellentior.

INter omnes, Dilectissimi, dies quos multis modis honorabiles habet Christiana devotio, nullus est excellentior festivitate Paschali, per quam in Ecclesia Dei universarum solennitatum dignitas consecratur. Siquidem etiam ipsa Domini ex matre generatio huic est impensa sacramento; nec alia fuit Dei filio caussa nascendi, quàm ut Cruci posset affigi. In utero enim virginis suscepta est caro mortalis; in carne mortali completa est dispositio passionis: effectúmque est ineffabili consilio misericordiæ Dei, ut esset nobis sacrificium redemtionis, abolitio peccati, & ad æternam vitam initium resurgendi.

XL. dierum jejunium cur Pascha præcedat.

Considerantes autem quicquid per Crucem Domini adepta est universitas mundi, cognoscimus ad celebrandum Paschæ diem, meritò nos Quadraginta dierum jejunio præparari, ut digni possimus divinis interesse mysteriis. Non enim summos tantùm Antistites, aut secundi ordinis Sacerdotes, nec solos sacramentorum ministros, sed omne corpus Ecclesiæ, universúmque fidelium numerum, ab omnibus contaminationibus oportet esse purgatum: ut templum Dei: cui fundamentum est ipse fundator [a], in omnibus lapidibus speciosum, & in tota sui parte sit lucidum. Nam si regum ædes, & sublimiorum prætoria potestatum, omni ornatu rationabiliter excoluntur, ut excellentiora sint eorum domicilia, quorum ampliora sunt merita: quanto opere ædificandum, quanto est honore decorandum, Deitatis ipsius habitaculum? Quod licet inchoari & perfici sine suo autore non possit, habet tamen ab ædificante donatum, ut etiam labore proprio quærat augmentum. Viva enim rationabilisque materies ad extructionem templi hujus assumitur; & per spiritum gratiæ voluntariæ in unam compagem congruè [a], incitatur. Quæ ideò dilecta, ideò quæsita est, ut & ipsa ex non quærente quærens, & ex non diligente fit diligens, dicente beato Joanne Apostolo: *Nos ergò diligamus invicem, quia Deus prior dilexit nos.* Cùm igitur & omnes simul, & singuli quique fidelium, unum idémque Dei templum sint, sicut perfectum hoc in universis, ita perfectum debet esse in singulis: quia etsi non eadem est membrorum omnium pulchritudo, nec in tanta varietate partium, meritorum potest esse parilitas, communionem tamen obtinet decoris, connexio charitatis. In sancto enim amore consortes, etiamsi non iisdem utuntur gratiæ beneficiis, gaudent tamen invicem bonis suis: & non potest ab eis extraneum esse, quod diligunt, quia incremento ditescunt proprio, qui profectu lætantur alieno.

Secundi ordinis Sacerdotes.

[a] deest fundator in MS. Corb.

Inchoatio profectus, & perfectio boni operis, à Deo sunt.

[a] al. ut voluntariè, congruat.

1. Joan. 4. 19.

Charitas facit omnia communia.

CAP. II.

In hac, Dilectissimi, unitate sanctorum, ubi idem amatur, idem diligitur, idémque sentitur, nec superbis locus est, nec invidis, nec avaris: & quicquid est illud, quo aut vanitas gloriatur, aut ira sævit, aut luxuria lascivit, non in Christi fœdere, sed in diaboli parte censetur, longéque à sedibus pietatis excluditur. Fremit itaque innocentiæ adversarius, & pacis inimicus, & quia ipse *in veritate non stetit*, totámque naturæ suæ gloriam, dum superbit, amisit, dolet hominem Dei misericordiâ reparari, & in ea bona quæ ipse perdidit, introduci. Nec mirum si peccati autor probitate rectè agentium cruciatur, & eorum, quos dejicere non potest, stabilitate torquetur: quandoquidem etiam inter homines reperiuntur, qui opera hujus malignitatis imitentur. Multi enim, quod dolendum est, profectibus utuntur alienis: & quia se virtutibus vacuos despici noverunt, armantur in eorum odium, quorum non sequuntur exemplum. Servi autem Dei & discipuli veritatis, etiam dissimiles sui diligunt, & bellum vitiis potiùs quàm hominibus indicunt, *nulli malum pro malo reddentes*, sed correctionem peccantium semper optantes. Pulchrum enim valdè est, & divinæ benevolentiæ comparandum, sui quemque in altero meminisse, & amare propriam etiam in hoste naturam. Siquidem plurimos noverimus in optimos mores transiisse de pessimis, ex ebriosis sobrios, ex crudelibus misericordes, ex rapacibus largos, ex incontinentibus castos, ex ferocibus factos esse

Joan. 8. 44.

Invidiam diaboli qui imitantur.

Rom. 12. 17.

IN QUADRAGES. SERM. X.

tranquillos. Dicente autem Domino: *Non veni vocare justos, sed peccatores*, nulli Christiano quemquam odisse permittitur; quia nemo nisi in remissione peccatorum salvatur: & quos viles fecit carnalis sapientia, nescimus quàm pretiosos spiritalis factura sit gratia.

Matt. 9. 13.

CAP. III. Sine charitate nihil prosunt cæteræ virtutes.

Sit ergò sanctus Dei populus, sit benignus: sanctus, ut declinet prohibita; benignus, ut faciat imperata. Quamvis enim magnum sit habere fidem rectam, sanámque doctrinam, & multa laude digna sit circumcisio gulæ, lenitas mansuetudinis, puritas castitatis; nudæ sunt tamen omnes sine charitate virtutes, nec potest dici in qualibet morum excellentia fructuosum, quod non dilectionis partus ediderit. Undè in Joannis Evangelio Dominus dicit: *In hoc cognoscent omnes, quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad invicem.* Et in ejusdem Apostoli epistola legitur: *Charissimi, diligamus invicem, quoniam charitas ex Deo est, & omnis qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum: & qui non diligit, non novit Deum, quoniam Deus charitas est.* Discutiant ergò se fidelium mentes, & intimos sui cordis affectus vera examinatione dijudicent; ac si repositum aliquid in conscientiis suis de fructibus charitatis invenerint, Deum sibi inesse non dubitent: & ut magis magisque tanti hospitis sint capaces, fiant perseverantis misericordiæ operibus ampliores. Si enim dilectio Deus est, nullum habere debet terminum charitas, quia nullo potest claudi fine divinitas.

Joan. 13. 35.

1. Joan. 4. 7.

Nullus sit charitatis terminus.

CAP. IV. Charitas summa virtutum.

Ad exercendum igitur, Dilectissimi, charitatis bonum, quamvis tempus omne sit congruum, præsentes tamen dies specialiùs cohortantur: ut qui Pascha Domini cupiunt cum animi & corporis sanctificatione suscipere, hanc maximè gratiam conentur acquirere; qua & omnium continetur summa virtutum, & multitudo tegitur peccatorum. Et ideò celebraturi illud eminens super omnia sacramentum, quo iniquitates nostras Jesu Christi sanguis abolevit, misericordiæ primitùs hostias præparemus; & quod nobis bonitas Dei contulit, nos quoque eis, qui in nos peccavêre, præstemus. In oblivionem mittantur injuriæ, supplicium jam nesciant culpæ, & à vindictæ metu omnes a absolvantur offensæ. Neminem teneant claustra pœnalia, nec in custodiis tenebrosis tristes reorum gemitus perseverent. Si quis tales pro aliquo delicto obnoxios tenet, peccatorem se esse non dubitet: & ut indulgentiam ipse accipiat, gaudeat se invenisse cui parcat, ut cùm secundùm doctrinam Dei dicimus: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*, non ambigamus per nostræ orationis formam, divinam nos obtinere clementiam.

a ed. add. subditorū.

Matt. 6. 12.

CAP. V. Misericordia in pauperes quam grata Deo

In pauperes quoque & diversis debilitatibus impeditos benignior nunc largitas exerceatur, ut gratiæ Deo multorum voce referantur, & jejuniis nostris egentium refectio suffragetur. Nulla enim devotione fidelium magis Dominus delectatur, quàm ista quæ pauperibus ejus impenditur: & ubi curam misericordiæ invenit, ibi imaginem suæ pietatis agnoscit. Non timeatur in iis expensis defectio facultatum, quoniam IPSA benignitas, magna substantia est, nec potest largitatis deesse materies, ubi Christus pascit & pascitur. In omni hoc opere illa intervenit manus, quæ panem frangendo auget, & erogando multiplicat. Securus & hilaris sit eleemosynæ distributor: quia tunc maximum lucrum habebit, quando sibi minimum reservaverit; dicente B. Apostolo Paulo: *Qui autem administrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum justitiæ vestræ*: In Christo Jesu Domino nostro, qui vivit & regnat cum Patre & Spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

IN QUADRAGES. SERM. XI.

2. Cor. 9. 10.

SERMO XLVIII.

DE QUADRAGESIMA. XI.

SYNOPSIS.

I. *Jejunium Quadragesimæ maximum & sacratissimum omnibus sine exceptione indictum esse, quia omnibus necessarium, cùm nemo sit immunis à culpa.*

II. *Quàm pauci viam salutis intrent, quàm multi temporalibus occupantur.*

III. *Sicut magis insidiatur & sævit diabolus Quadragesimæ tempore, ita magis Deo salutique suæ vacare Christianos debere.*

IV. *Ut Paschali festo nos præparemus exequenda esse Dei mandata, quæ ideò dantur, ut & gratia Dei quæratur, & propria vita velut in speculo conspiciatur.*

V. *Primum misericordiæ effectum, quod est oblivio delictorum, & optandum à Deo & præstandum esse proximo.*

VI. *Eum qui filius haberi cupit, debere fratris habere charitatem; & eleemosynam largiri, ut misericordiæ divinæ ministrum.*

CAP. I.

IN omnibus quidem, Dilectissimi, diebus atque temporibus quædam nobis divinæ bonitatis signa præfixa sunt, & nulla pars anni à sacris est aliena mysteriis, ut dum nobis ubique præsidia nostræ salutis occurrunt, invitantem nos semper misericordiam Dei avidiùs expetamus. Sed quicquid illud est, quod in diversis gratiæ operibus & donis reparationi humanarum confertur animarum, totum id nobis nunc evidentiùs & copiosiùs præsentatur, quando non particulatim quædam agenda, sed simul sunt omnia celebranda. Appropinquante autem festivitate Paschali adest maximum sacratissimúmque jejunium, quod observantiam sui universis fidelibus sine exceptione denunciat: quia ne-

Quadragesimæ maximum sacratissimúmque jejunium ab omnibus observandum.

mo tàm sanctus est, ut non sanctior, nemo tam devotus, ut non debeat esse devotior. Quis enim in hujus vitæ constitutus incerto, aut immunis à tentatione, aut liber inveniatur à culpa? Quis est, qui nihil virtutis sibi adjici, aut qui nihil vitii sibi optet auferri? cùm & adversa noceant, & secunda corrumpant, nec minoris sit periculi carere desideratis, quàm abundare concessis? Insidiæ sunt in divitiarum amplitudine, insidiæ in paupertatis angustiis. Illæ elevant ad superbiam, hæ incitant ad querelam. Tentat sanitas, tentat infirmitas: dum & illa materia est negligentiæ, & hæc caussa tristitiæ. Laqueus est in securitate, laqueus est in timore: nec interest utrum animus, qui terreno tenetur affectu, gaudiis occupetur, an curis; cum par morbus sit, vel sub vana delectatione languescere, vel sub anxia solicitudine laborare.

Innocens nemo præ vitæ difficultate.

CAP. II. Impletur itaque per omnia sententia Veritatis, qua dicitur angustam esse & arduam viam, quæ ducit ad vitam: & cùm latitudo itineris ad mortem trahentis multis frequentetur agminibus, in salutis semitis paucorum intrantium sunt rara vestigia. Unde autem populatior a est via leva, quàm dextera, nisi quia ad mundana gaudia & corporalia bona multitudo proclivis est? Et quamvis caducum incertúmque sit quod cupitur, libentiùs tamen suscipitur labor pro desiderio voluptatis, quàm pro amore virtutis. Ita cùm innumeri sint qui visibilia concupiscant, vix inveniuntur qui temporalibus æterna præponant. Et ideò, dicente beato Apostolo Paulo: *Quæ videntur, temporalia sunt; quæ autem non videntur, æterna sunt*; latet quodammodo & in abscondito est virtutum via, quoniam *spe salvi facti sumus*, & fides vera id super omnia diligit, quod nullo sensu carnis attingit. Magni est ergo operis & laboris, mobilitatem cordis ab omnibus continere peccatis, & cùm undique innumeræ voluptatum illecebræ blandiantur, ad nulla contagia vigorem animi relaxare. Quis picem tangit, & non inquinatur ab ea? quis non infirmatur in carne? quis non sordescit in pulvere? Quis postremò est tantæ puritatis, ut iis non polluatur, sine quibus vita non ducitur? Jubet enim per Apostolum doctrina divina, ut qui *habent uxores, tanquam non habentes sint; & qui flent, tanquam non flentes; & qui gaudent, tanquam non gaudentes; & qui emunt, tanquam non possidentes; & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur. Præterit enim figura mundi hujus.* Beata igitur mens, quæ peregrinationis suæ tempora castà sobrietate transcurrit, & in iis, per quæ necesse est eam ambulare, non remanet: ut hospita magis quàm domina terrenorum, nec affectibus desit humanis, & promissionibus sit innixa divinis. [1]

Matt. 7. 14.

Pauci electi.

a Ita MSS. omn. non populosior ut vulg.

Quam pauci verè Christiani.

2. Cor. 4. 18.

Rom. 8. 24.

Eccl. 13. 1.

1. Cor. 7. 29

Beata mens quæ hospita terrenorum.

Hanc autem fortitudinem, Dilectissimi, nulli magis quàm præsentes & exigunt & conferunt dies: quibus dum observantia spiritalis impenditur, consuetudo, in qua perseveretur, acquiritur. Notum enim vobis est hoc esse tempus, quo per totum mundum sæviente diabolo, acies debet Christiana confligere: & si quos aut desidia tepidos, aut solicitudo habuit occupatos, nunc oportet armis spiritalibus instrui, & cœlesti tuba ad ineundum certamen accendi: quoniam ille cujus invidia mors introivit in orbem terrarum, modò præcipuo livore uritur, modò maximo dolore cruciatur. Videt enim de omnium hominum genere, in adoptionem filiorum Dei novos populos introduci, & per virgineam Ecclesiæ fœcunditatem, partus regenerationis augeri. Videt se dominationis suæ jure privatum, à cordibus eorum, quos possidebat, expelli; eripi sibi in utroque sexu millia senum, millia juvenum, millia parvulorum, nec obesse cuiquam vel proprium, vel originale peccatum, ubi justificatio non meritis retribuitur, sed sola gratiæ largitate donatur: Lapsos quoque & insidiarum suarum fraude deceptos, pœnitentiæ lacrymis ablui, & portas misericordiæ Apostolica clave reserante, ad remedia reconciliationis admitti. Sentit insuper diem Dominicæ passionis instare, & se illius Crucis potestate conteri, quæ in Christo ab omni debito mortis alieno, redemtio fuit mundi, non pœna peccati.

CAP. III.

Sap. 2. 24.

In Baptismo gratis confertur justificatio.

CAP. IV. Ut itaque malignitas frementis inimici nullos habeat sui livoris effectus, ad exequenda Domini mandata diligentior est assumenda devotio: ut tempus, in quo omnia divinæ misericordiæ sacramenta concurrunt, cum præparatione & animorum suscipiamus & corporum, implorantes regimen [1] & adjutorium Dei, ut sine quo nihil possumus facere, per ipsum omnia valeamus implere. Ideo enim datur præceptum, ut præcipientis quæratur auxilium. Nec se quisquam per occasionem infirmitatis excuset, cùm qui præstitit velle, donet a & posse, dicente beato Apostolo Jacobo: *Si quis vestrûm indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei.* Quis fidelium nesciat, quibus virtutibus studere, & quibus debeat vitiis repugnare? Quis conscientiæ suæ, aut tam gratiosus, aut tam imperitus est arbiter, qui ignoret, quid à se auferri, aut quid in se oporteat augeri? Nemo quippe ita rationis est alienus, qui aut conversationis suæ non intelligat qualitatem, aut cordis sui secreta non noverit. Non ergo per omnia sibi placeat, nec se secundùm

Cur detur præceptũ.

a ed. quia qui præstitit velle donabit &c.

Jacob. 1. 5.

1. *Nec affectibus desit humanis, & promissionibus sit innixa divinis*) Ita MSS. Codd. Corb. Vict. & Thuan. & sensus exigit: ut perperam ab imperito scriba, in illorum verborum locum hæc fuerint substituta, quæ leguntur in vulg. *Nec affectibus sit innixa humanis, nec promissionibus desit divinis.*

1. *Regimen & adjutorium*) inter geminum hoc verbum addunt vulg. edit. *Et misericordiam*: quod MSS. Codd. desiderant, nec non & Surii editio.

In Quadrages. Ser. XI.

carnis oblectamenta dijudicet; sed omnem consuetudinem suam in divinorum præceptorum lance [b] constituat: ubi cùm alia jubeantur ut fiant, alia interdicantur ut non fiant, justo se trutinabit examine, qui vitæ suæ mores ex utriusque ponderis comparatione pensaverit. Artifex enim misericordia Dei, splendidissimum in mandatis suis condidit speculum, in quo homo faciem suæ mentis inspiceret, & quàm conformis imaginis Dei, aut quàm dissimilis esset, agnosceret: præcipuè ut rejectis paululùm carnalibus curis & occupationibus inquietis, saltem in diebus redemtionis & reparationis nostræ, à terrenis nos ad cœlestia conferamus.

[b] *Al.* luce.

Præcepta Dei speculum humanæ mentis.

Cap. V. *Jacob.* 3. 2.

Quia verò, sicut scriptum est, *In multis offendimus omnes*, misericordiæ primus conciplatur affectus [a], & aliorum in nos delictorum fiat oblivio: ut illud piissimum pactum, cui nos in Dominica oratione devinximus, nullo vindictæ amore violemus: & dicentes, *Dimitte nobis debita, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*, non simus in remissione difficiles: quia ad nos recurrit sive cupiditas ultionis, sive indulgentia lenitatis; magisque optandum est homini tentationum periculis semper exposito, ut suas culpas habeat impunitas, quàm ut plectat alienas. Quid autem convenientius fidei Christianæ, quàm ut non solùm in Ecclesia, sed etiam in omnium domibus fiat remissio peccatorum? Deponantur minæ, vincula relaxentur, quibus se multò perniciosiùs, qui ea non solverit, religabit. Quod enim quisque in alterum statuit, hoc in semetipso sua lege decernit. *Beati* vero *misericordes, quoniam ipsorum miserebitur Deus:* qui in judiciis suis & justus est & benignus; ad hoc quosdam sub aliorum esse potestate permittens, ut sub æqua moderatione servetur & utilitas disciplinæ, & mansuetudo clementiæ: & nemo audeat alterius delictis veniam denegare, quam pro suis optat accipere.

[a] *al.* concupiatur effectus. *Corb.*

Pactū orationis Dominicæ. *Matth.* 6. 12.

Matth. 5. 7. *Vindictæ cupidus, sui ipse judex.*

Cap. VI. *Matth.* 5. 9.

Dicente autem Domino, *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*, deponantur omnium discordiarum odiorúmque certamina: nec putet se quisquam in Paschali festo habiturum esse consortium, qui fraternam pacem redintegrare neglexerit. Apud summum enim Patrem, qui non fuerit in charitate fratrum, non habebitur in numero filiorum. In distributione quoque eleemosynarum, & pauperum cura, pinguescant Christiana jejunia: & quod suis quisque deliciis subtrahit, debilibus impendat & egenis. Detur opera, ut omnes Deo uno ore benedicant; & qui aliquam dat portionem substantiæ suæ, intelligat se ministrum esse misericordiæ divinæ, qui partem pauperis in manu posuit largientis: ut peccata quæ baptismi aquis aut pœnitentiæ lacrymis abluuntur, etiam eleemosynis deleantur, dicente scriptura: *Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum*, Per Dominum nostrum Jesum Christum, Qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat, in secula seculorum, Amen.

Quanta pacis fraternæ necessitas.

Dives Dei est minister, & pauperis œconomus.

Eccl. 3. 33.

In Quadrages. Ser. XII.

SERMO XLIX.

DE QUADRAGESIMA XII.

SYNOPSIS.

I. *Ad Paschale convivium debere quemque se præparare per discussionem conscientiæ, & emendationem vitæ.*

II. *Misericordiam exercendam, à vitiis jejunandum, rebus cœlestibus esse inhærendum.*

III. *Ad Paschale sacramentum, quod in remissionem peccatorum conditum est, quemque præparari, cum illud remissione offensarum imitatur.*

Cap. I. *XL. dierum Jejunium* 1.

APpropinquante, Dilectissimi, solennitate Paschali, præcurramus eam consueto jejunio, quod nos Quadraginta dierum numero, ad sanctificationem corporis & mentis exerceat. Suscepturi enim festorum omnium maximum festum, eâ nos debemus observantiâ præparare, ut in cujus sumus resurrectione conresuscitati, in ipsius inveniamur passione commortui, dicente beato Paulo Apostolo: *Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cùm Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.* Quæ verò nobis est mortis cum Christo participatio, nisi ut desinamus esse quod fuimus? aut quæ similitudo resurrectionis, nisi depositio vetustatis? Unde qui sacramentum suæ reparationis intelligit, carnis se vitiis debet exuere, & omnes sordes abjicere peccatorum: ut intraturus nuptiale convivium, splendeat veste virtutum. Quamvis enim benignitas sponsi cunctos ad communionem regiarum invitet epularum, studendum est tamen universis vocatis, ut sacrorum ciborum munere non inveniantur indigni. Abutuntur autem quidam patientia Dei, & qui non sunt in conscientia liberi, fiunt de longa impunitate securi: cùm ideò differatur ultio, ut tempus possit habere correctio. Misericordiam igitur Dei nostri, quæ *non vult mortem peccatoris, sed tantùm ut convertatur & vivat* non ideò quisquam tardet amplecti; quia quod meruit, non recepit. Neque enim quicquid differtur, aufertur; aut condemnationem evasit, qui indulgentiam non quæsivit. Cujus quidem implorandæ non una omnibus caussa est: quia multis modis multisque men-

Pascha omnium festorum maximum.

Coloss. 3. 3.

Cum Christo ut moriendum & resurgendum.

Matth. 22. 11. *Misericordiâ Dei non abutendum.*

Ezech. 18. 32. & 33. 11.

1: *Præcurramus &c.*) Ita MSS. duo Thuan. & Corb. optimæ notæ. Prior eâque prava lectio ita se habet: *Sic est præcurrenda consuetudo jejunii, ut nos Quadraginta dierum numerus exerceat.* Quæ lectio Catholicos scriptores incautos impulit in sensum à Leonis mente alienum, cum hæc interpretati sunt de quatuor dierum jejunio, qui Dominicæ I Quadragesimæ nunc præmittuntur, ut numerus Quadragenarius compleatur.

In Quadrages. Ser. XII.

suris & peccatum à peccato, & crimen distat à crimine. Sed quia universitas fidelium ad perfectam innocentiam, & ad plenam debet tendere puritatem, ut eorum consortio mereatur adscribi, de quibus dicitur: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt,* (Matt. 5. 8.) omni instantia & virtute nitendum est, ut quicquid secretum conscientiæ maculat, quicquid aciem mentis obscurat; diligentissimis, emundationibus deleantur. Quamvis enim scriptum sit: *Quis gloriabitur castum se habere cor, aut mundum se esse à peccato?* (Prov. 20. 9.) non tamen desperanda est apprehensio puritatis, quæ dum semper petitur [1], semper accipitur, nec remanet judicio condemnandum, quod fuerit confessione purgatum. (Semper accipit, qui semper petit.)

Cap. II. Hoc illud est, Dilectissimi, quod orantes omnes filii Ecclesiæ ex doctrina Domini uniformiter dicunt: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris:* (Matt. 6. 12.) quia nemo tam sanctus, nemo tam justus est, qui in tempore hujus vitæ, quæ tota tentatio est (Job. 7. 1.), cujuscunque peccati remissione non egeat. (Nemo qui non peccet.) Circumstant undique pericula innumerabilium delictorum, & per licitos usus ad immoderatos transitur excessus, dum per curam salutis irrepit delectatio voluptatis, & non sufficit concupiscentiæ, quod potest satis esse naturæ. Hinc habendi amor nunquam satiandus [a] exoritur; hinc cupiditas eminendi, quæ vel stirpi suæ innexa, vel soboli, nunc prolem habet superbiam, nunc parentem. His autem & aliis tentationibus, quarum multiplex est & infinita connexio, quæ rectiùs virtus quàm continentia opponitur, quæ nutriendis atque servandis animi & corporis bonis, & incrementa præbet & roborat? (Continentiæ laus.) Unde in cœlestibus Ecclesiæ disciplinis multum utilitatis afferunt divinitus instituta jejunia: ut dum continentiæ legibus, carnalis subjicitur appetitus, motus quoque interior temperetur, ac sicut corpus à cibis, ita mens ab iniquitate jejunet. Dominus enim dicit: *Beati qui esuriunt, & sitiunt justitiam: quoniam ipsi saturabuntur.* (Matt. 5. 6.) Habet ergo populus Dei spiritales epulas castásque delicias, quas salubriter expetit, & laudabiliter concupiscit, quoniam laudante & dicente Propheta: *Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus;* (Ps. 33. 9.) quisquis dulcedinem justitiæ & misericordiæ Dei, quibus omnis providentia ejus dispensatur, gustu cordis attigerit, & nullo unquam minuenda fastidio experimenta supernorum hauserit gaudiorum, corruptibilia & temporalia bona æternorum admiratione despiciet: & in illo igne, quem Dei accendit charitas, concalescet: ut algore in fervorem converso, & in lucem nocte mutata, uno opere in animis fidelium Spiritus sanctus & tenebras abigat, & peccata consumat. (Deliciæ Christianorum.)

[a] al. amandus.

1. *Quæ dum semper petitur, semper accipitur,*) Ita Corb. alludit Leo ad illam Domini sententiam: *omnis qui petit accipit.* Quamobrem malè in vulg. edit. *Quæ dum semper appetitur, nec semper accipitur &c.*

Unde quia tales fructus mater virtutum continentia parit, & jejunantes à vitiis ad ineffabilia oblectamenta perducit; studiosiori nunc opere, Dilectissimi, exequamur præcepta cœlestia: & quia totum Paschale sacramentum, in remissionem est conditum peccatorum; quod celebrare optamus, imitemur. (In Quadrages. Ser. XII. Cap. III. Continentia mater virtutum.) Misericors enim & justus Dominus, ita promittit indulgentiam suam, ut eam etiam quibus parcit, indicat. Exponens enim, quâ regulâ Deo Patri nos voluerit supplicare, *Si dimiseritis*, inquit, *hominibus peccata eorum, dimittet vobis & Pater vester, qui in cœlis est, peccata vestra. Si autem non remiseritis hominibus, nec Pater vester remittet vobis peccata vestra.* (Matt. 6. 14.) Justa prorsus & benigna conditio, quâ divinæ potentiæ sit particeps homo, ut sententiam Dei ex suo libret arbitrio, & eo sibi judicio obstringat Dominum, quo judicaverit ipse conservum. Sive itaque circa subjectos, sive circa æquales, naturæ parilitas diligatur: & quia nemo non peccat, nemo non parcat; non difficulter præstemus, quod gratulanter accepimus: ut sive largitate eleemosynarum, sive indulgentiâ peccatorum, quantò magis fuerimus misericordes, tantò simus perfectiùs innocentes, Per Dominum nostrum Jesum Christum, Qui vivit & regnat cum Patre & Spiritu sancto in secula seculorum, Amen. (Sententiam suam in suo quisque arbitrio quomodo habeat.)

SERMO L.

DE PASSIONE DOMINI. I. [a]

[a] Dominica die Palmarum videtur, dictus; non ante detectum Eutychis errorem, ut ex variis locis apparet.

SYNOPSIS.

I. *Per solam verbi Incarnationem salutem homini contingere, cujus fides etiam in veteri testamento, & ante legem necessaria.*

II. *Per verbi potentiam & carnis humilitatem, salutem pari.*

III. *Non spernendam ejus crucem & abjectionem, qui unico verbo in Passione prostravit satellites.*

IV. *Ultrò se Christum tradidisse morti, qui & Petri zelum repressit, & servi aurem restituit.*

V. *Morte Christi nos liberari, Judæos & Judam accusari, qui tamen etiam potuissent illâ redimi.*

Cap. I. Sacratissimum, Dilectissimi, Dominicæ passionis diem, quam Dominus Jesus, Dei filius, pro humani generis salute suscepit, & sicut promisit, omnia ad se exaltatus attraxit (Joan. 12.), tam planè ac lucidè evangelicus sermo reseravit, ut religiosis & piis cordibus non aliud sit audisse quæ lecta sunt, quàm vidisse quæ gesta sunt. (Passio Domini publicè lecta in Ecclesia.) Unde cum indubitabilem obtineat autoritatem sacra narratio; annitendum nobis est, auxiliante Domino, ut perspicuum habeat intelligentia, quod

DE PASS. DOMINI. SERM. I.

notum fecit historia. Post illam namque humanæ prævaricationis primam & universalem ruinam, ex qua *per unum hominem peccatum introivit in hunc mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt*; nemo dominationem diaboli, nemo vincula diræ captivitatis evaderet, nec cuiquam aut reconciliatio ad veniam, aut reditus pateret ad vitam, nisi coæternus & coæqualis Patri Deo Filius Dei, etiam hominis filius esse dignaretur, veniens *quærere & salvare quod perierat*, ut sicut per Adam mors, ita per Dominum nostrum JESUM CHRISTUM esset resurrectio mortuorum. Non enim quia secundùm inscrutabile propositum Sapientiæ Dei novissimis diebus *Verbum caro factum est*, ideò salutiferæ Virginis partus, extremi tantùm temporis generationibus profuit, & non se etiam in prætteritas refudit ætates. Omnis prorsus antiquitas colentium Deum verum, omnis numerus apud secula priora Sanctorum, sacra fide vixit & placuit; & neque Patriarchis, neque Prophetis, neque cuiquam omnino sanctorum, nisi in redemtione Domini nostri JESU CHRISTI salus & justificatio fuit: quæ sicut expectabatur multis Prophetarum oraculis signisque promissa, ita est etiam ipso munere atque opere præsentata.

Indubitabilis scripturæ autoritas. Rom. 5. 12. Incarnationis filii Dei necessitas. Luc. 19. 10. 1. Cor. 15. 22. Ioan. 1. 14. Salus nemini unquam contigit nisi per Christum.

CAP. II. Unde nunc, Dilectissimi, in toto ordine Dominicæ passionis, non ita infirmitatem consideremus humanam, ut arbitremur illic potentiam defuisse divinam: neque illam ita coæternam & æqualem Patri formam Unigeniti cogitemus, ut putemus non fuisse vera, quæ Deo videntur indigna. Prorsus utraque natura, unus Christus; nec Verbum ibi ab homine disjunctum, nec homo est dissociatus à Verbo. Non est fastidita humilitas, quia nec imminuta majestas? Nihil nocuit naturæ inviolabili, quod passibili oportebat inferri: totúmque illud sacramentum, quod simul & humanitas consummavit & Deitas, dispensatio fuit misericordiæ, & actio pietatis. Talibus enim vinculis tenebamur constricti, ut nisi per hanc opem non possemus absolvi. Humilitas igitur divinitatis, nostra provectio est. Nos tanto redimimur precio, nos tanto curamur impendio. Quis enim ab impietate ad justitiam, à miseria ad beatitudinem esset recursus, nisi & justus ad impios, & beatus inclinaretur ad miseros?

Utriusque naturæ opus, salus hominis. Unicum reparandi hominis remedium Incarnatio verbi.

CAP. III. Non est ergo, Dilectissimi, erubescenda Crux Christi, quæ de virtute est divini consilii, non de conditione peccati. Quamvis enim ex infirmitate nostra verè passus Dominus Jesus, veréque sit mortuus, non tamen ita se abstinuit à gloria sua, ut inter contumelias passionis, nihil divinæ operationis exerceret. Nam cùm impius Judas, non jam ovina pelle velatus, sed lupino furore manifestus, vim sceleris per speciem pacis incipiens, signum traditionis sæviore omnibus telis osculo præbuisset; & multitudo furibunda, quæ ad comprehendendum Dominum cum armata militum cohorte confluxerat, inter faces & laternas, lumen verum tenebris obcæcata suis non cerneret, Dominus qui expectare potiùs turbas, quàm declinare delegerat, sicut Joannes Evangelista testatur, quem quærant necdum inventus interrogat: illísque dicentibus, quod JESUM quærerent: *Ego sum*, inquit. Quod verbum illam manum ita ex ferocissimis congregatam, quasi quodam fulmineo ictu stravit atque perculit, ut omnes illi atroces, minaces atque terribiles, retroacti corruerent. Ubi fuit sævitiæ conspiratio? ubi ardor irarum? ubi instructus armorum? Dominus dicit, *Ego sum*: & ad vocem ejus turba prosternitur impiorum. Quid jam poterit majestas ejus judicatura, cujus hoc potuit humilitas judicanda?

Christi crux, virtus Dei. Ioan. 18. 4. Ibid. 5. Christi potentia & mansuetudo.

CAP. IV. Veruntamen Dominus sciens, quid magis mysterio suscepto conveniret, in hac potestate non perstitit; sed persecutores suos in facultatem dispositi sceleris redire permisit. Nam si teneri nollet, non utique teneretur; sed quis hominum posset salvari, si ille non se sineret comprehendi? Nam & beatus Petrus, qui animosiore constantia Domino cohærebat, & contra violentorum impetus, fervore sanctæ charitatis exarserat, in servum principis sacerdotum usus est gladio, & aurem viri ferociùs instantis abscidit. Sed hunc zelantis Apostoli pium motum progredi Dominus ultra non patitur, recondi gladium jubet, nec sinit se adversùs impios manu ferróque defendi. Contra sacramentum enim erat redemtionis nostræ, ut qui mori pro omnibus venerat, capi nollet: ne dilato gloriosæ Crucis triumpho, & dominatio diabolica fieret longior, & captivitas humana diuturnior. Dat ergo in se furentibus licentiam sæviendi, nec tamen etiam talibus dedignatur se indicare divinitas. Aurem servi jam ipsa sectione demortuam, & à compage viventis corporis alienam, in sedem dehonestati capitis revocat manus Christi. Reformat quod ipse formaverat: nec tardè caro sequitur ejus imperium, cujus erat ipsa figmentum.

Passio saluti hominum necessaria. Matth. 26. 51. Marc. 14. 47. Luc. 22. 50. Ioan. 18. 10. Petrus pio motu & fervore charitatis exemit gladium. Mori pro omnibus venit Ch.

CAP. V. Habent ergo divinam hæc opera virtutem. Sed quòd Dominus majestatis suæ potentiam comprimit, & vim in se persecutoris admittit, ex illa est voluntate qua *dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis*, cooperante in hoc ipsum Patre, *qui Filio proprio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*. Una est enim Patris & Filii voluntas, ut est una divinitas: de cujus dispositionis effectu, nihil vobis gratiæ, Judæi, nihil tibi, Juda, debemus. Salvationi quidem nostræ, non hoc vobis volentibus, impietas vestra servivit, & per vos factum est, quicquid *manus Dei & consilium decreverunt fieri*. Mors igitur Christi nos liberat, vos ac-

Ephes. 5. 25. Rom. 8. 32. Saluti electorũ servit impietas Iudæorum. Act. 4. 28.

De Pass. Domini. Serm. I.

cusat. Meritò soli non habetis quod omnibus perire voluistis. Et tamen tanta est nostri bonitas Redemtoris, ut etiam vos possitis consequi veniam, si Christum Dei filium confitendo, illam parricidalem malitiam relinquatis. Non enim Dominus in Cruce frustrà oravit, dicens: *Pater, dimitte illis; quia nesciunt quid faciunt.* Quod remedium nec te, Juda, transiret: si ad eam pœnitentiam confugisses, quæ te revocaret ad Christum, non quæ instigaret ad laqueum. Dicendo enim: *Peccavi, tradens sanguinem justum*; in impietatis tuæ perfidia perstitisti: quia Jesum non Deum Dei filium, sed nostræ tantummodò conditionis hominem inter extremum mortis tuæ periculum credidisti: cujus flexisses misericordiam, si ejus non negasses omnipotentiam. Hæc hodie, Dilectissimi, piis auribus vestris insinuata sufficiant, ne fastidium de prolixitate subrepat. Quæ autem desunt plenitudini, quartâ Feriâ auxiliante Domino reddenda promittimus: quoniam qui dedit quod locuti sumus, dabit, sicut credimus, quod loquamur: Per Dominum nostrum Jesum Christum filium suum, qui cum Deo & Spiritu sancto vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

Luc. 23. 34. Pœnitentia Judæ infructuosa.

Matt. 27. 4. Judas non credidit Christum Deum.

SERMO LI.

DE PASSIONE DOMINI. II. *Habitus Feriâ quartâ.*

SYNOPSIS.

I. *Conversionem latronis, qui ad crucem usque reus repentè confessor Christi factus est, solius gratiæ opus esse.*

II. *Omnes creaturas, cum testimonium Christo in Cruce reddiderunt, sententiam in Judæos protulisse.*

III. *Christianos humilitati & patientiæ Christi conformes fieri debere; nec aliam esse viam ad æterna.*

Cap. I.

EXigit fides, Dilectissimi, ut partem sermonis, quàm de Domini passione promisimus, eodem nobis auxiliante reddamus: in quo nos orationibus vestris non ambigimus adjuvari. Ad commune enim pertinet lucrum, si potueritis me habere devotum: quia vestræ impenditur ædificationi, quicquid nostræ tribuitur facultati. Post illud ergò impium Judæ detestandúmque commercium, quo ab eo, Judæis persequentibus, mundi Redemtor est traditus, post illas sacrilegas illusiones, inter quas usque ad locum pœnæ ejus mansuetudo perducta est, crucifixi sunt cum eo, statutis utrimque patibulis, latrones duo: quorum unus ad id usque temporis par similisque consorti, insidiator viarum & saluti hominum semper infestus, usque ad crucem reus, fit Christi repentè confessor: & inter illos acerrimos corporis animique cruciatus, quos simul & instantia & difficultas mortis augebat, mira conversione mutatus, *Memento*, inquit, *mei Domine, dum veneris in regnum tuum.* Quæ istam fidem exhortatio persuasit? quæ doctrina imbuit? quis prædicator accendit? Non viderat priùs acta miracula, cessaverat tunc languentium curatio, cæcorum illuminatio, vivificatio mortuorum, ea ipsa quæ mox erant gerenda, non aderant: & tamen Dominum confitetur & regem, quem videt supplicii sui esse consortem. Indè ergo oriebatur hoc donum, unde accepit fides ipsa responsum; ait enim ei Jesus: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* Excedit humanam conditionem ista promissio; nec tam de ligno Crucis, quàm de throno editur potestatis. Ab illa altitudine præmium fidei datur, in qua chirographum humanæ transgressionis aboletur: quia se à forma servi, Dei forma non dirimit, dùm etiam inter ipsa supplicia proprietatem unitatémque suam servavit, & Deitas inviolabilis, & natura passibilis.

De Pass. Domini. Serm. II.

Latro Christi confessor, qui usque ad crucem reus.

Latronis conversio solius gratiæ opus.

Luc. 23. 43.

Eutychis error notatus.

Adjicitur ad confirmationem spei nostræ, totius attestatio creaturæ. Emittente spiritum Christo omnia elementa tremuerunt; densis tenebris splendor solis obductus, extraordinariè nocti subdidit diem; stabilitatem suam terra profundis concussionibus labefactata non tenuit, & petrarum firmitas, confracta soliditate, dissiluit. Velum templi, quo priorum mysteria ulteriùs non erant obumbranda, discissum est, & multorum Sanctorum corporibus excitatis, ad præmuniendam resurrectionis fidem, monumenta patuerunt. In vos ergo, Judæi cœlum & terra sententiam tulit; vobis sol servitutem a suam diémque subtraxit, vobis famulatum suum elementorum ordines denegaverunt: & recedente à legibus suis ministerio creaturæ, vestra obcæcatio, vestra est significata confusio. Vobis enim dicentibus: *Sanguis ejus super nos & super filios nostros:* meritò hoc retributum est, ut quod vestri generis impia perdidit portio, assequatur hoc fidelis gentium plenitudo.

Cap. II. Signa facta in morte Christi.

Corpora ante Christi Resurrectionem exsuscitata.

a al. virtutem.

Matth. 27. 25.

Nos ergò, Dilectissimi, quibus Dominus noster Jesus Christus crucifixus, non scandalum, neque stultitia, sed Dei virtus Deique sapientia est, nos, inquam, spiritale semen Abrahæ, non in prole servitutis geniti, sed in familia libertatis renati; pro quibus in manu forti & brachio excelso de oppressione Ægyptiæ dominationis eductis, verus & immaculatus agnus immolatus est Christus; amplectamur salutaris Paschæ mirabile sacramentum, & ad ejus imaginem, qui deformitati nostræ conformis factus est, reformemur. Erigamur ad eum qui pulverem abjectionis nostræ, corpus fecit gloriæ suæ: & ut resurrectionis ejus mereamur esse consortes, humilitati & patientiæ ipsius per

Cap. III. 1. Cor. 1. 23.

Christi Ecclesia, libertatis familia.

1. Cor. 5. 7.

Ex pulvere abjectionis corpus gloriæ.

De Pass. Domini. Ser. III.

per omnia congruamus. Magni nominis militiam, magnæ professionis suscepimus disciplinam. Sectatores Christi discedere à regia non licet via, sed dignum est temporalibus non occupari, ad æterna tendentes. Et quia precioso Sanguine Christi redemti sumus, glorificemus & portemus Deum in corpore nostro: ut ad ea, quæ fidelibus præparata sunt, pervenire mereamur, Per Christum Dominum nostrum, &c. Amen.

Christiani quanta dignitas. 1. Cor. 6. 20.

SERMO LII.

DE PASSIONE DOMINI. III.
Habitus Dominico die.

SYNOPSIS.

I. *Crucis & redemtionis mysterium antiquitùs præfiguratum, duas in Christo naturas exigere.*

II. *Distinctas esse utriusque proprietates, voluntariásque humanæ passiones.*

III. *Quàm iniquè de bonitate Domini diffidit Judas, quem à corporis & sanguinis sui communione non repulerat.*

IV. *Tristitiam & formidinem nostram voluntariè à Christo fuisse susceptam.*

V. *Petri conversionem interioris Christi intuitûs opus fuisse.*

VI. *Quantorum malorum Judæis origo fuère clamores quibus Christum morti addixerunt.*

Cap. I.

INter omnia, Dilectissimi, opera misericordiæ Dei, quæ ab initio saluti sunt impensa mortalium, nihil est mirabilius, nihilque sublimiùs, quàm quod pro mundo crucifixus est Christus. Huic enim sacramento universa præcedentium seculorum mysteria servierunt, & quicquid hostiarum differentiis in propheticis signis & legalibus institutis, sacra dispensatione variatum est, hoc prænunciavit dispositum, hoc promisit implendum: ut nunc imaginibus figurisque cessantibus hoc prosit credere jam effectum, quod anteà profuit credidisse faciendum. In omnibus igitur, Dilectissimi, quæ ad Domini nostri Jesu Christi pertinent passionem, hoc Catholica fides tradit, hoc exigit, ut in Redemtorem nostrum duas noverimus convenisse naturas; & manentibus proprietatibus suis, tantam factam unitatem utriusque substantiæ, ut ab illo tempore, quo sicut humani generis caussa poscebat, in beatæ virginis utero *Verbum caro factum est*, nec Deum illum sine hoc quod homo est, nec hominem sine hoc liceat cogitare, quod Deus est. Exprimit quidem sub distinctis actionibus veritatem suam utraque natura, sed neutra se ab alterius connexione disjungit. Nihil ibi ab invicem vacat, tota est in majestate humilitas, tota in humilitate majestas: nec infert unitas confusionem, nec dirimit proprietas unitatem. Aliud est passibile, aliud inviolabile: & tamen ejusdem est contumelia, cujus & gloria. Ipse est in infirmitate, qui & in virtute: idem mortis capax, & idem victor est mortis. Suscepit ergo totum hominem Deus, & ita se illi, atque illum sibi misericordiæ & potestatis ratione conseruit, ut utraque alteri natura inesset, & neutra in alteram à sua proprietate transiret.

Eadem antiqui ac novi testam fides.

Eutyches notatus.

Joan. 1. 14. Distinctæ utriusque naturæ operationes, non personæ.

Totus homo susceptus.

Cap. II.

Sed quia dispensatio sacramenti, ad reparationem nostrám ante secula æterna dispositi, nec sine humana infirmitate, nec sine divina erat consummanda virtute: a agit utraque forma cum alterius communione: quod proprium est: Verbo scilicet operante, quod Verbi est, & carne exequente, quod carnis est. Unum horum coruscat miraculis, aliud succumbit injuriis. Aliud ab æqualitate paternæ gloriæ non recedit, hoc naturam nostri generis non relinquit. Veruntamen etiam ipsa receptio passionum, non ita est nostræ affectioni humilitatis exposita, ut à potentia sit divinitatis abjuncta. Quicquid Domino illusionis & contumeliæ, quicquid vexationis & pœnæ intulit furor impiorum, non de necessitate toleratum, sed de voluntate susceptum est: *Venit enim filius hominis quærere & salvare, quod perierat*, & sic ad omnium redemtionem utebatur malitiâ persequentium, ut in mortis ejus resurrectionisque sacramento, etiam interfectores sui possent salvi esse, si crederent.

a *Eadem in epist. Encyclica ad Flavianum al. 10. nunc 24. c. 4.*

Luc. 19 10.

Cap. III. Judæ desperatio.

Undè scelestior omnibus, Juda, & infelicior extitisti: quem non pœnitentia revocavit ad Dominum, sed desperatio traxit ad laqueum. Expectasses consummationem criminis tui, & donec sanguis Christi pro omnibus funderetur peccatoribus, informis lethi suspendium distulisses. Cúmque conscientiam tuam tot Domini miracula, tot dona torquerent, illa saltem te à præcipitio tuo revocassent, quæ in Paschali cœna jam de perfidia tua signo divinæ scientiæ detectus, acceperas. Cur de ejus bonitate diffidis, qui te à Corporis & Sanguinis sui communione non repulit? qui tibi ad comprehendendum se cum turbis & armatorum cohorte venienti, pacis osculum non negavit? Sed homo inconvertibilis, b *spiritus vadens & non revertens*, cordis tui secutus es rabiem, & stante diabolo à dextris tuis, iniquitatem, quam in sanctorum omnium armaveras caput, in tuum verticem retorsisti: ut quia facinus tuum omnem mensuram ultionis excesserat, te haberet impietas tua judicem, te pateretur tua pœna carnificem.

Pro omnibus Chr. fundit sanguinem.

Corpus & Sanguinem Christi Judas accipit, licet infidelis.

Joan. 18. 5.

b *ed. incorruptibilis. Judas inconvertibilis.*

Ps. 77 39. Ps. 108 6.

Cap. IV.

Cùm igitur esset *Deus in Christo mundum reconcilians sibi*, & creaturam ad creatoris sui imaginem reformandam, creator ipse gestaret; peractis miraculis operum divinorum, quæ propheticus olim spiritus gerenda prædixerat: *Tunc aperientur oculi cæcorum, & au-*

2. Cor. 5. 19

De Pass. Domini. Ser. III.

res surdorum audient; tunc saliet claudus ut cervus, & plana erit lingua mutorum: sciens Jesus adesse jam tempus gloriosæ passionis implendæ: *Tristis est*, inquit, *anima mea usque ad mortem.* Et iterùm: *Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste.* Quibus verbis quandam formidinem profitentibus, nostræ infirmitatis affectus participando curabat, & pœnalis experientiæ metum subeundo pellebat. In nobis ergo Dominus nostro pavore trepidabat, ut susceptionem nostræ infirmitatis indueret, & nostram inconstantiam suæ virtutis soliditate vestiret. Venerat enim in hunc mundum dives atque misericors negociator cœli, & commutatione mirabili inierat commercium salutare, nostra accipiens, & sua retribuens, pro contumeliis honorem, pro doloribus salutem, pro morte dans vitam, & cui ad exterminationem persequentium poterant plusquam duodecim millia angelicarum servire legionum, malebat nostram recipere formidinem, quàm suam exercere potestatem.

Isai. 35. 5. Matth. 26. 38. Ib. v. 39. Christus cur timeat. Matth. 26. 53.

Cap. V. Ibid.

Quantum autem universis fidelibus hac humilitate collatum sit, primus beatissimus Apostolus expertus est: cui cùm illum instantis sævitiæ vehementior procella turbasset, ad reparationem vigoris celeri mutatione conversus est, sumens de exemplo remedium, ut tremefactum repentè membrum rediret ad sui capitis firmitatem. Non enim posset Domino servus, & magistro major esse discipulus: qui humanæ fragilitatis trepidationem non vinceret, nisi victor mortis antè timuisset. Respexit ergo Dominus Petrum, & inter calumnias sacerdotum, inter falsitates testium, inter cædentium & conspuentium injurias constitutus, illis turbatum discipulum convenit oculis, quibus eum prævideret esse turbandum: & in illum conversa [a] est veritatis inspectio, ubi erat cordis facienda correctio; quasi quædam illi vox Domini insonaret, ac diceret: Quid habes, Petre? quid in tuam conscientiam recedis? ad me convertere, in me confide, me sequere, meæ passionis hoc tempus est, nondum tui venit hora supplicii. Quid metuis, quod etiam ipse superabis? Non te confundat infirmitas, quam recepi. Ego de tuo fui trepidus, tu de meo esto securus.

Matth. 10. 24. Ioan. 15. 20. Luc. 22. 61. Petrus convertendus quibus oculis respectus.

a al. Ingressa MS. Vict.

Cap. VI. Matth. 27. 1. Judæorum punitio.

Mane autem facto consilium inierunt omnes principes sacerdotum & seniores populi adversùm Jesum, *ut eum morti traderent.* Hoc mane, Judæi, non ortus vobis lucis contigit, sed occasus, nec vestris oculis solitus dies prodiit, sed impiis mentibus nox terræ cæcitatis incubuit. Hoc mane vobis templum & altaria diruit, legem & Prophetas ademit, regnum, & sacerdotium sustulit, in luctum æternum omnia festa convertit. In istis enim insanum cruentúmque consilium, tauri pingues, vituli multi, frementes bestiæ, canes rabidi, ut morti autorem vitæ & Dominum gloriæ traderetis: & tanquam extenuanda esset furoris vestri immanitas, si ejus sententia, qui provinciæ vestræ præsidebat, uteremini, vinctum Jesum ad Pilati judicium deduxistis: ut clamoribus improbis trepido cognitore superato, interfectorem hominem [a] eligeretis ad veniam, & Salvatorem mundi peteretis ad pœnam. Post hanc damnationem Christi, quâ excusata est Pilati præsidis ignavia magis quàm potestas, qui lotis manibus & ore polluto, iisdem labiis Jesum misit ad Crucem, quibus eum pronunciaverat innocentem: multas illusiones Domino sacerdotalibus serviens oculis, licentia popularis ingessit: & in mansuetudinem ejus, qui hæc sponte tolerabat, furens turba sævivit. Sed quia multum est, Dilectissimi, ut omnia hodiernus sermo percurrat: in quartam Feriam, quâ lectio Dominicæ Passionis iterabitur, residua differantur. Præstabit enim Dominus orantibus vobis, ut ipsius dono, quod promittimus, impleamus: Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui vivit & regnat, in secula seculorum, Amen.

De Pass. Domini. Ser. IV.

a f. hominum. Matth. 27.

Lectio Dominicæ passionis.

SERMO LIII.

DE PASSIONE DOMINI. IV. Feriâ quartâ.

SYNOPSIS.

I. *De crucifixione Christi, in qua per latrones electorum & reproborum discretio figuratur.*

II. *Imperitas esse Judæorum in Christum blasphemias, cùm prædictum esset, non eum descensurum, sed regnaturum à ligno.*

III. *In cruce, quæ veri altaris sacramentum est, sanguine Christi chirographum peccati esse deletum, & latronem mirabiliter conversum.*

IV. *De aceto degustato, verbo* Consummatum est, *inclinatione capitis & morte Christi.*

V. *Charitate & puritate parari corda ad Paschale festum celebrandum.*

Cap. I.

EXpectationi vestræ, Dilectissimi, quod debetur, Domino largiente reddendum est, promerentibus orationibus vestris: ut nos ad solvendum faciat idoneos, qui vos ad exigendum fecit intentos. Loquentes enim proximè de Domini passione usque ad Evangelicæ historiæ venimus locum, in quo Pilatus impiis Judæorum clamoribus, ut Jesus crucifigeretur, cessisse narratur. Peractis itaque omnibus, quæ divinitas fieri carnis velamine temperata permisit, Jesus Christus filius Dei cruci, quam etiam ipse gestarat, affixus est, duobus latronibus, uno ad dexteram ipsius, alio ad sinistram, similiter crucifixis: ut etiam in ipsa patibuli specie, monstraretur illa, quæ in judicio ipsius om-

Latrones in cruce significant electos & reprobos.

nium hominum est facienda discretio: cùm & salvandorum figuram fides credentis latronis exprimeret, & damnandorum formam blasphemantis impietas prænotaret. Passio igitur Christi, salutis nostræ continet sacramentum, & de instrumento, quod iniquitas Judæorum paravit ad pœnam, potentia redemtoris gaudium nobis fecit ad gloriam: quam Dominus Jesus ita ad omnium hominum suscepit salutem, ut inter clavos, quibus ligno tenebatur affixus, pro interfectoribus suis paternæ clementiæ supplicaret, & diceret: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.*

Passio ad omnium suscepta salutem.

Luc. 23. 34.

CAP. II.

Principes autem sacerdotum, quibus indulgentiam Salvator petebat, supplicium crucis irrisionum aculeis asperabant; & in quem manibus ampliùs sævire non poterant, linguarum tela jaciebant, dicentes: *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. Si rex Israël est, descendat nunc de cruce, & credimus ei.* De quo erroris fonte, Judæi, de quo invidiæ lacu, talium blasphemiarum venena potastis? Quis vobis magister tradidit, quæ doctrina persuasit, quòd illum regem Israël, illum Dei filium credere deberetis, qui se crucifigi non fineret, aut à crucifixione clavorum liberum excuteret? Non hoc vobis legis mysteria, non Paschalis observantiæ sacramenta, nec ulla unquam Prophetarum ora cecinerunt; sed illud verè abundéque legistis, quod ad detestabilem vestri sceleris impietatem, & ad voluntariam Domini pertinet passionem. Ipse enim per Isaïam loquitur: *Dorsum meum dedi ad flagella, maxillas meas ad palmas, faciem autem meam non averti à confusione sputorum.* Ipse per David: *Dederunt*, inquit, *in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto.* Et iterùm, *Circumdederunt me canes multi, consilium malignantium obsedit me. Foderunt manus meas & pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea. Ipsi verò consideraverunt, & inspexerunt me, diviserunt sibi vestimenta mea & super vestem meam miserunt sortem.* Et ne sceleris tantùm vestri videatur ordo prædictus, nulla autem potentia prænunciata crucifixi, non quidem legistis, Dominus descendit de cruce; sed legistis: *Dominus regnavit à ligno.*

Matth. 27. 42.

Isai. 50. 6.

Ps. 68. 22.

Ps. 21. 17.

Dominus regnavit à ligno. Ps. 95. 10.

CAP. III.

Crux ergo Christi sacramentum veri & prænunciati habet altaris, ubi per hostiam salutarem, naturæ humanæ celebraretur oblatio. Ibi sanguis immaculati agni antiquæ prævaricationis pacta delebat: ibi tota diabolicæ dominationis conterebatur adversitas, & de elatione superbiæ victrix humilitas triumphabat: cùm tàm velox fidei esset effectus, ut de crucifixis cum Christo latronibus, qui in Christum Filium Dei credidit, paradisum justificatus intraverit. Quis tanti muneris explicet sacramentum? Quis potentiam tàm miræ commutationis enarret? Exiguo temporis puncto, longorum scelerum reatus

Crux Christi veri altaris sacramentum.

Velox fidei effectus.

aboletur, inter luctantis animæ dura tormenta, hærens patibulo transit ad Christum, & cui propria impietas intulit pœnam, Christi gratia dat coronam.

Latro Christi gratiâ coronatus.

CAP. IV.

Hinc jam degustato aceto Dominus, quod illa dabat vinea, quæ ab autoris sui plantatione degenerans, conversa fuerat in amaritudinem vitis alienæ, *Consummatum est*, ait; hoc est, completæ sunt scripturæ: non est ampliùs quod insaniam populi furentis expectem; nihil minùs pertuli, quàm me passurum esse prædixi. Peracta sunt mysteria infirmitatis, promantur documenta virtutis. *Inclinato* itaque *capite emisit spiritum*, & in corpus die tertio suscitandum, quietem placidi soporis admisit. Cui sacramento cùm se v[i]tæ autor impenderet, & ad tantam divinæ majestatis inclinationem, totius mundi compago quateretur, cùm facinus impium omnis sui confusione creatura damnaret, & manifestam in reos sententiam ipsa elementa proferrent: qui vobis animus, Judæi, quæ conscientia fuit; quando & vos judicium universitatis urgebat, & revocari ad se consummato scelere impietas vestra non poterat? Qualis confusio vos operuit? quæ cor vestrum pœna suscepit?

Matth. 27. 38. Joan. 19. 30.

Quid sit consummatum esse.

CAP. V.

Cùm igitur, Dilectissimi, tanta sit misericordia Dei, ut etiam de tali populo multos per fidem justificare dignatus sit, nósque sub veteris quondam ignorantiæ profunda nocte pereuntes, in Patriarcharum societatem, & in sortem electi generis adoptarit: ad altitudinem spei nostræ non segniter, neque cum torpore [a] curramus; sed prudenter ac fideliter cogitantes, de quali captivitate & quàm miserâ servitute, quo precio redemti, & quo brachio sumus educti, glorificemus Deum in corpore nostro: ut habitare eum in nobis, ex ipsa conversationis nostræ probitate monstremus. Et quia nihil est in omnium virtutum dignitate præstantiùs, quàm pietas misericordiæ, & puritas castitatis: his nos præsidiis specialiùs instruamus, ut charitatis opere, ac nitore pudicitiæ, tanquam duabus elevati alis, de terrenis mereamur esse cœlestes. Quo desiderio quisquis gratiâ Dei adjutus impletur, & de profectu suo non in se, sed in Domino gloriatur, hic legitimè honorat Paschale sacramentum. Hujus limina vastator Angelus sanguine agni & signo Crucis prænotata non intrat. Is plagas Ægyptias non pavescit, & iisdem aquis hostes relinquit extinctos, quibus est ipse salvatus. Amplectamur itaque, Dilectissimi, purificatis mentibus atque corporibus, salutis nostræ mirabile sacramentum: & ab omni fermento malitiæ veteris emundati, Pascha Domini cum digna observantia celebremus: ut regente nos Spiritu sancto, à charitate Christi nullis tentationibus separemur, qui in sanguine suo pacificans omnia, & in altitudinem paternæ gloriæ se recepit, & humilitatem sibi servientium non

[a] al. tepore.

Castitatis & misericordiæ commendatio.

Gratiæ est & desiderium & profectus operis.

1 Cor. 5. 7.

reliquit, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

SERMO LIV.

DE PASSIONE DOMINI. V.

Die Dominica habitus.

SYNOPSIS.

I. *Salutem nostram esse in cruce positam: in qua æquitate & potentiâ, divinitate & humanitate certavit Christus.*

II. *De oratione Christi, & duplicis voluntatis conflictu, qui ad nostram eruditionem ordinatus est.*

III. *De Christi erga Judam lenitate, scelerata Judæ pœnitentia, & hominis per Christum redemtione.*

Cap. I.

CReator & Dominus omnium rerum Christus post inusitatum sacræ virginis partum, post adorata Magorum confessione cunabula, & post multiplicem doctrinam cœlestis eloquii, & variarum curationum medelas imperio verbi potentis effectas, dispensationem omnium sacramentorum omniúmque virtutum, salutifera passione consummat. Christianæ igitur spei, Dilectissimi, vera ratio & principalis caussa Crux Christi est: quæ licet *Judæis* sit *scandalum*, *gentibus autem stultitia*; nobis tamen *Dei virtus est*, *Deique sapientia*. Unde summum hoc & potentissimum divinæ misericordiæ sacramentum, semper quidem in cordibus nostris cum tota sui dignitate retinendum est; sed nunc vivaciorem animi sensum, & puriorem exigit mentis intuitum, quando nobis non solùm recursu temporis, sed etiam textu evangelicæ lectionis omne opus nostræ salutis ingeritur. Nihil ergo apud nos loci cogitationes habeant impiorum, nec integritatem sanæ intelligentiæ, aut Judaïca offensio, aut gentilis corrumpat irrisio: ut quod pro nobis non solùm humiliter, sed etiam sublimiter gestum est, aut secundùm hominem impossibile, aut secundùm Deum videatur indignum. Utrumque autem recipi, utrumque convenit credi: quia nemo hominum potest, nisi in utroque salvari. Justus enim & misericors Deus, non sic múnere [a] suæ voluntatis est usus, ut ad reparationem nostram, solam potentiam benignitatis exereret: sed quia consequens fuerat, ut homo faciens peccatum, servus esset peccati; sic medicina ægris, sic reconciliatio reis, sic redemtio est impensa captivis, ut condemnationis justæ sententia, justo liberatoris opere solveretur. Nam si pro peccatoribus sola se opponeret Deitas, non tam ratio diabolum vinceret, quàm potestas. Et rursum, si caussam lapsorum sola ageret natura mortalium, non erueretur [b] à conditione, quæ libera non esset à genere. Unde oportuit in unum Dominum nostrum Jesum Christum, & divinam & humanam convenire substantiam: ut mortalitati nostræ per Verbum carnem factum, & origo novi hominis subveniret & passio.

Crux Christi unica spes nostra. 1. Cor. 1. 23.

Joan. 8. 34. a Ita ope edit. Veneta a. 1505. quæ ex antiquiori a. 1485. expressa est, emendavi: cùm legatur: non sic injuria &c. in omnibus excusis, & quos vidi MSS. codicibus. b Forte eruere.

Cap. II.

Cùm igitur in Christo Jesu Judæorum duritia, quæ sunt divina, gentilium cæcitas, quæ sunt humana, contemnat: illis adversùs gloriam Domini calumniantibus, istis contra humilitatem superbientibus: nos Dei filium, & in suis virtutibus, & in nostris infirmitatibus adoramus: nec erubescimus Crucem Christi, & inter contradicentium linguas, nec de morte ipsius, nec de resurrectione dubitamus. Quoniam quod superbos ad infidelitatem trahit, hoc nos ad fidem dirigit, & quod apud illos est materia confusionis, hoc apud nos est caussa pietatis. Admonitis igitur discipulis Dominus, ut contra vim tentationis instantis vigilanti oratione certarent, ipse Patri supplicans, ait: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste. Veruntamen, non sicut ego volo, sed sicut tu.* Prima petitio infirmitatis est, secunda virtutis; Illud optavit ex nostro, hoc elegit in proprio: nec enim æqualis Patri Filius omnia esse Deo possibilia nesciebat, aut ad suscipiendum crucem sine sua in hunc mundum descenderat voluntate, ut hanc diversarum affectionum compugnantiam perturbata quodammodo ratione pateretur. Sed ut suscipientis susceptæque naturæ esset manifesta distinctio, quod erat hominis, divinam desideravit potentiam; quod erat Dei, ad caussam respexit humanam. Superiori igitur voluntati voluntas cessit inferior, & citò demonstratum est, quid possit à trepidante orari, & quid non debeat à medente concedi. Quia enim nos *quid oremus, sicut oportet, nescimus*; & utile nobis est, ne fiat plerumque quod volumus, Deus justus & bonus, quando ea quæ nocitura sunt, petuntur, negando miseretur. Voluntatis ergo nostræ correctionem Dominus cùm trina oratione firmasset, gravatis adhuc mœrore discipulis, *Dormite jam*, inquit, *& requiescite. Ecce appropinquavit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite, eamus. Ecce appropinquavit qui me tradet.*

Oratio infirmitatis & virtutis.

Matth. 26. 39.

Duplex in Chr. voluntas & affectio.

Rom. 8. 26.

Nocitura petentis Deus negando miseretur.

Matth. 26. 45.

Cap. III.

Inter ipsa autem verba Domini, qui prædicti fuerant, irruerunt, & cum gladiis & fustibus comprehensura Christum turba confluxit, ducem sequens Judam Ischariot, qui privilegio perfidiæ obtinuerat in facinore principatum. Huic ne criminis caussam aliqua præberet offensio, nulla est negata dignatio: sed illius spiritu inflammatus exarsit, cui ministerium sponte præbuit; & qualem habuit mentem, talem invenit & præsidem. Meritò, sicut & Propheta prædixerat, *Oratio ejus facta est in peccatum*; quoniam consummato scelere, tam perversa impii conversio fuit, ut etiam pœnitendo pec-

Psal. 108. 7. Pœnitentia Judæ scelerata.

DE PASS. DOMINI. SER. VI.

caret. Admittit ergo in se Filius Dei impias manus, & quod sævientium furore agitur, patienti potestate complevit. Hoc enim erat illud magnæ pietatis sacramentum, quod Christus consectabatur injuriis: quas si aperta potentia & manifesta virtute propelleret, divina tantùm exerceret, non humana curaret. In omnibus autem, quæ illa popularis & sacerdotalis insania contumeliosè & procaciter inferebat, nostræ diluebantur maculæ, nostræ expiabantur offensæ: quia natura, quæ in nobis victa semper fuerat atque captiva, in illo innocens patiebatur & libera: ut ad auferendum peccatum mundi, ille hostiam se agnus offerret, quem & omnibus corporalis substantia jungeret, & ab omnibus spiritalis origo discerneret. Hæc hodie, Dilectissimi, auribus vestris insinuata sufficiant. Cætera in quartam Feriam differantur, auxiliante Domino orationibus vestris, qui præstare dignabitur, ut quod promittimus, impleamus, Amen.

Potestas patiens.

SERMO LV.

DE PASSIONE DOMINI. VI. Feriâ quartâ.

SYNOPSIS.

I. *Christum voluntariè comprehensum noluisse defendi.*

II. *Christum iisdem verbis infidelium conscientias cædere, fidelium corda firmare: Caïpham dum vestem suam scidit sacerdotali se honore spoliasse.*

III. *Quæ cæcitas sacerdotum, qui linguis crucifigunt Christum, & manus retrahere à cæde videri volunt. Eorumdem circa pecuniam Judæ cæca superstitio.*

IV. *Christum in cruce exaltatum omnes creaturas in suæ passionis communionem traxisse.*

V. *Christianos tanto precio redemtos à diaboli laqueis cavere debere, qui vanâ astrorum scientiâ homines deludit.*

CAP. I.

SPonsionis nostræ memores, Dilectissimi, sanctitati vestræ reddimus quod debemus, affuturam sperantes gratiam Dei, ut inde nobis proveniat devotio, unde est incitata promissio. Comprehensus Christus Dominus à turbis, quas principes sacerdotum & doctores legis armaverant, ut impleret dispensationem, cohibet potestatem, & beatum Apostolum Petrum humana adversum irruentes animositate commotum, gladio abstinere præcepit. Superfluum enim erat, ut qui nolebat præsidio angelicarum legionum juvari, vellet se unius Discipuli oppositione defendi. Perpetraverit licet ferox turba quod voluit, & de sceleris sui exultarit affectu, major tamen comprehensi virtus, quàm comprehendentium fuit. Judæorum enim cæcitas nihil obtinuit, nisi ut sua impietate se perderet: Christi verò patientia hoc egit, ut omnes sua passione salvaret.

Humana Petri animositas.

Matth. 26. 53.

DE PASS. DOMINI. SER. VI.

CAP. II.

Perducto autem JESU ad Caïpham principem sacerdotum, quo scribæ & omnis sacerdotalis ordo convenerat, falsa adversum Dominum testimonia quærebantur; sed inter inconditas & dissonas voces hoc JESUS mirabiliter elegerat, ut taceret. Caïphæ tamen dicenti, *Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, si tu es Christus Filius Dei*, ita veraci ac provida autoritate respondit, ut iisdem verbis & infidelium conscientias cæderet, & credentium corda firmaret, ad omnem interrogationem ejus referens, *Tu dixisti*; addénsque quod sequitur: *Verumtamen dico vobis, amodò videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli.* Caïphas autem ad exaggerandam auditi sermonis invidiam, *scidit vestimenta sua:* & nesciens quid hac significaret insania, sacerdotali se honore privavit. Ubi est, Caïpha, rationale pectoris tui? ubi continentiæ cingulum? ubi superhumerale virtutum? Mystico illo sacratóque amictu ipse te spolias, & propriis manibus pontificalia indumenta discerpis, oblitus præcepti illius, quod legeras de principe sacerdotum, *De capite suo Cidarim non deponet, & vestimenta sua non dirumpet.* Tu verò, à quo jam alienabatur hæc dignitas, ipse tibi es executor opprobrii, & ad manifestandum finem veteris instituti, pertinet eadem diruptio sacerdotii.

Matth. 26. 57.

Ibid. 63.

Ibid. 64.

Caïphæ furor quid significet.

Levit. 21. 10.

CAP. III.

Hinc jam, Dilectissimi, inter multiplicatas illusiones nocte transacta, vinctum Jesum Pilato præsidi tradiderunt. Principes enim sacerdotum & seniores populi, hoc consilio rem gerebant, ut ab actione sceleris viderentur immunes, subtrahentes opera manuum, & exerentes tela linguarum, nolentes interficere, & clamantes, *Crucifige, crucifige.* Quid hac specie religionis injustius? quid hac clementiæ simulatione crudelius? Qua lege, Judæi, quod vobis non licet facere, licet velle? qua ratione, quod corpora polluit, corda non lædit? Contaminari occisione ejus metuitis, cujus super vos & super filios vestros fundi sanguinem postulastis. Si non tantum facinus vestra impietas peragit, permittite Præsidem indicare quod sentit. Sed vos etiam in ipsum graves atque violenti, in id eum declinare non sinitis, à quo ipsi mendaciter abstinetis. Peccaverit Pilatus faciendo quod noluit, in vestram tamen conscientiam confluit, quicquid furor vester extorsit. Talis etiam illic vestra observantia fuit, ubi pretium, quod vobis Christi venditor reportavit, mitti in gazophylacium noluistis, caventes scilicet ne sacros loculos pecunia cruenta pollueret. Cujus cordis est ista simulatio? Sacerdotum conscien-

Ioan. 18. 28.

Pecuniam Iudæ quàm vanè recipere nolunt.

Matth. 27. 6.

De Pass. Domini. Ser. VI.

tia capit, quod templi arca non recipit. Refutatur illius sanguinis taxatio, cujus non timetur effusio. Quantislibet ita vos fallaciæ circumtegatis umbraculis, initum est cum traditore commercium, quo justum sanguinem, sicut non licuit comparari, ita debuit non effundi.

Cap. IV. Matth. 27. 24.

Seditiosis igitur clamoribus Judæorum cedente Pilato, in loco, cui nomen est Golgotha crucifigitur Christus. Per lignum erigitur lapsus in ligno, & gustu fellis & aceti diluitur esca peccati. Meritò priusquàm traderetur, dixerat Dominus: *Cùm exaltatus fuero, omnia ad me traham*, id est, totam caussam humani generis agam, & olim perditam in integrum revocabo naturam. In me omnis infirmitas abolebitur, in me omnis plaga sanabitur. Exaltatum autem JESUM ad se traxisse omnia, non solùm nostræ substantiæ passione, sed etiam totius mundi commutatione monstratum est. Pendente enim in patibulo creatore, universa creatura congemuit, & crucis clavos omnia simul elementa senserunt. Nihil ab illo supplicio liberum fuit. Hoc in communionem sui & terram traxit & cœlum, hoc petras rupit, monumenta aperuit, inferna reseravit, & densarum horrore tenebrarum radios solis abscondit. Debebat hoc testimonium suo mundus autori, ut in occasu conditoris sui, vellent universa finiri. Sed patientia Dei servat rebus atque temporibus ordinem suum, nosque in illum potiùs vocat affectum, ut eorum salutem petamus, quorum crimen horremus.

Joan. 12. 32. Traxit ad se omnia Christus in cruce.

Compatitur Domino suo omnis creatura.

Cap. V.

Tanto igitur precio, tanto sacramento eruti de potestate tenebrarum, & ab antiquæ captivitatis vinculis absoluti, date operam, Dilectissimi, ut integritatem mentium vestrarum nulla diabolus arte corrumpat. Quicquid nobis contra Christianam fidem ingeritur, quicquid contra mandata Dei suadetur, de illius deceptionibus venit, qui nos innumeris dolis ab æterna vita conatur avertere, captando quasdam occasiones infirmitatis humanæ, per quas incautas negligentésque animas in laqueos iterum suæ mortis inducat. Omnes ergo per aquam & Spiritum sanctum renati, recolant cui renunciaverint, & qua professione jugum à se tyrannicæ dominationis excusserint: nec in secundis quisquam, nec in adversis, ad mortiferum diaboli currat auxilium. Ille enim mendax est ab initio, & in sola viget arte fallendi: ut humanam ignorantiam falsæ scientiæ ostentatione decipiat, fitque eorum nunc malignus impulsor, quorum post futurus est improbus accusator. Anni vitæ nostræ & actionum temporalium qualitates, nec in natura elementorum, nec in stellarum effectibus, sed in summi & veri Dei potestate consistunt, cujus auxilium & misericordiam, in omnibus quæ obtinere cupimus, implorare debemus. Sicut enim illo, quod absit, offenso, nihil est, quod nobis valeat suffragari: ita eodem propitio, nulla nobis nocebit adversitas: *Quoniam si Deus pro nobis, quis contra nos? qui filio suo proprio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?* Qui vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

Joan. 8. 44.

Contra vanam astrorum scientiam.

De Pass. Domini. Serm. VII.

Rom. 8. 31.

SERMO LVI.

DE PASSIONE DOMINI. VII.

Habitus die Dominico.

SYNOPSIS.

I. *Cur in solennitate Paschali pati Christus elegerit.*

II. *Judæos crimini intentos, ea quæ legis erant, omisisse.*

III. *Christum eo tempore corporis & sanguinis sacramentum condidisse, quo consilium de morte ejus habebatur: ejusdem in Judam benignitas, & Judæ pervicacia.*

IV. *Judam corpore cœnæ adfuisse, mente sceleri intentum. Christi Sermo post Cœnam, oratio in horto, commune cum Patre de morte sua consilium.*

V. *Christi oratione & trepidatiône nostram formidinem pelli.*

Cap. I.

SCio quidem, Dilectissimi, Paschale festum tam sublimis esse mysterii, ut non solùm humilitatis meæ tenuissimum sensum, sed etiam magnorum ingeniorum superet facultatem. Sed non ita mihi divini operis consideranda est magnitudo, ut vel diffidam, vel erubescam de servitute quam debeo: cùm sacramentum salutis humanæ non liceat taceri, etiamsi nequeat explicari. Auxiliantibus autem orationibus vestris, adfuturam credimus gratiam Dei, quæ inspirationis suæ rore sterilitatem nostri cordis aspergat [a]: ut linguæ pastoralis officio, quæ sancti gregis auribus sint utilia, proferantur. Dicente enim Domino bonorum omnium largitore, *Aperi os tuum, & ego adimplebo illud*, audemus eidem verbis propheticis dicere: *Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam.* Incipientes igitur, Dilectissimi, Evangelicam de passione Domini historiam retractare, divino intelligimus dispositum fuisse consilio, ut sacrilegi Judæorum principes, & impii sacerdotes, qui sæviendi in Christum occasiones sæpè quæsiverant, non nisi in solennitate Paschali exercendi furoris sui acciperent potestatem. Oportebat enim ut manifesto implerentur effectu, quæ diu fuerant figurato promissa mysterio: ut ovem significativam ovis vera removeret, & ut uno expleretur Sacrificio variarum differentia victimarum. Nam omnia illa, quæ de immolatione agni divinitus per Mosen

[a] ed. abstergat.

Ps. 80. 11. Dei est, dare quod jubet.

Ps. 50. 17.

Christi passio cur in Paschate?

DE PASS. DOMINI. SERM. VII.

fuerant præstituta, Christum prophetaverant, & Christi occisionem propriè nunciaverant. Ut ergo umbræ cederent corpori, & cessarent imagines sub præsentia veritatis, antiqua observantia novo excluditur [b] Sacramento, hostia in hostiam transit, sanguine sanguis aufertur [c], & legalis festivitas dum mutatur impletur.

b ed. tollitur.

c ed. Sanguinem sanguis excludit.

CAP. II. Undè cùm scribas & seniores populi ad impietatis [d] concilium Pontifices congregarent, omniúmque animos sacerdotum cura admittendi in JESUM sceleris occupasset, ipsi se doctores legis lege privarunt, & spontaneo defectu ritus sibi patrios sustulerunt. Incipiente enim festivitate Paschali, qui ornare templum, mundare vasa, victimas providere, & legitimis purificationibus sacratiorem diligentiam adhibere debuerant, parricidalis odii furore concepto, ad unum opus vacant & in unum facinus simili crudelitate conjurant. Quid assecuturi supplicio innocentiæ, condemnatione justitiæ, nisi ut & nova mysteria non apprehenderent, & antiqua violarent? Providentibus ergo principibus, ne in die sancto [e] tumultus oriretur, non devotioni, sed facinori studebatur; nec religioni serviebat hæc cura, sed crimini. Diligentes enim Pontifices & soliciti sacerdotes, seditiones turbarum fieri in præcipua solennitate metuebant, non ut populus non peccaret, sed ne Christus evaderet.

d ed. impiis.

Pascha à Judæis dilatum opinari videtur Leo.

e ed. festo.

CAP. III. At JESUS consilii sui certus, & in opere paternæ dispositionis intrepidus, vetus testamentum consummabat, & novum Pascha condebat. Discumbentibus enim Discipulis ad edendam mysticam cœnam, cùm in Caïphæ atrio tractaretur, quomodo Christus posset occidi, ille Corporis & Sanguinis sui ordinans Sacramentum, docebat qualis Deo hostia deberet offerri: ne ab hoc quidem mysterio traditore submoto, ut ostenderetur nulla injuria exasperatus, qui in voluntaria erat impietate præscitus. [f] Ipse enim sibi fuit materia ruinæ, & caussa perfidiæ, sequens diabolum ducem, & nolens Christum habere rectorem. Dicens itaque Dominus: *Amen dico vobis, quod unus vestrûm me traditurus est.*: notam sibi proditoris sui conscientiam demonstravit: non aspera nec aperta impium increpatione confundens, sed leni ac tacita admonitione conveniens: ut faciliùs corrigeret pœnitudo, quem nulla deformasset abjectio. Cur, infelix Juda, tanta benignitate non uteris? Ecce parcit auribus tuis Dominus, & nulli te, nisi tibi, indicat Christus: nec nomen tuum, nec persona detegitur, sed veritatis & misericordiæ verbo, cordis tantùm tui arcana tanguntur. Non Apostolici ordinis honor, non sacramentorum tibi communio denegatur. Redi in integrum, & deposito furore resipisce. Clementia invitat, salus pulsat, ad vitam vita te revocat. Ecce immaculati & innocentes condiscipuli tui ad significatio-

Cur Judas à sacramento Corporis & Sanguinis Christi nō repulsus.

f MSS. Codd. Reg. Vill. Thua. Corb. al. Perstiturus vulg.

Matth. 26. 21.

nem facinoris expavescunt, & omnes sibi, non edito impietatis autore, formidant. Contristati enim sunt, non de conscientiæ reatu, sed de humanæ mutabilitatis incerto, timentes ne minus verum esset, quod in se quisque noverat, quàm quod ipsa Veritas prævidebat. Tu autem in hac trepidatione sanctorum, abuteris Domini patientiâ, & abscondi te tuâ credis audaciâ. Addis impudentiam sceleri, nec signo evidentiore terreris. Cúmque se à cibo alii, in quo judicium [f] Dominus posuerat, continerent; tu manum non retrahis à paropside, quia animam non avertis à crimine.

Trepidatio sanctorum.

Matth. 26. 23.

f indicium.

CAP. IV. Secutum est itaque, Dilectissimi, sicut Joannes Evangelista narravit, ut cùm traditori suo Dominus manifestiùs designando panem porrexisset intinctum, totum Judam diabolus occuparet: & quem malignis cogitationibus obligarat, jam ipso impietatis opere possideret. Corpore enim tantùm cum cœnantibus recumbebat, mente autem sacerdotum invidiam, testium falsitatem, & furorem imperitæ plebis armabat. Denique videns Dominus cui flagitio Judas esset intentus: *Quod facis*, inquit, *fac citiùs*. Vox hæc, non jubentis est, sed sinentis; nec trepidi, sed parati: qui habens omnium temporum potestatem, ostendit se & moram non facere traditori, & sic ad redemtionem mundi paternam exequi voluntatem, ut facinus, quod à persequentibus parabatur, nec impelleret, nec timeret. Postquam igitur Judas persuasus à diabolo, discessit à Christo, séque à corpore Apostolicæ unitatis abscidit, nullo Dominus pavore turbatus, sed de sola redimendorum salute solicitus, omne temporis spatium quod à persequentium vacabat incursu, mysticis sermonibus sacratæque doctrinæ, sicut Joannis Evangelio declaratur, impendit: elevans ad cœlum oculos, & pro universa Ecclesia supplicans Patri, ut omnes quos dedisset, datusque esset Filio, Pater, unum fierent, & in gloria Redemtoris individui permanerent, adjiciens postremò illam orationem, qua ait: *Pater si fieri potest, transeat à me calix iste.* Ubi non existimandum est, quod Dominus Jesus passionem & mortem, cujus jam Discipulis sacramenta [a] tradiderat, voluerit declinare; cùm ipse beatum Apostolum Petrum devota fide & charitate ferventem, uti adversùm persecutores gladio vetet: dicens: *Calicem quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum?* certúmque sit, quod secundùm Evangelium Joannis Dominus ait: *Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret: ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam:* & quod de ipso ait Apostolus: *Christus nos dilexit, & tradidit semetipsum* [b] *Deo in odorem suavitatis.* In salvandis enim hominibus per crucem Christi communis voluntas erat Patris & Filii, communéque consilium, nec ulla po-

Ioan. 13. 26.

Judas totus à diabolo possessus.

Ibid. 27.

Judas à corpore unitatis abscissus.

Ioan. 17. 1.

Matth. 27. 39.

a al. notitiam. MSS. Codd. tres.

Petrus fide & charitate fervens gladium stringit.

Ioan. 18. 11.

Ioan. 3. 16.

Ephes. 5. 2.

b ed. & textus pauli addunt pro nobis hostiam. MSS. Codd. desiderant.

terat ratione turbari, quod ante æterna secula & misericorditer erat dispositum, & incommutabiliter præfinitum. Qui ergo verum totúmque hominem assumsit, veros & corporis sensus, & animi suscepit affectus.

In Christo omnia plena sacramentis.

Nec quia omnia in illo plena erant sacramentis, plena miraculis, ideò aut falsis lacrymis flevit, aut mendaci esurie cibum sumsit, aut simulato sopore dormivit. In nostra humilitate contemtus, in nostra mœstitudine contristatus, in nostro est dolore crucifixus. Passiones enim mortalitatis nostræ ob hoc misericordia subiit, ut sanaret, ob hoc virtus recepit ut vinceret. Quod Isaïas apertissimè prophetavit, dicens: *Hic peccata nostra portat, & pro nobis dolet: & nos putavimus illum esse in dolore, & in plaga, & in vexatione. Ipse autem vulneratus est propter peccata nostra, & infirmatus est propter facinora nostra, & livore ejus sanati sumus.*

Is. 53. 4.

Cap. V. Quid oratio Christi significet?

Cùm itaque, Dilectissimi, Dei Filius dicit: *Pater si fieri potest, transeat à me calix iste*, nostræ utitur voce naturæ, & caussam agit fragilitatis & trepidationis humanæ: ut in iis quæ toleranda sunt & patientia roboretur, & formido pellatur. Denique cessans hoc ipsum petere, excusato quodammodo nostræ infirmitatis metu, in quo nobis remanere non expedit, in alium affectum transit, & dicit: *Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* Et iterùm: *Si non potest*, inquit, *calix iste transire à me, nisi bibam illum, fiat voluntas tua.* Hæc vox capitis, salus est totius corporis: hæc vox omnes fideles instruxit, omnes Confessores accendit, omnes Martyres coronavit. Nam quis mundi odia, quis tentationum turbines, quis posset persecutorum superare terrores, nisi Christus in omnibus & pro omnibus [c] diceret Patri: *Fiat voluntas tua?* ([d] Discant igitur hanc vocem omnes Ecclesiæ filii magno pretio redemti, gratis justificati; & cùm adversitas violentæ alicujus tentationis incubuerit, præsidio potentissimæ orationis utantur: ut superato tremore formidinis, accipiant tolerantiam passionis. [d]) Hinc jam, Dilectissimi, ad perstringendum ordinem Dominicæ Passionis sermo est dirigendus, quem ne vos cumulo prolixitatis oneremus, in quartam [a] Sabbati diviso communi labore, differamus. Aderit precantibus vobis gratia Dei, quæ mihi solvendi debiti tribuat facultatem: Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

c Vulg. add. patiens, sed abest à MSS. Corb. Vict. & Thuan. duob.

d Hæ lineæ inclusæ in MSS. Corb. & Thua. desiderantur.

a al. sextam Codd. MSS. Reg. Corb. & Thua. duo.

SERMO LVII.

DE PASSIONE DOMINI. VIII.

Feriâ quartâ.

SYNOPSIS.

I. *Christum depulsa trepidatione infirmitatis, se volentem trahi passum esse.*

II. *Quot præjudiciis Pilatum Judæi ad damnandum Christum impulerint: quantâ ille ignaviâ cesserit clamantibus.*

III. *Pilati crudelitatem in Christum ex nonnulla clementia descendere: Judæos toto scelere gravari.*

IV. *Christum, dum lignum supplicii gestavit, in sceptrum convertisse.*

V. *Per Simonem Cyren. figuratas esse gentes ad fidem Crucis Christi vocandas, & novo sacrificio sanctificandas.*

VI. *Interiori præsertim intuitu Crucem Christi aspiciendam esse.*

VII. *Quomodo Christus exaltatus omnia trahat ad se: Quæ excellentia Christianæ Religionis? Quanta Crucis virtus?*

VIII. *Non nobis esse vivendum, sed Christo pro nobis mortuo.*

Cap. I.

Decursis, Dilectissimi, Sermone proximo iis, quæ comprehensionem Domini præcesserunt, superest nunc, ut auxiliante Dei gratia, de ipso jam passionis ordine, sicut promisimus, disseramus. Nam cum verbis sacræ orationis suæ Dominus declarasset, verissimè sibi atque plenissimè & humanam & divinam inesse naturam, ostendens undè esset quod pati nollet, & undè quod vellet, depulsa trepidatione infirmitatis, & confirmata magnanimitate virtutis, rediit in sententiam æternæ dispositionis, & sævienti diabolo per ministeria Judæorum, formam servi nihil peccati habentis objecit: ut per eum ageretur omnium caussa, in quo solo erat omnium natura sine culpa. Irruerunt ergo in lumen verum filii tenebrarum; & utentes faculis atque laternis non evaserunt infidelitatis suæ noctem, quia non intellexerunt lucis autorem. Occupant paratum teneri, & trahunt volentem trahi, qui si vellet obniti, nihil quidem in injuriam ejus impiæ manus possent, sed mundi redemtio tardaretur, & nullum salvaret illæsus, qui pro omnium salute erat moriturus.

Christus pellit formidinem.

In Christo solo natura sine culpa.

Pro omnibus mortuus.

Cap. II. Christus comparet ante Annam, Caïpham, & Pilatum.

Sinens igitur inferri sibi quicquid sacerdotum instinctu furor popularis audebat, ad Annam Caïphæ socerum, ac deindè ad Caïpham ex Annæ transmissione perducitur: & post insanas calumniantium objectiones [a], post commentitias subornatorum testium falsitates, ad examen Pilati Pontificum delegatione transfertur. Qui, divino jure

a ed. voces.

DE PASS. DOMINI. SERM. VIII.

jure neglecto, clamantes *se regem non habere nisi Cesarem*, tanquam Romanis devoti legibus, omne judicium potestati Præsidis reservassent, expetierunt executorem magis sævitiæ, quàm arbitrum caussæ. Offerebant enim JESUM duris nexibus vinctum, colaphis & alapis frequentibus cæsum, sputis oblitum clamoribus prædamnatum, ut inter tot præjudicia, quem omnes vellent perire, non auderet Pilatus absolvere. Denique nec sin accusato eum repetisse culpam, nec in sententia sua tenuisse constantiam, docet ipsa cognitio: in qua judex, quem innocentem pronunciat, damnat, addicens iniquo populo sanguinem justi, à quo abstinendum sibi, & intellectu proprio senserat, & somnio uxoris noverat. Non purgant contaminatum animum manus lotæ, nec in aspersis aquâ digitis expiatur quod famulante impia mente committitur. Excessit quidem Pilati culpam facinus Judæorum, qui illum nomine Cæsaris territum, & invidiosis vocibus increpatum, ad effectum sui sceleris impulerunt. Sed nec ipse evasit reatum, qui cooperatus seditiosis, reliquit judicium proprium, & in crimen transivit alienum.

Joan. 19. 15. Judæorum injustitia in Christum. Pilati scelus & judicium.

CAP. III.

Quod ergo Pilatus, Dilectissimi, implacabilis populi victus insaniâ, multis JESUM dehonestari ludibriis, & immodicis vexari permisit injuriis, quódque eum flagellis cæsum, spinis coronatum, & amictu irrisoriæ vestis indutum, Scribarum & Sacerdotum ostentavit aspectui, mitigandos procul dubio inimicorum animos existimavit: ut exsaturatis invidiæ odiis, non ultrà jam crederent persequendum, quem tot modis intuebantur afflictum. Sed cùm inardesceret ira clamantium, ut Barabbam indulgentia relaxaret, & JESUM crucis pœna susciperet; cùm consono fremitu diceretur à turbis: *Sanguis ejus super nos & super filios nostros*: obtinuerunt iniqui in damnationem suam quod pertinaciter exigebant: quorum *dentes*, sicut Propheta testatus est, *arma erant & sagittæ, & lingua eorum gladius acutus*. Frustrà enim à crucifigendo majestatis Domino manus proprias continebant, in quem lethalia vocum spicula, & venenata verborum tela jaciebant. Vobis, vobis, ô falsi Judæi, & sacrilegi principes populi, totum facinoris istius pondus incumbit: & licet immanitas sceleris, & Præsidem obligarit, & milites; omnis tamen facti summa vos arguit. Et quicquid in supplicio Christi, vel Pilati peccavit judicium, vel cohortis obsequium, hoc vos facit humani generis odio digniores: quia vestri furoris impulsu, nec illis innocentes esse licuit, quibus iniquitas vestra non placuit.

Crudelis Pilati clementia. *Matth. 27. 25.* *Ps. 56. 5.* Judæorum scelus.

CAP. IV.

Traditus itaque Dominus sævientium voluntati, ad irrisionem regiæ dignitatis, supplicii sui jussus est esse gestator; ut impleretur quod Isaïas Propheta prævideret, dicens: *Ecce natus est puer, & datus est nobis filius, cujus imperium super humeros ejus*. Cùm ergo Dominus lignum portaret crucis, quod in sceptrum sibi converteret potestatis, erat quidem hoc apud impiorum oculos grande ludibrium, sed manifestabatur fidelibus grande mysterium: quia gloriosissimus diaboli victor, & inimicarum virtutum potentissimus debellator, pulchra specie, triumphi sui portabat trophæum; & invictæ patientiæ humeris, signum salutis, adorandum regnis omnibus inferebat: tanquam & tunc ipsa operis sui imagine omnes imitatores suos confirmaret, & diceret: *Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus*.

Christus supplicii sui gestator lignum convertit in sceptrum. *Is. 9.* Crucis mysterium. *Matth. 10. 38.* *Matth. 27. 32.*

CAP. V.

Euntibus autem cum JESU turbis ad locum pœnæ, Simon quidam Cyrenæus inventus est, in quem lignum supplicii transferretur à Domino: ut etiam tali facto præsignaretur gentium fides, quibus crux Christi non confusio erat futura, sed gloria. Non ergo fortuitum, sed figurarum & mysticum fuit, ut Judæis in Christum sævientibus, ad compatiendum ei peregrinus occurreret, dicente Apostolo: *Si compatimur, & conregnabimus*: ut sacratissimo Salvatoris opprobrio, non Hebræus quisquam, nec Israëlita, sed alienigena subderetur. Per hanc enim translationem, à circumcisione ad præputium, à filiis carnalibus ad filios spiritales, immaculati agni propitiatio, & omnium sacramentorum plenitudo transibat. Siquidem *Pascha nostrum*, ut ait Apostolus, *immolatus est Christus*, qui se novum & verum reconciliationis sacrificium offerens Patri, non in templo, cujus jam erat finita reverentia, nec intrà septa civitatis ob meritum sui sceleris diruendæ, sed foris & extra castra crucifixus est, ut veterum victimatum cessante mysterio, nova hostia, novo imponeretur altari, & Crux Christi, non Templi esset ara, sed mundi.

Simonis Cyrenæi mysterium. *Rom. 8. 17.* *1. Cor. 5. 7.* Christus novum & verum Sacrificium. *Heb. 13. 12.* Crux Christi ara mundi.

CAP. VI.

Exaltato igitur, Dilectissimi, per Crucem Christo, non illa tantùm species aspectui mentis occurrat, quæ fuit in oculis impiorum, quibus per Mosen dictum est: *Et erit pendens vita tua ante oculos tuos, & timebis die ac nocte, & non credes vitæ tuæ*. Isti enim nihil in crucifixo Domino præter facinus suum cogitare potuerunt, habentes timorem, non quo fides vera justificatur, sed quo conscientia iniqua torquetur. Noster verò intellectus, quem Spiritus veritatis illuminat, gloriam Crucis cœlo terráque radiantem puro ac libero corde suscipiat, & interiore acie videat, quale sit, quod Dominus cùm de passionis suæ loqueretur instantia, dixit: *Venit hora, ut clarificetur filius hominis*. Et infrà: *Nunc*, inquit, *turbata est anima mea, & quid dicam? Pater, salva me ex hac hora. Sed propterea veni in hanc horam. Pater, clarifica filium tuum*. Et cùm vox Patris venisset è cœlo dicens, *Et clarificavi, & iterùm clarificabo*: Respondens JESUS circumstantibus, dixit: *Non*

Deuter. 28. 66. Timor justificans fidem, timor torquens conscientiam. *Joan. 12. 23.* *Ibid. 27.* *v. 28.* *v. 30.*

De Pass. Domini. Serm. VII.

propter me vox hæc facta est, sed propter vos. Nunc judicium mundi est, nunc princeps hujus mundi ejicietur foras. Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me.

Cap. VII. Christus crucifixus ut omnia ad se traxerit. Is. 65. 2. Rom. 10. 21.

O admirabilis potentia Crucis! ô ineffabilis gloria passionis! in qua & tribunal Domini, & judicium mundi, & potestas est crucifixi. Traxisti enim, Domine, omnia ad te, & cum expandisses tota die manus tuas ad populum non credentem & contradicentem tibi, confitendæ majestatis tuæ sensum totus mundus accepit. Traxisti, Domine, omnia ad te, cùm in execrationem Judaïci sceleris, unam protulerunt omnia elementa sententiam, cum obscuratis luminaribus cœli, & converso in noctem die, terra quoque motibus nutaret [a] insolitis, universáque creatura impiorum usui se negaret. Traxisti, Domine, omnia ad te, quoniam scisso Templi velo, sancta sanctorum ab indignis Pontificibus recesserunt: ut figura in veritatem, prophetia in manifestationem, & lex in Evangelium verteretur. Traxisti, Domine, omnia ad te ut quod in uno Judææ Templo obumbratis significationibus tegebatur, pleno apertóque sacramento, universarum ubique nationum devotio celebraret. Nunc etenim & ordo clarior Levitarum, & dignitas amplior Seniorum, & sacratior est unctio Sacerdotum: quia Crux tua omnium fons benedictionum, omnium est caussa gratiarum: per quam credentibus datur virtus de infirmitate, gloria de opprobrio, vita de morte Nunc etiam carnalium sacrificiorum varietate cessante, omnes differentias hostiarum, una Corporis & Sanguinis tui implet Oblatio: quoniam tu es verus *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi:* & ita in te universa perficis mysteria, ut sicut unum est pro omni victima sacrificium, ita unum de omni gente fit regnum.

[a] *ed.* quateretur.

Episcoporú unctio. Crucis Christi quanta efficacia.

Oblatio corporis & sanguinis Christi, nunc. Joan. 1. 29.

Cap. VIII. 1. Tim. 1. 15.

Confiteamur igitur, Dilectissimi, quod beatus magister Gentium Paulus Apostolus gloriosa voce confessus est, dicens: *Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quia* Christus Jesus *venit in hunc mundum peccatores salvos facere.* Hinc enim mirabilior est erga nos misericordia Dei, quod non pro justis, neque pro sanctis, sed pro iniquis & impiis Christus est mortuus: & cùm mortis aculeum recipere non posset natura Deitatis, suscepit tamen, nascendo ex nobis, quod posset offerre pro nobis. Olim enim morti nostræ mortis suæ potentiam minabatur, dicens per Oseam Prophetam: *O mors, ero mors tua, & ero morsus tuus, inferne.* Leges enim inferni moriendo subiit, sed resurgendo dissolvit: & ita perpetuitatem mortis incidit, ut eam de æterna faceret temporalem. *Sicut enim omnes in Adam moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.* Fiat itaque, Dilectissimi, quod Apostolus Paulus ait: *Ut qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei qui pro omnibus mortuus est & resurrexit:* & quia vetera transierunt, & facta sunt omnia nova, nemo in carnalis vitæ vetustate remaneat, sed omnes de die in diem proficiendo per pietatis augmenta renovemur. Quantumlibet enim quisque justificatus sit, habet tamen, dum in hac vita est, quo probatior esse possit & melior. Qui autem non proficit, deficit: & qui nihil acquirit, nonnihil perdit. Currendum ergo nobis est fidei gressibus, misericordiæ operibus, amore justitiæ: ut diem redemtionis nostræ spiritaliter celebrantes, *non in fermento veteris malitia & nequitiæ, sed in azymis synceritatis & veritatis,* resurrectionis Christi mereamur esse participes, Qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

Osea 13. 14. Leges inferni Christus subiit. 1. Cor. 15. 22. 2. Cor. 5. 15. Rom. 5. 6.

De Pass. Domini. Ser. IX. Mysteriis esse utendum. Qui non proficit, deficit. 1. Cor. 5. 8.

SERMO LVIII.

DE PASSIONE DOMINI. IX.

SYNOPSIS.

I. *Mysteria legis novæ in antiqua prænunciata esse, & in Evangelio narrata.*

II. *Non mœstè celebranda esse festa Paschalia, quæ veram nobis redemtionem pepererunt.*

III. *Figuras impletas apparere in morte Christi, in qua diabolus sua fraude captus est.*

IV. *Quantopere cavenda avaritia ex lapsu Judæ: Petrum ex timore titubantem, ex charitate per interiorem Christi aspectum surrexisse.*

Cap. I.

Sacramentum, Dilectissimi, Dominicæ passionis in salutem humani generis ante tempora æterna dispositum, & per multas significationes omnibus retrò seculis nunciatum, non adhuc expectamus manifestandum, sed jam adoramus impletum; concurrentibus ad eruditionem nostram & novis testimoniis & antiquis, dum quod prophetica cecinit tuba, Evangelica pandit historia, & sicut scriptum est: *Abyssus abyssum invocat, in voce cataractarum suarum:* quoniam ad enarrandum gloriam gratiæ Dei paribus sibi vocibus, utriusque Testamenti altitudo respondet; & quod erat sub velamine figurarum profundum, fit revelata luce perspicuum. Si tamen inter illa pericula Salvatoris, quæ sub populorum gerebantur aspectu, pauci Veritatis præsentiam sentiebant, ipsique Discipuli voluntaria Domini passione turbati, non evaserunt scandalum crucis sine tentatione formidinis: unde fides nostra intelligentiam sumeret, undè conscientia [a] robur acciperet, nisi quæ facta cognoscimus, prædicta legeremus?

Ps. 41. Unde robur fidei acquirat. [a] 1. Ms. Cod. 4. v. constan. Cap. I[I]. Divers. mysteri effecti.

Peracto igitur, Dilectissimi, Salvatoris triumpho, & consummatis dispensationi-

bus, quas omnia veteris Testamenti eloquia nunciarunt, lugeat carnalis Judæus, sed spiritalis gaudeat Christianus: & festivitas, quæ illis conversa est in noctem, nobis coruscet in lucem; quoniam Crux Christi eadem est & credentium gloria, & non credentium pœna. Quamvis enim persequentium furor nihil aliud in Dominum majestatis operatus sit, quàm atrocem crudelitatem & immite supplicium; redemtis tamen hac Domini passione verior justiórque lætandi est ratio, quàm dolendi. Fuerit tunc discipulorum excusabilis pavor, nec diffidentiæ culpam Apostolicus mœror inciderit, quando concurrentibus ad unum scelus Judæis Judæorúmque principibus, superbus taurorum pinguium tumor, & protervа vitulorum petulantia sæviebat; quando sub oculis ovium, pastoris justi sanguinem frementium [a] bestiarum rabies expetebat; quando denique etiam ipse, qui pati venerat, de nostræ naturæ communione dicebat: *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Nunc autem postquam per susceptionem infirmitatis potentia est clarificata virtutis, nulla fidelium mœstitudine Paschalis est obscuranda solennitas; nec cum tristitia nobis gestorum ordo recolendus est, cùm ita Dominus usus sit malitia Judæorum, ut de intentione facinoris, voluntas sit impleta miscentis. Si autem in exitu Israël de Ægypto agni sanguis fuit restitutio libertatis, & sacratissima est facta festivitas, quæ per hostiam pecudis iram averteret vastatoris; quanta populis Christianis concipienda sunt gaudia, pro quibus omnipotens Pater *filio suo unigenito non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*: ut in occisione Christi, Pascha esset verum, & singulare sacrificium, quo non ex dominatione Pharaonis unus populus, sed ex diaboli captivitate totus mundus eruitur.

Crux aliorum gloria, aliorum pœna.

a al. sævientium. MS. Corb.

Matth. 26. 38.

Passio Domini cum gaudio recolenda.

Voluntas Dei semper impletur.

Rom. 8. 32.

Figuræ passionis Christi.

Cap. III.

Hoc igitur illud est, Dilectissimi, sacramentum, cui ab initio omnia sunt famulata mysteria. Nunc sanguis justi Abel mortem summi Pastoris eloquitur, & in patricidio Judæorum Caïn interfector fratris agnoscitur. Nunc diluvium & Noë arca manifestat, quid sit renovationis in Baptismo, & quid salutis in ligno. Nunc Abraham gentium pater promissos acquirit hæredes; & in Semine ejus, non germen carnis, sed fidei propago benedicitur. Nunc ad prænunciatum festis omnibus festum sacer novorum mensis enituit, ut in quo accepit mundus exordium, in eodem haberet Christiana creatura principium. Quamvis igitur furentes Judæi fecerunt in Dominum Jesum quæcunque voluerunt, & suscepti hominis veritatem nullis eorum ausibus potestas divina subtraxerit, patientia tamen Domini consilii sui munus implevit, & pertinacia sacrilegæ crudelitatis profecit operi Salvatoris; quod non Scribæ, non Pharisæi, nec summi intellexere Pontifices: *Si enim cognovissent, nunquam Dominum majestatis crucifixissent.* Nec ipse itaque diabolus intellexit, quod sæviendo in Christum, suum destrueret principatum: quia antiquæ fraudis jura non perderet, si se à Domini Jesu sanguine contineret. Sed malitia nocendi avida, dum irruit, ruit; dum capit, capta est; dum persequitur mortalem, incidit in Salvatorem. Invenit sanè in illo molimine, imprudentis audaciæ dignum cooperatorem, dignúmque consortem, cùm impius Judas maluit minister esse diaboli, quàm Apostolus Christi, quem non timoris perturbatione deseruit, sed pecuniæ cupiditate distraxit.

Gen. 4. 8.

Ibid. 7. 17.

Gen. 22. 18.

Rom. 4. 11.

1. Cor. 2. 8.

Diabolus captus in morte Christi.

Cap. IV.

Videte, Dilectissimi, & prudenter inspicite, quæ germina, & quales fructus de avaritiæ stirpe nascantur, quam meritò Apostolus radicem omnium malorum esse definivit: quia nullum peccatum sine cupiditate committitur, & omnis illicitus appetitus, istius aviditatis est morbus. Amori pecuniæ vilis est omnis affectio, & anima lucri cupida etiam pro exiguo perire non metuit, nullúmque est in illo corde justitiæ vestigium, in quo sibi avaritia fecit habitaculum. Hoc perfidus Judas inebriatus veneno, dum sitit lucrum, pervenit ad laqueum: & tàm stultè impiis fuit, ut triginta argenteis & Dominum venderet & Magistrum. Cùm autem se ad excipiendum iniquitatis judicium Dei filius præbuisset, beatus Apostolus Petrus, cujus fides ea devotione fervebat, ut & Domino compati paratus esset & commori, ancilla sacerdotis calumniante perterritus, ex infirmitate periculum negationis incurrit: ob hoc, sicut apparet, hæsitare permissus, ut in Ecclesiæ Principe remedium pœnitentiæ conderetur; & nemo auderet de sua virtute confidere, quando mutabilitatis periculum nec beatus Petrus potuisset evadere. Dominus autem Jesus, qui iuxta pontificale concilium solo corpore tenebatur, trepidationem Discipuli foris positi divino vidit intuitu; & paventis animum, mox ut respexit, erexit, & in fletus pœnitudinis incitavit. Felices, sancte Apostole, lacrymæ tuæ, quæ ad diluendam culpam negationis, virtutem sacri habuêre baptismatis. Affuit enim dextera Domini Jesu Christi, quæ labentem te, priusquam dejiceréris, exciperet, & firmitatem standi in ipso cadendi periculo recepisti. Vidit in te Dominus non fidem victam [a], non dilectionem aversam, sed constantiam fuisse turbatam. Abundavit fletus, ubi non defecit affectus, & fons charitatis lavit verba formidinis: nec tardatum est remedium abolitionis, ubi non fuit judicium voluntatis. Citò itaque in soliditatem suam rediit Petrus; tantam recipiens fortitudinem, ut quod tunc in Christi expaverat passione, in suo post supplicio non timeret.

Avaritia quàm perniciosa.

1. Tim. 6. 10.

Omnis avarus justitiæ inimicus.

Cur Petrus permissus cadere.

Petrus in lapsu exceptus.

a ed. fictam.

SERMO LIX.

DE PASSIONE DOMINI. X.

SYNOPSIS.

I. *Quam vanè de affectato regno accusatus est Christus.*

II. *Quidquid egit Christus divinæ potestatis fuisse, non terrenæ regis.*

III. *Cur Christus mulierum lacrymas compescuerit.*

IV. *Quomodo Christus supplicia in hostem suum retorserit.*

V. *Blasphemantes in Christum Judæos omnes creaturæ condemnant; & eos omnibus religionis sacramentis privatos velum scissum demonstrat.*

Cap. I. a ed. occasionem.

CUm multis modis, Dilectissimi, Judaïca impietas laboraret, ut caussam [a] aliquam perpetrandi in Dominum Jesum sceleris inveniret, & mendacia, quæ falsi testes injustis sacerdotibus famulando protulerant, nihil quod morte dignum esset afferrent; hoc quasi insuperabile repererunt, ut Dominum mundi affectati regni invidiâ perurgerent. Cúmque Pilatus Jesum, quem frustrà videbat argui, vellet absolvi, calumniosè & minaciter conclamarunt: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris: Omnis enim qui se regem facit, contradicit Cæsari.* Stultam insimulationem imprudenter, Pilate, timuisti. Sed formidabile fuerit nomen regium, ut pro imperio Cæsaris opprimi debuerit novæ molitio potestatis, si dominandi consilium tyrannicus tibi prodidit apparatus, si provisio armorum, si congregatio divitiarum, si præsidia detecta sunt militum. Quid cum gravari sinis de affectata potentia, cujus specialis fuit de humilitate doctrina? Romanis legibus non contradixit, censum subiit, didragma solvit, vectigalia non inhibuit, quæ Dei sunt Deo, & quæ sunt Cæsaris Cæsari reddenda constituit; paupertatem elegit, obedientiam suasit, mansuetudinem prædicavit: hoc est verè, non Cæsarem impugnare, sed juvare.

Joan. 19. 12. Luc. 2. 4. Matth. 17. 26. Matth. 22. 20.

Cap. II. Divinam Christus potestatem exercet, non humanam.

Verumtamen ne in totum inanis videatur Judæorum objectio, discute diligentiùs, Præses, quid de Domini Jesu operibus notum sit, quid de potestate compertum. Cæcis visum, surdis auditum, claudis gressum, mutis donavit eloquium: Febres abegit, dolores resolvit, dæmonia ejecit, mortuos vivificavit, mari & ventis, ut quiescerent, imperavit. Magnum prorsus regem ista demonstrant, qui non humanâ excellit potentiâ, sed virtute divina. Hanc ergo Judæi objiciant potestatem, commutent actionem suam [a], & hoc proferant ore, quod tenent corde. Quare de terrenis calumniantur, qui cœlestia persequuntur? Quamvis ergo Pilatus onerosum sibi invidiosúmque sentiret, quòd eum Judæi de neglectu amicitiæ Cæsaris impetebant, aliquandiu tamen furorem ipsorum mitigare conatus est: & ideò Dominum Jesum diversis contumeliis affici aut permisit, aut jussit, ut satiata iniquitas de innocentis injuriis, ulteriùs non sæviret. Sed pertinax malitia propriis crescebat augmentis, & in quem obtinuerat jus illusionis, exigebat & mortis. Unde cùm & summi sacerdotes & principes Judæorum, omnisque multitudo crebris vocibus acclamarent: *Crucifige, crucifige*: tradidit Jesum persequentium voluntati, Barabba illis latrone dimisso, ut qui in die festo autorem interficiebant vitæ, impunitas eis præstaretur homicidæ.

Matt. 8. 27.

a Id est, Accusationem suam, voce ex foro translata.

Etiam judicis misericordia Christo noxia & crudelis.

Cap. III.

Eunte itaque, Dilectissimi, ad locum clarificationis suæ Domino, & misericordia ab impiorum tabernaculis exeunte, ut adimpleretur, quod scriptum est: *Longe à peccatoribus salus*; sequebatur eum multitudo populi, & mulierum plangentium & lamentantium. Solet enim sexus infirmior, etiam pro iis, qui morte sunt digni, in lacrymas commoveri, & damnatorum exitus, pro naturæ communis consideratione misereri. Sed istum sibi planctum Dominus Jesus dedignatur impendi, quia non decebat luctus triumphum, nec lamenta victoriam. Denique conversus ad eas: *Filiæ*, inquit, *Jerusalem, nolite flere super me, sed super vosmet ipsas, & super filios vestros flete. Quia venient dies, in quibus dicent: Beatæ steriles, & ventres qui non genuerunt, & ubera quæ non nutrierunt.* [b] Ubi est tristitia crucifigendi? Ubi formido morituri? Non terret passuri animum hora supplicii, & docens nullam pro se flendi esse rationem, indicit pœnitentiam, denunciando vindictam. Non est, inquit, quod dolere in me, Jerusalem filiæ, debeatis, pro vobis plangite, & pro vestris filiis ejulate. Super illos fundatur iste ploratus, quos tales viscera vestra pepererunt. Lugendum plane vobis est, non de salvatore [c] credentium, sed de impietate [d] pereuntium. Ego crucem volens patior, & mortem in me, quam sum peremturus, admitto. Nolite flere pro mundi redemtione morientem, quem in majestate Patris videbitis judicantem.

Psal. 118. 55. Luc. 23. 27. Mulieres Christo compassæ.

Christus cur noluerit se plangi à mulieribus.

b In MSS. Ubi est lætari? [illegible]

c ed. salute. d ed. add. Et temeritate.

Exaltatus ergo Christus Jesus in ligno, retorsit mortem in mortis autorem, & omnes principatus, adversásque virtutes, per objectionem passibilis carnis elisit, admittens in se antiqui hostis audaciam, qui in obnoxiam sibi sæviendo naturam, etiam ibi exactor ausus est esse debiti, ubi nullum potuit vestigium invenire peccati. Evacuatum est igitur generale illud venditionis nostræ & lethale chirographum, & pactum captivitatis in jus transiit redemtoris. Clavi illi, qui manus Domini pedésque transfoderant, perpetuis diabolum fixere vulneribus, &

Cap. IV.

Diabolus in cruce victus.

 sanctorum pœna membrorum inimicarum fuit interfectio potestatum: sic suam Christo consummante victoriam, ut in ipso & cum ipso omnes, qui in eum crederent, triumpharent.

Cap. V. Cùm ergo Dominus crucifixi corporis elevatione sublimis, reconciliationem mundi exequeretur in quadam arce supplicii, latronémque conversum ad paradisi vocaret habitaculum, Vos, principes Judæorum, legisque doctores, nec conscientiæ impietate compuncti, nec affectu sceleris mitigati, fixuris clavorum addebatis tela linguarum, dicentes: *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. Si rex Israël est, descendat nunc de cruce, & credimus ei.* (Matth. 27. 42.) Sed his vocibus vestris stultis atque blasphemis reddunt omnia elementa responsum, & unam in vos sententiam ferunt cœlum, terra, sol, sideráque, indignos vos suo ministerio protestantes terribili motu, insolitóque defectu tenebras mundo vestræ cæcitatis ostentant. [a] Quod si ad arguendum vos, nec cœlestia, nec inferna sufficiunt, & crucem Christi magis potuerunt petræ atque monumenta, quàm corda vestra sentire, saltem quod in templo actum est, scienter advertite. Velum, cujus obiectu intercludebantur sancta sanctorum, à summo usque ad ima diruptum est, & sacrum illud mysticúmque secretum, quod solus summus Pontifex jussus fuerat intrare, reseratum est, ut nihil jam esset discretionis, ubi nihil resederat sanctitatis. Repudiatos itaque vos debuistis agnoscere, & omne jus sacerdotii perdidisse, quia verum erat, quod Veritas vobis dixerat: *Si crederetis Mosi, crederetis & mihi.* (Joan. 5. 46.) Meritò ergo vos Testamentum utrumque condemnat, & gratiâ vacuatos, & lege privatos, qui ideò resistitis novis, quia non credidistis antiquis. Nos autem, Dilectissimi, qui ab ignorantiæ tenebris liberati, fidei lumen accepimus, & in novi Testamenti hæreditatem per electionem adoptionis intravimus, in festivitate, quam carnalis Israël perdidit, gaudeamus: quoniam *Pascha nostrum immolatus est Christus:* (1. Cor. 5. 7.) per cujus ineffabilem gratiam omnium charismatum benedictione ditamur, & ita in novitatem à vetustate transferimur, ut non solùm paradisi restituamur habitaculo, sed etiam regni cœlestis gloriæ præparemur, adjuvante Domino nostro Jesu Christo, Qui cum Patre & sancto Spiritu vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

a al. ostendunt. Ibidem.

Velum templi scissum quid significet.

SERMO LX.

DE PASSIONE DOMINI. XI.

Dominica die Habitus.

SYNOPSIS.

I. *Quanta sit humani intellectus hebetudo ad Mysteria contemplanda.*

II. *Fidem Incarnationis, & per symbolum edoceri, & Petram esse super quam Ecclesia ædificatur.*

III. *Diabolum malignitate sua esse deceptum: Orationem Christi pro inimicis eos ad fidem, prædicante Petro, adduxisse.*

IV. *Judam ideo desperasse, quia nunquam in Christum prædicantem crediderat.*

V. *Mortem Christi in Judæorum mente crudelem, in morientis virtute esse mirabilem.*

Cap. I. Desiderata nobis, Dilectissimi, & universo optabilis mundo adest festivitas Dominicæ passionis, quæ nos inter exultationes spiritualium gaudiorum silere non patitur: quia etsi difficile est de eadem solennitate sæpiùs dignè aptéque disserere, non est tamen liberum sacerdoti, in tanto divinæ misericordiæ sacramento, fidelis populi auribus subtrahere sermonis officium: cùm ipsa materia, ex eo quod est ineffabilis, fandi tribuat facultatem; nec possit deficere quod dicatur, dum numquam potest satis esse quod dicitur. Succumbat ergo humana infirmitas gloriæ Dei, & in explicandis operibus misericordiæ ejus, imparem se semper inveniat. Laboremus sensu, hæreamus ingenio, deficiamus eloquio: bonum est, ut nobis parum sit quod etiam rectè de Domini majestate sentimus. Dicente enim Propheta: *Quærite Dominum & confirmamini, quærite faciem ejus semper;* (Ps 104. 4.) nemini præsumendum est, quod totum quod quærit invenerit: ne desinat propinquare, qui cessarit accedere. Quid autem inter omnia opera Dei, in quibus humanæ admirationis fatigatur intentio, ita contemplationem mentis nostræ & oblectat & superat, sicut passio Salvatoris? De cujus omnipotentia, quæ ei cum Patre unius & æqualis essentiæ est, quoties, ut possumus, cogitamus, mirabilior nobis fit in Deo humilitas, quàm potestas: & difficiliùs capitur divinæ majestatis exinanitio, quàm servilis formæ in summa provectio. Sed multùm nos ad intellectum juvat, quod licet aliud sit creator, aliud creatura, aliud Deitas inviolabilis, aliud caro passibilis; in unam tamen personam concurrat proprietas utriusque substantiæ, ut sive in infirmitatibus, sive in virtutibus, ejusdem sit contumelia, cujus & gloria.

Passionis Christi contemplatio, quid præstet.

Hac fidei regula, Dilectissimi, quam in (Cap. II.)

DE PASS. DOMINI. SER. XI. Symbolum Apostolorum.

ipso exordio Symboli per autoritatem Apostolicæ institutionis accepimus, Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, quem filium Dei Patris omnipotentis unicum dicimus, eundem quoque de Spiritu sancto natum ex [a] Maria virgine confitemur: nec ab ejusdem majestate discedimus, cum ipsum crucifixum & mortuum, & die tertia credimus suscitatum. Omnia enim quæ Dei sunt, & quæ hominis, simul & humanitas explevit & Deitas: ut dum passibili impassibilis inest, nec virtus infirmitate affici, nec infirmitas possit virtute superari. Meritò beatus Petrus Apostolus in hujus unitatis confessione laudatus est: cui, cùm Dominus quid de ipso intelligerent discipuli, scrutaretur, omnium celerrimè ora præveniens: *Tu es*, inquit, *Christus filius Dei vivi.* Quod utique non revelante vidit carne, nec sanguine, quorum objectu interiores oculi poterant impediri, sed ipso Spiritu Patris in corde operante credentis, ut ad regimen totius Ecclesiæ præparatus, primùm disceret quod doceret, & pro soliditate fidei, quam erat prædicaturus, audiret: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Christianæ igitur fidei fortitudo, quæ portas mortis super inexpugnabilem petram ædificata non metuit, unum Dominum JESUM CHRISTUM, & verum Deum, & verum hominem confitetur: eundem credens filium Virginis, qui autor est matris; eundem natum in fine seculorum, qui creator est temporum; eundem Dominum omnium virtutum, & unum de stirpe mortalium; eundem peccati nescium, & in similitudine carnis peccati pro peccatoribus immolatum.

[a] al. &.

Omnium celerrimè Petrus confitetur Christum.

Matth. 16. 16.

Petra, super quam ædificatur Ecclesia, & adversus quam inferus non prævalet, est solida fides.

CAP. III. Incarnationis mysterium diabolo occultatum.

Qui ut humanum genus vinculis mortiferæ prævaricationis absolveret, & sævienti diabolo potentiam suæ majestatis occuluit, & infirmitatem nostræ humilitatis objecit. Si enim crudelis & superbus inimicus, consilium misericordiæ Dei nosse potuisset, Judæorum animos mansuetudine potiùs temperare, quàm injustis odiis studuisset accendere: ne omnium captivorum amitteret servitutem, dum nihil sibi debentis persequitur libertatem. Fefellit ergo illum malignitas sua: intulit supplicium filio Dei, quod cunctis filiis hominum in remedium verteretur? Fudit sanguinem justum, qui reconciliando mundo, & pretium esset & poculum. Suscepit Dominus, quod secundùm propositum suæ voluntatis elegit. Admisit in se impias manus furentium, quæ dum proprio incumbunt sceleri, famulatæ sunt Redemtori. Cujus etiam circa interfectores suos tanta erat pietatis affectio, ut de cruce supplicans Patri, non se vindicari, sed illis postularet ignosci, dicens: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* De cujus utique orationis potentia fuit, ut prædicatio Petri Apostoli, ex iis, qui dixerunt: *Sanguis illius super nos & super filios nostros*, multorum ad pœnitentiam corda converteret, & uno die baptizarentur tria ferè millia Judæorum: fieretque omnium cor unum & anima una, paratorum jam pro eo mori, quem poposcerant crucifigi.

Sanguis Christi & pretium & poculum.

Luc. 23. 34.

Matth. 27. 25.

Act. 2. 41.

Ibid. 4. 32.

CAP. IV. Judæ desperatio.

Ad hanc indulgentiam traditor Judas pervenire non potuit: quoniam perditionis filius, cui diabolus stabat à dextris, priùs in desperationem transiit, quàm sacramentum generalis redemtionis Christus impleret. Nam mortuo pro omnibus impiis Domino potuisset etiam fortè hic consequi remedium, si non festinasset ad laqueum. Sed maligno cordi, nunc furtis fraudium dedito, nunc parricidalibus commerciis occupato, nihil unquam documentorum misericordiæ Salvatoris insederat, nec piis acceptaverat auribus Domini verba dicentis: *Non veni vocare justos, sed peccatores*; &, *Filius hominis venit quærere & salvare, quod perierat*: nec intellexerat clementiam Christi, qui non solùm corporeis infirmitatibus medebatur, sed etiam vulnera debilium curabat animarum, dicens Paralytico: *Constans esto, fili, remissa sunt tibi peccata tua*; dicens & oblatæ sibi adulteræ: *Nec ego te condemnabo, vade & amodò noli peccare*: ut per omnia opera sua ostenderet, in illo adventu suo Salvatorem mundi se venisse, non Judicem. A quo intellectu alienatus impius traditor, insurrexit in semetipsum impius, non judicio pœnitentis, sed furore pereuntis: ut qui vitæ autorem interfectoribus vendidisset, in augmentum damnationis suæ etiam moriendo peccaret.

Ps. 108.

Judas semper incredulus.

Matt. 9. 13.

Luc. 5. 32.

Matt. 9. 3.

Joan. 8. 11.

Judas etiā moriendo peccavit.

CAP. V.

Quod ergo falsi testes, quod cruenti principes, quod impii sacerdotes, in Domini JESU CHRISTI mysterio, ignaviâ præsidis, & famulatu imperitæ cohortis egerunt, & detestandum universis seculis, & amplectendum fuit. Crux enim Domini, sicut in Judæorum erat mente crudelis, ita est in Crucifixi virtute mirabilis. Furit in unum populus, & miseretur omnium Christus. Quod sævitiâ infertur, potestate suscipitur: ut licentia facinoris, æternæ opus impleat voluntatis. Unde omnis ordo rerum gestarum, quem plenissimè Evangelica narratio percurrit, ita fidelium est accipiendus auditu, ut salva fide actionum, quæ tempore Dominicæ passionis impletæ sunt, intelligamus non solùm remissionem peccatorum in Christo completam, sed etiam formam justitiæ esse propositam. Verùm ut hoc diligentiùs, juvante Domino disseratur, hæc sermonis portio in quartam Sabbati reservetur. Aderit ut speramus, gratia Dei, quæ nos orantibus vobis faciat promissa complere: Per Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, qui cum Patre & Spiritu sancto regnat in secula seculorum, Amen.

In Cruce & scelus Judæor. & virtus Christi.

De Pass. Domini. Ser. XII.

SERMO LXI.

DE PASSIONE DOMINI. XII.

SYNOPSIS.

I. *Attentè contemplandam esse Domini Passionem, cujus fides ex fide pendet Incarnationis.*

II. *Cur Filius, qui æqualis est Patri, & solus sine peccato, sit Incarnatus, & non alia persona.*

III. *Quanti sint pretii mors & sacrificium Christi in cruce.*

IV. *Utramque naturam suas in Christo proprietates servantem, suas partes habere in mysteriis diversas.*

Cap. I. Omnia quidem tempora, Dilectissimi, Christianorum animos sacramento Dominicæ passionis & resurrectionis exercent, neque ullum nostræ religionis officium est, quo non tam mundi reconciliatio, quàm humanæ in Christo naturæ assumtio celebretur. Sed nunc universam Ecclesiam majori intelligentiâ instrui, & spe ferventiore oportet accendi, quando ipsa rerum dignitas, ita sacratorum dierum recursu, & paginis Evangelicæ veritatis exprimitur, ut Pascha Domini non tam præteritum recoli, quàm præsens debeat honorari. In nullo igitur ab iis, quæ ad Crucem Jesu Christi pertinent, fidei nostræ peregrinetur intuitus, & nihil eorum, quæ narratione Evangelii retexuntur, otioso accipiamus auditu: ut, quia non defuerunt, nec adhuc desunt, qui veritatem Dominicæ Incarnationis impugnent; & quod in utero virginis matris Mariæ *Verbum caro factum est*, (Joan. 1. 14.) quod infans editus, per incrementa corporea ad perfectæ virilitatis profecit ætatem, quodque crucifixus, mortuus, ac sepultus die tertia resurrexit in nostræ quidem imaginis forma, sed non in nostræ carnis asserant gestum esse naturâ: nos ab Evangelicis & Apostolicis testimoniis nullatenus recedentes, illorum intelligentiâ roboremur, quorum nos certissima experimenta docuerunt: ut piè atque constanter possimus dicere, quoniam in illis eruditi sumus, & quod viderunt, vidimus, & quod didicerunt, didicimus, & quod contrectaverunt, palpavimus: (1. Joan. 1. 1.) & ideò in passione Domini non conturbamur, quia in generatione non fallimur.

Verè credit Passum, qui verè credit Incarnatum.

Cap. II. Scimus etenim, Dilectissimi, & toto corde profitemur, Patris & Filii & Spiritus sancti unam esse Deitatem, & consubstantialem sempiternæ Trinitatis essentiam, in nullo à se divisam, in nullo esse diversam, quia simul est intemporalis, simul est incommutabilis, simul quod est, esse non desinens, In hac autem ineffabili unitate Trinitatis; cujus in omnibus communia sunt opera atque judicia; reparationem humani generis propriè filii persona suscepit: ut quoniam ipse est, *per quem omnia facta sunt; & sine quo factum est nihil*, (Joan. 1. 3.) quique plasmatum de limo terræ hominem flatu vitæ rationalis animavit, idem naturam nostram ab æternitatis arce dejectam, amissæ restitueret dignitati, & cujus erat conditor, esset etiam reformator: sic consilium suum dirigens in effectum, ut ad dominationem diaboli destruendam magis uteretur justitiâ rationis, quàm potestate virtutis. Quia ergo primi hominis universa posteritas uno simul vulnere sauciata corruerat, nec ulla sanctorum merita conditionem poterant illatæ mortis evincere, venit è cœlo medicus singularis; multis sæpè significationibus nunciatus, & prophetica diu pollicitatione promissus, qui manens in forma Dei, & nihil propriæ majestatis amittens, in carnis nostræ animæque natura, sine contagione antiquæ prævaricationis oriretur. Solus enim beatæ Virginis natus est filius absque delicto, non extraneus ab hominum genere, sed alienus à crimine, ([a] in quo illius ad imaginem & similitudinem Dei conditi, & perfecta esset innocentia, & vera natura) cùm de Adæ propagine unus existeret, in quo diabolus quod suum diceret, non haberet. Qui dum in eum sævit, quem sub peccati lege non tenuit, jus impiæ dominationis amisit.

De Pass. Domini. Ser. XII. — Filii persona cur incarnata fit. — Solus Christus absque delicto natus. — [a] Inclusa desunt in Ms. Corb.

Cap. III. Effusio enim pro injustis sanguinis justi, tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad pretium, ut si universitas captivorum in Redemtorem suum crederet, nullum tyrannica vincula retinerent: *Quoniam*, sicut Apostolus ait, *ubi abundavit peccatum; superabundavit & gratia*. (Rom. 5. 20.) Et cum sub peccati præjudicio nati potestatem acceperint ad justitiam renascendi, validius donum factum est libertatis, quàm debitum servitutis. Quam itaque sibi in hujus sacramenti præsidio spem relinquunt, qui in Salvatoris nostri corpore negant humanæ substantiæ veritatem? Dicant, quo sacrificio reconciliati, quo sanguine sint redemti. Quis est, *qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis?* (Ephes. 5. 2.) Aut quod unquam sacrificium sacratiùs fuit, quàm quod verus Pontifex altari Crucis per immolationem suæ carnis imposuit? Quamvis enim in conspectu Domini multorum sanctorum pretiosa mors fuerit, (Ps. 115. 15.) nullius tamen insontis occisio, propitiatio fuit mundi. Acceperunt justi, non dederunt coronas; & de fidelium fortitudine exempla nata sunt patientiæ, non dona justitiæ. Singulares quippe in singulis mortes fuerunt, nec alterius quisquam debitum suo fine persolvit, cùm inter filios hominum solus Dominus noster Jesus extiterit, in quo omnes Crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti,

Eadem in Ep. 97. al. 83. c. 4. & 134. al. 97. c. 2. — Sanguinis Christi virtus. — Sacrificium crucis.

omnes etiam sint suscitati; de quibus ipse dicebat: *Cùm exaltatus fuero, omnia traham ad meipsum.* Fides enim vera justificans impios, & creans justos ad naturæ suæ tracta participem, in illo acquirit salutem, in quo se invenit innocentem. Et quia unus est mediator Dei & hominum homo Christus Jesus, per communionem sui generis, ad pacem pervenit Deitatis, liberum habens de ejus potentia gloriari, qui contra hostem superbum in carnis nostræ infirmitate congressus, iis victoriam suam tribuit, in quorum corpore triumphavit.

Joan. 12. 32.
1. Tim 2. 5.

Cap. IV. Cùm ergò in uno Domino nostro Jesu Christo vero Dei atque hominis filio, confiremur divinam de Patre naturam, humanam de matre substantiam, licet Dei Verbi & carnis una persona sit,[a] & utraque essentia communes habeat actiones; intelligendæ tamen sunt ipsorum operum qualitates, & sinceræ fidei contemplatione cernendum est, ad quæ provehatur humilitas infirmitatis, & ad quæ inclinetur altitudo virtutis; quid sit, quod caro sine Verbo non agit, & quid sit, quod Verbum sine carne non efficit. Sine Verbi enim potentia, nec conciperet virgo, nec pareret; & sine veritate carnis obvoluta pannis infantia non jaceret. Sine Verbi potentia, non adorarent Magi puerum novo sidere declaratum; & sine veritate carnis, non juberetur puer in Ægyptum transferri, quem Herodes cupiebat occidere. Sine Verbi potentia non diceret vox Patris missa de cœlo: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*; & sine veritate carnis, non protestaretur Joannes: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Sine Verbi potentia non fieret redintegratio debilium, & vivificatio mortuorum; & sine veritate carnis, nec cibus jejuno, nec somnus esset necessarius fatigato. Postremò sine Verbi potentia non se Dominus Patri profiteretur æqualem; & sine veritate carnis non idem diceret, Patrem se esse majorem: cùm Catholica fides utrumque defendat, quæ secundùm proprietatem divinæ humanæque substantiæ, unum Dei filium & hominem credit & Verbum. Multa sunt, Dilectissimi, quæ ad expositionem hujus, quam prædicamus, fidei, de toto scripturarum corpore possimus assumere, quia nihil sæpius divinis commendatur eloquiis, quàm Dei filius secundùm Deitatem sempiternus ex Patre, & idem secundùm carnem temporalis ex matre. Sed ne charitatis vestræ fatigetur auditus, hodierno sermoni adhibendus est modus: ut quartâ sabbati, quæ sunt adjicienda, servemus, auxiliante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat, in secula seculorum, Amen.

[a] ed. add. non una substantia. des. in MSS.

Matt. 2. 11.
Matth. 2. 20.
Matth. 3. 17. Luc. 3. 22.
Joan. 1. 29.
Joan. 10. 30.
Joan. 14. 28.

SERMO LXII.

DE PASSIONE DOMINI. XIII.

Feriâ quartâ.

SYNOPSIS.

I. *Gratuitam esse reparationis gratiam: à nullo expectandam fuisse nisi à Christo, qui solus innocens solos in se credentes, etiam in veteri testamento justificavit.*

II. *Eadem mysteria; in utroque testamento; in uno velata, in altero revelata.*

III. *Pascha non ritè celebrari, nisi à credentibus: Miraculis quæ, Christo moriente facta sunt, quemque erudiri: Mirabiles mortis Christi effectus.*

IV. *Quicquid factum est à Christo, nostri caussa factum esse: à quo nos infidelitas exortes facit.*

V. *Christi inimicos per ejus gratiam esse destructos.*

Cap. I. Evangelica lectio, Dilectissimi, quæ sacratissimam Dominicæ passionis reseravit historiam, ita universæ Ecclesiæ nota est de communi frequenter auditu, ut rerum gestarum ordinem, tanquam sub vestris habitum oculis, singuli quique recolatis. Nec parum æstimandi sunt profecisse, qui de iis, quæ audière, non dubitant, ut etiamsi nondum liquidè aliquod valeant scripturarum capere sacramentum, firmissimè tamen credant, in divinis libris nullum esse mendacium. Quia ergo sinceræ fidei promissa est intelligentiæ plenitudo, erigat se ad promerendam sancti Spiritus eruditionem, illuminatarum mentium vigor: & non contentus sit facti ordinem nosse, nisi etiam ipsam rationem impensæ sibi pietatis inspiciat: ut autorem suum humana natura sciendo quantùm ab eo sit dilecta, plus diligat. Miserendi enim nostri caussam Deus nisi in sua bonitate non habuit: & mirabilior est secunda hominum generatio, quàm prima conditio[a]; quia plus est in novissimis seculis reparasse Deum quod petierat, quàm à principio fecisse quod non erat. Libertatem itaque innocentiæ naturalis, quam primorum parentum prævaricatione perdidimus, nulla per se sanctorum præcedentium merita receperunt: quia lata in transgressores sententia, omnem progeniem captivæ posteritatis obstrinxit, & nemo extitit exors à damnatione, quia nullus fuit liber à crimine. Sed redemtio Salvatoris destruens opus diaboli, & rumpens vincula peccati, ita magnæ pietatis suæ disposuit sacramentum, ut usque ad consummationem quidem mundi, præfinita generationum plenitudo decurreret, sed renovatio originis, per justificationem indiscretæ fidei ad omnia retro secula

Fidei promissa intelligentia.
Gratuita est Dei misericordia.
[a] id est, creatio.
Libertas innocentiæ natura perdita.
Nemo sine peccato conceptus.

De Pass. Domini. Serm. XIII.

cula pertineret. Incarnatio quippè Verbi, & occisio ac resurrectio Christi, universorum fidelium salus facta est, & sanguis unius justi, quem nobis Pater donavit, qui cum pro reconciliatione mundi credimus fusum, hoc contulit patribus qui similiter credidêre fundendum.

Fides eadem in Christum ab initio mundi justificat.

Cap. II.

Spes eadem nostra & antiquorũ.

Nihil ergo, Dilectissimi, ab antiquis significationibus in Christiana religione diversum est, nec unquam à præcedentibus justis, nisi in Domino Jesu Christo salvatio sperata est, dispensationibus pro divinæ voluntatis ratione variatis, sed in idipsum coruscantibus & legis testimoniis, & prophetiæ oraculis, & oblationibus hostiarum; quia sic congruebat illos populos erudiri, ut quæ revelata non caperent, obumbrata susciperent: & major Evangelii esset autoritas, cui tot signis tótque [a] mysteriis, veteris testamenti paginæ deservissent: de quibus Dominus profitebatur, quod non venerat legem solvere, sed adimplere. Ne itaque æstimet sibi prodesse Judæus, quod in literæ carnaliter superficie demoratur, & iis scripturis convincitur repugnare, quæ apud nos veram sui obtinent dignitatem, dum & erudimur prædictis, & ditamur impletis. Dicente enim Domino: *Cum exaltatus fuero, omnia traham ad me*, nihil legalium institutionum [b], nihil propheticarum resedit figurarum, quod non totum in Christi sacramenta transierit. Nobiscum est signaculum circumcisionis, sanctificatio chrismatum, consecratio sacerdotum; nobiscum puritas Sacrificii, Baptismi veritas, honor Templi ut meritò cessarint nuncii, postquam nunciata venerunt; nec vacuatur reverentia promissionum, quia plenitudo manifestata est gratiarum. Verùm quia, sicut ait Apostolus: *Cæcitas ex parte in Israël facta est, nec qui filii carnis, ii filii sunt promissionis*; ineffabilis misericordia Dei Israëliticum sibi populum de omnibus nationibus fecit, & saxeo illo gentilium cordium rigore mollito, veros Abrahæ filios de lapidibus excitavit: ut conclusis omnibus sub peccato, qui carne nati sunt spiritu renascantur, nec intersit quo patre sit quisque genitus, cùm per indiscretam unius fidei confessionem, & fons baptismatis faciat innocentes, & electio adoptionis confirmet hæredes.

a ed. add. miraculis atque.
Matth. 5. 17.
Joan. 12. 32.
b ed. institutionum.
Totum veteris testamentum in sacramenta Christi transivit.
Rom. 11. 25.
Rom. 9. 36.
Matth. 3. 9.
Rom. 11. 32.

Cap. III.

c ed. non habent agitque.
Vita Christianorum respondeat professioni.

Quid enim aliud egit agitque [c] crux Christi, quàm ut destructis inimicitiis, & reconcilietur mundus Deo, & per Sacrificium immaculati agni veram in pacem cuncta revocentur? Non autem concordat Deo, qui ab ea, quam in regeneratione sua edidit, professione dissentit, & divini immemor pacti, inhærere ostenditur renunciatis, dum resilire invenitur à creditis. Frustrà enim Christianum sibi nomen usurpat, & nequaquam æstimet se Pascha Domini celebrare, qui Jesum Christum in ea, qua natus est, & passus, & mortuus, ac sepultus carne, resurrexisse non credit, & nostræ in illo naturæ resuscitatas primitias non fatetur. Verus itaque venerator Dominicæ passionis sic crucifixum Jesum oculis cordis aspiciat, ut illius carnem suam esse cognoscat. Contremiscat in redemtoris sui supplicio terrena substantia, rumpantur infidelium mentium petræ, & qui mortalitatis gravabantur sepulchris, discussa obstaculorum mole prosiliant. Appareant nunc quoque in civitate sancta, id est, in Ecclesia Dei futuræ resurrectionis indicia: & quod gerendum est in corporibus, fiat in cordibus. Nulli infirmorum crucis est negata victoria: nec quisquam est, cui non Christi auxilietur oratio. Quæ si multis in ipsum sævientibus profuit, quanto magis eos, qui ad ipsum convertuntur, adjuvit? Sublata est ignorantia, temperata est difficultas, & igneam illam, qua vitæ regio erat inclusa *, romphæam, sacer Christi sanguis extinxit. Veræ luci, antiquæ noctis cessit obscuritas. Invitatur ad paradisi divitias populus Christianus, & cunctis regeneratis ad amissam patriam patefactus est reditus, si nemo sibi illam viam facit claudi, quæ fide latronis potuit aperiri.

Quomodò fiat in cordibus, quod in natura factum est.
Pro omnibus mortuus est & precatus Christus.
** f. interclusa.*

Cap. IV.

Celebrantes igitur, Dilectissimi, Paschalis festi ineffabile sacramentum, agnoscamus docente Spiritu Dei, ad cujus gloriæ participationem vocati, & ad quam spem simus ingressi. Nec ita nos nunc anxiè, nunc superbè præsentis vitæ occupent actiones, ut non toto cordis affectu conformari Redemtori nostro per illius exempla nitamur. Nihil enim non ad nostram salutem aut egit aut pertulit: ut virtus, quæ inerat capiti, inesset etiam & corpori. Nam primùm ipsa illa substantiæ nostræ in Deitate susceptio, qua *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*, quem hominum misericordiæ suæ, nisi infidelem, reliquit exortem? Et cui non communis natura cum Christo est, si assumentem recipit, & eo spiritu est regeneratus, quo ille progenitus? Deindè quis in illo suas non agnoscat infirmitates? Quis perceptionem cibi, requietionem somni, solicitudinem mœstitudinis, lacrymas pietatis, non videat formæ fuisse servilis? Quæ quoniam ab antiquis sananda vulneribus, & à colluvione erat purganda peccati, ita Unigenitus Dei, etiam hominis factus est filius, ut & humanitatis veritate, & divinitatis plenitudine non careret. Sicut itaque nostrum est, quod cum unione [a] Deitatis peperit materna virginitas; ita nostrum est, quod Judaïca crucifixit impietas. Nostrum est, quod exanime jacuit, & quod die tertia resurrexit, quódque super omnes altitudines cœlorum ad dexteram paternæ majestatis ascendit: ut si per viam mandatorum ejus incedimus, & si quæ in humilitate corporea nostræ impendit saluti, non erubescimus confiteri, nos quoque in gloriæ ejus consortium provehamur: quoniam manifestè, quod denun-

Joan. 1. 14.
Infidelis, exors gratiæ Christi.
Quo sensu hujus consors omnis fidelis.
a al. unitione.

ciavit implebitur: *Omnis qui confitebitur me coram hominibus, & ego confitebor eum coram Patre meo, qui in cælis est.*

Matth. 10. 32.

Cap. V.

Huic autem cohortationi nostræ adest atque auxiliatur gratia Dei, quæ Incarnationis Christi & mortis ac resurrectionis ejus inimicos, revelatâ per omnes Ecclesias veritate destruxit: ut totius mundi fideles, cum Apostolicæ fidei autoritate concordes, una nobiscum exultatione gauderent, dicente beato Paulo Apostolo: *An ignoratis, quia quicumque baptisati sumus in Christo* Jesu, *in morte ipsius baptisati sumus? Consepulti enim sumus cum ipso per baptismum in mortem, ut quomodo surrexit Christus à mortuis per gloriam patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus. Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, ut ultrà non serviamus peccato. Qui enim mortuus est, justificatus est à peccato. Si autem mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam vivemus cum illo:* Qui vivit & regnat cum Patre & Spiritu sancto in secula seculorum, Amen.

Rom. 6. 3.

SERMO LXIII.

IN PASSIONE DOMINI. XIV.

SYNOPSIS.

I. *Non solâ suâ potentiâ pugnatum esse à Christo, sed ex humilitate nostra, ut justitia servaretur.*

II. *Quicquid habemus adimpletum, id antiquos habuisse obumbratum; unámque fidem ac spem esse omnium.*

III. *Inseparabilem esse unionem Christi cum utroque corpore suo, naturali & mystico.*

IV. *Hoc maximè Christiano enitendum, ut caput suum imitetur.*

V. *Sola præcepta ceremonialia esse mutata; gratiam autem datam ad moralia.*

VI. *Christum innumeros sibi filios baptismo parere, in quo mortis & resurrectionis imago elucet.*

VII. *Omne Christiani meritum, gloriam esse Christi: qui quos carne sua pascit, spiritu etiam agit & regit.*

Cap. I.

Gloria, Dilectissimi, Dominicæ passionis, de qua nos etiam hodie locuturos esse promisimus, humilitatis maximè est miranda mysterio; quæ omnes nos & redemit & docuit: ut undè datum est pretium, indè & justitia sumeretur. Omnipotentia enim filii Dei, qua per eandem essentiam æqualis est Patri, potuisset humanum genus à dominatu diaboli solo imperio suæ voluntatis eruere, nisi divinis operibus maximè congruisset, ut nequitiæ hostilis adversitas, de eo quod vicerat, vinceretur, & per ipsam naturam naturalis repararetur libertas, per quam generalis fuerat illata captivitas. Dicente autem Evangelista, quod *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*, & dicente Apostolo, quod *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi:* ostensum est, quia Unigenitus summi Patris tale iniit cum humana humilitate consortium, ut susceptâ nostræ carnis animæque substantiâ, unus atque idem Dei Filius permaneret, nostra augendo, non propria; quia infirmitas erat provehenda, non virtus: ut cum suo Creatori creatura esset unita, nihil assumto divinum, nihil assumenti deesset humanum.

Per quod vicit diabolus, per hoc & vincitur.

Ioan. 1. 14. 2. Cor. 5. 19.

Cap. II.

Hoc consilium misericordiæ & justitiæ Dei, licet in præteritis seculis quibusdam velaminibus fuerit obumbratum, non tamen ita obtectum est, ut Sanctorum, qui ab initio usque ad adventum Domini laudabiles extiterunt, intellectui negaretur: cùm & Propheticis verbis, & rerum gestarum significationibus, salus quæ in Christo erat ventura, promissa sit: quam non solùm qui prædicabant, adepti sunt, sed omnes etiam qui prædicantibus crediderunt. Una enim fides justificat universorum temporum sanctos, & ad eandem spem & fidem [c] pertinet, quicquid per mediatorem Dei & hominum Jesum Christum, vel nos confitemur factum, vel patres nostri adoravêre [d] faciendum. Nec inter Judæos atque Gentiles ulla distantia est. Siquidem, sicut ait Apostolus: *Circumcisio nihil est, & præputium nihil est, sed observatio mandatorum Dei:* quæ si cum integritate fidei serventur, veros Abrahæ filios, id est, perfectos faciunt Christianos, dicente eodem Apostolo: *Quicunque enim in Christo* Jesu *baptizati estis, Christum induistis. Non est Judæus, neque Græcus, non est servus neque liber, non est masculus neque femina. Omnes enim unum estis in Christo. Si autem vos Christi: ergo Abrahæ semen estis, secundùm promissionem hæredes.*

Fides & spes una salvandorum.

c ed. spem fidelium.

1. Tim. 2. 5.

d ed. adoravere.

Rom. 2. 25. 1. Cor. 7. 19.

Galat. 3. 27.

Cap. III. Unus Christus caput & membra.

Non ergo est dubium, Dilectissimi, naturam humanam in tantam connexionem à filio Dei esse susceptam, ut non solùm in illo homine, qui est primogenitus totius creaturæ, sed etiam in omnibus sanctis suis unus idémque sit Christus: & sicut à membris caput; ita à capite membra dividi non possunt. Quamvis enim non istius vitæ sit, sed æternæ, ut sit Deus omnia in omnibus; tamen etiam modô templi sui, quod est Ecclesia, indivisus habitator est, secundùm quod ipse promisit, dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Quibus Apostolus consonans ait: *Ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis: ut sit in omnibus ipse primatum tenens, quia in ipso complacuit omnem plenitudinem habitare, & per eum reconciliari omnia in ipso.*

Coloss. 1. 15.

1. Cor. 15. 28.

Coloss. 1. 19.

Matth. 28. 20.

Cap. I[V]

His autem & aliis pluribus testimoniis quid insinuatur cordibus nostris, nisi ut per omnia ad imaginem ejus renovemur, qui

permanens in forma Dei, carnis peccati formam esse dignatus est? Omnes enim infirmitates nostras, quæ veniunt de peccato, absque peccati communione suscepit, ut & famis, & sitis, & somni, & lassitudinis, mœroris ac fletus affectionibus non careret, doloresque sævissimos, usque ad mortis extrema pateretur: quia nemo posset laqueis mortalitatis absolvi, nisi ille, in quo solo innocens erat natura omnium, sineret se interfici manibus impiorum. Unde Salvator noster Dei Filius, universis in se credentibus & sacramentum condidit, & exemplum: ut unum apprehenderent renascendo, alterum sequerentur imitando. Hoc enim docet beatus Petrus Apostolus, dicens: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. Qui cum malediceretur, non maledicebat; cùm pateretur, non comminabatur: Tradebat autem judicanti se injustè. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui, justitiæ vivamus.*

[Philip. 2. 6. — In solo Christo natura innocens. — Christus sacramentum & exẽplum. — 1. Pet. 2. 21.]

CAP. V. Sicut ergo nemo est credentium, Dilectissimi, cui dona neganda sint gratiæ, ita nemo est, qui non sit Christianæ debitor disciplinæ: quia etsi remota est mysticæ [1] legis asperitas, voluntariæ tamen observantiæ crevit utilitas, dicente Evangelista Joanne: *Quia lex per Mosen data est, gratia autem & veritas per* JESUM CHRISTUM *facta est.* Omnia enim quæ secundùm legem, sive in circumcisione carnis, sive in diversitatibus hostiarum, sive in sabbati observantia præcesserunt, Christum testificata, Christi sunt gratiam prælocuta. Et ipse est finis legis, non evacuando significationes ipsius, sed implendo. Qui licet idem sit autor veterum, qui novorum, figuratarum tamen promissionum sacramenta mutavit, quia promissa perfecit; & denunciationibus cessationem imposuit, quoniam denunciatus advenit. In præceptis autem moralibus nulla prioris testamenti decreta reprobata, sed Evangelico magisterio multa sunt aucta: ut perfectiora & lucidiora essent dantia salutem, quàm promittentia Salvatorem.

[Joan. 1. 17. — Rom. 10. 4. — Præcepta moralia veteris legis per Christum abrogata non sunt.]

CAP. VI. Omnia igitur, quæ Dei Filius ad reconciliationem mundi & fecit, & docuit, non in historia tantùm præteritarum actionum novimus, sed etiam in præsentium operum virtute sentimus. Ipse est, qui de Spiritu sancto ex matre editus virgine incontaminatam Ecclesiam suam eâdem inspiratione fœcundat: ut per baptismatis partum innumerabilis filiorum Dei multitudo gignatur, de quibus dicitur: *qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.* Ipse est in quo semen Abrahæ, totius mundi adoptione [a] benedicetur: & fit Patriarcha gentium pater, dum promissionis filii, fide non carne nascuntur. Ipse est, qui nullius gentis exceptionem faciens, de omni natione, quæ sub cœlo est, unum sanctarum ovium efficit gregem, & quotidie implet, quod promiserat, dicens: *Habeo & alias oves, quæ non sunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient; & erit unus grex, & unus pastor.* Quamvis enim beato Petro principaliter dicat, *Pasce oves meas:* ab uno tamen Domino, ipsa omnium regitur cura pastorum: & venientes ad petram tàm lætis tàmque irriguis pascuis alit, ut innumeræ oves dilectionis pinguedine roboratæ, sicut bonus pastor dignatus est pro ovibus suis animam suam ponere, ita & ipsæ non dubitent pro nomine pastoris occumbere. Ipse est enim, cui non solùm gloriosa Martyrum fortitudo, sed etiam omnium renascentium fides in ipsa regeneratione compatitur. Dum enim renunciatur diabolo, & creditur Deo, dum in novitatem à vetustate transitur, dum terreni hominis imago deponitur, & cœlestis forma suscipitur: quædam species mortis & quædam similitudo resurrectionis intervenit, ut susceptus à Christo, Christúmque suscipiens, non idem sit post lavacrum, qui ante baptismum fuit, sed corpus regenerati fiat caro crucifixi.

[Joan. 1. 13. — a al. benedictione. — Gen. 22. — Christus verus Patriarcha omnium gentium. — Joan. 10. 16. — Joan. 21. 17. — Joan. 10. 15. — Quomodo Christo commorimur & conresuscitamur. — Corpus regenerati corpus crucifixi.]

CAP. VII. Hæc commutatio, Dilectissimi, dextræ est Excelsi, *qui operatur omnia in omnibus:* ut singulis fidelibus per bonæ conversationis qualitatem, ipsum piorum operum intelligamus autorem; gratias agentes misericordiæ Dei, qui innumeris charismatum donis, ita universum Ecclesiæ corpus exornat, ut per multos unius luminis radios idem ubique splendor appareat, nec possit nisi gloria esse Christi, cujuslibet meritum Christiani. Hoc est illud verum lumen, quod omnem hominem justificat & illustrat. Hoc est, quod eruit de potestate tenebrarum, & transfert in regnum Filii Dei. Hoc est, quod per novitatem vitæ desideria animæ provehit, & concupiscentias carnis extinguit. Hoc est, quo Pascha Domini in azymis sinceritatis & veritatis legitimè celebratur: dum fermento veteris malitiæ abjecto, nova creatura de ipso Domino inebriatur & pascitur. Non enim aliud agit participatio Corporis & Sanguinis Christi, quàm ut in id quod sumimus transeamus: & in quo commortui & consepulti, & conresuscitati sumus, ipsum per omnia & spiritu & carne gestemus, dicente Apostolo: *Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cùm enim Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cùm ipso in gloria:* Qui cum Patre & sancto Spiritu vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

[Psal. 67. 11. — 1. Cor. 12. 6. — Gloria Christi est, meritum Christiani. — Colos. 1. 13. — 1. Cor. 5. 8. — Corporis & sanguinis Domini perceptio quid efficiat. — Colos. 3. 3.]

1. *Mysticæ legis.*) Ita MSS. Codd. Corb. Vict. Thua. Reg. vetus Homiliarium, Surii. edit. ad marg. &c. pro quo in vulg. leg. *justitiæ legis.*

SERMO LXIV.

DE PASSIONE DOMINI. XV.

SYNOPSIS.

I. *Eutychianos, cum veram carnem in Christo non agnoscunt, aut falsum in eo hominem credere, aut Deum passibilem.*

II. *Christum potentiam Deitatis continuisse ut & salvaret & roboraret patiendo.*

III. *Veram fuisse Christi passionem; quem Deum negant Judæi, hominem Eutychiani.*

IV. *Omnia Christi mysteria veram in Christo carnem probant, sine qua non est primitia dormientium.*

V. *Nisi vera sit caro Christi, in eo divinitatem inhabitare corporaliter non posse.*

Cap. I.

SErmonem, Dilectissimi, de gloriosa Domini nostri Jesu Christi passione promissum, ita expectationi vestræ intelligo esse reddendum, ut Officium differendi, & festo Paschali conveniat, & ausibus impii erroris occurrat. Qui enim Dei Filium veram nostræ carnis negant suscepisse naturam, inimici sunt fidei Christianæ, & Evangelicam prædicationem nimis impudenter impugnant: ut secundùm ipsos Crux Christi, aut simulatio fuerit phantasmatis, aut supplicium Deitatis. Quod à cordibus piorum longè est repellendum: quia Catholica integritas, nec maculam perfidiæ, nec rugam potest habere mendacii; quæ unum Christum, sicut Deum, sic hominem confitetur: ut nec falsum hominem, nec Deum dicat fuisse passibilem. [a] Quamvis ergo ab illo initio, quo in utero virginis *Vebum caro factum est*, nihil unquam inter divinam humanámque substantiam divisionis extiterit, & per omnia incrementa corporea unius personæ fuerint totius temporis actiones; ea ipsa tamen quæ inseparabiliter facta sunt, nulla permixtione confundimus. Sed quid cujus naturæ sit, ex operum qualitate sentimus: nec divina enim humanis præjudicant, nec humana divinis; cùm ita in idipsum utraque concurrant, ut in eis nec proprietas absumatur, nec persona geminetur.

[a] Eadem in ep. 97. al. 83. ad Palæstinos. cap. 6. Joan. 1. 14.

Cap. II.

Transcursis igitur iis, quæ passionem Domini præcesserunt, quid documentorum habeat sacramentum Paschale tractemus. Nam exardescente ad effectum sui sceleris sævitia Judæorum, cùm *Deus esset in Christo mundum reconcilians sibi*, nulla vis templo corporis ejus, nisi ipse permitteret, potuisset inferri. Si quidem terribilis illa militum cohors, & à principibus & Pharisæis missa cum gladiis & fustibus multitudo, ita una Domini voce perculsa est, ut cùm turbæ dixissent Jesum se quærere Nazarenum, & ipse respondisset, *Ego sum*, nemo eorum subsisteret, sed omnes simul amisso membrorum officio retrorsum acti elisique corruerent. In quo utique divinæ erat potestatis indicium, quæ impiorum conatus, non armis contrariis, neque ullius creaturæ potentis auxilio, sed sola verbi virtute prosterneret. Quia verò salvando humano generi alterius operis ratio congruebat, nec posset sanguis Christi pretium credentium fieri; si redemtor se non sineret comprehendi; admisit in se impias manus, & cohibita est potentia Deitatis, ut perveniretur ad gloriam passionis. Cujus utique inanis fuisset species, & nulli profutura imago tolerantiæ, nisi vera divinitas veris se humanæ carnis sensibus induisset: ut unus Dei atque hominis filius, aliunde intemerabilis, aliunde passibilis, mortale nostrum per suum immortale renovaret. Et ideò mœstitudine, ideò formidine non carebat, ut ad evincendas hujus mundi perturbationes, non solùm nos sacramento susceptionis, sed etiam exemplo fortitudinis roboraret. Nam injusta videretur ejus ad patientiam cohortatio, cui nulla esset in nostra infirmitate communio.

2. Cor. 5. 19.

Joan. 18. 3. Potentiam suam non semper in passione Christus voluit ostendere.

Cap. III.

Veras autem Domini passiones Isaïas Propheta ipsius voce prænunciat, dicens: *Dorsum meum dedi in flagella, & maxillas meas in palmas: vultum autem meum non averti à confusione sputorum.* Quod itaque Verbum [b] caro patiebatur, non Verbi pœna erat, sed carnis: cujus injuriæ atque supplicia etiam ad impassibilem redundabant, ut meritò ei dicantur illata, quæ in ipsius sunt corpus admissa, dicente Apostolo: *Si enim cognovissent, nunquam Dominum majestatis* [c] *crucifixissent.* Obcæcati enim Judæi malitiâ suâ, in quod prorupissent facinus nesciebant. Unde misericors Dominus Jesus, qui etiam interfectores suos vellet sua morte salvare, pro ignorantia sævientium de Crucis altitudine supplicabat, dicens: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Nec intellectu enim cordis, nec auditu auris, nec oculorum intuitu sentiebant, quem falsis testimoniis appetissent, quem affigi patibulo coëgissent, dum in corpore hominis non agnoscunt substantiam Deitatis. Viderunt humilem, & non adoraverunt universitatis autorem, nec intellexerunt potestatem judicaturi, despicientes mansuetudinem judicati: ut persecutores veri Dei, & negatores veri hominis, una impietas sociaret: dum servi formam in Christo, & Judæi æstimant solam, & hæretici asserunt falsam.

Isai. 50. 6.

[b] al. verbi MSS. mu.

1. Cor. 2. 8. [c] edit. Gloriæ.

Luc. 23. 34.

Cap. IV.

[a] Dicant ergo isti phantasmatici [b] Christiani, quæ substantia Salvatoris affixa sit ligno, quæ jacuerit in sepulchro, & revoluto monumenti lapide, quæ tertia die caro resurrexerit, vel quale corpus Jesus discipulorum visui, clausis ad eos ostiis ingressus, intulerit, cùm ad abigendum cernentium diffidentiam, inspici oculis, digitisque tractari patentes adhuc fixuras clavorum, & recens

[a] Eadem in epist 97. al. 83. cap. 6. [b] al. phantastici. Joan. 20 19. Luc. 24. 39.

De Pass. Domini. Serm. XVI.

compuncti lateris vulnus exigeret. At si tanta in luce veritatis tenebras suas hæretica obduratio non relinquit, ostendant, unde sibi spem vitæ polliceantur æternæ, unde resurrectionis Christi se credant esse consortes. Non enim possunt cum Apostolo dicere: *Christus resurrexit à mortuis, primitiæ dormientium:* quia non sunt primitiæ hominum, si non sunt de humanæ stirpe naturæ. Qui enim primus hominum resurrexit, ejus plenitudinis est portio, quam præcessit: & piè creditur hoc quod est in capite inchoatum, in membris quoque esse complendum: *Quia sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.*

1.Cor.15. 20. Christus primitiæ dorm. quia homo.

Ibid.22.

Cap.V. Amplectentes igitur, Dilectissimi, Christianæ spei [c] unicum pignus, non divellamur à compage corporis Christi: *In quo habitat*, sicut Apostolus ait, *omnis plenitudo divinitatis corporaliter: Et estis in illo repleti.* Nam cùm incorporea sit substantia Dei, quomodo corporaliter in Christo habitat, nisi quia caro nostri generis, facta est caro Deitatis; & in illo sumus Deo repleti, in quo crucifixi, in quo sepulti, in quo sumus etiam suscitati: ut possimus cum Apostolo dicere: *Nostra autem conversatio in cœlis est: Unde etiam Salvatorem expectamus Dominum nostrum* Jesum Christum, *Qui reformabit corpus humilitatis nostræ conforme fieri corpori gloriæ suæ*, vivens & regnans cum Patre & cum Spiritu sancto in secula sæculorum, Amen.

c al. fidei. 1.Cor.15. Colos.2.10. Corporalis habitatio Dei hominem probat Christum.

Philipp.3. 20.

SERMO LXV.

DE PASSIONE DOMINI. XVI.
Die Dominicâ.

SYNOPSIS.

I. *Quantum prosit beneficiorum Dei contemplatio, quorum prædictio fidem astruit.*

II. *Sic passionem Christi Dei consilio decretam esse, ut nec ipse sceleris autor, nec Judæi excusabiles sint.*

III. *Nec ipsos interfectores Christi à redemtionis munere esse repulsos.*

IV. *Quam detestandum sit Judæ crimen: Quanta criminis pœna.*

V. *Christum per voluntariam mortem, & remedium dedisse & exemplum.*

VI. *Mortem Christi, omnem & superbiæ & desidiæ locum auferre: nec præcepta adimpleri, nisi per ipsum.*

VII. *Christum in membrorum suorum persona dixisse*, Quare me dereliquisti?

Cap.I. Semper quidem, Dilectissimi, fidelium mentes in divinorum operum decet admiratione versari, & rationales animos iis maximè cogitationibus inhærere, per quas incrementum fidei consequantur. Cùm enim pia cordis intentio, vel ad generalia beneficia, vel ad specialia ipsius gratiæ dona dirigitur, multas à se vanitates [a] abigit, & à corporalibus curis in quoddam secretum spiritale secedit. Sed hoc in tempore Dominicæ passionis multo avidiùs excellentiúsque faciendum est: ut ea quæ sacris sunt lectionibus recensita, sanæ intelligentiæ suscipiantur auditu, & quæ magna sunt verbis, appareant majora mysteriis. Prima namque erigendi sursum nostri cordis est ratio, quod ea quæ etiam Evangelica veritas enarravit, voces Propheticæ non tanquam gerenda, sed tanquam gesta cecinerunt: & quod humanæ aures nondum cognoverant faciendum, jam Spiritus prædicabat impletum. Nam rex David, cujus secundùm hominem semen est Christus, diem crucis Domini mille & plus quàm centum [1] annorum ætate præcessit; & nihil eorum suppliciorum, quæ sibi memorat illata, perpessus est. Sed quia per os ejus ille loquebatur, qui carnem passibilem ex ipsius erat stirpe sumturus, meritò sub ipsius persona præmittitur historia crucis, qui in se gerebat corpoream originem Salvatoris. Verè enim David in Christo est passus, quia verè Jesus in David est carne crucifixus.

a al. varietates. Cod Corb. Mysteriorum contemplatio mentem à terrenis retrahit.

Prophetæ locuti sunt futura ut præterita. Rom.1.3. Matth.1.1.

Cap.II. Cùm ergo omnia, quæ in Dominum majestatis Judaïca admisit impietas, tanto antè prædicta sint, ut non tam de futuris, quàm de præsentibus propheticus sit sermo contextus; quid aliud nobis, quàm sempiternarum dispositionum Dei incommutabilis ordo reseratur, apud quem & discernenda jam dijudicata & futura jam facta sunt? Cùm enim & qualitates actionum nostrarum, & effectus omnium voluntatum, scientia divina præveniat; quanto magis nota Deo sunt opera sua? Et rectè placuit, quasi facta recoli, quæ non poterant omnino non fieri. Unde & Apostoli spiritu Dei pleni, cùm inimicorum Christi minas sævitiámque paterentur, unanimi ad Deum voce dixerunt: *Convenerunt enim verè in civitate ista adversùs sanctum puerum tuum* Jesum, *quem unxisti, Herodes & Pontius Pilatus cum gentibus & populis Israël facere, quæ manus tua & consilium tuum decreverunt fieri.* Nunquid iniquitas persequentium Christum ex Dei est orta consilio; & illud facinus *, quod omni majus est crimine, manus divinæ præparationis armavit. Non hoc planè de summa justitia sentiendum est: quia multum diversum multúmque contrarium est, id quod in malignitate Judæorum est præcognitum, & quod in Christi est passione disposi-

Incommutabilis rerum ordo apud Deū.

Act.4.27.

Consilium Dei de morte Christi. * Forte & illos ad facinus.

1. Sequitur Pontifex noster Chronologiam Eusebii, quam & secuti sunt Martyrologii Romani autores VIII. Cal. Ianuar. Qui accuratiorem supputationem volet, adeat recentiores Chronologos, Dionysium Petavium de Doctrina Temporum & in Rationario, Iacobum Usserium, & alios, quorum unus Anonymus ad calcem Bibliorum ab Antonio Vitré edic. Paris. A. M. DC LXII. Ex cujus calculo à morte David ad mortem D. N. Iesu Christi, anni tantùm numerantur mille & quinquaginta; ab initio autem Regni Davidis, mille & nonaginta.

tum. Non inde processit voluntas interficiendi, unde moriendi: nec de uno extitit spiritu atrocitas sceleris, & tolerantia Redemtoris. Impias furentium manus non immisit in se Dominus, sed admisit; nec præsciendo quod faciendum esset, coëgit ut fieret, cùm tamen ad hoc carnem suscepisset, ut fieret.

Cap. III.

Denique inter crucifixum & crucifigentes tam dispares caussæ sunt, ut quod à Christo susceptum est, non possit resolvi, quod ab illis commissum, possit aboleri. Qui enim venit peccatores salvos facere, nec ipsis quidem interfectoribus suis misericordiam denegavit, sed impiorum malum in bonum credentium commutavit: ut mirabilior fieret gratia Dei, non secundùm merita hominum, sed secundùm multitudinem divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei misericorditer præparata, quando & ipsos qui fuderant sanguinem Salvatoris, reciperet unda baptismatis. Nam sicut scriptura, quæ Apostolorum Actus continet, loquitur, cùm prædicatio beati Petri Apostoli Judæorum corda compungeret, & agnita impietate sui sceleris dicerent: *Quid faciemus viri fratres?* idem Apostolus ait: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in Nomine* Jesu Christi, *in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus Sancti. Vobis enim repromissio & filiis vestris, & omnibus qui longè sunt, quoscumque advocaverit Dominus Deus noster:* móxque addidit Scriptura, & dixit: *Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt, & appositæ sunt in illo die animæ circiter tria millia.* Quod itaque Dominus Jesus Christus furorem frementium pati voluit, in nullo autor eorum criminum fuit: nec egit ut hæc vellent, sed cessit ut possent: & sic usus est obcæcatæ plebis insania, quomodo & perfidia traditoris, quem ab immanitate concepti sceleris, & beneficiis revocare est dignatus & verbis, assumendo in discipulum, provehendo in Apostolum, monendo signis, consecrando mysteriis, ut cui nihil benevolentiæ deesset ad correctionem, nihil occasionis superesset ad crimen.

Matt. 9. 13.

Interfectores Christi ab ejus gratia non repulsi, ut sine meritis dari probetur.

Act. 2. 37.

Ibid. 41.

Cap. IV.

Dan. 13. 56.

Sed tu, impiissime homo, semen Chanaan & non Juda, nec jam vas electionis, sed filius perditionis & mortis, utiliora tibi diaboli incitamenta credebas: ut facibus inflammatus avaritiæ, ad triginta argenteorum lucrum inardesceres, & quid divitiarum amitteres, non videres. Nam etsi non [a] putabas credendum esse promissis, quæ fuit ratio, ut tantillus pecuniæ modus præponeretur acceptis? Imperabas dæmoniis, medebaris infirmis, honorabaris cum Apostolis, & ut famem tuæ cupiditatis expleres, patebant tibi furta de loculis. Sed animum interdictorum avidum [b], quod minùs licuit, ampliùs incitavit; nec tam placuit quantitas pretii, quàm magnitudo peccati. Unde facinus commercii tui non ideò detestandum est, quia Dominum viliter æstimasti, sed quia redemtorem etiam tuum, ne tibi parceres, vendidisti. Et meritò tibi tua pœna commissa est, quia in supplicium tuum nemo te sævior potuit inveniri.

Infidelitas Judæ.

a ed. del. non.

Miracula patrabat Judas.

b ed. admonitum.

Criminis atrocitas.

Cap. V.

Quòd igitur in tempore præstituto, secundùm propositum voluntatis suæ Jesus Christus crucifixus & mortuus & sepultus est, non propriæ conditionis necessitas, sed nostræ captivitatis redemtio fuit. Ideò enim *Verbum caro factum est*, ut de utero virginis sumeretur natura passibilis, & quod in filium Dei non poterat perpetrari, in filium hominis posset admitti. Nam licet in ipso ortu coruscarent in eo signa Deitatis, & omnia incrementa corporalium provectuum divinis essent plena miraculis, infirmitatum tamen nostrarum susceperat veritatem, & excepta communione peccati, nihil à se humanæ infirmitatis excluserat, ut & sua nobis insereret, & in se nostra curaret. Ab omnipotenti enim medico duplex nobis miseris remedium præparatum est, cujus aliud est in sacramento, aliud in exemplo, ut per unum conferantur divina, per aliud exigantur [c] humana. Quia sicut Deus justificationis est autor, ita homo devotionis est debitor.

Duplex mortis Christi fructus.

c Ita MS. Codd. al. exigantur.

Cap. VI.

Per hanc ergo, Dilectissimi, salutis nostræ ineffabilem reparationem, nec superbiæ nobis, nec desidiæ locus relinquitur: quia & nihil habemus, nisi quod accepimus, & jugiter admonemur, ut dona gratiæ Dei non negligenter habeamus. Justè enim nobis instat præcepto, qui præcurrit auxilio; & benignè incitat ad obedientiam, qui ducit ad gloriam. Undè meritò Dominus ipse nobis factus est via, quia nisi per Christum non itur ad Christum. Per ipsum autem ad ipsum tendit, qui per semitam patientiæ & humilitatis ejus incedit: in quo planè itinere, nec æstus deest laboris, nec nubes tristitiæ, nec procella formidinis. Ibi sunt insidiæ iniquorum, persecutiones infidelium, minæ potentium, contumeliæ superborum: quæ Dominus virtutum & rex gloriæ ideò omnia in infirmitatis nostræ forma, & in carnis peccati similitudine percurrit, ut inter præsentis vitæ pericula, non tam optandum sit nobis declinando ista effugere, quàm tolerando superare.

1. Cor. 4. 7.

Joan. 14. 6.

Ad Christum non itur, nisi per Christum & quomodo.

Ps. 23. 10.

Rom. 8. 4.

Non tam declinando effugere, quàm tolerando superare.

Cap. VII.

Inde est, quod caput nostrum Dominus Jesus Christus, omnia in se corporis sui membra transformans, quod olim in Psalmo eructaverat, id in supplicio crucis sub redemtorum suorum voce clamabat: *Deus, Deus meus, respice in me; quare me dereliquisti?* Vox ista, Dilectissimi, doctrina est, non querela. Nam cùm in Christo Dei & hominis una persona sit, nec ab eo potuerit relinqui à quo non poterat separari; pro nobis trepidis & infirmis interrogat, cur caro pati metuens exaudita non fuerit. Instante enim passione ad sanandum & corrigendum nostræ fragilitatis metum dixerat: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste; veruntamen non*

Ps. 21. 1.

Vox non querelæ, sed doctrinæ.

Matth. 26. 39.

sicut ego volo, sed sicut tu. Et iterùm: *Pater, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua.* Qui ergo trepidatione carnis evicta, jam in paternam transierat voluntatem, & toto mortis terrore calcato, opus suæ constitutionis implebat: cur in ipso tantæ victoriæ exaltatus triumpho, caussam & rationem, qua sit relictus, id est, non exauditus, inquirit; nisi ut ostendat alium esse illum affectum, quem ad humanæ formidinis excusationem recepit, alium illum, quem ex æterno Patris consilio [a] pro mundi reconciliatione prælegit; Unde ipsa vox non exauditi, magni est expositio sacramenti, quòd nihil humano generi conferret Redemtoris potestas, si quod petebat, nostra obtineret infirmitas. Hæc hodie, Dilectissimi, ne vos prolixitate sermonis oneremus, dicta sufficiant: cætera in quartam sabbati differamus. Aderit Dominus orantibus vobis, ut quæ solvenda promittimus, ipso largiente reddamus, Qui vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

Cur se non exauditum Christus conqueratur.

a ed. placito.

SERMO LXVI.

DE PASSIONE DOMINI. XVII. *Feriâ quartâ.*

SYNOPSIS.

I. *Inseparabilem à Christo divinitatem eum derelinquere non potuisse.*

II. *Voluntariam Christi mortem pro salute mundi clamore demonstrari: nec blasphemantium vocibus potuisse impediri.*

III. *Spretis blasphemiis sacrificium suum à Christo oblatum esse; veli etiam scissione significatum.*

IV. *Diabolum nunquam non insidiari: Quæ utilitas jejunii Quadragesimalis.*

Cap. I.

SErmo proximus, Dilectissimi, cujus vobis promissam restituere cupimus portionem, in id disserendi ratione processerat, ut de illa clamantis ad Patrem crucifixi Domini voce loqueremur: ne simplex & incuriosus auditor ita acciperet verba dicentis: *Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti?* tanquam fixo Jesu in Crucis ligno paternæ ab eo Deitatis omnipotentia recessisset; cùm in tantam unitatem Dei & hominis natura convenerit, ut nec supplicio potuerit dirimi, nec morte disjungi. Manente enim in sua proprietate utraque substantia, nec Deus dereliquit sui corporis passionem, nec Deum fecit caro passibilem: quia divinitas, quæ erat in dolente, non erat in dolore. Undè secundùm Verbi hominisque personam, idem est, qui factus est inter omnia, & per quem facta sunt omnia. Idem est, qui impiorum manibus comprehenditur, & qui nullo fine concluditur. Idem est, qui clavis configitur, & qui nullo vulnere sauciatur. Idem postremò est, qui mortem subiit, & sempiternus esse non desiit: ut utrumque signis non dubiis manifestetur, quod vera sit in Christo humanitas, & vera majestas: quia ideò se humanæ infirmitati virtus divina conseruit, ut dum Deus sua facit esse, quæ nostra sunt, nostra faceret esse, quæ sua sunt. Non ergo aberat à Patre Filius, nec à Filio Pater: & illa Deitas incommutabilis, & inseparabilis Trinitas, nihil sui poterat à se habere discretum. Quamvis enim susceptæ Incarnationis dispensatio ad unigenitum Dei Filium propriè pertineret, sic tamen Pater non abjungebatur à Filio, quemadmodum caro non dividebatur à Verbo.

Psal. 21. 1.

Dei & hominis inseparabilis in Christo unitas.

Cap. II. Cur Christus clamarit in cruce.

Ideò ergò Jesus voce magna clamabat, dicens: *Quare me dereliquisti?* ut notum omnibus faceret, quare oportuerit eum non erui, non defendi, sed sævientium manibus derelinqui, hoc est Salvatorem mundi fieri, & omnium hominum Redemtorem; non per miseriam, sed per misericordiam; nec amissione auxilii, sed definitione moriendi. Quæ verò illic vitæ intercessio [a] sentienda est, ubi anima & potestate est emissa, & potestate revocata? Dicit enim beatus Apostolus, quod *Pater filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum.* Et iterùm dicit: *Quoniam Christus dilexit Ecclesiam, & semetipsum tradidit pro ea, ut eam sanctificaret.* Undè tradi Dominum passioni, tam fuit paternæ, quàm ipsius voluntatis: ut eum non solùm Pater relinqueret, sed etiam ipse se quadam ratione desereret, non trepida discessione, sed voluntaria cessione. Continuit enim se ab impiis crucifixi potestas; & ut dispositione uteretur occulta, uti noluit virtute manifesta. Nam qui mortem & mortis autorem sua venerat passione destruere, quomodo peccatores salvos faceret, si persecutoribus repugnaret? Judæorum igitur hoc fuerit, Dilectissimi, ut Jesum à Deo crederent relictum, in quem tanto scelere sævire potuissent, qui sacramentum mirabilis patientiæ nescientes, sacrilega illusione dicebant: *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. Si rex Israël est, descendat nunc de cruce, & credimus ei.* Non vestræ cæcitatis arbitrio, ô stulti Scribæ, & impii Sacerdotes, ostendenda erat potentia Salvatoris, nec secundùm blasphemantium linguas humani generis redemtio debebat omitti: cùm si Deitatem Filii voluissetis agnoscere, innumera opera ejus videretis, quæ vos ad eam, quam fallaciter promittitis fidem, confirmare debuerint. Si autem, ut ipsi profitemini, verum est, quod alios salvos fecit, cur illa tot & tanta miracula, quæ sub publico facta sunt conspectu, in nullo cordis vestri duritiam mollierunt: nisi quia ita semper sancto Spiritui restitistis, ut omnia vobis beneficia Dei in perniciem verteretis? Nam etiamsi descenderet Christus de cruce, vos tamen hæreretis in crimine,

a forte intercisio.

Rom. 8. 32. Ephes. 5. 2. & 26.

Matth. 27. 42.

De Pass. Domini. Serm. XVII. Cap. III.

Spreta ergo sunt vanæ insultationis opprobria, & misericordiam Domini perdita & collapsa reparantem nullæ contumeliæ, nulla convitia à sui via propositi removerunt. Offerebatur enim Deo pro salute mundi hostia singularis, & occisio Christi veri agni per tot secula prædicata promissionis filios in libertatem fidei transferebat. Confirmabatur quoque Testamentum novum, & Christi sanguine æterni regni scribebantur hæredes. Ingrediebatur summus Pontifex Sancta Sanctorum, & ad exorandum Deum immaculatus sacerdos per velum suæ carnis intrabat. Denique adeò tunc à lege ad Evangelium, à synagoga ad Ecclesiam, à multis sacrificiis ad unam hostiam [1] evidens est facta translatio, ut emittente spiritum Domino, velum illud mysticum, quod templi penetralia sanctúmque secretum suo intercludebat objectu, à summo usque ad imum vi subita scinderetur. Quoniam figuras veritas auferebat, superflui erant nuncii sub præsentia nunciati. Adjiciebatur iis elementorum omnium tremenda commotio, & autoribus crucis Christi ipsa se naturæ officia subtrahebant. Cúmque custos supplicii Centurio, territus iis quæ viderat, diceret: *Verè filius Dei erat homo iste:* impietatem tamen Judaïcam, monumentis & petris omnibus duriorem, nulla proditur mitigasse compunctio, ut appareat paratiores ad intelligendum Filium Dei tunc fuisse Romanos milites, quàm Israëliticos sacerdotes.

Crucis sacrificium. — *Heb. 9. 16. & seq.* — *Veli templi mysterium.* — *Matth. 27. 51.* — *Centurionis fides; Judæorum duritia.*

Cap. IV.

Quia ergo Judæi omnium sacramentorum sanctificatione privati, lucem sibi in tenebras, & in luctum festa verterunt; nos, Dilectissimi, effusam super omnes gentes gratiam Dei procidui [a] corporibus atque animis adoremus: obsecrantes misericordem Patrem & divitem Redemtorem, ut de die in diem, auxilio ejus adjuti, omnia vitæ hujus pericula possimus effugere. Adest enim callidus ubique tentator, & nihil vacuum à suis relinquit insidiis. Cui, auxiliante misericordia Dei, quæ nobis inter omnia adversa prætenditur, fideli semper est constantia resistendum: ut quamvis impugnare non desinat, neminem tamen, quem expugnet, inveniat. Prosint omnibus, Dilectissimi, religiosè celebrata jejunia; & continentiæ utilitas, quam & animis & corporibus probavimus congruentem, nullis corrumpatur excessibus. Quæ enim ad sobrietatem & parsimoniam pertinent, ideò diligentiùs in iis sunt celebrata diebus, ut de brevi studio in longam consuetudinem mitterentur: & sive in operibus misericordiæ, sive in studio parsimoniæ, nullum à fidelibus vacuum tempus habeatur; quoniam utique in occursu dierum & cursu temporum, lucra debemus facere operum, non damna meritorum. Piis autem studiis & religiosis animis aderit misericordia Dei, ut quod fecit concupisci, faciat obtineri: Qui vivit & regnat cum Domino nostro Jesu Christo Filio suo, & cum Sancto Spiritu in secula seculorum, Amen.

a ed. Proclivibus. — *Cur indicta certis temporibus jejunia.*

1. *Ad unam hostiam*) Addunt vulg. ed. *quæ Deus est*: quæ, cum in MSS. Codd. desiderentur, adjectitia esse censuimus.

De Pass. Domini. Serm. XVIII.

SERMO LXVII.

DE PASSIONE DOMINI. XVIII.

SYNOPSIS.

I. *Ineffabilem esse mysterii crucis altitudinem: Fidem ejus tam unam esse, quàm infidelitas est varia & incerta.*

II. *Cessasse figuras, quia veritas illuxit, cujus fides eadem semper fuit.*

III. *Christum Deum & hominem voluntariè mortuum: diabolum in astutia sua deceptum fuisse.*

IV. *Diabolum, dum Christum occidit, libertati hominum locum dedisse, & plenæ de morte & peccato victoriæ.*

V. *Sedulò insidias diaboli esse vitandas, ut cum Christo crucifixi per mortificationem, in ipso coronemur.*

Cap. I.

Magnitudo quidem, Dilectissimi, ineffabilis sacramenti, ita humanæ intelligentiæ altitudinem, & totius vincit eloquii facultatem, ut & excellentissimis ingeniis, & facundissimis linguis, sublimior sit triumphus Dominicæ passionis. Sed gaudendum nobis potiùs, quàm erubescendum est, quòd tantæ superamur materiæ dignitate: de qua nemo humiliùs sensit, quàm qui putavit sufficisse [a] quæ dixit. Non ergò superfluò quæ prædicavimus, prædicamus, nec de rebus divinis loquenti carnalium aurium sunt timenda fastidia, tanquam despectui sint futura, quia crebrò cognoscuntur iterata: cùm hoc maximè ad Christianæ fidei pertineat soliditatem, ut secundùm Apostolicam doctrinam, *idipsum dicamus omnes, & simus perfecti in eodem sensu & in eadem scientia* [b]. Infidelitas quippè, quæ omnium est mater errorum, in multas opiniones, quas arte dicendi necesse habeat colorare, distrahitur; Veritatis autem testificatio, nunquam à sua luce discedit, & quod aliis minùs, aliis ampliùs micat, non varietas facit luminis, sed infirmitas contemplationis. Cui secundùm supernæ illuminationis auxilium, etiam meo sermone famulandum est: ut quoniam *Dei agricultura, Dei ædificatio estis*, ipse dispensanti & accipienti tribuat sufficientiam, qui largitionum suarum justam exigere novit usuram.

a ed. non sufficisse. — *1. Cor. 1. 10. b al. sententia.* — *Infidelitas opiniosa & varia.* — *Veritas semper sui similis.* — *1. Cor. 3. 9.*

Cap. II.

Decurso igitur, Dilectissimi, textu Evangelicæ lectionis, quam de gloria Crucis Christi intento accepistis auditu, omnia vobis divinorum eloquiorum mysteria patefacta sentite: & quicquid sub propheticis testificationibus umbra veteris testamenti velabat, in sacramento passionis Dominicæ manifestum esse

De Pass. Domini. Serm. XVIII.

esse gaudere. Ideò enim sacrificiorum varietates, & purificationum differentiæ destiterunt, ideò mandatum circumcisionis, ciborum discretio, otium sabbati, & paschalis agni cessavit occisio, quia *lex per Mosen data est, gratia autem & veritas per* JESUM CHRISTUM *facta est.* Præcesserunt figuræ, ut quærerentur effectus, & in adventu rerum nunciatarum, finita sunt officia nunciorum, sic reconciliatione humani generis temperatâ, ut salus quæ in Christo est, nullis seculis sub eadem justificatione defuerit; & ad hoc dilationum profecerit ratio, ut quæ diù credita sunt antequam fierent, incunctanter facta honorentur. Nam cùm virtus fidei in iis quæ visui non subjacent constituta sit, indulgentiùs nobiscum egit doctrina cælestis, quos in hæc mundi tempora distulit, ut ad intelligentiæ facilitatem, multò pluribus quàm priores & vatibus uteremur & testibus.

Ioan.1.17. Vetus lex figuras, nova res ipsas habet.

Heb.11.1.

Cap.III. Quod ergò nobis de Passione Domini Jesu Christi, sacra & digito Dei scripta Evangelia protestantur, sine nubilo hæsitationis accipite: & rerum gestarum ordinem tam habetote manifestum, quàm si omnia corporeo & visu attingeretis & tactu. Vera in Christo Deitas, & vera credatur humanitas. Ipse est caro, qui Verbum; & sicut unitus cum Patre substantiæ, ita unius cum matre naturæ. Non geminatus [a] personâ, non confusus essentiâ; potestate impassibilis, humilitate mortalis; sed utraque sic continens [b], ut & virtus glorificare posset infirmitatem, & infirmitas non valeret obscurare virtutem. Comprehendi se à persequentibus patitur, qui continet mundum; & eorum manibus nectitur, quorum corde non capitur. Justitia non resistit injustis, & cedit veritas testimoniis falsitatis: ut manens in forma Dei, formam impleret servi, & veritatem corporeæ nativitatis confirmaret sævitia corporeæ passionis. Sed hanc unigenito Dei subire & perpeti, non conditio necessitatis, sed misericordiæ fuit ratio: *ut de peccato damnaret peccatum*, & diaboli opus de opere diaboli solveretur. Inimicus enim humani generis mortificatæ in ipsa origine universitati lethale vulnus intulerat, nec poterat declinare jus ferreum dedititii seminis captiva progenies. Undè cùm in tot generationibus mortali sibi lege subjectis, unum videret inter hominum filios, cujus virtutem super omnes totius temporis sanctos miraretur excellere, securum se fore credidit de perpetuitate sui juris, si nulla justitiæ merita [c] sævæ potuissent superare vim mortis. Famulis itaque suis & stipendiariis vehementiùs incitatis, in præjudicium suum sævit: & dum putat aliquid sibi debere, quem potuisset occidere, non vidit libertatem singularis innocentiæ, similitudinem persequendo naturæ. Non autem errabat in genere, sed fallebatur in crimine. Adam enim primus, & Adam secundus, unum erant carne, non opere: & in illo omnes moriuntur, in isto omnes vivificabuntur. Ille per superbiæ cupiditatem iter fecit ad miseriam; hic per humilitatis fortitudinem viam paravit ad gloriam. Undè ipse dicit: *Ego sum via, & veritas, & vita.* Via scilicet, in forma conversationis justæ; veritas, in expectatione rei [a] certæ; vita, in perceptione felicitatis æternæ.

a al. non minutus.

b al. utraque sic utens.

Rom.8.3.

c al. si nulla justitia, &c.

Singularis Christi innocentia.

1.Cor.15.47

Ioan.14.6.

a Fortè. Speci.

Cap.IV. Hoc magnæ pietatis sacramentum, Dilectissimi, sicut Judaïca impietas, ita diabolica superbia nesciebat. *Si enim cognovissent, nunquam Dominum majestatis* [b] *crucifixissent.* Sed quia hostem generis humani latebat consilium misericordiæ Dei, & opposito carnis velamine *Deus in Christo mundum sibi reconcilians* tegebatur; perstitit in eum furere, in quo nihil suum poterat invenire. Nam & malignitati ejus hoc magis potuisset prodesse, si parceret, & se ab effusione ejus sanguinis abstineret, per quem omnium erat solvenda captivitas, & reparanda libertas. Sed lucem tenebræ non comprehenderunt, nec mendax cæcitas sapientiam potuit veritatis inspicere. Tenuit itaque disposita mansuetudo patientiam, & cohibita famulantium sibi angelicarum virtute legionum, hausit calicem doloris & mortis, totúmque supplicium transtulit in triumphum. Victi sunt errores, subactæ sunt potestates, accepit novum mundus exordium: ut damnata generatio non obesset, quibus salvandis regeneratio subveniret. Transierunt vetera, & facta sunt omnia nova: universorum enim in Christo credentium & in sancto Spiritu renatorum, per ipsum & cum ipso una est passionis societas & resurrectionis æternitas, dicente Apostolo: *Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cùm autem Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.*

Sacramentum redemtionis humanæ latuit diabolum & Judæos.

1.Cor.2.8.

2.Cor.5.19.

b al. gloriæ.

Ioan.1.5.

2.Cor.5.17. Una capitis & membrorum societas.

Colos.3.3.

Cap.V. In hac igitur spe, Dilectissimi, constituti, omnes diaboli cavete insidias, qui non solùm per carnis concupiscentias, nec per corporeas tantùm insidiatur illecebras; sed inter ipsa quoque semina fidei spargens zizania falsitatum, veritatis studet violare culturam, ut quos non potuerit corrumpere malis actibus, impiis subvertat erroribus. Fugite ergo mundanæ argumenta doctrinæ, & viperea hæreticorum vitate colloquia. Nihil vobis commune sit cum eis, qui Catholicæ adversantes fidei solo sunt nomine Christiani. Non enim templum Spiritus Dei, nec membra sunt Christi; sed falsis opinionibus implicati, tot species habent diaboli, quot simulachra mendacii. A quibus malis per Dominum JESUM CHRISTUM qui & via, & veritas, & vita est, liberati, omnes vitæ istius tentationes & prælia cum fidei exultatione toleremus: *Si enim compatimur, & conregnabimus.* Quod præmium non eis tantùm paratum est, qui pro nomine Domini impiorum sævitiâ sunt peremti, quoniam universitas Deo servientium

Hæretici solo nomine Christiani.

Ioan.14.6.

Rom 8.17. 2.Tim.2.12.

Deóque viventium, sicut in Christo est crucifixa, ita est in Christo coronanda: illis quidem in omni gloria præcellentibus, qui terribiles mortes & sæva tormenta usque ad exhalationem spiritus tolerando superaverunt, sed etiam iis subsequentibus, qui avaritiæ cupiditatem, superbiæ elationem, desideriáque luxuriæ, carnis suæ mortificatione vicerunt. Undè meritò Apostolus ait: quòd *omnes, qui piè volunt vivere in Christo, persecutionem patiuntur.* Cujus utique non est extraneus, qui non est pietatis alienus: Paschalem enim festivitatem solenniter agit, qui *non in fermento veteris malitiæ, sed in azymis synceritatis & veritatis* operatur; nec jam in Adam primo, sed in Adam vivit secundo, membrum scilicet factus corporis Christi: qui cùm esset in forma Dei, forma servi dignatus est fieri, ut in uno mediatore Dei & hominum, homine Jesu Christo, & plenitudo majestatis divinæ, & veritas naturæ esset humanæ. Quam nisi Verbi Deitas in suæ personæ assumsisset a unitatem, nec regeneratio esset in aqua baptismatis, nec redemtio in sanguine passionis. Sed quia in sacramento incarnationis Christi, nihil falsum, nihil accepimus figuratum, non frustrà nos & cum moriente mortuos, & cum resurgente credimus suscitatos: manente ipso in nobis *qui operatur omnia in omnibus*, vivens & regnans cum Patre & Spiritu sancto Deus in secula seculorum, Amen.

Omnes electi in Christo & crucifixi & coronandi. 1.Tim.3.12. 1.Cor.5.8. Philip.2.6. 1.Tim.2.5. a al. reciperet. 1.Cor.12.6.

SERMO LXVIII.

DE PASSIONE DOMINI. XIX.

SYNOPSIS.

I. *Quàm præsentem nobis faciat fides vera Christi passionem, quæ longè diversa est in crucifixi mente & in crucifigentium opere.*

II. *Malitiâ Judæorum usum esse Christum, ut morte sua verum Pascha immolaret, quo & ipsi occisores possent salvari.*

III. *Sapientiam mundi in mysterio crucis confundi, in qua & potentia, & infirmitas Christi nos salvat.*

IV. *Crucem jugiter ferendam, ut quod mysterio actum est in baptismate, opere compleatur.*

V. *Passionem Domini usque ad finem mundi perfici mortificatione ejus membrorum. Diaboli inimicitiam amicitiæ ejus præferendam.*

VI. *Vitiorum nostrorum mortificatione Christi virtutem esse & victoriam.*

Cap. I.

Sacram, Dilectissimi, Dominicæ passionis historiam, Evangelica, ut moris est, narratione decursam, ita omnium vestrûm arbitror inhæsisse pectoribus, ut unicuique audientium, ipsa lectio, quædam facta sit visio. Habet enim hanc potentiam fides vera, ut ab iis mente non desit, quibus corporalis præsentia interesse non potuit: & sive in præteritum redeat, sive in futurum se cor credentis extendat, nullas sentiat moras temporis cognitio veritatis. Adest ergo sensibus nostris imago rerum pro nostra salute gestarum, ut quicquid tunc discipulorum perstrinxit animos, nostros quoque tangat affectus; non quod aut tristitiâ deprimamur, aut sævitiâ furentium Judæorum terreamur, cùm etiam eos, quos illius tempestatis magnitudo concussit, ad invictam constantiam Resurrectio Domini Ascensióque provexerit: sed quia cùm in cogitationem venit, quales tunc Jerusalem populi, & quales fuerint sacerdotes, magno accipiamus cum tremore mentium tantum facinus impiorum. Quamvis enim ad salutem humani generis pertineret passio Salvatoris, & æternæ mortis vincula temporali sint Domini morte dirupta; aliud tamen crucifixi patientia; aliud crucifigentium egit insania, nec ad eosdem rerum exitus misericordia & ira tendebat: cum per ejusdem sanguinis effusionem Christus solveret mundi captivitatem, Judæi interficerent omnium redemtorem.

Veræ fidei potentia. Christus & Judæi eadem ratione diverso fine quærunt.

Cap. II.

Obduravit ergò carnalem Israël malignitas sua, & nihil ei legis testificatio, nihil mysteriorum imagines, nihil Prophetarum oracula profuerunt, cùm Pascha Domini tot seculis celebratum, in eo Joannes doceret impletum, de quo publica protestatione dicebat: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Repugnat iniquitas justitiæ, cæcitas luci, mendacium veritati; sed de sævitia obluctantium, de scelere crudelium, obtinuit Jesus æternæ dispositionis effectum; & ita humano generi sua morte consuluit, ut sacramentum salutis, etiam ipsis persecutoribus non negaret. Qui enim venerat universis credentibus omnia peccata dimittere, à generali indulgentia nec Judaïcum voluit crimen excludere. Quorum itaque perfidiam detestamur, eorumdem fidem, si convertantur, amplectimur: & imitantes misericordiam Domini, qui pro eis, à quibus erat crucifixus, orabat, nos quoque cum beato Paulo Apostolo nostras jungimus preces, & ut ille populus misericordiam consequatur, optamus, ob cujus offensionem gratiam reconciliationis accepimus: quoniam, sicut ait Magister gentium: *Conclusit Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur.*

Verum Pascha Joannes indicat. Joan.1.29. Rom.11.32.

Cap. III.

Quid autem illud fuit, quod & Judæis intellectum abstulit, & sapientium mundi corda turbavit, nisi crux filii Dei, quæ & philosophicam evanescere prudentiam, & Israëliticam fecit caligare doctrinam? Omnem namque sensum humanæ mentis excessit divini altitudo consilii, *cum placuit Deo per stultitiam prædicationis, salvos facere credentes*, ut mirabilior fieret constantia fidei ex difficultate credendi. Inconsequens enim & irrationabile videbatur, recipere animo, quod

Crux Christi confusio sapientium mundi. 1.Cor.1.21.

De Pass. Domini. Serm. XIX.

creatorem omnium naturarum in substantia veri hominis virgo intemerata peperisset; quod æqualis Patri Filius Dei, qui impleret omnia & contineret universa, furentium manibus comprehendi, iniquorum judicio condemnari, & post dedecora illusionum, cruci se permisisset affigi. Sed in iis omnibus simul sunt, & humilitas hominis, & celsitudo Deitatis; nec misericordiæ ratio majestatem miserentis obscurat, quia de ineffabili potentia factum est, ut cùm homo verus in Deo inviolabili, & Deus verus est in carne passibili, conferretur homini gloria per contumeliam, incorruptio per supplicium, vita per mortem. Nisi enim Verbum caro fieret, & tam solida consisteret unitas in utraque natura, ut à suscipiente susceptam, nec ipsum breve mortis tempus abjungeret, nunquam valeret ad æternitatem redire mortalitas. Sed adfuit nobis in Christo singulare præsidium, ut in natura passibili mortis conditio non maneret, quam impassibilis essentia recepisset, & per id quod non poterat mori, posset id quod erat mortuum suscitari.

Tam humilitas, quàm celsitudo Christi nobis utilis.

Cap. IV. Huic sacramento, Dilectissimi, ut inseparabiliter congruamus, magna nobis & animi & corporis intentione nitendum est, ut cùm gravissimi sit piaculi festum Paschale negligere, periculosiùs sit Ecclesiasticis quidem conventibus jungi, sed in Dominicæ passionis consortio non haberi. Nam dicente Domino: *Qui non accipit crucem suam, & non sequitur me, non est me dignus*; & dicente Apostolo: *Si compatimur, & conregnabimus*: quis verè Christum passum, mortuum, & resuscitatum colit, nisi qui cum ipso patitur, & moritur, & resurgit? Et hæc quidem in omnibus Ecclesiæ filiis, ipso jam regenerationis sunt inchoata mysterio, ubi peccati interitus, vita est renascentis, & triduanam Domini mortem imitatur trina demersio; ut dimoto quodam aggere sepulturæ, quos veteres suscepit sinus fontis, eosdem novos edat unda baptismatis: sed implendum est nihilominus opere, quod celebratum est sacramento, & natis de Spiritu sancto quantumcumque superest mundani temporis, non sine Crucis susceptione ducendum est. Quamvis enim forti & crudeli tyranno per potentiam Crucis Christi vasa antiquæ deprædationis erepta sint, & dominatio principis mundi à redemtorum sit ejecta corporibus [a]: insidiari tamen etiam justificatis eadem malignitas perseverat, & multis modis eos, in quibus non regnat, impugnat: ut si quas animas negligentes imprudentésque repererit, sævioribus eas laqueis rursum innectat, & à paradiso Ecclesiæ raptas, in consortium suæ damnationis inducat. Unde cùm quispiam observantiæ Christianæ se limites sentit excedere, & in id cupiditates suas tendere, quod eum à recto itinere faciat deviare [b], recurrat ad crucem Domini, & ligno vitæ motus noxiæ voluntatis affigat, ac voce prophetica ad Dominum clamet, & dicat: *Confige clavis à timore tuo carnes meas, à judiciis enim tuis timui.*

Quis festú Paschale celebret. — *Matth. 10. 38.* — *Rom. 8. 17.* — *2. Tim. 2. 12.* — *Mors & resurrectio Christi in baptismo expressæ.* — *a forte cordibus.* — *Crux Christi, virtus Christiani.* — *b al. declinare.*

De Pass. Domini. Sern. XIX. — *Psal. 118. 120.*

Cap. V. Quid autem est, clavis timoris Dei carnes habere confixas, nisi corporeos sensus ab illecebra illiciti desiderii sub metu divini continere judicii: ut qui resistit peccato, & concupiscentias suas, ne quid morte dignum operetur, interficit, audeat cum Apostolo dicere: *Mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri* Jesu Christi, *per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Ibi ergo se constituat Christianus, quo eum secum sustulit Christus, & ad id dirigat omnem viam suam, ubi scit humanam salvatam esse naturam. Passio enim Domini usque ad finem producitur mundi: & sicut in sanctis suis ipse diligitur, & in pauperibus ipse pascitur, ipse vestitur; ita in omnibus, qui pro justitia adversa tolerant, ipse compatitur: nisi fortè æstimandum est, multiplicata per orbem fide, & rarescente impiorum numero, omnes persecutiones, & omnia quæ adversus beatos Martyres sævierunt, finita esse certamina, tanquam suscipiendæ crucis illis tantùm necessitas incubuerit, quibus ad expugnandam Christi dilectionem atrocissima sunt illata supplicia. Sed aliud servientium Deo pietas experitur, aliud etiam Apostoli prædicatio protestatur, qui dicit: *Omnes qui piè volunt vivere in Christo Jesu persecutionem patiuntur.* Qua sententiâ nimis tepidus & segnis ostenditur, qui nulla persecutione pulsatur. Pacem enim cum hoc mundo nisi amatores mundi habere non possunt, & nulla unquam iniquitati cum æquitate communio, nulla mendacio cum veritate concordia, nullus est tenebris cum luce consensus. Quia etiam si pietas bonorum cupiat malos corrigi, conversionémque multorum per gratiam Dei miserentis obtineat: malignorum tamen spirituum adversùs sanctos insidiæ non quiescunt, & sive occulto dolo, sive aperto prælio, in omnibus fidelibus propositum bonæ voluntatis infestant. Inimicum namque est illis omne quod rectum, omne quod castum est: Et cùm eis nihil in quemquam amplius liceat, quàm justitia divina permiserit, quæ dignatur suos aut corripere disciplinâ, aut exercere patientiâ, agunt tamen versutissima arte fallaciæ, ut ex arbitrio propriæ potestatis, aut lædere videantur, aut parcere: & multis, quod dolendum est, ita per nequitiam simulationis illudunt, ut quidam illos & timeant pati infensos & velint habere placatos: cùm beneficia dæmonum omnibus sint nocentiora vulneribus; quia tutius est homini inimicitiam diaboli meruisse, quàm pacem. Sapientes itaque animæ, quæ unum timere, unum diligere, & in unum Dominum sperare didicerunt mortificatis cupiditatibus & crucifixis corporis sensibus, ad nullum hostium metum, ad nullum incli-

Galat. 6. 14. — *Passio Christi in sanctis adimpletur.* — *2. Tim. 3. 12.* — *Quam periculosa pax mundi. 2. Cor. 6.* — *Quam detestanda diaboli beneficia.*

DE PASS. DOMINI. SERM. XIX.

nantur obsequium. Voluntatem enim Dei etiam sibi præferunt; & tanto ampliùs se amant, quanto ampliùs pro Dei amore se non amant. Cúmque audiunt sibi divinitus dici: *Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere*; dividunt affectus suos, & legem mentis à corporis lege discernunt a: ut ex quadam se parte sibi denegent, perdentes se in iis, quæ carnaliter cupiunt, & invenientes se in iis, quæ spiritaliter concupiscunt.

Quis verè se amat. Eccl.18.30.

a al. discindunt.

CAP. VI. Sanctum igitur Pascha, Dilectissimi, in talibus membris corporis Christi legitimè celebratur, & nihil illis deest triumphis, quos passio Salvatoris obtinuit. Quoniam in iis, qui Apostolico exemplo castigant corpus suum, & servituti subjiciunt, iidem hostes eâdem fortitudine conteruntur. Et nunc enim à Christo vincitur mundus, & cùm à servis suis quorumcunque vitiorum incentiva superantur, ipsius virtus est, ipsius quoque victoria. Hæc, Dilectissimi, quæ ad participationem Crucis pertinent, sufficienter, ut arbitror, vestris sunt hodie auribus intimata: ut Paschale sacramentum etiam in membris corporis Christi legitimè celebretur. Superest, ut de obtinendo resurrectionis consortio differamus. Quod ne, continuato sermone, & mihi & vobis fiat onerosum, in diem sabbati promissa differemus. Aderit, ut credimus, gratia Dei, ut debitum nostrum ipsius auxilio compleatur, qui vivit & regnat cum Patre & Spiritu sancto in secula seculorum, Amen.

1. Cor. 9. 27.

Mortificatio Christiani, virtus & victoria est Christi.

MONITUM.

De duobus Sermonibus sequentibus.

DUo qui sequuntur Sermones *de Resurrectione Domini* inscribuntur in omnibus editis codicibus, verum non ipso die Resurrectionis Dominicæ dictos esse, sed sabbatto sancto, gravibus momentis adducor ut certum habeam. Nam 1. Cum occupatissimus esset Paschalis dies, vix sermoni locum dare poterat. Productis nimirum ad multam noctem vigiliis, totum illud Officium celebrabatur, quod nunc Sabbato sancto, mane toto agitur. Tum Catechumeni sacro fonte abluebantur, ungebantur, ac propriis instruebantur documentis. Demùm sacra peragebantur mysteria, quæ magnam matutinarum horarum partem absumebant. 2. Primus hic Sermo ille ipse est, quem in superiori promiserat, his verbis: *Superest; ut de obtinendo Resurrectionis consortio differamus: quod ne, continuato Sermone, & mihi & vobis fiat onerosum, in diem Sabbati promissa differemus.* Sabbato igitur sancto habitus est. Jam enim Quadraginta dierum observantia effluxerat, ut ex primo capite manifestum est, & superiori proximè successisse ex ipso exordio edocemur. 3. Ex utriusque Sermonis serie patet vix à Pontifice Resurrectionis mysterium summis labiis delibari, sed totum ferè esse in explicanda participatione crucis ac mortis Christi: ut quicquid de Resurrectione habet, in antecessum dictum esse appareat, & propter festivitatis vicinitatem. 4. Perspicuum est ex Sermone II. eo ipso die, quo habitus est, lectam fuisse in Ecclesia totam Dominicæ Passionis & Resurrectionis historiam ex Evangelicis commentariis: quæ lectio optimè congruit Sabbato sancto, quod inter mysterium utrumque velut medium, ad utrumque pertinet. Vix autem solennitas Resurrectionis, prolixæque hujus diei ceremoniæ hujusmodi lectionem admittere potuissent, multóque minùs, ut solennitati sacratissimæ lectionis, ut ait S. Leo, subjungeretur exhortatio sacerdotis.

5. Revera Hincmarus Remensis lib. de Prædestinatione cap. XXXIII. Edit. Sirmondi pag. 280. aliqua ex cap. IV. prioris referens, citat hoc modo: *Item in Homilia Sabbati Sancti.* Et apud Florum Lugdunensem, iidem duo Sermones, quos postmodum I. & II. de Resurrectione inscriptos habuimus, sunt. X. & XI. de Passione Domini. Sic ille in Commentariis, quos in omnes S. Pauli Epistolas concinnavit & contexuit ex sanctorum Patrum scriptis excerptis, Augustino demto, quem proprio volumine excerptum dedit: Quod illud opus libris XII. constans R. P. Domno Lucæ Acherio Religiosæ memoriæ mihique Carissimæ viro dono olim dederat Petrus Franciscus Chiffletius ex Codice MS. Carthusiæ Majoris acceptum, & aliquando in Lucem edendum.

6. Ex Sozomeni Historiæ lib. VII. Cap. XIX. docemur in Romana Ecclesia neque Episcopum, neque alium, die prima Paschalis solemnitatis Sermonem ad populum habuisse. Cujus loci sensum genuinum nondum mihi perspectum, cum primæ editioni adlaborabam, ad autoris, ni fallor, mentem à me explicatum habet Lector in 1. Dissertatione cap. XII.

Quamquam verò hæc ita se habent, nihil tamen in titulis vel numeris Sermonum immutandum putavimus: ne quid inde molestiæ crearetur lectoribus priori numero assuefactis.

SERMO LXIX.

DE RESURRECTIONE DOMINI. I.

SYNOPSIS.

I. *Curandum esse, ne jejunii fructus evacuetur, ut qui mortui sunt cum Christo, etiam cum ipso resurgant.*

II. *Sepulturæ dies propter discipulos esse abbreviatos.*

III. *Multis suam resurrectionem Christum probasse argumentis.*

IV. *Quæ commutatio in carne Christi per resurrectionem facta fuerit?*

V. *Christianum, spretis terrenis, cælestibus mente inhærere debere.*

VI. *Cavendum ne ad peccati voluptatem quis redeat post festum Paschale.*

CAP. I. SErmone proximo, Dilectissimi, non incongruè vobis, quantùm arbitror, participationem Crucis Christi insinuavimus, ut Paschale sacramentum ipsa in se habeat vita credentium, & quod festo honoratur, moribus celebretur. Quàm autem hoc utile sit, ipsi probastis; & ex vestra devotione didicistis, quantùm prosint animis atque corporibus prolixiora jejunia, frequentiores preces, & eleemosynæ largiores. Nemo enim ferè est, qui non hac exercitatione profece-

DE RESURR. DOMINI. SERM. I.

rit, & in abdito conscientiæ suæ aliquid, quo rectè possit gaudere, condiderit. Sed hæc lucra perseveranti sunt servanda custodia: ne in desidiam resoluto labore, quod donavit Dei gratia, diaboli furetur invidia. Cùm igitur Quadraginta dierum observantiâ hoc voluerimus operari, ut aliquid sentiremus Crucis in tempore Dominicæ passionis: adnitendum nobis est, ut etiam Resurrectionis Christi inveniamur esse consortes, & de morte ad vitam, dum in isto sumus corpore, transeamus. Unicuique enim homini, qui ex alio in aliud aliqua conversione mutatur, finis est, non esse quod fuit, & ortus, esse quod non fuit. Sed interest cui quis aut moriatur, aut vivat: quia est mors quæ caussa est vivendi, & est vita, quæ caussa est moriendi. Nec alibi quàm in hoc transitorio seculo utrumque conquiritur: ut ex qualitate temporalium actionum differentiæ retributionum pendeant æternarum. Moriendum ergo est diabolo, & vivendum Deo: deficiendum iniquitati, ut justitiæ resurgatur. Occumbant vetera, ut oriantur nova. Et quoniam, sicut ait Veritas: *Nemo potest duobus dominis servire*; Dominus sit non ille qui stantes impulit in ruinam, sed ille qui dejectos erexit in gloriam.

XL. dierum observãtia.

Mors vivifica, & vita mortifera.

Matt. 6. 24. Luc. 16. 13.

CAP. II. Dicente ergo Apostolo: *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo cœlestis. Qualis terrenus, tales & terreni; & qualis cœlestis, tales & cœlestes. Sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem ejus qui est de cælo*; multùm nobis de hac commutatione gaudendum est, qua de ignobilitate terrena ad cœlestem transferimur dignitatem per illius ineffabilem misericordiam, qui ut nos in sua proveheret, in nostra descendit: ut non solùm substantiam, sed etiam conditionem naturæ peccatricis assumeret, & ea sibi pateretur inferri divina impassibilitas, quæ miserrimè experitur humana mortalitas. Unde, ne turbatos Discipulorum animos longa mœstitudo cruciaret, denunciatam tridui moram tam mira celeritate breviavit, ut dum ad integrum secundum diem pars primi novissima, & pars tertii prima concurrit, & aliquantum temporis spacio decideret, & nihil dierum numero deperiret. Resurrectio igitur Salvatoris nec animam in inferno, nec carnem diu morata est in sepulchro: & tam velox incorruptæ carnis vivificatio fuit, ut major ibi esset soporis similitudo, quàm mortis: quoniam Deitas, quæ ab utraque suscepti hominis substantia non recessit, quod potestate divisit, potestate conjunxit.

1. Cor. 15. 47

Propter discipulos breviati dies sepulturæ.

Nec animã nec corpus Deitas dimisit.

CAP. III. Subsecuta sunt itaque multa documenta, quibus prædicandæ per universum mundum fidei autoritas conderetur. Et licet revolutio lapidis, evacuatio monumenti, depositio linteorum, & totius facti Angeli narratores copiosè veritatem Dominicæ Resurrectionis adstruerent, & mulierum tamen visui, & Apostolorum frequenter oculis manifestus apparuit: non solùm loquens cum eis, sed habitans atque convescens, & pertractari se diligenti curiosóque contactu ab eis, quos dubitatio perstringebat, admittens. Ideò enim & clausis ad discipulos ostiis introïbat, & flatu suo dabat Spiritum sanctum, & dato intelligentiæ lumine, sanctarum scripturarum occulta pandebat, & rursus idem vulnus lateris, fixuras clavorum, & omnia recentissimæ passionis signa monstrabat: ut agnosceretur in eo proprietas divinæ humanæque naturæ individua permanere, & ita sciremus Verbum non hoc esse, quod carnem, ut unum Dei Filium, & Verbum confiteremur & carnem.

Resurrectionis documenta.

Act. 1. 3.

Joan. 20. 19.

Luc. 24. 27.

Joan. 20. 27.

CAP. IV. Non dissonat, Dilectissimi, ab hac fide Magister gentium Apostolus Paulus, cùm dicit: *Etsi cognovimus secundùm carnem Christum, sed nunc jam non novimus.* Resurrectio enim Domini non finis carnis, sed commutatio fuit, nec virtutis augmento consumta substantia est. Qualitas transiit, non natura defecit: & factum est corpus impassibile, quod potuit crucifigi; factum est immortale, quod potuit occidi; factum est incorruptibile, quod potuit vulnerari. Et meritò dicitur caro Christi in eo statu, quo fuerat nota, nesciri: quia nihil in ea passibile, nihil remansit infirmum, ut & ipsa sit per essentiam, & non sit ipsa per gloriam. Quid autem mirum, si hoc de corpore Christi profitetur, qui [a] de omnibus Christianis spiritalibus dicit [b]: *Itaque nos ex hoc neminem novimus secundùm carnem.* Ex hoc, inquit, initium nobis factum est Resurrectionis in Christo, ex quo in eo, qui pro omnibus mortuus est, totius spei nostræ forma præcessit. Non hæsitamus diffidentiâ, nec incerta expectatione suspendimur, sed accepto promissionis exordio, fidei oculis quæ sunt futura jam cernimus: & naturæ provectione gaudentes, quod credimus, jam tenemus.

2. Cor. 5. 16

Resurrectio carnẽ non absumit, sed immutat.

a al. quod

b al. dicitur

2. Cor. 5. 16.

CAP. V. Non ergo nos rerum temporalium occupent species, nec ad se contemplationem nostram à cœlestibus terrena deflectant. Pro transactis habeantur, quæ ex maxima parte jam non sunt: & mens intenta mansuris, ibi desiderium suum figat, ubi quod offertur, æternum est. Quamvis enim spe salvi facti simus, & corruptibilem adhuc carnem mortalémque gestemus; rectè tamen dicimur in carne non esse, si carnales nobis non dominentur affectus: & meritò ejus rei deponimus nuncupationem, cujus non sequimur voluntatem. Cùm itaque Apostolus dicat: *Carnis curam ne feceritis in desideriis:* non ea nobis interdicta intelligimus, quæ saluti congruunt, & quæ humana poscit infirmitas. Sed quia non omnibus desideriis serviendum, nec quicquid caro concupiscit, implendum est, de adhibendo temperantiæ modo admonitos nos

Sacrificium æternum in cœlo.

Rom. 13. 14.

esse cognoscimus: ut carni, quæ sub animi est constituta judicio, nec superflua concedamus, nec necessaria denegemus. Unde idem Apostolus alibi ait: *Nemo enim unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit & fovet eam*; cùm utique non ad vitia, non ad luxuriam, sed ad debitum sit alenda & fovenda famulatum: ut teneat ordinem suum renovata natura, nec perversè ac turpiter superioribus inferiora prævaleant, aut inferioribus superiora succumbant, & vitiis animum superantibus, ibi fiat servitus, ubi debet esse dominatus.

Ephes. 5. 29.

Cap. VI. Agnoscat igitur populus Dei, novam se esse in Christo creaturam, & à quo suscepta sit, quémve susceperit, vigilanter intelligat. Quæ nova facta sunt, non redeant ad instabilem vetustatem; & non omittat opus suum, qui manum misit ad aratrum; sed ad hoc attendat, quod ferit, non ad id respiciat quod reliquit. Nemo in id recidat, unde surrexit; sed etiamsi pro infirmitate corporea in aliquibus adhuc languoribus jacet, sanari instanter desideret ac levari. Hæc est enim salutis via, & cœptæ in Christo resurrectionis imitatio: ut quia in lubrico istius vitæ diversi casus lapsúsque non desunt, vestigia gradientium à fluidis ad solida transferantur: quoniam, sicut scriptum est: *A Domino gressus hominis diriguntur, & viam ejus volet. Cùm ceciderit justus, non collidetur, quia Dominus supponet manum suam.* Hæc meditatio, Dilectissimi, non pro sola solennitate Paschali, sed pro totius vitæ sanctificatione retinenda est, & ad hoc præsens exercitatio debet intendi, ut quæ animum fidelium experimento brevis observantiæ delectarunt, in consuetudinem transeant, intemerata permaneant, ac si aliquid delicti irrepserit, celeri pœnitudine deleatur. Et quia antiquorum morborum difficilis & tarda curatio est, tanto velociùs adhibeantur remedia, quanto recentiora sunt vulnera: ut semper ab omnibus offensionibus in integrum resurgentes, ad illam incorruptibilem glorificandæ carnis resurrectionem pervenire [a] mereamur in Christo Jesu Domino nostro, Qui vivit & regnat cum Patre & Spiritu sancto in secula seculorum, Amen.

Luc. 9. 62.

Ps. 36. 23.

a al. pertinere.

SERMO LXX.

DE RESURRECTIONE DOMINI. II.

SYNOPSIS.

I. *Crucem Christi nobis & sacramentum esse & exemplum.*

II. *Nostram naturam à verbo in incarnatione esse susceptam, ut eam solveret in pretium.*

III. *Nos Christo commortuos & corresuscitatos, à Christo confortari nobiscum permanente in terris, & ad gloriam invitari regnante in cœlis.*

IV. *Ubique nobis & virtutem crucis & exemplum adesse, quo adversùs cupiditates armemur.*

V. *Per terrenorum contemtum ad cœlestia tendendum, servata fide utriusque in Christo naturæ.*

VI. *Per Christi transitum, qui non est nisi in natura nostra, nobis ad cœlestia transitum præparari.*

VII. *Eutychianos Paschalis festi exortes esse, qui naturam nostram in Christo negant.*

Cap. I. Totum [a] quidem, Dilectissimi, Paschale sacramentum Evangelica nobis narratio præsentavit, & ita per aurem carnis penetratus est mentis auditus, ut nemini nostrum rerum gestarum imago defuerit: cùm divinitus inspiratæ textus historiæ evidenter ostenderit, qua Dominus Jesus Christus impietate traditus, quo judicio addictus, qua sævitiâ crucifixus, & qua sit gloria suscitatus. Sed adjiciendum est etiam nostri sermonis officium, ut, sicut pia expectatione reposcere vos consuetudinis debitum sentio, ita solennitati sacratissimæ lectionis subjungatur exhortatio sacerdotis. Quia igitur apud fideles aures ignorantiæ locus non est, semen Verbi quod est in prædicatione Evangelii, debet in terra vestri cordis augeri, ut remotis suffocationibus spinarum ac tribulorum, libera in fructus suos exeant plantaria piorum sensuum, & rectarum germina voluntatum. Crux enim Christi, quæ salvandis est impensa mortalibus, & sacramentum est, & exemplum: sacramentum, quo virtus impletur divina; exemplum, quo devotio incitatur humana: quoniam captivitatis jugo erutis, etiam hoc præstat redemtio, ut eam sequi possit imitatio. Nam si mundana sapientia ita in suis gloriatur erroribus, ut quem sibi quisque ducem elegerit, ejus opiniones & mores atque omnia instituta sectetur; quæ nobis erit communio nominis Christi, nisi ut ei inseparabiliter uniamur, qui est, ut ipse insinuavit: *Via, & Veritas, & Vita?* Via scilicet conversationis sanctæ, Veritas doctri-

a al. notum.

Sabbato sancto lecta ex Evangelio Passionis & Resurrectionis historia.

Consuetudo Episcopalis exhortationis in Ecclesia Romana.

Crux sacramentum est & exemplum.

Quid exigat communio nominis Christi.

Joan. 14. 6.

DE RESURR. SERM. II. CAP. II.

næ divinæ, & Vita beatitudinis sempiternæ.

Collapsa enim in parentibus primis humani generis plenitudine, ita misericors Deus creaturæ ad imaginem suam factæ per unigenitum suum JESUM CHRISTUM voluit subvenire, ut nec extra naturam esset naturæ reparatio, & ultra propriæ originis dignitatem proficeret secunda conditio. Felix, si ab eo non decideret, quod Deus fecit; sed felicior, si in eo maneat, quod refecit. Multum fuit à Christo recepisse formam, sed plus est, in Christo habere substantiam. Suscepit enim nos in suam proprietatem [a] illa natura, (quæ se in quas voluerit mensuras benignitatis inflectit, nec usquam conversionem mutabilitatis incurrit. Suscepit nos illa natura) quæ nec nostris sua, nec suis nostra consumeret: quæ ita unam in se fecit Deitatis humanitatisque personam, ut sub dispensatione infirmitatum atque virtutum, nec caro per divinitatem inviolabilis, nec divinitas per carnem posset esse passibilis. Suscepit nos illa natura, quæ & propaginem nostri generis à communi tramite non abrumperet, & contagium peccati in omnes homines transeuntis excluderet. Infirmitas sanè atque mortalitas, quæ non peccatum erant, sed pœna peccati, à Redemtore mundi recepta sunt ad supplicium, ut impenderentur ad pretium. Quod ergo in omnibus hominibus transfusio erat damnationis, hoc in Christo sacramentum est pietatis. Præbuit enim se crudelissimo exactori liber à debito, & ministras diaboli Judaïcas manus in cruciatum immaculatæ carnis admisit. Quam ideò usque ad Resurrectionem [b] voluit esse mortalem, ut credentibus in eum, nec persecutio insuperabilis, nec mors posset esse terribilis: cùm ira dubitandum non esset de consortio gloriæ, sicut dubitandum non erat de communione naturæ.

Quanta homini ex incarnat. provenerint.

a al. potestatem. Quæ parenthesi clauduntur ex MSS. Thua. & Reg. add. sunt, & in prioribus ed. desiderantur.

b ed. Celeberrimam Resurrectionem.

CAP. III.

Si incunctanter itaque, Dilectissimi, credimus corde, quod ore profitemur, nos in Christo crucifixi, nos sumus mortui, nos sepulti, nos etiam in ipso die tertio suscitati. Unde Apostolus dicit: *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum enim Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.* Ut autem noverint corda fidelium habere se, unde ad supernam sapientiam spretis mundi cupiditatibus valeant elevari, spondet nobis Dominus præsentiam suam, dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Non enim frustra per Isaïam dixerat Spiritus sanctus: *Ecce virgo in utero accipiet & pariet filium, & vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum, nobiscum Deus.* Implet ergo JESUS proprietatem nominis sui: & qui ascendit in cœlos, non deserit adoptatos: qui sedet ad dexteram Patris, ipse totius habitator est corporis: & ipse deorsum confortat ad patientiam, qui sursum invitat ad gloriam.

Colos. 3. 1.

Matth. 28. 20.

Isai. 7. 14.

Matth. 1. 23.

Christus totius corporis sui habitator.

CAP. IV.

Nec inter vana igitur nobis desipiendum est, nec inter adversa trepidandum. Ibi quidem blandiuntur deceptiones, & hîc gravescunt labores. Sed quia *misericordiâ Domini plena est terra*; adest nobis Christi ubique victoria, ut impleatur, quod ait: *Nolite timere, quia ego vici mundum.* Sive ergo contra ambitionem seculi, sive contra concupiscentias carnis, sive contra hæreticorum jacula dimicemus, Dominica Cruce semper armemur. Nec enim unquam à Paschali festo recedimus, si à fermento malitiæ veteris, (a veritatis sinceritate [a]) abstinemus. Inter omnes namque vitæ hujus varietates, quæ diversarum plenæ sunt passionum, Apostolicæ exhortationis meminisse debemus, qua nos instruit, dicens: *Hoc sentite in vobis, quod & in Christo* JESU: *qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in Nomine* JESU *omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum: & omnis lingua confiteatur, quia Dominus* JESUS CHRISTUS *in gloria est Dei Patris.* Si magnæ, inquit, pietatis sacramentum intelligitis, & quod pro salute humani generis unigenitus Dei Filius gessit, advertitis, hoc sentite in vobis quod & in CHRISTO JESU, cujus humilitas nulli aspernenda divitum, nulli est erubescenda nobilium. Nec enim in tantum provehi potest qualibet felicitas humana fastigium, ut æstimet sibi pudendum, quod manens Deus in forma Dei Deus, non est arbitratus indignum.

Joan. 16. 33.

Crux arma Christiani.

a absunt hæc à MSS.

Philip. 2. 5.

CAP. V.

Imitamini quod operatus est; diligite quod dilexit, & invenietis in vobis Dei gratiam. Vestram in illo redamate naturam, quoniam sicut ille paupertate divitias non amisit, gloriam humilitate non minuit, æternitatem morte non perdidit; ita & vos eisdem gradibus, eisdem vestigiis, ut cælestia apprehendatis, terrena despicite. Susceptio enim Crucis est interfectio cupiditatum, occisio vitiorum, declinatio vanitatis, & abdicatio omnis erroris. Nam cum Pascha Domini, non impudicus, non luxuriosus, non superbus celebret, non avarus; nulli tamen ab hac festivitate longiùs quàm hæretici separantur, maximéque illi, qui de Verbi Incarnatione malè sentiunt, aut minuendo quod est Deitatis, aut evacuando quod est carnis. Verus enim Deus est Filius Dei, totum habens ex Patre, quod Pater est, nullo exordio temporalis, nulla varietate mutabilis; nec ab uno divisus, nec ab omnipotente

Quid sit crucem portare.

Contra Nestorium & Eutychen.

De Resurr. Domini. Ser. II.

diversus, sempiterni genitoris unigenitus sempiternus: ut mens fidelis credens in Patrem & Filium & Spiritum sanctum, in eadem unius Deitatis essentia, nec unitatem gradibus dividat, nec Trinitatem singularitate confundat. Non autem sufficit Dei Filium in sola Patris nosse natura, nisi eum non recedentem à propriis, agnoscamus in nostris. Exinanitio enim illa, quam reparationi impendit humanæ dispensatio fuit miserationis, non privatio potestatis. Nam cùm & ex æterno consilio Dei *non esset aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat salvos fieri*; invisibilis visibilem, intemporalis temporalem, impassibilis passibilem substantiam suam fecit: non ut virtus deficeret in infirmitate, sed ut infirmitas in incorruptiblem posset transire virtutem.

Act.4.12.

Cap. VI. Propter quod ipsa festivitas, quæ à nobis Pascha nominatur, apud Hebræos Phase, id est, transitus dicitur, attestante Evangelista atque dicente: *Ante diem festum Paschæ sciens* Jesus, *quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem.* Cujus autem naturæ futurus erat transitus iste, nisi nostræ, cum inseparabiliter & Pater in Filio, & Filius esset in Patre? Sed quia Verbum & caro una persona est, non dividitur à suscipiente susceptus, & honor provehendi, provehentis nominatur augmentum, dicente Apostolo, quod jam commemoravimus: *Propter quod & Deus exaltavit illum, & dedit illi nomen quod est super omne nomen.* In quo utique assumti hominis exaltatio commendatur: ut in cujus passionibus manet Deitas indivisibilis, idem coæternus sit in gloria Deitatis. Ad hanc participationem ineffabilis muneris, beatum transitum fidelibus suis ipse Dominus præparabat, cum instanti jam proximus passioni, non solùm pro Apostolis suis atque Discipulis, sed etiam pro universa Ecclesia suppli caret, & diceret: *Non pro his autem rogo tantum, sed pro iis etiam, qui credituri sunt per verbum ipsorum in me: ut omnes unum sint, sicut & tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint.*

Joan.13. Philip.2.9. Pro universa Ecclesia oravit Christus. Joan.17. 20.

Cap. VII. Cujus unitatis nullum poterunt habere consortium, qui in Dei Filio Deo vero humanam negant manere naturam, impugnatores salutiferi sacramenti, & paschalis exules facti; quod, quia ab Evangelio dissentiunt, & Symbolo contradicunt, nobiscum celebrare non possunt: quia etsi audent sibi Christianum nomen assumere, ab omni tamen creatura, cui Christus caput est, repelluntur; vobis in hac solennitate meritò exultantibus, piéque gaudentibus, qui nullum recipientes in veritate mendacium, nec de nativitate Christi secundum carnem, nec de passione ac morte, nec de corporali resurrectione ejus ambigitis: quoniam sine ulla separatione Deitatis, verum Christum ab utero virginis, verùm in ligno crucis, verum in sepulchro carnis, verum in gloria resurrectionis, verum in dextera paternæ majestatis agnoscitis. Undè etiam, sicut Apostolus ait: *Expectamus Salvatorem Dominum nostrum* Jesum Christum, *qui reformabit corpus nostræ humilitatis, conforme fieri corpori gloriæ suæ:* Qui vivit & regnat cum Patre & Spiritu sancto in secula seculorum, Amen.

Hæretici non sunt Christiani.

Philip.3. 20.

SERMO LXXI.

DE ASCENSIONE DOMINI. I.

SYNOPSIS.

I. *Et moram Christi in terris post resurrectionem, & dubitationem Discipulorum, ad fidem confirmandam dispositas esse.*

II. *Quanta his diebus à Christo facta fuerint.*

III. *Vulnerum suorum tactu trepidantia Discipulorum corda confirmasse.*

IV. *Ascensionem Christi eos lætitiâ affecisse, quos & mors trepidos fecerat, & resurrectio dubios reliquerat. Ampliora per Christum esse collata, quam per diabolum ablata.*

De Ascens. Domini. Serm. I.

Cap. I. POst beatam & gloriosam resurrectionem Domini nostri Jesu Christi, qua verum Dei templum Judaïca impietate resolutum, divina in triduo potentia suscitavit, Quadragenarius hodie, Dilectissimi, sanctorum dierum expletus est numerus, sacratissima ordinatione dispositus, & ad utilitatem nostræ eruditionis impensus: ut dum à Domino in hoc spacium mora præsentiæ corporalis extenditur, fides resurrectionis documentis necessariis muniretur. Mors enim Christi multum discipulorum corda turbaverat, & de supplicio crucis, de emissione spiritus, de exanimati corporis sepultura gravatis mœstitudine mentibus quidam diffidentiæ torpor obrepserat [a]. Nam cum sanctæ mulieres, sicut Evangelica patefecit historia, revolutum à monumento lapidem, sepulchrum corpore vacuum, & viventis Domini testes Angelos nunciarent, verba earum Apostolis, aliisque discipulis, deliramentis similia videbantur. Quam utique hæsitationem humana infirmitate nutantem, nequaquam permisisset Spiritus veritatis prædicatorum suorum inesse pectoribus, nisi illa trepida solicitudo & curiosa contatio [b] nostræ fidei fundamenta jecisset. Nostris igitur perturbationibus, nostrisque periculis in Apostolis consulebatur: nos in illis viris contra calumnias impiorum, & contra terrenæ argumenta sapientiæ docebamur. Nos illorum instruxit aspectus, nos erudivit auditus, nos confirmavit attactus. Gratias agamus divinæ dispensationi, & sanctorum Patrum necessariæ tarditati. Dubitatum est ab illis, ne dubitaretur à nobis.

Hæsitatio Discipulorum de resurrectione Domini cur permissa sit.

a al. gravatas mentes oppresserat.

Marc.16. Luc.24.11.

b vet. ed. sic habet contatio, id est percontatio. in vulg. ed. cunctatio.

Non

DE ASCENS. DOMINI. SERM. I. CAP. II. Christus quid egerit inter Ascensionem & Resurrectionem. Petri Prærogativa. Luc. 24. 13.

Non ergo ii dies, Dilectissimi, qui inter Resurrectionem Domini Ascensionémque fluxerunt, otioso transiêre decursu: sed magna in his confirmata sacramenta, magna sunt revelata mysteria. In his metus diræ mortis aufertur, & non solùm animæ, sed etiam carnis immortalitas declararur. In his per insufflationem Domini infunditur Apostolis omnibus Spiritus sanctus: & beato Apostolo Petro supra cæteros, post regni claves, ovilis dominici cura mandatur. In his diebus, duobus discipulis tertius in via Dominus comes jungitur, & ad omnem nostræ ambiguitatis caliginem detergendam, paventium ac trepidantium tarditas increpatur. Flammam fidei illuminata corda concipiunt; & quæ erant trepida, * reserante scripturas Domino, efficiuntur ardentia. In fractione quoque panis convescentium aperiuntur obtutus: multò feliciùs horum oculis patefactis, quibus naturæ suæ manifestata est glorificatio, quàm illorum generis nostri Principum, quibus prævaricationis suæ est ingesta confusio.

* Forte tepida.

CAP. III. Inter hæc autem aliáque miracula, cum discipuli trepidis cogitationibus æstuarent, & apparuisset in medio eorum Dominus dixissétque, *Pax vobis:* ne hoc remaneret in eorum opinionibus, quod volvebatur in cordibus, (putabant enim se spiritum videre, non carnem,) redarguit cogitationes à veritate discordes, ingerit dubitantium oculis manentia in manibus suis & pedibus crucis signa, & ut diligentiùs pertractetur, invitat: quia ad sananda infidelium cordium vulnera, clavorum & lanceæ erant servata vestigia: ut non dubia fide, sed constantissimâ scientiâ teneretur, eam naturam in Dei Patris consessuram throno, quæ jacuerat in sepulchro.

Luc. 24. 36. Joan. 20. 26.

Cicatrices cur Christus servaverit.

CAP. IV. Per omne ergo hoc tempus, Dilectissimi, quod inter Resurrectionem Domini & Ascensionem ejus exactum est, hoc providentia Dei curavit, hoc docuit, hoc suorum & oculis insinuavit & cordibus, ut Dominus Jesus verè agnosceretur resuscitatus, qui verè erat natus, & passus, & mortuus. Undè beatissimi Apostoli omnésque discipuli, qui & de exitu crucis fuerant trepidi, & de fide resurrectionis ambigui, ita sunt veritate perspicua roborati, ut Domino in cœlorum eunte sublimia, non solùm nulla afficerentur tristitia, sed etiam magno gaudio replerentur. Et revera magna & ineffabilis erat caussa gaudendi, cum in conspectu sanctæ multitudinis super omnium creaturarum cælestium dignitatem humani generis natura conscenderet, supergressura Angelicos Ordines, & ultrà Archangelorum altitudines elevanda, nec ullis sublimitatibus modum suæ provectionis habitura, nisi æterni Patris recepta consessu, illius gloriæ sociaretur in throno, cujus naturæ copulabatur in filio. Quia igitur Christi Ascensio, nostra provectio est, & quò præcessit gloria capitis, eò spes vocatur & corporis: dignis, Dilectissimi, exultemus gaudiis, & pia gratiarum actione lætemur. Hodie enim non solùm paradisi possessores firmati sumus, sed etiam cælorum in Christo superna penetravimus: ampliora adepti per ineffabilem Christi gratiam, quàm per diaboli amiseramus invidiam. Nam quos virulentus inimicus primi habitaculi felicitate dejecit, eos sibi concorporatos Dei filius ad dexteram Patris collocavit: cum quo vivit & regnat in unitate Spiritus Sancti Deus: Per omnia secula seculorum, Amen.

Luc. 24. 50.

DE ASCENS. DOMINI. SERM. II.

Plus nobis Christus contulit, quam diabolus abstulit.

SERMO LXXII.

DE ASCENSIONE DOMINI. II.

SYNOPSIS.

I. *Ascensione & gaudium nostrum adimpleri, & fidem nostram spémque mirabiliores fieri.*

II. *Non ante venturum esse Christum, quàm electorum numerus sit perfectus.*

III. *Fidem ita Ascensione esse roboratam, ut nullis potuerit tormentis superari, etiam in teneris puellis.*

IV. *Excellentiùs innotuisse Christum per Ascensionem, & præsentiorem fuisse divinitate. Quid Angelicum colloquium significet.*

V. *Excitat nos Ascensio Christi ut terrena despiciamus tanquam peregrini, & charitate ditemur, sine qua ad Christum non itur.*

CAP. I. Sacramentum, Dilectissimi, salutis nostræ, quam pretio sanguinis sui universitatis conditor æstimavit, à die corporalis ortus usque ad exitum passionis, per dispensationem humilitatis impletum est. Et licet multa etiam in forma servi divinitatis signa radiaverint, propriè tamen illius temporis actio ad demonstrandam suscepti hominis pertinuit veritatem. Post passionem verò, ruptis mortis vinculis, quæ vim suam in eum, qui peccati erat nescius, incedendo perdiderat: infirmitas in virtutem, mortalitas in immortalitatem, contumelia transivit in gloriam: quam Dominus Jesus Christus in multis manifestísque documentis, multorum declaravit aspectibus, donec triumphum victoriæ, quem reportarat à mortuis, inferret & cœlis. Sicut ergo in solennitate Paschali Resurrectio Domini fuit nobis caussa lætandi, ita Ascensio ejus in cœlos præsentium nobis est materia gaudiorum, recolentibus illum diem & ritè venerantibus, quo naturæ nostræ humilitas in Christo super omnem cœli militiam, supra omnes ordines Angelorum, & ultra omnium altitudinem potestatum ad Dei Patris est provecta consessum. Quo ordine operum divinorum nos fundati, nos ædificati sumus: ut mirabi-

Act. 1. 3. In Ascensione Christi lætandum.

In quo fidei sit meritum & excellentia.

lior fieret gratia Dei, cùm remotis à conspectu hominum, quæ meritò reverentiam sui sentiebantur indicere, fides non deficeret, spes non fluctuaret, charitas non teperet. Magnarum hic vigor est mentium, & valdè fidelium lumen est animarum, incunctanter credere quæ corporeo non videntur intuitu, & ibi figere desiderium, quò nequeas inferre conspectum. Hæc autem pietas undè in nostris cordibus nasceretur, aut quomodo quisquam justificaretur per fidem, si in iis tantùm salus nostra consisteret, quæ obtutibus subjacerent? Undè & illi viro, qui de resurrectione Christi videbatur ambigere, nisi in ipsius carne vestigia passionis & visu explorasset & tactu: *Quia vidisti me*, inquit Dominus, *credidisti: beati qui non viderunt, & crediderunt.*

Joan. 20. 29.

Cap. II. Ut igitur hujus beatitudinis, Dilectissimi, capaces esse possemus; expletis omnibus, quæ Evangelicæ prædicationi & novi Testamenti mysteriis congruebant, Dominus noster Jesus Christus, quadragesimo post resurrectionem die coram Discipulis elevatus in cœlum, corporalis præsentiæ modum fecit, mansurus in Patris dextera, donec tempora multiplicandis Ecclesiæ filiis divinitùs præstituta peragantur, & ad judicandos vivos & mortuos in eadem carne, in qua ascendit, adveniat. Quod itaque Redemtoris nostri conspicuum fuit, in sacramenta transivit: & ut fides excellentior esset ac firmior, visioni doctrina successit, cujus auctoritatem supernis illuminata radiis credentium corda sequerentur.

Luc. 24. 50. Marc. 16. 19.

Omnia propter electos esse.

Cap. III. Hanc fidem Ascensione Domini auctam, & Spiritus sancti munere roboratam, non vincula, non carceres, non exilia, non fames, non ignis, non laniatus ferarum, nec exquisita persequentium crudelitatibus supplicia terruerunt. Pro hac fide per universum mundum, non solùm viri, sed etiam feminæ, nec tantùm impubes pueri, sed etiam teneræ virgines, usque ad effusionem sui sanguinis decertarunt. Hæc fides dæmonia ejecit, ægritudines depulit, mortuos suscitavit. Undè & ipsi beati Apostoli, qui tot miraculis confirmati, tot sermonibus eruditi, atrocitatem tamen Dominicæ Passionis expaverant, & veritatem resurrectionis ejus non sine hæsitatione susceperant, tantùm de Ascensione Domini profecerunt, ut quicquid illis priùs intulerat metum, verteretur in gaudium. Totam enim contemplationem animi in divinitatem ad Patris dexteram consedentis erexerant, nec jam corporeæ visionis tardabantur objectu, quo minùs in id aciem mentis intenderent, quod nec à Patre descendendo abfuerat, nec à Discipulis ascendendo discesserat.

Ascensio Domini quantùm Apostolos confirmavit.

Cap. IV. Tunc igitur, Dilectissimi, filius hominis, Dei filius, excellentiùs sacratiùsque innotuit, cùm in paternæ majestatis gloriam se recepit: & ineffabili modo cœpit esse divinitate præsentior, qui factus est humanitate longinquior. Tunc ad æqualem Patri Filium eruditior fides gressu mentis cœpit accedere, & contrectatione in Christo corporeæ substantiæ, quæ Patre minor est, non egere: quoniam glorificati corporis manente natura, eò fides credentium vocabatur, ubi non carnali manu, sed spiritali intellectu, par Genitori Unigenitus tangeretur. Hinc illud est, quod post resurrectionem suam Dominus Mariæ Magdalenæ personam Ecclesiæ gerenti, cùm ad contactum ipsius properaret accedere, dicit: *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum:* hoc est, nolo ut ad me corporaliter venias, nec ut me sensu carnis agnoscas; ad sublimiora te differo, majora tibi præparo: cùm ad Patrem ascendero, tunc me perfectiùs veriùsque palpabis, apprehensura quod non tangis, & creditura quod non cernis. Cùm autem ascendentem ad cœlos Dominum sequaces Discipulorum oculi intenta admiratione suspicerent, adstiterunt ipsis Angeli duo mirabili vestium candore fulgentes, qui dixerunt: *Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? Hic* Jesus *qui assumtus est à vobis in cœlum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum.* Quibus verbis omnes Ecclesiæ filii docebantur, ut Jesus Christus in eadem, qua ascenderat, carne venturus visibilis crederetur; nec posset ambigi omnia illi esse subjecta, cui ab ipso corporeæ nativitatis exordio, famulatus servisset angelicus. Sicut enim concipiendum Christum de Spiritu sancto beatæ Virgini angelus nunciavit, sic & editum de Virgine vox cœlestium pastoribus cecinit: sicut resurrexisse à mortuis, supernorum nunciorum prima testimonia docuerunt, sic ad judicandum mundum in ipsa carne venturum, angelorum officia prædicarunt: ut intelligeremus, quantæ potestates sint adfuturæ cum judicaturo, cui tantæ ministraverunt etiam judicando.

Joan. 14. 28.

Cur Christus à Magdalena tangi noluit. Joan. 20. 17.

Act. 1. 11.

Christo quomodo Angeli servierint.

Cap. V. Exultemus itaque, Dilectissimi, gaudio spiritali, & digna apud Deum gratiarum actione lætantes, liberos cordis oculos ad illam altitudinem, in qua Christus est, erigamus. Sursùm vocatos animos desideria terrena non deprimant; ad æterna prælectos peritura non occupent; viam veritatis ingressos fallaces illecebræ non retardent: & ita à fidelibus hæc temporalia decurrantur, ut peregrinari se in hac mundi valle cognoscant, in qua etiamsi quædam commoda blandiantur, non amplectenda nequiter, sed transeunda sunt fortiter. Ad hanc enim nos devotionem beatissimus Apostolus Petrus incitat & secundùm illam dilectionem, quam pascendis Christi ovibus trina Dominici amoris professione concepit, obsecrans dicit: *Charissimi, obsecro vos tanquam advenas & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militant adversùs animam.* Cui autem nisi diabolo carnales militant voluptates, qui

Quid Christianos deceat.

Joan. 21. 15. 1. Petr. 2. 11.

Diabolo militant cupiditates.

De Pentecoste. Serm. I.

animas ad superna tendentes corruptibilium bonorum delectationibus obligare, & ab illis sedibus, de quibus ipse excidit, gaudet abducere? Contra cujus insidias sapienter debet fidelis quisque vigilare, ut inimicum suum, de eo quod tentatur, possit elidere. Nihil autem est validius, Dilectissimi, contra diaboli dolos, quàm benignitas misericordiæ & largitas charitatis, per quam omne peccatum aut declinatur, aut vincitur. Sed hujus virtutis sublimitas non priùs apprehenditur, quàm illud, quod ei adversarium est, subruatur. Quid autem tàm inimicum misericordiæ & operibus charitatis, quàm avaritia, de cujus radice omnium malorum germen emergit? Quæ nisi in suis fomitibus enecetur, necesse est, ut in agro cordis illius, in quo hujus mali planta convaluit, spinæ potiùs tribulique vitiorum, quàm ullum veræ virtutis semen oriatur. Resistamus ergo, Dilectissimi, huic tam pestifero malo, & charitatem, sine qua nulla virtus potest nitere, sectemur: ut per hanc, qua ad nos Christus descendit, dilectionis viam, etiam nos ad ipsum possimus ascendere, cui est cum Deo Patre & Spiritu sancto honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Charitate & misericordia nihil contra diabolum efficacius.

1. Cor. 13. Sine charitate nulla virtus nitet, nemo ad Christum ascendit.

SERMO LXXIII.

DE PENTECOSTE. I.

SYNOPSIS.

I. *Christianam Pentecosten Mosaïcæ respondere.*

II. *Quam velociter ac mirabiliter à Spiritu sancto edocti sint discipuli.*

III. *Perfecta personarum in SS. Trinitate æqualitas explicatur.*

IV. *Macedonianorum error contra Spiritum sanctum, qui omnis boni fons & caussa.*

V. *Omnia in Ecclesia per Spiritum sanctum sanctificari: ab eo & ipsa jejunia instituta.*

Cap. I.

HOdiernam solennitatem, Dilectissimi, in præcipuis festis esse venerandam, omnium Catholicorum corda cognoscunt: nec dubium est, quanta huic diei reverentia debeatur, quem Spiritus sanctus excellentissimo sui muneris miraculo consecravit. Nam ab illo die, quo Dominus super omnem cœlorum altitudinem ad dexteram Dei Patris consessurus ascendit, decimus iste est, qui ab ejusdem Resurrectione quinquagesimus nobis in eo, à quo cœpit, illuxit, magna mysteria in se & veterum sacramentorum continens & novorum: quibus manifestissimè declaratur, & gratiam prænunciatam fuisse per legem, & legem impletam esse per gratiam. Sicut enim Hebræo quondam populo ab Ægyptiis liberato, quinquagesimo die post immolationem agni lex data est in monte Sina; ita post Passionem Domini, quâ verus Dei agnus occisus est, quinquagesimo à resurrectione ipsius die in Apostolos plebémque credentium Spiritus sanctus illapsus est: ut facilè diligens Christianus agnoscat initia veteris Testamenti evangelicis ministrasse principiis, & ab eodem Spiritu conditum fœdus secundum, à quo primum fuerat institutum.

Exod. 19. 17. Novæ legis figura.

Act. 2. 1.

Cap. II.

Nam, sicut Apostolica testatur historia, *Dum complerentur dies Pentecostes, esséntque omnes Discipuli pariter in eodem loco, factus est repentè de cælo sonus tanquam advenientis spiritus vehementis, & replevit totam domum, ubi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis, seditque supra singulos eorum. Et repleti sunt omnes Spiritu sancto, & cœperunt loqui aliis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis.* O quàm velox est sermo sapientiæ, & ubi Deus magister est, quàm citò discitur, quod docetur! Non est adhibita interpretatio ad audiendum, non consuetudo ad usum, non tempus ad studium, sed spirante ubi voluit Spiritu veritatis, propriæ singulatum gentium voces, factæ sunt in Ecclesiæ ore communes. Ab hoc igitur die tuba evangelicæ prædicationis intonuit: ab hoc die imbres charismatum, flumina benedictionum, omne desertum & universam aridam rigaverunt: quoniam ad renovandam faciem terræ *Spiritus Dei ferebatur super aquas*: & ad veteres tenebras abigendas, novæ lucis fulgura coruscabant, cùm micantium splendore linguarum, & verbum Domini lucidum, & eloquium conciperetur ignitum, cui ad creandum intellectum, consumendúmque peccatum, & efficacia illuminandi, & vis inesset urendi.[1]

Ibid.

Magisterium Dei quam excellens.

Joan. 3. 8.

Genes. 1. 2.

Cap. III.

Quamvis autem, Dilectissimi, valde fuerit ipsa rei gestæ forma mirabilis, nec dubium sit, in illo omnium humanarum vocum exultante conventu[a], majestatem Spiritus sancti fuisse præsentem; nemo tamen in iis, quæ corporeis visa sunt oculis, divinam ejus putet apparuisse substantiam. Natura enim invisibilis, & cum Patre, & cum Filio communis, qualitatem muneris atque operis sui, qua voluit significatione monstravit, proprietatem verò essentiæ suæ in sua Deitate continuit: quia sicut nec Patrem, nec Filium, ita nec Spiritum sanctum humanus potest visus attingere. In Trinitate enim divina nihil dissimile, nihil impar est: & omnia quæ de illa possunt substantia cogitari, nec virtute, nec gloria, nec æternitate discreta sunt. Cúmque in personarum proprietatibus alius sit Pater, alius sit Filius, alius Spiritus sanctus; non tamen alia Deitas, nec diversa natura est: Siquidem cùm & de Patre sit Filius unigenitus, & Spiritus sanctus Patris Filiique sit Spiritus, non sicut quæcunque creatura, quæ & Patris

a Ita MSS. omn. al. concentu.

Mysterii SS. Trinitatis explicatio.

1. *Urendi*) ita retinendum putamus, & suadet tota hujus textûs series: licet tres Oxonienses MSS. Cod. pro *Urendi* habeant *Erudiendi*.

De Pentecoste. Serm. I.

& Filii est, sed sicut cum utroque vivens & potens, & sempiternè ex eo b quod est Pater Filiúsque subsistens. Unde cùm Dominus ante passionis suæ diem Discipulis suis sancti Spiritus sponderet adventum: *Adhuc*, inquit, *multa habeo vobis dicere, sed non potestis illa portare modo. Cùm autem ille venerit Spiritus veritatis, ille diriget vos in omnem veritatem. Non enim loquetur à semetipso, sed quæcunque audierit, loquetur, & futura annunciabit vobis. Omnia quæ habet Pater, mea sunt; propterea dixi, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis.* Non ergo alia sunt Patris, alia Filii, alia Spiritus sancti; sed omnia quæcunque habet Pater, habet & Filius, habet & Spiritus sanctus: nec unquam in illa Trinitate defuit ista communio; quia hoc est ibi omnia habere, quod semper existere. Nulla ibi tempora, nulli gradus, nullæ differentiæ cogitentur: & si nemo de Deo potest explicare quod est, nemo audeat affirmare quod non est. Excusabiliùs enim est de natura ineffabili non eloqui digna, quàm definire contraria. Quicquid itaque de sempiterna & incommutabili gloria Patris pia possunt corda concipere, hoc simul & de Filio, & de Spiritu sancto, inseparabiliter atque indifferenter intelligant. Ideò enim hanc beatam Trinitatem, unum confitemur Deum, quia in his tribus personis, nec substantiæ, nec potentiæ, nec voluntatis, nec operationis est ulla diversitas.

b al. sempiternus & ex eo.

Joan. 16. 13.

In sancta Trinitate nulla diversitas.

Cap. IV. Arriani & Macedoniani.

Sicut ergo detestamur Arrianos, qui inter Patrem & Filium aliquam volunt esse distantiam; ita etiam Macedonianos pariter detestamur, qui licet Patri & Filio tribuant æqualitatem, Spiritum tamen sanctum inferioris putant esse naturæ: non considerantes eam blasphemiam se incidere, quæ neque in præsenti seculo, neque in futuro sit remittenda judicio, dicente Domino: *Quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro.* Permanens itaque in hac impietate, sine venia est, quia exclusit eum à se, per quem poterat confiteri; nec unquam perveniet ad indulgentiæ remedium, qui patrocinaturum sibi non habet advocatum. Ab ipso enim est invocatio Patris, ab ipso sunt lacrymæ pœnitentium, ab ipso sunt gemitus supplicantium: *Et nemo potest dicere Dominum* Jesum, *nisi in Spiritu sancto:* cujus æqualem cum Patre & Filio omnipotentiam, unámque Deitatem evidentissimè prædicat Apostolus, dicens: *Divisiones quidem gratiarum sunt, idem autem Spiritus: Et divisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus: Et divisiones operationum sunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus.*

Matth. 12. 32. Peccatum in Spiritum sanctum, cur sit irremissibile.

1. Cor. 12. 4.

Ibid. v. 5.

Cap. V. Sancti Spiritus elogia.

His, Dilectissimi, aliisque documentis, quibus innumerabiliter divinorum eloquiorum coruscat autoritas, ad venerationem Pentecostes unanimiter incitemur, exultantes in honorem sancti Spiritus, per quem omnis Ecclesia Catholica sanctificatur, omnis anima rationalis imbuitur; qui inspirator fidei, doctor scientiæ, fons dilectionis, signaculum castitatis, & totius est caussa virtutis. Gaudeant fidelium mentes, quòd in toto mundo unus Deus, Pater & Filius & Spiritus sanctus, omnium linguarum confessione laudatur; quódque illa significatio, quæ in specie ignis apparuit, & opere perseverat & munere. Ipse enim Spiritus veritatis, facit domum gloriæ suæ luminis sui nitore a fulgere, & in templo suo, nec tenebrosum aliquid vult esse, nec tepidum. De qua ope atque doctrina etiam jejuniorum nobis atque eleemosynatum est collata purgatio. Nam hunc venerabilem diem sequitur salubertimæ observantiæ consuetudo, quàm utilissimam sibi omnes Sancti semper experti sunt, & ad quam sedulò celebrandam, pastorali vos solicitudine cohortamur: ut si quid macularum proximis diebus negligentia incauta contraxit, id & jejunii censura castiget, & devotio pietatis emendet. Quartâ igitur & sextâ Feriâ jejunemus, Sabbato autem in idipsum consueta devotione vigilias celebremus: Per Christum Dominum nostrum, Amen.

De Pentecoste. Serm. II.

a al. splendore.

Jejunia è Spiritu sancto manarunt.

SERMO LXXIV.

DE PENTECOSTE. II.

SYNOPSIS.

I. *Et propter spirituales, & propter Neophytos de Spiritu sancto esse differendum.*

II. *Perfectè in omnibus æquales esse Trinitatis personas, etsi quædam singulis tribuantur.*

III. *In veteri Testamento datum esse Spiritum sanctum.*

IV. *Apostolis quoque ante Pentecosten fuisse datum, sine quo nemo benè orat.*

V. *Quid est quod discipuli portare nondum poterant?*

VI. *Quomodo ex Evangelio, Manichæorum stultitia refellatur: & quo tempore Manes vixerit.*

VII. *Quàm fatuum est dicere Spiritu sancto usque ad Manen Ecclesiam caruisse.*

VIII. *Spiritum sanctum Ecclesiæ datum neget necesse est, qui veram Christo carnem abjudicat.*

IX. *Jejunia inter Spiritus sancti dona numerantur, & ex Apostolica traditione indicuntur.*

Cap. I.

Plenissimè quidem nobis, Dilectissimi, caussam atque rationem solennitatis hodiernæ divinorum eloquiorum textus ostendit, quo sanctum Spiritum quinquagesimo post Domini Resurrectionem die, qui ab Ascensione ejus est decimus, infusum Christi Discipulis, sicut promissus sperabatur, agnovimus. Sed ad novos Ecclesiæ filios instruen-

dos, addendum est etiam nostri sermonis obsequium. Non enim timemus ne spirituales & eruditi nota fastidiant, ad quorum fructum pertinet, ut quàm plurimis insinuari velint, quod ipsi cum magna sui utilitate didicerunt. Fiat ergo per corda omnium dispensatio munerum divinorum, & servitutem oris nostri docti indoctique non spernant: illi ut probent se amare, quod norunt; isti ut ostendant se desiderare, quod nesciunt. Huic enim præparationi vestræ [a] aderit ipsius largitas, de cujus loqui majestate tentamus [b] ut ad profectum totius Ecclesiæ & vos capaces, & nos faciat abundantes.

Concionatorum curam maximè Neophytos respicere.

a *ed.* nostræ.
b *ed.* gestimus.

Cap. II.

Cùm igitur ad intelligendam dignitatem Spiritus sancti oculos [c] mentis intendimus, nihil diversum ab excellentia Patris & Filii cogitemus: quia in nullo ab unitate sua discrepat divinitatis [a] essentia. Sempiternum est Patri, coæterni [b] sibi Filii sui esse genitorem. Sempiternum est Filio, intemporaliter esse à Patre progenitum. Sempiternum quoque est Spiritui sancto, Spiritum esse Patris & Filii: ut nunquam Pater sine Filio, nunquam Filius sine Patre, nunquam Pater & Filius fuerint sine Spiritu sancto: & omnibus existentiæ gradibus exclusis, nulla ibi persona sit anterior, nulla posterior. Hujus enim beatæ Trinitatis incommutabilis Deitas una est in substantia [c], indivisa in opere, concors in voluntate, par in potentia, æqualis in gloria. De qua cùm sancta Scriptura sic loquitur, ut aut in factis, aut in verbis aliquid assignet, quod singulis videatur convenire [d] personis, non perturbatur fides Catholica, sed docetur: ut per proprietatem aut vocis aut operis insinuetur nobis veritas Trinitatis, & non dividat intellectus, quod distinguit auditus. Ob hoc enim quædam sive sub Patris, sive sub Filii, sive sub Spiritus sancti appellatione promuntur, ut confessio fidelium [e] in Trinitate non erret: quæ cùm sit inseparabilis, nunquam intelligeretur esse Trinitas, si semper inseparabiliter diceretur. Benè ergo ipsa difficultas loquendi cor nostrum ad intelligentiam trahit, & per infirmitatem nostram cœlestis doctrina nos adjuvat: ut quia in Deitate Patris & Filii & Spiritus sancti nec singularitas est, nec diversitas cogitanda, vera unitas & vera Trinitas possit quidem simul mente aliquatenus sentiri, sed non possit simul ore proferri.

c *al.* aciem.
a *al.* divinæ Trinitatis.
b *al.* con sempiterni.
Quid de Spiritu sancto sentiendum.
c *ed.* Et incommutabilis Deitatis una est substantia.
d *ed.* convenisse.
Cur aliqua singulis personis tribuantur.
e *ed.* credentium.

Cap. III. *Fides S. Trinitatis.*

Fundata igitur, Dilectissimi, hac fide in cordibus nostris, qua salubriter credimus, quod simul tota Trinitas una virtus est, una majestas, una substantia, indiscreta opere, inseparabilis dilectione, indifferens potestate, simul implens omnia, simul continens universa. Quod enim Pater est, hoc est & Filius, hoc est & Spiritus sanctus; & vera Deitas in nullo se se aut minor aut major est, quæ sic in tribus confitenda est personis, ut & solitudinem non recipiat Trinitas, & unitatem servet æqualitas. Hac, inquam, Dilectissimi, fide firmiter apprehensa, non ambigamus, quòd cum in die Pentecostes discipulos Domini Spiritus sanctus implevit, non fuit inchoatio muneris, sed adjectio largitatis: quoniam & Patriarchæ & Prophetæ & sacerdotes, omnésque sancti, qui prioribus fuere temporibus, ejusdem sunt Spiritus sancti sanctificatione vegetati: & sine hac gratia nulla unquam instituta sacramenta, nulla sunt celebrata mysteria: ut eadem semper fuerit virtus charismatum, quamvis non eadem fuerit mensura donorum.

Spiritus sanctus etiam ante Pentecostem datus.

Cap. IV.

Ipsi quoque beati Apostoli ante passionem Domini sancto Spiritu non carebant, nec potentia hujus virtutis aberat ab operibus Salvatoris. Et cùm discipulis daret infirmitatum curationem, & ejiciendorum dæmonum potestatem, ejus utique spiritus largiebatur effectum, in quo ipsum immundis spiritibus imperantem Judæorum negabat impietas, & divina beneficia diabolo deputabat. Unde taliter blesphemantes meritò illam Domini excepêre sententiam, qua ait: *Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus; Spiritus autem blasphemia non remittetur hominibus. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro.* Unde manifestum est peccatorum remissionem sine Spiritus sancti advocatione [a] non fieri, nec quemquam sine illo, sicut expedit, ingemiscere, aut sicut oportet, orare, dicente Apostolo: *Quid enim oremus sicut oportet, nescimus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Et; *Nemo potest dicere Dominum* Jesum, *nisi in Spiritu sancto:* quo vacuari nimis exitiabile [b] est nimisque mortiferum, quia nunquam veniam meretur, qui ab intercessore deseritur. Omnes igitur, Dilectissimi, qui in Dominum Jesum crediderant, infusum sibi habebant Spiritum sanctum, & remittendorum peccatorum etiam tunc Apostoli acceperant potestatem, quando post resurrectionem suam Dominus insufflavit, & dixit: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittentur eis, & quorum retinueritis, retinebuntur.* Sed illi perfectioni, quæ erat Discipulis conferenda, major gratia & abundantior inspiratio servabatur, per quam & quæ nondum acceperant, sumerent, & excellentiùs possent habere, quæ sumserant. Propter quod Dominus dicebat: *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis illa portare modò. Cùm autem venerit Spiritus veritatis, ille diriget vos in omnem veritatem. Non enim loquetur à semetipso, sed quæ audierit, loquetur, & futura annunciabit vobis. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis.*

Luc. 16. 13.
Matth. 12. 32.
a *al.* invocatione.
Nemo sine Spiritu sancto benè orat.
Rom. 8. 26.
1. *Cor.* 12 3.
b *al.* perniciosum.
Joan. 20. 22.
Joan. 16. 12.

Cap. V.

Quid ergo est, quod Dominus promittens Discipulis Spiritum sanctum, qui jam dixerat: *Omnia quæ audivi à Patre meo, nota feci vobis: Adhuc*, inquit, *multa habeo vobis dicere,*

De Pentecoste. Serm. II.

sed non potestis portare modo; cum autem venerit spiritus ille veritatis, ille vos diriget in omnem veritatem: Numquid sese Dominus inferioris scientiæ volebat intelligi, aut minus aliquid quàm Spiritum sanctum à Patre didicisse? cùm ipse sit Veritas, & nihil Pater, dicere, nihil possit docere sine Verbo, ideóque dictum sit: *De meo accipiet:* quoniam quod accipit Spiritus, Patre dante, dat Filius. Non itaque alia insinuanda erat veritas, nec alia prædicanda doctrina, sed oportebat capacitatem eorum qui docebantur, augeri, & multiplicari constantiam illius charitatis, quæ omnem formidinem foras mitteret, & furorem persequentium non timeret. Quod utique Apostoli, posteaquam Spiritus sancti nova abundantia sunt repleti, ardentiùs velle & efficaciùs posse cœperunt, proficientes [a] à præceptorum scientia ad tolerantiam passionum: ut sub nulla jam tempestate trepidantes, fluctus seculi & elationes mundi fide supergrediente calcarent, & morte contemta, omnibus gentibus Evangelium veritatis inferrent.

(Ioan. 16. 14.) (a al. proficientes.)

Cap. VI. (Ioan. 16. 13.)

Quod verò addidit Dominus, dicens: *Quæcunque audierit, loquetur, & futura annunciabit vobis:* non segni intellectu, Dilectissimi, nec transitorio accipiamus auditu. Præter alias enim veritatis locutiones, quibus Manichæorum confutatur impietas, hac apertissimè sententia totum sacrilegæ falsitatis dogma prosternitur. Nam ut magnum quemdam atque sublimem viderentur sequi autorem, in magistro suo Mane apparuisse Spiritum sanctum crediderunt, promissúmque à Domino Paracletum non prius venisse, quàm hic infelicium deceptor oriretur, in quo ita Spiritus sanctus manserit, ut non aliud fuerit [1] Manes ipse, quàm spiritus, qui per ministerium corporeæ vocis & linguæ, discipulos suos in omnem induceret veritatem, & nunquam cognita præteritorum secreta seculorum reseraret. Quod quàm falsum quàmque sit vanum, ipsa Evangelicæ prædicationis declarat autoritas. [2] Manes ergo minister [b] falsitatis diabolicæ, & conditor superstitionis obscœnæ [3], eo tempore damnandus innotuit, quo post Resurrectionem Domini ducentesimus & sexagesimus [c] annus impletus est [1], Probo Imperatore, Paulinôque Consulibus [2] cùm octava jam in Christianos persecutio [3] ebulliret [a], & innumera Martyrum millia ipsis suis victoriis probavissent impletum esse, quod Dominus promiserat, dicens: *Cùm autem tradent vos, nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.*

(Manichæorum impietas. Quo tempore Manes damnandus innotuerit.) (b ed. magister.) (c Oxoniens. Codex MS. num. CCL.) (a Oxon. MSS. tres deseviret.) (Matth. 10. 19.)

Cap. VII.

Non ergo potuit promissio Domini per tot ætatum [b] intervalla differri, nec ille Spiritus veritatis, quem mundus non accepit impiorum, ita septiformem illam donorum suorum continuit largitatem, ut tot Ecclesiæ generationes sua inspiratione fraudaret [4], donec pro-

(b ed. tam per ætatum &c.)

1. Manes.) Ita MSS. Codices, idque optimè. Cum enim infamis ille hæresiarcha primùm vocaretur, non Urbicus, ut habet Augustinus lib. de hæresibus hær. 46. sed Cubricus, quemadmodum legitur apud Epiphanium, Manis sibi nomen imposuit, furoris videlicet nomen quâdam sibi providentiâ adsciscens. Quod cum ejus postmodùm discipuli animadverterent in Græcia, geminatâ literâ N. Mannichæum, quasi manna fundentem, appellaverunt.

2. *Quod quàm falsum, quamque sit vanum; ipsa Evangelicæ prædicationis declarat autoritas.*) Hoc modo habent Codd. MSS. Corbiensis unus, trésque Oxonienses: unde mirum quomodo irrepserit hæc alia lectio, quam editiones priores exhibent: *Quod quam sit ridiculum, quamque vanum, sederet ostendere, nisi adhuc quosdam non puderet hoc credere.* Prior lectio sine dubio anteferenda; quia revera statim ostendit ex tempore, quo Evangelium prædicatum erat, Martyrúmque sanguine consecratum, in octava persecutione, ante Manem Manichæósque Spiritum sanctum Ecclesiæ datum fuisse, inque fidelium corda diffusum.

3. *Conditor superstitionis obscœnæ.*) Non quòd primus fuerit obscæni Manichæorum dogmatis parens, sed quòd ab ipso *per multas oras partésque terrarum dissipandi sui initium accepit.* Cæterùm primus somniorum illorum artifex fuit quidam Scythianus è regione Saracenorum oriundus, educatúsque in Arabia Palæstinæ finitima: qui moriens omnia sua Therbitho cuidam, unico quem habebat discipulo commisit. Hic Terbithi nomen abdicans Buddas appellari voluit. Cujus hæreditas infausta, cùm post infamem ejus mortem in manus cujusdam anus venisset, ab illa relicta est Cubrico seu Mani, quem ad officia famularia servum coëmerat: qui deinceps insana dogmata apud Persas inter quos natus erat & vivebat, ad plurimorum perniciem & interitum disseminavit. Plura vide apud S. Cyrillum Ierosolym. Catechesi 6. illuminat. Philastrium Brixensem, Epiphanium Advers. hær. lib. 2. tom. 2. hæresi 66. & apud Augustinum hæresi 46. De eodem quasi primo sectæ hujus autore agit Euseb. Hist. lib. 7. cap. 31.

1 *Quo post resurrectionem Domini ducentesimus & sexagesimus annus impletus est &c.*) Mendum hic subesse suspicatur Dionysius Petavius in annotationibus ad Epiphanium pag. 267. & pro CCLX translato numero uno legendum vult CCXL. Ratio ejus est quòd Probi & Paulini Consulatus incidit in annum ferè Christi CCLXXVII. in æra Dionysiana. Quo ex numero XXXI. inquit, annis deductis, CCXLVI anni reliqui sunt ab Ascensione Domini: totidem scilicet, quot ex aliorum Chronographorum sententia ponit Epiphanius. Leo autem noster horum sententiam secutus erit (si Petavii correctio subsistit) numerum rotundum CCXL. pro CCXLVI. usurpans; quod inter concionandum maximè evenire solet, ubi ad strictos Chronologiæ apices non attenditur. Propiùs adhuc ad illam Epocham accedet Leo, si pro CCLX. posuerit CCL. quod quidem habet Oxoniensis Codex unus MS. in Archivis Laudinis asservatus. Et sanè, ut cum typi excudendi ordinantur, faciliùs est numerum unum in alterius locum, dormitantibus operis, irrepere, & pro XL. excudi LX. ita inter scribendum facilius est numerum unum alicui summæ superaddi, ut X. ad L.

2. *Probo Imperatore Paulinoque Coss.*) Hinc corrige Cassiodori fastos Consulares, qui hunc Consulatum, Aureliani & Marcellini Consulatui immediatè subjiciunt. Corrige etiam annales Ecclesiasticos, qui ad annum Ch. 277. hunc Consulatum cum septimo Aureliani Imperatoris anno componunt. Cum enim ex fastis omnibus Probum Paulinúmque simul Consulatum gessisse constet, Probúmque Imperatorem appellet Leo noster, necesse est, ut post Aureliani mortem, imò & post Taciti, cui Probus successit, obitum, consulatus ille Probi Paulinique contigerit. Concinit Eusebii Chronologia, qui anno II. Probi Imperatoris Manichæorum originem assignat. Facilis tamen conciliandorum autorum diversa de Manichæorum sectæ initiis scribentium via. Alii de ipso Mane, alii de ejus magistris Scythiano & Budda, de quibus supra, intelligendi. Aliqui de ipsa origine monstri illius; nonnulli de variis ejus eruptionibus in Ecclesiam, partim Orientalem, partim occidentalem: ac demum alii de errorum ejus damnatione, de qua Leo noster mentionem facit.

3. *Cum octava jam in Christianos persecutio &c.*) Si de Aureliani Imparatoris persecutione loquitur, ut videtur omnino, hæc non octava fuit, sed nona, quemadmodum numerat Augustinus de Civit. Dei lib. XVIII. cap. III. & ex aliarum persecutionum enumeratione liquet. Si Charitonis martyris acta, quæ apud Surium 24. Septembr. leguntur, digna sunt quibus hac in parte fides habeatur, Tacitus Probi prædecessor huic jam persecutioni finem imposuerat; ut benignè interpreteti juvet hæc Leonis verba, quæ persecutionis etiam exordium videntur significare: *Cum jam ebulliret* &c. Quamquam MSS. Codd tres Oxonienses habent *desæviret.*

4. *Ut tot Ecclesiæ generationes sua inspiratione fraudaret.*) Ita Corb. Cod. & Oxonienses tres: pro quibus hæc leguntur in præc. edit. *Ut tot Ecclesiæ generationes sapientia & intellectu, consilio & fortitudine, scientia & pietate, atque ipso Dei timore fraudaret.*

digiosus turpium mendaciorum signifer nasceretur, cui nec hoc quidem tribui potest, quod vel exiguam divinæ inspirationis acceperit portionem: quoniam & hic de illa mundi extitit parte, quæ non potest Spiritum veritatis accipere. Repletus enim spiritu diaboli, Spiritui resistit Christi: & cùm sanctis Dei hoc Paracleti doctrina contulerit, ut futura prædicerent, hic ne falsitates ejus ipse rerum processus argueret, sacrilegarum [c] impudentiam fabularum in præteritas retorsit ætates. Et quasi nihil nos de sempiternitate creatoris, nihil de ordine creaturæ in universum mundum benè lex sancta & divinitus inspirata prophetia docuisset, in contumeliam Dei, & in omnium bene conditarum injuriam naturarum, compugnantia mendaciorum [1] monstra contexuit. Quibus tandem suas insinuaturus erat insanias, nisi multum insipientibus [a] & nimium à lumine veritatis aversis, qui sive per ignorantiæ cæcitatem, sive per turpidinis appetitum, ad illa non sacramenta [b], sed execramenta perveniunt, quæ propter communem verecundiam non sunt nostro sermone promenda, cùm jam abundantissimè ipsorum sint confessione patefacta.

c ed. ridendarum.
a ed. incestis, vel insanis.
b ed. sacra.

Cap. VIII.

Nulli ergo vestrûm, Dilectissimi, suadeatur, quod tantæ impietatis autorem Spiritus sanctus aliqua ex parte dignatus sit. Nihil ad istum prorsùs de illa virtute pervenit, quam Ecclesiæ suæ Christus & promisit, & misit. Dicente enim Joanne: *Spiritus nondum erat datus, quia* Jesus *nondum fuerat clarificatus:* Domini Ascensio, dandi Spiritus fuit ratio, quem ille necesse est ut neget datum, qui ad consessum paternæ dexteræ verum in Christo hominem negat esse provectum. Nos autem, Dilectissimi, ad beatam æternitatem & animæ & carnis per regenerationem sancti Spiritus adoptati, sacratissimum diei istius festum, rationabili obsequio & castâ lætitiâ celebremus, confitentes cum beato Paulo Apostolo, quod Dominus Jesus Christus *ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus:* ut Evangelium Dei per omne humanæ vocis eloquium prædicetur, *& omnis lingua confiteatur, quia Dominus* Jesus Christus *in gloria est Dei patris.*

Joan. 7. 39.
Ps. 67. 19. Ephes. 4. 8.
Philip. 2. 11.

Cap. IX.

Ad præsentem autem solennitatem etiam ista nobis est adjicienda [c] devotio: ut jejunium quod ex Apostolica traditione [d] subsequitur, celebremus: quia & hoc inter maxima [e] sancti Spiritus dona numerandum est, quod nobis adversum illecebras [f] carnis & insidias diaboli; jejuniorum sunt collata præsidia, quibus omnes tentationes Deo adjuvante vincamus. Quartâ igitur & sextâ feriâ jejunemus: Sabbato autem apud beatum Petrum Apostolum vigilias celebremus, patrocinante eodem orationibus nostris: ut in omnibus misericordiam Dei obtinere mereamur: Per Dominum nostrum Jesum Christum viventem & regnantem cum Patre & Spiritu sancto in secula seculorum, Amen.

c ed. assumenda.
d ed. add. sancta observantia.
Jejunium Apostolicæ est traditionis, & à Spiritu sancto.
e magna MSS. duo.
f al. concupiscentias.
Sanctorum patrocinium.

1. *Et in omnium benè conditarum injuriam naturarum compugnantia mendaciorum monstra &c.*) Ita M.S. Cod. in edit. *Et in omnium injuriam naturarum, inexplicabilium mendaciorum monstra.* Prior lectio & Codicum autoritate præpollet, & ad Leonis stylum magis accedit.

SERMO LXXV.

DE PENTECOSTE. III.

SYNOPSIS.

I. *Spiritum sanctum non inchoasse in Pentecoste sua dona, sed cumulasse, cùm indivisè Trinitas operetur.*

II. *Ex peccato ortum esse, ut opus reparationis nostræ inter se dividerent personæ Trinitatis: & quomodo.*

III. *Eam partitionem nihil æqualitati & consubstantialitati personarum obesse.*

IV. *Nihil rebus creatis vel visibilibus affine cogitandum de Trinitate, quæ tota æqualis est.*

V. *Cur Discipulis de ejus Ascensione gaudendum Christus velit.*

VI. *Tres personas unum esse habere, unúmque operari.*

Cap. I.

Hodiernam, Dilectissimi, festivitatem toto terrarum orbe venerabilem, ille sancti Spiritus consecravit adventus, qui post resurrectionem Domini quinquagesimo die in Apostolos populúmque credentium, sicut sperabatur, influxit. Sperabatur autem, quia illum Dominus Jesus spoponderat adfuturum, non ut tunc primùm esse sanctorum habitator inciperet, sed ut sacrata sibi pectora, & ferventiùs accenderet, & copiosiùs inundaret: cumulans sua dona, non inchoans, nec ideò novus opere, quia ditior largitate. Nunquam enim ab omnipotentia Patris & Filii, Spiritus sancti est discreta majestas: & quicquid in dispositione omnium rerum agit divina moderatio, ex totius venit providentia Trinitatis. Una est ibi benignitas misericordiæ, una censura justitiæ: nec aliquid est in actione divisum, ubi nihil est in voluntate diversum. Quæ ergo illuminat Pater, illuminat Filius, illuminat Spiritus sanctus; cúmque alia sit persona missi, alia mittentis, alia promittentis, simul nobis & unitas manifestatur & Trinitas: ut essentia habens æqualitatem, & non recipiens solitudinem, & ejusdem substantiæ, & non ejusdem intelligatur esse personæ.

Act. 2. 1. Luc. 24. 49. Act. 1. 4.
Divina Trinitatis opera indivisa.

Cap. II.

Quod ergo salva cooperatione inseparabilis Deitatis, quædam Pater, quædam Filius, quædam propriè Spiritus sanctus exequitur, nostræ redemtionis dispositio, nostræ salutis est ratio. Si enim homo ad imaginem & similitudinem Dei factus in suæ honore naturæ mansisset, nec diabolica fraude deceptus à lege sibi posita per concupiscentiam deviasset, creator mundi creatura non fieret: neque aut sempiternus

Gen. 1. 26.
Incarnatio non fuisset nisi peccasset Adam.

temporalitatem subiret, aut æqualis Deo Patri Filius Deus, formam servi & similitudinem carnis peccati assumeret. Sed quia *invidia diaboli mors introïvit in orbem terrarum*, & aliter solvi captivitas humana non potuit, nisi caussam nostram ipse susciperet, qui sine majestatis suæ damno, & verus homo fieret, & solus peccati contagium non haberet, divisit sibi opus nostræ reparationis misericordia Trinitatis: ut Pater propitiaretur, Filius propitiaret, Spiritus sanctus igniret. Oportebat enim ut aliquid etiam salvandi pro se agerent, & conversis ad Redemtorem cordibus, ab inimici dominatione discederent; quoniam sicut Apostolus ait: *Misit Deus spiritum filii sui in corda nostra clamantem, Abba, Pater. Ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas.* Et *nemo potest dicere Dominum*, Jesum, *nisi in Spiritu sancto.*

Sap. 2. 24. Christus solus sine peccato.
Galat. 4. 6. 2. Cor. 3. 17. 1. Cor. 12. 3.

Cap. III. Si ergo duce gratia, Dilectissimi, fideliter sapienterque noscamus, quid Patri, quid Filio, quid Spiritui sancto in reparatione nostra proprium quidve commune sit, ea quæ pro nobis humiliter & corporaliter gesta sunt, ita procul dubio suscipiemus, ut nihil indignum de una atque eadem Trinitatis gloria sentiamus. Quamvis enim nulla mens ad cogitandum de Deo, nulla ad loquendum lingua sufficiat, tamen quantumcumque illud est, quod humano intellectu de essentia paternæ Deitatis attingitur, nisi unum atque idem esse, vel de unigenito ejus, vel de Spiritu sancto cogitatur, non piè sapitur, sed nimis carnaliter caligatur, & ipsum quod de Patre congruenter sentiri videbatur, amittitur: quia à tota Trinitate receditur, si in ea unitas non tenetur. Nulla autem ratione verè est unum, quod aliqua est inæqualitate diversum.

Cap. IV. De S. Trinitate quid sit cogitandum.

Cùm igitur ad confitendum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum aciem mentis intendimus, procul ab animo formas visibilium rerum & ætates temporalium naturarum, procul corpora locorum & loca corporum repellamus. Discedat à corde quod spatio extenditur, quod fine concluditur, & quicquid nec semper ubique, nec totum est. Cogitatio de Deitate Trinitatis concepta, nihil per distantiam intelligat, nihil per gradus quærat. At si quid dignum de Deo senserit, nulli hoc ibi audeat negare personæ, tanquam honorificentiùs Patri adscribat, quod Filio Spirituique non tribuat. Non est pietas Unigenito præferre genitorem: Filii contumelia, Patris est injuria: quod uni demitur utrique detrahitur. Nam cùm illis & sempiternitas sit communis & Deitas, nec omnipotens Pater, nec incommutabilis æstimatur, si aut minorem se genuit, aut quem non habuit, habendo profecit.

Cap. V. Joan. 14. 28. Lectio Evangelica eadem tunc quæ hodie.

Dicit quidem Dominus Jesus Discipulis suis, sicut evangelica lectione recitatum est: *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia ad Patrem vado, quia Pater major me est*; sed hoc illæ aures, quæ sæpiùs audierunt: *Ego & Pater unum sumus*: &, *Qui me videt, videt & patrem*: sine Deitatis accipiunt differentia, nec de illa hoc essentia intelligunt, quam sempiternam cum Patre, & ejusdem naturæ noverunt esse firma ratione [a]. Commendatur ergo etiam sanctis Apostolis in Incarnatione Verbi Dominici humana provectio, & qui denunciato sibi Domini turbabantur abscessu, ad æterna gaudia honoris sui incitantur augmento: *Si diligeretis me*, inquit, *gauderetis utique, quia vado ad patrem*; hoc est, si perfectâ scientiâ videretis, quid vobis gloriæ confertur per hoc quod ex Deo Patre genitus etiam ex homine matre sum natus; quod Dominus æternorum, unus volui esse mortalium; quod visibilem me invisibilis præbui; quod formam servi in forma Dei sempiternus accepi: *gauderetis, quia vado ad patrem*. Vobis enim præstatur hæc Ascensio, & super omnes cœlos ad Patris dexteram collocanda vestra in me humilitas elevatur. Ego autem, qui hoc sum cum Patre, quod Pater est, individuus cum Genitore permaneo, & sic ab illo ad vos veniens non recedo, quemadmodum & vos ad illum rediens non relinquo. Gaudete ergo, *quia vado ad Patrem, quia Pater major me est*. Univi enim vos mihi, & factus sum filius hominis, ut vos filii Dei esse possitis. Undè licet unus in utroque sim, tamen quo vobis conformor, Patre sum minor: quo autem à Patre non dividor, etiam meipso sum major. Natura itaque quæ minor est Patre, vadit ad Patrem, ut ibi sit caro, ubi semper est Verbum; & una Ecclesiæ Catholicæ fides, quem secundùm humanitatem non diffitetur minorem, secundùm Deitatem credat æqualem.

Joan. 10. 30. Joan. 14. 9.
[a] Tres has voces esse firma ratione omitt. MS. Oxoniensis.
Joan. 14. 28.
Ibidem.
Ibidem.
Ibi caro, ubi semper est Verbum.

Cap. VI. Contemnatur igitur, Dilectissimi, vana & cæca versutia hæreticæ impietatis, quæ sibi hujus sententiæ scæva [a] interpretatione blanditur; ac dicente Domino: *Omnia quæ habet Pater, mea sunt*, non intelligit se Patri demere, quicquid Filio audet negare. Et ita in his, quæ humana sunt, desipit, ut putet quod ideò Unigenito paterna defuerint, quia nostra suscepit. Non minuit in Deo misericordia potestatem, nec delata reconciliatio creaturæ, sempiternæ defectus est gloriæ. Quæ habet Pater, habet Filius, & quæ habet Pater & Filius, habet & Spiritus sanctus: quia tota simul Trinitas est unus Deus. Hanc autem fidem terrena sapientia non reperit, nec opinio humana persuasit, sed ipse unigenitus Filius docuit, ipse Spiritus sanctus instituit; de quo nihil est aliter, quàm de Patre & Filio sentiendum. Quia licet non sit Pater, non sit Filius, non tamen est à Patre Filióque divisus; & sicut propriam habet in Trinitate personam, ita unam habet in Patris & Filii Deitate substantiam, omnia implentem, omnia continentem, & cum Patre & Filio universa moderantem, in secula, Amen.

[a] id est sinistra.
Joan. 15.

SERMO

De Iejun. Pentec. Serm. I.

SERMO LXXVI.

DE IEIUNIO PENTECOSTES. I.

SYNOPSIS.

I. *Instituta esse autore Spiritu sancto jejunia, ut adversùs inimicos suos Christiani validiùs pugnarent.*
II. *Contra eum, qui liber est à carnalibus desideriis, inermem esse diabolum.*
III. *Post festa institutum esse jejunium, ut & illorum fructus permaneat, & negligens circa illa plectatur.*
IV. *Jejunii, cui comes est misericordia, maximam esse vim.*

Cap. I.

HOdiernam, Dilectissimi, festivitatem descensione sancti Spiritus consecratam sequitur, ut nostis, solenne jejunium, quod animis corporibúsque curandis salubriter institutum [1], devota nobis est observantia celebrandum. Repletis namque Apostolis virtute promissa, & in corda eorum Spiritu veritatis ingresso, non ambigimus inter cætera cælestis sacramenta doctrinæ, hanc spiritalis continentiæ disciplinam de Paracleti magisterio primitùs fuisse conceptam: ut sanctificatæ jejunio mentes conferendis sibi charismatibus fierent aptiores. Aderat quippè Christi discipulis protectio omnipotentis auxilii, & principibus nascentis Ecclesiæ tota Patris Filiique divinitas in præsentia sancti Spiritus præsidebat. Sed contra instantes imperus persequentium, contra minaces fremitus impiorum, non corporis fortitudine, nec carnis erat saturitate certandum: cùm hoc maximè hominis interiora corrumpat, quod exteriora delectat: & tantò fiat rationalis anima purgatior, quantò fuerit substantia carnis afflictior.

Ecclesiæ jejunia autore Spiritu sancto instituta.

Cap. II.

Hi itaque doctores, qui exemplis & traditionibus suis omnes Ecclesiæ filios imbuerunt, tyrocinium militiæ Christianæ sanctis jejuniis inchoarunt: ut contra spiritales nequitias pugnaturi, abstinentiæ arma caperent, quibus vitiorum incentiva truncarent. Invisibiles enim adversarii, & incorporales hostes non erunt contra nos validi, si nullis carnalibus desideriis fuerimus immersi. Cupiditas quidem nocendi in tentatore perpetua est, sed inermis atque inefficax erit, si nihil in nobis undè contra nos pugnet, invenerit. Quis autem hac fragili carne circumdatus, & in isto mortis corpore constitutus, etiam qui multùm validéque profecerit, ita jam de sua salute securus sit, ut ab omni se illecebrarum periculo credat alienum? Donet licet sanctis suis quotidianam gratia divina victoriam, non aufert tamen dimicandi materiam: quia & hoc ipsum de misericordia protegentis est, qui naturæ mutabili, ne de confecto prælio superbiret, semper voluit superesse quod vinceret.

Cap. III. Cur post festivitates jejunia.

Igitur post sanctæ dies lætitiæ, quos in honorem Domini à mortuis resurgentis, ac deindè in cœlos ascendentis, exegimus, póstque perceptum sancti Spiritus donum, salubriter & necessariè consuetudo est ordinata jejunii: ut si quid fortè inter ipsa festivitatum gaudia negligens libertas & licentia inordinata præsumsit, hoc religiosæ abstinentiæ censura castiget: quæ ob hoc quoque studiosiùs exequenda est, ut illa in nobis, quæ hac die Ecclesiæ divinitùs sunt collata, permaneant. Templum enim facti Spiritus sancti, & majore quàm unquam copia divini fluminis irrigati, nullis debemus concupiscentiis vinci, nullis vitiis possideri, ut virtutis habitaculum nulla sit contaminatione pollutum.

Major gratia.

Cap. IV.

Quod utique regente atque adiuvante Domino omnibus obtinere possibile est, si per jejunii purificationem, ac per misericordiæ largitatem studeamus, & peccatorum sordibus liberati, & charitatis fructibus esse fœcundi. Quicquid enim in cibos pauperum, in curationes debilium, in pretia captivorum, in quælibet opera pietatis impenditur, non minuitur, sed augetur; nec unquam apud Deum perire poterit, quod fidelis benignitas erogarit, dum quodcunque tribuit ad subsidium, id sibi recondit ad præmium. *Beati* enim *misericordes, quoniam ipsorum miserebitur Deus:* neque delictorum memoria erit, ubi testimonium pietatis adfuerit. Quartâ igitur & sextâ Feria jejunemus: Sabbato autem apud beatissimum Petrum Apostolum vigilias celebremus, cujus nos orationibus, & à spiritalibus inimicis & à corporeis hostibus confidimus liberari: Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

Matt. 5. 7.

Orant sancti pro nobis.

SERMO LXXVII.

DE IEIUNIO PENTECOSTES. II.

SYNOPSIS.

I. *Jejunium Pentecostes, de traditione Apostolica & institutione Spiritus sancti.*
II. *Quod discrimen inter fidelium jejunia, & jejunia infidelium.*
III. *Quale jejunium, quod non à Spiritu sancto procedit, & ex quo gloria quæritur humana.*
IV. *Ad Deum referendum esse jejunium, quia omnium desideriorum & operum bonorum autor est.*

Cap. I. Traditionis Apostolicę autoritas & unde agnoscatur.

DUbitandum non est, Dilectissimi, omnem observantiam eruditionis esse divi-

1. Vel hæc Leonis verba transcripsit Ecclesia in collecta, quæ primo Quadragesimæ sabbato legitur, vel jam tunc in usu erat illa collecta in Officiis Ecclesiasticis, undè hæc verba mutuatus sit autor noster. Ex alterutro colligitur, vel quo in pretio sit S. Leo in Ecclesia, vel quàm antiquæ sint collectæ, quibus hodie utitur Ecclesia in divinis Officiis.

De Ieiun. Pentec. Ser. II.

næ, & quicquid ab Ecclesia in consuetudinem est devotionis receptum, de traditione Apostolica & de sancti Spiritus prodire doctrina: qui nunc quoque cordibus fidelium suis præsidet institutis, ut ea omnes & obedienter custodiant, & sapienter intelligant. Nam cùm in die Pentecostes, quem à Pascha Domini quinquagesimum celebramus, promissus à Domino Spiritus sanctus expectantium mentes majori quàm unquam copia & clariore præsentia suæ majestatis impleverit, manifestissimè patet inter cætera Dei munera, jejuniorum quoque gratiam, quæ hodiernam festivitatem indivisa subsequitur, tunc fuisse donatam: ut sicut fuit concupiscentia initium peccatorum, ita sit continentia origo virtutum.

Jejunia Deo autore instituta.

Cap. II. In exercendo autem hoc Dei munere, non ideò segniores esse debemus, quia & Judæi & hæretici sæpè ab edendi libertate se continent, & apud ipsos paganos sunt quædam vana jejunia. Aliud enim agit sub veritate ratio, aliud sub falsitate deceptio. Apud nos fides etiam sanctificat manducantem; apud illos infidelitas polluit jejunantem. Unde quia extra Ecclesiam Catholicam nihil est integrum, nihil castum, dicente Apostolo: *Omne quod non est ex fide, peccatum est;* cùm divisis ab unitate corporis Christi nulla similitudine comparamur, nulla communione miscemur: quod utique nobis saluberrimum maximúmque jejunium est. Ad virtutem enim continentiæ nihil priùs pertinet, quàm ab erroribus abstinere: quia tunc demum benè ambulatur, cùm per viam veritatis inceditur. Nam quia angusta & ardua declinantes, proclivia & lata sectando, citò in perditionem deveniunt, MELIOR est gradus lentior per iter rectum, quàm velocitas festina per devium.

An & qualia sint infidelium bona opera.

Rom. 14. 23.

Cap. III. Agnoscat ergo Catholicus Christianus sanctitatem jejunii sui, quod etiam inter maximas largitates sterilissimum erit, nisi de sancti Spiritus rigatione processerit. Cùm enim dicat Apostolus, nullas sibi virtutes sine charitate prodesse, idémque dicat, charitatem Dei diffusam esse in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis: cavendum est, ne bona quæ facere sine bonitate non possumus, elatione perdamus. NAM OMNI se meritò laude dispoliat, qui de studiis industriæ suæ in se magis quàm in Domino gloriatur: cùm beatus David doceat in sanctorum operibus Deum esse laudandum, dicens: *Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israël ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ:* & iterum, *Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in justitia tua exaltabuntur, quoniam gloria virtutis eorum es tu.*

Sterile jejunium unde? 1. Cor. 13. 1. Rom. 5. 5.

1. Cor. 1. 31. 2. Cor. 10. 17. Jer. 9. 23. Ps. 67. 36. Ps. 88. 17.

Cap. IV. Et ideò, Dilectissimi, secundùm eruditionem Spiritus sancti, per quem Ecclesiæ Dei omnium virtutum collata sunt dona, suscipiamus alacri fide solenne jejunium: & in mandatis, quæ poterimus efficere, contineamus nos ab inflatione jactantiæ, ad Dei gloriam cuncta referentes, qui & bonarum est inspirator voluntatum, & bonarum est autor actionum, dicente Domino: *Sic luceat lumen vestrum coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & magnificent patrem vestrum, qui in cœlis est:* Qui vivit & regnat, Per omnia secula seculorum, Amen.

Spiritus sanctus omniũ origo virtutũ, inspirator voluntatũ, autor actionum.

Matt. 5. 16.

SERMO LXXVIII.

DE IEIUNIO PENTECOSTES. III.

SYNOPSIS.

Ita jejunandum esse ut quod subtrahitur mensis, impendatur charitati, quæ jejunio præcellit.

De Ieiun. Pentec. Ser. III.

SAnctarum solennitatum, Dilectissimi, ordine celebrato, & spiritalis lætitiæ devotione completa, oportet nos ad salubritatem recurrere parcitatis, remediúmque jejunii & exercendis mentibus & castigandis adhibere corporibus: ut quia nos satis de hoc & divina monita & propria experimenta docuerunt, primùm per sacratissimorum dierum decursum divinæ pietati gratias referamus, tùm sanctas continentiæ delicias appetentes, aliquantulùm nobis de terrenorum ciborum abundantia subtrahamus: ita ut proficiat eleemosynis, quod non impenditur mensis. Tunc enim demum ad animæ curationem proficit medicina jejunii, cùm abstinentia jejunantis esuriem reficit indigentis. Quia ergo scimus apud misericordem Deum jejuniis præcellere eleemosynæ largitatem, dicente ipso Domino: *Date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis:* si animas nostras à peccatorum sordibus cupimus emundari, eleemosynam pauperibus non negemus, ut in die retributionis ad promerendam Dei misericordiam, misericordiæ operibus adjuvemur, Per Christum Dominum nostrum, Amen.

Eleemosynæ præstat jejunio.

Luc. 11. 41.

SERMO LXXIX.

DE IEIUNIO PENTECOSTES. IV.

SYNOPSIS.

I. *Peccati caussam fuisse gulam, ideò abstinentiâ esse conterendum.*

II. *Tanto magis sapere interiorem hominem, quanto magis exterior à sensuum illecebris se continet.*

III. *Post indulgentiæ tempora, ad jejunia recurrendum ut negligentia vel castigetur vel non obrepat.*

IV. *Per jejunium & bona opera mundari hominem à peccatis.*

Cap. I. INter omnia, Dilectissimi, Apostolicæ instituta doctrinæ, quæ ex divinæ eruditionis [a] fonte manarunt, dubium non est, influen-

[a] al. institutionis.

De Jejun. Pentec. Ser. IV.

te in Ecclesiæ principes Spiritu sancto, hanc primùm ab eis observantiam fuisse conceptam, ut sancti observatione jejunii, omnium virtutum regulas inchoarent: quia multum ad præcepta Dei exequenda prodesset, si Christiana militia contra incentiva omnia vitiorum, continentiæ se sanctificatione muniret. Cùm enim per illecebram cibi irrepserit prima caussa peccati, quo salubriore Dei munere utitur redemta libertas, quàm ut noverit abstinere concessis, quæ frænare se nescivit à vetitis? *Omnis quidem creatura Dei bona est, & nihil est abjiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur*; sed non ad hoc creati sumus, ut fœda & impudenti aviditate omnes mundi copias expetamus, tanquam quod licet sumi, non liceat prætermitti.

Jejuniorum quanta vis. — *1. Tim. 4. 4.*

Cap. II. Laudetur Deus, qui hominum usui tam multa donavit; sed AGNOSCAT rationalis animus, majores delicias menti datas esse quàm carni. Et cùm audit sibi per Spiritum sanctum dici: *Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere*: intelligat sibi contra omnia quæ sensibus corporeis blandiuntur, temperantiæ sectandam esse virtutem, per quam, dum exterioris hominis voluptas minuitur, sapientia interioris augetur. Non enim idem vigor cordis est sub onere cibi, qui sub levitate jejunii; nec eundem sensum potest satietas generare, quem parcitas. QUIA CùM caro concupiscens adversus spiritum spiritali cupiditate superatur, libera obtinetur sanitas & sana libertas: ut & caro mentis judicio, & mens Dei regatur auxilio.

Eccl. 18. 30. — *Galat. 5. 17.* — *Sanitas & libertas per spiritalis cupiditatis victoriam.*

Cap. III. Ad hanc ergo utilitatem nos, Dilectissimi, præsens tempus invitat, ut à resurrectione Domini usque ad adventum Spiritus sancti, quinquaginta diebus emensis, quos in lætitia præcipuæ festivitatis exegimus, ad jejuniorum remedia recurramus: ne fortè per occasionem licentiæ blandioris, aliquas negligentiæ culpas delectabilium usus inciderit. Terra enim carnis nostræ, nisi assiduis fuerit subacta culturis, citò de segni ocio spinas tribulósque producit, & partu degeneri dabit fructum non horreis inferendum, sed ignibus concremandum, dicente Domino: *Omnis plantatio, quam non plantavit pater meus cælestis, eradicabitur.* Custodienda igitur nobis omnium germinum seminúmque generositas, quam ex summi agricolæ plantatione concepimus, & vigili solicitudine providendum, ne Dei munera aliqua invidentis inimici fraude violentur, & in paradiso virtutum concrescat silva vitiorum.

Caro nostra jugiter castiganda. — *Matth. 5. 13.*

Cap. IV. Ad declinandum autem hoc malum, nihil est potentius eleemosynis atque jejuniis, dum & carnales cupiditates continentia necat, & desideriorum spiritalium fructus misericordiæ cultura a multiplicat. Unde charitatem vestram solenniter admonemus, ut per castigationem corporis, & per opera pietatis, mundari ab omnium peccatorum sorde cupientes, quartâ & sextâ Feria jejunemus; Sabbato autem apud beatissimum Petrum Apostolum vigilias celebremus: cujus meritis & orationibus ita nos per omnia credimus adjuvandos, ut misericordia Dei & jejuniis nostris adsit & votis, Per Christum Dominum nostrum, Amen.

a ed. cura.

In Nat. Apost. Petri et Pauli. Sanctorum meritis & orationibus adjuvamur.

SERMO LXXX.

IN NATALI APOSTOLORUM PETRI ET PAULI.

SYNOPSIS.

I. *Quantùm Roma gloria per Religionem, Apostolorum ministerio, creverit.*

II. *Quomodo Romanum imperium Christi imperio servierit.*

III. *Cur Roma primaria Ecclesiæ sedes constituta sit?*

IV. *Quanta Petri fortitudo & charitas Romam ingredientis.*

V. *Qui Petri labores antequam Romam veniret.*

VI. *Petrum, & Paulum Petro consociatum, duo præclara divini seminis esse germina.*

VII. *In Petro & Paulo an aliquid diversum?*

Cap. I. OMnium quidem sanctarum solennitatum, Dilectissimi, totus mundus est particeps, & unius fidei pietas exigit, ut quicquid pro salute universorum gestum recolitur, communibus ubique gaudiis celebretur. Veruntamen hodierna festivitas præter illam reverentiam, quam toto terrarum orbe promeruit, speciali & propria nostræ urbis exultatione veneranda est: ut ubi præcipuorum Apostolorum glorificatus est exitus, ibi in die martyrii eorum 1 sit lætitiæ principatus. Isti

Præcipui duo Apostoli.

1. *In die Martyrii eorum*) Quo die, quóve mense agonem suum complevetint Apostoli Petrus & Paulus, & quonam similiter Martyrii eorum memoria solenni festivitate olim coleretur in Ecclesia, sunt qui ex hodiernis Ecclesiæ fastis & consuetudine decerni nolint Nullus enim, inquiunt, testis est admodùm antiquus, qui illum diem III. Cal. Julii assignet. Vetustissimum autem autorem habemus, Leonique ipsi æqualem, qui solennitatem depositionis Apostolorum octavo die ante Calendas Martias celebratam fuisse commemorat. Is est Polemeus Silvius, cujus laterculum sacra prophanáque festa plura continentem, penes se integrum fuisse testatur Joannes Bollandus in præfatione generali in Vitas SS. cap. 4 § 3. cujus laterculi specimen eodem loco editum docet nos, depositionem Apostolorum, non 29 Junii. ut nunc fit, sed 22. Februarii celebratam fuisse in Ecclesia Romana. Ita enim habet: VIII. (Cal. Mart.) DEPOSITIO SS. PETRI AT PAULI. Romæ scripsit, si codici fides, Silvius ille. Sed & Leonis nostri ætate, imperantibus Theodosio juniore & Valentiniano, Posthumiano & Zenone vv. cc. Coss. id est, anno Christi 448. suúmque anno sequenti perfecit laterculum, Asterio Consule, hoc est, anno 449. Verùm difficile est ut propter unicum incertæ fidei Codicem contra omnia eamus, seu Calendaria, seu Martyrologia, seu alia hujusmodi Ecclesiæ veteris monumenta, quæ hactenus lucem viderunt; qualia sunt Sacramentarium S. Gregorii magni, Ordo Romanus, ipsum S. Hieronymi Lectionarium omnium antiquissimum: in his enim omnibus SS. Petri & Pauli depositio seu Natale III. die ante Calendas Julias assignatur. Imó & in vetustissima membrana seu Martyrologio, quod è schedis Heriberti Rosvveydi Bollandus ipse obtulerat Ægidio Bucherio, quódque iste suo comment. in Victorii Canonem inseruit, disertis verbis *Octavo Calendas Martii* non depositio

Apostolorum Petri & Pauli, sed *Natale Petri de Cathedra* legitur: & III. Calendas Julii assignatur dies Martyrii Apostolorum in hunc modum. *III. Cal. Julii, Petri in Catacumbas & Pauli Ostiense.* Certè cùm isti laterculi invicem de antiquitate certent, longè major ei fides debetur, cui suffragantur & antiqua omnia Ecclesiæ monumenta & autorum omnium consensus, quàm alteri, qui solus novellam suggerit opinionem, & in quem facile est mendum irrepsisse.

enim sunt viri, per quos tibi Evangelium Christi, Roma, resplenduit, & quæ eras magistra erroris, facta es discipula veritatis. Isti sunt patres tui verique pastores, qui te regnis cœlestibus inserendam multò meliùs multóque feliciùs condiderunt, quàm illi quorum studio prima mœnium tuorum fundamenta locata sunt: ex quibus is, qui tibi nomen dedit, fraterna te cæde fœdavit. Isti sunt, qui te ad hanc gloriam provexerunt, ut gens sancta, populus electus, civitas sacerdotalis & regia, per sacram beati Petri Sedem caput Orbis effecta, latiùs præsideres religione divina, quàm dominatione terrena. Quamvis enim multis aucta victoriis, jus Imperii tui terra marique protuleris, minus tamen est, quod tibi bellicus labor subdidit, quàm quod pax Christiana subjecit.

Petrus & Paulus Patres & Pastores Ecclesiæ urbis Romæ.

1. Petr. 2. 9.

CAP. II. Misericordia Dei homini nunquam negata.

Deus namque bonus, & justus, & omnipotens, qui misericordiam suam humano generi nunquam negavit, omnésque in commune mortales ad cognitionem sui abundantissimis semper beneficiis erudivit, voluntariam errantium cæcitatem, & proclivem in deteriora nequitiam, secretiori consilio & altiori pietate miseratus est, mittendo Verbum suum æquale sibi atque coæternum. Quod caro factum ita divinam naturam naturæ univit humanæ, ut illius ad infima inclinatio, nostra fieret ad summa provectio. Ut autem hujus inenarrabilis gratiæ per totum mundum diffunderetur effectus, Romanum regnum divina providentia præparavit: cujus ad eos limites incrementa perducta sunt, quibus cunctarum undique gentium vicina & contigua esset universitas. Disposito namque divinitùs operi maximè congruebat, ut multa regna uno confœderarentur imperio, & citò pervios haberet populos prædicatio generalis, quos unius teneret regimen civitatis. Hæc autem civitas ignorans suæ provectionis autorem, cùm penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium serviebat erroribus; & magnam sibi videbatur assumsisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem. Undè quantùm erat per diabolum tenaciùs illigata, tantum per Christum est mirabiliùs absoluta.

Imperium servit Ecclesiæ.

Romanorum superstitio.

CAP. III. Nam cùm duodecim Apostoli, accepta per Spiritum sanctum omnium locutione linguarum, imbuendum Evangelio mundum, distributis sibi terrarum partibus, suscepissent, beatissimus Petrus princeps Apostolici ordinis, ad arcem Romani destinatur imperii: ut lux veritatis, quæ in omnium gentium revelabatur salutem, efficaciùs se ab ipso capite per totum mundi corpus effunderet. Cujus autem nationis homines in hac tunc urbe non essent? aut quæ usquam gentes ignorarent, quod Roma didicisset? Hîc colluctantes [a] philosophiæ opiniones, hîc dissolvendæ erant terrenæ sapientiæ vanitates, hîc confutandus dæmonum cultus, hîc omnium sacrificiorum [b] impietas destruenda, ubi diligentissima superstitione habebatur collectum, quicquid usquam fuerat vanis erroribus institutum.

a Ita MSS. tres al. in ed. conculcandæ.

b Ita MSS. Codd 4. al. ed. sacrilegiorum.

CAP. IV. Ad hanc ergo urbem tu, beatissime Petre Apostole, venire non metuis, & consorte gloriæ tuæ Paulo Apostolo aliarum adhuc Ecclesiarum ordinationibus occupato, sylvam istam frementium bestiarum, & turbulentissimæ profunditatis oceanum, constantior quàm cùm suprà mare gradereris, ingrederis. Nec mundi dominam times Romam, qui in Cayphæ domo expaveras sacerdotis ancillam. Nunquid aut judicio Pilati aut sævitiâ Judæorum minor erat vel in Claudio potestas, vel in Nerone crudelitas? Vincebat ergo materiam formidinis vis amoris; nec æstimabas terrori cedendum, dùm horum saluti consulis, quos susceperas diligendos [1]. Hunc autem intrepidæ charitatis affectum jam tunc profectò conceperas, quando professio tui amoris in Dominum trinæ interrogationis est solidata mysterio. Nec aliud ab hac mentis tuæ intentione quæsitum est, quàm ut pascendis ejus, quem diligeres, ovibus, cibum, quo ipse eras opimatus, impenderes.

Paulus gloriæ Petri consors.

Matth. 14. 25.

Matth. 26. 70.

Petrus sub Claudio Romam venit, sub Nerone moritur.

1.

Joan. 21. 15.

Pascere debent Pastores.

CAP. V. Augebant quoque fiduciam tuam tot signa miraculorum, tot dona charismatum atque experimenta virtutum. Jam populos, qui ex circumcisione crediderant, erudieras; jam Antiochenam Ecclesiam, ubi primùm Christiani nominis dignitas est orta, fundaveras; jam Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam [2], atque Bithyniam legibus Evangelicæ prædicationis impleveras; nec aut du-

Act. 11. 26.

1. *Diligendos*] Fortè meliùs legeremus *dirigendos*: vel literulam tamen sine MS Cod. autoritate immutare, religio fuit Canisii & Surii ed. & MS. Vict. habent *alendos*: quod & ad vulg. ed. marginem appositum est.

2 *Asiam*) Hæc vox desideratur in Codd MSS. Thuaneo, Corbiensi, Oxoniensi & Sammaglotiano. Undè meritò additam esse suspicamur, translatámque huc ex initio Epistolæ primæ beati Petri Apostoli; ubi quatuor illis Provinciis hic enumeratis adjungitur Asia, vel ex Hieronymi libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, in Petro, undè hæc mutuatus esse videtur Leo noster. Quicquid sit de aliis, potuit hæc ejus esse sententia ex Ecclesiæ forsitan Romanæ traditione hausta, Evangelium Asianis à Petro non fuisse prædicatum. Et reverà Paulo Apostolo debere videntur Asianæ Ecclesiæ fidei suæ semina, cum ex una parte de seipso hoc testetur Apostolus: *Sic autem prædicavi Evangelium hoc, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem; sed, sicut scriptum est: Quibus non est annunciatum de eo, videbunt, & qui non audierunt, intelligent. Propter quod & impediebar plurimùm venire ad vos, & prohibitus sum usque adhuc.* Ex altera verò parte testis est S. Irenæus lib. 3. cap. 3. ab illo gentium magistro fundatam esse Ephesi Ecclesiam totius Provinciæ præcipuam, à Joanne postmodùm curatam. Plurimas certè ibidem Ecclesias fundatas esse ab eodem Apostolo facilè persuadent ea quæ à S. Luca in Actis Apostolorum referuntur, de peragratis à Paulo diversis Asiæ Provinciis, de triennali ejusdem illic mora & prædicatione. Liber hîc Gregorii magni locum adducere ex Homil. 17. in Evang *In illo*, inquit, *tanto examine.. unusquisque quid sit operatus ostendetur Ibi Petrus cum Judæa conversa, quam post se traxit, apparebit. Ibi Paulus conversum, ut ita dixerim, mundum ducens. Ibi Andræas post se Achajam. Ibi Joannes Asiam, Thomas Indiam in conspectum sui judicis conversam ducet, &c.*

bius de provectu operis, aut de ſpatio tuæ ignarus ætatis, trophæum Crucis Chriſti Romanis arcibus inſerebas, quò te divinis prærordinationibus anteibant, & honor poteſtatis, & gloria paſſionis.

Cap. VI. *Act. 9. 15.* Paulus Petro conſociatus ſub Nerone.

Ad quam beatus coapoſtolus tuus, vas electionis, & ſpecialis magiſter gentium Paulus occurrens, eodem tibi conſociatus eſt tempore, quo jam omnis innocentia, omnis pudor, omniſque libertas, ſub Neronis laborabat imperio. Cujus furor per omnium vitiorum inflammatus exceſſum, in hunc eum uſque torrentem ſuæ præcipitavit inſaniæ, ut primus nomini Chriſtiano atrocitatem generàlis perſecutionis inferret, quaſi per Sanctorum neces gràtia Dei poſſet extingui: cujus hoc ipſum erat maximum lucrum, ut contentus vitæ hujus occiduæ, perceptio fieret felicitatis æternæ. *Precioſa* ergo *in conſpectu Domini mors ſanctorum ejus:* nec ullo crudelitatis genere deſtrui poteſt ſacramento Crucis Chriſti fundata religio. Non minuitur perſecutionibus Eccleſia, ſed augetur; & ſemper Dominicus ager ſegete ditiori veſtitur, dum grana, quæ ſingula cadunt, multiplicata naſcuntur. Undè duo iſta præclara divini ſeminis germina in quantam ſobolem pullularint, beatorum millia Martyrum proteſtantur: quæ Apoſtolicorum æmula triumphorum, urbem noſtram purpuratis & longè latéque rutilantibus populis ambierunt, & quaſi ex multarum honore gemmarum conſerto uno diademate coronarunt.

Nero primus perſecutor Chriſtianorum.

Pſ. 115. 15.

Perſecutionum utilitas.

Cap. VII.

De quo præſidio, Dilectiſſimi, divinitùs nobis ad exemplum patientiæ & confirmationem fidei præparato, univerſaliter quidem in omnium ſanctorum commemoratione lætandum eſt, ſed in horum excellentia patrum meritò eſt exultantiùs gloriandum, quos gratia Dei in tantum apicem inter omnia Eccleſiæ membra provexit, ut eos in corpore, cui caput eſt Chriſtus, quaſi geminum conſtrueret a lumen oculorum. De quorum meritis atque virtutibus, quæ omnem loquendi ſuperant facultatem, nihil diverſum, nihil debemus ſentire diſcretum: quia illos & electio pares, & labor ſimiles, & finis fecit æquales [1]. Sicut autem & nos experti ſumus, & noſtri probavêre majores, credimus atque confidimus, inter omnes labores iſtius vitæ, ad obtinendam miſericordiam Dei, ſemper nos ſpecialium patronorum orationibus adjuvandos: ut quantùm propriis peccatis deprimimur, tantùm Apoſtolicis meritis erigamur, Per Dominum noſtrum Jesum Christum, cui eſt cum Patre & ſancto Spiritu eadem poteſtas, una divinitas in ſecula ſeculorum, Amen.

Epheſ. 1. 22. a *Ita MSS. Codd. 5. vulg.* conſtitueret.

Petrus & Paulus geminus oculus Eccleſiæ, alter alteri æqualis.

1.

1. *Æquales*] His verbis clauditur Sermo iſte in MSS. Corb. Thua. & Sammagloriano, deſiderantúrque ſubſequentia verba ad finem uſque. Ex quibus conjiciat nonnemo vel hæc addita eſſe pro uſu alicujus Eccleſiæ, cujus *ſpeciales patroni* erant, ut ibi legitur, Apoſtoli Petrus & Paulus. Hoc enim uſitatiſſimum eſſe non ignorant, qui evolvendis antiquis lectionariis aſſuevere, vel, ſi Leonis ſunt, hac parte minutum eſſe ſermonem in Codicibus ad illarum Eccleſiarum uſum ſcriptis, quæ Apoſtolos iſtos pro *ſpecialibus patronis* non habebant.

MONITUM.

SEquitur in omnibus, quæ hucuſque prodierant, editionibus *Sermo II. in Natali Apoſtolorum Petri & Pauli*, cujus initium eſt: *Exultemus in Domino*, &c. quem ideò à noſtra removimus, quia exceptis exordio, quod Leonis proculdubio non eſt, & quinque circiter lineis, quæ deſumtæ ſunt ex Sermone II. in Anniverſario Aſſumtionis, reliqua ex Sermone III. in Anniverſario ejuſdem tranſcripta ſunt. Locum tamen ei dabimus in Appendicula. In unico MS. Cod. qui Regiæ bibliothecæ eſt, inventus eſt à nobis hic Sermo, quem ad uſum alicujus Eccleſiæ particularis compactum eſſe, indè manifeſtum eſt quod in ea exordii parte, ubi legimus: *Beatum Petrum huic civitati dignatus eſt prærogare*, habetur in MS. Cod. *Urbi Romæ dignatus eſt*; quæ mutatio indicat eum Romæ lectum non eſſe.

SERMO LXXXI.

IN OCTAVA APOSTOLORUM PETRI ET PAULI. [1]

1.

SYNOPSIS.

I. *Romanos Circenſibus ludis deditos periculosè beneficiorum Dei oblitos.*

II. *Romæ liberationem à Barbaris non ſtellarum effectum, ſed Dei eſſe donum grato animo recolendum.*

Cap. I. Solemnitas in gratiarum actionem indicta.

RElligioſam devotionem, Dilectiſſimi, qua ob diem caſtigationis & liberationis noſtræ, cunctus fidelium populus ad agendas

1. *In Octava Apoſtolorum Petri & Pauli.*) Ad Attilanam cladem, quæ dicuntur in hoc Sermone referenda eſſe cenſet Card. Baronius ad an. 452. & 455. De direptione Vvandalica potiùs intelligenda eſſe, nonnulla Sermonis verba perſuadent. Significat enim conſueviſſe populum, ſuperioribus ſcilicet annis, confluere ad gratias Deo agendas, *ob diem caſtigationis & liberationis.* Dolet Romanos, *nec de correptione compungi, nec de remiſſione lætari.* Eiſdem objicit vocem hanc propheticam: *Flagellaſti eos, & non doluerunt; Caſtigaſti, & noluerunt accipere diſciplinam*, miſericordiæ Dei imputat quod *corda furentium barbarorum mitigare dignatus eſt*. Quæ omnia magis vaſtitati Romanæ urbi à Vvandalis illatæ convenire videntur, quàm irruptioni Attilæ, à quo urbs nihil damni paſſa eſt, Barbaro, antequam illuc irrumperet, divinitùs mitigato. Sed hæc clariùs adhuc elucent, ex his capitis 1. verbis: *Quis hanc urbem*, inquit, *reformavit ſaluti? Quis à captivitate eruit? quis à cæde defendit?* Hæc, inquam, claré innuunt de urbe à Vvandalis occupata Leonis ſermonem eſſe explicandum. Nemo enim ſaluti reſtituitur, nemo eruitur à captivitate, qui non in hoſtium fuerit poteſtate, & cujus ſalus in ſummum diſcrimen adducta non fuerit. Denique quod à cæde defenſam commemorat civitatem, omninò congruit Miſcellæ hiſtoriæ narrationi, quæ ita habet: Genſericus continuò vacuam præſidio civitatem capit, & occurſu Leonis Papæ mitigatus, ab incendio, cædibus atque ſuppliciis urbem immunem ſervavit. Porrò Sermonem ipſum in Octava Apoſtolorum dictum fuiſſe à Leone noſtro ſolus titulus indicat; de cujus veritate propter penuriam Codd. MSS inquirere non licuit: unicus enim Victorinus, iſque admodùm recens affuit nobis. Si ſola Leonis verba attendas, unum clarum eſt, habitum eſſe Sermonem hunc paulò poſt ſolennitatem publicæ ſupplicationis ad S. Petrum indictæ in gratiarum actionem pro liberata urbe ab exercitu hoſtili. Alio autem tempore, quàm qui vel Feſto, vel Octavæ Apoſtolorum dicatus eſt concionem iſtam habitam eſſe à Pontifice noſtro, hinc probari poſſe videtur, quod tunc ludi Circenſes in urbe celebrabantur. quod tertio Calendas Martias ſolitos eſſe dari ex Ovidii 2. Faſtorum eruit Jul. Cæſ. Bulengerius lib. de Circo Rom. & Circenſibus ludis c. 1. Aliis etiam diebus Circenſes ludi notantur in Calendario Romano ab Aldis & ab aliis edito ex Maffeiano marmore, ſed non vel III. Cal. Julii, in quo Feſtum Apoſtolorum occurrit, vel pridie Nonas ejuſdem menſis, in quo Octava. Huic enim ſoli Apollinares ludi aſſignati leguntur.

In Oct. Apost. Petri et Pauli.

Deo gratias confluebat, penè ab omnibus proximè fuisse neglectam, ipsa paucorum, qui adfuerunt raritas demonstravit: & cordi meo multum tristitiæ intulit, & plurimum timoris incussit. Magnum enim periculum est, esse homines ingratos Deo, & per oblivionem beneficiorum ejus, nec de correptione compungi, nec de remissione lætari. Vereor igitur, Dilectissimi, ne vox illa prophetica tales increpasse videatur, quæ dicit: *Flagellasti eos, & non doluerunt; castigasti eos; & noluerunt accipere disciplinam.* Quæ enim in eis correctio ostenditur, in quibus tanta aversio reperitur? Pudet dicere, sed necesse est non tacere: plus impenditur dæmoniis, quàm Apostolis, & majorem obtinent frequentiam insana spectacula, quàm beata martyria. Quis hanc urbem reformavit saluti? quis à captivitate eruit? quis à cæde defendit? ludus Circensium, an cura Sanctorum? quorum utique precibus divinæ censuræ flexa sententia est, ut qui merebamur iram, servaremur ad veniam.

Ingratitudo quàm perniciosa.

Jerem. 5. 3.

Cap. II. Luc. 17. 14.

Tangat, obsecro, Dilectissimi, cor vestrum illa sententia Salvatoris, qui cùm decem leprosos misericordiæ virtute mundasset, unum tantùm dixit ex eis ad agendas gratias revertisse: significans videlicet de ingratis, quòd huic pietatis officio, etiam si corporis assecuti sunt sanitatem, non tamen sine animi impietate defuerunt. Ne ergo ista ingratorum nota etiam vobis, Dilectissimi, possit ascribi, revertimini ad Dominum intelligentes mirabilia, quæ in nobis dignatus est operari, & liberationem nostram, non sicut opinantur impii, stellarum effectibus, sed ineffabili omnipotentis Dei misericordiæ deputantes, qui corda furentium Barbarorum mitigare dignatus est. Ad tanti vos beneficii memoriam toto fidei vigore conferte. Gravis negligentia majore satisfactione curanda est. Ad emendationem nostram utamur lenitate parcentis: ut beatus Petrus, & omnes Sancti, qui nobis in multis tribulationibus adfuerunt, obsecrationes nostras pro vobis apud misericordem Deum juvare dignentur, Per Christum Dominum nostrum, Amen.

Gentiles liberationem urbis stellis tribuunt.

Sanctorum auxilia.

MONITUM.

De sequenti Sermone.

Sermo iste utrùm habitus sit in festo septem Fratrum Martyrum Machabæorum, an verò in festo septem Fratrum Filiorum S. Felicitatis Martyris, id est, Januarii, Felicis, Philippi, Sylvani, Alexandri, Vitalis, & Martialis, qui tempore Antonini Imperatoris martyrio coronati sunt, erit fortasse, qui dubitet, si oculos à titulo paulisper averterit, cujus fidem, ut & aliorum hujusmodi, in suspicionem adducere, nefas non est apud eruditos. Et si verò horum celebris Romæ memoria ex antiquo fuerit, quoniam ipsam Urbem suo agone nobilitaverant, priorum tamen, id est, Machabæorum triumpho consecratum fuisse hunc Sermonem existimamus: tum quia ex sacris Scripturis recitatam commemorat Martyrii illorum historiam: *Caussam,* inquit, *solennitatis hodiernæ, dilectissimi, plenissimè sacræ historiæ lectione didicistis:* tum quia non Imperatoris vel Præfecti Romani crudelitati tribuit tale martyrium, *sed sævissimi Regis impietati,* nempè Antiochi.

Porrò huic Martyrum solennitati aliud festum subjunctum fuisse indicat S. Leo, *Natalem* scilicet, ut ait, seu dedicationem *Ecclesiæ*, cujus consecratione *antiquam festivitatem geminatam esse* inferiùs asserit. Sed cujus ecclesiæ natalis, & cujus consecrationis solennitas ista esset, nec ipse aperit, nec quisquam post ipsum inquirere fategit. Quod videlicet, ut opinor, pro certo habuerint omnes de decatione Basilicæ S. Petri ad Vincula istud esse intelligendum, cum etiamnum hodie una sit dedicationis istius & martyrii Machabæorum festivitas Kalendis Augustis affixa.

Huic autem sententiæ accedere nequaquam possumus. Nam Basilica S. Petri ad Vincula, ab Eudoxia Valentiniani Augusti uxore ædificata est in monte Exquilino, unde & Titulus Eudoxiæ dictus est, quod minimè concinit his, quæ de loco isto à Leone dicuntur. Si quidem manifestum est non à fœmina, sed ab homine exstructam esse Basilicam: cujus consecrationis memoria tunc agebatur: *Magnificus,* inquit, *structor parietum &c.* Deinde in eum qui Basilicam, de qua inquirimus, erexit ea omnia convenire debent, quæ Leo edisserit: ut scilicet 1. ipse suis sumtibus & munificentiâ ædem ædificari jusserit: *Magnificus structor parietum &c. habitando quod condidit.* 2. ut eam ipse consecraverit seu dedicaverit ecclesiam: *Qui hoc die antiquam festivitatem, hujus loci consecratione geminavit.* 3. ut animarum idem curam habuerit: *Sed magnificentior ædificator animarum:* imò & docendi munere in urbe Roma, ac proindè Episcopi, perfunctus fuerit: *faciendo quod docuit.* 4. ut is fuerit, cujus memoriam justo honore venerari possent Romani, & Martyrum solennitati subjungere: *Non solum,* inquit, *Martyres ac Martyrum Matrem, sed etiam illius memoriam justo honore veneramini, qui hoc die antiquam festivitatem hujus loci consecratione geminavit.* 5. denique, ut Leoni coævus fuerit, & in oculis eorum, quos alloquebatur, pietatis opera ediderit ex quorum memoria, non minùs quàm ex templi, quod cernebant, conspectu, ad virtutis profectum accendi possent: sensus est enim horum verborum: *Omnia ergo, Dilectissimi, quæ oculis cernitis, & mente meministis, ad profectum vestræ ædificationis assumite &c.* Hæc autem omnia in Eudoxiam cadere non possunt: necesse est porrò in aliquem ex Pontificibus Romanis, ad quos unicè pertinebat Ecclesias in urbe dedicare, animarúmque in ea doctores atque ædificatores agere. Facile quidem de Cœlestino Papa ista dici queunt; qui nimirum sanctitate conspicuus fuit, & Basilicam Julii fecisse legitur. Verùm pronior sum, ut illa ad Sixtum III. Leonis nostri ultimum decessorem referam. Primùm enim manifestum est Ecclesiam, cujus dedicationis festus tunc dies agebatur, unam aliquam fuisse è præcipuis Romanæ urbis Basilicis; cujus Encænia ab universa plebe Romana tanta celebritate, tantâ *festivitatis magnificentiâ, tam conspiranti studio & devoto animo*, tanto populi concursu recolebantur; talis erat procul dubio Basilica S. Mariæ Majoris, quæ & S. Mariæ ad Nives, & ad Præsepe, & Liberii Basilica dicitur. Hanc autem à Sixto Papa III. denuò extructam fuisse & consecratam, testatur liber de Romanis Pontificibus, & Adrianus Papa in Epistola ad Carolum Magnum: *Hic fecit Basilicam S. Mariæ Matris Domini, quæ ab antiquis Liberii cognominabatur*, inquit liber ille in Sixto tertio. De quo ita Adrianus: *Sixtus Papa, Cælestini successor fecit Basilicam sanctæ Dei genitricis Mariæ, cognomento Majorem, quæ & apud Præsepe dicitur.* De qua Basilica

mira sunt quæ referuntur à Petro Cluniacensi, Bæda, & iis autoribus, qui de septem Urbis Ecclesiis scripserunt. Deindè facilè credi potest Leo in Sixti laudes erupisse ex occasione solennitatis, quoniam ab illo fuerat educatus, ei semper adhæserat ut ejus Diaconus, eidem proximè successerat, ut cui in administrandis rebus Ecclesiasticis egregiam navarat operam, cujus etiam recentior omnium erat memoria. Denique & ipse tanquam sanctitatis laude præclarus inter vindicatos cœlites Ecclesiasticis tabulis inscriptus reperitur XXVIII. die Martii: ut meritò *illius memoriam justo honore venerandam* dixerit sanctus Pontifex.

Unum est quod objici possit, nempè Dedicationis S. Mariæ solennitatem alio die peragi, nempè Nonis Augusti, nullámque è contrà Kalendis Augusti ascriptam esse solennitatem dedicationis in hodierno Martyrologio Romano, nisi S. Petri ad Vincula. Sed quid mirum si per tot annorum decursum multa immutata esse reperiantur in ecclesiasticis hujusmodi tabulis; quarum etiam fides non usquequaque certa est & indubitata. Cæterùm cùm antiquissima illa Basilica sæpiùs propter vetustatem de novo suscitari, ac denuò consecrari indiguerit, sicut consuetudo poscebat ut ultimæ ejus consecrationis dies inter festa haberetur, ita par erat, ut primæ constructionis & consecrationis illius memoria non periret, quæ plurimis videlicet insignibúsque miraculis toto orbe celebris evaserat. Ob eam, ut opinor, rationem illius dedicationis solennitas, quæ à Sixto peracta fuerat, à primo die Augusti ad quintum translata est: ut gemina solennitas in unam coalesceret, nec festorum dierum numerus cum publicæ rei incommodo excresceret. Præsertímque id decuit fieri ob aliam S. Petri ad Vincula dedicationem, cujus solennitas eâdem prima die Augusti celebranda occurrit.

SERMO LXXXII.

IN NATALI SANCTORUM SEPTEM fratrum Martyrum Machabæorum & Dedicatione Ecclesiæ.

SYNOPSIS.

I. *Duplicem Festivitatem in Ecclesiæ ac Martyrum natali.*

II. *Quæ persecutio à Christiano quolibet superanda veniat?*

III. *Ejus qui condidit & consecravit Ecclesiam elogium.*

IV. *Templum Dei in nobis esse fundandum.*

Cap. I.

GRatias, Dilectissimi, agamus Domino Deo nostro, quòd quanta sit hujus diei solennitas, etiam si ego taceam, conventus vester ostendit. Tam enim conspiranti studio & devoto animo convenistis, ut festivitatis magnificentiam, etsi sermo non indicet, congregatio tamen ipsa testetur. Et rectè: duplex enim caussa lætitiæ est: in qua & Natalem Ecclesiæ colimus, & Martyrum passione gaudemus; nec immeritò dignè Ecclesia horum exultat martyrio, quorum ornatur exemplo. Caussam ergo solennitatis hodiernæ, Dilectissimi, plenissimè sacræ historiæ lectione didicistis, nec latere vos potuit, quem in tanto rerum gestarum ordine exceperitis auditum, cùm gloriosam septem Martyrum matrem exultanti & non tacito honoraretis affectu, in singulis quidem filiis passam, sed in omnibus coronatam. Subsecuta est enim felici exitu, quos invicto præmisit hortatu. Beata genitrix, beata progenies, memorabilis præcedentium fortitudo. Nam cùm in illo ordine mortium, & in illa dispositione pœnarum, id sævissimi regis excogitasset impietas, ut victoriam sibi & de primis promitteret, quos sine tolerantiæ cruciaret exemplo, & de postremis, quos in supplicio torqueret alieno: multiplicatæ sunt Martyrum palmæ, & dum singuli in omnibus vincunt, præter coronas proprias, omnes acquisivêre septenas.

(Festivitas Dedicationis Ecclesiæ & Martyrum.)

Cap. II. (1. Cor. 8. 1.) Sed hæc ad fructuosam recolenda sunt aurium voluptatem. Inflat scientia, nisi ædificet obedientia: gravant audita, nisi suscipiantur imitanda. Nec enim quia cessavit persecutor & tortor, quia jam Deo militant Potestates, desunt Christianis, quas superent, passiones. *Fili*, inquit, *accedens ad servitutem Dei ita in justitia & timore, & prapara animam tuam ad tentationem:* (Eccl. 2. 1.) & Apostolus dicit: *Quicunque in Christo piè volunt vivere, persecutionem patiuntur propter justitiam.* (2. Tim. 3. 12.) Qui ergo putas quievisse persecutionem, & nullum tibi cum hostibus esse conflictum, intimum cordis tui scrutare secretum, & omnes recessus animæ tuæ diligens explorator ingredere: & vide si nulla te impugnat adversitas, si nullus tyrannus vult in mentis tuæ arce dominari. Noli cum avaritia pacem firmare, & iniquorum quæstuum incrementa contemne. Superbiæ concordiam nega, & magis time in gloriam suscipi, quàm in humilitate calcari. Dissociare ab ira, nec dolorem inflammet invidiæ cupido vindictæ. Renuncia voluptati, avertere ab immunditia, pelle luxuriam, fuge iniquitatem, omitte falsitatem: & cùm videris te multiplicem habere pugnam, tu quoque imitator Martyrum, numerosam quære victoriam. Toties enim peccatis morimur, quoties in nobis peccata moriuntur: & *pretiosa in conspectu Domini* etiam ista *mors sanctorum ejus*, (Psal. 115. 15.) ubi homo occiditur mundo, non terminatione sensuum, sed fine vitiorum.

(Conflictus Christianorum.)

Cap. III. (2. Cor. 6. 14.) Si ergo, charissimi, non ducitis cum infidelibus jugum, si peccatores esse desistitis, & nullis carnalium cupiditatum tentationibus ceditis, solennem hanc diem celebratis: & non solùm Martyres ac Martyrum matrem, sed etiam illius memoriam justo honore veneramini, qui hoc die antiquam festivitatem hujus loci consecratione geminavit: magnificus quidem structor parietum, sed magnificentior ædificator animarum, ultra ævi sui terminos opera pietatis extendens, ut utilitatibus institutionum ejus etiam in ipso frueretur devota posteritas, & habitando quod condidit, & faciendo quod docuit.

(Sixti III. elogium. Vide superius monitum.)

Cap. IV. Omnia ergo, Dilectissimi, quæ oculis cer-

In Festo S. Laurentii. nitis, & mente meministis, & ad profectum vestræ ædificationis assumite, & ita unusquisque vestrûm præparato à majoribus utatur habitaculo, ut in seipso meminerit templum Dei esse fundatum. Nihil structuræ suæ pravum, nihil supponat infirmum; sed vivis & electis lapidibus congruendo, per indissolubilem connexionem crescat in Dominici corporis unitatem: Auxiliante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

SERMO LXXXIII.

IN FESTO S. LAURENTII. Martyris.

SYNOPSIS.

I. *Quid intersit inter Christi & Martyrum mortem.*
II. *Quæ utriusque efficacia.*
III. *Laurentii & facultates & fidem Ecclesiæ servantis fortitudo.*
IV. *Charitate Laurentium invincibilem factum.*

Cap. I. Nulla virtus & justitia nisi ex charitate.

Cum omnium, Dilectissimi, summa virtutum, & totius plenitudo justitiæ de illo amore nascatur, quo Deus proximúsque diligitur, in nullis profectò hic amor sublimiùs excellere clariúsque fulgere, quàm in beatissimis Martyribus invenitur: qui Domino nostro Jesu Christo pro omnibus hominibus mortuo tam propinqui sunt imitatione charitatis, quàm similitudine passionis. (Rom. 5. 8.) Quamvis enim illi dilectioni, qua Dominus nos redemit, nulla cujusquam benignitas possit æquari; quia aliud est pro justo mori hominem sua necessitate moriturum, aliud pro impiis occumbere à debito mortis alienum; multùm tamen universis hominibus etiam Martyres contulerunt, quorum fortitudine ita ejus largitor usus est Dominus, ut pœnam mortis & atrocitatem crucis, nulli suorum vellet esse terribilem, sed multis faceret imitabilem. (Nemo sibi uni bonus aut sapiens.) Si ergo nullus bonus sibi soli est bonus, nec cujusquam sapientis sibi tantum sapientia est amica; & hæc verarum natura virtutum est, ut multos à tenebroso abducat errore, qui earum clarus est lumine: ad erudiendum Dei populum nullorum (Martyres, sunt doctores.) est utilior forma, quàm Martyrum. Sit eloquentia facilis ad exhortandum, sit ratio efficax ad suadendum, validiora tamen sunt exempla, quàm verba; & plenius est opere docere, quàm voce.

Cap. II. Laurentii fortitudo ex amore Christi.

In quo excellentissimo genere doctrinæ beatus Martyr Laurentius, cujus passione dies hodiernus illustris est, quàm gloriosa polleat dignitate, etiam persecutores ipsius sentire potuerunt: cùm illa mirabilis animi fortitudo, de Christi principaliter amore concepta, non solùm ipsa non cederet, sed etiam alios exemplo suæ tolerantiæ roboraret. Cùm enim furor gentilium potestatum in electissima quæque Christi membra sæviret, ac præcipuè eos, qui ordinis erant sacerdotalis, impeteret; in Levitam Laurentium, qui non solùm in ministerio [1] sacramentorum, sed etiam dispensatione Ecclesiasticæ substantiæ præeminebat, (1. Duplex levitarum munus.) impius persecutor efferbuit, duplicem sibi prædam de unius viri comprehensione promittens, quem si fecisset sacræ pecuniæ traditorem, faceret etiam veræ religionis exortem. Armatur itaque gemina face homo pecuniæ cupidus & veritatis inimicus: avaritiâ, ut rapiat aurum; impietate, ut auferat Christum. Postulat sibi ab immaculato sacrarii Præsule opes Ecclesiasticas, quibus avidissimus inhiabat inferri. Cui Levita castissimus ubi eas repositas haberet ostendens, numerosissimos sanctorum pauperum obtulit greges, in quorum victu atque vestitu inamissibiles condiderat facultates, quæ tantò integriùs erant salvæ, quantò sanctiùs probabantur expensæ. (Qua ratione in tuto ponantur divitiæ.)

Fremit ergo prædo frustratus, & in odium religionis, quæ talem divitiarum usum instituisset, ardescens, direptionem thesauri potioris aggreditur, apud quem nullam denariorum substantiam reperisset: ut illud depositum, quo sacratiùs erat dives, auferret. (Cap. III. Religio quem divitiarum usum instituat.) Renunciare Christo Laurentium jubet, & solidissimam illam Levitici animi fortitudinem diris parat urgere suppliciis. Quorum ubi prima nihil obtinent, vehementiora succedunt. Laceros artus, & multa verberum sectione conscisos, subjecto præcipit igne torreri: ut per cratem ferream, quæ jam de fervore continuo vim in se haberet urendi, conversorum alterna mutatione membrorum, fieret cruciatus vehementior, & pœna productior.

Cap. IV.

Nihil obtines, nihil proficis sæva crudelitas. Subtrahitur inventis [2] tuis materia mortalis, & Laurentio in cœlos abeunte, tu deficis. Flammis tuis superari charitatis Christi flamma [3] non potuit; & segnior fuit ignis, qui foris ussit, quam qui intus accendit. Sævisti persecutor in Martyrem; sævisti, & auxisti palmam, dum aggeras pœnam. Nam quid non ad victoriæ gloriam ingenium tuum repetit, quando in honorem transierunt triumphi, etiam instrumenta supplicii? Gaudeamus igitur, Dilectissimi, gaudio spiritali, & de felicissimo incliti viri fine gloriemur in Domino, qui est mirabilis in sanctis suis, (Ps. 67. 36. In sanctis præsidium & exemplum.) in quibus nobis & præsidium constituit & exemplum: atque ita per universum mundum

1. *In ministerio.*) Ita Codd. Vict. & Sammagl. MSS. & vetus Homiliarum collectio Basileæ excusa a. 1513. al. marg. edit. vulg. *In Mysterio.*

2. *Inventis.*) Ita habent MS. Vict. & Marg. annotatio edit. vulg. Surii. & Antuerp. *al. leg.* tormentis

3. *Charitatis Christi flamma.*) Ita iidem Codices, sic autem vulg. locum hunc habent: *Tu deficis flammis tuis. Superari charitas Christi flamma non potuit, &c.*

De Jejun. septimi mensis. Serm. I.

dum clarificavit gloriam suam, ut à solis ortu usque ad occasum, leviticorum luminum coruscante fulgore, quàm clarificata est Jerosolyma Stephano, tam illustris fieret Roma Laurentio. Cujus oratione & patrocinio adjuvari nos sine cessatione confidimus: ut quia *omnes*, sicut Apostolus ait, *quicunque volunt in Christo piè vivere, persecutionem patiuntur*, corroboremur spiritu charitatis, & ad superandas omnes tentationes constantis fidei perseverantia muniamur, Per Dominum nostrum Jesum Christum, viventem & regnantem cum Patre & Spiritu sancto in secula seculorum, Amen.

Sanctorum orationes & patrocinia.

1. Tim. 3. 12.

SERMO LXXXIV.

DE JEJUNIO SEPTIMI MENSIS. I.

SYNOPSIS.

I. *Indicit Jejunium ex autoritate, suadet ex charitate; ut corpus castigetur, & pauper adjuvetur.*

II. *Parum esse nulli auferre proprium, nisi & pauperi tuum largiaris.*

Cap. I. Jejunia alia legitima, alia voluntaria.

Observantiam quidem vestram, Dilectissimi, ita novimus esse devotam, ut animas vestras non solùm legitimis, sed etiam voluntariis jejuniis excolatis. Verumtamen adjicienda est huic studio etiam nostræ admonitionis exhortatio, ut si qui sunt in hoc exercitio tardiores, in his saltem diebus communi abstinentiæ se obedienter adjungant, in quibus nos oportet sacratissimam consuetudinem attentiùs celebrare, ut per humilitatem jejunii contra omnes hostes nostros divinum mereamur auxilium. Res enim est præcipui operis, quam & ex autoritate indicimus, & ex charitate suademus: ut paululum edendi libertate compressa, castigationi corporum, & pauperum studeamus alimoniæ, quos qui reficit animam suam pascit, & temporales epulas in delicias mutat æternas.

Jejunium ex autoritate indictum. Eleemosynæ vis.

Cap. II.

In locum igitur malarum cupiditatum, sanctorum desideriorum incrementa succedant. Cesset iniquitas, sed non sit ociosa justitia. Quem nullus patitur opprimentem, sentiat aliquis adjuvantem. Parum est enim non auferre aliena, nisi largiaris & propria. Sub oculis justi judicis sumus, qui novit quantam unicuique bene operandi dederit facultatem. Non vult otiosa esse munera sua, qui servis suis sic mensuras mysticorum distribuit talentorum, ut creditum qui liberaliter erogasset, augeret; qui steriliter servasset amitteret. Et ideò, Dilectissimi, quia septimi mensis jejunium celebrare nos convenit, sanctitatem vestram monemus, ut quartâ & sextâ Feriâ jejunemus: Sabbato verò apud beatum Petrum Apostolum pariter vigilemus, cujus suffragantibus meritis ab omnibus tribulationibus mereamur absolvi, per Christum Dominum nostrum, Amen.

Parum est non furari, nisi & de tuo des.

Matth. 25. 28. Luc. 19. 26.

SERMO LXXXV.

De Jejun. septimi mensis. Serm. II.

DE JEJUNIO SEPTIMI MENSIS. II.

SYNOPSIS.

I. *Diabolo per continentiam esse resistendum, qui jactis in primis parentibus seminis fructum per illecebram edendi requirit in nobis.*

II. *Jejunium & alienæ & propriæ cujusque saluti plurimum prodesse.*

III. *Abundantiores sint eorum eleemosynæ, qui nequeunt jejunare.*

IV. *Divitias in tuto collocari & augeri, cum pauperibus erogantur.*

Cap. I.

Deus humani generis Conditor & Redemtor, qui nos ad promissiones vitæ æternæ per semitas vult ambulare justitiæ, de futura tentatione, quæ nobis in itinere virtutum insidiosis adversaretur occursibus, multis nos præsidiis, Dilectissimi, in quibus laqueos diaboli obtereremus, instruxit: inter quæ hoc famulis suis saluberrimum contulit, ut contra omnes inimici dolos, fortitudine se continentiæ & operibus pietatis armarent. Ille enim, qui ab initio primis hominibus interdicti cibi inseruit appetitum, & malè credulis per illecebram edendi, omnium concupiscentiarum virus infudit, easdem fraudes retractare non desinit; & in natura, quam scit suis seminibus esse vitiatam a, sationis suæ germen inquirit, ut ad labefactanda studia virtutis, desiderium voluptatis accendat. Quoniam pœna ipsius est, provectio Christiana: nec potest eorum animos aliquo modo lædere, qui noverunt, auxiliante Domino, in sua carne regnare. Rationabili ergo moderatione sanctóque proposito frænandæ sunt rebelles cupiditates, nec sinendum est ut castis & spiritalibus desideriis corporales concupiscentiæ reluctentur. Agnoscat interior homo, exterioris sui se esse rectorem: mens divino gubernata dominatu, terrenam substantiam in bonæ voluntatis cogat obsequium. Nec enim deest nobis ad hunc ordinem conservandum, misericordissimi regis auxilium, qui nos saluberrimæ observantiæ ratione informavit, præfiniens nobis per temporum recursus, quosdam jejuniorum dies, in quibus castigatione corporum virtus roboraretur animorum.

Gen. 3. 5.

Per illecebram edendi omnia vitia infusa.

a e l add. & corruptam.

Cap. II.

Hujus autem remedii munus, Dilectissimi, etiam in isto, qui septimus est, mense dispositum est, quod nos prompta convenit alacritate suscipere: ut præter abstinentiam, qua quisque se peculiariter atque privatim secundùm modum suæ possibilitatis exercet,

hæc quæ omnibus simul indicitur, animosiùs celebretur. Nam in omni agone certaminis Christiani, utilitas continentiæ plurimùm valet, ita ut quidam sævissimorum spiritus dæmonum, qui ab obsessis corporibus nullis exorcizantium fugantur imperiis, sola jejuniorum & orationum virtute pellantur, dicente Domino: *Hoc genus dæmoniorum non ejicitur, nisi in jejunio & oratione.* Grata ergo est Deo & terribilis diabolo jejunantis oratio: nec latet quantum acquirat saluti suæ, quæ tantum præstat alienæ.

Jejunii utilitas. Matth. 17. 20. Marc. 9. 28.

Cap. III. In hac sanè observantia, Dilectissimi, quamvis omnes nos unanimiter oporteat esse devotos, si qui tamen sunt, quorum voluntati aliqua obsistat infirmitas, laborem qui supra vires est corporum, redimant impendiis facultatum. Multa enim sunt opera pietatis, quæ ipsam edendi necessitatem merito ampliore commendent [a], si jejunantium purificationem studio benignitatis acquirunt. Nam cùm ii, qui nihil omittunt de humiliatione jejunii, sub sterili fatigatione desudent, nisi se eleemosynarum, qua possunt erogatione sanctificent; dignum est, ut in alimoniam pauperum abundantior sit eorum largitio, quorum ad abstinendum minor est fortitudo. Quod ergo in sua sibi infirmitate non denegat, alienæ inopiæ libenter impendat: & propriam necessitatem faciat sibi cum indigente communem. Non culpatur infirmus jejunium solvens, à quo cibum accipit pauper esuriens: nec escam sumendo polluitur, qui eleemosynam impertiendo mundatur, dicente Domino: *Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.*

a Ita omn. sed legendum, nisi fallor, compensent.

Luc. 11. 41.

Cap. IV. In quo opere, Dilectissimi, etiam ii, qui ab epularum delectatione se continent, fructus sibi debent misericordiæ comparare, ut qui abundantiùs seminaverint, copiosiùs metant. Non enim unquam agricolæ suo seges ista mentitur, aut incertam spem habet operis, cultura pietatis. Quicquid hoc modo serentis manu spargitur, non æstus urit, non torrens trahit, non grando prosternit. Incolumes semper sunt omnes pietatis expensæ: nec solùm integræ manent, sed etiam modo augentur, & qualitate mutantur. De terrenis cœlestia prodeunt, de parvis magna gignuntur, & temporale donum in præmium transit æternum. Quisquis igitur divitias amas, quisquis multiplicari quæ possides, concupiscis, in hæc lucra accendere, in hæc rerum tuarum augmenta suspira, de quibus nihil fur abripit, nihil tinea corrumpit, nihil rubigo consumit. Noli desperare de fœnore, noli de accipiente diffidere. *Quod uni horum fecistis, mihi fecistis*, quis dicat, intellige: & apud quem opes tuas colloces, perspicaciùs [b] fidei oculis securus agnosce. Non dubites de receptione, cui Christus debitor est. Non sit anxia liberalitas, nec triste jejunium: *Hilarem enim datorem diligit Deus*: qui fidelis est in verbis suis, & abundanter largita retribuit, quæ benignè largienda donavit.

Eleemosynarum cõmendatio. 2. Cor. 9. 6.

Matth. 6. 19. Matth. 25. 40.

b Forte leg. perspicacibus.

2. Cor. 9. 7.

SERMO LXXXVI.

DE JEJUNIO SEPTIMI MENSIS. III.

SYNOPSIS.

I. *Jejunia, sine quibus antiquis justitia Dei non est placata, nobis quoque esse necessaria.*

II. *Multo potentiora esse, quando ab omnibus simul fidelibus celebrantur.*

III. *Debere se quemque interdum curis subtrahere, ut saluti suæ intentiùs vacet: Unitas orationis quàm potens sit.*

IV. *Plurimùm valere apud Deum consensum bonorum: Animum non censum in Eleemosynis pensari.*

V. *Quemque debere pro facultate sua eleemosynas erogare, sine diffidentia.*

Cap. I. Ad exorandam, Dilectissimi, misericordiam Dei, & ad renovandum statum fragilitatis humanæ, quantùm valeant religiosa jejunia, sanctorum Prophetarum prædicatione cognoscimus: qui divinæ justitiæ commotionem, quam frequenter populus Israël merito iniquitatis inciderat, non nisi jejunio protestantur posse placari. Unde & Joël Propheta admonet dicens: *Hæc dicit Dominus Deus vester: Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, & fletu, & planctu, & dirumpite corda vestra, & non vestimenta vestra, & convertimini ad Dominum Deum vestrum: quia misericors est, & patiens, & magnanimus & multum misericors.* Et iterum: *Sanctificate jejunium, prædicate curationem, congregate plebem, sanctificate Ecclesiam.* Quæ cohortatio, Dilectissimi, nostris quoque est amplectenda temporibus, quia hujus curationis remedia, etiam à nobis sunt necessariè prædicanda: ut in observantia sanctificationis antiquæ, quod perdidit Judaïca prævaricatio, acquirat Christiana devotio.

Jejuniorum quanta vis.

Joël. 2. 12.

Ibid. 15.

Cap. II. Divinarum namque reverentia sanctionum, inter quælibet spontaneæ observantiæ studia, habet semper privilegium suum: ut sacratius sit quod publica lege celebratur, quàm quod privata institutione dependitur. Exercitatio enim continentiæ, quam sibi quisque proprio arbitrio indicit, ad utilitatem cujusdam pertinet portionis; Jejunium verò quod universa Ecclesia suscipit, neminem à generali purificatione sejungit: & tunc fit potentissimus Dei populus, quando in unitatem sanctæ obedientiæ omnium fidelium corda conveniunt, & in castris militiæ Christianæ similis ex omni parte præparatio, & eadem est ubique munitio. Fremat licet cruenti hostis pervigil furor, & late-

Publica pietatis officia privatis præstant.

De Jejun. septimi mensis. Ser. III.

brosas undique prætendat insidias, neminem tamen capere, neminem poterit vulnerare, si nullum inermem, nullum desidem, nullum invenerit ab opere exortem.

Cap. III. Ad hujus ergò invictæ unitatis potentiam, Dilectissimi, etiam hoc nos solenne jejunium septimi mensis invitat: ut à curis secularibus actibúsque terrenis liberos ad Dominum animos erigamus. Et quia hanc intentionem semper necessariam non omnes possumus habere perpetuam, sæpiúsque per humanam fragilitatem à supernis in terrena recidimus: istis saltem diebus, qui nobis ad saluberrima sunt remedia præstituti, mundanis nos occupationibus subtrahamus, & aliquid temporis, quod prosit ad bona æterna, furemur. *In multis enim*, sicut scriptum est, *offendimus omnes:* licèt quotidiano Dei munere, à diversis contaminationibus emundemur: inhærent tamen incautis animis plerumque maculæ crassiores, quas oporteat diligentiori cura ablui, & impendio majore deleri. Plenissima autem peccatorum obtinetur abolitio, quando totius Ecclesiæ una est oratio, & una confessio. Si enim duorum vel trium sanctorum pio consensui omnia quæ poposcerint Dominus præstanda promittit, quid negabitur multorum millium plebi, unam observantiam pariter exequenti, & per unum spiritum concorditer supplicanti?

Jacob. 3. 2.

Matth. 18. 20.

Cap. IV. Magnum est & in conspectu Domini, Dilectissimi, valdè preciosum, cùm totus Christi populus, eisdem simul instat officiis & in utroque sexu, omnes gradus, omnésque ordines eodem cooperantur affectu; cùm in declinando à malo ac faciendo bonum, par cunctorum & una sententia est; [a] cùm in operibus servorum suorum glorificatur Deus, & totius pietatis autor in multarum gratiarum actione benedicitur. Aluntur esurientes, vestiuntur nudi, visitantur infirmi, & nemo quod suum est, quærit, sed quod alterius, dum ad relevandam alienam miseriam unicuique mensura sua sufficit, & facile est invenire hilarem largitorem, ubi modum operis ratio temperat facultatis. Per hanc autem Dei gratiam, *quæ operatur omnia in omnibus*, communis fidelium fructus & commune fit meritum: Quoniam quidem potest & eorum par esse animus, quorum impar est census: & cùm alter de alterius lætatur largitate, cui æquari non potuit impendio, æquatur affectu. Nihil in tali populo inordinatum, nihilque diversum est, ubi ad unum pietatis vigorem omnia sibi totius corporis membra consentiunt, nec de sua tenuitate confunditur, qui de aliorum opulentia gloriatur. Decus enim universitatis, est excellentia portionis: & cùm Dei spiritu omnes agimur, non solùm illa nostra sunt, quæ ipsi gerimus, sed etiam illa, de quibus in aliorum actione gaudemus.

a al. substantia. MSS. Corb. & Vict.

1. Cor. 12. 6.

Commune meritum communis fructus ubi par animus, census impare.

Rom. 8. 5.

Aliorum opera, charitate nostra sunt.

Cap. V. Amplectamur igitur, Dilectissimi, beatam istam sacratissimæ unitatis soliditatem, & solenne Jejunium concordante proposito bonæ voluntatis ineamus. Nihil à quoquam arduum, nihil asperum quæritur, nec aliquid nobis, quod vires nostras excedat, indicitur, sive in abstinentiæ castigatione, sive in eleemosynæ largitate. Sciunt singuli quid possint, quidve non possint. Ipsi modulum suum pendant, ipsi justa & rationabili taxatione se censeant: ut sacrificium misericordiæ non cum tristitia offeratur, nec inter damna numeretur. Hoc pio impendatur operi, quod cor justificet, quod conscientiam lavet, quod denique & accipienti prosit & danti. Felix quidem ille est animus multúmque mirabilis, qui facultatum defectionem benefaciendi amore non metuit, & daturum sibi eroganda non diffidit, à quo quod erogaret, accepit. Sed quia magnanimitas ista paucorum est, plenum pietatis est ut suorum curam quisque non deserat: nos perfectioribus non præjudicantes, eâ vos regulâ generaliter cohortamur, ut mandatum Dei secundùm possibilitatis vestræ mensuram operemini. Hilarem enim benevolentiam esse decet: quæ sic suam temperet largitatem, ut de illa & pauperum refectio gaudeat, & domestica sufficientia non laboret. *Qui autem ministrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum justitiæ vestræ.* Quartâ igitur & sextâ Feriâ jejunemus: Sabbato autem apud beatissimum Petrum Apostolum pariter vigilias celebremus, cujus meritis & orationibus confidimus nobis per omnia misericordiam Dei nostri esse præstandam: Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

De Jejun. septimi mensis. Ser. III.

Nihil à nobis supra vires exigitur.

2. Cor. 9. 10.

Sanctorum merita & orationes.

SERMO LXXXVII.

DE JEJUNIO SEPTIMI MENSIS. IV.

SYNOPSIS.

I. *Jejunium Christianum, cujus præceptum gratia, non timor, implet, longè à Judaico distare.*

II. *Commune & publicum privato esse anteferendum, ut majoris meriti & efficacia.*

III. *Innumera esse tela diaboli, quæ ab eo solo vitantur, qui Deum super omnia diligit.*

IV. *Quædam tempora electa, ut ad divina respiremus.*

V. *Jejunio subjungendam eleemosynam, maximè erga fideles.*

VI. *Pauperes patientiâ, divites misericordiâ salvandos.*

Cap. I. PRædicationem nostram, Dilectissimi, familiaris vobis adjuvat consuetudo, & ratio temporis commendat officium sacerdotis, ne aut onerosum videatur aut arduum, quod & præceptum exigit legis, & devotio

De Jejun. Septimi Mensis Ser. IV.

temperat voluntatis: quæ cùm in unum, gratia Dei auxiliante, conveniunt, non *littera occidit*, *sed spiritus vivificat. Ubi autem spiritus Dei*, *ibi libertas*, quæ legem non timore exsequitur, sed amore. Obedientia enim mollit imperium, nec dura ibi necessitate servitur, ubi diligitur quod jubetur. Cùm ergò vos, Dilectissimi, ad quædam quæ etiam in veteri Testamento instituta sunt, cohortamur, non Judaïcæ vos observantiæ jugo subdimus, nec consuetudinem vobis populi carnalis indicimus. Excellit super illorum jejunia, continentia Christiana: & si quid nobis atque illis commune est in temporibus, non concordat in moribus. Habeant illi nudipedalia [1] sua, & in tristitia vultuum ostendant otiosa jejunia; nos in nullo ad habitus nostri honestatem [f] dissimiles, nec à justis & necessariis operibus abstinentes, edendi licentiam simplici parcitate cohibemus: ut in usu ciborum modus eligatur, non creatura damnetur.

2. Cor. 3. 1. / 2. Cor. 3. 17. — Libertas Christiana qualis sit. — Jejunia servamus non secundùm Judæorum observationem. — 1. Ciborum delectus quomodo observandus sit. — f. ab habitus nostri honestate.

Cap. II.

Quamvis autem unicuique nostrûm liberum sit voluntariis castigationibus proprium corpus afficere, & nunc moderatiùs, nunc verò districtiùs repugnantes spiritui carnales concupiscentias edomare: quibusdam tamen diebus ab omnibus oportet pariter celebrari generale jejunium, & tunc est efficacior sacratiórque devotio, quando in operibus pietatis totius Ecclesiæ unus animus & unus est sensus. Publica enim præferenda sunt propriis: & ibi intelligenda est præcipua ratio utilitatis, ubi vigilat cura communis. Teneat igitur diligentiam suam observantia singulorum, & contra nequitiæ spiritalis insidias, implorato divinæ protectionis auxilio cœlestia quisque arma arripiat. Sed Ecclesiasticus miles, etiam si specialibus præliis possit fortiter facere, tutiùs tamen & feliciùs dimicabit, si contra hostem palam in acie steterit: ubi non suis tantùm viribus certamen ineat, sed sub invicti regis imperio, fraternis consociatus agminibus, bellum universale conficiat. Minore enim discrimine plures confligunt cum hoste, quàm singuli: nec facilè patet vulneri, quem opposito scuto fidei, non sua tantùm, sed etiam aliorum fortitudo defendit: ut ubi una est omnium caussa, sit una victoria.

Jejunium generale præferendum privato.

Cap. III.

Quia igitur adversarius noster insidiari nobis diversa tentationum arte non desinit, & hæc est una versutiarum ejus intentio, ut redemtos Christi sanguine à mandatis Dei possit abducere; omni diligentia præcavendum est, ut nullis inimici jaculis vulneremur. Tela enim ipsius non sunt aspera corporis sensibus, sed nimium carni, ut animæ noceant, blandiuntur. Trahunt oculos ad varias cupiditates, ut de mundi pulchritudine, aut concupiscentiæ accendantur faces, aut superstitionum gignantur errores. Insidiosis etiam sonis & mollibus ictibus pulsatur auditus, ut animi soliditas illecebrosa modulatione solvatur, & lethalium consuetudine suavitatum incauta & parum sobria corda capiantur. Sed hos diaboli dolos inefficaces & irritos faciunt divinæ præsidia gratiæ, & evangelicæ præcepta doctrinæ. Quoniam qui acceperunt Spiritum sanctum, & à quibus timor Domini, non de pœnæ formidine, sed de Dei charitate conceptus est, illæso fidei pede laqueos talium conterunt captionum, ut creaturarum omnium pulchritudine ad gloriam & laudem sui utantur autoris, eúmque diligant super omnia, per quem facta sunt omnia.

Tela dæmonis qualia sint. — Insidiosa Musicæ modulatio. — Laqueos diaboli vitat timor non qui ex formidine pœnæ, sed qui ex Dei charitate. — Joan. 1. 3.

Cap. IV.

In hujus admirationem, Dilectissimi, omnium fidelium tendat affectio; de hoc sibi delectationes non corruptibiles, sed æternas, sapiens continentia petat, & in amorem boni, sine quo nullus est bonus, incontaminata castitas inardescat. Ad hoc enim nobis tradita sunt exercitia Christiana, ut resecata omni illicita voluptate, in sanctas & spiritales delicias æstuemus. Et cùm nos oporteat semper studere virtutibus, quidam tamen dies ideò sunt ad castigationem communis observantiæ consecrati, ut anima, quæ terrenis adhuc desideriis implicatur, & curis secularibus impenditur, ex intervallo saltem ad divina respiret. Et quia portio divini agri est, dignos cœlestibus horreis afferat fructus. Ibi enim spes est metendi, ubi fuerit diligentia seminandi.

Sine amore boni, nemo bonus.

Cap. V.

His, Dilectissimi, ad profectum vestrum pro temporis occasione perstrictis, jejunium vobis Septimi mensis indicimus, in quo vos non solùm de ciborum abstinentia, sed etiam de pietatis operibus commonemus: ut quod vestris usibus religiosa parcitate subtrahitis, in alimoniam pauperum & in cibos debilium transferatis: omnibus quidem indigentibus generali benevolentia consulentes, sed maximè eorum memores, qui sunt de membris corporis Christi, & nobis unitate Catholicæ fidei copulantur. Plus enim debemus nostris pro consortio gratiæ, quàm alienis pro communione naturæ.

Acatholici non sunt de membris Christi.

Cap. VI.

Abundet ergo in vobis, Dilectissimi, benignitas Christiana: & sicut recurrentia anni tempora desideratis ut plena sint fructibus, ita & corda vestra pascendis sint fœcunda pauperibus. Quibus utique potuit Deus, cujus sunt omnia, necessariam conferre substantiam, & tales eis tribuere facultates, ut in nullo vestris largitionibus indigerent: sed & illis & vobis multa virtutum materia defuisset, si nec illos ad patientiæ coronam inopia exerceret, nec vos ad misericordiæ glo-

Pauperes cur Deus esse permiserit.

1. *Nudipedalia.*) Ritum ex Pharisaïca procul dubio superstitione descendentem arguit: nihil enim tale præscriptum Judæis in scriptura legimus. Haustus porrò ex Ethnicorum consuetudine, quam commemorat Tertullianus lib de jejuniis in fine: *sed & omnem*, inquit, ταπεινοφρόνησιν *Ethnici agnoscunt. Cum stupet cœlum*, *& aret annus*, *Nudipedalia denunciantur*, *&c.* Hæresim commemorat Augustinus hominum nudis pedibus semper ambulantium, eò quod Dominus Moïsen, Iosue, & Isaïam nudis pedibus ambulare jussetit. *Hæresi* 68.

De Jejun. septimi mensis. Serm. V.

riam copia provocaret. Mirabiliter autem providentia divina disposuit, ut essent in Ecclesia & sancti pauperes & divites boni, qui invicem sibi ex ipsa diversitate prodessent, cùm ad æterna & incorrupta præmia promerenda Deo gratias agerent accipientes, & Deo gratias agerent largientes: quoniam sicut scriptum est: *Patientia pauperum non peribit in æternum*: &, *Hilarem datorem diligit Deus*. Quartâ igitur & sextâ Feriâ jejunemus: Sabbato verò apud beatissimum Petrum Apostolum vigilias celebremus, sperantes nos ita ipsius orationibus adjuvandos, ut Deus misericordiarum jejunii nostri sacrificium placatus accipiat, Per Christum Dominum nostrum, Amen.

Psal. 9. 19. 2. Cor. 9. 7.

SERMO LXXXVIII.

DE JEJUNIO SEPTIMI MENSIS, V.

SYNOPSIS.

I. *Pœnitentiam semper esse necessariam, propter continuas inimici insidias & concupiscentiam carnis.*

II. *Nihil sine gratia Christi etiam regeneratis esse possibile.*

III. *Duos amores, Dei & mundi, omnium voluntatum & actionum radices.*

VI. *Amorem Dei bonis operibus nutriri. Cur septimi mensis jejunium.*

Cap. I.

SAcratum, Dilectissimi, in septimo mense jejunium, ad communis devotionis exercitia prædicamus, fidenter vos paternis cohortationibus incitantes, ut quod fuit ante Judaïcum, vestrâ sit observantiâ Christianum. Est enim omni tempore aptum & Testamento utrique conveniens, ut per castigationem mentis & corporis, misericordia divina quæratur: quia nihil est efficacius ad exorandum Deum, quàm ut homo ipse se judicet, & NUNQUAM desinat à venia postulanda, qui se scit nunquam esse sine culpa. Habet enim hoc in se generaliter humana natura, non à creatore insitum, sed à prævaricatore contractum, & in posteros generandi a lege transfusum, ut de corruptibili corpore, etiam quod animam corrumpere possit, oriatur. Hinc interior homo, tametsi jam in Christo regeneratus, & à vinculis captivitatis est erutus, assiduos habet cum carne conflictus; & dum cohibet concupiscentem, patitur repugnantem. In qua discordia non facilè obtinetur tam perfecta victoria, ut etiam quæ sunt abrumpenda, non illigent, & quæ sunt interficienda, non vulnerent. Quantumlibet sapienter & providè judex animus suis exterioribus præsit, inter ipsas tamen curas atque mensuras regendæ carnis & alendæ, nimis ei semper vicina tentatio est. Quis enim ita se aut à voluptate corporis aut à dolore sejungit, ut ad ipsam mentem non pertineat, quod extrinsecus aut blanditur, aut cruciat: Indivisum est gaudium, indiscreta tristitia: nihil in hominem iracundia non accendit, nihil lætitia non resolvit, nihil ægritudo non afficit. Et quæ illic declinatio potest esse peccati, ubi una passio est & regentis & subditi? Meritò Dominus protestatur, quòd *spiritus quidem promtus est, caro autem infirma.*

Jejunium utrique testamento congruit.

Peccatum originale.

a *al.* generali.

Caro cũ spiritu cõflictus.

Matth. 26. 41.

Et ne usque ad inertem desidiam desperatione ducamur, quæ impossibilia sunt homini ex imbecillitate propria, possibilia spondet ex virtute divina: *Angusta enim & arcta est via, quæ ducit ad vitam*; & nemo in eam gressum inferret, nemo vestigium promoveret, nisi difficiles aditus ipse se Christus viam faciendo reseraret: ut autor itineris fiat possibilitas ambulantis, quia idem & introducit ad laborem, & perducit ad requiem. In quo ergo nobis spes est æternæ vitæ, in eodem est & forma patientiæ: *Si* enim *compatimur, & conregnabimus*; quoniam, ut Apostolus ait, *Qui se dicit in Christo manere, debet sicut ille ambulavit, & ipse ambulare.* Alioqui falsæ professionis imagine utimur, si cujus nomine gloriamur, ejus instituta non sequimur: quæ utique nobis onerosa non essent, & ab omnibus nos periculis liberarent, si nihil aliud, quàm quod amandum jubetur, amaremus.

Cap. II. Præcepta sine gratiâ impossibilia.

Matth. 7. 14.

2. Tim. 2. 12.

Rom. 8. 17. 1. Joan. 2. 6. Falsæ professionis Christiani.

Duo namque amores sunt, ex quibus omnes prodeunt voluntates, ita diversæ qualitatibus, sicut dividuntur autoribus. Rationalis enim animus, qui sine dilectione esse non potest, aut Dei amator est, aut mundi. In dilectione Dei nulla nimia, in dilectione autem mundi, cuncta sunt noxia. Et ideò æternis bonis inseparabiliter inhærendum, temporalibus verò transeunter utendum est: ut peregrinantibus nobis, & ad patriam redire properantibus, quicquid de prosperitatibus mundi hujus occurrerit, viaticum sit itineris, non illecebra mansionis. Ideò beatus Apostolus prædicat dicens: *Tempus breve est: reliquum est, ut qui habent uxores, tanquam non habentes sint, & qui flent, tanquam non flentes, & qui gaudent, tanquam non gaudentes, & qui emunt, tanquam non possidentes, & qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur. Præterit enim figura hujus mundi.* Sed quod de specie, de copia, de varietate blanditur non facilè declinatur, nisi in illa visibilium pulchritudine Creator potius quàm creatura diligatur: qui cùm dicit: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua*; in nullo nos vult ab amoris sui vinculis relaxari. Et cùm huic præcepto, proximi quoque copulat charitatem, imitationem nobis suæ bonitatis indicit: ut quod diligit, diligamus, & quod operatur, operemur. Quamvis enim *Dei agricultura simus, & Dei ædificatio, & neque qui plantat sit aliquid, neque qui rigat, sed*

Cap. III. Amores duo.

Quidquid ex amore Dei non est, ex amore est mundi, & ideò peccatum.

1. Cor. 7. 29.

Solus Dei amor à creaturæ amore retrahit.

Matth. 22. 37.

1. Cor. 3. 9. ibid. v. 7.

qui incrementum dat Deus; in omnibus tamen exigit nostri ministerii servitutem, & nos dispensatores suorum vult esse donorum, ut QUI FERT Dei imaginem, Dei faciat voluntatem. Propter quod in Oratione Dominica sacratissimè dicimus: *Adveniat regnum tuum, Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra.* Quibus verbis quid aliud postulamus, quàm ut Deus, quem necdum sibi subdidit, subdat, & sicut in cœlo angelos, ita & in terra homines ministros suæ faciat voluntatis? Hoc autem petentes amamus Deum, amamus & proximum: & non diversa in nobis, sed una dilectio est, quando & servum servire, & dominum cupimus imperare.

Matth. 6. 10

Adventum regni Dei quomodo petamus.

Bene orare amare est.

CAP. IV. Hic igitur affectus, Dilectissimi, quo amor terrenus excluditur, bonorum operum consuetudine roboratur, quia necesse est, ut bonis actibus conscientia delectetur, & libenter faciat, quod fecisse se gaudeat. Assumitur ergo jejunium, multiplicatur largitio, justitia custoditur, frequentatur oratio, fitque ut singulorum desiderium sit unum omnium votum. Nutrit patientiam labor, mansuetudo extinguit iram, benevolentia calcat invidiam, immundæ cupiditates sanctis desideriis enecantur, avaritia liberalitate depellitur, & onera divitiarum fiunt instrumenta virtutum. Sed quia insidiæ diaboli etiam inter talia studia non quiescunt, rectissimè in quibusdam articulis temporum, vigoris est nostri reparatio instituta: ut ubi de clementia cœli & ubertate agri potest mens præsentium bonorum avida gloriari, & in ampla horrea fructibus congregatis, animæ suæ dicere: *Habes multa bona, epulare:* ibi quandam increpationem divinæ vocis accipiat, audiátque dicentem: *Stulte, hac nocte reposcunt animam tuam à te, quæ autem præparasti, cujus erunt?* Hæc solicitissima meditatio debet esse sapientis, ut quoniam breves dies istius vitæ & incerta sunt spatia, nunquam sit mors improvisa morituro, nec inordinatum [1] incidat finem, qui se novit esse mortalem. Quod itaque & sanctificationi corporum, & reparationi prosit animarum, quartâ & sextâ Feriâ jejunemus: Sabbato autem apud beatissimum Petrum Apostolum vigilias celebremus, ejus orationibus adjuvandi, ut sanctorum desideriorum consequamur effectum, Per Christum Dominum nostrum, Amen.

Cur Jejunia & preces septimi mensis.

Luc. 12. 19.

Ibid. 20.

Meditatio mortis sapientis est.

Orationes S. Petri.

1. *Nec inordinatum incidat finem.*] Legendum fortè *inopinatum*, non *inordinatum*, olim conjectaram. At conjectationi modò non parum detraho, tum quòd vox ista congruentem huic loco per se significatum habet, tum quod se ipse Doctor noster explicat lib. 2. de vocat. Gentium cap. 21. his aliud verbis idem cogitatum referentibus! *Quod ergo ab initio mortale est, qualibet occidat die, non contra legem mortalitatis occumbit, nec unquam ei vicinius est posse vivere quàm posse deficere.* Quem enim finem in præsenti Sermone *inordinatum dicit*, illic *contra legem mortalitatis* appellat.

SERMO LXXXIX.

DE IEIUNIO SEPTIMI MENSIS. VI.

SYNOPSIS.

I. *Dei voluntatem ex ipsis etiam elementis edoceri, quæ & à cibis & à mundana sapientia abstineri jubet.*

II. *Tam Nestorii, quàm Eutychis hæresim esse detestandam.*

III. *Veritatem carnis in Christo ex sacrificio Eucharistiæ, & præcepto eleemosynæ probari.*

CAP. I. DEvotionem fidelium, Dilectissimi, nihil est in quo providentia divina non adjuvet: Siquidem exercendis ad sanctimoniam mentibus atque corporibus, ipsa quoque mundi elementa famulentur, dum dierum ac mensium distinctè variata revolutio quasdam nobis paginas aperit præceptorum, ut quod sacra admonent instituta, hoc quodammodo loquantur & tempora. Undè cùm septimum mensem nobis anni recursus attulerit, non ignoro observantiam vestram ad celebrandum solenne jejunium spiritaliter incitari: quoniam experiendo didicistis, quantùm hæc præparatio & exteriora hominum & interiora purificet, ut cùm à licitis abstinetur, faciliùs illicitis resistatur. Continentiæ autem ratio, Dilectissimi, non in sola castigatione corporum, nec in diminutione tantùm habeatur escarum. Majora enim virtutis istius bona a ad illam animæ pertinent castitatem, quæ non solùm carnis concupiscentias conterit, sed etiam mundanæ sapientiæ vana contemnit, dicente Apostolo: *Videte ne quis vos decipiat per philosophiam, & inanem fallaciam secundùm traditionem hominum.*

a al. Majoŕ enim virtus istius bon'. pertinet.

Coloss. 2. 8.

CAP. II. Continendum ergo est à cibis, sed multò magis ab erroribus jejunandum: ut mens nulli carnali debita voluptati, nullius sit captiva mendacii; quia sicut in præteritis, ita etiam in nostris diebus non desunt veritatis inimici, qui inter Catholicam Ecclesiam movere audeant bella civilia, ut in consensum impiorum dogmatum imperitos quosque ducentes, sibi glorientur accrescere, quos à Christi corpore potuerint separare. Quid enim tàm adversatur Prophetis, tàm repugnat Evangeliis, tàm denique est Apostolicis rebelle doctrinis, quàm in Domino JESU CHRISTO ex Maria Virgine genito, & sempiterno Patri intemporaliter coæterno, unam & singularem prædicare naturam? Quæ si hominis tantùm intelligenda est, ubi est quæ salvat Deitas? si tantummodò Dei, ubi est quæ salvatur humanitas? Fides autem Catholica, quæ omnibus resistit erroribus, etiam simul istas impietates refutat, damnans Nestorium divina ab homine dividentem,

Continendum & à cibis, & ab erroribus.

Nestorius.

detestans Eutychen divinis humana vacuantem: quoniam veri Dei Filius Deus verus, unitatem & æqualitatem habens cum Patre & cum Spiritu sancto, idem verus homo esse dignatus est, nec conceptu virginis matris sejunctus à carne, nec partu: sic humanitatem sibi uniens, ut Deus incommutabiliter permaneret; sic Deitatem homini impertiens, ut eum glorificatione non consumeret, sed augeret. Qui enim factus est forma servi, forma Dei esse non destitit, nec alter cum altero, sed unus in utroque est: ut ex quo *Verbum caro factum est*, nullis dispensationum varietatibus fides nostra turbetur; sed sive in miraculis virtutum, sive in contumeliis passionum, & Deum qui homo est, & hominem credamus esse, qui Deus est.

De Jejun. septimi mensis. Serm. VII. Eutyches.

Cap. III. Hanc confessionem, Dilectissimi, toto corde promentes, impia hæreticorum commenta respuite: ut jejunia & eleemosynæ nullius erroris contagio polluantur: tunc enim & sacrificii munda est oblatio, & misericordiæ sancta largitio, quando ii, qui ista dependunt, quod operantur, intelligunt. Nam dicente Domino, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, sic sacræ mensæ communicare debetis, ut nihil prorsùs de veritate Corporis Christi & Sanguinis ambigatis. Hoc enim ore sumitur, quod fide creditur: & frustrà ab illis Amen respondetur, à quibus contra id quod accipitur, disputatur. Dicente autem Propheta, *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem*, ille circa pauperes vestimentorum & ciborum laudabilis distributor est, qui se Christum in indigentibus & vestire novit & pascere; quoniam ipse ait: *Quamdiu fecistis uni ex fratribus meis, mihi fecistis*. Verus itaque Deus & verus homo, unus est Christus; dives in suis, pauper in nostris; dona accipiens & dona diffundens; particeps mortalium, & vivificatio mortuorum: *Ut in nomine* Jesu Christi *omne genu flectatur cælestium, terrestrium, & infernorum; & omnis lingua confiteatur, quia Dominus* Jesus Christus *in gloria est Dei Patris*, vivens & regnans cum sancto Spiritu in secula seculorum, Amen.

Sacrificium Eucharistiæ. Joan. 6. 54. Veritas Corporis Christi in Eucharistia. Ps. 40. 1. Matth. 25. 40. Christus est dives & pauper. Philip. 2. 10.

SERMO XC.

DE JEJUNIO SEPTIMI MENSIS. VII.

SYNOPSIS.

I. *Præcepta legis moralia non abolita: neminem unquam sine charitate justificatum: abundantiam justitiæ Evangelicæ in abundantia charitatis esse positam.*

II. *Jejunia novæ legis ex veteri assumpta alio spiritu esse perficienda.*

III. *Deo soli placere quemque debere: talem esse cujusque thesaurum, quale est id cui corde inhæret.*

IV. *Septimum mensem, jejunio, bonis operibus & ipso sui numero esse consecratum.*

Apostolica institutio, Dilectissimi, quæ Dominum Jesum Christum ad hoc venisse in hunc mundum noverat, ut legem non solveret, sed impleret; ita veteris Testamenti decreta distinxit, ut quædam ex eis, sicut erant condita, evangelicæ eruditioni profutura decerperet, & quæ dudum fuerant consuetudinis Judaïcæ, fierent observantiæ Christianæ. Quamvis enim varietates hostiarum, differentia baptismatum, & otia sabbatorum, cum ipsa carnis circumcisione cessaverint; manent tamen ex ipsis voluminibus etiam apud nos plurima præcepta moralia. Et cùm inde dicatur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo; &, diliges proximum tuum sicut teipsum*, Christo Domino dicente cognoscimus, quod *in his duobus mandatis tota lex pendet & Prophetæ*; tantáque est sub hujus geminæ charitatis edicto utriusque copula Testamenti, ut sine istarum connexione virtutum, nec lex quemquam inveniatur justificasse, nec gratia. Illæ quoque partes legalium mandatorum, ex quibus quædam præcipiuntur, ut fiant, quædam interdicuntur, ut non fiant, antiquæ autoritatis retinent firmitatem. Nec ideò eis evangelica putanda est adversa perfectio, quia & virtutum studia ad voluntaria incitantur augmenta, & ultiones criminum pœnitentiæ remediis relaxantur. Dicit enim Dominus: *Nisi abundaverit justitia vestra plus quàm Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum.* Quomodo ergo abundabit justitia, nisi superexaltet misericordia? Et quid tam æquum, quidque tam dignum est, quàm ut creatura ad imaginem & similitudinem Dei condita suum imitetur autorem, qui reparationem sanctificationémque credentium in peccatorum remissione constituit, ut remota severitate vindictæ, omnique cessante supplicio, reus innocentiæ redderetur, & finis criminum fieret origo virtutum.

Matth. 5. 17. Matth. 22. 37. Nemo sine amore Dei & proximi justificatus. Matth. 5. 20.

Cap. II. Quod igitur, Dilectissimi, ex veteris prædicatione doctrinæ ad purificationem animarum corporúmque nostrorum jejunium septimi mensis assumimus, non legalibus nos oneribus subjicimus, sed utilitatem continentiæ, quæ Christi Evangelio servit, amplectimur. Quia & in hoc potest super Scribas & Pharisæos Christiana abundare justitia, non evacuando legem, sed intelligentiam refutando carnalem. Nec enim nostra talia debent esse jejunia, qualia erant illorum, quibus Isaias Propheta Spiritu sancto in se loquente dicebat: *Neomenias vestras & sabbata, & diem magnum non sustineo, jejunium & ferias & dies festos vestros odit anima mea.* Unde & Dominus jejunandi formam discipulis tradens: *Cùm jejunatis*, inquit, *nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.* Quam mercedem, nisi laudis humanæ? propter cujus cupiditatem, justitiæ species plerumque prætenditur, & ubi nulla est cura conscientiæ, amatur falsitas famæ; & ini-

Ecclesia cur stata jejunia observet. Isa. 1. 13. Matth. 6. 16. Vana gloria in rectè factis cavenda.

De Iejun. septimi mensis. Serm. VII.

quitas, quæ occulta actione ª arguitur, mendacii opinione lætatur.

ª *ed.* occultatione.

Rationabile itaque sanctúmque jejunium nulla ostensionis jactantia polluatur, nec bonum suum quisquam fidelium de humanis velit pendere judiciis. Diligenti Deum sufficit ei placere, quem diligit: quia nulla major expetenda est remuneratio, quàm ipsa dilectio: sic enim charitas ex Deo est, ut Deus ipse sit charitas. Quo utique pius & castus animus ita gaudet impleri, ut nulla re extra ipsum cupiat delectari. Verissimum namque est quod dicit Dominus: *Ubi est thesaurus tuus, ibi erit & cor tuum.* Quis autem est thesaurus hominis, nisi quædam fructuum ejus congregatio laborúmque collectio? *Quod enim quis seminaverit, hoc & metet*; & quale cujusque opus, talis est & quæstus: & ubi oblectatio fruendi constituitur, ibi cura cordis obstringitur. Sed cùm multa sint genera divitiarum, tanquam dissimiles materiæ gaudiorum, Thesaurus cuique est suæ cupiditatis affectus ª, qui si de appetitu est terrenorum, non beatos facit sui participatione, sed miseros. Hi verò, qui ea quæ sursum sunt sapiunt, non quæ super terram, nec perituris intenti sunt, sed æternis, in illo habent incorruptibiles reconditas facultates, de quo dicit Propheta: *Thesaurus & salus nostra advenit, sapientia & disciplina & pietas à Domino: hi sunt thesauri justitiæ*; per quos, auxiliante Dei gratia, etiam terrena bona in cœlestia transferuntur, dum multi divitiis, aut justè sibi relictis, aut aliter acquisitis, ad instrumentum impietatis ᵇ utuntur. Cúmque ad sustentationem pauperum, quæ possunt exuberare distribuunt, congregant sibi inamissibiles facultates: ut quod abdiderint eleemosynis, nullis possit subjacere dispendiis; & dignè ibi habeant cor, ubi habent thesaurum suum: quia tales divitias suas beatissimum est exercere ut crescant, & non timere ne pereant.

Cap. III. Deus amāti sufficit. — Matth. 6. 21. Thesaurus hominis quis? — Galat. 6. 8. — ª *al.* effectus. — Colos. 3. 1. — Isaïa 33. 6. juxta 70. — ᵇ *Leg. fortè* pietatis. — Superflui in pauperes distributio. — Matth. 6. 20.

Cap. IV. *Operantes* igitur, Dilectissimi, *quod bonum est ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei*, septimum mensem ab initio mysticum propter septiformem Spiritum, & ipso sui ordinis numero consecratum, continentiæ fructibus deputantes: Quartâ & sextâ sabbati solenniter jejunemus: Sabbato autem apud beatum Petrum vigilias celebremus: cujus nobis & orationes suffragabuntur & merita, ut quantumcunque fidelibus tribuitur bonum velle, tantum donetur & posse: Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

Galat. 6. 10. — Mysticum septimi mensis jejunium.

De Iejun. septimi mensis. Serm. VIII.

SERMO XCI.

DE IEIUNIO SEPTIMI MENSIS. VIII.

SYNOPSIS.

I. *Finem legis esse amoris recti de pravo victoriam: omnem voluntatem quæ à nobis est esse malam.*

II. *Longè plus delectare justitiam, quàm iniquitatem, cujus lex, Dei lege superanda.*

III. *Quantùm prosit jejunium septimi mensis à lege & Apostolis institutum.*

Omnis, Dilectissimi, divinorum eruditio præceptorum hoc maximè agit apud corda credentium, ut amor pravus recto amore superetur, & delectatione justitiæ, peccandi cupiditas destruatur, dicente Scriptura: *Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere.* Cùm autem sint in animis hominum multæ bonæ concupiscentiæ & laudabiles voluntates, quid est quod jubetur ut nostris non consentiamus affectibus, nisi quod ab illa concupiscentia prohibemur, & ab illa voluntate revocamur, cujus ortus ex nobis est, & ideò mala pronunciatur, quia nostra esse convincitur? Ad distinctionem igitur concupiscentiarum quæ sunt ex Deo, benè homini dictum est: *Post concupiscentias tuas non eas*, ut quas cognoverit proprias, sciat esse vitandas. Meritò ergo Dominus in Oratione, quam tradidit, noluit nos ad Deum dicere: *Fiat voluntas nostra*, sed *fiat voluntas tua*: hoc est, non illa quam caro incitat, sed quam Spiritus sanctus inspirat. Undè autem hoc desiderium conceptum sit, cui semper debeat repugnari, non difficulter intelligunt, qui se Adæ filios esse noverunt, & peccante humani generis patre, non dubitant in propagine vitiatum esse, quod est in radice corruptum. Quamvis autem per gratiam Domini nostri Jesu Christi in novam creaturam transierimus ex veteri, & imagine nos terreni hominis homo cœlestis exuerit, donec tamen corpus mortale gestamus, necesse est ut contra carnis desideria dimicemus. Bonum est enim animæ Deo subditæ, timere ne cadat, & habere quod vincat, quoniam *Virtus in infirmitate perficitur*, & quod nos exercet ad continentiam, hoc perducit ad gloriam.

Cap. I. Præceptorum Dei scopus. — Eccl. 18. 30. — Voluntas omnis quæ à nobis est, mala est. — Ibidem. — Matth. 6. 10. — Radix humani generis corrupta. — Bona est tentatio. — 2. Cor. 12. 9.

Abstinendum est itaque, Dilectissimi, ab his quæ nobis noxiè blandiuntur, & lex peccati, quæ est in membris nostris, Dei lege superanda est: ut licet per omnes sensus corporis multæ insidientur illecebræ, anima tamen, cui summum bonum & verum gaudium Deus est, inter castas spiritalésque delicias in sapientiæ latitudine & in veritatis luce versetur. Si enim seipsum sibi rationalis homo comparet, omnésque suorum actuum qualitates

Cap. II. Rom. 7. — Magis delectat justitia quàm iniquitas.

DE JEJUN. SEPTIMI MENSIS. SERM. VIII.

tes vera inspectione dijudicet, nunquid in intimis conscientiæ suæ hoc delectationis inveniet de iniquitate commissa, quod de æquitate servata? aut tantum ei jucunditatis carnalis voluptas, quantùm spiritalis pariet apperitus? Nihil prorsùs de virtutum splendore [a] attinget, nihil de pietatis suavitate gustabit, qui magis vult in his sordescere, quæ immunda sunt, quàm in iis splendere, quæ sancta sunt. Non sinit ratio, ut cordibus non usquequaque captivis, ita placeat satiata ira, ut remissa vindicta; aut tantum generent gaudium malè quæsita de alieno, quantum benè expensa de proprio. Felicior semper est parca temperantia, quàm profusa luxuria; major requies humilibus, quàm superbis; & sublimior mens, quæ inter prohibita atque permissa certiùs habet sperare cœlestia, quàm amare terrena. Ut autem in hoc provectu animus religiosus excellat, & jus suæ dominationis obtineat, subjiciendo corpori castigatio est adhibenda jejunii. Quod licet generali nomine ad omnem continentiam pertinere videatur, propriè tamen ad edendi diminutionem refertur: ut prosit nunc voluntate non sumere, quod ab initio contra vetitum nocuit usurpasse: ut sicut illic concupiscentia fuit vulneri, ita hîc abstinentia sit saluti.

[a] al. bonis.

CAP. III. Jejunium ex Apostolica institutione.

Cui medicinæ, Dilectissimi, licet tempus omne sit congruum, hoc tamen habemus aptissimum, quod & Apostolicis & legalibus institutis videmus electum, ut sicut in aliis anni diebus, ita in mense septimo spiritalibus nos purificationibus emundemus. Convenientibus enim in unum propositum tribus studiis oratione scilicet, & eleemosyna, atque jejunio, præstabitur nobis à misericorde Deo & cohibitio cupiditatum, & exauditio precum, & remissio peccatorum: Per Dominum nostrum JESUM CHRISTUM qui vivit & regnat Deus in secula seculorum. Amen.

SERMO XCII.

DE JEJUNIO SEPTIMI MENSIS. IX.

SYNOPSIS.

I. *Magis curandum esse jejunium spiritale, quàm corporale.*

II. *In quo spiritale jejunium sit positum, & quo auxilio implendum.*

III. *Cur quatuor temporum jejunium fuerit institutum.*

IV. *Deum diligi, cum proximus diligitur & juvatur.*

I. MSS. & ed. [illegible]

SCio quidem, Dilectissimi, plurimos vestrûm ita in iis, quæ ad observantiam Christianam [a] pertinent, esse devotos, ut nostris cohortationibus non indigeant admoneri. Quod enim dudùm & traditio decrevit, & consuetudo firmavit, nec eruditio ignorat, nec pietas prætermittit. Sed quia sacerdotalis officii est, erga omnes Ecclesiæ filios curam habere communem, in id quod & rudibus prosit & doctis, quos simul diligimus, pariter incitamus: ut jejunium quod nobis septimi mensis recursus indicit, fide alacri per castigationem animi & corporis celebremus. Quamvis enim diminutio cibi carnem propriè videatur afficere, nihil tamen corporeis sensibus vel conceditur, vel negatur, quod non sicut ad servientem, ita pertineat ad jubentem. Cùm itaque unusquisque homo duplicem in se legem habeat continentiæ, nihilque actionum nostrarum ad solum corpus, multa autem ad solum referenda sint animum: prudenter debemus advertere, quàm indecens quàmque injustum sit, si quod à superiore indicitur, ab inferiore negligatur. Ut autem mens rationalis salubriter exteriora castiget, debet etiam propria exercere jejunia: quia non solùm carnis desideriis, sed etiam animi cupiditatibus convenit repugnare, dicente Scriptura: *Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere.* Jejunans ergo ab iis, quæ caro appetit, jejunet & ab iis quæ malè interior substantia concupiscit. PESSIMUS enim animæ cibus est, velle quod non licet: & noxia cordis delectatio est, quæ aut turpi lucro pascitur, aut superbia extollitur, aut ultione [b] lætatur. Quamvis enim his affectibus motus quoque corporis serviant, ad originem tamen suam cuncta respiciunt, & ibi censetur qualitas actionis, ubi invenitur initium voluntatis, quam revocare à pravis desideriis, optimum maximúmque jejunium est: quia tunc est edendi abstinentia fructuosa, quando exterior parcitas à temperantia interiore procedit.

DE JEJUNII SEPTIMI MENSIS. SER. IX.

Duplex continentiæ lex.

Eccl. 18. 30.

[b] al. adulatione.

Ex voluntate pensatur actio.

CAP. II.

Celebraturi igitur, Dilectissimi, verum & spiritale jejunium, quod & corpus & animum sui puritate sanctificet, cordis nostri secreta rimemur, & quibus rebus aut contristentur aut gaudeant, justo discutiamus examine. Ac si quis amor vanæ gloriæ, si qua radix avaritiæ, si quod inest virus invidiæ; nihil talium anima sumat escarum, sed virtutum intenta deliciis, cœlestes epulas terrenæ præferat voluptati. Agnoscat homo sui generis dignitatem, factúmque se ad imaginem & similitudinem sui creatoris intelligat; nec ita de miseriis, quas per peccatum illud maximùm & commune incidit, expavescat, ut non se ad misericordiam sui reparatoris attollat. Ipse enim dicit: *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum:* hoc est, me diligite, & ab iis, quæ mihi displicent, abstinete. Facite quod amo, amate quod facio. Et cùm videtur esse difficile, quod jubeo, ad jubentem accurrite: ut unde datur præceptum, præstetur auxilium: non negabo opem, qui tribui voluntatem. Jejunate ab adversis, abstinete à contrariis. Ego

Levit. 19. 2.

Unde Præceptum, inde & auxilium.

De Jejun. septimi mensis. Ser. IX.

sum cibus vester & potus: nemo quæ mea sunt inefficaciter concupiscit, qui enim ad me tendit, ex mei participatione me quærit.

Nemo inefficaciter quæ Dei sunt concupiscit.

Cap. III. His, Dilectissimi, cohortationibus, quibus nos ad bona incommutabilia & ad gaudia invitat æterna, plenæ sunt omnes divinarum paginæ literarum, & hoc nobiscum agit Testamenti utriusque doctrina, ut inhæreamus veris, & contineamus à vanis. Non enim apprehendi potest quod promittitur, nisi custoditum fuerit quod jubetur. Quid justius, quàm ut homo, cujus fert imaginem, faciat voluntatem, & per abstinentiam cibi jejunet à lege peccati? Ideò enim ipsa continentiæ observantia, quatuor est assignata temporibus, ut in idipsum totius anni redeunte decursu, cognosceremus nos indesinenter purificationibus indigere, sempérque esse nitendum, dum hujus vitæ varietate jactamur, ut peccatum, quod fragilitate carnis & cupiditatum pollutione contrahitur, jejuniis atque eleemosynis deleatur.

Jejunium quatuor temporum cur institutum.

Cap. IV. Esuriamus paululum, Dilectissimi, & aliquantulum quod juvandis possit prodesse pauperibus, nostræ consuetudini subtrahamus.[1] Dilectio proximi, dilectio Dei est, qui plenitudinem legis & Prophetarum in hac geminæ charitatis unitate constituit: ut nemo ambigeret Deo se offerre, quod homini contulisset, dicente Domino Salvatore, cùm de alendis juvandisque pauperibus loqueretur: *Quod uni eorum fecistis, mihi fecistis.* Quartâ igitur & sextâ Feriâ jejunemus: Sabbato verò apud beatum Petrum Apostolum vigilias celebremus, cujus nos meritis & orationibus credimus adjuvandos, ut misericordi Deo jejunio nostro & devotione placeamus, Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus in secula seculorum, Amen.

a. Matth. 22. 37.

Matth. 25. 40.

Sanctorum meritis & orationibus adjuvamur.

1. *Consuetudini subtrahamus.*] His verbis isthæc alia subjunguntur in edit. *Delectetur conscientia benignorum fructibus largitatis, & gaudia tribuens, quo es lætificandus, accipies.* Desunt in MSS. Codicibus Corb. Victor. &c.

SERMO XCIII.

SIVE TRACTATUS CONTRA HÆRESIM Eutychis, habitus Romæ in Basilica sanctæ Anastasiæ.

SYNOPSIS.

I. *Monet ut Symbolo Apostolorum inhærentes caveant ab Alexandrinis negotiatoribus unicam in Christo naturam Romæ defendentibus.*

II. *Eutychem olim in aliis hæreticis esse damnatum: Discernendum esse in Christo quid ex Deitate sit, quid ex humanitate.*

III. *Cum damnatis hæreticis non esse communicandum.*

Cap. I. Sicut peritorum, Dilectissimi, prudentiúmque medicorum est, passiones infirmitatis humanæ remediis prævenire, & quemadmodum saluti contraria declinentur, ostendere; ita pastoralis officii est, ne Dominico gregi hæretica malignitas noceat, providere, & qualiter luporum & latronum improbitas sit cavenda, demonstrare: quia nunquam potuit hæretica impietas sic latere, ut non à sanctis patribus nostris, & semper deprehensa sit, & jure damnata. Solicitudinem itaque nostram, quam dilectioni vestræ impendimus, latere non potuit, quosdam Ægyptios, præcipuè negociatores ad Urbem venisse, eáque quæ Alexandriæ scelestè ab hæreticis sunt admissa a, defendere, asserentes solam Deitatis in Christo fuisse naturam, nec carnis humanæ, quam sumsit ex beata Maria virgine, habuisse penitus veritatem: quæ impietas, & falsum hominem, & Deum dicit esse passibilem. Quod quo audeant animo, quóve consilio, dubitare non possumus. Quia enim ipsi à veritate Evangelii recesserunt, & mendacia diaboli sunt secuti, alios quoque volunt socios suæ perditionis efficere: & ideò paterna vos & fraterna solicitudine commonemus, ut inimicos Catholicæ fidei, hostes Ecclesiæ, Incarnationis Dominicæ negatores, & instituto à sanctis Apostolis Symbolo repugnantes, in nullum recipiatis consensionis affectum, dicente Apostolo: *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devita, sciens quia qui hujusmodi est, subversus est, & delinquit proprio judicio condemnatus.*

Contra Eutych: In Basil. S. Anast.

Hæresis latere non potest.

a De cæde Proterii Alexandr. Episcopi hæc videntur intelligenda.

Symbolum Apostolorum. Ad Tit. 3. 10.

Cap. II. Propriâ enim pertinaciâ perit, & suâ à Christo discedit insaniâ, qui eam impietatem, per quam ante se multos scit periisse, sectatur, & religiosum sibi atque Catholicum putat id, quod sanctorum Patrum judicio, & in Photini perfidia, & in Manichæi dementia, & in Apollinaris insania, constat esse damnatum: ut adhuc quasi novæ & necdum damnatæ in perniciem animarum suarum consentiant pravitati, qui Incarnationis Dominicæ denegant sacramentum. Quasi aliud tota Evangelica lectione doceamur, quàm hoc uno divinæ misericordiæ sacramento, humanum genus in iis qui credunt esse salvatum: quod unigenitus Dei Filius, æqualis per omnia Patri, nostræ assumtione substantiæ, manens quod erat dignatus est esse quod non erat, verus scilicet homo, verus Deus, qui absque cujusquam sorde peccati, integram sibi nostram perfectámque naturam, veritate & carnis & animæ univit, & intra uterum beatæ Virginis matris Spiritus sancti virtute conceptus, nec editionem partus, nec primordia fastidivit infantiæ: ut Verbum Dei Patris humanam sibi inesse substantiam, & Deitatis potentiâ & carnis infirmitate loqueretur, de corpore habens corporeas actiones, & spiritales de Deitate virtutes. Humanum quippe est esurire, & sitire, & dormire; humanum est metuere, flere,

Eutyches in prioribus hæreticis damnatus.

Quid cuique in Christo naturæ sit proprium.

CONTRA EUTYCH. IN BASIL. S. ANAST.

triſtari; humanum denique eſt crucifigi, mori atque ſepeliri: ſed divinum eſt ſuper mare ambulare, aquas in vina convertere, mortuos ſuſcitare, mundum propriâ morte tremefacere, & cum vivificata ſuper omnem cœlorum altitudinem carne conſcendere: ut qui hoc credunt, dubitare non poſſint, quid humanitati aſcribere, quid debeant adſignare Deitati; quoniam in utroque unus eſt Chriſtus, qui & Deitatis ſuæ potentiam non amiſit, & veritatem perfecti hominis naſcendo ſuſcepit.

CAP. III. Hos ergo, Dilectiſſimi, de quibus loquimur, tanquam venenum mortiferum fugite, execramini, declinate, & ab eorum colloquiis, ſi increpati à vobis corrigi noluerint, abſtinete, quoniam ſicut ſcriptum eſt: *Sermo eorum ſerpit ut cancer.* Juſto enim judicio ab Eccleſiæ unitate rejectis, nulla eſt tribuenda communio, quam non noſtris odiis, ſed ſuis ſceleribus perdiderunt. Vos ergo, dilecti Deo, & Apoſtolico teſtimonio comprobati, quibus beatus Apoſtolus Paulus doctor gentium dicit: *Quoniam fides veſtra annunciatur in univerſo mundo;* cuſtodite in vobis, quod tantum prædicatorem agnoſcitis ſenſiſſe de vobis. Nemo veſtrûm efficiatur hujus laudis alienus: ut quos per tot ſecula docente Spiritu ſancto hæreſis nulla violavit, ne Eutychianæ quidem impietatis poſſint maculare contagia. Confidimus autem quod protectio Dei corda veſtra fidémque cuſtodiat: ut cui hactenus fideliter obediſtis, in æternum perſeverante Catholicæ fidei obſervantia placeatis, Per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.

1. Tim. 2. 17. Excommunicatio. Rom. 1. 8. Romana fides ab Apoſtolo commendata.

SERMO XCIV.

SIVE HOMILIA DE TRANSFIGURATIONE Domini.

SYNOPSIS.

I. *Fidem veram Chriſtum & Deum confiteri & hominem: quæ in Petro magna poteſtate remunerata eſt.*

II. *Chriſtum ob id maximè eſſe transfiguratum, ut veritatem & virtutem ſuæ carnis comprobaret.*

III. *Ut etiam crucis ſcandalum tolleret ſpemque Eccleſiæ ſuæ confirmaret.*

IV. *Veteris & novi teſtamenti de Chriſto concordiam per Moyſis & Eliæ apparitionem ſignificari.*

V. *Petri deſiderium non improbum fuiſſe, ſed inordinatum.*

VI. Hic eſt filius meus &c. *Explicatur.*

VII. Ipſum audite: *expenditur.*

VIII. *Hoc teſtimonio Patris omnium infirmitatem roborari.*

Vix dubitandum quin iſtud Evangelicæ Lectionis exordium ex recentioris Breviarii codice tranſcriptum ſit. Matth. 17. 1.

In illo tempore: *Aſſumſit Jeſus Petrum, & Jacobum, & Joannem fratrem ejus, & duxit eos in montem excelſum ſeorſum.* Et reliqua.

CAP. I. EVangelica lectio, Dilectiſſimi, quæ per aures corporis interiorem mentium noſtrarum pulſavit auditum, ad magni ſacramenti nos intelligentiam vocat: quam aſpirante gratiâ Dei facilius aſſequemur, ſi conſiderationem noſtram ad ea, quæ paulò ſuperiùs ſunt narrata, referamus. Salvator enim humani generis JESUS CHRISTUS condens eam fidem, quæ & impios ad juſtitiam & mortuos revocat ad vitam, ad hoc diſcipulos ſuos doctrinæ monitis & operum miraculis imbuebat, ut idem Chriſtus & unigenitus Dei & hominis filius crederetur. Nam unum horum ſine altero non proderat ad ſalutem, & æqualis erat periculi, Dominum JESUM CHRISTUM, aut Deum tantummodo ſine homine, aut ſine Deo ſolum hominem crediſiſſe, cùm utrumque eſſet pariter confitendum: quia ſicut Deo vera humanitas, ita homini inerat vera divinitas. Ad confirmandam ergo hujus fidei ſaluberrimam cognitionem[a] interrogaverat diſcipulos ſuos Dominus, inter diverſas aliorum opiniones quid ipſi de eo crederent, quidve ſentirent: ubi Petrus Apoſtolus per revelationem ſummi Patris, corporea ſuperans & humana tranſcendens, vidit mentis oculis Filium Dei vivi, & confeſſus eſt gloriam Deitatis: quia non ad ſolam reſpexit ſubſtantiam carnis & ſanguinis. Tantúmque in hac fidei ſublimitate complacuit, ut beatitudinis felicitate donatus, ſacram inviolabilis petræ acciperet firmitatem, ſuper quam fundata Eccleſia, portis inferi & mortis legibus prævaleret, nec in ſolvendis aut ligandis quorumcumque cauſſis, aliud ratum eſſet in cœlis, quàm quod Petri ſediſſet arbitrio.

DE TRANSFIGURAT. DOMINI.

[a] al. conditionem.

Petro quantum à Chriſto collatum.

CAP. II. Hæc autem, Dilectiſſimi, laudatæ intelligentiæ celſitudo inſtruenda erat de inferioris ſubſtantiæ ſacramento, ne Apoſtolica fides ad gloriam confitendæ in Chriſto Deitatis evecta, infirmitatis noſtræ receptionem indignam impaſſibili Deo atque incongruam judicaret, & ita jam in Chriſto humanam crederet glorificatam eſſe naturam, ut nec ſupplicio poſſet affici, nec morte diſſolvi. Et ideò dicente Domino, quod oporteret eum ire Jeroſolymam, & multa pati à ſenioribus & ſcribis ac principibus ſacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere, cùm beatus Petrus, qui ſuperno illuſtratus lumine, de ardentiſſima Filii Dei confeſſione fervebat, contumelias illuſionum & crudeliſſimæ mortis opprobrium religioſo, ut putabat, & libero faſtidio reſpuiſſet, benigna à JESU increpatione correptus, & ad cupiditatem participandæ cum eo paſſionis animatus eſt. Subſequens enim exhortatio Salvatoris hoc, inſpiravit, hoc docuit, ut volentes eum ſequi, negarent ſe ſibi, & pro ſpe æternorum, leviſſimum ducerent temporalium detrimentum: quia is demum animum animam ſuam ſalvam faceret, qui eam pro Chriſto perdere non timeret. Ut ergo iſtam felicis conſtantiæ fortitudinem toto

Matth. 16. 21. & 20. 17.

Matth. 16. 25.

De Transfigurat. Domini.

Christus cur coram discipulis transfiguratus sit.

Apostoli corde conciperent, & nihil de suscipiendæ crucis asperitate trepidarent; ut de supplicio Christi non erubescerent, nec pudendam sibi eam patientiam crederent, quæ sic subitura erat sævitiam passionis, ut non amitteret gloriam potestatis: *Assumsit* JESUS *Petrum, & Jacobum, & fratrem ejus Joannem*, & conscenso cum eis seorsum monte præcelso, claritatem illis suæ gloriæ demonstravit: quia licet intellexissent in eo majestatem Dei, ipsius tamen corporis, quo divinitas tegebatur, potentiam nesciebant. Et ideò propriè signantérque promiserat quosdam de astantibus discipulis non priùs gustare mortem, quàm viderent filium hominis venientem in regno suo, id est, in regia claritate, quam spiritaliter ad naturam suscepti hominis pertinentem, his tribus viris voluit esse conspicuam. Nam illam ipsius Deitatis ineffabilem & inaccessibilem a visionem, quæ in æternam vitam mundis corde servatur, nullo modo mortali adhuc carne circundati intueri poterant & videre.

Matth. 17. 1.

Matth. 16. 28.

a al. immarcessibilem.

Cap. III.

Aperit ergo Dominus coram electis testibus gloriam suam, & communem illam cum cæteris corporis formam tanto splendore clarificat: ut & facies ejus solis fulgori similis, & vestitus candori nivium esset æqualis. In qua transfiguratione illud quidem principaliter agebatur, ut de cordibus discipulorum crucis scandalum tolleretur: nec conturbaret eorum fidem voluntatiæ humilitas passionis, quibus revelata esset absconditæ excellentia dignitatis. Sed non minore providentia spes sanctæ Ecclesiæ fundabatur, ut totum corpus Christi agnosceret, quali esset commutatione donandum: ut ejus sibi honoris consortium membra promitterent, qui in capite præfulsisset. De quo idem Dominus dixerat: cùm de adventus sui majestate loqueretur: *Tunc justi fulgebunt sicut sol in regno patris sui*: protestante hoc ipsum beato Paulo Apostolo, & dicente: *Existimo enim, quod non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Et iterum: *Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cùm enim Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria.*

Matth. 17. 2.

Matth. 13. 43.

Rom. 8. 18.

Colos. 3. 3.

Cap. IV.

Confirmandis verò Apostolis, & ad omnem scientiam provehendis, alia quoque in illo miraculo accessit instructio. Moses enim & Elias, lex scilicet & Prophetæ, apparuerunt cum Domino loquentes: ut verissimè in illa quinque virorum præsentia compleretur, quod dictum est: *In duobus vel tribus testibus stat omne verbum.* Quid hoc stabilius, quid firmius verbo, in cujus prædicatione veteris & novi Testamenti concinit tuba, & cum evangelica doctrina, antiquarum protestationum instrumenta concurrunt? Adstipulantur enim sibi invicem utriusque fœderis paginæ; & quem sub velamine mysteriorum præcedentia signa promiserant, manifestum atque perspicuum præsentis gloriæ splendor ostendit. Quia, sicut ait beatus Joannes; *Lex per Mosen data est, gratia autem & veritas per* JESUM CHRISTUM *facta est*: in quo & propheticatum promissio impleta est figurarum, & legalium ratio præceptorum, dum & veram docet prophetiam per sui præsentiam, & possibilia facit mandata per gratiam.

Deut. 19. 15. Matth. 18. 16. Ioan. 18. 17. 2. Cor. 13. 1. Heb. 10. 28.

Ioan. 1. 17.

Cap. V.

His ergo sacramentorum revelationibus Petrus Apostolus incitatus, mundana spernens, & terrena fastidiens, in æternorum desiderium quodam mentis rapiebatur excessu: & gaudio totius visionis impletus, ibi cum JESU optabat habitare, ubi manifestata ejus gloria lætabatur. Unde & ait: *Domine, bonum est nos hìc esse: si vis, faciamus hìc tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, & Eliæ unum.* Sed huic suggestioni Dominus non respondit, significans non quidem improbum, sed inordinatum esse, quod cuperet: cùm salvari mundus, nisi Christi morte non posset, & exemplo Domini in hoc vocaretur credentium fides, ut licet non oporteret de beatitudinis promissionibus dubitari, intelligeremus tamen inter tentationes hujus vitæ priùs nobis tolerantiam postulandam esse, quàm gloriam: quia tempora patiendi non potest felicitas prævenire regnandi.

Matth. 17. 4.

Cap. VI.

Adhuc itaque eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos, & ecce vox de nube dicens: *Hic est filius meus, in quo mihi benè complacui, ipsum audite.* Præsens quidem erat in Filio Pater, & in illa Domini claritate, quam ad discipulorum temperarat aspectum, non separabatur ab Unigenito Genitoris essentia; sed ad commendandam proprietatem utriusque personæ, sicut visui significavit Filium splendor ex corpore, sic auditui Patrem vox nunciavit ex nube. Qua voce accepta, discipuli quod in faciem ceciderunt, & timuerunt valdè non de Patris tantùm, sed & de Filii majestate tremuerunt: altiori enim sensu unam utriusque intellexerunt Deitatem; & quia in fide non erat hæsitatio, non fuit in timore discretio. Latum ergo illud & multiplex testimonium fuit, & plus in verborum virtute, quàm in sono vocis auditum est. Dicente enim Patre, *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite*, nónne evidenter auditum est: *Hic est filius meus*, cui ex me & mecum esse, sine tempore est? Quia nec Genitor Genito prior, nec Genitus est Genitore posterior. *Hic est filius meus*: quem à me non separat Deitas, non dividit potestas, non discernit æternitas. *Hic est filius meus*: non adoptivus, sed proprius; non aliunde creatus, sed ex me genitus; nec de alia natura

Ibid. 5. Hic est filius meus dilectus.

mihi factus comparabilis, sed de mea essentia mihi natus æqualis. *Hic est filius meus: per quem omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil:* quia omnia, quæ facio, similiter facit, & quicquid operor, inseparabiliter mecum atque indifferenter operatur. In Patre enim est Filius; & in Filio Pater, nec unquam unitas nostra dividitur. Et cum alius ego sim qui genui, alius ille quem genui, non aliud tamen de illo vobis cogitare fas est, quàm de me sentire possibile est. *Hic est filius meus:* qui eam, quam mecum habet æqualitatem, non rapinâ appetiit, nec usurpatione præsumsit, sed manens in forma gloriæ meæ, ut ad reparandum genus humanum exequeretur commune consilium, usque ad formam servilem inclinavit incommutabilem Deitatem.

Joan.1.3. Joan.5.19. Philip.2.6.

Cap. VII. Hunc ergo, in quo mihi benè per omnia placeo, & cujus prædicatione manifestor, cujus humilitate clarificor, incunctanter audite: quia ipse est veritas & vita, ipse virtus mea atque sapientia. *Ipsum audite*, quem legis mysteria prænunciaverunt, quem Prophetarum ora cecinerunt. *Ipsum audite*, qui sanguine suo mundum redimit, qui diabolum ligat, & vasa ejus rapit, qui peccati chirographum & prævaricationis pacta dirumpit. *Ipsum audite*, qui viam aperit ad cœlum, & per Crucis supplicium gradus vobis ascensionis parat ad regnum. Quid trepidatis redimi? quid pavetis saucii liberari? Fiat quod me volente vult Christus. Abjicite carnalem formidinem, & fideli vos armate constantia: indignum est enim, ut in Salvatoris passione timeatis, quod ipsius munere nec in vestro fine metuetis.

Cap. VIII. Hæc, Dilectissimi, non ad illorum tantùm utilitatem dicta sunt, qui ea propriis auribus audierunt, sed in illis tribus Apostolis universa Ecclesia didicit, quicquid eorum & aspectus vidit & auditus accepit. Confirmetur ergo secundùm prædicationem sacratissimi Evangelii omnium fides, & nemo de Christi Cruce per quam mundus redemtus est, erubescat. Nec ideò quisquam aut pati pro justitia timeat, aut de promissorum retributione diffidat, quia per laborem ad requiem, & per mortem transitur ad vitam: cùm omnem humilitatis nostræ infirmitatem ille susceperit, in quo si in confessione & in dilectione ipsius permaneamus, & quod vicit vincimus, & quod promisit accipimus. Quia sive ad facienda mandata, sive ad toleranda adversa, præmissa Patris vox debet semper auribus nostris intonare dicentis: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui: ipsum audite:* Qui vivit &, regnat cum Patre & Spiritu sancto in secula seculorum. Amen.

SERMO XCV.

SIVE HOMILIA DE GRADIBUS Ascensionis ad Beatitudinem.

De eo, quod scriptum est: *Videns Iesus turbas, ascendit in montem: & cùm sedisset, accesserunt ad eum discipuli ejus, &c.* Matth.5.

SYNOPSIS.

I. *Christum per exteriores medelas animos ad interiores præparasse, quæ per lenitatem gratiæ fiunt.*
II. *Humilitatem, quæ omnium esse potest, primum esse gradum ad beatitudinem.*
III. *Ditissimam potentissimámque Apostolorum, Petrique imprimis fuisse paupertatem.*
IV. *Quis luctus iter ad beatitudinem?*
V. *Quænam terra mitibus promissa.*
VI. *Sitim justitiæ aliud nihil esse quàm Dei amorem.*
VII. *Misericordiâ hominem Deo similem effici.*
VIII. *Cordis oculum mundandum esse, ut Deus videatur.*
IX. *Quænam sit vera pax, quæ hominem Dei filium efficit.*

Cap. I. PRædicante, Dilectissimi, Domino nostro JESU CHRISTO Evangelium regni, & diversos per totam Galilæam curante languores, in omnem se Syriam virtutum ejus fama diffuderat: & multæ ex universa Judæa turbæ ad cœlestem medicum confluebant. Quia enim tarda est humanæ ignorantiæ fides ad credenda quæ non videt, & speranda quæ nescit, oportebat divina eruditione firmandos, corporeis beneficiis & visibilibus miraculis incitari: ut cujus tam benignam experiebantur potentiam, non ambigerent salutarem esse doctrinam. Ut ergo exteriores medelas Dominus ad remedia interiora transferret, & post sanitates corporum, curationes operaretur animarum, segregatus à circumstantibus turbis, secessum vicini montis ascendit, advocatis Apostolis, quos sublimioribus institutis ab edito mysticæ sedis imbueret, ex ipsa loci atque operis qualitate significans se esse, qui Mosen quondam suo fuisset dignatus alloquio: illic quidem terribiliore justitia, hic autem sacratiore clementia, ut impleretur quod fuerat, Propheta Jeremia dicente, promissum: *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & consummabo super domum Israël, & super domum Juda testamentum novum. Post dies illos, dicit Dominus, dabo leges meas in sensu ipsorum, & in*

Cur Christus miracula patrarit. Utriusque testamenti discrimen. Ierem.31.31.

corde ipsorum scribam eas. Qui ergo locutus fuerat Mosi, locutus est & Apostolis, & in cordibus discipulorum velox scribentis Verbi manus, novi testamenti decreta condebat; nulla ut quondam circumfusa nubium crassitudine, neque per terribiles sonos atque fulgores populo ab accessu montis absterrito, sed patente ad aures circumstantium tranquillitate colloquii: ut per gratiæ lenitatem removeretur legis asperitas, & spiritus adoptionis auferret formidinem servitutis.

Cap. II.

Qualis igitur doctrina sit Christi, sacræ ipsius sententiæ protestantur: ut qui ad æternam beatitudinem pervenire desiderant, gradus felicissimæ ascensionis agnoscant. *Beati*, inquit, *pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* De quibus pauperibus Veritas loqueretur, fortè esset ambiguum, si dicens, *Beati pauperes*, nihil adderet de intelligenda pauperum qualitate; & sufficere videretur ad promerendum regnum cœlorum ea sola inopia, quam multi sub gravi & dura necessitate patiuntur. Sed cùm dicit: *Beati pauperes spiritu*: ostendit eis regnum cœlorum tribuendum, quos humilitas commendat animorum, magis quàm indigentia facultatum. Dubitari autem non potest, quod humilitatis istius bonum faciliùs pauperes quàm divites assequantur: dum & illis in tenuitate amica est mansuetudo, & istis in divitiis familiaris elatio. Veruntamen & in plerisque divitibus invenitur hic animus, qui abundantia sua non ad tumorem superbiæ, sed ad opera benignitatis utatur, idque pro lucris maximis numeret, quod ad relevandam miseriam alieni laboris impenderit. Omni generi atque ordini hominum datur in hac virtute consortium: quia possunt esse proposito pares, & impares censu: nec interest, quantum sint in facultate terrena dissimiles, qui in spiritalibus bonis inveniuntur æquales. Beata igitur illa paupertas, quæ rerum temporalium amore non capitur, nec mundi opibus augeri appetit, sed cœlestibus bonis ditescere concupiscit.

Matth. 5. 3. Paupertas spiritus 1. gradus ad beatitudinem.

In divitiis timenda elatio.

Cap. III.

Hujus nobis magnanimæ paupertatis exemplum primum post Dominum Apostoli præbuerunt, qui omnia sua sine differentia relinquentes, ad vocem cœlestis magistri, à captura piscium in piscatores hominum alacri conversione mutati sunt, & multos sui similes fidei suæ imitatione fecerunt, quando illis primitivis Ecclesiæ unum cor omnium, & anima una erat credentium: qui, universis suis rebus possessionibúsque distractis, per devotissimam paupertatem bonis ditabantur æternis, & ex Apostolica prædicatione gaudebant nihil habere de mundo, & omnia possidere cum Christo. Hinc beatus Petrus Apostolus, cùm ascendens in templum à claudo eleemosyna posceretur: *Argentum*, inquit, *& aurum non est mecum, quod autem habeo, hoc tibi do. In nomine* Jesu Christi *Nazareni surge & ambula.* Quid hac humilitate sublimius? quid hac paupertate locupletius? Non habet præsidia pecuniæ, sed habet dona naturæ: Quem debilem edidit mater ex utero, sanum fecit Petrus ex verbo: & qui imaginem Cæsaris in nummo non dedit, imaginem Christi in homine reformavit. Hujus autem thesauri opibus, non solum ille adjutus est, cui gressus est redditus, sed etiam quinque millia virorum, qui tunc ad exhortationem Apostoli ob ejusdem curationis miraculum crediderunt. Et ille pauper, qui non habebat quod petenti daret, tantam dedit divinæ gratiæ largitatem, ut quemadmodum unum hominem redintegrarat in pedibus, sic tot millia credentium sanaret in cordibus; faceretque eos in Christo alacres, quos in Judaïca perfidia invenerat claudicantes.

Matt. 4. 19. Apostolorum paupertas. Act. 4. 32.

Act. 3. 6.

Act. 4. 4.

Cap. IV. Matth. 5. 5.

Post prædicationem hujus felicissimæ paupertatis, addidit Dominus, dicens: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Luctus hic, Dilectissimi, cui consolatio æterna promittitur, non est cum mundi hujus affectione [a] communis; nec beatum quemquam faciunt ista lamenta, quæ totius humani generis deplotatione funduntur. Alia ratio est sanctorum gemituum, alia beatarum caussa lacrymarum. Religiosa tristitia, aut alienum peccatum luget, aut proprium: nec de hoc dolet, quod divinâ justitiâ agitur, sed de eo mœret, quod humana iniquitate committitur: ubi magis plangendus est faciens maligna, quàm patiens: quia injustum malitia sua demergit ad pœnam; justum autem tolerantia ducit ad gloriam.

a forte afflictione.

Cap. V. Matth. 5. 4.

Deindè ait Dominus: *Beati mites, quoniam ipsi hæreditate possidebunt terram.* Mitibus atque mansuetis, humilibus ac modestis, & ad omnium injuriarum tolerantiam præparatis possidenda terra promittitur. Nec parva æstimanda est hæc aut vilis hæreditas, tanquam à cœlesti habitatione discreta sit, cùm regnum cœlorum alii non intelligantur intrare. Terra ergo promissa mitibus, & in possessionem danda mansuetis, caro sanctorum est: quæ ob humilitatis meritum felici resurrectione mutabitur, & immortalitatis gloria vestietur: in nullo jam spiritui futura contraria, & cum voluntate animi perfectæ unitatis habitura consensum. Tunc enim exterior homo interioris hominis erit quieta & intemerata possessio: tunc mens videndo Deo intenta nullis corporeæ infirmitatis impedietur obstaculis, nec jam dici necesse erit: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem:* Quoniam habitatori suo non reluctabitur terra, nec immoderatum aliquid contra imperium sui rectoris audebit. Possidebunt enim illam mi-

Sap. 9. 15.

tes pace perpetua, & nihil unquam de eorum jure minuetur, *Cùm corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem:* ut periculum vertatur in præmium; & quod fuit oneri, sit honori. *(1. Cor. 15. 54.)*

CAP. VI.

Post hæc addit Dominus, & dicit: *Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam; quoniam ipsi saturabuntur.* *(Matth. 5. 6.)* Nihil hæc esuritio corporeum, nihil expetit sitis ista terrenum; sed justitiæ bono desiderat saturari, & in omnium occultorum introducta secretum, ipso Domino optat impleri. Felix mens, quæ hunc concupiscit cibum, & ad talem æstuat potum: quem utique non expeteret, si nihil de ejus suavitate gustasset. Audiens autem dicentem sibi propheticum spiritum: *Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus;* *(Ps. 33. 9.)* accepit quandam supernæ dulcedinis portionem, & in amorem castissimæ voluptatis exarsit: ut spretis omnibus temporalibus, ad edendam bibendámque justitiam, toto accenderetur affectu, & illius primi mandati apprehenderet veritatem, dicentis: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua:* *(Deut. 6. 5. Matth. 22. 37. Marc. 12. 30. Luc. 10. 27.)* quoniam nihil aliud est diligere Deum, quàm amare justitiam. *(Diligere Deum quid sit?)* Denique sicut illic dilectioni Dei, proximi cura subjungitur; ita & huic desiderio justitiæ virtus misericordiæ copulatur, & dicitur.

CAP. VII.

Beati misericordes, quoniam ipsorum miserebitur Deus. *(Matth. 5. 7.)* Agnosce, Christiane, tuæ sapientiæ dignitatem, & qualium disciplinarum artibus ad quæ præmia voceris, intellige. Misericordem te misericordia, justum vult te esse justitia: ut in creatura Creator appareat, & in speculo cordis humani per lineas imitationis expressa Dei imago resplendeat. Secura est operantium fides, aderunt tibi desideria tua, & iis quæ amas sine fine potieris. Et quoniam tibi per eleemosynam omnia munda sunt, ad eam beatitudinem, quæ consequenter est promissa, pervenies dicente Domino:

CAP. VIII.

Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. *(Matth. 5. 8.)* Magna felicitas, dilectissimi, cui tantum præmium præparatur. Quid ergo est habere cor mundum, nisi eis, quæ suprà dictæ sunt, studere virtutibus? Videre autem Deum, quantæ sit beatitudinis, quæ mens concipere, quæ lingua valeat explicare? *(1. Cor. 13. 12. Joan. 1. 1. Tim. 6. 16.)* Et tamen hoc consequetur, cum transformabitur humana natura, ut non jam per speculum, neque in ænigmate, sed facie ad faciem, ipsam quam nullus hominum videre potuit, sicuti est, videat deitatem: & *quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit,* *(Is. 64. 4. 1. Cor. 2. 9.)* per ineffabile gaudium æternæ contemplationis obtineat. Meritò hæc beatitudo cordis promittitur puritati. Splendorem enim veri luminis sordens acies videre non poterit: & quod erit jucunditas mentibus nitidis, hoc erit pœna maculosis. Declinentur igitur terrenarum caligines vanitatum, & ab omni squalore iniquitatis, oculi tergantur interiores, ut serenus intuitus tantum Dei visione pascatur. Ad hoc enim promerendum illud intelligimus pertinere, quod sequitur:

CAP. IX.

Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. *(Matth. 5. 9.)* Beatitudo ista, dilectissimi, non cujuslibet consensionis, aut qualiscunque concordiæ est, sed illius, de qua dicit Apostolus: *Pacem habete ad Deum:* *(Rom. 5. 1. 2. Cor. 13. 11.)* & de qua dicit Propheta David: *Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum.* *(Ps. 118. 165.)* *(Nullius vera pax nisi justi.)* Hanc pacem etiam arctissima amicitiarum vincula, & indiscretæ similitudines animorum non veraciter sibi vindicant, si non cum Dei voluntate concordant. Extra dignitatem hujus pacis sunt improbarum parilitates cupiditatum, fœdera scelerum, & pacta vitiorum. Amor mundi cum Dei amore non congruit: nec ad societatem filiorum Dei pervenit, qui se à carnali generatione non dividit. Qui autem semper cum Deo mente sunt *soliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis,* *(Ephes. 4. 2.)* numquam ab æterna lege dissentiunt, fideli oratione dicentes: *Fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra.* *(Matth. 6. 10.)* Hi sunt pacifici, hi benè unanimes, sanctéque concordes, vocandi æterno nomine, *filii Dei, cohæredes autem Christi:* *(Rom. 8. 17.)* quia hoc merebitur dilectio Dei & proximi, ut nullas jam adversitates sentiat, nulla scandala pertimescat: sed finito omnium tentationum certamine, in tranquillissima Dei pace requiescat: Per Dominum nostrum, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat in secula seculorum. Amen.

Observat vir eruditus Ioann. Cotelerius in Not. To. 1. Mon. Græce p. 808. Leonem nostrum septem tantùm Beatitudines enarrare: quia, ut S Augustinus in serm Dom. in monte explicat, septem illi sunt gradus perficientes hominem, octava verò Beatitudo hominis est jam perfecti.

SERMO XCVI.

IN CATHEDRA S. PETRI APOSTOLI. 1

Ex Codice MS. Bibliotheca Regia nunc primùm editus.

SYNOPSIS.

I. *Non minori devotione & gaudio celebrandum festum Cathedræ sancti Petri, quàm ejus Martyrii diem.*

II. *Exteriùs templorum ornatu, & interiùs cordis munditiâ esse colendum: Petri doctrinam in successoribus audiendam.*

III. *Quibus populum Christianum documentis Apostolus instruat.*

ADMONITIO

De subsequenti Sermone.

1. Subsequentem de S. Petri Cathedra Sermonem, quem publico damus, suppeditavit nobis vetus Codex MS Bibliothecæ Regiæ numero 341. notatus; ex quo à nobis descriptus est. Leonis nomen præfixum habet in codice, hoc modo: *In Cathedra S. Petri Apostoli Sermo S. Leonis Papæ:* nec dubium quin nostri, quantùm ex stylo deprehendi potest, qui Leonino concinere mihi omninò videtur; nec quicquam occurrit, undè ille Pontifici nostro abjudicari debeat. Hoc sanè extra dubium, dictum esse Romæ & à Romano aliquo Pontifice istum Sermonem, ut ex pluribus locis argui potest, & plures phrases vocesque Leoni familiares hic inveniri. Petrus inquit iste *Populo Dei prælatus est*, quæ vox in eo significatu rara; legitur in Epist 12. c. 11 *Qui ergo scit se quibusdam esse præpositum, non molestè ferat aliquem sibi esse prælatum.* Ignitos cœlestium spirituum cœtus, hic laudat; *Paulum ignitum, cor igniri, spiritum sanctum ignire;* scribit Leo locis in Dissert. 2 notatis. *Gratia divinæ largitæ, finister hædorum numerus, cauta provisio, incauta districtio, frementium bestiarum insidiæ, ex ore veritatis,* & plures alii loquendi modi Leo-

In Cath. S. Petri.

nem repræsentant in certis scriptis similiter loquentem. Quæ in isto Sermone de cantu Ecclesiastico, déque ornatu templorum habentur, nemo, opinor, recentioris ætatis indicium esse suggeret, de cantu enim sæpe meminit S. Leo, ornatum verò templorum in festivis diebus usurpatum vel solus XL. Sermo S. Leonis qui est de Quadragesima tertius, statim ab initio probat à Leonis ætate non esse alienum. Festivitatis cathedræ antiquitas asseritur, tùm ex laterculo perantiquo apud Ægidium Bucherium, in quo ita habetur: *VIII. Cal. Februarii Natale Petri de Cathedra*: tùm, & certiùs quidem, ex Canone 22 Concilii Turonensis 2. Si enim tunc temporis, hoc est anno Christi 566 agebatur in Galliis, jam pridem dubio procul in Ecclesia Romana celebrari debuerat. Immò etiam in Gallicana antiquam jam tùm fuisse probat idem Canon. Superstitiones enim propter quas resecandas sancitus est, non nisi post longa ab illius festi institutione temporum spatia irrepere cæpisse probabile est. Adde quod hæc primis Ecclesiæ temporibus, viguit consuetudo, ut eorum Episcoporum, qui celebriores fuerant, consecrationis dies quot annis celebraretur, quemadmodùm ex SS. Gregorii magni, Ambrosii, Basilii, & aliorum exemplo manifestum est. Quàm potiori verò jure Pontificatus Principis Apostolorum Ecclesiæque Primaris, annua debuit festivitate recoli, saltem in Ecclesia Romana, ubi Sedem fixerat. Cùm porrò duplex modò constituta sit Cathedræ S. Petri commemoratio ex Pauli IV. Romani Pontificis decreto anni 1557. una 18. Calen. Februarii pro Romana, altera 8. Calend. Martii pro Antiochena: Constat unicam olim fuisse in Ecclesia solennitatem 8. Calendas Martias qua utriusque memoria, vel potiùs generaliter assumtio S. Petri ad Episcopatum honore debito celebrabatur. Perseveravitque in Romana Ecclesia usque ad Pauli IV. decretum, quod à Gallicanis Ecclesiis serò admodùm usu receptum est, ut ex Breviariis & Missalibus patet; sed nec hodie ab aliquibus recipitur. Cæterùm, cùm Sermo de Cathedra S. Petri, qui sub S. Augustini nomine circumfertur, jam pridem à viris eruditis, tanquam spurius fœtus in Appendices relegatus sit, nullum est illius festivitatis monimentum, quod ad hujus antiquitatem accedat. Ex quo etiam laterculus Sylvii à Joanne Bollando jam ex parte editus, vel suppositionis arguitur, vel saltem depravationis, eo loci ubi pro festo Cathedræ 8 Cal. Martii, depositionem utriusque Apostoli notatam habet. Plura de hoc festo videre est, apud Emin. Card. Baronium, tùm in Annal. tomo 1. tùm in Notis ad Martyrologium: necnon & apud doctissimum nostrum Carolum le Cointe Annalium Ecclesiasticorum Franciæ conditorem tom. 2. ad an. Chr. 566. n. 18. & seq.

Cap. I.

ADest, dilectissimi Fratres, beati Apostolorum Principis gloriosa solennitas, quá tota debemus animi alacritate suscipere, tota mentis devotione celebrare. Cum enim dies Martyrii ejus meritò habeatur in toto orbe clarissima, hæc non impari est totius Ecclesiæ sanctæ gaudio celebranda. In illa siquidem alternantibus hymnidicis Angelorum Choris est ineffabiliter coronatus; in ista verò exultantibus undique fidelium turmis Pontificali Cathedra cum magna gloria est sublimatus. In illa ad suam beatitudinem cæli conscendit thronum; in hac verò ad nostram salutem sanctæ Ecclesiæ adeptus est principatum. In illa ignitis beatorum spirituum cœtibus est aggregatus, ut præmia æterna ipse susciperet; in ista verò populo Dei prælatus est, ut nos omnes ad præmia æterna vocaret. Illa ergò festivitas præcipuè est Angelorum; ista autem specialiter est fidelium populorum. Sed per gratiam illius qui *interfecit inimicitias in semetipso in uno novo homine faciens pacem*, quæ poterat esse propria singulorum, facta est omnium, hominum scilicet, & Angelorum.

Ephes. 2. 16.

Cap. II.

Hanc itaque solennitatem nostram, ut ita dixerim, dilectissimi, duplici ut dignum est jucunditate colamus; & non modò exteriùs, sed etiam interiùs pleno animi desiderio celebremus. Hinc ergo suaviter modulantium symphoniæ resonent; illinc concordes animorum motus concordent. Adornetur luminaribus Ecclesia; resplendeat virtutibus conscientia. Mundetur sordibus Basilicæ pavimentum, purgetur vitiis interioris hominis templum, dicente Paulo: *Templum Dei sanctum est quod estis vos, & Spiritus Dei habitat in vobis.* Nihil dissonum comprehendatur in vocibus; nihil discordabile reperiatur in moribus. Habet enim sancta dies dignitatem suam; habet & mens nostra solennitatem suam. Illa videlicet, ut à laboriosis hujus mundi negotiis vacetur; ista verò, ut ab æstu terrenæ concupiscentiæ & ab omnium vitiorum illecebris abstineatur. Illa ut ornamentis visibilibus splendeat, ista ut virtutibus enitescat. Sed qui tàm egregium pastorem hodierna die ex divinæ gratiæ largitate suscepimus, qua temeritate ad loquendum vobis ex nostra parte os aperire tentamus. Intueamur ergo oculis fidei beatissimum Pontificem nostrum Episcopali subsellio sublimatum, sacerdotalibus infulis redimitum, populo suo per semetipsum loquentem, & in conventu sanctæ Ecclesiæ more solito concionantem. Ipse, ipse per semetipsum dicat, quod & vobis & nobis agendum esse decernat. Ecce, ô beatissime Pastor noster, nos tuæ oves simul assumus, & ut nobis doctrinæ tuæ alimenta tribuas, humiliter obsecramus. Sed nec etiam oves ex nobis esse possumus; nisi ipse nos instruas, qualiter vellus innocentiæ induere debeamus: Ais enim: *Quasi modo geniti infantes rationabiles sine dolo lac concupiscite: ut in eo crescatis in salutem.*

Cantus in Ecclesiis.

Luminaria.

In Cath. S. Petri. 1. Cor. 3. 17

Cessatio à labore in festis.

Episcopale subsellium, sacerdotales infulæ, mos concionandi.

1. Petr. 2. 2.

Cap. III.

Jam quia qualiter oves fieri debeamus, audivimus; restat ut nobis insinuet, qualiter etiam sinistrum lascivientium hædorum numerum effugere valeamus: *obsecro*, inquit, *vos tanquam advenas & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam*: & ut hanc mortificationem carnis, quam docet verbo, præcipuo confirmet exemplo: *Christus*, inquit, *passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.* Solent autem custodes pecudum à noxiis herbis gregem suum studiosè compescere, & in longinquos saltus sincera pascua indagando migrare: & cùm ab aliis, interitum cavendo, prohibent, alia vitam refovendo præbent. Alibi enim noxia subtrahunt; alibi profutura permittunt: ne dùm à venenatis pabulis cauta provisione jejunant, à salutiferis quoque vacuæ, incautâ districtione deficiant. Quia igitur Pastor noster à mortiferis carnalium desideriorum pascuis nos prohibendo coercet, ad salutaria jam vireta spei nostræ ora relaxet. Ait enim: *Per Resurrectionem* Jesu Christi *ex mortuis, quâ vocavit nos in spem vivam: in hæreditatem incontaminatam & immarcessibilem conservatam in cælis.* Voces ergo custodis nostri beati Petri Apostoli, Fratres carissimi, erectis cordium auribus intendamus; & rectam vestigiorum ejus lineam tenentes, à pascuis, ad quæ vocat, nusquam exorbitemus. Si enim consilium ejus libenter admittimus, frementium bestiarum insidias non timebimus. Nunquid enim custos noster super gregem suum studiosè non vigilat, & ferarum

1. Petr. 2. 11.

1. Petr. 2. 21.

1. Petr. 1. 3.

ferarum incursus ut caveri debeat, solicitis vocibus non clamat? *Diabolus* enim, inquit, *tamquam Leo rugiens, circuit quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide.* Expedit ergo, Fratres carissimi, ut consulentem nobis cælestis curiæ Consulem intentis cordibus audiamus: & certissimum salutis nostræ consilium parvipendere formidemus. Hic est enim qui ex ore veritatis audivit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam: & tibi dabo claves regni cælorum.*

In Cath. S. Petri. 1. Petr. 5. 8.

Matth. 16. 18.

MONITUM.

QUi Pontificale Missaléque Romanum paulo attentiùs legerit, haud difficilè deprehendet plurima his inserta legi, quæ Leoninam phrasim dictionémque omnino redolent, ut dubium apud me non sit magnam eorum partem, quæ vel in Officiis Ecclesiasticis, antiquarum præsertim solennitatum, Paschæ putà & Pentecostes recitantur, vel in sacrorum Ordinum celebratione, à sanctissimo Pontifice Leone I. esse composita vel restituta. Inter hæc numerandæ mihi videntur Præfationes, quæ Canoni Missæ præmittuntur, necnon & aliæ duæ, quas habet Pontificale Romanum, altera in Episcopi consecratione, altera in ordinatione Presbyteri. Utramque hîc inserendam duximus, cum allocutione quadam Archidiaconi ad Episcopum, quæ in eodem Pontificali jacet, pro reconciliatione pœnitentium. Asserenda hæc Leoni esse stylus ipse clamat. Pro secunda Præfatione suffragatorem habemus virum eximia eruditione celebrem Henricum Valesium, qui partem hujus Præfationis ex antiquo Pontificali Senonensis Ecclesiæ referens in Notis ad Historiam Eccles. Eusebii Cæsar. eam Leoni nostro adjudicat. Revera Leo Leoni non est similior, quàm Præfationis hujus stylus aliorum Pontificis nostri opusculorum stylo similis est.

PRÆFATIO SEU ORATIO
In consecratione electi in Episcopum.

Ex Pontificali Romano parte 1. tit. De consecratione Electi in Episcopum: & ex Ordine Romano.

VErè dignum, & justum est, æquum, & salutare: nos tibi semper, & ubique gratias agere, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus*, honor omnium dignitatum, quæ gloriæ tuæ sacris famulantur ordinibus. Deus, qui Moysen famulum tuum secreti familiaris affatu inter cætera cælestis documenta culturæ, de habitu quoque indumenti sacerdotalis instituens, electum Aaron mystico amictu vestiri inter sacra jussisti, ut intelligentiæ sensum de exemplis priorum caperet secutura posteritas, ne eruditio doctrinæ tuæ ulli deesset ætati: cum & apud veteres reverentiam ipsa significationum species obtineret, & apud nos certiora essent experimenta rerum, quàm ænigmata figurarum. Illius namque Sacerdotii anterioris habitus, nostræ mentis ornatus est; & Pontificalem gloriam non jam nobis honor commendat vestium, sed splendor animarum. * Quia & illa, quæ tunc carnalibus blandiebantur obtutibus, ea potiùs, quæ in ipsis erant, intelligenda, poscebant. Et idcircò huic famulo tuo, quem ad summi Sacerdotii ministerium elegisti, hanc quæsumus, Domine, gratiam largiaris; ut quicquid illa velamina, in fulgore auri, in nitore gemmarum, & in multimodi operis varietate signabant, hoc in ejus moribus, actibusque clarescat. Comple in Sacerdote tuo ministerii tui summam, & ornamentis totius glorificationis instructum, cælestis unguenti rore sanctifica.

Ante unctionem.

*Deus honorum omnium, Deus omn. dignit. *Ita in Missali Francorum Mabillonii.*

*al. Miss. id. & Pontificalis gloria

non jam nobis honorem commendat vestium, sed splendorem animarum.

Hoc, Domine, copiosè in caput ejus influat; hoc in oris subjecta decurrat; hoc in totius corporis extrema descendat; ut tui spiritus virtus & interiora ejus * repleat, & exteriora circumtegat. Abundet in eo constantia fidei, puritas dilectionis, sinceritas pacis. Sint speciosi munere tuo pedes ejus ad evangelizandum pacem, ad evangelizandum bona tua. Da ei, Domine, ministerium reconciliationis in verbo, & in factis, in virtute signorum & prodigiorum. Sit sermo eius & prædicatio, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis. Da ei, Domine, claves regni cœlorum: ut utatur, non glorietur potestate, quam tribuis in ædificationem, non in destructionem. Quodcúmque ligaverit super terram, sit ligatum & in cœlis; & quodcumque solverit super terram, sit solutum & in cælis. Quorum retinuerit peccata, retenta sint; & quorum remiserit, tu remittas. Qui maledixerit ei, sit ille maledictus, & qui benedixerit ei, benedictionibus repleatur. Sit fidelis servus, & prudens, quem constituas tu, Domine, super familiam tuam; ut det illis cibum in tempore opportuno;* & exibeat omnem hominem perfectum. Sit solicitudine impiger; sit spiritu fervens; oderit superbiam; humilitatem* ac veritatem diligat, neque eam unquam deserat, aut laudibus, aut timore* superatus; non ponat lucem tenebras, nec tenebras lucem; non dicat malum bonum, nec bonum malum. Sit sapientibus, & insipientibus debitor; ut fructum de profectu omnium consequatur. Tribuas ei, Domine, cathedram Episcopalem, ad regendum Ecclesiam tuam, & & plebem sibi commissam. * Sis ei auctoritas, sis ei potestas, sis ei firmitas. Multiplica super eum benedictionem & gratiam tuam; ut ad exorandam semper misericordiam tuam tuo munere idoneus, & tuâ gratiâ possit esse devotus: Per Dominum nostrum JESUM CHRISTUM filium tuum, qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritu sancti Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Post unctionem.

* *Alii ibid.* interiorum ora.

* *Al.* necessario *in Miss. Gall.*

* Humilitaté *ibid.*

* Deserat aut lassitudine aut timore.

ibid.

* *Al. id.* & plebem universam.

PRÆFATIO SEU ORATIO
In ordinatione Presbyteri.

Ex Pontificali Rom. parte 1. tit. de ordinatione Presbyteri.

VErè dignum, & justum est, æquum, & salutare: nos tibi semper, & ubique gratias agere, Domine sancte, Pater omnipotens, æterne Deus, Honorum auctor, & distributor om-

Est & in Ordine Romano.

nium dignitatum; per quem proficiunt universa, per quem cuncta firmantur, amplificatis semper in melius naturæ rationalis incrementis, per ordinem congruâ ratione dispositum. Unde & Sacerdotales gradus, atque officia Levitarum, Sacramentis mysticis instituta creverunt: ut cùm Pontifices summos regendis populis præfecisses, ad eorum societatis & operis adjumentum, sequentis ordinis viros, & secundæ dignitatis eligeres. Sic in eremo per septuaginta virorum prudentium mentes, Moysi spiritum propagasti, quibus ille adjutoribus usus, in populo innumeras multitudines facilè gubernavit. Sic & in Eleazarum, & Ithamarum filios Aaron paternæ plenitudinis abundantiam transfudisti; ut ad hostias salutares, & frequentioris officii Sacramenta ministerium sufficeret Sacerdotum. Hac providentiâ, Domine, Apostolis filii tui Doctores fidei, comites addidisti, quibus illi orbem totum secundis prædicationibus [a] impleverunt. Quapropter infirmitati quoque nostræ, Domine, quæsumus, hæc adjumenta largire; qui quantò fragiliores sumus, tanto his pluribus* indigemus. Da quæsumus, omnipotens Pater, in hos famulos tuos Presbyterii dignitatem; innova in visceribus eorum Spiritum sanctitatis; ut acceptum à te, Deus, secundi meriti munus obtineant; censurámque morum exemplo suæ conversationis insinuent. Sint providi cooperatores ordinis nostri; eluceat in eis totius forma justitiæ, ut bonam rationem dispensationis sibi creditæ redditúri, æternæ beatitudinis præmia consequantur. Per eumdem Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit, & regnat in unitate ejusdem Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

[a] In Ord. Rom. & in Missali Francorum Mabilonii prædicatoribus; & rectè.
* Plu-iùs in cod. MSS.

ALLOCUTIO ARCHIDIACONI AD Episcopum pro reconciliatione pœnitentium.

Ex Pontificali Romano parte 3. tit. de reconciliatione pœnitentium quæ fit in quinta feria Cœnæ Domini: & ex Ordine Romano.

Adest, ô venerabilis Pontifex, tempus acceptum, dies propitiationis divinæ, & salutis humanæ, quo [a] mors interitum, & vita accepit æterna principium; quando in vinea Domini Sabbaoth, sic novorum palmitum plantatio sarcienda [b] est, ut purgetur execratio vestutatis. Quamvis enim à divitiis bonitatis & pietatis Dei, nihil temporis vacet; nunc tamen & largior est per indulgentiam remissio peccatorum, & copiosior per gratiam assumtio renascentium. Augemur regenerandis, crescimus reversis. Lavant aquæ; lavant lacrymæ. Inde est gaudium de assumtione vocatorum; hinc lætitia de absolutione pœnitentium. Inde est, quod supplices famuli tui, posteaquàm in varias formas criminum, neglectu mandatorum cælestium, & morum probatorum [c] transgressione ceciderunt, humiliati ac prostrati propheticâ ad Dominum voce clamant dicentes: *Peccavimus, injustè egimus; iniquitatem fecimus. Miserere nostri, Domine.* Evangelicam vocem non frustratoriâ aure capientes; *Beati, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Manducaverunt, sicut scriptum est, panem doloris: lacrymis stratum suum rigaverunt; cor suum luctu, corpus afflixerunt jejuniis, ut animatum reciperent, quam perdiderant, sanitatem. Unicum itaque est pœnitentiæ suffragium, quod & singulis prodest, & omnibus in commune succurrit.

[a] Ord. Rom. quia.
[b] Ordo facienda.
[c] Ordo probabilem.

SERMONUM S. LEONIS FINIS.

MONITUM.

In sequentem appendiculam conjecimus eos Sermones, qui Leonis nomine insigniti leguntur in MSS. Codicibus, cùm tamen genuinis ejus Sermonibus accenseri eos prohibeant tum aliæ rationes, tum styli maximè disparitas.

Primo loco ponitur Sermo in Natali S. Vincentii Martyris, quem ad Lugdunense Lectionarium MS. in Bibliotheca Thuanea asservatum, & ad Corbejense qui nunc est Asceterii sancti Germani à Pratis, relegi. S. Augustino tribuitur in Corb. Nullius autoris nomen habet Lugdun. Leonis esse pleræque operum ejus editiones testantur. Sed nec Leoni, nec Augustino esse tribuendum, vel ipse stylus demonstrat. Certè nec Africanus, nec Italus fuit autor, qui potiùs Hispanum se prodit, tum in ipso Sermonis initio, tum maximè his verbis capitis 1. *Hunc ergo ampliùs propria venerentur, quem etiam peregrina mirantur*: Ex quibus manifestum est illic laudatum fuisse hoc Sermone Vincentium Martyrem, ubi agonem sanguinis effusione compleverat. Accedit huic argumento alterum ex Ecclesiarum Romanæque imprimis consuetudine, quæ propriorum regionis suæ Martyrum memoriam annua solennitate venerati contentæ, extraneos simili festivitate à suis honorandos relinquebant. Et revera si Machabæos, qui extra ordinem sunt, excipias, nullum laudavit concione publica Leo noster, nisi quem sinu suo foverat Romana Ecclesia: sed nec ipsum Protomartyrem Stephanum, tot licet nominibus universæ Christi Ecclesiæ venerandum. Alius igitur autor Sermonis. S. Leandrum Hispalensem Episcopum non sine probabili ratione conjeceris. Primæ utriusque nominis syllabæ similitudo, Leonem pro Leandro supponendi occasionem fortasse præbuit, dum sola in MS. Codice remansit, cæteris apicibus vetustate excisis.

Huic Sermoni alios duos subjecimus, alterum de Nativitate Domini, alterum de Ascensione, utrumque ex Codice Corbeiensi Bibliothecæ S. Germani à Pratis. Leonis nomen in fronte habent; Leonis tamen esse persuadere mihi non potui. S. Fulgentii stylum magis mihi sapiunt, quàm Leonis; quem in primi Sermonis exordio imitatus est autor: in primo enim de Nativitate Sermone similia leguntur apud Leonem.

Denique nec ab editione nostra rejecimus geminum centonem ex Leonis nostri scriptis consutum. Primus est Sermo, qui secundus antea erat in Natali Apostolorum Petri & Pauli, de quo vide monitum Sermoni primo in eodem festo subjectum. Alter est *Tractatus S. Leonis PP.* ut fert titulus, *adversus errores Eutychetis & aliorum hæreticorum*: quem ex vetusto Codice MS. Bibliothecæ Vaticanæ descriptum aiunt qui primi illum S. Leonis operibus inseruêre. Ex quo quisque pannus loco assumtus sit, facilè lector cognoscet ex iis, quæ ad marginem annotavimus.

APPENDICVLA
SERMONUM S. LEONIS PAPÆ I.

I.

IN NATALI S. VINCENTII MARTYRIS; SERMO.

Cap. I.

CUnctorum licet, Dilectissimi, gloriosas Martyrum passiones, quos [a] distincta regionibus loca meruerunt, una fides faciat omnibus indiscreto honore venerabiles: propriam tamen sibi in hoc venerationis obsequio illi vindicant dignitatem, qui Ecclesiam Dei & documentis præ cæteris crexerunt, & patrociniis adjuverunt. Inter quos justè beatum Levitam Vincentium, cujus confessione & morte Christum incredulis prædicatum incunctanter agnoscimus, Catholicis studiis celebramus. Qui ut fidelium devotionem Deo studiosiùs commendaret, altiori charitatis flammascens [b] affectu, morti sese tandem fideliter obtulit, quo videlicet robur fidei in solidissima petra Christo fundatum, sequacibus imitandum daretur: necnon & semen Apostolicæ prædicationis per eum pluribus disseminatum, ope suæ intercessionis tutum, ac perfectæ consummationis fruge refertum in cœlestibus demùm horreis conderetur. Hunc ergo ampliùs propria venerentur, quem etiam peregrina mirantur: quatenus eis se largiorem exhibeat in beneficiis, quibus se amabiliorem cognoscit in gaudiis, fiátque in ejus solennitate uberior lætitiæ ambitus, de quo fidei crevit effectus.

a Totum quos desiderat lectionarium MS. Ecclesiæ Lugdunensis, in Thua. Bibliotheca.

b Ita Codd. Lugdun. & Corbeiens. flavescens in edit.

Cap. II.

Hujus denique spiritus tanto virtutum munere claruit, ut sacri ministerii [c] saltus officio, qui filium Dei Dominum nostrum secuturus esset in passione, ejusdem Christi calicem credentibus priùs ministraret in salutem. Cujus hausta feliciter mente ebriatus, rabidi hostis atque in Christum sævientis insaniam interritus adiit, modestus sustinuit, securus irrisit, sciens paratus esse ut resisteret, nesciens elatus esse quò [d] vinceret: quia cujus amore spiritalibus armis præmunitus resistebat, ejus adjutorio quicquid pœnarum in illum furentis ira excogitabat, insuperabilis fortiter patiendo vincebat. Ideò hunc non laminæ ignitæ sartaginis, non equulei, non ungulæ, ferreæque manus, non vires pavendæ cædentium, nec dolor scissorum membrorum, non foci fragor, & strepentis in patentibus visceribus salis injectio, Daciani quiverunt aliquatenus subdere jussioni. Sed dum in tantùm ejus vecordiæ tumor excresceret, ut tantis passionum subactum doloribus aut vicisse aut interemisse se lætabundus extolleret, suscepta spe frustratus, unde victor visus est apparere, inde victus compulsus est erubescere: quoniam quò Dei Martyr duriori urgebatur pœna, eò ampliori confessionis exultabat constantia. Unde ipsius passionis vel ultima pervidere, seu memorari, fratres, evidentiùs placet: quatenus animadvertat sanctitas vestra, quò diabolus suum perduxerit dolis ministrum, vel quomodo Christus suum in finem usque servaverit famulum.

c Cod. Corb. Mysterii. Diaconus minister sanguinis Christi.

d Corb. quod.

Cap. III.

Ex quo illud sanè erat mirabile, quia quantùm iste extrinsecùs multiplici pœnarum genere contritus arctabatur, tantùm intrinsecùs exultante interiori homine dilatabatur: quantùmque ille exteriùs jactantia temporalis potentiæ inflabatur [a], tantùm interiùs despici se perpendens interiori vexatus homine præfocabatur. Contemni se videns sæviebat, nec in quem jam vindictam inferret inveniebat. Videbat namque desævientium manus carnificum plus in eo invenire vulneris, quàm corporis, solúmque vigentem spiritum eo stultitiam exprobare suam, quo provocabat veritatis norma. [b] Quapropter credens quòd caussam confusionis averteret, si personam, quæ se spreverat absentaret, minúsque Dacianus erubesceret, si Vincentium populus non videret, jussit eum à publico removeri. Sed ne sic quidem careret supplicio, contusa quâ jacebat testa [c] substernitur: ut vis acuminis concisam molem superjecti corporis plus discinderet, atque reddita tormentis membra quæ secarent obvia susciperent fragmenta. [d]

a al. inflammabatur. Lugd. & Corb. Codd.

b Ita Cod. Lugd. & Corb. al. in ed. Spiritu ei stult. expr. suam, quod provocabat veritatis normam.

c Corb. Cunctus in quo jacebat locus testa &c.

d al. fragmina Lugd. & Corb.

Fallitur tamen vincendi opinione cæca crudelitas. Nam divina bonitas dilectum suum amplius in confessione comitata infert novam tenebris lucem & tabernaculum splendidum obscurum reddit ergastulum. Fovebat laceros artus medica Dei manus, & venustiori pristinæ sanitatis augmento fossi lateris damna supplebat. Insolita igitur hujus luminis claritate perculsi, obstupuere custodes, quin & vocem, Angelis hymnum Deo concinentibus, mens pallidi janitoris expavit. Currit exanimis minister ad Præsidem, quem graviùs relatio nuncii, quàm ictus erat percussura gladii: & cùm non posset ex magnitudine rei tacere quod viderat, tremor judicem occupat, dolor lacerat, furor inflammat: & ne in pœnis vincens Vincentius gloriam obtineret martyrii: Citius, inquit Dacianus, producatur è carcere, ne dum insistimus rebellem punire, videamur eum potius victoriâ coronare. Profertur itaque ex illo tetri carceris barathro, cœlesti quidem gratia pulchrior, & si adhuc esset passurus robustior. Sed ubi desiderium ad regni vocationem tendentis nullo pœnarum vel mortis genere frangendum intelligit, jubet invida mens lenioris strati fulcra substitui, ac blandiori eum requie confoveri: scilicet, ut si amoto paululum carnifice, animam quietus exhalaret, diceretur non esse occisus, sed mortuus: quasi non eum pœna peremerit, cum quo & pœna simul perierit.

Cap. IV.

Cap. V.

Interea beatum Vincentium cœlestis aula suscipit, ac beatæ felicitatis munere donat. Ad cujus ingressum Angelici lætantur spiritus, omnésque simul concives gratulantur sancti. Nósque tibi gratias agimus, Domine Jesu, quòd anima tuo digna consortio, quæ pertinax tulit supplicium, mendax fugit obsequium: & quæ fuit contenta persecutor quod fureret, fit dedignata quòd parceret. Cognito

igitur sancto ejus abscessu judex insanus, & quia Christus vicisset in Vincentio nescius Dacianus, illius sibi promittit cadaveris expositione vindictam, cujus gemit ex virtute victoriam. Feris namque & canibus decepta furoris superbia absumendum projici mandat lictoribus: ut tali pastu eorum impleret ventrem, quorum ipse gerebat mentem. Sed ut divinis excrescentibus beneficiis majoris victoriæ Vincentio gratia conferretur, mittitur corvus avis amica cadaveribus expositas corporis dapes servatura jejuna.

Corvus exanime Vincentii corpus tuetur.

Cap. VI. 3. Reg. 17.

Hinc, fratres, Dilectissimi, hinc advertite distincta meritorum obsequia. Elias quondam impias Achab vel Jesabelis manus cautè declinans, in deserto corvis ministrantibus pascitur: assertor autem veritatis Vincentius Daciani rabie peremtus, feris exponitur consumendus; sed corvo famulante servatur illæsus. Obtinuit ergo Elias divino nutu, corvis præstantibus, quo aleretur: præstitum est Vincentio, obsequente quoque corvo, ne comederetur. Qui ut cœlitùs se custodem designatum ostenderet, adventantes reliquas aves eminus non segni impetu perturbabat: inter quas immanem quoque lupum propiùs accedentem, veluti qui commissum thesaurum sacrilegâ audaciâ attaminare præsumeret, pennis & alis deverberans procul abegit. Sed ille quòd non tam ad inferendam venisset injuriam, quàm ad augendam miraculi pompam, quadam sui habitudine stupidus indicabat. O impudens furor, & stulta vesania! Corvus obsequitur, lupus veneratur, Dacianus persequitur, nec erubescit velle se adhuc ferox perdere, quem mansuefacta bestialis feritas satagebat protegere.

Cap. VII.

Unde ad occulendam Martyris laudem, non jam secretum, sed profundum elegit: credens sibi ad delitescendam ejus gloriam non claustra fidem servatura, sed maria: quasi non idem elementi dominus esset, per quem dudum ei carceris abdita cœlesti fulgore radiata micuissent. Datur nautis mergendum corpus in fluctibus: ut ad auxilium saltem æquora proficerent, cui ad vincendum Christi militem terra defecisset. Enavigatis itaque magna ex parte freti gurgitibus, projectum inter sorbentes undas præpotens est Dei dextera consecuta: & quæ spiritum intulerat in cœlum, corpus mox retulit ad sepulchrum. Sic prædicator veritatis, charissimi, nec tormentorum vincitur pœnis, nec tenebrosi carceris superatur angustiis. Non à bestiis dilaniatur, non profundo celatur, sed litori redditur, præconio diffamatur: ut qui verè confessus fuerat nomen Deitatis, veritate sibi adesse experiretur divinæ suffragia bonitatis. Cujus gloriosam virtute vitam, ita pretiosæ mortis gratia decoravit, ut quod vivendo docuit, moriendo constanter astrueret: eràtque consequens quatenus ad ejus visionem per mortem attingeret, quem probabilis vitæ conversatione semper attestatus fuisset; sciens quod de contemptu præsentis vitæ gloria surgit beatitudinis æternæ: Præstante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

II.

IN NATIVITATE DOMINI, SERMO.

Ex Codice S. Petri Corbeiensis, in quo S. Leoni tribuitur.

Cap. I.

Salvator noster, dilectissimi, hodie natus est, gaudeamus: neque enim locum oportet esse tristitiæ, ubi natalis est gaudiorum. Ad omnes itaque gaudium istud pertinet, quia Christus omnibus venit. Nullus ergo se lætitiæ diei hujus arbitretur alienum. Si sanctus est quis, gaudeat; quia accipiet remunerationem. Si peccator est, gaudeat; quia invitatur ad veniam. Si gentilis est, gaudeat; quia admittitur ad salutem. Carnem humani generis pro nobis Deus assumsit. Si ipsi nos alienos à Christo non faciamus, jam in Christo sumus. Agnoscamus ergo redemtionem nostram: Agnoscamus salutem nostram. Ipse se alienum à consortio Christi efficit, qui se esse in corpore Christi denegaverit. Sed illud, dilectissimi, quod secundùm scripturas, quæ lectæ sunt, hodie Dominum natum esse, cognoscimus, videamus; quomodo in fine seculi natus sit, qui creator est seculorum: *Ipse enim dixit, & facta sunt; ipse mandavit & creata sunt.* Ps. 148. 6.

Cap. II.

Christus ergo Salvator noster, Dilectissimi, homo & Deus creditur; Deus ex patre, homo de matre; Deus ex Deitate, corporeus ex carne; Et ideò Deus ante secula, homo post secula. Deus ante initia, homo inter extrema. Qui in principio creavit per majestatem, hodie venit salvare per carnem. Creatio hominum prima potentia fuit; salvatio, secunda pietas. Benignitatis motus affectu Dominus, voluit ut nobis redderet misericordia quidquid abstulerat offensa. Descendit ergo ille ut nos ascenderemus, cœlestia summisit, ut terrestria sublevaret: fecit se hominis participem, ut hominem faceret Dei esse consortem; *factus*, sicut per Apostolum audistis, *ex muliere*, *factus sub lege*. Sed nemo cum mulierem audit matrem Domini, de nominis offensione moveatur. Virgo concepit ex Spiritu sancto, sed mulier nominatur ex sexu; Et ideo Evangelista, qui lectus est, virginem; Apostolus autem mulierem nuncupavit: ut omnes in partu virginis omnipotentiam agnoscerent divinitatis; In appellatione autem mulieris, nomen conditionis audirent. Galat. 4. 4.

Cap. III.

Natus est ergo Dominus noster est carne quidem, sed non ex corruptione carnali: natus ut homo, sed non genitus ut homo. Ita suscepit carnem, ut servaret majestatis honorem. Et sic segregando puritatem nativitatis suæ à concretione colluvionis humanæ, peregit quidem in ortu suo plenam hominis dispensationem, sed Dei tamen non deseruit dignitatem. Idcóque in mundo isto talis qualis nativitate, puritatem ortus sui etiam in vitæ sinceritate servavit. Solus enim ille est in cujus ore, sicut scriptum est, dolus non fuit: utique ut qui colluvionem humanam in creatione nesciebat, etiam in conversatione nesciret. Cum enim, inquit, Apostolus, in forma Dei esset, formam servi accepit &c. Omnes homines, Dilectissimi, servi peccatorum fuerunt, & ideò bene ait Apostolus, formam tantummodò servi assumsisse; quia homo quidem verus, sed humanis vitiis non coinquinatus, formam tantum habuit servi, non conscientiam: quia licet habuerit speciem hominis, non tamen habuerat conscientiam peccatoris: quia sicut Apo-

De Ascens. Domini. Philip. 2. 6.

ſtolus dicit : *Cum in forma Dei eſſet , formam ſervi accepit , & habitu inventus eſt ut homo.* Habitu homo , ſed potentiâ Deus ; quaſi ſervus in forma, ſed Dominus in natura : foris oſtendens matris infirmitatem , intus poſſidens patris majeſtatem ; foris humilis corpore , intus pollens divinitate.

Cap. IV. Denique & ipſa ejus inter homines converſatio ſimul utrumque monſtravit , in paſſionibus hominem , in virtutibus Deum. Eſurivit enim , ſed eſurientes multiplicatis per benedictionem panibus pavit. Quod eſurivit , caro fuit ; quod pavit, Deus. Ex homine fuit quod lacrymavit ; ex divinitate quod præſtitit. Hominem indicavit , quòd precem fudit. Oravit , exauditus eſt. Omnibus ergo rebus duplicem in ſe naturam monſtravit ; & ideo ſubſtantiæ utriuſque mediator eſt : quia dum ſummiſit cœleſtia , exaltavit humana , fecit ſummmam ex diverſitate concordiam , ut in eo una utraque fieret , qui in ſe utrumque retinet Dominus noſter Jesus Christus qui vivit & regnat cum Patre & ſancto Spiritu in ſecula ſeculorum , Amen.

III.

IN ASCENSIONE DOMINI.

SERMO.

Ex Codice S. Petri Cobeienſis , in quo S. Leoni tribuitur.

Cap. I. Hodie , Fratres , victoria Chriſti completa eſt , hodie triumphalia vexilla ejus eriguntur. De ſpoliatione ſua dolet cum Principe ſuo tartarus ; de reſtauratione damni ſui gaudet cæleſtis exercitus. Hodie caro illa , quæ de terris ſublevata eſt , ad dexteram Patris collocata eſt, quia omnes ei naturæ proſtratæ ſunt , & omnis principatus & poteſtas ante eam incurvata eſt. Hodie via nova , de qua dicit Apoſtolus , nobis initiata eſt : quia per carnem Chriſti aditus cæli , per quem nulla priùs caro tranſierat , reſeratus eſt : quam adhuc viventem idem Apoſtolus dicit ; quia hæc membris Chriſti ſuo tempore per eandem intraturis præparata eſt. Hodie apertio libri perfecta eſt , quem nemo potuit aperire , niſi agnus qui occiſus eſt ; quoniam ſacramenta ejus revelata ſunt ; cum ea , quæ in lege & Prophetis inveniuntur , conſummatâ diſpenſatione humanitatis ejus hodie completa ſunt. Deſcendit primò Chriſtus , ut noſtræ particeps fieret naturæ : Poſtremò aſcendit , ut ſuæ nos participes faceret gloriæ. Deſcendens temporali converſatione viſibilibus miraculis quaſi lactavit infantes ; aſcendens dedit dona hominibus quibus eruditi a & quaſi in virile robur educati jam temporalem ejus viſionem non appeterent ; ſed quo eos præceſſerat toto jam deſiderio ſequi ſtuderent.

Hebr. 10. 20.

a al. enutriti.

Cap. II. Pſ. 26. 14. Quia ergo temporali ejus præſentia viduati ſumus , ad æternam ejus viſionem tota intentione feſtinemus. Dicamus ei ex voce Pſalmiſtæ : *Tibi dixit cor meum ; quæſivi vultum tuum , vultum tuum Domine requiram ; ne avertas faciem tuam à me.* Tota enim diſpenſatio humanitatis Chriſti , nihil aliud intendit , nihil aliud fecit , niſi ut intentionem noſtram ad ſuperna dirigeret , & expleto tempore noſtræ mortalitatis , ad manifeſtam viſionem ſui perduceret , perductos æternâ vultus ſui gloriâ ſatiaret. Quia teſtante Apoſtolo : *Videbimus eum ſicuti eſt.* Undè Pſalmiſta : *Satiabor , cum manifeſtabitur gloria tua.* Hæc ſunt *bona Jeruſalem , quæ oculus non vidit , nec auris audivit , nec in cor hominis aſcendit : quæ præparavit Deus diligentibus ſe.* Hæc bona quantùm poterat in ænigmate contuebatur Pſalmiſta cum diceret : *Quid enim mihi eſt in cælo , & à te quid volui ſuper terram ?* Ammirando dicebat : *Quid mihi eſt in cælo &c.* Quia cæleſtis gloriæ magnitudinem , nec dicendo explicare , nec cogitanto ſufficiebat comprehendere.

1. Ep. Joan. 3. 2. 1. Cor. 2. 9. Pſ. 72. 25.

Cap. III. Hæc ergo eſuriamus , hæc ſitiamus , quoniam ad hoc Pontifex ſummus pro nobis præcurſor in vera ſancta ſanctorum , ad dexteram ſcilicet Patris, aſcendit , ut ſpem membrorum ſuorum confirmaret, eò ſecuturam gregis humilitatem ; quò ſuum credit præceſſiſſe Paſtorem. Sic enim ipſe Dominus promittit Diſcipulis : *Ubi fuerit corpus ; ibi congregabuntur & Aquilæ.* Aquilas vocat ſanctos *qui cupiunt diſſolvi , & eſſe cum Chriſto.* Fertur enim natura eſſe Aquilarum ultra mare odoratu ſuo cadavera ſentire ; & eò celeri volatu ſuo ad ſaturandam eſuriem ſuam feſtinare. Hæc ergo eſuries Aquilarum , deſiderium ſanctarum ſignificat animarum , quæ caput ſuum extra mundi turbines in ſumma quiete locatum fidei naribus ſitientes , ſpei volatu præſentiæ conditoris vellent aſſiſtere , & ſatietate vultus ejus ſine fine gaudere. Hæc quippè hujus ſolennitatis eſt ratio , ut Chriſtum ad dexteram Patris jam regnare credamus ; & interim eum quaſi geminis virtutum alis , charitatis ſcilicet & ſpei ſubſequamur ; ut *cum tradiderit regnum Deo & Patri* , cum eo ſine fine regnemus.

Luc. 17. 37. Philip. 1. 23. 1. Cor. 15. 24.

Cap. IV. Pſ. 96. 1. Ibid. 9. Igitur ſecundùm quod hortatur Pſalmiſta : Quia *Dominus regnavit exultet terra* , id eſt Eccleſia : Exultet in fide , *quoniam tu Dominus altiſſimus ſuper omnem terram , nimis exaltatus es ſuper omnes Deos.* Exultet in ſpe , quoniam *replebimur in bonis domus tuæ.* Exclamemus ex medullis cordis , cum Apoſtolo : *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti ? tribulatio , an anguſtia ? an fames , an nuditas , an gladius ?* Cum enim de ſpe perduxerit nos ad ſpeciem : *erit Deus omnia in omnibus.* Ipſe cibus & potus , ipſe veſtitus , & omnia quæ honeſtè cogitari & deſiderari poſſunt ab omnibus. Hoc donativum Chriſti milites concupiſcant , & militiam ſuam non deſerant , donec hæreditatem immarceſſibilem ab imperatore ſuo completo agone percipiant.

Rom. 8. 35. 1. Cor. 15. 28.

IV.

IN NATIVITATE SS. APOSTOLORUM PETRI ET PAULI.

Vide Monit. tom. pag. 165.

SERMO.

Cap. I. Petrus Apoſtolorum primus. Exultemus in Domino , Dilectiſſimi , & ſpiritali jucunditate lætemur : quia unigenitus Dei patris filius , Dominus noſter Jesus-Christus ad inſinuanda nobis ſuæ diſpenſationis & divinitatis miſteria , Apoſtolici ordinis primum beatum Petrum huic civitati dignatus eſt prærogare ; cujus hodierna ſolennitas , recurrente triumpho martyrii , ſpecimen & decus contulit orbi terrarum. Hoc enim obtinuit , Dilectiſſimi , illa confeſſio , quæ à Deo patre inſpirata , Apoſtolico cordi omnium humanarum opinionum incerta tranſcendit , & firmitatem petræ , quæ nullis impulſionibus quateretur, accepit. Evangelica ſiquidem referente hiſtoria , omnes Apoſtolos Dominus , quid de ſe homines opinentur , interrogat. Et tamdiu ſermo reſpondentium communis eſt , quamdiu humanæ intelligentiæ ambiguitas explicatur. At ubi quid habeat diſcipulorum ſenſus , exigitur , ille primus eſt in Domini confeſſione , qui primus eſt in Apoſtolica dignitate. Qui cùm dixiſſet : *Tu es Chriſtus filius Dei vivi* , reſpondit ei Jeſus : *Beatus es , Simon Barjona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi , ſed*

Matth. 16. Ex ſerm. 3 in anniv. aſſumt. c. 2.

Petri confeſſio & primatus.

pater meus qui in cælis est. Ideò beatus es, quia pater meus te docuit, nec opinio te terrena fefellit, sed inspiratio cælestis instruxit: & non caro & sanguis, sed ille me tibi, cujus sum unigenitus, indicavit. Et ego inquit, dico tibi, hoc est, sicut pater meus tibi manifestavit divinitatem meam, ita ego notam tibi facio excellentiam tuam. Quia tu es Petrus, id est, cùm ego sim inviolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio utraque unum, tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, ut quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia.

Ephes. 2.

Cap. II.

Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. Super hanc, inquit, fortitudinem æternum extruam templum, & Ecclesiæ meæ cælo inserenda sublimitas, in hujus fidei firmitate consurget. Hanc confessionem portæ inferi non tenebunt, mortis vincula non ligabunt. Vox enim ista, vox vitæ est; & sicut confessores suos in cœlestia provehit, ita negatores ad inferna demergit. Propter quod dicitur beato Petro Apostolo: *Tibi dabo claves regni cælorum. Et quæcunque ligaveris super terram, erunt ligata & in cælis. Et quæcunque solveris super terram, erunt soluta & in cælis.* Transivit quidem in Apostolos alios jus istius potestatis, sed non frustrà uni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim singulariter hoc creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus. Petri forma proponitur. Manet ergo Petri privilegium, ubicunque ex ipsius fertur æquitate judicium: nec nimia est vel severitas, vel remissio, ubi nihil erit ligatum, nihil solutum, nisi quod Petrus aut ligaverit, aut solverit.

Petra, super quam ædificata est Ecclesia.

Petri privilegium.

Cap. III.

Luc. 22.

Instante autem passione sua Dominus, quæ discipulorum suorum erat turbatura constantiam: *Simon*, inquit, *Simon, ecce Satanas expostulavit, ut vos cribraret sicut triticum: Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos, ne intrent in tentationem.* Commune erat omnibus Apostolis periculum de tentatione formidinis, & divinæ protectionis auxilio pariter indigebant, quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere; & tamen specialis à Domino Petri cura suscipitur, & pro Petri fide propriè supplicatur. tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & divinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur. Nam & post resurrectionem suam Dominus beato Petro Apostolo post regni claves, ad trinam æterni amoris professionem, mystica insinuatione ter dixit: *Pasce oves meas*, quod & nunc proculdubio facit, & mandatum Domini pius pastor exequitur, confirmans nos exhortationibus, & pro nobis orare non cessans, ut nulla tentatione superemur. Si autem hanc pietatis suæ curam populo Dei, sicut credendum est, ubique protendit, quantò magis alumnis suis opem suam dignatur impendere, apud quos in sacro dormitionis thoro, eadem quâ præsedit carne requiescit? Cùm itaque, Dilectissimi, tantùm nobis videamus præsidium divinitùs institutum rationabiliter & justè in ducis nostri meritis & dignitate lætamur: gratias agentes sempiterno Regi & Redemtori nostro Jesu Cristo, quod tantam potentiam dedit ei, quem totius Ecclesiæ Principem fecit, ad gloriam & laudem nominis sui: Qui cum Deo Patre & Spiritu sancto vivit & regnat in secula seculorum, Amen.

Joan. 21. Petrus ut etiamnum pascat Ecclesiam.

Petrus totius Ecclesiæ princeps.

V.

Tract. advers. Eutych. Ex vetusto MS. Vatic. n. 23. 46.

TRACTATUS S. LEONIS PAPÆ *adversus errores Eutychetis, & aliorum hæreticorum.*

Cap. I.

Ex Serm. 2. de Pent. cap. 1. 2. & 3. ferè integro transcriptum, verbum è verbo.

AD Ecclesiæ filios instruendos, addendum est nostri sermonis obsequium. Non enim timemus ne spiritales & erudiri nota fastidiant, ad quorum fructum pertinet aliis insinuari, quod ipsi cum magna sui utilitate didicerunt. Fiat ergo per corda omnium, dispensatio munerum divinorum & sermonem oris nostri, docti indoctique non spernant. Adsit etiam nostræ fidei, ipsius largitas, de cujus majestate loqui tentamus [a]: ut ad profectum totius Ecclesiæ suæ, & vos capaces, & nos faciat abundantes. Cùm igitur ad intelligendam dignitatem Spiritus sancti oculos mentis intendimus, nihil diversum ab excellentia patris & filii cogitemus; quia in nullo ab unitate sua discrepat divinæ Trinitatis essentia. [b] Sempiternum est Patri, coæterni sibi Filii esse genitorem. Sempiternum est Filio, intemporaliter à Patre esse progenitum. Sempiternum quoque est Spiritui sancto, Spiritum esse Patris & Filii, ut numquam sine Filio Pater, numquam Filius sine Patre, numquam Pater & Filius sine Spiritu sancto fuerint. Et omnibus existentiæ gradibus exclusis, nulla ibi persona sit anterior nulla posterior. Hujus enim beatæ Trinitatis incommutabilis divinitas, una est in substantia, [c] indivisa in opere, consors in voluntate, par in omnipotentia, æqualis in gloria. De qua cùm Scriptura sancta sic loquitur, ut aut in factis, aut in verbis aliquid designet, quid singulis videatur convenire personis [d], non perturbatur fides Catholica, sed docetur: ut per proprietatem aut vocis, aut operis, insinuetur nobis veritas Trinitatis, & non dividat intellectus, quod distinguit auditus. Ob hoc enim quædam sive sub Patris, sive sub Filii, sive sub Spiritus sancti apellatione promuntur, ut confessio fidelium [e] in Trinitate non erret. Quæ cum sit inseparabilis, numquam intelligeretur Trinitas esse, si semper inseparabiliter diceretur. Benè ergo ipsa difficultas loquendi cor nostrum ad intelligentiam trahit, & per infirmitatem nostram cælestis doctrina nos adjuvat: ut quia in Deitate Patris, Filii, & Spiritus sancti, nec singularitas est, nec diversitas cogitanda, vera unitas & vera Trinitas possit quidem mente simul sentiri, sed non possit simul ore proferri. Fundata igitur, Dilectissimi, in cordibus nostris hac fide, qua salubriter credimus, quod tota simul Trinitas una virtus est, una majestas, una substantia, indiscreta operatio, inseparabilis dilectio, indifferens potestas, [f] simul implens omnia, simul continens universa. Quod enim est Pater, hoc est & Filius, hoc est & Spiritus sanctus: Et vera Deitas, in nullo esse aut minor, aut major potest [g]: Quæ sic in tribus est confitenda personis, ut & solitudinem non recipiat Trinitas, & unitatem servet æqualitas.

a al. loqui gestimus.

b al. divinitatis essentia.

c al. Et incommutabilis Deitatis, una est substantia, &c.

d al. assignet, quod singulis videatur convenisse personis, &c.

e al. credentium.

f indiscreta opere, inseparabilis dilectione, indifferens potestate, &c.

g al. in nullo sese aut minor, aut maior est.

Cap. II.

Ex Serm. de Pentecoste, c. 3. & 4.

Numquam enim ab omnipotentia Patris & Filii, Spiritus sancti est discreta majestas. Et quicquid in dispositione omnium rerum agit divina moderatio, ex totius venit providentia Trinitatis. Una est ibi benignitas misericordiæ, una censura justitiæ: nec aliquid est in actione divisum, ubi nihil est in voluntate diversum. Quæ ergo illuminat Pater, illuminat Filius, illuminat Spiritus sanctus. Cúmque alia sit persona missi, alia mittentis, alia promittentis, simul nobis; & unitas manifestatur & Trinitas: ut essentia habens æqualitatem, & non recipiens solitudinem, & ejusdem substantiæ, & non ejusdem intelligatur esse

personæ. Quod ergo salva cooperatione inseparabilis Deitatis, quædam Pater, quædam Filius, quædam propriè Spiritus sanctus exequitur, nostræ redemtionis dispositio, nostræ salutis est ratio. Si enim homo ad imaginem & similitudinem Dei factus, in suæ naturæ honore mansisset, nec diabolica fraude deceptus, à lege sibi posita per concupiscentiam deviasset, creator mundi creatura non fieret: neque aut sempiternus temporalitatem subiret, aut æqualis Deo Patri Filius Deus, formam servi, & similitudinem carnis peccati assumeret. Sed quia *invidia diaboli mors intravit in orbem terræ* g, & aliter solvi captivitas humana non potuit, nisi caussam nostram ille susciperet sine h majestatis suæ damno, & verus homo fieret, & solus peccati contagium non haberet: divisit sibi opus nostræ reparationis misericordia Trinitatis, ut Pater propitiaretur, Filius propitiaret, Spiritus sanctus igniret. Si igitur duce gratia, Dilectissimi, fideliter sapienterque noscamus, quid Patri, quid Filio, quid Spiritui sancto, in reparatione nostra proprium, quidve commune sit, ea quæ pro nobis humiliter & corporaliter gesta sunt, ita proculdubio suscipiemus, ut nihil indignum de una atque eadem Trinitatis gloria sentiamus. Quamvis enim nulla mens ad cogitandum de Deo, nulla ad loquendum lingua sufficiat, tamen quantumcunque illud est quod humano intellectu de essentia paternæ Deitatis attingitur, nisi unum atque idem est, cùm id de Unigenito ejus, & de Spiritu sancto a cogitatur, non piè sapitur, sed nimis carnaliter caligatur, & ipsum quod de Patre congruenter sentiri videbatur, amittitur; quia de tota Trinitate receditur, si in ea unitas non tenetur. Nulla autem ratione verè est unum, quod aliqua est inæqualitate diversum. Cùm ergo ad confitendum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum aciem mentis intendimus, procul ab animo formas visibilium rerum, & ætates temporalium naturarum, procul corpora locorum & loca corporum repellamus. Discedat à corde, quod spatio extenditur, quod fine concluditur, & quicquid nec semper ubique, nec totum est. Cogitatio de Deitate Trinitatis concepta, nihil per distantiam intelligat, nihil per gradus quærat, aut si quid dignum Deo senserit, b nulli hoc ibi audeat negare personæ.

Gen. 1. — Sap. 2. — g al. terrarum. — h al. qui fine, &c. — a al. cum vel de unigenito ejus, vel de Spiritu sancto, &c. — b al. At si quid de Deo dignum senserit, &c.

CAP. III. Ex cap. 6. serm. 3. de Pentec.

Hanc autem fidem non terrena sapientia reperit, nec opinio humana persuasit; sed ipse unigenitus Filius docuit, ipse Spiritus sanctus instituit: de quo nihil est aliter, quàm de Patre & de Filio sentiendum: quia licet non sit Pater, non sit Filius, non tamen est à Patre Filioque divisus. Et sicut propriam habet in Trinitate personam, ita unam habet in Patris & Filii Deitate substantiam, omnia implentem, omnia continentem, & cum Patre & Filio universa moderantem in secula. Quid enim tam adversatur Prophetis, tam repugnat Evangeliis, tam denique est Apostolicis rebelle doctrinis, quàm in Domino Jesu Christo ex Maria virgine genito, & sempiterno Patri intemporaliter coæterno, unam ac singularem prædicare naturam? quia si hominis tantùm intelligenda est, ubi est quæ salvat Deitas? si tantummodo Dei, ubi est quæ salvatur humanitas? Fides autem Catholica quæ omnibus resistit erroribus, etiam istas simul impietates refutat, damnans Nestorium divina ab homine dividentem, detestans Eutychen in divinis humana vacuantem: quoniam veri Dei Filius, Deus verus, unitatem & æqualitatem habens cum Patre & cum Spiritu sancto, idem verus homo esse dignatus est, nec conceptu virginis matris sejunctus à carne, nec partu: sic humanitatem sibi uniens, ut Deus incommutabiliter permaneret; sic Deitatem homini impertiens, ut eum glorificatione non consumeret, sed augeret. Qui enim factus est in forma servi, in forma Dei esse non destitit; nec alter in altero, sed unus in utroque est. Nullis dispensationum varietatibus fides nostra turbetur, sed sive in miraculis virtutum, sive in contumeliis passionum & Deum qui homo est, & hominem credamus esse, qui Deus est. Verus itaque Deus & verus homo unus est Christus, dives in suis, pauper in nostris; dona accipiens, & dona diffundens, particeps mortalium, & vivificatio mortuorum: ut in nomine Jesu Christi omne genu flectatur.

Ex serm. 6. de jejunio septimi mensis cap. 2. & 3.

CAP. IV. Epist. 24. al. 10. ad Flavian. c. 2.

Nesciens igitur Eutyches quid deberet de Verbi Dei incarnatione sentire, neque volens in sanctarum Scripturarum latitudine laborare, illam saltem communem confessionem solicito recepisset auditu, qua fidelium universitas profitetur, credere se in Deum Patrem omnipotentem; & in Jesum Christum Filium ejus unicum Dominum nostrum, qui conceptus est de Spiritu sancto & Maria virgine. c Quibus tribus sententiis, omnium ferè hæreticorum machinæ destruuntur. Cùm enim Deus & omnipotens Pater creditur, sempiternus eidem Filius demonstratur a, in nullo à Patre differens: quia de Deo Deus, de omnipotente omnipotens, de æterno natus est coæternus: non posterior tempore, non inferior potestate, non dissimilis gloriâ, non divisus essentiâ. Idem verò sempiterni genitoris unigenitus sempiternus, natus est de Spiritu sancto, ex Maria virgine. Quæ nativitas temporalis, illi nativitati divinæ & sempiternæ nihil minuit, nihil contulit: sed totam se reparando homini, qui erat deceptus, impendit; & ut mortem b vinceret, & diabolum qui habebat mortis imperium, sua virtute destrueret.

c al. ex Maria virgine. — a al. cùm enim Deus & omnipotens & æternus creditur, consempiternus eidem filius demonstratur. — b al. ut & mortem.

CAP. V. c Ex serm. 1. de Nativ. Dom. cap. 1.

c In quo etiam conflictu pro nobis inito, magno & mirabili æquitatis jure certatum est, dum omnipotens Deus cum sævissimo hoste non in sua majestate, sed in nostra humilitate congreditur, objiciens eandem formam, eandémque naturam, mortalitatis quidem nostræ participem, sed peccati totius expertem. d Non enim superare nos possemus peccati & mortis autorem, nisi naturam nostram ille susciperet, & suam faceret, quem nec peccatum contaminare, nec mors potuit detinere. Conceptus quippè est de Spiritu sancto, intra uterum virginis matris: quæ illum ita salva virginitate edidit, quemadmodùm salva virginitate concepit. c An fortè ideò putavit hæreticus ille Dominum nostrum Jesum Christum, non nostræ esse naturæ, quia missus Angelus ad virginem ait: *Et virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei:* ut quia conceptus virginis divini fuit operis, non de natura concipientis fuerit caro concepti? Sed non ita intelligenda est illa generatio singulariter mirabilis & mirabiliter singularis, ut per novitatem creationis proprietas remota sit generis. Fœcunditatem enim virgini Spiritus sanctus dedit, veritas autem corporis de corpore sumta est, & ædificante sibi sapientia domum, *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*, hoc est, in ea carne, quam sumsit ex homine, & quam Spiritus vitæ rationalis animavit. Verbum igitur Dei Deus, Filius Dei, qui in principio erat apud Deum, per quem facta sunt omnia, sine quo factum est nihil, propter liberandum hominem ab æterna morte factus homo, ita se ad susceptionem humilitatis nostræ sine diminutione majestatis suæ inclinans, ut manens quod erat, assumensque quod non erat, veram servi formam ei formæ in qua Deo Patri est æqualis uniret, & tanto fœdere naturam utramque consereret, ut nec inferiorem

d Ex cap. 2. Epist. 24. al. 10. ad Flavian. — c Ex fine ejusdem capitis. — Luc. 1. — Prov. 9. Ioan. 1. 14.

TRACT. ADVERS. EUTYCH. CAP. VI. *Cap. 3. ejusd. ep.*

consumeret glorificatio, nec superiorem minueret assumtio.

Salva igitur proprietate utriusque naturæ, & in unam coeunte personam, suscepta est à majestate humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas; & ad resolvendum conditionis nostræ debitum, natura inviolabilis naturæ est unita passibili, ut quod nostris remediis congruebat, unus atque idem mediator Dei, & hominum, homo CHRISTUS JESUS, & mori posset ex uno, & mori non posset ex altero. f Integra ergo perfectione veri hominis, perfectâque natura, verus natus Deus est, totus in suis, & totus in nostris. Nostra autem dicimus, quæ in nobis ab initio creator condidit, & quæ reparanda suscepit. Nam illa, quæ deceptor intulit, & homo deceptus amisit, g nullum habuerunt in Salvatore vestigium. Nec quia communionem humanarum subiit infirmitatum, ideò nostrorum fuit particeps delictorum. Assumsit formam servi sine sorde peccati, humana augens, divina non minuens, quia exinanitio illa, qua se invisibilis visibilem præbuit, & creator ac Dominus omnium h unus voluit esse mortalium, inclinatio fuit miserationis, non defectio potestatis. Proindè qui manens in forma Dei, fecit hominem, idem in forma servi factus est homo. Tenet enim sine defectu proprietatem suam utraque natura. Et sicut forma servi Dei formam non adimit: ita forma Dei formam servi non minuit. Nam quia gloriabatur diabolus, hominem, sua fraude deceptum, divinis caruisse muneribus, & immortalitatis dote nudatum, duram mortis subiisse sententiam, séque in malis suis quoddam de prævaricatoris a consortio invenisse solatium, Deum quoque, justitiæ exigente ratione, erga hominem, quem in tanto honore condiderat, propriam mutasse sententiam: opus fuit secreti dispensatione consilii, ut incommutabilis Deus, (cujus voluntas non potest sua benignitate privari) primam erga nos pietatis suæ dispensationem, sacramento occultiore compleret, & homo diabolicæ iniquitatis versutiâ actus in culpam, contra Dei propositum non periret.

f al. In integra ergo veri hominis, perfectâque natura, &c.
g al. admisit.
h al. omnium rerum.
Et sicut formam servi Dei forma non adimit: ita formam Dei servi forma non minuit.
a al. prævaricationis.

CAP. VII. *b al. infima. Cap. 4. ejusdem epist.*

Ingreditur hæc mundi infirma b Filius Dei, de cælesti sede descendens, & à paterna gloria non recedens, novo ordine, nova nativitate generatus. Novo ordine quia invisibilis in suis, visibilis est factus in nostris. Incomprehensibilis voluit comprehendi. Ante tempora manens, cœpit esse ex tempore. Universitatis Dominus servilem formam, obumbrata majestatis suæ immensitate suscepit. Impassibilis Deus, non dedignatus est homo esse passibilis, & immortalis, mortis legibus subjacere. Nova autem nativitate generatus, quia inviolata virginitas concupiscentiam nescivit, carnis materiam ministravit. Assumta est c de matre Domini natura, non culpa, nec in Domino JESU CHRISTO, ex utero virginis genito, quia nativitas est mirabilis, ideo nostræ naturæ est dissimulis. d Qui enim verus est Deus, idem verus est homo. Et nullum in hac unitate est mendacium; dum invicem sunt & humilitas hominis, & altitudo Deitatis. Sicut enim Deus non mutatur miseratione, ita homo non consumitur dignitate: agit enim utraque forma cum alterius communione, quod proprium est; Verbo scilicet operante, quod Verbi est, & carne exequente, quod carnis est. Unum horum coruscat miraculis, aliud succumbit injuriis. Et sicut Verbum ab æqualitate paternæ gloriæ non recedit e: ita caro naturam nostri generis non reliquit. Unus enim idemque est, quod sæpè dicendum est, verè Dei Filius, & verè hominis Filius. Deus, per id quod *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*: Homo per id quod *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* f Quem utique sicut hominem diabolica tentat astutia, eidem, sicut Deo angelica famulantur obsequia. Esurire, sitire, lassescere, atque dormire, evidenter humanum est. Sed quinque g panibus, quinque millia hominum saturare, largiri Samaritanæ aquam vivam, cujus haustus bibenti præstat, ne ultra jam sitiat, & supra dorsum maris plantis non subsidentibus ambulare, & elationes fluctuum increpata tempestate consternere, sine ambiguitate divinum est. Sicut ergo (ut multa prætercam) non ejusdem naturæ est, flere miserationis affectu Lazarum amicum mortuum, & eundem remoto quatriduanæ aggere sepulturæ, ad vocis imperium excitare redivivum, aut in cruce h pendere, & in noctem luce conversa omnia elementa tremefacere, aut clavis transfixum esse, & paradisi portam i fidei latronis aperire: ita non ejusdem naturæ est, dicere: *Ego & Pater unum sumus*: & dicere, *Pater major me est.* Quamvis enim in Domino JESU CHRISTO Dei & hominis, una persona sit: aliud tamen est, unde in utroque communis est contumelia: aliud, unde communis est gloria. De nostro enim illi est minor Patre humanitas; de Patre illi est æqualis cum Patre divinitas.

c al. Assumta est igitur de, &c.
d al. nostra est natura dissimilis.
e al. non recessit.
Ioan. 1. 14.
f ex eodem cap. paucis omissis.
g al. sed & de quinque.
Ioan. 6.
Ib. 4.
Matth. 14.
Luc. 8.
Matth. 11.
h al. in ligno.
i al portas.
Ioan. 10.
Ibid. 14.

CAP. VIII. *Cap. 5. ejusdem epist.*

Propter hanc ergo unitatem personæ in utraque natura intelligendam, & Filius hominis legitur descendisse de cælo, cum Filius Dei carnem de ea virgine, de qua est natus, assumserit. Et rursùs Filius Dei crucifixus dicitur ac sepultus, cum hæc non in divinitate ipsa, qua unigenitus, consempiternus, & consubstantialis est Patri, sed in naturæ humanæ sit infirmitate perpessus. Undè unigenitum Filium Dei, crucifixum, & sepultum, omnes etiam in Symbolo confitemur, secundùm illud Apostoli dictum: *Si enim cognovissent, nunquam Dominum majestatis crucifixent:* quia Ecclesia Catholica hac fide vivit, hac proficit, ut in Domino JESU-CHRISTO, nec sine vera divinitate humanitas, nec sine vera humanitate credatur divinitas. a Cum autem in Concilio, Eutyches profiteretur ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adunationem, post adunationem, verò unam naturam confiteretur; miror tam absurdam, támque perversam ejus professionem nulla judicantium increpatione reprehensam; & sermonem nimis insipientem, nimisque blasphemum, ita omissum, quasi nihil quod offenderet, esset auditum: cum tam impiè duarum naturarum ante incarnationem unigenitus Dei filius fuisse dicatur, quàm nefariè postquam *Verbum caro factum est*, natura in eo singularis asseritur. Quod non b Eutyches ideo vel rectè vel tolerabiliter æstimet dictum, quia nullâ vestrâ est sententiâ confutatum. c Tunc enim fructuosissimè vera fides defenditur, cum etiam à sectatoribus suis opinio falsa damnatur.

1. Cor. 2.
a Cap. 6. ejusdem epist.
b al ne.
c Ex eod. cap. multis omissis.

CAP. IX. *Ex ep. 16. al. 11. ad Julianum ep. Coensem c. 1. & 2.*

Inter hæc ergo quantùm Nestorius à veritate deviavit, Deitatem Verbi ab assumti hominis substantia separando, tantùm à recto tramite etiam iste discessit, qui unigenitum Dei Filium, sic de utero beatæ Virginis prædicat natum, ut humani quidem corporis speciem gesserit, sed humanæ carnis veritas Verbo unita non fuerit. De quo prodigio falsitatis, quis non videat, quæ opinionum monstra nascantur? Negator enim mediatoris Dei & hominum, hominis JESU CHRISTI necesse est, ut multis impietatibus impleatur, eumque aut Apollinaris sibi vendicet, aut Valentinus usurpet, aut Manichæus obtineat, quorum nullus in CHRISTO JESU humanæ carnis credidit veritatem. Quâ utique non receptâ, non solùm quod secundùm carnem atque animam rationalem, qui erat in forma Dei, manens idem in forma servi, homo natus denegatur: sed etiam

Appollinaris, Valentini, & Manichæi errores.

TRACT. ADVERS. EUTYCH.

etiam quòd crucifixus est, & mortuus, ac sepultus, quòdque die tertia à mortuis resurrexit, & quòd ad dexteram Dei Patris sedens, ad judicandos vivos & mortuos, in eo corpore sit venturus, in quo est judicatus, abnuitur: quia hæc redemtionis nostræ sacramenta vacuantur, si Christus veram veri hominis, totámque naturam suscepisse non creditur. An quia manifesta erant signa divina, falsa dicentur documenta corporea? & testimonia utriusque naturæ valebunt, ut creator intelligatur, non valebunt, ut creatura salvetur. Quod Deitatis est caro non minuit; quod carnis est, Deitas non peremit. Idem enim & sempiternus ex patre, & temporalis ex matre; in sua virtute inviolabilis, in nostra infirmitate passibilis: in Deitate Trinitatis cum Patre & cum Spiritu sancto, unius ejusdemque naturæ; in susceptione autem hominis, non unius substantiæ, sed unius ejusdemque personæ: ut idem esset dives in paupertate, omnipotens in abjectione, impassibilis in supplicio, immortalis in morte. Nec enim Verbum, aut in carnem, aut in animam aliqua sui parte conversum est; cùm simplex & incommutabilis natura Deitatis, tota in sua sit semper essentia, nec damnum sui recipiens, nec augmentum: Et sic assumtam naturam beatificans, ut glorificata in glorificante permaneat. Cur autem inconveniens aut impossibile videatur, ut Verbum & caro atque anima unus JESUS CHRISTUS & unus Dei hominisque sit Filius, si caro & anima quæ dissimilium naturarum sunt, unam faciunt etiam sine Verbi Incarnatione personam: cùm multò faciliùs sit, ut hanc unitatem sui atque hominis Deitatis præstet potestas, quàm ut eam in substantiis suis obtineat solius humanitatis infirmitas? Nec Verbum igitur in carnem, nec in Verbum caro mutata est: sed utrumque in uno manet, & unus in utroque est, non diversitate divisus, nec permixtione confusus. Nec alter ex Patre, alter ex matre, sed idem aliter ex patre, ante omne principium, aliter de matre in fine seculorum: ut esset mediator Dei & hominum, homo CRISTUS JESUS in quo inhabitaret plenitudo divinitatis corporaliter: quia assumti non assumentis provectio est, *quod Deus illum exaltavit, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen.*

1.Tim.2. Colos.2. Philip.2.

CAP. X. Ex c.3. ejusdem Epistola.

Nativitas enim Domini secundùm carnem, quamvis habeat quædam propria, quibus humanæ conditionis initia transcendat, sive quod solus ab inviolata Virgine sine concupiscentia carnis est conceptus & natus, sive quod ita è visceribus matris est editus, ut fœcunditas pareret, & virginitas permaneret, non alterius tamen naturæ erat ejus caro, quàm nostra, nec alio illi, quàm cæteris hominibus, anima est inspirata principio, quæ excelleret, non diversitate generis, sed sublimitate virtutis. Nihil enim carni suæ habebat adversum, nec discordia desideriorum gignebat compugnantiam voluntatum. a Sensus corporei vigebant sine lege peccati, & veritas affectionum sub moderamine Deitatis & mentis, nec tentabatur illecebris, nec cedebat injuriis. Verus homo vero unitus est Deo: nec secundùm existentem priùs animam deductus est è cælo, nec secundùm carnem creatus ex nihilo, eandem gerens in Verbi Deitate personam, & tenens communem nobiscum in corpore animáque naturam. Non enim esset Dei hominúmque mediator, nisi idem Deus, idémque homo in utraque & unus esset & verus. b Deinde non Deum tantùm dicimus Christum, sicut hæretici Manichæi, nec hominem tantùm sicut hæretici Photiniani: nec ita hominem, ut aliquid ei desit, quod ad humanam certum est pertinere naturam, sive animam, sive mentem rationabilem, sive

a al. voluptatum.

b Ex Epist. 47. al. 23. ad clerum & pleb. Cp.

carnem, quæ non de fœmina sumta sit; sed facta de Verbo, in carnem converso; atque mutato: quæ tria falsa, & vana Apollinaristarum hæreticorum tres varias protulerunt partes. c Nec dicimus, quod beata virgo Maria, hominem sine Deitate conceperit, qui creatus à Spiritu sancto, postea, sit susceptus à Verbo, quod Nestorium prædicantem, meritò justéque damnavimus: sed dicimus Christum Dei filium, Deum verum, natum de Deo Patre, sine ullo initio temporis, eumdémque hominem verum natum de matre homine, certa plenitudine temporis, nec ejus humanitatem, qua major est Pater d, minuere aliquid ei naturæ qua æqualis est Patri. Hoc autem utrumque unus est Christus, qui verissimè dixit, & secundùm Deum: *Ego & Pater unum sumus*, & secundùm hominem: *Pater major me est.*

c al. tres partes variè protulerunt.

d al. minor est patre.

Ioan.10. Ioan.14.

CAP. XI.

Quamvis ergo in uno Domino nostro JESU CHRISTO, vero Dei atque hominis filio, Verbi & carnis e una persona sit, & utraque essentia communes habeat actiones, intelligendæ tamen sunt ipsorum operum qualitates, & syncerae fidei contemplatione cernendum est, ad quæ provehatur humilitas infirmitatis, & ad quæ inclinetur altitudo virtutis: quid sit, quod caro sine Verbo non agit, & quid sit, quod Verbum sine carne non efficit. Sine Verbi enim potentia, non conciperet virgo, nec pareret: & sine veritate carnis obvoluta pannis infantia non jaceret. Sine verbi potentia, non fieret redintegratio debilium, & vivificatio mortuorum: & sine veritate carnis nec cibus jejuno, nec somnus esset necessarius fatigato. Postremò, sine Verbi potentia, non se Dominus Patri profiteretur æqualem: & sine veritate carnis, non idem diceret patrem se esse majorem: cùm Catholica fides utrumque suscipiat, utrumque defendat, quæ secundùm proprietatem divinæ humanæque substantiæ unum Dei filium & hominem credit, & Verbum. Quamvis ergo ab illo initio, quo in utero virginis *Verbum caro factum est*, nihil unquam inter divinam humanámque substantiam divisionis extiterit, & per omnia incrementa corporea, unius personæ fuerint totius temporis actiones: ea ipsa tamen, quæ inseparabiliter facta sunt, nulla permixtione confundimus; sed quid cujusque formæ sit, ex operum qualitate sentimus. Nec divina enim humanis præjudicant, nec humana divinis: cùm ita in idipsum utraque concurrant, ut in eis nec proprietas absumatur, nec persona geminetur a. Quamvis ergo unus sit Dominus JESUS CHRISTUS, & veræ Deitatis veræque humanitatis in ipso una prorsus eadémque persona sit: neque hujus unitionis soliditas ulla possit divisione sejungi, exaltationem tamen, qua *illum exaltavit Deus, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen*, ad eam intelligimus pertinere formam, quæ ditanda erat tantæ glorificationis augmento. In forma quippe Dei, æqualis erat filius patri: & inter genitorem atque unigenitum, nulla erat in essentia discretio, nulla in majestate diversitas, nec per incarnationis mysterium aliquid decesserat Verbo, quod Dei Patris b munere redderetur. Forma autem servi, per quam impassibilis Deitas, sacramentum magnæ pietatis implevit, humana humilitas est, quæ gloriâ c divinæ potestatis evecta est, in tantam unitatem ab ipso conceptu Virginis Deitate & humanitate connexa, ut nec sine homine divina, nec sine Deo agerentur humana. Propter quod, sicut Dominus majestatis dicitur crucifixus ita qui ex sempiternitate æqualis est Deo, dicitur exaltatus. Nec interest ex qua Christus substantia nominetur: cùm inseparabiliter manente unitate personæ, idem sit & totus hominis filius propter carnem, & totus Dei filius propter unam cum patre Deitatem. Quidquid ergo in tempore accepit Christus, secundùm hominem acce-

e al. ejus naturæ. Ex Serm. 12. de Pass. Dom. Ep. 97. al. 83. ad Palæst. c. 5. & ep. 134. al 97. ad Leon. Aug. c. 2. Luc. 1. Luc. 2. Matth. 1. Ioan. 1. Matth. 14. Ioan. 16. Ioan. 14.

Ioan. 1.

a Cap. 7. ejusd. ep. ad Palæstinos.

b al. quod ei Patris.

c al. in gloriam.

TRACT. ADVERS. EUTYCH.

pit, cui quæ non habuit, conferuntur. Nam secundùm potentiam Verbi, indifferenter omnia, quæ habet pater, etiam filius habet: Et quæ in forma servi à Patre accepit, eadem in forma Patris etiam ipse donavit.

CAP. XII.

Ex c. 1. ejusd ep. ad Palæst.

Eam fidem, cùm plurimi hæreticorum impugnarent, Nestorius & Eutyches, diversa quidem assertione, sed simili impietate conati sunt irrumpere. Anathematizetur ergo Nestorius, qui beatam Virginem hominis tantummodò credidit genitricem, ut aliam personam carnis, aliam faceret Deitatis. Cùm ita intra virginea viscera Verbum caro sit factum, ut per ineffabile sacramentum uno conceptu unóque partu secundùm veritatem atque unionem utriusque naturæ, eadem virgo & ancilla Domini esset, & mater. Percellatur quoque Eutyches eodem anathemate, qui negata humanæ carnis atque animæ veritate, totum Dominum nostrum JESUM CRISTUM unius asseruit esse naturæ, tanquam Verbi Deitas ipsa se in carnem animámque converterit.

Ex c. 3. ejusd. epist.

Quæ mendacia [d] tam sacrilega, per totum mundum, sanctorum Patrum damnata sunt sententiis Fides autem Catholica singularis atque vera, justificans impium, & creans justum, ad humanitatis suæ tracta participem, in illo acquirit salutem, in quo solo homo [e] invenerit innocentem. Eam fidem secundùm Propheticam, Evangelicam, Apostolicam, & salutaris symboli doctrinam, Nicæna Synodus instituit, examen Chalcedonense confirmavit, orbis terrarum celebrat atque veneratur. Eandem, Dilectissimi, pio & laudabili amore defendite, imò fideliter firmitérque retinete, ac constanter asserite. Quoniam, sicut ait B. Apostolus Paulus: *Magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in Spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in hoc mundo, assumtum est in gloria.*

1. Tim. 3. 16.

d al. impietatis mendacia.

e al. se invenit innocentem.

Finis Appendiculæ Sermonum S. Leonis Papæ I.

DE VOCIS CORRECTIONE
IN SERMONE VII.
SANCTI LEONIS MAGNI
DE NATIVITATE DOMINI.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΟΥ ΔΩΡΗΜΑΤΙΩΝ,

SIVE

LITTERULÆ MUNUSCULUM,

QUOD

REVERENDISSIMO PATRI

ERASMO GATTOLA
A CAJETA,

INCLYTI MONASTERII CASINENSIS MONACHO;
ac Decano, & Vicario Generali, necnon à Bibliotheca, dono dat, & offert

JOANNES CLAMPINUS ROMANUS MAGISTER BREVIUM
Gratiæ, ac in utraque Signatura Referendarius.

ROMÆ M. DC. XCIII.
Ex Typographia Joannis Jacobi Komarek Boëmi apud S. Angelum Custodem.

SUPERIORUM PERMISSU.

REVERENDISSIMO PATRI
ERASMO GATTOLA
A CAJETA

JOANNES CLAMPINUS ROMANUS MAGISTER Brevium Gratiæ, ac in utraque Signatura Referendarius.

INNOTUIT jam pridem tuus erga bonas Artes, iisque addictos amor, ac de eisdem benemerendi voluntas, quam semper prætulisti, ac præterre non cessas, alios ad studia invitando, alios alliciendo, alios humanissimis, doctisque responsionibus erudiendo, nullis denique parcendo sive laboribus, sive impensis, quibus literariæ Reipublicæ pro virili prodesse possis. Noveram & ipse, quæ de te in hac laude, non à tui tantùm Nobilissimi Ordinis Sociis, sed & ab aliis vulgò ferebantur. Certius tamen, & amplissimum hujus rei testimonium magna cum animi delectatione cœpi, cùm non ita pridem Majo mense ad invisendum celeberrimum Archicœnobium, in quo vivis, me contuli. Spectavi proculdubio admirabundus loci sanctitatem, Dei Domus decorem in Templo, ac ut ita dicam, inclytam virtutum omnium coloniam, quæ tot egregios Urbibus Episcopos, tot Optimos Vaticano Cardinales, tot Sanctissimos Ecclesiæ Pontifices, tot Sanctorum Myriadas, Cœlo dedit. Miratus sum Cœnobii structuram, & Magnificentiam, tum Conditoribus Regibus, tum habitatoribus Monachis planè dignam. Vidi libentissimè Cæsarum, Regum, Principum opulentissima donaria, in quibus licuit agnoscere, & Christianam eorum pietatem; & Benedicti Parentis vestri gloriam. Jucundissima quin etiam mihi pariter accidit singularis Monachorum omnium humanitas, qua me venientem excepêre, & omnibus religiosæ hospitalitatis officiis liberalissimè præstitis abeuntem dimisêre. Verùm, ut ingenuè fatear, quod ad rem præsentem maximè facit, eximiam cœpi voluptatem, tot vetustissimorum Codicum scrinia in Bibliotheca, cujus ipse custodiæ præes, aspiciendo; majoremque proculdubio, cùm te summâ facilitate Codices ipsos tot, tamque diversis characteribus exaratos, expeditissimè legentem audirem. Profectò ex hac singulari eruditione factum puto, ut toties à me in rebus dubiis interrogatus, eâ facilitate responderis, quam expectare tantummodo possumus ab homine in his studiis diu, noctuque versato. Neque verò ita Codicibus manu exaratis addictus es; ut vulgatos per typos negligas. Quin imo, & his comparandis, quantùm religiosa disciplina permittit, non modicam pecuniæ summam impendisti, quos Romæ diligenter emptos in tuum nobile Musæum transtulisti; in his quietem, in his delicias tuas, Sapientum more, reponens. Hinc factum est, ut nullum tibi acceptius grati animi monumentum à me tibi offerri posse crediderim, quàm literarium aliquod opusculum; & hoc præsertim, quod à te quodammodo profectum, jure quodam videtur tibi reddendum.

Cùm jam nonnullas meas lucubrationes cum epigraphe, *De Sacris Ædificiis à Constantino Magno constructis*, typis commisissem, ejusque occasione toto terrarum Orbe celeberrimam Vaticanam Basilicam descripsissem,

illud inter plura notandum venit, quod prisci Fideles flexis genibus venerabundi per gradus ad eandem ascendere consueverunt. Qua de re cum R. P. Josepho Maria Thomasio Presbytero Congregationis Clericorum Regularium communi Amico, veterumque Sacrorum Rituum nostri ævi eximio perscrutatore, cùm fortè collocutionem haberem, dixit mihi, se in sermone VII. Sancti Leonis Magni de Nativitate Domini vocem ARÆ animadvertisse, quam per errorem ibi positam esse autumabat. Quamobrem meæ curæ, meæque indagationi illius dubii solutionem relinquebat. Libentissimè Amici instantiis obsequi proposui; propterea primo in loco ad impressos perquirendos Codices me converti. Hos si tibi omnes recitavero, gravem me futurum minimè puto, cùm tu literas ames. Antiquissima igitur sermonum Sancti Leonis impressio est illa Coloniæ facta anno 1551. in folio, quæ in eadem Civitate, & forma anno 1569. prodiit; deinde ejusdem Sancti Leonis sermones in lucem fuerunt emissi Venetiis anno 1553. qui in eadem forma, in eadem Civitate anno 1573. iterum prodiêre. Deinde anno 1566. Lovanii iidem sermones editi fuerunt in quarto; & postea Antuerpiæ anne 1583. recusi similiter in quarto. Anno verò 1633. omnia Sancti Leonis Opera ex Lugdunensibus typis in lucem emissa, quæ unà cum Sancto Maximo, ac quinque aliis Patribus anno 1652. ibidem fuerunt pariter recusa. Demum Parisiis anno 1675. ab Eruditissimo Viro Paschasio Quesnel Presbytero Congregationis Oratorii, appendicibus, dissertationibus, observationibusque illustrata, è prælo exierunt. Omnes has editiones, quæ ad meas pervenêre manus accuratâ legi attentione, omnesque in se vocem ARÆ continere comperi. Quare ad indagandos manuscriptos Codices statim animum addixi; propterea Vaticanam adivi Bibliothecam, in qua cum manuscriptis abundet Codicibus, tum maximè propter necessitudinem, quæ tunc temporis cum bon. mem. Emanuele à Schelstrat Primo ejusdem Bibliothecæ intercedebat Custode, utique sperabam aliquid in eadem me esse reperturum; at spes me fefellit; quoniam nihil adinveni Ex hoc non perterritus animo, imò audacior factus, ad alias, tam in Urbe, quàm extra eam invisendas, ac ope Amicorum revolvendas Bibliothecas, me converti. Inclytas Barberinam, & Otthobonam, necnon Angelicam adivi Bibliothecas, & licet in eis manuscriptos Codices, in quibus Sancti Leonis erant sermones invenissem, nihilominus ob illorum antiquitatem venerandi minimè erant, in eisque nihil, nisi ARÆ vocem, observavi. Postea Mediolanum Reverendiss. P. Eustachio à Sancto Ubaldo Ordinis Sancti Augustini Discalceatorum, ac Sanctissimæ Inquisitionis in illis partibus Consultori, deque Republica literaria optimè merito literas dedi, ut in Ambrosiana indagaret Bibliotheca, an aliquis adesset manuscriptus Codex, qui S. Leonis sermones contineret, & præfatam ARÆ vocem in eis animadverteret. Respondit Amicus, se diligenter perquisivisse Codices, atque in eis ARÆ vocem legisse. Mox tibi etiam dedi literas, ac responsum accepi, te in Codice signato numero 126. præfatum reperiisse sermonem, ac in eo vocem ARCÆ expressam esse; quare Amanuensis errorem putabas, qui loco AREÆ ARCÆ scripsisset, commutando literam E in C. Codicemque illum unum supra nonaginta Sancti Leonis continere sermones, cujus Codicis initium est: *Incipiunt sermones Sancti Leonis Papæ. In primis de jejunio mensis decimi. Si fideliter Dilectissimi atque sapienter creationis nostræ intelligimus exordium &c.* ac finit: *Si quis ergo spretâ perfidiæ caligine ejus se præceptis, ac jussibus, & nisibus obtemperare voluerit, Cæli, Paradisique januas securus intrabit. Amen.* Codicem istum literis Longobardicis jam à sexcentis, & ultra annis exaratum esse, quoniam Desiderii Abbatis Montis Casini, qui

poſtea Romanus Pontifex nomine Victor III. extitit, juſſu ſcriptus fuit, ut in cap. 63. lib. 3. Chronicæ Caſinenſis legitur,& ut iſtius Codicis oſtendunt characteres, qui illis aliorum Codicum de mandato ejuſdem Deſiderii Abbatis exaratorum ſimiles ſunt. Præfatis mihi communicatis notitiis, tuam erga me humanitatem abundè teſtari voluiſti, cum aliorum ſexdecim ſermonum ſub nomine ejuſdem Sancti Leonis, in aliis Codicibus manuſcriptis repertorum initia, & fines miſeris, At novem ex illis à te indicatis jam ſub alterius Sancti nomine eſſe impreſſos novi; reliquorum verò ignoro Auctores. Ex his duos apud Queſnelianam adinveni impreſſionem, ſed integri minimè ſunt, cum partes ſermonum ſint; unus videlicet, qui incipit: *Honorabilem &c.* eſt pars ſermonis 1. de Anniverſario die Aſſumptionis ſuæ: alter eſt ſermo 48. de Quadrageſima. Ex tranſmiſſis itaque quinque ſuperſunt, quos facta collatione, cum Sancti Leonis nitido, apertoque ſtylo, minimè concordare inveni. Putavi etiam in hoc Amicorum uti judicio, qui in eandem meam iverunt ſententiam.

Indagationibus iſtis minimè acquieſcendum eſſe duxi, ſed iterum Vaticanam Bibliothecam adire, novamque adhibere diligentiam æquum putavi; rogavi propterea eruditum Virum Laurentium Zaccagna ejuſdem Bibliothecæ ſecundum Cuſtodem, ut mihi copiam faceret, Indices perquirendi, ille petitioni meæ perhumaniter indulſit. Nec inutilis fuit nova perquiſitio. Unum itaque invenimus Codicem ſignatum numero 1276. ante ducentos annos ſcriptum, in cujus pagina 59. à tergo legitur vox ARCE abſque dyphtongo; in altero verò Codice ſignato numero 1277. pag 78. columna ſecunda à tergo, à ſex circiter ſeculis exarato patentibus literis quæſitam AREÆ vocem legi, quæ dubii quæſtionem ſolvit. De hac à me adhibita diligentiâ te certum reddere duxi, ut ſcias in hac voce σφάλμα irrepſiſſe, & quomodo illa legenda ſit animadvertas. Nam una literula, Amanuenſis incuriâ omiſſa, totum immutat ſenſum, ut clariſſimè ex infradicendis apparebit.

Ara igitur locus eſt ille, in quo Sacra Deo offeruntur; Area verò illa eſt planities, quæ in ſcalarum ſummitate, quandoque etiam in medio, ac in aliis partibus, cum ſcalæ multos habent gradus, interponitur, ad hoc, ut aſcendentes per illas, propter aſcenſus difficultatem, ac laborem, ibi aliquantulum pauſare valeant. Hæc vox ARÆ legitur in ſermone 7. Sancti Leonis Papæ de Nativitate Domini cap. 4. ſermonis particula ſic ſe habet: *De talibus inſtitutis etiam illa generatur impietas, ut Sol inchoatione diurnæ lucis exurgens, à quibuſdam inſipientioribus de locis eminentioribus adoretur: quod nonnulli etiam Chriſtiani adeò ſe religioſè facere putant, ut priuſquam ad B Petri Apoſtoli Baſilicam, quæ uni Deo vivo, & vero eſt dedicata, perveniant, ſuperatis gradibus, quibus ad ſuggeſtum ARÆ ſuperioris aſcenditur, converſo corpore ad naſcentem ſe Solem reflectant, & curvatis cervicibus in honorem ſe ſplendidi orbis inclinent. Quod fieri partim ignorantiæ vitio, partim paganitatis ſpiritu multùm tabeſcimus, & dolemus. Quia & ſi quidam fortè Creatorem potiùs pulchri luminis, quàm ipſum lumen, quod eſt creatura, venerantur; abſtinendum tamen eſt ab ipſa hujuſmodi ſpecie officii, quam cum in noſtris invenit, qui Deorum cultum reliquit, nonne hanc ſecum partem opinionis vetuſtæ, tamquam probabilem retentabit, quam Chriſtianis, & impiis viderit eſſe communem? Abjiciatur ergò à conſuetudine Fidelium damnanda perverſitas, nec honor uni Deo debitus eorum ritibus, qui creaturis deſerviunt miſceatur.*

Hic jure te obſtupeſcentem mihi videor intueri, tam patentem errorem ab Eruditis Viris, qui Sancti Leonis opera pluries edidere, minimè obſervatum fuiſſe. Ne dedigneris propterea brevem moram tuis interponere ſtudiis, ac ea, quæ poſt ſupra relatas factas indagationes eruditionis gratiâ exaravi, amico legere animo.

Primo igitur loco ad Vaticanæ Basilicæ scalam me converto, quam prægrandem fuisse reperi, cujus triginta quinque marmorei gradus ad Basilicæ superiorem aream præbebant ascensum, quique in quinque ordines distributi erant, ita ut quilibet ordo septem constaret gradibus; nam Architecti in graduum distributione imparem numerum observant; natura enim semper, cum ascendimus, ad sinistrum pedem primò movendum nos inclinat, & in eodem gradum plerumque sistimus; unde si gradus pares sint dexter pes in ultimo sistit gradu, sinister verò remanet suspensus, quasi ipse vellet ascensum terminare. Quare ascendens quamdam patitur molestiam, quia cum natura sinistro pede velit quietem invenire, illâ nequaquam fruitur.

Hujus scalæ delineamentum, ut antiquitùs erat in Tabula XII. mei operis De Sacris Ædificiis à Constantino Magno constructis expono ubi distinctè quinque graduum ordines, cum intermixtis areolis cernuntur: quare singuli ordines ex septem constabant gradibus, Arearum verò, quæ in scalis interponuntur finis est, ut ascendens in ascendendo defatigatus paulisper quietem deambulando, sive consistendo inveniat. In scalæ verò summitate major omnibus aliis areis alia est, cum ibi majorem quietem ascendens antequam ædificium ingrediatur invenire debeat. In hisce Sancti Petri scalis maxima erat area quam suggestum *Area* superioris Sanctus Leo appellat, ad differentiam aliarum inferiorum.

Per hujus scalæ gradus prisci Fideles orationis voto, sive gratiâ, indifferenter habebant ascensum, flexis scilicet genibus, ut ex Gregorii IV. ac Hadriani I. apud Bibliothecarium Vitis deducitur.

Ostenso igitur quid vox *Area* sit, quidque in sensu Sancti Leonis significet, operæ pretium poscit, ut ejusdem Pontificis ad Fideles objurgationem examini subiiciam.

Nonnulli antiqui Fideles antequam Vaticanam ingrederentur Basilicam, post scalarum ascensum; scilicet in ipsa scalarum maxima area, Natalis Domini die se sistebant, nascentemque Solem adorabant, ducto argumento à Manichæis, qui hujusmodi prophanum observabant ritum. Quare Fideles ipsi propriorum rituum ignari, nascentem Christum cum Oriente Sole confundebant, adorando creaturam pro Creatore. Strictiùs hæc exponam. Gentiles ferè omnes, & præsertim Orientales, Solem Deorum principem esse crediderunt Docet id admirandæ lectionis, atque eruditionis Vir Gaspar Bartius in suis Adversariorum Commentariis lib 41. cap. 27. Idem ostendit Vir multijugæ eruditionis, & variæ lectionis Gaspar Joannis Vossii in suo Tractatu de Idololatria plurimis in locis; idem Kircherus in suo Ædipo Ægyptiaco. Cum igitur Manichæorum Hæresis in Mesopotamia, Orientali plagâ, suam habuerit originem, ut scribit Constantiæ, sive Salaminæ in Cypro Episcopus Sanctus Epiphanius adversus Hæreses Hæresi 46. sive 66. mirum non est, quod ipsi Manichæi Solem adoraverint; quod innuit magnum illud Ecclesiæ lumen Sanctus Augustinus *lib. de Hæres. Hæres.* 46. de eisdem Manichæis sic scribens: *Orationes faciunt ad Solem per diem quaquaversum circumitis ad Lunam per noctem si apparet ad Aquiloniam partem, qua Sol cum occiderit ad Orientem revertitur.* Quare ad illam Cœli plagam ubi videbant illâ horâ spectari Solem, ibi se ad illum adorandum convertebant. Summo igitur mane Sol Oriens Vaticanæ Basilicæ faciem respicit, illamque per multas illustrat horas; ergo si Manichæi, dum in Vaticanis scalis stabant, Solem adorare volebant, in hujusmodi actu ipsi Vaticanæ Basilicæ vertebant dorsum, & licet hujusmodi prophanus ritus omni die, omnique horâ à Manichæis observatus fuerit; nihilominus ipse dies 25. Decembris Nativitatis Domini apud Manichæos honorabilis erat propter Solis ortum, ut ex laudato Sancto Leone apertissimè deducitur in serm. 2. de Nati-

vitate

vitate Domini cap. 6. ubi sic : *Habentes ergo tanta spei fiduciam, Dilectissimi, in fide, qua fundati estis stabiles permanete, ne idem ille tentator, cujus jam à vobis dominationem Christus exclusit, aliquibus vos iterum seducat insidiis, & hac ipsa praesentis diei gaudia suae fallaciae arte corrumpat, illudens simplicioribus animis de quorundam persuasione pestifera, quibus haec dies solennitatis nostrae, non tam de Nativitate Christi, quàm de Novi, ut dicunt, Solis ortu honorabilis videatur. Quorum corda vastis tenebris obvoluta, & ab omni incremento verae lucis aliena sunt: trahuntur enim adhuc stultissimis Gentilitatis erroribus, & quia supra id, quod carnali intuentur aspectu, nequeunt aciem mentis erigere, ministra mundi luminaria divino honore venerantur. Absit ab animis Christianis impia superstitio, prodigiosumque mendacium. Ultra omnem modum distant à sempiterno temporalia, ab incorporeo corporea, à dominatore subjecta: quia & si mirandam habent pulchritudinem, adorandam tamen non habent Deitatem. Illa ergo virtus, illa sapientia, illa est colenda majestas, quae universitatem mundi creavit ex nihilo, & in quas voluit formas; atque mensuras terrenam, caelestemque substantiam omnipotenti ratione produxit. Sol, Luna, & sydera sint commoda utentibus, sint speciosa cernentibus; sed ita, ut de illis gratiae referantur Authori, & adoretur Deus, qui condidit, non creatura, quae servit. Laudate igitur Deum, Dilectissimi, in omnibus operibus ejus, atque judiciis. Sit in vobis indubitata credulitas virgineae integritatis, & partus. Reformationis humanae sacrum, divinumque mysterium, sancto atque sincero honorate servitio.*

De hoc pravae adorationis usu Fideles denuò increpat idem Sanctus Leo in superiùs allegato serm. 7. de eadem Nativitate cap. 4. quod hìc repetere non incongruum fore puto. Sic igitur iste Sanctus loquitur: *De talibus institutis etiam illa generatur impietas, ut Sol inchoatione diurnae lucis exurgens, à quibusdam Insipientioribus de locis eminentioribus adoretur: quod nonnulli etiam Christiani adeò se religiosè facere putant, ut priusquam ad Beati Petri Apostoli Basilicam, quae uni Deo vivo & vero est dedicata, perveniant, superatis gradibus, quibus ad suggestum AREÆ superioris ascenditur, converso corpore ad nascentem se Solem reflectant, & curvatis cervicibus, in honorem se splendidi orbis inclinent. Quod fieri partim ignorantiae vitio, partim paganitatis spiritu, multùm tabescimus, & dolemus. Quia & si quidam fortè Creatorem potiùs pulcrhi luminis, quàm ipsum lumen, quod est creatura, venerantur; abstinendum tamen est ab ipsa hujusmodi specie officii; quam cum in nostris invenit, qui Deorum cultum reliquit, nonne hanc secum partem opinionis vetustae tamquam probabilem retentabit, quam Christianis, & impiis vident esse communem.*

Veritas haec, quae ex allatis eruitur sermonibus magis illucescet, si ejusdem Sancti Leonis trutinentur tempora quod ad populi concursum ad Vaticanam Basilicam. Consuevêre enim antiqui Romani Pontifices usque ad Gregorii VII. tempora, nempe usque ad finem circiter undecimi saeculi, Divina officia, quae in festivitate Natalis Domini celebrabantur, tribus distinctis locis, distinctisque horis illa celebrare, idque apertissimè eruitur ab antiquis libris Missarum Romanae Ecclesiae scilicet Antiphonario Sancti Gregorii Papae à laudato Josepho Maria Thomasio nuper in lucem emisso, ubi pag. 15. sic in antiquis Libris legitur: *VII. Kalendas Januarii. Nativitas Domini Nostri Jesu Christi. In media nocte Nativitatis Domini. Ad Sanctam Mariam Antiphona ad introitum. Dominus dixit ad me &c.* & pag. 16 *Item mane prima. Ad Sanctam Anastasiam. Antiphona ad introitum. Lux fulgebit hodie super nos &c.* pag. verò 17. *In die Natalis Domini ad Missam, Statio ad Sanctum Petrum. Antiphona ad introitum. Puer natus est nobis &c.* Et in Comite ab Albino ex Caroli (scilicet Magni) Imperatoris praecepto emendato pag. 1. post Antiphonarium, sic legitur: *Incipiunt Tituli lectionum sequentis Libri. I.*

In Vigilia Domini. II. ad Sanctam Mariam. III. ad Sanctam Mariam IV. ad Sanctum Petrum. In Capitularibus verò Evangeliorum de Anni circulo pag. 141. *In Natale Domini. Ad Sanctam Mariam Majorem &c. Item ad Sanctam Anastasiam &c. Item ad Sanctum Petrum &c.* Huc usque relata, ex Petro Mallio, qui floruit duodecimo seculo, apertiùs intelliguntur, ibi: *In prima Missa ejusdem noctis ad Præsepe. Mane ad Sanctam Anastasiam. In Missa verò diei antiquitus, scilicet usque ad tempus Gregorii VII. fuit Statio ad Sanctum Petrum, unde adhuc Canonici pro Presbyterio noctis* 8. *sol. Sed nunc celebratur Missa diei apud Sanctam Mariam Majorem, quia via brevis est, dies parvi sunt.* Mallius impressus est, sed mutilus, hæc allata sunt in principio manuscripti. Quare concludo Sancti Leonis ævo Stationem in die Nativitatis Domini in Vaticana fuisse Basilica, sicque ibidem fuisse populi concursum, ibique Sanctum Leonem supra relatas fecisse Homilias. Non intendebat Sapientissimus ille Pontifex orationem versâ facie ad Orientem prohibere; apprimè sciebat priscorum Patrum dicta, sed volebat pravum Manichæorum abolere ritum. Et hæc pro voce AREÆ satis sint dicta.

Silentio tamen prætereumdam minimè puto Casali sententiam De Veteribus Sacris Christianorum Ritibus cap. 3. opinantis ritum hunc vertendi se ad Orientem, à Fidelibus fuisse observatum in atrio Sancti Petri; propterea que ad avertendam omnem Idololatriæ suspicionem anno 1300. à Jotto Florentino excellenti Pictore, jussu Cardinalis Stephanesci Bonifacii VIII. Summi Pontificis ex Fratre Nepotis, Musivi operis navem fuisse constructam, in qua Sanctus Petrus cum aliis Apostolis, ac Christus Dominus noster in littore maris, Petrum ad se vocans, conspiciuntur; quæ pictura cum in interiori porticus parte esset, non fuit ibi locata ad tollendum ritum istum convertendi se ad Orientem, sed ob peculiarem devotionem, vel aliam causam; quoniam hujusmodi ritus observabatur extra porticum in scalarum summitate, antequam porticum ipsam Fideles ingrederentur.

Accipe igitur, quæ huc usque dixi, in mutui amoris tesseram, tibique præcino, quod sicut ætate, ac studiis flores, ita etiam eâdem ætate maturus, tuorum studiorum uberrimos colliges fructus. Vale.

FINIS.

SANCTI
LEONIS MAGNI
PONTIFICIS ROMANI
HUJUS NOMINIS PRIMI
EPISTOLÆ
SECUNDUM EXACTAM ANNORUM SERIEM NUNC PRIMUM
ORDINATÆ.

EODEM LEONE IN PONTIFICEM consecrato IV. Idus Maias.

JESU CHRISTI ANNO 440.	THEODOSII JUN. 33. VALENTINIANI 16. IMPP.	VALENTINIANO AUG. V. ET ANATOLIO. COSS.

1. *Aliàs.* LXXXVII. Quæ autem antea 1. erat, nunc 3. Circa Episcopatus Leonis exordia, V. NOT.

EPISTOLA. I

AD EPISCOPOS AFRICANOS PROVINCIÆ Mauritaniæ Cæsariensis.

SYNOPSIS.

I. *Ordinationes per tumultum factas redarguit.*
II. *Quid sit citò manus imponere?*
III. *Non nisi unius uxoris viros debere esse Diaconos, Presbyteros, & Episcopos.*
IV. *Non rudes ac Neophytos ordinari debere.*
V. *Ex laïcis ordinati tolerantur à Leone, non bigami.*
VI. *De Donato ex Novatianis converso, & Maximo ex Donatistis.*
VII. *De Aggaro & Tyberiano ex laïcis & per tumultum ordinatis.*
VIII. *De Virginibus vi barbaricâ oppressis.*

LEO *Episcopus, universis Episcopis per Cæsariensem Mauritaniam in Africa constitutis.*

Cap. I. CUM in ordinationibus Sacerdotum quædam apud vos illicitè usurpata crebrior ad nos commeantium sermo perferret; ratio pietatis exegit, ut pro solicitudine, quam universæ Ecclesiæ ex divina institutione dependimus, rerum fidem studeremus agnoscere: vicem curæ nostræ proficiscenti à nobis fratri & consacerdoti nostro POTENTIO delegantes [a], qui secundùm scripta, quæ per ipsum ad vos direximus, de Episcopis, quorum culpabilis ferebatur electio, quid veritas haberet, inquireret, nobisque omnia fideliter indicaret. Unde quia idem plenissimè notitiæ nostræ cuncta reseravit, & sub quibus qualibúsque Rectoribus quædam Christi plebes in partibus provinciæ Cæsariensis habeantur sincera nobis relatione patefecit, necessarium fuit ut dolorem cordis nostri, quo pro Dominicorum gregum periculis æstuamus, datis nunc quoque ad Dilectionem vestram literis promeremus: mirantes tantùm apud vos per occasionem temporis impacati, aut ambientium præsumtionem, aut tumultum valuisse popularem, ut indignis quibúsque, & longè extra sacerdotale meritum constitutis pastorale fastigium & gubernatio Ecclesiæ dederetur [b]. Non est hoc consulere populis, sed nocere; nec præstare regimen, sed augere discrimen. INTEGRITAS enim præsidentium, salus est subditorum: & ubi est incolumitas obedientiæ, ibi sana est forma doctrinæ. Principatus autem, quem aut seditio contulit [c], aut ambitus occupavit, etiamsi moribus atque acti-

Legatus in Africam à S. Leone missus.

a *Ita MSS. Cod. Barb. duo & alii quatuor, Dionys. exig. & alii. Al* injungentes.

Dist. 61. *Miramur tantùm.* c. 5.

b *al.* crederetur.

Quam perniciosa est prava muneris Ecclesiastici adeptio.

c *al* extorsit 1. quæst. 1. *Principatus, quem,* c. 25.

Epist. I.

bus non offendat, ipsius tamen initii sui est perniciosus exemplo: Et difficile est, ut bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio.

Cap. II.

Quod si in quibuslibet Ecclesiæ gradibus providenter scientérque curandum est, ut in Domini domo nihil sit inordinatum, nihilque præposterum; quantò magis elaborandum est, ut in electione ejus, qui supra omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familiæ Domini status & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite. Ubi est illa beati Pauli Apostoli per Spiritum Dei emissa præceptio, qua in persona Timothei omnium Christi Sacerdotum numerus eruditur, & proinde unicuique nostrum dicitur: *Manus citò nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis?* Quid est citò manus imponere, nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ, Sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis est ille qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum tenet [a] in eligendo Sacerdote judicium: ita gravi semetipsum afficit damno, qui ad suæ dignitatis collegium sublimat indignum. Non enim in cujusquam persona prætermittendum est, quod institutis generalibus continetur: nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerit contra divinæ legis præcepta collatus [2].

(Episc. super omnes gradus cõstituitur. 1. Tim. 5. 22. Dist. 78. Quid est manus c. 3. Quid sit citò manus imponere. a al. sectatur vel servat. 2. V. Not.)

Cap. III.

Dicente enim Apostolo, ut inter alias electionis regulas, is Episcopus ordinetur, quem *unius uxoris virum* fuisse aut esse constiterit, tam sacra semper habita est ista præceptio, ut etiam de muliere Sacerdotis eligendi eadem intelligeretur servanda conditio; ne fortè illa, priusquam in matrimonium ejus veniret qui aliam non habuisset uxorem, alterius viri esset experta conjugium. Quis ergo dissimulare audeat, quod in tanti sacramenti perpetratur injuriam? cùm huic magno venerandóque mysterio ne divinæ quidem legis statuta defuerint, quibus evidenter est definitum, ut virginem Sacerdos accipiat uxorem [b] & alterius thorum nesciat conjugis, quæ uxor est futura Pontificis? Jam tunc enim in sacerdotibus figurabatur Christi & & Ecclesiæ spirituale conjugium: ut quoniam *vir caput est mulieris*, discat sponsa [c] Christi non alium virum nosse quàm Christum, qui meritò unam elegit, unam diligit, & aliam præter ipsam suo consortio non adjungit. Si ergo etiam in Veteri Testamento hæc sacerdotalium conjugiorum forma servata est; quantò magis sub revelata jam gratia [d] constituti, Apostolicis debemus inservire præceptis: ut quamlibet quis bonis moribus præditus, & sanctis operibus inveniatur ornatus, nequaquam tamen vel ad Diaconii gradum, vel ad Presbyterii honorem, vel ad Episcopatus culmen ascendat, si aut ipsum non unius uxoris virum, aut uxorem ejus non unius viri fuisse constiterit [e]?

(1. Tim. 3. 2. Episcopus non nisi unius uxoris sit, quæ & ipsa unius mariti. b add. vox uxorem ex MSS. Codd. & Dionys. Exig. Levit. 21. 13. & 14 Ezech. 44. 22. Sacerdotũ vet. Test. conjugium quid figurat. Ephes. 5. 23 1. Cor. 11. 3. c al. verbi. d al. sub Evangelii jam gratia. Nota de subdiaconis silentium. e al. claruit.)

Cap. IV.

Monente verò Apostolo atque dicente: *Et hi autem probentur primùm, & sic ministrent:* quid aliud intelligendum in hoc putamus, nisi ut in his provectionibus non solùm matrimoniorum castimoniam [f], sed etiam laborum merita cogitemus: ne aut à baptismo rudibus [g], aut à seculari actu repentè conversis, officium pastorale credatur; cùm omnis gradus militiæ Christianæ de incrementis profectuum debeat æstimari, an possint cuiquam majora committi. Meritò sanctorum Patrum venerabiles sanctiones, cùm de Sacerdotum electione loquerentur, eos demùm idoneos sacris administrationibus censuerunt, quorum omnis ætas, à puerilibus exordiis usque ad provectiores annos per disciplinæ Ecclesiasticæ stipendia cucurrisset, ut unicuique testimonium prior vita præberet: nec posset de ejus provectione dubitari, cui pro laboribus multis, pro castis moribus, pro actibus strenuis, celsioris loci præmium deberetur. Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris, indignum est pervenire; & notari ambitus solent, quos probitatis documenta non adjuvant: quàm diligens & quàm prudens habenda est dispensatio divinorum munerum & cœlestium dignitatum, ne in aliquo Apostolica & Canonica decreta violentur, & his Ecclesia Domini regenda credatur, qui legitimarum institutionum nescii, & totius humilitatis ignari, non ab infimis sumere incrementum, sed à summis volunt habere principium? cùm valdè iniquum sit & absurdum, ut imperiti magistris, novi antiquis, & rudes præferantur emeritis. In domo quidem magna necesse est, sicut Apostolus disserit, ut vasa diversa sint, quædam aurea & argentea, quædam verò lignea & fictilia: sed horum ministerium pro materiæ qualitate discernitur, nec qui est pretiosorum, idem usus est & vilium. Nam inordinata erunt omnia, si fictilia aureis, & lignea præferantur argenteis. Sicut autem in ligneis & fictilibus eorum hominum species figurantur, qui nullis adhuc virtutibus nitent; ita in aureis & argenteis hi sine dubio declarantur, qui per longæ eruditionis ignem, & per fornacem diuturni laboris excocti, aurum probatum & argentum purum esse meruerunt. Quibus si merces pro devotione non redditur, omnis Ecclesiastica disciplina resolvitur, omnis ordo turbatur: dum in Ecclesia, qui nullum subière ministerium, perverso eligentium judicio indebitum obtinent principatum.

(1. Tim. 3. 10. f al. privilegia, MS. 2. g al. novellis. Dist. 61. Meritò sanctorum. cap. 5. §. Meritò sanctorum. Quales esse debeant consecrandi. Ambitus extorquet, quod meritum non obtinet. Distinct. 61. Statuimus ne in aliquo. c. 8. 2 Tim. 2. 20. In Ecclesia diversa sunt merita, diversa ministeria.)

Cap. V.

Cum ergo inter vos tantùm valuerint, aut studia popularium, aut ambitus superborum, ut non solùm laïcos, sed etiam secundarum uxorum viros, aut viduarum maritos ad officium cognoscamus pastorale provectos: nonne apertissimè exigunt caussæ, ut Eccle-

(1. quæst. 7. Exigunt caussæ. c. 17.)

Epist. I.

siæ, in quibus ista commissa sunt, judicio severiore purgentur, & non solùm in tales Præsules, sed etiam in Ordinatores eorum ultio competens proferatur? Sed circunstant nos hinc mansuetudo clementiæ, hinc censura justitiæ: & quia *universæ viæ Domini misericordia & veritas*, cogimur secundùm Sedis Apostolicæ pietatem, ita nostram temperare sententiam, 1 ut trutinato pondere delictorum, quæ constat non unius esse mensuræ, quædam definiamus utcunque toleranda, quædam verò penitus amputanda. Eos enim qui vel secundas nuptias inierunt, vel viduarum se conjugio sociarunt, nec Apostolica, nec Legalis autoritas Sacerdotium obtinere permittit. Et multò magis illum, si fuerit vestro judicio confutatus, qui (sicut ad nos relatum est) duarum simul est maritus uxorum; vel istum, qui ab uxore dimissus [a], alteram duxisse perhibetur, privandum honore decernimus. Cæteros verò, quorum provectio hoc tantùm reprehensionis incurrit, quod ex laïcis ad officium Episcopale delecti sunt, neque ex hoc quòd uxores habeant, possunt esse culpabiles, susceptum Sacerdotium tenere permittimus: non præjudicantes Apostolicæ Sedis statutis, nec præcessorum nostrorum nostrisque decretis, quibus salubriter statutum est, ne primum, vel secundùm, aut tertium in Ecclesia gradum quisquam laïcorum, quibuslibet suffragiis fultus, ascendat, priusquam ad hoc meritum per legitima augmenta perveniat. Quod enim nunc utcunque patimur esse veniale, inultum postmodùm esse non poterit, si quisquam id, quod omnino interdicimus, usurpare præsumserit: quia remissio peccati, non dat licentiam delinquendi: nec quod potuit aliqua ratione concedi, fas erit ampliùs impunè committi.

Ps. 24. 10.

1. quæst. 7. *Exigent caussa.* c. 17.

Non dispensat P. R. cum bigamis aut viduarum maritis etiam in summa necessitate.

a *vulg.* qui à prima uxore dimissus. *al.* illum qui primâ uxore dimissâ.

1. quæst. 7. *Exigunt caussa.* cap. 17. Episcopus ex laïco ordinatus toleratur.

1. quæst. 7. *Exigunt caussa.* c. 17.

Cap. VI. Al. III.

DONATUM autem Salicinensem [a] ex Novatianis cum sua, ut comperimus, plebe conversum, ita dominico volumus gregi præsidere, ut libellum fidei suæ ad nos meminerit dirigendum, quo & Novatiani dogmatis damnet errorem, & plenissimè confiteatur Catholicam veritatem. MAXIMUM quoque ex laico licet reprehensibiliter ordinatum, tamen si Donatista jam non est, & à spiritu schismaticæ pravitatis alienus, ab Episcopali, quam quoquo modo adeptus est, non repellimus dignitate: ita ut & ipse libello ad nos edito Catholicum se esse manifestet.

a al. Sejacensem ex Novatiano. 1. quæst. *Donatum autem.* c. 10. De Episc. Novatiano converso. De laïco Donatista Episcopo facto. 1. quæst. 7. *Maximum quoque ex laico.* c. 19.

Cap. VII. Al. IV.

De AGGARO & TYBERIANO, quorum à cæteris, qui ex laicis ordinati sunt, in hoc caussa diversa est, quòd eorum ordinationi atroces tumultus, & sævæ seditiones memorantur esse famulatæ, vestro judicio cuncta commisimus: ut relata habiti apud vos examinis fide, quid de supradictis statuendum sit, scire possimus.

De laïcis ordinatis per tumultum.

Cap. VIII.

Illæ autem famulæ Dei, quæ integritatem pudoris oppressione barbarica perdiderunt, laudabiliores erunt in humilitate ac verecundia, si se incontaminatis non audeant comparare virginibus. Quamvis enim omne peccatum ex voluntate nascatur, & potuerit corruptione carnis mens invita * non pollui; minùs tamen hoc illis oberit, si quod potuerunt animo non amittere, doleant se vel corpore perdidisse. 3

Epist. II. Al. V. De Virginibus vi Barbaricâ oppressis. 32. qu. 5. *Illa autem famula Dei.* c. 14. * *Forte* invicta. 3. V. Not.

Cùm itaque de omnibus, * quæ fratris nostri POTENTII relatio continebat, plenissimè dilectionem vestram per DAVID fratrem & Coëpiscopum nostrum, qui & Sacerdotii merito nobis est probatus & moribus, videatis instructam: superest fratres, ut concorditer 4 & salubres suscipiatis hortatus, & nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium devotionis unanimes, divinis & Apostolicis constitutionibus pareatis; & in nullo patiamini providentissima canonum decreta violari. Quæ enim nunc certarum remisimus consideratione caussarum, antiquis deinceps custodienda sunt regulis: ne quod ad tempus pia lenitate concessimus, justa post hæc ultione plectamus.

* *Vulg. add.* ferè *contra mss. codicum fidem.* al. concordi obedientia. 4. V. Not.

EPISTOLA II. [a]

a Al. XCII. Quæ autem antea 2. erat, nunc 8.

AD RUSTICUM NARBONENSEM EPICOPUM.

Subditis responsionibus ad ejusdem consulta rescriptis [b].

b *al.* respondentibus.

SYNOPSIS.

I. *Quod non habeantur Episcopi, quos nec Clerus elegit, nec populus exquisivit, nec Provinciales Episcopi consecrarunt. Si qui tamen Clerici ab his pseudoëpiscopis ordinantur, rata potest talis ordinatio haberi.* [c]

c Dionys. Existere.

II. *Quod Presbyteri aut Diaconi, si in aliquo crimine polapsi* [d] *fuerint, non possint per manus impositionem pœnitentiæ remedium consequi.*

d *al.* delecti.

III. *Quod Diaconi, sicut Episcopus & Presbyter, cessare debeant ab opere conjugali; non tamen repudiare conjugia.*

IV. *Quod aliud sit uxor, aliud concubina; nec erret, quisquis filiam suam in matrimonium concubinam habenti tradiderit.*

V. *Quod non sit conjugii duplicatio, quandò ancilla rejectâ,* [e] *uxor assumitur.*

e *al.* fefecta.

VI. *De communione privatis, & ita defunctis.*

VII. *De his, qui pœnitentiam agere differunt.*

VIII. *Quod oporteat eum, qui pro illicitis veniam poscit, etiam multis licitis abstinere.*

IX. *Quod pœnitenti nulla negotiationis lucra exercere conveniat.*

X. *Quod ad militiam secularem post pœnitentiam redire non debeat.*

XI. *Quod adolescens, si urgente quocunque periculo, pœnitentiam gessit, & non se continet, uxoris potest remedio sustineri.*

EPIST. II.

XII. *Quod si quis propositum monachi deseruerit, publicæ sit pœnitentiæ satisfactione purgandus.*

XIII. *Quod puellæ, quæ non coactæ, sed voluntate propria virginitatis propositum susceperunt, peccant, si nupserint, licet nondum fuerint consecratæ.*

XIV. *De his, de quibus dubium est, utrum baptisma perceperint, necesse est renascantur.*

XV. *Quod eos qui se baptizatos agnoscunt, sed in qua fide* a *nesciunt, per manus impositionem suscipi conveniat.*

a al. fidei professione.

CIRCA ANN. 442. vel 443.

XVI. *De his, qui convivio gentilium & escis immolatitiis usi sunt.*

LEO Episcopus RUSTICO [1] Narbonensi Episcopo.

1. V. Not.

EPistolas fraternitatis tuæ, quas HERMES [2] Archidiaconus tuus detulit, libenter accepi, diversarum quidem caussarum connexione multiplices, sed non ita patientiæ legentis onerosas, ut aliquid earum inter concurrentes undique solicitudines fuerit prætermissum. Undè totiùs sermonis tui allegatione concepta b & Gestis, quæ in Episcoporum Honoratorúmque examine confecta sunt, recensitis, SABINIANO & LEONI Presbyteris actionis tuæ [3] intelleximus fiduciam defuisse; nec eis justam superesse querimoniam, qui se ab inchoatis disceptationibus sponte subduxerunt. c Circa quos quam formam, quámve mensuram debeas tenere justitiæ, tuo relinquo moderamini: suadens tamen charitatis hortatu, ut sanandis ægris spiritalem adhibere debeas medicinam; & dicente scriptura: *Noli esse nimium justus:* mitiùs agas cum eis, qui pudicitiæ zelo videntur modum excessisse vindictæ: ne diabolus, qui decepit adulteros, de adulterii exultet ultoribus.

2. V. Not. — b vulg. competa. — 3. V. Not. De caussa Sabiniani & Leonis Presbyterorum. — c al. subtraxerunt MS. Corb. Dion. ex. &c. — Eccl. 7. 17.

Miror autem dilectionem tuam in tantum scandalorum quacunque occasione nascentium adversitate turbari, d ut vacationem [4] ab Episcopatus laboribus præoptare te dicas, & malle in silentio atque ocio vitam degere, quàm in his, quæ tibi commissa sunt, permanere. Dicente verò Domino: *Beatus qui perseveraverit usque in finem:* undè beata erit perseverantia, nisi de virtute patientiæ? Nam secundùm Apostolicam prædicationem: *Omnes qui voluerint in Christo piè vivere, persecutionem patientur.* Quæ non in eo tantùm computanda est, quod contra Christianam pietatem, aut ferro, aut ignibus agitur e, aut quibuscunque suppliciis: cùm persecutionum sævitiam suppleant, & dissimilitudines morum, & contumaciæ inobedientium f, & malignarum tela linguarum: quibus conflictationibus cùm omnia semper g membra pulsentur, & nulla piorum portio à tentatione h sit libera, ita ut periculis nec ocia careant, nec labores: quis inter fluctus maris navim diriget, si gubernator abscedat? Quis ab insidiis luporum oves custodiet, si pastoris cura non vigilet? Quis denique latronibus obsistet & furibus, si speculatorem in prospectu explorationis locatum, ab intentione solicitudinis amor quietis adducat? Permanendum ergo est in opere credito, & in labore suscepto. Constanter tenenda est justitia, & benignè præstanda clementia. Odio habeantur peccata, non homines. Corripiantur tumidi; tolerentur infirmi: & quod in peccatis a severiùs castigari necesse est, non sævientis plectatur animo, sed medentis. At si vehementior tribulatio incubuerit, non ita expavescamus, quasi ulli adversitati a propriis viribus resistendo, a cùm & consilium nostrum, & fortitudo sit Christus, ac sine quo nihil possumus, per ipsum cuncta possimus. Qui confirmans prædicatores Evangelii & sacramentorum ministros, *Ecce ego,* inquit, *vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi.* Et iterùm: *Hæc* inquit, *locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. In hoc autem mundo tribulationem habebitis; sed bono animo estote, quia ego vici mundum.* Quæ pollicitationes quia sine dubio manifestæ sunt, nullis debemus scandalis infirmari: ne electioni Dei videamur ingrati, cujus tam potentia b sunt adjutoria, quàm vera promissa.

d al. titubare Dion. ex. & Thua. Ms. 1. — 4. V. Not. Episcopus an debeat impositum onus abdicare? — Matth. 24. 13. — 2. Tim. 3. 12. — e al. agitatur. Griman. Cod. & Barber. Quæ persecutio in pace Ecclesiæ ferenda. — f al. inobedientia Vall. Cod. — g Addunt sola vulg. ed. Ecclesiæ absit à MSS. Codd. & Dion. — h al. conflictatione Dion. & MSS. Thua. quat. — Ioan. 10. 12. — Dist. 86. Odio habeantur cap. 2. — a al. peccantibus Barber. — a al. quasi … propriis sit virib. resistédum. vulg. ed. Nihil sine Christo, omnia per Christum possumus. — Ioan. 15. 5. — Matth. 28. 20. — Ioan. 16. 33. Promissorū Christi veritas non infirmitate voluntatis humanæ nititur, sed efficaciâ gratiæ divinæ. — b patientia. Dion. ex.

De consultationibus autem Dilectionis tuæ, quas separatim conscriptas Archidiaconus tuus detulit, quid sentiendum sit, inter præsentes opportuniùs quæreretur de singulis, si nobis tui conspectus copia proveniret. Nam cùm quædam interrogationes modum diligentiæ videantur excedere, intelligo eas colloquiis aptiores esse, quàm scriptis. Quia sicut quædam sunt, quæ nulla possunt ratione c convelli, ita multa sunt, quæ aut pro consideratione ætatum, aut pro necessitate d rerum oporteat temperari: illa semper conditione servata, ut in his, quæ vel dubia fuerint, aut obscura, id noverimus sequendum, quod nec præceptis Evangelicis contrarium, nec decretis sanctorum patrum inveniatur adversum.

Dist. 14. sicut quædam c. 2. — c al. traditione. Cod. Griman. — d al. necessitudine. — Quænam in dubiis morum servanda regula.

INCIPIUNT AD INQUISITIONES ejusdem Episcopi subjecta responsa.

INQUISITIO I.

De Presbytero vel Diacono, qui se Episcopos esse mentiti sunt: & de his quos ipsi clericos ordinarunt.

RESPONSUM.

NUlla ratio sinit, ut inter Episcopos habeantur, qui nec à Clericis [5] sunt electi, nec à plebibus sunt expetiti, nec à Provincialibus e Episcopis cum Metropolitani judicio consecrati. Undè cum sæpè quæstio de malè accepto honore nascatur, quis ambigat, nequaquam istis esse tri-

Distin. 62. Nulla ratio c. 1. — 5. V. Not. — e al. Comprovincialibus. Cresc.

EPIST. II. buendum, quod non docetur fuisse collatum.[6] Si qui autem Clerici ab istis pseudoëpiscopis in eis Ecclesiis ordinati sunt qui ad proprios Episcopos pertinebant, & ordinatio eorum consensu & judicio Præsidentium facta est, potest rata haberi: ita ut in ipsis Ecclesiis perseverent. Aliter autem vana habenda est creatio,[a] quæ nec loco fundata est, nec autore[b] munita.

1. quæst. 1. Si qui Clerici c. 40. 6. V. Not. a ita MSS. Grim. & Thua. cum Coelestio, Dion. Cresc. & MS. Cantabrig. Ordinatio vulg. ed. b al. autoritate ed. vulg. Dion. & Hincm. Rem. Opusc. 33. 8 MS. Barb. add. publicam.

INQUISITIO II.

De Presbytero vel Diacono, qui cognito crimine suo pœnitentiam a petunt, utrum eis per manus impositionem danda sit?

RESPONSUM.

Alienum est à consuetudine Ecclesiastica 7, ut qui in Presbyterali honore, aut in Diaconii gradu fuerint consecrati, ii pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi: quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit, secundùm quod scriptum est: *Sacerdos si peccaverit, quis orabit pro illo?* Undè hujusmodi lapsis, ad promerendam misericordiam Dei, privata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

Distin. 50. Alienum est à consuetudine. c. 67. 7. V. Not. 1. Reg. 2. 25.

INQUISITIO III.

De his qui altario ministrant, & conjuges habent, utrum eis licitò misceantur?

RESPONSUM.

Lex continentiæ eadem est ministris altaris 8, quæ Episcopis atque Presbyteris: qui cùm essent laïci sive lectores, licitò & uxores ducere, & filios procreare potuerunt. Sed cum ad prædictos pervenerunt gradus, cœpit eis non licere, quod licuit. Undè, ut de carnali fiat spirituale conjugium, oportet eos nec dimittere uxores[9], & quasi non habeant, sic habere: quo & salva sit charitas connubiorum[c], & cesset opera[d] nuptiarum.

Distin. 31. Lex continentiæ. c. 10. 8. V. Not. 9. V. Not. c al. conjugiorum. d al. operatio.

INQUISITIO IV.

De Presbytero vel Diacono, qui filiam suam virginem illi viro in conjugium dederit, qui jam habebat conjunctam mulierem, ex qua etiam filios susceperat?

RESPONSUM.

Non omnis mulier juncta viro, uxor est viri; quia nec omnis filius hæres est patris. Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos sunt legitima, & inter æquales; multò priùs hoc ipsum Domino constituente, quàm initium Romani juris existeret. Itaque aliud est uxor, aliud concubina: sicut aliud ancilla, aliud libera. Propter quod etiam Apostolus ad manifestandam harum personarum discretionem, testimonium ponit ex Genesi, ubi dicitur Abrahæ: *Ejice ancillam & filium ejus: Non enim hæres erit filius ancillæ cum filio meo Isaac.*[a] Undè cùm societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut præter sexuum conjunctionem haberet in se Christi & Ecclesiæ sacramentum 10: dubium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuisse mysterium. Igitur cujuslibet loci Clericus, si filiam suam viro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendum est, quasi eam conjugato dederit; nisi fortè illa mulier, & ingenua facta, & dotata legitimè, & publicis nuptiis honestata videatur.

32. qu. 2. Non omnis. c. 12. Gen. 21. 21. EPIST. II. Galat. 4. 30. Gen. 21. 10. a add. Cum filio liberæ. Matrimonii sacramentum in quo consistat? Eph. 5. 32. 10 V. Not. 27. qu. 2. Cum societas. c. 17. Et in decret. Ivo. 16.

INQUISITIO V.[11]

De puellis quæ viris concubinas habentibus nupserint.

11. V. Not.

RESPONSUM.

Paterno arbitrio viris junctæ carent culpa, si mulieres, quæ à viris habebantur in matrimonio non fuerunt: quia aliud est nupta, aliud concubina.

INQUISITIO VI.

De his, qui mulieres, ex quibus filios habent, relinquunt, & uxores accipiunt.

RESPONSUM.

Ancillam à thoro abjicere b, & uxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugii, sed profectus est honestatis.

b Ancill. matronâ acceptâ abjicere. Cresson. 32. qu. 2. Ancillam à thoro. c. 11.

INQUISITIO VII.

De his, qui in ægritudine pœnitentiam accipiunt, & cum revaluerint agere eam nolunt.

RESPONSUM,

Culpanda est[12] talium negligentia, sed non penitiùs deserenda[a]: ut crebris cohortationibus incitati, quod necessariè expetierunt, fideliter exequantur. Nemo enim desperandus est, dum in hoc corpore constitutus est: quia nonnunquam quod diffidentia ætatis differtur, consilio maturiore perficitur.

12. V. Not. a ita Dion. & MS. Grim. Barb. & Thua. desperanda vulg. edit. & alii MSS. De pœnitentia. Distin. 7. Nemo desperandus. c. 1.

INQUISITIO VIII.

De his, qui animo[a] jam deficientes, pœnitentiam accipiunt, & ante communionem moriuntur.

a MS. Barb. del. animo.

RESPONSUM.

Horum caussa Dei judicio reservanda est[13], in cujus manu fuit; ut talium obitus usque ad communionis remedium differretur. Nos autem quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non possumus.

13. V. Not. 24 qu. 2. De communione privatis. c. 1.

INQUISITIO IX.

De his, qui dolore nimio perurgente rogant dari sibi pœnitentiam, & cùm venerit Presbyter daturus quod petebant, si dolor parum perquieverit, excusant & nolunt accipere quod offertur.

RESPONSUM.

De pœnitentia Dist. 1. *Pœnitentia qua.* c. 62.

DIssimulatio hæc potest non de contemtu esse remedii, sed de metu graviùs delinquendi. Undè pœnitentia, quæ dilata est, cum studosiùs petita fuerit, non negetur: ut quoquomodo ad indulgentiæ medicinam anima vulnerata perveniat.

INQUISITIO X.

De his, qui pœnitentiam professi sunt, si in foro litigare cœperint.

RESPONSUM.

De pœnitentia dist. 1. *Aliud quidem est.* c 65. & 11. q. 1. c. 34. 1. Cor. 6. 12.

ALiud quidem est debita justa reposcere, aliud propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorum veniam postulantem oportet à multis etiam licitis abstinere, dicente Apostolo: *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.* Undè si pœnitens habet caussam, quam negligere fortè non debeat, meliùs expetit [a] Ecclesiasticum, quàm forense judicium. [14]

a *al.* exigit *Ms. Barber. & Vall. & Nicol.* 1.
14. V. Not.

INQUISITIO XI.

De his qui in pœnitentia, vel post pœnitentiam negotiantur.

RESPONSUM.

De pœnit. dist 5. *Qualitas lucri.* c. 2.

QUalitas lucri negotiantem aut excusat, aut arguit: quia est & honestus quæstus, & turpis. Veruntamen pœnitenti utilius est dispendia pati, quàm periculis negotiationis obstringi: quia difficile est inter ementis vendentísque commercium non intervenire peccatum.

INQUISITIO XII.

De his, qui post pœnitentiam ad militiam revertuntur.

RESPONSUM.

De pœnit. dist. 5. *Contrarium.* c 3. 2. Tim. 2. 4.

COntrarium est omninò Ecclesiasticis regulis, post pœnitentiæ actionem redire ad militiam secularem, cùm Apostolus dicat: *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.* Undè non est liber à laqueis diaboli, qui se militia mundana voluerit implicare.

INQUISITIO XIII.

De his, qui post pœnitentiam uxores accipiunt, vel concubinas sibi conjungunt. [15]

15. V. Not.

RESPONSUM.

33. q. 5. *In adolescentia.* c. 14.

IN adolescentia constitutus, si urgente aut metu mortis, aut captivitatis periculo, pœnitentiam gessit, & posteà timens lapsum incontinentiæ juvenilis, copulam uxoris elegit, ne crimen fornicationis incurrat, rem videtur fecisse venialem, si præter conjugem, nullam omninò cognoverit. In quo tamen non regulam constituimus, sed quid sit tolerabilius, æstimamus. Nam secundùm veram cognitionem nihil magis ei congruit, qui pœnitentiam gessit, quàm castitas perseverans, & mentis, & corporis.

INQUISITIO XIV.

De Monachis, qui aut militare cœperint, aut uxores accipere.

RESPONSUM.

20. qu. 3. *Propositum.* c. 1. Deut. 23. 21. Ps. 49. 14. & 115. 6. Jona. 1. 10.

PRopositum monachi proprio arbitrio aut voluntate susceptum, deseri non potest absque peccato. Quod enim quis vovit Deo, debet & reddere. Undè qui relicta singularitatis professione, ad militiam vel ad nuptias devolutus est, publicæ pœnitentiæ satisfactione purgandus est: quia etsi innocens militia, & honestum potest esse conjugium, electionem meliorum deseruisse transgressio est.

INQUISITIO XV.

De puellis, quæ aliquandiu in habitu religioso fuerunt, non tamen consecratæ, si posteà nupserint.

RESPONSUM.

20. qu. 1 *Puellæ* c. 8. 16. V. Not.

PUellæ, quæ non coactæ parentum imperio, sed spontaneo judicio virginitatis propositum [16] atque habitum susceperunt, si posteà nuptias eligunt, prævaricantur,[a] etiam si consecratio non accessit; cujus utique non fraudarentur munere, si in proposito permanerent. [17]

a *al.* etiamsi nondum eis gratia consecrationis accessit. *Mss. Vat. necnon Dionys. exig. Cresc. con. & Burchardus.*
17. V. Not.

INQUISITIO XVI.

De his, qui à parentibus Christianis parvuli derelicti sunt, & utrum baptizati sint, non potest inveniri; an debeant baptizari?

RESPONSUM.

De consecr. dist. 4. *Si nulla extant* c 113. & in decr. Ivo. lib. 1.

SI nulla existant indicia inter propinquos & familiares, nullà inter Clericos atque vicinos, quibus hi, de quibus quæritur, baptizati fuisse doceantur, agendum est ut renascantur: ne manifestè pereant, in quibus quod non ostenditur gestum, ratio non sinit ut videatur iteratum.

Epist. II.

INQUISITIO XVII.

De his qui parvuli ab hoſtibus capti ſunt, & non ſe ſapiunt baptizatos; ſed ſciunt ſe aliquoties ad Eccleſiam à parentibus ductos: utrum poſſint vel debeant, cùm ad Romaniam venerint, baptizari?

RESPONSUM.

QUi poſſunt meminiſſe, quod ad Eccleſiam veniebant cum parentibus ſuis, poſſunt recordari, an quod eorum parentibus dabatur, acceperint. Sed ſi hoc etiam ab ipſorum memoria alienum eſt, conferendum eis videtur, quod collatum eſſe neſcitur: quia non temeritas intervenit præſumtionis, ubi eſt diligentia pietatis.

INQUISITIO XVIII.

De his, qui ex Africa, vel de Mauritania venerunt, & neſciunt in qua ſecta ſint baptizati, quid circa eos debeat obſervari?

RESPONSUM.

NOn ſe iſti baptizatos neſciunt, ſed cujus fidei fuerint [18] qui eos baptizaverunt, ſe neſcire profitentur: undè quoniam quolibet modo formam baptiſmatis acceperunt, baptiſandi non ſunt: ſed per manus impoſitionem, invocata virtute Spiritus ſancti, quam ab hæreticis accipere non potuerunt, Catholicis copulandi ſunt.

18. V. Not. De conſecr. diſt. 4. Hi de quibus, c. 38. Et in dec. Ivo, l. 1.

Epist. II.

INQUISITIO XIX.

De his, qui parvuli quidem baptizati [a] à Gentilibus capti ſunt, & cum illis gentiliter convixerunt; cum ad Romaniam adhuc juvenes venerint, ſi communionem petierint, quid erit obſervandum?

RESPONSUM.

SI [a] convivio ſolo gentilium, & eſcis immolatitiis uſi ſunt, poſſunt jejuniis & manus impoſitione purgari [19]: ut deinceps ab idolothytis abſtinentes, ſacramentorum Chriſti poſſint eſſe participes. Si autem aut idola adoraverunt, aut homicidiis vel fornicationibus contaminati ſunt, ad communionem eos, niſi per pœnitentiam publicam, non oportet admitti.

a vulg. Qui.

19. V. Not. Hoc ultimum Reſponſum inquiſitionemque ei præfixam dividit MS. Barb. ut capitibus 20 conſtet epiſtola.

ANNUS CHRISTI 443.	LEONIS PAPÆ 4.	THEODOSII 36. VALENTINIANI 19. IMPP.	MAXIMO ET PATERNO COSS.

PASCHASINI EPISCOPI LILYBETANI.

EPISTOLA

AD LEONEM PAPAM DE PASCHATE.

SYNOPSIS.

Paſchaſinus de Cyclo Paſchali à Leone conſultus, poſt pauca de Siciliæ clade præmiſſa, Alexandrinam ſupputationem, Romanâ poſthabitâ, retinendam eſſe probat, tum ex Hebræorum calculo, tum ex miraculo quod Zoſimi Papa tempore contigit.

Domino verè ſancto atque beatiſſimo ac Apoſtolico, mihique poſt Dominum plurimum colendo Papæ LEONI *PASCHASINUS Epiſcopus.*

Cap. I.

APoſtolatus veſtri ſcripta Diacono Panormitanæ Eccleſiæ SILANO [a] deferente percepi, quæ nuditati meæ atque ærumnis, quas amariſſima captivitate faciente incurri, ſolatium in omnibus atque remedium attulerunt, cæleſti rore meum animum recreantes, atque omne quod triſte fuerat, abſtergentes, Domine venerabilis Papa. Jubere dignata eſt corona veſtra, ut quod Paſchalis ſupputationis veritas anni [b] poſt hunc futuri haberet, ſacroſanctis auribus veſtris exiguitas mea intimaret. Cui præcepto pio inobediens exiſtere non potui, omnino, nec debui. Diutino itaque tractatu, vel ratiocinatione id verum invenimus, quod ab Alexandrinæ Eccleſiæ Antiſtite [c] Beatitudini veſtræ reſcriptum eſt. Nam cùm Romana ſupputatio, quæ cyclo concluditur, cujus ipſe, de quo agitur, erit ſexageſimus tertius annus, qui cyclus cœpit à conſulatu ANTONINI [c] & SIAGRII [d], nobis dubietatem afferret, eo quod ſeptimo [e] calendarum Aprilium die dies Dominica, & luna vigeſimaprima incurreret, & iterum nono [f] Calendarum Maiarum die (ut rei veritas habet) Dominica dies, & luna decimanona obveniret: in hoc ambiguo fluctuantes, ad Hebræorum, hoc eſt, legalem ſupputationem nos convertimus, quæ cùm à Romanis ignoratur, facilè errorem incurrunt. Cœpit ergo Ogdoas à conſulatu [g] virorum clariſſimorum Ætii iterum & Sigeſvulti [h], quæ clauditur anno, de quo quæſtio videtur exhorta [i]. Talis ratio hæc eſt. Priores duo ſunt anni communes, tertius Emboliſmalis, quartus & quintus communes, ſextus Emboliſmalis, ſeptimus communis, octavus Emboliſmalis. Pervidet ergo Apoſtolatus veſtri prudentia, octavum annum Ogdoadis fieri aliter non poſſe, niſi Emboliſmum teneamus. Quod ſi voluerimus illud, quod ſuperiùs diximus, id eſt, quod primum incurrit Paſcha ſeptimo Calendarum Aprilium die celebrare communem annum faciemus, & incipiet omnis deinceps ſubſequentium annorum ſupputatio vacillare.

Cap. II.

Et ne hoc, quod expoſui, beatitudini veſtræ obſcuritatem aliquam afferat, ſuggerimus communes annos, apud Hebræos duodecim tantùm lunas, [f] hoc eſt, dies cccliv habere. Emboliſmos verò lunas tredecim habere, hoc eſt, dies ccclxxxiiii. Neceſſitate ergo Emboliſmi cogimur id tenere, quod longius eſt, ne à vero deviare videamur. Neque nobis aut novum, aut erraticum [x] videatur, cùm dies paſſionis undecimo calendas Maii occurrat, à qua (ſicut Græcis [l] videtur) Paſcha nomen accepit; licet Hebrææ linguæ interpretes tradant Paſcha tranſitum dici, quod tamen idem & Joannis Evangeliſtæ dicto firmatur, quo ait, cùm de paſſione loqueretur: *Cùm veniſſet hora, ut tranſiret* JESUS *de hoc mundo ad Patrem.* Non ergo nos dies una longius poſita ter-

Margin notes: a al. Silvano. Sicilia à Vvandalis vaſtata. b. Æræ Chriſtianæ 444. c Cyrillo scil qui paulò poſt obiit. Cyclus Romanus, quo anno incipit? c al. Antonii. A. D. 382. d Add. Marian. Scot. in Chron. anno quarto Gratiâ. e Marian. ſexto. f Id. octavo. Supputatio Hebraica Romanis ignota. g A. D. 437. h al. Sigiſmildi. i. A. 444. Anni Hebræorum quales? x Mar. erratum. l Mar. del. Græcis Paſcha unde dictum putet Paſchaſinus. Ioan. 13. 1.

reat, ne cùm hanc vitamus, incurramus errorem sicut evenit tempore beatæ recordationis Domini mei, prædecessoris Apostolatus vestri Zosimi, anno consulatus Honorii Augusti undecimo, & Constantii secundo. Tunc enim, cùm declinaretur, ne decimo Kalendas Maii dies Paschæ teneretur, celebratum octavo die Kalendas Aprilis, id est, pro embolismo communis est annotatus m, & error gravissimus est ortus, in tantum, ut mysterio n certo, quod dono sancti Spiritus ministratur, hæc veritas probaretur. Quod propterea credidi exponendum, quia locus ipse etiam sancto atque à me venerando fratri meo Libanio o Diacono notissimus est. Cujus mysterii miraculum tale est.

Quædam vilissima possessio, Meltinas appellatur in montibus arduis ac sylvis densissimis constituta, illicque perparva, atque vili opere constructa est Ecclesia. In cujus baptisterio nocte sacrosancta Paschali, baptizandi horâ, cùm nullus canalis, nulla sit fistula, nec aqua omnino vicina, fons ex se repletur, paucisque qui fuerint, consecratis, cùm deductorium nullum habeat, ut aqua venerat, ex sese discedit p. Tunc ergo, sicut supra diximus, sub sanctæ memoriæ Domino quondam meo ac beatissimo Papa Zosimo q, cùm apud Occidentales r error ortus fuisset, consuetis lectionibus nocte sancta s discussis, cùm Presbyter secundùm morem baptizandi horam requireret, usque ad lucem aqua non veniente, non consecrati, qui baptizandi fuerant, recesserunt. Ut ergo breviter narrem, illa nocte, quæ lucescebat in diem Dominicam, decimo die Kalendas Maii fons sacer hora competenti repletus est. Evidenti ergo miraculo claruit, Occidentalium partium fuisse errorem.

Hæc prout potui, vel epistolaris brevitas passa est, jubente Apostolatu vestro, rescripsi: provolutus obsecrans, ut pro mea parvitate, imò pro totius orbis statu, orare dignemini: ut tandem de tot necessitatibus liberati, cognoscamus quoniam ipse est Deus noster, *qui facit mirabilia solus:* Qui jam non tradat bestiis animas confitentes sibi; neque amplius patiatur tentari nos, supra id quod ferre possumus, sed faciat cum tentatione proventum misericordem, t pro sua pietate, ut sustinere possimus. Orate pro me.

Epist. III. Controversia de die Pascha sub tempore Zosimi P. R. A 417. m al. annus centus. Mar. sc. annus census est. n al. ministerio. Ita Mar. Scot. o al. Bolliano apud Bucherium Fortè Silano de quo lib. 1. Epistola. Cap. III. Baptisteriũ aqua repletur per miraculum. p al. descendit. q Mar. add. anno nono Honorii r Mar. Orientales. s al. sacra. Quæ sequuntur usque ad finem ex Mariano Scoto, & ex edit. Bucheriana, huic editioni accedunt, ab illo ope Codd. MSS. restituta. t Mar Scot. Misericordiæ. a Al. I. Quæ autẽ 3. erat, nunc 14. 10. Octob.

EPISTOLA III. a

AD EPISCOPOS PER CAMPANIAM, *Picenum, Tusciam, & universas provincias constitutos.*

SYNOPSIS.

I. *Ut nullus Episcopus servum alterius ad officium clericatus promovere præsumat.*

II. *Ut quicunque ad Sacerdotium, vel viduarum mariti, vel qui habuerint numerosa conjugia, promoti fuerint, ab Ecclesiasticis officiis arceantur.*

III. *Quòd usuras, non solùm Clerici exigere non debeant, sed nec laïci.*

IV. *Ut clericus nec suo nec alieno nomine, fœnus exerceat.*

V. *Ut, si quis Sacerdotum contra interdicta fecerit, à suo submoveatur officio.*

LEO Episcopus Urbis Romæ omnibus Episcopis per Campaniam, Picenum, Tusciam & universas provincias constitutis.

Ut nobis gratulationem facit Ecclesiarum status salubri dispositione compositus, ita non levi nos mærore contristat, quoties aliqua contra constituta a canonum Ecclesiasticamque disciplinam præsumta vel commissa cognoscimus: quæ si non quâ debemus vigilantiâ resecemus, illi, qui nos speculatores esse voluit, excusare non possumus, permittentes sincerum corpus Ecclesiæ, quod ab omni macula purum custodire debemus, ambientium improba contagione a fœdari, cùm ipsa sibi membrorum per dissimilationem b compago non congruat 1.

Epist. III. a a statuta Canonum legibus subditus Leo. Ezech. 3. 17. a al. cogitatione. Cod. MS. Corb. b al. dissimulatione. 1. V. Not.

CAP. I.

Alieni servi ordinationem esse illicitam.

Admittuntur passim ad ordinem sacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur: & qui à Dominis suis libertatem consequi minimè potuerunt, ad fastigium Sacerdotii, tanquam servilis vilitas hunc honorem c capiat, provehuntur: & probari Deo posse creditur, qui Domino suo necdum probare se potuit. Duplex itaque in hac parte reatus est, quod & sacrum ministerium d talis consortii vilitate polluitur, & dominorum, quantùm ad illicitæ usurpationis temeritatem pertinet, jura solvuntur e. Ab his itaque, fratres charissimi, omnes provinciæ vestræ abstineant Sacerdotes: & non tantùm ab his, sed ab illis etiam, qui aut origini 2, aut alicui conditioni obligati sunt, volumus temperari: nisi fortè eorum petitio aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vindicant potestatis. Debet enim esse immunis ab aliis, qui divinæ militiæ fuerit aggregandus: ut à castris dominicis, quibus nomen ejus adscribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur.

Dist. 54. Admittuntur. c. 21. c Vulg. add. jure. del. MSS. Codd. omn. & collectores canonum. d Ita omnes paucis exceptis, qui cum edit. vulg. leg. mysterii. e Ab his verbis inchoant c. 1. MSS. Thu. 1. & Corb. Dist. 54. Nullus sacerdotum. c. 1. 2. V. Not. Clericus ab aliis sit immunis. 2. Tim. 2. 4.

CAP. II.

Viduæ maritum, & qui fuerit plusquam unius uxoris vir, à sacro ministerio arcendum.

3. Qualis verò, cùm unicuique constiterit natalium honestas & morum, esse debeat sacri Altari ministerio sociandus, & Apostolo nos docente, & divina præceptione didicimus, & canonum regulis, à quibus plerosque fratrum declinasse, & penitus deviasse reperimus. Nam f constat ad Sacerdotium pervenisse viduarum maritos, 4 quosdam etiam quibus fuerint numerosa conjugia, & ad omnem licentiam vita liberior g, ad sacrum ordinem passim patefactis aditibus fuisse permissos, contra illam beati Apostoli vocem, qua talibus exclamat h, dicens: *Unius uxoris virum:* & contra illud antiquæ legis præceptum, quo dicitur & cavetur: *Sacerdos virginem uxorem accipiat, non viduam, non repudiatam.* Hos ergo, quicunque tales admissi sunt, ab Ecclesiasticis officiis, & à Sacerdotali nomine; Apostolicæ Sedis autoritate jubemus arceri: nec hoc enim sibi poterunt i vindicare 5, cujus capa-

3. V. Not. 1. Tim. 3. 2. Tit. 1. 6. Levit. 21. 14. 4. V. Not. f Hic incipit c. 11. in Codd. Corb. & Thu. 1. g Levior, id. MS. h Vulg. reclamat. 1. Tim. 3. 2. Levit. 21. 14. i Vulg. add. pro arbitrio, del. omnes MSS. 5. V. Not.

Epist. III.

ces, per hoc quod illis obſtiterat [x], non fuerunt. Hujus diſcuſſionis curam nobis ſpecialiter vindicantes [6], ut ſi qua forſitan de his commiſſa ſunt, corrigantur, nec liceat ultrà committi, & ne qua excuſatio de ignoratione naſcatur: quanquam ignorare nunquam licuerit ſacerdotem, quod canonum fuerit regulis definitum. Hæc ergo ad Provincias veſtras, per INNOCENTIUM, LEGITIMUM, & SEGETIUM fratres & Coëpiſcopos noſtros ſcripta direximus: ut quæ malè pullulaſſe noſcuntur, radicitùs evellantur: & meſſem Dominicam zizania nulla corrumpant [l]. Ita enim fructum uberem, quæ ſunt ſincera, præſtabunt, ſi ea, quæ natam ſegetem enecare [m] conſueverunt, diligentiùs amputentur.

x al. quod illi extiterant. Corb. & Thu. I.
6. V.Nor.
Canonum ignorantia in ſacerdote non ferenda.
l al. per zizania nullus corrumpat. Idem MSS.
m inquinare iidem.

CAP. III.

Uſura Laïcis & Clericis interdicta.

NEc hoc quoque prætereundum eſſe duximus, quoſdam lucri turpis cupiditate captos, uſurariam exercere pecuniam [7], & fœnore velle diteſcere. Quod nos, non dicam in eos, qui ſunt in clericali officio conſtituti, ſed in laïcos cadere, qui Chriſtianos ſe dici cupiunt, condolemus. Quod vindicari acriùs in iis, qui fuerint confutati, decernimus: ut omnis peccandi opportunitas adimatur.

14. qu. 4. Nec hoc prætereundum. c. 7.
7. V.Nor.

CAP. IV.

Nec ſuo, nec alieno nomine fœnus exerceat clericus.

[c] ILlud etiam duximus præmonendum, ut ſicut non ſuo, ita nec alieno nomine, aliquis clericorum exercere fœnus attentet: indecens enim eſt, crimen ſuum commodis alienis impendere. Fœnus autem hoc ſolum aſpicere & exercere debemus, ut quod hîc miſericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter & in perpetuum manſura retribuet, recipere valeamus.

c Eſt pars cap. præcedentis in Corb. & Thu I. Diſt. 46 Sicut non ſuo. c 10. Fœnus Chriſtianum.

CAP. V.

Epiſcopus canones infringens dejiciatur.

HOc itaque admonitio noſtra denunciat, quod ſi quis fratrum contra hæc conſtituta [d] venire tentaverit, & prohibita fuerit auſus admittere, à ſuo ſe noverit officio ſubmovendum, nec communionis noſtræ futurum eſſe conſortem, qui ſocius eſſe noluit diſciplinæ. Ne quid verò ſit, quod prætermiſſum à nobis fortè credatur, omnia decretalia Conſtituta, tam beatæ recordationis INNOCENTII, quàm omnium deceſſorum noſtrorum, quæ de Eccleſiaſticis ordinibus, & canonum promulgata [e] ſunt diſciplinis [8], ita à veſtra dilectione cuſtodiri debere mandamus: ut ſi quis in illa commiſerit [f], veniam ſibi deinceps noverit denegari. Data ſexto Idus Octobris, MAXIMO iterùm & PATERNO [g] viris clariſſimis Conſulibus.

Diſt. 19. c. 1. Si Rom. Pontif. § Quibus ad hæc.
d Vulg. add. venerit vel.
Codex decretalium.
8. V.Nor.
e al. ordinationibus & can. ordinata ſunt. vulg.
f al. illa contemſerit. vulg.
g al. Paterio.

ANNUS CHRISTI	LEONIS PAPÆ	THEODOSII ET VALENTINIANI IMPP.	THEODOSIO AUG. XVIII. ET ALBINO COSS.
444	4	37. 20.	

EPISTOLA IV. [a]

AD ANASTASIUM THESSALONICENSEM Epiſcopum.

a N. Ex Collectione Romana Lucæ Holſtenii. Quæ autē 4. erat, nunc 16. 11. Januarii.

SYNOPSIS.

I. *Ut bonus paſtor ad ſolicitudinem Coëpiſcoporum literis compelli amat.*

II. *Vices ſuas per Illyricum Anaſtaſio committit, Siricii ſecutus exemplum.*

III. *Canonum obſervantiam, præſertim in ordinationibus, commendat: à quibus arceantur bigami & viduarum mariti.*

IV. *A Metropolitano comprovinciales Epiſcopi conſcio Exarcho ordinentur; Metropolitani, ab ipſo Exarcho.*

V. *Ut omnes conveniant ad Synodos; harum utilitas & autoritas.*

VI. *Tam Presbyteros & Diaconos, quàm Sacerdotes, non niſi diebus Dominicis eſſe conſecrandos.*

Dilectiſſimo fratri ANASTASIO, LEO.

OMnium quidem literas Sacerdotum grato nos relegere animo, fraterni collegii caritas facit, cùm per ſpiritalem gratiam tanquam præſentes amplectimur, quibus ſermone epiſtolis mutuò commeantibus ſociamur. Sed major in his videtur eſſe affectio, in quibus de ſtatu Eccleſiarum certiores effecti, ad exercendæ ſolicitudinis vigilantiam officii noſtri conſideratione compellimur: ut in ſpeculis, quemadmodum Deus voluit, conſtituti, & pro voto noſtro currentibus rebus noſtrum commodemus aſſenſum, & ea quæ depravari aliquâ uſurpatione perſpicimus, adhibitæ coërtionis remediis corrigamus: ſperantes jacti ſeminis reſponſurum nobis uberem fructum, ſi non ſinamus creſcere, quæ in meſſis detrimenta Dominicæ cœperint pullulare.

Cap. I. Fraternum Epiſcoporum collegium.

Poſtquam itaque nobis petitio tuæ dilectionis innotuit per filium noſtrum NICOLAUM Presbyterum, ut tibi quoque à nobis, ſicut deceſſoribus tuis, per Illyricum cum noſtra vice [1] propter cuſtodiam regularum [2] autoritas præſtaretur; præbentes aſſenſum, noſtra adhortatione compellimus, ut nulla diſſimulatio, negligentia nulla proveniat circa Eccleſiarum regimen per Illyricum poſitarum, quas dilectioni tuæ vice noſtra committimus, beatæ recordationis SIRICII exemplum ſecuti: qui ſanctæ memoriæ ANYSIO prædeceſſori tuo benè de Apoſtolica ſede tunc merito, & rebus poſt ſequentibus

Cap. II. Vices Pontificis per Illyricum propter cuſtodiam canonum.
1. V.Nor.
2. V.Nor.
Siricius vicarium inſtituit per Illyr.

Epist. IV.

approbato, certâ tum primùm ratione commisit [3]: ut per illam provinciam positis, quas ad disciplinam teneri voluit, Ecclesiis subveniret. Gloriosa instantiùs exempla sequenda sunt, ut quorum privilegiis uti cupimus, eorum nos similes in omnibus approbemus. Imitatorem te tam prædecessoris tui, quàm decessoris, qui pari modo hoc & meruisse & egisse cognoscitur, esse volumus: ut de profectu Ecclesiarum, quas tibi vice nostra committimus, gaudeamus. Ut enim benè agenti, & quæ Sacerdotali autoritati conveniunt, solertiùs exequenti ad honorem proficit res tributa; ita huic oneri esse cognoscitur, qui commissâ sibi potestate, qua debet moderatione non utitur.

3. V. Not.

Cap. III.

Credita itaque tibi, frater carissime, gubernacula pervigil tene, & mentis tuæ oculos per omnia, quæ curæ tuæ videas injuncta, circumfer; in mercedem tuam profutura custodiens, & his qui disciplinam canonum labefactare nituntur obsistens. Divinæ legis sanctio veneranda, & canonum specialiùs decreta serventur. Per commissas tibi provincias tales Domino sacerdotes, quibus sola vitæ & clericalis ordinis suffragentur merita, consecrentur. Nihil gratiæ personali, nihil ambitioni, nihil redemtis permittas licere suffragiis. Examinentur diligentiùs, & per longum vitæ tramitem disciplinis Ecclesiasticis, qui ordinandi fuerint, imbuantur. Si tamen illis omnia, quæ à sanctis patribus sunt constituta, conveniant, & quæ beatum Apostolum Paulum de talibus legimus præcepisse, custodierint: ut unius uxoris vir sit, & hanc virginem, ut autoritas divinæ legis cavet, acceperit. Quod solicitiùs volumus custodiri, ut omnibus excusationibus locum adimamus: ne se quisquam credat posse ad sacerdotium pervenire, qui uxorem antequam Christi gratiam consequeretur accepit, qua deficiente alteram post baptismum conjunxerit sibi. Cum negari uxor illa non possit, nec prioris conjugii numerus aboleri; & eorum ita sit pater filiorum, quos ante baptismum ex illa susceperit, quemadmodum, & illorum, quos ex altera post baptismum noscitur suscepisse. *Sicut enim* [4] peccata & quæ illicita esse noscuntur, per lavacrum baptismatis abolentur, ita quæ sunt legis præcepto concessa vel licita, non delentur.

Tota Vicarii Apostolici cura de canonum custodia est.

Quales sint ordinandi.

Verum matrimonium etiam ante baptismû.

4. V. Not.

Cap. IV.

Nullus, te inconsulto, per illas Ecclesias ordinetur Antistes: ita enim fiet, ut sint de eligendis matura judicia, dum tuæ dilectionis examinatio formidetur. Quisquis verò à metropolitanis Episcopus [5] contra nostram præceptionem præter tuam notitiam fuerit ordinatus, nullam sibi apud nos status sui esse noverit firmitatem, eósque usurpationis suæ rationem, qui hoc præsumserint, reddituros. Singulis autem Metropolitanis sicut potestas ista committitur, ut in suis provinciis jus habeant ordinandi; ita eos Metropolitanos à te volumus ordinari, maturo tamen & decocto [a] judicio. Quamvis enim omnes Antistites probatos & Deo placitos deceat consecrari, hos tamen præcellere volumus, quos præfuturos his, qui ad se pertinent, consacerdotibus, noverimus. Quod dilectionem tuam soliciitiùs agere præmonemus & cautiùs, ut illud Apostolicum custodire, quod scriptum est, approberis: *Manus citò nemini imposueris.*

Ad Primatem ordinationes referendæ.

5. *al.* quisquis verò de Metropolitanis episcopis. V. Not.

Metropolitani à Primate seu vicario ordinandi.

a *Leo Allat. leg.* decoto.

1 *Tim.* 5. 22.

Cap. V.

Ad Synodum quisquis fratrum fuerit evocatus occurrat, nec sanctæ congregationi se deneget: in qua maximè constituendum esse noverit, quod ad disciplinam poterit Ecclesiasticam pertinere. Melius enim culpa vitabitur, si inter Sacerdotes Domini collatio frequentior habeatur: & emendationi pariter & caritati plurimùm præstat adunata societas. Illic, si quæ caussæ natæ fuerint, præstante Domino, ita poterunt terminari, ut contentio nulla resideat; sed solida inter fratres caritas coalescat. Si qua verò caussa major evenerit, quæ à tua fraternitate illic præsidente non potuerit definiri, relatio tua missa nos consulat: ut revelante Domino, cujus misericordiæ profitemur esse quod possumus, quod ipse nobis aspiraverit, rescribamus: ut cognitioni nostræ pro traditione veteris instituti & debitâ Apostolicæ sedis reverentiâ, nostro examine vindicemus: ut enim autoritatem nostram vice nostra exercere te volumus; ita nobis quæ illic componi non potuerint, vel qui vocem appellationis emiserit, [6] reservamus.

Quanta Synodorum utilitas.

Caussam majorem sibi Leo reservat.

Jus ex veteri instituto & sedis prærogativa creatû.

6. V. Not.

Cap. VI.

Hæc itaque in omnium fratrum facies notitiam pervenire: ut nullus deinceps per ignorationem in observandis his, quæ præcepimus, excusandi se reperiat facultatem. Ad ipsos etiam Metropolitanos singularum provinciarum nostra, quibus eos moneremus, scripta direximus: ut noverint Apostolicis obediendum esse sententiis; & tunc se nobis parere, cùm fraternitati tuæ ex nostra delegatione cœperint, secundùm ea quæ scripsimus, obedire. Cognovimus sanè, quod non potuimus silentio præterire, à quibusdam fratribus solos Episcopos tantùm, diebus Dominicis ordinari; Presbyteros verò & Diaconos, circa quos par consecratio [7] fieri debet, passim quolibet die dignitatem officii Sacerdotalis accipere; quod contra canones & traditionem Patrum [8] usurpatio corrigenda committir, cùm mos quibus est traditus circa omnes sacros ordines debeat omnimodis custodiri: ita ut per longa temporum curricula, qui Sacerdos vel levita ordinandus est, per omnes clericalis officii ordines proveheatur: ut diuturno discat tempore, cujus & doctor ipse futurus est. Data pridie Idus Januarias Theodosio XVIII. & Albino Coss.

Par consecratio Episc. Presbyt. & Diacon.

7. V. Not.
8 V Not.

Die Dominica consecratio celebranda ex canon. & traditione. *Vide Epist. X. ad Diosc. eorum & ad eam observata.*

Ordinum interstitia. Non ordin. per saltum.

EPIST. V.

EPISTOLA V.[a]

a N. Ex Collectione Romana Lucæ Holstenii. Quæ autem antea 5. erat, nunc 18. Eodem die. 11. Januar.

AD EPISCOPOS METROPOLITANOS per Illyricum constitutos.

SYNOPSIS.

I. *Illicitos contra canones conatus prudenter monitis præveniri.*

II. *Vices suas per Illyricum* ANASTASIO *Thessalonicensi more prædecessorum suorum committit.*

III. *Bigamos, viduarum maritos, aut repudiatarum à Sacerdotio canonibus obtemperans, arceri jubet.*

IV. *Ut Provinciales Episcopi ad Metropolitanos, sic Metropolitanos ad Exharchum seu Vicarium pertinere.*

V. *Eorumdem esse Metropolitanos ordinare, & de provinciarum statu ad sedem Apostolicam referre.*

Dilectissimis fratribus Episcopis Metropolitanis per Illyricum constitutis LEO.

CAP. I.

OMnis admonitio salutatis, quam Domino credimus aspirante contingere, in mercedem proficit monentis & moniti: & ideò nos hoc libenter arripimus, quoniam placere Deo nostro, non solùm nostris, sed omnium fratrum consacerdotúmque nostrorum actibus festinamus. In nostram enim recurrit gratiam, si Ecclesiæ sic regantur, ut nullus querimoniis adirus reseretur. Sit itaque dilectioni vestræ, fratres carissimi, dulcis & jucunda præceptio, quam de sedis Apostolicæ autoritate, servatâ caritatis gratiâ, manare noscatis; nec vobis aliquid juris credatis imminui, si tam præsentibus quàm futuris rebus videatis, ne illicitis præsumptionibus reseretur aditus, præcaveri. CAUTIUS enim usurpationibus, antequam tententur, obsistere, quàm quæ usurpata fuerint vindicare.

CAP. II. 1. Primatus Petri, merces ejus fidei. 1. apud Holsten. sui. V Not. 2. Fortè istius. V Not. Omnes Episcopi Collegii caritate juncti.

Et quia per omnes Ecclesias cura nostra distenditur, exigente hoc à nobis Domino, qui Apostolicæ dignitatis beatissimo Apostolo Petro primatum fidei suæ [1] remuneratione commisit, universalem Ecclesiam in fundamenti ipsius [2] soliditate constituens, necessitatem solicitudinis, quam habemus, cum his, qui nobis collegii caritate juncti sunt, sociamus Vicem itaque nostram fratri & coepiscopo nostro ANASTASIO, secuti eorum exemplum, quorum nobis recordatio est veneranda, commisimus; & ut sit in speculis, ne quid illicitum à quoquam præsumatur, injunximus: cui in his quæ ad Ecclesiasticam p ertinent disciplinam, ut dilectio vestra pareat, admonemus. Non enim tam illi obtemperabitur, quàm nobis, qui hoc illi pro nostra solicitudine per illas provincias cognoscimur commisisse.

CAP. III.

Volumus enim tales fieri Domino Sacerdotes, quibus cuncta conveniant, quæ sunt Ecclesiasticis canonibus definita: ut Episcopi, Presbyteri, atque Diaconi *unius uxoris viri* sint, secundùm beati Apostoli sententiam, & hanc secundùm legis præcepta virginem acceperint, [3] non viduam, non repudiatam, sicut legis scriptura testatur. Nec se quisquam æstimet posse ad sacerdotium pervenire, qui ante baptismum, deficiente quam habebat uxore, alteram rursum postquàm per gratiam baptismatis est renovatus, acceperit: cùm in baptismate peccata deleantur, non uxorum numerus abrogetur. Adeò autem in excusationem sui hoc obtendere non poterit, ut eorum se patrem filiorum, quos ante baptismum susceperit, negare non possit. Neque enim uxor, quæ ex legis præcepto ducitur, inter peccata, quæ abluuntur baptismate, poterit numerari.

EPIST. V. Ordinationes secundum canones faciendæ. 1. Tim. 3. 2. 3. Apud Holsten. accipiant. V. Not. Levit. 21. 13. Ezech. 44. 22. Baptismus Bigamiam non eluit.

CAP. IV.

Ad Synodum quicumque fuerit evocatus occurrat, nec congregationi se deneget, in qua ad Deum pertinentes caussas noverit esse tractandas. Quicquid caussarum, ut assolet, inter consacerdotes evenerit, ejus, cui vicem nostram commisimus, examini reservetur: ut illo sub Dei timore præsule, omnis ambiguitas finiatur. Nihil in ejus aut nostram, contra hæc quæ constituimus, præsumatur injuriam. Ejus nobis relatione, si quid ad nos referendum fuerit, innotescat: ita enim vos ad illum pertinere volumus, ut ad vos provinciarum vestrarum pertinent Sacerdotes. Qui ergo jure sibi debito uti cupiunt, Apostolicæ sedis autoritate concessa per suam contumaciam imminuere non nitantur.

CAP. V.

Ut verò vestræ dilectioni provinciæ suæ ordinatio permittitur Sacerdotum, ita fratrem & Coepiscopum nostrum ANASTASIUM de ordinando Antistite volumus consulatis. Cui Metropolitani Episcopi consecrationem statuimus reservari: ut eo inquisitore atque custode, cùm certùs licentiæ modus imponitur, Ecclesiasticæ disciplinæ in omnibus ordo servetur. Ipsum verò secundùm definita canonum [4] hoc vestra dilectio nostris epistolis ammonitum esse cognoscat; ut de statu Ecclesiarum vestrarum certiores subinde sua relatione nos faciat; scitutus sibi à nobis imputandum, si quid de his, quæ statuimus, à quoquam fuerit temeratum.

4. V. Not.

CAP. VI. Caussæ graviores & appellationes Illyrici, reservatæ.

Si quæ verò caussæ graviores vel appellationes emerserint, eas sub ipsius relatione ad nos mitti debere decrevimus: ut nostrâ secundùm Ecclesiasticum morem sententiâ finiantur. Hæc verò, quæ per filium meum NICOLAUM Presbyterum scripta direximus recurrentibus literis, ut vos eadem sciamus accepisse, rescribite. Data pridie Idus Januarias THEODOSIO XVIII. & ALBINO Consulibus.

EPIST. VI.

1. *Aliàs.* LXXXVI. Quæ autem antea 6. erat, nunc 19. Ad Nicetã Aquil. Episc. V. NOT.

a *Item* ad Metropolitanum Venetiæ.

EPISTOLA VI.[1]

AD AQUILEIENSEM EPISCOPUM.[a]

SYNOPSIS.

I. *Malè Pelagianos in communionem recipi sine erroris abjuratione & fidei professione.*

II. *Synodum congregari præcipit, ut ab illis fidei professio exigatur.*

III. *Quid de gratia Christi sentiendum?*

IV. *Qui decretis Ecclesiæ de gratia non subjicitur, ab ea esse pellendum.*

V. *Cuilibet ibi esse permanendum, ubi ordinatus fuerit.*

CAP. I. RElatione sancti fratris & Coëpiscopi nostri SEPTIMII, quæ in subditis habetur, agnovimus quosdam Presbyteros, Diaconos, ac diversi ordinis Clericos, quos Pelagiana sive Cælestiana hæresis habuit implicatos, ita in vestra provincia ad communionem Catholicam pervenisse, ut nulla ab eis damnatio proprii exigeretur erroris; & pastoralibus excubiis nimium dormitantibus, lupos ovium pellibus tectos[b] in ovile Dominicum, non depositis bestialibus animis introisse[c]: & quod per autoritatem Canonum decretorúmque nostrorum ne insontibus quidem conceditur, usurpasse; ut relictis Ecclesiis, in quibus Clericatum aut acceperant, aut receperant, instabilitatem suam per diversa circumferant[d], amantes semper errare, & nunquam in fundamento Apostolico permanere. Quoniam qui nullo discussi examine, nullo sunt præjudicio suæ professionis obstricti, hunc maximè expetunt fructum, ut sub velamento communionis plures domos adeant, & per falsi nominis scientiam multorum corda corrumpant. Quod utique efficere non possent, si Ecclesiarum Præsules necessariam diligentiam in talium receptione servassent: ne cuiquam eorum evagari in diversa licuisset.

CAP. II. Ne ergo hoc ulteriùs[e]; neve per quorumdam negligentiam introducta pernicies, ad eversionem multarum tendat animarum hac[f] nostri autoritate præcepti, industriæ tuæ Fraternitatis indicimus, ut congregata apud vos Synodo provincialium Sacerdotum, omnes sive Presbyteri, sive Diaconi, sive cujusque ordinis Clerici, qui de Pelagianorũ Cælestianorúmque consortio in communionem Catholicam eâ imprudentiâ sunt recepti, ut non priùs ad damnationem sui coarctarentur erroris, nunc saltem, posteaquam hypocrisis eorum ex quadam parte detegitur, ad veram correctionem, quæ & ipsis prodesse, & nullis possit nocere, cogantur. Damnent apertis professionibus suis superbi erroris autores,[2] & quicquid in doctrina eorum universalis Ecclesia exhorruit, detestentur: omniáque decreta Synodalia,[3] quæ ad excisionem hujus hæreseos Apostolicæ Sedis confirmavit autoritas, amplecti se, & in omnibus approbare, plenis & apertis, ac propria manu subscriptis protestationibus eloquantur. Nihil in verbis eorum obscurum, nihil inveniatur ambiguum. Quoniam novimus hanc istorum esse versutiam, ut in quacunque particula dogmatis execrandi, quam à damnandorum soliditate discreverint[4], nihil sibi sensuum suorum æstiment esse non salvum.[g]

Cúmque omnes definitiones suas, ad subrepen di facilitatem,[5] improbare se simulent atque deponere, hoc sibi tota arte fallendi, nisi intelligantur, excipiunt, ut gratia Dei secundùm merita dari accipientium sentiatur. Quæ utique nisi gratis detur, non est gratia, sed merces retributióque meritorum, dicente beato Apostolo: *Gratiâ salvi facti estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei donum est, non ex operibus: ne fortè quis extollatur. Ipsius enim sumus figmentum, creati in Christo Jesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.*[6] Omnis itaque bonorum operum donatio, divina præparatio est: quia non priùs quisquam justificatur virtute, quàm gratiâ, quæ unicuique principium justitiæ, & bonorum fons atque origo meritorum est. Sed ab istis ideò per naturalem industriam dicitur præveniri, ut quæ ante gratiam proprio clara sit studio, nullo videatur peccati originalis vulnere sauciata: falsúmque sit quod Veritas ait: *Quoniam filius hominis venit quærere & salvare quod perierat.*[7]

Cavendum ergo dilectioni tuæ est, magnáque diligentiâ providendum, ne per hujusmodi homines extincta dudum scandala suscitentur: & de exciso olim dogmate aliquod in provincia tua ejusdem mali germen oriatur: quod non solùm in radicibus suis crescat, sed etiam sanctæ Ecclesiæ sobolem veneno sui odoris[h] inficiat. Qui correctos se videri volunt, ab omni suspicione se purgent; & obediendo nobis, probent se esse nostros. Quorum si quisquam salubribus præceptis satisfacere detrectarit, sive ille clericus, sive sit laïcus, ab Ecclesiæ societate pellatur, ne perditor[i] animæ suæ, saluti insidietur alienæ.

Illam quoque partem Ecclesiasticæ disciplinæ, qua olim à sanctis Patribus & à nobis sæpè decretum est[8], ut nec in Presbyteratus gradu, nec in Diaconatus ordine, nec in subsequenti officio Clericorum ab Ecclesia ad Ecclesiam cuiquam transire sit liberum, ut in integrum revoces, admonemus: ut unusquisque non ambitione illectus, non cupiditate seductus, non persuasione hominum depravatus, ubi ordinatus est, perseveret: ita ut si quis sua quærens, non quæ JESU CHRISTI, ad plebem & Ecclesiam suam redire neglexerit, & ab honoris privilegio, & à communionis vinculo habeatur extraneus. non autem dubitet dilectio tua, nos, si (quod non arbitramur) neglecta fuerint, quæ pro

---

Marginalia (left): Psal. 7. — b *al.* lupus .. tectus. — c *al.* introïsset *vulg.* — d *al.* instabilitate sua .. circumferantur *vulg.* — CAP. II. — e *vulg. add.* audeatur, *deest in omn. MSS.* audiatur, *Canis. & Nicolin.* — f *al.* hoc *P. Can.* — Quomodò Pelagiani recipiendi? — 2. V. Nor. — 3. V. Nor.

Marginalia (right): EPIST. VI. — Semipelagiani Pelagianorũ surculi. — 4. V. Nor. — g *al.* non salvari. — CAP. III. — 5. V. Nor. — 1. qu. 1. *Gratia si non. c. 1.* — *Ephes. 2. 8.* — 6. V. Nor. — *Luc. 19. 10.* — 7. V. Nor. — CAP. IV. *Al.* V. — h *al.* veneni sui odore *Cantabrig. & ed. Canis.* — i *al.* perditione tres MSS. & ed. Canis. Proditor — *Adrian.* I. *Ep. 97. ad Episc. Hispan.* — CAP. V. *Al.* VI. — 8. V. Nor. *In Concil. Hispal.* 2. *cap.* 3.

EPIST. VII.

custodia canonum, & pro fidei integritate decernimus, vehementiùs commovendos: quia INFERIORUM ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quàm ad desides negligentésque Rectores, qui multam sæpè nutriunt pestilentiam, dum austeriorem dissimulant adhibere medicinam.

Dist. 86. inferiorum culpa c. 1.

EPISTOLA VII. 1

1 *Alias* LXXXV. *Ad Septimum.* Quæ autem antea 7 erat, nunc 12. Supposita Leoni, ut videtur, de quo V. Nor.

AD SEPTIMIUM EPISCOPUM ALTINUM.

SYNOPSIS.

I. *Pelagianos nonnisi cum erroris ejuratione esse recipiendos.*

II. *Unumquemque Clericum in ea Ecclesia permanere debere, in qua est ordinatus.*

LEO Episcopus SEPTIMIO Episcopo salutem.

CAP. I.

LEctis fraternitatis tuæ literis, vigorem fidei tuæ, quam olim noveramus, agnovimus: congratulantes tibi, quod ad custodiam gregum Christi pastoralem curam vigilanter exsequeris: ne lupi, qui sub specie ovium subintrarunt, bestiali sævitia simplices quosque dilacerent; & non solùm ipsi nulla correctione proficiant, sed etiam ea, quæ sunt sana, corrumpant. Quod ne viperea possit obtinere fallacia, ad Metropolitanum Episcopum provinciæ Venetiæ scripta direximus: quibus ad statum sui periculum cognosceret pertinere, si quisquam de Pelagianorum & Cœlestianorum consortio veniens, in communione Catholica sine professione legitimæ satisfactionis habeatur. Saluberrimum enim est, & spiritualis medicinæ utilitate plenissimum, ut sive Presbyteri, sive Diaconi, sive alii cujuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, errorem suum, & ipsos erroris autores damnari à se sine ambiguitate fateantur: ut sensibus pravis & dudum peremtis nulla spirandi [a] supersit occasio, nec ullum membrum Ecclesiæ talium possit societate violari, cùm per omnia illis professio propria cœperit obviare.

Matth. 7. 15.

1 qu. 7. Saluberrimum enim. c. 12.

a vulg. sperandi.

CAP. III. Clerici transfugæ vagari non sinantur.

Circa quos etiam illam canonum constitutionem præcipimus custodiri, ne ab his Ecclesiis, ad quas propriè pertinent, sinantur abscedere, & pro suo arbitrio ad loca sibi non deputata transire. Quod cùm rectè non permittitur inculpatis, multò minùs debeat licere suspectis. Proindè dilectio tua, cujus devotione gaudemus, jungat curam suam dispositionibus nostris, & cum supradicto Metropolitano det operam, ut circumspectè ac velociter impleantur ea, quæ ad totius Ecclesiæ incolumitatem, & laudabiliter sunt suggesta [b] & salubriter ordinata.

b al. sunt gesta.

EPIST. VIII.

EPISTOLA VIII. a

a Alias II. Quæ autem antea 8. erat, nunc 16. 30. Januarii

AD EPISCOPOS PER ITALIAM.

SYNOPSIS.

Plurimos Manichæorum vigilantiâ suâ in urbe Roma detectos esse, & pari ab eis solicitudine investigandos admonet.

LEO Episcopus urbis Romæ, universis Episcopis per Italiam [1] constitutis in Domino salutem.

1 al. per diversas provincias. V Nor.

CAP. I.

IN consortium vos nostræ solicitudinis advocamus, ut vigilantia pastorali, ne quid diabolicæ licere possit astutiæ [b], commissis vobis gregibus diligentiùs consulatis: ne is, qui Domini misericordia revelante per nostram curam à nostris ovibus morbus abjicitur [c], necdum vobis præmonitis, & adhuc quid agatur ignaris, per vestras se dispergat Ecclesias [d], & suarum furtim cuniculos in veniat latebrarum [e], ut quod à nobis in urbe extinguitur, tenebrosis apud vos radicibus seminetur. Plurimos impietatis Manichææ sequaces & doctores in urbe investigatio nostra reperit, vigilantia divulgavit, autoritas & censura coërcuit: quos potuimus emendare, correximus; & ut damnarent Manichæum cum prædicationibus & disciplinis [f] suis publica in Ecclesia professione, & manus suæ subscriptione, compulimus, & ita de voragine impietatis suæ confessos, pœnitentiam concedendo levavimus. Aliquanti verò, qui ita se demerserunt, ut nullo his auxilii possit remedio subveniri [g], subditi legibus, secundùm Christianorum principum Constituta, ne sanctum gregem sua contagione polluerent, per publicos judices perpetuo sunt exilio relegati. Et omnia, quæ tàm in scripturis, quàm in occultis traditionibus suis habent profana vel turpia, ut nosset populus quid refugeret aut vitaret, oculis Christianæ plebis certa manifestatione probavimus: adeò ut ipse qui eorum dicebatur Episcopus, à nobis tentus, proderet flagitiosa in suis mysticis [h] quæ teneret, sicut Gestorum vos series poterit edocere. Ad instructionem enim vestram etiam ipsa direximus: quibus lectis, omnia quæ à nobis deprehensa sunt, nosse potestis.

b Ita Codd. omnes MSS. al. ne quid diab fraudis astutia possit nocere vulg. ed.

c al. abigitur. vulg.

d Dion. per vestras sedis pergat Ecclesias, malè.

e al. Suorum furtim cuniculorum inveniat latebram; MS. Corb. & Pith. &c.

f ita omnes: disciplinis. vulg.

g al. ut nullum his auxilii possit remedium subvenire.

Acta contra Manichæos.

h Ita pleris que MSS. al vulg. myst-riis: alii mysteriis mysticis quæ teneret.

Et quia aliquantos de his quos hîc, ne se absolverent [i], arctior reatus involverat, cognovimus aufugisse, hanc ad dilectionem vestram epistolam misimus per illum Acolytum nostrum [k]: ut effecta certior sanctitas vestra, fratres carissimi, solicitiùs agere dignetur & cautiùs, nec ubi Manichææ perversitatis homines plebes vestras facultatem lædendi, & hujus sacrilegii possint invenire do-

CAP. II.

i al. ne absolverentur.

k per ill. Acol. nostr. delet. Dion. ex.

EPIST. VIII.

ctores. Aliter enim nobis commissos regere non possumus, nisi hos, qui sunt perditores & perditi, zelo fidei Dominicæ persequamur; & à sanis mentibus, ne pestis hæc latiùs divulgetur, severitate qua possumus, abscindamus. Undè hortor dilectionem vestram, obtestor & moneo, ut qua debetis & potestis solicitudine vigiletis ad investigandos eos, necubi occultandi se reperiant facultatem. Ut enim habebit à Deo dignæ [1] remunerationis præmium, qui diligentiùs, quod ad salutem commissæ sibi plebis proficiat, fuerit executus: ita ante tribunal Domini de reatu negligentiæ se non poterit excusare, quicunque plebem suam, contra sacrilegæ persuasionis autores, noluerit custodire. Data tertio [m] Kalendas Februarii, THEODOSIO XVIII. & ALBINO, viris clarissimis Consulibus.

1 al. dignû. Boni & mali pastoris retributio.

m al. IV. Kalend. Thua. 1.

NOVELLA VALENTINIANI AUGUSTI DE MANICHÆIS.

Ad MSS. Cod. Oxoniensem relecta. 19. Junii anni sequentis.

Imperatores Theodosius & Valentinianus Augusti Albino P. P. & Patricio.

SUperstitio Paganorum quoque damnata temporibus, inimica publicæ disciplinæ, & hostis fidei Christianæ, ad excidium sui Clementiam nostram non immeritò provocavit. Manichæos loquimur, quos execrabiles, & toto orbe pellendos omnium retro principum statuta judicarunt. Nec dissimulationem crimina nuper detecta patiuntur. Quæ enim, & quàm dictu auditúque obscœna in judicio beatissimi Papæ LEONIS, coram Senatu amplissimo manifesta ipsorum confessione patefacta sunt? Adeo ut eorum quoque qui diceretur Episcopus, & voce propria proderet, & omnia scelerum suorum secreta perscriberet. Quod notitiam nostram latere non potuit, quibus tutum non est negligere tam detestandam divinitatis injuriam, & impunitum relinquere scelus, quo non solùm corpora deceptorum, sed etiam animæ inexpiabiliter polluuntur. Undè, Albine, Parens carissime Augustorum [a] illustris & magnifica autoritas tua [b], hac nos in æternum victura lege statuisse cognoscat, quam in omnium provinciarum faciet notitiam edictis propositis [c] pervenire: Ut ubicunque terrarum quisquam Manichæorum fuerit deprehensus, pœnas, quas in sacrilegos jura sanxerunt, autoritate publicæ severitatis excipiat. Sitque publicum crimen, & omni volenti sine accusationis periculo tales arguere sit facultas. Nec cuiquam licitum tutúmque sit aut celare tales, aut talibus connivere: cùm omnia de his à nobis confirmata sint retro principum statuta, ut noverint universi hac edictali lege proposita, Manichæos dignitate militiæ [d], & urbium habitatione privandos: ([e] ne quis innocens talium conversatione, aut societate capiatur[e]) Successiones nec capiant, nec relinquant, ([f] sed fisci nostri viribus aggregentur. Nec eis quod palam interdicimus ulla fraude quæratur. Injuriarum careant actione, contractos liberos omnino non habeant. [f]) Primates uniuscujusque militiæ, ([g] vel officii mox exigenda per apparitionem vestram [g]) x. librarum auri multa percellat, si quem hac superstitione pollutum siverint militare [h]: neque enim aliquid nimium in eos videtur posse decerni, quorum incesta perversitas religionis nomine lupanaribus quoque ignota, ([i] vel pudenda [i]) committit. Dat. XIII. Kal. Jul. Romæ VALENT. A. VI. & NUMO V. C. Coss.

EPIST. VIII.

a Caris. atque amantissime MS. Oxon. b illustr. & præclara magnificentia tua. Ibid. c edictis propositis desid. Oxon. MS.

d militia, dignitate, Id MS. e desunt hæc in MS. f Hæc inclusa desid. in MS.

g Hæc pariter desunt. h Si aliquis ex his fuer. milit. ib. i Desid. MS. Oxon.

ANNUS CHRISTI 445.	LEONIS PAPÆ 6.	THEODOSII 38. VALENTINIANI 21. IMPP.	VALENTINIANO VI. ET NOMO COSS.

EPISTOLA IX.[1]

1. Ex Bibliotheca Floriacensi, estque suspectæ fidei. V. Nor. Quæ autem antea 9. erat, nunc 23.

AD EPISCOPOS GALLICANOS PROVINCIÆ *Viennensis.*

SYNOPSIS.

Queritur Hilarium Arelatensem Episcopum Româ, non expectato Sedis Romanæ judicio, discessisse. Monet Gallicanos Episcopos se Arelatensis Sedis privilegium ad Viennensem transtulisse: Terminos à sanctis Canonibus præscriptos, transiliendos non esse.

Dilectissimis Fratribus per Gallias & Viennensem Provinciam Episcopis constitutis, LEO Episcopus.

6. vel 8. die Januarii

QUali pertinacia HILARIUS Arelatensis Episcopus judicium nostrum effugerit, sancta vestra fraternitas non ignorat. Undè & justum esse videmus, ut quia Principis Apostolorum magnam in judiciis moderationem, quam in potestate per Vicarios suos semper exhibet, Arelatensis Episcopus non expectavit, à privilegio suæ civitatis submotus humili loco discat, quod in magno gratis munere prædecessorum nostrorum concesso tenere noluit. Sitque redintegratum Viennensi Archiepiscopo privilegium, & jus antiquum, quod Apostolica benignitas ad Arelatensem, ex parte transtulit civitatem, ut tali severitate HILARIUS coercitus, discat non temerè transgredi terminos antiquos Canonica prolatione fundatos. [a] Data octavo [b] Idus Januarii VALENTINIANO Augusto IV. & AVIENO Consulibus.

a al. fundatos Bibl. Floriac. b al. tertio.

EPISTOLA X.[1]

1. Aliàs LXXXIX. V. Nor. Quæ autem antea 10. erat, nunc 24.

AD EPISCOPOS PER PROVINCIAM *Viennensem constitutos.*

In Caussa Hilarii Arelatensis Episcopi.

SYNOPSIS.

I. *Unitatem Ecclesiasticam in S. Petri electione esse significatam, quam nefas sit violare.*

II. *Hilarium arguit, quasi concordiam perturbantem.*

III. *Celidonium ab Hilario depositum sedi suæ restitutum esse, exponit.*

IV

Epist. X. IV. *Projecto Episcopo superstiti alium perperàm superordinatum esse.*

V. *Ordinationem Episcopi provincialis Metropolitano reservandam.*

VI. *Sine cleri plebisque consensu, & extra diem legitimum neminem ordinandum.*

VII. *Hilarium & proprio & alieno jure depulsum, cogendi concilii potestate privari.*

VIII. *Neminem pro levi caussa communione esse pellendum.*

IX. *Leontium loco Hilarii cogendis synodalibus conciliis potestate præficit.*

1. V. Nor.

Dilectissimis fratribus, universis Episcopis per Viennensem [1] *provinciam constitutis, LEO Romæ Episcopus.*

Cap. I. Dist. 19. Ita Dominus noster Jesus c. 7.

DIvinæ cultum religionis, quem in omnes gentes, omnésque nationes Dei voluit gratia coruscare, ita Dominus noster Jesus Christus humani generis Salvator instituit, ut veritas, quæ antea legis & Prophetarum præconio continebatur, per Apostolicam tubam in salutem universitatis exiret, sicut scriptum est: *In omnem terram exiet* [a] *sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.* Sed hujus muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo, principaliter [3] collocarit: & ab ipso quasi quodam capite, dona sua velit in corpus omne manare: ut exortem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Hunc enim in consortium individuæ unitatis [4] assumtum, id quod ipse erat, voluit nominari, dicendo: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam:* ut æterni templi ædificatio, mirabili munere gratiæ Dei, in Petri soliditate consisteret; hac Ecclesiam suam firmitate corroborans, ut illam nec humana temeritas posset appetere, nec portæ contra illam inferi prævalerent. Verùm hanc petræ istius sacratissimam firmitatem, Deo, ut diximus, ædificante constructam, nimis impia vult præsumtione violare quisquis ejus potestatem tentat infringere, favendo cupiditatibus suis, & id, quod accepit à veteribus, non sequendo: cùm nulli se subditum legi, nullis institutionis Dominicæ credit regulis contineri, à vestro nostróque, per novæ usurpationis ambitum, more desciscens, præsumendo illicita, & quæ custodire debuit, negligendo.

Ps. 18. 5. a Ita MSS. Codd. quod & antiquis PP. familiare.

Episcopatus in Petro principaliter institutus. 3. V. Nor.

4. V. Nor. Matth. 16. 18.

Cap. II.

Verùm hæc nos, Deo, ut credimus, aspirante, servatâ circa vos nostræ charitatis gratiâ, quam sanctitati vestræ Apostolica semper Sedes, ut meministis impendit, nitimur consilio maturiore corrigere, & vestrarum Ecclesiarum statum communicato vobiscum labore, componere, non nova instituentes, sed vetera renovantes: ut in statu consuetudine, quæ nobis à nostris patribus est tradita, perduremus, & Deo nostro per boni operis ministerium, remotis perturbationum scandalis, placeamus. Nobiscum itaque vestra fraternitas recognoscat Apostolicam Sedem, pro sui reverentia à vestræ etiam provinciæ Sacerdotibus, innumeris relationibus esse consultam & per diversarum, quemadmodum vetus consuetudo poscebat, appellationem caussarum, aut retractata, aut confirmata fuisse judicia: adeò ut servata unitate spiritus in vinculo pacis, commeantibus hinc inde literis, quod sanctè agebatur, perpetuæ proficeret charitati: quoniam solicitudo nostra, non sua quærens, sed quæ sunt Christi, dignitatem divinitùs datam, nec Ecclesiis, nec Ecclesiarum Sacerdotibus abrogabat. Sed hunc tramitem semper inter majores nostros, & benè tentum, & salubriter custoditum [5] Hilarius Ecclesiarum statum, & concordiam Sacerdotum novis præsumtionibus turbaturus excessit; ita suæ vos cupiens subdere potestati, ut se beato Apostolo Petro non patiatur esse subjectum, ordinationes sibi omnium per Gallias Ecclesiarum vindicans [6], & debitam Metropolitanis sacerdotibus in suam [a] transferens dignitatem; ipsius quoque beatissimi Petri reverentiam verbis arrogantioribus minuendo: cui cùm præ cæteris [7] solvendi & ligandi tradita sit potestas, pascendarum tamen ovium cura specialiùs mandata est. Cui quisquis principatum æstimat denegandum, illius quidem nullo modo potest minuere dignitatem; sed inflatus spiritu superbiæ suæ, semetipsum in inferna demergit.

Nihil novi instituere intendit Rom. Pontifex.

Epist. X.

Appellationes non nisi & consuetudine veteri sibi vindicat.

Dignitas divinitus data Episcopis.

5. V. Nor.

Matth. 16. Joan. 21. 6. V. Nor. a al. in suum jus, quod ex MSS. Codd. emendatũ. 7: fortè legi pro cæteris. V. Nor. Primatus Petri.

Cap. III. Caussa Celidonii Episcopi. Vide dissertationis pro S. Hilario partem 1.

Quæ igitur apud nos in caussa Celidonii Episcopi Gesta confecta sint, & quæ Hilarius dixerit, dum cum eodem, præsente supradicto Episcopo, audiretur, inditus chartis rerum ordo demonstrat. Ubi postquam Hilarius rationabile, quod in sanctorum Concilio Sacerdotum posset respondere, non habuit, ad ea se occulta cordis [a] ipsius transtulerunt, quæ nullus laicorum dicere, nullus sacerdotum posset audire. Doluimus, fratres, & hunc ejus mentis tumorem medelis patientiæ nostræ curare tentavimus. Nolebamus etenim ea illi exacerbare vulnera, quæ suæ animæ insolentibus subinde sermonibus infligebat, & quem susceperamus ut fratrem, delinire magis ipsum, quamvis ipse se suis responsionibus innodaret [b], quàm contristare nostris interlocutionibus, nitebamur. Absolutus est Celidonius Episcopus, quoniam se injustè Sacerdotio fuisse dejectum, manifesta testium responsione, ipso etiam præsente, monstraverat; ita ut, quod Hilarius nobiscum residens posset opponere, non haberet. Remotum est ergo judicium, quod prolatum in hac sententia legebatur, quòd tanquam viduæ maritus Sacerdotium tenere non posset. Quod nos quidem servantes legalia constituta, solicitiùs voluimus custodiri, [8] non solùm circa Sacerdotes, sed circa Clericos quoque minoris officii: ne ad sacram militiam hi permittantur accedere quibus sit tale conjugium, vel qui contra Apostolicam dis-

a S. Paulus 1. Cor. 14: 25. Occulta cordis ejus manifesta fient.

b al. irretiaret, vel implicaret.

Bigamus à minori etiã ministerio remotus. 8. V. Nor.

EPIST. X.

ciplinam non unius tantùm uxoris viri fuisse monstrentur. Sed sicut eos, quos factum suum non potest excusare, aut non admittendos, aut si fuerint, decernimus removendos: ita quibus hoc falsò objicitur, habita necesse est examinatione purgemus, & suum officium perdere non sinamus. Mansisset namque in illum prolata sententia, si objectorum veritas extitisset. Redditus itaque est Ecclesiæ suæ, & huic, quam amittere non debuit, dignitati Coëpiscopus noster CELIDONIUS, sicut gestorum series, & post decursam cognitionem sententia, quæ à nobis est prolata, testatur.

Hilarii potestatem in provinciâ Viennensi non impetit S. Leo.

CAP. IV. *De caussa Projecti Episcopi.*

Huic negotio sic finito, fratris & Coëpiscopi nostri PROJECTI [c] querela successit: cujus ad nos literæ lacrymabiles & dolendæ, de superordinato sibi Episcopo, sunt directæ. Epistola quoque ingesta est civium ipsius, & numerosa singulorum subscriptione firmata, invidiosissimis contra HILARIUM plena querimoniis: quod PROJECTO Episcopo suo ægrotare liberum non fuisset, ejúsque Sacerdotium in alium præter suam notitiam esse translatum, & tanquam in vacuam possessionem ab HILARIO pervasore hæredem viventis inductum. Quid hic fraternitas vestra sentiat, cuperemus audire. Quamquam de vestris animis nostra non debeat sententia dubitare: cùm fratrem in lectulo constitutum, non tam infirmitate corporis aggravari, quàm alio videatis dolore torqueri. Quæ spes illi de vita relinquitur, cui de Sacerdotio suo desperatio, dum illi alter substituitur, irrogatur? Apparet quàm mitis sit corde HILARIUS, qui obesse præsumtioni suæ fraternæ mortis credidit tarditatem. Quantum enim in se fuit, illi subtraxit lucem, abstulit vitam, qui hunc dolorem, in locum ejus alterum subrogando, ne ad salutem illi recursus esset, injecit. Esto ut brevis fratri evenerit humanæ conditioni consueta migratio, quid sibi HILARIUS quærit in aliena provincia: & id quod nullus decessorum ipsius ante PATROCLUM habuit, quid usurpat [a]? cùm & ipsum, quod PATROCLO à Sede Apostolica temporaliter videbatur esse concessum, postmodum sit sententia meliore sublatum? Expectarentur certè vota civium, testimonia populorum: quæreretur honoratorum arbitrium, electio Clericorum, quæ in Sacerdotum solent ordinationibus ab his, qui noverunt patrum regulas, custodiri: aut Apostolicæ autoritatis norma in omnibus servaretur, qua præcipitur, ut Sacerdos Ecclesiæ præfuturus, non solùm attestatione fidelium, sed etiam eorum qui foris sunt testimonio muniatur, neque ullius scandali relinquatur occasio, cùm per pacem, & Deo placitam concordiam consonis omnium studiis, qui doctor pacis futurus est, ordinatur.

c Vide dissertationis pro S. Hilario part. 2.

Aliena provincia respectu Hilarii.

a Vide dissert. pro S. Hilario part. 2. sect. 1.

Episcopus, Doctor pacis.

CAP. V. AL. IV.

Sed ille insperatus nescientibus supervenit, & improvisus abscessit, cursu, ut didicimus, celeri itinera multa conficiens, & per longinquas provincias tanta immaturitate [b] discurrens, ut videatur gloriam de scurrili velocitate, potiùs quàm de Sacerdotali moderatione captasse. Hæc enim directarum ad nos civium verba sunt literarum: *Ante abscessit, quàm eum venisse nossemus.* Non est hoc redire, sed fugere, nec salubritatem impendere diligentiæ pastoralis, sed vim inferre latronis & furis, dicente Domino: *Qui non intrat per januam in cortem ovium, sed ascendit aliunde, hic fur & latro est.* Non ergo HILARIUS tam studuit Episcopum consecrare, quàm eum potiùs, qui ægrotabat, occidere; & ipsum quem superposuit, malè ordinando decipere. Nos tamen, quod vobis credimus Deo judice placiturum, in commune cunctis fratribus consulentes, & malè ordinatum submoveri, & Episcopum PROJECTUM in suo Sacerdotio permanere debere decrevimus: id statuentes, ut si quisquam fratrum nostrorum in quacunque provincia decesserit, is sibi ordinationem vindicet Sacerdotis, quem illius provinciæ Metropolitanum esse constiterit. Duæ, ut videmus, caussæ transactæ sunt, in quibus tamen multa sunt, quæ præter rationem Ecclesiasticam videantur esse commissa, & justi judicii debeant expectare censuram. Sed nos diutiùs hîc non possumus immorari, cùm ad alia, quæ nobis cum vestra Sanctitate solicitiùs conferenda sunt, provocemur.

EPIST. X. b Leg. fortè maturitate.

Joan. 10. 1.

Metropolitano ordinatio reservata.

CAP. VI. AL. V. *Nemo ignotus civibus ordinetur.*

Militaris manus, ut didicimus, per provincias sequitur sacerdotem, & armati Præsidii præsumtione suffulto ad invadendas per tumultum famulatur Ecclesias, quæ proprios amiserint sacerdotes. Trahuntur ordinandi, ante hoc officium, his quibus præficiendi sunt, civitatibus ignorati. [9] Ut enim notus qui fuerit & probatus, per pacem petitur; ita per vim necesse est, qui ignotus adducitur, imponatur. Obtestor & obsecro, & sub Dei vos invocatione convenio, prohibete, fratres, talia, & omnem dissensionis materiam de vestris provinciis removete. Certè nos ante Deum absolvimus, qui vos, ne permittatis ultrà hæc fieri, convenimus. Per pacem & quietem Sacerdotes qui futuri sunt, postulentur. Teneatur subscriptio Clericorum, honoratorum testimonium, ordinis consensus & plebis. Qui præfuturus est omnibus, ab omnibus eligatur. [10] Ordinationem sibi, ut ante jam diximus, singuli Metropolitani suarum provinciarum cum his, qui cæteros sacerdotii antiquitate præveniunt, restituto sibi per nos jure defendant. Alienum jus alter sibi non audeat vindicare. Suis limitibus, suis terminis sit unusquisque contentus; & privilegium sibi debitum in alium transferre se posse, noverit non licere. Quod si quis negligens Apostolicas sanctiones, plus gratiæ tribuens personali, sui honoris desertor esse voluerit, privilegium suum in alium transferre posse se credens, non is, cui cesserit, sed is, qui intra provinciam antiquitate Episcopali

9. V. Not.

Qui ad electionem Episcopi conspirare debeant.

10. V. Not.

Juri dignitatis cedere cuique non licet.

 cæteros prævenit sacerdotes, ordinandi sibi vindicet potestatem. Non passim, sed die legitimo ordinatio celebretur: Nec sibi constare status sui noverit firmitatem, qui non die sabbati vespere, quod lucescit in prima sabbati, vel ipso Dominico die fuerit ordinatus. Solum enim majores nostri resurrectionis Dominicæ diem hoc honore dignum judicavêrunt, ut sacerdotes, qui sumuntur, hoc die potissimum tribuantur.

Dies Dominica ordinationi deputata.

Cap. VII. Suis unaquæque provincia sit contenta Conciliis, nec ultra Hilarius audeat conventus indicere Synodales, & Sacerdotum Domini judicia, se interserendo turbare. Qui tamen noverit se, non solùm ab alieno jure depulsum, sed etiam Viennensis provinciæ, quam malè usurpaverat [a], potestate privatum. Dignum est enim, fratres, antiquitatis statuta reparari, cùm is, qui sibi ordinationem provinciæ indebitæ vindicabat, talis in præsenti etiam probatus fuerit extitisse, ut cum ipse frequentiùs temerariis & insolentibus verbis sententiam damnationis expeteret, suæ tantùm civitatis illi sacerdotium, pro Sedis Apostolicæ pietate, præceptio nostra servaverit. [b] Non ergo intersit ulli ordinationi: non ordinet, qui meriti sui conscius, cùm quæreretur ad caussam, turpi fuga se credidit subtrahendum, exors Apostolicæ communionis, cujus particeps esse non meruit: Deo, ut credimus, hoc agente, qui illum, in opinantibus nobis, & ad judicia nostra pertraxit, & inter examinationes habitas, ne communionis nostræ consors fieret, ut abscederet latenter, effecit.

a Ferè quam male usus fuerat. *Vide dissertat. 5.*

b *Locus emendatus ex MSS. Sirmondi & nostris.*

Hilarius ordinationibus interdictus.

Cap. VIII. Nulli Christianorum facilè communio denegetur, nec ad indignantis fiat hoc arbitrium Sacerdotis, quod in magni reatus ultionem invitus & dolens quodammodo debet inferre animus judicantis. Cognovimus enim pro commissis & levibus verbis quosdam à gratia communionis exclusos, & animam, pro qua Christi sanguis effusus est, irrogatione tam sævi supplicii sauciatam & inermem quodammodo, exutámque omni munimine, diabolicis incursibus, ut facilè caperetur, objectam. Certè si quando caussa talis emerserit, ut pro commissi criminis qualitate, aliquem justè faciat communione privari, is tantùm pœnæ subdendus est, quem reatus involvit; nec particeps debet esse supplicii, qui consors non docetur fuisse commissi. Sed quid mirum eum in laïcos talem existere, qui soleat de Sacerdotum damnatione gaudere?

Sententia excommunicationis non temerè ferenda.

Cap. IX. *al.* VII. Undè quia nostra longè alia videtur intentio; nam omnium Ecclesiarum statum, & concordiam custodiri cupimus sacerdotum: ad unitatem vos vinculo charitatis hortantes, & obtestamur, & affectione congrua commonemus, ut ea, quæ à nobis Deo inspirante, & beatissimo Petro Apostolo, discussis probatisque nunc omnibus caussis decreta sunt, pro vestra pace & dignitate servetis: certi non tam nostro, quàm vestro honori proficere, quod talia statuisse cognoscimur. Non enim nobis ordinationes vestrarum provinciarum defendimus, quod potest fortitan ad depravandos vestræ sanctitatis animos Hilarius pro suo more mentiri, sed vobis per nostram solicitudinem vindicamus: ne quid ulteriùs liceat novitati, nec præsumtori locus ultrà jam pateat privilegia vestra cassandi. Nostræ etiam gratulationi hoc solùm crescere profitemur, si & Apostolicæ Sedis diligentia apud vos illibata servetur, & per sacerdotalis disciplinæ custodiam honori vestro perire, quod suum est, improbis usurpationibus non sinamus. Et quoniam honoranda est semper antiquitas, fratrem & Coëpiscopum nostrum Leontium [11] probabilem sacerdotem, hac, si vobis placet, dignitate volumus decorari: ut præter ejus consensum alterius provinciæ non indicatur à vestra sanctitate Concilium, & à vobis omnibus, quemadmodum vetustas & probitas exigit, honoretur, Metropolitanis privilegii sui dignitate servata. Æquum est enim, nec ulli de fratribus fieri videtur injuria, si his, qui Sacerdotii vetustate præcedunt, pro ætatis suæ merito, in suis provinciis à Sacerdotibus cæteris deferatur. Deus vos incolumes custodiat, fratres carissimi.

Leo non dominatur in clero.

11. V Not. *Leontius antiquitate venerandus Episcopus.*

NOVELLA VALENTINIANI III.

Augusti unà cum præcedenti Leonis Papæ Epistola de eodem negotio missa in Gallias.

Emendata ad MS. Cod. Thuanco Colbert.

DE EPISCOPORUM ORDINATIONE.

[a] *IMPERATORES THEODOSIUS ET Valentinianus Augusti, Aëtico Viro Illustri, Comiti & Magistro utriusque militiæ & Patricio.*

CErtum est & nobis & Imperio nostro unicum esse præsidium in supernæ divinitatis favore, ad quem promerendum præcipuè Christiana [b] fides & veneranda nobis religio suffragatur. Cùm igitur sedis apostolicæ primatum sancti Petri meritum, qui princeps est episcopalis coronæ, & Romanæ dignitas civitatis, sacræ etiam synodi firmarit [c] autoritas, ne quid præter autoritatem sedis istius in licitum præsumtio attentare nitatur. Tunc enim demum ecclesiarum pax ubique servabitur, si rectorem suum agnoscat universitas. Hæc cùm hactenus inviolabiliter fuerint custodita, Hilarius Arelatensis, sicut venerabilis viri Leonis Romani Papæ fideli relatione comperimus, contumaci ausu inlicita quædam præsumendo [d] tentavit, & ideò transalpinas ecclesias abominabilis tumultus invasit, quod recens maximè testatur exemplum. Hilarius enim, qui episcopus civitatis Arelatensis vocatur, Ecclesiæ Romanæ urbis inconsulto Pontifice [e], indebitas sibi ordinationes episcoporum sola temeritate usurpans invasit. [f] Nam alios incompetenter removit, indecenter alios invitis & repugnantibus civibus ordinavit. Qui quidem [g], quoniam non facilè ab his qui non elegerant, recipiebantur, manum sibi contrahebat [h] armatam, & claustra murorum in hostilem morem vel obsidione cingebat [i], vel aggressione reserabat [k], & ad sedem quietis, pacem prædicaturos per bella ducebat. [l] His talibus & contra Imperii majestatem,

a Imperator Valent. Aug. Omnibus sub imperio æternæ urbis Romæ ubique terrarum degetibus. *Ms Thu.*

b Christianorum *id.*

c firmet *id.*

ita Th. vulg.

d præsumenda.

e Pontifice, judicia, sive ordinationes *Thu.*

f nam aliquos invitis & repug. civ. ord. *cætera del. Thu.*

g quidem *del. Thu.*

h *ita Th. Al.*

i cingebāt.

k reserabāt

l ducebant.

EPIST. XI.

& contra reverentiam apostolicæ sedis admissis l per ordinem religiosi viri m Urbis Papæ cognitione discussis, certa in eum, & de his n, quos malè ordinaverat, lata sententia est. Et erat quidem ipsa sententia per Gallias etiam sine imperiali sanctione valitura. Quid enim tanti Pontificis autoritati in ecclesiis o non liceret? Sed nostra quoque præceptio & ratio probavit, ne ulteriùs, vel p HILARIO, quem adhuc episcopum nuncupari sola mansueti Præsulis permittit humanitas, nec cuiquam alteri ecclesiasticis rebus arma miscere, aut præceptis Romani Antistitis liceat obviare. Ausibus enim talibus fides & reverentia nostri violatur Imperii. Nec hoc solum, quod est maximi criminis, submovimus q: verùm ne levis saltem inter ecclesias turba nascatur, vel in aliquo minui religionis disciplina videatur, hoc perenni sanctione decernimus, r ne quid tam Episcopis Gallicanis, quàm aliarum provinciarum contra consuetudinem veterem liceat, sine viri venerabilis Papæ Urbis æternæ autoritate tentare. Sed hoc illis omnibúsque pro lege sit, quidquid sanxit vel sanxerit Apostolicæ Sedis autoritas: ita ut quisquis episcoporum ad judicium Romani Antistitis evocatus venire neglexerit, per Moderatorem ejusdem provinciæ adesse cogatur: per omnia servatis, quæ Divi parentes nostri Romanæ Ecclesiæ detulerunt s Aëti P. K. A. Unde inlustris & præclara magnificentia tua præsentis edictalis legis autoritate faciet, quæ sunt superiùs statuta, servari, decem librarum auri multâ protinus exigendâ ab unoquoque judice, qui passus fuerit præcepta nostra violari. *Et manu divina.* Divinitas te servet per multos annos parens Karissime. Dat. VIII. Id. Jun. Romæ Valentiniano A. VI. Cos.

l *add.* Et, *ex Thu.* m religiosi viri *del. Thu.* n *sic Thu.* *Al.* meum ex his. o *ita Thu. vulg.* in Ecclesias. p *al.* sed nostram quoque præceptionem hæc ratio provocavit, ne ulterius nec q *Al.* summovemus *Thu.* r *Al.* Censemus *Thu.* s *Al.* contulerunt *Thu. Cætera in Thu. desiderantur præter hæc verba:* Dat. VIII id. Julii R. Valentiniano Aug.

EPISTOLA XI.[1]

AD DIOSCORUM ALEXANDRINUM Episcopum.

1. *Aliàs,* LXXXI. Quæ autem antea 11. erat, nunc 25. V. Nor. 19. aut 24. Junii.

SYNOPSIS.

I. *De ordinatione Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum, ut post sabbatum, vel circa exordia noctis quæ proxime succedit, vel mane ipso Dominico die celebretur.*

II. *De iteratione sacrificii, quod repetere oportet eâdem festivitatis die, cùm & Basilica angustior est, quàm ut totum simul populum capere queat, & ingens fidelium multitudo convenit.*

LEO Episcopus DIOSCORO Episcopo Alexandrino salutem.

QUantum dilectioni tuæ Dominicæ charitatis impendamus affectum, ex hoc poteris approbare, quod tua firmiùs fundare desideramus a initia, ne quid charitati tuæ ad perfectionem deesse videatur, cùm tibi spiritalis b gratiæ merita, ut probavimus, suffragentur. Paterna igitur & fraterna collatio debet Sanctitati tuæ esse gratissima, & à te taliter suscipi, quemadmodum à nobis eam intelligis proficisci. Unum enim nos sentire oportet & agere, ut sicut legimus in nobis quoque unum esse cor & una anima comprobetur. Cùm enim beatissimus Petrus Apostolicum à Domino acceperit principatum, & Romana Ecclesia in ejus permaneat institutis, nefas est credere, quod sanctus discipulus ejus Marcus qui Alexandrinam primus Ecclesiam gubernavit, aliis regulis traditionum suarum decreta formaverit: cùm sine dubio de eodem fonte gratiæ unus spiritus discipuli fuerit & magistri, nec aliud ordinatus tradere potuerit, quàm quod ab ordinatore suscepit. Non ergo patimur, ut cùm unius nos corporis & fidei fateamur, in aliquo discrepemus; & alia doctoris, alia discipuli instituta videantur.

a *Al.* festinamus. *MSS. Cant. Thu.* b *al.* specialis. Non imperiosa mandata, sed paterna & fraterna ex caritate collatio. *Act.* 4 32. 24 qu. 1. *Cum beatissimus.* c 10. Apostolicus principatus Petro datus. S Marcus à B. Petro ordinatus.

CAP. I.

Quo die sacerdotalis vel levitica benedictio celebrari debeat?

QUod ergo à patribus nostris propensiore cura novimus esse servatum, à vobis hoc volumus custodiri, ut non passim diebus omnibus Sacerdotalis vel Levitica ordinatio celebretur; sed post diem sabbati, ejus noctis, quæ in prima sabbati lucescit, exordia deligantur [2], in quibus his, qui consecrandi sunt, jejunis, & à jejunantibus sacra benedictio conferatur. Quod ejusdem observantiæ erit, si mane ipso Dominico die [3], continuato sabbati jejunio a, celebretur à quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem resurrectionis, sicut etiam in Pascha Domini declaratur, pertinere non dubium est. Nam præter autoritatem consuetudinis, quam ex Apostolica novimus venire doctrina, etiam sacra Scriptura manifestat, quod cùm Apostoli Paulum & Barnabam ex præcepto Spiritus sancti ad Evangelium gentibus mitterent prædicandum, jejunantes & orantes imposuerunt eis manus: ut intelligamus, quanta & dantium & accipientium devotione curandum sit, ne tantæ Benedictionis sacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo piè & laudabiliter Apostolicis morem gesseris institutis, si hanc ordinandorum Sacerdotum formam per Ecclesias quibus Dominus præesse te voluit, etiam ipse servaveris: ut his qui consecrandi sunt, nunquam Benedictio nisi in die Resurrectionis Dominicæ tribuatur, cui à vespera sabbati initium constat adscribi, & quæ tantis divinarum dispositionum b mysteriis est consecrata, ut quicquid est à Domino insignius constitutum, in hujus diei dignitate sit gestum. In hac mundus sumsit exordium. In hac per resurrectionem Christi, & mors interitum, & vita accepit initium. In hac Apostoli à Domino prædicandi omnibus gentibus Evangelii tubam sumunt, & inferendum universo mundo sacramentum regenerationis accipiunt. In hac, sicut beatus Joannes Evangelista testatur, congregatis in unum discipulis, janius clausis, cùm ad eos Dominus introisset, insufflavit, & dixit: *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum detinueritis, detenta erunt.* In hac denique promissus à Domino Apostolis Spiritus sanctus advenit:

Dist. 75. *Quod à patribus.* c. 4. 2. V Nor. Nocte sabbatum sequente jejunii conferrent & consecrentur. 3. V. Nor. a *Vide dissert. de sabbati jejunio.* In decret. Ivonis lib. 3. *Act.* 13. Benedictionis sacramentũ. Resurrectionis dies seu Dominica ordinationi destinata. b *ita MSS. Grim & Pith. ac edit. Merl. Nicol. Sur. Sicardi. al.* dispensationum. *Joan.* 20 21. *Ibid.* 22. *Act.* 2. 1. *Joan.* 14. 16. & 16. 7.

Epist. XII. Mysteria Sacerdotalium Benedictionum.

ut cœlesti quadam regula insinuatum & traditum noverimus, in illa die celebranda nobis esse mysteria Sacerdotalium Benedictionum, in quo collata sunt omnia dona gratiarum.

CAP. II.

De iterando Missæ sacrificio, ut plebi supervenienti satisfiat.

UT autem in omnibus observantia nostra concordet, illud quoque volumus custodiri: ut cùm solennior quæque festivitas conventum populi numerosioris indixerit, & ea [a] fidelium multitudo convenerit, quam recipere Basilica simul una non possit, Sacrificii oblatio indubitanter iteretur: ne his tantùm admissis ad hanc devotionem, qui primi advenerint, videantur hi, qui postmodum confluxerint, non recepti: cùm plenum pietatis atque rationis sit, ut quoties Basilicam, in qua Agitur, præsentia novæ plebis impleverit, toties Sacrificium subsequens offeratur.[4] Necesse est autem, ut quædam pars populi sua devotione privetur, si unius tantùm Missæ more servato, Sacrificium offerre non possint, nisi qui prima diei parte convenerint. Studiosè ergo dilectionem tuam & familiariter admonemus; [5] ut quod nostræ consuetudini ex forma paternæ traditionis insedit, tua quoque cura non negligat: ut per omnia nobis & fide & actibus congruamus.[b] Propter quod remeanti filio nostro POSSIDONIO Presbytero [6], hanc ad fraternitatem tuam epistolam dedimus perferendam, qui nostris processionibus atque Ordinationibus frequenter interfuit, & toties ad nos missus, quid in omnibus Apostolicæ autoritatis [7] teneremus, agnovit. Data XI. kalendas Julias.[c]

a al. & ad eam tanta. Sacrificii oblatio iterata.
4. V. Nor. De consecr. dist. 1. Necesse est. c. 51. Missæ sacrificium, ex paterna traditione sæpius oblatum.
5. V. Nor.
b al. ut omnia nobis ex fide & actibus congruant. ita Merlin
6. V. Nor.
7. V. Nor.
c al. Kalendis Julii.

EPISTOLA XII.[1]

AD ANASTASIUM Thessalonicensem Episcopum.

1. Aliàs LXXXIV. Quæ autem antea 11. erat, nunc 16. V. NOT.

SYNOPSIS.

I. *Quod semper Thessalonicensis antistes vicem Apostolicæ Sedis impleverit.*
II. *Ut Metropolitanis sua jura serventur.*
III. *Ut à Metropolitanis, non laici, non bigami, non viduarum mariti, sed irreprehensibiles ordinentur Episcopi.*
IV. *Quod Subdiaconis carnale connubium denegetur.*
V. *Ut nullus invitis ordinetur Episcopus.*
VI. *Ut Metropolitanus Epiri de electo, quem est ordinaturus in Episcopum, ad Thessalonicensem Pontificem referat; & de Metropolitano electo similiter Provinciales Episcopi faciant.*
VII. *Ut bina per annum provincialia Episcoporum Concilia celebrentur; Et, si res difficilis emerserit, nec fuerit Thessalonicensis Episcopi judicio terminata, ad Romanum referatur antistitem.*
VIII. *Ut si quis Episcopus suam deserens civitatem, majorem sedem ambitus caussâ petierit, nec illam obtinere poterit, & suâ carere debebit.*
IX. *Ut nullus alienum clericum solicitare vel tenere præsumat, proprio Episcopo non præbente consensum.*
X. *Ut in evocandis provincialibus Episcopis, à Thessalonicensi pontifice moderatio conservetur, ne sub hoc colore sacerdotalis honor contumeliis addicatur: Nec ampliùs quàm bini de provinciis Episcopi, quos Metropolitani probaverint, dirigantur: Et non ampliùs à statuto Concilii tempore, quàm dies quindecim remorentur Episcopi.*
XI. *Ut si inter eos de negocio fuerit oborta contentio, cuncta Romano pontifici sub Gestorum insinuatione pandantur, ut ab eo, quod Deo placuerit, ordinetur.*

Epist. XII.

LEO Episcopus urbis Romæ, ANASTASIO Episcopo Thessalonicensi.

QUanta fraternitati tuæ à beatissimi Petri Apostoli autoritate [2] sint commissa, & qualia etiam nostro tibi favore sint credita, si vera ratione perspiceres, & justo examine ponderares, multùm possemus de injunctæ tibi solicitudinis devotione gaudere.

2. al. sede. V. Nor.

CAP. I.

De Vicariatu Thessalonicensi; & caussa Attici Nicopolitani Episcopi.

Antiquitas Vicariatus Thessalon.

QUoniam sicut præcessores mei præcessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuæ, priorum secutus exemplum, vices mei moderaminis delegavi: ut curam, quam universis Ecclesiis principaliter ex divina institutione debemus, imitator nostræ mansuetudinis [a] adjuvares, & longinquis à nobis [3] provinciis præsentiam quodammodo nostræ visitationis impenderes: Si quidem continenti [b] opportunóque prospectu promtum tibi esset agnoscere, quid in quibúsque rebus, vel tuo studio componeres, vel nostro judicio reservares. Nam cùm majora negocia & difficiliores caussarum exitus liberum tibi esset, sub nostræ sententiæ expectatione suspendere, nec ratio tibi, nec necessitas fuit, in id, quod mensuram tuam excederet, deviandi. Abundant enim apud te monitorum scripta nostrorum, quibus te de omnium actionum temperantia frequenter instruximus: ut commendatas tibi Christi Ecclesias, per exhortationem charitatis, ad salubritatem obedientiæ [c] provocares. Quia etsi plerumque existant inter negligentes vel desides fratres, quæ oporteat majore autoritate [d] curari; sic tamen est adhibenda correptio, ut semper sit salva dilectio. Unde

a ed. add. effectus.
3. al. ab Apostolicâ sede. V. Nor.
b al. convenienti MSS. Thua. & Cant.
Majores caussæ.
c al. audientiæ MSS. duo Thu. & Dion. ex.
d al. austeritate. MSS. tres.
Servanda in correptione dilectio.

Epist. XII.

& beatus Apostolus Paulus, ad ecclesiasticum regimen Timotheum imbuens, dicit: *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem; juvenes, ut fratres; anus, ut matres; juvenculas, ut sorores, in omni castitate.* Quæ moderatio si quibuscunque inferioribus membris ex Apostolica institutione debetur, quanto magis fratribus & Coepiscopis nostris sine offensione reddenda est? ut licet nonnumquam accidant, quæ in sacerdotalibus sunt reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia, quàm severitas; plus cohortatio, quàm commotio; plus charitas, quàm potestas. Sed, ab his, qui *quæ sua sunt quærunt, non quæ Jesu Christi*, facilè ab hac lege disceditur, [4] & dum dominari magis quàm consulere subditis placet, honor inflat superbiam, & quod provisum est ad concordiam, tendit ad noxam. Quod ut necesse habeamus ita dicere, non de parvo animi dolore procedit. Meipsum enim quodammodo in culpam trahi sentio [c], cùm te à traditis tibi regulis immodicè discessisse [d] cognosco. Qui si tuæ existimationis parum diligens eras, meæ saltem famæ parcere debuisti: ne quæ tuo tantùm facta sunt animo, nostro viderentur gesta judicio. Relegat fraternitas tua paginas nostras, omniáque ad tuos emissa majores Apostolicæ Sedis præsulum scripta percurrat, & vel à me, vel à præcessoribus meis inveniat ordinatum, quod à te cognovimus esse præsumtum.

Venit namque ad nos cum Episcopis provinciæ suæ frater noster ATTICUS, veteris Epiri Metropolitanus [5] Antistes, & de indignissima adstrictione [6], quam pertulit, lacrymabili actione conquestus est coram adstantibus Diaconibus tuis, qui querelis flebilibus [e] nihil contra referendo, ea quæ nobis ingerebantur, fide non carere monstrabant. Legebatur quoque in literis tuis, quas iidem Diaconi tui detulerunt, quod frater ATTICUS Thessalonicam venisset, quodque consensum suum etiam scripturæ professione signasset, ut de illo non aliud à nobis posset intelligi, quàm proprii arbitrii & spontaneæ devotionis fuisse, quod venerat, quodque chartulam de obedientiæ sponsione conscripserat, in cujus tamen chartulæ mentione signum prodebatur injuriæ. Non enim necessarium fuerat ut obligaretur scripto, qui obedientiam suam ipso jam voluntarii adventus probabat officio. Unde deplorationibus supradicti, hæc verba epistolæ tuæ testimonium præbuerunt, & per hoc, quod non est tacitum, nudatum est illud, quod silentio fuerat adopertum, adiram [f] scilicet Illyrici Præfecturam, & sublimissimam inter mundanos apices Potestatem in exhibitionem [7] insontis Antistitis inciratam: ut missa executione terribili, quæ omnia sibi officia publica ad effectum præceptionis adjungeret, à sacris Ecclesiæ adytis, nullo vel falso insimulatus crimine, extraheretur sacerdos, cui non ob molestiam ægritudinis, non ob sævitiam hyemis darentur induciæ; sed iter asperum & periculis plenum per invias nives [a] agere cogeretur. Quod tanti laboris, tantique discriminis fuit, ut ex his, qui Episcopum comitati sunt, quidam defecisse dicantur.

Multum stupeo, frater charissime, sed & plurimum doleo, quod in eum, de quo nihil amplius indicaveras, quàm quod evocatus adesse differret, & excusationem infirmitatis obtenderet, tam atrociter, & tam vehementer potueris commoveri: præsertim cùm etiam si tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerit, quid ad tua consulta rescriberem. Sed, ut video, bene de moribus meis existimasti, & quam civilia [8] pro conservanda sacerdotali concordia responsurus essem, verissimè prævidisti: & ideo motus tuos exequi sine dissimulatione [b] properasti, ne cùm moderationis nostræ aliud disponentia scripta sumsisses, faciendi id, quod factum est, licentiam non haberes. An forte aliquod tibi facinus innotuerat, & Nicopolitanum [c] Episcopum novi apud se [d] criminis pondus urgebat? At hoc quidem alienum ab illo esse, etiam tu nihil ei objiciendo confirmas. Sed etiam si quid grave intolerandúmque committeret [e], nostra erat expectanda censura: ut nihil priùs ipse decerneres, quàm quid nobis placeret agnosceres. Vices enim nostras ita tuæ credidimus charitati, ut in partem sis vocatus solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Unde sicut multum nos ea, quæ à te piè sunt curata lætificant, ita nimium ea quæ perperam sunt gesta, contristant. Et necesse est, post multarum experimenta caussarum solicitiùs prospici, & diligentiùs præcaveri: quatenus per spiritum charitatis & pacis omnis materia scandalorum de Ecclesiis Domini, quas tibi commendavimus, auferatur: præeminente quidem in illis provinciis Episcopatus tui fastigio, sed amputato totius usurpationis excessu.

CAP. II.

De jure Metropolitarum sub Vicario Thessalonic. degentium conservando.

IGitur secundum sanctorum Patrum canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ consecratos, Metropolitanos singularum provinciarum Episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuæ cura prætenditur, jus traditæ sibi antiquitùs dignitatis intemeratum habere decernimus: ita ut à regulis præstitutis, nullâ aut negligentiâ, aut præsumtione discedant.

Marginal notes (left): 1. Tim. 5. 1. — Dist 45. Licet nonnunquam. Correptionis moderatio erga Episcopos. — Philip. 2. 21. — 4. V. Not. — c al. in culpa sentio. d al. deviasse. Quantopere Leo refugit dominationis suspicioné. — Atticus Nicopolitanus Episc. Romam confugit. 5. V. Not. 6. Ita MSS. al. afflictione. V. Not. e al. querulis fletibus. Ms. Corb. — Metropolitæ minores majoribus obediunt. — f al. adhibitam. — 7 V. Not. Vis Episcopo illata.

Marginal notes (right): Epist. XII. — a al. cautes. — 3. quæst. 6. Multum stupeo, c. 8. — 8. V. Not. Civilia respondere. — b ita Dion. ex. MSS. Corb. & tres Tonal. dilatione. vulg. ed. — c al. Metropolitanum, id, qui sup. — d al. apud te.. argebat. — 3 quæst. 6. Multum. c. 8. — e al. gessisset. — Thess. Episc. in partem solicitudinis vocatus. — 25 qu. 2. igitur. c. 5. Niczni canon. quam reverenter habendi. Nicen. can. 4. in Cod. antiq. Rom. Eccl. 7.

EPIST. XII.

CAP. III.

Quinam à Sacerdotio sint arcendi?

Irregularitas ad Sacerdotium.

IN civitatibus, quarum rectores obierint, de substituendis Episcopis hæc forma servetur: ut is, qui ordinandus est, etiam si bonæ vitæ testimonium habeat, [a] non laicus, non neophytus, nec secundæ conjugis sit maritus, aut qui unam quidem habeat, vel habuerit, [9] sed quam sibi viduam copularit. Sacerdotum enim tam excellens est electio, ut hæc, quæ in aliis Ecclesiæ membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita.

a Al. testimonio fulciatur.

9. V. Nor. Dist. 32. Omnium sacerdotum. c. 1. Tremenda Sacerdotũ sanctitas.

CAP. IV.

De Subdiaconorum continentia.

NAm cùm extra Clericorum [10] ordinem constitutis, nuptiarum societati, & procreationi filiorum studere sit liberum arbitrium: ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec Subdiaconis [11] quidem connubium carnale conceditur: *ut & qui habent, sint tanquam non habentes*, & qui non habent, permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus à capite est, dignum est custodiri; quantò magis in primo, aut secundo, vel tertio servandum est, ne aut Levitico [b], aut Presbyterali honore, aut Episcopali excellentia quisquam idoneus æstimetur, qui se à voluptate uxoria necdum frænasse detegitur.

10. V. Nor.

11. V Nor. 1 Cor. 7. 29.

Sacerdotii gradus quatuor.

b Ed. add. ministerio, delent. omn. MSS. Codd.

CAP. V.

De Cleri plebisque postulatione & consensu in Episcoporum electione.

CUm ergo de summi Sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur quem Cleri plebisque consensus concorditer postularit: [13] ita ut si in aliam fortè personam partium se vota diviserint, Metropolitani judicio is alteri præferatur, qui majoribus & studiis juvatur & meritis: tantum ut nullus invitis & non petentibus ordinetur; ne civitas [d] Episcopum non optatum, aut contemnat, aut oderit; & fiat minus religiosa, quàm convenit, qui non licuerit habere quem voluit.

In decret. Ivo l. 3. Dist. 63. si fortè. c. 36.

13. V. Nor.

Nullus invitis detur Episcopus.

b ita MSS. Codd. al. ne plebs invita.

CAP. VI.

De consecrando Episcopo ad Thessalonicensem referendum esse intra Vicariatum ejus.

DE persona autem consecrandi Episcopi, & de Cleri plebisque consensu Metropolitanus Episcopus ad fraternitatem tuam referat; quodque in provincia bene placuit, scire te faciat: ut ordinationem ritè celebrandam tua quoque firmet autoritas. Quæ rectis dispositionibus nihil moræ aut difficultatis debebit adferre, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum.

Dist. 65. De persona autem. c. 4.

Diu non differenda electio Episcopi.

Metropolitano verò defuncto, cùm in locum ejus alius fuerit subrogandus, provinciales Episcopi ad civitatem Metropolim convenire debebunt: ut omnium Clericorum atque omnium civium voluntate discussa, de Presbyteris ejusdem Ecclesiæ, vel de Diaconis [14] optimus eligatur, de cujus nomine ad tuam notitiam provinciales referant Sacerdotes, impleturi vota poscentium, cùm quod ipsis placuit, tibi quoque placuisse cognoverint. Sicut enim justas electiones nullis dilationibus volumus fatigari; ita nihil permittimus te ignorante præsumi.

Dist. 63. Metropolitano. c. 19. Et dist. 77. in princip. dist.

14. V. Nor.

CAP. VII.

De Conciliis provincialibus frequentandis.

DE Conciliis autem Episcopalibus non aliud indicimus, quàm sancti Patres salubriter ordinarunt: ut scilicet bini conventus per annos singulos habeantur [15], in quibus de omnibus querelis, quæ inter diversos Ecclesiæ ordines nasci adsolent judicetur. Ac si fortè inter ipsos, qui præsunt, de majoribus (quod absit) peccatis caussa nascitur, quæ provinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate Metropolitanus curabit instruere, ut si coram positis partibus, nec tuo fuerit res sopita judicio, ad nostram cognitionem, quicquid illud est, transferatur.

Dist. 18. De Conciliis. c. 1. Et in decr. Ivo. l. 4.

15. V. Nor.

Varii judiciorum gradus.

CAP. VIII.

De translationibus Episcoporum amputandis.

SI quis Episcopus, civitatis suæ mediocritate despecta, administrationem loci celebrioris ambierit [16], & ad majorem se plebem quacunque ratione [a] transtulerit: à cathedra quidem pelletur aliena, sed carebit & propriâ: ut nec illis præsideat, quos per avaritiam concupivit, nec illis, quos per superbiam sprevit. Suis igitur terminis quisque contentus sit, nec supra mensuram juris sui affectet augeri.

7. qu. 1. si quis Episcopus c. 31.

16. V. Nor.

a Ita MSS. omn. al. occasione

Qui Cathedram ambit alienam, careat & propria.

CAP. IX.

De Clericis transfugis.

ALienum Clericum, invito Episcopo ipsius, nemo suscipiat, nemo solicitet: [17] nisi fortè ex placito charitatis id inter dantem accipientémque convenerit. Nam gravis injuriæ reus est, qui de fratris Ecclesia id quod est utilius aut preciosius audet vel allicere [b], vel tenere. Itaque si intra provinciam res agitur, transfugam clericum ad suam Ecclesiam Metropolitanus redire compellet: Si autem longiùs recessit, tui præcepti autoritate revocabitur: ut nec cupiditati, nec ambitioni occasio relinquatur.

19. qu. 2. Alienum clericum. c. 1.

17. V Nor.

b Ita ed. Nicolini, Merlini, Romana & posteriores omnes, & Codd. MSS. tres: alii quatuor cū Dion. Cresc. Sicardi, Canis. ed. habent abjicere & hoc mali.

EPIST. XIII.

CAP. X.

De Episcoporum à Metropolita evocatione.

Non facilè à Sede sua avellendus Episcopus.

IN evocandis autem ad te Episcopis moderatissimum esse te volumus: ne per majoris diligentiæ speciem, fraternis videaris gloriari injuriis. Unde si caussa aliqua major extiterit, ob quam rationabile ac [a] necessarium sit, fraternum advocare conventum: binos de singulis provinciis Episcopos, quos Metropolitani crediderint esse mittendos, ad fraternitatem tuam venire sufficiat: ita ut præstituto tempore non ultra quindecim dies qui convenerint, retardentur.

a Add. ex MSS. rationabile.

CAP. XI.

Dissentientibus à Thessalonicensi cæteris Episcopis, Romanum esse consulendum.

SI autem in eo, quod cum fratribus tractandum definiendúmve credideris, diversa eorum fuerit à tua voluntate sententia, ad nos omnia sub gestorum testificatione referentur, ut remotis ambiguitatibus, quod Deo placeat, decernatur. Ad hunc enim finem, omnem affectum nostrum curamque dirigimus, ut quod ad unitatem concordiæ, & quod ad custodiam pertinet disciplinæ, nulla dissensione violetur, nullâ desidiâ negligatur. Et te igitur, frater dilectissime, & eos fratres nostros, qui de tuis offenduntur excessibus, cùm tamen non similis sit omnibus materia querelarum, hortor & moneo, ut quæ piè sunt ordinata, salubritérque disposita, nulla concertatione turbentur. Nemo quod suum est, quærat, sed quod alterius, sicut Apostolus ait: *Unusquisque vestrûm proximo suo placeat in bonum* [b] *ad ædificationem.* Nec enim poterit unitatis nostræ firma esse compago, nisi nos ad inseparabilem soliditatem vinculum charitatis adstrinxerit: quia *sicut in uno corpore multa membra habemus; omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra.* Connexio totius corporis unam sanitatem, unam pulchritudinem facit: & hæc connexio totius quidem corporis unanimitatem requirit, sed præcipuè exigit concordiam sacerdotum. Quibus etsi dignitas sit communis, non est tamen ordo generalis [18]: quoniam & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis, & cùm omnium par esset electio, uni tamen datum est, ut cæteris præemineret. De qua forma Episcoporum quoque est orta distinctio, & magna ordinatione provisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent: sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia: & rursus quidam in majoribus urbibus constituti, solicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad unam Petri Sedem universalis Ecclesiæ cura conflueret, & nihil usquam à suo capite dissideret. Qui ergo scit se quibusdam esse præpositum, non molestè ferat, aliquem sibi esse prælatum: sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat: & sicut non vult gravis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alii importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis & mitis magistri, dicentis: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Quod quomodo experiemur, nisi & illud in observantiam veniat, quod idem Dominus ait: *Qui major est vestrûm, erit minister vester: Qui autem se exaltaverit, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.*

Unitas concordiæ & custodia disciplinæ unicè curandæ.

Philip. 2. 4. & 21. Rom. 15. 2.

b al. in bono.

Rom. 12. 5.

1. Cor. 12. 12.

Inter omnes Episcopos dignitas est communis. 18. V. Not.

Primæ sententiæ prærogativa.

1. quæst. 6. Qui scit se. c. 14.

Matth. 11. 4.

Marc. 11. 29.

Matth. 20. 26. Marc. 10. 43. Luc 22. 26. Luc. 14. 11.

ANNUS CHRISTI 446.	LEONIS PAPÆ 6.	THEODOSII 39. VALENTINIANI 21. IMPP.	AETIO III. ET SYMMACHO COSS.

EPISTOLA XIII. [a]

a N. Ex Collectione Romana Lucæ Holstenii. Quæ autem antea 13 erat, nunc 17. 6. Januarii.

AD EPISCOPOS METROPOLITANOS per Achaiam Provinciam constitutos.

SYNOPSIS.

I. *Gratulatur Achaiæ Metropolitanis consentientibus autoritati datæ Anastasio, in majoribus præsertim caussis.*

II. *Ut vocati ad concilium ab Anastasio venire non renuant, hortatur.*

III. *Ut nemo sine consensu plebis ordinetur Episcopus.*

IV. *Ut nullus Episcopus alterius inviti clericum sibi vindicet.*

Dilectissimis fratribus SENECIONI, CAROSO, THEODULO, LUCÆ, ANTIOCHO & VIGILANTIO Metropolitanis per Achaiam Provinciam constitutis, LEO.

CAP. I.

GRato animo epistolas nostras à vestra dilectione susceptas, recurrentis paginæ sermo testatus est, quas nos pro Ecclesiarum statu & pace soliciti, ne quid novella præsumtio erroris afferret, noscimur direxisse: volentes à Sacerdotibus Domini custodiri, quæ sedis Apostolicæ autoritas crebra constituit; scilicet ut per Illyricum Ecclesiæ constitutæ ad curam fratris & Coëpiscopi nostri ANASTASII Thessalonicensis urbis antistitis pertinerent. Ut si quæ majores inter Episcopos

Majores caussæ per Illyricum Episcopo Thess. commissæ.

pos caussæ [1] sunt, quæ in provinciis suis nequeant terminari ad ejus notitiam referantur, & eodem arbitro sub divini timore judicii componantur. Servetur hic ordo Sacerdotali concordiæ profuturus, ut Ecclesiæ Domini concordi, quemadmodum cupimus, consilio construantur, & nullum, insidiante diabolo, aditum possit præbere dissensio, per quam valeat dissipare, quæ nos magno studio habitâ cupimus moderatione connectere.

EPIST. XIV. 1. V. Nor.

CAP. II. Invitati fratres in caussis maximis [a], & quæ intra provincias suas finire nequeant terminandis, si nulla gravi necessitate retinentur, fraterno se studio pro Ecclesiæ utilitate non denegent: maximè cùm moderatio nostra providerit [a], ut non frequens, neque pro levibus caussis conveniendi necessitas indicatur; & binos ternosve Episcopos de singulis provinciis adesse sufficiat, ut leve fiat paucis, quod multis esset onerosum; atque ita efficiatur studio caritatis, ut Sacerdotalis tractatus ea, quæ ad disciplinam possunt Ecclesiasticam pertinere, sancto sibi Spiritu revelante, constituat. Id enim nos, volentes quorumdam inobedientiam justâ coerctione corigere, vestra noverit dilectio definisse: ut quisquis superbo animo, cum nulla corporis vel caussæ fuerit necessitate detentus, fraternum sæpiùs voluerit vitare conventum, se sciat esse judicandum.

2. V. Nor. — a Ep. 12. c. 10. Synodi cõgregandæ modus & conditiones. — S. Spiritus etiam provincialibus Synodis revelat. Non licet abesse à Synodo.

CAP. III. Et quia memorati fratris nostri solicitâ relatione cognovimus Achaiæ provinciæ Metropolitanum illicitas & Constitutis Patrum nostrisque autoritatibus interdictas ordinationes sæpe celebrasse, illudque suis ausibus addidisse, ut Thespiensibus invitis & repugnantibus incognitum & ante non visum Episcopum consecraret; illi prorsus Metropolitano hoc licere non permittimus, ut suo rantùm arbitrio, sine cleri & plebis assensu quemquam ordinet Sacerdotem; sed eum Ecclesiæ Dei præficiat, quem totius civitatis consensus elegerit. Ut itaque nos desides non sumus in monendo, quæ custodiri debeant, quæque vitari, ita in exequendis illis atque servandis neminem esse patimur negligentem: cùm custodientem talis laus dignissima comitetur, & fructus, ut speramus, à Domino uberior obsequatur: devium verò & Apostolicæ constitutionis oblitum, obnoxium habitura sit & Ecclesiastica & divina censura.

Consensus cleri & plebis in ordinationibus. — EPIST. XIV.

CAP. IV. Illud quoque pari observantia ad sacerdotalis concordiæ vinculum ab omnibus volumus custodiri, ut nullus Episcopus alterius Episcopi Clericum sibi audeat vindicare, sine illius ad quem pertinet cessione, quam tamen evidentia scripta contineant: quoniam hoc & Canonum definivit autoritas [3], & ipsa servandæ unitatis ratio docet: ne omnis ordo Ecclesiasticus per hanc licentiam efficiatur instabilis. Altiùs itaque, Fratres carissimi, quæ à nobis piæ mentis affectu decerni perspicitis, in pectora vestra descendant: ut nos qui solicirè cupimus *servare unitatem spiritus in vinculo pacis*, præceptionis nostræ fructum percipiamus, & vestræ dilectionis operibus gratulemur. Volumus enim tam vestrum esse, quàm nostrum est, ut per charitatis gratiam constituatur, quod nulla insidiantis diaboli arte violetur. Pleniùs verò observare debent, quæ caveri ad ipsum fratrem & Coëpiscopum nostrum ANASTASIUM scripsimus, eâque in vestram notitiam literis ipsius volumus pervenire: à quibus fraternitatem vestram nolumus deviare; ut charitatem Dominicam custoditâ Patrum sanctione servemus. Data octavo Idus Januarias, AETIO III. & SYMMACHO viris clarissimis Consulibus.

Alterius clericus ab altero non retinendus. — Literæ dimissoriæ. 3. V. Nor.

ANNUS CHRISTI 447.	LEONIS PAPÆ 7.	THEODOSII 40. VALENTINIANI 23. IMPP.	ALIPIO ET ARDABURE COSS.

EPISTOLA XIV. a

AD JANUARIUM [1] EPISCOPUM Aquileiensem.

1. Al. III. Quæ autem antea 14. erat, nunc 18. — 1. Al. Julianum — V. Nor. 29. Julii, vel 10. Decemb.

SYNOPSIS.

Quod omnis cujuslibet ordinis Clericus, qui Catholicam deserens, hæreticæ communioni se miscuerit, si ad Ecclesiam reversus fuerit, in eo gradu, in quo erat, sine promotione remaneat.

LEO Episcopus urbis Romæ, JANUARIO Aquileiensi Episcopo.

1. LEctis fraternitatis tuæ literis, vigorem fidei tuæ, quem olim noveramus, agnovimus, congratulantes tibi, quod ad custodiam gregis Christi, pastoralem curam vigilanter exsequeris; ne lupi, qui sub specie ovium subintrarunt, bestiali sævitia simplices quosque dilacerent: & non solùm ipsi nulla correctione proficiant, sed etiam ea, quæ sunt sana, corrumpant. Quod ne vipera possit obtinere fallacia, dilectionem tuam duximus commonendam: insinuantes ad animæ periculum pertinere, si quisquam de his, qui à nobis in hæreticorum atque schismaticorum sectam delapsus, & se utcunque hæreticæ communionis contagione macularit, resipiscens, in Communione Catholica sine professione legitimæ satisfactionis habeatur. Saluberrimum enim & spiritalis medicinæ utilitate plenissimum est, ut

1. quæst. 1. Si quis hæretica. c. 42. 1. quæst. 7. Saluberrimum. c. 21. 1. quæst. 1. Omnis cujuslibet. c. 112. In decr. Ivonis l. 3.

Epist. XIV.

sive Presbyteri, sive Diaconi, vel subdiaconi b aut cujuslibet ordinis Clerici, qui se correctos videri volunt, atque ad Catholicam fidem, quam jam pridem amiserant, rursum reverti ambiunt, priùs errores suos, & ipsos autores errorum damnari à se sine ambiguitate fateantur: ut sensibus pravis etiam peremtis, nulla sperandi a supersit occasio, nec ullum membrum talium possit societate violari, cùm per omnia illis professio propria cœperit obviare. Circa quos etiam illam canonum constitutionem præcipimus custodiri, ut in magno habeant beneficio, si ademta sibi omni spe promotionis, in quo inveniuntur ordine stabilitate perpetua maneant: si tamen iterata tinctione non fuerint maculati. 2 Non levem apud Dominum noxam incurrit, qui de talibus ad sacros promovendos ordines judicarit. Quod si cum grandi examinatione promotio conceditur inculpatis, multo magis non debet licere suspectis. Proinde dilectio tua, cujus devotione gaudemus, jungat curam suam dispositionibus nostris, & det operam, ut circumspectè atque velociter impleantur, quæ ad totius Ecclesiæ incolumitatem, & laudabiliter suggesta b sunt, & salubriter ordinata. 3 Non autem dubitet dilectio tua, nos si, quod non arbitramur, neglecta fuerint, quæ pro custodia canonum, & pro fidei integritate decernimus, vehementiùs commovendos: quia INFERIORUM ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quàm ad desides negligentésque rectores: qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam. 4 Data III. Kalend. Januarii, ALIPIO c & ARDABURE viris clarissimis Consulibus.

b addita vox Subdiaconi ex Dion. Cresc. & Nicolini edit. & sex. MSS. Codd.

a Ita omn. & MSS. & excusi Codd. suspicor tamen legendum spirandi.

Hæretici Clerici qua conditione recipiendi.

2. V. Not.

b ita MSS. & alii excusi. al. digesta.

3. V. Not.

Dist 86 Inferiorum culpa. c. 1. Quam trimenda Pastoribus negligentia.

4. Al. III. Kal Julii. V Not.

c Al. Calipio aut Callepio.

EPISTOLA XV. 1

1. Aliàs XCIII. V Not. Quæ autem antea 15 erat, nunc 19. 21. Julii.

AD TURRIBIUM ASTURICENCEM Episcopum.

De Priscillianistarum erroribus.

SYNOPSIS.

I. *Contra Priscillianistas, qui sanctam Trinitatem, non personis, sed tantùm nominibus distinguunt.*

II. *Adversus id, quod Dei filium posteriorem credunt, quàm patrem.*

III. *Adversus id, quod dicunt, ideò unigenitum dici Christum, quia solus de virgine natus.*

IV. *De Natali Domini, quod in eo Priscillianistæ jejunia celebrent.*

V. *Adversus id, quod aiunt animam hominis ex divina esse substantia.*

VI. *Contra id, quod aiunt, diabolum ex se, vel ex chao esse, & propriam non habere naturam.*

VII. *Contra illud, quod nuptias & procreationes filiorum adstruant esse peccatum.*

Epist. XV.

VIII. *Contra id, quod corpora humana diaboli dicunt esse figmenta, & à dæmonibus in utero formari.*

IX. *Contra id, quod filios repromissionis ex Spiritu sancto dicunt esse conceptos.*

X. *Contra id, quod animas in cœlestibus peccare dicunt, & secundùm qualitatem peccati in hoc mundo accipere sortem, vel bonam, vel malam.*

XI. *Contra id, quod fatalibus stellis dicunt animas hominum obligatas.*

XII. *Contra id, quod sub aliis potestatibus partes animæ, sub aliis corporis membra describunt.*

XIII. *Contra id, quod scripturarum scientiam subvertunt.*

XIV. *Contra id, quod duodecim signa, quæ mathematici observant, per corpus omne distinguunt.*

XV. *De Apocryphis eorundem Priscillianorum.*

XVI. *De libro Dictinii.* a

a al. Dictinii.

LEO Episcopus TURRIBIO Episcopo salutem.

QUam laudabiliter pro Catholicæ fidei veritate movearis, & quàm solicitè Dominico gregi devotionem officii pastoralis impendas, tradita nobis per diaconem tuum b fraternitatis tuæ scripta demonstrant, quibus notitiæ nostræ insinuare curasti, qualis in regionibus vestris de antiquæ pestilentiæ reliquiis errorum morbus exarserit. Nam & epistolæ sermo, & commonitorii series, & libelli tui 2 textus eloquitur c Priscillianistarum 3 fœtidissimam d apud vos recaluisse sentinam. e Nihil est enim sordium in quorumcunque sensibus impiorum, quod in hoc dogma non confluxerit: quoniam de omni terrenarum opinionum luto, multiplicem sibi fæculentiam miscuerunt f: ut soli totum biberent, quicquid alii ex parte gustassent. Denique si universæ hæreses, quæ ante Priscilliani tempus exortæ sunt, diligentiùs retractentur, nullus penè invenitur error, de quo non traxerit impietas ista contagium: quæ non contenta eorum recipere falsitates, qui ab Evangelio Christi sub Christi nomine deviarunt, tenebris se etiam paganitatis immersit, ut per magicarum artium prophana secreta, & mathematicorum vana mendacia, religionis fidem, morúmque rationem in potestate dæmonum, & in affectu g syderum collocarent. Quod si & credi liceat & doceri, nec virtutibus præmium, nec vitiis pœna debebitur, omniaque non solùm humanarum legum, sed etiam divinarum constitutionum decreta solventur: quia neque de bonis, neque de malis actibus ullum poterit esse judicium, si in utramque partem fatalis necessitas motum mentis impellit, & quicquid ab hominibus agitur, non est hominum, sed astrorum. Ad hanc insa-

b Pervinctum nominat Idatius in Chronico.

2. V Not. c al. demonstrat.

3. V. Not. d al. fœdissimam

e al. sententiam. Priscillianistarum secta

f al. fæcem commiscuerunt.

g Ita Grim. & Thu. 1. MS. al. effectu.

Fatalis necessitas à Priscill inducta.

EPIST. XV.

niam pertinet prodigiosa illa totius humani corporis per duodecim cœli signa distinctio, ut diversis partibus diversæ præsideant potestates: & creatura, quam Deus ad imaginem suam fecit, in tanta sit obligatione syderum, in quanta est connexione membrorum. Meritò patres nostri, sub quorum temporibus hæresis hæc nefanda prorupit, per totum mundum instanter egêre, ut impius furor ab universa Ecclesia pelleretur: quando etiam mundi principes [4] ita hanc sacrilegam amentiam detestati sunt, ut autorem ejus cum plerisque discipulis legum publicarum ense prosternerent. Videbant enim omnem curam honestatis auferri, omnem conjugiorum copulam solvi, simulque divinum jus humanúmque subverti, si hujusmodi hominibus usquam vivere cum tali professione licuisset. Profuit diu ista districtio Ecclesiasticæ lenitati, quæ etsi sacerdotali contenta judicio, cruentas refugit ultiones, severis tamen Christianorum principum constitutionibus adjuvatur, dum ad spiritale nonnunquam recurrunt remedium, qui timent corporale supplicium. Ex quo autem multas provincias hostilis occupavit irruptio, executionem legum tempestates interclusêre [a] bellorum. Ex quo inter Sacerdotes Dei difficiles commeatus, & rari cœperunt esse conventus, invenit ob publicam perturbationem secreta perfidia libertatem, & ad multarum mentium subversionem his malis est incitata, quibus debuit esse correcta. Quæ verò illic aut quanta pars plebium à contagione pestis hujus aliena est, ubi, sicut dilectio tua indicat, lethali morbo etiam quorundam Sacerdotum corda corrupta sunt; & per quos opprimenda falsitas, & defendenda veritas credebatur, per ipsos doctrinæ Priscillianæ Evangelium subditur Christi: ut ad profanos sensus pietate sanctorum voluminum depravata, sub nominibus Prophetarum & Apostolorum non hoc prædicetur, quod Spiritus sanctus docuit, sed quod diaboli minister inseruit. Quia ergo dilectio tua fideli, quantùm potuit, diligentia damnatas olim opiniones sedecim [5] Capitulis comprehendit; nos quoque strictim omnia retractamus: ne aliquid harum blasphemiarum aut tolerabile videatur, aut dubium.

[4] V. Not. Hæresiarchæ cum discipulis ense principum prostrati.

[a] al. interdixere.

Sacerdotes Priscillianistarum errore implicati.

[5] V. Not.

CAP. I.

Quam impiè de Trinitate personarum in Deo sentiant Priscillianistæ.

PRimo itaque capitulo demonstratur, quàm impiè sentiant de Trinitate divina, qui & Patris, & Filii, & Spiritus sancti unam atque eandem asserunt esse personam, tanquam idem Deus nunc Pater, nunc Filius nunc Spiritus sanctus nominetur: nec alius sit qui genuit, alius qui genitus est, alius qui de utroque processit [a]: sed singularis unitas in tribus quidem vocabulis, sed non tribus sit accipienda personis. Quod blasphemiæ genus de Sabellii opinione sumserunt: cujus discipuli etiam Patri-passiani meritò nuncupantur: quia si ipse est filius, qui & pater, crux filii, patris est passio; & quicquid in forma servi filius patri obediendo sustinuit, totum in se pater ipse suscepit. Quod Catholicæ fidei sine ambiguitate contrarium est, quæ Trinitatem unitatis [b] sic ὁμοούσιον confitetur, ut Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum sine confusione indivisos, sine tempore sempiternos, sine differentia credat æquales: quia unitatem in Trinitate non eadem persona, sed eadem implet essentia.

[a] ... l. ... ber. 70. c. Bra... cap. 1.

Priscillianistæ Sabelliani dogmatis & Patripassianorũ æmuli.

[b] Ita MS. Grim. cum excusis. MSS. 9 leg. Deitatis. Barb. 1. Trinitatis unitatem.

CAP. II.

De virtutibus quas ex Deo procedere fingant.

IN secundo capitulo ostenditur ineptum vanúmque commentum, de processionibus quarumdam virtutum ex Deo, quas habere cœperit, & quas essentiâ sui [c] ipse præcesserit. In quo Arrianorum suffragantur errori, dicentium: quod Pater Filio prior sit, quia fuerit aliquando sine filio; & tunc pater esse cœperit, quando filium genuerit. Sed sicut illos Catholica Ecclesia detestatur: ita & istos, qui putant unquam Deo id, quod ejusdem est essentiæ, defuisse. Quem sicut mutabilem, ita & proficientem dicere nefas est. Quàm enim mutatur, quod minuitur, tam mutatur etiam, quod augetur.

Concil. Brac. 1. c. 2.

[c] Ita MSS. omnes al. suâ.

Priscillianistæ errore Arrianorum infecti.

CAP. III.

Cur unigenitus dicatur apud eos Filius Dei.

TErtii verò capituli sermo designat, quod iidem impii asserant, ideò unigenitum dici filium Dei, quia solus sit natus ex virgine. Quod utique non auderent dicere, nisi Pauli Samosateni & Photini virus hausissent: qui dixerunt, Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, antequam nasceretur ex virgine Maria, non fuisse. Si autem isti aliud de suo sensu intelligi volunt, neque principium de matre dant Christo; asserant necesse est, non unum esse filium Dei, sed alios quoque ex summo patre genitos, quorum hic unus sit natus ex fœmina, & ob hoc appelletur unigenitus: quia hanc nascendi conditionem alius filiorum Dei nemo susceperit. Quoquo versum igitur se contulerint, in magnæ tendunt impietatis abruptum, si Christum Dominum, vel ex matre volunt habere principium, vel Patris Dei unigenitum diffitentur: cùm & de matre is natus sit, qui erat Deus Verbum, & de Patre nemo sit genitus præter Verbum.

Brac. 1. c. 3.

Priscill. virus Pauli Samos. & Photini hauserunt.

EPIST. XV.

CAP. IV.

Quod jejunent in Natali Domini & die Dominica.

Brac. 1. cap. 4. Joan. 1. 14. Vide supra serm. 4. in Natali Do. cap 5 & serm. 7 c. 3. 4 5. 6. Item de Epiph. serm. 4. in fine c 4.

QUarto autem capitulo continetur, quod Natalem Christi, quem secundùm susceptionem veri hominis Catholica Ecclesia veneratur, quia *Verbum caro factum est & habitavit in nobis*, non verè isti honorent, sed honorare se simulent, jejunantes eodem die, sicut & die Dominico, qui est dies Resurrectionis Christi. Quod utique ideò faciunt, quia Christum Dominum in vera hominis natura natum esse non credunt, sed per quandam illusionem ostentata videri volunt quæ vera non fuerint; sequentes dogmata Cerdonis atque Marcionis, & cognatis suis Manichæis per omnia consonantes. [a] Qui, sicut in nostro examine detecti atque convicti sunt, Dominicum diem, quem nobis Salvatoris nostri Resurrectio consecravit, exigunt in mœrore jejunii; Solis, ut proditum est, reverentiæ hanc continentiam devoventes: ut per omnia sint à nostræ fidei unitate discordes; & dies qui à nobis in lætitia habetur, ab illis in afflictione ducatur. Unde dignum est, ut inimici crucis & Resurrectionis Christi, talem excipiant sententiam, qualem elegerunt doctrinam.

Cerdonis, Marcionis & Manichæi veneno imbuti. a al. concordantes.

CAP. V.

Quod animam hominis divinæ asserunt esse substantiæ.

Brac. 1. c. 5. Aug. de hæres. hær. 70.

QUinto capitulo refertur, quod animam hominis divinæ asserant esse substantiæ, nec a natura creatoris sui conditionis nostræ distare naturam. Quam impietatem ex philosophorum quorundam & Manichæorum opinione manantem, Catholica fides damnat: sciens nullam tam sublimem, tamque præcipuam esse facturam, cui Deus ipse natura sit. Quod enim de ipso est, id est quod ipse, neque id aliud est, quàm Filius & Spiritus sanctus. Præter hanc autem summæ Trinitatis unam, consubstantialem, & sempiternam, atque incommutabilem deitatem, nihil omnium creaturarum est, quod non in exordio sui ex nihilo creatum sit. Non autem, quicquid inter creaturas eminet, Deus est, nec si quid magnum est atque mirabile, hoc est quod ille, *qui facit mirabilia magna solus.* Nemo hominum veritas, nemo sapientia, nemo justitia est: sed multi participes sunt veritatis & sapientiæ atque justitiæ. Solus autem Deus nullius participationis indigus est: de quo quicquid dignè utcunque sentitur, non qualitas est, sed essentia. Incommutabili enim nihil accedit [b], nihil deperit: quia esse illi, quod est sempiternum, semper est proprium. Unde in se manens innovat omnia, & nihil accepit [a], quod ipse non dederit. Nimium igitur superbi, nimiumque sunt cæci, qui cùm dicant humanam animam divinæ esse substantiæ, non intelligunt nihil se aliud dicere, quàm Deum esse mutabilem, & ipsum perpeti, quicquid potest naturæ ejus inferri.

Ps. 135 4. Dei summa perfectio; hominis indigentia. b al. accidit. a al. accipit.

CAP. VI.

Quod aiunt diabolum numquam fuisse bonum, nec Dei opus esse, sed ex chao & tenebris emersisse.

Aug. ibid. Brac. 1. c. 7.

SExta annotatio indicat eos dicere, quod diabolus numquam fuerit bonus, nec natura ejus opificium Dei sit sed eum ex chao & tenebris emersisse: quia scilicet nullum sui habeat autorem, sed omnis mali [6] ipse sit principium atque substantia: cùm fides vera, quæ est Catholica, omnium creaturarum sive spiritualium, sive corporalium bonam confiteatur substantiam, & mali nullam esse naturam: quia Deus, qui universitatis est conditor, nihil non bonum fecit. Unde & diabolus bonus esset, si in eo, quod factus est, permaneret. Sed quia naturali excellentia malè usus est, *& in veritate non stetit,* non in contrariam transiit substantiam, sed à summo bono, cui debuit adhærere, descivit; sicut ipsi, qui talia asserunt, à veris in falsa proruunt, & naturam in eo arguunt, in quo sponte delinquunt, ac pro sua voluntaria perversitate damnantur. Quod utique in ipsis malum erit, & ipsum malum non erit substantia, sed pœna substantiæ. [b]

6. al. omnibus. V. Not. Omnium creaturarũ substantia bona est: mali nulla natura. Joan. 8. 44. b Tria ult. verba del. Grim. MS.

CAP. VII.

Damnant nuptias & usum matrimonii.

Aug. hær. 70. Brac. 1. c. 11.

SEptimo loco sequitur, quod nuptias damnant, & procreationem nascentium perhorrescunt: in quo, sicut penè in omnibus, cum Manichæorum profanitate concordant: ideò, sicut ipsorum mores probant, conjugalem copulam detestantur; quia non est illic libertas turpitudinis, ubi pudor & matrimonii servatur & sobolis. [c]

c Ita Codd. MSS. 11. al. Et spes sobolis.

CAP. VIII.

Corpora humana aiunt per diabolum formari, & & eorum resurrectionem negant.

Brac. 1. c. 12. Aug. hær. 70.

OCtavum ipsorum est, plasmationem humanorum corporum diaboli esse figmentum, & semina conceptionum operâ dæmonum in mulierum uteris figurari: propter quod resurrectionem carnis non esse credendam, quia concretio [d] corporis non sit congruens animæ dignitati [e] Quæ falsitas sine dubio opus diaboli est, & talia prodigia opinionum figmenta sunt dæmonum, qui non in fœminarum ventribus formant homines, sed in hæreticorum cordibus tales fabricantur errores. Quod immundissimum virus de Manichææ impietatis specialiter fonte procedens, olim fides Catholica deprehendit atque damnavit.

d Ita MSS. 7. & ed. Suæii & Nicolini: al concreatio. e dignitati del. MSS. Grim. & Thu.

CAP. IX.

Filios promissionis per Spiritum sanctum conceptos esse dicunt.

NOna autem annotatio manifestat, quod filios promissionis, ex mulieribus quidem natos, sed ex Spiritu sancto dicant esse conceptos: ne illa soboles, quæ de carnis semine nascitur, ad Dei conditionem pertinere videatur. Quod Catholicæ fidei repugnans atque contrarium est, quæ omnem hominem in corporis animæque substantiam [a] à conditore universitatis formari, atque animari intra materna viscera confitetur: manente quidem illo peccati mortalitatisque contagio, quod in prolem à primo parente transcurrit; sed regenerationis sacramento subveniente, quo ex Spiritu sancto promissionis filii renascuntur, non in utero carnis, sed in virtute baptismatis. Unde & David, qui utique erat promissionis filius, dicit ad Deum: *Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me.* Et ad Jeremiam Dominus ait: *Priùs quàm te formarem in utero, novi te; & in vulva matris tuæ sanctificavi te.*

[a] al. subsistentia.

Originale peccati mortalitatisque contagium.

Psal. 118. 73. Iob. 10. 8. Ierem. 1. 5.

CAP. X.

Affirmant animas in cœlo peccantes, in corpora detrusas pro peccati pœna.

DEcimo autem capitulo referuntur asserere, animas, quæ humanis corporibus inseruntur, fuisse sine corpore [7], & in cœlesti habitatione peccasse, atque ob hoc à sublimibus ad inferiora delapsas, in diversæ qualitatis principes incidisse, & per aërias ac sydereas potestates, alias duriores, alias mitiores, corporibus esse conclusas, sorte diversa & conditione dissimili: ut quicquid in hac vita variè & inæqualiter provenit, ex præcedentibus caussis videatur accidere. Quam impietatis fabulam ex multorum sibi erroribus texuerunt; sed omnes eos Catholica fides à corpore suæ unitatis abscidit, constanter prædicans atque veraciter, quod animæ hominum, priusquam suis inspirarentur corporibus, non fuere, nec ab alio incorporantur nisi ab opifice Deo, qui & ipsarum est creator & corporum. Et quia per primi hominis prævaricationem tota humani generis propago vitiata sit, neminem posse à conditione veteris hominis liberari, nisi per sacramentum baptismatis Christi, in quo nulla est discretio renatorum, dicente Apostolo: *Quicunque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Judæus, neque Græcus; non est servus, neque liber; non est masculus, neque fœmina; omnes enim vos unum estis in* CHRISTO JESU. Quid ergo hîc agunt cursus syderum, quid figmenta fatorum: quid mundanarum rerum mobilis status, & inquieta diversitas? Ecce tot impares gratia Dei facit æquales, qui inter quoslibet vitæ hujus labores, si fideles permanent, miseri esse non possunt, Apostolicum illud in omni tentatione dicentes: *Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Sicut scriptum est, quia propter te morte afficimur tota die, æstimati sumus ut oves occisionis. Sed in his omnibus superamus per eum, qui nos dilexit.* Et ideo ECCLESIA, QUÆ corpus est Christi, nihil de mundi inæqualitatibus metuit, quia nihil de bonis temporalibus [a] concupiscit: Nec timet inani strepitu fatorum gravari, quæ patientiâ tribulationum novit augeri.

Aug. hær. 70. Brach. 1. c. 6.

7. al. in corpore. V. NOT.

Anima simul & creata & corpori infusa.

Renatorū in baptismate nulla discretio.

Gal. 3. 27.

EPIST. XV.

Rom. 8. 35.

Ecclesia nihil de hoc mundo metuit, nihil concupiscit.

[a] al. corporalibus.

CAP. XI.

Fatalem necessitatem hominibus imponunt.

UNdecima ipsorum blasphemia est, qua fatalibus stellis & animas hominum, & corpora opinantur obstringi, per quam amentiam, necesse est, ut omnibus paganorum erroribus implicati, & faventia sibi, ut putant, sidera colere, & adversantia studeant mitigare. Verùm ista sectantibus nullus in Ecclesia Catholica locus est: quoniam qui se talibus persuasionibus dedit, à Christi corpore totus abscessit.

Aug. sup. hær. 70. Brac. 1. Synod. 9.

CAP. XII.

Animas certis potestatibus subjiciunt, aliis corporum membra.

DUodecimum inter hæc illud est, quod sub aliis potestatibus partes animæ, sub aliis corporis membra describunt; & qualitates interiorum præsulum in patriarcharum nominibus statuunt, quibus è diverso signa siderea, quorum virtuti corpora subjiciantur, opponunt. Et in his omnibus inextricabili se errore præpediunt, non audientes dicentem Apostolum: *Videte, ne quis vos decipiat per philosophiam & inanem fallaciam secundùm traditionem hominum, secundùm elementa mundi, & non secundùm Christum: quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, & estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus & potestatis.* Et iterum: *Nemo vos seducat volens in humilitate & religione angelorum, quæ non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ, non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus & conjunctiones subministratum & constructum crescit in augmentum Dei.* Quid ergo opus est in cor admittere, quod lex non docuit, quod prophetia non cecinit, quod Evangelii veritas non prædicavit, quod Apostolica doctrina non tradidit? Sed hæc apta [b] sunt eorum mentibus, de quibus Apostolus dicit: *Erit enim tempus, cùm sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus, & à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.* Nihil itaque nobiscum [a] commune habeant, qui talia audent vel do-

Aug. & Brac. Syn. ibid.

Colos. 2. 8.

Ibid. 18.

[b] Ita MSS. omn. In ed. operta

2. Tim. 4. 3.

[a] al. vobiscum.

EPIST. XV.

cere, vel credere, & quibuslibet modis nituntur astruere, quod substantia carnis ab spe resurrectionis aliena sit, atque ita omne sacramentum Incarnationis Christi resolvunt: quia INDIGNUM fuit integrum hominem suscipi, si indignum erat integrum liberari.

Integer homo susceptus, ut integer liberetur.

CAP. XIII.

Qualem scripturarum scientiam astruant?

Aug. hær. 70. Brac. 1. c. 17.

TErtio decimo loco positum est eosdem dicere, quod omne corpus scripturarum canonicarum sub patriarcharum nominibus accipiendum sit; quia illæ duodecim virtutes, quæ reformationem hominis interioris operantur, in horum vocabulis indicentur, sine qua scientia nullam animam posse assequi, ut in eam substantiam, de qua prodiit, reformetur. Sed hanc impiam vanitatem despectui habet Christiana sapientia, quæ novit veræ Deitatis inviolabilem & inconvertibilem esse naturam: animam autem, sive in corpore viventem, sive à corpore separatam, multis passionibus subjacere. Quæ utique si de divina esset essentia [b], nihil adversi posset incidere. Et ideo incomparabiliter [c] aliud creator, & aliud creatura. Ille enim semper idem est, & nulla varietate mutatur; hæc autem mutabilis est, etiam non mutata, quia ut non mutetur, donatum poterit habere, non proprium.

b al. si divinæ esset essentiæ. c al. ineffabiliter.

CAP. XIV.

Siderum & signorum potestati hominem subjiciunt.

SUb quarto decimo verò capitulo, de statu corporis sentire dicuntur, quod sub potestate siderum atque signorum pro terrena qualitate teneatur, & ideò multa in sanctis libris, quæ ad exteriorem hominem pertineant, reperiri, ut in ipsis scripturis inter divinam terrenámque naturam quædam sibi repugnet adversitas; & aliud sit, quod sibi vindicent animæ præsules, aliud quod corporis conditores. Quæ fabulæ ideò disseruntur, ut & anima divinæ affirmetur esse substantiæ, & caro credatur malæ esse naturæ: quoniam & ipsum mundum cum elementis suis non opus Dei boni, sed conditionem mali profitentur autoris: atque ut hæc mendaciorum suorum sacrilegia bonis titulis colorarent, omnia penè divina eloquia sensuum nefandorum immissione violarunt.

Brac. 1. c. 8. & 4. Aug. hær. 70.

CAP. XV.

Scripturas veras adulterant; falsas inducunt.

Aug. hær. 70. & Brac. 1. c. 17

DE qua re quintidecimi capituli sermo conqueritur, & præsumtionem diabolicam meritò detestatur: quia & nos istud veracium testium relatione comperimus, & multos corruptissimos eorum codices, qui canonici titularentur, invenimus. Quomodo enim decipere simplices possent, nisi venenata pocula quodam melle prælinirent, ne usquequaque sentirentur insuavia, quæ essent futura mortifera? Curandum ergo est, & sacerdotali diligentia maximè providendum, ut falsati codices, & à sincera veritate discordes, in nullo usu lectionis habeantur. Apocryphæ autem scripturæ, quæ sub nominibus Apostolorum multarum habent seminarium falsitatum, non solùm interdicendæ [a]: sed etiam penitus auferendæ sunt, atque ignibus concremandæ. Quamvis enim sint in illis quædam, quæ videantur speciem habere pietatis, numquam tamen vacua sunt venenis, & per fabularum illecebras hoc latenter operantur, ut mirabilium narratione seductos, laqueis cujuscunque erroris involvant. Unde si quis Episcoporum, vel apocrypha haberi per domos non prohibuerit, vel sub canonicorum nomine eos codices in Ecclesia permiserit legi, qui Priscilliani adulterina sunt emendatione vitiati [b], hæreticum se noverit judicandum: quoniam QUI ALIOS ab errore non revocat, seipsum errare demonstrat.

EPIST. XV.

Apocrypha non solum interdicenda, sed cōburenda. a Grim. & Vict. MSS. intercidendæ. b al. corrupti. Episcopus erroris suspectus est, qui errantem non corrigit.

CAP. XVI.

De Dictinii scriptis.

Aug. & Brac. 1. ibidem

POstremo autem capitulo hoc prodidit justa querimonia, quod Dictinii tractatus [a], quos secundùm Priscilliani dogma conscripsit, à multis cum veneratione legerentur: cùm si aliquid memoriæ Dictinii tribuendum putant, reparationem ejus magis debeant amare, quàm lapsum. Non ergo Dictinium, sed Priscillianum legunt, & illud probant, quod errans docuit, non quod correctus elegit. Sed nemo hoc impunè præsumat, nec inter Catholicos censeatur, quisquis utitur scriptis [c], non ab Ecclesia solùm Catholica, sed etiam à suo autore damnatis. Non sit perversis liberum simulare, quod fingunt, nec sub velamine nominis Christiani, decretorum Imperialium statuta declinent. Ideò enim ad Ecclesiam Catholicam cum tanta cordis diversitate conveniunt, ut & quos possunt, suos faciant, & legum severitatem, dum se nostros mentiuntur, effugiant. Faciunt hoc Priscillianistæ, faciunt Manichæi, quorum cum istis tam fœderata sunt corda, ut solis nominibus discreti, sacrilegiis autem suis inveniantur uniti: quia etsi vetus testamentum, quod isti se suscipere simulant, Manichæi refutant, ad unum tamen finem utrorúmque tendit intentio, cùm quòd isti abdicando impugnant, isti recipiendo corrumpunt.

a. V. Nor. al. Dictinii. Dictinius Episcopus ab hæresi conversus. c al. scripturis. Priscillianistæ à Manichæis non discreti.

In execrabilibus autem mysteriis eorum, quæ quanto immundiora sunt, tanto diligentius occuluntur, unium prorsus nefas est, una est obscœnitas, & similis turpitudo. Quam etsi eloqui erubescimus, solicitissimis tamen inquisitionibus indagatam, & Mani-

EPIST. XV.

chæorum, qui comprehenſi fuerant, confeſſione detectam, ad publicam fecimus pervenire notitiam: ne ullo modo poſſet dubium videri, quod in Judicio noſtro, cui non ſolùm frequentiſſima præſentia Sacerdotum, ſed etiam Illuſtrium virorum dignitas, & pars quædam Senatus ac plebis interfuit, ipſorum qui omne facinus perpetrarant, ore reſeratum eſt; ſicut ea, quæ ad dilectionem veſtram nunc direximus, Geſta demonſtrant. Quod autem de Manichæorum fœdiſſimo ſcelere, hoc etiam de Priſcillianiſtarum inceſtiſſima conſuetudine olim compertum, multúmque vulgatum eſt. Qui enim per omnia ſunt impietate ſenſuum pares, non poſſunt in ſacris ſuis eſſe diſſimiles.

Concilium Rom. contra Manichæos in Hiſpaniam tranſmiſſum.

Decurſis itaque omnibus, quæ libelli ſeries comprehendit, & à quibus commonitorii forma non diſcrepat, ſufficienter, ut opinior, oſtendimus, quid de his, quæ ad nos fraternitas tua retulit, cenſeamus, & quàm non ſit ferendum, ſi tam profanis erroribus etiam quorundam ſacerdotum corda conſentiunt, vel, ut mitius dixerim, non reſiſtunt. QUA CONSCIENTIA honorem ſibi præſtitum [a] vindicant, qui pro animabus ſibi creditis non laborant? Beſtiæ irruunt, & ovium ſepta non claudunt. Fures inſidiantur, & excubias non prætendunt. Morbi crebreſcunt, & remedia nulla proſpiciunt. Cùm autem etiam illud addunt, ut his, qui ſolicitiùs agunt, conſentire detrectent, & impietates olim toto orbe damnatas, ſubſcriptionibus ſuis [b] ſe anathematizare diſſimulent: quid de ſe intelligi volunt, niſi quod non de numero fratrum, ſed de parte ſunt hoſtium.

Quid de Epiſcopis non laborantibus eſtimandum?

a ed. debitum.

b Duo hæc verba ſub ſcription. ſolo ed. MSS Grim. & Thuan. tres.

CAP. XVII.

An caro Chriſti verè requieverit in ſepulchro.

De vera Chriſti ſepultura dubitatum in Hiſpania.

IN eo verò, quod extrema familiaris epiſtolæ tuæ parte poſuiſti, miror cujuſquam Catholici intelligentiam laborare, tanquam incertum ſit, an deſcendente ad inferna Chriſto, caro ejus requieverit in ſepulchro: quæ ſicut verè & mortua eſt & ſepulta, ita verè eſt die tertio ſuſcitata. Hoc enim & ipſe Dominus denunciaverat, dicens ad Judæos: *Solvite templum hoc, & in triduo ſuſcitabo illud.* Ubi Evangeliſta ſubjungit: *Hoc autem dicebat de templo corporis ſui.* Cujus rei veritatem etiam David Propheta prædixerat, loquens ſub perſona Domini Salvatoris, & dicens: *Inſuper & caro mea requieſcet in ſpe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Quibus utique verbis manifeſtum eſt, quod caro Domini & verè ſepulta requievit, & corruptionem non ſubiit: quia celeriter vivificata reditu animæ reſurrexit. Quod non credere ſatis impium eſt, & ad Manichæi Priſcillianíque doctrinam pertinere non dubium eſt: qui ſacrilego ſenſu ita ſe Chriſtum ſimulant confiteri, ut incarnationis & mortis, & reſurrectionis auferant veritatem.

Joan. 2. 19. Ibid. 21.

Pſal. 15. 9.

Habeatur ergo inter vos Epiſcopale Concilium, & ad eum locum, qui omnibus opportunus ſit, vicinarum provinciarum conveniant Sacerdotes: ut ſecundùm hæc, quæ ad tua conſulta reſpondimus, pleniſſimo diſquiratur examine, an ſint aliqui inter Epiſcopos, qui hujus hæreſeos contagio polluantur; à communione ſine dubio ſeparandi, ſi nefandiſſimam ſectam per omnium ſenſuum pravitates damnare noluerint. Nulla enim ratione tolerandum eſt, ut qui prædicandæ fidei ſuſcepit officium, is contra Evangelium Chriſti, contra Apoſtolicam doctrinam, contra univerſalis Eccleſiæ Symbolum audeat diſputare. Quales illic erunt diſcipuli, ubi tales docebunt magiſtri? QUÆ ILLIC religio populi, quæ ſalus plebis, ubi contra humanam ſocietatem pudoris ſanctitas [a] tollitur, conjugiorum fœdus aufertur, propagatio generationis inhibetur, carnis natura damnatur, contra verum autem veri Dei cultum Trinitas deitatis negatur [b], perſonarum proprietas confunditur, anima hominis divina eſſentia prædicatur [c], & eadem ad diaboli arbitrium carne concluditur, Dei filius per id quod ex Virgine ortus, non per id, quod ex Patre natus eſt, unigenitus prædicatur, idémque, nec vera Dei proles, nec verus virginis partus aſſeritur [d]: ut per falſam paſſionem mortémque non veram, mendax etiam reſurrectio reſumtæ de ſepulchro carnis habeatur? Fruſtra autem utuntur Catholico nomine, qui iſtis impietatibus non reſiſtunt. POSSUNT hæc credere, qui poſſunt talia patienter audire. Dedimus itaque literas ad fratres & coëpiſcopos noſtros Tarraconenſes, Carthaginienſes, Luſitanos, atque Gallicos [9], eiſque Concilium ſynodi generalis indiximus. Ad tuæ dilectionis ſolicitudinem pertinebit, ut noſtræ ordinationis autoritas ad prædictarum provinciarum Epiſcopos deferatur. Si autem aliquid, quod abſit, obſtiterit, quo minus poſſit celebrari generale Concilium, Galliciæ ſaltem in unum conveniant ſacerdotes, quibus congregandis [e] fratres noſtri IDACIUS & CEPONIUS imminebunt, conjunctâ cum eis inſtantiâ tuâ, quo citius, vel provinciali conventu remedium tantis vulneribus afferatur. [f] Data XII. kalend. Auguſtas CALIPIO & ARDABURE VV. CC. Coſſ.

Epiſcopos ſuſpectos de fide in Concilio nationali examinari vult S. Leo.

a Ita Codd. MSS. VII. cum ed. Nicolini & Surii. alia cum MSS. Grim. pudoris ſciſſi verecũdia.

b al. damnatur, verus Dei cultus interdicitur. MSS tres & ed. ad marg.

c al. anima hominis divina eſſentia datur MSS. quatuor.

d al. verus filius virginis Primus ad hæreſim gradus eſt, audire patienter hæreticos.

9. Fortè Gallicios vel Gallæcos. V. Not.

e Ita MSS. Codd. al. congregatis.

f Nota Conſul. add. Ex MSS. Corb. Barb. 1. T. ecopith. Chifflet. & tribus Th & ed. Surii &c.

S. TURRIBII ASTURICENSIS Epistola, de non recipiendis in autoritatem Fidei apocryphis scripturis, & de secta Priscillianistarum.

Sanctis ac Beatissimis, & omni veneratione colendis, Idacio & Ceponio *Episcopis*, Turribius.

Cap. I. Molesta semper est, & injucunda peregrinatio, quam afficiunt [a] duri labores, & lacrymabiles necessitatum curæ. Habet tamen aliquid adjumenti [b], cùm adeundo incognita, vel ignorata discendo, quodam profectu mentis augemur; plerumque ea, quæ apud nos optima videbantur, prava esse atque deterrima, redditâ nobis meliorum ratione, noscentes. Quod mihi usu venit, qui diversas provincias adeundo, in omnibus Ecclesiis, quæ in unitatis communione consistunt, condemnatis omnibus errorum sectis, reperi unum atque eumdem Catholicæ Fidei sensum teneri ex purissimo veritatis fonte venientem: qui in nulla divortia multifidis rivulis scissus camporum plana in cœnosas voragines solvat, quæ rectum Fidei iter impediant. Eos verò, quos pravorum dogmatum virus infecerit, aut correctos piæ parentis gremio reformari compellit, aut pertinaciter contumaces, veluti abortivos partus ac non legitimam sobolem ex consortio sanctæ hæreditatis expellit.

a *Al.* efficiunt.
b *al.* instrumenti.
Communio unitatis.

Cap. II. Quapropter mihi post longas annorum metas ad patriam reverso, satis durum videtur, quod ex illis traditionibus, quas olim Catholica damnavit Ecclesia, quasque jamdudum abolitas esse credebam, nihil penitus imminutum esse reperio. Imò etiam pro uniuscujusque studio & voluntate prava dogmata, velut quibusdam hydrinis capitibus pullulare cognosco: cum alii veteri errori blasphemiarum suarum augmenta contulerint, alii integrum eum usquè adhuc retentent; alii verò, quos ex parte aliqua ad respectum sui contemplatio veritatis adduxit, ex illius sensibus retinendo nonnulla, reliquis vinculentur. Quod quidem per mala temporis nostri, Synodorum conventibus decretisque cessantibus, liberiùs crevit: & impiissimè, quod est cunctis deteriùs, ad unum altare diversis Fidei sensibus convenitur.

Cap. III. Hæc ego ut loqui audeam, piæ potiùs erga patriam charitatis, quàm temerariæ præsumtionis esse confiteor. Nam aliàs plenus omnium peccatorum, & magnorum criminum reus, quo ausu hæc ad vos scriberem, memor Dominicæ vocis, quæ dicit: *In alieno oculo festucam vides, in tuo trabem non respicis?* Deinde conscius ejus sententiæ, quæ admonuit dicens: *Peccatori dixit Deus: Quare prædicas justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?* Sed iterùm illud aspicio, quod infra scriptum est; *Furem videbas, & currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas.* Neque enim illa sola sunt furta, quæ alienorum direptione committuntur; vel sola illa adulteria, quæ violatis maritalis thori affectibus perpetramus: sed & subtractis, quæ vera sunt, furtum Catholicæ Fidei perversi dogmatis facit assertio, & adversùs veritatem verbi Dei malarum doctrinarum adulterio, zizaniæ semina jaciuntur. Loquarne ergo, an taceam, nescio, quia utrumque formido. Sed ne fortè Sanctitas vestra, quæ mala, quantæque blasphemiæ apocryphis libris, quos hi nostri vernaculi hæretici ad vicem sanctorum Evangeliorum legunt, continentur, ignoret; maximi facinoris reum me esse credo, si taceam. Itaque hæc non adhortatio autoritatis alicujus est, sed potiùs suggestionis instructio.

Matth. 7. 3.
Ps. 49. 16.
Ibid. 18.

Cap. IV. Primum ergo est, ut illa patefaciam, quæ in plurimorum fide, vel magis perfidia esse cognovi; quæ cùm à multis publico penè magisterio doceantur, si Catholicorum aliquis paulò constantiùs, destructionis causâ, assertioni resistat, continuò inficias eunt, & perfidiam perfidiâ occulunt. Quod ne ultra jam faciant, & apocryphis scripturis, quas Canonicis libris, veluti secretas & arcanas præferunt, & quas maxima veneratione suscipiunt, & ex his quas legunt traditionibus, dictisque autorum suorum, ea quæ in ipsis arguuntur, vera esse docentes: aliqua autem ex his, quæ in istorum doctrina sunt, in illis, quos legere potui, apocryphis codicibus non tenentur. Quare undè prolata sint nescio, nisi fortè ubi scriptum est per cavillationes illas, per quas loqui sanctos Apostolos mentiuntur, aliquid interius indicatur, quod disputandum sit potiùs, quàm legendum, aut forsitan sint libri alii, qui occultiùs secretiúsque serventur, solis, ut ipsi aiunt, perfectis patentes.

Cap. V. Illud autem specialiter in illis actibus, qui *S. Thomæ* dicuntur, præ cæteris notandum atque execrandum est, quod dicit eum non baptizare per aquam, sicut habet Dominica prædicatio, sed per oleum solùm: quod quidem isti nostri non recipiunt, [a] sed Manichæi sequuntur. Quæ hæresis quæ eisdem libris utitur, & eadem dogmata, & his deteriora sectatur, ita execrabilis universis per omnes terras, ad primam professionis suæ confessionem, nec discussa, damnetur oportet, per cujus autores, vel per maximum Principem Manem ac discipulos ejus, libros omnes apocryphos, vel compositos, vel infectos esse, manifestum est: specialiter autem *actus* illos, qui vocantur *S. Andreæ*; vel illos, qui appellantur *S. Joannis*, quos sacrilego Leucius ore conscripsit; vel illos, qui dicuntur *S. Thomæ*, & his similia, ex quibus Manichæi, & Priscillianistæ, vel quæcumque illis est secta germana, omnem hæresim suam confirmare nituntur: & maximè ex blasphemissimo illo libro, qui vocatur *Memoria Apostolorum*, in quo ad magnam perversitatis suæ autoritatem doctrinam Domini mentiuntur: qui totam destruit legem Veteris Testamenti, & omnia, quæ S. Moysi de diversis creaturæ, factorisque divinitùs revelata sunt; præter reliquas ejusdem libri blasphemias, quas referre pertæsum est.

Apocryphi Gnosticorum libri.
a *Forte leg.* incipiunt.

Cap. VI. Ut autem mirabilia illa, atque virtutes, quæ in apocryphis scripta sunt, Sanctorum Apostolorum, vel esse, vel potuisse esse, non dubium est; ita disputationes, assertionésque illas sensuum malignorum ab hæreticis constat insertas. Ex quibus Scripturis diversa testimonia blasphemiis omnibus plena sub titulis suis adscripta digessi: quibus etiam, ut potui, pro sensus mei qualitate respondi.

Cap. VII. Quod ideò necesse habui paulò latiùs vestris auribus intimare; ut vel posthàc nemo quasi inscius rerum dicat, se simpliciter hujusmodi libros vel habere, vel legere. Vestræ autem existimationis, atque censuræ merito fuerit, universa perpendere; & ea, quæ sine ambiguitate veritati ac Fidei contraria videritis, cum aliis fratribus vestris, quoscunque vobis zelus Catholicæ Religionis, vel pium studium sociaverit, illam excusationem spirituali gaudio resecare, & ignita Divini verbi virtute compescere.

EPIST. XVI.

Epist. XVI. a. Aliàs IV. Quæ antem antea 16. erat, nunc 31.

EPISTOLA XVI.[a]

AD UNIVERSOS EPISCOPOS per Siciliam conſtitutos.

SYNOPSIS.

21. Octobr.

I. *Quod prohibeatur in die Epiphaniæ baptiſma celebrari.*

II. *Quòd cuncta nobis per ordinem rerum, per Incarnationem Domini noſtri ſalutis ſacramenta digeſta ſunt.*

III. *Quòd in baptiſmo mors proveniat interfectione peccati, & ſepulturam triduanam imitetur trina demerſio, & ab aquis elevatio ſit velut reſurrectio de ſepulchro.*

IV. *Quod beatus Apoſtolus Petrus in die Pentecoſtes virorum tria millia baptizaverit.*

V. *Quod omni tempore hi, qui neceſſitate mortis urgentur, id eſt, ægritudinis, obſidionis, perſecutionis, naufragii, debeant baptizari.*

VI. *Ut de Sicilia terni ſemper annis ſingulis de Epiſcopis ad diem tertium Calendarum Octobrium, Romam ſociandi Synodo occurrant.*

LEO Epiſcopus, univerſis Epiſcopis per Siciliam conſtitutis in Domino ſalutem.

DIvinis præceptis & Apoſtolicis monitis informamur[b], ut pro omnium Eccleſiarum ſtatu, impigro vigilemus affectu: ac ſi quid uſquam reprehenſioni invenitur obnoxium, celeri ſolicitudine, aut ab ignorantiæ imperitia, aut à præſumtionis uſurpatione revocemus. Manente[c] enim Dominicæ vocis imperio, quo beatiſſimus Apoſtolus Petrus trina repetitione myſticæ ſanctionis imbuitur, ut Chriſti oves, qui Chriſtum diligit, paſcat, ipſius Sedis, cui per abundantiam divinæ gratiæ præſumus, reverentiâ coarctamur[d], ut periculum deſidiæ, quantùm poſſumus, declinemus: ne profeſſio ſummi Apoſtoli, qua ſe amatorem Domini eſſe teſtatus eſt, non[e] inveniatur in nobis; quia NEGLIGENTER paſcens toties commendatum gregem, convincitur ſummum non amare paſtorem.

b al. incitamur. 31. qu. 1. Divinis præceptis. c. 1.
c al. monente.
d al. cohortamur.
e al. vana. Joan. 21. 17.

CAP. I.

De Baptiſmo non in Epiphania, ſed in ſolo feſto Paſchali celebrando.

CUm ergo mihi de charitatis veſtræ actibus fraterna affectione ſolicito certis indiciis innotuerit, vos in eo quod inter ſacramenta Eccleſiæ principale eſt, ab Apoſtolicæ inſtitutionis conſuetudine diſcrepare, ita ut baptiſmi ſacramentum numeroſiùs in die Epiphaniæ, quàm in Paſchali tempore celebretis, miror vos, vel præceſſores veſtros tam irrationabilem novitatem uſurpare potuiſſe, ut confuſo temporis utriuſque myſterio[f], nullam eſſe differentiam crederetis inter diem, quo adoratus eſt Chriſtus à Magis, & diem quo reſurrexit Chriſtus à mortuis. Quam culpam nullo modo potuiſſetis incidere, ſi undè conſecrationem honoris accipitis, indè legem totius obſervantiæ ſumeretis: & beati Petri Apoſtoli Sedes, quæ vobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſet Eccleſiaſticæ magiſtra rationis.[1] A cujus vos regulis receſſiſſe minore poſſet æquanimitate[g] tolerari, ſi aliqua commonitionis noſtræ increpatio præceſſiſſet.[h] Nunc autem quia non deſperatur correctio, manſuetudo ſervanda eſt. Et licet VIX FERENDA ſit in ſacerdotibus excuſatio, quæ prætendat inſcientiam[i], malumus tamen & cenſuram neceſſariam temperare, & ratione vos aperiſſimæ veritatis inſtruere.

Bapt. principale ſacramẽtum Eccleſiæ, malè in Epiphania datum.
f al. confuſis tẽporibus utriuſque myſterii, Creſc.
Inde lex obſervantiæ, unde honoris origo.
1. V. Not.
g al. minus poſſet æquanimiter.
h al. ſi al. commotionis noſtræ incr. non præceſſiſſet.
i Ita MSS. & Dion. ac Creſc. al. inſcitiam.

CAP. II.

De ſervanda temporum & myſteriorum diſtinctione.

SEmper quidem in æterno conſilio Dei manſit humani generis incommutabiliter præordinata reparatio: ſed ordo rerum per JESUM CHRISTUM Dominum noſtrum temporaliter gerendarum, in Incarnatione Verbi ſumſit exordium. Undè aliud tempus eſt, quo, annunciante Angelo, beata Virgo Maria fæcundandam ſe per Spiritum ſanctum credidit, & concepit; aliud, quo ſalva integritate virginea, puer editus exultante gaudio cæleſtium miniſtrorum paſtoribus indicatur; aliud, quo infans circumciditur; aliud, quo hoſtia pro eo legalis offertur; aliud cùm tres Magi claritate novi ſideris incitati in Bethleem ab Oriente perveniunt, & adoratum parvulum myſtica munerum oblatione venerantur. Nec iidem ſunt dies, quibus impio Herodi, ordinata divinitùs in Ægyptum tranſlatione ſubtractus eſt, vel quibus ab Ægypto in Galilæam perſecutore mortuo, revocatus eſt. Inter has autem diſpenſationum varietates, accedunt augmenta corporea: creſcit Dominus, ſicut Evangeliſta teſtatur, profectibus ætatis & gratiæ, per dies Paſchæ in templum Jeruſalem cum parentibus venit, & cum abeſſet à ſocietate redeuntium, ſedens cum ſenioribus, & inter admirantes magiſtros diſputans invenitur, rationémque remanſionis ſuæ reddens: *Quid eſt*, inquit, *quod me quærebatis? Neſciebatis, quod in his, quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe?* ſignificans, ejus ſe eſſe filium, cujus eſſet & templum. Jam verò cùm in annis majoribus apertiùs declarandus, baptiſmum præcurſoris ſui Joannis expetiit, quid deitatis ejus remanſit ambiguum, quando baptizato Domino Jesu Spiritus ſanctus in columbæ ſpecie ſuper eum deſcendit, & manſit, audita de cælis Patris voce, dicentis: *Tu es filius meus dilectus, in te benè complacui.* Quæ omnia ideò, quanta potuimus brevitate, perſtrinximus, ut notum ſit dilectioni veſtræ,

Luc. 1. 26. Luc. 2. 7.
Luc. 2. 21. v. 24. Hoſtia pro Chriſto oblata. Matth. 2. 1.
v. 15. v. 20.
Luc. 2. 52.
v. 41.
v. 49. In Téplo, quæ Dei domus, quærendus Jeſus.
Matth. 3. 16.
Luc. 3. 22.

Epist. XVI. *mini à generatione iſta prava. Qui ergo receperunt ſermonum ejus, baptizati ſunt, & appoſitæ ſunt illa die animæ circiter tria millia.*

CAP. V.

In neceſſitatis caſu omni tempore baptizandum.

De conſecr. diſt. 4. Duo tempora. c. 12.

VNde quia manifeſtiſſimè patet baptizandis in Eccleſia electis, hæc duo tempora, de quibus locuti ſumus, eſſe legitima; dilectionem veſtram monemus, ut nullos alios dies huic obſervantiæ miſceatis [a]. Quia ſi ſunt alia quoque feſta, quibus multa in honorem Dei reverentia debeatur, principalis tamen & maximi ſacramenti cuſtodienda nobis eſt myſtica & rationabilis exemplatio [2]; non interdictâ licentiâ, qua in baptiſmo tribuendo quolibet tempore periclitantibus ſubvenitur. Ita enim ad has duas feſtivitates connexas ſibimet atque cognatas, incolumium & in pacis ſecuritate degentium libera vota differimus, ut in mortis periculo, in obſidionis diſcrimine, in perſecutionis anguſtiis, in timore naufragii, nullo tempore, hoc veræ ſalutis ſingulare præſidium [b] cuiquam denegemus.

a al. Cap. VI.

2. V. Not.

De conſecr. diſt. 4. Si qui neceſſitate. c. 16.

b Ita MSS. quinque Dion. ex & Creſ. al. remedium.

CAP. VI.

Chriſti ad baptiſma Joannis accedentis myſterium.

De conſecr. diſt. 4. Si quis autem Epiph. Et in decr. Ivo. l. 1.

SI quis autem Epiphaniæ feſtivitatem, quæ in ſuo ordine debito honore veneranda eſt, ob hoc æſtimat privilegium habere baptiſmatis, quia hoc quidam putant, quod in eadem die Dominus ad baptiſmum ſancti Joannis acceſſerit [3]; ſciat illius baptiſmi aliam gratiam, aliam fuiſſe rationem; nec ad eandem pertinuiſſe virtutem, qua per Spiritum ſanctum renaſcuntur, de quibus dicitur: *Qui non ex ſanguine, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.* Dominus enim nullius indigens remiſſione peccati, nec quærens remedium renaſcendi, ſic voluit baptizari, quomodo voluit circumcidi, hoſtiámque pro ſe emundationis offerri: ut qui factus fuerat ex muliere, ſicut Apoſtolus ait, fieret & ſub lege, quam non venerat ſolvere, ſed implere, & implendo finire, ſicut beatus Apoſtolus prædicat dicens: *Finis autem legis Chriſtus ad juſtitiam omni credenti.* Baptiſmi autem ſui in ſe condidit ſacramentum, quia *in omnibus primatum tenens* ſe docuit eſſe principium. Et tunc regenerationis potentiam ſanxit, quando de latere ipſius profluxerunt ſanguis redemtionis & aqua baptiſmatis. Sicut ergo vetus teſtamentum novi teſtificatio fuit, & *lex per Moſen data eſt, gratia autem & veritas per* Jesum Christum *facta eſt:* ſic ut diverſa ſacrificia unam hoſtiam reformarunt [4], & multorum agnorum occiſio illius immolatione finita eſt, de quo dicitur: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi:* ſic & Joannes, non Chriſtus, ſed Chriſti prævius; non ſponſus; ſed ſponſi amicus, fuit adeò fidelis & non ſua quærens, ſed quæ Jesu Christi, ut ſe profiteretur ad ſolvenda calceamenta pedum ejus indignum; quoniam ipſe quidem baptizaret in aqua in pœnitentiam, ille autem baptizaturus eſſet *in Spiritu ſancto & igni:* qui duplici poteſtate & vitam redderet, & peccata conſumeret. His itaque, fratres cariſſimi, tot ac tantis exiſtentibus documentis, quibus omni ambiguitate ſubmota, evidenter agnoſciris, in baptizandis electis, qui ſecundùm Apoſtolicam regulam [5], & exorciſmis ſcrutandi, & jejuniis ſanctificandi, & frequentibus ſunt prædicationibus imbuendi, duo tantùm tempora, id eſt, Paſcha & Pentecoſten eſſe ſervanda [6]; hoc veſtræ indicimus charitati, ut ab Apoſtolicis inſtitutis nullo ulteriùs recedatis exceſſu. Quia inultum poſt hæc eſſe non poterit, ſi quiſquam Apoſtolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

3. V. Not.

Joan. 1. 13.

Matth. 3. 15.

Oblata pro Chriſto hoſtia.

Galat. 4. 4.

Matth. 5. 17.

Rom. 10. 4.

Coloſſ. 1. 18.

Joan. 19. 34.

Joan. 1. 17.

4. V. Not.

Joan. 1. 29.

Matt. 3. 11.

Luc. 3. 16.

Epist. XVI.

Ibid.

In Decretis Ivo L. 1. De conſecr. diſt. 4. Duo tempora. c. 12.

5. V. Not.

6. V. Not. Diſt. 11. Hoc veſtra. c. 10.

CAP. VII.

De Concilio quotannis Romæ celebrando.

Nicæn. Conc. c. 5.

QUare illud primitus pro cuſtodia concordiſſimæ unitatis exigimus, ut, quia ſaluberrimè à ſanctis Patribus conſtitutum eſt, binos in annis ſingulis Epiſcoporum debere eſſe conventus, terni ſemper ex vobis ad diem tertium [a] Kalend. Octobr. Romam, fraterno concilio ſociandi, indiſſimulanter occurrant [7]: quoniam, adjuvante gratia Dei, faciliùs poterit provideri, ut in Eccleſiis Chriſti nulla ſcandala, nulli naſcantur errores, cùm coram beatiſſimo Apoſtolo Petro id ſemper in commune tractandum [b] fuerit, ut omnia ipſius conſtituta [c], canonúmque decreta apud omnes Domini ſacerdotes inviolata permaneant. Hæc autem, quæ vobis, inſpirante Domino, inſinuanda credidimus, per fratres & coëpiſcopos noſtros Baccillum [d] atque Paschasinum, ad veſtram volumus notitiam pervenire. Quibus referentibus cognoſcamus, quàm reverenter à vobis Apoſtolicæ Sedis inſtituta ſerventur. Data XII. Kalend. Novembr. Alipio & Ardabure viris clariſſimis Conſulibus.

a al. diem XIII. MSS. duo.

7. V. Not.

b ed. in communione tractatum.

c al. omnia inſtituta.

d al. Bacchillum. Vacillum, vel Bacillum.

EPISTOLA XVII. [1]

1. Alias CIV. Quæ autem antea 17. erat, nunc 33. Incerti auctoris. Ex MS. Cod. Card. Sirleti. V. Not.

AD UNIVERSOS EPISCOPOS Per Siciliam conſtitutos.

SYNOPSIS.

22. Octob.

Conſtitutione perpetua Epiſcopis prohibet, quod in duabus Siciliæ Eccleſiis improbè geſtum, injuſtéque per Epiſcopos ibidem præſumtum eſt; qui Eccleſiarum ſuarum bona illicitè alienaverant: Cujus decreti violatores ordine & communione privandos edicit.

EPIST. XVII.

LEO Papa universis Episcopis per Siciliam constitutis, in Domino salutem.

OCcasio specialium querelarum, curam nobis providentiæ generalis indicit, ut quod in duabus provinciæ vestræ Ecclesiis improbè gestum, injustéque præsumtum est, id Constitutione perpetua ab omni [b] Episcoporum usurpatione resecemus. Tauromimitanis [c] enim Clericis Ecclesiæ deplorantibus nuditatem, eo quod omnia ejus prædia, vendendo, donando, & diversis modis alienando, Episcopus dissiparet; etiam Panormitani Clerici, quibus nuper est ordinatus Antistes, similem querimoniarum, in sancta Synodo, cui præsidebamus [d], de usurpatione prioris Episcopi caussam detulerunt. Quamvis ergo ordinatum à nobis sit, quemadmodum utriusque Ecclesiæ utilitatibus consulatur; ne tamen hoc perniciosum nequissimæ deprædationis exemplum cuiquam posthac fiat imitabile, hanc præcepti nostri formam apud dilectionem vestram volumus esse perpetuam: qua, sine exceptione [e] decernimus; ut ne quis Episcopus de Ecclesiæ suæ rebus audeat quidquam vel donare, vel commutare, vel vendere; nisi forte ita aliquid horum faciat, ut meliora prospiciat, & cum totius Cleri tractatu atque consensu id eligat, quod non sit dubium Ecclesiæ profuturum. Nam Presbyteri, vel Diaconi, aut cujuscunque ordinis Clerici, qui conniventiam in Ecclesiæ damna miscuerint sciant se, & ordine, & communione privandos: quia plenum justitiæ est, fratres charissimi, ut non solùm Episcopi, sed etiam totius Cleri studio, Ecclesiasticæ utilitatis incrementa serventur, & eorum munera illibata permaneant, quæ pro animarum suarum salute, fideles de propria substantia Ecclesiis contulerunt. Data XI. Kalend. Novembris. ALIPIO [f] V. C. Conf.

b al. omnium.
c al. Tauminianis.
d al. præsidebamus.
e 12. qu. 2. cap. Sine exceptione. Decretum de rebus Ecclesiæ non alienandis.
f al. Callepio & al. Calypio.

ANNUS CHRISTI 448.	LEONIS PAPÆ 9.	THEODOSII 41. VALENTINIANI 24. IMPP.	POSTUMIANO ET ZENONE COSS.

---

a Aliàs V. Quæ autem antea 18. erat, nunc 30. 15. Octobr.

EPISTOLA XVIII. [a]

AD DORUM BENEVENTANUM Episcopum.

SYNOPSIS.

I. *Dorum de perturbato Presbyterii ordine, primósque Presbyteros juri sui cedentes redarguit.*

II. *Suum cuique ordinem vindicat pro ordinationis tempore; primis, qui cesserant, ad infimum relegatis.*

Dilectissimo fratri DORO [b], LEO Episcopus.

b al. Theodoro.

CAP. I.

JUdicium [c], quod de te sperabamus, doremus esse frustratum, quando ea te commisisse perspicimus, quæ omnem Ecclesiasticæ sanctionis regulam culpabili novitate fœdarent [d]: cùm plenissimè noveris, quanta solicitudine per omnes Domini Ecclesias paternorum velimus canonum præcepta servari, & hanc maximè curam ad sacerdotes universarum plebium pertinere, ut sanctarum constitutionum regulæ nullis corrumpantur excessibus. Unde miramur te, quem autoritatum Apostolicæ Sedis observantissimum esse convenerat, tam negligenter, ac potius insolenter egisse, ut traditarum tibi legum non custos, sed transgressor existeres. Libello etenim PAULI Presbyteri tui, qui in subditis habetur, cognovimus, apud te novo ambitu fœdóque colludio [e] Presbyterii ordinem fuisse turbatum: ita ut unius festina & immatura provectio, quædam eorum dejectio facta sit, quorum ætas ordinem commendabat [f], & nulla culpa minuebat. Quod si ambientis intentio, aut imperita faventium studia id quod numquam habuit consuetudo, poscebant, ut incipiens emeritis, & novellus præferretur antiquis; tuæ fuerat industriæ atque doctrinæ, ut injusta petentium desideria rationabili autoritate cohiberes: ne quem sacerdotali properè provehebas honore [g], ad injuriam eorum, quibus sociabatur, inciperet, minórque se fieret [1], dum in illo non humilitatis virtus, sed elationis vitium roboraretur. [2] Neque enim ignorabas dixisse Dominum; quod *qui se humiliat, exaltabitur*; Eundemque dixisse: *Qui verò se exaltat, humiliabitur.* Vos autem quæritis de pusillo crescere, & de majore minores esse. [3] Utrumque enim inordinatum, utrumque præposterum est; & omnis laborum fructus auferrur, omnis meritorum mensura vacuatur, si tantum quis assequitur dignitatis, quantum adulationis obtinuit: ut cupiditas eminendi non solùm superbientem minuat, sed etiam conniventem. Si verò, ut asseritur, primi secundique Presbyteri, circa EPICARPIUM [a] sibimet præponendum, tanta huic assentatio fuit, ut illum cum sui dedecore poscerent honorari, nec hoc quidem illis proprio se judicio dejicientibus tribui debuit, quod volebant, cui tam miseræ voluntati te dignius fuerat obviare, quàm cedere. Deformis autem & ignava subjectio benè sibi consciis, & non irritam facientibus gratiam Dei, præjudicare non potuit, ut primatus suos quocunque commercio in alterutrum transferentes, subsequentium suorum minuerent dignitatem, & quia ultimum sibi antepofuerant, cæteris præemineret.

CAP. II.

Prædicti igitur Presbyteri, qui indignos se honoris sui ordine sunt professi, licet pri-

c judicium nostrum MSS. duo.
d al. violarent sed. Canonum observantia Leoni cordi est.
e ita MSS. Codd. ed. colluvio.
f ed. quos ætas commendabat.
g al. ne quem sacerdotio provehebas.
1. V Nor.
2. V Nor. Luc 14. 11. & 18. 14.
3. V. Nor.
a al. Epicandium MSS. tres.
Primatus inter Presbyteros.

EPIST. XVIII.

vari etiam sacerdotio mererentur; tamen, ut eis pro Apostolicæ Sedis pietate parcatur, ultimi inter omnes Ecclesiæ Presbyteros habeantur; &, ut judicii sui sententiam ferant, inferiores etiam illo erunt quem propriâ sententiâ sibimet prætulêre: cæteris omnibus Presbyteris in eo ordine permanentibus, quem unicuique ordinationis suæ tempus adscripsit. Nec quisquam præter prædictos duos imminutæ dignitatis patiatur injuriam, sed in eorum tantummodo statum hoc recurrat opprobrium, qui novello & immaturè ordinato, inferiores fieri delegerunt; ut illam Evangelicam sententiam ad se sentiant pertinere, qua dicitur: *Quo judicio judicaveritis, judicabitur de vobis: & quâ mensurâ mensi fueritis, eâdem remetietur vobis.* PAULUS verò Presbyter ordinem suum, de quo laudabili firmitate non cessit obtineat: nec ulteriùs aliquid in cujusquam præsumatur injuriam; ita ut dilectio tua, quam non immeritò tota facti hujus pulsat invidia, hoc saltem remedio curare se properet, ut sine dissimulatione hæc, quæ decernimus, tradantur effectui: ne si iteratò ad nos imploratio justa confugerit, necesse sit severiùs commoveri: cùm his, quæ malè sunt facta, correctis, malimus redintegrare disciplinam, quàm augere vindictam. Executionem verò præceptionum nostrarum fratri & coëpiscopo nostro JULIO commisisse nos noveris, ut omnia illi [b], quemadmodum constituimus, roborentur. Data VIII. Idus Martii, POSTHUMIANO viro clarissimo consule.

Matth. 17. 2. Marc. 4. 24. Luc. 6. 38.

Laudabilis firmitas nô cedentis ordinem suum.

b Fortè illic.

EPISTOLA XIX. a

AD EUTYCHEN Constantinopolitanum Abbatem.

a Aliàs. VI. Quæ autem antea 19 erat, nunc 31. 1. Junii.

SYNOPSIS.

Rescribit sibi de Nestoriana Hæresi reviviscente Eutychis literis admonito, zelum illius placuisse.

EPIST. XIX.

Dilectissimo filio EUTYCHI Presbytero, LEO Episcopus.

AD notitiam nostram tuæ dilectionis epistolâ retulisti, quod Nestoriana hæresis quorumdam rursus studiis pullularet. Sollicitudinem tuam ex hac parte nobis placuisse rescribimus, quoniam index animi tui est sermo, quem sumsimus: unde non ambigis autorem Catholicæ fidei Dominum tibi in omnibus affuturum. Nos autem cùm pleniùs, quorum hoc improbitate fiat, potuerimus agnoscere, necesse est, auxiliante Domino, providere: quatenus nefandum virus, dudúmque damnatum, radicitus possit extingui. Deus te custodiat incolumen, Dilectissime fili. Datum Calendis Junii, POSTHUMIANO & ZENONE viris clarissimis consulibus.

1. Epistolam hanc ab Eutyche scriptam fuisse ante factam erroris sui publicationem, ideò monemus; quia à nonnullis hoc animadversum non fuisse intelligimus: quibus errandi forsitan occasiô fuit, quod in capite Actorum Calcedonensium posita est, tanquam ad eandem Synodum pertineret. Ante eam, inquam erroris publicationem, quæ Constantinopoli in Flaviani Synodo facta est, non verò, quantùm conjci potest, ante detecta Domni Antiocheni Episcopi studio infandi dogmatis semina. Priusquam enim ad Episcopale judicium deferretur ab Eusebio Dorilæi Episcopo, jam apud imperatorem Theodosium delata fuerat à Domno accusatio de reviviscente, Eutychis industriâ & artibus, Apollinaris hæresi. Hujus rei testem locupletem habemus Facundum lib. 8. cap. 5. cujus verba in Dissertatione de caussa Eutychis referemus cum Domni Synodica. Ex quibus & compertum habemus, quinam illi essent, quos Eutyches apud S. Leonem infamabat tanquam Nestorii sequaces & patronos: clarum est enim de Domno, Theodoreto & aliis hujusmodi hæc esse intelligenda, qui de anathematizatis per Eutychen Diodoro & Theodoro apud Theodosium conquesti fuerant.

ANNUS CHRISTI 449.	LEONIS PAPÆ 10.	THEODOSII 42. VALENTINIANI 25. IMPP.	ASTERIO ET PROTOGENE COSS.

EPISTOLA XX. a

AD FLAVIANUM EPISCOPUM Constantinopolitanum.

a Al. VIII. Quæ autem antea 20. erat, nunc 34. 20. Aprilis.

SYNOPSIS.

I. *Acceptis Eutychis querelis, conqueritur eum communione fuisse privatum à Flaviano.*

II. *De caussa instrui se postulat, & in deffendenda veritate charitatem maximè optat custodiri.*

Dilectissimo fratri FLAVIANO Episcopo, LEO Episcopus.

CAP. I.

CUm Christianissimus & clementissimus Imperator sancta & laudabili fide pro Ecclesiæ Catholicæ pace solicitus, ad nos scripta transmiserit, de his, quæ apud vos perturbationis strepitum commoverunt, miramur fraternitatem tuam quid illud scandali fuit nobis silere potuisse, & non potiùs procurasse, ut primitùs nos insinuatio tuæ relationis instrueret: ne de rerum gestarum fide possemus ambigere. Accepimus enim libellum EUTYCHIS Presbyteri, qui se queritur, accusante EUSEBIO Episcopo, immeritò communione privatum: maximè cùm vocatum se affuisse testetur, nec suam præsentiam denegasset; adeò ut in ipso judicio libellum appellationis suæ se asserat obtulisse, nec tamen fuisse susceptam; qua ratione compulsus sit, ut contestatorios libel-

Eutychis vafrities.

EPIST. XX. los [a] in Constantinopolitana urbe proponeret. Quibus rebus intercedentibus, nondum agnoscimus quâ justitiâ à communione Ecclesiæ fuerit separatus. Sed respicientes ad caussam, facti tui nosse volumus rationem; & usque ad nostram notitiam cuncta deferri quoniam nos, qui sacerdotum Domini matura volumus esse judicia, nihil possumus, incognitis rebus, in cujusquam partis præjudicium definire, priusquam universa, quæ gesta sunt, veraciter audiamus.

a De appellatorio & contestatorio libellis, Vide dissertatioń de Eutychis caussa. Matura sint Episcoporum judicia.

CAP. II. Et ideò fraternitas tua per idoneam maximè aptámque personam plenissimâ nobis relatione significet, quid contra antiquam fidem novitatis emerserit, quod severiori sententia dignum fuerit vindicari. Nam & Ecclesiastica moderatio & religiosa piissimi principis fides multam nobis solicitudinem Christianæ pacis indicunt: ut amputatis dissentionibus, fides Catholica inviolata servetur, & his qui prava defendunt, ab errore revocatis, nostra autoritate, quorum fides probata fuerit, muniantur. Nec aliqua poterit ex hac parte difficultas afferri: cùm memoratus Presbyter libello proprio sit professus, paratum se esse ad corrigendum, si quid in se inventum fuerit, quod reprehensione sit dignum. DECET ENIM in talibus caussis hoc maximè provideri, ut sine strepitu concertationum & charitas custodiatur, & veritas defendatur. Et ideò quia dilectio tua de tanta caussa nos videt necessariò esse solicitos, quàm plenissimè & lucidè universa nobis, quod ante facere debuit, indicare festinet: ne inter assertiones partium aliqua ambiguitate fallamur, & dissensio, quæ in suis initiis abolenda est, nutriatur: cùm in corde nostro ea observantia, Deo inspirante, permaneat, ne constitutiones venerabilium Patrum divinitùs roboratæ, & ad soliditatem fidei pertinentes, pravâ cujusquam interpretatione violentur. Datum duodecimo kalendas Martii [a] ASTERIO & PROTOGENE viris clarissimis Consulibus.

Quomodo veritas defendi debeat.

a V. Not. 3. Ad Epistolam sequentem.

EPISTOLA XXI. [a]

a Al. VII. Quæ autem antea 21. erat, nunc 35.

AD THEODOSIUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. *Laudata Imperatoris fide querimoniam Eutychis exponit.*

II. *Silentium Flaviani arguit: instrui se postulat.*

LEO Episcopus, THEODOSIO AUGUSTO.

EPIST. XXI. 1. Maii.

CAP. I. QUantum præsidii Dominus Ecclesiæ suæ in fide Vestræ Clementiæ præpararit, his etiam literis quas ad me misistis, ostenditur: ut vobis non solùm regium, sed etiam sacerdotalem animum inesse gaudeamus. Siquidem præter Imperiales & publicas curas, piissimam solicitudinem Christianæ religionis habetis, ne scilicet in populo Dei, aut schismata, aut hæreses, aut ulla scandala convalescant: quia tunc est optimus regni vestri status, quando sempiternæ & incommutabili Trinitati unius Deitatis confessione servitur, Gloriosissime. Quid autem in Constantinopolitana Ecclesia pertubationis acciderit, quod ita fratrem & coëpiscopum nostrum FLAVIANUM potuerit commovere, ut EUTYCHEN Presbyterum communione privaret, nondum potuimus evidenter cognoscere. Quamvis enim prædictus Presbyter ad Sedem Apostolicam per libellum doloris sui querimoniam miserit: breviter tamen aliqua prælibavit, asserens se Nicænæ Synodi constituta servantem, frustra in fidei diversitate culpatum.

Regia pro pace Ecclesiæ solicitudo.

De libello querimoniæ, vide dissert. 7. De Eutychis caussa.

CAP. II. EUSEBII [1] autem Episcopi accusatoris ejus libellus, cujus exemplaria ad nos prædictus Presbyter misit, de objectionum evidentia nihil habebat: & cùm Presbytero hæreseos crimen intenderet, quem tamen in eo sensum argueret, non evidenter expressit: quamvis & ipse Episcopus Nicænæ Synodi profiteatur se inhærere decretis: propter quod non habuimus, unde aliquid diceremus. [2] Et quia caussæ meritum, fidei ratio, & laudabilis solicitudo Vestræ pietatis exigit, necesse est, jam locum subreptionibus non patere; sed priùs, de quibus eum æstimat arguendum, instrui nos oportet: ut possit de bene cognitis congruè judicari. Ad prædictum autem Episcopum literas dedi, quibus mihi displicere cognosceret, quod ea quæ in tanta caussa gesta fuerant, etiam nunc silentio detineret [b], cùm studere debuerit primitùs nobis cuncta referare: Quem credimus vel post admonitionem omnia ad nostram notitiam relaturum; ut in lucem ductis his quæ adhuc videntur occulta, id quod Evangelicæ & Apostolicæ doctrinæ convenit, judicetur. Data die Calendarum [3] Martii, ASTERIO & PROTOGENE viris clarissimis Consulibus.

1. V. Not.

2. V. Not.

De incognitis nemo judicet.

b Al. nimio silentio reticeret.

3. V. Not.

EPISTOLA I.

FLAVIANI AD S. LEONEM PAPAM I.

Quæ antea II. dicebatur.

1. Post primam nostram editionem, in qua sola hujus Epistolæ antiqua versio Latina habetur, græcam illam in lucem emisit vir clarissimus Joannes Cotelerius Tom. I. Monumentorum Ecclesiæ Græcæ pag. 50. ex mss. Codd. Regiis 1026. & 2614.

EPISTOLA FLAVIANI EP. Constantinopoleos scripta ad Archiepiscopum Leonem veteris Romæ.

Ex versione viri Clar. Joan. Bapt. Cotelerii.

Sanctissimo & beatissimo Patri & comministro Leoni, Flavianus in Domino Salutem.

Pietate & recta verbi veritatis distributione nihil pretiosius Sacerdotibus, sicut nosti, Deo dilectissime. Omnis enim nostra spes & salus; ac promissorum bonorũ retributio hinc pendent. Propterea igitur cuncta nobis facienda sunt, omnisque labor suscipiendus pro vera fide iisque quæ à sanctis Patribus exposita sunt atque dogmatum loco tradita; quò per omnia & in omnigenis rerum circumstantiis integra hæc & inviolata conserventur atque custodiantur. Necessarium itaque fuit nunc etiam nos, videntes lædi orthodoxam fidem, ac renovari Apollinaris & Valentini hæresim ab Eutyche impio monacho, non despicere; sed palàm errorem detegere ad cautelam populorum. Iste enim iste Eutyches absconditum in se pravæ opinionis morbum retinens, nostram infestando mansuetudinem, inverecundè ac impudenter ad multos propriam impietatem deferre ausus est; dicens, ante Incarnationem quidem Salvatoris nostri Jesu Christi duas naturas esse, divinitatis & humanitatis; post unionem verò unam exstitisse naturam; ignarus quid loquatur, ac de quibus affirmet. Neque enim unio duarum naturarum quæ in Christo convenerunt, quemadmodum & vestra novit Pietas, proprietates earum in unione confudit; sed manent etiam in unione integræ duarum naturarum proprietates. Adjecit autem & aliam impietatem, [dic]ens, quod ex Maria ortum est corpus Domini, non esse nostræ substantiæ, neque humanæ materiæ: sed humanum quidem illud appellat, non tamen consubstantiale nobis; nec ei quæ illum peperit secundùm carnem. Atque hæc cum acta Ephesi à sancta & œcumenica synodo, in Epistola scripta ad impium & depositum Nestorium, sic ad verbum habeant: *Quod diversæ quidem, quæ ad unitatem veram convenerunt naturæ; unus autem ex ambabus Christus & Filius. Non quasi naturarum discrimen sublatum fuerit per unionem; sed potius quia nobis perfecerunt unum Dominum Jesum Christum eadem natura Divinitatis & humanitatis, per ineffabilem & incomprehensibilem ad unitatem concursum.* Et hoc non latet Sanctitatem tuam, cum omninò legerit quæ Ephesi confecta sunt gesta. Quæ nihili pendens idem Eutyches, putat se non daturum pœnas per sanctam illam & œcumenicam Synodum definitas. Itaque propter hæc, cum multi è simplicioribus per ejus disceptationem læderentur in doctrina fidei, eum accusatum à religiosissimo Episcopo Eusebio, & occurrentem ad sanctum Concilium, propriáque voce quid ipse sentiret Patribus Synodi detegentem, ut qui alienus sit à recta fide, deposuimus, prout Sanctitatem vestram docebunt cuncta super eo confecta acta; quæ & misimus cum hisce nostris literis. Æquum porro est, mea quidem sententia, ut hoc quoque edoceamini, quod Eutyches idem justæ & canonicæ depositioni subjectus, cum debuisset saltem secundis curare priora, necnon per exactam pœnitentiam multásque lacrymas Deum placare, & cor nostrum valde in lapsu ejus contristatum, vera resipiscentia delinire; non solum id non fecit, quin imò per omnia connisus est Sanctissimam hujusce loci Ecclesiam conturbare; tabulas publicè proponens, contumeliarum & maledictorum plenas: & insuper hæc preces offerens piissimo & Christi amantissimo nostro Imperatori, easque arrogantia & petulantia refertas, in omnibus divinos Canones conculcare tentans. Verum his ita ex consecutione

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΛΑΒΙΑΝΟΥ Ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως γραφεῖσα πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Λέοντα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης.

Τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ Πατρὶ καὶ συλλειτουργῷ Λέοντι Φλαβιανὸς ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Εὐσεβείας καὶ τοῦ ὀρθοτομεῖσθαι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας οὐδὲν τιμιώτερον ἱερεῦσιν, ὡς ἐπίστασαι, θεοφιλέστατε. Πᾶσα γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς καὶ σωτηρία, καὶ ἀνταπόδοσις τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, ἐντεῦθεν ἐξήρτηται. Διά τοι τοῦτο, πάντα ποιητέον ἡμῖν καὶ πονητέον, ὑπὲρ τῆς ἀληθοῦς πίστεως, καὶ τῶν ἐκτεθέντων καὶ δογματισθέντων ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων, ἐφ' ᾧ τε διὰ παντὸς καὶ ἐν παντοίαις περιστάσεσι πραγμάτων ἀκέραια καὶ ἀκραιφνῆ ταῦτα διασώζεσθαι καὶ φυλάττεσθαι· ἀναγκαῖον * τ' ἂν * καὶ ὁρῶντας ἡμᾶς βλαπτομένην τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, καὶ ἀνανεουμένην τὴν Ἀπολλιναρίου * καὶ Οὐαλεντίνου αἵρεσιν παρὰ Εὐτυχοῦς * τοῦ * δυσσεβοῦς, μὴ παριδεῖν. ἀλλ' εἰς τὸ φανερὸν ταύτην ἐκκαλύψαι πρὸς ἀσφάλειαν τῶν λαῶν. * Οὗτος γὰρ οὗτος ὁ Εὐτυχὴς, κεκρυμμένην ἐν ἑαυτῷ νόσον κακοδοξίας κατέχων, τῆς ἡμετέρας ἐπιεικείας καταδραμὼν, ἀπερυθριασμένως καὶ ἀναισχύντως εἰς πολλοὺς ἐξενεγκεῖν τὴν οἰκείαν ἀσέβειαν κατετόλμησε φάσκων, πρὸ μὲν τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δύο φύσεις εἶναι, θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, μετὰ δὲ τὴν ἕνωσιν, μίαν φύσιν γεγενῆσθαι. οὐκ εἰδὼς ὃ λέγει, οὐδὲ περὶ τίνων διαβεβαιοῦται. Οὐδὲ γὰρ ἡ ἕνωσις τῶν συνελθουσῶν ἐπὶ Χριστοῦ δύο φύσεων, ὡς καὶ ἡ ὑμετέρα ἐπίσταται θεοσέβεια, τὰς ἰδιότητας αὐτῶν ἐν τῇ ἑνώσει συνέχεεν· ἀλλὰ μένουσι καὶ ἐν τῇ ἑνώσει ἀκέραιοι τῶν δύο φύσεων αἱ ἰδιότητες. * Προστίθεσι δὲ καὶ ἑτέραν δυσσέβειαν, φάσκων, τὸ ἐκ Μαρίας σῶμα γενόμενον τοῦ κυρίου, μὴ εἶναι τῆς ἡμετέρας οὐσίας, μηδὲ τοῦ ἀνθρωπίνου φυράματος· ἀλλ' ἀνθρώπινον μὲν αὐτὸ ἀποκαλεῖ, οὐ μὴν ἡμῖν ὁμοούσιον, οὐδὲ τῇ τεκούσῃ αὐτὸν κατὰ σάρκα, καὶ ταῦτα τῶν ἐν Ἐφέσῳ πεπραγμένων παρὰ τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐπὶ τῇ γραφείσῃ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν δυσσεβῆ καὶ καθῃρημένον Νεστόριον, ἐχόντων ῥητῶς οὕτως· ὡς διάφοροι μὲν αἱ πρὸς ἑνότητα τὴν ἀληθινὴν * συνεχθεῖσαι φύσεις, εἷς δὲ ἐξ ἀμφοῖν Χριστὸς καὶ υἱός. Οὐχ ὡς τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνῃρημένης διὰ τὴν ἕνωσιν. ἀποτελεσασῶν δὲ μᾶλλον ἡμῖν τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, θεότητός τε καὶ * ἀνθρωπότητος, διὰ τῆς ἀφράστου καὶ ἀπορρήτου πρὸς ἑνότητα συνδρομῆς, καὶ τοῦτο οὐκ ἔλαθε τὴν σὴν ὁσιότητα, ἐντυχοῦσαν πάντως τοῖς ἐν Ἐφέσῳ πεπραγμένοις ὑπομνήμασιν· ἅπερ παρ' οὐδὲν θέμενος ὁ αὐτὸς Εὐτυχὴς οἴεται μὴ δώσειν δίκην τὴν ὁρισθεῖσαν παρὰ τῆς ἁγίας ἐκείνης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου. διά τοι ταῦτα πολλῶν τῶν ἀκεραιοτέρων ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ γινομένης διαλέξεως παραβλαπτομένων εἰς τὸν τῆς πίστεως λόγον, κατηγορηθέντα αὐτὸν παρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Εὐσεβίου, καὶ ἀπαντήσαντα εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον, καὶ οἰκείᾳ φωνῇ τὸ ἴδιον φρόνημα αὐτοῖς ἐκκαλύψαντα, ἀλλότριον ὑπάρχοντα τῆς ὀρθῆς πίστεως, καθείλομεν, ὡς διδάξει τὴν ὑμετέραν ὁσιότητα, πάντα τὰ ἐπ' αὐτῷ πεπραγμένα ὑπομνήματα, ἃ καὶ ἀπεστείλαμεν μετὰ τούτων ἡμῶν τῶν γραμμάτων. Δίκαιον δὲ καὶ τοῦτο, ὡς ἡγοῦμαι, διδαχθῆναι ὑμᾶς, ὡς ἔτι περ ὁ αὐτὸς Εὐτυχὴς ὑπὸ τὰς δικαίαν καὶ κανονικὴν καθαίρεσιν, καὶ ὀφείλων κἂν τοῖς δευτέροις ἰάσασθαι τὰ πρότερα, καὶ διὰ μετανοίας ἀκριβοῦς καὶ δακρύων πολλῶν τὸν θεὸν ἐξιλεώσασθαι, καὶ τὴν ἡμετέραν καρδίαν σφοδρῶς λελυπημένην ἐπὶ τῷ αὐτοῦ πτώματι, διὰ μεταμελείας ἀληθοῦς θεραπεῦσαι. Οὐ μόνον τοῦτο οὐ πεποίηκεν, ἀλλὰ γὰρ καὶ διὰ πάντων διαταράξαι τὴν παρ' ἡμῖν ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν ἐσπούδασε. Προθέματα προτέθεικε δημοσίᾳ, ὕβρεων καὶ λοιδοριῶν ἀνάμεστα. Προσεπιδέδωκε καὶ δεήσεις ἐπιδοὺς τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ φιλοχρίστῳ ἡμῶν βασιλεῖ καὶ αὐτὰς πεπληρωμένας ἀλαζονείας καὶ προπηλακισμῶν, διὰ πάντων τοὺς θείους * καταπατῆσαι κανόνας * πειρώμενος. ἀλλὰ τούτων οὕτω παρακολουθησάν-

* Al. καὶ τὸ
* Al. Ἀπολλιναρίου
* Al. μοναχοῦ
* Al. αὐτὸς γὰρ ὁ
* Al. προστίθησι
* forte συναχθεῖσαι vel συνενεχθεῖσαι
* Al. καταπατῶν
* Al. καὶ πάντας ἀλλ[illegible] πατ[illegible] πειρώμενος

Epist. XXI.

των, γράμματα ὑμῖν ἀπεδόθη τῆς ὑμετέρας ὁσιότητος, διὰ τοῦ θαυμασιωτάτου κόμητος Πανσοφίου, δι' ὧν ἐδιδάχθημεν, ὡς ὁ αὐτὸς Εὐτυχὴς λιβέλλους ἐξαπέστειλεν ὑμῖν πεπληρωμένους πάσης ἀπάτης καὶ πανουργίας, φάσκων, ἐν τῷ καιρῷ τῆς κρίσεως λιβέλλους ἐπιδεδωκέναι ἐκκλήτους ἡμῖν τε καὶ τῇ ἐνδημούσῃ ἁγίᾳ συνόδῳ, καὶ ἐπικαλέσασθαι τὴν ὑμετέραν ὁσιότητα· ὅπερ οὐδαμῶς παρ' αὐτοῦ γέγονεν. ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος διεψεύσατο, * οἷα πατὴρ * ὢν τοῦ ψεύδους, συναρπάσαι τὰς ὑμετέρας ἀκοὰς οἰόμενος. συγκινηθεὶς τοίνυν, ὁσιώτατε πάτερ, διὰ πάντα τὰ παρ' αὐτοῦ τολμηθέντα, καὶ διὰ τὰ εἰς ἡμᾶς καὶ τὴν ἁγιωτάτην ἐκκλησίαν * γενόμενά τε καὶ γινόμενα, παρρησίασαι συνήθως κατὰ τὸ πρέπον τῇ ἱερωσύνῃ καὶ ἐκδικησάμενος τὸ κοινὸν πρᾶγμα, καὶ τὴν τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν κατάστασιν, συμψηφίσασθαι μὲν τῇ γενομένῃ κατ' αὐτοῦ κανονικῶς καθαιρέσει, δι' οἰκείων γραμμάτων καταξίωσον. Στήριξαι δὲ καὶ τὴν τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου ἡμῶν βασιλέως πίστιν. Μόνης γὰρ τὸ πρᾶγμα δεῖται τῆς παρ' ὑμῶν ῥοπῆς καὶ ἀντιλήψεως, ὀφειλούσης διὰ τῆς ὑμετέρας συνέσεως * εἰς γαλήνην καὶ εἰρήνην * πάντα μετασκευάσαι. Οὕτω γὰρ καὶ ἡ ἐπαναστᾶσα αἵρεσις, καὶ ἡ δι' αὐτὴν ταραχή, ῥᾳδίως καταργηθήσεται, τοῦ θεοῦ συνεργοῦντος, διὰ τῶν ὑμετέρων ἱερῶν γραμμάτων, κωλυθήσεται δὲ καὶ ἡ θρυλλουμένη γίνεσθαι σύνοδος, ὥστε μὴ τὰς ἁπανταχοῦ ἁγιωτάτας ἐκκλησίας διαταραχθῆναι. πᾶσαν τὴν σὺν σοὶ ἀδελφότητα, ἐγώ τε καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ προσαγορεύομεν. ἐρρωμένος ἐν κυρίῳ καὶ ὑπερευχόμενος ἡμῶν, * χαρισθείης ἡμῖν, θεοφιλέστατε * καὶ ἀξιώτατε πάτερ.

* Al. οἷα δὴ
* Deest in Al.
* Al. γενόμενά τε καὶ λεγόμενα
* Al. συνέσεως
* Al. πάντα
* Al. χαρισθείης
* Deest in Al.
f ἁγιώτατε

peractis, redditæ nobis sunt literæ sanctitatis vestræ, per Comitem omni admiratione dignum Pansophium: ex quibus edocti sumus, eumdem Eutychen libellos ad vos misisse plenos fallacia & astu, dicentem se tempore Judicii libellos Appellationis tradidisse nobis & sanctæ Episcoporum tunc præsentium Synodo, atque appellasse ad vestram sanctitatem; quod nequaquam ab eo factum est; sed hac quoque in parte fefellit, velut pater mendacii, se vestris auribus subrepturum arbitratus. Commotus igitur Sanctissime Pater, ob omnia quæ ausus est, & propter ea quæ adversus nos Sanctissimamque Ecclesiam facta sunt atque fiunt, solita fiducia utere, sicut Sacerdotio convenit, & vindicans communem rem Sanctarúmque Ecclesiarum compositionem, dignare per proprias quidem literas suffragari depositioni Canonicè adversus eum factæ; confirmare verò & piissimi Christúmque amantis nostri Imperatoris fidem. Res námque solo indiget ex vobis impulsu atque subsidio, quod per vestram prudentiam ad tranquillitatem & pacem cuncta starim translaturum est. Sic enim & quæ insurrexit hæresis, & ob eam excitatus tumultus faciliè cessabit, Deo cooperante, per vestras sacras litteras: prohibebitur verò & quæ evulgatur futura esse Synodus; ut ne Sanctissimæ totius Orbis Ecclesiæ perturbentur. Omnem quæ tecum est fraternitatem, ego quique mecum sunt, salutamus. Sanus in Domino ac pro nobis orans, doneris nobis, Deo dilectissime & Sanctissime Pater.

EIUSDEM EPISTOLÆ FLAVIANI antiqua versio.

SYNOPSIS.

I. *Partes Episcopi explicat. Errorem Eutychis exponit.*

II. *Quænam acta sint contra ipsum in Synodo.*

III. *Necesse non esse judicium denuò instaurari.*

Sanctissimo & beatissimo Patri & Consacerdoti LEONI FLAVIANUS in Domino salutem.

Cap. I. Duo maximè in Episcopo requisita.

Pietate & recta prædicatione verbi veritatis nihil honorabilius sacerdotibus, sicut nosti, Deo amantissime. Omnis enim nostra spes atque salus & retributio promissorum bonorum in his est. Propterea omnia facienda à nobis sunt, & laborandum pro vera fide, & expositionibus dogmatibúsque sanctorum Patrum: quatenus per omnia & inter omnes concussiones rerum integra hæc & inviolata serventur & custodiantur. Necessarium itaque fuit nunc, & jam videntes nos lædi orthodoxam fidem, & renovari Apollinaris, & Valentini hæreses ab Eutyche Monacho, non hoc despicere, sed in aperto hoc pro cautela populi revelare. Iste enim Eutyches absconditum in se languorem malæ sectæ retinens, insiliens nostræ mansuetudini, inverecundè & impudenter in multos impietatem propriam præsumsit inferre, dicens: *Ante inhumanationem quidem Salvatoris nostri* Jesu Christi *duas naturas esse divinitatis & humanitatis; post unitatem* b *verò, unam naturam factam:* neque sciens quod dicit, neque de quibus affirmat. Neque enim unitas convenientium in Christo duarum naturarum, sicut & vestra religiositas novit, c proprietates suas in unitate confudit, sed manent in unitate perfectæ naturarum proprietates. Adjecit autem & aliam impietatem, dicens: *Corpus Domini quod ex Maria factum est, non esse nostræ substantiæ, neque humanæ conspersionis; sed humanum quidem illud vocat, non tamen nobis consubstantiale, neque genitrici ejus secundum carnem.*

Error Eutychis.

b al. unitionem.

c Locus emend.

Cap. II. Ep. S. Cy.

Et hæc ajebat, cùm in Gestis Ephesi habitis à sancto & universali Concilio, in Epistola scripta ad impium damnatúmque Nestorium apertè sic habeatur: *Quia diversæ quidem ad unitatem veram concurrêre naturæ; unus autem ex ambobus Christus Dei filius: non tanquam naturarum differentia sit peremta propter unitatem, sed potius effecerit nobis unum Dominum* Jesum Christum, *divinitatis & humanitatis ineffabilem & inintelligibilem ad unitatem concursionem.* Et hoc non latet tuam sanctitatem, dum omnino legerit Gesta, quæ Ephesi sunt confecta. Quæ pro nihilo ponens idem Eutyches arbitratur, non se daturum pœnam præfinitam à sancto illo & universali Concilio: quoniam per hæc multi simpliciores ex ejus eloquiis in fidei sermone læduntur. Accusatus verò eum à reverendissimo Eusebio, & occurrentem in sanctum Concilium, & voce sua sectam propriam retegentem, alienumque existentem à recta fide damnavimus, sicut docebunt vestram sanctitatem omnia, quæ super eo sunt gesta, quæque direximus cum nostris his litteris. Justum autem est & hoc vobis, sicut arbitror, intimari: quia idem Eutyches passus justam canonicamque damnationem, cùm debuisset secundis salvare priora, & per pœnitentiam perfectam multasque lacrymas placare Deum, nostrumque cor vehementer contristatum in ejus ruina, per veram sanare pœnitentiam: non solùm hoc non fecit; sed etiam per omnia conturbare sanctam, quæ apud nos est, Ecclesiam, festinavit, propositiones injuriarum publicè ponens & maledictionibus plenas; super hæc & preces offerens piissimo & Christi amantissimo nostro Imperatori, & easdem arrogantia & petulantia plenas, per omnia divinas regulas conculcare conatus.

Cyrilli ad Nestorium act. Conc. Ephesini, part. 1. c. 8.

Eutychis accusator.

Cap. III.

Sed his ita gestis, literæ nobis datæ sunt Vestræ Sanctitatis per admirabilem Comitem Pansophium, per quas sumus edocti, quia idem Eutyches libellos direxit vobis plenos omni fallacia atque calliditate, dicens: Judicii tempore libellos se dedisse appellationis & nobis, & hîc convenienti sancto Concilio: & appellasse vestram sanctitatem: quod nequaquam ab eodem factum est; sed etiam in hac parte mentitus est, tanquam per fallaciam mendacii d subrepere se sanctis vestris auribus putans. Commotus itaque, Sanctissime Pater, in his omnibus, quæ ab eo præsumta sunt, & ob ea quæ in Nos & sanctissimam Ecclesiam facta sunt atque fiunt, pro consueta fiducia fiducialiter age, secundum quod sacerdotio competit, propriámque faciens communem caussam & sanctarum Ecclesiarum disciplinam,

Eutychis fallacia.

d Legebat interpres ὡς διὰ τοῦ ψεύδους, cum sit in textu ὡς πατὴρ ὢν τοῦ ψεύδους, velut pater mendacii existens. Coteler.

EPIST. XXII.

nam, simul decernere in damnationem adversus eum regulariter factam, & per propria scripta dignare: confortare autem & piissimi & Christo amantissimi nostri Imperatoris fidem. Caussa enim eget solummodò vestro solatio atque defensione, qua debeatis consensu proprio ad tranquillitatem & pacem cuncta perducere. Sic enim hæresis quæ surrexit, & turbæ quæ propter eum factæ sunt, facillimè destruentur, Deo cooperante per vestras sacratissimas literas. Removebitur autem & Concilium quod fieri divulgatur: quatenus nequaquam ubique sanctissimæ turbentur Ecclesiæ. Omnem quæ vobiscum est fraternitatem ego, & qui mecum sunt, salutamus. Incolumis in Domino, & orans pro nobis, doneris nobis, religiosissime & sanctissime Pater.

A proprio Episcopo damnatus Eutyches, accessit non est, ut ab alio sententiam exci-piat.

EPISTOLA XXII.[a]

a N. Ex MS. Cod. Card. Grimani. Quæ autem antea 21. erat, nunc 45. 21. Maii.

AD FLAVIANUM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

SYNOPSIS.

Flavianum de receptis ejus literis monet: Gesta per eum adversùs Eutychem laudat: solicitudinem suam spondet.

LEO FLAVIANO Episcopo Constantinopolitano.

PErvenisse ad nos tuæ dilectionis Epistolas, ut primùm venientis filii nostri honorabilis viri RODANI opportunitatem reperimus, indicamus; quæ nos de caussa facerent certiores, quam apud vos pravo dolemus errore commotam: Quoniam aliter de fide, quàm convenit, hic qui dudum religiosi videbatur propositi esse, sentiret: quem à Traditione catholica non decuerat deviare: sed in eadem quæ tenetur ab omnibus credulitate persistere. Verùm de hac re pleniùs per eum, qui ad nos tuæ dilectionis portavit Epistolas, rescribimus: ut fraternitatem tuam, quid de tota caussa constitui debeat, instruamus. Non enim patiemur, aut illum in suæ persuasionis pravitate persistere, aut Dilectionem tuam, quæ zelo fidei, pravo & stulto resistit errori, diutina adversæ partis impugnatione turbari. Supradictum verò filium nostrum, per quem has Epistolas dedimus, hac volumus qua dignum est affectione suscipias, & eo ad nos remeante rescribas. Data duodecimo Calendas Junias ASTERIO & PROTOGENE Coss.

EPISTOLA XXIII.[a]

a Al. IX. Quæ autem antea 23. erat, nunc 46. 25. Maii.

AD THEODOSIUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

Nicænæ fidei se inhærere scribit: Eutychen, non minùs quàm Nestorium, esse damnandum: Concilium intra Italiam haberi postulat.

LEO urbis Romæ Episcopus THEODOSIO semper Augusto.

EPIST. XXIII.

PRo integritate fidei Catholicæ Christianissimum Principem convenit esse solicitum, & hoc indefessis precibus divinam misericordiam posco, ut cordi vestro id quod est veritatis inspiret, neque falli vos in aliquo humanarum æmulationum fraude patiatur. [b] A me autem, atque ab omnibus Catholicis sacerdotibus, quæ Evangelicæ fidei pietas defendatur [c] satis plenè ac lucidè literis meis, quas Clementiam vestram jam dudum per famulum vestrum EPIPHANIUM tribunum, qui pro hac caussa missus est, arbitror accepisse, reseratum est [d]: nec ambigi potest, hoc nos purissimè credere, hoc constanter asserere, quod etiam venerandi Patres, quondam apud Nicæam congregati, secundùm fidem Symboli credendum & confitendum sacratissima autoritate sanxerunt. Nos enim, venerabilis Imperator, sicut Nestorii dogma perversum meritò anathematizavimus; ita justè etiam horum impietatem, qui veritatem carnis nostræ negant à Domino JESU CHRISTO susceptam esse, damnamus, Gloriosissime. Unde si pietas vestra suggestioni ac supplicationi nostræ dignetur annuere, ut intra Italiam haberi jubeatis Episcopale Concilium, citò auxiliante Deo poterunt omnia scandala, quæ in perturbationem totius Ecclesiæ sunt commota, resecari: ut per universum regnum vestrum Catholicæ fidei integritate servata, & pacem Christianam manere, & vestram apud Deum crescere gloriam gaudeamus. Data octavo Kalendas Junias [1], ASTERIO & PROTOGENE viris clarissimis Consulibus.

b al. Callidiratum æmulatione patiatur.
c al. defendatur.
d Lec. egregiè emendatur.

Concilium intra Italiam petit Leo.

1. VIII. *Cal. Jun.*] cum ex Epistola 27. ad Pulcheriam disertis verbis testetur Leo acceptas à se tertio idus Maias literas, Synodi à Theodosio convocatæ indices, mirum cur de eadem Synodo nullam apud Principem mentionem faciat. Fortè dissimulandum censuit Pontifex, ut liberiùs Synodum intra Italiam congregandam postulare à Theodosio posset vel dicendum in alterutra Epistola mendosum esse numerum diei aut mensis.

EPISTOLA PETRI CHRYSOLOGI Episcopi Ravennensis ad Eutychen Presbyterum.

SYNOPSIS.

Jam olim præscriptum esse docet contra errores Incarnationem Verbi impugnantes; nec discutiendam esse, sed cum honore & timore credendam.

Dilectissimo filio, & merito honorabili EUTYCHI Presbytero PETRUS Episcopus.

TRistis legi tristes literas tuas, & scripta mœsta mœrore debito percurri: Quia sicut nos pax Ecclesiarum, sacerdotum concordia, tranquillitas

CAP. I.

EPIST. XXIV.

plebis, audire facit gaudium cœleste a; ita nos affligit & dejicit fraterna dissensio; præsertim cùm talibus oriatur ex caussis. Triginta b annis humanæ leges humanas adimunt quæstiones, & Christi generatio, quæ divina lege scribitur inenarrabilis, post tot secula disputatione temerariâ ventilatur. Quid ORIGENES principiorum scrutator incurrerit; quomodo NESTORIUS lapsus est disputans de Naturis, non latet prudentiam tuam. Magi JESUM in cunabulis Deum mysticis muneribus confitentur: & Sacerdotes, quis sit, qui virginali partu de Spiritu sancto natus est, dolenda c interrogatione disquirunt: cùm vagitum daret JESUS in cunis, *Gloria* d *in excelsis Deo*, cœlestis clamat exercitus: Et modo, quando *in nomine* JESU *omne genu flectitur*, *cœlestium*, *terrestrium*, *& infernorum*, originis ejus quæstio movetur? Nos, frater, cum Apostolo dicimus: *Etsi novimus* JESUM *secundùm carnem; sed nunc jam non novimus.* Nec possumus injuriosè replicare e, qui jubemur honorem dare, & timorem reddere, & expectare non discutere, quem Judicem confitemur 1.

a al. gaudere facit gaudio cœlesti. b al. decem. Isai. 53. 8. Matth. 2. c Forte, dolosa. Luc. 2. 14. d al. gloriam. Philip. 2. 10. 2. Cor. 5. 16. e al. curiosè perscrutari. 1. V. Not.

CAP. II. His omnibus f respondi, Frater, literis tuis; plura rescripturus, si ad me frater & Coëpiscopus noster FLAVIANUS aliqua de hac caussa scripta misisset. Si enim tibi displicet, quoniam scripsisti electum g judicium, nos quomodo de his judicare poterimus, quos neque vidimus propter absentiam, & quid intellexerunt, eorum taciturnitate nescimus? Justus mediator h non est, qui sic unam partem audit, ut nihil alteri parti reservet. In omnibus autem hortamur te, frater honorabilis, ut his quæ à beatissimo Papa Romanæ civitatis scripta sunt, obedienter attendas: quoniam beatus Petrus, qui in propria Sede vivit & præsidet, præstat quærentibus fidei veritatem. Nos enim pro studio pacis & fidei extra consensum Romanæ civitatis Episcopi caussas fidei audire non possumus. Incolumen tuam dilectionem Dominus tempore longissimo conservare dignetur, carissime & honoratissime fili.

f al. Hæc breviter. g al. neglectum. h al. judex. Petrus regit suæ sedis Rectores.

---

a Aliàs. X. Quæ autem antea 24 erat, nunc 39. V. Not. 13. Junii.

EPISTOLA XXIV. 1

AD FLAVIANUM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM

Contra Eutychis perfidiam & hæresim.

SYNOPSIS.

I. *Quod ignorantia sanctarum Scripturarum Eutychen hæreticum fecerit.*

II. *Contra eos, qui in duos filios dispensationis Dominicæ mysterium scindere moliuntur.*

III. *Contra eos, qui passibilem divinitatem unigeniti filii Dei audent asserere.*

IV. *Contra eos, qui in duas naturas Christi temperamentum vel confusionem inducunt.*

V. *Contra eos, qui cœlestem, aut alterius cujusque substantiæ, existere formam servi, quam ex nobis assumpsit, insaniendo asserunt.*

VI. *Contra eos, qui duas quidem ante adunationem naturas Domini delirant, unam verò post adunationem confingunt.*

LEO Episcopus, Dilectissimo fratri FLAVIANO Constantinopolitano Episcopo.

EPIST. XXIV.

CAP. I.

Præsumtio & imperitia Eutychen in errorem impulerunt.

LEctis dilectionis tuæ literis, quas miramur fuisse tam seras, & Gestorum Episcopalium ordine recensito, tandem quid apud vos scandali 2 contra integritatem fidei exortum fuisset, agnovimus: & quæ prius videbantur occulta, nunc nobis reserata patuerunt. Quibus EUTYCHES, qui Presbyterii nomine honorabilis videbatur, multum imprudens 3, & nimis imperitus ostenditur, ut etiam de ipso dictum sit à Propheta: *Noluit intelligere, ut benè ageret; iniquitatem meditatus est in cubili suo.* Quid autem iniquius, quàm impia sapere, & sapientioribus doctioribusque non cedere 4? Sed in hanc insipientiam cadunt, qui cùm ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro 5, non ad Propheticas voces, non ad Apostolicas literas, nec ad Evangelicas autoritates, sed ad semetipsos recurrunt: Et ideò magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuêre. Quam enim eruditionem de sacris novi & veteris testamenti paginis acquisivit, qui ne ipsius quidem Symboli initia comprehendit? Et quod per totum mundum omnium regenerandorum 6 voce depromitur, istius adhuc senis corde non capitur.

2. V. Not. 3. V. Not. Psal. 35. 4. 24 qu. 3. Quid autem iniquius. c. 30. 4. V. Not. 5. V. Not. Redditio Symboli ante baptisma. 6. V. Not.

CAP. II.

De duplici Christi Nativitate & natura.

NEsciens igitur quid deberet de Verbi Dei Incarnatione sentire, nec volens ad promerendum intelligentiæ lumen, in sanctarum Scripturarum latitudine laborare, illam saltem communem & indiscretam confessionem solicito recepisset 7 auditu, qua fidelium universitas profitetur. Credere se in Deum Patrem omnipotentem, & in JESUM CHRISTUM filium ejus unicum, Dominum nostrum, qui natus est de Spiritu sancto & Maria Virgine 8. Quibus tribus sententiis omnium ferè hæreticorum machinæ destruuntur. Cùm enim Deus & omnipotens & æternus 9 creditur Pater, consempiternus eidem Filius demonstratur, in nullo à Patre differens, quia de Deo Deus, de omnipotente omnipotens, de æterno natus est coæternus; non posterior tempore, non inferior potestate, non dissimilis gloriâ, non divisus essentiâ: idem verò sempiterni genitoris unigenitus sempiternus natus, est de Spiritu sancto & Maria Virgine. Quæ nativitas temporalis illi nativitati divinæ & sempiternæ nihil minuit, nihil contulit, sed totam se reparando homini, qui erat deceptus, impendit: ut & mortem vinceret, & diabolum, qui mortis habebat imperium, sua virtute destrueret. Non enim superare possemus peccati & mortis autorem, nisi

7. V. Not. Symbolum omnium hæresum antidotum. 8. V. Not. 9. V. Not. Incarnationis necessitas.

Epist. XXIV.

naturam noſtram ille ſuſciperet, & ſuam faceret, quem nec peccatum contaminare, nec mors potuit detinere. Conceptus quippe eſt de Spiritu ſancto intra uterum matris virginis, quæ ita illum ſalva virginitate edidit, quemadmodum ſalva virginitate concepit.

Sed ſi de hoc Chriſtianæ fidei fonte puriſſimo ſincerum intellectum haurire non poterat, quia ſplendorem perſpicuæ veritatis obcæcatione ſibi propria tenebrarat; doctrinæ ſe Evangelicæ ſubdidiſſet, dicente Matthæo: *Liber generationis* Jesu Christi *filii David, filii Abraham.* Apoſtolicæ quoque prædicationis expetiſſet inſtructum [10]; & legens in epiſtola ad Romanos: *Paulus ſervus* Jesu Christi, *vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Evangelium Dei, quod ante promiſerat per Prophetas ſuos in Scripturis ſanctis, de Filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundùm carnem;* ad propheticas quoque paginas piam ſollicitudinem contuliſſet [11], & inveniens [12] promiſſionem Dei ad Abraham dicentis: *In ſemine tuo benedicentur omnes gentes.* Et ne de hujus ſeminis proprietate dubitaret, ſecutus fuiſſet Apoſtolum dicentem: *Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini ejus. Non dicit & ſeminibus, quaſi in multis, ſed quaſi in uno, & ſemini tuo, quod eſt Chriſtus.* Iſaiæ quoque prædicationem interiore apprehendiſſet auditu dicentis: *Ecce virgo in utero accipiet* [13], *& pariet filium, & vocabunt* [14] *nomen ejus Emmanuel*, quod eſt interpretatum, *nobiſcum Deus.* Ejuſdémque Prophetæ fideliter verba legiſſet: *Puer natus eſt nobis, filius datus eſt nobis, cujus poteſtas ſuper humerum ejus* [15], *& vocabunt* [16] *nomen ejus, Magni conſilii Angelus, Admirabilis, Conſiliarius, Deus fortis, princeps pacis, Pater futuri ſeculi.* Nec fruſtratoriè loquens [17], ita Verbum diceret carnem factum, ut editus utero virginis Chriſtus haberet formam hominis, & non haberet materni corporis veritatem. An fortè ideò putavit Dominum noſtrum Jesum Christum non noſtræ eſſe naturæ, quia miſſus ad beatam Mariam ſemper virginem Angelus ait: *Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus, Altiſſimi obumbrabit tibi: Ideóque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei:* ut quia conceptus Virginis divini fuit operis, non de natura concipientis fuerit caro concepti. Sed non ita nobis intelligenda eſt illa generatio ſingulariter mirabilis, & mirabiliter ſingularis, ut per novitatem creationis proprietas mota ſit generis. Fœcunditatem enim virgini Spiritus ſanctus dedit, veritas autem corporis ſumta de corpore eſt; & ædificante ſibi ſapientia domum: *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis:* hoc eſt, in ea carne, quam aſſumſit ex homine, & quam ſpiritus vitæ [18] rationalis animavit.

Matth. 1. 1. — 10. V. Nor. — Rom. 1. 1. — 11. V Nor. — 12. V. Nor. — Gen. 22. 3. & 22. 18. — Galat. 3. 8. — Iſai. 7. 14. — Matth. 1. 23. — 13. V. Nor. — 14. V. Nor. — 15. V. Nor. — 16. V. Nor. — 17. V. Nor. — Luc. 1. 35. — Novitas creationis proprietatem naturæ non adimit. — Prov. 9. 1. — Joan. 1. 14. — 18. V. Nor.

CAP. III.

Fides & conſilium Dei circa Incarnationem Verbi exponuntur.

Salva igitur proprietate utriuſque naturæ & ſubſtantiæ [19], & in unam coëunte perſonam, ſuſcepta eſt à majeſtate humilitas, à virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas: & ad reſolvendum conditionis noſtræ debitum, natura inviolabilis naturæ eſt unita paſſibili: ut, quod noſtris remediis congruebat, unus atque idem mediator Dei & hominum, homo Jesus Christus, & mori poſſet ex uno, & mori non poſſet ex altero. In integra ergo veri hominis perfectáque natura verus natus eſt Deus, totus in ſuis, totus in noſtris. Noſtra autem dicimus, quæ in nobis ab initio Creator condidit, & quæ reparanda ſuſcepit. Nam illa, quæ deceptor intulit, & homo deceptus admiſit, nullum habuêre in Salvatore veſtigium. Nec quia communionem humanarum ſubiit infirmitatum, ideò noſtrorum fuit particeps delictorum. Aſſumſit formam ſervi ſine ſorde peccati, humana augens, divina non minuens: quia exinanitio illa, qua ſe inviſibilis viſibilem præbuit, & Creator ac Dominus omnium rerum unus voluit eſſe mortalium, inclinatio fuit miſerationis, non defectio poteſtatis. * Proinde qui manens in forma Dei fecit hominem, idem in forma ſervi factus eſt homo. Tenet enim ſine defectu proprietatem ſuam utraque natura: & ſicut formam ſervi Dei forma non adimit, ita formam Dei ſervi forma non minuit. * Nam quia gloriabatur diabolus, hominem ſua fraude deceptum divinis caruiſſe muneribus, & immortalitatis dote nudatum duram mortis ſubiiſſe ſententiam, ſéque in malis ſuis quoddam de prævaricatoris [20] conſortio inveniſſe ſolatium; Deum quoque, juſtitiæ exigente ratione, erga hominem, quem in tanto honore condiderat, propriam mutaſſe ſententiam: opus fuit ſecreti diſpenſatione conſilii, ut incommutabilis Deus, cujus voluntas non poteſt ſua benignitate privari, primam erga nos pietatis ſuæ diſpoſitionem [21] ſacramento occultiore compleret; & homo diabolicæ iniquitatis verſutia actus in culpam, contra Dei propoſitum non periret.

19. V. Nor. — Eadem ferè ſunt ſerm. 20. ſeu 1. de Nativit. cap. 2. — Eadem leguntur in ſerm. 22. ſeu 3. de Nativitate Domini, cap. 2. — Natura aſſumta eſt, non culpa. — * Ead. ſer. 22. c. 2. — * Reliqua decem. hujus cap. linea, eadem habentur ſer. 21. ſeu de Nativ. 2. c. 1. — 20. V. Nor. — Contra Dei propoſitũ nemo perit. — 21. V. Nor.

CAP. IV.

Utriuſque Chriſti Nativitatis & naturæ proprietates expenduntur.

* Ingreditur ergo hæc mundi infima Filius Dei, de cœleſti ſede deſcendens, & à paterna gloria non recedens, novo ordine, nova nativitate generatus. Novo ordine; quia inviſibilis in ſuis, viſibilis factus eſt in noſtris, Incomprehenſibilis voluit comprehendi; ante tempora manens eſſe cœpit ex tempore; Univerſitatis Dominus ſervilem

* Ead. ſer. 21. ſeu 2. de Nativ. c. 2.

EPIST. XXIV.

formam, obumbrata majestatis suæ immensitate suscepit, Impassibilis Deus non dedignatus est esse homo passibilis, & immortalis mortis legibus subjacere. Nova autem nativitate generatus; quia inviolata virginitas concupiscentiam nescivit, carnis materiam ministravit, Assumpta [22] est de matre Domini natura, non culpa; nec in Domino JESU CHRISTO, ex utero virginis genito, quia nativitas est mirabilis, ideò nostri est natura dissimilis [23]. Qui enim verus est Deus, idem verus est homo: & nullum est in hac unitate mendacium, dum invicem sunt, & humilitas hominis, & altitudo deitatis. Sicut enim Deus non mutatur miseratione, ita homo non consumitur dignitate.* Agit enim utraque forma cum alterius communione, quod proprium est; Verbo scilicet operante quod Verbi est, & carne exsequente quod carnis est. Unum horum coruscat miraculis, aliud succumbit injuriis. Et sicut Verbum ab æqualitate paternæ gloriæ non recedit [24], ita caro naturam nostri generis non relinquit. * Unus enim idémque est, quod sæpe dicendum est, verè Dei filius, & verè hominis filius. Deus per id, quod *in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum:* Homo per id, quod *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Deus per id, quod *omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil:* Homo per id, quod *factus est ex muliere, factus sub lege.* Nativitas carnis, manifestatio est humanæ naturæ: Partus virginis, divinæ est virtutis indicium. Infantia parvuli, ostenditur humilitate cunarum: Magnitudo Altissimi, declaratur vocibus angelorum. Similis est rudimentis hominum, quem Herodes impiè molitur occidere: sed Dominus est omnium, quem Magi gaudent suppliciter adorare. Jam cùm ad præcursoris sui Joannis baptismum venit, ne lateret, quod carnis velamine divinitas tegeretur, vox Patris de cœlo intonans dixit: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Quem itaque sicut hominem diabolica tentat astutia, eidem sicut Deo angelica famulantur officia. Esurire, sitire, lassescere atque dormire, evidenter humanum est. Sed quinque panibus quinque millia hominum satiare, & largiri Samaritanæ aquam vivam, cujus haustus bibenti præstet, ne ultra jam sitiat; supra dorsum maris plantis non [25] desidentibus ambulare, & elationes fluctuum increpata tempestate consternere; sine ambiguitate divinum est. Sicut ergo, ut multa prætercam, non ejusdem naturæ est, flere miserationis affectu amicum mortuum, & eundem remoto quatriduanæ aggere sepulturæ, & ad vocis imperium excitare redivivum; aut in ligno pendere, & in noctem luce conversa, omnia elementa tremefacere; aut clavis transfixum esse, & paradisi portas fidei latronis aperire: ita non ejusdem naturæ est, dicere: *Ego & pater unum sumus:* & dicere, *Pater major me est.* Quamvis enim in Domino JESU CHRISTO Dei & hominis una persona sit; aliud tamen est, unde contumelia in utroque communis, aliud unde communis est gloria. De nostro enim illi est minor Patre humanitas; de Patre illi est æqualis cum Patre divinitas.

[Margin: 22. V. Not. — 23. V. Not. — * Eadem sunt in serm. 52. c. 2. — Quid naturæ cuique in Christo proprium. — 24. V. Not. — Joan. 1. 1. — v. 14. — Galat. 4. 4. — Luc 2. 7. — Ibid v. 13. — Matth. 2. 3. — Matth. 3. 13. — Ib. v 17. — Matth. 4. 1. & 11. — Joan. 6. 5. — Joan. 4. 10. — 25. V. Not. — Matth. 14. 25. — Luc. 8. 24. — Joan. 11. 35. — Ib. v. 43. — Matth. 27. 35. — Joan. 10. 30. — Joan. 14. 28.]

CAP. V.

Veritas carnis in Christo probatur ex scriptura.

PRopter hanc ergo unitatem personæ in utrâque natura intelligendam, & filius hominis legitur descendisse de cœlo, cùm filius Dei carnem de ea virgine, de qua est natus, assumserit. Et rursus, Filius Dei crucifixus dicitur ac sepultus, cùm hæc non in divinitate ipsa, qua Unigenitus consempiternus & consubstantialis est Patri, sed in naturæ humanæ sit infirmitate perpessus. Unde unigenitum Filium Dei crucifixum & sepultum omnes etiam in Symbolo confitemur, secundùm illud Apostoli: *Si enim cognovissent, nunquam Dominum majestatis crucifixissent.* Cùm autem ipse Dominus noster atque Salvator fidem discipulorum suis interrogationibus erudiret [26], *Quem*, inquit, *dicunt homines esse filium hominis?* Cúmque illi diversas aliorum opiniones retexuissent, *Vos autem*, ait, *quem me esse dicitis?* Me utique, qui sum filius hominis, & quem in forma servi atque in veritate carnis aspicitis, quem me esse dicitis? Ubi B. Petrus divinitùs inspiratus, & confessione sua omnibus gentibus profuturus: *Tu es*, inquit, *Christus filius Dei vivi.* Nec immeritò beatus est pronunciatus à Domino, & à principali petra soliditatem & virtutis traxit & nominis, qui per revelationem Patris eundem & Filium Dei est confessus & Christum: quia unum horum sine alio receptum non proderat ad salutem: & æqualis erat periculi Dominum JESUM CHRISTUM aut Deum tantummodò sine homine, aut sine Deo solùm hominem credidisse. Post resurrectionem verò Domini (quæ utique veri corporis fuit [27], quia non alter [28] est resuscitatus, quàm qui fuerat crucifixus & mortuus) quid aliud quadraginta dierum morâ gestum est, quàm ut fidei nostræ integritas ab omni caligine mundaretur? Colloquens enim cum discipulis suis, & cohabitans atque convescens, & pertractari se diligenti curiosóque contactu ab eis, quos dubietas perstringebat, admittens, ideò & clausis ad discipulos januis introibat, & flatu suo dabat Spiritum sanctum, & donato intelligentiæ lumine, sanctarum Scripturarum occulta pandebat; & rursus vulnus lateris, fixuras clavorum, & omnia recentissimæ passionis signa monstrabat, dicens: *Videte manus meas & pedes, quia ego sum. Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere:* ut agnosceretur in eo proprietas divinæ humanæque naturæ individua permanere; & ita sciremus

[Margin: EPIST. XXIV. — 1. Cor. 2. 8. — 26. V. Not. — Petri confessio exposita. — Matth. 16, 16. — 27. V. Not. — 28. V. Not. — Act. 1. 4. — Resurrectio Christi carnis veritatem asserit. — Joan 20. 22. — Ibid. — Luc. 24. 39.]

Verbum hoc non esse quod carnem, ut unum Dei filium & Verbum confiteremur & carnem. Quo fidei sacramento EUTYCHES iste nimiùm æstimandus est vacuus, qui naturam nostram in Unigenito Dei, nec per humilitatem mortalitatis, nec per gloriam resurrectionis agnovit. Nec sententiam beati Apostoli & Evangelistæ Joannis expavit dicentis: *Omnis spiritus, qui confitetur* JESUM CHRISTUM *in carne venisse, ex Deo est: & omnis spiritus qui solvit* JESUM, *ex Deo non est, & hic est Antichristus.* Quid autem est solvere JESUM, nisi humanam ab eo separare naturam, & sacramentum, per quod unum [29] salvati sumus, impudentissimis evacuare figmentis? Caligans verò circa naturam corporis Christi, necesse est ut etiam in passione ejus eàdem obcæcatione desipiat. Nam si crucem Domini non putat falsam, & susceptum pro mundi salute supplicium verum fuisse non dubitat, cujus credit mortem, agnoscat & carnem: nec diffiteatur nostri corporis hominem, quem cognoscit fuisse passibilem; quoniam negatio veræ carnis, negatio est etiam corporeæ passionis. Si enim Christianam suscipit fidem, & à prædicatione Evangelii suum non avertit auditum; videat quæ natura transfixa clavis pependerit in Crucis ligno, & aperto per militis lanceam latere crucifixi, intelligat unde sanguis & aqua fluxerit [30], ut Ecclesia Dei & lavacro rigaretur & poculo. Audiat & beatum Petrum Apostolum prædicantem, quod sanctificatio Spiritus per aspersionem fiat sanguinis Christi. Nec transitoriè legat ejusdem Apostoli verba dicentis: *Scientes, quod non corruptibilibus argento & auro redemti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis, sed precioso sanguine, quasi agni incontaminati & immaculati* JESU CHRISTI. Beati quoque Joannis Apostoli testimonio non resistat, dicentis: *Et sanguis Jesu filii Dei emundat nos ab omni peccato.* Et iterùm: *Hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides vestra.* Et: *Quis est qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam Jesus est filius Dei? Hic est qui venit per aquam & sanguinem,* JESUS CHRISTUS: *Non in aqua solùm, sed in aqua & sanguine. Et spiritus est, qui testificatur, quoniam spiritus est veritas.* [31] *Quia tres sunt, qui testimonium dant, spiritus, aqua & sanguis, & tres unum sunt.* Spiritus utique sanctificationis, & sanguis redemtionis, & aqua baptismatis: quæ tria unum sunt, & individua manent, nihilque eorum à sui connexione sejungitur: quia Catholica Ecclesia hac fide vivit ac proficit, ut in Christo Jesu, nec sine vera credatur divinitate humanitas, nec sine vera humanitate divinitas.

(Marginalia: 1. Joan. 4. 1. — 29. V. Not. — 30. V. Not. — 1. Petr. 1. 18. — 1. Joan. 1. 7. — 1. Joan. 5. 4. — 31. V. Not. Quid Spiritus, sanguis, & aqua?)

CAP. VI.

Eutychis prava & subdola confessio. Qua ratione, si resipiscit, communioni sit restituendus? Legati mittuntur in Orientem.

Cum autem ad interlocutionem [32] examinis vestri Eutyches responderit, dicens: *Confiteor ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adunationem; post adunationem verò, unam naturam confiteor:* miror tam absurdam, támque perversam ejus professionem, nulla judicantium increpatione reprehensam, & sermonem nimis insipientem nimisque blasphemum [33], ita omissum, quasi nihil quod offenderet esset auditum; [34] cùm tàm impiè duarum naturarum ante Incarnationem [35] unigenitus Dei filius fuisse dicatur, quàm nefariè postquam *Verbum caro factum est*, natura in eo singularis asseritur. Quod ne Eutyches ideò vel rectè vel tolerabiliter æstimet dictum, quia nullà vestrà est sententià confutatum, solicitudinis [36] tuæ diligentiam commonemus, frater charissime, ut si per inspirationem misericordiæ Dei ad satisfactionem caussa perducitur, imprudentia hominis imperiti etiam ab hac sensus sui peste purgetur. [37] Qui quidem, sicut Gestorum ordo patefecit, benè cœperat à sua persuasione discedere, cum vestrà sententià coarctatus profiteretur se dicere, quod ante non dixerat, & ei fidei acquiescere, cujus priùs fuisset alienus. Sed cum anathematizando impio dogmati noluisset præbere consensum, intellexit eum fraternitas vestra in sua manere perfidia, dignúmque esse, qui judicium condemnationis exciperet. De quo si fideliter atque utiliter dolet, & quàm rectè mota sit Episcopalis autoritas vel serò cognoscit; vel si ad satisfactionis plenitudinem, omnia quæ ab eo malè sunt sensa, viva voce & præsenti subscriptione damnaverit: non erit reprehensibilis erga correctum quantacunque miseratio: quia Dominus noster verus & bonus pastor, qui *animam suam posuit pro ovibus suis*, & qui venit animas hominum salvare, non perdere, imitatores nos suæ vult esse pietatis: ut peccantes quidem justitia coërceat, conversos autem misericordia non repellat. Tunc enim demum fructuosissimè fides vera defenditur, quando etiam à sectatoribus suis opinio falsa damnatur. Ad omnem vero caussam piè ac fideliter exequendam, fratres nostros [38] JULIUM [39] Episcopum & RENATUM Presbyterum Tituli sancti Clementis [40], sed & filium meum HILARUM Diaconem vice nostra direximus. Quibus DULCITIUM Notarium nostrum, cujus fides nobis est probata [41], sociavimus: confidentes ad futurum divinitatis auxilium, ut is, qui erraverat, damnata sensus sui pravitate, salvetur. Deus te incolumem custodiat, frater carissime. [42] Data Idibus Junii, ASTERIO & PROTOGENA viris clarissimis Cōsulibus. [43] & [44]

(Marginalia: 32. V. Not. — 33. V. Not. — 34. V. Not. — 35. V. Not. — 36. V. Not. — 37. V. Not. — Correcti hæretici qua ratione & charitate suscipiendi. — Joan. 10. 11. — Luc. 9. 56. — Legati Sedis Apostolicæ. — 38. V. Not. — 39. V. Not. — 40. V. Not. — 41. V. Not. — al. Astutio. — 42. V. Not. — 43. & 44. — 44. V. Not.)

EPIST. XXV.

a *Aliàs.* XI Quæ autem antea 25 erat, nunc 40. 13. Iunii.

EPISTOLA XXV.[a]

AD JULIANUM EPISCOPUM Coënsem.

SYNOPSIS.

I. *Eutychen spem Christianam omniúmque mysteriorum veritatem perimere.*

II. *Utriusque naturæ proprietates in Christo servari.*

III. *Animam Christi non praextitisse corpori; nec corpus ex nihilo conditum: sed utrumque ejusdem nobiscum esse naturæ.*

LEO urbis Romæ Episcopus Dilectissimo fratri JULIANO Episcopo.

CAP. I.

LIcet per Nostros, quos ab Urbe[b] pro fidei caussa[c] direximus, plenissimas ad fratrem nostrum FLAVIANUM literas miserimus contra nimiæ impietatis errorem: tamen quia per filium nostrum BASILIUM Diaconem scripta tuæ dilectionis accepimus, quæ multùm nobis Catholici sensus fervore placuerunt; etiam hanc paginam quæ illis epistolis consonaret, adjecimus [1]: ut unanimiter atque constanter, his qui Evangelium Christi corrumpere cupiunt, resistatis: quoniam sancti Spiritus in nobis atque in vobis [2] una est eruditio, eadémque doctrina: quam quicunque non recipit, non est membrum corporis Christi; nec potest eo capite gloriari, in quo naturam suam asserit non haberi. Quid autem prodest imprudentissimo seni, Nestorianæ hæreseos nomine, eorum lacerare opinionem, quorum piissimam convellere non potest fidem: cùm quantùm Nestorius à veritate discessit, Deitatem Verbi ab assumti hominis substantia [3] separando, tantùm à recto tramite etiam iste desciscat, qui unigenitum Dei Filium sic de utero beatæ Virginis prædicat natum, ut humani quidem corporis speciem gesserit, sed humanæ carnis veritas Verbo unita non fuerit? De quo prodigio falsitatis quis non videat, quæ opinionum monstra nascantur? Qui enim negat mediatorem Dei & hominum hominem JESUM CHRISTUM, necesse est ut multis impietatibus impleatur,[4] eúmque aut Apollinaris sibi vindicet, aut Valentinus usurpet, aut Manichæus obtineat, quorum nullus in Christo humanæ carnis credidit veritatem. Quâ utique non receptâ, non solùm quòd secundùm carnem atque animam rationalem, qui erat in forma Dei, manens idem in forma servi, homo natus denegatur; sed etiam, quòd crucifixus est & mortuus ac sepultus, quódque die tertio[d] resurrexit, & quod ad dexteram Patris sedens ad judicandos vivos & mortuos, in eo corpore sit venturus, in quo est judicatus[e] abnuitur: quia hæc redemtionis nostræ sacramenta vacuantur, si Christus veram veri hominis, totámque naturam suscepisse non creditur.

b *ita mss. Cod. al.* per eos quos ad urbem.
c pro fidei caussa *desid. MSS. Codd.* 7.
1. V. Nor.
2. V. Nor.
Mos hæreticorum, ut Catholicis nomen sectæ imponant.
3. V. Nor.
4. *al.* implicetur. V. Nor.
d *Vulg. add.* à mortuis. *del. MSS. omn. & gr.*
e *Vulg. add.* ad mortem *del. MSS. & gr.*

CAP. II.

An quia manifesta erant signa divina, falsa dicentur documenta corporea: & testimonia utriusque naturæ valebunt, ut creator intelligatur; non valebunt, ut creatura salvetur? Quod Deitatis est, caro non minuit; quod carnis est, Deitas non peremit. Idem enim & sempiternus ex Patre, & temporalis ex Matre: in sua virtute inviolabilis, in nostra infirmitate passibilis: in Deitate Trinitatis cum Patre & Spiritu sancto unius ejusdémque naturæ; in susceptione autem hominis non unius substantiæ, sed unius ejusdémque personæ: ut idem esset dives in paupertate, omnipotens in abjectione, impassibilis in supplicio, immortalis in morte. Nec enim Verbum aut in carnem, aut in animam aliqua sui parte conversum est: cùm simplex & incommutabilis natura Deitatis, tota in sua sit semper essentia, nec damnum sui recipiens, nec augmentum: & sic assumtam naturam beatificans, ut glorificata in glorificante permaneat. Cur autem inconveniens, aut impossibile videatur, ut Verbum & caro atque anima unus JESUS CHRISTUS, & unus Dei hominísque sit Filius, si caro & anima, quæ dissimilium naturarum sunt, unam faciunt etiam sine Verbi Incarnatione personam: cùm multò sit faciliùs, ut hanc unitatem sui atque hominis Deitatis præstet potestas, quàm ut eam in substantiis suis obtineat solius humanitatis infirmitas? Nec Verbum igitur in carnem, nec in Verbum caro mutata est; sed utrumque in uno manet, & unus in utroque est, non diversitate divisus, non permixtione confusus: nec alter ex Patre, alter ex Matre: sed idem aliter ex Patre ante omne principium, aliter de Matre in fine seculorum: ut esset *mediator Dei & hominum, homo* JESUS CHRISTUS, in quo inhabitaret *plenitudo divinitatis corporaliter:* quia assumti non assumentis provectio est, quòd *Deus illum exaltavit, & donavit illi Nomen, quod est super omne nomen: ut in Nomine Jesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum; & omnis lingua confiteatur, quoniam Dominus* JESUS CHRISTUS *in gloria est Dei patris.*

Unitas personæ in Christo ex hominis unitate arguitur.
1. Tim. 2. 5. Coloss. 2. 9.
Philip. 2. 9.

CAP. III. Eutychis error.

In eo verò quod EUTYCHES in Episcopali judicio ausus est dicere, *Ante Incarnationem duas in Christo fuisse naturas; post Incarnationem autem, unam:* necessarium fuerat, ut ad reddendam rationem professionis suæ crebris atque solicitis Judicum interrogationibus urgeretur; nec tanquam inane aliquid præterflueret, quod nonnisi de haustu venenatorum dogmatum apparebat affusum.[f] Arbitror enim talia loquentem hoc habere persuasum, quod anima, quam salvator assumsit, priùs in cœlis sit commorata, quàm de Maria Virgine nasceretur, eámque sibi Verbum in utero copularet. Sed hoc Catholicæ

f *al.* esse fusum.

mentes auréſque non tolerant: quia nihil ſecum Dominus de cœlo veniens noſtræ conditionis exhibuit: nec animam enim, quæ anterior extitiſſet, nec carnem, quæ non materni corporis eſſet, accepit. Natura quippè noſtra non ſic aſſumta eſt, ut priùs creata, poſt aſſumeretur [g]; ſed ut ipſa aſſumtione crearetur. Unde quod in ORIGENE meritò damnatum eſt, qui animarum, antequam corporibus insererentur, [h] non ſolùm vitam, ſed & diverſas fuiſſe aſſeruit actiones: neceſſe eſt, ut etiam in iſto, niſi maluerit ſententiam abdicare, plectatur. Nativitas enim Domini ſecundùm carnem, quamvis habeat quædam propria, quibus humanæ conditionis initia tranſcendat, ſive quòd ſolus [5] ab inviolata virgine ſine concupiſcentia [i] eſt conceptus & natus, ſive quòd ita viſceribus matris eſt editus, ut & fœcunditas pareret, & virginitas permaneret; non alterius tamen naturæ erat ejus caro, quàm noſtra; nec alio illi, quàm cæteris hominibus, anima eſt inſpirata principio, quæ excelleret, non diverſitate generis, ſed ſublimitate virtutis. Nihil enim carnis ſuæ habebat adverſum, nec diſcordia deſideriorum gignebat compugnantiam voluntatum. [6] Senſus corporei vigebant ſine lege [*] peccati; & veritas affectionum ſub moderamine Deitatis & mentis, nec tentabatur illecebris, nec cedebat injuriis. Vetus homo vero unitus eſt Deo, nec ſecundùm exiſtentem priùs animam deductus eſt è cœlo, nec ſecundùm carnem creatus ex nihilo; eandem gerens in Verbi Deitate perſonam [7], & tenens communem nobiſcum in corpore animâque naturam. Non enim eſſet Dei hominúmque mediator, niſi idem Deus, idémque homo in utroque & unus eſſet & verus. Incitat quidem nos ad latitudinem differendi materiæ magnitudo; ſed apud eruditionem tuam non eſt copiâ laborandum: præſertim cum jam per noſtros ad fratrem FLAVIANUM ſufficientes literas miſerimus, ad confirmandos animos non ſolùm ſacerdotum, ſed etiam laïcorum. Præſtabit, ut credimus, miſericordia Dei, ut abſque cujuſquam animæ detrimento poſſint adverſùm diaboli dolos, & ſana defendi, & vulnerata curari. [8] Data Idibus Junii, ASTERIO [*] & PROTOGENE viris clariſſimis Conſulibus.

Epist. XXV. — g al. creata sumeretur. — Error Origenis circa animas. — h al. miscerentur. — 5. Fulg. add ex Spiritu ſancto. V. Not. — i Fulg. add. carnis. del. omn. MS. — Caro Christi & anima noſtris ſimiles. — 6. V. Not. — * al. ſine ſorde MS. Corb. — Affectionũ veritas in Chriſto. — 7. V. Not. — 1. Tim. 2. 5. — 8. V. Not. — * al. Aſturio.

EPISTOLA XXVI. [a]

AD THEODOSIUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

Legatos vice ſua deſtinat ad Synodum Epheſinam, occaſione Eutychis collectam. De eodem meliora ſperat.

a Al. XII. Quæ autem antea 26. erat, nunc 41. 13. Junii.

Cæſari THEODOSIO, religioſiſſimo & piiſſimo Auguſto, LEO Papa Eccleſiæ Catholicæ urbis Romæ 1.

QUantum rebus humanis conſulere providentia divina dignetur, ſolicitudo clementiæ veſtræ, Spiritu Dei incitata demonſtrat, quæ in Catholica Eccleſia nihil impacatum, nihil vult eſſe diverſum: quoniam FIDES, quæ non niſi una eſt, in nullo poteſt ſui eſſe diſſimilis. Unde licet EUTYCHES, quantùm Geſtorum Epiſcopalium ordo patefecit, imperitè atque imprudenter errare detectus ſit, debueritque à ſua meritò reprobabili perſuaſione diſcedere; quoniam tamen pietas veſtra, quæ in honorem Dei religioſiſſimè Catholicam diligit veritatem, apud EPHESUM conſtituit Synodale judicium [a]: ut imperito ſeni, ea in qua nimis caligat, veritas innoteſcat; fratres meos JULIUM [b] Epiſcopum, & RENATUM Presbyterum, & filium meum HILARUM Diaconem miſi, qui ad vicem præſentiæ meæ pro negotii qualitate ſufficerent; & qui eum ſecum deferrent [c] juſtitiæ ac benignitatis affectum, ut quia dubitari non poteſt, quæ ſit Chriſtianæ confeſſionis integritas, & totius erroris pravitas damnaretur: & ſi reſipiſcens, qui deviaverat, pro venia ſupplicaret, ſacerdotalis ei benevolentia ſubveniret: cùm in libello ſuo, quem ad nos miſit, hoc ſaltem ſibi ad promerendam veniam reſervaverit, ut correcturum ſe eſſe promitteret, quidquid noſtra ſententia de his, quæ malè ſenſerat, improbaſſet. Quid autem Catholica Eccleſia univerſaliter de ſacramento Dominicæ Incarnationis credat & doceat, ad fratrem & coëpiſcopum meum FLAVIANUM pleniùs continent ſcripta, quæ miſi. Data Idibus Junii, ASTERIO & PROTOGENE viris clariſſimis conſulibus.

Epist. XXVI. — 1. V. Not. — Fidei unitas. — a. al. Concilium. V. Not. Ad Concili Epheſinum II ab Imperatore indictum Leo mittit legatos. — b Vide not. 39. ad Ep. XXIV. — c al. meum ſecum ferrent. MSS. duo. — Correctionem Eutyches ſpondet.

EPISTOLA XXVII. [a]

AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

SYNOPSIS.

I. *Pulcheriæ zelum adverſus Eutychen ſolicitat.*

II. *Humanæ ſaluti intereſſe, ut Chriſtus non ſolùm homo, ſed ejuſdem nobiſcum generis homo ſit.*

III. *Generationem Chriſtiani ex Chriſti generatione fluere. Eutychetis pervicacia. Sedis Apoſtolicæ moderatio.*

IV. *Ne Concilio interſit Leo vetant conſuetudo, conditio temporis, Concivium charitas. Symbolum Apoſtolorum nova hæreſi concutitur.*

a. Aliàs XIII. Quæ autem antea 27. erat, nunc 42. 13. Junii.

LEO PULCHERIÆ AUGUSTÆ.

QUantum præſidii Dominus Eccleſiæ ſuæ in Veſtra clementia præpararit, multis

Cap. I.

Epist. XXVII. Similis ferè est huic 30. iisdem Coss. data. Pulcheriæ adversus Nestorium præsidium.

sæpè probavimus documentis. Et quicquid nostris temporibus contra impugnatores Catholicæ veritatis industria sacerdotalis obtinuit, ad vestram maximè gloriam redundavit: dùm, sicut Spiritu sancto docente didicistis, illi per omnia potestatem vestram subjicitis, cujus munere & protectione regnatis. Unde quia, contra integritatem fidei Christianæ, dissensionem quandam in Constantinopolitana Ecclesia Eutyche autore generatam, fratris & coëpiscopi mei Flaviani relatione cognovi; ita ut totius caussæ speciem Synodalium gestorum textus ostenderit: dignum gloria vestra est, ut error qui, ut arbitror, de imperitia magis, quàm de versutia natus est, auferatur, priusquam ullas sibi vires de consensu imprudentium & pertinacia pravitatis acquirat. Quia etiam ignorantia graves nonnunquam incidit lapsus, & plerumque in diaboli ruit foveas incauta simplicitas; per quam supradicto subrepsisse intelligo spiritum falsitatis: ut dum æstimat se religiosiùs de Filii Dei majestate sentire, si ei naturæ nostræ veritatem inesse non diceret, totum illud quod *Verbum caro factum est*, unius atque eiusdem putaret esse substantiæ. Et quantùm Nestorius à veritate excidit, dum Christum de matre solùm hominem asseruit natum, tantùm etiam hic à catholico tramite deviat, qui de eadem Virgine non nostram credit editam esse substantiam; volens utique eam solius Deitatis intelligi: ut quod formam [1] servi gessit, & quòd nostri similis fuit atque conformis, quædam nostræ naturæ fuerit imago, non veritas.

Hæresis ex falsa religione descendens.

1. V.Not.

Cap.II.

Nihil autem prodest Dominum nostrum beatæ Mariæ Virginis filium, verum perfectúmque hominem dicere, si non illius generis homo creditur, cujus in Evangelio prædicatur. Dicit enim Matthæus: *Liber generationis* Jesu Christi *filii David, filii Abraham*: & ita humanæ originis ordinem sequitur, ut generationum lineas usque ad Joseph, cui Mater Domini erat desponsata, deducat. Lucas verò retrorsum successionum gradus relegens, ad ipsum humani generis principem redit, ut Adam primum, & Adam novissimum ejusdem ostendat esse naturæ. Potuerat quippè omnipotentia Filii Dei sic ad docendos justificandósque homines apparere, quomodo & Patriarchis & Prophetis in specie carnis apparuit, [2] cùm aut luctamen iniit aut sermonem conseruit, cúmve officia hospitalitatis [b] non abnuit, vel etiam appositum cibum sumsit. Sed illæ imagines hujus hominis erant indices [c], cujus veritatem ex præcedentium patrum stirpe sumendam, significationes mysticæ nunciabant. Et ideò sacramentum reconciliationis nostræ ante tempora æterna dispositum, nullæ implebant figuræ; quia nondum supervenerat Spiritus sanctus in Virginem, nec virtus Altissimi obumbraverat ei: ut intra intemerata viscera ædificante sibi sapientia domum,

Matth. 1. 1. Varius Genealogiæ Christi ordo apud Matth. & Lucam: Quare: Luc.3.23.

Filius Dei in veteri testam. apparens. Gen.32.24. Gen.18.2. 2. V.Not.

b al. humanitatis.

c al. indicia.

Verbum caro fieret; & forma Dei ac forma servi in unam conveniente personam, creator temporum nasceretur in tempore; & per quem facta sunt omnia, ipse inter omnia [d] gigneretur. Nisi enim novus homo, factus in similitudinem carnis peccati, nostram susciperet vetustatem; & consubstantialis Patri, consubstantialis esse dignaretur & Matri, naturámque sibi nostram solus à peccato liber uniret, sub jugo diaboli generaliter teneretur humana captivitas: nec uti possemus triumphantis victoria, si extra nostram esset conserta naturam. [3]

Epist. XXVII. Prov.9.1. Joan.1.14.

d Hæc ipse inter omnia del. Grim.

Incarnationis necessitas.

3. V.Not.

Cap.III.

De hac autem participatione mirabile [e] sacramentum nobis regenerationis illuxit [4], ut per ipsum Spiritum, per quem Christus & conceptus est & natus, etiam nos, qui per concupiscentiam carnis sumus geniti, spirituali rursùs origine nasceremur. Propter quod ab Evangelista de credentibus dicitur: *Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.* Cujus ineffabilis gratiæ particeps non est, nec potest in filiorum Dei adoptione censeri [5], quisquis à fide sua, hoc quod nos principaliter salvat [6], excludit. Unde multùm doleo, multúmque contristor, quod hic, qui antea de humilitatis proposito laudabilis videbatur, contra unicam spem nostram, patrúmque nostrorum, vana & nimis stolida audet adstruere. Qui dum videret insipientiæ suæ sensum Catholicis auribus displicere, revocare se à sua opinione debuerat; nec ita Ecclesiæ Præsules commovere, ut damnationis sententiam mereretur excipere: quam utique, si in suo sensu [f] voluerit permanere, nullus poterit relaxare. Sedis enim Apostolicæ moderatio hanc temperantiam servat, ut & severiùs agat cum obduratis, & veniam cupiat præstare correctis. Quia ergo multa mihi fiducia est de pietatis tuæ sublimissima [g] fide, obsecro gloriosam Clementiam tuam, ut sicut sancto studio tuo Catholica prædicatio semper adjuta est, ita nunc quoque ejus faveas libertati: quam fortè ideò permisit Dominus hac tentatione pulsari, ut quales intra Ecclesiam laterent, possent agnosci. Quorum planè non est negligenda curatio, ut nec ipsorum nos contristet amissio.

e al. mirabili. 4 Vulg. infulsit. V. Not.

Joan.1.13.

5. V.Not. 6. V.Not.

24.qu.2. Damnationis sententiam, &c. f Vulg. in sua sententia. Sententiam in Concilio Provinciæ contra hæreticum latam nemo potest relaxare. g Ita Mss. Codd. Alii tres & solidissima vulg. syncerissima fide.

Cap.IV.

Augustissimus verò & christianissimus Imperator cupiens quàm celerrimè turbata componi, Episcopali Concilio, quod Ephesi vult haberi, nimium breve & angustum tempus indixit, diem Kalendarum Augustarum præstituendo conventui: cum à tertio Iduum Maiarum, quo Serenitatis ejus scripta suscepimus, major pars reliqui sit temporis absumenda, ut profectio sacerdotum, qui negocio sufficiant, valeat ordinari. Nam illud quod pietas ipsius etiam me credidit debere interesse Concilio, etiam si secundùm aliquod præcedens exigeretur exemplum, nunc tamen nequaquam posset impleri: quia rerum

Cur S. Leo ad Concilium non se transferat.

EPIST. XXVIII.

rerum præsentium nimis incerta conditio à tantæ urbis populis me abesse non sineret: & in desperationem quandam animi tumultuantium mitterentur, si pro occasione caussæ ecclesiasticæ viderer patriam & Sedem Apostolicam velle deserere. Quia igitur ad publicam utilitatem pertinuisse cognoscitis, ut salvâ Clementiæ Vestræ veniâ, charitati me & precibus civium non negarem; in his fratribus meis, quos vice mea misi, me quoque adesse cum cæteris qui adfuerint, æstimate: quibus secundùm caussam satis mihi ex gestorum serie, & ipsius de quo agitur, professione, patefactam, evidenter & plenè [h] quid servandum esset ostendi. Non enim de portiuncula aliqua fidei nostræ, quæ minus lucidè declarata sit [i], quæritur: sed hoc stultissima resultatio [k] audet incessere, quod Dominus noster in Ecclesia neminem sexus utriusque voluit ignorare. Siquidem ipsa Catholici Symboli brevis & perfecta confessio, quæ duodecim Apostolorum totidem est signata sententiis, tam instructa sit munitione cœlesti, ut omnes hæreticorum opiniones solo ipsius possint gladio detruncari. Cujus Symboli plenitudinem si EUTYCHES puro & simplici voluisset corde concipere, in nullo à decretis sacratissimi Nicæni Concilii deviaret; & hoc à sanctis Patribus intelligeret constitutum, ut contra Apostolicam fidem, quæ nonnisi una est, nullum se ingenium, nullum elevaret eloquium. Et ideò pro vestræ pietatis consuetudine elaborare dignemini, ut quod contra singulare sacramentum salutis humanæ blasphema insipientia protulit, ab omnium animis repellatur. Ac si ipse, qui in hanc tentationem incidit, resipiscat, ita ut per libellarem satisfactionem proprium damnet errorem, communio ei sui ordinis non negetur. [l] Quod etiam sancto FLAVIANO Episcopo me Clementia tua scripsisse cognoscat; ut charitas non negetur [m], si error aboletur. Datum Idibus Junii, ASTERIO & PROTOGENE viris Clarissimis Consulibus. 7

Leonis patria.

h Et plenè del. Grim. Cod.

i Vulg quod minus lucidè clarescat.

k Vulg. insultatio.

Solo Symbolo Apostolorum omnes confodiuntur errores.

Vide de hoc Symbolo Hieron. Ep. LXI. ad Pammachium. Ruffin. præf. expos. Symbol. S. Aug. Serm. CXV. de tempore &c. Dissertationem Vossii, & nostram 14.

l Ita MSS. 9. cum ed. ad marg. Al. reformetur.

m Al. non negligatur.

7. V. Not.

EPISTOLA XXVIII. [a]

a Aliàs. XIV. Quæ autem antea 28. erat, nunc 47. 13. Junii.

AD FAUSTUM, MARTINUM, & reliquos Archimandritas Constantinopolitanos.

SYNOPSIS.

Sensum Eutychis execratur: ipsum ad saniorem mentem redire cupit, & sic communioni restitui.

Dilectissimis filiis FAUSTO, MARTINO, & reliquis ARCHIMANDRITIS, LEO Episcopus.

CUm propter caussam fidei, quam EUTYCHES perturbare tentavit, de latere meo [1] mitterem, qui defensioni veritatis assisterent, congruum credidi, ut etiam ad vestram dilectionem scripta dirigerem: quos certum habeo ita studere pietati, ut blasphemas & impias voces nullatenus æquanimiter audire possitis; manente in cordibus vestris Apostolica institutione, qua dicitur: *Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis: anathema sit.* Sensum autem prædicti EUTYCHIS, qui sicut Gestorum lectione cognovimus, meritò reprobatus est, etiam nos detestandum esse decernimus: ita ut si assertor insipiens in sua pravitate voluerit permanere, habeat cum his consortium, quorum est secutus errorem. Meritò enim fiet extra Christi Ecclesiam, qui in Christo humanam, id est, nostram negat esse naturam. Sed si idem spiritu Dei miserante correctus, impietatem sui erroris agnoverit, & quæ Catholici execrantur, plena satisfactione damnaverit, volumus ei misericordiam non negari: ut Ecclesia Domini nullum sentiat damnum; cùm & resipiscens possit recipi, & solus debeat error excludi. De sacramento autem pietatis magnæ, in qua nobis per Incarnationem Verbi Dei justificatio est & redemtio, quæ sit nostra ex Patrum traditione sententia [b], in his literis, quas ad fratrem meum FLAVIANUM Episcopum nunc misi [b], sufficienter, quantùm arbitror, explicatum est: ut per insinuationem Præsulis vestri, quid secundùm Evangelium Domini nostri JESU CHRISTI in omnium fidelium cordibus fixum esse cupiamus, noscatis. Datum Idibus Junii, ASTERIO & PROTOGENE viris Clarissimis Consulibus.

1. V. Not. Legati à latere.

EPIST. XXIX.

Galat. 1. 9.

Correctis ab hæresi misericordia non negetur.

b Literulis inclusa add. ex MSS. & Græca vers.

EPISTOLA XXIX [a]

a Aliàs. XV. Quæ autem antea 29. erat, nunc 43. 13. Junii.

AD EPHESINAM SYNODUM secundam.

SYNOPSIS.

I. *Incarnationis fidem ex confessione Petri probari.*

II. *Concilium ad errorem abolendum & reducendos errantes convocari.*

LEO Episcopus sanctæ SYNODO, quæ apud Ephesum convenit.

CAP. I.

REligiosa clementissimi Principis fides sciens ad suam gloriam maximè pertinere, si intra Ecclesiam Catholicam nullius erroris germen exurgeret, hanc reverentiam divinis detulit institutis, ut ad sanctæ dispositionis effectum autoritatem Apostolicæ Sedis adhiberet: tanquam ab ipso beatissimo Petro cuperet declarari, quid in ejus confessione laudatum sit, quando dicente Domino: *Quem me esse dicunt homines filium hominis?* varias quidem diversorum opiniones discipuli memorarunt; sed cùm ab eis, quid ipsi cre-

Matth. 16. 13.

EPIST. XXIX.

derent, quæreretur, Princeps Apostolorum plenitudinem fidei brevi sermone complexus: *Tu es*, inquit, *Christus filius Dei vivi*: hoc est, Tu qui verè es filius hominis, idem verè es filius Dei vivi: Tu, inquam, verus in Deitate, verus in carne, & salva [b] geminæ proprietate naturæ utrimque unus. Quod si EUTYCHES intelligenter ac vivaciter crederet, nequaquam ab hujus fidei tramite deviaret. Propter quam ei respondetur à Domino: *Beatus es Simon Barjona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed pater meus, qui est in cælis. Et Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Nimis autem à compage hujus ædificationis alienus est, qui & beati Petri confessionem non capit, & Christi Evangelio contradicit: ostendens se nullum unquam studium cognoscendæ veritatis habuisse, & superfluò honorabilem visum, qui nulla maturitate [c] cordis ornavit caniciem senectutis.

Fides Petri exposita.

b al. sub gem.

c vulg. autoritate.

CAP. II. Verùm quia etiam talium non est negligenda curatio; & piè ac religiosè Christianissimus Imperator haberi voluit Episcopale Concilium, ut pleniore judicio omnis possit error aboleri; fratres nostros JULIUM [d] Episcopum, RENATUM Presbyterum, & filium meum HILARUM Diaconem, cúmque his DULCITIUM Notarium probatæ nobis fidei, misi: qui vice mea sancto conventui vestræ fraternitatis intersint, & communi vobiscum sententia, quæ Domino sint placitura, constituant. Hoc est, ut primitùs pestifero errore damnato, etiam de ipsius, qui imprudenter erravit, restitutione tractetur; si tamen doctrinam veritatis [e] amplectens, sensus hæreticos [f], quibus imperitia ejus fuerat irretita, plenè apertéque propria voce & subscriptione damnaverit: quod etiam in libello, quem ad nos miserat, est professus, spondens per omnia nostram sequuturum se esse sententiam. Acceptis autem fratris & coëpiscopi nostri FLAVIANI literis, pleniùs ad eum de his, quæ ad nos videtur retulisse, rescripsimus: ut abolito hoc, qui natus [g] videbatur, errore, in laudem & gloriam Dei per totum mundum una sit fides, & una eadémque confessio, & *in Nomine* JESU *omne genu flectatur cælestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus* JESUS CHRISTUS *in gloria est Dei Patris.* Data Idibus Junii [h], ASTERIO & PROTOGENE viris Clarissimis Consulibus.

d Vide not. 39 Ep. XXIV.

Legati vice Pontif. Rom.

e al. pietatis MS. Grim.

f al. hæreticorum idem.

g ita MSS. 9. ed. quo inquinatus. malè.

Philip. 2. 9.

h al. Id. Mai. vel Id. Jan.

EPIST. XXX.

1 A nis, XVIII. Quæ antem antea 30 erat, nunc 44. 13. iunii. V. Nor.

EPISTOLA XXX. [1]

AD PULCHERIAM AUGUSTAM

SYNOPSIS.

I. *Christum nostri generis hominem esse. Nestorii & Eutychis errores.*

II. *Cùm veritas carnis in Christo impetitur, totam fidem concuti.*

LEO Episcopus, PULCHERIÆ Augustæ.

QUantum sibi fiduciæ de fide vestræ Clementiæ Ecclesia Dei debeat polliceri, multis probavimus sæpe documentis, dum sicut Spiritu sancto docente didicistis, illi per omnia potestatem vestram subjicitis, cujus munere & protectione regnatis. Unde quia contra integritatem fidei Christianæ, dissensionem quandam in Constantinopolitana Ecclesia, EUTYCHE autore generatam, fratris & coëpiscopi mei FLAVIANI relatione cognovi; ita ut totius caussæ speciem Synodalium gestorum textus ostenderet: dignum gloriæ vestræ est, ut error qui de imperitia magis, quam de versutia natus est, auferatur, priusquam ullas vires de consensu imprudentium, pertinacia pravitatis acquirat. Nam quantùm NESTORIUS à veritate excidit, dum Dominum JESUM CHRISTUM de matre virgine hominem solùm asserit natum, tantùm etiam hic à Catholico tramite deviavit, qui de eadem virgine editum, non nostræ credit esse naturæ: ut quòd formam servi gessit, quòd nostri similis fuit atque conformis, quædam nostræ carnis fuerit imago, non veritas. Nihil autem prodest Dominum nostrum beatæ Mariæ Virginis filium, hominem dicere, si non illius generis ac seminis homo creditur, cujus in ipso Evangelii exordio prædicatur. Unde multùm doleo, multúmque contristor, quod hic qui antea de humilitatis proposito laudabilis videbatur, contra unicam spem nostram patrúmque nostrorum, vana & nimis perversa audet astruere. Qui cùm videret insipientiæ suæ sensum Catholicis auribus displicere, revocare se à sua opinione debuerat: ne ita Ecclesiæ Præsules commoveret, ut sententiam damnationis exciperet. Quam utique si in suo sensu voluerit permanere, nullus poterit relaxare. Sedis enim Apostolicæ moderatio hanc temperantiam servat, ut & severiùs agat cum obduratis, & veniam cupiat præstare correctis.

CAP. I. Hæc eadé ferè habentur, sed fusius supra Ep. 27. al. 13.

Nestorii & Eutychis par impietas.

Sedis Apostolicæ moderatio.

CAP. II. Quia ergo mihi multa fiducia est de Pietatis tuæ sincerissima fide, obsecro gloriosissimam Clementiam vestram, ut sicuti sancto studio tuo Catholica prædicatio semper adjuta est, ita nunc quoque ejusdem faveas libertati. Non enim portiuncula aliqua fidei

Epist. XXXI.

nostræ, quæ minus lucidè sit clara, pulsatur: sed hoc imperita resultatio audet incessere, quod Dominus in Ecclesia sua neminem voluit ignorare. Et ideò pro vestræ pietatis consuetudine elaborare dignemini, ut contra singulare sacramentum salutis humanæ, quod blasphema insipientia protulit, ab omnium animis repellatur. Ac si ipse, qui in hac tentatione incidit, resipiscit, ita ut quod malè senserat propria voce & subscriptione condemnet, communio illi sui Ordinis reformetur. Quod etiam fratri & coëpiscopo meo FLAVIANO me Clementia vestra scripsisse cognoscat; & his, quos misimus, delegasse, ut venia concedatur, si error aboletur. Ne autem piissimi Principis dispositioni [a], qua Episcopale Concilium voluit congregari, nostra videretur præsentia defuisse, fratres meos JULIUM [b] Episcopum, RENATUM Presbyterum, & filium meum HILARUM Diaconem misi, qui vicem præsentiæ meæ implere sufficerent. Sed ei, qui in errore est, meliùs consuletur, si ubi desipuit, ibidem resipiscat: & ubi damnationem meruit, illic indulgentiam consequatur. Data Idibus Junii, ASTERIO & PROTOGENE viris Clarissimis Consulibus.

Concilium Imperiali dispositione convocatum. a. V. Not.

b Vide not. 39. Ep. XXIV.

EPISTOLA XXXI. [a]

a Aliàs. XIX. Quæ autem 31. erat, nunc 48. 13. Junii.

AD JULIANUM EPISCOPUM COENSEM.

SYNOPSIS.

I. *Eutychen ab unitate fidei excidisse dolet.*
II. *Legatos ad Synodum à latere mittit.*

LEO Episcopus, JULIANO Episcopo, charissimo Fratri.

Cap. I.

Literæ Dilectionis tuæ, quæ mihi nuper sunt redditæ, quàm spiritali Catholicæ fidei vigeas amore, demonstrant; & multùm gaudere me faciunt, quod in eadem sententia pia corda concurrunt, ut secundùm doctrinam Spiritus sancti impleatur in nobis quod Apostolus ait: *Obsecro autem vos, fratres, per Nomen Domini nostri* JESU CHRISTI, *ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia.* Cujus unitatis nimium se Eutyches facit extraneum, qui in sua perversitate veterascit, nec adhuc, quibus vinculis à diabolo sit [b] obligatus, intelligit: & quemquam sacerdotum Domini reperiendum putat, qui ejus imperitiæ amentiæque consentiat. Diu apud nos incertum fuit, quid in ipso Catholicis displiceret: & cùm fratris nostri FLAVIANI nullas literas sumeremus, ipse autem scriptis suis Nestotianam hæresim repullulare quereretur, non plenè potuimus discere, unde procederet, vel quo tenderet tam dolosa caussatio. Sed postquam Gestorum ad nos Episcopalium documenta perlata sunt, omnia illa, quæ fallacium querelarum velamine tegebantur, quàm essent detestanda, patuerunt.

1. Cor. 1. 10.

b vulg. à Domino.

Epist. XXXII.

Cap. II.

Et quia clementissimus Imperator, pro benevolentia ac pietate animi sui, de statu hujus, qui ante honorabilis videbatur, diligentiùs voluit judicari, atque ob hoc indicendum credidit Episcopale Concilium, per fratres nostros JULIUM [c] Episcopum, & RENATUM Presbyterum, sed & filium meum Diaconem HILARUM, quos ex latere meo vice mea misi, ad fratrem nostrum FLAVIANUM sufficientia pro qualitate caussæ scripta direxi, quibus & vestra dilectio, & Ecclesia universa cognoscat, de antiqua & singulari fide, quam indoctus impugnator incessit, quid divinitùs traditum teneamus, & quid incommutabiliter prædicemus. Quia tamen non debemus partes miserationis omittere, congruere moderationi credidimus sacerdotum [d], ut si condemnatus Presbyter plena satisfactione corrigitur, sententia, quâ obstrictus est, relaxetur: Si verò in eodem insipientiæ suæ luto jacere delegerit, statuta permaneant; & cum eis habeat sortem, quorum est secutus errorem. Data Idibus Junii, ASTERIO & PROTOGENE viris Clarissimis Consulibus.

c Vide not. 39. Ep. XXIV. Legati à latere.

Miseratio & moderatio Sacerdotes decent.

d ita Grim. Sic autem vulg. Congrua moderatione credidimus sanciendum.

EPISTOLA XXXII. [a]

a Al. XVI. Quæ autem 32. erat, nunc 49. 17. Junii.

AD FLAVIANUM EPISCOPUM. *Constantinopolitanum.*

SYNOPSIS.

Literas & gesta Synodi adversus Eutychem se accepisse monet.

FLAVIANO charissimo fratri LEO Papa.

Literas tuæ dilectionis accepi cum Gestis, quæ apud vos de fidei quæstione confecta sunt. Et quia clementissimus Imperator pro Ecclesiæ pace solicitus Synodum voluit congregari, quamvis evidenter appareat, rem, de qua agitur, nequaquam Synodali indigere tractatu: tamen, frater charissime, subsecuturos [b] esse significo, quos in hac re placuit destinare. Nec necessarium fuit, nunc ampliùs scribi, cùm propitio Deo, de his quæ caussæ credimus convenire, per ea, quæ ipsi portabunt scripta, sis pleniùs instruendus. Data duodecimo [c] Calendas Julii, ASTERIO & PROTOGENE viris Clarissimis Consulibus.

b ita Grim. al. in vulg. subsecutos. At nondum profectos esse legatos, constat ex hac Ep. & ex XXXIV.

c ita Grim. al. XV. cal.

EPIST. XXXIII.

EPISTOLA XXXIII. [a]

AD THEODOSIUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

Fidei & confessionis unitatem esse servandam: Legatos ad Synodum Ephesinam missos, ad quam ut se conferret necessitas non sinit.

LEO THEODOSIO Augusto.

ACceptis Clementiæ vestræ literis, multùm universali Ecclesiæ gaudendum esse perspexi, quòd Christianam fidem, quâ divina Trinitas [b] honoratur & colitur, in nullo dissimilem, in nullo vultis esse discordem. Quid enim rebus humanis ad exorandam misericordiam Dei efficaciùs suffragetur, quàm si una gratiarum actio, & unius confessionis sacrificium majestati ejus ab omnibus offeratur? In qua sacerdotum & cunctorum fidelium ita demum erit plena devotio, si in his, quæ per unicum Dei Filium Deum Verbum pro nostra redemtione sunt gesta, nihil aliud sentiatur, quàm quod ipse de se & prædicari jussit & credi. Unde quamvis ad diem Concilii Episcopalis, quem Pietas vestra constituit, occurrere me ratio nulla permittat; cùm nec aliqua ex hoc antè exempla præcesserint, & temporalis necessitas me non patiatur deserere civitatem; præsertìm cùm tam evidens fidei caussa sit, ut rationabiliùs [c] ab indicenda Synodo fuisset abstinendum: tamen in quantum Dominus juvare dignatur, meum studium commodavi, ut Clementiæ vestræ statutis aliquatenus pareatur, ordinatis hinc fratribus meis, qui amputandis scandalis pro caussæ qualitate [d] sufficiant, quique præsentiæ meæ impleant vicem: quia non talis quæstio orta est, de qua [e] aut possit, aut debeat dubitari. Data duodecimo [f] Calendas Julii, ASTERIO & PROTOGENE viris Clarissimis Consulibus.

a Aliàs. XVII. Quæ autem antea 33. erat, nunc 52. 10. Junii.

b Ita Grim. & Her. Vulg. divinitas.

Occidentalis Patriarcha ad Orientales partes non pergit caussâ Synodi.

c Ita Grim. & Her. al. rationabilibus de caussis.

d Ita Grim. & Ep. 31. vulg. æquitate.

e al. unde.

f Grim. XIII.

ALTERA [a] EPISTOLA FLAVIANI EPISCOPI Constantinopolitani

AD LEONEM PAPAM.

SYNOPSIS.

I. *De diaboli insidiis, quas vitat qui doctrinæ SS. Patrum adhæret.*

II. *De hæreticorum versutia, quâ incautos decipiunt.*

III. *Eutychen renovare dogmata Valentini & Apollinaris.*

IV. *De depositione & excommunicatione ejus justissima, quam Occidentalibus notam à Leone fieri postulat.*

a. Aliàs. Prima. Quæ autem secunda erat, nunc post 31.

Τῷ ὁσιωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ πατρὶ καὶ συλλειτουργῷ Λέοντι, Φλαβιανὸς ἐν κυρίῳ χαίρειν.

κεφ. β'.

ΟὐΔὲν ἵστησιν ἄρα τὴν τοῦ διαβόλου πονηρίαν, τὸ ἀκατάσχετον κακὸν, τὸ πλῆρες ἰοῦ θανατηφόρου. ἄνω γὰρ καὶ κάτω περιοστεῖ, ζητῶν τίνα πλήξῃ, τίνα σπαράξῃ, τίνα καταπίῃ. διὸ καὶ γρηγορεῖν, καὶ νήφειν εἰς προσευχὰς, καὶ τῷ Θεῷ ἐγγίζειν, καὶ τὰς μωρὰς ζητήσεις παραιτεῖσθαι, καὶ τοῖς πατράσιν ἀκολουθεῖν, καὶ μὴ μετατιθέναι ὅρια αἰώνια, ὑπὸ τῶν θείων γραφῶν δεδιδάγμεθα. ἀποθέμενος οὖν τοῖς πένθεσι τὴν δάκρυον, τῶν δακρύων τὸ πλῆθος, ὅτι γε τοῦ ὑπ' ἐμὲ τελοῦντος κληρικοῦ ὡς θηριάλωτος γέγονε, καὶ οὐκ ἠδυνήθην αὐτὸν περισῶσαι, οὐδὲ ἁρπάσαι τοῦ λύκου, καίτοι τὴν ψυχήν μου ἑτοίμως ἔχων θεῖναι ὑπὲρ αὐτοῦ· πῶς ἡρπάγη, πῶς ἀπεπήδα, μισῶν τὴν τοῦ καλοῦντος φωνὴν, καὶ πρὸς τὴν ἀπολλύουσαν μάλιστα τρέχων, τάχα που καὶ τὰ μνήματα τῶν πατέρων ἐκκλίνων, καὶ τὰς τρίβους αὐτῶν μυσαττόμενος, βαδιοῦμαι τῷ λέγειν.

κεφ. β'.

Εἰσί τινες ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσὶ λύκοι ἅρπαγες, οὓς ἀπὸ τῶν καρπῶν ἐπιγινώσκομεν. οὗτοι τὰ * πρῶτα δοκοῦσι μὲν εἶναι ἐξ ἡμῶν, ἀλλ' οὐκ εἰσὶν ἐξ ἡμῶν. εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν. ὅταν δὲ τὴν ἑαυτῶν ἀπεμέσωσι δυσσέβειαν, τὸν ἐν αὐτοῖς ἀποῤῥήξαντες δόλον, ἐπιλαβόμενοι τῶν ἀσθενεστέρων, καὶ τὰ αἰσθητήρια πρὸς τὰ θεῖα λόγια ἐχόντων ἀγύμναστα, σὺν ἑαυτοῖς ὠθοῦσιν αὐτοὺς εἰς ἀπώλειαν, στρεβλοῦντες καὶ σκώπτοντες τὰς τῶν πατέρων διδασκαλίας, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς, πρὸς τὴν ἰδίαν ἀπώλειαν ἑαυτῶν. οὓς δεῖ προγινώσκοντας φυλάττεσθαι. ἵνα μὴ τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν ὑπαχθέντες τινὲς, ἐκπέσωσι τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ. ἠκόνησαν γὰρ γλῶσσαν αὐτῶν, ὡσεὶ ὄφεως ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν. περὶ τούτων ἀνακέκραγεν ὁ προφήτης.

* πρῶτα Lat.

*Beatissimo & Deo amabilissimo patri * Leoni, Flavianus in domino æternam salutem.*

NUlla res diaboli venena compescit, [a] nec continet mortiferas ejus sagittas. Sursum enim atque deorsum pervolans, quærit quos possit [b] occidere, quos possit [c] superare, quos possit devorare. Propter quam rem vigilandum [d] est, & orationibus à Deo obtinendum, ut fatuas inquisitiones evitare possimus. Decet enim sequi patres nostros; & * non commutare terminos antiquos, à divinis scripturis didicimus. Depositis ergo [e] fletibus & lacrymis, quas incessanter fundo, quia sub me clericus degens, invasus est à fero dæmone, & non potui eum liberare, nec auferre à tali lupo, qui animam meam pro illo paratus eram ponere; quomodo raptus sit, quomodo resiliit [f] à proposito divino, & ad illum cucurrit, qui perdere consuevit, præcepta patrum declinans, & [g] constituta eorum despiciens, jam incipio enarrare.

Sunt quidam [h] veste sua oves significantes, interiùs autem lupi rapaces: quos ex fructibus eorum debemus agnoscère. Isti prima fronte videntur esse de numero nostro; sed non sunt de numero nostro. Si enim de numero nostro fuissent, nobiscum mansissent. Quando autem cœperunt evomere impietatem, [i] illud quod priùs occultabatur in illis aperitur (dolus omnis fit omnibus manifestus:) nacti autem infirmæ fidei homines, & qui [k] divinas lectiones nesciunt, & secum eos in perditionem præcipitant, [l] contorquentes & vituperantes patrum disciplinas, [m] & * relinquunt sanctas scripturas, ad suam ipsorum perditionem. Quos quidem debemus prævidere, & ab eis multum cavere; ne eorum malitiâ aliqui inducti concidant de sua firmitate: *Exacuerunt enim linguam suam quasi [n] serpentes, & venenum [o] in labiis habent quasi aspides.* De his hæc propheta clamavit.

* Et comministro.

CAP. I.

a illud inquietum malum, plenum veneno mortifero.

Sursum c. 2, d circumit, quærens. Jacob. 1. 8. 1. Petr 5. 8.

b ferire.

c lacerare, vel separare.

d esse & ot. insistendû, & Deo appropinquandô, & fatuas inquisitiones evitandas, ac patres sequi oportere, &

non far 4. 8. * Prov. 22. 28.

e magnis fletibus & multis lacrymis, quia s. m. c.

d captus est à fera, &

f vocatis você perosus & ad i. e. maximè qui p. e. forte etiam præcepta.

g semitas.

CAP. II.

h in vestimentis ovium, interiùs. Matth 7. 15. 1 Ioan. 2. 19.

i & dolus qui prius.

k sensus habent adduina eloquia parum exercitatos, secum.

l depravantes al. distrapantes.

m sicut & ceteras scr. * 2. Petr. 3. 16. Ps. 139. 4.

n serpentis.

o aspidum in labiis earû.

FLAVIANI EPIST. II. CAP. III.

p sapere, & rectam fidem haberet, Nestorii quidem impietati resistens, & favorabili titulo certaminis adversus illũ suscepti, scelus suũ tegens, trecentorum. q conatus est evertere. Matth. 18. 6. r consubstantialem.

Talis inter nos EUTYCHES emersit, quondam presbyter & archimandrites, qui quasi nostræ religionis sectam p sapiebat, & hanc præferebat; Nestorii autem impietatem confirmabat, & succingebatur pro Nestorio militare in pugna quæ contra Nestorium parabatur: trecentorum autem decem & octo sanctorum patrum de fide expositionem factam, & sanctæ memoriæ CYRILLI epistolam scriptam ad Nestorium, ejusdemque pariter ad Orientales, quibus omnes assenserant q, tentavit evellere, antiquam impii Valentini & Appollinaris reparans sectam; & non timuit præceptum veri regis dicentis: *Quicumque scandalizaverit unum de pusillis istis minimis, expedit ei ut mola asinaria alligetur collo ejus, & demergatur in profundum maris.* Verecundiam autem omnem ejus perfidia abjecit, & quam gerebat infidelitatis pellem excutiens, in sancta nostra synodo asserebat, instanter dicens, Dominum nostrum JESUM CHRISTUM non oportere confiteri de duabus naturis post humanam susceptionem, cùm à nobis unius subsistentiæ & unius personæ cognoscatur: neque carnem Domini r coëssentialem nobis subsistere tanquam ex nobis susceptam, & coadunatam Deo verbo secundùm subsistentiam; sed dicebat, virginem quidem, quæ eum genuit secundùm carnem, consubstantialem nobis esse, ipsum autem Dominum non suscepisse ex ea carnem consubstantialem nobis: & corpus Domini non esse quidem corpus hominis, humanum verò corpus esse, quod est ex virgine; omnium patrum expositionibus contraria sentiens.

CAP. IV.

f acta dudum adversus eum gesta misimus ad beatitudinem vestram, quibus & presbyterio illum nudavimus, quia in t monasterii præfectura, & exclusimus.

Sed ne multa dicens, longam faciam Epistolam: f de iis, quæ de eo dudum egimus, misimus ad beatitudinem vestram literas, quibus docuimus, & presbyterio illum esse nudatum, quia in talibus convictus est; & t jussimus eum in monasteriis nullam habere rationem, & exclusimus eum à communione nostra: ut sanctitas vestra hoc cognoscens, quod circa illum actum est, omnibus Episcopis sub beatitudine vestra degentibus manifestare dignetur illius impietatem: ne nescientes aliqui quid ille senserit, quasi ad orthodoxum vel per literas, vel per aliquam conjunctionem, loquantur. Universam in Christo fraternitatem, quæ cum vestra pietate degit, ego & qui mecum sunt, plurimùm salutamus. Incolumis in Domino, & orans pro nobis, doneris nobis, religiosissime pater.

FLAVIANI EPIST. II. ΚΕΦ. γ'.

Τοιοῦτος ἡμῖν ταυνῦν ἀναπέφηνεν Εὐτυχὴς ὁ πάλαι πρεσβύτερος καὶ ἀρχιμανδρίτης· εἰ μὲν τὰ ἡμέτερα δῆθεν φρονῶν, καὶ τὴν ὀρθὴν πίστιν ἐν ἑαυτῷ ἔχων, τῇ μὲν Νεστορίου δυσσεβείᾳ ἀνθιστάμενος, καὶ τὸν πρὸς αὐτὸν πόλεμον ὑποκοριζόμενος, τὴν δὲ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων πατέρων περὶ τῆς πίστεως γενομένην ἔκθεσιν, καὶ τὴν τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης Κυρίλλου πρὸς τὸν Νεστόριον γραφεῖσαν ἐπιστολὴν, καὶ τὴν πρὸς τοὺς τῆς ἀνατολῆς τοῦ αὐτοῦ ὁμοίως, αἷς πάντες συνέθεντο, πειρώμενος ἀνατρέπειν, τὴν πάλαι τοῦ δυσσεβοῦς Οὐαλεντίνου καὶ Ἀπολλιναρίου κακοδοξίαν ἀνανεούμενος· καὶ οὐκ ἐφοβήθη τὸ διάταγμα τοῦ ἀληθινοῦ βασιλέως, λέγοντος· ὃς ἐὰν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, συμφέρει αὐτῷ, ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ εἰς τὸ πέλαγος τῆς θαλάσσης. * αἰδῶ πᾶσαν ἀποβαλὼν, καὶ ἣν περιέκειτο τῆς πλάνης δορὰν ἀποτιναξάμενος, διαῤῥήδην ἐπὶ τῆς ἁγίας συνόδου ἡμῶν διισχυρίζετο, λέγων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν μὴ δεῖν * ἐκ δύο φύσεων μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν, ἐν μιᾷ ὑποστάσει, καὶ ἐν ἑνὶ προσώπῳ παρ' ἡμῶν γνωριζόμενον, μήτε μὴν τὴν σάρκα τοῦ κυρίου ὁμοούσιον ἡμῖν ὑπάρχειν, οἷα δὴ ἐξ ἡμῶν προσληφθεῖσαν τῷ Θεῷ λόγῳ καθ' ὑπόστασιν· ἀλλ' ἔφασκε, τὴν μὲν τεκοῦσαν αὐτὸν παρθένον κατὰ σάρκα ὁμοούσιον ἡμῖν εἶναι, αὐτὸν δὲ τὸν κύριον μὴ εἰληφέναι ἐξ αὐτῆς σάρκα ἡμῖν ὁμοούσιον· ἀλλὰ τὸ τοῦ κυρίου σῶμα μὴ εἶναι μὲν σῶμα ἀνθρώπου, ἀνθρώπινον δὲ σῶμα τὸ ἐκ τῆς παρθένου· πάσαις ταῖς ἐκθέσεσι τῶν ἁγίων πατέρων ἐναντιούμενος.

* ἀναιδῶς.

* ὁμολογεῖν.

ΚΕΦ. δ'.

Ἀλλ' ἵνα μὴ πάντα καταλέγων, μῆκος ἐμποιήσω τῷ γράμματι, πάλαι τὴν ἐπ' αὐτῷ γεγενημένην πρᾶξιν ἀπεστείλαμεν τῇ σῇ ὁσιότητι, ἐν ᾗ καὶ τῆς ἱερωσύνης αὐτὸν, ὡς ἐπὶ τούτοις ἁλόντα, ἐγυμνώσαμεν, καὶ τῆς προστασίας τῶν μοναστηρίων, καὶ τῆς ἡμετέρας κοινωνίας· ὥστε καὶ τὴν σὴν ὁσιότητα γνοῦσαν τὰ κατ' αὐτὸν, πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν σὴν θεοσέβειαν τελοῦσι θεοφιλεστάτοις ἐπισκόποις δήλην ποιῆσαι τὴν αὐτοῦ δυσσέβειαν· ἵνα μὴ ἀγνοίᾳ πολλάκις τῶν παρ' αὐτοῦ φρονουμένων, ἐφ' οἷς τι ἑάλω σαφῶς, ὡς πρὸς ὁμόδοξον, ἢ διὰ γραμμάτων ἢ καὶ ἑτέρως, τὰς πρὸς αὐτὸν ὁμιλίας ἐνεργοῦσι ποιούμενοι. πᾶσαν τὴν σὺν τῇ ὑμετέρᾳ θεοφιλείᾳ ἐν Χριστῷ ἀδελφότητα ἐγώ τε καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πλεῖστα προσαγορεύομεν. ἐῤῥωμένος ἐν κυρίῳ, καὶ ὑπερευχόμενος ἡμῶν, χαρισθείης ἡμῖν, θεοφιλέστατε πάτερ.

EJUSDEM EPISTOLÆ FLAVIANI CP. Episcopi ad LEONEM Papam,

ALTERA VERSIO.

Ex MS. Codice Bibliothecæ Thuaneæ nunc primùm edita.

CAP. I. Jac. 3. 8. 1. Petr. 5. 8.

NIhil est quod stare faciat diaboli nequitiam, *incontentibile malum, plenum veneno mortifero:* sursùm atque deorsùm *circuit quærens*, quem percutiat, quem turbet, *quem devoret:* Undè & vigilare & sobrii esse ad orationes, & propinquare Deo, & fatuas quæstiones respuere, & patres sequi, & non transgredi terminos æternos Scripturâ sanctâ didicimus. Deponentes itaque tumorem luctus, lacrymarum multitudinem, quoniam *unus* eorum qui sub me constituti sunt, clericus a captus est, nec eum salvare prævalui, neque lupo præripere; licet animam meam paratus fuissem ponere pro eo. Ut raptus est, ut exilivit, odio habens vocantis vocem, & ad perditionem maximè currens, & memorias quoque paternas declinans, & eorum itinera prorsùs abhorrens, pergo in hunc sermonem.

a In MS. Clerus.

CAP. II. Matth. 7. 15.

Sunt quidam *in vestimentis ovium; intùs autem lupi rapaces:* quos ex fructibus agnoscemus. Isti primùm quidem videntur esse ex nobis, sed non sunt ex nobis: *Si enim essent ex nobis, mansissent utique nobiscum:* Cùm verò aliquando suam evomuerint impietatem, dolum qui in eis est erumpentes: & apprehendentes inferiores, & eos qui ad eloquia divina sensus inexercitatos habent, secum eos pertrahunt ad perditionem, subvertentes & injuriantes paternas doctrinas, sicut & sanctas Scripturas ad perditionem suam: quos oportet præscientes cavere, ne malitiâ eorum quidam seducti abscidantur à propria firmitate. *Exacuerunt enim linguas suas sicut serpentes; venenum aspidum sub labiis eorum;* sicut de his Propheta clamavit.

1. Ioan. 2. 19. 2. Petr. 3. 16. Ps. 139. 4.

CAP. III.

Talis igitur nobis quidam nunc apparuit Eutyches dudùm Presbyter & Archimandrita, tanquam ea, quæ nostra sunt, sapiens, & rectam fidem in se habens; Nestorii quidem impietati resistens, & pugnam adversùs eum simulans; trecentorum verò decem & octo sanctorum Patrum de fide confectam expositionem, & sanctæ memoriæ CYRILLI ad Nestorium scriptam Epistolam, & ejusdem similiter ad Orientales, quibus omnes consenserunt [1], conatus evertere; & antiqua impii Valentini & Apollinaris mala

1. *Quibus omnes consenserunt.*) Scienter & exactè Flavianus geminam solummodò S. Cyrilli Epistolam laudat, unam ad Nestorium, & alteram ad Orientales, quibus omnes consenserint. Hæc quidem Epistola est de Pace quæ incipit: *Lætentur cœli;* & Orientalibus accepta fuit. Illa verò quæ ad Nestorium, incipit: *Comperi quosdam existimationi meæ detrahentes, &c.* Habetur Part. 1. Actor. Ephes. c. 8. & actione 1. lecta & Patrum suffragiis singulatim datis approbata, ut quæ Nicænam fidei Confessionem solam contineat & explicet. Alia verò illa Cyrilli Epistola, quæ XII. Anathematismos complectitur, neque hoc loco commemorat Flavianus, neque ab Ephesina Synodo comprobata fuisse in ejus actis cernitur, etsi ibidem lecta fuerit; at nec requirente Cyrillo ut prima illa approbaretur nec quicquam de illa asserentibus Patribus; quod suspicionem nonnullam injicit de minutis hac

Epist. XXXIV.

parte Synodi actis Non istam pariter Epistolam approbavit Calchedonense Concilium, sed utramque illam, uti antè fecerat CP. Synodus Flaviani ejusdem. Disertis verbis idem discrimen notat Hypatius Ephesinus in Collatione Constantinop. & Rusticus in sua il.a cum Acephalis Disputatione. Porrò commemoratio duarum Hypostaseon, quam Cyrillus inducere videbatur, in causa fuit ut ab approbandis Anathematismis se se Synodus compesceret Quia autem iis Literis Cyrilli inserta erat Commonitio Celestini Papæ ad Nestorium, & una cùm Cyrilliana ad eumdem Nestorium transmissa, hinc in Ephesina Synodo sciscitatum est ab Episcopo Flaviano tanquam de pluribus Epistolis loquente, an ejusmodi Epistolæ Nestorio traditæ fuissent. Unicam similiter Cyrilli allegat Leo noster in Epistolis 51 52. 54. 88. Et certè illa Cyrilli Epistola quæ 12. Anathematismos insertos habet *Latinis ignorata* fuit, usque ad annum circiter 500. teste Dionysio Exiguo in Epistola ad Petrum Episcopum, quam illi & Cyrillianæ à se tunc in Latinum idioma translatæ præfixit.

dogmata renovare. Nec timuit regis veri præceptum dicentis: *Quicunque scandalizaverit unum de pusillis istis minimis, melius erat ut suspenderetur mola asinaria circa collum ejus, & mergeretur in profundum maris.* (Matth. 18. 6.) Verecundiam autem omnem abjiciens; & pellem, quæ eum circumdabat excutiens, apertè coram sancta Synodo nostra affirmabat, dicens: Dominum nostrum Jesum Christum non oportere ex duabus naturis post inhumanationem, in una subsistentia, & in una persona à nobis agnoscendum: neque carnem Domini consubstantialem nobis esse, tanquam ex nobis assumtam, & unitam Deo verbo secundùm subsistentiam: sed dicebat, virginem quidem, quæ eum peperit, secundùm carnem consubstantialem nobis esse, ipsum autem Dominum non sumsisse ex ea carnem nobis consubstantialem; sed Domini corpus non esse quidem corpus hominis, humanum autem corpus (esse) quod ex virgine est: omnibus expositionibus sanctorum Patrum resistens.

Cap. IV.

Sed ne cuncta percurrens immensitatem literis faciam, gesta, quæ dudùm in eo confecta sunt, direximus tuæ sanctitati; in quibus & sacerdotio eum veluti interdiximus, & Monasterii dispositione, & nostra communione privavimus: quatenus & tua sanctitas cognoscens, ea quæ ejus sunt, omnibus qui sub tua reverentia constituti sunt, Deo amantissimis Episcopis manifestam faciat impietatem; ne forsitan ignorantes ea, quæ sapit, & in quibus apertè captus est, tanquam ad consortem fidei literas, aut aliter Confessiones ad eum reperiantur efficere. Omnem cum vestra beatitudine in Christo fraternitatem, ego & qui mecum sunt plurimùm salutamus. Incolumis in Domino, & orans pro nobis, doneris nobis, Deo amantissime Pater.

EPISTOLA XXXIV.[a]

[a] Al. XX. Quæ autem 34. erat, nunc 35. 13. Junii.

AD FLAVIANUM EPISCOPUM CP.

SYNOPSIS.

Eum de receptis literis monet, de fide defensa laudat; ad misericordiam, si hæreticus resipiscit, hortatur.

LEO FLAVIANO Episcopo Constantinopolitano.

PRofectis jam nostris, quos ad vos in fidei caussa direximus, per filium nostrum Basilium Diaconem scripta tuæ dilectionis accepimus, quibus meritò parum de negocio communis solicitudinis indidisti,[b] quoniam & Gesta ante delata, de omnibus nos sufficienter instruxerant, & ad familiarem interrogationem idoneus erat sermo prædicti, per quem nunc alloquia reddentes, dilectionem tuam per Dei nostri gratiam, in quo fidimus cohortamur, utentes verbis Apostolicis, atque dicentes: *In nullo terreamini ab adversariis, quæ est illis caussa perditionis, vobis autem salutis.* (Philip. 1. 28.) Quid enim tam exitiabile, quàm negata veritate Incarnationis Christi, omnem spem salutis humanæ velle dissolvere, & Apostolo contraire dicenti manifestè: *Magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne?* (1. Tim. 3. 16.) Quid tam gloriosum, quàm contra inimicos Nativitatis & Crucis Christi pro fide Evangelica dimicare? (Nihil gloriosius quàm fidem propugnare.) De cujus purissimo lumine, invictâque virtute, datis jam ad tuam dilectionem literis, quid in nostro esset corde, patefecimus: ne de illis, quæ secundùm doctrinam Catholicam didicimus & docemus, aliquid inter nos videri possit ambiguum. Quia verò tam valida, & tam clara sunt testimonia veritatis, ut nimis cæcus, nimisque obduratus habendus sit, qui ad coruscationem lucis atque rationis non confestim se à tenebris falsitatis excusserit; ad curandam imperitorum insaniam, etiam patientiæ vos adhibere volumus medicinam: ut per paternas increpationes hi, qui in senectûte carnis suæ mente sunt parvuli, discant obedire majoribus. Ac si deposita imperitiæ suæ vanitate resipiscunt, omnique errore damnato fidem veram singularémque suscipiunt, misericordiæ eisdem Episcopalis benevolentia non negetur: mansuro judicio, quod præcessit, si impietas meritò condemnata, in sua pravitate perstiterit. Data decimo Kalendas Augusti, Asterio & Protogene viris Clarissimis Consulibus.

Secunda Flaviani ad Leonem Epistola.

[b] Al. indidisses.

EPISTOLA XXXV.[a]

[a] Al. XXI. Quæ autem 35. erat, nunc 34. 22. August.

AD EUNDEM FLAVIANUM Episcopum Constantinopolitanum.

SYNOPSIS.

De ejus silentio conqueritur, cujus caussa LEONI tunc ignota, erat Ephesina deprædatio.

LEO Episcopus FLAVIANO Episcopo.

AUget solicitudinem nostram taciturnitas tua, quod jamdiu nulla dilectionis tuæ scripta suscepimus; cùm nos curarum tuarum participes pro fidei defensione soliciti, frequenter per occasiones idoneas ad dilectionem tuam literas miserimus: ut adhortationum nostrarum consolationibus te juvaremus, ut adversariorum stimulis pro fidei defensione non cederes, cùm laboris tui participes nos probares. Olim ad fraternitatem tuam Nostros credimus pervenisse, per quos, pleniùs Scriptis Mandatisque nostris instructum te esse retines, & Basilium ad te,

Epist. XXXVI.

ut volueras, ipsi remisimus. Nunc, ne aliqua prætermissum occasione te crederes, per filium nostrum honorabilem & amabilem nobis virum EUPSYCHIUM [b], hanc paginam dedimus, ut tota celeritate ad scripta nostra respondeas, nósque subindè de tuis actionibus [c] nostrorúmque, & de totius caussæ absolutione facias certiores: ut solicitudinem, quam nunc pro fidei defensione gerimus, prosperioribus nunciatis, [d] molliamus. Data tertio Idus Augusti, ASTERIO & PROTOGENE viris clarissimis Consulibus.

b Vulg. Eusitium.
c Vulg. actibus. Caussarum absolutio Conciliorum est.
d Vulg. nuntiis.

EPISTOLA XXXVI.[a]

a Al. CVI. Quæ autem 36. erat, nunc 55. 22. August.

AD EPISCOPOS PER ARELATENSEM Galliæ Provinciam constitutos.

SYNOPSIS.

Gaudet de bona ac pacifica electione Ravennii: Cui ut bona de eo conceptæ opinioni satisfaciat, exoptat.

Dilectissimis fratribus, CONSTANTINO, AUDENTIO, RUSTICO, AUSPICIO, NICETÆ, NECTARIO, FLORO, ASCLEPIO, JUSTO, AUGUSTALI, YNANTIO, & CHRYSAPHIO [b], LEO Papa.

b al. Chrysatio.

Ex MS. antiq. Cod. Ecclesiæ Arelatensis apud Baron. an. 449. n. 16.

JUsta & rationabilis nobis caussa gaudendi est, cùm à Sacerdotibus Domini ea gesta cognoscimus, quæ & paternorum Canonum regulis, & Apostolicis congruant institutis. Necesse est enim, ut omne corpus Ecclesiæ salubri crescat augmento, si membra, quæ præsunt, & vigore excellant autoritatis; & tranquillitate moderaminis. Quod ergo in ARELATENSIUM civitate, defuncto sanctæ memoriæ HILARIO, virum etiam nobis probatum fratrem RAVENNIUM, secundùm desideria Cleri, Honoratorum & Plebis, unanimiter consecrastis, bonum fraternitatis vestræ opus nostro judicio roboramus. Quia electionem pacificam atque concordem, cui nec merita morum, nec studia civium defuerunt, postulationis quidem humanæ, sed inspirationis credimus fuisse divinæ. Utatur itaque, fratres charissimi, Dei munere memoratus Antistes, & secundùm consonantia omnium ordinum vota, quid ex ipso devotionis expectetur, intelligat: ut dispensationis sibi creditæ diligens ac temperans executor, vestro testimonio non inferior, & nostro per omnia favore sit dignior. Deus vos incolumes custodiat, fratres charissimi. Data II. [c] Kalend. Septembr. ASTERIO & PROTOGENE Coss.

Episcopales virtutes duæ.
Hilarius Arelat. à Leone PP. sanctæ memoriæ & Probatus vir appellatus.
Zelus & prudentia, præcipuæ Episcopi partes.
c Al. VII.

EPISTOLA XXXVII.[a]

Epist. XXXVII. a Al. XC. Quæ autem 37. erat, nunc 135.

AD RAVENNIUM ARELATENSEM Episcopum.

SYNOPSIS.

Ravennio in Episcopum electo gratulatur: virtutes Episcopales commendat: ut ad ipsum sæpius scribat hortatur.

Domino [b] fratri RAVENNIO, LEO.

b Nota Domino.

PRovectionem dilectionis tuæ, quæ summi Sacerdotii adepta est dignitatem, ita nobis placere cognosce, ut non solùm tibi de honoris augmento, sed etiam Arelatensi Ecclesiæ, cui te Dominus præposuit, gaudeamus. Ad omnium enim fidelium decus atque utilitatem redundat, cùm talis habetur Antistes, cujus plurimi & adjuventur præsidio, & incitentur exemplo. Unde quia non ignoras, quid de sinceritate animi tui secundùm præcedentem [1] notitiam senserimus, justissimè nos agnoscitis exigere, ut quod præsumimus, hoc probemus, frater charissime. Modestiæ igitur tuæ non desit autoritas [2], constantiam mansuetudo commendet, justitiam lenitas temperet, patientia contineat libertatem; & declinatâ superbiâ, cui proximum est ut decidat, ametur humilitas, cui semper debetur, ut crescat. Ecclesiasticarum legum non ignara est dilectio tua, ut intra earum regulas atque mensuras omnia potestatis tuæ jura contineas. Justo quippe ideò [c] dicitur lex non esse posita, quia normam præceptionis implet judicio voluntatis, cùm verus recti amor in semetipso habet [3] & Apostolicas autoritates, & canonicas sanctiones. Quarum devotus sectator, & diligens executor, in eorum procul dubio consortio gloriaberis, qui de creditorum sibi profectibus talentorum audire meruerunt: *Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.* Ut autem fiduciam dilectionis erga te nostræ habere non dubites, sæpiùs nos de processu actuum tuorum facias certiores: quoniam judicii nostri memores, cupimus semper de tuis profectibus in Domino gloriari. Deus te incolumen custodiat, frater charissime. [4]

Omnes Episcopi, summi Sacerdotes.
Episcopi à Domino præpositi.
1 Ed. præsentem. V. Not.
2. V. Not.
Virtutes Episcopales.
c vulg. justo tamen. 1. Tim. 1. 9. Charitas etsi libera, legi tamen subjecta.
3. Ed. habeat. V. Not.
Matth. 25. 23. Luc. 19. 17.
4. V. Not.

EPISTOLA XXXVIII.[a]

a Aliàs. CVII. Quæ autem 38. erat, nunc 58. 26. August.

AD EUNDEM RAVENNIUM Arelatensem Episcopum.

SYNOPSIS.

De Petroniano vago & Diaconum se Leonis mentiente admonet, eumque ab omnium Ecclesiarum communione expelli postulat.

Dilectissimo Fratri RAVENNIO, LEO Papa.

Ex MS. Arelat. apud Bar. 449. n. 62.

CIrcumspectum te volumus esse atque solicitum, ne quid sibi plectenda possit

Epist. XXXVIII.

vindicare præsumtio; quæ cùm aditum falsa subreptione repererit, ad majorem se temeritatem nomine usurpatæ dignitatis extendit. Petronianum quemdam vagum & semper erroneum, certa nos Clericorum tuorum suggestione didicimus per Gallias se nostrum esse Diaconum jactitasse, & sub hujus honoris obtentu, diversas ejus Provinciæ Ecclesias circuire. Cujus audaciæ tam nefandæ dilectionem tuam, frater charissime, ita volumus obviare, ut eum, admonitis etiam totius Provinciæ Episcopis, in sua falsitate detectum, ab omnium Ecclesiarum communione, ne ulterius hoc usurpet, expellas. Dominus te incolumem custodiat, frater charissime. Data sub die 7. Kalendas Septembr. Asterio & Protogene, VV. clarissimis Consulibus.

---

a Aliàs XXXIV. Quæ autem 39. erat, nunc 59. 13. Octob.

EPISTOLA XXXIX. a

AD THEODOSIUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. *De Ephesino latrocinio conqueritur apud Imperatorem.*

II. *Postulat, ut in eodem statu res maneant, quo ante pseudo synodum erant.*

III. *Supplicat ut Concilium intra Italiam celebrari jubeat Imperator.*

Gloriosissimo & Clementissimo THEODOSIO Augusto, LEO Episcopus.

Cap. I.

OLim & ab initio in Conciliis celebratis tantam nos percepimus à beatissimo Petro Apostolorum Principe fiduciam, ut autoritatem habeamus, ad veritatem pro nostra pace defendendam: quatenus nulli liceat sic eam munitam in aliquo commovere, dum repentè læsio removetur. Igitur quia Concilium Episcoporum, quod propter Flavianum in Ephesina civitate fieri præcepistis, & ipsi fidei probatur obesse, & omnes Ecclesias vulnerare; & hæc à nobis comperta sunt non incerto nuncio, sed ab ipsis reverendissimis Episcopis, qui à nobis missi sunt, & fidelissimo rerum, quæ gestæ sunt, narratore Hilaro Diacono nostro.... Hæc autem ideo culpa processit, eò quòd non purâ conscientiâ & recto judicio secundùm consuetudinem hi qui collecti sunt, de fide & errantibus protulerunt. In ipso autem judicio non omnes, qui convenerant, interfuisse cognovimus. Nam alios rejectos, alios didicimus intromissos, qui pro supradicti sacerdotis arbitrio impiis subscriptionibus captivas manus dederunt, quod nociturum statui suo scirent, nisi imperata fecissent, talémque ab ipso prolatam esse sententiam, ut in omnes per eam sæviretur Ecclesias. Quod nostri ab Apostolica Sede directi, adeò impium & Catholicæ fidei contrarium videntes, nobis significare noscuntur.

Epist. XXXIX. Cap. II.

Unde, Tranquillissimi Principum, removete, quæsumus, à vestræ pietatis conscientia periculum religionis & fidei: ut Christi Evangelio vim non inferat humana præsumtio. Ecce ego, Christianissime & venerabilis Imperator, cum consacerdotibus meis implens erga reverentiam clementiæ vestræ sinceri amoris officium, cupiénsque vos per omnia placere Deo, cui pro vobis ab Ecclesia supplicatur, ne ante tribunal Domini, rei de silentio judicemur, obsecramus coram unius Deitatis inseparabili Trinitate, quæ tali facto læditur, cùm ipsa vestri sit custos & autor Imperii, & coram sanctis angelis Christi, ut omnia in eo statu esse jubeatis, in quo fuerunt ante omne judicium, donec major ex toto orbe sacerdotum numerus congregetur; nec alieno peccato patiamini vos gravari: quia, quod necesse est nos dicere, veremur, ne cujus religio dissipatur, indignatio provocetur. Præ oculis habete, & tota mentis acie reverenter aspicite beati Petri gloriam, & communes cum ipso omnium Apostolorum coronas, cunctorúmque Martyrum palmas, quibus alia non fuit caussa patiendi, nisi confessio veræ divinitatis, & veræ humanitatis in Christo.

Cap. III.

Cui sacramento, quia impiè nunc à paucis imprudentibus obviatur, omnes partium nostratum Ecclesiæ, omnes Mansuetudini Vestræ cum gemitibus & lacrymis supplicant sacerdotes, ut quia & nostri fideliter reclamarunt, & eisdem libellum appellationis Flavianus Episcopus dedit, generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offensiones ita aut repellat, aut mitiget, ne ultrà aliquid sit, vel in fide dubium, vel in charitate divisum; convenientibus utique Orientalium provinciarum Episcopis, quorum si qui superati minis atque injuriis à veritatis tramite deviarunt, salutaribus remediis in integrum revocentur: ipsique, quorum est causa durior, si consiliis melioribus acquiescant, ab Ecclesiæ unitate non excidant. Quàm autem post appellationem interpositam hoc necessariò postuletur, canonum Nicææ habitorum decreta restantur, quæ à totius mundi sunt sacerdotibus constituta. Favete Catholicis vestro more parentúmque vestrorum, date defendendæ fidei libertatem. Cùm enim Ecclesiæ caussam, tum regni vestri agimus & salutis, ut provinciarum vestrarum quieto jure potiamini. Defendite contra hæreticos inconcussum Ecclesiæ statum: ut & vestrum Christi dexterâ defendatur Imperium. Datum tertio Idus Octobris, Asterio & Protogene viris Clarissimis Consulibus.

EPISTOLA XL.

Epist. XL. a Aliàs XXV. Quæ autem antea 40. nunc 60. 15. Octob.

EPISTOLA XL. a

AD THEODOSIUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. *Pseudo synodum Ephesinam, dum privatis odiis favet, omnia perturbasse in Ecclesia; ab ea Apostolicæ Sedis scripta rejecta; omnia vi acta esse; Hilarum unum vix evasisse, ex legatis qui contradixerunt; nunquam à sede Apostolica recipiendam istam Synodum.*

II. *Omnia usque ad majorem Synodum in eodem statu permanere postulat à Theodosio cum omnibus Occidentalibus.*

III. *Generalem intra Italiam Synodum petit, quam post appellationem Flaviani necessariam dicit.*

LEO Episcopus, & sancta SYNODUS, quæ in urbe Romæ convenit, THEODOSIO semper Augusto.

Cap. I. Literis Clementiæ vestræ, quas dudum ad beati Petri Apostoli Sedem pro Catholicæ fidei amore misistis, tantam fiduciam sumsimus defendendæ per vos veritatis & pacis, ut in caussa tam simplici, támque munita nihil putaremus posse existere, quod noceret: præsertim cùm ad Episcopale Concilium, quod haberi apud Ephesum præcepistis, tam instructi sunt missi, ut si scripta, quæ vel ad sanctam Synodum, vel ad Flavianum Episcopum detulerunt, Episcoporum publicari auribus Alexandrinus permisisset Antistes, ita manifestatione purissimæ fidei, quam divinitùs inspiratam & accepimus, & tenemus, omnium concertationum [b] strepitus quievisset, ut nec imperitia ultra desiperet, nec occasionem nocendi æmulatio reperiret. Sed dum privatæ caussæ religionis exercentur obtentu, commissum est impietate paucorum, quod universam Ecclesiam vulneraret. Comperimus enim, non incerto nuncio, sed fidelissimo rerum, quæ gestæ sunt, narratore Hilaro Diacono nostro, qui vix, ne subscribere per vim cogeretur, effugit, convenisse ad Synodum plurimos sacerdotes, quorum utique frequentia consultationi [c] & judicio profuisset, si is qui sibi locum principem vindicabat, sacerdotalem moderationem custodire voluisset; ut, sicut moris est, omnium sententiis ex libertate prolatis, id tranquillo & æquo constitueretur examine, quod & fidei congrueret, & errantibus subveniret. In ipso autem judicio non omnes qui convenerant, interfuisse cognovimus. Nam alios rejectos, alios didicimus intromissos, qui pro supradicti sacerdotis arbitrio, impiis subscriptionibus captivas manus dederent, & nociturum statui suo scirent, nisi imperata fecissent: talémque ab ipso prolatam esse sententiam, ut dum homo unus impetitur, in omnem Ecclesiam sævire-tur [d]. Quod nostri ab Apostolica Sede directi, adeò impium, & Catholicæ fidei contrarium esse viderunt, ut ad consentiendum nulla potuerint oppressione compelli: constantérque in eadem Synodo, ut decuit, fuerint protestati, nequaquam id, quod constituebatur, Sedem Apostolicam recepturam: quoniam revera omne Christianæ fidei sacramentum, quod absit à temporibus vestræ pietatis, excinditur, nisi hoc scelestissimum facinus, quod cuncta sacrilegia excedit, aboleatur.

b al. concertantium vel congressionum.

Privatæ simultates quantorum malorum origo in Ecclesia.

c vel. consolationi & collationi.

Malæ Dioscori artes.

d vulg. fieri videretur.

Legati intercedunt cōtra Dioscorum.

Cap. II. Quia verò diabolica nequitia subtiliter fallit incautos, & ita quorumdam imprudentiæ per similitudinem pietatis illudit, ut pro salubribus persuadeat nocitura; removete, quæsumus, à vestræ pietatis conscientia periculum religionis & fidei, quodque in secularibus negociis legum vestrarum æquitate conceditur, in rerum divinarum pertractatione præstate: ut Christi Evangelio vim non inferat humana præsumtio. Ecce ego, Christianissime & venerabilis Imperator, cùm consacerdotibus meis implens erga reverentiam Clementiæ Vestræ sinceri amoris officium, cupiénsque vos placere per omnia Deo, cui pro vobis ab Ecclesia supplicatur, ne ante tribunal Christi Domini rei de silentio judicemur, obsecramus coram unius Deitatis inseparabili Trinitate, quæ tali facto læditur, cùm ipsa vestri sit custos & auctor [e] Imperii, & coram sanctis angelis Christi, ut omnia in eo statu esse [f] jubeatis, in quo fuerunt ante omne judicium, donec major ex toto orbe sacerdotum numerus congregetur. Nec alieno peccato patiamini vos gravari: quia quod necesse est nos dicere, veremur, ne cujus religio dissipatur, indignatio provocetur. Præ oculis habete, & tota mentis acie reverenter aspicite Beati Petri gloriam, & communes cum ipso omnium Apostolorum coronas, cunctorúmque Martyrum palmas, quibus alia non fuit caussa patiendi, nisi confessio veræ divinitatis & veræ humanitatis in Christo.

e vulg. auctrix

f vulg. manere.

Cap. III. Cui sacramento quia impiè nunc à paucis imprudentibus obviatur, omnes partium nostrarum Ecclesiæ, omnes Mansuetudini Vestræ cum gemitibus & lacrymis supplicant sacerdotes, ut quia & nostri fideliter reclamarunt, & eisdem libellum appellationis Flavianus Episcopus dedit, generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offensiones ita aut repellat, aut mitiget, ne aliquid ultra sit, vel in fide dubium, vel in charitate divisum: convenientibus utique Orientalium provinciarum Episcopis, quorum si qui superati minis atque injuriis à veritatis tramite deviarunt, salutaribus remediis in integrum revocentur, ipsique quorum est caussa durior, si consiliis melioribus acquiescant, ab Ecclesiæ unitate non excidant: [g] Quàm autem post appellationem interpositam hoc necessariè postuletur, canonum Nicææ habitorum decreta testantur, quæ à totius mundi sunt sacerdotibus constituta, quæque subter annexa sunt. Favete Catholicis vestro more,

Concilium generale supplex postulat S. Leo ab Imperatore.

g al. excedant. quat. MSS. vel discedant.

Canones sub Nicænorum nomine citati

EPIST. XL.

parentúmque vestrorum. Date defendendæ fidei libertatem, quam salvâ Clementiæ vestræ reverentiâ, nulla vis, nullus poterit mundanus terror auferre. Cùm enim Ecclesiæ caussam [b] tum regni vestri agimus [i] & salutis, ut provinciarum vestrarum quieto jure potiamini. Defendite contra hæreticos inconcussum Ecclesiæ statum, ut & vestrum Christi dexterâ defendatur Imperium. Datum Idibus [x] Octobris, ASTERIO & PROTOGENE viris clarissimis Consulibus.

b vulg. caussa... i vulg. agamus.

x al. IV. Idus.

Canones Nicænos, quos sub finem hujus Epistolæ allegat Leo noster, quósque subter annexos dicit, alios non esse quàm Sardicenses meritò suspicantur viri eruditi. Certum quippe est ex eorum primùm ac potissimùm autoritate jus appellationum Romanis Pontificibus esse assertum, eosdémque sæpe sæpius nomine Nicænorum canonum fuisse adornatos. Hoc ex Græcis Concilii Calchedonensis actis confirmatur, quæ in calce hujus epistolæ, subjectum habent Sardicensem canonem IV. quem Dissertationi nostræ VIII. inserimus, ubi de Appellatione Flaviani ex professo agimus.

EPISTOLA XLI. [a]

a Aliàs. XXVI. Quæ autem antea 41. nunc 61. 15. Octob.

AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

SYNOPSIS.

I. *Mittit exemplar Epistolæ à se ad eam scriptæ ante Synodum.*

II. *Pseudo synodi infausta gesta deplorat. Mittit exemplar Epistolæ ad Theodosium scriptæ. Concilium in Italia petit.*

III. *Legationem Apostolicam apud Theodosium Pulcheriæ committit.*

Exstat Græcè apud Cotelerium Tom. I. p 54.

LEO Episcopus, & sancta Synodus, quæ in urbe Roma convenit, PULCHERIÆ Augustæ.

CAP. I.

SI epistolæ, quæ in fidei caussa per nostros Clericos directæ sunt, ad vestram pietatem pervenissent, certum est, remedium vos his rebus, quæ contra fidem factæ sunt, aspirante vobis Domino, præstare potuisse. Quando enim sacerdotibus, quando Christianæ religioni aut fidei defuistis [a]? Sed cùm ad Mansuetudinem vestram adeo non potuerint pervenire, qui missi sunt, ut ad nos vix unus illorum HILARUS diaconus noster effugiens sit reversus, iteranda scripta credidimus. Et ut validiores preces nostræ esse mereantur, ipsorum scriptorum, quæ ad Clementiam vestram non pervenerunt, exemplar subjecimus; amplioribus vos obtestationibus obsecrantes, ut quanto acerbiora facta sunt, quibus pro fide [b] regia vos convenit contraire, tanto majore gloria, curam ejus, in qua excellitis, religionis habeatis: ne Catholicæ fidei integritas ulla humanarum concertationum occasione violetur. Quæ enim, congregatâ apud Ephesum Synodo, sopienda & sananda pacis remedio credebantur, hæc non solùm in majora pacis dispendia, sed, quod nimis dolendum est etiam in ipsius fidei, qua Christiani sumus, excidia processerunt.

a Gr. vers. τῇ πίστει πατρικῇ γ... fide retrocessistis: maiè.

b vulg. pro fide. 1. V. Not.

EPIST. XLI. CAP. II.

Et hi quidem, qui missi sunt, quorumque unus vim [c] Alexandrini Episcopi sibi omnia vindicantis effugiens, rerum gestarum nobis ordinem fideliter nunciavit, reclamarunt in Synodo, sicut oportuit, unius hominis non tam judicio, quàm furori; protestantes ea, quæ per vim, metúmque gererentur, sacramentis [d] Ecclesiæ, & ipsi Symbolo ab Apostolis instituto præjudicare non posse, nec se ab ea fide ullâ injuriâ separandos, quam plenissimè expositam atque digestam à Sede beati Apostoli Petri ad sanctam Synodum detulissent. Cujus cùm recitatio, poscentibus Episcopis, non sit admissa; ut scilicet remota ea fide, quæ Patriarchas, Prophetas, Apostolos, & Martyres coronavit, generatio JESU CHRISTI Domini nostri secundùm carnem, & veræ mortis ac resurrectionis [a] ejus confessio, quod horremus dicere, solveretur; scripsimus de hac re, ut potuimus, ad gloriosissimum principem, & quod maximum est, Christianum, cujus epistolæ pariter exemplar subjecimus, ut fidem in qua renatus per Dei gratiam regnat, nulla sinat novitate corrumpi: quoniam FLAVIANUS Episcopus in nostra omnium communione persistit, atque hoc, quod factum est sine consideratione justitiæ, & contra omnem canonum disciplinam, ratum haberi ratio nulla permittit: & quia dissensionis scandalum non abstulisset Ephesina Synodus, sed auxisset; habendo intra Italiam concilio, & locus constitueretur & tempus, omnibus querelis & præjudiciis partis utriusque suspensis: quo diligentiùs universa, quæ offensionem generaverunt, retractentur, & absque vulnere fidei, absque religionis injuria, in pacem Christi redeant, qui per impotentiam [d] subscribere coacti sunt sacerdotes, & soli auferantur errores.

c al. insidias.

Legati reclamant in Pseudo synodo.

d Græca versio ἀναιρεῖν, juribus.

Pseudo synodus sancta appellatur.

a Græca ἀναγεννήσεως regenerationis, aliud interpres ad vocem superioris linea γίνεσθαι generatio.

Cassa Ephesi Synodus.

d MS. Cantabrig. Per potentiam; cui Græca vers. respondet, δυνάμει.

CAP. III.

Quod ut obtinere mereamur, probatissimæ nobis fidei pietas tua, quæ labores Ecclesiæ semper adjuvit, supplicationem nostram apud clementissimum Principem, sibi specialiter à beatissimo Petro Apostolo legatione commissa, dignetur asserere: ut priusquam civile hoc & exitiale bellum intra Ecclesiam convalescat, redintegrandæ unitatis copiam [c], Deo auxiliante, concedat; sciens imperii sui viribus profuturum, quicquid Catholicæ libertati benigna ipsius fuerit dispositione collatum. Data III. Idus [f] Octobris, ASTERIO & PROTOGENE viris clarissimis Consulibus.

Legatio Apostolica Pulcheriæ commissa.

c vulg. add. & modum del. MSS. 4.

f Ita MSS. tres & ed. ad Marg. al. Idibus.

EPISTOLA XLII. [a]

a Aliàs. XXVII. Quæ autem antea 42. erat, nunc 62. 15. Octob.

AD FLAVIANUM EPISCOPUM *Constantinopolitanum.*

SYNOPSIS.

Flavianum, in quem Dioscorus immaniter sævierat, consolatur, eique opem promittit.

EPIST. XLII. & XLIII.

LEO FLAVIANO Episcopo Constantinopolitano.

QUæ & quanta dilectio tua pro Catholicæ fidei defensione patiatur, per Diaconem, qui ab Epheso furtim est elapsus agnovimus. Et licet magnificemus Deum, qui te gratiæ suæ virtute confortat, necesse est tamen nos dolere eorum ruinas, per quos veritas impugnatur, & ipsa totius Ecclesiæ fundamenta quatiuntur. Quia verò providentia Dei semper suis necessarium præstat auxilium, scire debet fraternitas tua, nos pro communi caussa nihil eorum, quæ agenda sunt, præterire: ut primitùs ad ea, quæ universitati fidelium prosint, pervenire mereamur. Superest [b], ut fortiter interim dilectio tua toleret, quæ sibi ad æternam gloriam non dubitat profutura. Perlator sanè brevis hujus epistolæ fideli sermone poterit enarrare, quicquid illud est, ad quod, adjuvante Domino, studio fidei & charitatis intendimus. Data III. Idus [c] Octobris, ASTERIO & PROTOGENE viris Clarissimis Consulibus.

b vulg. fin est.

c vulg. III. Cal.

EPISTOLA XLIII. [a]

a Aliàs. XXIX. Quæ autem antea 43. erat, nunc 73. 15. Octob.

AD ANASTASIUM EPISCOPUM. *Thessalonicensem.*

SYNOPSIS.

I. *Quod Pseudosynodo non interfuerit, gratulatur.*

II. *Monet ut fidem servet, FLAVIANO adhæreat, Fratres confirmet.*

LEO Episcopus urbis Romæ dilectissimo Fratri ANASTASIO Episcopo Thessalonicensi.

CAP. I. QUantum relatione HILARI Diaconi nostri cognovimus, magnum facinus Alexandrino Episcopo autore vel executore commissum est: ut dum in fratrem nostrum FLAVIANUM veteres æmulationes & odia privata desæviunt, nec innocentiæ probatissimi sacerdotis, nec Christianæ fidei parceretur. Unde multum dilectioni tuæ congratulamur, quòd te ad illam synodum ire cupientem, opportunis obstaculis manus divina detinuit: ne abstenturus proculdubio à tanto scelere, indignis injuriis subjaceres, & furori impio militibus, quantùm didicimus, armisque suffulto, contraire non posses. Quia ergo prorupit in apertum perfidia quæ latebat, & in nefandissimam hæresim unius imperitissimi senis asseclæ transierunt; tempus probationis nostræ debemus agnoscere, & contra impetus adversantium munitionibus cœlestibus freti, incommutabilis animi constantiam præparare. Scimus, frater carissime, quia sacramento magnæ pietatis suæ aderit divina protectio.

Privata odia hæresim invehunt in Ecclesiam.

CAP. II. Si quid igitur fraternitati tuæ de impiis constitutionibus fuerit ingestum, protestamur pariter ac monemus, ne vel in damnatione fratris insontis, vel in receptione nefarii dogmatis consensum tui cordis immisceas. Major est enim, qui in nobis est, quàm qui adversùs nos. Annitere potiùs, quantùm te ipse naturæ nostræ susceptor & glorificator adjuverit, ut omnium fratrum nostrorum corda confirmes. Nobis enim ab Evangelio generationis, & mortis ac resurrectionis Domini JESU CHRISTI nullatenus recedentibus, definitissimum est, in nostræ communionis numero non futuros eos qui conantur antiqua Catholicæ fidei fundamenta covellere. Data tertio Idus Octobris, ASTERIO & PROTOGENE viris clarissimis Consulibus.

1. Joan. 4. 4.

EPISTOLA XLIV. [a]

a Aliàs XXX. Quæ autem antea 44 erat, nunc 63. 15. Octobr.

AD JULIANUM EPISCOPUM COENSEM.

SYNOPSIS.

Post Ephesinam cladem consolatur, hortaturque ut fidem teneat.

LEO JULIANO Fratri & Coëpiscopo salutem.

COgnitis, quæ apud Ephesum unius hominis præsumtione sunt gesta, magno quidem dolore affecti sumus de his quæ impiè furioséque commissa sunt: sed ad Dominum nostros animos dirigentes, multam fiduciam ab ipsa, quam sequimur, veritate concipimus, non omittentes omnia agere, quæ auxiliante Dei gratia credimus profutura. Tenendum ergo nobis est, quod tenemus, & sæviente unius turbidæ nubis [b] procella, serenissimæ fidei est amplectenda tranquillitas: donec radios suos veritas per universa diffundat, & caliginem infidelitatis consumat. Quæ autem disposita sunt, per latoris sermonem agnosces. Data tertio Idus Octobris, ASTERIO & PROTOGENE viris Clarissimis Consulibus.

b ed. turbinis procella.

EPISTOLA XLV. [a]

a Aliàs XXII. Quæ autem antea 45. erat, nunc 64. 15. Octobr.

AD CONSTANTINOPOLITANOS.

Per EPIPHANIUM & DIONISIUM Romanæ Ecclesiæ Notarium.

SYNOPSIS.

I. *Post Pseudo synodum Ephesinam hortatur Constantinopolitanos ut fidei & Flaviano adhæreant.*

II. *Consolatur de Flaviani injusta depositione.*

Exstat Græcé apud Coteleriums Tom. 1. p. 57.

LEO Episcopus & sancta SYNODUS, quæ in urbe Roma convenit, Clero, Honoratis, & plebi consistenti Constantinopoli.

CAP. I. IN notitiam nostram, quæ Ephesi contra opinionem omnium sunt acta, perlatis, magno animum nostrum fatemur mœrore confusum: nec tantum licuisse iniquitati, facilè

EPIST. XLV.

potuissemus credere, nisi ad nos filius noster Hilarus[a] Diaconus, qui à nobis vice nostra cum aliis, ut interesset synodo, missus fuerat, fugiens revertisset, declinans, ne injustæ particeps esset sententiæ. Quippè cum vox illic à nostris contradictionis emissa sit, quam Alexandrinus Antistes, qui totum solus potentiæ suæ vindicavit, audire contemsit, in consortium suæ voluntatis invitos protrahens sacerdotes, ut per vim coacti subscriberent, qui nullam damnationis caussam idoneam reperissent. Sed hos ausus pio & Christianissimo Principi confidimus minimè placituros. Nunc qui Ecclesiam vestram hac ratione[b] cognovimus dissipatam, consolandos adhortandósque vos esse credimus nostris epistolis, ut pro Catholicæ fidei defensione perfidorum nequitiæ resistatis. Nolumus enim dilectionem vestram hoc mœrore percelli, cùm major gloria vestram sit subsecutura constantiam, si à probabili Sacerdote vestro nullæ vos minæ, nulla formido divulserit. Quisquis enim incolumi atque superstite Flaviano Episcopo vestro, sacerdotium ejus fuerit ausus invadere, nunquam in communione nostra habebitur, nec inter Episcopos poterit numerari. Nos enim sicut Nestorium in sua perversitate anathematizavimus, ita eos, qui veritatem carnis nostræ in Domino Jesu Christo denegant, pari execratione damnamus.

a Græca ἰδιωτικῶς.

Vox contradictionis à legatis emissa in Synodo.

b Græca πράξει, actione.

Cap. II.

State igitur in spiritu Catholicæ veritatis, & Apostolicam cohortationem ministerio nostri oris accipite: *Quia vobis donatum est pro Christo, non solùm ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini.* Nolite arbitrari, Dilectissimi, quod sanctæ Ecclesiæ suæ desit, aut defutura sit divina protectio. Splendescit enim fidei puritas, cùm ab ea sordes separantur errorum. Undè iterùm iterúmque vos ante conspectum Domini obtestamur pariter & monemus, ut à fide, in qua fundati estis, & in qua Christianissimum Principem novimus permanere, non insidiis, non cujusquam persuasionibus moveamini; sed in persona Episcopi vestri illum in cordis oculis habeatis, pro quo idem omnia pati, quæ fuerunt illata, non metuit: cujus per omnia imitatores vos esse cupimus, ut commune cum ipso præmium fidei habere possitis. Data Idibus Octobris, Asterio & Protogene viris Clarissimis Consulibus.

Philip. 1. 29.

Ecclesiæ suæ Deus non deest.

EPISTOLA XLVI.[a]

AD CLERUM ET PLEBEM *Constantinopolitanæ urbis.*

a Aliàs XXIII. Quæ autem antea 46. erat, nunc 65. 15. Octobr. vel paulò post.

SYNOPSIS.

I. *Gratulatur quod & Flaviano semper adhæreant & errori resistant.*

II. *Veritas carnis in Christo ex mysterio Eucharistiæ probatur.*

III. *Probatur etiam ex ejus super universa provectione, & ex actionibus passionibusque ejus corporeis.*

IV. *Ex necessitate Incarnationis ad culpam Adæ eluendam, & prophetiis illam prænunciantibus.*

V. *Varii errores contra Incarnationis fidem.*

EPIST. XLVI.

Leo Episcopus Clero, Honoratis, & Plebi consistenti Constantinopoli.

Cap. I.

Licet de his, quæ in Concilio sacerdotum nuper apud Ephesum gesta memorantur, multus nos mœror afficiat, eo quod, sicut consonans fama dispersit, & ipso rerum monstratur effectu, nec justitiæ illic moderatio, nec fidei est servata religio, de vestræ tamen devotionis pietate[b] gaudemus, & in sanctæ plebis acclamationibus[1], quarum ad nos exempla delata sunt, omnium vestrum probavimus affectum: quia vivit ac permanet apud bonos filios optimi patris justa dilectio, & Catholicæ ejus doctrinæ eruditionem[c] in nulla patimini parte corrumpi. Non dubiè enim, sicut vobis Spiritus sanctus reseravit, Manichæorum confœderantur errori, qui ab unigenito Dei Filio verum nostræ naturæ hominem negant esse susceptum omnesque ejus corporeas actiones[d] simulatorii volunt fuisse phantasmatis. Cui impietati ne aliquem præberetis assensum, jam per Filium meum Epiphanium & Dionysium Romanæ Ecclesiæ Notarium[e], cohortatoria ad dilectionem vestram scripta direximus, quibus confirmationem, quam expetistis, ultrò præbuimus: ut nos paternam vobis curam non dubitetis impendere, ac modis omnibus laborare, ut auxiliante misericordia Dei, omnia quæ ab imperitis & insipientibus excitata sunt scandala, destruantur. Nec quisquam sibi audeat de sacerdotali honore blandiri, qui potuerit in execrandi sensus impietate convinci. Nam si vix in laïcis tolerabilis videtur inscitia, quanto magis in eis, qui præsunt, nec excusatione est digna, nec venia: maximè cùm etiam defendere perversarum opinionum commenta præsumunt, & in consensum suum aut terrore, aut gratiâ instabiles quosque traducunt?

b al. bonitate, Corb.

Acclamationes plebis.

1. V. Not.

c al. Catholicam doctrinam Grim.

Eutyches Manichæis affinis.

d al. fanctione, MS. 4.

e vulg. Notarios.

Dist. 38. si in laicis vix c. 3.

Ignorantia in Clericis non ferenda.

Cap. II.

Spernantur[f] hujusmodi à sanctis membris corporis Christi, neque sibi Catholica libertas infidelium jugum patiatur imponi. Extra enim donum divinæ gratiæ, & extra sacramentum habendi sunt salutis humanæ, qui negantes naturam nostræ carnis in Christo, & Evangelio contradicunt, & Symbolo reluctantur. Nec sentiunt se in hoc præruptum sua obcæcatione deduci, ut nec in Passionis Dominicæ, nec in Resurrectionis veritate consistant: quia utrumque in Salvatore vacuatur, si in eo nostri generis caro non creditur. In quibus sunt ignorantiæ tenebris? In quo hactenus desidiæ torpore jacuêre? ut nec auditu discerent, [g] vel lectione cognoscerent[g], quod in Ecclesia Dei in omnium ore tam consonum est, ut nec ab infantium linguis veritas Corporis & Sanguinis Christi inter communionis sacramenta taceatur. [2] Quia in illa mystica distributione spiritalis alimoniæ hoc impartitur, hoc sumitur: ut accipientes virtutem cœlestis

f Ita MS. 9. al. vulg. separentur.

De consec. dist. 2. in quibus isti. c. 38.

g Hæc tres voces del. Corb. MS.

Veritas corporis & sanguinis Christi in Euchar.

2. V. Not.

EPIST. XLVI.

cibi, in carnem ipsius qui caro nostra factus est, transeamus. Unde & ad confirmationem charitatis vestræ, quæ laudabili fide inimicis veritatis obnititur, aptè atque opportunè sermone affectúque Apostoli utar, & dicam: *Propterea & ego audiens fidem vestram, quæ est in Domino Jesu, & dilectionem in omnes sanctos, non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis: ut Deus Domini nostri Jesu Christi, pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ & revelationis in agnitione ejus, illuminatos oculos cordis vestri: ut sciatis, quæ sit spes vocationis ejus, & quæ divitiæ gloriæ hæreditatis ejus in sanctis, & quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nobis, qui credidimus* [h] *secundùm operationem potentiæ virtutis ejus, quam operatus est in Christo, suscitans illum à mortuis, & constituens illum ad dexteram suam in cælestibus supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro; & omnia subjecit sub pedibus ejus, & ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam; quæ est corpus ipsius & plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur.* [i]

Ephes. 1. 15.

h al. in nos. MS. Grim. in vos qui credidistis.

i. V. Not. i al. adimplet vel adimplevit.

CAP. III.

Dicant hìc adversarii veritatis, quando Omnipotens Pater, vel secundùm quam naturam filium suum super universa provexerit, vel cui substantiæ cuncta subjecerit. Deitas enim Verbi, par in omnibus & consubstantialis est Patri, & sempiternè atque intemporaliter una eadémque potentia est genitoris, & geniti. Creator quippè omnium naturarum, quoniam *per ipsum omnia facta sunt, & sine ipso factum est nihil*, superior est omnibus quæ creavit, nec unquam creatori suo non fuerunt subjecta, quæ condidit: cui proprium & sempiternum est, nec aliundè quàm de Patre, nec aliud esse quàm pater est. Huic si addita est potestas, si illustrata dignitas, si exaltata sublimitas, minor erat provehente qui crevit, nec habebat divitias ejus naturæ cujus indiguit largitate. Sed talia sentientem in societatem suam Arrius rapit, cujus perversitati multùm hæc suffragatur impietas, negans Verbo Dei humanam inesse naturam, ut dum humilitatem in Dei majestate fastidit, aut falsam in Christo asserat imaginem corporis, aut omnes actiones ejus passionésque corporeas, Deitatis potiùs fuisse dicat, quàm carnis. Quodlibet autem defendere audeat, prorsùs insanum est: quia nec pietas fidei, nec ratio recipit sacramenti, ut aut aliquid passa sit Deitas, aut in ullo mentita sit veritas. Impassibilis igitur Dei Filius, cui cum Patre & cum Spiritu sancto in una incommutabilis Trinitatis essentia, hoc quod est esse, perpetuum est: in ea plenitudine temporis, quæ sempiterno consilio fuerat præstitura, & prophetica dictorum atque gestorum significatione promissa, factus filius hominis non suæ conversione substantiæ, sed nostræ assumtione naturæ, *venit quærere & salvare, quod perierat*. Venit autem non locali accessu, nec motione corporea, tanquam præsens futurus, unde abfuisset, aut illinc recessurus unde venisset: sed venit per hoc, quod erat visibile & commune cernentibus declarandus, humanam scilicet carnem atque animam in visceribus virginis matris accipiens, ut manens in forma Dei, formam servi sibimet, & similitudinem carnis peccati uniret, per quam non minueret divina humanis, sed augeret humana divinis.

Joan. 1. 3.

Ario favet Eutychis error.

Luc. 19. 10. Quomodo Filius Dei venit & descendit in terram.

EPIST. XLVI.

CAP. IV. Incarnationis necessitas post Adæ lapsum.

Talis enim erat omnium à primis ducta genitoribus caussa mortalium, ut originali peccato transeunte per posteros, nullus pœnam damnationis evaderet, nisi Verbum caro fieret, & habitaret in nobis, in ea scilicet natura, quæ nostri & sanguinis esset & generis. Propter quod dicit Apostolus: *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per unius justitiam in omnes homines ad justificationem vitæ.* [x] *Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: ita & per unius hominis obedientiam justi constituentur multi.* Et iterùm: *Quia enim per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.* Hi utique omnes, qui licet in Adam sint nati, in Christo tamen inveniuntur renati, habentes fidei testimonium, & de justificatione gratiæ, & de communione naturæ: quam qui susceptam ab unigenito Dei Filio in utero Davidicæ virginis diffitetur, ab omni sacramento Christianæ religionis alienus est; & nec sponsum agnoscens, nec sponsam intelligens, nuptiali non potest interesse convivio. Caro enim Christi velamen est Verbi, quo omnis, qui ipsum integrè confitetur, induitur [l]. Erubescens autem illud, & quasi indignum refutans, nullum ex eo habebit ornatum: ac licet se regio inserat [m] festo, sacrisque se epulis importunus immisceat, discretioné tamen regis fallere improbus conviva non poterit; sed, sicut ipse Dominus protestatus est, tolletur, & ligatis manibus & pedibus, mittetur in tenebras exteriores: ubi erit fletus & stridor dentium. Unde, quicunque in Christo non confitetur corpus humanum, noverit se mysterio Incarnationis indignum, nec ejus sacramenti habere consortium, quod Apostolus prædicat, dicens: *Quia membra sumus corporis ejus, de carne ejus & de ossibus ejus. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* Et exponés quid per hoc significaretur, adjecit: *Sacramentum hoc magnum est: Ego autem dico, in Christo & in Ecclesia.* Ab ipso ergo principio generis humani omnibus hominibus Christus est denunciatus in carne venturus. In qua, sicut dictum est, *Et erunt duo in carne una*, utique duo sunt, Deus & homo, Christus & Ecclesia, quæ de sponsi carne prodiit, quando ex latere Crucifixi manante sanguine & aqua, sacramentum redemtionis & regenerationis accepit. Ipsa est enim novæ conditio creaturæ, quæ in baptismate non indumento veræ carnis, sed contagio damnatæ vetustatis exuitur, ut efficiatur homo corpus Christi, quia & Christus [n] corpus est hominis.

Joan. 1. 14. Rom. 5. 18.

x MS. Barb. del. vitæ.

1. Cor. 15. 21.

A Christo alienus est, qui Christi veram carnem non confitetur.

l al. Qui Christum confitetur, integrè induitur.

m al. inferat.

Matth. 22. 13.

Ephes. 5. 30.

ib. v. 32.

Ab initio mundi Christus prænuntiatus.

Gen. 2. 24.

n al. Christi est.

Epist. XLVI. Cap. V. Manichæi. 4. V. Not. Photiniani.

Unde non Deum tantùm dicimus Christum, sicut hæretici Manichæi [4], nec hominem tantùm, sicut hæretici Photiniani: nec ita hominem, ut aliquid ei desit, quod ad humanam certum est pertinere naturam, sive animam, sive mentem rationalem, sive carnem, quæ non de fœmina sumta sit; sed facta de Verbo in carnem converso atque mutato: quæ tria falsa & vana Apollinistarum [5] hæreticorum tres partes varias protulerunt. Nec dicimus, quod beata virgo Maria hominem sine Deitate conceperit, qui creatus à spiritu sancto, postea sit susceptus à Verbo, quod Nestorium prædicantem meritò justéque damnavimus; sed dicimus Christum Dei filium, Deum verum, natum de Deo patre sine ullo initio temporis, eundémque hominem verum, natum de matre homine certa plenitudine temporis; nec ejus humanitatem, qua major est Pater, minuere aliquid ejus naturæ, qua æqualis est Patri. Hoc autem utrumque unus est Christus, qui verissimè dixit, & secundùm Deum: *Ego & Pater unum sumus*; & secundùm hominem: *Pater major me est.* Hanc fidem, Dilectissimi, veram & indissolubilem, quæ sola veros efficit Christianos, quámque ut intelligimus & probamus pio studio & laudabili amore defenditis, perseveranter tenete, & constanter asserite. Et quoniam oportet vos post divinum auxilium, etiam Catholicorum Principum gratiam promereri, humiliter ac sapienter exposcite, ut petitioni nostræ, qua plenariam indici Synodum postulavimus, clementissimus Imperator dignetur annuere: qua citiùs, adjuvante misericordia Dei, & sanis fortitudo augeatur, & morbidis, si curari acquiescant, medicina præstetur. Data Idibus Octobris, Asterio & Protogene viris Clarissimis Consulibus. [6]

5. V. Not. 6. V. Not.

EPISTOLA XLVII. [a]

AD FAUSTUM, ET CÆTEROS *Archimandritas Constantinopolitanos.*

a Aliàs. XXVIII. Quæ autem 47. erat, nunc 72. 15. Octobr. Exstat Græcè apud Cotelerium Tom. 1. p. 64.

SYNOPSIS.

Adhortatur eos ad constantiam in omni bono, maximè fidei & charitatis, & detestatur Acta secundi Concilii Ephesini.

LEO & sancta SYNODUS, quæ in urbe Roma convenit, FAUSTO, MARTINO, PETRO, MAGNO, HELIÆ, & EMMANUELI [1], [b] *Presbyteris, & Archimandritis Constantinopolitanis, dilectissimis filiis in Domino salutem.*

1. b Emmanueli. del. edit.

Quamvis ea quæ ad Constantinopolitanam Ecclesiam scripsimus, solicitudinem devotionis vestræ latere non possunt, tamen etiam specialibus dilectionem vestram literis cohortandam esse credidimus, ut memores sanctæ professionis [c] vestræ, quæ propriè in fide & charitate consistit, omnia scandala, quæ contra pacem Ecclesiæ orta sunt, à vestris cordibus repellatis, beati Apostoli sententiam pia mente retinentes: *Si quis vobis evangelizaverit præter id, quod accepistis, anathema sit:* & custodientes unitatem cum fratre nostro Flaviano Episcopo, quem ad tempus Dominus permisit impiorum factione tentari, ut probatum sibi sacerdotem suum perseverantiæ merito faceret clariorem. Hæ autem perturbationes necesse est ut, auxiliante Dei gratia, celeriter destruantur: ut omne quod reprobum est, ab Ecclesiæ puritate, quæ nec maculam, nec rugam recipit, respuatur: maximè cum ab insana imperitia in hoc usque proruptum sit, ut contra sacramentum salutis humanæ Incarnationis Domini nostri Jesu Christi veritas denegetur, atque antiquæ fidei prædicator atque defensor, quia non acquievit blasphemiis, quas olim sancti Patres nostri in multis hæreticis damnavêre, subjiciatur injuriis: in quo utique omnium Domini sacerdotum reverentia cæditur, [d] & universa corporis Christi membra pulsantur. Sed quia gloriosum nobis est, quicquid nos pati Deus voluerit pro veritate tolerare, in consortium vos patientiæ paternis exhortationibus advocamus: ut per dilectionem vestram omnibus Deo servientibus, quæ scripsimus innotescant, & inimicis Evangelii resistentes, nec pastoris vestri dilectionem, nec unitatem [e] Catholicæ fidei deseratis. Quoniam ea, quæ in Epheso nuper contra justitiam, vel canonum disciplinam per unius hominis impudentiam [f] gesta sunt, nulla Catholicæ fidei ratio rata esse permittit. Data Idibus [g] Octobris, Asterio & Protogene viris clarissimis Consulibus.

Epist. XLVII. c Grim. promissionis. Monach. professio in fide & charitate. Gal. 1. 9. Cur suos Deus affligi sinat. Ephes. 5. 27. d Læditur. Pro veritate pati gloriosum. e Al. unanimitatem. f al. potentiâ. Græcè Διὰ ἀμετρον δυναστείαν Per immodicam potentiam. g Ita MSS. in ed. VIII. Id.

ADMONITIO.

Ex Epistolarum subjectarum serie manifestum est, scriptas eas fuisse consilio & hortatu sancti Leonis totiúsque Synodi, ex qua & cujus nomine datæ sunt superiores Pontificis literæ. Has igitur pro utrarúmque affinitate hoc loco excudendas putavimus. Nam & clariorem illius Synodi nobis ingerunt notitiam, cujus locum, tempus, materiem, aliásque circumstantias aperiunt; & ab ipso Leone dictata videntur. De quibus plura in dissertatione 1. De Vita & Rebus gestis S. Leonis ad annum 449.

1. *Magno, Helia & Emmanueli*) Cotelerius in Notis ad Græc. vers. suspicatur ex Magno & Helia coaluisse Manuelium. Pace viri doctissimi dixerim, contrarium mihi apparet verisimilius. Nam Emmanuel inter Archimandritas Constantinopolitanos semper nominatur, & apud Leonem Epist. 53. & in actis Calched. Concilii act. 4. in qua iidem Synodum ingredi jubentur & eorumdem supplex ad Marcianum Augustum libellus refertur; nusquam verò Magnus & Helias leguntur. Quamobrem errore librarii *Magnus & Elias* pro Manuelio positi sunt: vel certè dicendum, utrumque post scriptam hanc Epistolam vel fato functum esse, vel Eutychi adhæsisse, eamque ob causam esse prætermissos.

θεῖον γράμμα καταπεμφθὲν, τοῦτο μὲν τοῦ δεσπότου ἡμῶν Οὐαλεντινιανοῦ, τοῦτο δὲ τῆς θείας μνήμης Πλακιδίας, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς προσκυνητῆς βασιλίδος Εὐδοξίας, πρὸς τὸν τῆς θείας μνήμης Θεοδόσιον, ὥστε κελεῦσαι ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἰταλίας σύνοδον ἐπιτελεσθῆναι.

Τῷ δεσπότῃ Θεοδοσίῳ, ἐνδόξῳ, νικητῇ, καὶ τροπαιούχῳ, αἰωνίῳ βασιλεῖ, καὶ πατρὶ, νικητὴς Οὐαλεντινιανὸς, ἔνδοξος, τροπαιοῦχος, ἀεὶ βασιλεὺς, καὶ υἱός.

Παραγενομένου μου ἐν τῇ πόλει Ῥώμῃ ἐξιλεωσόμενος τὸ θεῖον, τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ ἐν τῷ μαρτυρίῳ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου προῆλθον· κἀκεῖσε μετὰ τὴν σεβάσμιον νύκτα τῆς ἡμέρας τοῦ ἀποστόλου, ὑπό τε τοῦ Ῥώμης ἐπισκόπου, ὑπό τε ἑτέρων, αὐτῷ ἅμα ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν συνηγμένων, ἠξιώθην γράψαι πρὸς τὴν σὴν ἡμερότητα περὶ τῆς πίστεως· ἥ τις φύλαξ ὑπάρχουσα πασῶν τῶν πιστευουσῶν ψυχῶν, λέγεται τεταράχθαι· ἣν ἡμεῖς ἀπὸ τῶν προγόνων παραδοθεῖσαν, ὀφείλομεν μετὰ τῆς προσηκούσης καθοσιώσεως ἐκδικεῖν, καὶ τῆς ἰδίας εὐλαβείας τὴν ἀξίαν τῷ * μακαρίῳ ἀποστόλῳ Πέτρῳ ἄτρωτον καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις διαφυλάττειν· ἵνα ὁ μακαριώτατος ἐπίσκοπος τῆς Ῥωμαίων πόλεως, ᾧ τὴν ἱερωσύνην κατὰ πάντων ἡ ἀρχαιότης παρέσχε, χώραν, καὶ ἐξουσίαν ἔχοι περὶ τε πίστεως, καὶ ἱερέων κρίνειν, δέσποτα ἁγιώτατε πάτερ, καὶ σεβάσμιε βασιλεῦ. τούτου γὰρ χάριν κατὰ τὸ ἔθος τῶν συνόδων καὶ ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος αὐτὸν ἐπεκαλέσατο διὰ λιβέλλων, ἕνεκα τῆς * ἀνακυψάσης φιλονεικίας περὶ τῆς πίστεως· * τοῦτο οὖν αἰτοῦντι, καὶ ἐνορκοῦντι τὴν κοινὴν σωτηρίαν ἡμῶν, ἐπινεῦσαι οὐκ ἠρνησάμην τὸ πρὸς τὴν σὴν ἡμερότητα τὴν ἐμὴν αἴτησιν εἰσαγαγεῖν· ἵνα ὁ προλεχθεὶς ἱερεὺς, συναχθέντων ἐκ πάσης τῆς οἰκουμένης καὶ τῶν λοιπῶν ἱερέων, ἐν τοῖς τῆς Ἰταλίας, πάσης προκρίματος ἀπολυθείσης, ἐξ ὑπαρχῆς τὴν προφερομένην αἰτίαν πεφροντισμένῃ δοκιμασίᾳ διαγνοὺς, ἐξοίσῃ τὴν ἀπόφασιν, ἣν ἡ πίστις, καὶ ὁ τῆς ἀληθοῦς θειότητος λόγος ἀπαιτεῖ. οὐ γὰρ ὀφείλει ἐν τοῖς ἡμετέροις καιροῖς κατὰ τῆς θρησκείας αὐθάδεια θορύβου πρυτανείας, ἀσαλεύτου τῆς πίστεως μέχρι νῦν διαφυλαχθείσης. πρὸς δὲ τελειοτέραν διδασκαλίαν τῆς σῆς θειότητος ἀπεστείλαμεν καὶ τὰ πεπραγμένα, δι' ὧν καὶ τὰς ἐπιθυμίας, καὶ τὰς ἐκβοήσεις πάντων, ἡ ὑμετέρα εὐσέβεια καταμάθοι.

Sacræ literæ à Domino noſtro Valentiniano, & divæ memoriæ Placidia, necnon & venerabili Eudoxia Auguſta, ad Theodoſium divæ memoriæ miſſæ, ut juberet in partibus Italiæ Concilium celebrari.

Domino [a] *Theodoſio*, [b] *glorioſo, victori & triumphatori, perpetuo Imperatori & Patri, Valentinianus glorioſus, victor ac triumphator ſemper Auguſtus & filius.*

CUm adveniſſem in urbem Romam ad divinitatem placandam, ſequenti die ad baſilicam Apoſtoli Petri proceſſi, & illic poſt venerabilem noctem diei Apoſtoli, & à Romano Epiſcopo, & ab aliis cum ex diverſis provinciis congregatis, rogatus ſum ſcribere veſtræ manſuetudini de fide, quæ cum ſit conſervatrix omnium fidelium animarum, dicitur perturbata: quam nos à noſtris majoribus traditam, debemus cum omni competenti devotione defendere, & dignitatem propriæ venerationis beato Apoſtolo Petro intemeratam & in noſtris temporibus conſervare; quatenus beatiſſimus Romanæ civitatis epiſcopus, cui principatum ſacerdotii ſuper omnes antiquitas contulit, locum habeat ac facultatem de fide & ſacerdotibus judicare, Domine ſanctiſſime [c] Pater, & venerabilis Imperator. Hujus enim rei gratiâ ſecundùm ſolennitatem Conciliorum, & Conſtantinopolitanus Epiſcopus eum per libellos appellavit, propter contentionem quæ orta eſt de fide. Huic itaque poſtulanti & conjuranti ſalutem noſtram communem annuere non negavi, quatenus ad tuam manſuetudinem meam petitionem ingererem, ut prædictus ſacerdos congregatis ex omni orbe etiam reliquis ſacerdotibus intra Italiam, omni præjudicio ſub moto, à principio omnem cauſſam quæ vertitur, ſolicita probatione cognoſcens, ſententiam ferat, quam fides & ratio veræ divinitatis expoſtulat. Non debet enim noſtris temporibus contra religionem turbarum petulantia prævalere, cùm incommota fides hactenus fuerit conſervata. Ad perfectiorem verò agnitionem veſtræ dignitatis [d], direximus etiam geſta, per quæ & deſideria & exclamationes [e] omnium pietas veſtra cognoſcat.

Margin notes: * μακαριωτάτῳ. * ἀναφυείσης. * λύσω. Λα. — a meo. b glorioſiſſimo. — Venerabilis nox diei Apoſtoli ſeu vigiliæ feſti. — Principatus Romani Pontificis ab antiquitate collatus. c ſacratiſſime. — Concilium in Italia petit. — d divinitatis. Geſta Synodi Romanæ. e explanationem.

Ἐπιστολὴ Θεοδοσίου, ἀντιγραφεῖσα πρὸς Οὐαλεντινιανόν.

Δεσπότῃ ἐμῷ Οὐαλεντινιανῷ αἰωνίῳ Αὐγούστῳ Θεοδόσιος.

Καὶ ἐν τῇ Ῥώμῃ παραγεγενῆσθαι τὴν σὴν ἡμερότητα, καὶ αἴτησιν προσενεχθῆναι παρὰ Λέοντος τοῦ εὐλαβεστάτου πατριάρχου, δεδήλωται παρὰ τῆς σῆς μεγαλειότητος ἐν τῷ αὐτῷ ὕφει τῶν γραμμάτων. καὶ περὶ μὲν τῆς σῆς ὑγιοῦς ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπανόδου χάριτας ἀποδεδώκαμεν ἀξίας τῇ θείᾳ μεγαλειότητι, δέσποτα ἁγιώτατε υἱὲ, καὶ προσκυνητὲ βασιλεῦ. περὶ δὲ τούτων, ὧν ἔφη ὁ μνημονευθεὶς εὐλαβέστατος ἀνὴρ, δεδήλωται πρὸς αὐτὸν πλατύτερον, καὶ πληρέστατον, καθὼς ὑπολαμβάνομεν· ἐν μηδενὶ μέρει ἔγνω ἡμᾶς ἀπὸ τῆς πατρῴας θρησκείας, καὶ τῆς τῶν προγόνων παραδόσεως ἀποπεπηδηκέναι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο βουλόμεθα, ἢ εὐχόμεθα, ὅπερ τὰ μυστήρια τὰ πατρῷα, τὰ κατὰ διαδοχὴν ἡμῖν παραδοθέντα, ἀκίνητα φυλαχθῆναι. διὰ ταύτην τοιγαροῦν τὴν αἰτίαν, ἐπειδή τινας ἔγνωμεν τὰς ἁγιωτάτας ἐκκλησίας ἐπιβλαβεῖ καινισμῷ θορυβεῖν, σύνοδον ὡρίσαμεν ἐν Ἐφέσῳ γενέσθαι. δηλαδὴ παρουσίᾳ τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων μετὰ πολλῆς ἐλευθερίας, καὶ ὁλοκλήρου ἀληθείας, καὶ οἱ ἀνάξιοι τῆς ἱερωσύνης ἀπεκινήθησαν, καὶ οἱ κριθέντες ἄξιοι προσεδέχθησαν. οὐδὲν τοίνυν ὑπεναντίον παρὰ τύπον τοῦ κανόνος τῆς πίστεως, ἢ τοῦ δικαίου, ἔγνωμεν γεγενῆσθαι. πᾶσα τοι-

Epiſtola Theodoſii ad Valentinianum reſcripta.

Domino meo Valentiniano ſemper Auguſto Theodoſius.

ET Romam perveniſſe tuam manſuetudinem, & petitionem oblatam à Leone reverendiſſimo patriarcha, in ipſo principio [a] literarum à tua majeſtate ſignificatum eſt. Et de tua quidem incolumi in Romanam urbem reverſione gratias competentes divinæ majeſtati reddimus, Domine ſanctiſſime fili & venerabilis Imperator. De his autem quæ dixit memoratus reverendiſſimus vir, indicatum eſt ad eundem latiùs atque pleniſſimè, ſicut arbitramur, & cognovit nos in nulla parte à paterna religione & majorum traditione reſiliiſſe. Nihil enim aliud volumus, quam ſacramenta paterna per ſucceſſionem nobis tradita, inviolabiliter cuſtodiri. Propter hanc igitur cauſſam, quoſdam cognovimus, ſanctiſſimas Eccleſias nocibili novitate turbare, ſynodum decrevimus Epheſi fieri. In præſentia quippe reverendiſſimorum Epiſcoporum, cum multa libertate ac integra veritate & indigni ſacerdotio remoti ſunt, & qui judicati ſunt eſſe digni, ſuſcepti ſunt. Nihil igitur ab his contrarium regulæ fidei aut juſtitiæ [b] factum eſſe cognovimus. Omnis igitur conten-

Margin notes: a eodem contextu. — b Rectæ fidei aut injuſtè.

EPISTOLA PLACIDIÆ. tio, sacro judicio examinata est. Flavianus autem qui reus inventus est læsibilis novitatis, debitam pœnam recepit. Et hoc remoto, omnis pax & omnis concordia regnat in Ecclesiis, & nihil aliud, quam veritas viget.

γαγεῖν ἀμφιβολίᾳ τῷ θείῳ δικαστηρίῳ ἐξήτασται. Φλαβιανὸς δὲ ὁ φωραθεὶς αἴτιος τοῦ βλαβεροῦ καινισμοῦ, τὴν ἁρμόζουσαν ἑαυτῷ τιμωρίαν ἀπείληφε. καὶ τούτου ἀπομακρυνθέντος, πᾶσα εἰρήνη, καὶ πᾶσα συμφωνία ἐν ταῖς ἐκκλησίαις βασιλεύει, καὶ οὐδὲν ἕτερον κρατεῖ, εἰ μὴ καθαρὰ ἡ ἀλήθεια.

Epistola Gallæ Placidiæ Augustæ ad Theodosium Imperatorem filium.

Domino victori Theodosio & triumphatori, semper Augusto filio, Galla Placidia piissima & florens, perpetua Augusta & mater.

CUm in ipso ingressu civitatis antiquæ hanc curam habuissemus, ut cultum beatissimo Petro Apostolo redderemus, in ipso adorando altari martyris reverendissimus Leo Episcopus, paululùm se post orationem retinens, propter Catholicam fidem apud nos deflevit, ipsum similiter summum Apostolorum, quem nuper, a audieramus, testem objiciens, Episcoporum multitudine circumseptus, quos b ex innumerabilibus, civitatibus Italiæ pro principatu proprii loci seu dignitate collegit: & verbis permiscens lacrymas, ad communionem sui fletus nostros quoque gemitus provocavit. Non enim modicum detrimentum est ex his quæ gesta sunt; ut fides, quæ tantis temporibus regulariter custodita est à sacratissimo patre nostro Constantino, qui primus imperio splenduit Christianus, perturbata sit ad arbitrium unius hominis, qui in synodo Ephesinæ civitatis odium & contentiones potiùs exercuisse narratur, militum præsentiâ & metu impetens c Constantinopolitanæ civitatis Episcopum Flavianum, eo quod libellum ad Apostolicam sedem miserit, & ad omnes Episcopos harum partium, per eos qui directi fuerunt ad Concilium à Reverendissimo Episcopo Romæ, qui secundùm definitiones Nicæni Concilii consueti sunt interesse, Domine sacratissime fili, venerabilis Imperator. Hac itaque gratia, tua mansuetudo tantis turbis resistens, veritatem fidei Catholicæ religionis immaculatam servari præcipiat: ut secundùm formam & definitionem Apostolicæ sedis, quam & nos tanquam præcellentem similiter venetamur, in statu sacerdotii illæso manente per omnia Flaviano, ad Concilium Apostolicæ sedis judicium transmittatur, in qua primus ille, qui cœlestes claves dignus fuit accipere, principatum episcopatus ordinavit d; quando scilicet decet nos huic maximæ civitati quæ domina omnium est civitatum e, in omnibus reverentiam conservare. Diligentiùs autem etiam in hoc providere, ne quod priscis temporibus nostra generatio custodivit, sub nobis imminui videatur, & per præsens exemplum f schismata generentur inter Episcopos & sanctas Ecclesias.

a adiicimus.
b in unum è mirabilibus.
c appetens.
Concil. Sardicen. can. 5.
d ornavit.
e terrarum.
f similia.

Ἐπιστολὴ Γάλλης Πλακιδίας βασιλίδος πρὸς Θεοδόσιον βασιλέα υἱόν.

Δεσπότῃ νικητῇ Θεοδοσίῳ, καὶ τροπαιούχῳ, ἀεὶ βασιλεῖ, υἱῷ Γάλλα Πλακιδία ἡ εὐσεβεστάτη, καὶ ἀνθοῦσα, αἰωνία βασιλὶς καὶ μήτηρ.

Ὀπηνίκα ἐν αὐτῇ τῇ εἰσόδῳ τῆς ἀρχαίας πόλεως ταύτην ἐθέμεθα τὴν φροντίδα, ἀποδοῦναι τὴν προσκύνησιν τῷ μακαριωτάτῳ ἀποστόλῳ Πέτρῳ ἐν αὐτῷ τῷ προσκυνητῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ μάρτυρος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Λέων, ὀλίγον ἐπισχὼν ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς εὐχῆς, ἕνεκα τῆς καθολικῆς πίστεως πρὸς ἡμᾶς ἀπωδύρατο· αὐτόν τε ὁμοίως τὸν κορυφαῖον τῶν ἀποστόλων, ὃν καὶ ἔναγχος * προσείπομεν, μάρτυρα συλλαβόμενος, περιεστοιχισμένος τε πλήθει ἐπισκόπων, οὕς τινας ἀπὸ ἀναριθμήτων πόλεων ἐν τῇ Ἰταλίᾳ συνήγαγεν ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἰδίου τόπου, καὶ τῆς ἀξίας, καὶ τοῖς ῥήμασι συνάπτων τὰ δάκρυα, εἰς κοινωνίαν τοῦ ἰδίου θρήνου καὶ τὰς ἡμετέρας οἰμωγὰς ἐξεκαλέσατο. οὐ μικρὰ γὰρ ἐκ τῶν γεγενημένων ζημία, τὴν τοσούτοις χρόνοις φυλαχθεῖσαν τοῦ καθολικοῦ κανόνος πίστιν ἀπὸ τοῦ θειοτάτου πατρὸς ἡμῶν Κωνσταντίνου, ὃς πρῶτος ἐν τῇ βασιλείᾳ διέλαμψε χριστιανός, ἔναγχος τεταράχθαι πρὸς τὴν ὄρεξιν ἑνὸς ἀνθρώπου. ὅς τις ἐν τῇ συνόδῳ τῆς Ἐφεσίων πόλεως μῖσος, καὶ ἀψιμαχίαν μᾶλλον λέγεται γεγυμνακέναι, τῇ τε τῶν στρατιωτῶν παρουσίᾳ, καὶ τῷ φόβῳ καταπλήττων τὸν ἐπίσκοπον τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν Φλαβιανόν, διὰ τὸ λίβελλον πέμψαι πρὸς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον, καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἐπισκόπους τῶν μερῶν τούτων διὰ τῶν ἀποσταλέντων ἐν τῇ συνόδῳ παρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ῥώμης· οἵτινες κατὰ τοὺς ὅρους τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου εἰώθασαν συνεῖναι, δέσποτα * ἁγνότατε υἱὲ βασιλεῦ προσκυνητέ. τούτου χάριν ἡ σὴ ἡμερότης τοῖς τοσούτοις θορύβοις ἀντιστᾶσα τὴν ἀλήθειαν, ἄσπιλον τὴν πίστιν τῆς καθολικῆς θρησκείας παραφυλαχθῆναι προσταξάτω. ἵνα κατὰ τὸν τύπον, καὶ τὸν ὅρον τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου, ὃν καὶ ἡμεῖς ὁμοίως, ὡς προηγούμενον, προσκυνοῦμεν, ἐν τῇ στάσει τῆς ἱερωσύνης ἀβλαβοῦς μένοντος ἐν πᾶσι Φλαβιανοῦ, ἐν τῇ συνόδῳ τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου ἡ δίκη παραπεμφθείη ἐν ᾧ πρῶτος ἐκεῖνος, ὁ τὰς οὐρανοῦ κλεῖς ἀξιωθεὶς ὑποδέξασθαι, τὴν ἐπισκοπὴν τῆς ἀρχιερωσύνης ἐκόσμησε· δηλαδὴ ἐπειδὴ πρέπει ἡμᾶς ταύτῃ τῇ μεγίστῃ πόλει, ἥ τις δέσποινα πασῶν ὑπάρχει τῶν * γαιῶν, ἐν πᾶσι τὸ σέβας ἀποφυλάξαι. ἐπιμελέστερον δὲ κἀκεῖνο προνοῆσαι· ἵνα μὴ ὅπερ ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις ἡ ἡμετέρα γενεὰ διεφύλαξεν, ἐφ' ἡμῶν δόξῃ * μειοῦσθαι, καὶ διὰ τοῦ παρόντος ὑποδείγματος σχίσματα προχωρῆσαι ἔν τε τοῖς ἐπισκόποις, καὶ ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις.

* πίστεως.
* ἴσως ἁγιώτατε.
* ἐν γαίᾳ.
* μειῶσθαι.

Epistola ejusdem ad Gallam Placidiam Augustam.

Dominæ meæ Placidiæ venerabili Augustæ Theodosius.

EX literis tuæ mansuetudinis nostra cognovit serenitas a, quid reverendissimus Patriarcha Leo à tua serenitate b poposcerit. His itaque literis indicamus, quoniam de his quæ dicta sunt à reverendissimo Episcopo pleniùs atque apertiùs sæpè scriptum est: ex quibus sine dubitatione manifestum est, nihil nos præter paternam fidem, aut dogmata divina, vel definitiones reverendissimorum, qui tàm sub divæ memoriæ Constantino in Nicæa civitate, quàm dudum nostro præcepto in Epheso congregati sunt, definisse, aut decrevisse, aut intellexisse; sed hoc solùm in Epheso constitui jussimus, ut omnes, qui nocibili læsione Ecclesias sanctas turbaverunt, dignè removerentur. Hæc sunt, quæ non ad refragationem, sed ad concordiam & purum vinculum adorandæ religionis à reverendissimis presbyteris c sunt decreta. Flavianus autem, qui dicitur princeps contentionis hujus, sacrâ

a æternitas.
b æternitate.
c patribus.

Ἐπιστολὴ Θεοδοσίου, ἀντιγραφεῖσα πρὸς Γάλλαν Πλακιδίαν.

Δεσποίνῃ τῇ ἐμῇ Πλακιδίᾳ, προσκυνητῇ Αὐγούστῃ, Θεοδόσιος.

Ἐκ τῶν γραμμάτων τῆς σῆς ἡμερότητος ἡ ἡμετέρα ἔγνω αἰωνιότης, ὅ τι ὁ εὐλαβέστατος πατριάρχης Λέων παρὰ τῆς σῆς ᾔτησεν αἰωνιότητος. τούτοις τοιγαροῦν δηλοῦμεν τοῖς γράμμασιν, ὅτι περὶ τούτων τῶν εἰρημένων παρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου, ἐντελέστερον καὶ σαφέστερον πολλάκις ἐγράφη, ἐξ ὧν ἀναμφιβόλως πεφανέρωται, μηδὲν ἡμᾶς παρὰ τὴν πατρῴαν πίστιν, ἢ τὰ θεῖα δόγματα, ἢ τοὺς ὅρους τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων, οἵ τινες τότε μὲν ὑπὸ τῆς θείας μνήμης Κωνσταντίνου ἐν τῇ Νικαιέων πόλει, τότε δὲ * πάλαι ἡμετέρῳ προστάγματι ἐν Ἐφέσῳ συνεληλύθασιν, ὁρίσαι, ἢ ψηφίσασθαι, ἢ νενοηκέναι, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἐν Ἐφέσῳ τετυπῶσθαι, ἵνα πάντες, οἵ τινες τῷ βλαβερῷ καινισμῷ τὰς ἁγιωτάτας ἐθορύβησαν ἐκκλησίας, ἀξίως ἀποκινηθῶσι, προσετάξαμεν. ταῦτά ἐστιν, ἅ τινα οὐκ εἰς ἀνατροπήν, ἀλλ' εἰς συμφωνίαν, καὶ καθαρὸν σύνδεσμον τῆς προσκυνητῆς θρησκείας, παρὰ τῶν εὐλαβεστάτων τετύπωται πατέρων. ὁ δὲ λεγόμενος Φλαβιανὸς ἔξαρχος

* ἴσ. πάλ.

ἐξάρχος τῆς τοιαύτης φιλονεικίας, θείᾳ ψήφῳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκβέβληται πραγμάτων. ταῦτα τοιγαροῦν εἰδυῖα ἡ σὴ ἡμερότης, δέσποινα ἁγιωτάτη, μήτηρ, καὶ προσκυνητὴ Αὐγοῦστα, μηδὲν ἡμᾶς ποτε ὑπεναντίον τῆς παραδοθείσης πίστεως διανοοῦντας, καθὼς παρά τινων ἤρξατο, ὑπολάβῃ, ἢ λογίσηται.

sententiâ ab Ecclesiasticis rebus expulsus est. Hæc igitur sciens tua mansuetudo, dominâ sacratissima mater & venerabilis Augusta, nihil nos aliquando contrarium à tradita fide sentire, sicut à quibusdam dicitur, suspicetur aut cogitet d.

EPISTOLA PLACIDIÆ.

d suspicemini aut cogitetis.

Ἐπιστολὴ Λικιννίας Αὐγούστης, ἤτοι Εὐδοξίας πρὸς Θεοδόσιον.....

Δεσπότῃ Θεοδοσίῳ τροπαιούχῳ, ἀεὶ βασιλεῖ, καὶ πατρὶ, Λικιννία Εὐδοξία ἡ εὐσεβεστάτη, καὶ ἀνθοῦσα, αἰωνία βασιλὶς θυγάτηρ.

Πᾶσιν ἔγνωσται τὴν σὴν ἡμερότητα μέριμναν, καὶ φροντίδα ποιεῖσθαι τῶν χριστιανῶν, καὶ τῆς καθολικῆς πίστεως ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς ἐπιτρέπειν ἐφ' ὕβρει ταύτης μηδὲν παντάπασι γίνεσθαι. ἐπειδὴ τοίνυν εὐτυχῶς ἐν τῇ Ῥώμῃ εἰσεληλύθαμεν, καὶ ταῖς οὐδοῖς τοῦ ἐκκλησίας τοῦ ἁγιωτάτου ἀποστόλου Πέτρου παραγεγόναμεν, Λέων, ὁ μακαριώτατος ἐπίσκοπος τῆς Ῥωμαίων πόλεως, μετὰ καὶ ἑτέρων πλείστων ἐπισκόπων, ἀξίωσιν ἡμῖν προσήγαγε, φάσκων, ὅλον τὸ δόγμα τῆς θρησκείας κατὰ τὴν ἀνατολὴν τεθορυβῆσθαι, καὶ τοῦτο συμβέβηκεν, ὥστε πᾶσαν τῶν χριστιανῶν τὴν πίστιν εἰς σύγχυσιν ἐλάσαι, καὶ γὰρ Φλαβιανὸν τὸν ἐπίσκοπον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησίας, διὰ τὰς ἔχθρας τοῦ Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου, ἀπεκλαύσατο ἐκβεβλῆσθαι, καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων ᾔτησεν, ἐπιμαρτυράμενος αὐτῶν τε τῶν σεβασμίων τόπων τὴν προσκύνησιν, καὶ τῆς * ὑμετέρας ἡμερότητος τὴν σωτηρίαν. ὥστε πρὸς τὴν σὴν φιλανθρωπίαν ἀπὸ τοῦ μέρους τούτου ἐμὰ γράμματα καταπεμφθῆναι, δέσποτα * ἁγιώτατε πάτερ, βασιλεῦ προσκυνητέ. προσαγορεύουσα τοιγαροῦν, δέομαι αἰτῶ, ὥστε τούτοις τοῖς πράγμασι θεραπείαν ἡ ὑμετέρα γαληνότης ἐπιτρέψει * παρασχεθῆναι. καὶ τὰ κακῶς πεπραγμένα διορθωθῆναι. * κελεύσει ἄχρις ἂν πάντων τῶν ἤδη τετυπωμένων ἀνατραπέντων, ἐξ ὁλοκλήρου πίστεως, καὶ τῆς τῶν χριστιανῶν θρησκείας, ἡ κινηθεῖσα αἰτία, ἐν τοῖς τῆς Ἰταλίας συναχθείσης τῆς συνόδου, διερευνηθείη. ἔγραψε γὰρ * ἐν ταῦθα πᾶσαν φιλονεικίαν κινηθῆναι, ὥστε Φλαβιανὸν τὸν ἐπίσκοπον ἐκ τῶν * ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐκβληθῆναι.

* ἡμετέρας Lat.
* ἁγιώτατε Lat.
* παρασχεθῆναι.
* ἐκτεθῆναι Lat.
* ἐκκλησιαστικῶν Lat.

Epistola Liciniæ Eudoxiæ Augustæ ad Theodosium, (De Ecclesiæ Catholicæ turbatione.

Domino Theodosio triumphatori a, *semper Augusto, & Patri, Licinia Eudoxia piissima & florens, perpetua Augusta filia.*

Omnibus notum est, tuam mansuetudinem curam atque solicitudinem habere Christianorum & Catholicæ fidei, in tantum ut juberetis ad injuriam ejus nihil omninò faciendum. Cùm igitur feliciter Romam fuissemus ingressæ, & ad limina basilicæ sanctissimi Apostoli Petri venissemus, Leo batissimus Romanæ civitatis Episcopus, etiam cum aliis plurimis Episcopis postulationem nobis obtulit b, dicens omne dogma religionis per Orientem fuisse turbatum, & accidisse, quatenus tota Christianorum fides ad confusionem omnem c perduceretur. Nam Flavianum Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopum propter inimicitias Alexandrini Episcopi ingemiscebat expulsum: & hoc cum aliis Episcopis postulavit, protestans & ipsorum venerabilium locorum cultum, & mansuetudinis nostræ salutem, quatenus ad tuam clementiam ex hac d caussa e meas literas destinarem, Domine sanctissime pater, & adorabilis Imperator. Salutans igitur justa posco quatenus his f literis curam vestra tranquillitas præbere dignetur, & quæ malè gesta sunt, emendari præcipiat, donec omnibus, quæ jam definita sunt, revocatis, ex integro caussa fidei & christianæ religionis, quæ mota est, in partibus Italiæ congregato Concilio, perquiratur. g Scripium est enim, hinc omnem contentionem motam, quatenus Flavianus Episcopus ex Ecclesiasticis rebus potuisset auferri.

a inclyto.
b attulit.
c omnino.
d regione.
e has vel eas.
f rebus.
g perquiratis.

---

* Λικιννίαν.

Ἐπιστολὴ Θεοδοσίου, ἀντιγραφεῖσα πρὸς * Λικιννίαν Εὐδοξίαν.

Δεσποίνῃ τῇ ἐμῇ Εὐδοξίᾳ τῇ προσκυνητῇ βασιλίδι, Θεοδόσιος.

* Ἀεὶ μὲν οὖν τοὺς σῆς ποθεινότητος τοῖς γράμμασι τετιμήμεθα, καὶ ταῦτα ὅλῃ ψυχῇ ἡδέως περιπτυξάμεθα, καὶ πάσαις ταῖς σαῖς αἰτήσεσι μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς εἰώθαμεν ἐπινεύειν, δέσποινα ἁγιωτάτη θύγατερ, προσκυνητὴ βασιλίς· ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐνεστῶτος πράγματος τουτέστι, περὶ Φλαβιανοῦ, τοῦ ποτε ἐπισκόπου, τὰ τῇ αἰτίᾳ παρακολουθήσαντα τῷ εὐλαβεστάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Λέοντι τελείως ἡ ἡμετέρα κατεσήμανεν ἡμερότης. τῇ δὲ σῇ γλυκύτητι τοῦτο μόνον ἐδοκιμάσαμεν γνωρίσαι, ὅτι ὁ μνημονευθεὶς Φλαβιανὸς θείᾳ κρίσει τῶν * ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀφῃρέθη. ὅπως πᾶσα ἀμφιβολίας φιλονεικία ἀπὸ τῶν ἱερῶν ἐκκλησιῶν ἀποκινηθῇ. καὶ οὐδὲν ἕτερον τοῦ λοιποῦ μετὰ ταῦτα δυνατὸν ὁρίσαι περὶ τῶν ἅπαξ ἤδη τετυπωμένων.

* Ἐν.
* ἐκκλησιαστικῶν Lat.

Epistola ejusdem ad Liciniam Eudoxiam rescripta.

Dominæ meæ Eudoxiæ venerabili Augustæ Theodosius.

Semper equidem a tui desiderii literis delectamur, ac tota animæ suavitate complectimur, & omnibus tuis petitionibus consuevimus gratanter annuere, Domina sanctissima filia, venerabilis Augusta: sed de præsenti caussa, hoc est de Flaviano, qui fuit Episcopus, quæ in hac caussa subsecuta sint, reverendissimo archiepiscopo Leoni perfectè nostra mansuetudo significavit. Tuæ verò dulcedini hoc solùm approbavimus intimandum, quia memoratus Flavianus sacto b judicio ab Ecclesiasticis c rebus ablatus est, quatenus totius dubietatis contentio à sacris e removeretur Ecclesiis: nihil ulteriùs post hæc definire possibile est, cùm jam ista semel decisa sint.

a tuæ amabilitatis.
b divino.
c humanis.

Græcè extat apud Cotelerium tom. I. p. 62.

EPISTOLA GALLÆ PLACIDIÆ. AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

Qua Concilium Ephesinum secundum detestatur.

Galla Placidia piissima semper Augusta, Æliæ Pulcheriæ piissimæ semper Augustæ filiæ.

Ut Romam frequentibus concursionibus adæque desideraremus inspicere; caussa nobis est amplectendæ religionis, ut terminis sanctorum nostram exhiberemus præsentiâ, quos certum est pro sua virtute in cœlestibus constitutos, neque inferiora despicere. Nos itaque sacrilegum esse credimus, si solennium ordinem denegemus. Cum igitur beato Apostolo Petro nostram præsentiam dedissemus, illic multitudine sacerdotum reverendissimus Leo Papa circumdatus, pro dignitate sui loci nos primus adiit; qui propter interpositam gemitus sui tristitiam, desiderium suum verbis penè insinuare non poterat. Vicit tamen constantia sapientiæ sacerdotis, ut lacrymas paululùm retineret, & caussam violatæ fidei, tanquam hujus vindex, manifesto sermone proferret. In quo sermone cognovimus, nostris temporibus catholicam fidem

Epistola Hilari

esse turbatam, quàm à divo Patre nostro Constantino nostri generis parentes hactenus servaverunt. Secundùm voluntatem namque cujusdam, pravum aliquid adversùs sacerdotem Constantinopolitanum excitatum dicitur. Nos itaque in Ephesino Concilio, in quo nullus ordinem sacerdotum custodivit, neque mensuram, sine consideratione divinitatis omnia esse gesta cognovimus, quatenus præsumtio & injustitia in quorumdam damnationem vim obtinere dicatur: quæ nostris temporibus terribilia esse videntur. Debet itaque fides propriè valere, sanctissima atque venerabilis filia Augusta. Igitur tua clementia secundùm Catholicam fidem, quod semper nobiscum fecit, & nunc similiter conspirare dignetur: ut quicquid illo tumultuoso, miserrimóque concilio constitutum est, omni virtute removeatur; ut omnibus integris permanentibus, ad Apostolicam Sedem 1, in qua primus Apostolorum beatus Petrus, qui etiam claves regni cœlestis suscipiens, sacerdotii principatum tenuit, c episcopatûs caussa mittatur. Debemus enim primatum in omnibus immortali conversationi tribuere, quæ totum mundum propriæ virtutis dominatione complevit, & nostro imperio orbem gubernandum servandumque commisit.

c *Al.* episcoporum.

1. *Ad Apostolicam sedem.*) Ita reponendum censui græca secutus, εἰς τὸν ἀποστολικὸν θρόνον, cum antea hiatus esset in Latino textu: *Ad Apostolica sedis.* Epistolam hanc pluribus in locis interpolatam ab interprete Græco observat Cotelerius, quem videsis in Notis p. 723. & 724.

Extstat Græcè apud Cotelerium Tom. I. p. 60.

HILARI ROMANÆ ECCLESIÆ Tunc Diaconi, posteà Episcopi Epistola.

AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

SYNOPSIS.

I. *Sibi per Dioscori improbos ausus non licuisse eam adire & literas sancti Leonis reddere.*

II. *Se Dioscori ereptum insidiis Romam venisse: Ephesinam pseudosynodum à Leone reprobari.*

Epistola Theodoriti.

Gloriosissimæ & clementissimæ PULCHERIÆ Augustæ HILARUS Diaconus.

STudium mihi fuisse, post synodum advenire Constantinopolim, dicere non debeo; quoniam manifesta necessitas erat, quæ me literas beatissimi Papæ ad Vestram Clementiam directas offerre compelleret, ut pariter & vestræ pietati, ac invictissimo & Christianissimo principi officium quod debebam venerationis exolverem. Sed huic congruo meo proposito illud impedimentum evenit, quod omnium bonorum inimicum est, & Christianorum ingemiscit affectus, hoc est, Alexandrinus Episcopus, in damnatione virorum inculpabilium potentissimus. Nam posteaquam injustæ ejus voluntati atque sententiæ communicare non potui, ad aliud Consilium terroribus atque insidiis me evocare conatus est: quatenus me, quod absit, aut seductionibus faceret consentire ad condemnandum sanctissimum Flavianum Episcopum, aut resistentem teneret, ut mihi non esset licentia ad Pietatem vestram Constantinopolim percurrere, aut ad Romanam Ecclesiam remeare.

Veruntamen confidens de auxilio Christi, quod attinet ad damnationem reverendissimi & sanctissimi viri, innocentem me integrúmque servavi; licet nulla flagella, nulla tormenta me possent facere ejus consentire sententiæ: sed omnibus derelictis, exindè discessi, per incognita & invia loca Romam veniens, ut reverendissimo Papæ, omnium quæ in Epheso gesta sunt, idoneus nuntiator existerem. Vestra itaque veneranda Clementia cognoscat, à præfato Papa cum omni Occidentali Concilio reprobari omnia, quæ in Epheso contra Canones per tumultus & odia secularia à Dioscoro Episcopo gesta sunt, & nulla ratione hæc in his partibus suscipi posse, quæ per potentiam prædicti, non sine læsione fidei & præjudicio sanctissimi viri innoxiique, commissa sunt. Quæ verò constanti ac forti autoritate pro fide à me nunciata sunt, superfluum credo narrare: nam hæc ex literis beatissimi Papæ poteritis agnoscere. Undè, Domina splendidissima, atque clementissima Augusta, adoranda vestra pietas in quibus libenter fecit initium, relinquere non debet, sed hæc zelo religioso fidei, constanti voluntate servare.

Ephesinum latrocinium ab omni Occidentali Concilio reprobatum.

EPISTOLA B. THEODORITI Episcopi Cyri.

AD S. LEONEM PAPAM.

SYNOPSIS.

I. *Meritò se accurrere ad Apostolicam Sedem, tot prærogativis supra cæteras eminentem.*

II. *In laudes S. Leonis excurrit, commendatque zelum in Manichæos, & Epistolam ad Flavianum.*

III. *Quàm immeritò depositus fuerit, nec in jus vocatus, conqueritur.*

IV. *Susceptos à se pro Ecclesia labores enumerat.*

V. *Orat ne Sedem Apostolicam invocans repellatur; cui fidem suam probari optat ex scriptis suis, quæ indicat.*

VI. *Sibi à Leone cupit indici, quid de Ephesina sententia agere debeat.*

VII. *Legatos suos Leoni, séque ejus precibus ac solicitudini commendat: Se aliosque literis Imperatoriis retineri, ne ad Pontificem se conferant.*

Λέοντι ἐπισκόπῳ Ῥώμης.

κεφ. α΄.

ΕΙ Παῦλος ὁ τῆς ἀληθείας ὁ κῆρυξ, ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος σάλπιγξ, πρὸς τὸν μέγαν ἔδραμε Πέτρον, ὥστε τοῖς ἐν Ἀντιοχείᾳ περὶ τῆς κατὰ νόμον πολιτείας ἀμφισβητοῦσι παρ' αὐτοῦ κομίσαι τὴν λύσιν, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ εὐτελεῖς καὶ σμικροὶ, πρὸς τὸν ἀποστολικὸν ὑμῶν τρέχομεν θρόνον, ὥστε παρ' ὑμῶν λαβεῖν τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν ἕλκεσι θεραπείαν. Διὰ πάντα γὰρ ὑμῖν τὸ πρωτεύειν ἁρμόττει. πολλοῖς γὰρ ὁ ὑμέτερος θρόνος κοσμεῖται

LEONI EPISCOPO ROMÆ.

Cap. I.

SI Paulus præco veritatis, tuba Spiritus sancti, ad magnum Petrum se contulit, ut iis, qui Antiochiæ de legali conversatione ambigebant, explicationem ab illo referret, multò magis nos humiles & pusilli ad Apostolicam sedem vestram accurrimus, ut Ecclesiarum ulceribus remedium à vobis accipiamus. Vobis enim primas in omnibus tenere convenit. Multis siquidem præ-

Epistola Theodoriti.

rogativis ornatur ſedes veſtra. Etenim alias urbes ornat vel magnitudo, vel pulchritudo, vel habitatorum frequentia: nonnullas etiam, quæ his carent, ſpiritualia quædam dona illuſtrant: veſtræ verò bonorum affluentiam bonorum largitor dedit. Illa enim omnium maxima & clariſſima, quæ & orbi terrarum præſidet, & incolarum multitudine redundat. Ad hæc imperium quod rerum nunc potitur, & ſuum ipſa nomen ſubditis impertiit. Præcipuè autem illam fides ornat, cujus teſtis idoneus eſt divinus Paulus clamans: *Fides veſtra annunciatur in univerſo mundo.* (*Rom. 1. 8.*) Quòd ſi ſtatim poſt ſuſcepta ſalutaris prædicationis ſemina mirabiles hos fructus uberrimè protulit, prædicandæ quæ in ea nunc viget pietati quænam par eſſe poſſit oratio? Habet præterea communium patrum magiſtrorúmque veritatis Petri & Pauli ſepulcra, fidelium animas illuminantia. Quorum beatiſſimum ac divinum par, in Oriente quidem exortum eſt, & radios quaquaverſum diffudit: ſed in Occidente vitæ occaſum ultro ſubiit, atque inde nunc orbem univerſum colluſtrat. Hi ſedem veſtram nobiliſſimam reddiderunt: hic bonorum veſtrorum eſt apex. At illorum ſedem nunc etiam illorum Deus illuſtravit, dum in ea ſanctitatem veſtram rectæ fidei radios fundentem conſtituit.

Cap. II. Cujus quidem rei cùm alia multa in promtu ſint argumenta, ſufficit zelus veſter adverſus infames Manichæos, quem ſanctitas veſtra nuper exeruit, & quo rerum divinarum ſtudio veſter in Deum ſit amor patefecit. Sufficiunt & quæ nunc à vobis ſcripta ſunt, ut Apoſtolicum characterem veſtrum oſtendant. Incidimus namque in illa, quæ de Dei Salvatoriſque noſtri incarnatione ſanctitas veſtra ſcripſit, & admirati ſumus exactam operis diligentiam. Utraque enim eandem opera declarabat, & æternam ex æterno patre Unigeniti divinitatem, ex ejuſdem ex Abrahæ & David ſemine humanitatem, ac ſimilem per omnia nobis fuiſſe aſſumtam naturam, hoc uno diſſimilem, quòd peccati expers manſerit, quippe quæ non ex natura, ſed ex libera voluntate naſcitur. Et hoc præterea literæ continebant, unum eſſe unigenitum Dei filium, & impatibilem ejus divinitatem, quæ nec verti queat, nec mutari, ſicut & qui ipſum genuit pater, & Spiritus ſanctus. Idcóque patibilem naturam ſumſiſſe, quia divina natura paſſionem non recipiebat: ut per carnis propriæ paſſionem impaſſibilitatem iis qui in ipſum crederent largiretur. Hæc & alia his cognata literis continebantur. Nos verò ſpiritualem ſapientiam tuam admirati, Spiritus ſancti gratiam, quæ per vos locuta eſt, laudibus extulimus, rogamúſque, & obſecramus, & precamur, & ſupplices oramus ſanctitatem tuam, ut tempeſtate jactatis Dei Eccleſiis opem ferat.

Cap. III. Cùm enim per eos quos ſanctitas tua Epheſum miſit, tempeſtatis exitum ſperaremus, in graviorem procellam delapſi ſumus, Alexandrinorum quippe juſtiſſimus Antiſtes haud quaquam contentus fuit iniqua hac & injuſtiſſima depoſitione ſanctiſſimi Déoque cariſſimi Conſtantinopolitanorum Epiſcopi Domini FLAVIANI, neque ipſius Animam explevit conſimilis ſtrages aliorum Epiſcoporum, ſed me quoque abſentem calamo ſimiliter jugulavit, nec in jus vocatum, nec præſentem accuſatum, nec interrogatum de Dei ac ſalvatoris noſtri incarnatione quid ſentiam. Et homicidas quidem, ac ſepulcrorum effractores, alienarúmque nuptiarum invaſores, non priùs condemnant judices, quàm vel ipſi objecta crimina confeſſione ſua firmarint, vel ab aliis apertè fuerint convicti. Nos autem hic in divinis legibus enutritus triginta manſionibus diſtantes condemnavit ut voluit. Neque nunc tantùm hoc fecit, ſed anno etiam ſuperiore, cùm eò profecti eſſent duo viri Apollinaris morbo infecti, & calumnias in nos texuiſſent, conſurgens in Eccleſia nos anathemate confixit: idque cùm ad eum ſcripſiſſem, & quæ ſentirem per literas expoſuiſſem.

Cap. IV. Ego verò Eccleſiæ ſanè tempeſtatem defleo, ceterùm quieti ſtudeo. Sex enim & viginti annis commiſſam mihi ab univerſorum Deo Eccleſiam, precum veſtrarum auxilio cùm rexerim; neque ſub beatiſſimo Theodoto Antiſtite Orientis, neque ſub iis qui illi in Antiocheno-

πλεονεκτήμασι. τὰς μὲν γὰρ ἄλλας πόλεις ἢ μέγεθος, ἢ κάλλος, ἢ πλῆθος τῶν οἰκητόρων κοσμεῖ. τινὰς δὲ τούτων ἐστερημένας πνευματικά τινα λαμπρύνει χαρίσματα· τῇ δὲ ὑμετέρᾳ φορὰν ἔδωκεν ἀγαθῶν ὁ τῶν ἀγαθῶν χορηγός. ἡ γὰρ αὐτὴ πασῶν μεγίστη, καὶ λαμπροτάτη, καὶ τῆς οἰκουμένης προκαθημένη, καὶ τῷ πλήθει τῶν οἰκητόρων κυμαίνουσα. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τὴν νῦν κρατοῦσαν ἡγεμονίαν ἐβλάστησε· καὶ τῆς οἰκείας προσηγορίας τοῖς ἀρχομένοις μετέδωκε. κοσμεῖ δὲ αὐτὴν διαφερόντως ἡ πίστις· καὶ μάρτυς ἀξιόχρεως ὁ θεῖος ἀπόστολος βοῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. εἰ δὲ εὐθὺς δεξαμένη τὰ τοῦ σωτηρίου κηρύγματος σπέρματα, τοῖς ἀξιαγάστοις τούτοις ἐβρίθησε καρποῖς, τίς ἀπόχρη λόγος τὴν νῦν ἐν αὐτῇ πολιτευομένην εὐσέβειαν ὑμνῆσαι; ἔχει δὲ καὶ τὰς τῶν κοινῶν πατέρων καὶ διδασκάλων τῆς ἀληθείας Πέτρου καὶ Παύλου θήκας, τὰς τῶν πιστῶν τὰς ψυχὰς φωτιζούσας. ἡ δὲ τρισμακαρία τούτων καὶ θεία ξυνωρὶς ἀνέτειλε μὲν ἐν τῇ ἕῳ, καὶ πανταχόσε τὰς ἀκτῖνας ἐξέπεμψεν. ἐν δὲ τῇ δύσει προθύμως ἐδέξατο τὰς τοῦ βίου δυσμάς· κἀκεῖθεν νῦν καταυγάζει τὴν οἰκουμένην. οὗτοι τὸν ὑμέτερον περιφανέστατον ἀπέφηναν θρόνον. οὗτος τῶν ἀγαθῶν τῶν ὑμετέρων ὁ κολοφών. ὁ δ' ἐκείνων θεὸς καὶ νῦν τὸν ἐκείνων ἐλάμπρυνε θρόνον, τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην ἱδρύσας ἐν τούτῳ τῆς ὀρθοδοξίας τὰς ἀκτῖνας ἀφιεῖσαν.

ΚΕΦ. β'. Καὶ τούτου πολλὰ μὲν ἔστιν εὑρεῖν καὶ ἄλλα τεκμήρια· ἀρκεῖ δὲ ὑμῶν καὶ ὁ κατὰ τῶν δυσωνύμων Μανιχαίων ζῆλος, ὃν πρώην ὑμῶν ἡ ὁσιότης ἐγύμνωσε, δείξασα τὴν περὶ τὰ θεῖα τῆς ὑμετέρας φιλοτιμίας σπουδήν. ἀπόχρη καὶ τὰ νῦν παρ' ὑμῶν γραφέντα τὸν ἀποστολικὸν ὑμῶν χαρακτῆρα δηλῶσαι. ἐντετυχήκαμεν γὰρ τοῖς παρὰ τῆς σῆς γραφεῖσιν ὁσιότητος περὶ τῆς τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἐνανθρωπήσεως, καὶ ἐθαυμάσαμεν τῶν γεγραμμένων ἀκρίβειαν. ἀμφότερα γὰρ κατὰ ταυτὸν ἐδήλου, καὶ τὴν ἐκ τοῦ ἀϊδίου πατρὸς ἀΐδιον θεότητα τοῦ μονογενοῦς, καὶ τὴν ἐκ σπέρματος Ἀβραὰμ καὶ Δαβὶδ ἀνθρωπότητα. καὶ ὅτι κατὰ πάντα ὁμοία ἡ ληφθεῖσα φύσις ἡμῖν, μόνῳ δὲ ἀνόμοιος ἦν τῷ πάσης ἁμαρτίας ἀμύητος διαμεῖναι. ἐπειδήπερ οὐκ ἐκ φύσεως, ἀλλ' ἐκ προαιρέσεως αὕτη φύεται. εἶχε δὲ καὶ τοῦτο τὰ γράμματα, ὡς εἷς μὲν ὁ μονογενὴς τοῦ θεοῦ υἱός, ἀπαθὴς δὲ αὐτοῦ ἡ θεότης, καὶ ἄτρεπτος, καὶ ἀναλλοίωτος, καθάπερ ὁ γεννήσας αὐτὸν πατήρ, καὶ τὸ πανάγιον πνεῦμα· καὶ διὰ τοῦτο τὴν παθητὴν ἔλαβε φύσιν, ἐπειδήπερ ἡ θεία φύσις οὐκ ἐδέχετο πάθος· ἵνα τῷ πάθει τῆς ἰδίας σαρκὸς τὴν ἀπάθειαν τοῖς εἰς αὐτὸν πεπιστευκόσι χαρίσηται. ταῦτα καὶ ὅσα τούτοις ἐστὶ συγγενῆ, περιεῖχε τὰ γράμματα. ἡμεῖς δὲ τὴν πνευματικήν σου σοφίαν θαυμάσαντες, τὴν δι' ὑμῶν φθεγξαμένην τοῦ ἁγίου πνεύματος ὑμνήσαμεν χάριν, καὶ παρακαλοῦμεν, καὶ ἀντιβολοῦμεν, καὶ δεόμεθα, καὶ ἱκετεύομέν σου τὴν ἁγιωσύνην, ἐπαμῦναι ταῖς τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις χειμαζομέναις.

ΚΕΦ. γ'. Λύσιν γὰρ ἔσεσθαι τοῦ κλύδωνος προσδοκήσαντες διὰ τῶν παρὰ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης εἰς τὴν Ἔφεσον ἀποσταλέντων, χαλεπωτέρῳ περιπεπτώκαμεν σάλῳ. ὁ γὰρ τῆς Ἀλεξανδρείας δικαιότατος πρόεδρος οὐκ ἠρκέσθη τῇ ἀνόμῳ ταύτῃ καὶ ἀδικωτάτῃ καθαιρέσει τοῦ ἁγιωτάτου καὶ θεοφιλεστάτου τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐπισκόπου τοῦ κυρίου Φλαβιανοῦ, οὐδὲ ἐνέπλησεν αὐτοῦ τὸν θυμὸν τῶν ἄλλων ἐπισκόπων ἡ παραπλησία σφαγή. ἀλλὰ κἀμὲ τὸν ἀπόντα ὁμοίως καλάμῳ κατέσφαξεν, οὔτε καλέσας εἰς κριτήριον, οὔτε παρόντα κρίνας, οὐκ ἐρωτήσας τίνα φρονῶ περὶ τῆς τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἐνανθρωπήσεως. καὶ τοὺς μὲν ἀνδροφόνους, καὶ τυμβωρύχους, καὶ τοὺς τὰς ἀλλοτρίας συλήσαντας εὐνάς, οὐ πρότερον κατακρίνουσιν οἱ δικάζοντες, ἕως ἂν ἢ αὐτοὶ τὰς κατηγορίας ταῖς ὁμολογίαις κυρώσωσιν, ἢ παρ' ἑτέρων ἰσχυρῶς ἐλεγχθῶσιν. ἡμᾶς δὲ ὁ τοῖς θείοις νόμοις ἐντεθραμμένος πέντε καὶ τριάκοντα σταθμοῖς ἀφεστηκότας κατέκρινεν ὡς ἠθέλησε. καὶ τοῦτο οὐ νῦν μόνον πεποίηκεν, ἀλλὰ καὶ πέρυσι μετὰ δύο ἄνδρας τῶν Ἀπολιναρίου νόσον εἰσδεξαμένων ἐκεῖσε δραμόντας, καὶ συκοφαντίας καθ' ἡμῶν ὑφάναντας, ἀναστὰς ἐν ἐκκλησίᾳ ἡμᾶς ἀνεθεμάτισε. καὶ ταῦτα ἐμοῦ γράψαντος πρὸς αὐτόν, καὶ ἃ φρονῶ διὰ γραμμάτων δηλώσαντος.

ΚΕΦ. δ'. Ἐγὼ δὲ ὀδύρομαι μὲν τῆς ἐκκλησίας τὸν κλύδωνα, τὴν δὲ ἡσυχίαν ἀσπάζομαι. ἓξ γὰρ καὶ εἴκοσιν ἔτη τὴν ἐγχειρισθεῖσάν μοι παρὰ τοῦ θεοῦ τῶν ὅλων ἐκκλησίαν ἰθύνας διὰ τὰς ὑμετέρας εὐχάς, οὐκ ἐπὶ τοῦ μακαριωτάτου Θεοδότου τῆς ἀνατολῆς προέδρου, οὐκ ἐπὶ τῶν μετ' ἐκεῖνον τὸν τῆς

Ἀντιοχέων διαδεξαμένων θρόνον, τῶν τυχόντων μέμψιν ὑπέμεινα, ἀλλὰ τῆς θείας μοι χάριτος συνεργησάσης πλείους μὲν ἢ χιλίας ψυχὰς ἠλευθέρωσα τῆς Μαρκίωνος νόσου, πολλοὺς δὲ ἄλλους ἐκ τῆς Ἀρείου καὶ Εὐνομίου συμμορίας προσήγαγον τῷ δεσπότῃ Χριστῷ. καὶ ὀκτακοσίας ἐκκλησίας ἔλαχον ποιμαίνειν· τοσαύτας γὰρ ὁ Κύρρος παροικίας ἔχει, ἐν αἷς οὐδὲ ἓν διὰ τὰς ὑμετέρας εὐχὰς μεμένηκε ζιζάνιον· ἀλλὰ πάσης αἱρετικῆς ἠλευθέρωται πλάνης τὸ ὑμέτερον ποίμνιον. οἶδεν ὁ πάντα ἐφορῶν πόσους ἐδεξάμην λίθους ὑπὸ τῶν δυσωνύμων καθ' ἐμοῦ πεμφθέντας αἱρετικῶν, πόσους ἐν ταῖς πλείοσι τῆς ἀνατολῆς πόλεσιν ἔσχον ἀγῶνας πρὸς Ἕλληνας, πρὸς Ἰουδαίους, πρὸς πᾶσαν πλάνην αἱρετικήν. καὶ μετὰ τοσούτους ἱδρῶτας καὶ πόνους μὴ δικασάμενος κατεκρίθην.

ΚΕΦ. ε. Ἐγὼ δὲ τῆς Ἀποστολικοῦ ὑμῶν θρόνου περιμένω τὴν ψῆφον. καὶ ἱκετεύω, καὶ ἀντιβολῶ τὴν σὴν ἁγιότητα, ἐπαμῦναί μοι τὸ ὀρθὸν ὑμῶν καὶ δίκαιον ἐπικαλουμένῳ κριτήριον, καὶ κελεῦσαι δραμεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐπιδεῖξαί μου τὴν διδασκαλίαν τοῖς Ἀποστολικοῖς ἴχνεσιν ἑπομένην. ἔστι γάρ μοι τὰ μὲν πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν συγγεγραμμένα, τὰ δὲ πρὸ ὀκτωκαίδεκα, τὰ δὲ πρὸ πεντεκαίδεκα, τὰ δὲ πρὸ δυοκαίδεκα· τὰ μὲν πρὸς Ἀρειανοὺς καὶ Εὐνομιανούς, τὰ δὲ πρὸς Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας, τὰ δὲ πρὸς τοὺς ἐν Περσίδι μάγους, ἄλλα περὶ τῆς καθόλου προνοίας, ἕτερα δὲ περὶ θεολογίας, καὶ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως. ἡρμήνευται δέ μοι διὰ τὴν θείαν χάριν, καὶ τὰ Ἀποστολικὰ συγγράμματα, καὶ τὰ προφητικὰ θεσπίσματα· καὶ ῥᾴδιον ἐκ τούτων καταμαθεῖν, εἴτε ἀκλινῆ τὸν κανόνα τῆς πίστεως διετήρησα, εἴτε τὴν ταύτης παρέβην εὐθύτητα. ἀλλὰ μὴ διαπτύσητέ μου τὴν ἱκετείαν παρακαλῶ, μηδὲ τὴν ἀθλίαν μου παρίδητε πολιὰν μετὰ πολλοὺς ὑβρισμένην καμάτους.

ΚΕΦ. ς'. Πρὸ δὲ πάντων, μαθεῖν ἀντιβολῶ παρ' ὑμῶν, εἴτε χρή με στέρξαι τὴν ἄδικον ταύτην καθαίρεσιν, εἴτε μή. τὴν γὰρ ὑμετέραν περιμένω ψῆφον. κἂν κελεύσητε τοῖς κατεψηφισμένοις ἐμμένειν, ἐμμενῶ καὶ οὐδενὶ ἀνθρώπων ἐνοχλήσω λοιπόν, ἀλλὰ μενῶ τὴν ἀπλανῆ τοῦ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν κρίσιν. ἐμοὶ δέ, ὡς ὁ δεσπότης μάρτυς θεός, οὐ τιμῆς μέλει καὶ δόξης, ἀλλὰ μόνον τοῦ γεγενημένου σκανδάλου· ὅτι πολλοὶ τῶν ἁπλουστέρων, καὶ μάλιστα οἱ ἐκ διαφόρων αἱρέσεων παρ' ἡμῶν ζωγρηθέντες, τῷ θρόνῳ τῶν καταψηφισαμένων προσέχοντες αἱρετικοὺς ἴσως ἡμᾶς ὑπολήψονται, τὴν τοῦ δόγματος ἀκρίβειαν καθιδεῖν οὐ δυνάμενοι· ὅτι τοσοῦτον χρόνον ἐπισκοπεύσας, οὐκ οἰκίαν ἐκτησάμην, οὐκ ἀγρόν, οὐκ ὀβολόν, οὐ τάφον, ἀλλ' αὐθαίρετον ἠσπασάμην πενίαν, καὶ τὰ παρὰ τῶν πατέρων εἰς ὑμᾶς ἐλθόντα μετὰ τὴν ἐκείνων τελευτὴν εὐθὺς διένειμα, ὡς ἴσασιν ἅπαντες οἱ τὴν ἕω οἰκοῦντες.

ΚΕΦ. ζ. Πρὸ δὲ πάντων, ἱκετεύω τὴν ἱερὰν ὑμῶν καὶ τῷ θεῷ φίλην κεφαλήν, παρασχεῖν μοι τῆς προσευχῆς τὴν βοήθειαν. ταῦτα διὰ τῶν εὐλαβεστάτων καὶ θεοφιλεστάτων πρεσβυτέρων, Ὑπατίου καὶ Ἀβραμίου τῶν χωρεπισκόπων, καὶ Ἀλυπίου τοῦ ἐξάρχου τῶν παρ' ἡμῖν μοναζόντων τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην ἐδίδαξα. ἐπειδὴ περ ἐμὲ δραμεῖν πρὸς ὑμᾶς τὰ τῶν βασιλικῶν γραμμάτων ἐπέσχε δεσμά, ὥσπερ οὖν καὶ τοὺς ἄλλους. καὶ παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ὁσιότητα, καὶ ἰδεῖν αὐτοὺς πατρικῶς, καὶ τὰς ἀκλινεῖς ὑμῶν ἀκοὰς εὐμενῶς αὐτοῖς παρασχεῖν, καὶ τὸ συκοφαντούμενον καὶ μάτην πολεμούμενόν μου γῆρας ταῖς ὑμετέραις ἀξιῶσαι κηδεμονίαις, καὶ πρὸ πάντων τῆς ἐπιβουλευομένης πίστεως παντὶ σθένει φροντίσαι, καὶ φυλάξαι ταῖς ἐκκλησίαις τὸν πατρῷον κλῆρον ἀκέραιον· ἵνα καὶ τὰς ὑπὲρ τούτων ἀντιδόσεις δέξηται ὑμῶν ἡ ἁγιότης παρὰ τοῦ μεγαλοδώρου δεσπότου.

EPISTOLA THEODORETI.

rum sede successerunt, vel minimam reprehensionem sustinui: sed divina mihi cooperante gratia, supra mille animas Marcionis morbo liberavi, multásque alias ex Arrii & Eunomii partibus ad Christum Dominum perduxi. Et octingentarum Ecclesiarum pastoralem curam sortitus sum, tot enim Cyrus habet parœcias, in quibus precum vestrarum auxilio lolium nullum relictum est, sed omnibus hæreticis erroribus grex noster ereptus est. Novit qui omnia conspicit, quot lapides ab infandis hæreticis in me conjectos exceperim: quot mihi multis in urbibus Orientis certamina fuerint adversus Gentiles, adversus Judæos, & adversus errorem omnem hæreticum. Et post tantos sudores ac labores indictâ caussâ condemnatus sum.

CAP. V. At ego Apostolicæ vestræ sedis expecto sententiam, & oro atque obtestor sanctitatem tuam, ut mihi rectum ac justum tribunal vestrum invocanti opem ferat, jubeátque ad vos venire, & doctrinam meam Apostolicis vestigiis inhærentem ostendere. Sunt enim mihi, quæ partim ante annos viginti, partim ante octodecim, partim ante quindecim, partim ante duodecim scripsi, quædam contra Arrianos & Eunomianos, quædam contra Judæos & Gentiles, quædam contra Magos, qui sunt in Perside, alia de universali providentia, & alia rursus de Theologia, déque divina Incarnatione. Exposita etiam sunt à me per divinam gratiam tum Apostolica scripta, tum Prophetica oracula. Et facile est ex his cognoscere, an stabilem fidei regulam servarim, an ab ejus rectitudine deflexerim. Sed nolite, obsecro, supplices meas preces respuere, nec miseram meam canitiem post multos labores contumeliosè tractatam despicere.

CAP. VI. Ante omnia ut à vobis docear oro, an me oporteat in hac injusta depositione acquiescere, an non: vestram enim sententiam expecto. Quod si in judicatis manere me jusseritis, manebo, neque ulli hominum deinceps molestus ero, sed rectum Dei salvatorisque nostri judicium expectabo. Me quidem, testis est Dominus Deus, honoris & gloriæ cura non tangit, sed scandali quod injectum est: quia multi è simplicioribus, atque ii maximè, qui ex diversis hæresibus operâ nostrâ emerserunt, sedem illorum qui condemnarunt attendentes, hæreticos nos fortasse existimabunt, cùm dogmatis perfectionem perspicere non possint, quódque Episcopatu tot annis gesto, non domum acquisierim, non agrum, non obolum, non sepulcrum; sed spontaneam paupertatem amplexus sim, & ea quæ à parentibus ad nos pervenerant, post illorum mortem statim distribuerim, ut sciunt omnes qui habitant in Oriente.

CAP. VII. Præ omnibus autem sacrum Deoque carum caput vestrum obsecro, ut precibus mihi opem & auxilium ferat. Hæc per reverentissimos Deoque carissimos Presbyteros, HYPATIUM & ABRAMIUM Chorepiscopos, & ALYPIUM monachorum qui apud nos sunt Exarchum, Sanctitati Vestræ suggessi: quandoquidem ne ad vos contenderem regiarum literarum vincula retinuerunt, quemadmodum & alios. Et sanctitatem vestram oro, ut & paterno affectu illos videat, & sinceras aures vestras illis benignas præbeat, & calumniis vexatam, ac sine caussa impugnatam senectutem meam studio & providentia vestra dignetur, tum ante omnia fidei insidiis appetitæ quàm maximam potest curam gerat, paternámque hæreditatem Ecclesiis integram custodiat: ut pro his etiam paratas remunerationes à munifico, & liberali Domino sanctitas vestra recipiat.

ANNUS CHRISTI 450.	LEONIS PAPÆ II.	THEODOSII 43. VALENTINIANI 26. MARCIANI 1.	VALENTINIANO AUG. VII. ET AVIENO COSS.

EPISTOLA XLVIII. [a]

AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

SYNOPSIS.

Per Eutychen fidei fundamenta concuti: adversus quem Concilium generale Pulcheria annitente celebrari cupit.

LEO Episcopus PULCHERIÆ Augustæ.

[b] GAudere me plurimum, & exultare in Domino pietatis tuæ scripta fecerunt: quibus evidenter ostenditur, quantùm Catholicam diligas fidem, & quantùm hæreticum detesteris errorem. Hæresis quippe est nimis impia, & Evangelio veritatis inimica, quæ non portionem aliquam lædere, sed ipsa Christianæ religionis conatur fundamenta convellere, negans sempiterni Patris Filium sempiternum de utero beatæ Virginis matris veram carnem nostræ sumsisse naturæ, & eos damnatione percellens, qui ab Evangelica & Apostolica fide nullo deduci errore potuerunt, illúdque frustra prætendens, quod Nicænæ Synodi fidem teneat, cujus eum constat esse alienum, gloriosissima Augusta. Unde quia non deserit Ecclesiam suam divina protectio, dicente Domino: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi*: eodémque opere & tempore spiritus Dei & Clementiæ vestræ solicitudinem, & curam nostri cordis accendit, ut de remediis procurandis eadem utrique cuperemus, quæ priùs poposci, nunc quoque instantiùs peto, majore utens fiducia deprecandi, posteaquam præsidium venerandæ exhortationis accepi. Spero autem affuturam misericordiam Dei, ut cooperante clementia vestra, pestiferi erroris possit morbus auferri: ut quicquid, ipso inspirante atque auxiliante, potuerit salubriter fieri, cum vestræ fidei laude peragatur: quoniam res humanæ aliter tutæ esse non possunt, nisi quæ ad divinam confessionem pertinent, & regia & sacerdotalis defendat autoritas. Data decimosexto Kalendas Aprilis, VALENTINIANO Augusto septies, & AVIENO, viris clarissimis Consulibus.[c]

[a] Aliàs. XXXI. Quæ autem antea 48. erat, nunc 67. 17. Martii.

[b] Hoc exordium fictitiæ Epist. 1. Sixti II. PP. ad Gratum, aptatum est ab impostore Isidoro.

Fidei fundamenta convellit Eutychis error.

Matth. 28. 20.

23. quæst. 5. Res autem humana. Utriusque potestatis nexus ecclesiæ paci necessarius.

[c] In prior. edit. additur Æra 488.

EPISTOLA XLIX. [a]

AD MARTINUM ET FAUSTUM Presbyteros.

SYNOPSIS.

De literis ad eos scriptis monet: hortatur ut fidei caussam adjuvent, tisque solicitudinem suam spondet.

LEO Episcopus, MARTINO [b], & FAUSTO Presbyteris.

BOnorum operum & spiritalium studiorum Deum autorem esse, non dubium est: qui quorum incitat mentes, adjuvat actiones. Quod nobis præsenti experimento evidenter apparuit. Siquidem inter discretarum spatia longinqua regionum, unum sumserunt corda nostra consilium, ut quod à nobis desiderabatis, eo vobis tempore, quo Epistolæ vestræ mittebantur, occurrerit, si tamen dilectioni vestræ tradi scripta nostra [c] potuere, quæ non solùm Apostolicæ Sedis autoritate, sed etiam sanctæ Synodi [d], quæ ad nos frequens convenerat, unanimitate directa sunt, ut in his, quantam curam totius Ecclesiæ habeamus appareat; hortando scilicet omnium fidelium mentes, & clementissimorum Principum præsidia ad defensionem fidei postulando: quorum pios & Catholicos animos non diffidimus opem atque autoritatem suam justis petitionibus præstituros; quo citiùs, auxiliante Domino, perniciosa hæresis, & dudum sanctorum Patrum autoritate damnata, quæ nuper Ephesi malè adjuta est, auferatur.

Interim verò det operam, quantum fieri potest, vestra dilectio, ut omnibus Ecclesiæ filiis innotescat, quid contra impium sensum, secundùm doctrinam Evangelicam & Apostolicam prædicemus. Quia licet plenè, quæ semper fuisset atque esset Catholicorum sententia scripserimus, tamen nunc quoque ad confirmandas omnium mentes, non parum exhortationis addidimus. Memor enim sum, me sub illius nomine Ecclesiæ præsidere [e], cujus à Domino JESU CHRISTO est glorificata confessio, & cujus fides omnes quidem hæreses destruit, sed maximè impietatem præsentis erroris expugnat: & intelligo mihi aliud non licere, quàm ut omnes conatus meos ei caussæ, in qua universalis Ecclesiæ salus infestatur, impendam. Ne autem aliqua negligentiæ occasione scripta nostra ad vos non potuerint pervenire, exemplaria eorumdem nunc mittenda credidimus: ut nullo modo fidei quam defendimus prædicatio vestræ notitiæ subtrahatur. Data decimo sexto Kalendas Aprilis, VALENTINIANO Augusto septies & AVIENO, viris clarissimis Consulibus.

Superiore Epistola effrænatè abusus est Epistolarum veterum Pontificum consarcinator in Epp. Aniceti ad Galliæ Episcopos; in 1. Felicis I. ad Paternum; II. ad Galliæ Episcopos. Sixti II. ad Gratum, & Callixti I. ad Benedictum.

[a] Aliàs. XXXII. Quæ autem antea 49. erat, nunc 69. 17. Martii.

[b] al. Marciano.

Cap. I. Gratia Christi nô solum excitat mentem, sed & adjuvat actionem.

[c] Epist. 47.

[d] Nota distinctionem & gradationem.

Cap. II.

[e] Papa sub nomine Petri regit Ecclesiam: unde & plurimi Romani Episcopi Vicarios se Petri nuncupant.

Epist. Provinc. Arelat. a al. post. CVII.

PRECES a MISSÆ AB UNIVERSIS Comprovincialibus Episcopis Metropolis Arelatensis

AD S. LEONEM PAPAM.

SYNOPSIS.

I. *Præmissis nonnullis de Ravennii electione ac moribus, antiqua Ecclesiæ Arelatensis privilegia à Leone redintegrari postulant.*

II. *Eadem ex variis hujus Ecclesiæ prærogativis confirmant, ac præsertim ex S. Trophimi in Gallias adventu.*

III. *Civilia Arelatensium jura ac privilegia Imperatorum commemorant.*

IV. *Variis officiorum testimoniis Leonem demulcent.*

Cap. I.

MEmores quantum honoris & reverentiæ, beatissimæ sedi Apostolicæ, cui vos Dominus noster Jesus Christus pro meritis sanctitatis voluit præsidere, semper debitum fuerit, sempérque debeatur, ordinationem, qua Sanctus frater & Coëpiscopus noster Ravennius in civitate Arelate post transitum beatæ recordationis Hilarii Episcopi, concordantibus omnium votis, ad summum Pontificium, Domino favente, provectus est, missis continuò literis Apostolatui vestro indicare curavimus. Quibus à beatitudine vestra, tanta dignatione & charitate fuisse responsum, immensas gratias agimus, etsi tantas, quantas debemus, referre non possumus. Notum licet nobis ante jam fuerit, prædictum Sanctum fratrem & Coëpiscopum nostrum maximè Coronæ vestræ 1 gratiam morum suorum mansuetudine b & sanctitate meruisse: perceptis nunc tamen beatitudinis vestræ literis, quanta eum charitate complectamini, evidenter agnovimus. Unde præmissis officiis, quæ Apostolatui vestro jure debentur, suggestionem nostram, quæ justitiæ partibus fungitur, audiendam à Corona vestra, minimè dubitamus: quippe c cùm non aliqua nova institui, sed prisca per vos optamus & antiqua reparari. Nec enim justum est, ut honorem ejus quem, ut probavimus, impensè diligitis, illa res minuat, qua pietatem vestram alter offendit. Et sanè manifestum est, Ecclesiæ Arelatensi divinæ gratiæ favorem adesse, cui talem habere contigit Sacerdotem, per quem privilegia dignitatis antiquæ, quæ dolebat sibi pro tempore diminuta, gauderet in perpetuum recentioribus Apostolicæ Sedis autoritatibus reformata.

Hilarii Arelat. sanctitas.

1. V. Not.

b in unig. gratiâ morum suorũ mansuetudinem & sanctitaté meruisse.

Reddunt Leoni verba sua Ep. 10 c. 1.

c al. quòd.

Cap. II. *Arelatensis Ecclesiæ prærogativa sacra.*

Omnibus etenim regionibus Gallicanis notum est, sed nec sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ habetur incognitum, quod prima intra Gallias Arelatensis civitas missum à beatissimo Petro Apostolo sanctum Trophimum habere meruit Sacerdotem, & exinde aliis paulatim regionibus Galliarum donum fidei, & religionis infusum: priusque alia loca ab hoc rivo fidei, quem ad nos Apostolicæ institutionis fluenta miserunt, meruisse manifestum est Sacerdotem, quàm Viennensis civitas, quæ sibi nunc impudenter ac notabiliter primatus exposcit indebitos. Jure enim ac merito ea Urbs semper apicem Sanctæ dignitatis obtinuit, quæ in sancto Trophimo primitias nostræ religionis prima suscepit, ac postea intra Gallias hoc quod divino munere fuerat consecuta, studio doctrinæ salutaris effudit. Cujus honoris obtentu Ecclesiam Arelatensem omnes decessores prædecessoréfque nostri velut Matrem debito semper honore coluerunt, tenentésque traditionem totam d ab hac sibi civitates nostræ sede Episcopos postularunt. Ab hujus Ecclesiæ sacerdote tam decessores nostros, quàm nos ipsos constat in summum Sacerdotium, donante Domino, consecratos. Quam quidem antiquitatem sequentes prædecessores Beatitudinis vestræ, hoc quod erga privilegia Arelatensis Ecclesiæ institutio vetusta tradiderat, promulgatis (sicut & scrinia Apostolicæ Sedis procul dubio continent) autoritatibus confirmarunt: credentes plenum esse rationis atque justitiæ, ut sicut per beatissimum Petrum Apostolorum principem Sacrosancta Ecclesia Romana teneret supra omnes totius mundi Ecclesias principatum, ita etiam intra Gallias Arelatensis Ecclesia, quæ sanctum Trophimum ab Apostolis missum sacerdotem habere meruisset, ordinandi pontificium vindicaret. His secundùm religionem utitur privilegiis Ecclesia memorata.

S. Trophimus primus Arelate Episcopus.

d Forsit. nostræ tam.

Scrinia Sedis Apostolicæ.

Cap. III. *Arelatensis civitatis Politica privilegia.*

Cæterum multa sunt, quibus secundùm instituta Principum cunctis intra regiones nostras civitatibus præferatur. Hæc in tantum à gloriosissimæ memoriæ Constantino peculiariter honorata est, ut ab ejus vocabulo præter proprium nomen, quo Arelas vocitatur, Constantina nomen acceperit. Hanc clementissimæ recordationis Valentinianus & Honorius fidelissimi Principes specialibus privilegiis, & ut verbo ipsorum utamur, Matrem omnium Galliarum appellando decorarunt. In hac Urbe, quicunque intra Gallias ex tempore prædictorum ostentare voluit insignia dignitatis, Consulatum suscepit & dedit. Hanc sublimissima præfectura, hanc reliquæ Potestates, velut communem omnibus patriam, semper inhabitant.

Arelas aliàs Constantina est appellata, & aliàs Mater omnium Galliarum. In unig. Matrem omnium Galliarum.

a. V. Not.

Ad hanc ex omnibus civitatibus multarum utilitatum caussâ concurritur: & planè ita sibi erga privilegia memoratæ vel Ecclesiæ vel civitatis, divina, ut credimus, dispensatione, omnia consenserunt, ut semper sicut Ecclesia Arelatensis intra Gallias primatum in Sacerdotio antiquitatis merito, ita etiam civitas ipsa principatum in sæculo opportunitatis gratia possederit. Unde factum est, ut non solùm provinciæ Viennensis ordinationem, sed etiam trium provinciarum, contemplatione sancti Trophimi, sicut & Sanctorum prædecessorum vestrorum patefacta e sibi testatur autoritas, Arelatensis Ecclesiæ Sacerdos ad solicitudinem semper suam curámque revocarit. Cui id etiam honoris dignitatisque collatum est, ut non tantùm has provincias potestate propria gubernaret, verùm etiam omnes Gallias sibi Apostolicæ Sedis vice mandata, sub omni Ecclesiastica regula contineret.

e al. patefactum.

Cap. IV.

His itaque omnibus intimatis, & in notitiam Beatitudinis vestræ fideli assertione perlatis, quæsumus & obsecramus Coronam Sanctimoniæ vestræ per nomen Domini nostri Jesu Christi, qui in vobis justitiam, patientiam, tranquillitatem, & bona totius sanctitatis ac perfectionis elegit, & per beatissimum Apostolum Petrum, quem vita & conversatione vestra nobis divino munere redditum credimus, ut quicquid Arelatensis Ecclesia, sicut superiùs indicavimus, vel ab antiquitate suscepit, vel postea autoritate Sedis Apostolicæ vindicavit, id omne ad suum pontificium revocare ejusdem Ecclesiæ Sacerdotem beatitudinis vestræ autoritas in perpetuum mansura præcipiat. Ipsi autem vel officiorum caussa, vel hujus legationis obtentu, Sanctimoniæ vestræ nos præsentassemus aspectibus, nisi alios infirmitas, alios anni præsentis penuria ab hac votorum nostrorum cupiditate revocasset: Sed confidimus in Domino Jesu Christo, qui precibus & desideriis nostris effectum promtissimæ pietatis vestræ præstitit, quod qui nunc legationis officio fraudamur, gratiarum postea referendarum per nosmetipsos actione fungemur.

Epist. L.

EPISTOLA L. [a]

a Aliàs CIX. Quæ autem antea 50. erat, nunc 74. 5. Maii.

SANCTI LEONIS PAPÆ, *ad praecedentes Comprovincialium Episcoporum Metropolis Arelatensis preces respondentis.*

SYNOPSIS.

Sententiam suam S. Leo interponit super antiqua controversia inter Aralatensem & Viennensem Ecclesias, & cuique suos limites assignat.

Ex MS. Arelaten. Baron. an. 450.n.57.

Dilectissimis fratribus, CONSTANTINO, ARMANTARIO, AUDENTIO, SEVERIANO, VALERIANO, URSO, STEPHANO, NECTARIO, CONSTANTIO, MAXIMO, ASCLEPIO, THEODORO, JUSTO, INGENUO, AUGUSTALI, SUPERVENTORI, YNANTIO, FONTEIO, PALLADIO, LEO *Papa.*

Cap. I.

Lectis Dilectionis vestræ literis, quas ad nos filii nostri Petronius Presbyter, & Regulus diaconus detulerunt, quàm benevolum fratri & Coëpiscopo nostro Ravennio impendatis affectum, evidenter agnovimus: siquidem postulatis, ut ei quod decessor ipsius merito nimiæ præsumtionis amiserat, reformetur. Sed petitionem fraternitatis vestræ Viennensis Episcopus missis literis & Legatis, sua suggestione prævenerat, conquerens Arelatensem Episcopum ordinationem sibi Valensis [b] Antistitis usurpasse. Cùm itaque nobis ita & paternarum reverentia sanctionum, & omnium vestrum servanda sit gratia, ut in Ecclesiarum privilegiis nihil convelli, nihil patiamur excidi: consequens fuit, ut ad conservandam intra Viennensem [c] provinciam pacem, adhiberetur justitiæ moderatio, quæ nec antiquitatis usum, nec desideria vestra negligeret.

b Malè Vilatensis in quibusd. Codd.

c In vulg. Viennensem & Arelatensem provincias. Quod ex MS. Cod. emendavimus; unica enim erat tunc provincia Viennensis appellata.

Cap. II.

Consideratis enim allegationibus utriusque partis præsentium Clericorum, ita semper intra provinciam vestram, & Viennensem & Arelatensem civitates claras fuisse reperimus, ut quarumdam caussarum alterna ratione, nunc illa in Ecclesiasticis privilegiis, nunc ista præcelleret; cùm tamen eisdem commune jus quondam fuisse à gentibus proderetur. Unde Viennensem civitatem, quantum ad Ecclesiasticam justitiam pertinet, inhonoratam penitus esse non patimur; præsertim cùm de receptione privilegii, autoritate jam nostræ dispositionis utatur: quam potestatem Hilario Episcopo ablatam, Viennensi Episcopo credidimus deputandam. Qui ne repente semetipso factus videatur inferior, vicinis sibi quatuor oppidis præsidebit, id est, Valentiæ, & Tharantasiæ, & Genavæ, & Gratianopoli, ut cum eis ipsa Vienna sit quinta [d], ad cujus Episcopum omnium prædictarum Ecclesiarum solicitudo pertineat. Reliquæ verò civitates ejusdem Provinciæ, sub Arelatensis Antistitis autoritate & ordinatione consistant: quem pro modestiæ suæ temperantia, ita futurum credimus studiosum charitatis & pacis, ut nequaquam sibi credat ablatum, quod fratri videat esse concessum. Data 3. Non. Maii, Valentiniano Aug. 7. & Avieno V.C. Conss.

Quatuor oppida Viennensi Episcopo subjecta.

d vulg. conjuncta.

In fine hujus Epistolæ, hæc quæ sequuntur verba habentur in Cod. Arelatensi. Hoc præceptum Domini Leonis confirmatum est à Sede Apostolica, præsidente Symmacho Papa, Probo V. C. Consule.

Superius Leonis rescriptum primus emisit in lucem Eminentissimus Cardinalis Baronius cum ipso supplici libello & aliis epistolis, quæ res Arelatensis Ecclesiæ attinent, easque accepisse se testatur ex Arelatensi Cod. MS. In eundem nos codicem incidimus, ni fallor: qui quidem in Bibliotheca Thuanea asservatur. Etsi enim nonnullæ discriminis notæ appareant, leviores tamen sunt, quàm ut alter codex credatur à Baroniano, cum quo in cæteris convenit; velut in additione subjecta superiori epistolæ de confirmato Leonis decreto per Symmachum Papam.

Epist. LI.

EPISTOLA LI. [a]

a Aliàs CX. Quæ autem 51. antea fuit, nunc 75. 5. Maii.

AD RAVENNIUM ARELATENSEM *Episcopum.*

SYNOPSIS.

Mittit Ravennio celebrem suam ad Flavianum Epistolam de Incarnatione Verbi Dei adversus Eutychen, ut pro defensione fidei, per eum vel hæc, vel Cyrilli Alexandrini epistola cunctis Galliæ Episcopis fideliter innotescat. Secreta etiam mandata Legatis commissa indicat.

Dilectissimo fratri RAVENNIO, LEO *Papa.*

Ex MS. Arelat. Bas. an. 450. n. 59.

Diu filios nostros, Petronium presbyterum, & Regulum diaconum in Urbe tenuimus: quoniam & de nostra hoc gratia merebantur, & fidei, quæ nunc quorundam errore incessitur [b], ratio postulabat. Voluimus enim eos nostro interesse tractatui, & universa cognoscere, quæ per te cupimus ad omnium fratrum & consacerdotum nostrorum notitiam pervenire: hoc dilectioni tuæ specialiter delegantes, ut solicitudine vigilantiæ tuæ Epistola nostra, quam ad Orientem pro fidei defensione direximus, vel sanctæ memoriæ Cyrilli, quæ nostris sensibus tota concordat, universis fratribus innotescat: ut certiores effecti contra eos, qui Incarnationem Domini pravis persuasionibus æstimant temerandam, spirituali se virtute præmuniant. Habes probabilem facultatem, qua cunctis Ecclesiis, & Deo nostro Episcopatus tui possis commendare primordia, si hæc ita, ut credimus atque mandavimus, impleveris, frater charissime. Quæ autem committenda literis non fuerunt, cum prædictorum filiorum nostrorum insinuatione didiceris, Domini fretus auxilio efficaciter, ut diximus, ac laudabiliter exsequeris. Deus te incolumem custodiat, frater charissime. Data 3. Non. Maii, gloriosissimo Valentiniano Aug. 7. & Avieno V. C. Conss.

b Ita Cod. Thu. al. vexata est.

Ravennius à Leone delegatus.

Alterutra Epistola Gallis proposita.

Secreta mandata.

EPIST. LIII. N.N. Ex ms. Cod. Regio. | EPIST. LIII.

FRAGMENTUM EPISTOLÆ ANATOLII CONSTANTINOPOLITANI Episcopi, de Ordinatione sua.

EX EPISTOLA ANATOLII Constantinopolitani ad Leonem Romanum. [1]

1. V.Nor.

Etenim piissimus & Christi amans noster Imperator Theodosius, qui cuncta in secundis post res ad Deum pertinentes ponit, cum sanctissima Constantinopolitana Ecclesia Pastore orbata esset, deberetque accipere qui eam posset regere, plurimam ejusce rei curam suscepit. Ac primò quidem demandavit religiosissimo ejusdem urbis clero, ut ad gubernationem aptiores decernerent cum probatione, sibi electionem omnium præcipui reservans. Deinde in his exorta immoderata dissensione, cunctisque hinc erga multos in varia studia scissis, jubet Imperator conquiri clericos in Regia urbe etiam ex aliis civitatibus ob quædam (ita ut fit) negotia degentes, quò inter illos præstantior absque ullo affectu in Episcopalem dignitatem promoveretur. Quod cum factum fuisset, postea placuit iis qui in cuncta potestatem obtinent, permitti clero electionem Primatis. Et ecce suffragia in me omnium minimum venerunt; non propter justitiam meam, sed ut Christus Jesus in me ostenderet omnem patientiam suam, juxta Apostolum. Unde id operis incubuit sanctæ Synodo Episcoporum Constantinopoli versantium, ut ad me ordinandum sine mora procederent.

1. Timoth. 1.16.

ΕΚ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΟΥ Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τ̃ Ῥώμης Λέοντα·

Καὶ γὰρ ὁ εὐσεβέστατος καὶ φιλόχριστος ἡμῶν βασιλεὺς Θεοδόσιος, ὁ δεύτερα τὰ λοιπὰ τῶν θείων ἡγούμενος, τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τοῦ ποιμαίνοντος χηρευούσης, ἐφαλλομένης τυχεῖν, τοῦ ταύτην ἰθύνειν δυναμένου, πλείστην τούτου πεποίηται τὴν φροντίδα. πρότερον μὲν ἐπιτρέψας τῷ κατ' αὐτὴν εὐλαβεστάτῳ κλήρῳ τοὺς ἐπιτηδειοτέρους εἰς ἐπιστασίαν μετὰ δοκιμασίας ψηφίσασθαι, τὴν ἐκλογὴν ἑαυτῷ τοῦ πάντων ἐκκρίτου ταμιευσάμενος. εἶτα διχονοίας ἀμέτρου ἐν τούτοις ἀναφυείσης, καὶ πάντων ἐντεῦθεν περὶ πολλοὺς μερισαμένων τὰς γνώμας, ἐκέλευσε τοὺς διάγοντας ἐπὶ τῆς βασιλευούσης, καὶ ἐξ ἑτέρων πόλεων, τινῶν ἕνεκα, οἷα συμβαίνει, χρειῶν, κληρικοὺς ἀθροισθῆναι, ἐφ' ᾧ τινα τὸν ἐκκρίτων * ἀμεμπτον δίχα πάσης προσπαθείας εἰς τὴν ἐπισκοπὴν προαχθῆναι. ὅπερ γεγονότος, ἔδοξε λοιπὸν τοῖς κρατοῦσι τῶν ὅλων, ἐπιτραπῆναι κλήρῳ τὴν ἐκλογὴν τοῦ πρωτεύοντος. καὶ ἰδοὺ φθάνει ἡ ψῆφος ἐπ' ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον, οὐ κατὰ τὴν ἐμὴν δικαιοσύνην, ἀλλ' ἵνα πάντως ἐν ἐμοὶ ἐνδείξηται Χριστὸς Ἰησοῦς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀπόστολον. ὅθεν γέγονεν ἔργον τῇ ἐνδημούσῃ ἁγίᾳ συνόδῳ, ἀνυπερθέτως εἰς τὴν ἐπ' ἐμοὶ χειροτονίαν ἐλθεῖν.

* l. ἀμέτρου vel ἐμπειρον.

EPISTOLA LIII. a

a Aliàs XXXIII. Quæ autem 52. antea erat, nunc 77. 16. vel 17. Julii.

AD THEODOSIUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. *Consensum suum ad ordinationem Anatolii C. P. suspendit: Professionem fidei exigit.*

II. *Petit ut idem hæreticorum communionem abdicet, communi fidei subscribat. Legatos mittit. Synodum postulat intra Italiam fieri.*

LEO Episcopus, THEODOSIO semper Augusto.

CAP. I.

Omnibus quidem vestræ pietatis epistolis, inter eas solicitudines, quas pro fide patimur, spem securitatis nobis maximam præstitistis, Nicænum commendando Concilium: adeò ut ab illo, sicut sæpè jam scribitis, non patiamini sacerdotes Domini deviare. Sed ne aliquid in præjudicium Catholicæ defensionis viderer egisse, de ordinatione ejus, qui Constantinopolitanæ cœpit Ecclesiæ præsidere, nihil interim in alterutram tibi partem scribendum [b] putavi, non dilectionem negans, sed manifestationem Catholicæ veritatis expectans. Quod æquanimiter ferat, obsecro, Vestra clementia: ut cùm talem se erga fidem Catholicam, qualem cupimus, approbarit, de sinceritate ipsius copiosiùs & securiùs gaudeamus. Ne verò aliqua illum de nostro animo mordeat sinistra suspicio, occasionem totius difficultatis amoveo, nec aliquid exigo, quod aut arduum videatur, aut dubium [c]; sed ad id, quod nullus Catholicorum refutet, invito. Noti enim sunt per universum mundum atque manifesti, qui ante nos, sive Græca, sive Latina lingua in Catholicæ veritatis prædicatione fulserunt, ad quorum scientiam atque doctrinam quidam etiam nostræ ætatis accedunt, de quorum scriptis par & multiplex profertur instructio. Quæ sicut Nestorianam hæresim destruxit, ita etiam hunc, qui nunc repullulat, abscidit errorem. [d] Relegat itaque solicitè quæ à sanctis patribus Incarnationis Dominicæ fides fuerit custodita, sempérque similiter prædicata, & cum sanctæ memoriæ CYRILLI Alexandrini Episcopi epistolam (qua Nestorium corrigere & sanare voluit, pravas prædicationes ipsius arguens, & evidentiùs fidem Nicænæ definitionis exponens, quámque ab eo missam Apostolicæ Sedis scrinia susceperunt) præcedentium sensui perspexerit consonantem; Ephesinæ etiam Synodi Gesta recenseat, quibus contra Nestorii impietatem, à sanctæ memoriæ Cyrillo inserta & allegata sunt de Incarnatione Domini Catholicorum testimonia sacerdotum. Non aspernetur etiam meam epistolam recensere, quam pietati patrum per omnia concordare reperiet. Cúmque à se hoc, quod eidem profuturum sit, experti desiderarique cognoverit, Catholicorum sententiis toto corde consentiat: ita ut sinceram communis [e] fidei professionem, absolutissima subscriptione, coram omni clero, & universa plebe declaret, Apostolicæ Sedi, & universis Domini sacerdotibus, atque Ecclesiis publicandam: ut

b vulg. temerè rescribendum.

c al. ambiguum.

Traditio SS. Patrum fidei regula.

d vulg. malè repullulat, abscinderet.

In Sedis Apostolicæ scriniis servantur Cyrilli Epistolæ.

e vulg. Communionis.

Professioné fidei unius Episcopi ubique publicari vult S. Leo.

EPIST. LII.

ut pacificato per unam fidem mundo; possimus omnes dicere, quod angeli, nato de Maria Virgine Salvatore, cecinerunt: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* (Luc. 2. 14.)

CAP. II. Quia vero & nos, & beati patres nostri, quorum doctrinam & veneramur & sequimur, in unius fidei concordia sumus, sicut provinciarum omnium protestantur antistites, agat Clementiæ vestræ devotissima fides, ut quàm primùm ad nos Constantinopolitani Episcopi, qualia debent probati & Catholici sacerdotis scripta perveniant, apertè scilicet atque lucidè protestantia, quod si quis de Incarnatione Verbi Dei aliud aliquid credat aut asserat, quàm Catholicorum omnium & mea professio protestatur, hunc à sua communione secernat, ut ei fraternam in Christo charitatem meritò possimus impendere. Ut autem salubribus curis velocior pleniórque, auxiliante Domino per Vestræ clementiæ fidem præstetur effectus, ad Pietatem vestram fratres [f] & Coëpiscopos meos ABUNDIUM, & ASTERIUM [g], sed & BASILIUM, & SENATOREM Presbyteros, quorum mihi devotio est probata, direxi, per quos, quæ nostræ forma sit fidei [h], manifestatis instructionibus, quas misimus, possitis dignanter agnoscere: ut si Constantinopolitanus antistes in eandem confessionem toto corde consentit, securi, ut dignum est, de Ecclesiastica pace lætemur, neque aliquid residere videatur ambiguum, unde superfluis forsitan suspicionibus laboremus. Sin verò aliqui à puritate nostræ fidei atque patrum autoritate dissentiunt. Concilium universale intra Italiam, sicut Synodus, quæ ob hanc caussam Romæ convenerat, mecum petiit, clementia vestra concedat: ut in unum convenientibus omnibus his, qui aut ignorantiâ aut terrore prolapsi sunt, correctionis remediis consulatur, nec cuiquam ultra sit liberum, ita Nicænæ Synodi facere mentionem, ut ejus inveniatur esse fidei contrarius: quoniam & universæ Ecclesiæ & vestro hoc Imperio profuturum est, si unus Deus, una fides, & unum sacramentum salutis humanæ, una totius mundi confessione teneatur. Data decimosexto [i] Kalendas Augusti, VALENTINIANO septies & AVIENO viris clarissimis Consulibus.

[f] vulg. nostros. Legati caussa fidei in Orientem missi. [g] al. Etherium. Grim. [h] al. Quæ nostra fides. Cod. Grim. Synodum generalem intra Italiam petit. [i] Ed. XVII.

EPISTOLA LIII. [a]

[a] Aliàs, XXXIV. Quæ autem 53. antea erat, nunc 80. 16. Iulii.

AD ARCHIMANDRITAS Constantinopolitanos.

SYNOPSIS.

De silentio Anatolii & ordinatorum ejus circa errorum abdicationem, conqueritur. De missis legatis pro caussa fidei certiores eos facit.

LEO Episcopus FAUSTO, MARTINO [b], PETRO, MANUELI, JOB, ANTIOCHO, VIVANTIACO, ABRAHAMIO, THEODORO, PIENTIO, EUSEBIO, HELPIDIO, PAULO, ASTERIO & CHAROSO Presbyteris & Archimandritis, & JACOBO Diacono & Archimandritæ:

EPIST. LIII. [b] Ita MSS. tres. in vulg. Maxiano.

A PARI.

CAussa fidei, in qua salus Christiana consistit, multa me solicitudine laborare compellit, metuentem ne improbitas [c], quæ in suis fuerat amputanda principiis, processu temporis & pertinacior [d] fiat & latior. Nam cùm clementissimus Imperator talia ad nos scripta direxerit, quibus solicitudinem suam pro pace universalis Ecclesiæ demonstraret; ipse Constantinopolitanus Episcopus, & hi qui eumdem consecrarunt, præter id quod ad ordinationem novi antistitis pertinebat, nihil nobis de compressis vel abdicatis erroribus indicarunt; quasi in illa Ecclesia nullum scandalum, nulla extitisset offensio; aut non hinc præcipuè fuerit ordinati meritum demonstrandum, si aliena à se, quæ Catholicorum sensibus sunt adversa, docuisset. Ne ergo, quod inter longinquas regiones accidere solet, in nimias dilationes tenderet veritatis examen, [e] fratres & Coëpiscopos nostros ABUNDIUM, & ASTERIUM [f], sed & BASILIUM, & SENATOREM Presbyteros, probatissimos viros, ad piissimum Principem cum sufficienti paternarum autoritatum instructione direximus. Quos in omnibus, fratres charissimi, diligentia ac solicitudine vestra cupimus adjuvari, ut impietas, quæ cæcis ausibus in exitialia [g] abrupta processit, simplices quosque decipiendi ulteriùs non habeat potestatem: cùm aptiore medicina etiam illis cupiamus per correctionis remedia subveniri, qui aut imperitiâ sunt lapsi, aut terrore traducti. Et ideò vos, qui justificamini per fidem, quia Catholicam diligitis veritatem, & de singulari sacramento salutis humanæ per Spiritum sanctum estis edocti, collaborate nobiscum. & quanta potestis devotione satagite [h], ut falsitate destructa, & fidei soliditate defensa, secura per totum mundum Dei pace potiamur. Data 16. Kal. Augusti, VALENTINIANO Augusto septies, & AVIANO viris clarissimis Consulibus.

[c] al. pravitas. [d] al. perniciosior. [e] vulg. tenderent veritatis examina [f] Etherius. Grim. [g] al. exitiabilia. Justificatur per fidem qui Catholicam diligit veritatem [h] al. id agite.

EPISTOLA LIV. [a]

[a] Aliàs, XXXV. Quæ autem antea erat, 54. nunc 78. 20. Iulii.

AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

SYNOPSIS.

Anatolii professionem fidei se expectare. Legatos à se missos in Orientem. Per Concilium generale removenda esse omnia scandala.

LEO Episcopus PULCHERIÆ Augustæ.

GAudeo fidei Clementiæ vestræ, quòd religiosum studium dignanter impenditis,

Epist. LIV.

ut pax Ecclesiastica renovetur, quæ quorundam dissensionibus videbatur esse turbata. Debetur enim hoc vestræ specialiter gloriæ, ut ablatis omnibus scandalis, quæ contra Catholicam fidem inimicus excitaverat, [b], una eadémque sit per totum mundum confessio veritatis: quæ faciliùs certiúsque reparabitur, si pravorum sensuum nulla semina, nulla vestigia relinquantur. Quod tamen mearum partium est, præterire non debeo, ut scilicet, quid de Incarnatione filii Dei à Constantinopolitano Episcopo teneatur, agnoscam, præsertim cùm ordinationem ipsius dura [c] præcesserint [1], taliáque ad nos debuerit scripta dirigere, quæ illum à contagione hujus, qui nuper emersit, erroris alienum evidenter ostenderent. Optans itaque securam cum eo habere concordiam, gratiámque illi fraternæ charitatis impendere, scribere ei interim distuli; non dilectionem negans, sed manifestationem Catholicæ veritatis expectans. Simplex enim est absolutúmque, quod posco, ut remoto longarum disputationum [2] labore, sanctæ memoriæ CYRILLI Alexandrini Episcopi epistolæ, quam ipse ad Nestorium miserat, acquiescat; in qua & errorem Nestorii arguit, & fidem Nicænæ definitionis exposuit: vel epistolæ meæ [3] quæ ad sanctæ recordationis FLAVIANUM Episcopum est directa, consentiat. Quibus vigilanter [d] inspectis, Constantinopolitanus antistes repudiandum sibi, quod ausa [4] est contra puram & singularem fidem imperita insipientia definire, incunctanter agnoscat: quia & mea, & sanctorum Patrum de Incarnatione Domini concors per omnia & una confessio est. Quam si quis existimaverit non sequendam ipse se à compage Catholicæ unitatis abscidit [e]: cùm tamen nos, ut in integrum omnia revocentur, optemus. Ad effectum verò salubrium dispositionum velociùs obtinendum, fratres & coëpiscopos meos ABUNDIUM, [f] & ASTERIUM, sed & BASILIUM, & SENATOREM Presbyteros probatissimos viros misi, qui Clementiæ vestræ formam fidei, quam secundùm doctrinam venerabilium Patrum prædicamus, offerrent, & remotis circumlocutionibus, quibus obscurari veritas solet, quid de Incarnatione filii Dei à totius orbis probatis sacerdotibus defensum fuisset, ostenderent: quos post divinam gratiam, sancto vestræ pietatis auxilio dignum est adjuvari; ne in totius Ecclesiæ perturbationem, imprudens procedat intentio [g]: cùm correctione adhibita, omnes oporteat in unius confessionis redire concordiam. A qua si forsitan ab aliquibus discrepatur, universale Concilium sacerdotum haberi intra Italiam, clementia vestra annitente [h], jubeatur: quo remota arte fallendi, tandem pateat, quid altiore tractatu aut coërceri debeat, aut sanari. Data tertiodecimo Kalendas Augusti, VALENTINIANO Augusto septies, & AVIENO, viris Clarissimis Consulibus.

[b] *Ita & Grim. Cod. at tres Thu.* excitaverat.

[1] V. Not. [c] *Vulg. & Thu. tres:* cum in ordinatione ipsius plura præcess.

[2] *al.* dispositionũ. V Not. Cyrilli epistola ut fidei tessera proponitur à Leone.

[3] V. Not.

[d] *al.* diligenter. [4] *Ed.* ausus *malè.* V. Not.

[e] *Ita omn. In vulg* abscindet.

Legati in Orientem. [f] *al.* Etherium. *Grim. Cod.*

[g] *vulg.* contentio.

Supremum dissensionũ in fide remedium, Concilia.

[h] *Ita omn. Cod. ai. vulg.* annuente.

Epist. LV.

EPISTOLA LV. [a]

[a] *Aliàs* XXXVI. Quæ autem antea 55. erat, nunc 79. 13. Septem.

AD MARTINUM PRESBYTERUM.

SYNOPSIS.

Quam bonum sit pro veritate pati; cujus unitatem locorum spatia non scindunt. De legatis mentio.

LEO Episcopus MARTINO Presbytero. [b]

[b] Non uni Martino inscriptam fuisse à Leone hãc Epistolam, sed cæteris pariter ejus collegis, patet ex Epistolæ contextu.

GRatias agimus Deo, & multam fiduciam piæ exultationis accepimus, cùm dilectionem tuam & Catholicam fraternitatem ita spiritu fidei vigere cognoscimus, ut cordibus vestris nihil infirmitatis hæretica possit inferre tentatio: ad quam divinitus destruendam, nec defuit, ut scitis, solicitudo nostra, nec deerit, donec omnipotentis dextera Dei omnia diaboli arma confringat: cui ob hoc aliquid audere permittitur, ut à fidelibus Christi gloria majore vincatur. Si quid autem aut difficultatum intervenit aut morarum, cum æquanimitate tolerandum est: quoniam UBI VERITAS est magistra, nunquam desunt divina solatia, fratres charissimi. Quamvis ergo magna locorum intervalla nos dividant, unitate tamen fidei vobiscum sumus, & toto corde JESUM CHRISTUM Dominum nostrum verum Deum, & verum hominem confitentes, nulla in vobis detrimenta perpetimur, cùm de vestræ professionis concordia gloriamur: tantùm ut sit auxiliante Domino constantia perseverans, dicente Apostolo: *Vobis enim donatum* [b] *est pro Christo, non solùm ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini.* Ad quam fortitudinem sanctarum mentium roborandam, fratres nostros atque Legatos, quos pro Apostolicæ fidei libertate direximus, & quos dudum apud vos esse confidimus, plurimum credimus profuturos: cùm totius actionis nostræ didiceritis affectum, & curam vestram atque consilium pio operi [c] junxeritis. De qua re non necesse est nunc latiùs scribere, cùm jam per supradictos, sufficientes epistolas miserimus [d], quibus abundantissimè omnis Catholica fraternitas instruatur. Divinæ erit virtutis & gratiæ, ut Dei filius, qui naturam humani generis suam fecit, ampliùs quàm prævidemus [d] aut sapimus, magnum pietatis suæ asserat sacramentum, quod impia temeritas sibi quidem fraudavit, sed rectis cordibus auferre non potuit. Data Idibus Septembris, VALENTINIANO & AVIENO viris clarissimis Consulibus.

Veritas, quem doceat consolatur.

[b] *al.* datũ. Philip. 1. 29.

[c] *al.* operæ.

[d] *V. Epist.* 53.

[d] *al.* videmus. 1. Tim. 3. 16. [e] *Desit in MS. Grim.* qui solus affixit, *diri, missi & Consulum annotatio.*

EPIST. LVI.

a N. Ex Cod MS. Card. Grimani. 8. Novem.

EPISTOLA LVI.[a]

AD FAUSTUM ET MARTINUM Presbyteros.

SYNOPSIS.

I. *Intolerabile esse scribit Occidentalibus Episcopis, quod Ephesi contra fidem actum est.*

II. *Antichristo militare tam Nestorium quàm Eutychen: Contra quos Ecclesia profitetur non unam naturam, sed unam se adorare personam.*

LEO FAUSTO & MARTINO Presbyteris,

A PARI.

PER MAXIMINUM COMITEM.

OMnes scribendi occasiones libenter amplectens, alloqui dilectionem vestram Sacerdotali affectione non desino: ut ex ipsa frequentia literarum possitis agnoscere, quantam curam Ecclesiæ Universalis habeamus; pro cujus piissima fide studiosiùs defendendâ vestram quoque devotionem oportet laborum nostrorum esse consortem. Nam & per fratres nostros Episcopos atque Presbyteros, quos pro Christianæ religionis statu misimus, quósque dudum vobiscum esse confidimus, pleniſſimè ex omni instructione, quam dedimus, potuistis advertere, quàm intolerabile habeatur apud cunctos nostrarum partium Sacerdotes quod profana quorumdam insipientia contra sacramentum redemtionis humanæ inferre molita est. Et nunc per filium nostrum MAXIMINUM Comitem continuatim vos alloquiis cohortamur; ut quia propitio Domino multùm Catholicorum est aucta libertas; sumatis constantiam spiritalem contra Antichristi præcursores; dicente beato Joanne: *Omnis Spiritus, qui confitetur* JESUM CHRISTUM *in carne venisse, ex Deo est: & omnis Spiritus, qui solvit* JESUM CHRISTUM, *ex Deo non est, & hic est Antichristus.*

EPIST. LVII. — I. Joh. 4. 2.

CAP. II. Cui Nestorius & Eutyches sub diversa quidem erroris specie, sed sub eodem Spiritu falsitatis militare voluerunt, cùm Catholica fides Apostolicis atque Evangelicis imbuta doctrinis utrumque detestetur, utrumque condemnet; quæ ex quo æternum Patris *Verbum caro factum est*, quem credit Filium Dei, eundem etiam filium hominis confitetur; & in uno vero Deo ac vero homine Domino JESU CHRISTO non unam naturam, sed unam se profitetur adorare personam. In hac fide nobiscum inseparabiliter atque indifferenter uniti, state confidenter, & viriliter agite: ac si quæ sunt moræ de his, quæ poscimus, ordinandis, per occasiones tamen, quas fidas gratia divina providerit, literis nos vestræ dilectionis instruite: Quia multùm solatii est, cùm solicitis animis rerum desideratarum actio nunciatur: Volumus autem ut hæ literæ nostræ, quas ad vestram dilectionem misimus, etiam cæteris Catholicis innotescant. Quo intelligant, se quoque ad defensionem fidei hisce nostris exhortationibus incitari. Data sexto Idus Novembris, VALENTINIANO Augusto septies & AVIENO Consulibus.

Joan. 1. 14.

ANNUS CHRISTI 451.	LEONIS PAPÆ 12.	VALENTINIANI 27. MARCIANI 2. IMPP.	MARCIANO AUG. ET ADELPHIO COSS.

a Aliàs. XCVIII. Quæ antem antea 57. erat, nunc 84.

EPISTOLA LVII.[a]

AD FAUSTUM PRESBYTERUM.

Fidem ejus laudat: ad solicitudinem hortatur.

Extat Græcè 1. par. Conc. Calched. c. 14.

Dilectissimo filio FAUSTO Presbytero LEO Episcopus.

GRatum semper est mihi tuam alloqui charitatem, & affectum salutationis exolvere: quoniam scio te & probabilem & sincerissimæ fidei esse custodem, & qui non circumducitur omni vento doctrinæ, sed in fundamento Prophetarum & Apostolorum, qui Christus est, firmè consistere: ut cùm venerit filius hominis in divinitate sua ad purgationem totius mundi, in electione reperiaris frumentum æternitatis, qui dignus thesaurizari possis in horreis. [b] Susceptis itaque literis per filium meum PARTHENIUM, reciprocam salutationem exsolvens, exhortor tuam beatitudinem [c], fili charissime; ut non confundaris de Evangelio generationis Domini JESU CHRISTI filii David, filii Abraham secundùm carnem: quoniam hæc fides vincit mundum, quando quis credit, quia Christus Jesus est Filius Dei. Si quæ verò fidei quæstiones inveniuntur, admonemus ut de his, quæ ad communem utilitatem pertinent, latiùs nobis scribas, libenter suscipientibus, qui ista detulerint.

b Græcè; ἐν τῇ ἀπεκλογῇ ... ut in electione reperiaris frumentum æternitatis, dignus recondi in horreis.

c Græcè τὴν ἀνδρείαν, id est, Perfectionem.

EPISTOLA VALENTINIANI ET MARCIANI.

Ad Episcopum Romæ LEONEM.

De electione sua & de Concilio celebrando.

Victores Valentinianus & Marcianus gloriosi Triumphatores, semper Augusti, Leoni reverendissimo Episcopo gloriosæ civitatis Romæ.

AD hoc maximum imperium venimus Dei providentiâ, & electione Senatus excellentissimi cunctæque militiæ a. Undè pro reverenda & Catholica religione fidei Christianorum, cujus auxiliis virtutem nostræ potentiæ confidimus gubernari, tuam sanctitatem principatum in Episcopatu, divinæ fidei possidentem, sacris literis in principio justum credimus alloquendam: invitantes atque rogantes, ut pro firmitate & statu nostri Imperii, æternam divinitatem tua sanctitas deprecetur; ut & tale propositum atque desiderium habeamus: quatenus omni impio errore sublato per celebrandam synodum, te autore, maxima pax circa omnes Episcopos fidei Catholicæ fiat, ab omni scelere pura & intemerata consistens. Actum Constantinopoli, consulatu septimo Domini Valentiniani perpetui Augusti, & Avieni.

a venire non contigit.

Νικηταὶ Οὐαλεντινιανὸς καὶ Μαρκιανὸς, ἔνδοξοι τροπαιοῦχοι, ἀεὶ βασιλεῖς, Λέοντι τῷ εὐλαβεστάτῳ ἐπισκόπῳ τῆς ἐνδόξου πόλεως Ῥώμης.

ΕΙς τοῦτο τὸ μέγιστον βασίλειον ἤλθομεν Θεοῦ προνοίᾳ καὶ ἐπιλογῇ τῆς ὑπερφυοῦς συγκλήτου, καὶ παντὸς τοῦ στρατοῦ. ὅθεν ὑπὲρ τῆς εὐλαβοῦς, καὶ καθολικῆς θρησκείας τῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν, οὗ τινος τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἡμετέρου κράτους πεποίθαμεν ἰσχύσαι τὴν δύναμιν, τήν τε σὴν ἁγιωσύνην ἐπισκοπεύουσαν, καὶ ἄρχουσαν τῆς θείας πίστεως, ἱεροῖς γράμμασιν ἐν πρώτοις δίκαιον ἡγησάμεθα προσειπεῖν, προτρεπόμενοι, καὶ παρακαλοῦντες, ἵνα ὑπὲρ ἑδραιότητος, καὶ στάσεως τοῦ ἡμετέρου βασιλείου, τὴν αἰώνιον θειότητα ἡ σὴ ὁσιότης ἱκετεύσῃ. διὰ τὸ καὶ τὴν ἡμετέραν πρόθεσιν, καὶ τὸν πόθον τοιοῦτον ὑπάρχειν· ὥστε πάσης ἀσεβοῦς πλάνης ἀποκινηθείσης, διὰ τῆς * συγκροτηθείσης ταύτης συνόδου, σοῦ αὐθεντοῦντος, μεγίστην εἰρήνην περὶ πάντας τοὺς ἐπισκόπους τῆς καθολικῆς πίστεως ὑπαρχθῆναι, πάσης μύσους καθαρὰν, καὶ ἄσπιλον γινομένην. Ἐγράφη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν ὑπατείᾳ τοῦ δεσπότου ἡμῶν Οὐαλεντινιανοῦ τοῦ αἰωνίου Αὐγούστου τὸ ἕβδομον, καὶ Ἀβιηνοῦ τοῦ ὑπάτου.

* συγκροτηθησομένης videtur.

EPISTOLA LVIII. a

a Aliàs XXXVIII. Quæ autem antea 58. erat, nunc 85. 13. Aprilis.

AD MARTIANUM AUGUSTUM.

Pro datis literis & fide defensa gratias agit.

LEO Episcopus MARTIANO semper Augusto.

LIteras pietatis vestræ accepisse me gaudeo, & ad significationem totius prosperitatis pertinere cognosco, cùm sermones vestri pro fidei nos [b] faciant integritate securos. Quantas itaque clementiæ vestræ gratias referamus, non ex verbis nostris, sed ex beneficiis vestris, quæ Ecclesiæ contulistis, agnoscite: non ambigentes, qualem illum retributorem in omnibus habeatis, pro cujus tam piè estis religione [c] soliciti; & qui vos, ut res ipsa demonstrat, ad hoc ut fides Catholica ab insidiis inimicorum suorum defenderetur, elegit, Gloriosissime. Hæc me nunc breviter per fratris mei ANATOLII Clericos pietas vestra conscripsisse dignanter accipiat. Pleniora autem de omnibus, quæ ad curam meam pro statu Ecclesiarum, & concordia pertinent Domini sacerdotum, per Legatos nostros scripta direximus. Data Idibus Aprilis, ADELPHIO viro clarissimo Consule.

b vulg. cum sermones vestri vos faciant.

c vulg. pro cujus estis tam piæ rel.

EPISTOLA PULCHERIÆ AUGUSTÆ

Ad sanctissimum Episcopum Romæ LEONEM.

Leoni reverendissimo Episcopo Ecclesiæ gloriosæ civitatis Romæ, Pulcheria venerabilissima Augusta.

LIteras tuæ beatitudinis cum omni decenti [a] omnem Episcopum veneratione suscepimus; per quas tuam fidem puram & talem cognovimus, qualis debet cum sanctitate sacro præberi templo. Ego verò similiter ac meus dominus tranquillissimus Imperator, meus conjunx, in eadem semper & mansimus & manemus, omnem pravitatem atque pollutionem & maleficium declinantes. Sanctissimus igitur gloriosæ Constantinopolis Episcopus Anatolius in eadem fide permansit atque religione, & tuarum literarum Apostolicam confessionem complectitur, illo errore sublato, qui ab aliquibus nunc ortus est, sicut ex ejus quoque literis clariùs tua sanctitas agnoscere poterit: & epistolæ similiter Catholicæ fidei, quam

a episcopali vener. suscepimus.

Λέοντι τῷ εὐσεβεστάτῳ ἐπισκόπῳ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐνδόξου πόλεως Ῥώμης παρὰ τῆς δεσποίνης ἡμῶν Πουλχερίας, καὶ σεβασμιωτάτης βασιλίδος.

ΤΑ γράμματα τῆς σῆς μακαριότητος μετὰ τῆς πρεπούσης παντὶ ἐπισκόπῳ σεβασμιότητος ὑπεδεξάμεθα, δι' ὧν τὴν σὴν πίστιν καθαρὰν, καὶ τοιαύτην, ἐπέγνωμεν, ὁποίαν ὀφείλει μετὰ ἁγιότητος τῷ θείῳ παρέχεσθαι ναῷ. ἐγὼ δὲ ὁμοίως, καὶ ὁ δεσπότης, ὁ γαληνότατος βασιλεὺς, ὁ ἐμὸς σύζυγος, ἐν τῇ αὐτῇ διὰ παντὸς καὶ διεμείναμεν, καὶ διαμένομεν, πᾶσαν σκαιότητα, καὶ μιασμὸν, καὶ φαρμακείαν ἐκκλίνοντες. ὁ ἁγιώτατος τοίνυν τῆς ἐνδόξου Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος Ἀνατόλιος ἐν τῇ αὐτῇ διέμεινε πίστει, καὶ θρησκείᾳ, καὶ τῶν σῶν γραμμάτων τῶν ἀποστολικῶν ὁμολογίαν περιλαμβάνεται, τῆς πλάνης ἀποβληθείσης ἐκείνης, ἥ τις παρά τινων νῦν ἀνέκυψεν· καθὼς καὶ ἐκ τῶν αὐτοῦ γραμμάτων ἔτι σαφέστερον ἐπιγνῶναι ἡ σὴ δύναται ἁγιότης· τῇ τε γὰρ ἐπιστολῇ ὁμοίως τῆς

καθολικῆς πίστεως. ἥν τινα πρὸς τὸν τῆς ἁγίας μνήμης Φλαβιανὸν ἐπίσκοπον ἡ σὴ μακαριότης ἀπέστειλε, δίχα τινὸς ὑπερθέσεως ὑπέγραψε. καὶ διὰ τοῦτο ἡ σὴ εὐλάβεια, καθ' ἣν ἂν φρονῇ τρόπον σημᾶναι καταξιώσῃ· ἵνα πάντες, καὶ πάσης τῆς ἀνατολῆς οἱ ἐπίσκοποι, Θρᾴκης τε, καὶ Ἰλλυρικοῦ, καθὼς καὶ τῷ ἡμετέρῳ δεσπότῃ τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ τῷ ἐμῷ συζύγῳ ἤρεσεν, εἰς μίαν πόλιν τὸ τάχιστον ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν μερῶν παραγένωνται. κἀκεῖσε γενομένης συνόδου περί τε τῆς καθολικῆς ὁμολογίας, καὶ περὶ τούτων τῶν ἐπισκόπων, οἵτινες πρὸ τούτου ἐχωρίσθησαν, καθὼς ἡ πίστις, καὶ ἡ χριστιανικὴ εὐσέβεια ἀπαιτεῖ, σοῦ αὐθεντοῦντος ὁρίσωσιν. ἔτι δὲ γνώτω ἡ σὴ ἁγιότης, ὡς προστάγματι τοῦ ἡμετέρου, δεσπότου καὶ γαληνοτάτου βασιλέως τοῦ ἡμετέρου συζύγου ἐν τῇ ἐνδόξῳ πόλει τῇ Κωνσταντινουπόλει τὸ τῆς ἁγίας μνήμης ἐπισκόπου Φλαβιανοῦ τὸ σῶμα διακεκόμισται, καὶ ἐν τῇ βασιλικῇ τῶν ἀποστόλων, ἐν ᾗ εἰώθασιν οἱ προλειτουργήσαντες ἐπίσκοποι θάπτεσθαι, τῇ χρεωστουμένῃ τιμῇ * ἀπετέθη· καὶ τούτους ὁμοίως τοὺς ἐπισκόπους, οἵτινες διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐπειδήπερ τῷ ἁγιωτάτῳ Φλαβιανῷ τῇ συμφωνίᾳ τῆς πίστεως τῆς καθολικῆς συνέτρεχον, ἐξορίᾳ ἐπεβλήθησαν, ἐπανελθεῖν διὰ κυρώσεως ἰδίας πραγματικοῦ προσέταξεν· ὥστε διὰ τῆς δοκιμασίας τῆς συνόδου, καὶ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῶν συνελθόντων, τῆς ἀποφάσεως, τὴν ἐπισκοπὴν, καὶ τὰς ἰδίας ἐκκλησίας κελεύσῃ ἀπολαβεῖν.

* κατετέθη.

ad sanctæ memoriæ Flavianum Episcopum tua beatitudo direxit, sine aliqua dilatione subscripsit. Et propterea tua reverentia quocumque modo prospexerit, significare dignetur; ut omnes etiam totius Orientis Episcopi, Thraciæ atque Illyrici, sicut etiam nostro domino piissimo imperatori meo conjugi placuit, in unam civitatem velociter ab Orientalibus partibus valeant convenire: & illic facto concilio, & de catholica confessione, & de his Episcopis qui ante hoc segregati sunt, sicut fides & christiana pietas exigit, te autore decernant. Super hæc autem sciat tua sanctitas, quoniam præcepto nostri domini & tranquillissimi principis mei conjugis in gloriosam civitatem Constantinopolim sanctæ memoriæ Episcopi Flaviani corpus allatum est, & in basilica Apostolorum, in qua consueverunt præcessores Episcopi sepeliri, competenter est positum. Et hos similiter Episcopos, qui propter eandem caussam, quoniam cum sanctissimo Flaviano ad concordiam fidei catholicæ concurrerant, exilio deportati sunt, reverti debere, robore pragmatici sui præcepit; quatenus per approbationem synodi, atque sententiam omnium Episcoporum b convenientium, episcopatum & Ecclesias proprias recipere decernantur.

b una.

EPISTOLA LIX. a

a Alias. XXXIX. Quæ autem antea 59. erat, nunc 89. 13. Aprilis.

AD PVLCHERIAM AVGVSTAM.

SYNOPSIS.

I. *De repressis ejus autoritate Nestorio & Eutychete gratias agit.*

II. *De Legatis adjutis, reductis ad sedes suas sacerdotibus, revocatis in Vrbem Flaviani reliquiis, & lapsis, si subscribant fidei, recipiendis.*

III. *De Eusebio communione Sedis Apostolicæ fruente, & Juliano Coënsi: & de Clericis CP. Flaviano faventibus.*

LEO Episcopus urbis Romæ, PVLCHERIÆ Augustæ.

Cap. I.

QUod semper de sancta pietatis vestræ mente præsumsimus, id plenissimè experiendo cognovimus, Christianam fidem, quamvis diversis pravorum appeteretur insidiis, vobis tamen præsentibus, & in defensionem ejus à Domino præparatis, non posse turbari. Non enim Deus aut suæ misericordiæ b sacramentum, aut vestri laboris deserit meritum, quo dudum subdolum sanctæ religionis hostem ab ipsis visceribus Ecclesiæ depulistis: cùm hæresim suam tueri impietas Nestoriana non potuit; quia non fefellit famulam & discipulam veritatis, quantum simplicibus infunderetur veneni per illa loquacis hominis colorata mendacia. De quo virtutum agone processit, ut per solicitudinem vestram, ea, quæ per EUTYCHEN c diabolus molitus est, non laterent; & qui sibi singulas partes geminæ impietatis elegerant, una Catholicæ fidei virtute procumberent. Secunda ergo hæc vobis, de peremto EUTYCHETIS errore victoria est: qui, si quid sani cordis habuisset, errorem dudum in autoribus suis perculsum olimque prostratum facilè potuerat declinare, ne de sepultis cineribus rediviva tentaret incendia commovere, ut in eorum transiret consortium, quorum secutus esset exemplum, gloriosissima Augusta. Libet igitur exultare cum gaudio, & pro vestræ clementiæ prosperitate digna Deo vota persolvere, qui tibi per omnes mundi partes, in quibus Domini Evangelium prædicatur, duplicem jam & palmam d contulit, & coronam.

b al. fidei. Mss. 4.

c al. quæ peterunt. Mss. 4.

d al. duplicis gloriæ palmam.

Cap. II. Quanta in Ecclesiam contulerit Pulcheria.

Clementia igitur vestra agnoscat omnem Romanam Ecclesiam de universis fidei vestræ operibus plurimùm gratulari, sive quod legationem nostram pio per omnia juvistis affectu, & quod sacerdotes Catholicos, qui de Ecclesiis suis injustâ fuerunt ejecti sententiâ, reduxistis, sive quod reliquias sanctæ memoriæ FLAVIANI innocentis & Catholici sacerdotis ad Ecclesiam, cui bene præfuit, fecistis cum honore debito revocari. In quibus utique omnibus gloriæ vestræ multiplicatur augmentum, dum & sanctos pro suis meritis veneramini, & ab agro Dominico spinas & tribulos vultis auferre. Quosdam verò Episcopos de his, qui rebus impiis videntur præbuisse consensum, reconciliationem poscere, & Catholicorum communionem desiderare, tàm nostrorum, quàm fratris & Coëpiscopi mei ANATOLII, cui testimonium ferre dignamini, relatione cognovimus: quorum desideriis sic præbemus effectum, ut correctis, & quæ malè sunt facta propria subscriptione damnantibus, participatâ Nostrorum, quos misimus, curâ cum supradicto Episcopo, pacis gratia tribuatur: QUIA DEVOTIONIS utrumque est Christianæ, ut & pertinaces veritas justa coërceat, & conversos charitas non repellat.

Cultus erga sanctos.

Cap. III.

Quia verò novimus, quantum piæ solicitudinis Catholicis sacerdotibus Mansuetudo vestra dignetur impendere, indicandum esse

EPIST. LX. Eusebius Dorylæi Episcopus.

curavimus, fratrem & Coëpiscopum meum EUSEBIUM nobiscum degere, & nostræ communionis esse consortem, cujus commendamus Ecclesiam, quam dicitur ivastare, qui illi injustè asseritur subrogatus: [e] illud etiam à vestra pietate poscentes, quod vos spontaneo facere non dubitamus arbitrio, ut tàm fratrem & Coëpiscopum meum JULIANUM, quàm Constantinopolitanos Clericos, qui sanctæ memoriæ FLAVIANO fidelibus officiis adhæsere, eâ, quâ debetis, gratiâ faveatis. De omnibus verò pietatem vestram per Nostros, quid fieri aut ordinari [f] deberet, instruximus. Data Idibus Aprilis, ADELPHIO viro clarissimo Consule.

e Nullum subrogatum scribit liberatus Brev. cap. 12. Julianus Coënsis Episcopus.

f Ita MSS. Grim. & ss alii. Vulg. declinari.

---

a Aliàs. XL. Quæ antem antea 60. erat, nunc 90. 13. Aprilis. b Ita in Grim. Cod.

EPISTOLA LX. [a]

AD ANATOLIUM EPISCOPUM *Constantinopolitanum.*

PRIMA PRO PACE. [b]

SYNOPSIS.

I. *De fide scriptis ab eo missis probata gratulatur.*

II. *De his, qui metu in hæresim lapsi sunt, ut si conversi fuerint, recipiantur.*

III. *De nominibus hæreticorum ad sacrum altare non recitandis.*

IV. *De commendatione Juliani Episcopi, eorumque Clericorum, qui Flaviano Episcopo fide adhæserunt.*

LEO Episcopus, ANATOLIO Episcopo.

CAP. I.

GAudemus in Domino, & in dono gratiæ ipsius gloriamur, qui sicut dilectionis tuæ literis, & fratrum nostrorum, quos Constantinopolim miseramus, relatione cognovimus, sequacem te Evangelicæ eruditionis ostendit: ut per Sacerdotis probabilem fidem meritò præsumamus, qoud tota Ecclesia eidem credita, nec rugam cujusquam sit erroris habitura, nec maculam, dicente Apostolo: *Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo.* Illa est enim virgo Ecclesia, sponsa unius viri Christi, quæ nullo se patitur errore vitiari: ut per totum mundum una nobis sit unius castæ communionis integritas, in qua societatem tuæ dilectionis amplectimur; & gestorum, quæ sumsimus, seriem necessariis, sicut oportuit, munitam subscriptionibus approbamus. Ut ergò invicem dilectionis tuæ animus nostris confirmaretur alloquiis, filios nostros [c] CASTERIUM Presbyterum, PATRICIUM & ASCLEPIADEM Diaconos, qui ad nos tua scripta detulerunt, cum epistolis nostris post venerabilem diem festi Paschalis remisimus, [d] indicantes nos, ut supra diximus, de Constantinopolitanæ Ecclesiæ pace gaudere, cui hanc curam semper impendimus, ut eam nulla velimus hæreticorum fraude violari.

2. Cor. 11. 2.

Una unius Ecclesiæ casta communio.

c al. Castorium, vel Casterium.

d al. Paschæ emisimus. Grim.

EPIST. LX. CAP. II.

De fratribus verò, quos & epistolis tuis, & Legatorum nostrorum relatione communionis nostræ cupidos esse cognovimus, eo quod doleant se contra potentiam contráque terrores non tenuisse constantiam, sed alieno sceleri præbuisse consensum; cùm ita eos formido turbasset, ut in damnationem Catholici atque innocentis Antistitis, & in receptionem detestabilis pravitatis trepido famularentur obsequio: illud quidem quod præsentibus & agentibus Nostris constitutum est approbamus, ut suarum interim Ecclesiarum essent communione contenti [1]; sed cum Legatis nostris, quos misimus, participata tecum solicitudine volumus disponatur; quatenus hi, qui plenis satisfactionibus malè gesta condemnant, & accusare se magis eligunt, quàm tueri, pacis & communionis nostræ unitate lætentur: ita ut digno priùs anathemate, quæ contra fidem catholicam sunt recepta, damnentur. Aliter enim in Ecclesia Dei, quæ corpus est Christi, nec rata [e] sunt sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostræ proprietate naturæ verus nos Pontifex reconciliet; verus immaculati agni sanguis emundet. Qui licet in patris sit dextera constitutus, in eadem tamen carne, quam sumsit ex virgine, sacramentum propitiationis exequitur, dicente Apostolo: *Christus* JESUS, *qui mortuus est, imò qui & resurrexit, qui est in dextera Dei; qui etiam interpellat pro nobis.* Neque enim porest in aliquo benignitas nostra reprehendi, cùm satisfacientes recipimus, quos doluimus esse deceptos. Nec asperè igitur communionis nostræ gratia deneganda est, nec temerè largienda: quia sicut PLENUM pietatis est oppressis charitatem Dominicam redhiberi, ita justum est omnia perturbationis autoribus imputari. [f]

1. V. Not.

e al. facta. Grim. & Barb. 1. 1. quæst. 1. in Ecclesia Dei quæ corpus. c. 68. Veritas carnis nostræ in Christo ad veri sacerdotii veríque sacrificii rationē requisita.

Rom. 8. 34.

f al. justum est omnia perturbantis autoritatem amputari. MSS Thu. duo & Cantabr. 1.

CAP. III.

De nominibus autem DIOSCORI, JUVENALIS, & EUSTATHII [2] ad sacrum altare non recitandis [3] dilectionem tuam hoc decet custodire, quod Nostri ibidem constituti faciendum esse dixerint, quodque honorandæ S. FLAVIANI memoriæ non repugnet, & à gratia tua Christianæ plebis animos non avertat. Nam iniquum [g] nimis est atque incongruum, eos qui innocentes & Catholicos sua persecutione vexarunt, sanctorum nominibus sine discretione misceri: cùm damnatam impietatem non deserentes ipsi se sua pravitate condemnent; quos convenit, aut percelli pro perfidia, aut laborare pro venia.

2. V. Not. 3. V. Not.

g al. iniquum est tres. [i] Aim MSS.

Hæreticorum nomina Sanctorum nominibus non miscenda.

CAP. IV.

Fratrem verò & Coëpiscopum nostrum JULIANUM, & Clericos, qui sanctæ memoriæ FLAVIANO fidelibus officiis adhæserunt, dilectioni quoque tuæ volumus adhærere: ut quem fidei suæ meritis [h] vivere apud Deum nostrum novimus, in te sibi eum præsentem esse cognoscant. Illud quoque dilectionem tuam nosse volumus, fratrem & Coëpiscopum nostrum EUSEBIUM, qui caussa

h al. fidei sacramentis Grim. MS. & Barb. 1.

Eusebius Dorylæi episcopus pro fide extorris.

EPIST. LXI.

fidei multa discrimina, labotésque toleravit, nobiscum interim demorari, & in nostra nunc communione persistere: cujus Ecclesiam tua solicitudine volumus esse defensam; ut nihil eodem absente depereat [i], & nullus ei in aliquo præjudicare præsumat, donec cum literarum nostrarum ad vos prosecutione perveniat. Et ut major circa te vel nostra, vel totius Christianæ plebis affectio provocetur, hoc quod ad dilectionem tuam scripsimus, in omnium volumus notitiam pervenire: ut qui Deo nostro deserviunt, de confirmata apud te pace Sedis Apostolicæ gratulentur. De cæteris verò caussis atque personis dilectio tua literis, quas per Nostros accipiet, pleniùs instruetur. Data Idibus [a] Aprilis, ADELPHIO viro Clarissimo Consule.

i Quinque vocula præced. desiderat Cod. Grim.

a al. vi. idus.

EPISTOLA LXI. a

a Aliàs. XLI. Quæ autem antea 61. nunc 87. 13. Aprilis.

AD JULIANUM EPISCOPUM.

SYNOPSIS.

Julianum diù per Dioscori improbitatem vexatum monet, lapsos in communionem recipi non debere, nisi perfidiâ cum autoribus damnatâ.

LEO Episcopus, JULIANO Episcopo.

Literas fraternitatis tuæ per filios nostros Constantinopolitanos Clericos, nuncias tuæ salutis accepi: quibus te magnis tribulationibus gravatum fuisse significas: cum utique non defuerit materia solicitudinis & laboris, quæ inter procaces Catholicæ fidei adversarios, inhærentem veritati animum fatigarent; isque, ut scribis, fuerit animus, ut per occasionem necessitatis, & Nobis te, & patriæ præsentares. Quòd verè futurum speraveram, ut apertiùs omnium hæreticorum ambages tuo ore cognoscerem. Sed gratias Deo, quod ita & incolumitas tua, & Ecclesiæ caussa profecit, ut liberum tibi fuerit apud eos interim degere, quorum nobis probabilis consensus innotuit, sicut & fratris ANATOLII scripta profitentur, & gesta quæ apud ipsum coram Nostris sunt confecta, demonstrant, Frater charissime. Remeantibus ergo prædictis, salutationis vicissitudinem reddo, & ut contra falsitatis astutias perseverantem diligentiam teneas, fidenter exhortor: cùm tibi ad hoc & tuus animus, & nostra autoritas suffragetur. Quoniam licet de multis meliora indicata sint, quod scilicet doleant se deceptos, & damnatâ perfidiâ cum autoribus suis, gratiam nostræ communionis exposcant (quod nos adeò libenter accepimus, reddituri his hanc, quam desiderant, communionem, cùm promissa compleverint) tamen quosdam persistere in sua obduratione cognovimus: quos oportet districtiùs comprimi, si nequeunt benignitate sanari. Ad quam rem Nostros post diem venerabilem Paschæ [b] dirigemus, qui tecum participato consilio, ea quæ à nobis constituta fuerint, exequantur. Data Idibus Aprilis, ADELPHIO viro clarissimo Consule.

EPISTOLA MARCIANI.

Julianus Coënsis patriâ Italus.

Julianus autoritate Leonis fultus.

b Grim. add. Pascha hoc fortè intelligens de Octava Paschatis, quod fuerat 8. Aprilis.

MARCIANI IMPERATORIS EPISTOLA AD EPISCOPUM ROMÆ LEONEM.

Leoni reverendissimo Episcopo Ecclesiæ gloriosæ [a] civitatis Romæ, Martianus.

DE studio & [b] oratione nostra sanctitas tua non dubitat: quoniam veram Christianorum religionem & Apostolicam fidem firmam volumus permanere, & ab omni populo pia mente servari. [c] Denique securitatem nostræ potentiæ ex recta religione & propitiatione Salvatoris nostri consistere non ambigimus. Quapropter reverendissimos viros, quos ad nostram pietatem sanctitas tua direxit, libenter & sicut decebat, animo grato suscepimus. Superest, ut si placuerit tuæ beatitudini in has partes advenire, & synodum celebrare, hoc facere religionis affectu dignetur: nostris utique desideriis vestra sanctitas satisfaciet, & sacræ religioni quæ utilia sunt, decernet. Si verò hoc onerosum est, ut tu ad has partes advenias; hoc ipsum nobis propriis literis tua sanctitas manifestet, quatenus in omnem Orientem, & in ipsam Thraciam & Illyricum sacræ nostræ literæ dirigantur, ut ad quemdam definitum locum, ubi nobis placuerit, omnes sanctissimi Episcopi debeant convenire, & quæ Christianorum religioni atque catholicæ fidei prosint, sicut sanctitas tua secundum Ecclesiasticas regulas definiverit, sua dispositione declarent.

a reverendissimæ.

b voto nostro.

c etenim.

Λέοντι τῷ εὐσεβεστάτῳ ἐπισκόπῳ τῆς ἐνδόξου πόλεως Ῥώμης, Μαρκιανός.

Περὶ τῆς σπουδῆς, καὶ τῆς ἰσχύος τῆς ἡμετέρας, οὐκ ἀμφιβάλλει ἡ σὴ ἁγιότης· ὅτι περὶ τὴν ἀληθῆ τὴν τῶν χριστιανῶν θρησκείαν, καὶ τὴν ἀποστολικὴν πίστιν βεβαίαν διαμένειν βουλόμεθα καὶ παρὰ πάντων τοῦ δήμου εὐσεβεῖ διανοίᾳ φυλάττεσθαι. καὶ γὰρ τὴν ἀμεριμνίαν, καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ ἡμετέρου κράτους, ἐκ τῆς ὀρθῆς θρησκείας, καὶ εὐμενείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν συνίστασθαι, οὐκ ἔστιν ἀμφίβολον. διὸ τοὺς εὐλαβεστάτους ἄνδρας οὓς πρὸς τὴν ἡμετέραν εὐσέβειαν πέπομφεν ἡ σὴ ἁγιότης, ὡς ἔδει, καὶ ὡς εὐχαρίστῳ λογισμῷ ἡδέως ἀπεδεξάμεθα. λοιπὸν δεῖ, ἵνα εἰ ἀρέσκει τῇ σῇ ὁσιότητι, ἐπὶ ταῦτα τὰ μέρη παραγενέσθαι, καὶ τὴν σύνοδον ἐπιτελέσαι, τοῦτο ποιεῖν τῷ περὶ τὴν θρησκείαν ζήλῳ καταξιώσῃ. καὶ γὰρ ταῖς ἡμετέραις ἐπιθυμίαις πληρώσει τὸ ἱκανὸν ἡ σὴ ὁσιότης, καὶ τῇ ἱερᾷ θρησκείᾳ τὰ χρήσιμα διατυπώσει. εἰ δὲ ἐπαχθὲς τοῦτό ἐστι, τὸ σὲ πρὸς ταῦτα παραγενέσθαι τὰ μέρη, τοῦτ᾽ αὐτὸ ἡμῖν ἰδίοις καταμηνυσάτω γράμμασιν ἡ σὴ ἁγιωσύνη. ὥστε πρὸς ἅπασαν τὴν ἀνατολὴν, καὶ τὴν Θρᾴκην, καὶ τὸ Ἰλλυρικὸν, θεῖα ἡμέτερα * ἀποσταλήσονται προσφωνήματα· ὅπως πρός τινα ὡρισμένον τόπον, ἔνθα ἂν ἡμῖν δόξῃ, πάντες οἱ ἁγιώτατοι ἐπίσκοποι παραγένωνται. καὶ ἅπερ τῇ τε τῶν χριστιανῶν θρησκείᾳ ὠφελοῦσι καὶ τῇ καθολικῇ πίστει συμφέρει, καθὼς ἡ σὴ ἁγιωσύνη κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας διετύπωσε, κατατιθῶνται.

* ἀποσταλήσονται.

Abundii aliorúmque Legatorum S. Leonis, de quibus superiores epistolæ sæpiùs mentionem faciunt, acta in Constantinopolitano conventu habita, hoc loco inserere non omnino supervacaneum fuisset. Sed cùm occurrant tàm apud Emin. Card. Baronium, quàm in collectionibus Conciliorum ad ann. 450. illuc lectorem consultius duximus remittendum. Hoc unum adjiciam, de gestis illis, quorum fragmentum solum superest, proculdubio locutum esse Leonem nostrum in epistola LX. cap. 1. & in LXI.

Epist. LXII.

EPISTOLA LXII. a

a Alias XLII. Quæ autem antea 61. erat, nunc 92. 23. Aprilis.

AD MARCIANUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. *Pro conservatione Catholicæ fidei gratulatur, cui pax imperii rependitur.*

II. *De solis errantibus agendum esse, non de fide vel scripturis, quas aliter quàm SS. Patres interpretari nefas sit.*

LEO Episcopus, MARCIANO Augusto.

Cap. I.

QUamvis per Constantinopolitanos Clericos ad Pietatem tuam ante rescripserim, sumtis tamen Clementiæ Vestræ literis per virum illustrem Præfectum urbis filium meum Tatianum [b], magnam materiam gratulationis accepi: quia studiosissimos vos Ecclesiasticæ pacis agnovi. Cui sancto desiderio divina [c] æquitate confertur, ut quem statum esse cupitis religionis, eumdem habeatis & regni. Nam inter Principes Christianos Spiritu Dei confirmante concordiam, gemina per totum mundum fiducia roboratur: quia profectus charitatis & fidei, utrorumque armorum potentiam insuperabilem facit, ut propitiato per unam confessionem Deo, simul & hæretica falsitas, & barbara destruatur hostilitas, Gloriosissime Imperator. Aucta igitur per imperialem amicitiam spe cœlestis auxilii, confidentiùs pietatem vestram pro sacramento salutis humanæ incitare præsumo: ne cujusquam procaci impudentique versutia quasi de incerto, quid sequendum sit, sinatis inquiri. Et cum ab Evangelica Apostolicáque doctrina ne uno quidem verbo liceat dissidere, aut aliter de Scripturis divinis sapere, quàm beati Apostoli & Patres nostri didicerunt atque docuerunt, nunc demùm indisciplinatæ moveantur & impiæ quæstiones, quas olim mox ut eas per apta sibi corda diabolus excitavit, per discipulos veritatis Spiritus sanctus extinxit.

b al. Titianum Grim. Is interfuit Concilio Calcedonensi.

c vulg. digna.

Pax regni, pacis Ecclesiæ fructus.

Scripta Apostolica, & traditio SS Patrum, fidei & scripturum interpretes.

Cap. II.

Nimis autem iniquum est, ut per paucorum insipientiam ad conjecturas opinionum & ad carnalium disputationum bella, revocemur: [d] tanquam reparata disputatione [e] tractandum sit, utrum Eutyches impiè senserit, & [f] utrum perversè [g] Dioscorus judicarit, qui in sanctæ memoriæ Flaviani condemnatione se perculit, & simpliciores quosque, ut in eandem ruinam provolverentur, impegit. Quorum multis jam, ut cognovimus, ad satisfactionis remedia conversis, & veniam de inconstanti trepidatione poscentibus, non cujusmodi sit fides tenenda tractandum est, sed quorum precibus & qualiter annuendum. Unde piissimæ solicitudini vestræ, quam de indicenda Synodo habere dignamini, per legationem, quæ confestim ad Clementiam vestram, Deo annuente, perveniet, quidquid ad caussæ utilitatem arbitror pertinere, pleniùs atque opportuniùs suggeretur. Data nono [h] Kalendas Maii, Adelphio viro Clarissimo Consule.

d Edd. Disceptationū bella provocemur.

e Edd. Disceptatione.

f Quinque voces ante præcedentes desiderat Cod. Grim.

g Edit. impiè.

De fide nō esse denuò tractandū.

h al. VIII.

Epist. LXIII.

EPISTOLA LXIII. a

a Aliàs XLIV. Quæ autem antea 63. erat, nunc 93. 7. Junii.

AD MARCIANUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. *Pro patefacta Anatolii fide, Eutyche represso, revocatis Episcopis, reductis in urbem S. Flaviani reliquiis, gratulatur.*

II. *Legatos se mittere pro reconciliandis lapsis Episcopis. Concilio convocando opportunum tempus non esse.*

LEO Episcopus, MARCIANO Augusto.

Cap. I.

MUltam mihi fiduciam rescribendi ad Clementiam Vestram, & literæ vestræ, quas veneranter accepi, & Coëpiscopi mei revertentes à Constantinopoli præbuerunt, non sola assertione verborum, sed ipsis jam operum effectibus demonstrantes, ad defensionem Catholicæ fidei divinum in vobis vigere præsidium. Quo utique non solùm Ecclesiæ status, sed etiam vestri robur munitur imperii: ut meritò ejus expecteris protectionem, cujus colitis veritatem [b], Gloriosissime Imperator. Nam ut & fratris mei Anatolii citiùs manifestaretur integritas, & olim damnati erroris redivivus assertor locum in Christi Ecclesia non haberet; ut Catholici Episcopi, quos nuper hæreticorum persecutio depravare non potuit, ab injustis revocarentur exiliis; utque reliquiis beatæ memoriæ Flaviani digno honore susceptis, impietatem suam condemnator ejus agnosceret: vestræ virtutis titulus, vestræ pietatis est fructus. Cui confido etiam aliarum insignia accumulanda palmarum: ut sicut Constantinopolitana Ecclesia, recepta Apostolicæ fidei libertate, lætatur; ita omnes regni vestri provinciæ emundatas se esse à diabolici dogmatis contagio [c] glorientur. Ut ergo præcedentibus literis indicavi, fratres meos Lucentium Episcopum & Basilium Presbyterum, qui solicitudinis meæ partes possint implere, direxi: favori eos Pietatis Vestræ in omnibus, quæ sunt agenda, commendans. Nam cùm & fratris mei Anatolii scriptis, & nostrorum sermone cognoverim, multos de his, qui apud Ephesum Dioscori factione compulsi, detestabilibus statutis pœnitendum præbuere consensum [d], inconstantiæ suæ veniam postulare, & communionem Catholicam per satisfactionem correctionis expetere; non fuit talium negligenda conversio; qui non proprio sensu, sed improbi [e] præsumtoris impulsu

b Ita Cod. MSS. omnes vulg. religionem & veritatem. Marciani beneficia in Ecclesiam.

c al. contagione.

Legati in Orientem directi.

d Ita MSS. Grim. & alii test. Vulg. præbuere consensum pœnitēdo.

e al. impii.

EPIST. LXIV. pulsu in hæc incidisse noscuntur, in quibus liberum non habuerant judicium.

CAP. II. Ne igitur vel resipiscentium desideria mora longior fatigaret, vel incuriosa facilitas temerè aliquos ac sine discretione susciperet: injunctum est ab Apostolica Sede directis, ut in consortium suæ deliberationis accito Constantinopolitanæ urbis Antistite, & pestilentiæ contagia non admittantur, & sanitatis remedia non negentur. Quæ industria in omnibus, quæ nequiter gesta sunt, emendandis, celerem juvante Domino, consequetur effectum, si reparationi pacis Ecclesiasticæ opem suam Vestra Pietas dignetur adjungere: ut vobis ita regnantibus, & Dei regnum intra vos habere mereamini, & Catholicam fidem nulla falsitas violet, nulla hæresis inquietet; nec cuiquam liceat doctrinam Evangelicam deserere, & sacerdotali honore gaudere. Synodum verò fieri, ut meminit clementia vestra, etiam ipsi poposcimus. Sed sacerdotes provinciarum omnium congregari præsentis temporis necessitas nulla ratione permittit: quoniam illæ provinciæ, de quibus maximè sunt evocandi, inquieta bellorum ab [f] Ecclesiis suis eos non patiuntur abscedere. Unde opportuniori tempori propitiante Domino, cùm firmior fuerit restituta securitas, jubeat Vestra Clementia reservari. De qua re pleniùs inter cætera apud Pietatem vestram poterunt allegare, quos misi. Data VII. [g] Idus Junii, ADELPHIO viro clarissimo Consule.

Caussa prohibens ne celebretur Concilium.

f al. inquietante bello.

g vulg. V.

EPISTOLA LXIV. [a]

a Aliàs. XLV. Quæ autem antea 64 erat, nunc 94. 7. Junii.

AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

SYNOPSIS.

I. *Legatos mittit, qui cum lapsis summâ prudentiâ & moderatione agant.*

II. *Extra unitatem fieri, qui naturam nostram in Christo negat.*

III. *Rogat ut Eutyches ad longinquiora transferatur, ejusque Monasterio Catholicus præficiatur.*

LEO Episcopus PULCHERIÆ Augustæ.

CAP. I. RELigiosam Pietatis Vestræ solicitudinem, qua universo mundo, Deo inspirante, consulitis, crebrioribus alloquiis incitare præsumo; ut operum vestrorum profectum necessaria perfectio subsequatur: ac sicut de statu Constantinopolitanæ Ecclesiæ gratulamur, cujus & Sacerdos & populus Catholicæ puritatis fidem jam tenere cognoscitur, ita etiam aliorum concors nobiscum sit de Verbi Incarnatione confessio. Unde quod facturum me aliis literis indicaveram, LUCENTIUM Episcopum, & BASILIUM Presbyterum fratres meos dirigere properavi [b], qui dispositiones meas, fratris mei ANATOLII devotione sociata, secundùm eas, quas acceperunt regulas, exequantur, Gloriosissima Augusta. Sicut enim prædicti Episcopi scriptis, & Clericorum ejus suggestione patefactum est, multa sunt quæ indulgentiùs sunt curanda, multa quæ justiùs coërcenda [c]: ut in caussa tantæ perturbationis, nec districtio nimis sit aspera, nec remissio parum cauta; cùm aliud satisfacientibus, aliud pertinacibus debeatur.

b vulg. maturè præparavi.

c al. inquirenda. Grim. Cod.

CAP. II. Offertur ergo pietati vestræ digna materia, quæ placitam Domino curam sancti cordis exerceat, & præcedentium meritorum coronas etiam de præsentis erroris abolitione multiplicet. Sicut enim Nestoriana impietas, ita & Eutychiana blasphemia ab omnium est Catholicorum eliminanda consortio. Quia tam impium est, consempiternam & consubstantialem Patri filii Deitatem, etiam ex utero virginis matris partu editam negare corporeo, quàm unam in Dei filio post Incarnationis sacramentum affirmare naturam: ut scilicet aut humanitas ejus refutetur, aut Deitas: cùm unitione utriusque essentiæ, nec altera sit in alteram versa, nec assumta in assumente finita: Sed & Verbi incommutabilitas, & carnis atque animæ veritas maneant inseparabiliter in unitate personæ. Quod qui testificante lege, credentibus Patriarchis, annuentibus Prophetis, prædicante Evangelio, docentibus Apostolis, & toto mundo confitente non credunt, extra sacramentum corporis Christi, extra unitatem sunt nominis Christiani.

CAP. III. Quorum sicut ruinam dolemus, ita perfidiam detestamur. Ut autem circa talium personas sincerum servetur ubique judicium, & aliud correctis, aliud pertinacibus rependatur, vestra pietas nostros, qui ab Apostolica Sede sunt missi, fovere dignetur; eorúmque omnes, quas injunximus, adjuvet actiones: quò citiùs ac faciliùs, auxiliante Domino, quæ ad vestram gloriam, & ad totius Ecclesiæ pacem proficiant, exequantur. De Eutyche autem totius scandali & pravitatis autore, hoc clementia vestra præcipiat, ut ab eo loco, qui Constantinopolitanæ urbi nimis vicinus est, longiùs transferatur: ne frequentioribus solatiis eorum, quos ad impietatem suam traxit, utatur. Monasterio quoque ipsius, cui perniciosè indignéque præsedit, Catholicum Abbatem jubete præponi, qui illam Servorum-Dei congregationem & à pravo dogmate liberare, & institutis veritatis possit imbuere. Data VII. Idus [d] Junii, ADELPHIO viro Clarissimo Consule.

Eutyches ad loca remotiora transferendus.

d al. in vulg. Idibus.

EPIST. LXV.

EPISTOLA LXV. [a]

a Aliàs XLVI. Quæ autem antea 65. erat, nunc 95. 7. Junii.

AD ANATOLIUM EPISCOPUM Constantinopolitanum.

SYNOPSIS.

I. *Ut, qui hæreticorum erroribus metu, non voluntate implicati sunt per satisfactionem & non dubiam professionem suscipiantur.*

II. *Principes hæreticorum sibi reservat discutiendos: eorum nomina ad altare interim recitari vetat.*

III. *De commonitorio ei respondet: ad solicitudinem hortatur: cuncta sibi referri postulat.*

LEO Episcopus, ANATOLIO Episcopo.

CAP. I. Licet sperem dilectionem tuam ad omne opus bonum esse devotam, ut tamen efficacior tua fieri possit industria, necessarium & congruum fuit, fratres meos LUCENTIUM Episcopum, & BASILIUM Presbyterum, ut promisimus, destinare: quibus tua dilectio societur, ut nihil in his, quæ ad universalis Ecclesiæ statum pertinent, aut dubiè agatur, aut segniter: cùm, residentibus his [b], quibus executionem nostræ dispositionis injunximus, eâ possint agi cuncta moderatione, ut nec benevolentiæ partes, nec justitiæ negligantur, sed absque personarum acceptione divinum in omnibus judicium cogitetur. Quod ut rectâ observantiâ valeat custodiri, Catholicæ primitùs fidei servetur integritas; & quia per omnia *angusta & ardua via est, quæ ducit ad vitam*: neque in sinistram, neque ad dexteram ab ejus tramite devietur. Et quia Evangelica & Apostolica fides omnes expugnat errores, & ab uno latere NESTORIUM dejicit, ab alio EUTYCHEN & participes ejus elidit, hanc regulam mementote servandam: ut quicunque in illa synodo, quæ nomen synodi nec habere poterit, nec meretur, & in qua malevolentiam suam DIOSCORUS, imperitiam autem JUVENALIS ostendit, dolent, ut dilectionis tuæ relatione comperimus, se metu victos, & terrore superatos ad consensum scelestissimi judicii potuisse compelli, & communionem Catholicam obtinere desiderant, satisfactioni eorum pax fraterna præstetur: ita ut non dubiis professionibus EUTYCHEN cum suo dogmate, cúmque consortibus suis anathematis execratione condemnent.

Legati Apostolici.

b Ita MSS. Grim. Trecopith. & Thu. duo. al. in vulg. Residentibus vobis: quasi dispositionis suæ executionem Episcopo CP. injunxisset Romanus. Matth. 7. 14.

Ephesinus conventus Synodi nomine non donandus.

CAP. II. De his autem, qui in hac caussa gravius peccavere, & ob hoc superiorem sibi locum in eâdem infelici Synodo vindicarunt, ut humiliorum fratrum simplicitatem arrogantiæ suæ præjudiciis aggravarent, si fortè resipiscunt, & à facti sui defensione cessantes, in condemnationem proprii convertuntur erroris; horum si satisfactio talis accedit, quæ non refutanda videatur, maturioribus Apostolicæ Sedis consiliis reservetur: ut examinatis omnibus atque perpensis, de ipsis eorum actionibus quid constitui debeat, æstimetur. Neque priùs in Ecclesia, cui te Dominus voluit præsidere, cujusquam talium, ut ante jam scripsimus, nomen ad altare recitetur, quàm quid de eis constitui debeat rerum processus ostendat.

EPIST. LXVI.

Recitatio nominum ad altare.

CAP. III. De commonitorio verò, à Clericis dilectionis tuæ nobis oblato, necessarium non fuit epistolis quid videretur, inserere: cùm sufficeret Legatis cuncta committi, quorum sermone ex omnibus diligentiùs instrueris. Annitere itaque, frater charissime, ut quæ Ecclesiæ Dei congruunt, fideliter & efficaciter cum his fratribus, quos tantæ curæ [c] idoneos autores elegimus, exequaris: præsertim cùm ipsa vos caussæ ratio, spésque divini auxilii cohortentur, & clementissimorum Principum tam sancta sit fides, tam religiosa devotio, ut in eis non solùm Christianum, sed etiam sacerdotalem experiamur affectum. Qui utique pro ea pietate, qua se esse Dei famulos gloriantur, omnes suggestiones vestras fidei Catholicæ profuturas, dignanter accipient, ut ipsorum quoque opere [d] & pax Christiana reparari, & error impius possit aboleri. Ac si de aliquibus ampliùs fuerit deliberandum, celeriter ad nos relatio dirigatur: ut pertractata qualitate caussarum, nostra, quid observari debeat, solicitudo constituat. Data VII. [e] Idus Junii, ADELPHIO viro Clarissimo Consule.

c al. in vulg. rei.

d al. opere

e al. V.

EPISTOLA LXVI. [a]

a N. Ex MS. Cod. Cardinal. Grimani. Quæ autem antea 66. erat, nunc 96. 8. Junii.

AD JULIANUM COENSEM Episcopum.

SYNOPSIS.

Pro communi amicitia & Ecclesiæ bono solicitudinem Juliani Legatorum suorum curæ jungi postulat ad reliquias hæreticorum extinguendas.

LEO JULIANO Episcopo.

Quàm gratum mihi semper est epistolas tuæ dilectionis accipere, tam etiam nostra ad te congruum est scripta deferri, præsertim cùm hoc non pro amicitia tantùm communi; sed multò magis pro statu universalis Ecclesiæ faciamus. Unde per fratres nostros LUCENTIUM Episcopum & BASILIUM Presbyterum, quos Constantinopolim indicaveramus nos esse missuros, debitum reddo colloquium; admonens ut studium diligentiæ tuæ eisdem hominibus sociare digneris; ut reliquiæ scandalorum, si quæ adhuc supersunt, sagaciter auferantur. Quamvis enim, ubique jam Catholicæ fidei lumen eluceat; &, quod est validissimum, Christia-

norum principum divinis autoritatibus corda famulentur; quædam tamen sunt, quæ ita Ephesinus ille turbo confudit, ut magno moderamine sit agendum: ne mala dissentionum, quæ inde sunt orta, permaneant. Quid itaque Legatis nostris injunctum atque commissum sit, ipsorum insinuatione cognosces, eum mihi atque illis impensurus affectum, ut quæcumque ipsis mandata sunt, dilectionis tuæ studio & solicitudine sociatâ, adjuvante Domino, perveniant ad eum, quem optamus, effectum. Data VI. Idus Junii ADELPHIO viro Clarissimo Consule.

EPISTOLA LXVII. a

a *Alias*, XLVIII. Quæ autem antea 67. erat, nunc 98. 19. Junii.

AD ANATOLIUM EPISCOPUM CP.

SYNOPSIS.

Ei commendat Basilium & Joannem Presbyteros, qui hæresis accusati Romam venerant rationem fidei suæ reddituri.

LEO Episcopus, ANATOLIO confratri Episcopo Constantinopolitano.

AD declinandam erroris maculam, quâ nonnullos aut Nestoriana impietas, aut Eutychiana labefactavit insania, laudabilem curam filii nostri BASILIUS & Joannes Presbyteri suæ æstimationis habuerunt: ut inter compugnantia dogmata falsitatis vera Catholicæ fidei pace gauderent. Siquidem longinquo peregrinationis labore suscepto, sensum cordis sui in Apostolica Sede patefecerint, damnantes utramque hæresim, quarum suprà fecimus mentionem, & de Incarnatione Domini nostri JESU CHRISTI non aliud recipientes, quàm quod, instruente sancto Spiritu, & didicimus, & docemus. Per hos ergo, Frater charissime, cum testimonio nostro ad propria revertentes, dilectioni tuæ nostra scripta direximus, fidenter orantes, ut qui [b] gratiâ Apostolicæ communionis ornantur, etiam tuo favore per omnia se gaudeant adjuvari. Data decimo tertio Kalendas Julii, ADELPHIO viro clarissimo Consule.

b hortantes ut quia *Cod. Grim.*

EPISTOLA LXVIII. a

a N. Ex Ms. Cod. Cardinal. Grimani. Quæ autem antea 68. erat, nunc 100.

AD PASCHASINUM EPISCOPUM Lylibatanum.

SYNOPSIS.

I. *Mittit ad Paschasinum celebrem suam ad Flavianum CP. Epistolam: quâ Legatus in Synodo futurus instrueretur.*

II. *Duplicem in Christo asserit naturam adversus Eutychen.*

III. *Testimonia SS. Patrum de Incarnatione Domini mittit, nuntiátque Orientalis diœcesis Episcopos subscripsisse eidem epistolæ ad Flavianum.*

IV. *De Paschate anno 455. diligentiùs inquiri postulat.*

LEO PASCHASINO Episcopo.

Cap. I.

QUamvis non dubitem fraternitati tuæ omnem originem scandalorum, quæ de Incarnatione Domini nostri JESU CHRISTI in Orientalibus Ecclesiis commota sunt, ad plenum esse comperta; tamen ne quid fortè solicitudinem tuam latere potuisset, Epistolam nostram, quam ad sanctæ memoriæ FLAVIANUM de hac re plenissimam misimus, quamque Ecclesia universalis amplectitur, diligentiùs tibi recensendam cognoscendamque direxi: ut intelligens qua plenitudine totius hujus erroris impietas, Deo adjuvante, destructa sit, ipse quoque eundem spiritum pro tuo in Deum amore suscipias, sciasque penitùs detestandos, qui secundùm Eutychis impietatem atque dementiam in Domino nostro unigenito Filio Dei suscipientis in se reparationem salutis humanæ, dicere ausi sunt duas non esse naturas, hoc est, perfectæ divinitatis & perfectæ humanitatis; & putant quod possint diligentiam nostram fallere, cùm aiunt: Se unam verbi naturam credere Incarnatam: cùm utique verbo Dei in divinitate Patris, & sua, & Spiritus sancti, una natura sit; susceptâ autem veritate carnis nostræ illi inconvertibili substantiæ nostram quoque unitam esse naturam: nam nec Incarnatio dici posset, nisi caro susciperetur à verbo. Quæ susceptio tanta & talis unitio est, ut à carne animatâ, non solùm in partu beatæ virginis, sed etiam in conceptu nulla divinitatis sit credenda divisio: quoniam in unitate personæ divinitas atque humanitas & conceptu virginis convenit & partu.

Epistola ad Flavianum ab Ecclesia universali recepta.

Error Eutychis.

Cap. II. Eutychis hæresis jam olim damnata.

Abominanda ergo est Eutychis impietas, quæ olim à Patribus in præcedentibus hæreticis damnata atque destructa; quod huic stultissimo homini prodesse debuerat: ut quod non poterat sensu apprehendere, id præcedenti caveret exemplo; nec salutis nostræ singulare sacramentum, veritatem carnis humanæ in Christo Domino nostro negando, vacuaret. Quoniam si vera & perfecta in illo humanitatis natura non est, nulla est nostra susceptio; & totum quod credimus, quod docemus, secundùm ipsius impietatem vanitas est atque mendacium. Sed quia nec mentitur veritas, nec passibilis est divinitas, manet in Deo Verbo utraque substantia in una persona, & ita salvatorem suum Ecclesia confitetur, ut eum & divinitate impassibilem, & carne passibilem fateatur, dicente Apostolo: *Etsi crucifixus est ex infirmitate nostra, sed vivit ex virtute Dei.*

Salvator Divinitate impassibilis, carne passibilis. 2. Cor. 13. 4.

Cap. III.

Ut autem in omnibus pleniùs tua sit instructa dilectio, sanctorum Patrum nostrorum, de sacramento Incarnationis Domini quid senserint, & quid Ecclesiis prædicaverint, ut evidenter agnosceres, aliqua ad dilectionem tuam scripta transmisi, quæ nostri quoque apud Constantinopolim cum mea epistola allegarunt: Et [b] totam Constantino-

Vid. Ep. LIII. LIV. & LV.

b *Forti cui, vel ei.*

EPIST. LXIX.

politanam Ecclesiam cum Monasteriis omnibus & multis Episcopis noveris præbuisse consensum, & subscriptionibus suis NESTORIUM atque EUTYCHEN cum suis anathematizasse dogmatibus. Noveris etiam proximè me epistolam Constantinopolitani Episcopi accepisse, quæ refert Antiochenum Episcopum missis per provincias suas tractoriis universos [c] Episcopos & epistolæ meæ præbuisse consensum, & Nestorium & Eutychen pari subscriptione damnasse.

c Forsè ad universos: vel aliquid aliud deesse videtur.

Orientalis diœcesis subscribit Epistolæ ad Flavianum & damnat Eutychen.

CAP. IV. *De Paschatis die controversia.*

Illud quoque curæ tuæ credimus injungendum, ut quia ratio Paschalis festi experientiam tuam non latet, de eo quod in THEOPHILI annotatione invenimus, quodque nos permovet, diligentiùs requiras illic, atque pertractes cum his qui possunt supputationis & regulæ istius habere peritiam: qualiter quarti [d] anni futuri Dominicæ Resurrectionis dies sit tenendus. Nam cum venturum Pascha [e]; propitio Deo, decimo Kalendarum Aprilium die sit tenendum, sequenti [f] autem pridie Idus April. Tertio [g] pridie nonas Aprilis; quarto [h] sanctæ memoriæ THEOPHILUS octavo Kalendas Maii constituit observandum: quod à regula Ecclesiastica penitùs invenimus alienum. In nostris autem Paschalibus cyclis, quod bene nosse dignaris, decimo quinto Kalend. Maii ejusdem anni Pascha celebrandum esse sit scriptum. Et ideò, ut modis omnibus ambiguitas auferatur, cum peritis quibusque diligentiùs hoc tua solicitudo pertractet, ut in futurum hujusmodi caveamus errorem. Data octavo Kalend. Julii ADELPHIO viro clarissimo Consule.

d A. 455.
e A. 452. die 23. Martii.
f A. 453. die 12. Aprilis.
g A. 454. 4. April.
h 455 Pasch. secundum Alexand. 24. April Sec. Rom. 17.

EPISTOLA LXIX. [a]

a Aliàs. XLIX. Quæ autem antea 69. erat, nunc 104. 26. Junii.

AD MARCIANUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

De Legatis ad Concilium generale missis vice ejus acturis: ubi omnia ad fidei & pacis unitatem revocanda.

LEO Episcopus MARCIANO semper Augusto.

CRedebamus clementiam vestram id desiderio nostro posse præstare, ut præsenti necessitate respecta, differri ad opportunius tempus sacerdotalem Synodum juberetis: ut evocatis de cunctis provinciis sacerdotibus, verè posset esse universale Concilium. Sed quia vos amore Catholicæ fidei congregationem nunc fieri voluistis, ne devoto obviare viderer arbitrio, fratrem & Coëpiscopum meum PASCHASINUM de ea Provincia, quæ videtur esse securior, evocatum, qui vicem præsentiæ meæ possit implere, direxi: BONIFACIO fratre & Compresbytero meo sociato, & his, quos antea miseramus, adjunctis, consortem illis fratrem quoque meum

Quodnam Conc. verè universale dici possit?

EPIST. LXX.

JULIANUM addentes Episcopum. Quos ea moderatione universa, Domino auxiliante, credimus esse gesturos, ut quæcunque in querelam perturbationémque venerunt, ad unitatem pacis & fidei, compressa omni dissensione revocentur; nec ullum in aliquorum cordibus sacerdotum, vel Nestorianæ, vel Eutychianæ impietatis vestigium relinquatur: quoniam Catholica fides, quam instruente nos Spiritu Dei per sanctos Patres à beatis Apostolis didicimus & docemus, neutrum subrepere permittet errorem, Gloriosissime Imperator. Si quid ergo morborum, si quid est vulnerum, quod sincera possit correctione curari, ut ad veram sanitatem revocetur, optamus. Quæ nunc utique non erunt dubia, nec cujusquam simplicitati deinceps nocitura, si nullis se excusationibus voluerit obumbrare; cùm abolitionem [b] peccati non obtineat nisi vera confessio. Quia verò quidam de fratribus, quod sine dolore non dicimus, contra turbines falsitatis non valuêre Catholicam tenere constantiam, prædictum fratrem & Coëpiscopum meum vice mea Synodo convenit præsidere. Certus sum enim quod absque odio & gratia ibidem ab his, quibus hoc commisimus, laboretur, ut cum solius hæreticæ impietatis excidio, in omnibus Ecclesiis Dei veritas regnet & charitas. Data sexto Kalendas Julii, ADELPHIO viro Clarissimo Consule.

Catholicæ fidei definitio.

b vulg. absolutionē.

Nota qua de caussa Leo Legatum suum Synodo universali præsidere cupiat.

EPISTOLA LXX. [a]

a N. Ex MS. Cod. Cardinal. Grimani. Quæ autem antea 70. erat, nunc 105. 26. Junii.

AD ANATOLIUM EPISCOPUM Constantinopolitanum.

SYNOPSIS.

Etsi brevius spacium cogendo Concilio datum esset, se tamen Legatos mittere vicem suam impleturos.

LEO, ANATOLIO Episcopo.

COgnita clementissimi principis ex his quas ad nos misit literis voluntate, mirati sumus congregandæ Synodo tam angustum tempus appositum; cum etsi nulla necessitas hostilitatis existeret, ipsa, interjectorum dierum paucitas necessarios sacerdotes nos evocare non fineret. Quando enim per diversas longinquasque provincias mitteremus, ut verè possit fieri universale Concilium? Sed quia clementissimi principis eo affectu amplectimur voluntatem, ut huic dispositioni ipsius noluerimus obsistere, maximè cùm magno desiderio à nobis hoc etiam ipse deposcas, fratrem & Coëpiscopum nostrum PASCHASINUM nobis probabilem virum de securiore provincia fecimus navigare: cui fratrem & compresbyterum meum BONIFACIUM de Urbe conjunximus; illos quoque eisdem sociantes, qui priùs fue-

Concilium verè universale quod?

Epist. LXXI.

rant ordinati, ut participe in omnibus actionibus fratre & Coëpiscopo nostro JULIANO, cujus fidem sæpè probavimus, nostra vice utantur in futuro concilio. Neque enim illic ullis contentionum difficultatibus credimus laborandum, cùm & ipse indicare dignatus sis, quod in suscipienda Catholica fide & damnatione EUTYCHIS atque NESTORII omnes Orientales subscripserint Sacerdotes. Data sexto kalendas Julii ADELPHIO viro clarissimo Consule.

Adversus Eutychen omnes Orientales subscripserunt ante Concil. Chalcedonense. *Vide & Epist.* 91.

EPISTOLA LXXI. a

a N. Ex MS. Cod. Cardinal. Grimani. Quæ autem antea 71. erat, nunc 106. 26. Junii.

AD JULIANUM COENSEM. Episcopum.

SYNOPSIS.

Ut Julianus Legatis ad Concilium generale missis curam suam consiliumque jungat, mandat Pontifex.

LEO, JULIANO Episcopo.

QUid de dilectionis tuæ animo judicemus, sæpius agnovisti: præcesserunt enim plurima, quæ nos facerent ista præsumere. Unde cùm ob hoc, secundùm christianissimi principis voluntatem in urbe Nicæna [b] Sacerdotalis habenda sit Synodus, ut omnium scandalorum strepitus auferatur; necessariè fraternitati tuæ quod omni Ecclesiæ prosit injungimus, ut cum fratribus & coëpiscopis nostris PASCHASINO & LUCENTIO, sed & fratribus & compresbyteris nostris BONIFACIO & BASILIO, quos vice nostra ad prædictum conventum ire præcipimus, curam tuam actionemque conjungas in omnibus, autoritate nostræ præceptionis usurus: quoniam scimus omnium illic autorum rerum majorem te quàm nostros habere notitiam: ut dum curam tuam illis consiliumque sociaveris, in nulla parte fallantur; sed omnia, Deo adjuvante, veniant in effectum, quæ fidei & paci probaveris convenire. Data sexto kalendas iulii ADELPHIO viro clarissimo consule.

b Synodus Calchedone habita, prius Nicæam convocata erat.

EPISTOLA LXXII. a

a Aliàs. XLVII. Quæ autem antea 72. erat, nunc 110. 27. Junii.

AD SYNODUM CALCHEDONENSEM, Nicææ primùm congregatam.

SYNOPSIS.

I. *Necessitatem temporis & consuetudinem vetare ne intersit Synodo; se tamen per Legatos, quos mittit, præsentem futurum.*

II. *Disputandi contra fidem audaciam esse comprimendam.*

III. *Episcopos propter fidem ejectos esse restituendos, manentibus contra Nestorium in Ephesο decretis.*

Epist. LXXII.

LEO Episcopus urbis Romæ; sanctæ SYNODO apud Calchedonam constitutæ. 1

1. V. Not.

CAP. I.

OPtaveram quidem, Dilectissimi, pro Nostri [b] charitate Collegii, omnes Domini Sacerdotes in unâ Catholicæ fidei devotione persistere, nec quemquam gratiâ aut formidine potestatum secularium depravari, ut à via veritatis abscederet. Sed quia multa sæpe, quæ pœnitudinem possint generare, proveniunt, & superat culpas delinquentium misericordia Dei; atque ideò suspenditur ultio, ut possit locum habere correctio; amplectendum est clementissimi Principis plenum religione consilium, quo sanctam Fraternitatem vestram ad destruendas insidias diaboli, & ad reformandam Ecclesiasticam pacem voluit convenire; beatissimi Petri Apostoli jure atque honore servato, adeò ut nos quoque suis ad hoc literis invitaret, ut venerabili Synodo nostram præsentiam præberemus: quod quidem nec necessitas temporis, nec ulla consuetudo poterat permittere. Tamen in his fratribus PASCHASINO & LUCENTIO Episcopis, BONIFACIO & BASILIO Presbyteris, qui ab Apostolica Sede directi sunt, me Synodo vestra fraternitas [c] æstimet præsidere, non abjunctâ à vobis præsentiâ meâ [d], qui nunc in Vicariis meis adsum, & jamdudum fidei Catholicæ prædicatione non desum: ut qui non potestis ignorare, quid ex antiqua traditione credamus, non possitis dubitare, quid cupiamus.

b Ita MSS. quinque, Ed. Græca & alia. al. vestri.

Istius exord. diinonnulla ad confirmandam Pelagii I. Pseudo Epistolam 1. sumta sunt.

c Al. Sanctitas. Cod. Grim.

d Ita MSS. Cod. in vulg. nec sejunctam à vobis præsentiam meam credat.

CAP. II.

Unde, Fratres Charissimi, rejectâ penitùs audaciâ disputandi contra fidem divinitùs inspiratam, vana errantium infidelitas conquiescat; nec liceat defendi, quod non licet credi: cùm secundùm Evangelicas autoritates, secundùm Propheticas voces, Apostolicámque doctrinam plenissimè & lucidissimè per literas, quas ad beatæ memoriæ FLAVIANUM Episcopum misimus, fuerit declaratum, quæ sit de sacramento Incarnationis Domini nostri JESU CHRISTI pia & sincera confessio.

CAP. III.

Quia verò non ignoramus, per pravas æmulationes, multarum Ecclesiarum statum fuisse turbatum, plurimósque Episcopos, quia hæresim non reciperent, sedibus suis pulsos, & in exilia deportatos, atque in locum superstitum alios substitutos: his primitus vulneribus adhibenda est medicina justitiæ; nec quisquam careat propriis, aut alter utatur alienis: cùm si, ut cupimus, errorem omnes relinquunt, nemini quidem perire suus honor debeat; sed illis, qui pro fide laboraverunt, cum omni privilegio oporteat jus proprium reformari. Prioris autem Ephesinæ Synodi, cui sanctæ memoriæ Cyrillus Episcopus tunc præsedit [a], contra Nestorium specialiter statuta permaneant: ne tunc damnata impietas, ideò sibi in aliquo blandiatur, quia Eutyches

a. V. Not.

Epist. LXXIII. justa execratione percellitur. Puritas enim fidei atque doctrinæ, quam eodem, quo sancti Patres nostri, spiritu prædicamus, & Nestorianam, & Eutychianam cum suis autoribus condemnat pariter & persequitur pravitatem. Data quinto kalendas Julii, Adelphio viro clarissimo Consule.

EPISTOLA LXXIII. a

a Aliàs. XLIII. Quæ autem antea 73. erat, nunc 115. 27. Junii. 1. V. Not.

AD MARCIANUM AUGUSTUM,

Pro Concilio Nicæam primùm convocato, postea Calchedonam translato. Per Bonifacium Presbyterum.

SYNOPSIS.

I. *Concilio generali congregando annuit, etsi propter temporis perturbationem in aliud maluisset differri.*

II. *Fidem in illo tractandam non esse ut dubiam, nec à Nicæna discedendum.*

LEO Episcopus, MARCIANO Augusto.

Cap. I. PRoposceram quidem à gloriosissima Clementia vestra, ut Synodum, quam ad reparandam Orientalis Ecclesiæ pacem etiam à nobis petitam, necessariam judicatis, aliquantisper differri ad tempus opportunius juberetis: ut liberioribus ab omni perturbatione animis, hi quoque Episcopi, quos hostilitatis metus detinet, convenirent. Sed quia pio studio humanis negociis divina præponitis, & rationabiliter ac religiosè regni vestri viribus creditis profuturum, si nulla sit in sacerdotum sensibus dissonantia, nulla sit in Evangelii prædicatione discordia: ego etiam vestris dispositionibus non renitor, optans ut in omnium cordibus Catholica fides, quæ non potest nisi una esse, firmetur. A cujus integritate & Nestorius antea, & nunc Eutyches, diversis quidem callibus, sed impietate non impari deviarunt: abominandi prorsus in persuasionibus suis, quas contra sincerum veri luminis fontem, de cœnosis lacubus diabolicæ falsitatis hauserunt. Prior itaque Synodus Ephesina Nestorium cum dogmate suo meritò justéque damnavit: & quisquis in illo errore persistit, ad nullius potest spem remedii [b] pertinere. Sequens verò in prædicta civitate, non potest vocari Concilium, quod in eversionem fidei fuisse constat agitatum; quodque vestra clementia amore veritatis Catholicis adfutura, aliud statuendo cassavit [c], Gloriosissime Imperator.

Tempora impacata an. 451.

b al. pervenire

Concilium vocari non potest Ephesinus conventus.

c ita Grim. & Vict. al. cassabit.

Cap. II. Unde per ipsum Dominum nostrum Jesum Christum, qui regni vestri est autor & rector, obtestor & obsecro Clementiam vestram, ut in præsenti Synodo fidem quam beati Patres nostri ab Apostolis [d] sibi traditam prædicarunt, non patiamini quasi dubiam retractari; & quæ olim majorum sunt autoritate damnata, redivivis non permittatis conatibus excitari: illúdque potiùs jubeatis, ut antiquæ Nicænæ Synodi constituta, remota hæreticorum interpretatione, permanerent. Nec me quoque, ut voluit vestra clementia, ab illo credatis abesse Concilio, cùm in his fratribus, quos direxi, id est Paschasino & Lucentio Episcopis, Bonifacio & Basilio Presbyteris, sed & in fratre meo Juliano [a], quem eorum volui esse participem, etiam mea sit æstimanda præsentia. Quos, auxiliante Christo, ita acturos esse confido, ut ea quæ Domino nostro placeant, decernantur, accedente pietatis vestræ studio, quod & paci prosit religionis, & custodiæ veritatis. Data sexto kalendas Julii [e], Adelphio viro clarissimo Consule.

Fides non ut dubia tractanda est.

d al. PP. nostri Apostoli.

Epist. LXXIV.

a. V. Not.

e Ita Cod. Grim. & Thu. pro quo malè in vulg. Junii.

EPISTOLA LXXIV. a

a Aliàs. L. Quæ autem antea 74. erat, nunc 111. 19. Julii.

AD EUNDEM MARCIANUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

Legatos quos ad Synodum mittit commendat Augusto, postulatque ne disputatio de fide illic instauretur.

LEO Episcopus, MARCIANO Augusto.

SAnctum Clementiæ vestræ studium, quo ad reparationem pacis Ecclesiasticæ Synodum habere voluistis, adeo libenter accepi, ut, quamvis eam fieri intra Italiam poposcissem, & aptius expectari tempus optassem, quo scilicet plurimi possent Episcopi etiam de longinquioribus provinciis evocari, mox tamen ut mihi pietatis vestræ scripta sunt tradita, & Bonifacium de compresbyteris meis ab Urbe direxerim, & de Episcopis fratrem meum Paschasinum de Sicilia fecerim navigare, qui vicem meam sufficienter implerent, datis per eosdem epistolis ad eos qui Legationem ante susceperant, ut ipsi quoque prædictis ad implendas partes meæ præsentiæ jungerentur, Gloriosissime Imperator. Unde quamvis nimis arctus dies Synodo fuerit constitutus, spero tamen affuturum Dei omnipotentis auxilium, quo omnes valeant ad præfinitum tempus occurrere; & unanimiter cum sanctæ fraternitatis assensu, quæ universali Ecclesiæ congruant, definire. Compressa enim vel remota inquietudine ac pravitate paucorum, facilè firmabitur probanda concordia; si in eam fidem quam Evangelicis & Apostolicis prædicationibus declaratam, per sanctos [b] Patres nostros accepimus & tenemus, omnium corda concurrant, nulla penitus disputatione cujusquam retractationis admissa: ne per vanam fallacémque versutiam aut infirma videantur, aut dubia, quæ in ip-

Fidei fons & Canalis.

b al. Antiquos

Semel definita non sunt in dubium vocanda.

Eph. 2. 20.

EPIST. LXXV.

so angulari lapide, qui est Christus Dominus, ab initio sunt fundata, & sine fine mansura: hoc nobis indesinenter orantibus, ut à sacramento singularis fidei nemo inveniatur alienus; sed damnata impietate hæreseos, nullum de perditione cujusquam Catholica Ecclesia sentiat detrimentum. Quod autem Pietatem Vestram his, quas per meos misi, epistolis [c] obsecravi, nunc quoque simili fiducia precor; ut vice mea acturos, commendatos per omnia habere dignemini, quo faciliùs ac diligentiùs, quæ optimo fidei vestræ ordinata sunt studio, salubri impleantur effectu. Data decimoquarto [d] kalendas Augusti, ADELPHIO viro clarissimo Consule.

c Ita Grim. Cod. in vulg. De his per quos meas misi epistolis.

d al. XIII.

EPISTOLA LXXV. [a]

a Alias, LI. Quæ antea 75. erat, nunc 125. 20. Julii.

AD PULCHERIAM AUGUSTAM per Theoctistum Magistrianum.

SYNOPSIS.

I. *Ad Concilium Legatos se misisse, licet in Italia congregari optasset.*

II. *Servandam esse in caussis Ecclesiasticis moderationem, quæ procul ab Ephesino latrocinio abfuit.*

III. *Nunquam se correctis veniam denegasse.*

IV. *Etiam Hæresiarchas indulgentiam poscentes rejiciendos non esse, etsi non temerè recipiendos.*

LEO Episcopus, PULCHERIÆ Augustæ.

CAP. I.

Religiosam clementiæ vestræ solicitudinem, quam Catholicæ fidei indesinenter impenditis, per omnia recognosco; & Deo gratias ago, quòd tantam universalis Ecclesiæ curam habere vos video, ut quod justitiæ & benevolentiæ congruere arbitror, confidenter insinuem, quo celeriùs, quæ, propitio Christo pietatis vestræ studio irreprehensibiliter hactenus gesta sunt, ad gratulandum perducantur effectum, Gloriosissima Augusta. Quod ergo Synodum Calchedonensem haberi clementia vestra præcepit, cùm à me ut in Italia haberetur, mansuetudo vestra retineat postulatum; ut omnes nostrarum partium convocati Antistites, si securitas temporis suppeteret, convenirent: adeò tamen non aspernanter accepi, ut binos de Coëpiscopis meis & Compresbyteris ordinarem, qui vicem meam implere sufficerent, etiam datis ad venerabilem Synodum congruentibus scriptis, quibus fraternitas advocata cognosceret, quam formam servare in hac dijudicatione deberet: ne nulla temeritas aut fidei regulis, aut canonum statutis, aut benignitatis remediis obviaret.

Synodum in Italia non obtinet Pontifex Romanus.

CAP. II.

Sicut enim à principio hujus caussæ frequentissimè scripsi, hanc inter discordes sensus & carnales æmulationes moderationem volui custodiri, ut integritati quidem fidei nihil evelli, nihil liceret apponi; ad unitatem verò pacemque redeuntibus, remedium veniæ præstaretur. Quia TUNC OPERA diaboli potentiùs destruuntur [b], cùm ad Dei proximíque dilectionem hominum corda revocantur. Sed quàm contraria tunc his monitis atque obsecrationibus meis acta sint, multùm est explicare: nec opus est epistolari pagina comprehendi, quicquid in illo Ephesino non judicio, sed latrocinio potuit perpetrari: ubi primates Synodi, nec resistentibus sibi fratribus, nec consentientibus pepercerunt: cùm ad infringendam Catholicam fidem, & ad exectabilem hæresim roborandam, alios privilegio honoris exuerent, alios consortio impietatis inficerent: sæviores profectò in eos, quos persuadendo ab innocentia separabant, quàm in illos, quos beatos Confessores persequendo faciebant.

Ecclesiæ fides & unitas pariter custodiendæ.

b vulg. operum diaboli potentiæ.

Ephesinum latrocinium.

CAP. III.

Veruntamen, quia tales sibi maximè sua iniquitate nocuerunt, & majoribus vulneribus diligentior est adhibenda medicina, nullis unquam epistolis definivi etiam talibus, si resipiscerent, veniam denegandam. Et quamvis incommutabiliter inimicissimam Christianæ religioni hæresim detestemur, ipsos tamen, si corrigantur, & digna se satisfactione purificent, ab ineffabili misericordia Dei non judicamus alienos: sed potiùs cum gementibus gemimus, cum flentibus flemus, & SIC UTIMUR justitia commotionis, ut non omittamus remedia charitatis: quod, sicut pietas vestra cognoscit, non verbis solis promittitur, sed etiam factis docetur. Siquidem penè omnes, qui in consensum Præsidentium aut traducti fuerant, aut coacti, rescindendo quod statuerant, & condemnando quod scripserant, perpetuam culpæ abolitionem, & Apostolicæ pacis gratiam sint adepti.

Correctis indulgendum.

CAP. IV.

Si ergo Clementia vestra propositum meum considerare dignetur, probabit me eo consilio cuncta gessisse, ut sine cujusquam animæ detrimento, hæreseos tantùm obtineretur extinctio; & ob hoc circa auctores sævissimorum turbinum quiddam consuetudinis minuisse, ut ad indulgentiam postulandam compunctione aliqua possit eorum tarditas excitari. Qui etsi post illud judicium suum tam impium, quàm injustum, non sunt Catholicæ fraternitati honorabiles, ut fuerunt, suas tamen adhuc obtinent sedes, & Episcopatus sui honore potiuntur, aut per veram & necessariam satisfactionem pacem totius Ecclesiæ recepturi; aut si hæresim, quod absit, tuentur, professionis suæ merito judicandi. Data decimo tertio kalendas Augusti, ADELPHIO viro clarissimo Consule.

Mitiùs agi cupit cum hæresum auctoribus.

EPISTOLA LXXVI. a

AD RAVENNIUM ARELATENSEM Episcopum.

De solennitate Paschali anni sequentis 452.

Epist. Ceret. &c. a Ex Cod. Bonævallis, apud Sirmondū Conc Gall. tom. I. Quæ autem antea 76. erat, nunc 124.

SYNOPSIS.

Unitatem in celebrando Paschate maximè servandam: quam solennitatem ad Romanum Pontificem pertinet indicare.

Dilectissimo fratri RAVENNIO Episcopo, LEO Episcopus.

AD præcipuum religionis nostræ pertinet sacramentum, ut in festivitate Paschali nulla sit toto orbe diversitas. Et quia hoc divina institutio & paterna traditio ad nostram solicitudinem voluit pertinere, fraternitatem tuam solenniter admonemus, ut Pascha Domini celebrandum nobis die decima Kalendarum Aprilium recognoscas: quòd manifesta ratio patefecit sacræ observantiæ hunc diem esse legitimum: cujus notitiam per dilectionem quoque tuam, frater carissime, omnibus volumus declarari, ut quorum in fide est una confessio, sit etiam in hac festivitate una devotio.

---

a Al. post epistolam XCVIII.

EPISTOLA a CERETII, SALONII, Et Verani Episcoporum Gallorum.

AD S. LEONEM PAPAM.

SYNOPSIS.

I. *Pro accepta ejus ad Flavianum Epistola gratias agunt, quam & per omnes Ecclesias asserunt celebrari.*

II. *Illius exemplar à se descriptum mittunt, à Leone corrigendum, ac remittendum.*

Domino sancto, beatissimo patri, & Apostolicæ Sedis dignissimo papæ LEONI, CERETIUS, SALONIUS, & VERANUS.

1. V. Not.

Cap. I.

REcensitâ epistolâ Beatitudinis vestræ, quam de fidei instructione conscriptam ad Constantinopolitanum Episcopum destinastis, dignum esse censuimus, ut tantæ doctrinæ ubertate ditati, debitas gratias saltem oblato literarum officio redderemus. Paternæ siquidem erga nos pietatis vestræ solicitudinem comprobantes, anticipationi curationis vestræ hoc nos magis obnoxios confitemur, quòd remediorum beneficia ante malorum experimenta cognovimus. Scientes namque penè sera esse remedia, quæ adactis jam vulneribus apponuntur, ut Apostolicis illis munitionibus induamur, providæ pietatis vocibus præmonetis. Agnoscimus planè, Beatissime Papa, quâ ad nos interiora pectoris vestri peculiari affectione transmiseritis, quorum incolumitati aliorum curatione succurritis: & dum ex aliorum præcordiis infusa antiqui serpentis venena producitis, quasi in quadam charitatis specula constituti, Apostolica illa cura ac solicitudine conclamatis, ne inopinantibus improvisus hostis adveniat, ne vulneri locum præbeat incauta securitas, Domine sancte, beatissime pater & Apostolica Sede dignissime Papa. Magna prætereà & ineffabili quadam nos peculiares tui gratulatione succrescimus, quòd illa specialis doctrinæ vestræ pagina ita per omnium Ecclesiarum conventicula celebratur, ut verè consonâ omnium sententiâ declaretur, meritò illic principatum Sedis Apostolicæ constitutum, unde adhuc Apostolici spiritus oracula referentur.

Sedes Apostolica, specula charitatis.

Epistola Ravennii.

Principatus Apostolicæ Sedis.

Cap. II.

Idcirco si dignanter admittitis, deprecamur, ut opus & præsentibus & futuris temporibus profuturum, quod nos asservandi studio foliis mandare curavimus, sanctitas vestra percurrere, & si quid librarii errore defuerit, emendare dignetur: vel, si salutarem lecturis omnibus paginam aliquo studii vestri accumulastis augmento, idipsum addi libello huic solicita pietate jubeatis: ut non solùm plures sancti Episcopi fratres nostri per Gallias, verumetiam multi ex laicis filii vestri, qui epistolam istam magnoperè pro veritatis manifestatione desiderant, remissam ad nos, & sancta manu vestra emendatam transcribere, legere & tenere mereantur. In re missos, si dignum ducitis, redire mox cupimus: ut quia incolumitas vestra, exultatio & salus nostra est, citiùs ad nos relatu desiderabili salutis vestræ gaudia recurrant. *Et alia manu.* Memorem coronam vestram humilitatis nostræ Christus Dominus longæva ætate conservet, Domine sancte, beatissime pater, & Apostolica Sede dignissime Papa.

Scripta SS. Patrum legant & laici.

CERETIUS susceptus vester Apostolatum vestrum saluto, commendans me orationibus vestris.

SALONIUS venerator vester, Apostolatum vestrum in Domino saluto, orationum vestrarum subsidia deposcens.

VERANUS cultor vestri Apostolatus, beatitudinem vestram saluto, & ut pro me oretis, peto.

---

a Al. post LI.

EPISTOLA a SYNODICA RAVENNII aliorumque Episcoporum Gallorum

AD S. LEONEM PAPAM.

SYNOPSIS.

I. *Tarditatem suam in rescribendo excusant.*

II. *Omnes in Gallia Leonis Epistolam ad Flavianum, ut fidei symbolum recepisse.*

III. *In ea fidelibus & infidelibus arcanum Incarnationis mysterium retegi.*

IV. *Nuntiis ex Oriente allatis se à scribendo ad Imperatorem abstinuisse.*

V. *Leonem Pontificem à Deo datum esse Ecclesiæ gratulantur.*

DOMINO VERE SANCTO, MERITO in Christo beatissimo, & Apostolico honore venerando Papæ LEONI, Ravennius 1, Rusticus, Venerius, Constantinus, Maximus, Armentarius, Florus, Sabinus, Valerius, Constantius, Nectarius, Maximus, Asclepius, item Maximus, Ursus, Ingenuus, Justus, Valerianus, Superventor, Chrysaphius, Fonteius, Petronius, Ydatius, Ætherius, Eulalius, Eustathius, Fraternus, Victurus, Eugenius, Hilarus, Verus, Amandus, Gerontius, Proculeianus, Julianus, Helladius, Armentarius, Honoratus, Eparchius, Anemius, Dynamius, Maximinus, Ynantius & Palladius.

1. V. Not.

Cap. I.

PErlatâ ad nos epistolâ beatitudinis vestræ, quam ad Orientem pro Catholicæ fidei assertione misistis,

stis, optassemus statim Apostolatui vestro pro tam immenso munere gratiarum actionem referre: nisi nobis difficultatem, quâ in unum celeriter non potuimus convenire, vel spatia, quibus à nobis dispalati b sumus, longa terrarum, vel aurarum, quæ in regionibus nostris præter consuetudinem fuit, intemperies 2 attulisset. Det ergo Apostolatus vester nostræ veniam tarditati, quæ non de ocio aut dissimulatione, sed de certa necessitate descendit: quæque à nobis, etsi celeritatis gratiam abstulit, exultandi tamen materiam auferre non potuit.

EPISTOLA GALLOR. Leonis epistola ad Flavianum missa in Gallias. b Al. dispersati. 2. V. Not.

CAP. II. Exultavimus itaque Christo propitio lectis beatitudinis vestræ literis, & omni instructione patefacta, omnes intra Gallias constitutos 3 exultare mox fecimus: dolentes pariter pro his vobiscum, qui Catholicæ fidei lumine derelicto, errorum tenebras inciderunt. Quæ Apostolatus vestri scripta, ita ut Symbolum fidei, quisquis redemtionis sacramenta non negligit, tabulis cordis ascribit, & tenaci, quò ad confundendos hæreticorum errores paratior sit, memoriæ commendavit. Multi itaque in ea gaudentes pariter & exultantes, recognoverunt fidei suæ sensum; & ita se semper ex traditione paterna tenuisse, ut vester Apostolatus exposuit, jure lætantur. Nonnulli solicitiores facti, beatitudinis vestræ admonitione percepta modis omnibus se gratulantur instructos, datamque sibi occasionem gaudent, qua liberè ac fiducialiter, suffragante etiam Apostolicæ Sedis autoritate, eloquantur, & asserat unusquisque quod credit.

3. V. Not.

Traditio PP. Lydius fidei lapis.

CAP. III. Quis autem Apostolatui vestro pro hoc tanto munere, quo non solùm Gallias, sed totum mundum, velut quibusdam preciosissimis gemmis ornavit, dignas æstimet gratias posse persolvi? Doctrinæ post Deum vestræ debet quisque fidelis, ut constanter teneat, quod credebat; debet etiam infidelis, ut à perfidia sua, agnita veritate, discedat, & Apostolicæ institutionis luce perfusus, erroris sui tenebras derelinquat, magisque sequatur & credat, quod per os vestrum Dominus noster JESUS CHRISTUS de sacramento Incarnationis suæ docet, quam id teneat, quod diabolus humanæ salutis & veritatis inimicus instillat. c

Leonis epist. quanti facienda.

c al. stillat. MSS. tres.

CAP. IV. Optassemus etiam ad filium vestrum, gloriosissimum ac fidelissimum Principem, super eandem caussam literas dare, quibus congratulantes fidei ipsius, humilitatis quoque nostræ solicitudinem, qua vos in Christo sequimur, proderemus; nisi ad nos de Orientalibus partibus nuncio perlato, fieri hoc minimè necessarium putassemus. Meritis autem Apostolatus vestri pius Dominus præstitit, ut hæresim jam diù occultè nutritam, vestris d temporibus proderet. Ad laudem enim solicitudinis vestræ pertinet, quòd malorum error latere non potuit: ad gloriam fidei e redundat, quod prava persuasio participes aut non invenit, aut inventos amisit. Respiciat itaque, oramus, conservando Apostolatum vestrum, misericors Dominus Ecclesiam suam toto orbe diffusam: Vobis enim ita invigilantibus, & hi qui curam animæ suæ gerunt, solicitiores in fide redduntur, & hi qui paulò desides sunt, tanto ad solicitudinem accenduntur exemplo.

Galliarum Episcopi de totius Ecclesiæ statu solliciti. d al. nostris.

e Ita MSS. duo, alii ad gloriosæ fidei cumulum, alii ad glor. fid. ædificationem.

CAP. V. Quod nos ante oculos semper habentes, non desinemus Domino ac Deo nostro gratias agere, & pariter supplicare; gratulantes, quod tantæ sanctitatis, tantæ fidei, tantæque doctrinæ Apostolicæ Sedi, unde religionis nostræ, propitio Christo, fons & origo manavit, Antistitem dederit: petentes etiam, ut datum concessumque munus Pontificii vestri, longissima ad ædificationem Ecclesiarum suarum ætate custodiat. Nos autem etsi impares meritis, pari tamen fide, si quid (quod absit) contra Ecclesiam Catholicam profana infestatione tentetur, parati sumus, confortante Domino, cum beatitudine vestra pro veritate fidei animas nostras ponere, & vitam hanc autori salutis nostræ & largitori æternitatis impendere. *Et alia manu:* Ora pro me Domine meritò beatissime, & Apostolico honore venerande Papa.

S. Leonis panegyris.

Pontifices Romanos & Galli fide pares.

Rusticus Episcopus Apostolatum vestrum 4 in Domino venerans saluto, & ut digneris pro me orare, supplex rogo.

EPISTOLA GALLOR. 4. V. Not.

Venerius, Te Dominum in Christo meum, Reverendissime, saluto: & ut digneris pro me orare, supplex rogo.

Constantinus Episcopus Beatitudinem vestram saluto.

Maximus Episcopus Beatitudinem vestram saluto.

Armentarius Episcopus Beatitudinē vestram saluto.

Florus Episcopus Beatitudinem vestram in Domino venerans saluto, & ut ores pro me plurimùm quæso.

Sabinus Episcopus Beatitudini vestræ me repræsento, & orationem Apostolatus vestri nostri memorem quæso.

Valerianus Episcopus Beatitudinem vestram saluto.

Nectarius Episcopus Beatitudinem vestram saluto.

Constantius Episcopus Beatitudinem vestram saluto.

Maximus Episcopus Apostolatum vestrum saluto.

Ego *Asclepius* Episcopus Apostolatum vestrum venerans in Domino plurimùm saluto.

Ego *Maximus* Episcopus Apostolatū vestrū saluto.

Ego *Ursus* Episcopus Beatitudinem vestram saluto.

Ingenuus Episcopus Apostolatum vestrum venerans saluto.

Justus Episcopus Coronam vestram venerans saluto.

Valerius Episcopus Apostolatum vestrum saluto.

Ego *Superventor* Episcopus Coronam vestram venerans saluto.

Verus Episcopus Apostolatū vestrū reverenter saluto.

Helladius Episcopus Sanctitatem tuam in Domino saluto.

Ætherius Episcopus Sanctitatē tuā in Domino saluto.

Eulalius Episcopus Sanctitatem tuam in Domino saluto.

Anemius Episcopus Sanctitatem tuam in Domino saluto.

Chrysaphius Episcopus Sanctitatem tuam in Domino saluto.

Petronius Episcopus Sanctitatem vestram in Domino saluto, & ut pro me orare dignemini quæso.

Ego *Fonteius* Episcopus Apostolatum vestrum reverenter saluto, & rogo ut mei meminisse dignemini.

Ydacius Episcopus Apostolatum vestrum in Domino saluto.

Hilarius Episcopus Apostolatum vestrum plurima in Christo veneratione saluto.

Victurus Episcopus Apostolatum vestrum venerans saluto.

Eugenius Episcopus Beatitudinem tuam saluto.

Palladius Episcopus Apostolatum vestrum venerans saluto.

Ego *Fraternus* Episcopus Coronam vestram venerans saluto.

Ego *Amandus* Episcopus Apostolatum vestrum venerans saluto.

Ego *Gerontius* Episcopus Coronam vestram venerans saluto.

Ego *Proculeianus* Episcopus Coronam vestram venerans saluto.

Ego *Dynamius* Episcopus Coronam vestram venerans saluto.

Ego *Julianus* Episcopus Apostolatum vestrum venerans saluto.

Ego *Armentarius* Episcopus Coronam vestram venerans saluto.

Ego *Honoratus* Episcopus Coronam vestram venerans saluto.

Eparchius Episcopus Apostolatum vestrum venerans saluto.

Ego *Eustatius* Episcopus Apostolatum vestrum venerans saluto.

Ego *Maximus* Episcopus Apostolatum vestrum venerans saluto.

Ego *Tranquillus* Coronam vestram venerans saluto.

EPISTOLA LXXVII. a

AD EPISCOPOS GALLIARUM.

DE DAMNATIONE HÆRETICORUM.

a Aliàs. LII. Quæ autem antea 77. erat, nunc 128. 1. Februar. Anno 13. Leonis nondùm inchoato.

SYNOPSIS.

I. *Se Gallorum Episcoporum Epistolam cælesti doctrina plenam accepisse nunciat.*

II. *Post Synodum œcumenicam humanis de fide ratiociniis locum esse non debere.*

III. *Nestorii & Eutychetis dogmata pariter esse fugienda.*

IV. *Synodum & Epistolæ Leonis consensisse & Dioscorum proscripsisse.*

V. *De his omnibus gratias Deo esse agendas; Pro Legatorum reditu orandum: Victoriam fidei Hispanis per Gallos esse nunciandam.*

LEO ROMANÆ URBIS EPISCOPUS, Ravennio, Rustico, Venerio, Constantino, Maximo, Armentario, Floro, Sabino, Valerio, Constantio, Maximo, Asclepio, Nectario, Maximo, Urso, Ingenuo, Justo, Valeriano, Superventori, Chrysaphio, Fonteio, Petronio, Ydatio, Ætherio, Eulalio, Eustatio, Fraterno, Venturo, Eugenio, Hilaro, Viro, Amando, Gerontio, Proculeiano, Juliano, Helladio, Armentario, Honorato, Eparchio, Anemio, Dynamio, Maximino, Ynantio & Palladio, Episcopis per Gallias constitutis.

CAP. I.

Optassemus quidem fraternitatis vestræ literas eo tempore, quo promiseratis, accipere, ut profecturis ad Orientem fratribus nostris, quos ad sanctam Synodum vice nostra pro Catholicæ fidei defensione direximus, etiam vestræ sententiæ professio jungeretur. Sed cùm multa obstacula inopinatam vobis intulerint tarditatem, quamlibet seras, & diu expectatas epistolas per fratrem & Coëpiscopum nostrum INGENUUM gratanter accepimus, easque cum gaudio recensentes probavimus, sicut confidebamus, eruditione Spiritus sancti cœlestem in vobis vigere doctrinam, quam in Orientalibus Ecclesiis versutia hostis antiqui, per eos, quos sequaces suos reperit, falsitásque fatigare conata est: cùm Catholica fides, quæ nulla sui est parte mutabilis, per ipsas adversantium exercitationes & validior semper efficiatur & clarior, operante hoc gratia Dei, ut si qui fortè ad hæc subtilia inimici jacula declinanda minus erant instructi, minúsque soliciti, perceptis veritatis armis, fierent contra impiorum mendacia fortiores. Quod ergo, sicut caussa poscebat, fiduciam nostram, quam de vobis habemus in Domino, fideliter atque obedienter auxistis, multa exultatione gaudemus.

Ecclesiæ Gallicanæ doctrina cœlestis & à Spiritu sancto tradita.

Fides immutabilis.

CAP. II.

Et meritò nos cognoscimus Fratribus & Coëpiscopis nostris Orientalibus intimasse, quod secundùm Evangelicam Apostolicámque traditionem de Incarnatione Domini nostri JESU CHRISTI, una esset omnium nostrum & indiscreta confessio; neque ullis eorum disputationibus detineri, ut aliter aliquid de summi & salutiferi sacramenti veritate sapiamus, quàm ex prædicatione sanctorum Patrum, & ex autoritate incommutabilis Symboli didicimus ac docemus, damnatis ab universali Ecclesia, & nunc EUTYCHE, & anteà NESTORIO. Quorum si quis non ferendis impietatibus inhærere delegerit, ipse se à corpore Christianæ unitatis abscindit [b]. Non enim ultrà jam cuiquam excusationis refugium de ignorantiæ inscitia, vel de intelligentiæ difficultate conceditur: cùm ob hoc ipsum [c] sexcentorum ferè Fratrum Coëpiscoporúmque nostrorum Synodus congregata, nullam artem ratiocinandi, nullum eloquium disserendi contra fundamentum fidei divinitùs inspiratæ permiserit [d]; quoniam annitentibus per auxilium gratiæ Dei Fratribus & Vicariis nostris, quorum plenissima extitit in omni actione devotio, non solùm Sacerdotibus Christi, sed etiam Principibus & potestatibus Christianis, cunctisque clericis, plebibus, ordinibus, plenè atque evidenter apparuit, hanc esse verè Apostolicam & Catholicam fidem, ex divinæ pietatis fonte manantem, quam sinceram & ab omni fæce totius erroris alienam, sicut accepimus, prædicamus, & universo jam mundo consentiente defendimus; extinctis toto orbe dogmatibus, quæ vel præcedens hæreticus ausus est inferre, vel subsequens, dissimili quidem commento [e], sed impietate compari.

Symbolum incommutabile.

b al. ipse à corp.... ab... scedet. Cod. Grim.

c ita Grim. Sirmond. autem verò cùm hæc ipsa Cod. prid. cum hoc ipso.

Fides ratiocinio non obnoxia.

d al. contra fundam. fidei inspirate. 1. V. Not.

e al. mendatio.

CAP. III.

Nam sicut Nestorius non est toleratus, affirmans beatam Mariam hominis tantummodò fuisse genitricem, qui postmodùm fit à Verbo Deitatis susceptus, duabus scilicet personis distinctis atque divisis, ut non esset filius hominis [a], qui filius Dei; neque unus Christus in utraque natura, sed alter sempiternus ex patre, alter temporalis ex matre: cùm Evangelica autoritas ita Verbum carnem prædicet factum, ut non duos Christos, nec duos filios, sed in uno Domino JESU CHRISTO & Dei & hominis nobis insinuet veritatem: ut utriusque substantiæ, id est, salvantis atque salvatæ, nec proprie-

Nestorii error.

a. V. Not.

Joan. 1. 14.

tas possit, confundi, nec persona geminari. Sicut ergo Nestorius in suo dogmate execrabilis, sic & Eutyches, damnatum olim sectatus errorem, alia profanitate blasphemans, à Catholicæ soliditatis compage resectus est; quia indoctis quibusdam, nimiúmque simplicibus persuadere tentavit, quod Verbum Dei ita caro sit factum, ut veram carnem de matre [f] non sumserit: nec nostri illum generis corpus habuisse; sed divinitatis ejus & carnis unam esse naturam: ut unum Dominum nostrum Jesum Christum & falsum hominem, & Deum diceret esse passibilem: Quod nec pietas fidei, nec ratio recipit sacramenti; ut aut in sua natura passibilis fuerit Deitas, aut in susceptione humana mentita sit veritas.

Error Eutychis. f al. vulg. de matre virginis.

Cap. IV. Quæ diabolicorum sensuum prodigiosa commenta, sancta nunc Synodus, humilitatis nostræ scriptis, autoritate Domini mei beatissimi Petri Apostoli & merito roboratis, religiosa unanimitate consentiens abominando, hoc [g] ab Ecclesia Dei amputavit opprobrium: Dioscoro quoque Alexandrino in sua impietate damnato: [h] ne illa Ecclesia, quæ inter ipsa Evangelii principia beatum Marcum beatissimi Petri Apostoli discipulum in omnibus utique doctoris sui magisterio consonantem habuit fundatorem, quæque posteà recentioribus à nostra ætate temporibus Athanasium, Theophilum [3], & proximè Cyrillum probatissimos Præsules habuit, indignam captivitatem sub hæretici dominatione pateretur. Unde secundùm magnam misericordiam Dei universos diaboli conatus, quibus Ecclesiam Domini conturbare molitus est, noveritis esse destructos.

g hoc ... opprobriū desid. in vulg. h al. Dioscorum manentem. 3. V. Not.

Cap. V. Reddite igitur Deo, Fratres charissimi, dignam gratiarum actionem, & oret nobiscum vestra dilectio, ut fratres nostros, quos expectatio nostra desiderat, incolumes quàm primùm rediisse lætemur, & de omnibus, quæ Domino adjuvante sunt gesta, pleniùs vos possimus instruere. Nam fratrem Ingenuum nolumus hac expectatione tardari; cùm ob hoc ipsum properantiùs remeare debuerit, ne diutiùs vobis esset incognita omnium materia gaudiorum: quæ volumus per curam dilectionis vestræ etiam ad fratres nostros Hispaniæ [4] Episcopos pervenire: ut quod Deus operatus est, nulli possit esse incognitum. Data Kalendis Februarii Herculano viro Clarissimo Consule.

4. V. Not. Hispana Ecclesia à Gallicana accipere solita.

Epistola [a] Synodica Eusebii Mediolanensis Episcopi ad S. Leonem Papam.

a Al. post LII.

Synopsis.

I. *Gaudet de reditu fratrum suorum ex Oriente.*

II. *Epistolam ad Flavianum in Synodo Mediolanensi lectam esse & approbatam.*

III. *Se cum suis Eutychianorum damnationi subscribere profitetur.*

Domino sancto & beatissimo Patri Leoni Eusebius Mediolanensis Episcopus.

Cap. I. Reversis, Domino annuente, Fratribus nostris, quos ad Orientem fidei causâ solicitè provida Beatitudo Vestra direxerat, decursísque literis, quas per eos tua Sanctitas destinavit, omni exultatione in Christo relevatus sum, quòd effectum commissæ sibi legationis eosdem reportasse vestra pagina designavit. Nec mirum, quod Dominus noster Jesus-Christus Catholicæ [b], quam tenemus, majestatis suæ gratiam custodiámque præstiterit: quando vos idoneos [c] cultus sui assertores in Apostoli sui Sede Præsulem collocavit, qui & recta sentire de Incarnationis Dominicæ sacramento, & eadem potestis rectiùs custodire.

b vulg. add. fidei 1. V. Not. c al. veros.

Cap. II. Synodus Mediolanensis provinc. Admonitis ergo Fratribus & Coëpiscopis meis, habitóque conventu, vestrarum formam tenuimus literarum. Nam recensens epistolam Beatitudinis Vestræ in sacerdotum Domini Concilio, quam sanctus frater & Coëpiscopus noster Abundantius, & Compresbyter meus Senator [2] detulerant, agnitáque eorum narratione, sicut scripta vestra signaverant, rerum gestarum ordine continuo requisita recitatáque epistola, quam fidei assertione plenè digestam, ad Orientem dudum sanctitas vestra transmiserat, quæ ad nos ex vestra admonitione, sancto fratre & Coëpiscopo nostro Ceretio [d] mutuante pervenit, claruit eam plena fidei simplicitate fulgere, Prophetarum etiam assertionibus, Evangelicis autoritatibus, & Apostolicæ doctrinæ testimoniis, nitore quodam lucis ac veritatis splendore radiare, omnibúsque sensibus convenire, quos beatus Ambrosius [4], de Incarnationis Dominicæ mysterio, suis libris Spiritu sancto excitatus inseruit.

2. V. Not. Itali à Gallis mutuantur Epist. S. Leonis. d vulg. Cyriaco. 3. V. Not. 4. V. Not.

Cap. III. Ad traditionem examinanda qualibet de fide dogmata. Et quia omnia majorum fidei nobis antiquitus traditæ tota puritate conveniunt, Domine Sancte & Beatissime Pater, placuit omnibus, quorum subscriptio subter annexa nomina poterit declarare, ut eos, qui impiè de Incarnationis Dominicæ sacramento sentiunt, quamvis intellectus sui pravitate à Catholicæ fidei veritate recedentes, seipsos dignos abjectione fecerint, suo etiam consensu, autoritatis vestræ præcedente sententia, damnatione congrua persequendos. Literarum ergo vestrarum formam secuti, modum præscriptæ ordinationis nos servasse, his per fratrem & Coëpiscopum meum Cyriacum missis ostendimus. Superest [5] ut annuente Domino perfectis rebus, palmam fidei & consummati certaminis coronam quiete perpetua retinentes, hoc futuris memorabile seculis relinquatis, ut ob hoc extitisse præsenti tempore impiæ sectæ contumacia videatur, ut vobis pugnatoribus in æternum prostrata succumberet. *Et alia manu*: Incolumem beatitudinem tuam summa divinitas tueatur [e] atque custodiat, Domine sancte ac beatissime Pater.

5. V. Not. e al. adornet.

Eusebius [6] Episcopus Mediolanensis Ecclesiæ, in

6. V. Not.

Epistola Eusebii.

omnia supra scripta consensi & subscripsi: Anathema dicens his, qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impia senserunt.

Ego *Faventius* Episcopus Regiensis Ecclesiæ, in omnia supra scripta consensi & subscripsi: Anathema dicens his, qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impia senserunt.

Ego *Majorianus* Episcopus Ecclesiæ Placentinæ, in omnia supra scripta consensi & subscripsi: Anathema dicens his, qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impia senserunt.

Ego *Cyprianus* Episcopus Ecclesiæ Brixillensis, in omnia supra scripta consensi & subcripsi: Anathema dicens his, qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impia senserunt.

Ego *Quintus* Episcopus Ecclesiæ Dertonensis, in omnia supra scripta consensi & subscripsi: Anathema dicens his, qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impia senserunt.

Ego *Crispinus* Episcopus Ecclesiæ Ticinensis, in omnia supra scripta consensi & subscripsi: Anathema dicens his, qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impia senserunt.

Ego *Floreius* Presbyter, jussus à præsente sancto *Eulogio* Episcopo meo Ecclesiæ Iporiensis, quia ipse propter infirmitatem subscribere non potest, subscripsi ad omnia supra scripta, eo consentiente, & Anathema dicente his, qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impia senserunt.

Ego *Maximus* Episcopus Ecclesiæ Taurinatis, in omnia supra scripta consensi & subscripsi: Anathema dicens his, qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impia senserunt.

Ego *Gratus* Presbyter, directus ab Episcopo meo *Euthasio* Ecclesiæ Augustanæ, vice ipsius in omnia supra scripta consensi & subscripsi: Anathema dicens his, qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impia senserunt.

Ego *Cyriacus* Episcopus Ecclesiæ Laodensis, in omnia supra scripta consensi & subscripsi: Anathema dicens his, qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impia senserunt.

Ego *Abundantius* Episcopus Ecclesiæ Comensis, in omnia supra scripta consensi, & pro me, & pro absente sancto fratre meo *Asinione*, Episcopo Ecclesiæ Curiensis, primæ Rhætiæ [f], subscripsi: Anathema dicens his qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impia senserunt.

Ego *Paschasius* Episcopus Ecclesiæ Genuensis, in omnia supra scripta consensi & subscripsi: Anathema dicens his, qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impia senserunt.

Ego *Pastor* Episcopus Ecclesiæ Astensis, in omnia supra scripta consensi & subscripsi: Anathema dicens his, qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impia senserunt.

Ego *Simplicius* Episcopus Ecclesiæ Novariensis, in omnia supra scripta consensi & subscripsi: Anathema dicens his, qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impia senserunt.

Ego *Joannes* Episcopus Ecclesiæ Cremonensis in omnia supra scripta consensi & subscripsi: Anathema dicens his, qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impia senserunt.

Ego *Optatianus* Episcopus Ecclesiæ Brixianæ, in omnia supra scripta consensi & subscripsi: Anathema dicens his, qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impia senserunt.

Ego *Justianus* Episcopus Ecclesiæ Vercellensis [g] in omnia supra scripta consensi & subscripsi: Anathema dicens his, qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impia senserunt.

Ego *Quintius* Episcopus Ecclesiæ Albigaunensis in omnia supra scripta consensi & subscripsi: Anathema dicens his, qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impia senserunt.

Ego *Præstantius* Episcopus Ecclesiæ Bergomatis, in omnia supra scripta consensi & subscripsi: Anathema dicens his, qui de Incarnationis Dominicæ sacramento impiè senserunt.

f Ita ex MS. Cod.

g Al. Justinianus ex MS. Cod. Vaticano, quem citat Ferrerius lib. de Episcopis Vercell.

EPISTOLA SANCTÆ SYNODI Calchedonensis

AD SANCTISSIMUM PAPAM ROMANÆ Ecclesiæ Leonem

DE GESTIS IN SYNODO.

Ἡ ἁγία, καὶ μεγάλη, καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἡ κατὰ Θεοῦ χάριν καὶ θέσπισμα τῶν εὐλαβεστάτων καὶ φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων συναχθεῖσα ἐν τῇ Καλχηδονίων μητροπόλει τῶν Βιθυνῶν ἐπαρχίας, τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ μακαριωτάτῳ τῶν Ῥωμαίων ἀρχιεπισκόπῳ Λέοντι.

Ἐπλήσθη χαρᾶς τὸ στόμα ἡμῶν καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀγαλλιάσεως. ταύτην ὡς οἰκείαν ἡμῖν ἡ χάρις τὴν προφητείαν ἐφήρμοσεν, οἷς τὸ τῆς εὐσεβείας ἐβεβαιώθη κατόρθωμα. τί γὰρ πίστεως πρὸς εὐφροσύνην αὐξότερον; τί δὲ θεογνωσίας πρὸς χορείαν φαιδρότερον; ἣν αὐτὸς ἄνωθεν ὁ σωτὴρ πρὸς σωτηρίαν ἡμῖν παρέδωκε, φήσας· πορευθέντες, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. ἣν αὐτὸς ὥσπερ χρυσῆν σειρὰν τῷ προστάγματι τοῦ θεσμοθέτου καταγομένην εἰς ἡμᾶς, διεφύλαξας, πᾶσι τῆς τοῦ μακαρίου Πέτρου φωνῆς ἑρμηνεὺς καθιστάμενος. ὅθεν καὶ ἡμεῖς, ὡς ἀρχηγῷ σοι τοῦ καλοῦ πρὸς ὠφέλειαν χρησάμενοι, τῆς ἀληθείας τοῖς τῆς ἐκκλησίας τέκνοις τὸν κλῆρον ἐδείξαμεν, οὐ καθ' ἕνα ἕκαστος ἐν παραβύστῳ τὴν διδασκαλίαν ποιούμενοι· ἀλλὰ κοινῷ πνεύματι, μιᾷ συμπνοίᾳ καὶ ὁμονοίᾳ τῆς πίστεως τὴν ὁμολογίαν γνωρίσαντες· καὶ ἦμεν ἐν κοινῇ χορείᾳ, ταῖς πνευματικαῖς, ὡς ἐν βασιλικαῖς

[a] *Sancta & magna & universalis Synodus, quæ per gratiam Dei & sanctionem piissimorum & amatorum Christi imperatorum nostrorum collecta est in Calchedonensium Metropoli Provinciæ Bithyniæ, sanctissimo & beatissimo Romanorum Archiepiscopo Leoni.*

Repletum est gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione. Hanc tamquam propriam nobis prophetiam gratia coaptavit, à quibus pietatis est restitutio confirmata. [b] Quid enim fide sublimius ad lætandum? Quid agnitione dominica festivius ad coronas [c], quam nobis olim salvator ipse tradidit ad salutem, inquiens: *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis.* Quam veluti oro textam seriem [d], ex (veste Christi &) præcepto legislatoris [e] venientem usque ad nos, ipse servasti, vocis beati Petri omnibus constitutus interpres, (ejus fidei beatificationem super omnes adducens.) Unde & nos, quippe ut incohatore bonorum te ad utilitatem [f] utentes, ecclesiæ filiis hæreditatem sortemque veritatis ostendimus, non singulatim faciente in occulto unoquoque doctrinam [g], sed uno spiritu, una conspiratione atque concordia con-

g quisque in abdito docentes, non per singulos singuli tanquam in secreto doctrinam facientes.

a Interprete Rustico diacono, ut ipse testatur in Cod. Boherii citato in Labbeana Conciliorum editione. Ps. 125.

b pietas egregio confirmata est opere. al. confirmatum est votum.

c choreas: exaltatione. Matth. 28.

d tanquam auream catenulam. catenam.

e imponentis deductam.

f tanquam tanti boni duce & autore ad commune utilitatem.

feſſionem fidei declarantes : & eramus in communi corona gaudii [h], quaſi in imperialibus cœnis, deliciis ſpiritualibus epulantes, quas per tuas literas Chriſtus præparaverat invitatis [i], & ſuper cœleſtem ſponſum inter nos converſantem nos cernere putabamus. Si enim ubi ſunt duo aut tres congregati in nomine ejus, ibi ſe in medio eorum fore perhibuit : quantam circa quingentos viginti ſacerdotes peculiaritatem [k] potuit demonſtrare, qui & patriæ & labori ſuæ confeſſionis notitiam prætulerunt ? Quibus tu quidem, ſicut membris caput, præeras in his qui tuum tenebant ordinem [l] benevolentiam præferens. Imperatores verò fideles ad ordinandum decentiſſimè præſidebant, ſicut Zorobabel & Jeſus, Eccleſiæ, tanquam Jeruſalem, ædificationem renovare circa dogmata annitentes [m]. Et erat utique adverſarius tanquam beſtia extra caulas apud ſemetipſum rugiens [n], nullum prævalens capere, niſi ſemetipſum ei ad capiendum injeciſſet is, qui Alexandrinorum quondam pontifex fuit. Qui multa priùs peſſimè operatus, priora ſequentibus ſuperavit. Nam beatum illum inter ſanctos Conſtantinopolis paſtorem FLAVIANUM, Apoſtolicam proferentem fidem, & Dei amantiſſimum epiſcopum EUSEBIUM, præter omnem canonum conſequentiam depoſuit atque damnavit ; & Eutychen impierate damnatum, ſuæ tyrannidis decretis innoxium ſtatuit [o] ; & dignitatem, quæ à veſtra illi ablata fuerat ſanctitate (quippe ut ab eo qui hac gratia erat indignus) ille reſtituit ; & in ſumma, ſicut ſingularis ferus, in vineam irruens, quam optimam reperit plantationem [p], evertit ; quam verò infructuoſam, eradicatam, rurſus induxit : & eos quidem qui ea quæ paſtorum ſunt, ſapiunt, abſcidit; eos verò, qui lupi demonſtrati ſunt, [q] ſuper oves impoſuit. Et poſt hæc omnia, inſuper & contra ipſum, cui vineæ cuſtodia à ſalvatore commiſſa eſt, extendit inſaniam, id eſt, contra tuam quoque apoſtolicam ſanctitatem ; & excommunicationem mediatus eſt contra te, qui corpus eccleſiæ unire feſtinas. Et dum de talibus pœnitere eum potiùs oporteret, dum deberet miſericordiam lacrymis poſtulare, tamquam de bonis (malè ſobrius) exultabat, epiſtolam quidem tuæ reſpuens ſanctitatis, omnibus verò dogmatibus veritatis adverſans. Et quidem oportebat eum mox inter illos, in quorum ſe ipſe ſtatuit parte, relinquere. Quoniam verò ſalvatoris profitemur nos eſſe diſcipulos, qui omnes homines ſalvos fieri vult, ad agnitionem veritatis accedere ; opere hanc in eo miſericordiam feſtinavimus confirmare, & eum cum fraterna manſuetudine ad judicium vocabamus, non quaſi tentantes abſcindere, ſed excuſationis ei locum [r] ſalvandi cauſſa tribuentes : & orabamus eum declarari victorem contra eos, qui eum diverſis criminationibus accuſabant, ut feſtiva celebrique lætitia concilium dimittentes, in nullo ſuperaremur à ſatana. Sed ille in ſemetipſo inſcriptam convictionem conſcientiæ habens [s], refutatione judicii accuſationibus ſuis aſſenſit, & legitimas ad ſe factas tres evocationes abjecit. Propterea ergo decretum quod ipſe contra ſemetipſum peccando protulerat, hoc (prout potuimus levigando) firmavimus, lupum paſtorali pelle nudantes, qua prius quoque figura tantummodo, ſeu in ſpeciem convincebatur obtectus. Uſque ad hæc nobis triſtia provenientia ceſſaverunt, & bonorum gratia mox effulſit : & unum zizanium evellentes, mundo tritico univerſum mundum cum voluptate complevimus. Et tamquam evellendi ac plantandi poteſtatem ſumentes, inciſionem quidem uno homine tenus coanguſtavimus, bonorum verò ubertatem diligenter plantavimus. Deus enim erat qui operabatur, & quæ ſuo thalamo concilium coronavit ornata decore victoriæ Euphemia [t] ; quæ tamquam propriam confeſſionem, fidei definitionem ſuſcipiens à nobis, ſuo ſponſo per piiſſimum Imperatorem & amicam Chriſti Auguſtam obtulit, omnem quidem perturbationem contrariorum ſedans, veritatis autem confeſſionem roborans, ut amicam, & manu ac lingua univerſorum decretis pro demonſtratione ſubſcribens [u]. Hæc ſunt, quæ tecum, qui ſpiritu præſens eras, & complacere tamquam fratribus delibera-

[h] chorea. [i] convivantibus. Matth.18. [k] familiaritatem. [l] tuas vices gerebant. Eſdr.3. [m] invitantes. [n] foris à ſeptis ſecum fremens. [o] abſolvit. Pſ.79. [p] plantam. [q] manifeſti erant. 1.Tim.2. [r] ut mederemur, tribuentes: & optabamus illis ſuperiorē evadere, qui eum diverſis criminibus accuſabant. [s] inſcribebant vehementi conſcientiæ redargutione convictus. inſcriptum in ſeipſo conſcientiæ teſtem. [t] victrix Euphemia. [u] ut omnibus manifeſta eſſent, ſubſcriptā.

[illegible], ἐντρυφῶντες ἐδέσμασιν, ἅπερ διὰ τῶν σῶν γραμμάτων ὁ Χριστὸς τοῖς ἐρχομένοις ηὐτρέπισεν· καὶ τὸν ἐπουράνιον νυμφίον ἐν ἡμῖν ὁρᾶν ἐδοκοῦμεν ἐνδιαιτώμενον. εἰ γὰρ ὅπου εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ αὐτοῦ ὄνομα, ἐκεῖ ἔφη εἶναι ἐν μέσῳ αὐτῶν· πόσην περὶ πεντακοσίους εἴκοσι ἱερέας τὴν οἰκείωσιν ἐπεδείκνυτο, οἳ καὶ πατρίδος καὶ πόνου τῆς ἐν αὐτῷ ὁμολογίας τὴν γνῶσιν προέθηκαν; ὧν σὺ μὲν, ὡς κεφαλὴ μελῶν, ἡγεμόνευες ἐν τοῖς τὴν σὴν τάξιν ἐπέχουσι, τὴν εὔνοιαν ἐπιδεικνύμενος· βασιλεῖς δὲ πιστοὶ πρὸς εὐκοσμίαν ἐξῆρχον Ζοροβάβελ τοῦ Ἰησοῦ, τῆς ἐκκλησίας, καθάπερ Ἱερουσαλὴμ, τὴν ἐν τοῖς δόγμασιν οἰκοδομίαν ἀνανεοῦν προθυμούμενοι. καὶ ἦν αὖ ὁ ἀντικείμενος ὡς θὴρ ἔξω τῆς μάνδρας καθ' ἑαυτὸν ὠρυόμενος, οὐδένα ἔχων λαβεῖν, εἰ μὴ ἑαυτὸν αὐτῷ πρὸς θήραν ὁ τῶν Ἀλεξανδρέων πάλαι γενόμενος ἐπίῤῥιψε πρόεδρος· ὃς πολλὰ πρότερον εἰργασμένος δεινὰ, ἀπέκρυψε τοῖς δευτέροις τὰ πρότερα. τόν τε γὰρ μακάριον ἐκεῖνον τὸν ἐν ἁγίοις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ποιμένα ΦΛΑΒΙΑΝΟΝ, τὴν ἀποστολικὴν προϊσχόμενον πίστιν, καὶ τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον ΕΥΣΕΒΙΟΝ, παρὰ πᾶσαν τὴν τῶν κανόνων ἀκολουθίαν καθεῖλε. καὶ τὸν ἐπὶ δυσσεβείᾳ κατακριθέντα Εὐτυχῆ, ταῖς τῆς τυραννίδος αὐτοῦ ψήφοις ἀθώωσε, καὶ τὴν παρὰ τῆς ὑμῶν ὁσιότητος, ὥσπερ ἀνάξιος τῆς χάριτος, ἀφαιρεθεῖσαν ἀξίαν ἀπέδωκε. καὶ ὡς μονιὸς ἅπαξ ἄγριος ἐπιβὰς τῇ ἀμπέλῳ, ἣν μὲν ἀρίστην εὗρε φυτείαν, ἀνέτρεψε· ἣν δὲ ὡς ἄκαρπον, ἐῤῥιμμένην, ἀνήγαγε· καὶ τοὺς μὲν τὰ ποιμένων φρονοῦντας ἀπέτεμε, τοὺς δὲ λύκους ἀποδεδειγμένους τοῖς προβάτοις ἐπέστησε· καὶ πρὸς τούτοις ἅπασιν, ἔτι καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ τῆς ἀμπέλου τὴν φυλακὴν παρὰ τοῦ σωτῆρος ἐπιτετραμμένου τὴν μανίαν ἐξέτεινε· λέγομεν δὴ, τῆς σῆς ὁσιότητος· καὶ ἀκοινωνησίαν κατὰ σοῦ τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας ἑνοῦν σπουδάσαντος ἐμελέτησε. καὶ δέον ἐπὶ τοῖς τοιούτοις μετανοῆσαι, δέον δάκρυσιν αἰτῆσαι τὸν ἔλεον, ὡς ἐπὶ σεμνοῖς ἐναγάλλετο, τὴν μὲν ἐπιστολὴν τῆς σῆς ὁσιότητος διαπτύων, πᾶσι δὲ τοῖς τῆς ἀληθείας δόγμασιν ἀνθιστάμενος. καὶ ἔδει μὲν αὐτὸν εὐθὺς ἐφ' ἧς ἑαυτὸν ἔταξε, καταλεῖψαι μερίδος. ἐπειδὴ δὲ τοῦ σωτῆρος τὴν μαθητείαν ἐπαγγελλόμεθα, ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, ἔργῳ ταύτην ἐπ' αὐτῷ κυρῶσαι τὴν φιλανθρωπίαν ἐσπουδάσαμεν· καὶ πρὸς κρίσιν ἀδελφικῶς ἐκαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀποτέμνειν πειρώμενοι, ἀλλ' ἀπολογίας αὐτῷ χώραν πρὸς ἰατρείαν παρέχοντες· καὶ ηὐχόμεθα κρείττονα φανῆναι τῶν ποικίλας αὐτοῦ γραψαμένων αἰτιάσεσιν, ἵνα φαιδροὶ φαιδρῶς τὸν σύλλογον διαλύσαντες, ἐν μηδενὶ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ. ἀλλ' οὗτος ἐν ἑαυτῷ * ἄκρατον τοῦ συνειδότος ἔχων τὸν ἔλεγχον, τῇ παραιτήσει τῆς κρίσεως ταῖς κατηγορίαις συνέθετο, καὶ τὰς ἐνθέσμους τρεῖς ἐπ' αὐτῷ γενομένας κλήσεις παρῶσατο, διὰ ταῦτα τοιγαροῦν, ἣν αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τοῖς πλημμελήμασιν ἐξήνεγκε ψῆφον, ταύτην ὡς ἐνῆν μετρίως ἐκυρώσαμεν, τὸν ποιμαντικῆς δορᾶς τὸν λύκον γυμνώσαντες, ὃν καὶ πάλαι σχήματι περικείμενος ἀπηλέγχετο. μέχρι τούτου ἡμῖν ἔστη τὰ σκυθρωπὰ, καὶ τῶν καλῶν ἡ χάρις εὐθὺς ἐπέλαμψε· καὶ ἓν ζιζάνιον ἀνασπάσαντες, πᾶσαν τῷ καθαρῷ σίτῳ τὴν οἰκουμένην μεθ' ἡδονῆς ἐπληρώσαμεν· καὶ ὡς ἐκριζοῦν καὶ καταφυτεύειν τὴν ἐξουσίαν δεξάμενοι, τὴν ἐκτομὴν μέχρις ἑνὸς ἐστενώσαμεν, τῶν δὲ καλῶν τὴν εὐκαρπίαν ἐπιμελῶς ἐρριζώσαμεν. Θεὸς γὰρ ἦν ὁ ἐνεργῶν, καὶ ἡ τὸν σύλλογον τῷ νυμφῶνι στεφανοῦσα καλλίνικος Εὐφημία· ἣ ὥσπερ οἰκείαν ὁμολογίαν, τὸν τῆς πίστεως παρ' ἡμῶν δεξαμένη τὸν ὅρον, τῷ ἑαυτῆς νυμφίῳ διὰ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως καὶ τῆς φιλοχρίστου βασιλίδος προσήγαγε, πᾶσαν μὲν τῶν ἀντικειμένων ταραχὴν κατευνάσασα, τὴν δὲ τῆς ἀληθείας, ὡς φίλην, ὁμολογίαν κρατύνασα, καὶ χειρὶ καὶ γλώττῃ ταῖς πάντων ψήφοις ἐπιψηφίσασα πρὸς ἀπόδειξιν. ταῦτά ἐστιν, ἅπερ σὺν σοὶ τῷ πνεύματι παρόντι, καὶ συνευδοκοῦντι, ὡς ἀδελφοῖς, ἐγνωκότι, καὶ μονονουχὶ διὰ τῆς τῶν σῶν τοποτηρητῶν ἑρμηνείας σοφίας, εἰργασάμεθα. γνωρίζομεν δὲ, ὡς καὶ ἕτερά τινα τῆς τῶν πραγμάτων εὐταξίας, καὶ τῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν εὐσταθείας ἕνεκα ὡρίσαμεν, πεπεισμένοι καὶ τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην διδαχθεῖσαν ἀποδέχεσθαί τι ταῦτα, καὶ βεβαιοῦν. τὸ γὰρ ἐκ πολλοῦ κρατῆσαν ἔθος, ὅπερ ἔσχεν ἡ Κωνσταντινουπολιτῶν ἁγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία εἰς τὸ χειροτονεῖν μητροπολίτας τῆς διοικήσεως, τῆς τε Ἀσιανῆς, Ποντικῆς, καὶ Θρακικῆς, καὶ νῦν κατὰ συνοδικὴν ἐκυρώσαμεν ψῆφον, οὐ τοσοῦτον τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως τι παρέχοντες, ὅσον ταῖς μητροπόλεσι τὴν εὐταξίαν πρυτανεύοντες, διὰ τὸ πολλοὺς πολλάκις, τελευτώντων τῶν ἐπισκόπων, ἀναφύε-

* ἔγγραπτον Lat.

EPIST. MARCIAN.

sti, & qui penè per tuorum vicariorum sapientiam videbaris à nobis, effecimus. Indicamus verò, quia & alia quædam pro rerum ipsarum ordinata quiete, & propter ecclesiasticorum statutorum definivimus firmitatem, scientes quia & vestra sanctitas addiscens, & probatura & confirmatura est eadem. Eam namque consuetudinem, quæ ex longo jam tempore permansit x, quam habuit Constantinopolitanorum sancta Dei ecclesia ad ordinandum Metropolitanos provinciarum tam Asianæ, quam Ponticæ & Thraciciæ, & nunc synodali decreto firmavimus, non tam sedi Constantinopolitanæ aliquid præstantes, quam metropolitanis urbibus quietem congruam providentes, eo quod frequenter episcopis vitam finientibus, multæ turbæ nascuntur, clericis ac populis qui per easdem sunt civitates, absque rectore remanentibus, & ecclesiasticum ordinem confundentibus: quod nec vestram latuit sanctitatem, maximè propter Ephesios, unde quidam vobis sæpiùs importuni fuerunt. Confirmavimus autem & centum quinquaginta sanctorum patrum y regulam, qui in Constantinopoli congregati sunt sub piæ memoriæ majore THEODOSIO, quæ præcepit, post vestram sanctissimam & Apostolicam sedem z, honorem habere Constantinopolitanam, [quæ secunda est ordinata,] confidentes, quia lucente a apud vos apostolico radio, & usque ad Constantinopolitanorum ecclesiam, consuetè gubernando, illum spargentes, hunc sæpiùs expanditis; eo quod absque invidia consueveritis vestrorum bonorum participatione ditare domesticos b. Quæ igitur ad interemtionem quidem totius confusionis, confirmationem verò ecclesiasticæ ordinationis definivimus, hæc sicut propria & amica, & ad decorem c convenientissima, dignare complecti, sanctissime & beatissime pater. Qui enim locum vestræ sanctitatis obtinent sanctissimi Episcopi PASCHASINUS & LUCENTIUS, & qui cum eis est reverendissimus Presbyter BONIFACIUS, his ita constitutis vehementer resistere tentaverunt, procul dubio à vestra providentia inchoari & hoc bonum volentes: ut sicut fidei, sic bonæ ordinationis vobis deputetur effectus d. Nos enim curantes tam piissimos & Christi amicos imperatores, qui super hoc delectantur, quam clarissimum senatum, & totam, sicut dicere convenit, imperii civitatem e, opportunum credidimus esse honoris ejus confirmationem ab universali concilio celebrari, & velut hæc à tua sanctitate fuerint inchoata, eo quod fovere semper studeas, roboravimus, præsumentes, dum noverimus, quia quidquid rectitudinis à filiis sit f ad patres recurrit g, facientes hoc sibi proprium. Rogamus igitur, & tuis decretis nostrum honora judicium; & sicut nos capiti in bonis adjecimus h consonantiam, sic & summitas tua filiis quod decet adimpleat. Sic enim & pii principes complacebunt i, qui tamquam legem tuæ sanctitatis judicium firmaverunt, & Constantinopolitana sedes suscipiat præmium, quæ omne semper studium vobis ad caussam pietatis explevit, & semetipsam vobis ad concordiam eodem zelo conjunxit. Ut autem cognoscatis, quia nihil alicui donando per gratiam fecimus, aut per inimicitias adversando, sed ut nutu gubernati divino; omnem vobis gestorum vim insinuavimus, ad comprobationem nostræ sinceritatis, & ad eorum quæ à nobis gesta sunt, firmitatem & consonantiam l.

x obtinuit.
y quorum caussa sæpe molestia affecti fuistis.
z primatū Constantinopolim, habentes loci secundi.
a dominante ac prævalente.
b syncera caritate conjunctos.
c ad ornatum.
d ordinis restitutio imputetur.
e obsequentes non modo piissimis & Christianissimis Imperatoribus, quibus id gratum erat, verum etiā clarissimo senatui, & toti, ut ita dicamus, regiæ urbi, roborare ausi sumus, scientes quidquid à filiis recte geritur
g confidenter firmavimus: scientes quia omne bonū quod à filiis fit ad proprios recurrit parentes.
h impendimus.
i contulimus consensum sic & caput.
k piis principibus gratum erit,
l confirmationem atque consensionē.

θορύβους, ἀνηγεμονεύτων ἐνίοτε τῶν ἐν αὐταῖς κληρικῶν τε καὶ * λαϊκῶν, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν συγχεόντων. *λαῶν.
ὅπερ οὐδὲ τὴν ὑμετέραν ἔλαθεν ἁγιότητα, μάλιστα τῶν Ἐφεσίων ἕνεκεν, πλειστάκις ὑμῖν διενοχληθέντων. ἐβεβαιώσαμεν δὲ καὶ τὸν τῶν ρν. ἁγίων πατέρων, τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συναθροισθέντων ἐπὶ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου, κανόνα τὸν διαγορεύοντα, μετὰ τὸν ὑμέτερον ἁγιώτατον καὶ ἀποστολικὸν *, τὰ πρεσβεῖα τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἔχειν τεταγμένον, ὡς τῆς ἀποστολικῆς παρ' ὑμῖν κρατούσης ἀκτῖνος, καὶ ἐπὶ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίαν, συνήθως ἐκλάμψει, πολλάκις ταύτην ἐκλάμπετε, διὰ τὸ ἀφθόνως μετέχειν ὑμῖν τῶν τῶν οἰκείων ἀγαθῶν πρὸς τοὺς γνησίους μετάδοσιν. ἅπερ τοίνυν ὡρίσαμεν πρὸς ἀναίρεσιν μὲν πάσης συγχύσεως, βεβαίωσιν δὲ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας, ταῦτα ὡς οἰκεῖά τε καὶ φίλα, καὶ πρὸς εὐκοσμίαν ἁρμόδια, περιπτύξασθαι καταξίωσον, ἁγιώτατε καὶ μακαριώτατε πάτερ. οἱ γὰρ τὸν τόπον τῆς ὑμετέρας ἁγιότητος ἐπέχοντες ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι Πασχασῖνος καὶ Λουκίνσιος, καὶ ὁ σὺν αὐτοῖς θεοφιλέστατος πρεσβύτερος Βονιφάτιος, τοῖς οὕτω τυπωθεῖσι σφοδρῶς ἀντιτείνειν ἐπεχείρησαν, πάντως ἀπὸ τῆς ὑμετέρας ἄρξασθαι καὶ τοῦτο τὸ καλὸν προνοίας βουλόμενοι, ἵνα καθάπερ τῆς πίστεως, οὕτω καὶ τῆς εὐταξίας ὑμῖν λογισθῇ τὸ κατόρθωμα. ἡμεῖς γὰρ θεραπεύοντες τούς τε εὐσεβεστάτους καὶ φιλοχρίστους βασιλέας ἐπὶ τούτῳ ἡδομένους, τήν τε λαμπρὰν σύγκλητον, καὶ πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, τὴν βασιλεύουσαν, εὔκαιρον ἐνομίσαμεν τὴν ἐπ' αὐτῇ * περὶ τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου βεβαίωσιν τῆς τιμῆς. καὶ ὡς ἵνα τῆς σῆς ὁσιότητος ταύτην ἐναρχθεῖσαν, διὸ ὡς ἀεὶ θάλπειν ἐσπουδάκατε. θαῤῥήσαντες ἐκυρώσαμεν, εἰδότες ὡς πᾶν παρὰ τῶν τέκνων γινόμενον κατόρθωμα εἰς τοὺς οἰκειουμένους πατέρας ἀνατρέχει. παρακαλοῦμεν τοίνυν, τίμησον καὶ ταῖς σαῖς ψήφοις τὴν κρίσιν, ὥσπερ ἡμεῖς τῇ κεφαλῇ τὴν ἐν τοῖς καλοῖς συμφωνίαν εἰσηνέγκαμεν, οὕτω καὶ ἡ κορυφὴ τοῖς παισὶν ἀναπληρώσει τὸ πρέπον. οὕτω γὰρ καὶ οἱ βασιλεῖς εὐσεβεῖς θεραπευθήσονται, οἳ τὴν τῆς σῆς ὁσιότητος ὡς νόμον, βεβαιώσαντες κρίσιν, καὶ ὁ Κωνσταντινουπόλεως θρόνος τὴν ἀμοιβὴν ἀπολήψεται, πᾶσαν ἀεὶ συνεισενεγκὼν πρὸς τὴν τῆς εὐσεβείας ὑμῖν ἐκπλήρωσιν σπουδήν, καὶ τῷ ζήλῳ συνάψας ἑαυτὸν ὑμῖν πρὸς ὁμόνοιαν. ἵνα δὲ γνῶτε, ὡς οὐδὲν πρὸς χάριν ἢ πρὸς ἀπέχθειαν πεποιήκαμεν, ἀλλ' ὡς θείῳ κυβερνώμενοι νεύματι, πᾶσαν ὑμῖν τῶν πεπραγμένων τὴν δύναμιν ἐγνωρίσαμεν εἰς σύστασιν ἡμετέραν, καὶ τῶν πεπραγμένων βεβαίωσίν τε καὶ συγκατάθεσιν.

*f.l. θρόνον.
*παρὰ λ.

---

a Ex Collect. Romana Lucæ Holstenii.

EPISTOLA a MARCIANI IMPERATORIS AD LEONEM PAPAM.

SYNOPSIS.

I. *De fide apud Calchedonem roborata & pace Ecclesiæ restituta gratulatur.*

II. *Fidem juxta literas S. Leonis à Synodo esse expositam.*

III. *Petit ut Sedi CP. secundus locus juxta statuta secundæ & quartæ Synodi tribuatur.*

IV. *Per Lucianum & Basilium consensum ejus super eodem negotio postulat.*

Victores VALENTINIANUS & MARCIANUS, inclyti triumphatores semper Augusti, sancto Patri merito venerabili LEONI Episcopo.

CAP. I.

Divina humanáque scripta consentiunt divinitatem imprimis esse venerandam, & ibi omnipotentem Deum esse propitium, ubi colitur ritè religio. Id ergo quod quærebamus invenimus, & effectum vota nostra meruerunt. Invenit religionis fidem religiosus affectus: nec dubium est Deo autore definitum, quod de majestate quærebatur. Explosâ igitur contentione atque discordiâ, quam livor fidei inimicus objecerat, Deum omnes unâ mente cognoscunt. Jam non incusamus ingrati. Religionis inimici præstiterunt nobis, ut Deum studiosiùs quæreremus, manifestiùs inveniremus. Majus etenim lumen videtur, quod post tenebras fulserit: Dulcior est sitientibus potus, fessis otium. Lætetur igitur sanctimonia tua victoriâ Fidei cujus laurea omnipotenti Christo referenda est, qui de perfidis egit triumphum. Atque ideò ipsi interesse sanctæ Synodo festinavimus, quamvis nos in aliis locis expeditiones & necessitates publicæ detinerent.

Errores veritati splédorem conciliant.

CAP. II.

Itaque omnia pro votis atque oratione Religionis Tuæ, quæ fidei conveniunt autore Deo sunt ordinata. Totius Orbis, qui sub Imperio nostro est, Reverendissimis Episcopis Calchedonem convocatis, tractatu habito, post multa certamina vera fides

obtinuit, & juxtà literas Sanctitatis tuæ univerſi aſſenſerunt expoſitioni prout veritas poſtulavit. Nec dubitamus hujus rei gratulationem nobis & Sanctitati Tuæ eſſe communem, pariterque lætari, quos pariter manifeſtum eſt optaſſe veritatem. Supereſt ut univerſis pro Catholica fide & veritate compoſitis & pace Eccleſiis reſtitutâ, votis omnibus in perniciem hoſtium ſanctitas tua divinam provocet majeſtatem: quod te & ante literas noſtras facere certiſſimum eſt.

Cap. III. Quoniam verò & hoc ſtatutum eſt, ut ea quæ centum quinquaginta ſanctiſſimi Epiſcopi ſub Theodosio Majore de honore venerabilis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſtatuerunt, & quæ nunc à ſancta Synodo de eâdem re ſtatuta ſunt, firma ſerventur: ſcilicet ut poſt ſedem Apoſtolicam Conſtantinopolitanæ Urbis Antiſtes ſecundum obtineat locum; quoniam & eadem ſplendidiſſima civitas junior Roma nuncupatur: dignetur Sanctitas tua etiam huic parti proprium adhibere conſenſum. Quamvis reverentiſſimi Epiſcopi, qui tuæ Religionis vicem agentes ad ſanctam Synodum convenerunt, contradixerint. Vehementer enim prohibebant de hac venerabili Eccleſia à Synodo aliquid ordinari.

Epist. LXXVIII. Contradicunt Sedis CP. amplitudini Legati Leonis in Synodo.

Speramus autem quod concordantibus toto orbe Sacerdotibus, ea quæ Reipublicæ Romanæ proderunt, divinus favor præſtare dignabitur. Qua de re per Lucianum virum religioſum Epiſcopum, & Basilium Diaconum harum portitores omnia verè inſinuari oportere cenſuimus. Et petimus, ut ea quæ ſancta Synodus ſtatuit, etiam Religio tua in perpetuum præcipiat obſervari. *Et alia manu.* Divinitas te ſervet per multos annos, ſancte ac religioſiſſime Pater. Data decimoquinto Kalendas Januarias, Conſtantinopoli, D. N. Marciano PP. Aug. & qui fuerit nominatus, Conſulibus.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΟΥ βασιλέως Μαρκιανοῦ [a], πρὸς τὸν μακαριώτατον Ῥώμης ἀρχιεπίσκοπον, Λέοντα. Νικηταὶ Οὐαλεντινιανὸς καὶ Μαρκιανὸς, ἔνδοξοι, τροπαιοῦχοι [b], αὔγουστοι, τῷ ἁγιωτάτῳ καὶ ἀληθῶς σεπτῷ * πατριάρχῃ [c] ἐπισκόπῳ Λέοντι.

Αἱ θεῖαι καὶ ἀνθρώπιναι γραφαὶ συμφωνοῦσι, τὸ θεῖον ἐν πρώτοις εἶναι προσκυνητὸν, ἐκεῖ τὸν παντοκράτορα θεὸν εἶναι ἵλεων, ὅπου θρησκεύεται ἡ πίστις· τοίνυν τοίνυν ὅπερ ζητοῦμεν, εὕρομεν, καὶ ἐπετύχομεν ἡμετέραις εὐχαῖς. ὕβρις γὰρ τῆς θρησκείας τὴν πίστιν ὁ πιστὸς διέλυσε, καὶ οὐδὲν ἀμφίβολον, ἐπὶ συνεργείᾳ τοῦ Θεοῦ, τετυχῆσθαι, ὅπερ περὶ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἐζητεῖτο. ἐκβληθείσης τοίνυν πάσης φιλονεικίας καὶ * διαχωνίας, λοιπὸν ὁ βάσκανος δαίμων τῇ πίστει ἐκβληθεὶς, τὸν Θεὸν πάντες διανοίᾳ γινώσκουσι. λοιπὸν, ὁ κατηγοροῦμεν τῶν ἀπίστων, ἀλλὰ καὶ χάριν ὁμολογοῦμεν τοῖς τῆς θρησκείας ἐχθροῖς. παρέσχον γὰρ ἡμῖν, ὅπως τὸν Θεὸν σπουδαιότατα ζητήσωμεν, φανερῶς τε ἐπιγνῶμεν. μεῖζον γὰρ φῶς δοκεῖ λάμπειν τὸ μετὰ τὴν σκοτίαν φαῖνον· γλυκὺς διψῶσιν ὁ πότος, τοῖς κεκμηκόσιν ἡ ἀργία. Χαιρέτω τοίνυν ἡ σὴ ἁγιωσύνη ἐπὶ τῇ νίκῃ τῆς πίστεως, ἧστινος ὁ στέφανος τῷ παντοκράτορι Χριστῷ ἀνατίθεται· οὗτος γὰρ δέδωκε κατὰ τῶν ἀπίστων νίκην, καὶ διὰ τοῦτο ἡμᾶς αὐτοὺς παραγενέσθαι τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ὑπεσχόμεθα, εἰ καὶ ἔνι ἡμᾶς ἐν ἄλλοις τόποις ἐκστρατεῖαι τε καὶ δημόσιαι χρεῖαι κατεῖχον. τοιγαροῦν ἅπαντα κατ᾽ εὐχὰς τῆς σῆς ἁγιωσύνης, ἥτινι τῇ πίστει συμφωνοῦσι, * τετύπωται. πάντες τοῦ κόσμου τε ὄντες ὑπὸ τὴν ἡμετέραν βασιλείαν τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων ἐν τῇ Χαλκηδονίων συγκληθέντων, καὶ σκέμματος γινομένου, μετὰ πολλὰς φιλονεικίας ἡ ἀληθὴς πίστις κατίσχυ, καὶ κατὰ τὰ γράμματα τῆς σῆς ἁγιωσύνης, πάντες συνέθεντο τῇ ἐκθέσει, καθὼς ἡ ἀλήθεια ἀπῄτησε. καὶ οὐδὲν ἀμφιβάλλομεν τούτου τοῦ * γράμματος τὴν * χάριν [a] τε ἡμῶν. καὶ τῇ σῇ ἁγιωσύνῃ κοινὴν εἶναι, καὶ ἐπίσης χαίρειν, οὕστινας φανερὸν δεῖ ἡμᾶς ἐρρῶσθαι τὴν ἀλήθειαν. λοιπὸν, ὅπως πάντων τῶν καθολικῶν πίστει καὶ τὴν ἀλήθειαν συντεθέντων, καὶ εἰρήνης ταῖς ἐκκλησίαις ἀποδοθείσης, σὺν πάσαις εὐχαῖς δεῖ ἀπώλειαν τῶν πολεμίων, ἡ σὴ ἁγιωσύνη τὴν θείαν παρακαλέσασθαι δύναμιν, ὅπερ σε καὶ πρὸ τῶν ἡμετέρων ποιεῖν ὁμολογεῖται. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο τετύπωται, ὅτι τὰ παρὰ ρν΄. ἐπισκόπων ἐπὶ τοῦ τῆς θείας λήξεως τοῦ * ἀντέρου Θεοδοσίου τῆς τιμῆς ἕνεκα τῆς σεπτῆς ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντίνου πολιτῶν τυπωθέντα, καὶ ἅτινα νῦν ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος τετύπωται βέβαια φυλαχθῆναι δηλαδὴ, ἵνα μετὰ τὸν ἀποστολικὸν θρόνον ὁ τῆς

* f. διαχυνίας. l. διχονίας.

* leg. τετύπωται.

* f. πράγματος.

a Χάριν]

* f. προτέρου.

EADEM PIISSIMI REGIS MARCIANI epiſtola ad beatiſſimum urbis Romæ Archiepiſcopum Leonem. Victores Valentinianus & Marcianus, Illuſtres, Tropæuchi, Auguſti, ſanctiſſimo & venerando admodum Patriarchæ Leoni Epiſcopo.

Cap. I. A Divino Numine adorando capienda eſſe rerum primordia, conſentiunt divina humanaque monimenta, eoque loco ſummum Rectorem & Dominum eſſe propitium, ubi fides colitur: itaque quod quærimus, invenimus, & obtinemus noſtris precibus. Nam offendit religionis cultum repletus fide animus, & dubium nullum eſt, quin adjutore Deo præſtitum ſit, quod ab illius potentia contendebatur. Sublatis litibus & diſcordiis, ab invidia pleno dæmone fidei objectis, omnes Deum mente intelligunt; neque deinceps accuſamus infideles, quin gratias potius agimus ipſis Religionis hoſtibus: præbuerunt enim nobis occaſionem quam diligentiſſime quærendi Deum, clariſſimeque cognoſcendi. Majus utique lumen videtur quod poſt tenebras affulget; ſitientes bibunt cum voluptate, dulce otium eſt poſt laborem. Lætetur igitur Sanctitas tua de fidei victoria, cujus corona debetur Regnatori omnium Chriſto. Hujus ope victoriam ab infidelibus tulimus, eaque gratia conſtituimus noſmetipſi præſentes adeſſe in ſancta Synodo, licet nos in aliis locis expeditiones, & publicæ neceſſitates retinuerint.

Cap. II. * Proinde ex ſententia Sanctitatis tuæ, quæ fidei reſpondet, confectæ ſunt res omnes. Totius orbis imperio noſtro parentis in Chalcedonenſem urbem evocatis ſanctiſſimis Epiſcopis, conſilioque inito, poſt multas altercationes, vera fides ſtetit denique ac vicit, & ſinguli juxta litteras S.T. expoſitioni aſſenſerunt, quemadmodum poſtulabat veritas. Nos nulli ambigimus, quin hujus rei gaudium S.T. nobiſcum commune ſit, quòdque ex æquo nobiſcum lætetur, quos conſtat veritatem pari ſtudio aſſeruiſſe. Supereſt, ut omnibus ad fidem Catholicam & veritatem pertinentibus jam compoſitis, paceque Eccleſiis reddita, cum magna prece tua Sanctitas finem tumultibus à præpotente Deo expoſcat, quod ſane abs te fieri, vel ante has litteras noſtras, prædicatur. Quoniam vero & hoc ſancitum eſt, quæ centum quinquaginta Epiſcopi, ſub divæ memoriæ Theodoſio I. circa honorem venerandæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ conſtituerunt, & hæc ſancta Synodus de eodem negotio conſtituit, conſtanter debere obſervari; ſcilicet, ut poſt Apoſtolicam Sedem, Conſtantinopolitanus ſtatim Epiſcopus in ſecundis conſiſtat, quod ſplendidiſſima urbs nova Roma appelletur;

a Hanc Marciani Græcam Epiſtolam, quam ex Romana Lucæ Holſtenii Collectione Latinè in prima Editione inſerueram, debemus erudito viro Andreæ Arnoldo Norimbergenſi, qui eam eruit ex quodam Barrocciano Bodleianæ apud Oxonienſes Bibliothecæ codice non ineleganter, ut ipſe narrat, exarato in papyro Orientali trecentorum circiter annorum, ſuamque verſionem ei adjungens, publicavit cum Athanaſiano quodam ſyntagmate Lutetiæ a. 1685.

b Τροπαιοῦχοι, *Triumphatores*] Olim Deorum titulus, obſervat idem Arnoldus, deinde Imperatorum, qui divina fermè omnia ſibi arrogabant.

c Πατριάρχῃ ἐπισκόπῳ.] Fortè leg. ἀληθῶς σεπτῷ πατρὶ ἀρχιεπισκόπῳ Λέοντι, quemadmodum in ſequenti Epiſtola (Marciani infra poſt Leonis 89.) ἁγιωτάτῳ πατρὶ καὶ ἀληθινῶς σεπτῷ Λέοντι ἀρχιεπισκόπῳ. Ita idem vir eruditus.

Potiùs Χαρὰν, *gaudium*, inquit idem Arnoldus: cum editio vetus Latina habeat, *gratulationem*.

Epist. LXXVIII.

dignetur tua Sanctitas etiam hac in parte concinere, licet religiosissimi Episcopi, tuæ Pietatis nomine in sacra Synodo comparentes, contradixerint: nimis enim vehementer impediverunt, ne sancta Synodus aliquid de illa veneranda Ecclesia decerneret. Speramus autem, cum universi orbis Sacerdotes unum atque idem senserint, Romanis rebus divinam providentiam utilia quæque concessuram. Propterea per Lucianum Episcopum Dei amantissimum & Basilium Diaconum omnia vobis significanda curavimus, petimusque, ut quæ sancta Synodus sanxit, Tua quoque Pietas servanda in perpetuum jubeat. Divina providentia annis quamplurimis te servasset, sanctissime piissimeque Pater. Dat. a. xv. Kal. Jan. Constantinopoli, Cos. D. N. Marciano semper Augusto, & qui fuerit constituendus.

Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας ἐπίσκοπος Ἀνατόλιος ἔχῃ τιμὴν, ἐπειδὴ περιφανεστάτη πόλις νεωτέρα Ῥώμη προσαγορεύεται, κατάξιος ἡ σὴ ἁγιωσύνη καὶ τούτῳ τῷ μέρει συναινέσαι· εἰ καὶ οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι, οἱ τόπον τῆς σῆς θεοφιλείας ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ συνελθόντες, ἀντεῖπον· σφοδρότατα γὰρ ἐκώλυσαν περὶ τῆς σεπτῆς ἐκκλησίας τυπωθῆναί τι ἐν τῇ συνόδῳ. Ἐλπίζομεν δὲ, ὡς συμφωνησάντων τῶν τοῦ παντὸς κόσμου ἱερέων, τὰ τοῖς Ῥωμαϊκοῖς πράγμασι λυσιτελοῦντα ἡ θεία πρόνοια παρασχεῖν καταξιώσει. διὸ δὴ διὰ Λουκιανοῦ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου, καὶ Βασιλείου τοῦ διακόνου πάντα ὑμῖν γνωρισθῆναι ἐσπουδάσαμεν, καὶ αἰτοῦμεν τὰ παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου τυπωθέντα, ἵνα καὶ ἡ σὴ εὐσέβεια εἰς τὸ διηνεκὲς παραφυλαχθῆναι προστάξῃ. ἡ θεία πρόνοια σε φυλάττοι πολλοῖς χρόνοις, ἁγιώτατε καὶ θεοφιλέστατε πάτερ. ἐδόθη πρὸ δεκαπέντε καλανδῶν Ἰανουαρίων ἐν Κωνσταντινουπόλει· ὑπατείας τοῦ δεσπότου ἡμῶν Μαρκιανοῦ τοῦ αἰωνίου αὐγούστου, καὶ τοῦ δηλωθησομένου.

---

a Aliàs. LIV. Quæ autem antea 78 erat, nunc 132. 22. Maii.

EPISTOLA LXXVIII. [a]

AD MARCIANUM AUGUSTUM,

De ambitu Anatolii, præcedenti respondens.

PER LUCIANUM EPISCOPUM & Basilium Diaconum.

SYNOPSIS.

I. *De fidei victoria, & errorum utilitate in Ecclesia.*

II. *Multa ex Anatolii ambitu mala exurgere.*

III. *Constantinopolitanam sedem, quæ Regia est non Apostolica, aliarum depressione attolli non posse.*

IV. *Rogat Marcianum ut Anatolii cupiditatem comprimat.*

V. *Ex prioribus excessibus Anatolium animos sumsisse.*

1. V. Not.

LEO, MARCIANO *Augusto.* 1

Cap. I.

MAgno munere misericordiæ Dei totius Ecclesiæ Catholicæ multiplicata sunt gaudia, cùm sancto & glorioso Clementiæ Vestræ studio perniciosissimus error extinctus est: ut labor noster citiùs ad desideratum perveniret effectum, quem Deo serviens principatus vester, & fide & potestate juvisset. Quia etsi in virtute Spiritus sancti, inter quaslibet dissensiones [b] per Sedis Apostolicæ famulatum Evangelii erat defendenda libertas, manifestior tamen apparuit gratia Dei, quæ præstitit mundo, ut in victoria veritatis, autores tantùm violatæ fidei perirent [c], & sua integritas Ecclesiæ redderetur. Bellum igitur, quod pacis nostræ inimicus excitaverat, adeò feliciter, dextera Domini pugnante, confectum est, ut, triumphante Christo, omnium sacerdotum esset una victoria, & coruscante lumine veritatis, solæ erroris tenebræ cum suis assertoribus pellerentur. Nam sicut in ipsa Domini resurrectione credenda, ad corroboranda initia fidei multùm securitatis accessit, quòd quidam Apostoli de corporis Domini nostri Jesu Christi veritate dubitavêre, & visu atque contactu fixuras clavorum & vulnus lanceæ perscrutando, ambiguitatem cunctis, dum ambigunt, abstulerunt: ita nunc quoque, cùm aliquorum infidelitas confutatur, omnium hæsitantium corda firmata sunt; & profecit universis ad illuminationem, quod quibusdam intulit cæcitatem. In quo opere dignè & justè exultat Vestra Clementia, quæ fideliter propriéque [d] prospexit, ut Orientalibus Ecclesiis diabolicæ insidiæ non nocerent; sed ad propitiandum Deum efficaciora ubique offerrentur holocausta: quando per mediatorem Dei & hominum Hominem Christum Jesum eadem confessio plebium, eadem sacerdotum, eadem esset & Regum, Gloriosissime fili, & Clementissime Auguste. [e]

b al. dispensationes. MSS. tres.

Gratiæ, veritatis, & Ecclesiæ quæ victoria.

c vulg. deperirent.

Aliquorum dubia, omnium hæsitantium robur.

d al. Piéque.

e Grim. & Thu. Codd. habent tantum, Gloriosiss. Imperator.

Cap. II.

His autem, propter quæ tanta facta est congregatio sacerdotum, bono & optabili fine compositis [f], miror & doleo, quod pacem universalis Ecclesiæ divinitus reformatam, ambitionis rursus spiritus inquietat. Quamvis enim necessariè sibi frater meus Anatolius consuluisse videatur, ut ordinatorum suorum errorem deserens, in assensum Catholicæ fidei salubri correctione transiret: custodire tamen debuit, ut quod vestro [a] beneficio noscitur consecutus, nullius cupiditatis pravitate [g] turbaret. Nos enim vestræ fidei interventionis habentes intuitum, cùm secundùm suæ consecrationis autores, ejus initia titubarent, benigniores circa ipsum quàm justiores esse voluimus: quo perturbationes omnes, quæ operante diabolo fuerant excitatæ, adhibitis remediis leniremus; quæ illum modestum magis, quàm immoderatum facere debuerunt. Qui etiam si præcipuis meritis, optimóque judicio legitimè fuisset ac solenniter ordinatus, contra reverentiam tamen canonum paternorum, contra statuta Spiritus sancti, contra antiquitatis exempla, nullis posset suffragiis adjuvari. Apud Christianum, & verè religiosum, veréque orthodoxum Principem loquor, multum Anatolius Episcopus proprio detrahit merito, si illicito crescere optat augmento.

f al. completis.

Anatolio ab hæreticis ordinato indulgetur.

a. al. nostro. V. N.

g al. pravitatis cupiditate.

Ecclesiarũ privilegia quibus nitantur fundamentis.

Cap. III.

Habeat, sicut optamus, Constantinopolitana civitas gloriam suam, ac protegente dextera Dei, diuturno Clementiæ Vestræ fruatur

EPIST. LXXVIII.

fruatur imperio. Alia tamen ratio est rerum secularium, alia divinarum: nec præter illam petram, quam Dominus in fundamento mirè posuit, stabilis erit ulla constructio; sed propria perdit, qui indebita concupiscit. Satis sit prædicto quòd vestræ pietatis auxilio, & mei favoris assensu, Episcopatum tantæ urbis obtinuit. Non dedignetur Regiam civitatem, quam Apostolicam non potest facere Sedem; nec ullo speret modo, quod per aliorum possit offensiones augeri. Privilegia enim Ecclesiarum, sanctorum Patrum canonibus instituta, & venerabilis Nicænæ Synodi fixa decretis, nulla possunt improbitate convelli, nulla novitate violari. [h] In quo opere, auxiliante Christo, fideliter exequendo, necesse est me perseverantem exhibere famulatum: quoniam dispensatio mihi credita est, & ad meum tendit reatum, si paternarum regulæ sanctionum, quæ in Synodo Nicæna, ad totius Ecclesiæ regimen, Spiritu Dei instruente, sunt conditæ, me (quod absit) connivente, violentur; & major sit apud me unius fratris voluntas, quàm universæ domus Domini communis utilitas.

Matth.16. 18.

9.V.Nor. 25.quæst. 1. privilegia Ecclesiarum, & ibid. cad. privilegia Ecclesiarum. c. 1.

h al. mutari.

Canonibus obnoxius Pontif. Rom. iisdē famulari debet in dispensationibus.

CAP. IV. Et ideò sciens gloriosam Clementiam Vestram Ecclesiasticæ studere concordiæ, & his quæ pacificæ congruunt unitati, piissimum præstare consensum, precor & sedula suggestione Vos obsecro, ut ausus improbos unitati Christianæ pacique contrarios, ab omni Pietatis Vestræ abdicetis assensu, & fratris mei ANATOLII, nocituram ipsi, si perstiterit, cupiditatem, salubriter comprimatis: ne ea, quæ Vestræ Gloriæ atque temporibus inimica sunt, cupiens, major suis velit esse prioribus: liberúmque illi sit, quantis potuerit splendere virtutibus; quarum non aliter particeps erit, nisi charitate magis voluerit ornari, quàm ambitione distendi. Hanc autem improbi desiderii conceptionem nunquam quidem debuit intra cordis sui recipere secretum: sed cùm illi fratres & Coëpiscopi mei, qui vice mea aderant, obviarent, ab illicito appetitu ex eorum saltem salubri contradictione cessasset. Nam & Vestræ Pietatis apices, & ipsius scripta declarant, Legatos Sedis Apostolicæ, sicut oportuit, contradictione justissima ei restitisse: ut inexcusabilior esset præsumtio, quæ se nec increpata cohiberet.

Vicariorū Papæ in Concil. Calch. cōtradictio.

CAP. V. Unde quia convenit fidei Vestræ Gloriæ [i], ut sicut hæresis, Deo per vos agente, destructa est, ita etiam omnis ambitus retundatur; agite, quod & Christianæ est probitatis & Regiæ, ut prædictus Episcopus pareat Patribus, consulat paci, neque sibi æstimet licuisse, quòd Antiochenæ Ecclesiæ sine ullo exemplo, contra instituta canonum, Episcopum ordinare præsumsit; quod amore reparandæ fidei & pacis studio retractare cessavimus. Abstineat ergo ab Ecclesiasticarum injuria regularum, & illicitos declinet excessus: ne se ab universali Ecclesia, dum inimica paci tentat, abscidat. Quem opto magis irreprehensibiliter agentem diligere, quàm in hac præsumtione, quæ illum ab omnibus separare poterit, perdurare. Frater autem & Coëpiscopus meus LUCIANUS, qui cum filio meo BASILIO Diacono Clementiæ Vestræ ad me scripta portavit, omni devotione partes susceptæ legationis implevit: quia non est æstimandus negocio defuisse, quem potiùs caussa deseruit. Data undècimo Kalendas Junii, HERCULANO Clarissimo Consule.

i vulg. fidei vestræ vel gloriæ.

Antiocheni Episc. ordinatio per CP. contra canones, dissimulata.

EPIST. LXXIX.

Cum Episcopo canones violante non cōmunicatur ab aliis.

EPISTOLA LXXIX. [a]

a Aliàs, LV. Quæ autem antea 79. erat, nunc 129. 22. Maii.

AD PULCHERIAM AUGUSTAM De Ambitu Anatolii.

SYNOPSIS.

I. *Plenam esse fidei victoriam, in qua superant tam qui ceciderunt, quàm qui steterunt.*

II. *Nihil valere posse contra canones Nicænos, qui soli firmandæ paci sufficiunt.*

III. *Anatolio Flavianum exemplo esse debere: & per se ruere quod Nicænæ Synodo contrarium est.*

IV. *Ut ipsa Anatolium à proposito revocet, hortatur.*

LEO Episcopus, PULCHERIÆ Augustæ.

CAP. I. Sanctis & Deo placitis Clementiæ Vestræ studiis defensam contra hæreticos Catholicam fidem, & universæ Ecclesiæ redditam pacem, ineffabiliter cum Vestra Pietate gaudemus: gratias agentes misericordi & omnipotenti Deo [b], quòd exceptis his, qui magis dilexerunt tenebras, quàm lucem, neminem passus est Evangelica veritate fraudari: ut abstersa erroris caligine, in omnium cordibus purissimum lumen oriretur, nec de infirmis quorumdam animis tenebrosus ille exultaret inimicus, quem non solùm hi, qui illæsi steterunt, sed etiam quos fecerat nutare, superaverunt: ut, errore abolito, per totum mundum fides vera regnaret, & *omnis lingua confiteretur, quoniam Dominus* JESUS CHRISTUS *in gloria est Dei Patris.* Confirmato autem in unitate Evangelii universo orbe terrarum, & in eodem [c] sensu directis cordibus omnium sacerdotum, optimum fuerat, suprà illa, propter quæ sancta est Synodus congregata, & quæ secundùm pietatis vestræ studium probabili sunt fine conclusa, nihil quod tanto bono contrarium esset, inferri, nec per occasionem Episcopalis Concilii, id importunè [d] appeti, quod non licuit concupisci.

b al. misericordiæ omnipotentis Dei.

Joan.3.19.

Philipp. 2. 11.

c vulg. spiritus sensu.

d vulg. id in commune.

CAP. II. Frater enim & Coëpiscopus meus ANATOLIUS parum considerans, quanto pietatis vestræ beneficio, & mei favoris assensu, Constantinopolitanæ Ecclesiæ sacerdotium fuerit consecutus, non tam de adeptis gavisus,

EPIST. LXXIX.

quàm de immodicis appetendis supra mensuram sui honoris accensus est; credens huic tam intemperanti cupiditati posse prodesse, quod ei quorumdam consensum suum præbuisse dicitur extorta subscriptio: cùm tamen destruendis mox conatibus, contradictio fratrum & Coëpiscoporum meorum vice mea agentium, fideliter & laudabiliter obviaret. Quoniam contra statuta paternorum canonum, quæ ante longissimæ ætatis annos in urbe Nicæna spiritualibus sunt fundata decretis, nihil cuique audere [e] conceditur: ita ut si quis diversum aliquid decernere velit, se potiùs minuat, quàm illa corrumpat. Quæ si, ut oportet, à cunctis pontificibus intemerata serventur, per universas Ecclesias tranquilla erit pax & firma concordia: nullæ de mensura honorum [f] dissensiones, nullæ de ordinationibus lites, nullæ de privilegiis ambiguitates, nulla erunt de alieni [g] usurpatione certamina; sed is, qui jure charitatis rationabilis est, & morum & officiorum ordo servabitur [1]: & ille verè erit magnus, qui fuerit totius ambitionis alienus, dicente Domino: *Quicunque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister: Et quicunque voluerit inter vos primus esse, erit vester servus: Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare.* Et tamen hæc illis tunc insinuabantur, qui de pusillo volebant crescere, & de infimis ad summa transire: Constantinopolitanæ verò Præsul Ecclesiæ, quid [h] amplius, quàm assecutus est, concupiscit? aut quid illi satisfaciet, si tantæ urbis magnificentia & claritudo non sufficit? Superbum nimis est & immoderatum ultrà proprios terminos tendere, & antiquitate calcata alienum jus velle præripere; atque ut unius crescat dignitas, tot Metropolitanorum impugnare primatus; quietisque provinciis, & olim sanctæ Synodi Nicænæ moderatione dispositis, bellum novæ perturbationis inferre; atque ut venerabilium Patrum decreta solvantur, quorumdam Episcoporum proferre consensum, cui tot annorum series negavit effectum. Nam sexagesimus ferè annus hujus conniventiæ esse [i] jactatur, qua se prædictus Episcopus æstimat adjuvari, frustra cupiens id sibi prodesse, quod etiam si quisquam ausus est velle, nullus tamen potuit obtinere.

Nicænorũ canonum inviolabilis autoritas.
e *ed.* addere.
f *vulg.* de mensuris harum.
Canonum observantia, pacis vinculum.
g *vulg.* de aliena.
1. V. Not.
Matth. 20. 26.
Marc. 10. 43.
h *vulg.* quia.
Metropolitani, primates dicti.
i *vulg.* Jactantiæ.
Canon CP. hucusque sine effectu.

CAP. III.

Agnoscat cui successerit viro, & repulso omni spiritu elationis, Flaviani modestiam, Flaviani humilitatem, quæ illum usque ad Confessoris gloriam provexit, imitetur. Cujus si velit splendere virtutibus, laudabilis erit, & in omni loco plurimùm dilectionis acquiret; non ambiendo humana, sed promerendo divina. Hac autem observantia meum quoque illi animum spondeo copulandum, & Apostolicæ Sedis dilectionem, quam Constantinopolitanæ Ecclesiæ semper impendit, nulla mutabilitate [k] violandam. Quia si interdum immoderati Præsules aliquas incidunt culpas, Ecclesiarum tamen Christi integra gratia perseverat. Consensiones verò Episcoporum, sanctorum canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnantes, unita nobiscum vestræ fidei pietate in irritum mittimus, & per autoritatem beati Petri Apostoli, generali prorsus definitione cassamus [2], in omnibus Ecclesiasticis caussis his legibus [l] obsequentes, quas ad pacificam observantiam [m] omnium sacerdotum, per trecentos decem & octo antistites Spiritus sanctus instituit: ita ut etiam si multò plures aliud [n], quàm illi statuêre, decernant, in nulla reverentia sit habendum, quicquid fuerit à prædictorum constitutione diversum.

k *vulg.* impendimus, nulla mobilitate.

EPIST. LXXX.

Irritum est & cassum id omne quod Nicænis canonibus cõtrarium invenitur.
2. V. Not.
Papa obsequitur Canonibus.
l Eccl. his legibus, *ed.*
m *vulg.* pacificationé.
n *vulg.* alii ... decernerent.

CAP. IV.

Prolixitatem itaque epistolæ meæ, qua necesse habui explicare, quid sentiam, rogo ut per fratrem & Coëpiscopum meum LUCIANUM, qui (quantùm in ipso est) sollicitudinem susceptæ legationis est fideliter executus, & per filium meum BASILIUM Diaconem pietas vestra dignanter accipiat. Et quia moris vestri est pro pace & unitate Ecclesiæ laborare, fratrem meum ANATOLIUM Episcopum ex vestra mihi insinuatione dilectum, salubriter in his, quæ ipsi profutura sint, continete: ut gloria clementiæ vestræ, sicut magnificatur de fide reparata, ita prædicetur de ambitione compressa. Data undecimo kalendas Junii, HERCULANO viro clarissimo Consule.

Lucianus & Basilius Legati Imperatoris & Anatolii Episc.

EPISTOLA LXXX. [a]

a Alias LIII. Quæ autem antea 80. erat, nunc 136. 22. Maii.

AD ANATOLIUM EPISCOPUM CP. INCREPANS DE AMBITU.

SYNOPSIS.

I. *Anatolii fidem esse laudandam, cupiditatem damnandam.*
II. *Nicæni Concilii prærogativa, quàm Anatolii ambitus petit.*
III. *Calchedonensi Synodo in solo negotio fidei convocatâ eum abuti.*
IV. *Nunquam se in præjudicium Nicæni Concilii, illicitis ausibus consensurum.*
V. *Canones Synodi CP. ad sedem Romanam nunquam missos, Anatolio malè patrocinari.*
VI. *Satius esse ut cupiditatem deponat, charitatem sectetur.*

LEO Episcopus, ANATALIO Episcopo.

CAP. I.

Manifestato, sicut optavimus, per gratiam Dei lumine Evangelicæ veritatis, & ab universali Ecclesia perniciosissimi erroris nocte depulsa, ineffabiliter gaudemus in Domino, quòd creditæ nobis dispensationis labor ad desideratum pervenit effectum, sicut etiam epistolæ tuæ textus eloquitur; *ut*, secundùm Apostolicam doctrinam, *idipsum*

Concilio opus propriũ Evangelium manifestare & errorem depellere.
1. Cor. 1. 10.

EPIST. LXXX.

dicamus omnes, & non sint in nobis schismata: Simus autem perfecti in eodem sensu & in eadem scientia. [b] In cujus operis devotione gratulamur dilectionem tuam esse consortem: ut & corrigendis tua prodesset industria, & ab omnium te deviantium participatione [c] purgares. Decessore enim tuo beatæ memoriæ FLAVIANO, propter defensionem Catholicæ veritatis ejecto, non immeritò credebatur, quod Ordinatores tui, contra sanctorum canonum constituta, viderentur sui similem consecrasse. Sed affuit misericordia Dei, in hoc te dirigens atque confirmans, ut malis principiis bene utereris; & non te judicio hominum, sed Dei provectum benignitate monstrares: quod verè ita accipiendum est, si hanc divini muneris gratiam alia offensione non perdas. Virum enim Catholicum, & præcipuè Domini Sacerdotem, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari. Dicente quippe scriptura sancta: *Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua vetare* [d]: multis mundi hujus illecebris, multis vanitatibus resistendum est, ut veræ continentiæ obtineatur integritas: cujus prima est labes superbia, initium transgressionis, & origo peccati. Quoniam MENS potentiæ avida, nec abstinere novit vetitis, nec gaudere concessis; dum inordinato pravóque progressu, impunitarum transgressionum augentur excessus; & crebrescunt culpæ, quæ toleratæ sunt studio fidei reparandæ & amore concordiæ.

b al. sententia.

c vulg. add. & factione. del. MSS. quinque.

Dist. 47. *Virum Catholicum.* c. 6. Notent Sacerdotes. *Eccl.* 18. 30.

d Ita MSS. Codd. quat. al. ut in vulg. ed. avertere.

CAP. II.

Post illa itaque ordinationis tuæ non inculpata principia [1], post consecrationem Antiocheni Episcopi, quam tibimet contra canonicam regulam [2] vindicasti, doleo etiam in hoc dilectionem tuam esse prolapsam [e], ut sacratissimas Nicænorum canonum constitutiones conareris infringere: tanquam opportunè se tibi hoc tempus obtulerit, quo secundi honoris privilegium sedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena Ecclesia proprietatem tertiæ dignitatis amiserit: ut his locis juri tuo subditis, omnes Metropolitani Episcopi proprio honore priventur. Quibus inauditis & nunquam antè tentatis ita præveniris excessibus, ut sanctam Synodum, ad extinguendam solùm hæresim, & ad confirmationem fidei Catholicæ studio Christianissimi Principis congregatam, in occasionem ambitus trahas, & ut conniventiam [f] suam tibi det, impellas: tanquam refutari nequeat, quod illicitè voluerit multitudo, & illa Nicænorum canonum per Spiritum verè sanctum ordinata conditio in aliqua cuiquam sit parte solubilis. Nulla sibimet de multiplicatione congregationis Synodalia Concilia blandiantur, neque trecentis illis decem atque octo Episcopis quantumlibet copiosior numerus sacerdotum vel comparare se audeat, vel præferre: cùm tanto divinitùs privilegio Nicæna sit Synodus consecrata, ut sive per pauciores, sive per plures Ecclesiastica judicia celebrentur, omni penitus autoritate sit vacuum, quicquid ab illorum fuerit constitutione diversum.

1. V. Not. Usurpata Antiocheni Episc. consecratio à CP Episc. 2. V. Not. e al. progressam.

Caussa fidei propria oecumenicor. Concil. materia.

f Apud Facundum cohibentiam, Cod. Grim. conhibentiam.

Nicæni Concilii autoritas & prærogativa.

CAP. III.

Nimis ergo hæc improba, nimis sunt prava, quæ sacratissimis canonibus inveniuntur esse contraria. In totius Ecclesiæ perturbationem superba hæc tendit elatio, quæ ita abuti voluit Concilio Synodali, ut Fratres in fidei tantummodo negotio convocatos, & definitione ejus caussæ, quæ erat curanda, perfunctos [3], ad consentiendum sibi, aut depravando traduceret, aut terrendo compelleret. Inde enim fratres nostri ab Apostolica Sede directi, qui vice mea Synodo præsidebant, probabiliter atque constanter illicitis ausibus obstiterunt, apertè reclamantes, ne contra instituta Nicæni Concilii, præsumtio reprobæ novitatis assurgeret. Nec potest de eorum contradictione dubitari, de quibus in epistola tua etiam ipse conquereris, quòd conatibus tuis voluerint obviare. In quo quidem multùm illos mihi hæc scribendo commendas; sed temetipsum, quod eis parère nolueris, dum illicita moliris, accusas, superfluè non concedenda appetens, & insalubriter tibi contraria concupiscens [g], quæ nullum unquam poterunt nostrum obtinere consensum. Absit enim à conscientia mea, ut tam prava cupiditas meis studiis adjuvetur; ac non potiùs & meo, & omnium qui non alta sapiunt, sed humilibus consentiunt, opere subruatur.

3. V. Not.

Quandoque contradicitur Conciliis in rebus facti & disciplinæ.

g al. appetis & insalubrè contraria concupiscis. Grim.

CAP. IV.

Sancti illi & venerabiles Patres, qui in urbe Nicæna, sacrilego Arrio cum sua impietate damnato, mansuras usque in finem mundi leges Ecclesiasticorum canonum condiderunt, & apud nos, & in toto orbe terrarum in suis constitutionibus vivunt; & si quid usquam [h] aliter quàm illi statuêre, præsumitur, sine cunctatione cassatur: ut quæ ad perpetuam utilitatem generaliter instituta sunt, nulla commutatione varientur; nec ad privatum trahantur commodum, quæ ad bonum sunt commune præfixa: & manentibus terminis, quos constituerunt patres, nemo in jus tendat alienum; sed intra fines proprios atque legitimos, prout quis voluerit, in latitudine se charitatis exerceat: cujus satis uberes fructus Constantinopolitanus potest antistes acquirere, si magis humilitatis virtute nitatur, quàm si spiritu ambitionis infletur.

Nicæni canones irretractabiles.

h al. unquam.

25. q. 1. *Quæ ad perpetuam.*

CAP. V.

Noli, frater, *altum sapere, sed time*, & Christianorum Principum piissimas aures improbis petitionibus inquietare desiste, quibus certum habeo modestiâ te magis, quàm elatione, placiturum. Persuasioni enim tuæ in nullo penitus suffragatur quorumdam Episcoporum ante sexaginta (ut jactas) annos facta conscriptio [4], nunquámque à prædecessoribus tuis ad Apostolicæ Sedis transmissa notitiam, cui ab initio sui caducæ, dudúmque collapsæ sera nunc & inutilia subjicere fulcimenta [i] voluisti, eliciendo à fratribus speciem consensionis, quam tibi in suam inju-

Rom. 11. 20. Concilii CP. canones ad Sedem Romanam nō missi.

4. V. Not.

i al. fomenta.

EPIST. LXXX.

riam verecundia fatigata præberet. Memento, quid Dominus ei, qui unum de pusillis scandalizaverit, comminetur, & sapienter intellige, quale sit Dei judicium subiturus, qui tot Ecclesiis, tot Sacerdotibus scandalum inferre non metuit. Fateor enim, ita me dilectione universæ fraternitatis obstringi, ut nemini prorsus in his, quæ contra se poscit, assentiam, possisque evidenter agnoscere me dilectioni tuæ benevolo animo contraire, ut saniore consilio ab universalis te Ecclesiæ perturbatione contineas. Non convellantur provincialium jura primatuum, 5 nec privilegiis antiquitus institutis Metropolitani fraudentur antistites. Nihil Alexandrinæ sedi ejus, quam per sanctum MARCUM Evangelistam beati Petri discipulum meruit, pereat dignitatis: nec DIOSCORO impietatis suæ pertinaciâ corruente, splendor tantæ Ecclesiæ tenebris obscuretur alienis. Antiochena quoque Ecclesia, in qua primùm prædicante beato Apostolo PETRO, Christianum nomen exortum est, in paternæ constitutionis ordine perseveret, & in gradu tertio collocata, nunquam se fiat inferior. Aliud enim sunt sedes, aliud præsidentes: & magnus unicuique honor est integritas sua. Quæ cùm in quibuslibet locis propria ornamenta non perdat, quantò magis in Constantinopolitanæ urbis magnificentia potest esse gloriosa, si per observantiam tuam, & defensionem paterni canones [x], & exemplum probitatis multi habeant sacerdotes [6].

Matth. 18. 6. Marc. 9. 41. — Metropolitarum jura non convellenda. 5. V. Not. — Ordo Orientalium Patriarcharum. — x al. Canonis delet. qu. Et. 6. V. Not.

CAP. VI.

Hæc tibi scribens, frater, in Domino hortor ac moneo, ut deposito ambitionis desiderio, spiritu potiùs ferveas charitatis, ejúsque virtutibus, secundùm doctrinam Apostolicam, proficienter orneris. Est enim *patiens & benigna, & non æmulatur, non agit perperàm, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt.* Unde si charitas non quærit propria, quantum peccat, qui concupiscit aliena? A quibus volo ut te prorsus abstineas, memórque sis ejus sententiæ, quæ dicit: *Tene, quod habes* [l], *ne alius accipiat coronam tuam.* Nam si inconcessa quæsieris, ipse te tuo opere atque judicio universalis Ecclesiæ pace privabis. Frater autem & coëpiscopus noster LUCIANUS, & filius noster BASILIUS Diaconus, quantum in ipsis fuit, studiosè his, quæ injunxeras, affuêre: sed actioni eorum justitia negavit effectum. Data undecimo Kalendas Junii, HERCULANO viro Clarissimo Consule.

Rom. 12. 10. 1. Cor. 13. 4. — l al. quod tenes. *Apoc. 3. 11.* — Excommunicatio comminatoria.

EPIST. LXXXI.

EPISTOLA LXXXI. a

a Aliàs. CV. Quæ autem antea 81. erat, nunc 11. 12. Maii. Ex MsS. Cod. Cardinalium Sirleti & Grim.

AD JULIANUM COENSEM Episcopum.

SYNOPSIS.

I. *Nicæni Concilii autoritas quanti facienda sit.*

II. *Julianum arguit, quod Anatolio CP. faveat.*

III. *Contra universalis Ecclesiæ statum, sine reatu utriusque ipsorum, nec sibi licere quicquam concedere, nec ei obtinere.*

LEO Papa, JULIANO Coensi Episcopo.

CUm frequentibus experimentis probaverit Dilectio tua [b], quam constanti fixóque proposito sanctorum Nicænorum Canonum statura custodiam, dissolvi omnes Ecclesiasticas regulas æstimans, si quicquam ex illa Sacrosancta Patrum constitutione violetur; miror talia te per fratrem & Coëpiscopum nostrum LUCIANUM dirigere scripta potuisse, quibus in tantùm pro appetitu novæ transgressionis intervenis: ut tibi putes aliquid speciale præstandum, si his quæ illicitè concupiscuntur [c], annuero. Quantumlibet autem te affectione complectar, nullo tamen modo poteris obtinere, ut me in excidium Ecclesiastici status, vel suadendo impellas, vel supplicando traducas. Frater enim & Coëpiscopus noster ANATOLIUS, si divina beneficia & mei favoris assensum sapienter intelligit, satis illi sufficit, obtinuisse, quod [d] summus Antistes de honore Episcopatus sui gratias Deo referat, & se ab illicitorum cupiditate contineat; & quicunque illum specialiter diligunt, tali cum debent confirmare consilio: ut impossibilia omnino non quærat; & sibi talia concupiscendo non noceat: quia nullis apud me patrociniis ita poterit adjuvari, ut his quæ postulat, calcata Patrum constitutione, consentiam. Rescribens itaque ad Epistolas tuas, pro ea qua diligo affectione, te moneo, ut major apud te sit universalis Ecclesiæ status, saluberrima olim & vera ordinatione munitus, quàm ut in cujusquam gratiam à me velis postulare, quæ sine reatu utriusque nostrûm, nec mihi concedere, nec tibi liceat obtinere. Dat. 11. Kalend. Junias HERCULANO viro clarissimo Consule.

b Al. Dilectio tua non ignorat. ita Sirleti Codex mutilus incipit. — Nicæni Concilii autoritas. — c al. quæ illicitè concupiscunt. — d Forte quo. — Digna Pontifice constantia. — Nihil se contra Ecclesiasticú ordinem sine reatu suo concedere posse Leo agnoscit.

EPIST. LXXXII.

EPISTOLA LXXXII. [a]

a Aliàs. XCIV. Quæ autem antea 83. erat, nunc 91.

AD EPISCOPOS GALLIARUM.

SYNOPSIS.

Reversis Legatis à Synodo Calchedonensi, acceptisque Gestis & sententiâ adversus Eutychen & Dioscorum prolata, hujus exemplar mittit ad Gallicanos Episcopos.

Dilectissimis fratribus RUSTICO, RAVENNIO, VENERIO, & ceteris Episcopis per Gallias constitutis, LEO.

IMpletis per misericordiam Dei communibus votis, dignum est fraternitatem vestram sanctorum gaudiorum habere consortium. Nam fratres mei, qui vice mea orientali synodo præsederunt, quæ acta retulerint significo, confirmata Catholica fide, & glorificato Apostolicæ prædicationis triumpho: quòd etiam hi, qui ad deviandum vel seducti fuerant, vel impulsi, recepta veritatis luce lætantur. Siquidem omnes Domini Sacerdotes in unam sententiam, sancto Spiritu docente, consensere: & de sacramento Dominicæ Incarnationis, in qua multorum intelligentia caligabat, ita tenebræ erroris ablatæ sunt, ut in uno Domino nostro, vero & Dei & hominis Filio, nec de humanitatis ambigatur natura, nec de Deitatis essentia. In impios autem nefandi erroris autores, qui indignos se Dei gratia judicantes, correctionis uti remediis noluerunt, qualis sit lata sententia, exemplaria quæ misimus edocebunt: ut agnoscat vestra dilectio, fratres carissimi, in sancto examine divinum non defuisse judicium, quo & vindicta retributa est obduratis, & pax impensa correctis. Dominus vos incolumes custodiat, fratres carissimi.

Exemplar Sententiæ.

1. V.Nor.

PASCHASINUS Episcopus Lilybætanus, LUCENTIUS Episcopus Asculanus, & BONIFACIUS Presbyter Ecclesiæ maximæ Urbis Romæ, Vicarii sanctissimi ac beatissimi Papæ LEONIS Apostolicæ Sedis Antistitis, pronuntiaverunt. Manifesta sunt quæ Dioscorus Alexandrinæ Urbis antistes contra canonum disciplinam regulasque Ecclesiasticas, illicita præsumtione commisit, sicut præterita gestorum, seu præsens declaravit assertio. Is namque, ut plura relinquamus, EUTYCHEN consortem perfidiæ suæ, à proprio Episcopo sanctæ recordationis FLAVIANO jure damnatum, in gratiam communionis, antequam cum his qui congregati fuerant in Ephesina urbe Episcopis resideret, suscepisse cognoscitur. Sed illis quidem sedes Apostolica veniam tribuit, quia contra votum gessisse quæ patrata sunt approbantur: ita ut nunc usque adhæreant & beatissimo Papæ, & universali sanctoque Concilio: qua de re sacrosanctæ communionis consecuti sunt medicinam. Prædictus verò, qui malorum perseverantiâ ornari se æstimat, cum debeat summissa fronte usque ad terram cum gemitu, ut convenit, inclinari, quoniam nec beatissimi Papæ epistolam legi permisit ad venerandæ memoriæ FLAVIANUM Christi antistitem scriptam: quippe cum ab his qui detulerant petitus ut legi sineret, sacramenti satisfactione quod promiserat implere contemsit: quatenus pravi dogmatis augeretur impietas, & occasio læsionis, vel scandali cunctis generaretur Ecclesiis. Patratis tamen his, voluimus his sceleribus indulgere, & veniam, quam ceteris Episcopis præstitimus, dignanter impendere, cùm nec similem judicandi reperiantur [b] habuisse fiduciam [c], adjecit etiam accusatorum supplicatio variis referta criminibus, & tertio evocatus per reverentissimos fratres & Coëpiscopos nostros admonitione canonica, venire contemsit conscientiæ detentus arcano. Episcopos etiam à Provinciali Synodo, cui subdebantur, jure damnatos iniqua usurpatione suscipiens, ipse contra se damnationis sententiam provocavit, veterum patrum sæpius statuta conculcans. Unde sanctus ac beatissimus Papa caput universalis Ecclesiæ LEO, per nos Vicarios suos, sancta Synodo consentiente, Petri apostoli præditus dignitate, qui Ecclesiæ fundamen [d], & petra fidei, cœlestis regni janitor nuncupatur, Episcopali eum dignitate nudavit, & ab omni Sacerdotali opere fecit extorrem. Superest uti congregata venerabilis Synodus canonicam contra prædictum DIOSCORUM proferat justitia suadente sententiam.

b Al. reperiatur.
c Deest hic aliquid.
d Al. fundamentum.

EPISTOLA LXXXIII. [a]

a Aliàs. XCI. Quæ autem antea 83. erat, nunc 97. 10. Junii.

AD THEODORUM FOROJULIENSEM Episcopum.

SYNOPSIS.

I. *Unumquemque Episcopum ad Metropolitanum in dubiis recurrere debere.*

II. *Duplex esse peccati remedium: & quis reconciliationis ordo esse debeat.*

III. *Pœnitentem, qui ante reconciliationem decedit, reconciliari post mortem non posse.*

IV. *Nemini in extremis posito & reconciliationem petenti, eam esse denegandam.*

V. *Quàm periculosè in finem pœnitentia reservatur. Nemini per signa poscenti negandum esse; observatis circa apostatas Canonicis regulis.*

VI. *Ut cum Metropolitano responsa ad consultationem communicet.*

LEO Episcopus, THEODORO Forojuliensi Episcopo.

SOlicitudinis quidem tuæ hic ordo esse debuerat, ut cum Metropolitano tuo primitus de eo, quod quærendum videbatur esse, conferres: ac si id, quod ignorabat dilectio tua, etiam ipse nesciret, instrui vos pariter posceritis: quia in caussis, quæ ad generalem observantiam pertinent omnium Domini Sacerdotum [b], nihil sine primatibus oportet inquiri. Sed ut quoquomodo instruatur ambiguitas consulentis, quid de pœnitentium statu Ecclesiastica habeat regula, non tacebo.

Romano pontifici displicet quod neglecto Metropolitano ipse consulatur.

b Hæc tria verba omn. Dom. Sac. desiderant MSS. Cod. 3. Metropolitani primates dicti.

EPIST. LXXXIII. *De pœnitentia dist. 1. Multiplex. c. 49* CAP. II. Duplex peccati remedium. Ordo pœnitent. 1. Cōfessio. 2. Actionis pœnitētiæ seu satisfactionis impositio. 3. Satisfactionis executio. 4. Reconciliatio. 5. Communio.

Multiplex misericordia Dei ita lapsibus subvenit humanis, ut non solùm per baptismi gratiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinam spes vitæ reparetur æternæ, ut qui regenerationis dona violassent, proprio se judicio condemnantes, ad remissionem criminum pervenirent: sic divinæ bonitatis præsidiis ordinatis, ut indulgentia Dei nisi supplicationibus Sacerdotum nequeat obtineri. Mediator enim Dei & hominum homo CHRISTUS JESUS hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent; & eosdem salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per januam reconciliationis admitterent. Cui utique operi incessabiliter ipse Salvator intervenit, nec unquam ab his abest, quæ ministris suis exequenda commisit, dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi:* (*Matth. 28. 20.*) ut si quid per servitutem nostram bono ordine & gratulando impletur effectu, non ambigamus per Spiritum sanctum fuisse donatum. (*De pœnitentia dist. 1. Multiplex. c. 49.*)

CAP. III. Si autem aliquis eorum, pro quibus Domino supplicamus, quocunque interceptus obstaculo, à munere indulgentiæ præsentis exciderit [c], & priusquam ad constituta remedia perveniat temporalem vitam humana conditione finierit; quod manens in corpore non recepit, consequi exutus carne non poterit. (*Reconciliationis gratiam consequi mortuus non potest.*) Nec necesse est nos eorum qui sic obierint merita actúsque discutere; cùm Dominus Deus noster, cujus judicia nequeunt comprehendi, quod Sacerdotale ministerium implere non potuit, suæ justitiæ reservaverit: ita potestatem suam timeri volens, ut hic error omnibus prosit; & quod quibusdam tepidis aut negligentibus accidit, nemo non metuat. Multum enim utile ac necessarium est, ut peccatorum reatus ante ultimum diem Sacerdotali supplicatione solvatur. (*Sacerdotali supplicatione solvuntur peccata.*)

CAP. IV. His autem qui in tempore necessitatis, & in periculi urgentis instantia, præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda: quia misericordiæ Dei, (*De pœnitentia dist. 1 Multiplex. c. 49. Et 26. q. 6. His qui tempore. c. 10.*) nec mensuras possimus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras vera conversio [d], dicente Spiritu Dei per Prophetam: *Cùm conversus ingemueris, tunc salvus eris.* (*Isai. 30. 15. Sec. 70.*) Et alibi: *Dic tu iniquitates tuas prior, ut justificeris.* (*Isai 43. 26. Sec 70.*) Et iterum: *Quia apud Dominum misericordia est, & copiosa apud eum redemptio.* (*Ps. 129. 7.*) In dispensandis itaque Dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se lacrymas gemitúsque negligere, cùm ipsam pœnitendi affectionem [e] ex Dei credamus inspiratione conceptam, dicente Apostolo: *Ne fortè det illis Deus pœnitentiam, ut resipiscant à diaboli laqueis, à quo captivi* [f] *tenentur ad ipsius voluntatem.* (*2. Tim. 2. 25.*)

CAP. V. *Sera conversio quā incerta.* Unde oportet unumquemque Christianum conscientiæ suæ habere judicium, ne converti ad Deum de die in diem differat, nec satisfactionis sibi tempus in fine vitæ suæ constituat: quia periculosè hac se conditione fragilitas & ignorantia humana concludit, ut ad paucarum horarum se reservet incertum [g]: & cùm possit pleniore satisfactione indulgentiam promereri, illius temporis angustias eligat, quo vix inveniat spacium, vel confessio pœnitentis, vel reconciliatio Sacerdotis. Verùm, ut dixi, etiam talium necessitati ita auxiliandum est, ut & actio illis pœnitentiæ, & communionis gratia, si eam, etiam amisso vocis officio, per indicia integri sensus postulant, non negetur [h]. (*De pœnitentia dist. 1. Multiplex. c. 49. 26. qu. 6. His qui tempore. c 10.*) At si aliqua ægritudine ita fuerint aggravati, ut quod paulò antè poscebant, sub præsentia Sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circunstantium prodesse debebunt, ut simul & pœnitentiæ, & reconciliationis beneficium consequantur: servatâ tamen regulâ canonum paternorum circa eorum personas, qui in Deum à fide discedendo peccarunt.

CAP. VI. Hæc autem, frater, quæ ad interrogationem dilectionis tuæ ideò respondi, ne aliquid contrarium sub ignorantiæ excusatione gereretur, in Metropolitani tui notitiam facies pervenire: ut si qui fortè sunt fratrum, qui de his antea putaverint ambigendum, per ipsum de omnibus, quæ ad te scripta sunt, instruantur. Data IV. Idus [i] Junii, HERCULANO viro Clarissimo.

[c] al. excesserit.
[d] al. vera confessio.
[e] Ita omn. Mss. al. pœnitentiam.
[f] al. capti.
[g] locus eximiè restitutus.
[h] locus restitutus.
[i] al. III. Idus vel. III. Kal.

ANNUS CHRISTI 453.	LEONIS PAPÆ 14.	VALENTINIANI 29. MARCIANI 4. IMPP.	OPILIONE ET VINCOMALO COSS.

EPISTOLA LXXXIV. [a]

AD MARCIANUM AUGUSTUM, De Aëtio & Andrea.

[a] Alias. LVII. Quæ autem antea 84. erat, nunc 12. 10. Martii.

SYNOPSIS.

I. *Ordinationis Anatolii suspicionem per fidei ejus professionem esse sublatam.*
II. *Malè ab eo Aëtium ab Archidiaconi officio esse submotum.*
III. *Marcianum rogat ut Anatolium ab illicitis retrahat, & faveat Juliano.*

LEO Episcopus, MARCIANO Augusto.

CAP. I. QUam excellenti pietate, & quàm glorioso clementiæ vestræ studio in integrum nuper fides Christiana revocata sit, totus mundus agnoscit, & salutis suæ singulare præsidium pet vos à Domino esse reparatum. Ac si quid adversum tanti operis consummationem de contrario spiritu sentitur oboriri, necesse est ut ad vestræ revocetur pietatis auxilium, quod ad custodiam Catholicæ veritatis divina providentia præpa- (*Imperatoriæ potestatis est scandala contra fidē & disciplinam orta rescĭcare.*)

EPIST. LXXXIV. ravit: ut cùm potestatis vestræ sit scandala etiam in longinquo nata resecare, multò magis ea quæ sub vestris audent oculis surgere, non sinatis accrescere. ANATOLII Episcopi ordinationem, sicut scientia Dei testis est, suspectam (quod fatendum est) mihi fecerant consecrationis ejus autores, nec dissimilem ab eligentibus arbitrabar electum: secutúmque est, ut cum communionem Apostolicæ Sedis expeteret [1], diu dandis ad eum pacis epistolis [2] abstinerem. Sed cùm illi pietatis vestræ testimonium suffragaretur, cùm de fide atque unanimitate ejus optanda quæque & placitura promitteret, professionem ejus ita credidi esse sinceram, ut tamen, qua observantia se agere deberet, non desinerem commonere, sedulò ipsi ac diligenter inculcans, ut de persecutoribus beatæ memoriæ FLAVIANI neminem auderet in suo habere consortio, & Eutychianæ hæreseos defensorem à se indicaret esse dejectum. Secutúmque est, ut de his, quæ pro Catholica fide in Synodali Concilio fuerant definita, talia ad me scripserit, qualia Catholicum Sacerdotem scribere congruebat.

1. V. Nor. 2. V. Nor. Pacis epistolæ.

CAP. II. Cùm ergo ad commendanda ipsius primordia ista præcesserint, quid caussæ aut occasionis emersit, ut virum Catholicæ fidei, & Nestorianis atque Eutychianis hæreticis constanter adversum, etiam [b] Archidiaconem sub honoris specie degradaret, & dispensationem totius caussæ & curæ Ecclesiasticæ [3] in ANDREAM Eutychianistam repente transferret: adeò nimia commotione turbatus, ut consecrationem, quam pro injuria dabat, sexta sabbati [c], traditionis Apostolicæ aut nescius aut oblitus, inferret: quasi non ad Episcopum magis, quàm ad Presbyterum ordinationis illius vitium pertineret: qui non inveniens, quod argueret in fide, quod improbaret in moribus, dejectionem innocentis per speciem provectionis implevit; addens in sententia [d] illud injuriæ, ut eum cœmeterio deputando [4], quodam damnaret exilio. Quem tamen pietati vestræ commendare præsumo, ne ullis ulteriùs noxiis ingravari possit insidiis, quem Dominus, ut comperi, sub vestra defensione constituit.

b Legend. fer. Aëtiũ. Archidiaconus sub honoris specie dejectus. 3. V. Nor. c Vide Not. ad Ep. XI. & LXXXI. Traditio Apostolica de die ordinationis. d al. sententiæ. Presbyteri cæmeteriis mancipati. V. Nor. 4. al. deputandum. Cod. Grim.

CAP. III. Adjicio autem etiam hanc obsecrationem, ut prædictum Episcopum à professione sua dissonum, & nimis testimonii vestri ac favoris oblitum, necessariè [5] increpare dignemini. Cesset Catholicos insectari; cesset eos, qui sanctæ memoriæ FLAVIANO placuêre, conterere, & eorum societatem [f], quos improbavit, eligere. Fraternam enim illi charitatem non aliter poterimus impendere, quàm ut se ab inimicis Catholicæ fidei approbet execrari, ejusque à se consortium, quem meritò abjecit, abscedat [f]. Qui etiam si magna fuisset satisfactione purgatus, post dubium tamen reversus errorem, Catholicis Diaconibus postponi debuit, non præponi. Illud quoque Clementiæ vestræ benevolentiam peto, ut veneratorem vestrum fratrem meum JULIANUM Episcopum, in vestro, sicut facere dignamini, habeatis affectu: cujus obsequiis præsentiæ meæ vobis imago reddatur. Nam & de fidei ejus sinceritate confidens, vicem ipsi meam contra temporis nostri hæreticos, delegavi: atque propter Ecclesiarum pacisque custodiam, ut à comitatu vestro non abesset [6], exegi. Cujus suggestiones, pro concordia Catholicæ unitatis, tanquam meas audire dignemini, placentes Deo, qui vobis præter Regiam coronam, etiam Sacerdotalem conferat palmam. Data sexto Idus Martii, OPILIONE viro clarissimo Consule.

Episcopus ab Augusto increpandus. 5. V. Nor. f Ita Grim. Cod. & recti: nam de Andrea Eutychianista Sermo est. al. leg. Eorumque à se consortium atque commercium abscedat.

EPIST. LXXXV. Episcopus in comitatu vice Pontificis Romani residens: unde Nuncii Apostolici. 6. V. Nor.

EPISTOLA LXXXV. [a]

AD PULCHERIAM AUGUSTAM. De Aëtio & Andrea.

a Aliàs LVIII. Quæ autem antea 85. erat, nunc 7. u. Martii.

SYNOPSIS.

I. *Andream Ecclesiasticis rebus, amoto Aëtio, præpositum esse conqueritur.*

II. *Omnia in statum pristinum restitui postulat.*

LEO Episcopus, PULCHERIÆ Augustæ.

MUltis extantibus documentis, quibus in dilectione Ecclesiæ Dei Pietatis Vestræ manifestatur affectio, meritò quoties aliquid nascitur scandalorum, vestrum desideratur auxilium: ut fides, quæ annitentibus vobis, contra hæreticorum commenta defensa est, securæ pacis perpetem obtineat firmitatem. Nam quid prodest foris adversarios veritatis oppressos, si eosdem habeamus intra Dominica septa redivivos? Quod itaque circa personam filii mei AËTII gestum esse cognovi, nimium me anxium facit, & metuere certa ratione compellit, ne pœnitendum mihi sit, quod de Episcopo Constantinopolitano, qui ab impugnatoribus fidei fuerat ordinatus, vobis adhortantibus, acquievi meliora sentire, cùm tanto Pietatis Vestræ testimonio juvaretur, ne illum gravaret suæ ordinationis infirmitas, ubi vestra interventio præstaretur. Unde gratulari cœperam, quod beati FLAVIANI honorare memoriam, & hæreticorum conatibus obsistere diceretur. Sed doleo illum, sicut prædicti lacrymabilis querela demonstrat, in deteriora mutatum, & eum nunc constituisse Archidiaconem, quem ipse professus est à se esse rejectum, qui Eutychianæ hæreseos se apud nos prodiderat defensorem. Quem quia nunc Ecclesiasticis negociis præposuit, propter hæreticam perversitatem eidem favorem suum præstare convincitur: qui etiamsi magna satisfactione potuisset indulgentiam promereri, nequaquam debuit his qui in fide permanserant anteferri.

CAP. I. Regium in rebus ecclesiæ auxilium. Ordinatio Anatolii quam ob caussam suspecta. Archidiaconus Ecclesiasticis negotiis præfectus.

EPIST. LXXXVI. CAP. II.

Unde quia non latet Clementiam Vestram, quantum periculi, aut per pudendam socordiam, aut per dolosam nequitiam nutriatur, dignamini Episcopum ad professionem suæ fidei autoritate vestræ clementiæ revocare. Non sibi has maculas superducat, nec existimationem suam, quam vestro acquisivit favore, contemnat: societatem hæretici, quem dudum à se removit, abscidat; & persequi eum, quem gratiorem debuit habere, desistat. Cujus innocentiæ vos ita affuisse gaudeo, ut mœrori ejus digna consolatione vestra pietas subveniret. Circa fratrem meum, veneratorem vestrum JULIANUM Episcopum, quantum debeat crescere vestra dignatio, Apostolicæ Sedis æstimate judicio: cùm in caussa fidei, cui gloria vestra famulatur, vicem ipsi meam eatenus delegarim, ut ab ea, quæ vobis debetur, observantia non recedens, Pietati me Vestræ præsentare non desinat: exequens in custodia fidei, & in Ecclesiasticis disciplinis per omnia solicitudinem meam, & opportunis suggestionibus, quod universali Ecclesiæ prosit, insinuans: ut in ipso, nec Catholicis vestrum præsidium, quibus volumus subveniri, nec meum vobis desit obsequium. Data sexto Idus Martii, OPILIONE viro clarissimo Consule.

Nuncii Apostolici partes & munia.

EPISTOLA LXXXVI. [a]

a Aliàs. LVI. Quæ autem antea 16. erat, nunc 6. 11. Martii.

AD JULIANUM EPISCOPUM Coënsem.

DE AËTIO ET ANDREA.

SYNOPSIS.

I. *Quod ipsi multa patienti compassus sit, gratias agit, simul de Aëtii dejectione expostulans.*

II. *Julianum CP. in speculis esse vult pro caussa fidei. Anatolium ab Imperatore esse increpatum.*

III. *De tumultu monachorum Ægyptiorum & Palæstinorum.*

IV. *De epistola sua & de actis Calchedonensis Synodi in latinum convertendis.*

LEO Episcopus Romæ, JULIANO Episcopo Coënsi.

CAP. I. De clade Athalariciana. Caussa calamitatum peccata, finis conversio peccatoris.

AGnovi in dilectionis tuæ literis fraternæ charitatis affectum: quòd de malis, quæ multa & sæva pertulimus, pio nobiscum dolore compateris. Sed utinam hæc, quæ nos perpeti Dominus aut permisit aut voluit, ad correctionem proficiant servatorum [b], & ut desinant adversitates, finiantur offensæ. Quod utrumque de magna erit misericordia Dei, si & flagella removeat, & ad se suorum corda convertat. Sicut autem fraternitatem tuam ea, quæ apud nos desævit [c], contristavit hostilitas, ita me anxium facit, quod in Constantinopolitana Ecclesia, quantum tuæ indicant literæ, hæreticorum insidiæ non quiescunt; & exquisitis occasionibus, hi qui Catholicæ fidei defensores fuêre, vexantur. Nam dùm AËTIUS ab officio Archidiaconatus per speciem provectionis amovetur [1], & in locum ejus ANDREAS, qui ob hæreticorum societatem fuerat abjectus, assumitur; dùm beatæ memoriæ FLAVIANI accusatoribus honor redditur, & piissimi Confessoris participes aut discipuli consternuntur [d], nimis apertè, quid Episcopo Ecclesiæ ipsius placeat, demonstratur. In quem pro caussæ merito differo commoveri: & quid ipse mecum cum suis epistolis agat, quas missurum eum filius noster AËTIUS indicavit, expecto: dans locum voluntariæ emendationi, qua dolorem meum cupio mitigari. Clementissimo tamen Principi & piissimæ Augustæ de his, quæ ad custodiam pacis Ecclesiasticæ pertinent, scripsi: quos devotione suæ fidei provisuros esse non dubito, ne contra gloriam operis ipsorum, damnata hæresis valeat pullulare.

b Vulg. multorum.

c al. fuit.

Ex Archidiacono Presbyterũ fieri, dejici tunc erat. 1. V. Not.

d Vulg. conterantur.

CAP. II. Julianus Ep. Coënsis, Romæ nutritus, nuncius Apostolicus.

Studeat ergo dilectio tua, frater charissime, piam & necessariam curam solicitudini Apostolicæ Sedis impendere, quæ tibi apud se nutrito Catholicam contra Nestorianos & Eutychianos hæreticos actionem materno jure commendat, ut divino fultus auxilio, speculari de Constantinopolitanæ urbis opportunitate non desinas; ne prædictorum dogmatum impius usquam turbo consurgat. Et quia tanta est gloriosorum Principum fides [e], ut confidenter eis possis quæ sunt insinuanda suggerere, pietate ipsorum ad utilitatem Ecclesiæ universalis utaris. Consulenti autem dilectioni tuæ de his, in quibus putaveris ambigendum, non deerit relationibus tuis meæ responsionis instructio: ut sequestrata eorum actione caussarum, quæ in quibusque Ecclesiis præsulum suorum debent cognitione firmari, hanc specialem curam vice mea functus assumas, [f] ne hæresis vel Nestoriana vel Eutychiana in aliqua parte revivescat; quia in Episcopo Constantinopolitano Catholicus vigor non est, nec multum aut pro sacramento salutis humanæ, aut pro sua est æstimatione solicitus: cùm si quid illi inesset spiritualis industriæ, ita & à quibus ordinatus sit, & cui viro successerit cogitare deberet, ut magis beatum FLAVIANUM, quàm sui honoris sequeretur autores. Et ideò cùm piissimi Principes secundùm obsecrationem meam dignati fuerint fratrem ANATOLIUM de his, quæ meritò in querelam veniunt, increpare, jungat charitas tua diligentiam suam, ut universa scandala, adhibita plenissima correctione, resecentur, & à filii nostri AËTII cesset injuriis. Nam apud Catholicum Episcopum, etiam si erat quod quacunque de caussa succensendum Archidiacono videretur, propter fidei reverentiam debuit prætermitti [h], potiùs quàm locum Catholici

e al. clementia.

Apostolicorum nunciorum potestas quibus finibus circumscribatur.

f Locus hic totus egregia emendatione illustratus ope Cod. Grim.

g Vulg. viceat. diligentiâ suâ.

Multa pro caussa fidei toleranda.

h Locus hic ex Cod. Grim. optimè restitutus.

EPIST. LXXXVI.

tholici nequissimus hæreticus obtineret. Cùm itaque quæ sequantur agnovero, tunc manifestiùs quid agi oporteat, æstimabo. Nam interim, dolore cohibito, malui indulgere patientiæ, ut locus esset veniæ.

CAP. III. Monachi Palæstini tumultuantes.

De Palæstinis verò monachis, qui jampridem in tumultu dissensionis esse dicuntur, quo adhuc animo moveantur, ignoro. Neque cujusquam sermone mihi patefactum est, quas caussas videantur antefatæ præferre discordiæ: Utrùm scilicet Eutychianæ perversitati tali furore famulentur? An implacabiliter doleant Episcopum suum in hanc impietatem potuisse traduci, quod contra ipsorum locorum sanctorum testimonia, quibus totus mundus instruitur, ab Incarnationis Dominicæ veritate desciverit; & quod in aliis per indulgentiam curari placuit, in illo putent non esse veniale. Unde cupio me super his pleniùs edoceri, ut etiam talium correctioni congruè studeatur: quia aliud est contra fidem impiè armari, aliud pro fide immoderatiùs commoveri [1]. Chartas etiam, quas AETIUS presbyter ante indicavit esse directas, & Breviarium fidei, [2] quod te misisse significas, necdùm ad me noveris pervenisse. Unde, si expeditioris occasio se præbuerit perlatoris, libenter habeo, ut si qua est, quæ utilis videatur, quàm primùm ad me mittatur instructio. De Ægyptiis monachis quàm quieti, aut cujus sint fidei, scire desidero; & de Alexandrinæ Ecclesiæ pace quid ad vos veris nunciis perferatur: Ad cujus Episcopum vel ordinatores ipsius, seu clericos, qualia scripta direxerim, missis exemplaribus scire te volui. Ad clementissimum quoque Principem, & ad religiosissimam Augustam quis nunc meus sermo sit missus, directa exemplaria perdocebunt.

De Juvenali Jerosolym. Episc.

1 Vulg. aliud in errorem quempiam detineri.

Breviarium fidei. 2. V. Nor.

De Ægyptiis Monachis.

CAP. IV. De epist. XXV. al. XI.

Utrum autem epistola mea, quam de Incarnationis Dominicæ fide incolumi adhuc sanctæ memoriæ FLAVIANO, ad dilectionem tuam per BASILIUM Diaconum miseram, fraternitati tuæ tradita sit, scire desidero: quoniam suspectum habeo, quod de ejus textu nullum unquam indicium reddidisti. Gestorum synodalium [3] quæ omnibus diebus Concilii in Calchedonensi civitate confecta sunt, parum clara propter linguæ diversitatem, apud nos habetur instructio. Et ideo fraternitati tuæ specialiter injungo, ut in unum codicem universa facias congregari, in Latinum scilicet sermonem absolutissima interpretatione translata: ut in nulla parte actionum dubitare possimus, neque ullo modo esse possit ambiguum, quod ad plenam intelligentiam te fuerit studente perductum. Data quinto Idus Martii, OPILIONE viro clarissimo Consule.

3. V. Nor. Acta Calchedonensis Synodi in latinum conversa & in unum corpus redacta.

EPIST. LXXXVII.

EPISTOLA LXXXVII. a

a Aliàs. LXI. Quæ autem antea 87. erat, nunc 1. a 1. Martii.

AD EPISCOPOS, QUI IN SANCTA Synodo Calchedonensi congregati fuerant, directa.

SYNOPSIS.

I. *Se consentire his quæ Calchedone circa fidem constituta sunt.*

II. *Nunquam id à se ratum esse habendum, quod adversùs Nicænos Canones ibidem actum est.*

LEO Episcopus, sanctæ Synodo apud Calchedonem habitæ. [1]

1. V. Nor.

OMnem quidem fraternitatem vestram nosse non ambigo, definitionem sanctæ Synodi, quæ ob confirmationem fidei in Calchedonensi civitate celebrata est, toto corde me fuisse complexum: quia nulla sinebat ratio, ut qui unitatem Catholicæ fidei dolebam ab hæreticis fuisse turbatam, non exultanter in integrum rediisse gauderem. Hoc autem non solùm ex ipso beatissimæ consensionis effectu [a], sed etiam ex epistolis meis, quas post reditum meorum ad Constantinopolitanæ urbis antistitem dedi, potuissetis agnoscere, si vobis responsionem Sedis Apostolicæ manifestare voluisset. [3] Ne ergo per malignos interpretes dubitabile videatur, utrum quæ in Synodo Calchedonensi per unanimitatem vestram de fide statuta sunt, approbem, hæc ad omnes fratres & Coëpiscopos nostros, qui prædicto Concilio interfuerunt, scripta direxi, quæ gloriosissimus & clementissimus Princeps, sicut poposci, [4] in notitiam vestram mittere pro Catholicæ fidei amore dignabitur: ut & fraterna universitas, & omnium fidelium corda cognoscant, me non solùm per fratres, qui vicem meam exsecuti sunt, sed etiam per approbationem gestorum synodalium, propriam vobiscum unisse [c] sententiam: in sola videlicet caussa fidei, quod sæpè dicendum est, propter quam generale Concilium, & ex præcepto Christianorum Principum, & ex consensu Apostolicæ Sedis placuit congregari: ut damnatis hæreticis, qui corrigi noluissent [d], nulla penitus resideret de vera Domini nostri JESU CHRISTI Incarnatione dubitatio. Unde si quis unquam ausus fuerit, vel Nestorii tueri perfidiam, vel Eutychetis ac Dioscori impium dogma defendere, à Catholicorum communione resecetur: nec habeat ejus corporis participationem, cujus abnegat veritatem, Fratres carissimi.

CAP. I. Suspicione non receptæ à se Synodi removet S. Leo ex pristino unitatis amore. Ex consensionis effectu. Ex suis epistolis. a. V. Nor.

3. V. Nor.

4. al. poposcit. V. Nor.

Gesta synodalia de rebus fidei Leoni probata.

c Vulg. iniisse.

Præcepto Imp. & assensu Papæ Synodus coacta

d Ita Grim. Vulg. qui si corrigi voluissent.

De custodiendis quoque sanctorum patrum statutis, quæ in Synodo Nicæna inviolabilibus sunt fixa decretis, observantiam ve-

CAP. II. Disciplina per Nicænos canones stabilita inviolabilis.

Epist. LXXXVIII.

stræ sanctitatis admoneo, ut jura Ecclesiarum, sicut ab illis CCCXVIII. Patribus divinitùs inspiratis sunt ordinata, permaneant [e]. Nihil alienum improbus ambitus [f] concupiscat, nec per alterius imminutionem suum aliquis quærat augmentum. Quantumlibet enim extortis assentationibus [g] sese instruat vanitatis elatio, & appetitus suos Conciliorum æstimet nomine roborandos, infirmum atque irritum erit quicquid à prædictorum Patrum canonibus discreparit. Quorum regulis Apostolica Sedes quàm reverenter utatur, scriptorum meorum, quibus Constantinopolitani antistitis conatus repuli, poterit sanctitas vestra lectione cognoscere, & me auxiliante Domino Catholicæ fidei & paternarum constitutionum [h] esse custodem. Data duodecimo Kalendas Aprilis, Opilione viro clarissimo Consule.

e Ex MS. Grim. & Act. Calched. Syn. ac Facundo Herm. correctum.

f Facundus Alien. improbè côc. gliss. Merc. assensionibus.

Canonum quæ reverētia apud Sedem Apost.

h Ita Facundus cum MSS. Grim. Barb. & Vict. in vulg. traditionum.

EPISTOLA LXXXVIII. [a]

AD JULIANUM EPISCOPUM Coënsem.

a N. Ex MS. Cod. Cardinal. Grimani. Quæ autem antea 88. erat, nunc ut spuria habetur tom. 2. p. 330. 41. Martii.

SYNOPSIS.

I. *Se ut Imperatori satisfaceret & occasionem hæreticis auferret, ad Episcopos Calchedonenses de consensu suo literas dedisse, etsi non necessarias.*

II. *De Monachis edicto Marciani repressis & Archimandritis Pulcheriæ responsione increpatis.*

III. *De Eudoxia à Leone monita ex secreto Imperatoris mandato.*

IV. *Aëtii dejectionem patienter habendam esse, ne aliarum Ecclesiarum regimini se immiscens mensuram propriam videretur excedere.*

V. *Anatolium ab Illyricianis subscriptionem in sui ambitus patrocinium elicere voluisse. De epistola ad Calchedonenses Episcopos scripta.*

LEO, JULIANO Episcopo.

Cap. I.

QUàm vigilanter, quámque devotè pro Catholica fide fraternitas tua excubet, literarum tuarum textus ostendit, quibus intervenientibus multùm mea solicitudo relevatur; accedente religiosi Imperatoris religiosissima pietate, quam evidenter apparet ad universalis Ecclesiæ firmamentum à Domino præparatam: ut dùm sancto studio pro fide agunt Christiani Principes, fidenter pro eorum regno supplicent Domini Sacerdotes. [[b] Quod ergo necessarium credidit clementissimus Imperator, libenter implevi, ut ad omnes fratres, qui Calchedonensi Synodo interfuerunt, scripta dirigerem, quibus placuisse mihi, quæ à sanctis fratribus nostris de regula fidei confirmata sunt, demonstrarem:] propter eos scilicet qui ad occasionem velandæ perfidiæ suæ, infirma vel dubia videri volunt statuta concilii, quæ nullâ sunt consensus mei sententiâ roborata: cùm tamen post reversionem fratrum, quos vice mea miseram, ad Constantinopolitanum Episcopum epistolas dederim: ut, si eas publicare voluisset, abundè ex ipsis potuisset agnosci, quanto gaudio ea quæ de fide sanxerant, approbarem. Sed quia in eisdem continebatur quale responsum accepisset ambitio, ignorari voluit, quod de fraternis constitutionibus sentiebam; ne simul cognosceretur, quod pro inviolabili Nicænorum canonum autoritate rescripseram. Unde studeat dilectio tua piissimum Principem crebris suggestionibus commonere, ut adjunctis affatibus suis ad singularum provinciarum Sacerdotes deferri Apostolicæ Sedis scripta præcipiat; ne ulteriùs quisquam veritatis inimicus de silentio meo se excusare præsumat.

b Hæc uncis inclusa referuntur in epistola Pelagii PP. II. ad Eliā &c. c. 6.

Cap. II.

De edicto autem Christianissimi Imperatoris, quo impetita quorumdam monachorum insania quid mereretur ostendit, & de responsione piissimæ Augustæ, qua Monasteriorum præsules increpavit, multùm me gaudere significo; non ignorans hunc ipsis fervorem fidei divina inspiratione conferri, ut omnibus excellentiam ipsorum non solùm regii culminis, sed etiam sacerdotalis esse appateat sanctitatis, apud quos ut fraternitati tuæ familiarior esset fiducia, & nunc & anteà postulavi, confidens de eorum benevolentia, quod necessariis suggestionibus non difficulter dignabuntur annuere.

Sacerdotalis Imperatorum pietas.

Cap. III.

Et quia secretiùs mihi clementissimus Imperator per filium nostrum Paulum mandare dignatus est, de admonenda filia nostra clementissima Augusta Eudoxia; feci quod voluit, ut literis meis quàm fructuosum ipsi foret, si Catholicæ fidei faveret, agnosceret, & ut clementissimi Principis filii sui literis super hoc admoneretur, obtinui: non ambigens ipsam quoque pio studio elaboraturam, ut autores seditionum propositum suæ professionis agnoscant, & si non intelligunt docentium prædicationem, saltem vindicantium timeant potestatem. Quem itaque profectum hæc nostra cura obtineat, protinùs literis dilectionis tuæ opto cognoscere, & utrum tandem rebellis imperitia conquiescat; quæ si de nostra putat ambigendum esse doctrina, saltem beatæ memoriæ Athanasii, Theophili & Cyrilli Alexandriæ Sacerdotum scripta non renuat: cum quibus ita fidei nostræ forma concordat, ut in nullo à nobis discrepet, qui se illis consentire profitetur.

Nota ex hoc unico monumento, unde Eudoxia in melius mutata, Catholicæ fidei favere cœperit.

Ecclesiastiū suarum traditioni attendant Episcopi.

Cap. IV.

Filio nostro Aëtio presbytero in suo mœrore compatimur: & cùm in locum officii ejus is fuerit ascitus, qui reprobatione dignus fuerat judicatus, non est dubium hanc commutationem ad Catholicorum injuriam pertinere. Sed patienter interim ista toleranda sunt, ne mensuram solidationis solitæ videamur excedere: cùm possit pro tempore satis

Timet Leo mensuram suam excedere.

eſſe prædicto, quod clementiſſimorum Principum favore munitur, quibus eum proximè literis meis ita commendavi, ut apud religioſiſſimas mentes gratiam ipſius augendam eſſe non dubitem.

CAP. V. *Epiſcopus ordinationis nuncius.*

Illud etiam noſſe te volumus, ANATOLIUM Epiſcopum poſt coërcitionem noſtram in ſuæ præſumtionis adeò temeritate perſiſtere, ut Illyricianos Epiſcopos, ut ſibi ſubſcriberent, conveniret; quod nobis Epiſcopus qui à Theſſalonicenſi ordinationis nuncius miſſus eſt, intimavit: cui ideò ſcribere noluimus, quamvis ipſe hoc peteres debere fieri, quia eum corrigi nolle perſpeximus. Duas à pari ad Synodum epiſtolas feci: unam cui exemplaria epiſtolæ meæ ad ANATOLIUM Epiſcopum datæ ſubdi feci, alteram, quæ exemplaria ſubdita non haberet; tuo permittens arbitrio, ut quam dandam eſſe clementiſſimo Principi duxeris, hanc tradas, alterâ apud te retentâ. Data duodecimo Kalendas Aprilis OPILIONE viro clariſſimo Conſule.

MARCIANI AUGUSTI EPISTOLA ad Leonem Papam.

EX CODICE BODLEIANO OXONIENSI NUPER EDITA, & huic II. Editioni noſtræ primum inſerta.

SYNOPSIS.

I. *Miratur Leonem non reſcripſiſſe Synodo Calchedonenſi, & an ejuſdem geſta confirmaverit in dubio reliquiſſe.*
II. *Eadem probari cupit per Pontificis literas Eccleſiæ & populis ſignificandas.*
III. *Gratulatur quod Canones cuſtodierit & novitatem repreſſerit.*
IV. *Quæ propter ejus literas facta fuerint, ab aliis renuntianda confidit.*

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΟΥ βασιλέως Μαρκιανοῦ, πρὸς Λέοντα ἀρχιεπίσκοπον Ῥώμης. Νικηταὶ Οὐαλεντινιανὸς καὶ Μαρκιανὸς, ἔνδοξοι, τροπαιοῦχοι, ἀεὶ αὔγουστοι, τῷ ἁγιωτάτῳ πατρὶ καὶ ἀληθινῶς σεπτῷ Λέοντι ἀρχιεπισκόπῳ.

Τὴν μακαριότητα τὴν σὴν ταῖς συλλαβαῖς τῆς ἡμετέρας γαληνότητος σπουδαιότατα ὑγιαίνειν εὐχόμεθα· ἐξαιτοῦντες, ἵνα αὐτὸν σπουδῇ τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ τὸ τῆς σῆς ἁγίας εὐχῶν παράσχοις μεσιτείᾳ, ὅπως τὴν ἵλεων καὶ εἰρηνοποιὸν αὐτοῦ μεγαλειότητα πάντα τὰ αἴσια καὶ εὐκτὰ τῇ ἡμετέρᾳ βασιλείᾳ παρασχεῖν * καταξιώσῃ. Θαυμάσαμεν τὰ μάλιστα, ὅτι μετὰ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, καὶ τὰ γράμματα τῶν σεβασμίων ἐπισκόπων, τὰ πρὸς τὴν σὴν τιμιότητα σταλέντα, δι' ὧν ἅπαντα τὰ ἐν τῇ αὐτῇ συνόδῳ ἐπράχθησαν, οὐδαμῶς παρὰ τῆς σῆς ἁγιωσύνης τὰ τοιαῦτα γράμματα ἐξαπέσταλται, ἅτινα δηλονότι ἐν ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις ἀναγνωσθέντα, εἰς τὴν τῶν ἁπάντων ὤφελε γνῶσιν ἐλθεῖν, ὅπως τινῶν ταῖς ψυχαῖς, οἵτινες Εὐτυχοῦς ἔτι καὶ νῦν τὴν κακοδοξίαν καὶ τὴν διαστροφὴν μεταδιώκουσιν, ἀμφιβολίαν πολλὴν ἐνέβαλε, πότερον ἡ σὴ μακαριότης τὰ ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τυπωθέντα ἐβεβαίωσε· καὶ διὰ τοῦτο ἡ σὴ εὐλάβεια γράμματα ἐκπέμψαι καταξιώσῃ, δι' ὧν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις καὶ δήμοις φανερὰ γενέσθαι, τὰ ἐν ἁγίᾳ συνόδῳ πεπραγμένα παρὰ τῆς σῆς μακαριότητος βεβαιοῦσθαι ἐκφανῶς· ὡς ἐπρεπεν ἐπίσκοπον ἀποστολικοῦ θρόνου, ἔδειξεν ἡ σὴ ἁγιωσύνη ἐποίησεν, ὅτι τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας φυλάττουσα, οὐδὲν ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ ἔθους καὶ τῆς τάξεως, τῆς ποτε τετηρημένης, καὶ ἀσαλεύτως μέχρι καὶ σήμερον διατηρουμένης, ἐνέσχετο καινοτομηθῆναι· διὰ τὰ γράμματα δὲ τῆς σῆς ὁσιότητος, οἷα καὶ ὅπως παρά τινων πέπρακται, δυνήσεται ἐξ ἑτέρων ἡ σὴ ἁγιωσύνη σαφέστατα καταμαθεῖν, οἷς ἀντιβῆναι οὐκ ἠβουλόμεθα, διαβεβαιουμένοις τῇ σῇ θεοφιλίᾳ τῇ καθολικῇ πίστει καὶ ἀληθεῖ ὀρθοδοξίᾳ, τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, πάντων τῶν συναινούντων τῶν ἐπισκόπων ἠκολουθηκέναι. Διὸ τοῦτο καὶ ἡ σεβασμιότης ἡ σὴ διὰ γράμματα τάχιστα ἐκπέμψαι, δι' ὧν βεβαιοῦν αὐτὴν τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον φανερώτατα ἐνδείκνυσιν, ἵνα μὴ οἱ ἐπιθυμοῦντες τῶν * αἱρετικῶν, δυνηθεῖεν τινα ἔχειν ὑπόνοιαν περὶ τῆς κρίσεως τῆς σῆς ἁγιωσύνης. Ἐδόθη πρὸ δεκαπέντε καλανδῶν Μαρτίων ἐν Κωνσταντινουπόλει.

ſ. [illegible]

* ſ. αὐθαδῶν l. ἀκολουθῶν.

PIISSIMI IMPERATORIS MARCIANI, ad Leonem, Romæ Archiepiſcopum, epiſtola. Victores Valentinianus & Marcianus, Illuſtres, Tropæuchi, ſemper Auguſti, ſanctiſſimo Patri, & verè venerabili, Leoni Archiepiſcopo.

BEATITUDINEM tuam Tranquillitate noſtra complectimur, cupimuſque quam optimè valere, ſingulari ſtudio contendentes, ut Dominatoris rerum & præpotentis DEI favorem ſanctarum precum tuarum mediatione impetrare ſtudeas, ne maximus ille, clemens, & pacis reconciliator, læta & fauſta omnia Imperio noſtro indulgere dedignetur. Vehementer admiramur, quod Synodo in Calchedone celebrata, & litteris Venerabilium Epiſcoporum ad Pietatem tuam miſſis, per quas omnium rerum in Synodo geſtarum ſeriem expoſuerunt, neutiquam illæ à Sanctitate tua fuerint emiſſæ, quæ tamen in ſacris Eccleſiis lectæ, in ſingulorum notitiam perveniſſe debebant; unde aliquibus, qui Eutychis falſam opinationem & pravitatem etiam dum perſequuntur, magnus eſt injectus ſcrupulus, utrum Beatitudo tua, quæ Synodus decrevit, confirmaverit. Idcirco Pietas tua emittere litteras dignetur, queis omnes & Eccleſiæ & populi cognoſcant, acta Synodi à Beatitudine tua approbari. Illud nimirum, quod Epiſcopum Sedis Apoſtolicæ addecet, tua Sanctitas præſtitit egregiè, Eccleſiaſticos Canones cuſtodivit, antiqui moris & ordinis, olim conſtituti, & conſtanter uſque in hunc diem ſervati, nihil paſſa eſt novitate quadam aboleri. Propter epiſtolas autem Sanctitatis tuæ qualia quantaque à nonnullis fuerint effecta, poterit ab aliis ſatis certior fieri, quibus contraire non equidem voluimus, quod [*affirmarent*] Pietatem tuam, probata Synodo Calchedonenſi, fidei Catholicæ & verè orthodoxæ, omnibus Epiſcopis applaudentibus, acceſſiſſe. Quapropter veneranda Dignitas tua iſtud quamprimùm per litteras ubique ſignificet, quibus planiſſimè oſtendat, Synodum Calchedonenſem te ratam habere, ne diſſidiorum diſcordiarumque cupidis de judicio Sanctitatis tuæ ulla relinquatur ſuſpicio. Dat. a. d. xv. Kal. Mart. Conſtantinopoli.

Epist. LXXXIX.

EPISTOLA LXXXIX. [a]

[a] Aliàs. LIX. Quæ autem antea 89. erat, nunc 10. 21. Martii.

AD MARCIANUM AUGUSTUM,

SYNOPSIS.

I. *De pace Ecclesiæ reddita, compressis hæreticorum reliquiis, & Anatolio increpato gratias agit.*

II. *De Monachis à Marciano cohibitis & approbatione Calchedonensis Synodi per se ad Episcopos missa.*

LEO Episcopus, MARCIANO Augusto.

Cap. I.

MUlta mihi in omnibus clementiæ vestræ literis caussa gaudendi est [b], dum ex magna divinæ providentiæ misericordia præstitum [c] humanis rebus experior, quod Ecclesiasticam pacem, quæ non nisi unitate prædicationis Evangelicæ custoditur, piissimo studio juvare dignamini: ut fidei vestræ gloria non solùm utilitate Reipublicæ, sed etiam religionis profectibus augeatur, gloriosissime Auguste. Unde ineffabiliter Deo gratias ago, qui eo tempore, quo orititura hæreticorum scandala præsciebat, vos in Imperii fastigio collocavit: in quibus ad totius mundi salutem, & Regia potentia, & Sacerdotalis vigeret industria [1]. Nam cùm vestro præcipuè opere sit effectum, ut per Synodale Concilium damnatis impii dogmatis defensoribus, omnes vires sacrilegus error amitteret, ad ejusdem devotionis pertinet palmam, si malum, quod in suis ducibus est oppressum, etiam in quibuscunque reliquiis deleatur. Quod faciliùs Clementia Vestra arbitratur [d] implendum, si per universas Ecclesias definitiones sanctæ Synodi Calchedonensis Apostolicæ Sedi placuisse doceantur. De quo quidem ratio non fuit ambigendi, cùm ei fidei omnium subscribentium consensus accesserit, quæ à me [c] secundùm formam Apostolicæ doctrinæ ac paternæ traditionis emissa est; & per fratrem meum Lucianum [3] Episcopum talia & ad Gloriam Vestram, & ad Constantinopolitanum Episcopum scripta direxerim, quæ evidenter ostenderent, me ea quæ de fide Catholica in prædicta Synodo definita fuerant, approbare. Sed quia in eisdem literis ea, quæ per occasionem Synodi malè sunt attentata, reprehenderam, maluit prædictus antistes meam gratulationem tacere, quàm suum ambitum publicare. Mihi autem multum fiduciæ, Deo per vos operante, collatum est, quod probasse vos observantiam meam de custodia canonum paternorum, pietatis vestræ affatibus indicatis. Et meritò geminatur gaudium meum, cùm vobis religiosissimè placere cognosco, ut & fides Nicæna suam teneat firmitatem, & privilegia Ecclesiarum illibata permaneant.

b al. gaudii.
c al. præstitutum.
Sacerdotali Marciani industriâ Synodus coacta & error abolitus.
1. V. Not.
d al. arbitretur.
De Synodi confirmatione per Sed. Apostol.
e al. subscribendo ... quæ ad me.
2. V. Not.
3. V. Not.
Custodia canonum laudata ab Augusto in Ep. Rom.

Epist. CX. Cap. II.

Quamvis autem de præclaro fidei vestræ opere nihil Vestra Pietas indicarit, mihi tamen per veneratorem specialiter vestrum, fratrem meum Julianum Episcopum innotuisse significo, quàm pio dignati fueritis responso imperitorum monachorum animos cohibere pariter & docere: ut, si illos non penitùs deseruit divina misericordia, sentiant se & didicisse quod credant, & agnovisse quod timeant. Quia verò omnibus modis obediendum est Pietatis Vestræ religiosissimæ voluntati, constitutionibus Synodalibus, quæ mihi de confirmatione fidei Catholicæ, & de hæreticorum damnatione [4] placuerunt, libens adjeci sententiam meam: quæ ut ad notitiam omnium sacerdotum Ecclesiarúmque perveniat, vestræ clementiæ præceptio ordinare dignabitur. Ad futuram credo & spero gratiam Dei, quæ tàm sanctam tanti Principis curam, plenissimum desiderii sui fructum faciat obtinere, ut omnibus dissentiendi occasionibus amputatis, Apostolicæ ubique doctrinæ pax regnet & veritas. Fratri autem meo Juliano Episcopo, noverit Vestra Clementia, hoc me propriè delegasse, ut quicquid illic ad custodiam fidei pertinere probaverit, meo nomine Vestræ fiducialiter suggerat Pietati: quoniam certus sum, vos ad hæc omnia emendanda [f] vel defendenda, Deo auxiliante, sufficere. Data duodecimo Kalendas Aprilis, Opilione viro Clarissimo Consule.

Nonnulli penitùs à Deo deserti.
4. V. Not.
Quibus terminis definitur Juliani delegatio.
f al. emendanda. Grim. & Thu. MSS.

EPISTOLA XC. [a]

[a] Aliàs. LX. Quæ autem antea 90. erat, nunc 37. 21. Martii.

AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

SYNOPSIS.

I. *Pro vigore fidei & sanctionibus contra rebelles monachos editis gratias agit.*

II. *Se ad Calchedonenses Episcopos literas dedisse consensus sui testes.*

LEO Episcopus, PULCHERIÆ Augustæ.

Cap. I.

QUamvis nullas nunc literas Tuæ Pietatis acceperim, scribente tamen gloriosissimo Principe, non aliter dignatione ipsius sum gavisus, quàm si mihi etiam Tuæ Serenitatis redderentur alloquia. Unde consuetudinem me debitam meo officio oportuit custodire, per quam significarem clementiæ vestræ, absolutè me gaudere, & incessabilibus à Deo precibus postulare, ut vos, & Romanæ Reipublicæ, & Catholicæ Ecclesiæ in omni prosperitate conservet. De vigore autem fidei vestræ, quo indesinenter Domino sacrificium laudis offertis, quantas Deo gratias agam, enarrare non valeo: quoniam Principibus temporis nostri non solùm potentiam regiam, sed etiam sacerdotalem cognoscimus inesse doctrinam. Indicante enim fratre meo Juliano Episcopo, perve-

Sacerdotalis in principibus doctrina.

Epist. XCI.

nerunt ad nos in exemplaribus præceptionum vestrarum saluberrimæ sanctiones, quibus insanam imperitiam monachorum dignati estis parcendo plectere, & docendo punire: ut, si eos ad pœnitentiam miseratio divina converterit, multis lacrymis, & à nefandis cædibus, & ab hæreticorum blasphemiis diluantur.

Gratiæ necessitas ad pœnitentiam.

Cap. II. Quod verò piissimus Imperator ad omnes Episcopos, qui Calchedonensi Synodo interfuere, voluit me scripta dirigere, quibus ea quæ illic de fidei sunt regula definita, firmarem, libenter implevi; ne fallax cujusquam simulatio sententiam meam vellet haberi incertam: cùm per Constantinopolitanum Episcopum, cui lætitiam meam largiter indicavi, in omnium potuerit notitiam pervenire, quod scripseram, nisi maluisset meum gaudium tacere, quàm repulsam sui ambitus publicare. Fratri & Coëpiscopo meo Juliano, cui solicitudinem meam in caussa fidei delegavi, rogo ut eam fiduciam præbere dignemini, qua Pietati Vestræ possit quæ universali Ecclesiæ sint profutura, suggerere. Data duodecimo Kalendas Aprilis, Opilione viro clarissimo Consule.

Cur Leonis sententia de Synodo Calch. requisita.

EPISTOLA XCI.[a]

a Aliàs. LXXXII. Quæ autem antea 91. erat, nunc 83. 2. Aprilis.

AD JULIANUM COENSEM Episcopum.

SYNOPSIS.

I. *Nihil se pro caussa fidei & Ecclesiæ omisisse.*
II. *Prædicandi munus solorum sacerdotum, non monachorum esse: contra parricidas Alexandrinos Imperatoris zelum accendendum esse.*

LEO Episcopus, JULIANO Coënsi Episcopo.

Cap. I. Literas dilectionis tuæ, quas per filium meum virum illustrem Esychium direxisti, eo tempore accepi, quo recentioribus epistolis tuis iterata jam occasione responderam. Unde quia etiam in his alloquiis tuis eadem de impiissimis hæreticis justo dolore conquestus es, congruum fuit, quia scribendi opportunitas extitit, non tacere. In caussa itaque fidei, quicquid pro nostro officio agi potuit [b] ac potest, juvante Domino & solicitè & libenter exequimur: ut Evangelio Christi irreprehensibiliter serviamus, ne per desidiam nostram ulla pars Ecclesiæ Catholicæ neglecta videatur. Propter quod, sicut omnibus notum est, non destiti laborare, ut manifestata atque defensa Incarnationis Dominicæ veritate, omnis fraternitas, quid ubique secundùm doctrinam Apostolicam, & tenendum & docendum esset, agnosceret, accedente gloriosissimorum Principum studio divinitùs inspirato, ut in civitate Calchedonensi Synodo congregata, hæretica damnaretur impietas, ne vel quisquam sectator Nestorii, vel ullus discipulus Eutychis liberum possit cum Catholicis habere consortium: cùm quod ad sancti Concilii autoritatem pertinet, nulla usquam remanserit discordia. Si qui autem sua obduratione cæcati, ita in reprobi sensus amentiam transierunt, ut malint furere, quàm sanari, ad Imperialem pertinet potestatem, ut perturbatores Ecclesiasticæ pacis & reipublicæ, quæ Christianis Principibus meritò gloriatur, inimici solicitiùs comprimantur.

b al. oportuit.

Leonis PP. indefessa vigilantia.

Epist. XCII.

Regia potestate coërcendi, qui turbāt Ecclesiam.

Cap. II. Ut autem Imperialis est, ut diximus, potestatis, tumultus publicos ac seditiones sacrilegas severiùs coërcere; ita autoritatis est sacerdotalis, monachis prædicandi aliquam contra fidem licentiam non præbere, & omni virtute resistere, ne ea, quæ ad sacerdotes pertinent, sibi audeant vindicare. Unde miramur fratrem Thalassium Episcopum, quod Georgio nescio cui, qui præsumendo illicita, & propositum monachi & nomen amisit, scribendi vel prædicandi aliquam permiserit facultatem. Ad quem Episcopum, si dilectioni tuæ visum fuerit, ex hac parte competentia scripta mittemus. Agat itaque fraternitas tua opportunis suggestionibus, ut clementissimus Princeps, quæ Domino sunt placitura, præcipiat, & incentores cruentarum seditionum jubeat competentius coërceri, ut nec impuniti sint, quorum manus scelera perpetrarunt, nec illi qui talium utuntur insaniâ. Si autem inquisitio judiciaria & confessio reorum ad eas personas pervenit, quarum vel consilio vel impulsu mala tanta commissa sunt, nullius favoris eis sunt præstanda solatia. Quantum enim meliora de ipsis sunt credita, tanto sunt ampliùs detestandi, quorum nunc impietas, quæ per hypocrisim fuerat velata, detegitur. Et ideò agat Christianissimus & piissimus Imperator, quod paci Ecclesiasticæ intelligit profuturum. Quem superna inspiratione ita instruendum esse confido, ut & disciplina inquietos revocari, & à sanguine eorum jubeat abstineri: quamvis nihil ultionum non mereantur subire, qui ausi sunt & divinis & humanis constitutionibus repugnare. [c] Data quarto Nonas Aprilis, Opilione viro clarissimo Consule.

Autores seditionum graviùs plectendi.

Clerici à sanguine abhorrent.

c Addita est hæc nota ex MS. Grim. Cod.

EPISTOLA XCII. a

a Aliàs. LXII. Quæ autem antea 92. erat, nunc 2. 10. Junii.

AD MAXIMUM ANTIOCHENUM Episcopum.

PER MARIANUM PRESBYTERUM & Olympium Diaconum.

SYNOPSIS.

I. *Fidem inter duo extrema mediam esse.*
II. *Maximum in Orientalibus Ecclesiis professi dei puritate vigilare debere.*

EPIST. XCII.

III. *Ecclesiarum privilegia inconcussa esse oportere.*

IV. *Anatolii conatus Nicænis canonibus adversos, irritos fore.*

V. *Quod legati in Synodo approbarint præter fidei caussam, esse rescindendum.*

VI. *Nemini præter Episcopos prædicandi munus esse concedendum.*

1. V.Nor.

LEO, MAXIMO Antiocheno 1.

CAP. I.

QUantum dilectioni tuæ placeat communis fidei sacratissima unitas, & pacis Ecclesiasticæ tranquilla concordia, literarum tuarum textus ostendit, quas ad me filii nostri MARIANUS Presbyter & OLYMPIUS Diaconus detulerunt, eò nobis gratiores, quod per ipsas [b] alloquia alterna miscemus, & magis magisque innotesceret gratia Dei, qua fit, ut per totum mundum de manifestato Catholicæ veritatis lumine gaudeatur. Quamvis, quod multum dolemus, quidam adhuc (sicut sermo indicat nunciorum) tenebras suas diligant; & cùm ubique diei splendor exortus sit, etiam nunc cæcitatis suæ delectentur obscuro, & perdita fide, solo & vacuo remanserint nomine Christiani; non habentes intelligentiam, qua errorem ab errore discernant, & blasphemiam Nestorii ab Eutychis impietate distinguant. Nec enim ideò excusabilis videri aliqua eorum falsitas potest, quia ipsi sibi sunt in sua perversitate contrarii. Nam cum [c] Nestorium Eutychis discipuli detestentur, & Eutychen anathematizent Nestorii sectatores, Catholicorum tamen judicio pars utraque damnatur, & ambæ simul hæreses à corpore Ecclesiæ resecantur: quia neutra falsitas nobiscum potest habere concordiam. Nec interest, quo sacrilegio ab Incarnationis Dominicæ veritate discordent, cum id quod pravissimè sentiunt, nec autoritas Evangelii, nec ratio recipiat sacramenti.

b al. ipsos.

Hæretici, solo & vacuo nomine Christiani.

c al. Licet. ms. Ba. b.

Se invicem anathematizant.

CAP. II.

Et ideò, frater charissime, oportet dilectionem tuam toto corde perspicere, cujus Ecclesiæ gubernaculis te Dominus voluerit præsidere, & ejus meminisse doctrinæ, quam præcipuus Apostolorum omnium beatissimus Petrus, per totum quidem mundum uniformi prædicatione, sed speciali magisterio [d] in Antiochena & Romana urbe fundavit: ut illum in suæ glorificationis domicilio præeminentem ea intelligas reposcere instituta, quæ tradidit, sicut ab ipsa, quam confessus est, veritate suscepit. Neque ullo modo sinas in Orientalibus Ecclesiis [2], maximéque in his, quas Antiochenæ sedi sacratissimorum Patrum Nicæni canones deputaverunt, ab improbis hæreticis Evangelio resultari, & vel Nestorii, vel Eutychis à quoquam dogma defendi. Quoniam sicut dixi, Catholicæ fidei petra, cujus cognomen beatus Apostolus Petrus sumsit à Domino, nullum recipit ab utraque impietate vestigium, sed evidenter atque perspicuè & Nestorium anathematizat, qui Verbi carnisque naturam in beatæ Virginis conceptione sejungens, unúmque Christum in duos dividens, aliam Deitatis, & aliam humanitatis voluit esse personam: Cùm omninò unus idémque sit, qui & secundùm sempiternam Deitatem de patre est natus sine tempore, & secundùm veram carnem de matre est natus in tempore. Et Eutychen similiter execratur, qui in Domino JESU CHRISTO veritatem humanæ carnis evacuans, ipsum Verbum in carnem asserit transformatum, ut nasci, nutriri, proficere, pati, mori, atque sepeliri, & die tertio suscitari, solius fuerit Deitatis, quæ servilis formæ non veritatem susceperit, sed figuram.

d al. ministerio ms. Barb.

Orientales Ecclesiæ Maximo commendatæ.

2. V.Nor.

Nestorii error.

3. Antea conjunctione. V.Nor.

Eutychis error.

CAP. III.

Summâ itaque vigilantiâ cautum te esse convenit, ne quid sibi hæretica pravitas audeat vindicare: cùm te deceat his sacerdotali autoritate resistere, nósque sæpiùs de profectu Ecclesiarum tuis Relationibus, quid agatur, instruere. Dignum est enim, te Apostolicæ Sedis in hac solicitudine esse consortem, & ad agendi [e] fiduciam privilegia tertia [d] agnoscere, quæ in nullo cujusquam ambitione minuentur: quia tanta apud me est Nicænorum canonum reverentia, ut ea, quæ sunt à sanctis Patribus constituta, nec permiserim, nec patiar aliqua novitate violati. Etsi enim diversa nonnunquam sunt merita Præsulum, tamen jura permanent Sedium: quibus etsi possint æmuli perturbationem aliquam fortassis inferre, non tamen possunt minuere dignitatem. Unde cùm aliquid pro Antiochenæ Ecclesiæ privilegiis dilectio tua agendum esse crediderit, propriis literis studeat explicare, ut nos consultationi tuæ absolutè & congruè respondere possimus.

e al. & ad augendam. d al. tertiæ sedis.

Iura sedium non minuenda.

CAP. IV.

Nunc autem ad omnia generaliter pronunciare sufficiat, quod si quid à quoquam contra Nicænorum canonum statuta in quacunque Synodo, vel tentatum est, vel ad tempus videtur extortum, nihil præjudicii potest inviolabilibus inferre Decretis: & faciliùs erit quarumlibet consensionum pacta dissolvi, quàm prædictorum canonum regulas ex ulla parte corrumpi. Subripiendi [e] enim occasiones non prætermittit ambitio, & quoties ob occurrentes caussas generalis congregatio facta fuerit sacerdotum, difficile est, ut cupiditas improborum non aliquid supra mensuram moliatur appetere: sicut etiam in Ephesina Synodo, [4] quæ impium Nestorium cum dogmate suo perculit, JUVENALIS Episcopus ad obtinendum Palæstinæ provinciæ principatum [1] credidit se posse sufficere, & insolentes ausus per commenti-

Præcipua Nicænæ Synodi autoritas.

e al. subrependi.

4. V.Nor. Ierosolymitani Episcopi ambitus in Syn. Ephes. 1

1. Observandum ad hæc eadem verba, Leonem de solo Palæstinæ Provinciæ principatu verba facere, déque eo solo tunc temporis obtinendo cogitasse Juvenalem, si Leonis verbis quam merentur fidem adhibeamus. Neque tamen inde calumniosa censenda, ut censetur à R. P. Lupo, Joannis Antiocheni collegarúmque ejus suspicio, qua in contestatione

EPIST. XCII.

sua prima è Calchedone adversus Cyrillum cæterosque Synodi Ephesinæ Patres emissa sugillant Iuvenalem velut utriusque Phœniciæ & Arabiæ provincias sibi subjicere molientem. *Nos verò olim quidem* [inquiunt.] *dum quædam præsumta sint à Reverendissimo quondam Jerosolymitanorum Juvenali, quievimus, dum certè quæ debeamus bellare pro Regulis videremus. Tunc quasdam festinationes & phantasias ejus hujusmodi contra utramque Phœniciam & Arabiam minimè ignoramus.* Hæc sunt verba Contestationis illius, non ex versione quæ Actis Ephesinæ Synodi t. inserta, sed quæ in monumentis Ephesinis à Christiano Lupo publicatis & à Baluzio recusis. Quibus inspectis luce meridiana clarius est diversam esse hanc Iuvenalis molitionem à Ioanne objectam, ab illa quam eidem Leo noster exprobrat. Nondum enim soluta erat Synodus Ephesina, cum Contestatio Orientalium emissa est, & tamen de re jam pridem præsumta à Iuvenale differit, ut voculæ istæ, *olim*, &, *tunc*, indicant; Leo verò noster de re Ephesini Concilii tempore attentata verba facit.

Tom 3. Concil. Edit. Labb. p. 747. & apud Lupum c. 32. Pag. 83.

tia scripta firmare. Quod sanctæ memoriæ CYRILLUS Alexandrinus Episcopus meritò perhorrescens, scriptis suis mihi quid prædicti cupiditas ausa esset, indicavit; & solicita prece multum poposcit, ut nulla illicitis conatibus præberetur assensio. Nam cujus epistolæ ad nos exemplaria direxisti sanctæ memoriæ CYRILLI, eam in nostro scrinio requisiram, nos authenticam noveris reperisse. Hoc tamen proprium defensionis f meæ est, ut quantumlibet numerus sacerdotum amplior aliquid per quorumdam subreptionem decernat, quod illis trecentorum decem & octo Patrum constitutionibus inveniatur adversum, id justitiæ consideratione cassetur: quoniam universæ pacis tranquillitas non aliter poterit custodiri, nisi sua canonibus reverentia intemerata servetur.

f al. definitionis.

Reverentia canonum pacis custodia.

CAP. V. Si quid sanè ab his fratribus, quos ad sanctam Synodum vice mea misi, præter id, quod ad caussam fidei pertinebat, gestum esse perhibetur, nullius erit penitùs firmitatis: quia ad hoc tantùm ab Apostolica Sede sunt directi, ut excisis hæresibus, Catholicæ essent fidei defensores. Quicquid enim præter speciales caussas Synodalium Conciliorum ad examen episcopale defertur, potest aliquam dijudicandi habere rationem, si nihil de eo est à sanctis Patribus apud Nicæam definitum. Nam quod ab illorum regulis & constitutione discordat, Apostolicæ Sedis nunquam poterit obtinere consensum. Quanta verò hoc diligentia custodiatur à nobis, exemplaribus ejus epistolæ, quam ad Constantinopolitanum Episcopum, refrænantes ipsius cupiditatem, direximus, instruêris: quam in omnium fratrum & consacerdotum nostrorum facies notitiam pervenire, ut noverint pacem Ecclesiasticam, per concordiam Deo placitam, debere servari.

Specialis caussa Conc. œcumen. fides.

Quàm non facilè dispensat S. Leo contra canones!

CAP. VI. Illud quoque dilectionem tuam convenit præcavêre, ut præter eos, qui sunt Domini sacerdotes 5, nullus sibi docendi & prædicandi jus audeat vindicare, sive ille monachus, sive sit laïcus, 6 qui alicujus scientiæ nomine glorietur. Quia etsi optandum est, ut omnes Ecclesiæ filii quæ recta & sana sunt, sapiant; non tamen permittendum est, ut quisquam extra sacerdotalem ordinem constitutus, gradum sibi prædicatoris assumat, cùm in Ecclesia Dei omnia ordinata esse conveniat, ut in uno Christi corpore & excellentiora membra suum officium impleant, & inferiora superioribus non resultent. Data g quarto Idus Junii, OPILIONE g al. III. viro clarissimo Consule.

5. V. Not. Concionandi munus solis sacerdotibus proprium.

6. V. Not.

EPIST. XCIII.

EPISTOLA XCIII. a

a Aliàs LXIII. Quæ autem antea 93. erat, nunc 16. 11. Junii.

AD THEODORITUM EPISCOPUM CYRI.

DE FIDEI PERSEVERANTIA.

SYNOPSIS.

I. *Hæreses non sine Ecclesiæ utilitate ortas irretractabili concilii judicio comprimi.*

II. *Christi esse victoriam, quam de hæreticis Ecclesia reportat.*

III. *Dioscori pervicacia etiam adversùs Leonem sævientis.*

IV. *Scribentibus de rebus fidei sua verba esse libranda.*

V. *Theodoritum ab omni hæreseos macula mundum esse demonstratum ab invincibili veritate.*

VI. *Vigilandum esse etiam post victoriam: Neminem sive monachum, sive laïcum, præter sacerdotes prædicandi munus arrogare sibi debere.*

Dilectissimo Fratri THEODORITO *Episcopo*, LEO *Episcopus*.

CAP. I. REmeantibus ad nos fratribus, & consacerdotibus nostris, quos ad sanctum Concilium Sedes beati Petri direxit, agnovimus dilectionem tuam, superno adjutorio, nobiscum tam Nestorianæ impietatis, quàm Eutychianæ vesaniæ, extitisse victricem. Unde gloriamur in Domino, cum Propheta canentes: *Adjutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cœlum & terram:* qui nullum nos in nostris fratribus detrimentum sustinere permisit, sed quæ nostro priùs ministerio b definierat, universæ fraternitatis irretractabili firmavit assensu c: ut verè à se prodiisse ostenderet, quod priùs à prima omnium Sede d formatum, totius Christiani orbis judicium recepisset: ut in hoc quoque capiti membra concordent. In quo amplior nobis accrescit gaudendi materia, dùm tanto magis se perculit inimicus, quanto contra Christi ministros sæviùs insurrexit. Nam ne aliarum sedium ad eam, quam cæteris omnium Dominus statuit præsidere, consensus assentatio videretur, aut alia quælibet subrepere posset adversa suspicio, inventi priùs sunt, qui de judiciis nostris ambigerent. Et dum nonnulli à dissensionis incitati e autore ad contradictionum bella prosiliunt, ad majus bonum, malum ejus f autore totius bonitatis dispensante 1, perventum est. Dulciùs siqui-

Ps. 123. 8.
b al. nostrû ministerium. MSS. duo Thu. & Troc.
Irretractabili concilii œcum. assensu firmantur, etiam primæ Sedis judicia.
c al. irretractabilis assensus. MSS. quatuor Thu.
d al. fide ac fede. ed. quat. MSS. fideliter fe. de ms. Barb.
e al. coacti. MSS. tres & sur. ed.
Peccatorû ordinator Deus.
f al. malo ejus.
1. V. Not.

EPIST. XCIII.

dem munera gratiæ divinæ proveniunt, quoties non sine magnis sudoribus acquiruntur: & minùs bonum videri solet pax continuata per ocium, quàm reddita per labores. Ipsa quoque veritas & clariùs renitescit, & fortiùs retinetur, dum quæ fides priùs docuerat, hæc posteà examinatio confirmaret. Multum denique sacerdotalis officii meritum splendescit, ubi sic summorum servatur autoritas, ut in nullo inferiorum putetur imminuta libertas [1]. Et ad majorem Dei gloriam proficit finis examinis, quando ad hoc se accipit exerendi fiduciam, ut vincatur adversitas: ne quod per se probatur reprobum, silentii præjudicio videatur oppressum.

1. V. Not.

Silentio sæpe veritas opprimitur.

CAP. II.

Exulta igitur, charissime frater; in unico Dei filio victor exulta. Vicit per nos ille pro se cujus carnis veritas negabatur. Vicit per nos & pro nobis ille, cui vicimus. Secunda est post adventum Domini hæc orbi festivitas. Redditum seculo est, prædone prostrato, Incarnationis divinæ mysterium: quod humani generis inimicus, quia rebus ipsis auferre non poterat, calumniis obscurabat. Quinimo ab incredulorum corde perierat immortale mysterium, quia nihil prodest tanta salus incredulis, ipsa veritate suis dicente discipulis: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui autem non crediderit, condemnabitur.* Solis justitiæ jubar, densis per Orientem Nestorii & Eutychis nebulis impeditum, purè ab Occidente resplenduit, ubi culmen suum [g] in Apostolis & Doctoribus principaliter collocavit. Quamvis nec illic unquam defuisse credendus sit, quo Confessores sibi egregios reservavit: ita ut dùm denuò conaretur hostis antiquus per secundi Pharaonis impœnitens cor, fidei Abrahæ semen & filios repromissionis extinguere, Deo miserante, languescens nisi sibi nocere nihil posset. De quo & illud omnipotens mirabiliùs egit, quia & quos sibi socios ad Israëlitici populi cædes asciverat, non cum tyrannidis autore submersit, sed cum suo populo congregavit: &, sicut revera se dignum, & soli sibi possibile fons misericordiæ noverat, victos à nobis, nobiscum fecit esse victores. [h] Nam dum solus verè sit humani generis hostis spiritus falsitatis, omnes de illo jam triumphare non dubium est, quos sibi veritas vindicavit. Nunc prorsùs illa Redemtoris nostri dicta, quàm sint divinæ autoritatis, apparet, dum contra hostes fidei sic aptantur, ut de ipsis dicta dubitare non liceat: *Vos*, inquit, *ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis implere. Ille homicida fuit ab initio, & in veritate non stetit, quia veritas in eo non est. Quando loquitur mendacium, ex suis loquitur, quia mendax est, & pater ejus.*

Marc. 16. 16.

Occidentalis Ecclesiæ & Romanæ privilegium.

g Ita Grim. cod. & Rom. ed. commercium, vulg. culmen summum MSS sex & Sirm. ed.

Dioscorus Ægyptius.

h Cod. Cantabr. & Barb. victor nobiscum nos secum fecit esse victores al. victuros.

Joan. 8. 44.

CAP. III.

Nihil ergo mirandum est, quod hi, qui in veritate Dei nostræ naturæ mendacium crediderunt, patri suo & circa ista concordant; quicquid visum, quicquid auditum, quicquid denique, teste Evangelio, tactum est atque palpatum in unico Dei filio, non ejus cujus probatum est, asserentes, sed coæternæ & coëssentialis Patri fuisse substantiæ: quasi aut divinitatis crucis ligno transfixa sit, aut inconvertibilis crescere per ætates, & in sapientia proficere sapientia sempiterna, vel Spiritu Deus, qui Spiritus est, subinde repleri potuerit. In hoc quoque se acerba vesania, ex quo autore accesserit, prodit, quod quantùm in se est, universis nocere molita est. Nam qui vos persequendo afflixit, cæteros ad consensum sceleris impellendo depravavit. Sed nec nos, licet in singulis fratribus, quia membra nostra sunt, vulnerasset, à speciali dolore fecit exceptos, quibus nova & inaudita priùs atque incredibili audacia inferre contra suum Caput est molitus injuriam [3]. Sed utinam vel post tot pessima resipiscens, non nos etiam de suo æternæ damnationis interitu contristasset. Quam mensuram sceleris prætermisit, cui nec hoc sufficere potuit, quod nec vivis parcendo, nec mortuis, etiam in sanguine innocentis & Catholici sacerdotis pollutas jampridem [4], addicta [i] veritate atque approbata falsitate, manus intinxit? Et cum scriptum sit: *Qui odit fratrem suum, homicida est:* ille quod odio jam fecisse addictus [k] est, implevit operibus, quasi nec hæc audisset, nec illud quod idem Dominus ait: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, & onus meum leve est.* Dignus diabolici prædicator erroris, Ægyptius vastator inventus est: qui tanquam sævissimus tyrannus Ecclesiæ, nefandas blasphemias per violentam seditiosorum turbam, & per cruentas manus militum venerandis fratribus imponebat. Et cum voce redemtoris nostri firmatum sit, unum eundémque homicidii esse & falsitatis autorem, ille pariter utrumque complevit: quasi non ut caveantur, sed ut perpetrentur, scripta sint, ad perditionis suæ cumulum trahens, quæ Dei filius monuit ad salutem. Illud quoque surda nimis aure præteriens, quod ab eodem Domino dictum est: *Ego quod vidi apud patrem meum loquor, & vos quod vidistis apud patrem vestrum facitis.*

Eutychianus error.

Hæreticorum ingenium.

S. Leo excommunicatus à Dioscoro.

3. V. Not.

4. V. Not.

i Ita MSS. omnes ed. abdicata.

1 Joan. 3. 15

k Ita MSS. omnes Ed. dictus.

Matth. 11. 29.

Scelera Dioscori.

Joan. 8. 45.

Ibid. v. 38.

CAP. IV.

Igitur dùm sanctæ memoriæ FLAVIANO vitam præsentis seculi moliretur auferre, se veræ vitæ luce [l] privavit. Dùm vos ab Ecclesiis vestris conaretur expellere, se à Christianorum collegio segregavit. Dùm trahit plurimos & impellit ad erroris assensum, multiplici animam suam vulnere sauciavit: solus ultrà omnes, & per omnes, ac pro omnibus reus, qui caussa reatus omnibus fuit. Sed licet his tua fraternitas solido cibo firmata indigere minimè videatur: tamen, ut quod nostri loci est impleamus circa vocem dicentis Apostoli: *Præter ea, quæ extrinsecùs sunt, instantia mea quotidiana, solicitudo omnium Ecclesiarum. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror?* hoc præcipuè

l MSS. Barb. se veritate & luce.

2. Cor. 11. 28.

EPIST. XCIII.

cipuè præsenti occasione credimus admonendum, frater charissime, ut quotiescunque divina gratia administrante, illos, qui foris sunt, fonte doctrinæ aut submergimus, aut purgamus, in nullo ab illis, quas Spiritus sancti divinitas in Calchedonensi Concilio protulit, fidei regulis recedentes, inter utrumque hostem novellæ perfidiæ sermonem nostrum cum omni cautela libremus: non jam, quod absit, tanquam de dubiis disceptantes, sed autoritate summa [m] quæ benè definita sunt, adstruentes: cùm & in Apostolicæ Sedis epistola *s* universalis sanctæ Synodi assensu firmatâ, tanta divinæ autoritatis testimonia noverimus esse congesta, ut nullus queat ulteriùs dubitare, nisi qui sibimetipsi errorum tenebras inferre maluerit, & Synodalia gesta, vel quibus primùm definitio fidei legitur esse formata, vel quibus præfatæ literæ Apostolicæ Sedis, etiam tuæ fraternitatis studio defensæ sunt, & maximè ad piissimos Principes totius Concilii allocutio [n], tot sint præcedentium patrum testimoniis roborata, ut cuivis imprudenti ac pertinaci animo, si tamen non jam cum diabolo pro sua impietate damnatus est, valeant suadere.

De fide cautè & ad Conc. eccam. regulas loquendum.

m In Mss. Theopith. & Thu. duo alii sua cum vulg. s. V. Nor. S. Sedis epistola, ut traditioni innixa, à Synodo firmata.

n 3. part. Conc. Calched. N. 1.

Aliqui in hac vita jam pro sua impietate cum diabolo damnati.

CAP. V.

Unde hoc quoque nos contra hostes Ecclesiæ providere condignum est, ut eis nullam calumniandi occasionem, quod ad nos attinet, penitùs relinquamus, nec unquam contra Nestorianos aut Eutychianos agentes, alteri eorum videamur terga vertisse; sed utrosque Christi hostes æqua lance vitemus atque damnemus: ita ut eos, quoties audientium quantalibet poscit utilitas, cum dogmatibus eorum digno anathemate promtissimè atque evidentissimè feriamus: ne si hoc à nobis aut obscuriùs fieri videatur, aut tardiùs, putetur invitum. Quod quamvis prudentiam tuam res ipsæ admonere sufficiant, jam tamen & experimenta docuerunt. Sed benedictus Deus noster, cujus invincibilis veritas ab omni hæreseos macula mundum te, secundùm Sedis Apostolicæ judicium, demonstravit. Cui dignam retribues pro tot laboribus gratiam, si talem te, qualem probavimus ac probamus, pro universalis Ecclesiæ defensione servaveris. Nam quod Deus omnium calumniosorum fallacias solvit, maximam beatissimi Petri curam pro cunctis nobis agnoscimus: qui postquam suæ Sedis judicium in fidei definitione firmavit, nec circa cujusquam vestrum, qui nobiscum pro Catholica fide laborastis, personam, quicquam reprobum videri permisit: quia nec poterat, Spiritu sancto judicante, quisquam ex eis non victor exire [o], quorum jam vicerat fides.

Theodoretus à Sede Apost. & ab invincibili veritate Catholicus demõstratus.

o al. existere.

CAP. VI.

Quod superest, exhortamur, ut quia illic nonnullas Eutychiani ac Nestoriani erroris reliquias cognovimus remansisse, nunc etiam Sedi Apostolicæ collabores. Victoria enim, quam Christus Dominus noster suæ donavit Ecclesiæ, quàmdiu in hoc mundo versamur, licet fiduciam majorem tribuat, non tamen in totum solicitudinem perimit: nec ut dormiamus donata est, sed ut suaviùs laboremus. Unde in hoc quoque tuæ vigilantiæ solicitudine volumus adjuvari, ut tua relatione currente, quid apud illas regiones doctrina [p] Dominica proficiat, Apostolicam Sedem festines instruere: quatenus illius regionis sacerdotes, in quocunque usus exegerit, adjuvemus. De his verò, quæ in sæpè dicto Concilio illicitâ contra venerabiles Nicænos canones præsumtione tentata sunt, ad fratrem & Coëpiscopum nostrum Antiochenæ Sedis præsulem scripsimus: adjicientes & illud, quod nobis propter improbitatem Monachorum quorumdam regionis vestræ verbo mandasti per Vicarios nostros, & hoc specialiter statuentes, ut præter Domini sacerdotes nullus audeat prædicare, seu monachus, sive ille sit laïcus, qui cujuslibet scientiæ nomine glorietur. Quas tamen literas, pro utilitate universalis Ecclesiæ, per prædictum fratrem & Coëpiscopum nostrum MAXIMUM, ad omnium volumus pervenire notitiam: & ob hoc his noluimus earum exemplar adjicere; quia quæ prædicto fratri & Coëpiscopo nostro injunximus, non dubitamus implenda. *Et alia manu.* Deus te incolumem custodiat frater charissime. Data tertio Idus Junii [q] OPILIONE viro clarissimo Consule.

EPIST. XCIV.

p Ed. quid apud illos religionis doctrina.

16. q. 1. Adjicimus illud c. 19.

Sacerdotibus solis prædicare licet.

q al. IV.

EPISTOLA XCIV. [a]

a Aliàs: LXIV. Quæ autem antea 94. erat, nunc 81. 16. Junii.

AD MARCIANUM AUGUSTUM.

DE PASCHATE.

SYNOPSIS.

I. *Curam Paschalis cyli Alexandrino Episcopo olim esse demandatam.*

II. *Quid difficultatis ex illo ortum sit.*

III. *Ut de hac difficultate jubeat inquiri, postulat.*

LEO Episcopus, MARCIANO Augusto.

CAP. I.

TAm multis documentis per omnes Christi Ecclesias fides Vestræ Pietatis innotuit: ut si quid solicitudinum pro communi religione generatur, meritò vestrum quæratur auxilium. Et quia memor dispensationis mihi creditæ, necesse habeo curas meas etiam in ea quæ sunt futura præmittere, non improbè cupio Clementiæ vestræ studiis adjuvari: ut in ea observantia, quæ certa semper ratione variatur, nihil possit erroris incurri. Paschale etenim festum, quo sacramentum salutis humanæ maximè continetur, quamvis in primo semper mense celebrandum sit, ita tamen est lunaris cursus conditione mutabile, ut plerumque sacratissimæ diei ambigua occurrat electio, & ex hoc fiat plerumque, quòd non licet, ut non simul omnis Ecclesia

Epist. XCIV.

quod nonnisi unum esse oportet, observet. Studuerunt itaque sancti Patres occasionem hujus erroris auferre, omnem hanc curam Alexandrino Episcopo delegantes: quoniam apud Ægyptios hujus supputationis antiquitùs tradita esse videbatur peritia, per quam, qui annis [b] singulis dies prædictæ solennitatis eveniret, Sedi Apostolicæ indicaretur, cujus scriptis ad longinquiores Ecclesias indicium [c] generale percurreret.

Cura supputationis Paschalis Episc. Alexandr. delegata. b al. quamvis. c al. judicium.

Cap. II.

Sed sanctæ memoriæ Theophilus Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopus, cùm hujus observationis annos centum numero collegisset, [1], septuagesimi sexti anni Paschale festum longè aliter, quàm alii decreverant, tenendum esse constituit. Nam à primo Augustæ memoriæ Theodosii senioris consulatu [2] succedentem sibi sacræ observantiæ ordinem ponens, ut longioris temporis ratio ejus literis teneretur adscripta, cujus complexionis septuagesimus & quartus est annus, in qua pridie Idus Aprilis sanctum Pascha celebravimus: sequenti verò anno pridie nonas Aprilis eadem, propicio Deo, erit habenda festivitas, sicut regulariter centenariæ annotationis [e] ordo declarat: Sed in anno, qui erit septuagesimus sextus, Paschæ dies invenitur adscriptus, quem à passione Domini nullius exempli, nullius constitutionis admittit autoritas. Nam diem octavum Kalendarum Maiarum ab eo cognoscimus præfinitum, qui nimiè limitem antiquæ constitutionis [f] excedit: cùm alii quintum decimum Kalendarum Maiarum huic festivitati deputaverint diem. Siquidem ab undecimo Kalendarum Aprilium, usque in undecimum kalendarum Maiarum, [g] legitimum spacium sit præfixum [3], intra quod omnium varietatum necessitas concludatur: ut Pascha Dominicum, nec priùs possimus habere, nec tardiùs. Quod enim in decimum, & in nonum kalendarum Maiarum videtur nonnunquam pervenisse festivitas, quadam ratione defenditur. Quia etsi dies resurrectionis ultrà terminum videtur exisse, dies tamen passionis limitem positum non invenietur egressus. Ad octavum autem kalendarum Maiarum Paschalem observantiam perducere, nimis insolens & aperta transgressio est.

1. V. Not. 2. V. Not. e al. centenariæ annorum rationis. Pascha April. 25. incidens. f al. Qui anni limitem antiquitùs cõstitutum. g à 22. Martii. ad 21. Aprilis Spatium Paschalis festi celebrandi cõstitutum. 3 al. præfinitum. V. Not.

Cap. III.

Quia ergo in illa, ut dixi, centenaria supputatione Theophili, septuagesimus sextus annus diem Paschæ contra morem Ecclesiasticum statuisse monstratur, & non leviter delinquitur, si in principio sacramenti veritas & unitas ab universali Ecclesia non tenetur: obsecro clementiam vestram, ut studium vestrum præstare dignemini: quatenus Ægyptii, vel si qui sunt alii, qui certam hujus supputationis videntur habere notitiam, scrupulum hujus solicitudinis absolvant, ut in eum diem generalis observantia dirigatur [i], qui nec paternarum constitutionum normam relinquat, nec ultrà præfixos terminos evagetur. Quicquid autem Pietas Vestra de hac consultatione cognoverit, ad meam jubeat mox notitiam pervenire: ut in divinis mysteriis nulla dissonantiæ culpa nascatur. Data decimo sexto Kalendas Julii, Opilione viro clarissimo Consule.

P R consulit Ægyptios de supputatione Pasch. i al. ut eum... dirigat.

Epist. XCV.

EPISTOLA XCV. [a]

AD JULIANUM EPISCOPUM. [1]

DE PASCHALI OBSERVANTIA.

SYNOPSIS.

Rogat eum ut de controversia Paschatis anni sequentis diligentiùs inquirat, rescribatque.

a Alias. LXV. Quæ autem antea 95. erat, nunc 109. 16. Junii. 1. Ed. Ad Eudoch. i Augustam. V. Not.

LEO, JULIANO Episcopo.

Sanctæ memoriæ Theophilus ad Augustum Theodosium seniorem scribens, per centum annos, à primo prædicti Principis consulatu, digessit ordinem festi, cujus instructionis septuagesimus quartus nunc annus evolvitur; quo, Opilione Consule, Pridie Idus Aprilis celebrata est sacra solennitas: unde sequenti anno, pridie nonas Aprilis, eadem festivitas rationabiliter consequetur. Sed annus, qui erit septuagesimus sextus, memorati Episcopi annotationem habere cognoscitur, quæ à totius antiquitatis exemplo, & ab omni autoritate Patrum discordat. Siquidem in octavum Kalendarum Maiarum Dominicum Pascha transtulerit, præfinitos antiquitùs limites nimis audenter excedens, cum in die quintodecimo kalendarum Maiarum Paschalem solennitatem, sicut constituerunt alii, potuerit annotare. Unde quia non mediocris mihi solicitudo generatur, ne apud Ægyptios hæc persuasio roboretur [b], ad Christianissimum & clementissimum Principem scripta direxi, quibus caussam scrupuli diligenter exposui, & suppliciter postulavi, ut operam suam, quemadmodum consuevit, religionis cultui dignanter impendat: ut eos, qui hujus supputationis perfectam videntur habere notitiam, in unum jubeat convenire, & diligenter inquirere; ne fortè hæc definitio teneatur, & hic excessus, qui prioribus videtur repugnare temporibus, nostræ conniventiæ vel negligentiæ deputetur, & fiat in nostris diebus, quod nunquam ante præsumtum est. Quia verò oportet fraternitatem [c] tuam curæ istius mecum esse participem, & ne quid tale accidat, præcavere, crebriùs religiosissimo & fidelissimo Principi dignare suggerere, ut indissimulanter jubeat Ægyptios admonere, ne in summæ festivitatis die, aut dissensione aliqua aut transgressione peccetur. Quicquid autem de hac re diligentior solicitudo repererit, citò ad notitiam meam gloriosissimus Imperator jubeat pervenire: quia & ad ipsius, & ad omnium salutem pertinet, ut Dei cultus nullo

A. CH. 453. Pascha 12. die Aprilis. A. 454. Pascha 4. die Aprilis. A. 455. Pascha Alexandrinis 24. Aprilis, Romanis 17. b al. probetur. c al. fraternitaté mali. d al. diligentiùs investigare solicitudo vestra potuerit.

Epist. XCVI. errore lædatur. Data sextodecimo kalendas Julii OPILIONE viro clarissimo Consule.

EPISTOLA XCVI. [a]

AD LICINIAM EUDOXIAM [b] Augustam, de Monachis Palæstinis.

a Aliàs, LXVI. Nunc ferè novus prodit. Quæ autem antea 96. erat, non est Leonis nostri, neque his inserta. 25. Junii. b al. Eudoxiam. Grim. Cod.

SYNOPSIS.

I. *Rogat ut curam suam reducendis ad fidem & quietem Monachis Palæstinis impendat.*

II. *Recepta Calchedonensi Synodo tam Eutychen, quàm Nestorium exsecrentur, si catholici videri volunt. Quid autem profecerit exhortatio Eudoxiæ, ipsius literis instrui cupit.*

LEO Episcopus, EUDOXIÆ Augustæ.

Cap. I. QUanta mihi Catholicæ cura sit fidei, & qua solicitudine, in quantum Dominus adjuvat, debeam præcavere [c], ne unquam ab imperitis aut impiis veritatis Evangelio resistatur, Pietatem Vestram scire non dubito. Et ideò cum salutationis officio, quo semper mihi est vestra honoranda [d] clementia, obsecro Dominum, ut me de tua incolumitate lætificet, & caussam fidei, in qua quorumdam intra provinciam Palæstinam monachorum fuerant corda turbata, magis magisque per vos faciat adjuvari: ut quantùm pietatis tuæ studio fieri potest, hæreticæ perversitati omnis fiducia subtrahatur. Quos enim nec ratio sacramentorum, nec autoritas scriptorum, nec ipsa sacratorum locorum testimonia commovebant, quid eis nisi abruptum periculum timeretur? Prosit ergo Ecclesiis, sicut favente Deo & prodest, & prosit generi humano in verbi Dei Incarnatione suscepto, quod domicilium habitationis vestræ ibi esse voluistis, ubi vobis Dominum nostrum JESUM CHRISTUM sicut verum Deum, ita & verum hominem, in unitate personæ, & mirabilium indicia, & passionum documenta loquuntur.

c al. debeat præcaveri. d al. orãda. Locus insigniter, emẽdatus. Locus restitutus.

Cap. II. Si ergo prædicti nomen Catholicum venerantur & diligunt, & intra Domini corpus volunt membra numerari [e], pravos errores, quos temerè admiserant, detestentur, & agant pœnitentiam impiarum blasphemiarum, cruentorúmque factorum. Succumbant pro salute animarum suarum Synodalibus, quæ in civitate Calchedonensi sunt confirmata, decretis. Et quia ad intelligendum sacramentum salutis humanæ, nisi fides vera & humilitas quieta non pervenit, credant quod legunt in Evangelio, quod confitentur in Symbolo, nec impiis dogmatibus misceantur. Fides enim Catholica sicut damnat NESTORIUM, qui in uno Domino nostro JESU CHRISTO duas ausus est prædicare personas, ita damnat etiam EUTYCHEN cum DIOSCORO, qui ab unigenito Deo Verbo negat in utero Virginis matris veritatem carnis humanæ susceptam. Si quid autem erga prædictorum conversionem exhortatio vestra profecerit, quod gloriam vobis præstabit æternam, peto hoc mihi Clementiæ vestræ literis indicetis: ut & vos boni operis fructum cepisse, & illos gaudeam misericordiâ Domini non periisse. Data septimo kalendas Julii, OPILIONE viro clarissimo Consule.

e al. nominari. Nestorii dogma & Eutychetis. Epist. XCVII. Loc. inf. emend.

EPISTOLA XCVII. [a]

AD MONACHOS [1] PALÆSTINOS.

a Aliàs, LXXXIII. Quæ autem antea 97. erat, nunc 114. 1. al. Ad Episcopos. V. Not.

SYNOPSIS.

I. *Ex perversa epistolæ S. Leonis ad Flavianum interpretatione impositum esse Palæstinis.*

II. *Tam Eutychen qui naturas confundit in Christo, quàm Nestorium qui personas geminat, esse detestandos.*

III. *Christi non esse participem, qui nostram in eo naturam non confitetur.*

IV. *Illos solùm Christi sanguine mundari in quorum corpore oblatus, passus & mortuus triumphavit.*

V. *Utriusque ejus naturæ proprietates ex operum qualitate declarari.*

VI. *Utramque inconfusè in una persona convenire.*

VII. *Nihil Filio Dei accessisse de novo nisi in forma servi.*

VIII. *Cum iisdem Monachis de scandalis ipsorum furore ortis expostulat.*

IX. *Ut resipiscant & fidem communem amplectantur, exhortatur.*

LEO Episcopus, universis Monachis per Palæstinam constitutis.

Cap. I. SOlicitudini meæ, quam universali Ecclesiæ omnibusque ejus filiis debeo, multorum relatione patefactum est, dilectionis vestræ animis quiddam offensionis illatum, dum aut imperiti, ut apparet, interpretes, aut maligni, quædam vos aliter intelligere, quàm à me sunt prædicata, fecerunt, non valentes in Græcum eloquium aptè & propriè Latina transferre, cùm in rebus subtilibus, & difficilibus explicandis, vix sibi etiam in sua lingua disputator quisque sufficiat. Quod tamen apud me eo profecit, ut dum ea, quæ Catholica fides respuit, improbatis, intelligamus vos veris amiciores esse, quàm falsis; & id meritò refutare, quod ex antiquæ institutione doctrinæ etiam ipse detestor. Quamvis enim epistola mea ad sanctæ memoriæ FLAVIANUM Episcopum data, satis sibi ad manifestationem sui ipsa sufficiat, neque in aliquo aut purgationis aut expositionis indigeat; alia tamen cum eadem mea scripta concordant, in quibus similiter prædicationis meæ sensus

Quantæ ex linguarum imperitia turbæ nascuntur.

EPIST. XCVII.

in aperto est. Necessitatem enim habens contra hæreticos, qui multos Christi populos conturbaverant, differendi, & clementissimis Principibus, & sancto Concilio Synodali, & Constantinopolitanæ Ecclesiæ, quid de Incarnatione Verbi, secundùm Evangelicam Apostolicamque doctrinam, deberemus sapere ac sentire, patefeci, & in nullo à sanctorum Patrum confessione discessi: quia una est, vera, singularis [b], Catholica fides, cui nihil addi, nec minui potest: quam Nestorius priùs, & nunc Eutyches, diversa quidem assertione, sed simili impietate impugnare conati sunt, & Ecclesiæ Dei duas hæreses sibimet contrarias inferre tentarunt, ut uterque à discipulis veritatis meritò damnaretur: quia insanum nimis & sacrilegum fuit, quod varia falsitate ambo senserunt.

Fidei nihil addi, nihil minui potest.

b add ed perfecta, inviolabilis desid. MSS. Cod. XI.

CAP. II. *Nestorii error.*

c Ab hoc c. 2. usque ad c. 5. eadem leguntur in Ep. 134. al. 97. ad Leonem Augustum à c. 2. ad mediam partem noni capitis.

[c] Anathematizetur ergo Nestorius, qui beatam virginem Mariam hominis tantummodo credidit genitricem, ut aliam personam carnis, aliam faceret Deitatis, nec unum Christum in Verbo Dei & carne sentiret, sed separatim atque sejunctim, alium filium Dei, alium hominis prædicaret: cùm manente illa incommutabilis Verbi essentia, quæ ei cum Patre & Spiritu sancto intemporalis atque coæterna est, ita intra virginea viscera Verbum caro sit factum, ut uno conceptu unoque partu eadem virgo, secundùm unionem utriusque substantiæ, & ancilla Domini esset & mater. Quod etiam Elizabet, sicut Lucas Evangelista declarat, intellexit & dixit: *Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?*

Luc. 1. 43.

Eutychis & Apollinaris error

Eutyches quoque eodem percellatur anathemate, qui per impios veterum hæreticorum volutatus errores, tertium Apollinaris dogma delegit: ut negata humanæ carnis atque animæ veritate, totum Dominum nostrum JESUM CHRISTUM unius asserat esse naturæ, tanquam Verbi Deitas ipsa se in carnem animámque converterit; & concipi & nasci, nutriri & crescere, crucifigi ac mori, sepeliri ac resurgere, & ascendere in cœlum, & in Patris dextera, unde ad judicandos vivos & mortuos veniet, considere, divinæ [d] ejus tantùm essentiæ fuerit, quæ nihil horum in se sine carnis recipit veritate: quoniam natura unigeniti, natura est Patris, natura est Spiritus sancti, simúlque impassibilis, simul est incommutabilis, sempiternæ Trinitatis individua unitas & consubstantialis æqualitas. Unde si ab Apollinaris perversitate hæreticus iste desciscit, ne convincatur Deitatem passibilem sentire atque mortalem; & tamen Verbi Incarnati, id est, Verbi & carnis unam audet pronunciare naturam, non dubiè in Manichæi & Marcionis transit insaniam, & mediatorem Dei & hominum, hominem JESUM CHRISTUM simulatoriè omnia credit egisse, nec humanum in ipso corpus, sed phantasticam corporis speciem oculis apparuisse cernentium.

d divinæ desider. MS. quatuor.

Manichæi & Marcionis error.

CAP. III. Quæ impietatis mendacia quoniam olim fides Catholica detestatur, & talium sacrilegia concordibus per totum mundum beatorum Patrum sunt damnata sententiis, quicunque illi sunt ita obcæcati & à lumine veritatis alieni, ut Verbo Dei à tempore Incarnationis humanam, id est, nostram negent inesse naturam, ostendant in quo sibi Christianum nomen usurpent, & cum Evangelio veritatis qua ratione concordent, si per beatæ virginis partum, aut caro sine Deitate, aut Deitas est orta sine carne. Sicut enim negari non potest, quod *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis:* ita negari non potest, quod *Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi.* Quæ autem reconciliatio esse potest, qua humano generi propitiaretur Deus, nisi hominum caussam mediator Dei hominumque susciperet? Qua verò ratione veritatem mediatoris impleret, nisi qui in forma Dei æqualis erat Patri, in forma servi particeps esset & nostri: ut per unum novum hominem fieret renovatio vetustatis; & mortis vinculum unius prævaricatione contractum, unius morte, qui solus morti nihil debuit, solveretur? * Effusio enim pro injustis sanguinis justi tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad precium, ut si universitas captivorum in redemtorem suum crederet, nullum tyrannica vincula retinerent: quoniam, sicut Apostolus ait, *ubi abundavit peccatum, superabundavit & gratia.* Et cùm sub peccati præjudicio nati potestatem acceperint ad justitiam renascendi, validius factum est donum libertatis, quàm debitum servitutis.

Hæretici Christianum nomen quid usurpent?

Ioan. 1. 14.

2. Cor. 5.

Solus Christus morti nihil debuit.

** Habentur hæc & sequentia, sr. 61 c. 3. & Ep. 134. c. 4.*

Rom. 5. 20.

CAP. IV. Quam itaque sibi in hujus sacramenti præsidio spem relinquunt, qui in Salvatoris nostri corpore negant humanæ substantiæ veritatem? Dicant quo sacrificio reconciliati, dicant quo sanguine sint redemti? quis est *qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis?* aut quod unquam sacrificium sacratius fuit, quàm quod verus pontifex Altari Crucis per immolationem suæ carnis imposuit? Quamvis enim multorum sanctorum in conspectu Domini preciosa mors fuerit, nullius tamen insontis occisio, propitiatio fuit mundi. Acceperunt justi, non dederunt coronas; & de fortitudine fidelium exempla nata sunt patientiæ, non dona justitiæ. Singulares quippe in singulis mortes fuerunt, nec alterius quisquam debitum suo fine persolvit: cùm inter filios hominum unus solus Dominus noster JESUS CHRISTUS extiterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes sunt etiam suscitati. De quibus ipse dicebat: *Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me.* Fides etenim vera justificans impios, & creans justos, ad humanitatis suæ tracta participem, in illo acquirit salutem, in quo solo homo se invenit innocentem; liberum habens per gratiam Dei de ejus potentia gloriari, qui contra hostem superbum in carnis nostræ humilitate congressus, his

Ephes. 5. 2.

Ps. 115. 15.

Mors & alia mysteria Christi universalia sunt.

Ioan. 12. 32.

Solus Christus innocens, in eo solo quis innocens.

EPIST. XCVII.

victoriam ſuam tribuit, in quorum corpore triumphavit.

CAP.V.

Quid utrique Christi naturæ proprium, quid commune in ejus actionibus.

Quamvis ergo in uno Domino noſtro JESU CHRISTO, vero Dei atque hominis filio, Verbi & carnis una perſona ſit, & utraque eſſentia communes habeat actiones: intelligendæ tamen ſunt ipſorum operum qualitates, & ſinceræ fidei contemplatione cernendum eſt, ad quæ provehatur humilitas infirmitatis, & ad quæ inclinetur altitudo virtutis: quid ſit quod caro ſine Verbo non agit, & quid ſit quod Verbum ſine carne non efficit. Sine Verbi enim potentia, nec conciperet virgo, nec pareret: & ſine veritate carnis obvoluta pannis infantia non jaceret. Sine Verbi potentia non adorarent Magi puerum novo ſydere declaratum: & ſine veritate carnis non juberetur transferri in Ægyptum puer, & ab Herodis perſecutione ſubduci. Sine Verbi potentia non diceret vox Patris miſſa de cœlo: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui*: & ſine veritate carnis non proteſtaretur Joannes: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Sine Verbi potentia non fieret redintegratio debilium, & vivificatio mortuorum: & ſine veritate carnis, nec cibus jejuno, nec ſomnus eſſet neceſſarius fatigato. Poſtremo, ſine Verbi potentia, non ſe Dominus Patri profiteretur æqualem, & ſine veritate carnis non idem diceret patrem ſe eſſe majorem: cùm Catholica fides utrumque ſuſcipiat, utrumque defendat, quæ ſecundùm proprietatem divinæ humanæque ſubſtantiæ unum Dei filium, & hominem credit, & Verbum.

Luc.1.31. Luc.2.7. Matth.2.11. Matth.3.17. Joan.1.29.

CAP.VI.

Quamvis ergo ab illo initio, quo in utero virginis *Verbum caro factum eſt*, nihil unquam inter divinam humanámque ſubſtantiam diviſionis extiterit, & per omnia incrementa corporea, unius perſonæ fuerint totius temporis actiones; ea ipſa tamen, quæ inſeparabiliter facta ſunt, nulla permixtione confundimus; ſed quid cujus formæ ſit, ex operum qualitate ſentimus. Nec divina enim humanis præjudicant, nec humana divinis, cùm ita in idipſum utraque concurrant, ut in eis nec proprietas abſumatur, nec perſona geminetur. Dicant igitur iſti phantaſmatici Chriſtiani, quæ ſubſtantia Salvatoris affixa ſit ligno, quæ jacuerit in ſepulchro, & revoluto monumenti lapide, quæ tertio die caro ſurrexerit; vel quale corpus JESUS diſcipulorum viſui, clauſis ad eos oſtiis ingreſſus intulerit: cùm ad abigendam cernentium diffidentiam, inſpici oculis digitiſque tractari patentes adhuc fixuras clavorum, & recens compuncti lateris vulnus exigeret. At ſi in tanta luce veritatis tenebras ſuas hæretica obduratio non relinquit, oſtendant unde ſibi ſpem vitæ polliceantur æternæ, ad quam niſi per mediatorem Dei & hominum, hominem JESUM CHRISTUM, non poteſt perveniri, *Non enim eſt aliud nomen datum hominibus ſub cœlo, in quo oporteat ſalvos fieri*: nec eſt redemtio captivitatis humanæ, niſi in ſanguine ejus, *qui dedit ſemetipſum redemtionem pro omnibus*. Qui, ſicut prædicat beatus Apoſtolus: *Cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo; ſed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. Humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus illum exaltavit, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen: ut in nomine* JESU *omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus* JESUS CHRISTUS *in gloria eſt Dei Patris*.

Joan.1.14. Joan.20.26.

Nulli ſalus niſi per Chriſtum.

Act.4.12. 1.Tim.2.6. Philip.2.6.

CAP. VII.

Quamvis ergo unus ſit Dominus JESUS CHRISTUS; & veræ Deitatis, veræque humanitatis in ipſo una prorſus eadémque perſona ſit, neque hujus unitionis [e] ſoliditas ulla poſſit diviſione ſejungi: exaltationem tamen, qua illum exaltavit Deus, & donavit illi nomen, quod ſuper omne nomen excellit, ad eam intelligimus pertinere formam, quæ ditanda erat tantæ glorificationis augmento. In forma quippe Dei, æqualis erat Filius Patri, & inter Genitorem atque Unigenitum nulla erat in eſſentia diſcretio, nulla in majeſtate diverſitas; nec per Incarnationis myſterium, aliquid deceſſerat Verbo, quod ei Patris munere redderetur. Forma autem ſervi, per quam impaſſibilis Deitas ſacramentum magnæ pietatis implevit, humana humilitas eſt, quæ in gloriam divinæ poteſtatis evecta eſt, in tantam unitatem ab ipſo conceptu virginis Deitate & humanitate connexa, ut nec ſine homine divina, nec ſine Deo agerentur humana. Propter quod ſicut Dominus majeſtatis dicitur crucifixus, ita qui ex ſempiternitate æqualis eſt Deo, dicitur exaltatus. Nec intereſt, ex qua Chriſtus ſubſtantia nominetur: cum inſeparabiliter, manente unitate perſonæ, idem ſit & totus hominis filius propter carnem, & totus Dei Filius propter unam cum Patre Deitatem. Quicquid ergo in tempore accepit Chriſtus, ſecundùm hominem accepit, cui quæ non habuit conferuntur. Nam ſecundùm potentiam Verbi, indifferenter omnia, quæ habet Pater, etiam Filius habet, & quæ in forma ſervi à Patre accepit, eadem in forma Patris etiam ipſe donavit. Eſt idem ipſe & dives & pauper. Dives, quia *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*. Pauper verò, quia *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*. Quæ autem eſt ejus exinanitio, quæve paupertas, niſi formæ ſervilis acceptio; per quam, Verbi majeſtate velata, diſpenſatio humanæ redemtionis impleta eſt? Nam quia captivitatis noſtræ reſolvi originalia vincula non poterant [f], niſi exiſteret homo noſtri generis noſtræque naturæ, quem veteris debiti præjudicia non te-

e al. unionis.

Quantus divinitatis & humanitatis nexus in Chriſto.

2.Cor.8.9. Joan.1.1. Joan.1.14.

f add. vulg. ed. ſed diverſo charactere: & ab hoſtis imperio relaxari. deſider. MSS. Cod. Colbert. 2.14.

EPIST. XCVII. nerent, & qui immaculato sanguine suo chirographum lethale dilueret, sicut ab initio erat divinitus præordinatum [g]: ita est in plenitudine præfiniti temporis factum, ut multis modis significata promissio, in diu expectatum veniret effectum; nec posset esse ambiguum, quod continuis testificationibus [h] semper fuerat nunciatum.

g add. in vulg. diversi item char. Et prophetarum oraculis prænuntiatum

h al. significationibus.

CAP. VIII. Destructis itaque tot hæresibus, quæ per sanctam devotionem præsidentium patrum, à corpore sunt Catholicæ unitatis abscissæ, quæque ideò extorres à Christo esse meruerunt, quia Verbi Incarnationem, quæ singularis est rectè credentium salus, fecerunt sibi lapidem offensionis & petram scandali: miror dilectionem vestram in discernendo veritatis lumine laborare. Et cùm multis manifestationibus declaratum sit, quàm rectè & Nestorium & Eutychen cum Dioscoro fides Christiana damnaverit, nec Christianus possit vocari, qui vel illius, vel horum impietati præbet assensum: doleo vos Evangelicæ & Apostolicæ doctrinæ, ut audio, resultare, exagitando seditionibus civitates, conturbando Ecclesias, nec solùm injurias, sed etiam cædes Presbyteris atque Episcopis inferendo: ut præ furore & sævitia, propositi vestri & professionis sitis immemores. Ubi est regula mansuetudinis & quietis? ubi longanimitas patientiæ? ubi tranquillitas pacis? ubi firmamentum dilectionis, & tolerantiæ fortitudo? Quæ vos ab Evangelio Christi aut persuasio abduxit, aut persecutio separavit? Vel quæ tanta extitit decipientis astutia, ut obliti Prophetarum & Apostolorum, obliti Symboli salutaris & confessionis, quam pronunciantes coram multis testibus, sacramentum baptismi suscepistis, diabolicis vos illusionibus subderetis? Quid apud vos acturæ fuerant ungulæ, quid sæva tormenta, si ad expugnandam fidei vestræ integritatem tantùm vana hæreticorum commenta valuerunt? Pro fide vos agere creditis, & fidei contraitis. Ecclesiæ nomine armamini, & contra Ecclesiam dimicatis. Hoccine à Prophetis, hoc ab Evangelistis, hoc ab Apostolis didicistis? ut negantes veram Christi carnem, & ipsam Verbi essentiam passioni mortique subdentes, alienam faciatis nostram à suo reparatore naturam, totúmque quod crux intulit, quod lancea vulneravit, quod sepulchri lapis suscepit & reddidit, solum fuisse opus divinæ potentiæ, non etiam humilitatis humanæ; Propter quam Apostolus dicit: *Non enim erubesco Evangelium:* quoniam noverat, quale Christianis ab inimicis objiceretur opprobrium. Et ideò etiam Dominus protestabatur, dicens: *Qui me confessus fuerit coram hominibus, & ego confitebor illum coram Patre meo.* Hi enim non erunt digni confessione Filii & Patris, quibus nunc caro Christi verecundiam facit: probabúntque se nullam de signo crucis sumsisse virtutem, qui quod præferendum frontibus acceperunt, promere labiis erubescunt.

1. Petr. 2. 8.

Christianus vocari nequit qui deviat à fide.

Parricidæ Monachi.

Symboli recitatio in Baptismo.

Rom. 1. 16. Matth. 10. 32.

Signum crucis frontibus præferendum.

EPIST. XCVIII. CAP. IX. Declinate, filii, ab his diabolicis persuasionibus declinate. Veritatem Dei nulla res violat, sed Veritas nos nisi in nostra carne non salvat. *Veritas* quippe, sicut Propheta ait, *de terra orta est*; & sic Verbum Maria virgo concepit, ut uniendam ipsi carnem de sua substantia ministraret, nec cum adjectione personæ, nec cum evacuatione naturæ: quoniam qui erat in forma Dei, ita accepit formam servi, ut unus atque idem in forma utraque sit Christus; inclinante se Deo usque ad infima hominis, & proficiente homine usque ad summa Deitatis, dicente Apostolo: *Quorum patres, & ex quibus Christus secundùm carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula, Amen.*

Ps. 84. 12.

Rom. 9. 5.

EPISTOLA XCVIII. [a]

a Alias LXVII. Quæ antem antea 98. erat, nunc 97. 25. Junii.

AD JULIANUM COENSEM Episcopum.

PER COMITEM RODANUM.

De silentio Juliani amicè expostulat: De omnibus vult instrui.

LEO Episcopus, JULIANO Episcopo.

SÆpissime dilectionem tuam ad hanc curam & diligentiam meis sum literis cohortatus: ut de his, quæ circa fidem aguntur solicitudinem meam indesinenter instrueres. Et cum omnibus occasionibus scribere non quiescam, quibusdam tamen scriptis meis, id est, per filium nostrum Subadjuvam [b] RODANUM, domesticum filii nostri, viri illustrissimi ASPARACII datis, nullum responsum tuæ fraternitatis accepi: tanquam ratio temporis non habuerit, ut quid post mea scripta sit gestum, potueris indicare. Et ideò per filium meum comitem [c] RODANUM his literis te saluto: & ut nullam opportunitatem scribendi negligas, quo æstus solicitudinis meæ relevetur [d], admoneo. Cùm enim in te quamdam mei Constantinopolitani habeant portionem, dignum est & pro communi amicitia, & pro totius Ecclesiæ dilectione, incessabili re vigore prospicere, ne quid possit de statu fidei me latere. Quæ ergo per prædictos, vel ad gloriosissimum Principem, vel ad tuam dilectionem scripsi, ut celerrimè tradantur effectui, opportunis suggestionibus elabora. Et quicquid fuerit, Deo auxiliante, dispositum, scire me facito: ut perductis in effectum his, quæ rationabiliter ordinata sunt, pax fidei canonúmque custodia, & securior ubique habeatur & fortior. Data septimo Kalendas Julii, OPILIONE viro clarissimo Consule.

b Vox ex ms. Grim. addita; quæ significat: satellitem ex eorum ordine, qui Adjutores ad uvant. Synesius Ep. 144. Vide & Pancirolli comm. ad notit. Imp. c. 16.

c Vide eumdem de Comitis officio.

d Loc. insigniter emend.

Pax fidei & canonū custodia.

a N. Ex MS. Cod. Cardinal. Grimani. Quæ autem antea 99. erat, nunc 136. 9. Januarii.

EPISTOLA XCIX. [a]

AD MARCIANUM AUGUSTUM,

SYNOPSIS.

Gratias agit pro sedatis Palæstinæ tumultibus, & restituto in suam sedem Juvenali Jerosolymitano; Dioscorum etiam ejusque sequaces Ægyptios perstringens.

LEO, MARCIANO Augusto.

GEminis Clementiæ vestræ lætificatus alloquiis, cum debita gratiarum actione scribo, gaudens de misericordia Dei, qui in virtutibus providentiæ vestræ, & ad utilitatem Romanæ Reipublicæ, ad Catholicæ Ecclesiæ pacem, gloriosissimum præsidium collocavit. Unde confido utramque nunc Pietatis vestræ saluberrimam curam ita divinitus adjuvandam, ut plena tranquillitas & Christianæ religioni & vestro imperio [b]. Quod ergo in provinciis Palæstinis plebes Dei ad unitatem sunt fidei revocatæ, & compressis errantium motibus ad Evangelicam Apostolicamque doctrinam omnium, ut indicare dignamini, corda directa sunt, quodque fratri & Coëpiscopo meo JUVENALI ad Sacerdotii sedem tandem licuit, non jam resultante populo, sed desiderante, remeare; vestræ fidei opus, vestræ pietatis est fructus. Pro cujus augmento per omnes Christi Ecclesias concors multiplicatur oratio: ut si qua adhuc apud Ægyptum caligo resedit, quæ nondum recepit radios veritatis, totius mundi precibus remedia illuminationis accipiat & execrabilis DIOSCORI ultra contagiis non gravetur: nec in illo Dominicæ oves imprudentiæ defectu personam diligant pastoralem, quem experti sunt sævissimum fuisse morum & fidei vastatorem. Et ideò in sancto & mirabili studio suo perseveret, Vestra clementia, ut si quid usquam aut ægrum invenitur aut turbidum, & sanitati reddatur & paci: quia dignum est ita vos præsidere rebus humanis, ut gaudeatis sacramentis servire divinis. Data quinto Idus Januarii AETIO & STUDIO viris clarissimis Consulibus.

b supple danda sit vel quid simile.

Dioscorus fidei & morum vastator.

a Aliàs LXVIII. Quæ autem antea 100. erat, nunc 138. 9. Januarii.

EPISTOLA C. [a]

AD JULIANUM EPISCOPUM Coënsem.

SYNOPSIS.

I. *De restituto Jerosolim. Episcopo conversis Palæstinis Monachis, & receptis Proterii literis.*

II. *De Paschate ann. 455. diligentiùs inquiri cupit.*

III. *De Epistola sua ad Calched. Episcopos lecta CP. Aëtii discussione, & variis Epistolis ultrò citróque scriptis.*

LEO Urbis Romæ Episcopus, JULIANO Episcopo.

Cap. I.

CHristianissimi Principis fidem sæpè evidentissimis probavimus documentis; ac Deo nostro gratias ago, qui talem dignatus est rebus humanis concedere pro sua pietate rectorem: qui & fidei caussas & Reipublicæ summâ vigilantiâ [b] tueretur, hæreticorum ausibus semper obsistens, & nihil eorum insaniæ adversum Catholicam fidem licere permittens: cujus post Deum beneficiis hoc debetur, quod & Jerosolymitanus Episcopus est receptus, & monachos, quos perfidia hæreticæ falsitatis invaserat, ad sanitatem Augusta autoritate [c] revocavit. Mox itaque, ut accepi epistolas tuas, talia continentes, non solùm eâdem die, sed prope eâdem hora responsum reddere maturavi: ut certior de omnibus, quæ scripseras, redderis. Fratrem PROTERIUM Alexandrinæ urbis Episcopum gratulor satisfactionis plenas de fide sua ad nos literas direxisse, & manifestiùs, quid teneat, indicasse; cui me dignam gratiam necesse est pro fidei ipsius sinceritate præstare, ut honorem in nullo suæ perdat Ecclesiæ; sed sedis suæ privilegia, paternæ antiquitatis exemplo, juxta canonum illibata jura, possideat.

b al. summæ vigilantiæ studio.

Juvenalis sedi suæ restituitur Marciani autoritate.

c Ed. Augusta autoritas, minùs rectè. Vide Ep. 88. & 96.

Privilegia Ecclesiarum canonibus innixa.

Cap. II.

De præsentis anni Pascha nulla dubitatio esse nobis potuit, sed de futuro quæsivimus, quod THEOPHILUS Alexandrinæ urbis Episcopus, octavo Kalendarum [1] Maiarum die, quod nunquam ita à tempore Dominicæ resurrectionis celebratum est, credidit adscribendum. Unde soliciti ùs congruit hoc requiri, ut omnis occasio tollatur erroris. Nam in nostris annalibus quinto decimo Kalendarum Maiarum die aptissimè à patribus nostris & constitutus legitur & celebratus. Ac ne vel apud nos, vel apud Orientales nascatur ex hac parte diversitas, hoc instantiùs nostro nomine cum Christianissimo Principe agere tua dignetur dilectio: quamvis & ipse clementissimus Princeps se inquisitione solicitissima curam hanc Ægyptiis delegasse, suis epistolis dignatus sit indicare.

1. Ed. Nono. V. Not.

Cap. III. Epistola S. Leonis de approbat. & confirm. syn. Calch. tantùm pro rebus fidei lecta.

Epistolam sanè meam ad Calchedonensem Synodum datam præsentibus Episcopis & Clericis lectam fuisse, tuis epistolis retulisti: sed usque ad illud capitulum, quo ea, quæ de fide actà sunt, meus videtur firmasse consensus. Unde miratus sum, quod reliqua,

EPIST. CI.

quæ secuta fuerunt, non pariter in notitiam eorum, quibus sunt lecta, prolata sint: cùm maximè omnibus innotescere debuisset, improbum à nobis ambitum notatum fuisse, & novis usurpationibus obviatum: ut vetustas quæ est canonibus constituta [a], inviolata, ut semper scripsimus, servaretur. AËTIUM Presbyterum, quem asseris fuisse discussum, gratulamur, cognitione habita, in omnibus fuisse purgatum. Epistolam quoque ad Christianissimum Principem noveris me misisse, in qua illi gratias egi, quia curam mihi suam, tam pro fidei caussa, quàm pro securitate Reipublicæ dignatus est indicare. Aliam quoque ad nos epistolam dedit, interveniens pro ANATOLIO Episcopo, ut nostri illi animi gratia præbeatur, quoniam correctionem ejus promittit, & in omnibus se satisfacturum esse, quæ ad fidei observantiam pertinent, pollicetur. Data quinto Idus Januarii, AËTIO & STUDIO viris clarissimis Consulibus.

a. Loc insig emend. V. Nor.

Satisfactionem in rebus solum fidei promittit Anatolius.

EPISTOLA CI. a

a N. Ex Cod. MS. Cardinal. Grimani. Quæ autem antea 101. erat, nunc 139.

AD MARCIANUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

Laudata principis fide ac religione testatur se libenter Anatolium in gratiam suam recepturum, modò satisfaciat canonibus, & Sacerdotum jura non convellat.

LEO, MARCIANO Augusto.

SI quantùm vestra clementia pro Evangelicæ fidei integritate solicita est, tantùm Constantinopolitanæ urbis Episcopus in custodiendis Ecclesiasticis regulis vellet esse devotus, omnia compressis dissentionum scandalis ad statum proprium jam rediissent; nec quicquam sibi, vobis in imperio constitutis, qui omnia justa defenditis, & erroribus obviatis, eorum adhuc pravitas vindicaret, qui curationem sibi non patiuntur adhiberi. Sed Vestræ mansuetudini hæc palma servatur, ut vobis omnium, qui ad Christum Dominum nostrum per Catholicam fidem revocantur aut redeunt, sanitas debeatur. Sicut itaque gloriamur in vobis, ita contristamur in eos, quibus carnali æmulatione præoccupatis vos pro statu Ecclesiarum & pace omnium Sacerdotum, spiritu tam Christiano, quàm regio, in tantum videmus esse solicitos, ut interventionum vestrarum pro his quos deviare cognoscitis, commodetis [b]; adhortando me vestris epistolis, ut Coëpiscopo meo ANATOLIO animi mei gratiam fraterna charitate restituam, quam illi & amabiliter, ut meministis, impendi, & præbere semper opto; si tamen, ut hortatus ante sum, ab ea, quæ illum gravavit, ambitione descisceret; & eos, qui ipsum obfuscabant, in suo consortio non haberet. Sed ad Epistolas meas pia affectione transmissas hactenus respondere nihil voluit; & cùm de persona AËTII, & ANDREÆ qui illi fuerat substitutus, ea secuta sint quæ debeant improbari, notiosum est, quod de his, quæ maximè fuerant curanda, reticetur. Præceptioni itaque pietatis vestræ parere volueram & literas dare ad Episcopum supradictum, si priores, quas ad illum direxi, vel effectu rerum, vel scriptis ipsius proficere aliquid probavissem. At cum nihil de ambitionis pœnitudine voluerit profiteri, nihilque ad hæc respondere, quæ à me sunt scripta, curaverit; colloquia quidem mea ab illo suspendi, sed animum, quo illum corrigi & meliorem esse desidero, non mutavi. Proinde, si placet Vestræ Clementiæ, imò quia id vobis placere cognosco, satisfaciat canonibus, & omnium gratiam Sacerdotum pacificâ humilitate servaturum se esse rescribat, ambitúmque culpabilem se abjecisse significet, ego me illum in eam gratiam spondeo recepturum, ut in omnibus, quæ sunt Domino placitura, consortium ejus amplectar: quoniam illa pax vera, illa charitas erit firma, in qua simul studebimus & Catholicam fidem, & Nicænorum canonum decreta servare. Data septimo Idus Martii AËTIO & STUDIO viris clarissimis Consulibus.

b Supple favorem vel quid simile.

EPIST. CII.

Nihil exigit Leo nisi canonum observantiam.

EPISTOLA CII. a

a N. Ex MS. Cod. Cardinal. Grimani. Quæ autem antea 101. erat, nunc 140. 9. Martii.

AD JULIANUM EPISCOPUM Coënsem.

SYNOPSIS.

I. *Julianum de receptis Proterii Alex. literis monet; suam ad Flavianum Epistolam ex Latino in Græcum ab eodem transferri cupit ac mandat, quam sub signaculo Augusti missam Alexandrinæ plebi in Ecclesia recitari vult.*

II. *De Paschate sequentis anni ut rescribatur.*

LEO, JULIANO Episcopo.

CAP. I.

SUmtis fratris & Coëpiscopi nostri PROTERII Alexandrini Antistitis literis indubitanter agnovi Catholicæ eum studere doctrinæ, & recto corde hæreticis obviare: ut meritò sperare possimus eum Ecclesiæ, cui præsidet, & exemplo morum, & insinuatione fidei profuturum. Sed quia non parum ipsi laboris Eutychianorum factionibus excitatur, qui Epistolam meam ad beatæ memoriæ FLAVIANUM datam, fallaci interpretatione corruptam simplicibus quibusque aut indoctis ita dicuntur ingerere, ut quædam loca Nestoriano congruere videantur errori: ut hæc malignitas non possit de conturbatione fidelium gloriari, hoc fraternitati tuæ laboris injungo, ut eandem Epistolam meam, quam in omnibus Apostolicæ concordare doctrinæ

Epistolæ Leonis sensum Nestorianum affingunt hæretici.

consonantia

EPIST. CII.

consonantia majorum exempla testantur, diligenti interpretatione ex Latino in Græcum transferre digneris, quam gloriosissimus & fidelissimus princeps ad Alexandrinos judices, sicut poposci, sub signaculi sui impressione transmittat, Christianæ plebi in Ecclesia recitandam, cum prædicationibus sanctorum virorum, qui ipsi Ecclesiæ præfuerunt: quo faciliùs hi, qui ignoranter fluctuare dicuntur, veritate compertâ, pravis persuasionibus in errorem ulteriùs non trahantur. Ne autem fraternitatem tuam aliquid præteriret, qualia ad clementissimum Imperatorem, vel ad ipsum Alexandrinæ urbis Episcopum scripta direxerim, subdita huic Epistolæ exempla monstrabunt.

Sub signaculo principis missa Leonis Epist.

CAP. II. De futuro Paschate, ut sæpe jam scripsi, esto solicitus, & clementissimo principi meo nomine opportuniùs intimato; ut quid sibi rescriptum sit, faciat certiorem, quoniam imminent dies, ut nosse possimus quem diem Formatis adscribere debeamus, & omnium ex hac parte suspicio evidentius possit absolvi. Data septimo Idus Martii, AËTIO & STUDIO viris clarissimis Consulibus.

Formatæ literæ Diei Paschalis indices.

EPISTOLA CIII. [a]

a N. Ex MS. Cod. Cardinal. Grimani. Quæ autem antea 103. erat, nunc 141. 10. Martii.

AD PROTERIUM EPISCOPUM *Alexandrinum.*

SYNOPSIS.

I. *Episcoporum esse vigilare, ne fidei unitas violetur, quod vel literulæ immutatione fieri potest.*

II. *Ex traditione SS. PP. & suam Epistolam Catholicam, & docendos esse populos, asserit.*

III. *Fidem, disciplinam & privilegia Ecclesiarum ex norma vetustatis esse servanda.*

LEO, PROTERIO Episcopo Alexandrino.

CAP. I. LÆtificaverunt me literæ dilectionis tuæ, quas frater & Coëpiscopus noster NESTORIUS [b] pio adportavit officio. Oportebat enim ut ab Alexandrinæ præsule Ecclesiæ talia scripta ad Sedem Apostolicam mitterentur, quæ ostenderent magisterio Beatissimi Petri Apostoli hoc ab initio per beatum Marcum ejus discipulum didicisse Ægyptios, quod constat credidisse Romanos [1]: quoniam præter Dominum JESUM CHRISTUM *non est datum hominibus aliud nomen sub cælo, in quo oporteat salvos fieri.* Sed quia non omnium est fides, & insidiosus ille tentator nullis magis corda hominum gaudet sauciare vulneribus, quàm ut incautas mentes his inficiat erroribus, qui sint Evangelicæ veritatis inimici; magna sancti Spiritus eruditione nitendum est, ut diabolicis falsitatibus nequeat intelligentia Christiana violari. Contra quod periculum præcipuè convenit vigilare ecclesiarum Rectores, & quadam verisimilitudine colorata mendacia ab animis simplicis plebis avertere. *Angusta enim & ardua via est quæ ducit ad vitam*; nec tantum laqueorum in actionum observantia, quantum inter discrimina sensuum latet, dum vis sententiarum brevissimâ adjectione aut commutatione corrumpitur; & confessio, quæ operabatur salutem, subtili nonnunquam transitu vergit in mortem. Cùm autem dicat Apostolus: *Oportet hæreses esse, ut probati manifesti fiant in vobis:* ad totius Ecclesiæ tendit profectum, quoties contrariorum sensuum se prodit impietas, ne quæ sunt noxia, sint occulta; & aliorum lædant incolumitatem, quæ revocari non poterunt ad salutem: Unde sibi imputent ruinas & obcæcationes suas, qui imprudenti pertinacia jacere in reatu suo, quàm oblatum remedium sumere, maluerunt. Quorum meritò fraternitati tuæ displicet obduratio; & laudabiliter eam doctrinam, quæ à beatis Apostolis & sanctis Patribus in nos manavit, amplecteris.

b *Al.* Nectarius. Beda.

1. Initium hujus Epistolæ ad hæc usque verba refert Beda l. de rat. temp. c. 42. V. Not.

Act. 4. 12.

EPIST. CIII.

Matth. 7. 14.

Sæpe sub apice latet hæresis.

1. Cor. 11. 19.

CAP. II. Non enim novæ prædicationis est Epistola mea, quâ ad relationem sanctæ memoriæ FLAVIANI contra EUTYCHEN de Domini nostri JESU CHRISTI Incarnatione respondi, in nullo discedens ab ejus fidei regula, quæ evidenter à nostris vestrisque est defensa majoribus. Quos si Dioscorus sequi imitarique voluisset, in Christi corpore permaneret, habens & in beatæ memoriæ ATHANASII opusculis unde instrueretur, & in sanctæ recordationis THEOPHILI & CYRILLI sermonibus, unde damnato olim dogmati laudabiliter contrairet, potiùs quàm consortium Eutychianæ impietatis eligeret. Hoc igitur, frater charissime, pro solicitudine fidei communis admoneo, ut quia * inimici crucis Christi omnibus & verbis nostris insidiantur & syllabis, nullam illis vel tenuem occasionem demus, quâ Nestoriano nos sensui congruere mentiantur. Plebem autem & Clerum, omnemque fraternitatem ita debet diligentia tua ad profectum fidei cohortari, ut nihil te novum docere demonstres, sed ea omnium insinuare pectoribus quæ venerandæ memoriæ Patres consona prædicatione docuerunt, cum quibus in omnibus nostra concordat epistola. Hoc autem non solùm tuis verbis, sed & ipsa præcedentium expositione & recitatione monstrandum est: ut plebs Dei noverit ea sibi præsenti doctrina insinuari, quæ Patres & acceperunt à præcedentibus suis, & posteris tradiderunt. Unde lectis primitus prædictorum sacerdotum assertionibus, tunc demùm mea quoque scripta recitentur: ut aures fidelium probent, non aliud nos, quàm quod à majoribus accipimus, prædicare. Et quia ad hæc discernenda minùs exercitatos habent sensus, ex Patrum saltem literis discant, quàm antiquum hoc malum sit, quod nunc à nobis tam in NESTORIO, quam in EUTY-

Epistola ad Flaviani relationem scripta & traditioni consentanea.

* Hæc usque ad sequ. periodum habet S. Thom. 2. 2. q. 11. art. 2. ad 2. V. Not.

De traditione plebi docenda.

Epistola Proterii.

CHE, qui erubuerunt Evangelium Christi secundùm ipsius Domini doctrinam prædicare, damnatur.

Cap. III. Antiquitas & fidei & disciplinæ servanda.

PER OMNIA igitur & in fidei regula, & in observantiâ disciplinæ, vetustatis norma servetur; & dilectio tua constantiam providi rectoris exerceat: ut prosit Alexandrinæ Ecclesiæ, quod improbæ quorumdam ambitioni, servato verorum privilegiorum jure, solicitus obviavi, & Metropolitanis omnibus illæsam manere volui dignitatem, sicut & Epistolarum mearum, quas ad sanctam Synodum, vel ad Christianissimum principem, sive ad Constantinopolitanum Episcopum misi, tenore cognosces; manifestèque perspicies hoc speciale esse solicitudinis meæ, ut neque à fidei regula in Ecclesiis Domini devietur, neque in privilegiis aliquid cujusquam improbitate minuatur. Quæ cùm ita sint, teneat fraternitas tua suorum consuetudinem decessorum, & Comprovinciales suos Episcopos, qui Alexandrinæ sedi antiqua constitutione subjecti sunt, congrua sibi autoritate contineat: ut mori Ecclesiastico non resultent; sed vel statutis temporibus, vel cùm ratio caussæ alicujus exegerit; ad charitatem tuam venire non differant; & si quid, quod ecclesiæ sit utilitatibus profuturum, ex communi collatione tractandum est, collectâ in unum fraternitate unanimiter ordinetur. Non enim ulla caussa est quæ illos ab hac obedientia debeat revocare, cùm talis nobis & fide & moribus innotuerit fraternitas tua, ut tibi de autoritate præcedentium decessorum tuorum nihil patiamur imminui, aut te impunè contemni. Data sexto Idus Martii AETIO & STUDIO viris Clarissimis Coss.

Specialis cura Pont. Rom.

---

a Post editionem ex MS. Cod. Sirmondi procuratâ nunc ad MS. Oxoniensem relecta.

EPISTOLA SANCTI PROTERII Alexandrini Episcopi,

AD BEATISSIMUM PAPAM LEONEM Romæ urbis Episcopum.

DE RATIONE PASCHALI.

Domino meo dilectissimo fratri & consacerdoti LEONI, PROTERIUS in Domino salutem.

Cap. I.

PIissimus & fidelissimus Imperator noster MARCIANUS literis ad nos nuper venerabilibus usus est, quibus asseruit æstimare quosdam non diligenter adscriptam diem festi Paschalis, quæ per octavam Indictionem futuram, Deo præstante, celebranda est. Verumtamen non velut à se commotus hoc indicavit, sed quia scripta [a] tuæ sanctitatis [b] accesserit: & præcipiebat oportere nos caussam diligenter inquirere adhibita nimis tenuissima scrutatione; quæ multum solicitudinis ac studii contineret [c]. Quapropter negligendum non fuit, quominus statim negotium ventilarem; quando ex illo jam tempore, quo commonitorium tuæ venerationis accepi, plurimam curam rei hujus habuerim, nunc legales libros inspiciens, nunc antiquorum doctorum [d] instituta contingens, ex quibus possibile est hujusmodi compotum investigare solertius. Sumens etiam & centenalem cursum paschæ descriptum à beatissimo patre & Episcopo nostro THEOPHILO, omnemque percurrens, ita reperi diligenter integréque compositum, ut quicumque ille sit, autoritatem scripturæ hujus quolibet modo reprehendere ac vituperare [e] non possit. Erat enim inconsequens, virum ita vigilantem Deoque carissimum, divinarum etiam ditatum scientiâ scripturarum, in negocio tam magno ac necessario, prætermisso diligentiæ labore potuisse delinquere. Sed fortè, sicut tua sanctitas scribit, mendosi codicis aut scriptoris librarii [f] error est, & propterea nos oporteret diem sanctæ illius festivitatis transferre, quod absit [g]. Celebratur autem ita potiùs, ut centenarius annorum cursus ejusdem beatissimi patris nostri & Episcopi THEOPHILI continet, qui antiquorum paginis omnino concordat, id est XXIX. dies mensis Pharmoti juxta Ægyptios, qui est VIII. Kalend. Maias. Et nos enim, & tota Ægyptia regio, atque Oriens universus, sic ipsum diem celebraturi sumus, Deo præstante.

a V. Ep 94. c. 2. Ep 100. c. 2. & 102. c. 2.
b fraternitatis. MS. Oxon.
c teneret idem.
d docta idem.
Centenalis Theophili laterculus.
e ac vituperare. del. MS.
f aut scrip. librarii. del. MS. Oxon.
g quod absit. al. quæ abiit.

Cap. II.

Ut autem non arbitremur [h] absolutè quæ nobis videntur scribere, seu velle firmare, inseruimus caussas huic epistolæ, quibus tua sanctitas forte [i] æstimet non se debere reprehendere [k] Ægyptiorum Ecclesiæ veritatem, quæ mater hujuscemodi laboris extitit, diligenterque [l] conscripsit. Olim quidem dominus per Moysem tempus Paschale significavit dicens: *Custodi mensem novorum*; primum hunc esse pronuntians, sicut iterum dicit: *Mensis iste vobis initium mensium, primus erit in mensibus anni*: &, *Facies Pascha Domino Deo tuo XIV. die mensis primi*. Sed qui hæc per Moysem locutus est Dominus, plenitudo legis existens, quando dignatus est homo fieri, quinta feria [m] xiv. luna mensis primi in cœnaculo cum discipulis Pascha manducans, paulo post à Juda traditur, & sequenti die [n] xv. luna crucifigitur, id est vj. feria, & ad inferos descendens, ac dispensationes salutis nostræ perficiens, vespere sabbati lucescente Dominico resurrexit à mortuis. In quo die lunam xvij. primi mensis juxta Hebræos extitisse manifestum est. Nos ergo Christiani non solum xiv. lunam in Pascha requirimus (hoc enim Judæi facientes sine festivitate sunt) sed etiam resurrectionis diem redemtoris nostri, qui est xvij. luna præfati primi mensis novorum, solicitius observamus. Quod si eodem modo plenilunium [o] super occurrerit quinta sabbatorum, quando salvator pascha cum discipulis manducavit, omne tolletur ambiguum. Quia vero lunæ circulus ad solis cursum inæqualis est, & xiv. luna paschalis in die Dominico sæpe contingit, non est autem possibile tunc festum celebrare, sed nec pridie sabbato luna xiij. jejunium solvere, in septimanam sequentem differendum est. Maximè cùm [p] habeamus intra eam xv. [q] Lunam, quando, sicut scripsit Apostolus, *Pascha nostrum immolatus est Christus*. xiv. namque luna primi mensis juxta Hebræos, ut superius dictum est, JESUS pascha typicum manducavit, sequenti sexta feria xv. luna, ut ovis occisionis, cruci pro nobis affixus est, & vespere sabbati lucescente Dominico [r] xvij. luna resurrexit à mortuis.

h putemus idem. MS.
i fortè idem.
k spernere. id.
l addidit.
Deut. 16. 1.
Exod. 12. 2.
Lev. 23. 5.
Num. 28. 16.
m pro feria leg. Sabbatorum idem MS.
n sequ. die desunt.
o semper occurreret, leg. Bucher. & MS. Oxon. & postea tolleretur.
p quod MS. Oxon.
q XIV. idem.
1. Cor. 5. 7.
r Dominico abest à MS. Oxon.

Cap. III.

Quia ergo in solennitate futura paschali per octavam indictionem, xxij. die Dominico Pharmothi mensis novorum, qui est xv. Kalendas Maias, occurrerit [s] xiv. luna die Dominico, in septimanam differre convenit subsequentem. Habentes enim intra eam triduanum mysterium, hoc est xv. lunam, quando crucifixus est Christus, quartæ decimæ cohærentem, necnon & sextam decimam, & sequentem septimam decimam, vicesimo quidem octavo die mensis Pharmothi, qui est ix. Kalendas Maias jejunia solvemus vespere sabbatorum, sequenti vero lucescente Dominico, xxix. die mensis ipsius Pharmo-

s occurrit.

EPISTOLA PRO. XXII.

thi, qui est vij. Kalendas Maias, festivitatem sincerissimè celebrabimus.

CAP. IV. Nam & priscis temporibus, si quando die Dominico xiv. luna reperta est, in sequentem septimanam est dilata festivitas, sicut in octogesimo nono, & nonagesimo tertio anno à Diocletiani probatur imperio. Sic enim & tunc beatissimi patres nostri fecisse declarantur. In octogesimo quidem nono anno ab imperio Diocletiani t, superstite beatæ memoriæ patre nostro & Episcopo s ATHANASIO, cum xiv. luna paschalis xxviij. die mensis Phaminoth u, id est nono Kalendarum Aprilium die provenisset, die Dominico, in subsequentem translatum est hebdomaden x ita ut quinta die mensis Pharmothi, hoc est pridie Kalendarum Aprilium celebraretur pascha Dominicum. In nonagesimo autem tertio anno ab imperio ejusdem Diocletiani y, cum xiv. luna paschalis xiv. die mensis Pharmothi, qui est v. Idus Aprilis, die Dominico contigisset, in sequentem item septimanam dilatio facta est, ita ut Dominicum pascha xxj. die mensis Pharmothi, qui est xvj. Kalend. Maiar. solenniter ageretur. In centesimo quoque tertio anno ab imperio præfati Diocletiani z, cum luna paschalis xiv. Pharmothi xxiij. die, qui est xiv. Kalend. Maiar. esset die Dominico superventura, iterum septimana quæsita est, & Dominicum pascha xxx. die mensis ipsius Pharmothi, qui est vij. Kalend. Maiar. constat esse celebratum propter angustiam temporis imminentem. Item cum in centesimo sexagesimo anno à Diocletiani imperio a xiv. luna paschalis Pharmothi xxiij. die, qui est xiv. Calend. Maiar. occurrerit tertia feria septimanæ, & Dominicum pascha xxviij. die mensis ipsius Pharmoti, qui est ix. Kalend. Maiar. tunc celebrasse meminimus.

t Christi 373. s Al. Anastasio. V. Nor. u pro Phaminoth. MS. Oxon. habet Parmothi. x In subsequentem Dominicâ translatum est Pascha. Id. MS. y Christi 377. z Christi 387. Quinta die mensis Parmothi, hoc est. des. hac id. MS. Pro Septimam leg. Dominicam id. MS. a Christi 444.

CAP. V. Necesse est igitur & in *ducentesimo LV. anno* b à Diocletiani imperio, in futuro paschali festo Indictionis octavæ, xxij. die Pharmoti, qui est xv. Kalend. Maiar. luna xiv. occurrente die Dominico, in proximam septimanam juxta præcedentem formam convenienter extendi, ut xxix. die mensis Pharmothi, qui est viij. Kalend. Maiar. Dominicum celebremus pascha propter apprehendentem rursus angustiam, sicut patres nostri fecerunt, decimas quartas lunas occurrentes die Dominico, differentes. Nam si xxij. die mensis Pharmothi, qui est xv. Kalend. Maiar. luna xiv. sicut dixi sæpiùs, occurrente die Dominico pascha celebremus, inveniemur pridie, id est, sabbato xxj. die mensis ejusdem, qui est xvj. Kalend. Maiar. xiij. luna tunc existente, non ritè jejunia solvere. Nec enim in xiij. luna comeditur pascha. Unde quia xxij. die mensis Pharmothi, qui est xv. Kalend. Maiar. Dominico die xiv. luna contingit, non autem convenit die Dominico jejunare, quia hoc Manichæorum est proprium, consequens est in proximam tendere septimanam, intra quam ut diximus habemus & xv. lunam, quando crucifixus est, & xvj. lunam, simul & xvij. quando resurrexit à mortuis: ita ut xxviij. die mensis Pharmothi, qui est ix. Kalend. Maiar. vespere sabbathi jejunia pro more solvamus, & sequenti Dominico xxix. die mensis ipsius qui est viij. Kalend. Maiar. festum paschale celebremus.

b CLXV. MS. Oxon. Legendum aiunt à 171. Christi 455.

CAP. VI. Illud etiam necessariò vobis innotescimus, quod & in futuro cclxv. anno c ab imperio Diocletiani, xiv. luna rursus occurrente xxiij. die mensis Pharmoti, qui est xiv. Kalend. Maiar. Dominicum Pascha xxviij. d die mensis ipsius, qui est vij. Kalend. Maiar. Deo præstante celebrabitur.

c Corrig. ut supra 97. MS. Oxon. leg. CCLXVII Christi 481. MS. Oxon. XXII. id. XV. d corr. 30. Alter S. Augendi quem in emendat. citat Bucherius habet CCLVIII. propiùs, inquit ille, ad lectionem veram, quæ est CXCVIII. CAP. VII.

Sed nonnulli subtilitatem paschalis compoti forsitan ignorantes Judaïcis seducti fabulis, æstimabunt nos in secundum mensem recedere, si festivitatem catenus exigamus. Nescio prorsus unde hoc asserentes. Nam xiv. luna ipsius mensis occurrente xxij. die mensis Pharmothi, qui est xv. Kal. Maiar. quomodo querelam sustinebimus, quia in secundo mense pascha celebremus; Judæi namque ignorantes Dominum, tempus quoque paschæ ignorant. Unde sæpiùs à primo mense recedunt, & in duodecimo mense pascha celebrare se aliquatenus arbitrantur. *Sed beatissimi patres nostri cyclum decemnovennalem certius affigentes, quem violari impossibile est velut crepidinem ac fundamentum & regulam, hunc eundem decemnovennalem compositum statuerunt*, non juxta Judæorum nunc indoctas atque ineptas actiones e, neque secundum exterorum putativam fictamque prudentiam, sed secundùm gratiam Spiritus sancti instituti, in revolutione sæpe memorati decemnovennalis circuli decimas quartas paschales lunas diligentius annotarunt.

EPISTOLA PROT. RITà mésis Parmothi. des. in MS. violari impossibile est. des. in MS. e rationes inquit. Bucher.

CAP. VIII. His itaque confectis, illud etiam oportet attendere, quod errent nimium, qui primi mensis initium lunaris cursus à xxv. die mensis Phaminoth, qui est xij. Kal. Aprilium, omnino esse constituunt, eo quod tunc initium verni temporis ab his qui hoc invenire voluerunt cum omni diligentia præfixum esse videatur. Et manifestè quidem secundùm cursum solis xxv. die mensis Phaminoth, qui est xij. kalendar. Aprilium, æquinoctium esse cognoscitur: sed non oportet ab hoc æquinoctio primi mensis exordium juxta cursum lunæ prorsus affigere. Alioquin per omnia solis circulo lunæ discursus concordare debuerat. Verùm quia cunctis habentibus intellectum certum est, quod velocissimum lunæ motum cursus solis minimè consequatur, age jam nunc breviter, Deo præstante, dubios instruamus, quod in secundum mensem nullomodo possimus excedere. Si enim in æquinoctio, id est xxv. die mensis Phaminoth, qui est x j. Kal. Aprilium juxta cursum lunæ mensis constitueretur initium, rationis esset opinari nonnullos in secundum mensem nos posse recedere. Nunc autem, quia xiv. luna primi mensis per viij. indictionem quæ ventura est, xxij. die mensis Pharmothi, qui est xv. Kal. Maiar. invenitur, certum est quod initium ejusdem mensis primi juxta lunæ cursum nono die Pharmothi, qui est pridie Non. April. occurrat. Cùm ergo xiv. luna xxij. die mensis Pharmothi, inveniatur qui est xv. Kal. Maiar. Dominicum pascha xxix. die mensis ipsius Pharmothi qui est viij. Cal. Maiar. celebrantes, in secundum mensem minimè recedimus, cum lunam tunc xxi. indubitanter habeamus. Quomodo igitur excurremus in mensem secundum, quandoquidem initium primi mensis juxta lunæ cursum, sicut paulo ante dictum est, ix. die mensis Pharmothi, qui est pridie Non. April. existat, & xiv. luna xxij. die mensis ipsius, id est xv. Cal. Maiar. die proveniat? Hoc autem ita declarato, certum est quod in secundum mensem nullatenus excurramus, xxix. die mensis Pharmothi, qui est viij. Cal. Maiar. Dominicum pascha celebrantes.

CAP. IX. Cognoscant itaque per tuam sanctitatem, qui in illis partibus ambigunt, quod legitimè per octavam indictionem pascha peragimus. Propterea enim scripsi, patrum & in hoc Ecclesiasticas formulas subsequens, & exinde occasiones rei hujus assumens. Sic namque & præcursores f nostri, si quando dubietas orta est, prædicere festinabant, ut ubique consonanter ageretur sacra festivitas. Quod etiam nunc juxta priscam consuetudinem debemus in Domino prædicare in Ecclesiis, sicut unam fidem, unum baptisma, ita unam solennitatem sacratissimam paschalem ab omnibus Christianis ubique celebrari in CHRISTO JESU Domino nostro, quia *in ipso vivimus, & movemur, & sumus*.

f Prædecessores MS. Oxon.

Act. 17. 28.

Transferre verò hanc Epistolam in Latinæ vocis eloquium non satis certum esse putavimus, ne fortè græcizantes potiùs apud vos (nec enim jam valemus hæc diligenter exprimere) læderent veritatem propter informem sermonem atque incongruum: & qui fortè non ita possit ardenter scienterque transferri, sicut caussa poscebat. Saluta eam quæ tecum est fraternitatem. Te quæ nobiscum est, salutat in Domino. *Et alia manu.* Valere te, & nostri meminisse, Domine, precor dilectissime & desideratissime frater.

EPIST. CIV. a alias LXIX. Quæ autem antea 104 erat, nunc 17. 10. Martii.

EPISTOLA CIV. [a]

AD MARCIANUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. *De fide Proterii Alexandrini Episcopi gratulatur.*

II. *Alexandrinos ex suæ Ecclesiæ traditione ab illo esse edocendos.*

III. *Ut Epistola Leonis ad Flavianum ab hæreticis falsata in Græcum transferatur de novo, & Alexandrinis publicè recitetur.*

LEO Episcopus, MARTIANO Augusto.

CAP. I.

PUritatem fidei Christianæ, qua Clementia vestra præfulget, etiam his literis, quas frater & Coëpiscopus meus NESTORIUS detulit, demonstrastis, justissimum fratri meo PROTERIO Alexandrinæ urbis antistiti impendentes favorem, quo mihi per omnia esset acceptior. Nam cui vestra pietas testimonium perhibere dignatur, indubitanter esset probandus, [b] etiamsi taceret. Sed accedit ad gratiam, quod proprio quoque sermone cognoscitur, & quàm sincerus sit Catholici dogmatis prædicator, ipsius professione clarescit. Unde plenissimo affectu dilectionem orthodoxi fratris amplector; & Deo gratias ago, quod amoto [c] eo, qui Evangelio Christi voluit contraire, & à sanctorum Patrum intelligentia dissidere, talem prospexit Alexandrinæ Ecclesiæ sacerdotem, qui præcedentibus rectoribus & fide concordaret & vita. Nam cùm amplecti [d] se Epistolam meam, quam ad beatæ memoriæ Flavianum contra Eutychen impium misi, toto corde profitetur, quid aliud, quàm Apostolorum se ostendit esse discipulum? Quoniam doctrina veritatis in lumine suo permanet, & non potest esse diversum, quod unum est atque individuum [e].

CAP. II.

Rescripsi itaque prædicto fratri, quod debui, atque in sancto studio ut perseveraret, admonui. Qui sine dubio constantior erit, si etiam Clementiæ vestræ cohortationibus adjuvetur. Nec in aliquo eum terreat quorumdam imperita dissensio, quos paucorum hæreticorum instigationibus ignorantia facit obnoxios. Quod suâ ergo diligentiâ [f] assequi nequeunt, opportunè eorum insinuetur auditui. Et ne memoratus nova inferre, & propria videatur adstruere, venerabilium Patrum qui eidem Ecclesiæ præfuerunt, scripta relegantur: & quid B. ATHANASIUS, quid THEOPHILUS, quid CYRILLUS, quid etiam Orientales magistri [g] de Incarnatione Domini senserint, recognoscant; nec repullulantibus decipiantur erroribus, qui olim Evangelici sermonis sunt virtute prostrati: quoniam omnes ferè hæreses, quæ diversis temporibus extiterunt, dum sacramentum corporeæ nativitatis & passionis ac resurrectionis Christi non intelligunt, ab Evangelio deviarunt. Et possemus minus laborare in hæreticis repellendis, si rudes animos ipsa non turbarent mendacia, quæ peremit antiquitas. Sed nunc, ut dixi, hic docendi optimus modus est, ut paternorum sensuum linea Alexandrinæ plebis & cleri auribus innotescat: ac si qui sunt, qui nostra scripta despiciant, illis saltem, qui nobiscum Apostolicis sensibus congruunt, acquiescant. In quo opere multum consacerdotis mei devotione gaudebo, & semper ipsius unanimitate lætabor: quia fraterna pax non nisi una fidei confessione servatur.

CAP. III.

Quia verò quorumdam hæreticorum versuta nequitia, ad conturbandam aliorum simplicitatem, epistolam meam, quam ad beatæ memoriæ Flavianum dedi, falsasse perhibetur, ut commutatis quibusdam literis vel syllabis, receptorem me Nestoriani erroris assereret: obsecro venerabilem Clementiam vestram, ut eandem epistolam per fratrem meum JULIANUM Episcopum, vel eos, quos idoneos ad hoc opus pietas vestra delegerit, in Græcum sermonem jubeatis integrè diligentérque translatam, per idoneum perlatorem sub vestri signaculi impressione deferri, tradendam Judicibus Alexandrinis, qui eam Clero & plebi ipsius civitatis cum prædictorum Episcoporum prædicationibus, quibus mea scripta consentiunt [h], faciant recitari: ut agnoscant se fallacium hominum fraude ulteriùs decipi non debere, & probetur Apostolicæ Sedis sinceritas [i], apud quam nec Eutyches, nec Nestorius ullum obtinent locum; quia sicut alios hæreticos, ita & istos Ecclesia universalis damnavit. Data quinto [k] Idus Martii; AËTIO & STUDIO viris clarissimis Consulibus.

Marginalia: Quis optimus docendi modus. — Epistola S. Leonis falsata. — Epist. S. Leonis in Græcum transferenda. — b al. probatus. Literæ ordinationis indices. — c Grim. Cod. damnato. — d al. amplexus esset. — e Ita Grim. & Barb. Ed. divinum. — Vide Epistolam præcedentem ad Proterium. — f Ed negligentia. Instruendi sunt qui errant, ex SS. Patrum traditione. — g id est, Antistites Antiocheni Orientalis diœcesis primates, vel Episcopi ex ead. diœc. qualis Theodoretus. — h Ita Grim. al. Qui & meo scripto consentit. — i Ita Grim. Cod. ms ed. & probentur Apostolicæ sedis sinceri esse discipuli, sensuque rejectus Universalis ecclesiæ judicium sequitur sedes Apostolica. — k al. VI.

EPIST. CV. a Aliàs LXX. Quæ autem antea 105. erat, nunc 81. 15. Aprilis.

EPISTOLA CV. [a]

AD MARCIANUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. *Laudato Marciano, promittit Anatolio gratiam suam, si resipiscat.*

II. *Rogat, ut Eutychen virus suum in exilio spargentem ad secretiora loca releget.*

III. *De Paschalis diei inquisitione gratias agit, & ut catholicis faveat precatur.*

LEO Episcopus, MARCIANO Augusto.

CAP. I.

QUod sæpissimè multa jam experimenta docuerunt, sanctum pietatis vestræ studium circa religionem Christianam gloriosis perseverat & crescit augmentis: & hæc fides Clementiæ vestræ non solùm me, sed & omnes Domini sacerdotes consolatur & roborat; dum in Christianissimo Principe sacerdotalem experimur affectum. Quem si Orientalium partium Sacerdotes studeant imitari, nihil scandalorum, neque pax neque fides Christiana patietur. Unde cùm Constantinopolitanus Episcopus ad omnem pietatis pro-

Marginalia: Sacerdotalis in Augusto affectus.

EPIST. C V.

fectum præsenti Clementiæ vestræ doceatur exemplo, si fideliter vestris acquiescat hortatibus, habet in me sinceræ gratiæ animum: tantùm ut quod verbis spondet, corde perficiat. Si verò, quæ Deo & pietati vestræ displicent, pertinaci intentione delegerit, salvâ mansuetudinis vestræ reverentiâ, utar cum omnibus, & pro omnibus, vobis quoque annitentibus, adversum superbientem liberiore constantia, quem (quod sæpe dicendum est) malim pro sanctis actibus fraterna charitate complecti [b], gloriosissime Imperator.

b al. Liberiore conscientia: quia... male pullulâ- tia fraterna charitate oportet resecari. MSS. Codd.

CAP. II. Quia verò suggestiones meas pro tranquillitate Catholicæ fidei libenter accipitis, significatum mihi esse fratris & Coëpiscopi mei JULIANI sermone cognoscite, EUTYCHEN impium pro suis quidem meritis exulare; sed in ipso suæ damnationis loco multa adversùs integritatem Catholicam blasphemiarum desperatiùs venena profundere: & quod in illo totus mundus horruit atque damnavit, impudentia majore, ut innocentes decipere possit, evomere. Plenum itaque rationis existimo, ut vestra clementia ad longinquiora [c] eum jubeat & secretiora transferri. De Monasterio verò ejus Constantinopoli constituto, in quo habitatores monachi Evangelica Apostolicâque doctrina crebriùs sunt & pleniùs roborandi, salubriter (ut arbitror) fiet, si is, qui ipsi monasterio Præpositus esse dicitur, à societate veneratoris vestri JULIANI Episcopi, quem in speculis propter fidem illic esse constitui, non recedat: cujus assidua visitatione profectus servorum Dei illic habitantium possit augeri.

Eutyches exulat.

c al. ad remotiora, ex plurib. mss. Ad longinquiora transfertur Euth.

Julianus jussu Leonis CP. in speculis propter fidem.

CAP. III. Petitionem autem meam de festivitate Paschali gaudeo ita à vestra pietate susceptam, ut confestim [d] Agentem in rebus Alexandriam mitteretis de errore admonendo [e], quem sanctæ memoriæ THEOPHILI constitutio videtur inferre. De qua re, sicut scribere dignamini, quicquid ad pietatis vestræ notitiam perlatum fuerit, jubete me nosse: ut de observantia, quam non licet esse diversam, quid potissimum sit tenendum, Ecclesia universalis agnoscat. Precor autem, quod vestræ novi Clementiæ convenire, ut eos maximè tueamini contra omnes insidias, quos mihi & vestræ mansuetudini propter amorem fidei placere cognoscitis, ut eos Constantinopolitanus Episcopus lædendi non habeat facultatem. Data decimo septimo Kalendas Maii [f], AËTIO & STUDIO viris clarissimis Consulibus.

d vulg. add. Nectanium MSS. omn. desid.
e Ed. removendo.
f al. XVII. Martii. Cod. Grim. VII. Kal. Maii.

EPIST. C V.

EPISTOLA ANATOLII EPISCOPI Constantinopolitani.

AD LEONEM PAPAM.

Ex Collectione Romana Lucæ Holstenii, & ex libro Leonis Allatii de consensione Eccl. occ & Orient.

SYNOPSIS.

I. *De intermisso literarum commercio amicè conqueritur.*
II. *Aëtium restitutum esse, Andream verò depositum scribit.*
III. *Literis sancti Pontificis recreari peroptat.*
IV. *Ambitionis culpam à se amolitur, eámque in cleri sui episcoporumque Orientalium studium refundit.*

Sanctissimo ac beatissimo Coëpiscopo Papæ LEONI, ANATOLIUS in Domino salutem.

CAP. I. OMne quidem solatium prorsus atque auxilium, quod vitæ laboriosæ curisque vallatæ ratio flagitaret, in vestra positum sperans esse Beatitudine, totius sarcinam mihi solicitudinis inde meritò leviorem fore credideram: nunc verò cunctis aliis acrior me pressit anxietas, quam diutina [a] peperit vestræ non soluta sanctitatis intermissio literarum; maximè cum mihi, quæ scriptæ essent a vobis aliis, ostenderentur Epistolæ, quæ magis [b] facerent doloris augmentum, qui frequentiùs superem potiri vestris affatibus: ut illa vobis obediendo complerem, quæ vestris omnifariam perfectissimis sensibus placita videbantur. Nam penitus absit, ut eis ego quæcunque mihi fuissent mandata per literas, adversarer. Quia tamen piissimus & Christianissimus Princeps, qui consultissimæ suæ providentiæ bono tam res universas regit humanas, quàm philosophiâ divinarum pollet ubique virtutum, cum quibus æmula pietatis zelare non cessat, [a] cùm sic moderatur genu humanum, ut id studio religionis in Deum reddat attentiùs vestræ beatitudinis literas mihi sublegit, ea statim quæ continebantur eis, ut placita vobis impleri, [b] quod me facere vel communis pacis utilitas, vel quod decuerat hortabatur.

a Allat. diuturna.
b Id. majus.
a pietatis Ecclesia non cesset. Allat.
b nobis implevit. Allat.

CAP. II. Et Reverentissimus quidem sacrosanctæ Ecclesiæ nostræ Presbyter Aëtius in priore loco atque honore Ecclesiastico nobis est restitutus: omne quod Episcopi nostri est modestè faciens ipse responsum ANDREAS autem, qui non provectus à nobis, sed gradu faciente Archidiaconi dignitate fuerat honoratus, ab Ecclesia separatus est, cum his qui contra sanctæ memoriæ Patrem nostrum atque Episcopum fuerant Flavianum; qui etiam partis antea perfidissimi fuerant Eutychis: quamvis excusationibus plurimis & subscriptionibus propriis, quas Epistolæ sanctitatis vestræ subdiderant, jam viderentur satisfecisse præteritis, eo usque quamdiu quod vobis placitum super istis [c] fuerit ordinatum.

c al superstitibus. Allat.

CAP. III. Considerans ergo Beatitudo vestra, quàm nostræ conjunctio charitatis ipsi Domino Christo, qui pax nostra consistit, grata futura sit; & quantum fidelissimi Principis animus exultabit; & quàm pariter universa plebs Dei & Ecclesiæ Christi procul ab omni discordia liberæ permanebunt: literis suis nos lætificare dignetur, quibus illo perfici valeamus affectu, quem prudentissimis vestris insitum copiosè jam novimus vigere præcordiis: ut perceptis alacriter vestræ sanctitatis epistolis, & gratias agamus Domino Deo nostro Christo, qui totius difficultatis vincula disru-

Epist. CVI.

pit, eidemque vota solemnia pro vestra Beatitudine persolvamus.

Cap. IV.

De his autem quæ Constantinopolitanæ gratiâ Sedis sancita sunt in Calchedonensi nuper universali Synodo, pro certo Beatitudo vestra hoc habeat, nullam esse culpam in me, homine qui semper otium & quietem in humilitate me continens, ab ineunte mea ætate dilexerim: Sed Constantinopolitanæ Ecclesiæ reverentissimus clerus est, qui hoc habuit studium, & istarum partium religiosissimi sacerdotes qui in hoc fuere concordes & sibi pariter adjutores. Cum & sic gestorum vis omnis & confirmatio auctoritati vestræ Beatitudinis fuerit reservata. Hoc igitur bene compertum sanctitas vestra cognoscat, nihil ex me istius caussa factum esse negotii; qui semper omnem jactantiæ levitatem & aliena appetendi cupiditatem mihi vitandam crediderim. Omnem fraternitatem in Christo, quæ cum vestra est sanctitate, tam ego ipse, quàm mei plurimùm salutamus. *Et subscriptio literis Græcis.*

a Aliàs. LXXI. Quæ antem antea 106. erat, nunc 36. 29. Maii.

EPISTOLA CVI. [a]

AD ANATOLIUM EPISCOPUM, per Nectarium agentem in rebus.

SYNOPSIS.

I. *Intermissi literarum commercii rationem reddit.*

II. *De destituto Andrea Archidiacono & aliis in Ecclesia CP. restitutis laudat.*

III. *Majorem in agnoscenda culpa sinceritatem desiderat.*

LEO Episcopus, ANATOLIO Episcopo.

Cap. I.

Si firmo incommutabilique proposito, dilectio tua curam gratiæ communis habuisset, nihil profectò, quod ullam anxietatem tibi ingereret, extitisset. Non enim sinebat ratio, ut ejus charitatem spernerem, quem amore pacis, & studio reparandæ Catholicæ fidei inter ipsa Episcopatus rudimenta juvissem, optans in Ecclesiasticis curis talem habere consortem: ut mihi de sanctis præcessoribus tuis, nec Joannis [1] spiritualem copiosamque doctrinam, nec autoritatem Attici [2], nec industriam Procli [3], nec fidem beati Flaviani deesse sentirem: & ita studiis tuis uterer, ut nullus auderet, vel fidei Catholicæ resultare, vel Nicænis venerabilium Patrum regulis contraire. Sed cùm in injuriam canonum [4], ut agnoscis, illa tentata sunt, quæ omnibus Ecclesiis scandalum maximum generarent, quid aptius ac modestius facerem, quàm ut te primùm, ut ab hac intentione recederes, fraterno animo missis literis admonerem? Ad quas cùm non rescriberes, ipse te à colloquii mei consortio separasti. Denique inde jam tacui, sed clementissimo Principi, custodi fidei, frequenti literarum petitione suggessi, ut pro pace Ecclesiarum, quam tibi maximè prodesse cognoscis, hæc quæ nunc à tua dilectione facta sunt, implerentur. Cui ineffabiles gratias ago, quod secundùm eruditionem Spiritus sancti, cujus est virtute plenissimus, sacerdotali dignatur studere concordiæ, sciens sibi orationes supplicantium copiosiùs profuturas, si famuli unius Domini in nullo sint à veræ pacis unitate divisi.

1. V. Not. Episcoporum CP. elogium. 2. V. Not. 3. V. Not. 4. V. Not.

Marcianus custos fidei: ita & in Conc. Calched.

Cap. II.

Quod ergo in Constantinopolitana Ecclesia quædam in officiis Clericorum correcta significas, ut & Aetium Presbyterum in gratiam tuam affectionémque revocaveris [5], & Andream ab Archidiaconi actione submoveris, nobis placuisse rescribo: quia existimationem tuam, ut optabam, plurimum erigit atque commendat. Et meritò post correctionem in oblivionem perducitur, quod reprehensioni obnoxium videbatur, cùm hæreticorum provectione, & discipulorum sanctæ memoriæ Flaviani injuria gravareris, quæ nunc simul ab omni offensione, cum tui, ut volui, laude cessarunt: quia in ordinem suum, quæ fuerant turbata, redierunt. Andream sanè, qui rationabiliter Archidiaconi est privatus officio, & Eufratam, qui sanctæ memoriæ Flaviani, ut comperi, improbus exstitit accusator, si professionibus plenissimè scriptis non minùs Eutychianam, quàm Nestorianum exsecrabile dogma condemnant, quoniam venia est præstanda correctis, Presbyteros consecrabis: ut sibi remedium Catholicæ fidei sentiant profuisse, electo primitus & probato, qui Archidiaconi officium possit implere, id est, quem nulla unquam prædictarum impietatum fama respersexit. Cæteri verò, quos par reatus involverat, si veniam simili professione cum satisfactione deposcunt, suis ordinibus reformentur: his tantum ad officiorum primatum admissis, quos ab omni errore liberos fuisse constiterit.

5. V. Not. Andreas ab Archidia. conatu dejectus.

Hæretici correcti sacris ordinibus initiantur.

Cap. III.

Illam autem culpam, quam de augenda potestate, aliena (ut asseris) adhortatione contraxeras, efficaciùs atque sinceriùs tua charitas diluisset, si quod tentari sine tua voluntate non potuit, non ad sola Clericorum consilia transtulisses. Quia sicut in mala suasione delinquitur, ita & in mala confessione [b] peccatur. Sed gratum mihi, frater charissime, est, quod dilectio tua id profitetur sibi displicere, quod tunc etiam placere non debuit. Sufficit in gratiæ communis regressum professio dilectionis tuæ, & attestatio principis Christiani. Nec videtur tarda correctio, cui tam venerabilis assertor accessit. Abjiciatur penitùs inconcessi iuris, qui dissensionem fecerat, appetitus. Sufficiant limites, quos sanctorum Patrum providentissima decreta posuerunt: ut quieta sit suis meritis & antiquis privilegiis dignitas omnium sacerdotum. Renovetur, & maneat in te Dominicæ charitatis affectio, ad quam dilectionem tuam sæpius cohortatus sum, cum fratre & Coëpiscopo nostro Juliano, qui communem gratiam semper optavit: cujus industriâ & solicitudines tuæ relevabuntur, & fides Catholica munietur. Super omnia autem fraterna charitate hortor & moneo, ut ea quæ ad gloriam vel ad muni-

b Ita Grim. Cod. at Ed. & Hinc. marus L. de Prædestin. pag. 340. Ed. firm. confessione, mali.

Sufficiant limites canonibus præfixi.

Ecclesiæ pax ex canonum pendet observantia.

Epist. CVII.

men pertinent Sacerdotalis officii, Nicænorum canonum universalis Ecclesiæ pacem servantia decreta custodias. Sic enim inter Domini Sacerdotes inviolata charitas permanebit, si paribus studiis, quæ sunt à sanctis Patribus constituta, serventur. Data IV. kalendas * Junii, Aëtio & Studio viris clarissimis Consulibus.

* Barb. ms. IV. Nonas Iulii.

EPISTOLA CVII. a

a N. Ex Ms. cod. Cardinal. Grimani & ex Collect. Romana Lucæ Holstenii. Quæ autem antea 107. erat, nunc 58. 29. Maii. Longè emendatior prodit, quàm quæ in Romana collectione Lucæ Holstenii edita est.

AD MARCIANUM AUGUSTUM.

De correctione Anatolii.

SYNOPSIS.

I. *Cur Anatolio scribere intermiserit.*

II. *Quibus conditionibus illi reconcilietur.*

III. *De Andrea ab Archidiaconatu dejecto, & Juliano commendato.*

IV. *Ut Carosus monachus compescatur.*

LEO Episcopus, MARCIANO Augusto.

Cap. I.

Literarum Clementiæ vestræ multiplex gratia debitâ à me veneratione suscepta est, & gratulanter agnovi, quàm piam curam Christianæ religionis, ut consuevistis, habeatis; cum inter Domini Sacerdotes eam vultis firmare concordiam, quæ & universali Ecclesiæ, & divino apta sit cultui. Illa enim probabilis pax & charitas vera est, quam plenissimè beatus Apostolus prædicat dicens: *Charitas ex corde puro, & conscientia bonâ & fide non fictâ.* Obsequens itaque & libenter assentiens sanctis vestræ pietatis hortatibus, fratris & Coëpiscopi mei Anatolii scriptis reciproco, ut debui, sermone respondi, qui cessationem alloquii mei suo silentio debuit imputare: cùm ad literas meas, quibus eum fraterna charitate monueram, ut à reprehensibili ambitione discederet, ulteriùs respondere neglexit. Ego verò, qui apud illum tacui, Clementiæ vestræ pro pace universalis Ecclesiæ quæ essent profutura suggerere pro mea cura non destiti. Nam & vestra mansuetudo insinuationem meam libenter accepit, ut semper rescribere dignaretur, & hæc agere, ut quæ nunc correcta sunt vestræ gloriæ, debeantur: qui tales nunc misit Epistolas, quibus notabilem ambitus culpam aliis potiùs quàm sibi assereret deputandam.

1. Tim. 1. 5.

Cap. II.

Agnoscat ergo, Auguste venerabilis, prædictus antistes quantò ampliùs humilitare, quàm elatione crescatur, & memor limitum paternorum salubritatem canonum ad pacem universalis Ecclesiæ conditorum eâ quâ debet in posterum observatione custodiat; defensioni quoque Catholicæ fidei indesinenter invigilet, pro custodia Dominici gregis diligentes prætendat excubias, utatur in omnibus devotissimo vestræ pietatis auxilio, & si quid usquam sub Catholico nomine hostilium fraudum latet, gloriæ vestræ id prodendum instanter indaget. Qui enim sacrilegum errorem à longinquioribus quoque provinciis expulistis, & ad veritatis lucem contenebrata Palæstinorum corda revocastis, quomodo eum sub vestræ fidei radiis spirare patimini? cùm etiam per Ægyptum, Deo vos in omnibus adjuvante, celeriùs credamus omnes pravi dogmatis extinguendas esse reliquias. Benignè enim his consulitis, quibus licentiam execrabilis erroris aufertis.

Canonum observantia ubique à Leone commendata.

Epist. CVIII.

Palæstinis tumultus & Ægyptii.

Cap. III.

Gaudeo itaque, gloriose, quæ perturbata fuerant esse composita: cùm & memoria beati Flaviani in consolatione discipulorum ejus excolitur, cùm Andreas ab Archidiaconi ministerio submovetur, cùm postremò à sanctorum Patrum injuria temperatur, & à violandis canonibus abstinetur: ut regnum vestrum Christo regnante, tranquillum, Christo defendente sit validum. Unde cùm per omnia me Clementiæ vestræ parere delectet, fratris mei Anatolii charitatem toto corde suscipio. Amabilem fidúmque se præbeat, & ab ea quam illi spondeo charitate, nulla se deinceps varietate dissociet, eos sibi sincera affectione conjungens, quos Catholicæ fidei probavimus defensores. Habet in omnibus vestræ pietatis, quod sequatur, exemplum; maximè cùm benignitatis vestræ adjuvetur auxilio. Suggestiones autem fratris & Coëpiscopi mei Juliani, quem pietati vestræ commendo, quæso ut benigniùs, sicut facitis, audiatis. Hoc etiam fratri meo Anatolio proderit, si eum, quem pro catholico dogmate illic esse volui, dignanter habeatis.

Cap. IV. Carosus Monachus petulans.

Illud etiam, quod Constantinopolitanæ Ecclesiæ est salubertimum, rogo, ut Carosus Monachus nimis imperitus, nimisque perversus, qui, ut comperi, multorum corda subvertit, sua venena, pietatis vestræ beneficio, ultrà non exerat: ne ubi sancto mansuetudinis vestræ studio omnis penè hæreticorum est conatus extinctus, ibi per vilem ac reprobum damnatæ perfidiæ defensorem & fidei vestræ gloria, & Synodalis violetur autoritas. Datum quarto kalendas Junii Aëtio & Studio viris clarissimis Consulibus.

EPISTOLA CVIII. a

a N. Ex Cod Ms. Cardinal. Grimani. Quæ autem antea 108. erat, nunc post Epist. 49. 29. Maii.

AD MARCIANUM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. *Gratias agit pro perfecta inquisitione de die Paschali, de qua Proterii literas se accepisse significat.*

II. *Oeconomorum Ecclesiæ rationes non judicum, sed Sacerdotum examine discutiendas esse.*

LEO, MARCIANO Augusto.

Cap. I.

Solicitudinem meam, quam de Paschali observantia habui, sancto clementiæ vestræ studio, pro mea petitione gratulor abso-

EPIST. CIX.

lutam; qui diligentiùs in Alexandrina Ecclesia jussistis inquiri, utrùm rectè possit octavo Kalendarum Maiarum secundùm definitionem THEOPHILI Episcopi contra veterem observantiam futura Paschalis festivitas celebrari; cùm à passione Domini in omnibus nostris annalibus, decimus quintus kalendarum Maiarum dies legatur adscriptus. Sed cùm Ægyptiis alia ratio placeat, consensum meum, ne qua discrepantia per Provincias de observantia tam venerabilis festi fieret, commodavi: ut resurrectionis Dominicæ maximum sacramentum nusquam die alia celebretur; & inter Domini Sacerdotes nihil in tanta solennitate sit varium; sed per universas Ecclesias Deo nostro pro vestræ pietatis prosperitate vel regno pariter supplicetur. Literas autem fratris & Coëpiscopi mei PROTERII Alexandrinæ civitatis Episcopi me accepisse significo, quibus apud Pietatem Vestram de mea consensione respondi: non quia hoc ratio manifesta docuerit; sed quia unitatis, quam maximè custodimus, cura persuaserit.

Romanus & Orientalis computi diversi.

Literæ Proterii ad Leonem.

CAP. II.

Illud etiam rationabiliter huic Epistolæ credidi copulandum, ut de eo, quod Pietatem Vestram prioribus petii literis, deprecarer, ut Oeconomos Constantinopolitanæ Ecclesiæ novo exemplo, & præcipuè Pietatis vestræ temporibus, à publicis judicibus non sinatis audiri; & hanc quoque injuriam sacris removeatis ordinibus: sed rationes Ecclesiæ secundùm traditum morem Sacerdotali examine jubeatis inquiri. Datum quarto kalendas Junii AËTIO & STUDIO viris clarissimis Consulibus.

Res Ecclesiæ ad judices publicos non pertinent.

EPISTOLA CIX. [a]

[a] *Aliàs.* XCV. Quæ autem antea 109. erat, nunc 50. 28. Julii.

AD EPISCOPOS GALLIARUM ET Hispaniarum. De Paschate.

SYNOPSIS.

Hanc formatam Paschalis diei indicem ad Gallicanos Episcopos mittit, per eosdem ad Hispaniarum Ecclesias transmittendam: ubi & controversiæ status exponitur.

Dilectissimis fratribus universis Episcopis Catholicis per Gallias & Hispanias constitutis, LEO Romæ Episcopus.

CUm in omnibus divinorum præceptorum regulis exequendis sacerdotalem observantiam oporteat esse concordem, maximè nobis & principaliter providendum est, ne in Paschalis festi die, vel ignorantia, vel præsumtio peccatum diversitatis incurrat. Unde quia tempus sacratissimæ solennitatis ita dispositos habet limites suos, ut salutare sacramentum nunc citiùs, nunc tardiùs oporteat celebrari, non desinit Apostolicæ Sedis solicitudo prospicere, ne devotio Ecclesiastica aliquo turbetur incerto. Cùm autem in quibusdam adscriptionibus patrum futurum proximè Pascha Domini ab aliis in diem quintum decimum kalendas Maias, ab aliis in diem octavum kalendas easdem inveniretur adscriptum: tantùm me diversitas ista permovit, ut Clementissimo Principi MARCIANO curam de hac re animi mei panderem, ut præcipiente ipso ab his, qui habent hujus supputationis peritiam, diligentiùs illic discussa ratione quæreretur, quo die posset veneranda solennitas rectiùs celebrari. Quo rescribente, octavo kalendas Maias definitus est dies. Quia ergo studio unitatis & pacis malui Orientalium definitioni acquiescere, quàm in tantæ festivitatis observantia dissidere: noverit fraternitas vestra die octava kalendas Maias ab omnibus Resurrectionem Dominicam celebrandam, & hoc ipsum per vos aliis esse fratribus intimandum: ut divinæ pacis consortio, sicut una fide jungimur, ita una solennitate feriemur [b]. Deus vos incolumes custodiat, Fratres charissimi. Data post Consulatum OPILIONIS, quinto kalendas Augustas.

EPIST. CX.

Orientalis definitioni acquiescit Leo.

[b] *Sequentia usque ad finem adsita sunt ex MS. Grim.*

PASCHA VALENTINIANO III. & ANTHEMIO Coss. VIII. kalendas Maias.

EPISTOLA CX. [a]

[a] *Aliàs.* LXXII. Quæ autem antea 110. erat, nunc 51. 4. Septem.

AD JUVENALEM JEROSOLYMITANUM Episcopum.

SYNOPSIS.

I. *Ipsum in sedem suam receptum esse gaudet non dissimulata priori ejus tergiversatione.*
II. *Eumdem ipsis mysteriorum locis edoceri.*
III. *Ex veritate crucifixionis veritatem nostræ in Christo carnis defendi.*
IV. *Errantes circa Incarnationem Domini ex utriusque testamenti paginis instrui.*

LEO urbis Romæ Episcopus, [a] JUVENALI Jerosolymitano Episcopo.

[a] *ita Barb. Mss. & alii.*

CAP. I.

ACceptis dilectionis tuæ literis, quas ad me filii nostri ANDREAS Presbyter & PETRUS Diaconus detulerunt, gavisus quidem sum, quod tibi ad Episcopatus tui sedem redire licuisset: sed confluentibus in recordationem omnibus caussis, quæ te per quosdam excessus laborare fecerunt, dolui adversitatum tuarum temetipsum tibi fuisse materiam, & resistendi hæreticis constantiam perdidisse: quia æstimant, non esse tibi liberum, ut eos audeas redarguere, quos tibi professus sis in suo errore placuisse. Beatæ enim memoriæ FLAVIANI condemnatio, & impiissimi EUTYCHIS receptio, quid nisi Domini nostri JESU CHRISTI secundùm carnem [b] negatio fuit? quam ipse grandi misericordia sua fecit resolvi, cùm detestandum illud Ephesinæ Synodi judicium, ita sancti Calchedonensis

Juvenalis defectio à fide.

[b] *al. quid nisi carnis D.N.J.C.*

Mss. tres. Ephes. latrocinium qua auctoritate destructum. Ignorantia sacerdotis illicita.

Epist. CX.

chedonensis Concilii autoritate destruxit, ut nullum depravatorum à remedio correctionis arceret. Unde quia in tempore indulgentiæ resipiscentiam magis quàm pertinaciam delegisti, ita gaudeo te cœlestem expetisse ··· medicinam, ut fidei ab hæreticis impugnatæ tandem possis ··· esse defensor. Quamvis enim nulli sacerdotum liceat nescire, quod prædicat ···; [c] inexcusabilior tamen est omnibus imperitis quilibet Jerosolymis habitans Christianus [d], qui ad cognoscendam virtutem [e] Evangelii, non solùm paginarum eloquiis, sed ipsorum locorum testimoniis eruditur. Et quod alibi non licet non credi, ibi non potest non videri. Quid laborat intellectus, ubi est magister aspectus? Et cur lecta vel audita sunt dubia, ubi se & visui, & tota humanæ salutis ingerunt sacramenta? Quasi ad singulos quosque cunctantes Dominus adhuc voce [f] corporea utatur, & dicat: *Quid turbati estis, & quare cogitationes ascendunt in corda vestra? Videte manus meas & pedes meos, quia ego ipse sum. Palpate & videte, quia spiritus ossa & carnem non habet, sicut me videtis habere.*

Cap. II. Utere igitur, frater charissime, invictissimis Catholicæ fidei documentis, & Evangelistarum prædicationem sanctorum locorum, in quibus degis, testificatione defende. Apud te est Bethleem, in qua salutifer Davidicæ virginis partus illuxit, quem involutum pannis inter angustias diversorii [1], præsepè suscepit. Apud te est declarata ab Angelis, adorata à Magis, & per multorum infantium mortes ab Herode quæsita Salvatoris infantia. Apud te est, ubi pueritia ejus adolevit, ubi adolescentia maturavit, & per incrementa corporea in virum perfectum veri hominis natura profecit, non sine cibo esuritionis, non sine somno quietis, non sine fletu miserationis, nec sine pavore formidinis: unus enim atque idem est, qui & in Dei forma operatus est miracula magna virtutis, & in forma servi subiit sævitiam passionis. Hoc tibi ipsa Crux indesinenter loquitur; hoc lapis clamat sepulchri, in quo Dominus humana conditione jacuit, & de quo divinâ potentiâ resurrexit. Et cùm ad montem Oliveti, locum Ascensionis veneraturus, accedis, nonne illa vox angelica in tuo resultat auditu, qua elevationem Domini stupentibus dicitur: *Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? hic Jesus qui assumtus est à vobis in cœlum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum.*

Cap. III. Veram igitur Christi generationem crux vera confirmat; quoniam ipse in nostra carne nascitur, qui in nostra carne crucifigitur: quæ, nullo interveniente peccato, nisi fuisset nostri generis, non potuisset esse mortalis [2]. Ut autem repararet omnium vitam, recepit omnium caussam; ac vim veteris chirographi, quod solus inter omnes non debuit, pro omnibus solvendo vacuavit: ut sicut per unius reatum omnes facti fuerant peccatores, ita per unius innocentiam omnes fierent innocentes; inde in homines manante justitia, ubi humana est suscepta natura. Nulla enim ratione extra nostri est corporis veritatem, de quo Evangelista prædicationem inchoans dicit: *Liber generationis* Jesu Christi *filii David, filii Abraham* [f]; beati Pauli Apostoli consonante doctrina, cùm dicit: *Quorum patres, & ex quibus Christus secundùm carnem, qui est super omnia Deus benedictus in secula.* Itemque ad Timotheum: *Memento*, inquit, Jesum Christum *resurrexisse à mortuis, ex semine David* [g].

Hæc autem veritas quantis & novi & veteris testamenti autoritatibus declaretur, pro antiquitate sacerdotii tui evidenter agnoscis, cùm fides patrum [h] & Scripta mea ad sanctæ memoriæ Flavianum data, quorum mentionem ipse fecisti, adjecta universalis Synodi confirmatione, sufficiant. Unde prospicere oportet dilectionem tuam, ut contra redemtionis ac spei nostræ ineffabile sacramentum, nullus obmurmuret [i]. Sed si qui sunt, qui adhuc aut ignorantiâ caligant, aut perversitate discordant, eorum quorum in Ecclesia Dei Apostolica fuit & est clara doctrina, autoritatibus instruantur [2], ut de Incarnatione verbi Dei hoc nos credere, quod illi credidère, cognoscant; neque se extra corpus Christi, in quo commortui, & conresuscitati sumus, sua obduratione constituant: quia nec pietas fidei, nec ratio recipit sacramenti, ut aut in sua essentia passibilis fuerit Deitas, aut in nostræ susceptione naturæ mentita sit veritas [3]. Data pridie Nonas Septembris, Aetio & Studio viris clarissimis Consulibus.

Marginalia (left): Epist. CX. — ad. ita mss. S. Theod. & Barb. — ...excepisse. id. — ... incipere. id. — ... quid prædicet. id. — c add. ed. quoniam qui ignorat, ignorabitur. quæ in MSS. Grim. & aliis 4. desiderantur, & sita sunt ex Ep. 1. ad Cor. c 14 — d al quilibet Jerosolymitanus antistes MSS. 5. — e Ms. Corb. veritatem. — f al Barb. vel specie vel voce. — Luc. 24. 38. — Cap. II. — Luc. 2. 4. Christus in diversorio natus. v. 7. v. 10. 4. 1. V. Not. Matth. 2. 2. Luc. 2. 52. — Matth. 4. 2. Marc. 4. 38. Joan. 11. 35. Marc. 14. 33. — Loca sacra veneratur Ecclesia antiqua. — Act. 1. 11. — Cap. III. Homo ex peccato mortalis. — 2. V. Not. Coloss. 2. 14

Marginalia (right): Epist. CXI. — Rom 5. 18. Matth. 1. 1. — f Ed. & MSS. aliquot hæc addunt: Et qui Samaritanæ mulieri protestatur, quoniã salus ex Judæis est. in pluribus & melior. desiderantur. — Rom. 9. 5. 2. Tim. 2. 8. — g add. ed. secundum carnem. desid. MS. Apud apostolum leg. secundum Evangeliũ meum. — Cap. IV. h al declaretur longum est explicare cum traditio patrũ. Ita Mss. Corb. S. Theoderici Rom. & Thu. 1. — Synodi cõfirmatio scriptis Pontificiis autoritatẽ confert. — i. Mss. S. Theoderici sed si qui sunt, qui adhuc dissentiunt à consentientibus instruantur, qui inter tot & Evãgelica & localia prœconia caligantes neo sperni convenit, nec timeri. — 3. V. Not. — a N. Ex MS. Cord. Cardinal. Grimani. Quæ antea XII erat, & ultima, nunc 76. 6. Decemb.

EPISTOLA CXI. [a]

AD JULIANUM EPISCOPUM Coënsem.

SYNOPSIS.

Faciliorem fore deinceps errantium correctionem Dioscoro sublato, cujus mortem Julianus Leoni nunciaverat. Eumdem monet ut de statu Alexandrinæ Ecclesiæ scribat.

LEO, JULIANO Episcopo.

Literas dilectionis tuæ per filium Gerontium me accepisse rescribo, mihique fuisse pergratum, quia non omiseris opportunitatem familiaris alloquii, quod omni occasione inter nos convenit frequentari: ut de his, quæ ad curam nostram pro Ecclesiæ statu pertinent, nihil incognitum, nihil habeamus incertum. In hac autem sollicitudine constitutis nunquam desunt divina præsidia, quæ hypocritarum simulationes nihil posse permittunt, occultámque eorum ne-

EPIST. CXII.

quiriam manifestâ destructione confundunt. Quamvis enim jampridem omnia hæreticorum machinamenta confracta sint, & universas ejus vires dextera veritatis abstulerit, nunc tamen intereunte, ut scripsistis, DIOSCORO in profundiora ceciderunt; & perfidiæ incentore sublato, instabiles quædam & insipientes animæ habent quod paveant, non habent quod sequantur. Unde auxiliante misericordia Dei faciliuse st errantium speranda correctio, & efficacior erit prædicatio Evangelii, extincto defensore mendacii: cooperante ad hoc remedium Christianissimi Principis pietate, cujus devotio pro omnibus Catholicæ fidei provectibus sanctas semper prætendir excubias. Et ideò fraternitatem tuam hortor & moneo, ut dignatione & charitate regia sapienter utaris, & de omnibus quæ profutura credideris, opportunas suggestiones non moreris offerre: quia multis experimentis probavimus eam esse gloriosissimi Augusti fidem, ut tunc maximè se arbitretur regno suo consulere, cum præcipuè studuerit pro integritate Ecclesiæ laborare. Si quid sanè de Alexandrinæ plebis provectibus cognoveris, scire nos facito: ut sicut de Orientalium populorum pace lætamur, ita de provectibus etiam hujus populi gaudeamus. Datum octavo Idus Decembris AETIO & STUDIO viris clarissimis Consulibus.

Dioscori obitus. Vide dissertationem 1. ad ann. CCCCLIV.

EPIST. CXIII.

ANNUS CHRISTI 455.	LEONIS PAPÆ 15.	VALENTINIANI 30. MARCIANI 6. IMPP.	VALENTINIANO AUG. VIII. ET ANTHEMIO COSS.

EPISTOLA CXII. [a]

[a] N. Ex Cod. MS. Cardinal. Grimani.

AD MARCIANUM AUGUSTUM,

SYNOPSIS.

I. *Fide Augusti laudata, iterùm de consensu suo circa diei festi celebrationem dato certiorem eum facit.*

II. *Gratias agit pro ablatis Caroso & Dorotheo è suis monasteriis.*

LEO, MARCIANO Augusto.

CAP. I.

QUanta sit in vestra Clementia dilectio Dei, cui serviendo regnatis, & regnando servitis, ipsa dignatio religiosissimi sermonis ostendit, & in hunc me affectum totius cordis inflammat, ut pro incolumitate gloriæ vestræ vota offerre & supplicare non desinam: quia multùm & sanctæ Ecclesiæ, & Romanæ Reipublicæ divinitùs vestra salute consulitur. Eadem igitur occasione, qua pietatis vestræ apices veneranter accepi, debita salutationis obsequia exolvo, & insufficienter gratias ago, quod de sacratissima die Paschæ sacerdotali me solicitudine pieras vestra commonuit. Licet dudùm in hac observantiæ regula me acquiescere sim professus, & eundem diem venerabilis festi, omnibus Occidentalium partium sacerdotibus intimasse, quem Alexandrini Episcopi declaravit instructio, id est, ut anno præsenti octavo kalendas Maii Pascha celebretur, omissis omnibus scrupulis propter studium unitatis & pacis.

Sacerdotalis Marciani solicitudo.

Proterii Alex. epistola de Paschate ad S. Leonem PP.

CAP. II.

De CAROSO verò & DOROTHEO, qui hæretica pravitate in multorum perniciem damnatos tuebantur errores, gaudeo pietatem vestram, sicut mihi venerator vester frater meus JULIANUS Episcopus indicavit, saluberrimè præcepisse, ut ablati à monasteriis suis apud eos degere juberentur, quibus nocere non possent, quod ut spero multis remedio erit, quos à perversis Doctoribus liberastis, crescentibus per omnia gloriæ vestræ meritis, in amorem fidei Christianæ, ob quam justus & misericors Deus tribuit, ut vobis sicut divina sunt chara, ita sint mundana subjecta. Datum tertio Idus [1] Augusto VALENTINIANO VIII. Consule.

[1] Alii Ianuarii vel Februarii V. Non.

EPISTOLA CXIII. [a]

[a] N Ex MS. Cod. Cardinal. Grimani. 11. Martii.

AD JULIANUM COENSEM Episcopum.

SYNOPSIS.

I. *De Carosi monachi correctione, & Joannis Decurionis in Ægyptum legatione.*

II. *De Maximo Antiocheno Episcopo criminis alicujus accusato, quid evenerit, ut rescribat.*

LEO JULIANO Episcopo Coënsi.

CAP. I.

PEr filium meum GERONTIUM literas tuæ fraternitatis accepi, quibus devotione consueta, quæ ad curam nostram pro caussa fidei meritò æstimas pertinere, significas: CAROSUM scilicet in fidei confessione correctum; sed ita contra fratrem ANATOLIUM in simultate nescio qua permanere, ut propter ipsius discordiam etiam nunc à communione desciscat. JOANNEM verò spectabilem virum & in fidei sinceritate laudabilem ad Ægyptum caussa fidei fuisse directum, qui quantum paci emendationique profuerit, cùm primùm redierit, scire me facias, quod te etiam sine meo monitu facturum esse non dubito.

CAP. II.

De Antiocheni autem Episcopi statu multo animi dolore contristor, si quod absit, vera adversùs eum ab accusatoribus proferuntur. Sed præter Sacerdotalem diligentiam, quam curam utilitatis habituram esse non ambigo, maxima mihi de justitia & benevo-

Maximi Antiocheni caussa in Synodo discussa: de qua consule Dissertat. 1. ad ann. 455.

EPIST. CXIV.

lentia gloriosissimi principis fiducia datur, quâ certus sum in quantùm potest fieri providendum, ne in ullam partem possit valere fallacia. Sed ad quem finem hæc caussa pervenerit, cùm opportunum fuerit, dignaberis indicare. Datum quinto Idus Martii VALENTINIANO Augusto octies Consule.

EPISTOLA CXIV. [a]

[a] N. Ex MS. Cod. Cardinal. Grimani. 13. Martii.

AD ANATOLIUM EPISCOPUM Constantinopolitanum.

Ne hæreticorum reliquiæ in urbe latentes nimia lenitate foveantur ac revalescant.

LEO, ANATOLIO Episcopo.

EPIST. CXV.

CUræ esse dilectioni tuæ charitatis officia libenter accipio, & ut his crebriùs utaris exhortor: quoniam ad totius Ecclesiæ pertinet utilitatem, cùm quæ aguntur agnoscimus. In qua autem solicitudine dilectionem tuam vigilare conveniat, indubitanter intelligis: quia aliquantas apud vos pravorum hominum resedisse reliquias recognoscis, quibus comprimendis, vel potiùs, quantùm Dominus auxiliatur, abolendis cupimus te instanter incumbere: ne, quod absit, sub alia segnitie lenitatis, quæ tardiùs fuerint destructa revalescant. Datum tertio Idus Martii VALENTINIANO Augusto VIII. Consule.

ANNUS CHRISTI	LEONIS PAPÆ	MARCIANI 7. AVITI ... IMPP.	JOANNE ET VARANE COSS.
456.	17.		

CUm superiori anno urbs Romana à Vandalis capta, incensa & direpta fuisset, Leo noster totus fuit in reparanda civitatis & Ecclesiarum miseranda strage, partémque anni antecedentis residuam ab Urbis vastatione, & hunc præsentem integrum dedisse videtur afflictæ patriæ & Ecclesiæ rebus restituendis: ita ut necesse habuerit nonnihil de sua erga remotiores Ecclesias solicitudine remittere. Quæ caussa fuit, opinor, cur nulla Pontificis epistola hoc anno data occurrat. Quamobrem ad sequentem imus.

ANNUS CHRISTI	LEONIS PAPÆ	LEONIS ET MAIORIANI IMPP. I.	CONSTANTINO ET RUFO VV. CC. COSS.
457.	18.		

EPISTOLA CXV. [a]

[a] Aliàs LXXIII. 9. Junii.

AD LEONEM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. *Rogat ut perturbatæ Alexandrinorum Ecclesiæ succurrat.*

II. *De fide bene definita disceptandum denuò non esse; & ut Catholicus Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopus præficiatur.*

LEO Romæ Episcopus, LEONI semper Augusto.

CAP. I.

OFficiis, quæ ad gratulationem Imperii vestri pertinent, persolutis, etiam hanc paginam necessariæ supplicationis adjeci, qua Catholicæ fidei divinitùs præparatum favoris vestri posco præsidium. Nam talia in Alexandrina Ecclesia perpetrata, fratris & Coëpiscopi mei ANATOLII relatione cognovi, ut omnis Christiana religio sentiat se impeti atque violari, nisi in universa [a], fidei vestræ devotione prospiciatur, & memoratæ Ecclesiæ, quæ anteà Catholicis fuit clara rectoribus, reddatur Christiana libertas; & cessantibus hæreticorum impugnationibus, Evangelica doctrina, quæ illic ante DIOSCORUM viguit, unita cum totius Ecclesiæ pace reparetur. Quod opus virtutibus vestris, gloriæque conveniens, celerem & Deo placitum habebit effectum, si sanctam Calchedonensem Synodum de Domini Christi Incarnatione firmatam [b] nulla permiseritis retractatione pulsari: quia in illo Concilio per Spiritum sanctum congregato, tàm plenis atque perfectis definitionibus cuncta firmata sunt, ut nihil ei regulæ, quæ ex divina inspiratione prolata est, addi possit aut minui, Gloriosissime Imperator.

Alexandrinæ Ecclesiæ strages.

[a] al. In universum.

[b] al. si apud ... firmata.

CAP. II.

Hoc autem etiam apud Clementiæ vestræ scientiam non ambigimus esse perspicuum, siquidem, ut multorum ante relatione comperimus, molitiones hæreticorum, quæ contra prædictæ Synodi autoritatem conabantur assurgere, nihil ex hoc permiseritis audere. Unde quod negandum illis spontè vidistis, gloriosum vobis est universali Ecclesiæ me supplicante concedere, & incommutabiliter perpetuéque præstare, ut quæ secundùm Evangelium Christi & prædicationis Apostolicæ [c] veritatem omnibus retrò seculis, una fide, unáque intelligentiâ roborata sunt, nulla ulteriùs possint actione convelli. Prout ergo misericordia Dei, consilio spiritus sui mentem vestræ pietatis instruxerit, sanctæ primitùs Alexandrinæ Ecclesiæ pacis reparatione consulite, & per Catholicos sacerdotes talem provideri jubete pontificem, in quo & in actus probitate, & in fidei professione nihil possit reprehensibile reperiri: ut omnibus ritè compositis, eadem ubique servetur prædicatio veritatis. Data quinto [d] Idus Junii, CONSTANTINO & RUFO viris clarissimis Consulibus.

Synodi Calchedonensis inconcussa autoritas.

[c] al. Evangelicæ.

[d] Al. sexto

Epist. CXVI.

a N. Ex Cod. MS. Cardinal. Grimani. 11. Julii.

EPISTOLA CXVI. a

AD ANATOLIUM EPISCOPUM CP.

SYNOPSIS.

I. *Hæreticorum furore apud Alexandriam perpetrata in excidium Calchedonen. Synodi tendere ex occasione mortis Marciani Imp.*

II. *Se ad Leonem Aug. pro servandis Synodi decretis scripsisse.*

LEO, ANATOLIO Episcopo.

Cap. I. SAtis claret fraternitatis tuæ sermone quem sumsimus, quàm piam & probabilem curam dolori Ecclesiarum omnium nuper impenderis, manifestando nobis quæ apud Alexandriam in Christianæ religionis opprobrium gesta didicisti, ut gloriosus & Clementissimus Imperator de prospiciendis remediis etiam meis precibus posceretur. Cujus quidem tam laudabilis fides & tam promta devotio est, ut quæ paci Ecclesiasticæ congruebant sine intercessione cujusquam, sicut ipse indicas, sponte præstiterit, omnes hæreticorum insidias repellendo; qui opportunitatem se invenisse temporis æstimabant, quo sanctæ Synodi Calchedonensis decreta cassarent.

Cap. II. Sed gratias Deo, qui post excessum sanctæ ac venerandæ memoriæ MARCIANI, talem principem omnium electione prospexit, ut in ejus virtutibus & Romana Respublica, & Religio Christiana gauderet. Secutus ergo tuæ dilectionis hortatum, in quantum debui glorioso principi supplicavi, ne in pervasionem Alexandrinæ Ecclesiæ aliquid ulteriùs sibi possit hæretica audacia vindicare; sed nefariis ausibus salubri fine præfixo, & libertati Ecclesiasticæ consuleretur & paci. Superest ut fraternitas tua ex opportunitate præsentiæ fidelissimi Imperatoris animum studeat enixiùs deprecari de statutis sanctæ Synodi Calchedonensis sine ulla retractatione servandis; cum ea, quæ Deo aspirante decreta sunt, nulla se patiantur varietate corrumpi. In quem autem provectum hujus pietatis cura procedat, frequentibus tuæ dilectionis literis me debebis instruere: ut de sanctis Clementissimi principis studiis pariter in Domino gloriemur. Datum quinto Idus Julii CONSTANTINO & RUFO Consulibus.

Non retractanda Synod. Calched.

Epist. CXVII.

a N. Ex MS. Cod. Cardinal. Grimani. 11. Julii.

EPISTOLA CXVII. a

AD JULIANUM EPISCOPUM Coënsem & AETIUM Presbyterum.

SYNOPSIS.

I. *De silentio conquestus curam ei Ecclesiæ commendat.*

II. *Ut statuta Synodi Calchedonensis inconcussa permaneant, & Alexandriæ Catholicus Episcopus eligatur.*

LEO, JULIANO Episcopo & AETIO Presbytero.

A PARI.

Cap. I. QUamvis dudum literas tuæ dilectionis acceperim, miror tamen eam rescribendi opportunitatem, qua frater ANATOLIUS necessariè usus est, silentio præteriisse; cum pro ratione temporis atque caussarum crebriora oporteat esse colloquia. Ego sanè prædicti fratris literis de his plenius, quæ apud Alexandriam hæretica temeritas gessit, edoctus ad Clementissimum principem scripsi, & pro statu Ecclesiæ, sicut erat necessarium, supplicavi, ut rebus nimium perturbatis studium suæ pietatis impendat. Unde sicut fratrem & Coëpiscopum nostrum ANATOLIUM cohortatus sum, ita etiam dilectionem tuam admonere non desino, ut Clementissimi principis fidem quantis opportunum fuerit precibus ambiatis, quem pro religionis Catholicæ munimento sponte jam quædam præstitisse cognovimus; ut non difficilis apud eum sit actio, cujus voluntatia sollicitudine prævenimur.

Cap. II. Quod ergo in caussa fidei principale est, incessabilibus suggestionibus obtinete, ut sanctæ Synodi Calchedonensis statuta nullis hæreticorum pulsentur insidiis, neque liceat quicquam ex illa definirione convelli, quam ex inspiratione divina non dubium est per omnia Evangelicis atque Apostolicis consonare doctrinis. Tum illud omni assiduitate deposcite, ut Alexandrinæ Ecclesiæ status in antiquæ fidei libertatem refutatâ atque depulsâ hæreticorum obcæcatione revocetur, per Catholicorum scilicet Sacerdotum providentiam, ut in locum sanctæ memoriæ PROTERII probatissimus & de cujus fide nequeat dubitari constituatur antistes; cui cum securitate concordiæ communio Sedis Apostolicæ præbeatur. Satis enim erit religioso principi gloriosum, si dispositionibus ipsius non solum tota respublica, sed etiam Dei Ecclesia sit quieta. Datum quinto Idus Julii CONSTANTINO & RUFO Consulibus.

EPIST. CXVIII. a N. Ex MS. Cod. Cardinal. Grimani. 23 August.

EPISTOLA CXVIII. a

AD BASILIUM EPISCOPUM Antiochenum.

SYNOPSIS.

I. *Præmissâ de non misso ordinationis nuncio querelâ, hortatur ut resistat Eutychianorum furori, qui cæso apud Alexandriam Proterio Episcopo, Synodum novam, posthabitâ Calchedonensi, instaurari poscebant.*

II. *Leone Imper. laudato, omnia in Episcoporum constantia posita esse asserit, ne novi tractatus ineantur.*

LEO, BASILIO Episcopo Antiocheno.

CAP. I.

ORdinationem quidem dilectionis tuæ secundùm Ecclesiasticum morem tuo vel fratrum nostrorum Provincialium Episcoporum debueramus sermone cognoscere: sed quia non defuerunt caussæ, quæ possent hanc diligentiam præpedire, & sanctæ memoriæ MARCIANUS princeps suis scripris consecrationem tuam nobis cogniram fecir; nec de tuo possumus merito dubitare quem novimus: de necessitate præsenti, sicut aliquantos fratres nostros, ita etiam dilectionem tuam nostris literis commonemus. Cognitis enim quæ apud Alexandriam Eutychianorum furore commissa sunt, quæque fraternitati tuæ comperta esse non dubito, pro ea solicitudine, quam omnibus Ecclesiis Dei debeo,[b] hæc scripta direxi, quibus dilectionem vestram credidi commonendam, ut sceleratis ausibus sanctâ constantiâ resistatis; ne in quoquam nostrum[c] communis fides aut trepida inveniatur, aut tepida:[d] cùm propitio Domino, qui Ecclesiam suam in quacumque tribulatione non deserit, tam religiosum, támque Catholicum animum piissimi Imperatoris habeamus, ut non aliud de illo credendum sit, quàm probavimus de Augustæ memoriæ MARCIANO.

De Proterii Alexandrini cæde.

b Hæc refert Pelagius II. in Ep. ad Eliā & alios. c Pelag. nostra. d hucusque Pelagius.

CAP. II.

Siquidem etiam adhuc nostrâ actione cessante, ita fidelissimus Imperator parricidale crimen horruerit, ut nullum adirum hæreticorum concesserit actioni, qui post immanitatem facinoris perpetrati, hoc sibi possibile esse credebant, ut sanctæ Calchedonensis Synodi definitionibus resolutis in alios tractatus vocaretur Episcopale judicium. Quod quia, frater charissime, abruptè inimicum est fidei Christianæ, & non ob aliud tanta improbitate deposcitur, nisi ut prædicatio Evangelii & Dominicæ Incarnationis mysterium subruatur[e]; obsecro dilectionem vestram[f], ut à Calchedonensis Synodi definitionibus in nullo animos relaxeris: & quæ ex divina sunt inspiratione composita, nulla patiamini novitate temerari[g]. Certus enim sum, quod Clementissimus Imperator & vir magnificus Patricius, cum omni cœtu Illustrium Potestatum nihil in perturbationem Ecclesiæ patientur hæreticos obtinere, si pastorales animos in nullo viderint fluctuare[h]. Ut autem hæc adhortatio ad omnium fratrum & coëpiscoporum nostrorum possit notitiam pervenire, diligenriæ[i] vestræ cura prospiciat: quia, quod sæpe dicendum est, tota religio christiana turbatur, si quicquam de his, quæ apud Calchedonam sunt statuta; convellatur. Datum decimo kalendas Septembris CONSTANTINO & RUFO Consulibus.

Nihil de Calchedonensibus definitionibus retractandū.

e Sequentia refert Pelagius II. f al. tuam Pelag. g Hucusque Pelagius. Episcopalis constantia quam Ecclesiæ utilis. h Hæc referunt Pelag. & Vigilius. V. Not. i Vigilius diligens Fraternitatis.

EPIST. CXIX.

EPISTOLA CXIX. a

a N. Ex MS. Cod. Cardinal. Grimani. In plerisque cum præcedenti convenit. 23. Aug.

AD EUXITHEUM EPISCOPUM Thessalonicensem & JUVENALEM Jerosolymorum.

SYNOPSIS.

Hortatur, ut sceleratis ausibus Eutychianorum, qui Proterium Alex. Episc. occiderant, strenuè resistant: nec patiantur Synodum alteram congregari; sed sua Calchedonensi firmitas asseratur.

LEO, EUXITHEO Thessalonicensi Episcopo, & JUVENALI Jerosolymorum.

A PARI.

COgnitis quæ apud Alexandriam Eutychianorum furore commissa sunt, quæque fraternitati tuæ comperta esse non dubito; pro ea solicitudine, quam omnibus ecclesiis Dei debeo, hæc scripta direxi, quibus dilectionem vestram credidi commonendam, ut sceleratis ausibus sanctâ constantiâ resistatis; ne in quoquam nostrûm communis fides aut trepida inveniatur, aut tepida: cùm propitio Domino, qui Ecclesiam suam in quacunque tribulatione non deserit, tam religiosum támque catholicum animum piissimi Imperatoris habeamus, ut non aliud de illo credendum sit, quàm probavimus de Augustæ memoriæ MARCIANO Si quidem etiam adhuc nostrâ actione cessante, ita fidelissimus Imperator parricidale crimen horruerit: ut nullum aditum hæreticorum concesserit actioni; qui post immanitatem facinoris perpetrati, hoc sibi possibile esse credebant, ut sanctæ Calchedonensis Synodi definitionibus resolutis, in alios tractatus vocaretur Episcopale judicium. Quod quia, frater charissime, abruptè inimicum est fidei Christianæ; & non ob aliud tantâ improbitate deposcitur, nisi ut prædicario Evangelii & Dominicæ Incarnarionis mysterium subruatur; obsecro dilectionem vestram, ut à Calchedonensis Synodi definirionibus in nullo animos relaxetis, & quæ ex divina sunt inspiratione composita, nulla patiamini novitate temerari. Certus enim sum quod Clementissimus Impera-

Epist. CXX.

tor, & vir magnificus Patricius cum omni cœtu illustrium Potestatum, nihil in perturbationem Ecclesiæ patientur hæreticos obtinere, si pastorales animos in nullo viderint fluctuare. Ut autem hæc adhortatio ad omnium fratrum & Coëpiscoporum nostrorum per Illyricum possit notitiam pervenire diligentiæ vestræ cura prospiciat: quia, quod sæpe dicendum est, tota religio christiana turbatur, si quicquam de his, quæ apud Calchedonam sunt statuta, convellatur. Datum decimo Kalendas Septembris. Constantino & Rufo Consulibus.

Quantum prosit Ecclesiæ constantia Episcoporum.

EPISTOLA CXX. a

a N. Ex MS. Cod. Cardinal. Grimani 1. Septemb.

AD JULIANUM COENSEM Episcopum.

SYNOPSIS.

Monet ut Epistolæ præcedentes ad Metropolitanos scriptæ ad unumquemque Juliani curâ vel Aëtii perveniant; Episcopalem ante omnia requiri constantiam; nihil esse in sua Epistola vel novi, vel obscuri, vel dubii.

LEO, JULIANO Episcopo.

EXistente occasione filii nostri Gerontii Constantinopolim revertentis, conveniens fuit ad dilectionem tuam scripta dirigere, quibus studium tuum in caussis Ecclesiasticis, & his quæ ad fidem pertinent incitamus; ut contra hæreticorum conatus constanter obsistas: confidentes Dei misericordiam præstituram, ut scelestis ausibus etiam in hoc tempore digna reddantur. Sciat autem dilectio tua ad aliquantos fratres & coëpiscopos nostros Metropolitanos literas nos dedisse, quæ ut confestim ad unumquemque perveniant, tua vel filii nostri Aëtii Presbyteri debet diligentia providere. Si enim Episcopalis constantia à sanctæ Synodi Calchedonensis definitionibus non recedit, certus sum quod Clementissimus & Christianissimus princeps libenter tuebitur sententiam suam, & quod sponte jam præstitit multò magis rogatus efficiet, ne bene finita atque composita aliquâ possint novitate violari. Miror sanè calumniantium vanitati aliquid adhuc in epistola mea, quæ universo mundo placuit, obscurum videri, ut de ea putent aptiùs exponendum: cùm illius prædicationis tam plena & solida sit assertio, ut nihil recipiat, vel in sensu, vel in sermone novitatis; quia quicquid tunc à nobis scriptum est, ex Apostolica & Evangelica probatur sumtum esse doctrina. Datum Kalendis Septembris Constantino & Rufo Consulibus.

Quanta Episcopalis constantiæ necessitas.

De Epistola S. Leonis rursum disputatur.

EPISTOLA CXXI. a

Epist. CXXI. a N. Ex MS. Cod. Cardinal. Grimani, 1. Septemb.

AD AETIUM PRESBYTERUM CP.

SYNOPSIS.

I. *Ut literas in Orientem scriptas unicuique dirigat.*

II. *Se pariter misisse literas à Gallis & Italis ad se scriptas. Item & de aliis.*

LEO, AETIO Presbytero.

Cap. I.

ACcepimus dilectionis tuæ literas, quæ diligentiam tuam in caussa Ecclesiæ testarentur: & breviter interim cohortamur ut cœptis vigilanter insistas, ne hæreticorum perversitas quicquam, quod Ecclesiam Domini turbet, obtineat. Nos autem pro diligentia nostri [b] & ad clementissimum principem, & ad magnificum virum Patricium Asparem necessaria in caussa fidei scripta transmisimus, quæ sine dubio effectum congruum poterunt obtinere, si etiam vestra cura pervigilet. Placuit etiam nobis, ut ad Metropolitanos Episcopos generales literas mitteremus, quæ animum eorum firment atque corroborent: ut sciant ad defendendam Calchedonensem Synodum æquali studio, & concordi unitate nitendum: De quibus Epistolis, unam ad Antiochenum, alteram ad Jerosolymitanum, si vobis in commune visum fuerit, dirigetis. Nos autem ad Illyrios Episcopos similia jam scripta transmisimus.

b add fort. officii.

Cap. II.

De sacramento verò catholicæ fidei nullis nobis jam conflictationibus est agendum: quia nec diligentiùs aliquid indagari potest, nec veriùs definiri. Exemplaria quoque literarum, quas Galli ad nos atque Itali Episcopi concordi credulitate miserunt pariter direximus; ut quàm etiam illorum nobiscum sit fides una, non lateat. Præterea scripta, quæ tam clementissimo Principi, quàm necessariis personis per filium nostrum Gerontium misimus, vel ad [c] dilectionem vestram, vel ad [d] filium nostrum Sporacium, si adhuc vobiscum est, volumus offerri, & eo sermone quo convenit adjuvari. Ut autem ea quæ scripsimus scire possitis, exemplaria direximus, ut de omnibus instructi esse possitis. Datum Kalendis Septembris Constantino & Rufo Consulibus.

Leo fidem suam ex Gallicorum & Italorum suffragio asserit.

c forte leg. per.

d forte leg. per.

EPISTOLA CXXII. a

a Alias LXXIV. 1. Septemb.

AD LEONEM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

Gaudet Augustum Synodi Calchedonensis esse custodem; & ab eodem pertinacem & insidiosam hæreticorum contentionem compesci postulat.

LEO Episcopus Romæ, LEONI semper Augusto.

LIcet proximè ad clementiam vestram gemina scripta direxerim, quorum unum

Epist. CXXIII. debitum salutationis impleret, aliud pro statu Ecclesiæ supplicaret, tamen occasione, quæ Deo providente se præbuit, iterari utrumque convenit, Gloriosissime Imperator. Secundùm ergo fiduciam illam, quam ex Dei inspiratione universali Ecclesiæ præstitistis, ante cujusquam preces constituendo, quod maximè ab omnibus fuerat expetendum, non desinimus gratias agere, & providentiam Dei in fidei vestræ fervore benedicere, qui sancto & catholico spiritu, sicut fratris & Coëpiscopi mei ANATOLII sermone cognovi, ita hæreticorum impudentiæ restitistis, ut profiteremini, ad totius mundi pacem Calchedonensis Synodi vos esse custodem. Quod cùm ex vestræ fidei sententia saluberrimè definitum sit, quanto studiosiùs universali Ecclesiæ est conferendum: ut tranquillitas fidei christianæ etiam vestro prosit imperio, nec improbitas hæretica in aliquo de suo molimine glorietur? Cujus pertinax & insidiosa contentio illicò conquiescet, si Imperiali potestate frænetur. Data Kalendis Septembris, CONSTANTINO & RUFO viris clarissimis Consulibus.

Leo Aug. Synodi Calched. custos.

EPISTOLA CXXIII. a

a Ex Cod. ... al. ... 11 Octobr.

AD EPISCOPOS ÆGYPTIORUM.

SYNOPSIS.

Episcopos Ægyptios pro fide extorres consolatur, & ut pro Incarnationis mysterio patienter adversa tolerent, hortatur.

LEO, Episcopis ex Ægypto Catholicis apud Constantinopolim constitutis.

LIcet laboribus dilectionis vestræ, quos pro observantia Catholicæ fidei suscepistis, toto corde compatiar, & ea quæ vobis ab hæreticis illata sunt, non aliter accipiam, quàm si ipse pertulerim, intelligo tamen magis esse gaudii, quàm mœroris, quod confortante vos Domino JESU CHRISTO in Evangelica Apostolicáque doctrina insuperabiles perstitistis. Et cùm vos inimici fidei Christianæ ab Ecclesiarum vestrarum sede divellerent, maluistis peregrinationis injuriam pati, quàm ullâ impietatis ipsorum contagione violari. Unde ad Christianissimum principem nostrum literas dirigens gratias egi ipsius pietati, quod vos, sicut nobis indicatum est, eâ quâ dignum erat charitate suscepit. A cujus benevolentia non dubito eam vobis fiduciam esse collatam, ut pro universalis Ecclesiæ statu constanter exequi quæ sunt agenda, possitis: quia & clementia ejus pro defendendis sanctæ Synodi Calchedonensis decretis Sacerdotali fervet affectu; & nihil universo mundo præstari salubrius ac beatius potest, quàm ut dispositum ante sæcula sacramentum inviolabiliter per omnia Ecclesiasticâ pace b servetur & regiâ. Unumquemque igitur vestrûm, quos idem animus & eadem fidei caussa conjunxit, vel qui vos hæreticorum persecutione despectâ, indefesso ardore fidei ex Ægypto sunt secuti, fraterno simul & paterno cohortor affectu, ut æquo & forti animo hæc tentamenta toleretis; agnoscentes vos non amisisse propria, sed majora meruisse, quorum brevi fatigatione, quâ ad Confessorum pervenitur coronas, ita utitur providentia Dei, ut per vestram patientiam multorum devotio roboretur, & cum gloria venerandi principis Alexandrina Ecclesia depulsis hæreticis antiquam recipiat dignitatem. Datum quinto Idus Octobris CONSTANTINO & RUFO Consulibus.

Sacerdotalis Imperatoris affectus.

Epist. CXXIV. b Forte lege potestate.

EPISTOLA CXXIV. a

a Alias LXXVI. 11 vel. 14. Octobris.

AD ANATOLIUM EPISCOPUM Constantinopolitanum.

DE RELATIONE CONTRA TIMOTHEUM Alexandrinum.

SYNOPSIS.

I. *Eum ad vigilantiam contra hæreticorum conatus incitat.*

II. *Conniventiam Clericorum Constantinop. arguit, circa quos vigorem in Anatolio desiderat pastoralem.*

LEO, ANATOLIO Episcopo.

DIligentiam necessariæ solicitudinis, quam fraternitas tua in dirigendis ad nos literis exequitur, approbamus; & acceptis per filium nostrum OLYMPIUM paginis tuis, sacerdotalem in te curam vigere sentimus; cui nos quoque, quantùm Dominus donat posse, non desumus, exorantes b dilectionem tuam, ut quia tempus laboris incidimus, in sancta vigilantia perseveres, donec dextera Domini faciat virtutem, & sub pedibus Ecclesiæ suæ conterat tentatorem. Consolatur etenim nos per omnia præparata divinitus Clementissimi Principis fides, quem meo rursus, sicut oportuit, sum cohortatus alloquio: ut impiissimorum latronum ausibus districtiore constantia faciat obviari: quos nefas est tantùm de suo favore præsumere, ut etiam apud Constantinopolim audeant insanire. Sed hoc eis ideò divinæ providentiæ ratione permittitur, ut magis ac magis quo spiritu agitentur, appareat: ne dubitari possit, in quantam essent audaciam prorupturi, si post damnationem impiissimæ hæresis, disceptandi contra fidem acciperent potestatem, ut quantùm in ipsis est, latiùs hoc furore sævirent, quem fratres & Coëpiscopi nostri, qui ad vos nuper ex Ægypti partibus confugêre, se pertulisse deplorant: quibus & à Christianissimo Principe, & à tuæ fraterni-

Cap. I.

b Exhortantes Cod. Cantabr.

Psal 17. 18.

Ægyptii Episcopi Constantinopolim confugiunt.

EPIST. CXXIV.

tatis Deo placita charitate solatia pietatis impendi non ambigerem, etiam si ipse non scriberes. Opportunum autem credidi, ut ad ipsos quoque scripta dirigerem [c], quæ illos possint in communis fidei proposito roborare, & quid pro patientia sua superna remuneratione mereantur: agnoscerent: sicut beatus Apostolus docet, dicens: *Excipite itaque illos cum omni gaudio in Domino, & hujusmodi cum honore habete, quoniam propter fidem Christi usque ad mortem accesserunt.*

CAP. II. Illud sanè plurimùm mihi displicere significo, quod inter dilectionis tuæ Clericos quidam esse dicuntur, qui adversariorum conniveant pravitati, & vasis iræ vasa misericordiæ misceantur. Quibus investigandis, & severitate congrua coërcendis debet diligentia tua vigilanter insistere: ita ut his, quibus prodesse non potuerit correctio, non parcat abscisio. Oportet etenim nos Evangelici meminisse mandati, quod ab ipsa Veritate præcipitur, ut si nos oculus, aut pes, aut dextera scandalizaverit manus, à compage corporis auferatur: quia melius sit his in Ecclesia officiis carere membrorum [d], quàm cum ipsis in æterna ire supplicia. Nam superfluò extra Ecclesiam positis resistimus, si ab his, qui intùs sunt, in eis quos decipiunt vulneramur. Abjicienda prorsùs pestifera hæc à sacerdotali vigore patientia est, quæ sibimet, peccatis aliorum parcendo, non parcit. Sicut Heli quondam sacerdos filiorum suorum delicta tolerando, cum ipsis divinæ justitiæ sententiam meruit experiri: quia segni indulgentia dissimulavit plectere peccatores. Quantum itaque opportunitas invitat officii, religiosissimum Principem dilectio tua studeat frequentare, & non solùm regiam, sed & sacerdotalem ipsius mentem, precibus meis obsecrare persiste: ut memor communis fidei, quam Spiritu sancto docente suscepimus, omnia hæreticorum machinamenta confringat; neque quicquam illis in Ecclesiis Christi licere patiatur, ne in eorum potestate sint divina mysteria, quibus in domo Dei, pro scelerum suorum magnitudine, nec habitandi jus residet, nec orandi. Data quinto [e] Idus Octobris, CONSTANTINO & RUFO viris clarissimis Consulibus.

[c] Epistolam 123. intellige.
Philip. 2. 29.
24 q. 1. Illud autem sanè c. 34.
Matth. 18. 8. Marc. 9. 42.
[d] al. his... membris.
1. Reg. 2. 27.
Sacerdotalis Augusti mens.
[e] al. Pridie.

EPISTOLA CXXV. [a]

[a] Alias LXXV. 1. Novem.

AD LEONEM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. *Post Calchedonensem Synodum nihil esse denuo tractandum circa fidem.*

II. *Antichristum eum esse, qui veritatem ab Ecclesia declaratam rursùs examinat.*

III. *Parricidas Alexandrini Episcopi Ecclesiæ præsidere nefas esse.*

IV. *Preces Leoni Augusto oblatæ tàm à Catholicis, quàm ab hæreticis, in quo differant.*

V. *Omnia Christianæ religionis officia & mysteria apud Alexandriam esse intercepta.*

VI. *Scripta de fide prolixiora promittit, Anatolii incuriam taxat, Catholicos commendat.*

EPIST. CXXV.

LEO Episcopus, LEONI Augusto.

LIteras clementiæ tuæ plenas virtute fidei & lumine veritatis venerantet accepi: quibus cuperem, etiam in eo, quod præsentiam meam pietas vestra necessariam existimat, obedire, ut majorem fructum conspectu [b] vestri splendoris assequerer. Sed magis id vobis arbitror placiturum, quod eligendum ratio demonstravit. Nam cùm sancto & spiritali studio in universum pacem Ecclesiæ muniatis, nihilque sit convenientius fidei defendendæ, quàm his, quæ per omnia instruente Spiritu sancto, irreprehensibiliter definita sunt, inhærere: ipsi videbimur benè statuta convellere [c], & autoritates, quas Ecclesia universalis amplexa est, ad arbitrium hæreticæ petitionis infringere, atque ita nullum collidendis [d] Ecclesiis modum ponere, sed data licentia rebellandi, dilatare magis, quàm sopire certamina. Unde, quia post illas Ephesinæ Synodi impietates, quibus DIOSCORI scelere fides Catholica refutata & perversitas Eutychiana suscepta est, nihil ad conservationem [e] fidei Christianæ utilius potuit ordinari, quàm ut prædicti facinus sancta Synodus Calchedonensis aboleret; & tanta illic haberetur cœlestis cura doctrinæ, ut nihil in cujusquam opinione resideret, quod à prædicationibus vel Propheticis, vel Apostolicis dissonaret, ea scilicet moderatione servata, ut rebellibus tantùm ac pertinacibus ab Ecclesiæ unitate rejectis, nulli correcto venia negaretur: quid probabilius, quid religiosius poterit Pietas vestra decernere, quàm ut quæ non tàm humanis, quàm divinis sunt statuta decretis, nullus ultrà sinatur impetere: ne verè digni sint tantum Dei munus amittere, qui de veritate ipsius ausi fuerint dubitare?

CAP. II. Cùm ergo universalis Ecclesia per illius principalis petræ ædificationem facta sit petra, & primus Apostolorum beatissimus Petrus voce Domini audierit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam:* quis est, nisi aut Antichristus, aut diabolus, qui pulsare audeat inexpugnabilem firmitatem [f]: qui in malitia sua inconvertibilis perseverans, per vasa iræ, & suæ apta fallaciæ, falso diligentiæ nomine, dum veritatem se mentitur inquirere, mendacia desiderat seminare? Atque contemnenda & vitanda meritò sibi incontinens furor & impietas cæca præscripsit, ut dum diabolico instinctu in sanctam Alexandrinam sævit Ecclesiam, quales essent qui Calchedonensem Synodum retractari cupiunt, disceretur. In qua nullo modo accidere potuit, ut à nobis contra sanctam Nicænam Synodum sentiretur, quod hæretici mentiuntur,

CAP. I. Papa invitatus ut in Orientem veniret.
[b] al. ut majori fructu conspectum, &c.
[c] Ita Grim. & Facund. ubi Ed. quomodo v. debuerat statuta rel. le convellere.
[d] Ita Facund. & Grim. Ed. colligendis.
[e] al. cor. Sermationem, Pseudosynod. Ephes. per Calched. Synod. abolita.
Ecclesia in Christo fundata.
[f] al. veritatem.

Epist. CXXV. Nicæno & Calch. Synodis quid propriè statutum.

qui ſe fidem Nicæni Concilii tenere confingunt, in quo ſancti & venerabiles Patres noſtri contra Arrium congregati, non carnem Domini, ſed deitatem filii Homousion Patri eſſe firmaverunt, in Calchedonenſi autem Concilio adverſus Eutychianam impietatem definitum eſt, de ſubſtantia virginis matris Dominum Jesum Christum ſumſiſſe noſtri corporis veritatem.

Cap. III. Augustus inter Prædicatores Christi numerandus.

Apud Chriſtianiſſimum igitur Principem, & inter Chriſti prædicatores digno honore numerandum, utor Catholicæ fidei libertate, & ad conſortium te Apoſtolorum ac Prophetarum ſecurus exhortor: ut conſtanter deſpicias ac repellas eos, qui ipſi ſe Chriſtiano nomine privavêre; nec patiaris impios parricidas ſacrilega ſimulatione de fide agere, quos conſtat fidem velle vacuare.[g] Cum enim clementiam tuam Dominus tanta ſacramenti ſui illuminatione ditaverit, debes incunctanter advertere, regiam poteſtatem tibi non ſolùm ad mundi regimen, ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam: ut auſus nefarios comprimendo, & quæ benè ſunt ſtatuta defendas, & veram pacem his, quæ ſunt turbata, reſtituas; depellendo ſcilicet pervaſores juris alieni, & antiquæ fidei ſedem Alexandrinæ Eccleſiæ reformando: ut correctionibus tuis Dei iracundia mitigata, religioſæ anteà civitati[h] non retribuat, quæ admiſſa ſunt, ſed remittat. Conſtitue ante oculos cordis tui, venerabilis Imperator, omnes qui per totum orbem ſunt Domini ſacerdotes, pro ea tibi fide, in qua totius mundi eſt redemtio, ſupplicare. In qua te ſpecialiùs ambiunt, qui Apoſtolicæ fidei ſectatores Alexandrinæ Eccleſiæ præſedere, agentes apud pietatem tuam, ne hæreticos homines, & meritò pro ſua perverſitate damnatos, uti ſua perſuaſione patiamini: cùm ſive impietatem erroris aſpicias, ſive opus perpetrati furoris attendas, non ſolùm ad ſacerdotii honorem admitti nequeant, ſed ab ipſo Chriſtiano nomine mereantur abſcindi.[i] Nam, quod exoratâ pietatis veſtræ veniâ dixerim, quodam contagio ſplendorem veſtræ ſerenitatis obfuſcant, cùm ſacrilegi parricidæ id audeant petere quod nec innocentes liceat obtinere, Glorioſiſſime Imperator.

g al. à fide deviare.

Regia poteſtas maximè ad Eccleſiæ præſidium collata.

h al. regiæ civitati.

i al. abſcidi.

Cap. IV. Preces Imperatori oblatæ à Catholicis & ab hæreticis. 3. part. act. Calch. num. 12. 13. & 14.

Oblatæ ſunt Pietati Veſtræ preces, quarum exemplaria veſtris literis ſubdidiſtis. Sed in his quæ Catholicorum ſunt deplorantium, ſubſcriptio continetur: & quia cauſſa probabilis eſt, fiducialiter nomina ſingulorum, vel dignitas ſui honoris aperitur. In illis autem, quas orthodoxo Principi hæretica porrigere non formidavit obreptio, ſub incerto confuſæ univerſitatis vocabulo, ideò certum nomen retrahitur, ne non ſolùm paucitas perſonarum, ſed etiam meritum detegatur. Latere enim ſibi utile exiſtimat eorum quantitas, quorum eſt qualitas judicata: nec incongruè cujus loci homines ſint, profiteri metuunt, qui metuere damnari. In una ergo, Catholicorum ſupplicatio continetur; in alia, hæreticorum commenta panduntur. Hîc ſacerdotum Domini, & totius Chriſtiani populi, ac monaſteriorum defletur everſio: ibi immanium ſcelerum continuatio demonſtratur; ut quod non licuit auderi, liceat dilatari.

Cap. V. Matth. 21. 13. Marc. 11. 17. Luc. 19. 46. 1. q. 1. Manifeſtum eſt crudel. c. 69.

Nonne perſpicuum eſt, quibus Pietas Veſtra ſuccurrere, & quibus debeat obviare; ne Alexandrina Eccleſia, quæ ſemper fuit domus orationis, ſpelunca ſit nunc latronum? Manifeſtum quippè eſt, per crudeliſſimam inſaniſſimámque ſævitiam, omne illic cœleſtium Sacramentorum lumen extinctum. Intercepta eſt Sacrificii Oblatio, defecit Chriſmatis ſanctificatio, & parricidalibus manibus impiorum omnia ſe ſubtraxere myſteria. Nec ullo modo ambigi poteſt, quid de his decernendum ſit, qui poſt nefanda ſacrilegia, poſt ſanguinem probatiſſimi Sacerdotis effuſum, & concremati corporis cinerem in contumeliam aëris cœlique diſperſum, audent ſibi jus pervaſæ dignitatis expetere, & Apoſtolicæ doctrinæ inviolabilem fidem ad Concilia provocare. Magnum ergo vobis eſt, ut diademati veſtro de manu Domini etiam fidei addatur corona, & de hoſtibus Eccleſiæ triumphetis: quia ſi laudabile vobis eſt adverſarum gentium arma conterere, quanta erit gloria, ab inſaniſſimo tyranno Alexandrinam Eccleſiam, in cujus contritione omnium Chriſtianorum eſt injuria, liberare.

Sacra omnia apud Alexandriã intercepta. Vide Evagrium l. 2. c. 8. & Nicephl. l. 15. c. 16.

Cap. VI.

Ut autem literæ meæ Pietati Tuæ colloquium quaſi præſentis exhibeant, quicquid de communi fide fueram ſuggeſturus, ſcriptis proſequentibus inſinuandum eſſe perſpexi. Ac ne hujus Epiſtolæ pagina in nimiam longitudinem tenderetur, aliis literis[x], quæ aſſertioni Catholicæ fidei congruunt, comprehendi: ut licet ea, quæ à Sede Apoſtolica ſunt prædicata ſufficerent, inſidias tamen hæreticorum etiam hæc quæ ſunt adjecta, reſerarent. Sacerdotalem namque & Apoſtolicum tuæ pietatis animum, etiam hoc malum ad juſtitiam ultionis debet accendere, quod Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ puritatem peſtilenter obſcurat, in qua inveniuntur Clerici quidam hæreticorum ſenſui conſonantes, & intra ipſa Catholicorum viſcera aſſertionibus ſuis hæreticos[l] adjuvantes. In quibus deturbandis, ſi frater meus Anatolius, cùm nimis benignè parcit, ſegnior invenitur, dignamini pro fide veſtra, etiam iſtam Eccleſiæ præſtare medicinam, ut tales non ſolùm ab ordine clericatûs, ſed etiam ab Urbis habitatione pellantur: ne ulteriùs ſanctus Dei populus perverſorum hominum contagio polluatur. Cultores autem Pietatis Tuæ Julianum Epiſcopum & Aëtium[m] Presbyterum mea petitione commendo, ut ſuggeſtiones eorum pro Catholicæ defenſione fidei placidè digneris audire: quia verè ſunt ejuſmodi, ut fidei veſtræ poſſint per omnia utiles inveniri. Data Kalen-

x Ep. 134. al. 97.

Sacerdotalis & Apoſtolicus Auguſti animus.

l al. hæreticorum partem.

m Ita Cod. Grim. ed. Eutychiũ. Aëtius Pontificis legatione apud Imperat. honoratus.

Epist. CXXVI. dis Decembris [a], Constantino & Rufo viris clarissimis Consulibus.

a al. Novembris.

EPISTOLA CXXVI. a

a N. Ex Cod. MS. Cardinal. Grimani. Incerta die.

AD ANATOLIUM EPISCOPUM, *Constantinopolitanum.*

SYNOPSIS.

I. *Ut apud Imperatorem, quem laudat, pro comprimendis hæreticis strenuè agat; idque curet, ut Calched. Synodus firma permaneat, & pax Ecclesiæ Alexandrinæ restituatur.*

II. *Ut Parricidæ ab ea pellantur & afflicti Ægypti Episcopi adjuventur.*

III. *Profugis ex Ægypto Episcopis opem esse ferendam; Synodi adversariis constanter resistendum esse.*

IV. *De Attico Presbytero & Andrea ut vel corrigantur, vel repellantur ab Ecclesia.*

LEO, ANATOLIO Episcopo Constantinopolitano.

Cap. I. RUrsùs acceptis dilectionis tuæ literis, omnia quæ Alexandriæ insanissimè gesta sunt cum magno dolore cognovi; si tamen ullæ epistolarum paginæ, tàm atrocia facinora explicare potuerunt. Sed non jam nobis in deflendis adversitatibus est morandum, cùm utiliùs sit providere quæ prosint, & quæ hæreticorum furorem tandem aliquando ab Ecclesiæ quiete depellant. Cum enim talem principem nobis divina providentia prospexerit, ut fides ipsius solicitudinem penè superet sacerdotum, tuæ dilectionis maximè expectatur instantia, ut venerandissimo Imperatori pro universali Ecclesia supplicare non desinas, & crebris suggestionibus poscere, ut quamprimùm à pervasoribus suis Alexandrina Ecclesia liberetur. Ego sanè quantùm potui, piissimum principem precatus sum, ut & statuta sanctæ Synodi Calchedonensis manere inviolata præciperet, & hæreticorum assertiones in magna vergere ignorantiæ cæcitate cognosceret; & quæ de pervadendo sacerdotio parricidæ sacrilegi commiserunt, nulla posse dissimulatione tolerari; nec alio modo totam caussam posse consumi, nisi prædictæ Synodi constitutiones perennitatis robur accipiant, & insanissimi pervasores ab aliena sede pellantur: fiatque tandem Alexandrinus populus suæ quietis & pacis: ne paucorum hæreticorum arbitrio in Ecclesiæ noxam, & in Dei præcipitentur offensam.

Cap. II. Multum autem in eo consolationis accepi, quod ex omni numero Episcoporum, qui Ægyptiacis Diœcesibus præsunt, solùm dudùm damnati potuerunt quatuor inveniri, qui Timotheo & impietate hæreseos, & sceleris latrocinio jungerentur; qui ad petendam Synodum admitti nullatenus possent, etiamsi de solo hæretico arguerentur errore. Cùm autem & in occupando Episcopatum, & interficiendo Episcopum, inauditum facinus perpetrarint, quid illis in Ecclesia loci est, etiamsi Catholicam suscipiant veritatem. Omnibus igitur intra Ægyptum sacerdotibus Domini, sive recentioribus, sive ex antiqua constitutione residentibus, uno auxilio remedióque præstandum est, ut tam indignis persecutionibus liberentur, & hoc malum, quod se penetralibus tantæ urbis ingessit, salubri autoritate pellatur, & Christiana plebs fide atque operibus ante devota paternis constitutionibus valeat cum quiete servire.

Ad hæretitorum vota Synodus non cogenda.

Cap. III. Fratres autem nostros qui Constantinopolim ab Ægypti parte venerunt, literis meis Imperatori commendare non destiti; sed etiam te tuæ humanitatis admoneo, ut ad consolationem peregrinationis ipsorum quantum potes studii adhibere digneris, quorum præsentia multum dilectionem tuam juvare apud Clementissimum Principem potest, ne petitioni hæreticorum ad novam Synodum, quæ universali Ecclesiæ inimica est, annuatur. Quamvis Apostolica Sedes ea fide ac stabilitate fundata sit, ut nequaquam recipiat istius novitatis assensum; ac si quis adversariorum machinationibus connivendum esse crediderit, ipse se à communione Catholicæ Ecclesiæ separabit: cùm secundùm inspirationem Dei & in fide Incarnationis Christi, & in custodia Calchedonensis Synodi, universalis Ecclesiæ sit una sententia; & præcipuè in nostris partibus tàm firmiter Evangelica doctrina teneatur, ut magnum sacrilegium putetur, si à traditione Apostolica vel in exiguo aliquo devietur.

Cap. IV. Jampridem dilectioni tuæ scripsisse me recolo, ut in clero Ecclesiæ tuæ nullum Eutychianæ hæresi consentire patiaris; quoniam capitis periculum respicit, si quid saucium inveniatur in membris. Sed cùm hoc nulla adhuc correctione purgatum sit, & Atticum Presbyterum tuum ad eam insolentiam profecisse cognoscam, ut in Ecclesia contra Catholicam fidem & Calchedonensem Synodum audeat disputare: cogor vehementiùs de tua dissimulatione caussari. Nam quod incommonitus facere debuisti, miror etiam post evidentia nostra scripta neglectum. Et ideò acriùs moneo, neque ampliùs dissimulandum esse protestor, si hominem pestilentem ulteriùs in tua habendum communione credideris; quem nos, si fieri potest, emendari malumus, quàm perire. Ut scilicet si correctum se videri cupit & in societate Ecclesiastica permanere, de eo loco, undè contra Catholicam fidem multa disseruit, apertè nunc ipsius fidei prædicator appareat, & nihil Eutychiani dogmatis prætermittat, quod non manifestatione suæ professionis christiano populo audiente condemnet: ne, ut dixi, plurimùm dissimula-

Presbyteri prædicant CP.

Epist. CXXVI.

tio ista te maculet, si vel hic tàm noxius, vel ANDREAS impietatis ipsius socius, nec correcti fuerint, nec repulsi.

a N. Ex Cod MS. Cardinal. Grimani. 1. Decemb.

EPISTOLA CXXVII. [a]

AD EPISCOPOS CATHOLICOS Ægypti apud Constantinopolim constitutos.

SYNOPSIS.

Consolatur Episcopos pro fide extorres, & ad patientiam hortatur spe cœlestis retributionis objectâ, & promissâ suâ apud Imperatorem actione.

LEO, Ægyptiis Episcopis Catholicis apud Constantinopolim constitutis.

OLim me commissorum apud Alexandriam scelerum indicia contristaverunt, & ita animum meum ipsius immanitate facinoris vulneraverunt, ut quibus hoc lacrymis, qua lamentatione defleatur ignorem; meritóque illa prophetica voce proclamem: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum?* Querelas tamen dilectionis vestræ præveniens Clementissimo & Christianissimo Principi de tantorum malorum remediis supplicavi, & per filios nostros GERONTIUM & OLYMPIUM Subadjuvas diverso tempore depoposci ut illius civitatis Ecclesiam, in qua tot Catholici floruere doctores, præciperet damnatæ hæreseos purgari, & parricidales animos, quos à rectoris sui sanguine nec veneratio loci [b] potuit deterrere, nec temporis [c], nihil de Clementia sua fineret obtinere; maximè cùm in eversionem fidei Calchedonense Concilium cupiant retractari. Proindè dilectionis vestræ tolerantiam eadem caussa debet, quæ vos de propriis sedibus expulit, consolari: quia certum est tribulatos animos, & propter nomen suum patientes adversa, nequaquam Domini protectione destitui. Ferte igitur magnanimiter; & illam, quæ vestra est, patriam cogitantes, de præsenti peregrinatione gaudete. Absit à vobis exilii dolor, nec aliquid de hac fatigatione mœroris habeatis, qui scitis propter fidem Domini etiam de periculis plurimis Apostolum gloriari. Habetis cum præparatis retributionis præmiis istius certaminis cognitorem. Nemo fugiat hunc laborem, cujus merces est in æternum regnare & vivere. Sint in atriis Jerusalem fixi pedes omnium dimicantium, qui spe retributionis illius, nec inimicorum castra poterunt formidare, nec prælia. De reliquiis hostis abjecti pariter ab universitate perculsis nunquam est ardua victoria, nec palma difficilis, præcipuè de his quarum prostratos jam videtis autores. Assiduis ergo precibus (sicut & ipse non tacuit) favorem, qui Deo propitio promtus est, Christianissimi Imperatoris ambite: ut secundùm scripta quæ misi, communis fidei caussam ea mentis devotione, quam probavimus eum habere, communiat; dilectionisque vestræ reditum præjudiciis omnibus, quæ hæreticorum furore sunt generata, sublatis, pro sua pietate disponat, & singulas quasque provincias, omnésque Ecclesias cum sacerdotibus suis inconcussa faciat Christi pace gaudere. Datum Kalendis Decembris CONSTANTINO & RUFO Consulibus.

Subadjuvæ.

b Baptisterii scilicet. c Paschalis.

Epist. CXXVIII.

ANNUS CHRISTI 458.	LEONIS PAPÆ 19.	LEONIS ET MAJORIANI IMPP. II.	IISDEM AUGUSTIS COSS.

a Alias. LXXVII. 18. Martii.

EPISTOLA CXXVIII. [a]

AD ANATOLIUM EPISCOPUM Constantinopolitanum.

PER PATRITIUM DIACONEM.

SYNOPSIS.

Quod sua monita Anatolio displicuerant expostulat, monetque ut Atticus Presbyter propriâ subscriptione publicè recitanda Eutychianum damnet errorem, si Catholicus videri velit.

LEO Episcopus, ANATOLIO Episcopo.

LEctis dilectionis tuæ literis, quas per filium nostrum PATRITIUM Diaconem direxisti, intellexi tibi studium meæ sollicitudinis displicere, quâ secundùm Dominicam charitatem, quam tibi à nobis impendi experimentis plurimis approbasti, de cavendis his, qui communis fidei adversarii dicerentur, admonui; ne ad negligentiam Rectoris referretur, si quisquam in Ecclesia Catholica ea prædicare præsumeret, quæ hæreticorum sensibus convenirent. Quod utrùm veraciter fama jactaret, dilectionis tuæ inquirendum judicio delegavi. Neque in aliquo honorem tuum læsi, cui discutienda ea, quæ ad me erant perlata, commisi [b]: ut scilicet ATTICUS Presbyter, quem talia audere cognoveram, nisi perfectâ se satisfactione purgasset, & non solùm voce hæreticos, sed etiam propriæ manus subscriptione damnasset, à communionis gratia esset alienus. Qui scripta mittendo dubiæ fidei & professionis incertæ, confirmavit magis, quàm diluit, quicquid ad nos de eo fama pertulerat: cùm si conscientiam suam voluisset probare sinceram, non Eutychen sibi odiosum fuisse,

b Ep. 124. c. 4.

Attici Presbyteri tergiversatio.

b *al.* debuit.

sed quòd perfidiam ipsius reprobaret atque damnaret, debuerat [b] confiteri: quia aliud sunt humanæ etiam inter Catholicos simultates; aliud diabolici, quos fides Catholica damnat, errores. Et ideò, frater charissime, in nullo debes de nostra dilectione dubitare, si Prophetæ exemplum sequaris, & dicas: *Nonne qui te oderant, Domine, oderam illos, & super inimicos tuos tabescam?* Per omnia enim volo te esse certissimum, quod sicut meam existimationem illæsam cupio permanere, ita opto te, quoque in omnibus irreprehensibilem reperiri. Prædictus autem Atticus, ut ab omni suspicione contraria liber appareat, quid in Eutyche anathematizet ac damnet, evidenter ostendat, & in damnationem erroris expressi, remota omni dubitatione, subscribat: ita ut Calchedonensis Synodi [c] definitionem de fide, cui etiam dilectio tua subscribendo consensit, & quàm Apostolicæ Sedis firmavit autoritas, profiteatur se per omnia servaturum, adjecta subscriptione propriæ manus, quæ in Ecclesia christiano populo præsente recitetur: ut pro Catholica fide, neque nos negligentes, neque ipse ultrà suspectus habeatur. Qui si in eadem pravitate perdurans, præceptis salubribus parere noluerit, sententiam Synodi Calchedonensis, cujus definitionibus resultat, excipiat [d]. Data quintodecimo [e] kalendas Aprilis, Leone & Majoriano Augustis Consulibus.

Psal. 138. 21.

c *Ita Cod. Barb. & Trecopith. & Pelagius II. Ep. ad Eliam. al. in ed.* Symboli. Presbyter de fide suspectus publicè purgatus.

d *al.* incurrat. *Cod. Cantabr.*

e *al.* quinto *Mss. tres.*

EPISTOLA CXXIX. [a]

a *Aliàs.* LXXIX. 21. Martii.

AD NICETAM EPISCOPUM Aquileiensem.

SYNOPSIS.

I. *Quod debeant fœminæ quæ, captis viris, nupserant aliis, regressis de captivitate viris prioribus copulari, ut quod suum est, unusquisque recipiat.*

II. *Quòd non probetur esse culpabilis, qui uxorem captivi in matrimonium videtur esse sortitus.*

III. *Ut si viri de captivitate regressi, intemperantiâ uxorum offensi non fuerint, & voluerint eas in conjugium recipere, liberam habeant facultatem.*

IV. *Ut si mulieres ad priores maritos redire noluerint, velut impiæ, Ecclesiastica communione privandæ sint.*

V. *Captivis, aut terrore, aut fame, non veneratione, cibos immolatitios edere compulsis, pœnitentia concedenda est.*

VI. *Quòd hi, qui ad iterationem baptismi, vel vi, vel errore coacti, animos inclinarunt, sint sublevandi remedio, ita ut senilis ætatis, periculorum quoque & ægritudinum, cæterarúmque necessitatum habeatur solicita consideratione respectus.*

VII. *Ut qui ab hæreticis baptizati sunt, sola sancti Spiritus invocatione firmentur.*

LEO Episcopus, Nicetæ Aquileiensi Episcopo salutem.

Regressus ad nos filius meus Adeodatus Diaconus Sedis nostræ, dilectionem tuam poposcisse memoravit, ut de his à nobis autoritatem Apostolicæ Sedis acciperes, quæ quidem magnam difficultatem dijudicationis videntur adferre. Sed pro inspectione temporalium necessitatum adhibenda curatio est, ut vulnera, quæ hostilitatis adversitate illata sunt, religionis maximè ratione sanentur.

Disciplina necessitati temporum accommodanda.

CAP. I.

De fœminis quæ occasione captivitatis virorum suorum, aliis nupserunt.

Cum ergo per bellicam cladem, & per gravissimos hostilitatis incursus, ita quædam dicatis divisa esse conjugia, ut abductis in captivitatem viris fœminæ eorum remanserint destitutæ: quæ cùm viros proprios, aut interemtos putarent, aut nunquam à dominatione crederent liberandos, ad aliorum conjugum solitudine cogente [b], transierint. Cumque nunc statu rerum, auxiliante Domino, in meliora converso, nonnulli eorum qui putabantur periisse, remeaverint, meritò charitas tua videtur ambigere, quid de mulieribus, quæ aliis junctæ sunt viris, à nobis debeat ordinari. Sed quia novimus scriptum, quod *à Deo jungitur mulier viro*; & iterum præceptum agnovimus, ut *quod Deus junxit, homo non separet*: necesse est, ut legitimarum fœdera nuptiarum redintegranda credamus, & remotis malis, quæ hostilitas intulit, unicuique hoc quod legitimè habuit, reformetur: omnique studio procurandum est, ut recipiat unusquisque quod proprium est.

b *al.* aliorum conjugum amplexus solicitudine cogente.

Prov. 19. 14. Matrimonii vinculum indissolubile. Matth. 19. 6.

CAP. II.

An culpabilis sit, qui locum captivi mariti assumsit.

Nec tamen culpabilis judicetur, & tanquam alieni juris pervasor habeatur, qui personam ejus mariti, qui jam non esse existimabatur, assumsit. Sic enim multa, quæ ad eos, qui in captivitatem ducti sunt, pertinebant, in jus alienum transire potuerunt: & tamen plenum justitiæ est, ut eisdem reversis propria reformentur. Quod si in mancipiis vel in agris, aut etiam in domibus ac possessionibus ritè servatur: quantò magis in conjugiorum redintegratione faciendum est; ut quod bellica necessitate turbatum est, pacis remedio reformetur?

Bona furtò ablata Dominis restituenda.

EPISTOLA CXXIX.

CAP. III.

Restituendam esse uxorem primo marito.

ET ideò, si viri post longam captivitatem reversi ita in dilectione suarum conjugum perseverent, ut eas cupiant in suum redire consortium, omittendum est & inculpabile judicandum, quòd necessitas intulit; & restituendum, quod fides poscit.

Fides restituat quod necessitas abstulit.

CAP. IV.

Excommunicandas esse mulieres ad primum maritum redire nolentes.

SI autem aliquæ mulieres ita posteriorum virorum amore sunt captæ, ut malint cohærere, quàm ad legitimum redire consortium, meritò sunt notandæ; ita ut etiam Ecclesiastica communione priventur: quæ de re excusabili [c] contaminationem criminis elegerunt, ostendentes sibimet pro sua incontinentia placuisse, quod justa remissio poterat expiare. Redeant ergo in suum statum voluntaria redintegratione conjugia, neque ullo modo ad opprobrium malæ voluntatis trahatur, quod conditio necessitatis extorsit: quia sicut hæ mulieres, quæ reverti ad viros suos nolunt, impiæ habendæ sunt; ita illæ, quæ in affectum ex Deo initum redeunt, meritò sunt laudandæ.

c Ita Cresc. Dion. & MS duo al. quia inexcusabiliter res excusabilis in crimen tradit.

CAP. V.

De his qui captivi cum essent Idolothyta fame vel metu compellente comederunt.

DE his autem christianis, qui inter eos, à quibus fuerant captivati, immolatitiis cibis asseruntur esse polluti, consultationi charitatis tuæ hoc etiam respondendum esse credidimus, ut pœnitentiæ satisfactione purgentur, quæ non tam temporis longitudine, quàm cordis compunctione pensanda est. Et sive hoc terror extorserit, sive fames suaserit, non dubitetur abolendum, cum hujusmodi cibus pro metu aut indigentia, non pro religionis veneratione sit sumtus.

Cordis compunctio, pœnitentiæ mensura.

CAP. VI.

De his qui metu vel errore rebaptizati sunt.

HIs verò, de quibus dilectio tua similiter nos credidit consulendos, qui ad iterandum baptismum vel metu coacti sunt, vel errore traducti, & nunc se contra Catholicæ fidei sacramentum egisse cognoscunt, ea custodienda est moderatio, qua in societatem nostram non nisi per pœnitentiæ remedium, & per impositionem Episcopalis manus, communionis recipiant unitatem; tempora pœnitudinis, habita moderatione, tuo constituente judicio, prout conversorum animos perspexeris esse devotos: pariter etiam habens senilis ætatis intuitum, & periculorum quorúmque aut ægritudinis respiciens necessitates. In quibus si quis ita graviter urgeatur, ut dum adhuc pœnitet, de salute ipsius desperetur, oportet ei per sacerdotalem solicitudinem communionis gratiâ subveniri.

EPISTOLA CXXIX. 16 qu. 7. Tempora pœnitudinis. c. 2.

Tempus pœnitentiæ judicio Episcopi relictum.

CAP. VII.

De his qui semel baptizati sunt, sed ab hæreticis.

NAm hi, qui baptismum ab hæreticis acceperunt, cùm anteà baptizati non fuissent, sola invocatione Spiritus sancti per impositionem manuum Confirmandi sunt, quia formam tantum baptismi sine sanctificationis virtute sumserunt. Et hanc regulam, ut scitis, servandam in omnibus Ecclesiis prædicamus, ut lavacrum semel initum, nulla iteratione violetur, dicente Apostolo: *Unus Dominus, una fides, unum baptisma.* Cujus ablutio nulla iteratione temeranda est, sed ut diximus, sola sanctificatio Spiritus sancti invocanda est: ut quod ab hæreticis nemo accipit, à Catholicis sacerdotibus consequatur. Hanc autem epistolam nostram, quam ad consultationem tuæ fraternitatis emisimus, ad omnes fratres & comprovinciales tuos Episcopos facies pervenire, ut in omnium observantia data prosit autoritas. Data 12. kalendarum Aprilium, MAJORIANO Augusto primùm Consule.

1. quæst. 1. Hi qui baptisma. c. 71.

Confirmationis sacramentum.

1. quæst. 1. Hanc regulam. c. 57. Ephes. 4. 6.

Confirmatio confer- ri ab hæreticis non potest validè.

EPISTOLA CXXX. a

a N. Ex MS Cod. Cardinal. Grimani. 21. Martii.

AD EPISCOPOS ET CLERICOS CATHOLICOS ex Ægypto apud Constantinopolim constitutos.

SYNOPSIS.

I. *Consolatur extorres Ægypti Episcopos & Clericos, monetque de suis legatis in Orientem ex Imperatoris voluntate mittendis.*

II. *Hortatur ut omnem novum de fide tractatum amoveant, sufficiente Synodi autoritate.*

DILECTISSIMIS FRATRIBUS NESTORIO, Athanasio, Paulo, Petro, Theona, Isaïa, Apollonio, Arpocrati, Isidoro, Isaac, Apollonio, Maximo, Marioni, Poëmenio, & Helpidio Episcopis, & Clericis Catholicis ex Ægypto apud Constantinopolim constitutis, LEO.

TRibulationem, quam dilectioni vestræ Spiritus diabolicæ tentationis ingessit,

CAP. I.

EPIST. CXXX.

ab eo fiducialiter credite sublevandam, propter quem talia sustinetis; atque ipsius auxilio consolandos vos esse præsumite, cujus dilectioni quæ toleratis impenditis. Qui licet temporaliter fieri quæ sunt adversa, permittat, constantiam tamen fidei non vult decuti, sed probari. Promissæ beatitudinis spem gerentes, patientiæ longanimitatem vestris mentibus adhibere: *Fidelis enim Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione exitum, ut possitis sustinere.* Nec pedes vestros peccatorum pax visa dimoveat, quos in ea petra fixos habere debetis, adversum quam nec portas inferi prævalere legistis. Quia igitur, fratres charissimi, christianissimus Imperator rursus ad nos scripta direxit, quibus ut aliquem de nostris partibus dirigamus hortatur: & quamvis illic vestra non desit instructio, quæ valeat hæreticorum obstinationibus obviare, desiderat à nobis tamen dirigi qui fidem damnatis, & eam diabolico spiritu non recipientibus, tanquam sit adhuc dubia, possit asserere, quæ sicut necessariè prædicatur, ita voluntate percipitur: dilectionem vestram moneo, ut inanis gloriæ contentionem id ipsum dicentes omnes unanimitatis virtute vitetis. Scitis enim quæ vobis debeatur hujus palma certaminis, cujus idem cognitor qui hoc spectat, adjutor est, atque ipse ad vincendum vires sufficit, qui diligentibus se præmium jam paravit. Nullus se propriis sedibus queratur extorrem, aut patriis expulsum finibus ingemiscat. Nemo vestrum exul est Deo, quem auxiliaturum vobis ubique confidite. Ferte universa patienter, & confortato corde Dominum fideliter sustinete. BREVIS EST tribulatio, quam tempus incidit: nec confessioni vestræ nova videantur, quæ vos ab inimicis Domini tolerare cognoscimus. *Sic enim persecuti sunt & prophetas qui erant ante vos.*

[1. Cor. 10. 13.] [Quæ petra contra quā infernus non prævalet.] [Matth. 16. 18.] [1. Cor 9. 16. Coloss 2. 2.] [Quibus præmium paravit, iis vires sufficit.]

[b] Omni itaque dilectionis vestræ studio ac labore nitendum est, ne ulla insidiantium disceptatio possit admitti, néve hoc ab hæreticis valeat obtineri, quo Evangelicam fidem manifestum est impugnari. Nam definitarum rerum, quas tantæ Synodi, vel christianissimi principis sanxit autoritas, & Apostolicæ sedis confirmavit assensus, nihil oportet discuti; ne contra fas aliquid videatur infringi. Multúmque fidei & Sacerdotali constantiæ derogatur, si cum his, qui homicidiis & furore repleti sunt, ac volunt convertere Evangelium Christi, & facinore suo probantur exosi, superfluæ & plurimum nociture altercationis conflictus habeatur. Datum duodecimo kalendas Aprilis, LEONE & MAJORIANO Augustis Consulibus.

[b hæc usque ad finem referuntur à Facundo Herm. l. 12. c. 2. p. 533.] [Synodi, Imperatoris, & Papæ autoritas.]

EPIST. CXXXI.

EPISTOLA CXXXI. [a]

AD PRESBYTEROS, DIACONOS & Clericos Ecclesiæ Constantinopolitanæ.

[a N. Ex Cod. MS. Cardinal. Grimani. Eodem die.]

SYNOPSIS.

I. *Ut in fide stabiles & ab hæreticorum societate alieni perseverent hortatur.*

II. *Ut novum judicium non instauretur, & ut Atticus & Andreas ordinis sui honore priventur, nisi voce scriptoque fidei Calchedonensi adhærere se profiteantur.*

LEO Presbyteris, Diaconibus & Clericis Constantinopolitanæ Ecclesiæ.

CAP. I.

LÆtificatus valdè sum & plurimùm delectatus quod mihi fidei vestræ est, de qua in Domino glorior, manifestata constantia, & intelligo vos per omnia devotissimos doctrinæ Evangelicæ esse discipulos, atque Apostolicis prædicationibus, quæ ex eodem fonte manarunt, nihil prorsus sentire diversum: quia Catholica fides, quæ vera & una est, nulla se patitur diversitate violari; & ideo cohortari dilectionem vestram ac monere non desino, ut instruente Spiritu sancto perseveranter *id ipsum dicatis omnes, & non sint inter vos schismata. Sitis autem perfecti in eodem sensu & in eadem sententia;* proculque à consortio vestro olim damnatorum depellatis errores, ut inchoastis, in fidei constantia permanentes; nullum finatis vobis Nestoriana vel Eutychiana infectum perversitate sociari, tanquam leve ac tolerabile sit ad quod uterque quorumdam insipientium corda traduxit, & in scelera diabolici furoris accendit.

[Fidei unitas.] [1. Cor. 1. 10.]

CAP. II.

[b] Habemus, propitio Deo, magnum & divinitùs præparatum christianissimi Imperatoris auxilium, quem scriptis meis, quantum caussa exitit, obsecravi, ne improbis parricidarum petitionibus in aliquo Clementiæ suæ præberet assensum, neque ullo modo sineret sanctæ Calchedonensis Synodi definitiones, quæ verè de cœlestibus prodière decretis, tanquam necessaria retractatione violari: cùm insidias impiorum [d] ad hoc subrepere velle manifestum sit, ut statuta Evangelicis prædicationibus & patrum traditionibus consonantia novo faciant infirma judicio; & dum disceptatio admittitur, autoritas auferatur [e]. Aderit, ut spero, suis inspirationibus divina protectio, eámque sancto principi tribuet facultatem, ut nullo modo fieri sinat quod humanæ saluti sentit adversum. ATTICUM verò & ANDREAM, quorum nomina fratri & Coëpiscopo meo ANATOLIO missis ante literis indicavi, quos à vestra laudabili fide dissen-

[b Referuntur à Facundo Herm. lib. 12 c. 2. 533.] [c Facund. expetit.] [Synodi definitio irretractabilis.] [d Facund. cum insidiatores piorum.] [e Hæc usque Facundus.]

EPIST. CXXXII.

tire cognovi, atque Eutychianorum apertissimè connivere perfidiæ, nisi priùs hostilia dogmata propriâ voce ac subscriptione damnaverint, & fidem Calchedonensi concilio roboratam in Ecclesia populo christiano præsente se professi fuerint secuturos, ordinis sui honore priventur; ne diutiùs luporum levitas [f] simplicitati Dominicarum ovium misceatur. Datum duodecimo kalendas Aprilis LEONE & MAJORIANO Augustis Consulibus.

f forte sævitia vel pravitas.

EPISTOLA CXXXII. [a]

a Alias LXXVIII. 21. Martii.

AD LEONEM AUGUSTUM per Philoxenum in rebus agentem directa.

SYNOPSIS.

I. *Ut fidem semel definitam ad examen revocari non sinat.*
II. *Se nec posse hæreticis communione sociari, nec definitis à Synodo dissentire.*
III. *Legatos à se mittendos, non ut disputent, sed ut instruant.*
IV. *Fugiendos hæreticos, quibus & pœnam imminere significat.*

LEO Episcopus, LEONI Augusto.

CAP. I.

MUlto gaudio mens mea exultat in Domino, & magna mihi est ratio gratulandi [b], cùm Clementiæ vestræ excellentissimam fidem augeri per omnia dono gratiæ cœlestis agnosco; & per incrementa diligentiæ devotionem in vobis animi sacerdotalis experior. Nam in vestræ pietatis alloquiis non dubiè patet, quid per vos in totius Ecclesiæ salutem Spiritus sanctus operetur, & quantùm universorum fidelium precibus sit optandum, ut in omnem gloriam vestrum extendatur imperium, qui supra curam rerum temporalium, religiosæ providentiæ famulatum divinis & æternis dispositionibus perseveranter impenditis: ut scilicet catholica fides, quæ humanum genus sola vivificat, sola sanctificat, in una confessione permaneat; & dissentiones, quæ de terrenarum opinionum varietate nascuntur, à soliditate illius petræ, supra quam civitas Dei ædificatur, abigantur, Gloriosissime Imperator. Hæc autem Dei munera ita demum nobis divinitùs conferentur, si de his, quæ sunt præstita, non inveniamur ingrati; & tanquam nulla sint, quæ adepti sumus, contraria potiùs expetamus. Nam quæ patefacta sunt, quærere; quæ perfecta sunt, retractare; & quæ sunt definita [c], convellere, quid aliud est, quàm de adeptis gratias non referre, & ad interdictæ arboris cibum improbos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere? Unde, quia ad pacem universalis Ecclesiæ, & ad custodiam catholicæ fidei, cura dignamini solicitiore respicere, evidenter agnoscitis, quòd magnis hæreticorum audetur insidiis, ut inter EUTYCHIS DIOSCORIQUE discipulos, & eum, quem Apostolica Sedes direxerit, tanquam nihil fuerit ante definitum, tractatus habeatur, & quod totius mundi catholici Sacerdotes in sancta Calchedonensi Synodo probant gaudéntque firmatum, in injuriam etiam sacratissimi Concilii Nicæni efficiatur infirmum. Quod enim nostris temporibus apud Calchedonam de Domini nostri JESU CHRISTI Incarnatione firmatum est, hoc etiam apud Nicæam mysticus ille patrum numerus definivit; ne catholicorum confessio, aut unigenitum Dei Filium in aliquo crederet Patri imparem, aut eundem, cùm factus est filius hominis, non veram carnis nostræ atque animæ habuisse naturam.

b al. gloriandi.

Sacerdotalis Augusti animus.

Ecclesia supra firmam fidei petram ædificata.

c al. finita Cod. Grim.

Cum hæreticis dãnatis de fide non disputandum.

CAP. II.

Detestandum ergo nobis est perseverantérque vitandum, quod fraus hæretica nititur obtinere, nec in aliquam disceptationem piè & plenè definita, revocanda sunt, ne ad arbitrium damnatorum, ipsi de his videamur ambigere, quæ manifestum est, per omnia propheticis & Evangelicis, & Apostolicis autoritatibus consonare. Unde si qui sunt, qui ab his, quæ cœlitus sunt constituta, dissentiunt, suis opinionibus relinquantur: & ab unitate Ecclesiæ cum ea, quàm elegêrunt, perversitate discedant. Nam nullo modo fieri potest, ut qui divinis audent contradicere sacramentis, aliqua nobis communione socientur. Jactent se in sui eloquii vanitate, & de argumentationum suarum versutia, quæ inimica est fidei, glorientur: nobis placet Apostoli obedire præceptis, dicentis: *Videte ne quis vos decipiat per philosophiam & inanem seductionem hominum.* Nam secundùm eumdem Apostolum, *si quæ destruxi, hæc ædifico, prævaricatorem me constituo*, & eis me ultionum conditionibus subdo, quas non solùm autoritas beatæ memoriæ principis MARCIANI, sed etiam ego mea consensione [d] firmavi. Quia, sicut sanctè veraciterque dixistis, *Perfectio incrementum, & adjectionem plenitudo non recipit.* Unde cùm sciam te, venerabilis Princeps, sincerissimo veritatis lumine imbutum, in nulla fidei parte nutare, sed sancto perfectóque judicio à pravis recta discernere, & à refutandis amplectenda dividere: obsecro, ne humilitatem meam de diffidentia putes esse culpandam, cùm hæc mea cautio non solùm universali Ecclesiæ consulat, sed etiam tuæ gloriæ famuletur: ne sub Imperii tui tempore, & hæreticorum aucta videatur improbitas, & catholicorum perturbata securitas.

Prudentius refert. lib. 1. de prædest. cap. 1.

Coloss. 2. 8.

Galat. 2. 18.

Conciliorum decreta de fide irretractabilia.

d al. defensione vel confessione.

Sententia Imperatoris.

CAP. III.

Quamvis ergo multùm per omnia de Pietatis Vestræ corde confidam, & per inhabitantem in vobis Spiritum Dei satis vos in-

Epist. CXXXII.

structos esse perspiciam, nec fidei vestræ ullus possit error illudere; præceptioni tamen vestræ in eo adnitor obedire, ut aliquos de fratribus meis dirigam, qui apud vos præsentiæ meæ instar exhibeant, & quæ sit Apostolicæ fidei regula, licet, ut dixi, vobis benè sit nota, demonstrent: patefacientes in omnibus & probantes, non esse omnino inter catholicos computandos, qui definitiones venerabilis Synodi Nicænæ, vel sancti Calchedonensis Concilii regulas non sequuntur: cùm utrorúmque sancta decreta ex Evangelico manifestum sit fonte prodire, & QUICQUID non est de irrigatione Christi, poculi esse viperei. Prænoscat igitur pietas tua, Venerabilis Imperator, hos, quos spondeo dirigendos, non ad confligendum cum hostibus fidei, nec ad certandum contra ullos, à Sede Apostolica profectutos: quia de rebus, & apud Nicæam, & apud Calchedonam, sicut Deo placuit, definitis, nullum audemus inire tractatum: tanquam dubia vel infirma sint, quæ tanta per Spiritum sanctum fixit autoritas.

Legati mittendi in Orientem.

Non audet Sedes Apostolica de rebus in Synodo œcum definitis inire tractatum.

Cap. IV. Instructioni autem parvulorum nostrorum, qui post lactis alimoniam cibo desiderant solidiore satiari, ministerii nostri præsidium non negamus: & sicut simpliciores non spernimus, ita à rebellibus hæreticis abstinemus: memores præcepti Domini, dicentis: *Nolite dare sanctum canibus, neque miseritis margaritas vestras ante porcos.* Nimis quippè indignum, nimisque injustum est, eos ad libertatem disceptationis admitti, quos significat Spiritus sanctus per Prophetam, dicens: *Filii alieni mentiti sunt mihi.* Qui etiamsi Evangelio non resisterent, de illis tamen se esse monstrarent, de quibus scriptum est: *Deum se profitentur scire, factis autem negant:* clamante adhuc justi Abel sanguine adversùm impium Caïn, qui increpatus à Domino, non quievit ad pœnitudinem, sed exarsit ad cædem. Cujus vindictam sic Domini judicio volumus reservari, ut improbus prædo & parricida crudelis in seipsum recidat, & nostra non teneat. Neque sanctæ Ecclesiæ Alexandrinæ lamentabilem captivitatem patiamini ulteriùs prolongari, cui oportet fidei vestræ justitiæque præsidio suam restitui libertatem, ut per omnes Ægypti urbes dignitas patrum & jus sacerdotale reparetur. Datum undecimo * Kalendas Aprilis LEONE & MAJORIANO Augustis Consulibus.

Matth. 7. 6. *Ps. 17. 46.* *Tit. 1. 16.* *Genes. 4. 10.* *Proterius, alter Abel. Timotheus alter Caïn.* * al. XII.

Epist. CXXXIII.

EPISTOLA CXXXIII. [1]

AD LEONEM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. *Legatos mittit vice sua pro Ecclesiæ libertate acturos, rogatque ne bene definita ad novum tractatum revocentur.*

II. *Semper disputationi locum fore, si humano ratiocinio & Rethorum loquacitate expendi mysteria sinantur.*

III. *Quàm Evangelio & humanæ saluti inimicum sit Eutychianorum dogma à Synodo proscriptum: cui nullâ disputatione derogari debet.*

IV. *Parricidas Alexandrinos omni indulgentiâ indignos esse, quibus tamen, si resipiscant, de misericordia non desperandum.*

V. *Legatos commendat, quos mittit non disceptaturos, sed supplicaturos; quænam pro pace Ecclesiæ sint agenda; correctis pœnitentiam non negandam, obduratis sub synodali sententia remanentibus.*

LEO, LEONI Augusto.

Cap. I. MUltis manifestisque documentis probatum esse mihi gaudens, quanto universali Ecclesiæ consulatis affectu, præceptis pietatis vestræ, ubi primùm licuit, parere non distuli, dirigens DOMITIANUM [a] & GEMINIANUM fratres & coëpiscopos meos, qui apud vos preces [b] meæ solicitudinis exequentes, pro quiete vobis doctrinæ Evangelicæ supplicarent, & libertatem fidei, in qua secundùm eruditionem Spiritus sancti ipse præcipuè emines, obtinerent, repulsis procul hostibus Christi, qui etiamsi voluissent furorem suum tegere, non laterent; quia alia est dominici gregis sancta simplicitas; alia sub vestitu ovium simulatio latentium bestiarum: nec possunt jam per hypocrisim irrepere, quos tantæ furor manifestavit insaniæ. [c] Agnosce igitur, Auguste & venerabilis Imperator, in quantum totius mundi præsidium divinâ sis providentiâ præparatus, & quid auxilii matri tuæ Ecclesiæ debeas, quæ te filio maximè gloriatur, intellige. [d] Non sinantur contra dexteræ omnipotentis triumphos redivivis assurgere [e] motibus extincta certamina; præsertim cum id damnatis jamdudùm hæreticorum ausibus omnino non liceat, & hic fructus piis laboribus debeatur, ut omnis Ecclesiæ plenitudo, in suæ unitatis soliditate secura permaneat, nihilque prorsùs de bene compositis [f] retractetur: quia post legitimas & divinitùs inspiratas constitutiones velle confligere [g] non pacifici est animi [h], sed rebellis; dicente Apostolo: *Verbis enim contendere, ad nihil est utile, nisi ad subversionem audientium.*

Nam

1 N. Ex MS. Cod. Cardinal. Grimani. Est & magna pars apud S. Prudentiũ Tricassin. V. Nor. 17. August.

a al. Domitianum Prudentian.
b Legend. foris vices.
c Sequentia habet Facundus pag. 87.
d Non sinas, ita legitur in Constituto Vigilii Papæ & in ep. Pelag. II. ad Eliam Aquil. ubi hæc referuntur.
e exurgere, ita legit. uterque.
f al. constitutis Vigilius.
g al. quia leg... velle movere Pelag. & Prudent.
h hominis Pelag.
2. Tim. 2. 14.

Epist. CXXXIII. Cap. II.

Nam si humanis persuasionibus semper disceptare sit liberum, nunquam deesse poterunt, qui veritati audeant resultare, & de humanæ [i] sapientiæ loquacitate confidere. [k] Cum hanc nocentissimam vanitatem quantùm debeat fides & sapientia Christiana vitare ex ipsa Domini nostri Jesu Christi institutione cognoscat; qui omnes nationes ad illuminationem fidei vocaturus, non de Philosophis, aut de Oratoribus, qui prædicando Evangelio famularentur, elegit; sed de humilibus & piscatoribus, per quos sancta [m] manifestaret, assumsit: ne doctrina cœlestis, quæ erat plena virtutibus, auxilio videretur indigere verborum. Unde Apostolus protestatur & dicit: *Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare; non in sapientia verbi, ne evacuetur Crux Christi: verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est; his autem qui salvi fiunt virtus Dei est; scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Ubi sapiens, ubi Scriba? Ubi inquisitor hujus sæculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi?* Argumenta enim Rethoricæ institutæ [n] ab hominibus versutiæ disputandi in eo præcipuè gloriantur, si in rebus incertis, & opinionum varietate confusis [o], ad hoc audientium trahant sensum, quod asserendum ingenio atque eloquio suo quisque delegerit: & ita fit [p], ut quod majore facundia defenditur, veriùs æstimetur. Sed Christi Evangelium hac arte non indiget: in quo doctrina veritatis sua luce manifestata est; nec quæritur [q] quid auribus placeat, ubi veræ fidei sufficit scire quis [r] doceat.

i al. mundanæ. Vigil. & Prud.
k Huc usque pelag. Vigil. & Facund.
l & sapientia del. Prudent.
m sancta del. Prudentius.
1. Cor. 1. 17.
n al. Rethoricæ & ... [illegible]
o ... pro suo Grim. Cod. confusis. man. rectè.
p ita Prud. al. fieri in Cod. Grim.
q ita Prud. Cod. Grim. manifestata est, nec sequitur malè.
r Malè Grim quod doceat. correctum ex Prud qui capitibus § 99. 3 & 4. omissis pauca tantum refert ex quinti initio.

Hos autem, qui suis decipiuntur inventis, nihil magis ab Evangelica voce dissociat, quàm quod Incarnationis Dominicæ veritatem non putant ad humanam, id est, nostram pertinere naturam: tanquam indignum fuerit gloriâ Dei, ut majestas verbi impassibilis veritatem mortalis carnis assumserit: cùm aliter salus hominum reparari non posset, nisi qui est in forma Dei formam suscipere dignaretur & servi. Unde cùm sancta Synodus Calchedonensis, quæ ab universis Romani orbis provinciis cum totius mundi est celebrata consensu, & à sacratissimi Concilii Nicæni est indivisa decretis, omnem Eutychiani dogmatis impietatem à corpore Catholicæ communionis absciderit, quomodo erit cuiquam lapsorum ad Ecclesiasticam pacem recursus, nisi perfecta fuerit satisfactione purgatus. Nam quæ istis tribui potest licentia disserendi, qui justo sanctóque judicio meruere damnari: ut verissimè illam sententiam beati Apostoli Joannis exciperent, qua inter ipsa nascentis Ecclesiæ exordia inimicos crucis Christi perculit dicens: *Omnis spiritus qui confitetur* Jesum Christum *in carne venisse ex Deo est; & omnis spiritus qui solvit* Jesum *ex Deo non est, sed hic est antichristi.* Qua sancti Spiritus percurrente doctrina [s], piè nobis & constanter utendum [t] est: ne, dum talium disceptatio [u] admittitur, his quæ divinitùs definita sunt auctoritas derogetur; dum per omnes regni vestri partes, & in universis finibus terræ ea quæ apud Calchedonam confirmata est fides, fundatissimâ pace servetur; nec Christiano sit dignus nomine, qui se à consortio nostræ veritatis abrumpit. De quo Apostolus dicit: *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem devita; sciens, quia hujusmodi perversus est, & proprio judicio sit damnatus.*

Cap. III. Concilii œcumenici Caracteres duo 1. Ex omnibus provinciis. 2. Totius mundi cōsensus.
1. Joan. 4. 2.
s Hæc habent Vigilius & Pelag. hicque epistola ad Basilium tribuit.
t al. videndum vel vitandum, vel vitandum, Vigil.
u Pelag. disputatio.
x al. eorum ... autoritati pelag.
Tit. 3. 10.

Cap. IV. De Proterii Alexandrini cæde.

Quod ergo in sanctæ Ecclesiæ pervasione & in præsulis ipsius crudelissima cæde impius parricida commisit, non potest humanis remissionibus expiari, nisi ille exoretur, qui talia & solus potest dignè plectere, & solus ineffabili misericordia relaxare. Nos verò non ultionum sumus cupidi, sed ministris diaboli non possumus ulla ex parte sociari. Quos si à perversis discedere, ab errore resipiscere, & ab armis discordiæ ad pœnitentiæ cognoscamus lamenta converti, possumus etiam nos pro illis, ne in æternum pereant, supplicare: ut pietatis Domini utamur exemplo, qui pro persecutoribus suis ligno crucis affixus orabat, dicens: *Pater ignosce illis; quia nesciunt, quid faciunt.* Quod ut fructuosè pro inimicis suis charitas faciat Christiana, relinquant impii semper religiosam semperque devotam Ecclesiam Dei [y], neque simplicis populi animas hæreticâ audeant conturbare fallaciâ: ut ubi omnibus retrò temporibus sincerissima fides floruit, nunc quoque Evangelica & Apostolica possit vigere doctrina. Quia & nos divinam misericordiam, in quantùm valemus, imitantes, nullum justitiâ plecti, sed omnes cupimus misericordiâ liberari.

Luc. 23. 34.
y Id est Alexandrinam, quam invaserant.

Cap. V.

[z] Utatur, obsecro, Clementia tua prædictorum fratrum meorum suggestionibus; quos, sicut jamdudum in præmissa epistola sum locutus, non disceptaturos cum damnatis, sed supplicaturos vobis pro Catholicæ tantùm fidei stabilitate, direxi [*]. Et præcipuè illud Pietas vestra pro fide sua & divinæ Majestatis contemplatione concedat, ut hæreticorum contentionibus prorsùs amotis misericordem curam his qui infeliciter prolapsi sunt, dignetur impendere; & libertate Alexandrinæ Ecclesiæ in statum pristinum revocatâ, antistes illic Calchedonensis Synodi Statuta custodiens, & concordans Evangelicis disciplinis, qui conturbatam plebem pacificare valeat, ordinetur. Hi etiam Episcopi vel clerici, quos de Ecclesiis suis depulit impius parricida, pietatis tuæ præceptione revocentur; cæteris quoque, quos similis malignitas habitationibus propriis fecit extorres, in statum pristinum restitutis; quatenùs plenè atque perfectè de gratia Dei & fidei vestræ merito sine ullo jam concertationum strepitu gaudeamus. Nam si quis ita

z Hac habet Prudentius.
* Huc usque Prud.

EPIST. CXXXIV. Christianæ spei ac propriæ salutis oblitus est, ut ad convulsionem sacratissimi Concilii Nicæni, sanctæ Calchedonensis Synodi Evangelicum Apostolicúmque decretum violare aliqua disputatione præsumat, hunc cum omnibus hæreticis, qui de Incarnatione Domini nostri JESU CHRISTI impia & detestanda senserunt, simili anathemate parique execratione damnamus: ut & legitima satisfactione correctis pœnitentiæ remedium non negetur, & in resultantes sententia sinodalis, quæ veritatis est plena, permaneat. Data decimo sexto Kalendas Septembris LEONE & MAJORIANO Augustis Consulibus.

EPISTOLA CXXXIV. [a]

a Aliàs. XCVII. 20. Aug. 1. V.Nov.

AD LEONEM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

I. *Promissa priùs scripta adversùs Eutychianum dogma se mittere indicat.*

II. *Nestorii & Eutychetis dogmata exponuntur, quorum hic Apollinarem, Valentinum & Manichæum æmulatus est.*

III. *Nicæno Symbolo omnia hæc hæresum monstra confodi.*

IV. *Reconciliationem hominum ex Incarnatione pendere, sine qua nec mediatoris, nec redemtoris officium Christus implet.*

V. *Solo Christi sacrificio vel reconciliatum Deo fuisse mundum, vel justificatos peccatores.*

VI. *Utriusque in Christo naturæ proprietates ex diversis ejus actionibus manifestari.*

VII. *Veritatem carnis in Christo ex veritate mortis, sepulturæ & resurrectionis comprobari.*

VIII. *Christi exaltationem nisi in vera hominis natura perfici non potuisse.*

IX. *Sub specie Deitatis honorandæ magnâ eam injuriâ affici, cum sub mendacio phantasmatis latuisse asseritur.*

X. *Ex SS. Patrum traditione Catholicam fidem inconcussè firmari, quàm tueri Imperatore imprimis dignum.*

XI. *Testimonia SS. Patrum tam Græcorum, quàm Latinorum pro asserenda veritate carnis in Christo.*

b In ed. Leo Romæ & universalis Catholicæque Ecclesiæ Episc. quæ desiderantur in MSS. Codd. decem. & in edit. Crabbi, Merlini, Sichardi, & Nicolini, &c.

LEO Episcopus, [b] LEONI Augusto.

CAP. I.

PRomisisse me memini, [c] venerabilis Imperator, in caussa fidei, de qua Clementiam tuam novi piè esse solicitam, pleniorem [d] humilitatis meæ dirigendum esse sermonem: quem nunc, auxiliante Domino, fideli occasione persolvo, ut sancto pietatis tuæ studio utilis, quantùm arbitror, deesse non possit instructio. Quamvis enim sciam Clementiam tuam humanis institutionibus [e] non egere, & sincerissimam de abundantia Spiritus sancti hausisse doctrinam; officii tamen mei est, & patefacere quod intelligis, & prædicare quod credis: ut ignis ille, quem Dominus veniens misit in terram, motu crebræ meditationis agitatus, sic concalescat [f], ut ferveat; & sic inflammetur ut luceat. Magnas enim caligines Eutychiana hæresis Orientis partibus inferre [g] molita est: & ab illa luce, quæ, sicut Evangelium loquitur, *lucet in tenebris, & tenebræ eam non comprehenderunt*, imperitorum oculos tentavit avertere. Cúmque ipsa in suam reciderit cæcitatem, nunc in discipulis recrudescit, quod in autore defecit.

c In epist. 115. al. 75. cap. 6.
d prolixiorem. Cod. Grim.
e instructionibus. ed. vulg.
f concalescat. MS. Barb. 1. Bodl. & Cant.
g al. magna enim caligine... se inferre MS. 4.
Luc. 12. 49. Joan. 1. 5.

CAP. II. Duplex adversus Incarnationem error.

Non longo namque temporis intervallo Catholica fides, quæ est singularis & vera, cuique nihil addi, nihilve minui potest, à duobus est hostibus appetita: quorum prior NESTORIUS, EUTYCHES secundus emersit, qui Ecclesiæ Dei, duas hæreses sibimet contrarias inferre voluerunt: ut uterque à prædicatoribus veritatis meritò damnaretur, quia insanum nimis & sacrilegum fuit, quod varia falsitate ambo senserunt. [h] Anathematizetur ergo NESTORIUS, qui beatam virginem Mariam non Dei, sed hominis tantummodò credidit genitricem, ut aliam personam carnis, aliam faceret Deitatis: nec unum Christum in verbo Dei & carne sentiret, sed separatim atque sejunctim alterum filium Dei, alterum hominis prædicaret: cùm manente illa incommutabili * Verbi essentia, quæ ei cum Patre & cum Spiritu sancto intemporalis [i] atque coæterna est, ita intra virginea viscera Verbum caro sit factum, ut per ineffabile sacramentum uno conceptu, unóque partu, secundùm veritatem utriusque naturæ eadem virgo & ancilla Domini esset & mater. Quod etiam Elizabeth, sicut Lucas Evangelista declarat, intellexit & dixit: *Unde hoc mihi, ut veniat ad me mater Domini mei?* Eutyches quoque eodem percellatur anathemate, qui per impios veterum hæreticorum volutatus errores, tertium Apollinaris dogma delegit: ut negata humanæ carnis atque animæ veritate totum Dominum nostrum JESUM CHRISTUM unius assereret esse naturæ, tanquam Verbi Deitas ipsa se in carnem animamque converterit; & concipi ac nasci, nutriri & crescere, crucifigi ac mori, sepeliri ac resurgere, & ascendere in cœlum, & ad Patris dexteram, unde ad judicandos vivos & mortuos veniet, consedere, divinæ tantùm essentiæ [k] fuerit, quæ nihil horum in se sine carnis recipit veritate: quoniam natura Unigeniti natura est Patris, natura est Spiritus sancti, simulque impassibilis, simul est incommutabilis, sempiterna Trinitatis indivisa unitas, & [l] consubstantialis æqualitas. Unde si ab APOLLINARIS perversitate Eutychianus quisque descîscit, ne convincatur Deitatem passibilem sentire

h Nestorii dogma. Ab his verbis, anathematizetur ergo &c. usque ad illa c. 9. In magno autem, &c. eadem sunt in Ep. 97. al. 83. ad Palæstinos, à c. 2. ad 5. paucis exceptis.
* al. incommutabilis.
i incorporalis MS. Corb.
Luc. 1. 43.
Eutychis error ex Apollinari progenitus.
k voluntatis in Agapeti Ps. pseudo epistola.
l al. & unius voluntatis æqualitas. Ibidem.

EPIST. CXXXIV. atque mortalem, & tamen Verbi incarnati, id est, Verbi & carnis unam audet pronunciare naturam, manifestè in VALENTINI & MANICHÆI transit insaniam, & mediatorem Dei & hominum, hominem JESUM CHRISTUM simulatoriè credit omnia egisse, nec verum [m] in ipso corpus, sed phantasticam corporis speciem oculis apparuisse cernentium.

Valentini & Manichæi insania.

[m] Humanum MSS. Corb. Grim. Thu. I. & edit.

CAP. III. *Utraque hæresis olim proscripta.*

Quæ impietatis mendacia quoniam olim fides Catholica detestatur & talium assertionum sacrilegia concordibus per totum mundum beatorum patrum dudum sunt damnata sententiis, non dubium est, eam nos fidem prædicare atque defendere, quam sancta Synodus Nicæna confirmavit, dicens:

NICÆNÆ SYNODI SYMBOLUM.

Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, visibilium & invisibilium factorem: Et in unum Dominum nostrum JESUM CHRISTUM *Filium Dei, natum de Patre unigenitum, hoc est, de substantia Patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum non factum, unius substantiæ cum Patre* (quod Græci dicunt ὁμοούσιον) *per quem omnia facta sunt, sive quæ in cœlo, sive quæ in terra. Qui propter nos & nostram salutem descendit, incarnatus est, & Homo factus, passus est, & resurrexit tertia die; Ascendit in cœlum, venturus judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum sanctum.*

In qua professione hoc evidentissimè continetur, quod etiam nos de Domini Incarnatione confitemur & credimus, qui ad salutem humani generis reformandam, veram carnem nostræ fragilitatis non de cœlo secum detulit, sed in utero virginis matris assumsit.

CAP. IV. *Aliàs II. Mediatoris munus in Christo, Incarnationis probatio.*

Quicunque ergo illi sunt ita obcæcati, & à lumine veritatis alieni, ut Verbo Dei à tempore Incarnationis, humanæ carnis denegent veritatem, ostendant in quo sibi Christianum nomen usurpent, & cum Evangelio veritatis qua ratione concordent, si virginis partu [n] aut caro sine Deitate, aut Deitas est orta sine carne. Sicut enim negari non potest, Evangelista dicente, quod *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*; ita negari non potest, beato Paulo Apostolo prædicante, quod *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi.* Quæ autem reconciliatio esse possit, qua humano generi repropitiaretur Deus, nisi omnium caussam mediator Dei hominúmque susciperet [o]? Qua verò ratione veritatem mediatoris impleret, nisi qui in forma Dei æqualis est Patri, in forma servi particeps esset & nostri: ut mortis vinculum, unius prævaricatione contractum, unius morte, qui solus morti nihil debuit, solveretur. Effusio enim pro injustis sanguinis [a] Christi tàm fuit dives ad precium, ut si universitas captivorum in redemtorem suum crederet, nullum diaboli vincula retinerent; quoniam sicut

[n] Ita MSS. Codd. decem: al. si per beatæ Virginis partum. Joan. I. 14. 2. Cor. 5. 19.

[o] nisi omnium caussam mediator Dei hom. carnem susciperet. Thu. I. & Trecopith.

[a] V. Not. *Sanguinis Christi precium.*

Apostolus ait: *Ubi abundavit peccatum, superabundavit & gratia.* Et cùm sub peccati præjudicio nati potestatem acceperint ad justitiam renascendi, validiùs factum est donum libertatis, quàm debitum servitutis.

EPIST. CXXXIV. Rom. 5. 20.

CAP. V. *De sacrificio Christi.*

Quam itaque sibi in hujus sacramenti præsidio spem relinquunt qui in Salvatore nostro negant humani corporis veritatem? Dicant, quo sacrificio reconciliati: dicant quo sanguine sint redemti [p]? *Quis est*, ut ait Apostolus, *qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis?* Aut quod unquam sacrificium sacratius fuit, quàm quod verus & æternus Pontifex altari crucis per immolationem suæ carnis imposuit? Quamvis enim multorum Sanctorum in conspectu Domini preciosa mors fuerit, nullius tamen insontis occisio redemtio fuit mundi. Acceperunt justi, non dederunt coronas; & de fortitudine fidelium exempla nata sunt patientiæ, non dona justitiæ. Singulares [q] quippe in singulis mortes fuerunt; nec alterius quisquam debitum suo fine persolvit: cùm inter filios hominum unus solus Dominus noster JESUS CHRISTUS, qui verè erat agnus immaculatus, extiterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes sunt [r] etiam suscitati. De quibus ipse dicebat: *Cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me.* Fides etenim vera justificans impios, & creans justos, ad humanitatis suæ tracta participem, in illo acquirit salutem, in quo solo homo se invenit innocentem: liberum habens per gratiam Dei de ejus potentia gloriari, qui contra hostem humani generis in carnis nostræ humilitate congressus, his victoriam suam tribuit, in quorum corpore triumphavit.

[p] renati. Corb. MS. Ephes. 5. 2. *Mortis Christi & sanctorum discrimen.* Ps. 115. 14.

[q] Singillatim. Cod. Grim.

Mysteria sua Christus pro omnibus & in omnibus adimplet.

[r] fiunt MSS. Grim. Corb. Thua. Joan. 12.

CAP. VI. *Naturæ utriusque unio, neutrius proprietates confundit.*

Licet ergo in uno Domino JESU CHRISTO, vero Dei atque hominis filio, Verbi & carnis una persona sit, quæ inseparabiliter atque indivisè communes habeat actiones, intelligendæ tamen sunt ipsorum operum qualitates, & synceræ [s] fidei contemplatione cernendum est, ad quæ provehatur humilitas carnis, & ad quæ inclinetur altitudo Deitatis. Quid sit quod caro sine Verbo non agit, & quid sit quod Verbum sine carne non efficit. Sine Verbi enim potentia, nec conciperet virgo, nec pareret; & sine veritate carnis obvoluta pannis infantia non jaceret. Sine Verbi potentia non adorarent Magi puerum, stella indice declaratum; & sine veritate carnis non juberetur in Ægyptum transferri puer, & ab Herodis persecutione subduci. Sine Verbi potentia non diceret vox Patris missa de cœlo: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*, & sine veritate carnis non protestaretur Joannes: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Sine Verbi potentia non fieret redintegratio debilium, & vivificatio mortuo-

[s] sic veræ. Agap. ep. & MS. Cant. & Thu. I.

Matth. 3. 17.

Joan. 1. 29. [t] Resurrectio. Cod. Grim.

EPIST. CXXXIV.

rum; & sine veritate carnis, nec cibus jejuno, nec somnus esset necessarius fatigato. Postremò, sine Verbi potentia non se Dominus Patri profiteretur æqualem; & sine veritate carnis non idem diceret Patrem se esse majorem: cùm Catholica fides utrumque suscipiat, utrumque defendat, quæ secundùm confessionem beati Apostoli Petri, unum Christum Dei vivi Filium, & hominem credit, & Verbum. Quamvis itaque ab illo initio, quo in utero virginis *Verbum caro factum est*, nihil unquam inter utramque formam divisionis extiterit, & per omnia incrementa corporea unius personæ fuerint totius temporis actiones, ea ipsa tamen, quæ inseparabiliter facta sunt, nulla permixtione confundimus, sed quid cujus [u] formæ sit ex operum qualitate sentimus [x]. Nec divina enim humanis præjudicant, nec humana divinis: cùm ita in idipsum utraque concurrant, ut in eis nec proprietas absumatur, nec persona geminetur.

Joan. 14. 28. — Matth. 16. 16. — Joan. 1. 14. — u cujusque Mss Barb. Bodl. & Cant. — x Quæ sequuntur usque ad c. 7. desunt in omn. Mss. & huc sunt ex ep. 97. al. 83. ad Palæst. vel ex serm. 15. de passione, translata.

CAP. VII. Mors sepult. & resurrectio fidem Incarn. astruunt.

Dicant ergo isti hypocritæ, qui cæcis mentibus lumen nolunt recipere veritatis, in qua forma crucis ligno Dominus Majestatis Christus affixus sit, quid jacuerit in sepulchro, & revoluto monumenti lapide, quæ tertio die caro resurrexerit, & in qua [y] post resurrectionem suam non credentes quosdam discipulos arguebat, & hæsitationem cunctantium confutabat, cùm diceret: *Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere*: & Apostolo Thomæ: *Infer manum tuam in latus meum; & vide manus meas & pedes; & noli esse incredulus, sed fidelis?* Qua utique manifestatione corporis sui jam hæreticorum mendacia destruebat: ut universa Ecclesia, Christi imbuenda doctrinis, hoc sibi non dubitaret credendum, quod Apostoli susceperant prædicandum. At si in tanta luce veritatis tenebras suas hæretica obduratio non relinquit, ostendant, unde sibi spem vitæ polliceantur æternæ, ad quam nisi per Mediatorem Dei & hominum, hominem JESUM CHRISTUM, non potest perveniri. Sicut enim ait beatus Petrus Apostolus: *Non est alind nomen datum hominibus sub cælo, in quo oporteat nos salvos fieri:* nec est redemtio captivitatis humanæ, nisi in sanguine ejus, *qui dedit semetipsum redemtionem pro omnibus*, & qui, sicut prædicat beatus Apostolus Paulus, *Cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus & habitu inventus* [z] *ut homo. Humiliavit semetipsum, factus obediens, usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen: ut in nomine* JESU *omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus* JESUS CHRISTUS *in gloria est Dei patris.*

y in quo Cod. Grim. Corb. & Thua. 1. — Luc. ult. 39. — Joan. 20. 27. — Act 4. 12. — 1. Tim. 2. 6. — Philip. 2. 6. — z Receptus. Cod. Corb.

CAP. VIII. Christi exaltatio Incarnationis argumentum. Ibid. m.

Cùm ergo unus sit Dominus JESUS CHRISTUS, & veræ Deitatis veræque humanitatis in ipso una prorsus eadémque persona sit, exaltationem tamen, qua illum, sicut doctor gentium dicit, exaltavit Deus, & donavit illi nomen, quod super omne nomen excellit, ad eam intelligimus pertinere formam, quæ ditanda erat ex tantæ glorificationis augmento. In forma quippe Dei æqualis erat filius Patri, & inter genitorem atque unigenitum nulla in essentia erat discretio, nulla in majestate diversitas, nec per Incarnationis mysterium aliquid decesserat Verbo, quod ei Patris munere redderetur. Forma autem servi, per quam impassibilis Deitas sacramentum magnæ pietatis implevit, humana humilitas est, quæ in gloriam divinæ potestatis evecta est, in tantam unitatem ab ipso conceptu virginis Deitate & humanitate conserta, ut nec sine homine divina, nec sine Deo agerentur humana. Propter quod sicut Dominus majestatis dicitur crucifixus, ita qui ex sempiternitate æqualis est Deo, dicitur exaltatus: quia inseparabiliter, manente unitate personæ, unus atque idem est, & totus hominis filius propter carnem, & totus Dei filius propter unam cum Patre Deitatem. Quicquid ergo in tempore accepit Christus, secundùm hominem accepit, cui quæ non habuit conferrentur [a]. Nam secundùm potentiam Deitatis indifferenter omnia, quæ habet pater, etiam filius habet: & quæ in forma servi à patre accepit, eadem in forma Dei etiam ipse donavit. Secundùm formam enim Dei, ipse & Pater unum sunt: secundùm formam autem servi, *non venit facere voluntatem suam, sed voluntatem ejus, qui misit eum.* Secundùm formam Dei, *sicut pater habet vitam in semetipso, sic dedit & filio vitam habere in semetipso.* Secundùm formam servi: *Tristis est anima ejus usque ad mortem.* Et idem ipse est, sicut Apostolus prædicat & dives, & pauper. Dives, quia Evangelista dicente: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, hoc erat in principio apud Deum: Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Pauper verò, quia propter nos *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Quæ autem est ejus exinanitio, quæve paupertas, nisi formæ servilis acceptio? per quam verbi majestate velata, dispensatio humanæ redemptionis impleta est.

a confertur Cod. MSS. — 7. — Joan. 10. 30. — Id. 5. 30. — Ibid. 26. — Matth. 26. 38. — Joan. 1. 1. — Ibid. 14.

CAP. IX. Solus à peccato liber, liberat à peccato.

Nam quia captivatis nostræ resolvi originalia vincula non poterant, nisi existeret homo nostri generis, nostræque naturæ, quem peccati præjudicia non tenerent, & qui immaculato sanguine suo chirographum lethale dilueret; sicut ab initio erat divinitùs præordinatum, ita est in plenitudine præfiniti temporis factum: ut multis modis significata promissio in diu expectatum veniret effectum, nec posset esse ambiguum, quod con-

EPIST. CXXXIV.

tinuis testificationibus semper fuerat nunciatum. In magno autem sacrilegio se versari hæreticorum manifestat impietas, cùm sub specie Deitatis honorandæ, humanæ carnis in Christo denegant veritatem; & religiosè existimant credi, si dicatur in Salvatore nostro, verum non esse, quod salvat, cùm ita secundùm promissionem omnia secula percurrentem, mundus sit Deo reconciliatus in Christo, ut nisi Verbum dignaretur caro fieri, nulla posset caro salvari. Omne enim sacramentum fidei Christianæ magno decoloratur obscuro, si (ut hæretici volunt [3]) lux veritatis sub mendacio putatur latuisse phantasmatis. Non ergo quisquam sibi erubescendum existimet Christianus de nostri in Christo corporis veritate: quia omnes Apostoli Apostolorúmque discipuli, & præclari Ecclesiarum quique doctores, qui ad martyrii coronam, vel ad Confessionis meruerunt gloriam pervenire, in hujus fidei lumine splenduerunt, consonis ubique sententiis intonantes, quod in Domino JESU CHRISTO Deitatis & carnis una sit confitenda persona. Qua autem rationis similitudine, qua divinorum voluminum portione, hæretica impietas se existimat adjuvari, quæ veritatem negat corporis Christi: cùm hanc non lex testificari, non prophetia præcinere, non evangelia docere, non ipse destiterit Christus ostendere? Quærant per omnem seriem scripturarum, quo tenebras suas fugiant, non quo verum lumen obscurent: & per omnia secula ita veritatem invenient coruscantem, ut magnum hoc & mirabile sacramentum, ab initio videant creditum, quod est in fine completum. De quo cùm sanctarum literarum nulla pars sileat, sufficit quædam consona [a] veritatis signa posuisse, quibus diligentia fidei in splendidissimam latitudinem dirigatur, & sincera intelligentiæ luce perspiciat, quod in Filio Dei, qui se incessabiliter filium hominis & hominem profitetur, non sit Christianis erubescendum, sed constantissimè gloriandum.

Incarnationis verbi necessitas ad salutem.

2. Cor. 5. 3. V. Not.

Incarnatio ab initio mundi credita.

a al. consonæ. Corb. Grim. & Thu. duo.

CAP. X. Traditione SS. PP. doctrina Catholica firmatur.

Ut autem Pietas tua cum venerabilium patrum prædicationibus nos concordare cognoscat, aliquantas eorum sententias huic credidi subjiciendas esse sermoni. Quibus si dignaveris [b] recensitis, non aliud nos prædicare reperies, quàm quod sancti patres nostri toto orbe docuerunt: nec quemquam ab illis, nisi solos impios hæreticos, discrepare. His igitur, gloriosissime & venerabilis Imperator, quanta potui brevitate perstrictis, cum inspirata tibi divinitus fide etiam nostram prædicationem unitam esse cognosces; nec in aliquo nos ab Evangelica Apostolicaque doctrina, vel à Catholicæ professionis Symbolo discrepare: quoniam sicut docet beatus Apostolus: *Magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est in gentibus, creditum est in mundo, assumtum est in gloria.* Quid igitur tuæ utilius saluti? quid tuæ congruentius potestati? quàm ut paci Ecclesiarum Domini tua constitutione prospicias, & in omnibus tibi subditis Dei dona defendas; neque ulla ratione patiaris per invidiam diaboli ministros ipsius in cujusquam sævire perniciem: ut qui in hoc seculo temporali emines regno [c], in æternum merearis regnare cum Christo [d]. Data decimo tertio kalendas Septembris LEONE & MAJORIANO Augustis Coss.

b Ita MSS. Grim. Corb. Vict. & Thu. duo. Sed. ed. Si digneris attendere recensitis. Theoder. quas si dignatus fueris recensere.

1. Tim. 3. 16.

EPIST. CXXXIV.

c al. temporaliter homines regis duo MSS. Codd.

d Ex MSS. Trecopith. & Oxon. & ed. Iosia Simleri, Surii, &c. Theoder. Data XVI. Kal. sept.

DE HINC SEQUUNTUR Testimonia excerpta pro re supra scripta de libris Catholicorum Patrum, à Leone Papa collecta, & Leoni Imperatori directa a.

4. V. Not. a ita Cod. Regia Biblioth. & alii.

SANCTI HILARII PICTAVIENSIS Episcopi & Confessoris, in libro secundo de fide inter cætera.

1 UNum igitur hoc est immobile fundamentum, una hæc felix fidei petra, Petri ore confessa: *Tu es,* inquit, *Christus filius Dei vivi*, tanta in se argumenta sustinens veritatis, quantæ perversitatum quæstiones & infidelitatis calumniæ movebuntur. Jam in cæteris dispensatio voluntatis paternæ est: Virgo [b], partus, & corpus, póstque crux, mors, inferi, salus nostra est. * Humani enim generis, caussâ, Dei filius natus ex virgine & Spiritu sancto, ipso sibi in hac operatione famulante [c], & sua, Dei videlicet, inumbrante virtute, corporis sibi initia consevit, & exordia carnis instituit: ut homo factus ex virgine, naturam in se carnis acciperet, perque hujus admixtionis [d] societatem sanctificatum in eo universi generis humani [e] corpus existeret: ut quemadmodum omnes in se per id, quod corporeum se esse voluit, conderentur, ita rursum in omnes ipse, per id, quod ejus est invisibile, referretur. Dei igitur imago invisibilis pudorem humani exordii non recusavit, & per conceptionem, partum, vagitum, & cunas, omnes naturæ nostræ contumelias transcurrit. Quid tandem dignum à nobis tantæ dignationis affectui rependetur? Inenarrabilis à Deo originis unus unigenitus Deus, in corpusculi humani formam sanctæ virginis utero insertus, accrescit. Qui omnia continet, & intra quem, & per quem cuncta sunt, humani partus lege profertur: & ad cujus vocem Archangeli atque Angeli tremunt, cœlum, terra, mare & omnia hujus mundi resolventur elementa, vagitu infantiæ auditur [f]. Qui invisibilis & incomprehensibilis est, nunc visu, sensu, tactúque mortalium [g], cunis est obvolutus.

1. CAP. III.

In vulg. edit.

Matth. 16. 16.

b al. veritatis paternæ sit: Ergo MSS. tres.

* Hic incip. in Cod. Rom. c. 41.

c al. participe. Grim. consorte. Thu. 1. & Cod. Rom. cap. 41.

d al. assumtionis.

e humanum idem & Reg.

f Cod. Rom. ejus infantiæ vagitus auditur.

g ita Cod. Grim. in vulg. verò edit. non visu, sensu tactuque moderandus.

1. In Act. 1. Calchedon. Conc. nonnulla ex his testimoniis referuntur: sed hoc primum ex Hilario excerptum ibidem desideratur. Habentur etiam in Cod. Rom. in app. Leon. in quo primis sex lineis brevius legitur pannus iste.

Epist. CXXXIV.

Hæc si quis indigna Deo recolit: tantò se majoris beneficii obnoxium confitebitur, quantò minus hæc Dei convenerint majestati. Non ille eguit homo effici, per quem homo factus est: sed nos eguimus, ut Deus caro fieret, & habitaret in nobis, id est, assumtione carnis unius interna [h] universæ carnis incoleret. Humilitas ejus, nostra nobilitas est: contumelia ejus, noster honor est. Quod ille Deus in carne consistens, hoc nos vicissim in Deo ex carne renati [i].

h ita MSS. septem al. membra.

i al. in Deū ex carne renovati. Cod. Rom.

Item ejusdem in libro nono, inter cetera.

Nescit planè, vitam suam nescit, qui CHRISTUM JESUM ut verum Deum, ita & verum hominem ignorat: & ejusdem periculi res est, CHRISTUM JESUM, vel spiritum Deum, vel carnem nostri corporis denegare. *Omnis ergo*, inquit, *qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui est in cælis. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo qui est in cælis:* Hæc Verbum caro factum loquebatur, & homo JESUS CHRISTUS Dominus majestatis docebat: mediator ipse in se ad salutem Ecclesiæ constitutus, & ipso illo inter Deum & homines mediatoris sacramento utrumque unus existens, dum ipse ex unitis in idipsum naturis, naturæ utriusque res eadem est: * ita tamen, ut neutro [x] careret in utroque: ne fortè Deus esse homo nascendo desineret, & homo rursus Deus manendo non esset. Hæc itaque humanæ beatitudinis fides vera est, Deum & hominem prædicare, Verbum & carnem confiteri: neque Deum nescire, quòd homo sit; neque carnem ignorare, quod Verbum sit.

Matth. 10. 32.

** Quæ sequuntur usque ad hæc verba: Hæc itaque, desiderat unus Cod. Barb.*

x al. neutra.

Item ejusdem in eodem libro inter cætera.

Natus igitur unigenitus Deus ex virgine homo, & secundùm plenitudinem temporum in semetipso provecturus in Deum hominem, hunc per omnia Evangelici sermonis modum tenuit, ut se filium Dei credi doceret, & hominis filium prædicari admoneret, locutus & [l] gerens homo universa quæ Dei sunt, loquens deinde & gerens Deus universa quæ hominis sunt: ita tamen ut in ipso illo utriusque generis sermone nunquam nisi cum significatione & hominis locutus & Dei sit.

l al. loquens.

Item alio loco in eodem libro, inter cætera:

Hæc excerptum desiderat Sylloge Actioni 2. Calchedon. inserta.

Hinc itaque fallendi simplices atque ignorantes hæreticis occasio est, ut quæ ab eo secundùm hominem dicta sunt, dicta esse secundùm naturæ divinæ infirmitatem mentiantur: & quia unus atque idem est loquens omnia quæ loquebatur, de se ipso, omnia eum locutum esse contendant. Nec sanè negamus, totum illum qui ejus manet, naturæ suæ esse sermonem. Sed si JESUS CHRISTUS & homo & Deus est, & neque cùm homo, tum primùm Deus, neque cùm homo, tum non etiam & Deus, neque post hominem, in Deo non totus homo, totus Deus, unum atque idem necesse est dictorum ejus sacramentum esse, quod generis. Et cùm in eo secundùm tempus discernis hominem à Deo, Dei tum atque hominis discerne sermonem. Et cùm Deum atque hominem in tempore confiteberis, Dei atque hominis in tempore dicta dijudica. Cùm verò ex homine & Deo, rursum totius hominis, totius jam Dei tempus intelligis. Si quid [m] aliud ad demonstrationem ejus temporis dictum est, tempori coaptato, quæ dicta sunt, ut cùm aliud sit ante hominem Deus, aliud sit homo & Deus, aliud sit post hominem & Deum totus homo, & totus Deus: non confundas temporibus & generibus dispensationis sacramentum, cùm pro qualitate generum ac naturarum alium ei in sacramento hominis necesse est sermonem fuisse non nato, alium adhuc morituro, alium jam æterno. Nostri igitur caussa hæc omnia JESUS CHRISTUS manens [n], & corporis nostri homo natus, secundùm consuetudinem naturæ nostræ locutus est: non tamen omittens naturæ suæ esse, quod Deus est. Nam etsi in partu, & passione, & morte naturæ nostræ res peregerit, res tamen ipsas omnes virtute naturæ suæ gessit: *& reliqua.*

m al. illud MSS. duo.

n al. gerens. vel generis.

Item alio loco in eodem libro, inter cætera.

Vidésne ita Deum & hominem prædicari, ut mors homini, Deo verò carnis excitatio deputetur? [Non tamen ut alius sit, qui mortuus est, & alius sit, per quem mortuus resurgit. Spoliata enim carne Christus est mortuus, & rursum Christum à mortuis excitans, idem Christus est carne se expolians.] Naturam Dei in virtute resurrectionis intellige, dispensationem hominis in morte cognosce. Et cùm sint utraque suis gesta naturis, unum tamen CHRISTUM JESUM eum memento esse, qui utrumque est.

Verba inclusa desiderantur in Cod. MSS. Grim. Barb. 1. & Thu. 1. & in Thu. & Oxo. Cod. Rom. Desunt etiam in versione græca Action. 2. Calched.

Item post pauca:

Hæc igitur demonstranda à me paucis fuerunt, ut utriusque naturæ formam tractari in Domino JESU CHRISTO meminissemus: quia qui in forma Dei manens, formam servi accepit, ipse divinitatem nequaquam amisit.

Deest in Cod. Rom.

S. ATHANASII Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopi & Confessoris ad Epictetum Corinthiorum Episcopum:

Cap. IV. ita in vulg. edit.

QUomodo autem vel dubitare ausi sunt, qui dicuntur Christiani, si Dominus, qui ex Maria processit, filius quidem de substantia naturæ Dei est; [a] quod autem secundùm carnem, ex semine David est & carne sanctæ Mariæ?

a in uno mss. Barb. hoc caput desideratur: in altero sic habetur. Deus quidem de substantia & natura Dei est.

EPISTOLA CXXXIV.

S. AMBROSII Episcopi Ecclesiæ Mediolanensis & Confessoris, ex libris quos misit ad Imperatorem Gratianum: In libro secundo de fide, inter cætera.

CAP. V. In edit. vulg.

UNde illud quod lectum est, Dominum majestatis crucifixum esse, non quasi in majestate sua crucifixum putemus: Sed quia idem Deus, idem homo, per divinitatem Deus, per susceptionem carnis homo, CHRISTUS JESUS Dominus majestatis dicitur crucifixus, quia consors utriusque naturæ, id est, humanæ atque divinæ, in natura hominis subiit passionem, ut indiscretè, & Dominus majestatis dicatur esse, qui passus est, & filius hominis, sicut scriptum est: Qui descendit de cœlo. (Joan 3. 13.)

Item alio loco in eodem libro, inter cætera.

Sileant igitur inanes de sermonibus [o] quæstiones, quia *regnum Dei*, sicut scriptum est, *non in persuasione verbi est, sed in ostensione virtutis:* servemus distinctionem divinitatis & carnis. Unus in utroque loquitur Dei filius, quia in eodem utraque natura est. Et si idem loquitur, non uno semper loquitur modo. Intende in eo nunc gloriam Dei, nunc hominis passiones. Quasi Deus loquitur, quæ sunt divina, quia Verbum est: quasi homo dicit, quæ sunt humana, quia in mea [p] substantia loquitur.

o inanis disceptationis Ms. Tha. 1. Cor. 1. 4 & 4. 10.

p al. in ea .. loquebatur.

Item ejusdem in libro de Incarnatione Domini contra Apollinaristas.

Sed dum hos redarguimus, emergunt alii, qui carnem Domini dicant & divinitatem unius esse naturæ. Quæ tantum sacrilegium inferna vomuerunt? Jam tolerabiliores sunt Arriani, quorum per istos perfidiæ robur adolescit, ut majore [q] contentione asserant Patrem & Filium & Spiritum sanctum, unius non esse substantiæ, quia isti [r] divinitatem Domini & carnem substantiæ unius dicere tentaverunt.

q Cod. Oxon. minore.

r id. quam hi qui.

Item infra:

Et hi mihi frequenter Nicæni Concilii tractatum se tenere [s] commemorant. Sed in illo tractatu patres nostri non carnem, sed Dei Verbum unius substantiæ cum patre esse dixerunt. Et Verbum quidem ex paterna processisse substantia, carnem autem ex Virgine esse confessi sunt. Quomodo igitur Nicæni Concilii nomen obtenditur, & nova inducuntur, quæ numquam nostri sensere majores; *& reliqua.*

s Tractatus exponere, Ms. Tha.

Item ejusdem ad Sabinum [t] Episcopum inter cætera.

t Irenæsem lib. 7. epist. 47. Deest istud excerptum in Cod. Rom. quàm in act. 2. Conc. Calched.

Unde pulchrè Apostolus ejusdem verbi repetitione usus est, dicens de Domino JESU CHRISTO: *Cùm in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.* Quid est in forma Dei, nisi in plenitudine Deitatis, in illa perfectionis divinæ expressione? Ergo cùm esset in plenitudine, exinanivit se, & accepit plenitudinem naturæ & perfectionis humanæ. Sicut Deo nihil deerat, ita nec hominis consummationi, ut esset perfectus in utraque forma. Unde & David dicit: *Speciosus forma præ filiis hominum.* Concluditur Apollinarista, nec quo se vertat habet, suis clauditur retibus. Ipse enim dixit, formam servi accepit, non servus locutus est. Iterum ergo interrogo: Quid est *in forma Dei?* Respondit, in natura Dei. Sunt enim, ait Apostolus, *qui non sunt natura dii.* Quæro, quid sit, *formam servi accipiens?* Sine dubio perfectionem naturæ & conditionis, ut dixi, humanæ, ut esset in hominum similitudine. Et pulchrè, non *carnis*, sed *hominum* dixit *similitudinem*, quia in carne eadem est. Sed quia sine peccato erat solus, omnis autem homo in peccato, in specie hominis videbatur: Unde & Propheta ait: *Et homo est, & quis cognoscit eum?* Homo secundùm carnem, sed ultra hominem secundùm divinam operationem [u]. Denique cùm leprosum tangeret, homo videbatur: sed ultra hominem, cùm mundaret. Et cùm Lazarum mortuum fleret, mortuum quasi homo flebat, sed supra hominem erat, cùm mortuum vinctis juberet pedibus exire. Homo videbatur, cùm penderet in cruce: sed supra hominem, cùm reseratis tumulis mortuos suscitaret.

EPISTOLA CXXXIV. Philip. 2. 6. Ps. 44. 3. Galat. 4. 8. Jer. 17. 19. u al. Divina operatione. edit. vulg.

S. AUGUSTINI Episcopi Hipponensis Ecclesiæ ad Dardanum, inter cætera.

CAP. VI. In vulg. edit. Deest in Calched. Act. 1. 11.

NOli itaque dubitare, ibi nunc esse hominem Christum, unde venturus est; memoritérque recole, & fideliter tene christianam confessionem: quoniam *resurrexit à mortuis, ascendit in cælum, sedet ad dexteram Patris:* nec aliunde quàm inde ad judicandos venturus est vivos & mortuos: Et *sic venturus est*, illa Angelica voce testante, *quemadmodum est ire visus in cælum*, id est, in eadem forma carnis atque substantia, cui profectò immortalitatem dedit, naturam non abstulit.

Item in ejusdem epistola ad Volusianum, inter cætera:

Nunc verò ita inter Deum & homines mediator apparuit, ut in unitate personæ copulans utramque naturam, & solita sublimaret insolitis, & insolita solitis temperaret.

Item ejusdem in expositione Evangelii secundùm Joannem, inter cætera.

Quid igitur hæretice? Cùm Christus Deus sit & homo, loquitur ut homo, & calumniaris Deo? Ille in se naturam commendat humanam, tu in illo audes deformare divinam?

Tract. 78. post medium.

EPIST. CXXXIV.

Et iterum infrà:

Ubi supra paulo post. Deest in Calch.

Agnoscamus geminam substantiam Christi, divinam scilicet, qua æqualis est Patri; humanam, qua major est Pater. Utrumque autem simul, non duo, sed unus est Christus: ne sit quaternitas, non Trinitas Deus. Sicut enim unus est homo anima rationalis & caro, sic unus est Christus, Deus & homo: ac per hoc Christus est, Deus, anima rationalis, & caro. Christum in his omnibus, Christum in singulis confitemur. Quis est ergo, per quem factus est mundus? CHRISTUS JESUS, sed in forma Dei. Quis est sub Pontio Pilato crucifixus? CHRISTUS JESUS, sed in forma servi. Idem de singulis quibus homo constat. Quis non est derelictus in inferno? CHRISTUS JESUS, sed in anima sola. Quis resurrecturus, triduo jacuit in sepulchro? CHRISTUS JESUS, sed in carne sola. Dicitur ergo in his singulis Christus. Verùm hæc omnia non duo, vel tres, sed unus est Christus. Ideo ergo dixit: *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad patrem.* Quoniam naturæ humanæ gratulandum est, eò quòd sic assumta est à Verbo unigenito, ut immortalis constitueretur in cœlo, atque ita fieret terra sublimis, ut incorruptibilis pulvis sederet ad dexteram patris.

Christi definitio Augustiniana.

Joan. 14. 28.

Item Ejusdem ex Libro Assertionis fidei. 5

5. Hoc testimonium, quod ex Leporii Presb. libello fidei sumtum est, hoc loco restituitur ex MS. Cod. Grim. Est & in act. 2 Calched. sed ex Græco versum. V. Not.

Nostrum namque est credere, illius nosse; ac sic ut ipse Deus Verbum, totum suscipiens quòd est hominis, homo sit; & assumtus homo totum accipiendo quod Dei est, aliud quàm Deus esse non possit. Non tamen quia Incarnatus dicitur & immixtus, imminutio ejus est accipienda substantiæ. Novit enim Deus sine sui corruptione misceri, & tamen in veritate misceri. Novit in se ita suscipere, ut nihil ei crescat augmenti; qui se ipse totum novit infundere, ut nihil ei accidat detrimenti. Non ergo ad intelligentiam imbecillitatis nostræ secundùm experimentorum visibilia documenta facientes conjecturam de æqualibus se invicem ingredientibus creaturis, putemus Deum hominémque commixtum, & tali confusione carnis & verbi, quasi aliquod corpus effectum. Absit ita credere, ut conflatili quodammodo genere duas naturas in unam redactas arbitremur esse substantiam. Hujusmodi enim commixtio, partis utriusque corruptio est. Deus enim qui capax est, non capabilis, penetrans non penetrabilis, implens non implebilis, qui ubique simul totus, & ubique diffusus est per infusionem potentiæ suæ, misericorditer naturæ est mixtus humanæ; non humana natura est mixta divinæ.

S. JOANNIS Constantinopolitani Episcopi Confessoris in Homilia de Cruce & Latrone:

CAP. VII. In vulg. edit. Deest in Calch.

SEd cur cum cruce veniat, videamus. Scilicet ut hi, qui eum crucifixerunt, suæ sentiant dementiæ cæcitatem: & ideo impudentiæ eorum signum portatur. Ideo Propheta ait: *Tunc lamentabuntur omnes tribus terræ*, videntes accusatorem, & agnoscentes peccatum. Et quid mirum est, si crucem portans adveniet, quando & vulnera corporis ipse demonstrat? *Tunc enim*, inquit, *videbunt, quem confixerunt* [x]. Et sicut post resurrectionem, Thomæ voluit diffidentiam confutare, & illi clavorum loca monstravit, & lateris vulnera declaravit, & dixit: *Mitte manum tuam & vide, quoniam spiritus carnem & ossa non habet, sicut me vides habere:* Sic & tunc ostendet vulnera, crucémque demonstrabit: ut ostendat illum se esse, qui fuerat crucifixus.

EPIST. CXXXIV. Zachar. 12. 10. Ibid. Joan. 19. 37. x al. compunxerunt. Joan. 20. 27. Luc. 24. 39.

Item ejusdem in Homilia de Ascensione Domini.

Nam sicut duobus jurgio separatis, unus in medio positus, altercantium litem discordiámque dissolvit: ita & Christus nobis fecit. Deus nobis justè irascebatur, & nos contemnebamus iratum, & clementem Dominum declinabamus: & se medium Christus ingessit, & sociavit utramque naturam, & nobis quod imminebat à Patre supplicium, ipse sustinuit.

Item ejusdem in eadem Homilia, inter cætera.

Christus igitur nostræ naturæ primitias obtulit patri, & oblatum donum miratus est pater, quod & tanta dignitas offerebat, & quod offerebatur, nulla macula fœdabatur. Nam & suis manibus suscepit oblatum, & suæ sedis fecit esse participem, & quod plus est, ad partem suæ dexteræ collocavit. Cognoscamus quis est ille, qui audivit: *Sede ad dexteram meam:* quæ natura est cui dixit: Esto meæ particeps sedis. Illa natura est quæ audivit, *Terra es & in terram ibis.*

Ps. 109. 1. Matth. 22. 44. Gen. 3. 19.

Item ejusdem in eadem Homilia, inter cætera.

Quo sermone utar, quo verbo dicam, reperire non possum. Natura fragilis, natura contemta, & omnibus monstrata deterior, omnia vicit, omnia superavit, & omnibus hodierna die meruit excelsior reperiri. Hodie Angeli diu vota desiderata receperunt: hodie Archangeli, quod multò tempore cupiebant inspicere valuerunt: Naturam nostram ipsi in sede Dominica immortali fulgentem gloria perviderunt.

THEOPHILI Episcopi Alexandrini, de Epistola Paschali, quam per Ægyptum destinavit.

Ex versione S. Hieronymi.

CUjus rei testis est ille, qui loquitur: *Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt.* Et Prophetæ Christi auxilium deprecantes: *Domine, inclina cœlos tuos, & descende.* Non ut mutaret locum, in quo omnia sunt, sed ut propter salutem nostram carnem humanæ fragilitatis assumeret, Paulo Apostolo eadem concinente:

CAP. VIII. Nihil de Theophilo in Calch. In vulg. ed. Ps. 13. 1. Ps. 143. 5.

Epist. CXXXIV. 2. Cor. 8. 9.

concinente: *Cùm eſſet dives, pauper factus eſt, ut nos illius paupertate divites eſſemus.* Venitque in terram & de virginali utero, quem ſanctificavit, egreſſus homo, interpretationem nominis ſui EMMANUEL, id eſt, NOBISCUM DEUS, diſpenſatione confirmans, mirum in modum cœpit eſſe quod nos ſumus, & non deſiit eſſe, quod erat: ſic aſſumens naturam noſtram, ut quod erat ipſe non perderet. Quamquam enim Joannes ſcribat: *Verbum caro factum eſt*, id eſt aliis verbis, Deus homo factus eſt; verbum tamen non eſt verſum in carnem, quia nunquam Deus eſſe ceſſavit. Ad quem & ſanctus loquitur: *Tu autem idem ipſe es.* Et pater de cœlo conteſtatur & dicit: *Tu es filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui*: ut & homo factus, noſtra confeſſione permanere dicatur id quod fuit priuſquam homo fieret, Paulo nobiſcum eadem prædicante: JESUS CHRISTUS *heri & hodie, idem ipſe & in æternum.* In eo enim quod ait *ipſe*, oſtendit eum priſtinam non mutaſſe naturam, nec divinitatis ſuæ imminuiſſe divitias, quia propter nos pauper effectus, plenam ſimilitudinem noſtræ conditionis aſſumſerat.

Matth. 1. 23. Joan. 1. 14. Pſ. 101. 28. Matth. 3. 17. Marc. 1. 11. Luc. 3. 22. Hebr. 13. 8.

Item ejuſdem in alia epiſtola paſchali contra Origenem, inter cætera.

Unus filius patris, noſtrique mediator, nec æqualitatem ejus amiſit, nec à noſtro conſortio ſeparatus eſt: Inviſibilis Deus, & viſibilis homo, formâ ſervi abſconditus, & Dominus gloriæ confeſſione credentium comprobatus. Neque enim privavit eum pater naturæ ſuæ nomine, poſtquam pro nobis homo, & pauper effectus eſt, nec in Jordane fluvio baptizatum altero appellavit vocabulo, ſed filium unigenitum, *Tu es filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui.* Nec ſimilitudo noſtra in divinitatis eſt mutata naturam, nec divinitas in noſtræ naturæ verſa eſt ſimilitudinem.

Matth. 3. 17. Marc. 1. 11. Luc. 3. 22.

S. GREGORII Epiſcopi Nazianzeni in Homilia de Epiphania inter cætera.

Cap. X. In vulg. ed.

CUm ergo proceſſiſſet ex virgine Deus, in ea, quam aſſumſerat, humana natura, unum è duobus ſibi invicem contrariis exiſtens, carne & ſpiritu, aliud in Deum aſſumitur, aliud Deitatis gratia præſtat.

Item infrà.

Miſſus eſt quidem, ſed ut homo. Duplex enim erat in eo natura. Indè denique & laboravit ex itinere, indè & eſuriit, & ſitivit, & contriſtatus eſt, & flevit humani corporis lege.

S. BASILII Epiſcopi Cappadociæ.

Cap. X. In vulg. ed. Deeſt in Calched.

CUm ergo quædam in Chriſto ita videmus humana, ut nihil à communi mortalium fragilitate diſtare videantur; quædam ita divina, quæ nulli alii, niſi illi ineffabili naturæ conveniant Deitatis: hæret humani intellectus anguſtia, & tantæ admirationis ſtupore perculſa, quò declinet, quid teneat, quo ſe convertat, ignorat [a]. Si hominem putet, devicto mortis regno cum ſpoliis redeuntem à mortuis cernit. Propter quod cum omni metu & reverentia contemplandum eſt, ut in uno eodémque ita utriuſque naturæ veritas demonſtretur, ut neque aliquid indignum & indecens de divina illa & ineffabili ſubſtantia ſentiatur: neque rurſùm quæ humanitùs geſta ſunt, falſis illuſa imaginibus æſtimentur.

Epist. LXXXIV.

a In Cod. Rom hæc add. ſi Deũ putet; crucifixum contemplatur. reliq.

S. CYRILLI Epiſcopi Alexandrini.

In Orat. 2. de recta fide ad Reginas c. 9. Cap. XI. In vulg. ed.

HOmo nominatus eſt [b], cùm ſit natura Deus Dei patris Verbum, quoniam ſimiliter ut nos ſanguini communicavit & carni. Sic enim in terris apparuit, non amittens id quod erat, ſed aſſumens humanitatis naturam in ſua ratione perfectam.

b al. natus eſt. in Cod. Rom. cap 13.

Item ejuſdem in libro, qui dicitur: Scholia de Incarnatione unigeniti.

Unus igitur eſt, & ante Incarnationem Deus verus, & qui in divinitate manſit, in qua erat, [c] eſt, & erit. Non diſcernendum igitur unum Dominum JESUM CHRISTUM in hominem ſeorſum, & ſeorſum in Deum, ſed unum eumdémque JESUM CHRISTUM eſſe dicimus, non ignorantes differentias naturarum, ſed eas inconfuſas inter ſe ſervantes.

c In Cod. Rom & in Mſſ. codd. Barb. 2. & in latina verſione Calched. Conc. & in verſione Cyrilli apud Mar. Mercatorẽ ſic eſt: Et qui in humanitate manſit id quod erat & quibus græca reſpondent. Deeſt in Cod. Rom. Ead. libro c. 25. poſt med.

Item cujus ſuprà.

Intelligitur namque certè aliud in alio inhabitare, id eſt, divinam naturam in humanitate non perpeſſam commixtionem aut commutationem, [d] ut eſſet quod non erat. Quicquid enim in alio habitare dicitur non ipſum fit tale, quale eſt id, in quo habitat, ſed aliud in eo [e] magis intelligitur. At verò in Verbi natura [f] & humanitatis, nobis ſolam differentiam deſignat diverſitas naturarum Unus enim ex utraque intelligitur Chriſtus. Ergo inconfuſione, ut ante dixi, ſervata inhabitaſſe ait Verbum in nobis. Scit enim unum eſſe filium unigenitum, carnem factum & hominem.

d Hæc vox add. ex MS. Grim. e al. alio. f Ita Mſſ. Grim. Barb. uno. Thu. Cant & Græca. At in vulg. Lat. malè perſona.

Item cujus ſupra ad Neſtorium.

Ait igitur ſancta & magna Synodus ipſum, qui eſt ex Deo patre natus naturaliter, filium unigenitum, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, per quem & cum quo omnia fecerit pater, hùnc deſcendiſſe, incarnatum eſſe, & hominem factum, paſſum eſſe, reſurrexiſſe tertia die, & aſcendiſſe rurſus ad cœlos. Hæc nos ſequi verba debemus; his nos convenit obtemperare dogmatibus: conſiderantes quid ſit incarnatum eſſe, & hominem factum Dei Verbum. Non

Epiſt. ad Neſtorium 1. part Conc. Epheſini c. 8. ex verſione, qua habetur infra in Cod. Rom. Eccl. c. 56.

Epist. CXXXIV.

enim dicimus, quod Dei natura conversa vel immutata, facta sit caro; nec quod in totum hominem, qui est ex anima & corpore, transformata sit; sed illud magis, quod carnem animatam anima rationali sibi copulaverit Verbum substantialiter & ineffabiliter [a] factus sit homo, & nuncupatus sit etiam filius hominis, non nuda tantummodo voluntate, sed nec assumtione sola personæ, sed quod diversæ quidem naturæ in unum convenerint, unus tamen ex ambabus Christus & filius, non evacuata aut sublata diversitate naturarum per conjunctionem, sed quia simul nobis effecerunt unum Dominum, & Christum, & Filium, id est, divinitas & humanitas, per arcanam illam ineffabilemque copulationem ad unitatem [b]. Itaque is, qui ante secula omnia est natus ex patre, etiam ex muliere carnaliter dicitur procreatus in tempore. Non quia divina ipsius natura de sacra Virgine sumsit exordium, nec quod propter seipsam opus habuit secundò nasci post illam nativitatem, quam habebat ex patre (est enim ineptum & stultum hoc dicere, quod is, qui ante omnia secula est consempiternus patri, secundæ generationis eguerit, ut esse inciperet) sed quia propter nos & propter nostram salutem naturam sibi copulavit humanam, & processit ex muliere, idcircò dicitur natus esse carnaliter. Neque enim prius natus est homo communis de sancta Virgine, & tunc demum habitavit in eo Verbum; sed in ipsa vulva uteróque virginali, se cum carne conjunxit, & sustinuit generationem carnalem, carnis suæ nativitatem, faciens suam. Sic illum dicimus & passum esse & resurrexisse, non quia Deus Verbum in sua natura passus sit, aut plagas, aut clavorum transfixiones, aut alia vulnera susceperit, (Deus namque incorporalis extra passionem est) sed quia corpus illud, quod ipsius proprium factum est, passum est, ideo hæc omnia pro nobis ipse dicitur passus. Inerat enim in eo corpore, quod patiebatur, Deus qui pati non poterat. Simili modo & mortem ipsius intelligimus. Immortale enim & incorruptibile est naturaliter, & vita, & vivificans Dei Verbum. Sed quia corpus ipsius proprium, *gratiâ Dei*, juxta Pauli vocem, *pro omnibus mortem gustavit*, idcircò ipse dicitur mortem passus esse pro nobis. Non quod in se mortem esset expertus, quantum ad ipsius naturam pertinet; insania est enim hoc vel sentire, vel dicere: sed quod, ut supra diximus, caro ipsius mortem gustavit. Ita & resurgente carne, ipsius rursus resurrectionem dicimus: non quia in corruptionem ceciderit, absit; sed quia ejus resurrexit corpus. Ita Christum unum & Dominum confitemur, non tanquam hominem cum Verbo coadorantes, ne divisionis quædam species inducatur; sed unum jam & eundem adorantes: quia non est alienum à Verbo corpus suum, cum quo ipsi etiam assidet patri. Nec hoc ita dicimus, quasi duobus filiis assidentibus, sed uno cum carne per unitatem: quia si talem copulationem factam per substantiam, aut quasi impossibilem [c], aut quasi parum decoram noluerimus accipere, in id incidimus, ut duos filios esse dicamus: necesse est enim discernere & dicere hominem separatim fuisse sola filii appellatione honoratum, & rursum Verbum, quod est ex Deo, & nomine, & veritate, filium Dei. Sed discernere in duos filios non debemus unum Dominum Jesum Christum. Neque enim id adjuvat rectam fidei rationem, licet nonnulli, nescio quam perhibeant copulationem personarum. Non dixit enim scriptura, Verbum Dei personam hominis sibi assumsisse, sed carnem factum esse. Id autem est ostendere Dei Verbum, similiter ac nos participationem habuisse carnis & sanguinis, & corpus nostrum propriè suum fecisse, & hominem ex muliere processisse, non abjecta, nec deposita Deitate, aut generatione illa, quam habebat ex patre; sed mansisse etiam in assumtione carnis Deum, quod erat. Hoc ubique rectæ fidei ratio protestatur. In tali sensu sanctos patres fuisse comperimus. Ideo illi non dubitaverunt sanctam Virginem dicere Θεοτόκον; non quod Verbi natura, Deitásque in sancta Virgine sumsit exordium; sed quod ex ea natum sit sacrum illud corpus animatum anima rationali, cui substantialiter adunatum Dei verbum, carnaliter natum esse dicitur.

Marginalia: a al. incomprehensibiliter. Corb. — b al. copulationis & adunationem. — Hebr. 2. 9. — Epist. CXXXV. — c al. passibilem, & postea voluerimus. — Joan. 1. 14.

EPISTOLA CXXXV. [a]

AD NEONAM RAVENNATEM *Episcopum.*

De his, qui de captivitate redeuntes, incertum habent utrum ante captivitatem baptisma consecuti sint.

SYNOPSIS.

I. *De parvulis, qui in captivitatem devenerunt, & baptismum non reminiscuntur se consecutos.*

II. *Ut ab hæreticis baptizatus, per impositionem manus Spiritum sanctum accipiat.*

LEO *Episcopus*, **NEONÆ** [b] *Episcopo Ravennati salutem.* [1]

FRequenter quidem in diversarum ambiguo quæstionum titubantia fratrum corda, Spiritu Dei instruente, solidavimus, responsionis formam vel ex sanctarum Scripturarum disciplinis, vel ex patrum regulis colligentes; sed nuper in Synodo [c] novum & inauditum anteà genus consultationis exortum est.

Cap. I.

Nam quorumdam fratrum suggestione comperimus, aliquos captivorum ad sedes

Marginalia: a Alias XXXVII. Ad Leonem Ravennatem. — b al. Leoni vel Neoni. — 1. V. Not. Pontifex non respondet, nisi scriptura vel traditione prælucentibus. — c al. sed nunc periculosum, novû &c. Mss. duo.

EPIST. CXXXV. d al. libertatemque. e al. firmâ.

suas liberè [d] redeuntes, qui scilicet in captivitatem illa ætate devenerint, quæ nullius rei fermè [e] poterat habere notitiam, remedium quidem implorare baptismatis: sed utrum ejusdem mysterium baptismatis ac sacramenta [f] perceperint, infantiæ insciencià non posse reminisci, & ideò sub hoc jacentes [g] recordationis incerto, animas suas in discrimen adduci, dum sub specie cautionis negatur his gratia, quæ ideò non impenditur, quia putatur impensa. Cùm itaque tribuere talibus Dominici sacramenta mysterii, non immeritò quorumdam fratrum formido titubaret, in Synodali, ut diximus, cœtu formam hujuscemodi consultationis accepimus, quam diligentiùs discutientes, pro uniuscujusque sensu solicita voluimus ratione tractari, quò ad veritatem, adhibita cognitione multorum, certiùs pervenire possemus. Eadem ergo, quæ in sensum nostrum divina inspiratione venerunt, frequens etiam fratrum firmavit assensio. In primis itaque providere debemus, ne dum speciem quamdam cautionis tenemus, damnum regenerandarum [h] incidamus animarum. Quis enim ita sit suspicationibus suis deditus, ut verum esse definiat, quod, omni manifestatione cessante, ex opinione ambigua suspicatur? Cùm itaque baptismi sui nihil [i] recordetur, qui regenerationis est cupidus, nec alter attestari de eo possit, qui sciat consecratum, nihil est in quo peccatum possit obrepere, cùm in hac parte conscientiæ suæ nec ille reus fit, qui consecratur, nec ille qui consecrat. Scimus quidem inexpiabile [2] esse facinus, quoties juxta hæreticorum dogma, contra sanctorum Patrum instituta [3], cogitur aliquis lavacrum, quod regenerandis semel tributum est, bis subire, Apostolica reclamante sententia [k], quæ nobis unam prædicat in Trinitate Deitatem, unam in fide confessionem, unum in baptismate sacramentum. Sed in hoc nihil simile formidatur, quoniam non potest in iterationis crimen venire, quod factum esse omnino nescitur. Atque ideò, quoties persona talis inciderit, solicita primùm examinatione discutite, & longo tempore, nisi fortè supremus finis immineat, indagate, utrum nemo sit penitùs, qui testimonio suo juvare possit ignorantiam nescientis. Et cùm constiterit hunc, qui baptismatis indiget sacramento, sola inaniter suspicione prohiberi, accedat intrepidus ad consequendam gratiam, cujus in se nullum scit esse vestigium. Nec vereamur huic salutis januam aperire, [4] quam nunquam ante docetur ingressus.

f ita Mss. tres & Sur.

g Ita ex conjectura posuimus, cum Codd. legant latentes vel latentis.

Leo consultus fratres consulit.

h al. regendarum. Mss. duo.

De consec. dist 4. Cum itaque baptismi. c. tit.

i Ita Mss. duo necnon Yvo & Gratianus ed. cum. baptizatum se nec ille... quod nesciat.

EPIST. CXXXVI. 2. V. Not. 3. V. Not.

k al. doctrina.

4. V. Not.

CAP. II.

Quod si ab hæreticis baptizatum quempiam fuisse constiterit, erga hunc nullatenus sacramentum regenerationis iteretur: sed hoc tantum quod ibi defuit, conferatur, ut per Episcopalis manus impositionem virtutem sancti Spiritus consequatur. Quam rem, frater charissime, ideò generaliter ad omnium volumus pervenire notitiam: ne dum plus justo metuimus, misericordia Dei salvari cupientibus denegetur. Data nono kalendas Novembris, consulatu MARCIANI Augusti [1].

5. V. Not.

l Legendū MAJORIANI. Vide quæ diximus initio notatum ad hanc epistolam.

ANNUS CHRISTI 459.	LEONIS PAPÆ 20.	LEONIS ET MAJORIANI IMPP. 3.	RICIMERE ET PATRICIO COSS.

a Alias LXXX. 6. Martii.

EPISTOLA CXXXVI. [a]

AD UNIVERSOS EPISCOPOS per Campaniam, Samnium & Picenum constitutos.

SYNOPSIS.

I. *De baptismo, ne in natalibus martyrum, sed in Paschæ & Pentecostes solummodo festis celebretur.*

II. *De confessione peccatorum, ne publicè fiat, sed soli Sacerdoti.*

LEO, universis Episcopis per Campaniam, Samnium & Picenum constitutis.

CAP. I. Tempora baptismi ex Apostolica traditione.

MAgna indignatione commoveor, & multo dolore contristor, quod quosdam ex vobis comperi ita esse Apostolicæ traditionis oblitos, & studio sui erroris intentos, ut præter Paschalem festivitatem, cui sola Pentecostes solennitas comparatur, audeant sibimet, non aliqua humanæ infirmitatis necessitate cogente, sed sola indisciplinati arbitrii libertate, jus Baptismatis vindicare; & in natalibus Martyrum, quorum finis aliter honorandus est, quàm dies Dominicæ Passionis, regenerationis celebrare mysteria, ac sine ullis spiritualium eruditionibus præparationum, ita rudibus & imperitis tradere sacramentum, ut circa renovandos nihil doctrinæ Ecclesiasticæ, nihil in exorcismis impositio manuum, nihil ipsa jejunia, quibus vetus homo destruitur, operentur; neque in tanto mysterio salutis humanæ ulla ejus diei habeatur exceptio, quo ipsum donum est conditum renascendi [b]. Admonemus igitur, & non sine periculo status eorum, qui hoc faciunt, protestamur, ut ab hac præsumtione cessetur; & summam hanc potentissimàmque Dei gratiam, non nisi in Paschali & Pentecostes die desiderantibus & credentibus conferatis: manente quolibet tempore gravioris necessitatis ac periculorum consideratione, secundùm quam oporteat subvenire; ne conditione mortali coarctata infirmitas necessariâ liberatione

Imposit. man. Catechismus, exorcismus & jejunia ante baptismum.

b al. renascentibus.

EPIST. CXXXVI.

fraudetur: cùm, servatâ, sicut præloquuti sumus, duarum tantummodò festivitatum reverentiâ, propter multa pericula sit cavendum, ne cuiquam aut in desperata ægritudine, aut in hostilitatis incursu, aut in timore naufragii, per sacerdotem Domini regeneratio denegetur. Si quis verò post hoc interdictum, in eadem fuerit usurpatione detectus, dignam pertinaciæ suæ incidet ultionem: quoniam ostendit se turpe potiùs lucrum, quàm religionis cultum esse sectatum.

CAP. II. Illam etiam contra Apostolicam regulam præsumtionem, quam nuper agnovi à quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo submoveri [c]: ne videlicet de singulorum peccatorum genere, libello scripta professio publicetur [d]: cùm reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta. Quamvis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur: tamen quia non omnium hujusmodi sunt peccata, ut ea, qui [e] pœnitentiam poscunt, non timeant publicare; removeatur tam improbabilis consuetudo: ne multi à pœnitentiæ remediis arceantur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta reserari, quibus possint legum constitutione percelli. Sufficit enim illa confessio, quæ primùm Deo offertur, tum etiam sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad pœnitentiam poterunt provocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis [f]. Datum pridie Nonas Martii. RECIMERE Consule.

[c] Post ista in vulg. ed. sequuntur hæc, quæ tituli aut marginalis annotationis vice fuisse indicant Codic. MSS. De pœnitentia videlicet quæ ita à fidelibus postulatur.

[d] al. publice recitetur De pœnitent. dist. 1. Quamvis plenitudo. c. 89.

[e] ita MSS. Cod. Ed. quæ. De pœnit. dist. 1. Sufficit post nu. c. 61. Sacerdotis precibus collata remissio peccatorum.

[f] al. pœnitentis.

ANNUS CHRISTI 460.	LEONIS PAPÆ 21.	LEONIS ET MAJORIANI IMPP. 4.	MAGNO ET APOLLONIO COSS.

---

[a] Alias XCIX.

EPISTOLA CXXXVII. [a]

27. Junii.

AD LEONEM AUGUSTUM.

SYNOPSIS.

Nullus codex MS. affuit pro hujus epistolæ emendatione: aliqua ex conjectura correximus, rejecta ad marginem vulg. ed. lectione.

I. *De ejecto Timotheo Æluro ab Alexandrina Ecclesia, & Catholico præsule in ejus locum eligendo.*

II. *Et fidei integritatem & probitatem morum in Sacerdote requiri.*

III. *Impium Ælurum, etsi fides ejus foret integra, restitui non posse.*

LEO Episcopus, LEONI Augusto.

CAP. I. SI gloriosum pietatis vestræ in fidei defensione propositum tanta prosequi laude cupiamus, quanta rerum ipsarum magnitudo deposcit, inveniemur impares in actione gratiarum, si nostri tantùm oris angustiis universalis Ecclesiæ gaudia celebremus. Sed dignior [b] illius remuneratio vestris actibus meritisque servatur [c], in cujus caussa & speciali excellitis animo, & optato triumphatis eventu gloriæ [d]. Sciat igitur clementia vestra omnes Ecclesias Dei cum laude vestra exultare pariter & lætari, quòd ab Alexandrinæ Ecclesiæ jugo improbus parricida depulsus est; & populus Dei, cui prædo nefarius incubabat, in antiquam fidei libertatem reductus, potest jam in salutis viam fidelium sacerdotum prædicatione revocari, cùm videat omne seminarium venenorum in ipso autore projectum. Nunc ergo quia hoc constanti proposito & magna mente peregistis, consummato operi fidei illud adjungite, ut de Catholico civitatis illius præsule quod Deo placeat decernatis, qui nulla damnatæ toties impietatis sit infectus aspergine: ne fortasse tectum vulnus sub specie obductæ cicatricis increscat, & plebs christiana, quæ vobis agentibus apertè ab hæreticorum perversitate liberata est, lethalibus iterùm obnoxia sit venenis.

Timotheus Ælurus Alexand. sedis invasor & Proterii Alexand. Episcopi parricida.

CAP. II. Non solis fides verè Pontificem facit.

Vides autem, venerabilis Imperator, & evidenter agnoscis, quòd in persona, de cujus abscissione agitur, non sola est fidei integritas intuenda: quæ etiamsi ullis correctionibus professionibúsque purgari, & in integrum valeret qualibet conditione restitui, nequaquam tamen quæ sceleste cruentéque commissa sunt, possunt probabilium verborum protestationibus aboleri: quia in pontifice Dei, ac maximè [e] tantæ Ecclesiæ Sacerdote, non sufficit sonus linguæ & sermo labiorum; & nihil prodest si Deus voce prædicatur, & mens in [f] impietate convincitur. De talibus enim per Apostolum sanctus Spiritus loquitur: *Habentes speciem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes*; & iterùm alibi: *Deum profitentur se scire, factis autem negant.* Unde cum omni Ecclesiæ membro, & integræ fidei veritas, & bonorum operum plenitudo quæratur, quantò magis in summo Pontifice debent utraque præcellere: quia alterum sine altero non potest cum Christi corpore compaginari.

2. Tim. 3. 5. Tit. 1. 16.

CAP. III. Nec necesse est nunc omnia, quæ TIMOTHEUM execrabilem faciunt, enarrare, cùm copiosè atque manifestè in totius mundi notitiam, quæ per ipsum ac propter ipsum sunt gesta, processerint; & si quid ab incomposito vulgo contra justitiam perpetratum est, in hujus omnia verticem confluant, cujus desideriis manus furentium servierunt. Unde etiam si [g] in professione fidei nihil hic negli-

[b] dignius vulg.

[c] servabitur vulg.

[d] forte pro Gloriæ leg. Gloriosissime Auguste, ut alibi.

[e] in vulg. ita legitur locus iste, qui ut mendosus notatus est ad marg. de hac maximè.

[f] forte, de.

[g] si etiam vulg.

EPIST. CXXXVIII.

gat, nihil fallat, aptissimum gloriæ vestræ est ab hoc appetitu illum prorsus excludere: quia in tantæ urbis antistite [b] universa Ecclesiæ membra decet sancta exultatione gaudere, ut vera pax Domini non solùm prædicatione fidei, sed etiam morum clarificetur exemplo. Data XV. kalendarum Juliarum, MAGNO & APOLLONIO consulibus. *Per Philoxenum agentem in rebus.*

b *Addunt vulg. Aliquid videtur hic deesse; quæ nota margini aliquando adscripta irrepsit postea in textum priorum editionum.*

EPISTOLA CXXXVIII. [a]

a *Aliàs.* C. 17. Junii.

AD GENNADIUM EPISCOPUM Constantinopolitanum.

SYNOPSIS.

Queritur quod Timotheus Constantinopolim venire sit permissus: nullam ei restitutionis spem esse relinquendam: cavendúmque ne se publicis privatisve colloquiis immisceat.

LEO Episcopus, GENNADIO Episcopo Constantinopolitano.

DIlectionis tuæ literis, & fratrum coëpiscoporúmque nostrorum DOMITIANI & GEMINIANI sermone agnovi, TIMOTHEUM postquam Ecclesiæ Alexandrinæ civitatis expulsus est, Constantinopolim, nonnullis hoc fidei adversariis agentibus, venire permissum: ut, quantùm datur intelligi, quia universorum Domini sacerdotum sententiis coarctatus, invitus saltem ad Catholicum se dogma convertat: & tanquam propter hanc tantummodò culpam videatur ejectus, hæreticæ perversitatis errore damnato, doctrinæ Apostolicæ, ut ad Alexandrinam redeat, acquiescat: cùm illi, etiamsi Catholicus probaretur, hoc vehementer obsistat, quòd vivente Episcopo, tantæ sedis invasor est, & autor apparuit inauditæ crudelitatis admissæ. Et ideò dilectio tua solicitudine, qua claret, eniti & elaborare debebit, ne cum tam nefario homine sermo aliquis privatim, vel publicè misceatur, néve sub specie correctionis ejus quorumdam conventui præbeatur occasio: ne redeundi integram capiat libertatem, de quo jam edictis suis princeps Christianissimus judicavit. Omni igitur labore & circumspectione pervigili unitati Ecclesiasticæ profuturus enitere, frater charissime, ut spes suffragatoribus ipsius adimatur, & Alexandrinis ex clero suo Catholicus Episcopus secundùm morem veterem per orthodoxos Episcopos consecretur: quia parricida ille non aliàs à suis defensoribus deseritur, nisi Alexandrina Ecclesia, quæ patrum honori & suæ restituenda est libertati, rectorem sanandis omnibus, quæ malè gesta sunt, probatissimum fuerit consecuta. Datum XV. Kalend. Julias, MAGNO & APOLLONIO Consulibus. *Per Philoxenum Agentem in rebus.*

De cæde Proterii Episcopi.

EPIST. CXXXIX.

EPISTOLA CXXXIX. [a]

a *Aliàs.* C I. 8. August.

AD TIMOTHEUM EPISCOPUM Alexandrinum.

SYNOPSIS.

I. *De electione ejus gratulatur, charitatémque commendat.*

II. *Ut fidei rebus invigilet, frequenterque ad ipsum scribat.*

LEO Episcopus, TIMOTHEO [b] *Episcopo Catholico Alexandrinæ Ecclesiæ.*

b *Is est Timotheus Solophaciolus, qui in Timothei Æluri locum subrogatus est.*

EVidenter apparet sub Apostolicæ splendore sententiæ, *quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum:* & divinæ dispensatione pietatis ubi excipiuntur adversa, ibi donantur & prospera. Quod Alexandrinæ Ecclesiæ experimenta demonstrant, in qua multos sibi patientiæ thesauros humilitas, modestia & tolerantia congregavit: quia *juxta est Dominus his qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu salvabit:* glorificata in omnibus inclyti principis fide, per quem *dextera Domini fecit virtutem*, ne in thronum beatorum Patrum Antichristi diutius sederet opprobrium: cujus impietas nemini magis quàm sibi nocuit; quia etsi aliquos ad societatem facinoris impulit, se tantùm denique inexpiabiliter cruentavit. Unde deo, quod instinctu fidei in fraternitatem tuam cleri & plebis, atque omnium fidelium egit electio, universam mecum Ecclesiam Domini gaudere rescribo, utque hoc benignitas divinæ pietatis multiplicatâ gratiâ confirmet, exopto: ita ipsi per omnia tua devotione famulante, ut etiam eos, qui veritati aliquatenus restiterunt, reconciliandos Deo per Ecclesiæ preces instanter acquiras; & sacramenta Catholicæ fidei, cujus soliditas nullam divisionem recipit, solicitus rector adjungas: illum imitatus verum piúmque pastorem, qui animam suam posuit pro ovibus suis, & errantem unam ovem non flagellis coërcuit, sed ad ovile proprium suis humeris reportavit.

CAP. I. *Rom. 8. 28. Ps. 33. 19. Ps. 117. 16. Reconciliatio per Ecclesiæ preces. Joan. 10. 11. Luc. 15. 5.*

Agat ergo dilectio tua, frater charissime, ne vel Nestoriani dogmatis, vel Eutychiani erroris ullum in Dei populo possit vestigium reperiri: quia *nemo potest fundamentum ponere, præter id quod positum est, qui est* CHRISTUS JESUS: qui universum mundum non reconciliaret Deo Patri, nisi per fidei regenerationem omnes in nostræ carnis veritate susciperet. Cum ergo scribendi opportunitates, quibus fraternitas tua utatur, extiterint, sicut necessariè [b] & ex more fecisti, ut per filios nostros DANIELEM presbyterum & TIMOTHEUM diaconum ordinationis tuæ ad nos scripta dirigeres; ita omni tempore in hoc officio perseveres, ut de provectibus

CAP. II. *1. Cor. 3. 11. Incarnationis ad reconciliationem mundi necessitas.*

b *id est, incessanter, ut alibi notatum.*

pacis sæpè, quantum fieri potest, solicitudini nostræ mittantur indicia: ut per alterna colloquia sentiamus, *quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.* Datum XV. Kalend. Septemb. MAGNO & APOLLONIO Consulibus.

Epist. CXL.

Rom. 5. 5.

EPISTOLA CXL. a

a Aliàs. CII.

11. August.

AD PRESBYTEROS ET DIACONOS Ecclesiæ Alexandrinæ.

SYNOPSIS.

Ad concordiam in Ecclesia Alexandrina servandam augendamque invitat: & ut qui ab hæreticis seducti sunt ad pœnitentiæ remedium provocentur.

LEO Episcopus, Presbyteris & Diaconibus Ecclesiæ Alexandrinæ, dilectissimis filiis in Domino salutem.

GAudeo exultanter in Domino de piissimo, quem inter vos habetis affectu, dum sicut scripta vestra manifestant, & pastor gregem, & grex ostendirur amare pastorem. *Soliciti* ergo *in invicem*, sicut Apostolus ait, *servare unitatem spiritus in vinculo pacis*, properate [b] ad fructum veræ pervenire patientiæ. Quid enim dignius aut velle potestis aut agere, quàm ut auxiliante Dei gratia, gloriosissimi principis fide ad profectum solidissimæ pacis utamini, remotâ procul eâ bestiâ, quæ vineam plantationis Dominicæ, sicut Psalmus prophericus canit, singulari feritate vastabat? Quia ergo in ovili Dominico nec furum jam insidiæ, nec latronum timentur incursus, redeat universitas vestra in concordiam, & magisterio Spiritus sancti illa in omnibus unitas expetatur, propter quam dicit Apostolus: *Non quærens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant.* Idipsum dicant & sentiant omnes, nulla sint sensuum disputationúmque certamina. Quod usque ad Catholicos præsules in Alexandrina Ecclesia discipuli veritatis didicerunt atque docuerunt, eâdem à cunctis fidelibus confessione promatur: quia VARIETATEM veritas, quæ est simplex atque una, non recipit. Si quos autem cujuslibet ordinis Christianos impia hæreticorum conturbavere mendacia, ad satisfactionis remedia provocate, & in spiritu mansuetudinis cum benignitate corripite: quia, sicut ait beatus Apostolus Petrus, *non tardat Dominus promissum, sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam converti.* Agendum ergo est, ne difficultas veniæ curationem faciat tardiorem. Data decimoquinto Kalend. Septemb. MAGNO & APOLLONIO Consulibus.

Ephes. 4. 3.

b al. add. ut possitis.

Ps. 79. 14.

1. Cor. 10. 33.

Veritas simplex & una.

2. Pet. 3. 9.

EPISTOLA CXLI. a

Epist. CXLI.

a Aliàs. CIII.

1. Septemb.

AD QUOSDAM ÆGYPTI EPISCOPOS.

SYNOPSIS.

De electo Timotheo Catholico in locum Timothei Æluri gratulatur: unitatem commendat: & ut solicitudinem suam ejus curæ jungant ad reducendos errantes, invitat.

LEO EPISCOPUS, THEOPHILO JOANNI, Athanasio, Abrahæ, Danieli, Joabæ, Paphnutio, Musæo, Panulvio, & Petro, Episcopis Ægyptiis.

LIteris fraternitatis vestræ, quas ad me filii nostri DANIEL Presbyter & TIMOTHEUS Diaconus detulerunt, cognovisse me gaudeo, quod gloriosi & venerandi Principis fides, Propheticis & Evangelicis unita doctrinis, ad sanctos & Deo placitos dispositionum suarum devenit effectus, ut cruentissimo Alexandrinæ Ecclesiæ pervasore dejecto, & in longinquiora translato, dignum sua gubernatione rectorem totius civitatis mereretur electio, ad cujus vos consecrationem nullus ambitus traheret, nulla seditio impelleret, nulla iniquitas incitaret; sed in medio constituta meritorum sanctitate, eum cunctis non dubitaret præponere, quem sibi universitas cuperet præsidere. Unde reddita populis Christianis Dei pace gaudentes, commendamus vobis invicem vestri operis dignitatem: ut religiosè per omnia ordinatus antistes, fraterno se vivere experiatur assensu, & ad abolenda scandala, quæ error hæreticus excitaverat, cooperatione vestra gaudeat adjuvari. Excluso enim qui imitator diaboli fuit, & *in veritate non stetit*, malè utens specie pervasi honoris & nominis, congruit ut Alexandrina Ecclesia eum veneretur & diligat, quem & probitate morum, & integritate Catholicæ fidei, dignum tanto sacerdotio comprobavit: cui mutuæ charitatis plenum animi nostri præbemus affectum: cohortantes, fratres charissimi, & fiducialiter exigentes, ut in prædicatione verbi, in eruditione præcepti illam formam custodiatis charitatis, sine qua nullæ possunt prodesse virtutes. Quod autem fratri & coëpiscopo nostro TIMOTHEO de revocandis his, qui à veritatis itinere deviantes, inconsultiùs se ferociúsque gesserunt, scriptum esse cognoscitis, dilectio quoque vestra ad curam suam intelligat pertinere: ut quia latè sese pestilens illa ægritudo diffudit, ubique omnibus eadem adhibeatur medicina vulneribus: ut per diligentiam pastoralem in cunctis Ecclesiis Domini ovile reparetur, & per solicitudinem charitatis atque doctri-

Joan. 8. 44.

FRAGMEN. S. LEONIS.

næ, omnes Chriſti oves unum ſe ſentiant habere paſtorem. Data XV. kalend. Septembris, MAGNO & APOLLONIO Conſulibus.

S. LEONIS MAGNI PAPÆ I.

FRAGMENTA.

Ex Epiſtola VII. Pelagii Papæ II. quæ eſt tertia ad Eliam Aquileienſem Epiſcopum & alios Iſtriæ Epiſcopos, qui damnationi trium capitulorum non conſentiebant. Quam Epiſtolam à S. Gregorio Papa I. cùm adhuc eſſet diaconus, ſcriptam fuiſſe nomine Pelagii Papæ teſtatur Vvarnefridus lib. 3. de Geſtis Longobardorum cap. 10. al. 20.

CAP. VI. Adhuc autem, *inquit Pelagius*, ex ejuſdem beati LEONIS Epiſtola teſtimonium ſcriptis veſtris inſeritis, quæ ad BASILIUM dicit:

Piè nobis & conſtanter utendum [a] eſt; ne dum talium diſputatio admittitur, eorum, quæ divinitus definita ſunt, autoritati derogetur. *Et infrà:* Nec enim [b] aliquam diſceptationem [c] plenè definita revocanda ſunt: ne ad arbitrium damnatorum ipſi de his videamur ambigere, quæ manifeſtum eſt per omnia Propheticis & Evangelicis atque Apoſtolicis autoritatibus conſonare.

a In Ep. 132. mel. vitandum.

b Ibid. melius nec in c ò pie & plenè.

ADMONITIO.

Prius quidem illud fragmentum habemus; non in Epiſtola ad BASILIUM, ſed in cap. 3. Epiſtolæ ad LEONEM Auguſtum, quæ ex Codice MS. Cardinalis Grimani nunc primùm in lucem à nobis emittitur, eſtque ordine CXXXIII. Poſterius verò, nec in hac, nec in illa, nec in ulla alia ad Baſilium Epiſtola reperi, quamquam eadem ferè habentur in Ep. 132. ad eumdem Leonem Auguſtum cap. 2. Unde ex tribus his unum aliquod dicendum eſt: ſcilicet, vel hæc verba quæ leguntur in epiſtola ad LEONEM Auguſtum, repetita fuiſſe à Leone noſtro in alia Epiſtola ad BASILIUM, quæ nondum è tenebris emerſerit, vel mutilam eſſe Epiſtolam ad LEONEM, illamque ejus partem intercidiſſe in qua fragmentum à Pelagio relatum legebatur: vel denique memoria lapſum eſſe Pelagium, cum poſterius fragmentum ex eadem Epiſtola, è qua prius, acceptum ſignificavit. Hoc ultimum contigiſſe ægrè admodum ego crediderim. Non ſolus enim Pelagius hunc errorem incurriſſet, ſed in illum pariter prolapſi eſſent Iſtriæ Epiſcopi, à quibus utrumque fragmentum tranſcriptum eo modo fuerat in eorum Epiſtola. Quod ſi aliter fuiſſet ab iiſdem citatum, non id omiſiſſet objicere Pelagius, qui vel ipſum ordinem citatarum ab illis Epiſcopis Epiſtolarum arguere non neglexit. Mutilam eſſe Epiſtolam novam ad Leonem, nihil omnino eſt unde vel leviſſimè conjiciatur optimè enim omnia ſibi cohærent. Ad primam igitur reſponſionem confugiendum, nimirum aliam ſcriptam eſſe à LEONE ad BASILIUM Epiſtolam, quàm quæ à nobis edita eſt ordine CVIII. niſi pro quarta conjectura dixeris mendoſa eſſe omnia Epiſtolæ hujus Pelagii Papæ exemplaria excuſa.

Ex eodem capite ejuſdem Epiſtolæ.

Extremum quoque ſæpe fati LEONIS ad AETIUM Presbyterum teſtimonium ponitis, quo ait:

Ne patiatur ſopitarum rerum certamen afferri, quarum retractator nonniſi ſacrilegus invenitur.

Quod de quibus rebus adſtruat, ad eundem AETIUM ſcribens ipſe manifeſtat dicens:

Nihil ab Apoſtolicis unquam potero ſentire diverſum, nec à mea ipſe deviare ſententia; & quod ſancto Spiritu revelante confeſſus ſum, quodque, mecum totius Synodi profeſſione prædicante, patefeci, aliqua varietate commutem; cùm faciliùs mihi ſit quibuſlibet & ſuppliciis ab hoc mundo auferri, quàm ab ea quam generaliter credidi [b] profeſſione mutari.

b Forte edidi.

Fragmentum Commonitorii ſeu Mandati à S. Leone Papa ſuis ad Synodum Calchedonenſem legatis dati.

Ex Actione XVI. ejuſdem Concilii.

Bonifacius Presbyter Sedis Apoſtolicæ Vicarius dixit: Beatiſſimus & Apoſtolicus Papa inter cetera hoc nobis mandavit. Et ex chartula recitavit.

Sanctorum quoque Patrum conſtitutionem prolatam, nulla patiamini temeritate violari, vel imminui; ſervantes omnimodis perſonæ noſtræ in vobis, quos vice noſtra tranſmiſimus, dignitatem. Ac ſi quis fortè civitatum ſuarum ſplendore confiſi, aliquid ſibi tentaverint uſurpare, hoc quâ dignum eſt conſtantiâ retundatis.

ADMONITIO.

LEonis Magni epiſtolis unicam, quæ ſupereſt, Juliani Epiſcopi Coënſis Epiſtolam ſubjicimus, non implendæ ſolummodò vacuæ paginæ gratiâ, ſed & propter ſummam, quæ inter utrumque Pontificem fuit, neceſſitudinem. Hæc maximè enituit in cauſſa fidei, quam adverſus Eutychianam impietatem alter ex Apoſtolicæ Sedis ſpecula in Occidentalibus preſertim partibus, hic tanquam Apoſtolicæ ſolicitudinis Vicarius in Orientalibus defendit. Argumentum Epiſtolæ habet Liberatus Diaconus cap. 15. Breviarii: ubi narrat Leonem Auguſtum, ut hæreticos novam Synodum congregari importunè flagitantes compeſceret, *ſcripſiſſe ſingularum civitatum Epiſcopis de utroque negotio conſulens quid fieri oporteret, vel de ordinatione Timothei, vel de terminis Synodi Calchedonenſis... Qui reſcribunt Calchedonenſem Synodum uſque ad ſanguinem vindicandam: eò quòd non alteram fidem teneret, quàm Synodus Nicana conſtituit. Timotheum verò non ſolùm inter Epiſcopos non haberi, ſed etiam Chriſtiana appellatione privari.* Hanc omnium ſententiam in una habes Juliani Epiſtola; quæ ab octodecim, quas ad eum ſcripſit Leo, Epiſtolis dividi neutiquam debuit.

Juliani Coënsis Epistola.

EPISTOLA JULIANI EPISCOPI Coënsis.

AD LEONEM IMPERATOREM.

Piissimo atque fidelissimo victori atque triumphatori LEONI, principi semper Augusto JULIANUS humilis Episcopus Coënsis.

EGo, Domine Christo amabilis Imperator, illam sapientissimam monitionem mente percipiens, qua dictum est: Cognosce temetipsum; volui taciturnitate quiescere, & majorum patrum judicium sustinere. Non enim evocationis æqualitas parem rerum servat effectum: sed quando coactus cum evocatione concordat, tunc similitudo nominum habet rerum quoque impermutabilem veritatem. Verumtamen quoniam consultare nos tranquillitas vestra præcepit de unoquoque capitulo, quod continetur in precibus Deo amabilium consacerdotum Ægyptiacæ diœcesis, manifestam meæ parvitatis facio voluntatem, mœstus existens, & lacrymarum imbribus irrigatus, quid loquar ignorans, captivitatem ac destructionem utique pietatis, illam tamen & pontificis lugens inopinabilem necem. Ea siquidem quæ in Alexandrina civitate commissa sunt, ex ipsa narratione declarant animi passionem, & ad vindictam tanti facinoris vestram solummodo provocant æquitatem. Nam constituti ut orbem debeatis gubernare terrarum, indisciplinationis ægritudinem ad interitum perducentem mederi summo studio festinantes, non gladium evaginantes ad necem, sed interminationis verbo indisciplinatos regulariter perducentes ad obedientiæ voluntatem. Sententiam itaque quam contra se TIMOTHEUS nefandus exegit, sanctiones apertius explanarunt, quas sua tyrannide sæpius abnegavit, disciplinam Ecclesiasticam confundendo, & injurias inferendo, inimicus nescio quo modo totius Christianitatis effectus. Captus enim in talibus vestram justitiam debet experiri solummodo: quoniam ad magnitudinem commissorum ejus, sicut in precibus continetur, potestas Ecclesiasticarum non sufficit sanctionum. Pando siquidem vestræ potentiæ & quid de sancto Calchedonensi Concilio sentire dignoscor. Hoc etenim nullatenus à veritate discordat, quoniam fidem traditam à sanctis beatisque trecentis decem & octo patribus consona voluntate divina inspiratione firmavit, non dogma aliud introduxit, non alterum symbolum, non vanam expositionem, non dualitatem unigeniti filii Dei, neque novitatem aliquam celebravit: sed per omnia consonat etiam sacro concilio centum quinquaginta sanctorum patrum pariter, & Ephesino, cui præsederunt ter beati & sanctissimi patres CÆLESTINUS Romanæ Pontifex civitatis, & CYRILLUS Alexandrinus Episcopus. Supplicamus igitur vestræ potentiæ, ut inviolabiliter conservetis ea quæ à Christo per ipsum de ipso bene sunt constituta. Ubi enim tantorum erat congregata multitudo pontificum, & sanctorum præsentia Evangeliorum, & frequens simul oratio, illic creaturæ totius opificem invisibili virtute credimus fuisse præsentem. Terror enim tunc nullus fuit Imperialis auctoritatis, quoniam sanctæ piæque memoriæ MARCIANUS, amoris divini diademate coronatus, spiritualem quoque suscipiens curam, festinavit Apostolorum dogmata confirmari à præsulibus Ecclesiæ, desiderio fidei accensus orthodoxæ. Quem cum vestra pietas imitatur, & victoriam contra barbaros adipiscitur, & veritatis quoque destruit inimicos.

JULIANUS humilis Episcopus definiens retuli.

OPERUM S. LEONIS PAPÆ I. FINIS.

SANCTI

SANCTI

HILARII EPISCOPI ARELATENSIS VITA.

ET QUOD SUPEREST OPUSCULORUM EJUSDEM.

Cum excusis Codicibus & Manuscripto sanctæ Erelatensis Ecclesiæ collata.

Tantus est Leonem inter & Hilarium ætatis, ingenii, eloquentiæ, dignitatis, rerumque actarum nexus, ut hujus Vitam & Opuscula illius scriptis appendi, necessitas penè fuerit. Necessitatem auxit, saltem quoad Hilarii Vitam, & infinitus propè mendorum, quibus scatet, numerus, & exemplarium penuria. Quod Vitam hanc attinet, in MS. Codice Arelatensi, quem clarissimus vir D. Saxius Arelatensis Ecclesiæ Canonicus nobiscum pro sua humanitate communicavit, illius autor dicitur Reverentius Hilarii successor. Nullus est porrò hujus nominis successor Hilarii; qui verò in ejus locum proximè suffectus, Ravennius est, quem Vitæ hujus autorem non esse Vita ipsa clamat. Præterea vix dubitandum quin hæc ipsa sit Vita, quam ab Honorato Massiliensis Ecclesiæ Episcopo Hilarii alumno scriptam esse, testis est Gennadius in Catalogo Illustrium virorum cap. ult. quod & ipsa Vita suggerit, ex qua constat ejus autorem exequiis Hilarii interfuisse: *Sanctorum*, inquit Gennadius, *Patrum Vitas ad ædificationem posterorum coaptat ipse* (Honoratus) *legendas*, *præcipuè nutritoris*) legisse Barralis videtur *meritoris*) *sui sancti Hilarii Arelatensis Episcopi.* Hanc periisse putat Philippus Labbeus in Dissertatione de Scriptoribus Ecclesiasticis; quia eam distinguit ab ea Hilarii Vita, quam Chronologiæ Lirinensi inseruit Barralis & quæ apud Surium extat. At illa Barraliana Hilarii Vita non alia est, quàm quæ ab Honorato scripta, ut optimè conjecerat Barralis ipse, qui ex membrano, ut ait, perantiquo MS. Monasterii Lirinensis eam edidit. Crediderim ego Reverentium illum, cui viræ scriptum tribuit Codex Arelatensis, alium non esse ab Honorato, qui servatâ nominis sui significatione sub Reverentii nomine latitare voluerit: honor quippe & reverentia idem sonant. Favent conjecturæ plurium scriptorum ejusdem ævi exemplum, qui vel tacito nomine proprio, vel etiam sub alieno, Tractatus varios emiserunt. Opuscula alia *aliqua & parva* Hilarius, ut habet Gennadius, *edidit*, *quæ erudita animæ & fidelis linguæ indicio sunt, in quibus præcipua & ad multorum utilitatem necessaria opera Vitam S. Honorati decessoris sui composuit.* Hanc nos ad Codicem MS. Arelatensem, & ad Bollandianam editionem, relectam damus: cui adjicimus Metrum in Genesim Leoni PP. nuncupatum, & perbrevem Epistolam ad Eucherium Lugdunensem Episcopum scriptam. Narrationem de Miraculis S. Genesii, quæ apud Surium Hilarii nomine decorata legitur, abhorret ab ejus facundia, stylumque potiùs redolet Honorati Massiliensis, quem & testatur Gennadius plura ad Vitas SS. Patrum pertinentia scripsisse. Homilias penè infinitas ab Hilario dictas scribit Trithemius, quarum plures forsan inter Eusebianas seu Eucherianas delitescunt: sed his discernendis nec vacamus, nec sufficimus. Aliquot alia enumerat Vitæ ejus scriptor cap. XI. *Gratia ejus*, inquit, *ex his operibus*, *quæ eodem dicendi impetu concepit*, *genuit*, *ornavit*, *protulit*, *potest absque hæsitatione dignosci*; *Vita scilicet Antistitis Honorati*, *Homiliæ in totius anni festivitatibus expeditæ*, *Symboli expositio ambienda*; *Epistolarum verò tantus numerus*; *versus etiam fontis ardentis.* Nonnulla etiam secularis eruditionis scripta ejus indicant hæc Capitis I. verba: *Inexhaustum facundiæ fontem*, *Philosophicorum dogmatum interiorem verámque doctrinam præclara posteris tradita ejus eloquio monumenta testantur.* Ex tot tamque præclaris sancti & facundi Præsulis lucubrationibus nihil præter paucula hæc ad nos usque pervenisse & miramur & dolemus. Saltem his, & quidem longè quàm anteà emendatioribus utere, Lector, & Vale.

SANCTI HILARII
ARELATENSIS EPISCOPI
VITA.

AUCTORE S. HONORATO MASSILIENSI EPISCOPO, ejusdem S. Hilarii discipulo.

PRÆFAT.

CONSCIUS imperitiæ meæ, & non ignarus ignaviæ, dum tenerum verecundiæ frontem silentii latebris volui cunctabundus operire, eamque sub velamine taciturnitatis abscondere, jussionibus venerabilibus diutissimè repugnavi. Sed vicit meritum Dominorum præsentiumque Pontificum; si tamen obedientis temeritas non imminuat judicium tam sublimium Sacerdotum: quia cui fandi facultas non suppetit ubertate loquendi, indocta rusticitate depressus, frustra vocatur in culpam, si nequeat excolere propositam sterili sermone materiem: cujus ponderis magnitudine angustus animus in ipso præfationis exordio præfocatur, dum innumeras virtutum palmas hinc inde circumspicit, ne incipere, quod aggredi conatur queat, nec quod cœperit supplere provideat.

CAP. I. Natalium nobilitas ab Hilario & autore ejus vitæ posthabita.

Beatissimi igitur HILARII, peculiaris Patris, Monachi singularis, Antistitis summi, Doctoris eximii, pii Institutoris Vitam sermone pauperculo, sensu tenui cupiens demonstrare, dignum duco nequaquam more rhetorico Patriam Parentesque memorare; quia etiam ipse in laudibus venerandi propinqui præcelsum stemma Natalium maluit nobilitare dum respuit, commendare dum præterit, dilatare dum spernit. Ego, ut sic dixerim, hujus rei non immeritò arbitror faciendam esse jacturam, ubi præconiorum sublimium redundat ubertas; more artificum, qui composituri diadema pretiosum, sic eligunt veras gemmas, ut aliquas tamen prætermittere noscantur industriâ: ita & ego, ubi virtutum exuberant margaritæ, nonnullas necessariò prætermittam, ut vitæ ipsius pretiosissimum monile, non humanis gemmis ornatum, sed supernis virtutibus splendidum, sine artificis manu pretiositate propria commendetur. Proinde infantiæ ejus rudimenta, indolem pueritiæ: jam tunc quæ subsecuta sunt, vultus nivei candorem [a], fulgentium luminum faces, modestum gradientis incessum, ignem flagrantis ingenii, inexhaustum facundiæ fontem, Philosophicorum dogmatum interiorem veramque [b] doctrinam, præclara posteris tradita ejus eloquio monimenta testantur, brevi trado compendio, illis [c] definiens hæc requirenda personis, in quibus tanta insignia nequeunt fructificare virtutum. Ego autem, qui in humilitate gratiam, in mundi contemtu sapientiam, in autoris amore justitiam, in carnis mortificatione prudentiam, in perennium præmiorum comparatione fortitudinem prædico, illa omnia necessariâ dissimulatione prætereo: illud rectè æstimans narrationis exordium, quod ipse judicavit conversationis suæ dignum esse principium, quemadmodùm portum veræ salutis intraverit, vitæ istius naufragio superato, prælibare tentabo.

a Cod. Lirin. niveâ nitorem vultus.
b Cod. Lirin. anteriorem.
c Cod. Arel. in illis.

CAP. II. Hilarium convenit Honoratus ut ad Deũ convertat.

Hunc igitur dum beatæ memoriæ HONORATUS Pater in novæ vitæ immortalitatem cuperet pietatis regenerare visceribus, congregationem per se Domino conquisitam pausillulum [d] dereliquit. Ad patriam, ex qua eum amor Celestium [e] expulerat, tanti filii revocavit affectus. Corpore infirmus, mente validus & robustus, sobolem novam spiritali adhortatione concipiens, instructione formans, orationibus procreans, in corde præclari cespitis sanctum semen aratro fidei percolendum jaciebat peritus agricola, quod orationum perennibus donis & lacrymarum fluentibus rivis irrigabat: sed anima generosa, quæ falsam atque fallentem seculi felicitatem innumero doctrinarum labore conceperat, cùm ad celestis regni militiam vocaretur, non levem habuit facilemque tractatum [f] quandoquidem se subtiliter ingerebat dulcedo præsentium, ut veram frugem & glo-

d Cod. Lir. Acquisitam pauxillum.
e Lir. Celestis.
f Lir. tractavit.

riam abstraheret futurorum. Sed pius Pater his adhortationibus animum mundi prosperitate constrictum solvere gestiebat: Ego, fili, superna inspiratione flammatus, ut perennis vitæ gloriam consequaris ad eadem loca pro te redire compellor, unde jam diu fugiendum esse salubri, ut cernis, definitione constitui. Non tibi terrena, sed cœlestia; non caduca cum mundo, sed æterna cum Christo? eodem sponsore, quo largitore muneris, in perpetuum provisurus. Ista, quæ sequeris, & quæ animo concepisti, mors potest intercipere [a] omni communis [b] ætati: quæ autem suadeo, non deserentes parant divitias, sed mansuras, nec temporalia commoda, sed æterna; nec titulos vanescentium honorum, sed perennem gloriam tribuunt angelorum. In seculi conversatione volatili, quam scriptura prophetica umbræ apparenti & illicò vanescenti credidit comparandam, dicens: *Dies mei sicut umbra prætereunt*; rectè quicquid aspicitur, deceptorium judicatur. Et ideò seu corporum vires, seu patrimoniorum facultates, seu felicitatis augmenta, vel diversarum prosperitatum insignia, penè est ut antè transeant, quàm producta lætitia [c], quolibet usu autorem incipiant oblectare. Quæ tamen plus metu amissionis excruciant amatorem, quàm suæ prosperitatis ambitu lætificent possidentem. Jugiter suspecta, nec tamen manentia, more subdoli hostis ingerentis parvam prædam, ut possit animam perpetuò tenere captivam. Et ideò accensus non humano affectu, sed divino nutu; quia non fallit ille, qui dixit interiùs, magna & suprà quàm credi possunt de te mihi metere promitto; illa tibi & in præsenti provisurus, quæ non æstimas, & in futuro, quæ non possunt hactenus cogitari.

a *Arel.* incipere.
b *Lir.* criminis.
Psal. 143. 4.
c *Lir. add.* leviter.

Cap. III. Repugnat Hilarius Honorato.

Sed cùm B. Hilarius exercitatione præcipuâ, quâ pollebat, acrimoniâ, quâ ceteros superabat, eloquentiæ fonte, quo ipsis suis institutoribus plus fluebat, ista destrueret; non facilè suscipiendum credens, quod summum esse mentis videbat intuitu, B. Honoratus ad Deum totâ se animi virtute convertit. Quo facto non solùm fastidientis assensum, verùm etiam humilem & subjectum Christo autore lacrymis gemitibúsque promeruit. Quem blanda adhortatione non flexerat, violenta supplicatione superavit; prostratus in conspectu Domini, ut eundem celsiùs exaltaret; producens flumina lacrymarum, ut à lacrymis eximeret futurorum. Illicò in ejus pectore novæ cogitationis fluctus exæstuat: suscitantur altercantium diversa inter se consilia voluntatum, & cui invitantis Domini ingerebantur præmia, ipsi nihilominùs mundi opponuntur obstacula. In suscipienda igitur cœlestis militiæ tyrocinia excitatus, talia secum ipse deliberat. In studiis sæculi constituti nonnunquam suadendi deliberatione suscepta, justa ab injustis, utilia ab inutilibus perpensâ salubriter examinatione discrevimus. Nonnunquam humanis auribus blandientes speciem justitiæ oratoriæ artis venustate celavimus. Hîc quid agendum est, ubi caussa vertitur salutis æternæ; ubi status animæ & infinitorum cœlorum est pensanda securitas? Grandi maturitate tractanda sunt, in quibus ad portum pœnitendi, nec ratio superest, nec recursus. Æquitatis lance cuncta pensanda sunt; quæ utilitatis pondere mensuram suppleant in libra justitiæ. Cuncta, quæ à mortalibus expetuntur, licet incompatabiliter velut pretiosa desiderentur, ipsâ continuò adeptione vilescunt: natura humana vitiorum noxio insolens appetitu, non contenta, quod voluit, non satiata, quod concupivit, in novas cupiditatum faces flammarum more detrimentis suis crescens, pabuli assumtione deficiens, nec intelligens quod nonnunquam in ipsis conatibus morte immatura mortem cogitur subire perpetuam. Et idcircò quid justitia, prudentia, fortitudo, temperantia demonstrare soleant, ut dignum est, cogitemus.

Violenta supplicatio.

Deliberatio Hilarii conversionem parturientis.

Justitia persuadet nihil autori redemtorique præponendum; quia propterea divinitas ad nos humiliata descendit, ut ad cœlestia regna nos faceret pervenire. Rectè deputatur eidem Vita, qui dedit. Redemtori debetur obsequium. Amplectenda devotio, quæ gloriam parit dignitatis Angelicæ. Prudentia similiter docet illorum exempla debere sectari, qui Domino placuerunt. Eligamus ergo, qui nostrum firmet ambiguum. Abraham primus occurrit, qui egredi compulsus è patria præceptum convertit in præmium. Astra jussus aspicere; credidit quod contra naturam promittebat æternitas [a]. Promissum vertit in debitum. Istum decet imitari innumera stellarum comparatione fœcundum; qui extitit regni cœlestis [b] conviva gloriosus, cujus sinus rectè dicitur paradisus animarum. Fortitudo cordis animæ generosæ nihil humile, nihil abjectum permittit arripere. Celsa sectari, ardua conscendere, facit adversa superare, desperationem fortibus probationem nullatenus exhibere permittens. Temperantia regi cœlorum templum provocat præparandum, fugatis tenebris vitiorum, replere lumine splendidissimo puritatis; abjectis voluptatum fœtoribus, castitatis fragrare thymiamate. Proinde quia justitia conditori nos tradere, prudentia majorum exempla sectari, fortitudo contrarias prosternere potestates, temperantia templum autori parari debere, justæ definitionis deliberatione suaserunt: contemtum pristinum spontaneo emendemus occursu; quia non hunc, sed illum à quo missus est offendemus, si caussam salutis dissimulatione aliqua, vel occupatione mundana crediderimus esse lætandum [c]: & quia laborem ipsius superna potentia invitavit [d], ut spolia diaboli victor ipse suscipiat.

a *Arel. Cod. ita & Lir. qui supra lineam alia manu habet:* æternitatis; *&* ut videtur, *optimè.*
b *Lir.* perennis.

c *Ita Arel. Cod. & Lir. sed alia manu in Arel.* laetandum.
d *Forte* incitavit

Cap. IV. Cedit Hilarius secuto loque nutrium remittit.

Astructioni nostræ ipse B Hilarius testimonium præbet ita dicens: *Hæsitantiam meam* [e] *invitante pio Domino, totus cum voluptatibus suis mundus adstabat: quid relinquendum, quid appetendum videretur, animus meus tanquam collatis*

e *Lir.* hæsitantiæ meæ.

apud amicum tractatibus ventilabat. Quotiens in animo meo velle & nolle successit? Et quid plura? Absente illo partes suas in me Christus exequitur. Tali definitione firmatus occurrit, aspectu sereno, animo securo, submisso colloquio, quemadmodùm humanum arbitrium divina præcedens gratia commutaret in melius digna conversione [a], sermone, mente, habituque demonstrans, manum continuò in Evangelii missurus aratrum, ne retrò vel cogitatione respiceret. Obita taxatione omnium prædiorum totiúsque substantiæ, acceptas à Germano pecunias vel usibus pauperum, vel refrigeriis deputat Monachorum. Nequeo, ut dignum est, vel æstimare, vel dicere, quemadmodùm sæculi voluptas, quæ ætatis lubrico & illecebroso humanæ fragilitatis solet escario prava delectatione decipere, ex animo hujus Beati abjecta fuerit respuendo salubri damnata consilio, rationabili evitata perfugio, desideratæ [b] Eremi glorificata secreto: illum Evangelicum percontratorem [c] meritò superans, virtute vincens, perfecta consummatione transcendens. Ille vendere noluit; hic universa distraxit: ille tristis abscessit; hic lætificatus sæculi [e] paradisum festinanter intravit. Adstructioni nostræ dignum B. Eucherius testimonium perhibet; ita dicens: *Et tu licet omnem censum in Christi pauperes Christo* [f] *dives effuderis: tu licet præferas annis juvenem, moribus senem; tamen plus est quod eremum concupisti.*

Gratia prævenit liberum arbitrium.

a Lir. conversatione.

b Lir. desiderabili.

c Arel percontatorem.

d Lir. meritis

e Id est, hujus vitæ: vel leg. Eremi, Eucher lib. de laude Eremi.

f Lir. del. bonus vocem.

CAP. V. Hilarius ad Monasterium Lirinense secedit.

Ruptis ergo occupationum catenis, & auctori facultatibus traditis, tanto duce terrestrem ingreditur Lirinensis Insulæ paradisum: non unde, more primi Adæ, in hujus vitæ mitteretur exilium, sed unde jure victoris ad cœlestia postmodùm regna raperetur. Hinc jam omnibus nota illa mentis acrimonia, ardens anima, mens compuncta, quemadmodùm singulorum in ea servorum Dei [g] profectus alacri inspectione pervaserit perseverantiam hauserit, vigilias vicerit, abstinentiam rapuerit, humilitatis mansuetudinem transcenderit, orationis instantiam superaverit, lacrymarum flumina meruerit, gratias omnium sibimet vindicaverit, compunctionum virtutes attraxerit, & vim intulerit regno cœlorum, Pontificalis gloria mundo nota satis superque monstravit. Si quidem quantum compunctionis tunc acquisierit, hinc apertè cognoscitur, quod postmodùm in media civitate Eremitica fecit instituta fervere.

g Novem antecedentes voces desunt in Lirin.

Amorem autem secreti ita medullitùs hausit insertum, ut cùm illum ducem suum patremque profectuum in Sacerdotali fastigio collocatum sub ordinationis principium crediderit comitandum, statim definierit relinquendum. Quantus amor Eremi fuit, apud quem B Honorati dilectio potuit [h] studio caritatis imminui. Sed, ô ardentissima compunctionis flamma, nequeo tuum, sauciato intuitu, videre fulgorem. Quid tantoperè fugis? Quid deseris? Quasi alibi possis lumen parare [a], quam ubi auctor elegerit. Licet velis proprio gaudere secreto, licet consueto Eremi rapiaris affectu Patrem deserens, Pater effectus postmodùm reverteris. Relationi huic scripta Beati Eucherii præbent attestationem, quæ ad eum directa testantur: *Magno*, inquit, *animo egressus dudum de domo tua & de cognatione tua usque in mare magnum recedentia Eremi secreta penetraveras: majore tamen virtute repetita à te est Eremus, quàm petita. Si quidem hospes ingressus habuisti ducem & velut itineris tui præviunt, quem deinde etiam militiæ cœlestis magistrum; cumque in Pontificali fastigio persequendum putasses, ad familiare Eremi secretum te amor retulit.* Et quia nobis multorum necesse est adstructionibus narrationem suscepti operis confirmare, quisquis pleniùs ista scire voluerit, opus illud [b] ubi hæc dignè sunt digesta, percurrat.

Eremum ad tempus relinquit.

h Lir. non potuit.

a Lir. præstare.

Eucherius de laude Eremi; lis ... ii

b Eucherius de laude Eremi ad S. Hilar. Epist.

CAP. VI. Honoratum in extremis positum convenit.

Emenso biennio, cùm ad meriti proprii percipiendum præmium ex incerto vitæ istius cursu Beatus Pontifex vocaretur HONORATUS, missis Epistolis, ut extremis suis interesse deberet, admonuit. Ita jussionem ejus festinavit implere, ac si revocaretur ad Eremum. Cúmque ad tantum virum crebra sublimium virorum agmina Benedictionis accipiendæ gratiâ adventarent, cœperunt de successore Beati Honorati flagitare responsum. Excitati desuper animi de electione Pontificis ad judicium perrecturi testimonium postulabant; supremo halitu summum meritis singularibus digito demonstravit Antistitem. Impensis ergo supremis obsequiis, iterùm sanctus Hilarius ad Eremi secreta festinat. Sed illa divinitatis potentia, quæ modis occultis suam per humana ministeria peragit voluntatem, Illustris Cassii, qui tunc præerat militibus, animum repentè succendit, ut ignotum, ut longè positum, ut denique ad Eremum properantem ardenter expeteret, fortiter retineret, violenter attraheret. Electum civium numerum cum non parva manu dirigit militantum Feliciter pervenitur: spiritalis præda adstat ante oculos inquirentium, & nihilominùs ignoratur. Quorumdam tamen indiciis declarata capitur. Et, ô supernæ gratiæ dispensatio inaudita! ibi officia pastoris oves egerunt; nec immeritò postmodùm abegit exinde Lupum, ubi oves primitùs officia Pastoris peregerunt. Cúmque solicito gregis agmine servaretur, animus ejus plus de divini judicii demonstratione solicitus, quàm extaret de suscipiendi officii onere occupatus, diurnis nocturnisque fletibus voluntatem sibi Domini declarari flagitabat enixè [d]. Cúmque positum in itinere solicita expectatione [e] pavor judicii fatigaret, etiam clara voce, quæ intrinsecus volvebantur, omnibus patefecit: *Licet fortiter*, inquit, *caritatis illigatum me vinculo teneatis, & violenta custodum manibus catena cingat adstrictum, nisi Dominus voluntatis suæ mihi dederit signum, nequaquam Sacerdotii sum suscepturus officium.* Itaque cum tali affatu cunctorum vota atque animos vulnerasset, ac mæsto ducentium agmine vallaretur, Alamannicum descendens Castellum, niveæ columbæ desu-

Designatus ab Honorato sibi successurus Hilarius.

Rapitur ad Episcopatum.

d Lir. obnixè.

e vel solicitæ expectationis.

per advenientis & residentis in capite, ac si divino confirmatus attactu, omne amputavit ambiguum. Quæ nec ab illis civium militumque frequentibus turbis atque custodiis, vel abigi potuit, vel territa separari, quin beato vertici superposita Domini voluntatem, dum secura resider, apertissimè demonstraret. Nullo dubitationis vestigio deinceps derelicto, ubi columbæ species, quæ jam tunc comparata spiritui sancto super caput Jesu venit in baptismo, Pontificis quoque futuri designavit [a] nutu divino specialiùs [b] dignitatem. Scilicet quæ supernam benedictionem pernicibus pennis, stridenti volatu, terris velociùs deportasset: ut priùs quàm vocibus humanis, favore superno dignus Pontifex clamaretur. In tam præclaro cultu, novóque miraculo exigebat materiæ magnitudo diutiùs immorari, nisi narrationis ordo cœpta compelleret explicare.

a Lir. designaverit.
b Lir. specialem.

Cap. VII. Arelatem pervenit Hilarius.

Dum [c] ergo voluntate omnes alacres tam de confirmato invicem voto, quàm de ostenso summi Pontificis merito lætiores ad Arelatensem perveniunt civitatem, occurritur, festinatur; primas delicias vultus sui splendore advenientibus præbens, merita interioris hominis exterioris pulchritudine demonstrabat. Eminentissimam Sacerdotii dignitatem & novum privilegium sanctitatis angelico præferens vultu, agnoscitur & agnoscit: in quo agnitus est, magnus extitit; in quo agnovit, major apparuit. Sicut Sacerdotii gradu summus, ita humilitatis descensu fastigium celsæ sublimitatis indeptus. O verè perfectus Christi discipulus, qui vias magistri secutus, exercuit docendo, quod didicit. Consecratur in Sacerdotio jamdiu virtutum meritis consecratus. Amplectendum consecrationis ministerium, quod auxit merita consecrantum. Effectus nomine Sacerdos, qui jampridem erat virtutum decoratus insignibus. Quod ita ardenter ac strenuè cœpit ac perfectissimè consummavit, ut in illius temporis incerto tumultu, quem pax longa nutrierat [d]; Congregationem subitò instituerer secreti cupidam, continentiæ virtute crescentem, quam suo non minùs penè imbuit exemplo, quàm formavit eloquio. Huic affectu animi promtum, sed effectu sermonis imparem me esse profiteor, ut incipere audeam, quâ pietate sustinuerit infirmos, quibus doctrinis imbuerit imperitos. Quicquid in virtute summum, in celsitudine arduum, in mortificatione corporis asperum, in seculi contemtu vilissimum, æquitate justitiæ pretiosum, correctione providum, sapientiæ consideratione præcipuum, celesti desiderio sempiternum, exercuit, implevit, ostendit. Adeptus ipse cœlestem gloriam, exemplo suo fecit alios adipisci. Ad Philosophiæ supernæ dogmata expeditus incessit; ut alii quoque incederent inflammavit. Usum Vitæ temporariæ minimis, imò nullis exegit impendiis, & ita docuit singulis dierum curriculis transigendum ad obtinenda futura præmia. Innovato studio semper exarsit, & ut alii inardescerent oratione & adhortatione coëgit.

c Lir. Domini.
d Lir. minuerat.

Seminarium Episcopale seu congregatio Ecclesiastica sub Episcopi manu.

Cap. VIII. Episcopus factus fit omnium exemplum.

Cùm primùm speculatoris suscepit officium, in seipso primùm monstravit quemadmodùm Congregatio mundum contemneret, corpus despiceret, & vitia superaret, fatigaretur laboribus, manuum quoque operibus continuis [a] vexaretur, sanctis paginis inhæreret, jejuniis vigiliisque studium commodaret, unius tunicæ tegmine æstatis ardorem & hyemis rigorem contenta toleraret, iter pedibus conficeret; talia sibi suisque ingerens documenta: *Manducandi necessitas incumbit, semina jaciamus: vini perceptio præsumenda est; vineas excolamus.* Implevit illud Apostolicum, ne quem fortè gravaret otiosus, victûs proprii habita ratione. Si quid operis superfuerat, misericordiæ [b] deputabat expensis. In meditatione jugiter permanere, verbi ministerio indesinenter insistere, multiplicibus cœlestis sapientiæ mysteriis saginari, Deum proximúmque diligere, Sacerdotes Domini non solùm verbis, sed factis accendere, zeli superni æmulatione flagrare, instituere Monasteria, ædificare templa, digna Sacerdotia consecrare [c], propriis non solùm manibus, sed nec periculis temperare [d], suscipere orphanos, confirmare Monachos, accersire sæculares institutione sua, Pontifices ordinare, ita quotidianam sui actus discutere rationem, ut superno judici tanquam multiplicatum dispensationis suæ talentum niteretur ingerere. Ita viscera ejus misericordia quatiebat & pietas, ac si solus ad redimendum paginis celestibus urgeretur. Tractavit, secum deliberavit, effecit [e] ut sacra ministeria captivis potiùs solatia, quàm præstarent Ecclesiis ornamenta. Quid dicam cupidus? Quid omittam nescius; ab his, qui majora sciunt, negligens judicandus? Quicquid argenti omnes Basilicæ habuerunt, captivorum redemtioni protinùs deputavit; cúmque omnia cognovisset expensa, exultans atque congratulans, quia vota fidelium dispensatione sua videbat cœli in sede præmissa. Numquidnam poterit æstimari quantùm visceribus ejus insederit pietas, qui usque eò credidit omnia distrahenda, quousque ad Patenas vel Calices vitreos veniretur? Accendit studia offerentium dispensatione laudabili, nec ut fatigarentur [f] rejecit, sed ut iterarò offerrent uberiùs excitavit, quod offerentium devotio gratanter optavit, ut oblatio sua primùm sacris altaribus, postmodùm membrorum Christi redemtionibus militaret.

a Lir. vexeretur.
b Lir. pauperum.
c Lir. templa digna sacerdotio.
d Ossi verces prat. omitt. Arel.

Ornamenta Ecclesiarum pauperibus erogat.

e Lir. & fecit.

Usque ad Patenas & Calices.

f Lir. fatigaret.

Cap. IX. Ut se gessit erga servos Dei.

Quemadmodùm etiam servi Dei debeant honorari, documentis spiritalibus salubriter imitandum posteris non negavit.

Nam cùm sanctum Caprasium, sicut ipse dicere solitus erat, angelica in insulis conversatione degentem infirmitate fatigari corporeâ, certis nuntiis comperisset, ad ejus occursum celeri se festinatione proripuit: ad cujus pedes residens, ut sui meminisset humilitate summissa & virtute inclita flagitabat. Justè, dum tanto Eremi incolæ impendit obsequium, & singularem præbet humilitatis affectum, Sacerdotalem dignitatem [a] quo magis extolleret solerter invenit. In eodem loco tunc temporis sanctum FAUSTUM Presbyterum pariter & Abbatem, ita futurorum præscius honoravit, ut inter se & sanctos Sacerdotes Theodorum & Maximum medium compulerit [b] residere. Constat ergo humilitatis culmina proprio eum comparasse despectu, & celsum proinde virtutum meruisse fastigium. Sed fortè hæc tanta & tam multiplicia veræ humilitatis exempla aliquod superbiæ supercilium generarunt [c], & non potiùs sublimia [d] humilitatis compararunt celsa præconia. Extitit rigidus, sed superbis: extitit terribilis, sed sæculi iniquitate turgentibus, cœnodoxiæ vanitate tumentibus. Ceterùm Congregationi sanctæ & consummatis viris, non solùm cor atque animum, sed & corpus quoque promtissimè prosternebat.

a Lir. sacerdotii dignitate.
b Lir. compelleret.
c Lir. periculum.
d Lir. sublimibus.

CAP. X. Qualis erga seculi potestates.

Quantum igitur districtionis habuerit in caussa justitiæ, apertissimè declaravit: ita ut ne dignitati quidem pepercerit Præfecturæ. Nam cùm sæpiùs Præfectum temporis illius secretè monuisset, ut ab injustis judiciis se temperaret, & consuetudinario lapsu illò ferretur in præceps, accidit ut dum in Basilica Constantia sacra solennia celebrantur, productis fontibus cœlestium doctrinarum fidelium corda rigaret, subitò cum suo ingrederetur Officio Præfectura. Quam dum ibidem cerneret immorantem, à prædicatione cessavit, dicens: Non esse condignum, ut qui ejus pro salute propria contemserat monita, spiritalis cibi perciperet alimenta. At ubi ille dignâ confusione perfusus egressus est, convivium, quod inchoaverat spiritalium deliciarum profusissimè cibum rursus innovato studio cœpit præbere agminibus populorum. Præmisit & reliquit exemplum qualiter constantiæ virtute mundanæ contemni debeant potestates.

CAP. XI. Qualis in Prædicatione verbi.

Temporalis verò ejus prædicatio quantum flumen eloquentiæ habuerit, quas sententiarum gemmas sculpserit, aurum supernorum sensuum repererit, [e] argentum splendentis eloquii abundaverit, descriptionum varias picturas & Rhetoricos colores expresserit, ferreum spiritalis gladii acumen in truncandis hæreticorum venenatis erroribus exercuerit, non dicam differere, sed nec cogitare me posse protestor. Sedilibus præparatis [f] in jejunio, ut ab hora diei sexta usque in ejus decimam epulis plebem spiritalibus saginabat, pascendo esurire cogebat, esurientes nequaquam pascere desistebat. Nescio utrum satietas plus famem fidelium provocaret, an edendo plebem magis coëgerit esurire, implens illud Propheticum [a] dictum: *Qui edunt me adhuc esurient; & qui bibunt me adhuc sitient.* Si peritorum turba defuisset, simplici sermone rusticorum corda nutriebat: at ubi instructos supervenisse vidisset sermone ac vultu pariter in quadam gratiâ insolita excitabatur, seipso celsior aparebat, ut ejusdem prolati [b] autore temporis, qui suis scriptis meritò claruerunt, Silvius, Eusebius, Domnulus admiratione succensi in hæc verba proruperint: *Non doctrinam, non eloquentiam, sed nescio quid super homines consecutum.* Quid plura dicam? Nisi dicendi pausa desuper eidem advenisset, Sermonem finire non potuerat, tantâ gratiâ exundante, & miraculo & [c] stupore crescente, ut peritissimis desperationem tunc autoribus [d] sæculi ejus inferret oratio: in tantum ut Livius temporis illius Poëta & autor insignis publicè proclamaret: *Si Augustinus post te* [e] *fuisset, judicaretur inferior.* Et licet gratia ejus ex his operibus, quæ eodem dicendi impetu concepit, genuit, ornavit, protulit, possit absque hæsitatione dignosci; Vita scilicet Antistitis Honorati, Homiliæ in totius anni festivitatibus expeditæ, Symboli expositio ambienda, Epistolarum verò tantus numerus, versus etiam fontis ardentis: at ne quis me æstimet falsa fortassis asserere, testimonium Beati Eucherii Episcopi justum credidi adhibendum, qui ejus volumine prosa versuque percepto, ita respondit: *Et tu licet sis clarus eloquio clarus ingenio: tu licet præferas annis juvenem, moribus senem.* Et Auxiliaris autor Romanæ facundiæ: *Dictu difficile est quanti mihi pretii fuerint literæ sanctitatis tuæ, in quibus ita expressam facundiam recognovi, sicut tenes in aliis modestiæ morúmque operibus principatum: ignosce de te studiosè minora dicenti; quia semper in prædicatione sui virtus erubescit; cum hoc ipsum verecundiæ genus pars magna virtutis sit* [f].

e Hæ voces sup. desunt in Arel.
f Lir. Adl. ut.
g Id est: mensis ad cibum sumendum paratis.
a Lir. sapientiæ. Ecclesi. 24. 29.
b Lir. prælati.
c Arel. ex.
d Arel. auditoribus.
e Lir. Hilarium.
f Lir. Quia semper in precatione virtutis sit.

Hilarii Opuscula.

CAP XII. Qualis ad mensam & in labore manuum.

Inaudita forsitan crederer replicare, nisi hoc magnorum virorum dictis, scriptis, testimoniisque firmarem. Sedili mensâque appositâ, liber ingerebatur & retia, adstante Notario. Liber præbebat animo cibum, manus nectendi velocitate currebant, Notarii simul ferebantur articuli, & oculus paginam percuttebat. Adveniens sanctus Edesius Rhetoricæ facundiæ & metricæ artis peritissimus vir, stupens & admirans hæc lætus effudit:

Vidi ego, nec dignus tanta ad præconia testis,
Plexos [g] *sole jugi digitos cessisse labori.*
Nectendi ratio varias injunxerat horas,

Edesii versus.

g Lir. prolixos.

Nec finem precibus mutatus fecerat actus.
Credere vix possum quemquam sic tempore eodem
Nectere dictantem, relegendo, lecta fatendo,
Ore, manu simul hoc operari, attendere, fari.

a *Lir.* inventa.

Cibum sine lectione non sumsit. Ab eodem in civitatibus ista est invecta[a] primitus consuetudo. Et tanta parcitate vita est illius sustentata, ut rarò sæcularium aliquem invitaret. In omni actu, in omni loco quicquid ad profectum pertinere poterat, alacer inquirere, strenuus exercere, solers consueverat consummare. Jam quemadmodum Salinas[b] expetens Auromata[c] propriis manibus & sudore confecerit: hebdomadâ completâ, die Dominico, media nocte consurgere, & triginta millia pedibus conficere; postmodùm sacris solennibus interesse, & usque ad horam septimam populos pascere; ut dignum est, nec antiquorum posset explicare facundia.

b Oppidum, puto, illud quod Salena nunc dicitur, jacet que inter Arelatem & Aquas Sextias ab hac Urbe 5 leucis, ab illa septem circiter distans. Vulgo *Salon* appellatur: in Tabula Geographica Hondii *Salins*, cui respondet vox Honorati *salina*.

c *Arel. & ex parte Lir. hæc ad marg.* Automata sunt instrumenta in arte mechanica, quæ nullo labore sed sua quasi sponte moventur: unde ex his verbis conjicere licet S. Hilarium suis manibus pro commodo ad Salinas laborantium hæc instrumenta confecisse.

Cap. XIII. Qualis in Pœnitentiæ tribunali.

Quotiescunque pœnitentiam dedit, sæpè die Dominico ad eum turba varia confluebat; volebat ad ejus castigationem, quicunque adesse volebat, lacrymarum se imbribus eluebat, cœlestibus judiciis territus, promissisque succensus; tanti gemitus, tanti fletus adstantibus nascebantur, ut vitæ præsentis horreret habitaculum. Quis ita futuri judicii monstravit examen? Quis ita tenebrosum terribiliter intimavit incendium? Quis ita flumen[d] exurentis pariter & rapientis cruciatus expressit? Quis ita vulnera conscientiæ ante oculos inspicienda reduxit? Admonitione completa cum lacrymis supplicationum sumebat exordia, ut pœnitentiæ fructum, quem monendo contulerat, orando firmaret. Nam mulier quædam cæca, dum manus ejus impositione benedicitur, visum se recepisse proclamat, æstimo quod antea interiori homini præstitit, quod exteriori postmodum impetravit.[e] Quæ recepto lumine ducem viæ ulterius non quæsivit. Precibus ejus non ambigo impetratum ut tantum miraculum ad paucos admodùm perveniret. Die etiam Dominico dum Lectionum solennia recitantur, quidam phantasmate constrictus: *Sancte*, inquit, *Hilari*, *cur me torques?* Publica voce proclamans. Tunc Beatus Hilarius ea, quâ poterat, Dominum vi constringit & rogat. Cúmque se obtinuisse sensisset: *Imperat tibi*, Jesus, ait, *ut de isto homine*[f] *nullam facias mentionem.* Qua supplicatione, quasi quibusdam catenis adstringeretur obmutuit, & discessit[g]. Plus obmutuisse congaudens; quia ejus meritum potuerit occultari, quàm plasmatis vigentis sospitate.

d *Lir.* fluvii.

Forma deprecatoria pœnitentiæ.

e *Arel.* impetravit.

Lectionum solennia.

f *Lir.* nomine.

g *Lir. del.* & discessit.

Cap. XIV. Pythonem expellit.

a *Lir. del.* civitati.

Sacrilegium etiam, quod spiritus Pythonis muliere obrenta influxerat civitati[a], quàm solerti spiritalis arte consilii extinxerit nequaquam silentio prætermittam. Comprehensam jubet recensitis Lectionibus veteris testamenti in cancello Ecclesiæ publicæ collocari. Quid lex juberet, quantum mali Christianis mentibus diabolicæ perversitatis propinaret astutia, sermone profluo demonstravit. Et ne ullus deinceps tanto sacrilegio, dum Dæmonum responsa perquirit, sponte se subderet, necessariâ instructione perdocuit: nullam deinceps excusationem, etiam negligentibus, derelinquens, quam idcircò publicè fecisset statui: ut non liceret postmodùm ignorari. Præcepit ut abiret malignus spiritus. Tum, quia videbat se apertè proditum, nec postmodùm decipiendis animabus clandestina fraude valiturum: *Quo*, inquit, *vadam?* Et sanctus advertens quantum Dei gratia suo ministerio effecisset, lætus exclamat: *Maximum purgati Orbis indicium est, nescire quò redeas.*

Exeuntes è Basilica retinet.

Populos etiam post Evangelicam lectionem egredientes tali clamore revocavit: *Exite*, inquit, *exite*, *quia hoc vobis de gehenna facere non licebit.* Tum spiritalis zeli æmulatio singularis ultionem pœnæ terribilem ob eorum exegit injuriam. Nam cùm facilis ad eum tunc inaniter excitata populorum turba & inconsueta[b] deceptáque venisset ejusque animum concitasset, civitatis pars maxima misso desuper terribili conflagravit incendio; quod ipsi quoque, qui non mediocribus sunt dispendiis fatigati, propria voce ob ejus vindictam venisse cognoscentes, clamaverunt flebiliter ejus genibus provoluti, misericordiam postulantes. Ille autem Lectioni intentus, Vigiliis deditus, orationi ac jejuniis jugiter mancipatus, Cilicii asperitate exilitatem tenuati corporis macerabat. Nec hiemis quidem frigore[c], quo solent torrentia flumina glaciali rigore[d] constringi, pedes indumento adjecto texit, nunquam linum lanámve concedens[e].

b *Forsè* inconsulta.

c *Lir.* rigore.

d *Lir.* algore.

e *Lir.* nunquam sibi lanamine concedens. *for.* contegens.

Psalmorum mysteriis suavi modulatione cantatis, fletus uberes adjungebat; orationem gemitibus inenarrabilibus duplicabat, ab opere nec in noctis obscuro desistens. Manus notâ rapiebantur velocitate nectendi; mens recolendi exercebatur industriâ. Semel evigilatus nec oculis pepercit; nec membra posuit ad quietem, nihil aliud agens, nisi ut cum spiritales hostium catervæ invenirent occupatum pariter & armatum.

Cap. XV. Zelus animarum & compatientis animi exemplum.

In his profectibus constitutum subitus ardor accendit, ut Heliodori matrem hæresis Arianæ vinculis conligatam expeteret, illuminaret, attraheret, & in æternum

num oblaturus in præsentia consecraret. Pietatis autem suæ insignia in his, quos ad cœli regna præmisit, ita intimis misericordiæ visceribus demonstravit, ut nullus valeat imitari. Minimi cujusque Lectoris transitu ejusdem animus taliter vulnerabatur interiùs, ut singultibus quateretur, & profunderet fletus uberrimos, & non aliter ac si unici pignoris solario caruisset: casus quoque infirmitatesque suorum, vulnera propria reputabat; quod sancti Cyrilli tum Levitæ manifesto patuit documento, qui Basilicis præpositus construendis, dum marmorum crustas & Theatri proscenia celsa deponeret, fidei [a] opere nudans loca luxuriæ, quod sacrum [b] parabat ornatibus, subitò molarum funibus ruptis, impetus desuper marmoris venientis statim [c] pedem cum extrema digitorum parte occupatum collideret atque minueret: pro cujus gemitu & dolore non minùs vulneris vir Beatus excepit in corde, quàm collisus sustinebat in corpore. Cúmque ministri vulnus immensum juges & indefessos Sacerdoti gemitus extorqueret; quia ejusdem cellæ erat ejus cella conjuncta, remedia vir sanctus more solito supplicationibus flagitabat. Paululùm sopore depressus vidit reverendam [d] eminùs adstare personam, quæ mœstitiæ caussas solicitè perquirebat. Ille collisum Levitæ pedem, non solùm mœrorem sibi tristitiæ [e], sed vulnus animi indicat inflixisse. Percontatur: *Vis*, inquit, *ut dolor omnis abscedat?* Optare se omni aviditate, respondit. *Produc*, ait, *pedem vicario* [f] *succidendum, & omnis protinùs dolor ministri aufugiet.* Pedem sine hæsitatione protendit, ictum ferientis libenter excepit, tantusque dolor accessit, ut refectionis dulcedinem doloris excluderet magnitudo. Evigilans non dubitavit implendum, quod fuerat promissum [g]. Ad præfati cellulam dirigit inquirentem, ut qualiter se Levita sentiret protinùs nuntiaret. Mandat ille omnem recessisse dolorem; quietem insuper esse concessam. Meritò ejus pietate sanatus creditur, cujus inquisitione quietissimus reperitur. Qui in revelatione proximi membrorum propriorum jacturam credidit faciendam, implevit divinum præceptum, quin imò feliciter & excessit, dicente Domino: *Diliges proximum tuum sicut te ipsum:* ecce invenitur hic beatus dilexisse proximum suprà se [h], qui, quantùm definitio mentis habuit, membra tradidit amputanda propria, ut sanaret aliena.

Diaconus Basilicis construendis Præfectus.
a Lir. fideli.
b Lir. sanctum.
c Lir. itantis.
Primæ sedis Galliarum Episcopus cum suis clericis in Seminario seu Congregatione Ecclesiastica simul habitans.
d Lir reverentem.
e Lir. justitiæ.
f Arel. vicarium.
g Arel. repromissum.
Matth. 22. 37.
h Lir. scipsum.

Cap. XVI. Celidonium deponit.

In excursibus autem quis, ut dignum est, explicabit quantum ejus præsentia profectum contulerit civitatibus Gallicanis, sanctum Germanum sæpiùs expetendo [i], cum quo Sacerdotum ministrorumque curam [k] & vitam, nec non profectus excessúsque tractabat. Ubi ejus adventus innotuit, flammata ad utrosque nobilium & mediocrium studia convolarunt, adstruentes Celidonium [l] internuptam suo adhibuisse consortio: quod Apostolicæ sedis autoritas & Canonum prohibent statuta: simul ingerentes sæculi administratione perfunctum capitali aliquos condemnasse sententia. Tantæ rei novitate permoti, testes imperant [m] præparari. Conveniunt ex aliis locis probatissimi Sacerdotes. Res omni ratione prudentiáque discutitur. Accusatio testimoniis confirmatur. Adhibetur vera simplexque definitio; ut quem scripturarum regulæ removebant, voluntate propriâ se removere deberet. Ille Urbem credidit expetendam, ibique se injusto rigore astruit condemnatum. Quod ubi comperit vir beatus, quanto studii ardore, quantóque zelo superno fuerit inflammatus, ut non hiemis asperitatem, non Alpium stridores attenderet, vel frigora [a], non vitrea glacialis crustæ spicula protinus resolvenda desuper, nec gladii ictui similes expaverit aculeos dependentes, vi frigoris terrorem mortiferum gelu concreto velut vibrantem dexteram imitantes. Verum ille inconcussa fidei radice constanter animatus, præsertim qui ad tantam voluntarius [b] venerat paupertatem, ut pedibus iter aggrediens conficere non timeret. Intrepidus Urbem Romam sine equo, sine sagmario [c] vel sago, omni difficultate superata festinus intravit.

i Lir. expetendo.
k Lir. del. curam &c.
l Lir. cœli domum quam sæpè errato.
m Lir. impetrant. Iac. Cujacius obs. l. 11. c. 38. legit permotus ... imperat.
a Lir. frigores.
b Lir. voluntariè.
c Lir. saginario.

Cap. XVII. Quid Romæ actum ab Hilario.

Apostolorum ac Martyrum occursu peracto, Beato Leoni Papæ ilicò se præsentat, cum reverentia impendens obsequium, & cum humilitate deposcens, ut Ecclesiarum statum more solito ordinaret: adstruens aliquos apud Gallias publicam meritò excepisse sententiam, & in Urbe sacris altaribus interesse. Rogat atque constringit, ut si suggestionem suam libenter excepit, secretè jubeat emendare; & se ad officia, non ad caussam venisse; protestandi ordine, non accusandi, quæ sunt acta suggerere. Porrò autem si aliud velit, se non futurum esse molestum. Et quia tantorum virorum præsertim jam ad supernam gratiam vocatorum, nec in narratione audeo judicia ventilare, hoc breviter tetigisse sufficiat: quod solus tantos sustinuit; quod nequaquam minantes expavit; quod inquirentes edocuit, quod altercantes vicit, quod potentibus non cessit, quod in discrimine vitæ positus communioni suæ [d], quem cum tantis viris damnaverat, conjungi nullatenus acquievit, quod custodibus appositis, hiemis rigore sæviente, quos ratione non flexerat credidit relinquendos. In civitatem regressus [e], licet corporali infirmitate fractus, tamen perfectione sanctus & pietate promtissimus, totum se ad placandum tunc animum sancti Leonis inclinatâ humilitate convertit. Misit primitus

d Lir. ejus.
e Lir. in civitatis recessu.
Quid Arelatem reversus egit Hilarius.

S. Ravennium tunc Presbyterum, postmodùm proprium successorem, deinde [f] sanctum Nectarium sanctúmque Constantium præcipuos Sacerdotes. Et quia quanta [g] in hac caussa dictaverit, huic operi nullâ possum ratione connectere, Auxiliaris tunc Præfecti quæ fuerit sententia credidi inserendam [h], cujus hæc verba sunt: *Sanctos Nectarium & Constantium Sacerdotes de Beatitudinis tuæ parte venientes dignâ admiratione suscepi. Cum his sæpiùs sum locutus de virtute animi atque constantia, contemtúque rerum humanarum, qui inter fragilitates nostras semper beatus es. Nam quid potest in hac corporea vita esse secundum [a], quæ cùm sit misera, tamen non potest esse perpetua. Locutus sum etiam cum sancto Papa Leone. Hoc loco, credo, aliquantum animo perhorrescis: sed cùm propositi tui tenax sis, & semper æqualis, nullóque commotionis felle rapiaris, sicut nullis extolleris illecebris gaudiorum, ego nec minimùm quidem factum Beatitudinis tuæ arrogantiæ memini contagione fuscari. Sed impatienter ferunt homines si sic loquamur quomodo nobis conscii sumus. Aures præterea Romanorum quâdam teneritudine plus trahuntur: in quam si se Sanctitas tua subinde demittat, plurimùm tu, nihil perditurus, acquiris. Da mihi hoc, & exiguas nubes parvæ mutationis serenitate compesce.*

f *Ita Cujacini. Lir. & Arel. Mss.* omisso S. Ravennio &c.
g *Lir.* quantum.
h inferendum, *ad marg. Cod. Arel. alia manu.*
a securum *ad marg. Arel. alia manu.*

Cap. XVIII. Totum se Pastoralibus muniis addicit & pœnitentiæ.

Talia percipiens totum se orationi, prædicationi, operationi velut incipiens mancipavit, rigore districtus, miseratione propensus, largitione promtissimus; non contentus quæ inhibebantur ingerere, nisi solatia consolationum rivis fletuum cumulasset. Unde sanctus Ædesius [b] ita prosequitur, dicens Poëticè:

b *Lir.* Edecius.

> *Vidi ego præventum fletu [c], magis ubere fletu,*
> *Quod crevit numis, cupiebat crescere votis.*
> *Quam prorupta viget miseratio, quam cita donis*
> *Gratia! nec solùm fueras ad munera largus*
> *Majores comitantur opes pietate ministra.*

c *Lir.* magno ubere fletus.

Abstinendo victu, operi insistendo, itinera pedibus conficiendo ita se tenuavit, fatigavit, exhausit, ut vix quadragesimi octavi anni circulum adimpleret. Non enim virtutum celsa illa perfectio, quæ non solùm locum, sed condignam in cœlis paraverat mansionem, moras diutiùs est passa terrenas. Sed fidelis servus implens præceptum, desiderans promissum, corpus suum diversis ægritudinibus mancipavit, ut supernæ monetæ aurum [d] obrizum, ægritudinum caliculo excoctum [e], thesauris recondereiur æternis.

d *Lir.* verum.
e *Lir.* calculo exortum.

Cap. XIX. Visione cœlesti recreatur, quâ etiam prænoscit successorem suum.

Ergo ubi infirmitate crescente, non virtus mentis, sed ipsa est corporis consumta materies; quo studio alacri omnes & exhortatione relevare, in proposito permanere, facunda & necessaria persuasione coëgerit, nequeo explicare. Igitur in ultimo ambiguo constitutus, accepit manifestæ revelationis non mediocre solatium. Mens ejus ad hoc in sopore relaxata [f] est, ut ei singulis præmii magnitudo patefacta virtutum suatum depingeret ornamenta. Videt sacris se interesse mysteriis. Intuetur tunicæ Aaron quondam Pontificis tegmine decoratum, quod divina per Moïsen jussione mira tum fuerat artis varietate contextum. Duodecim gemmarum multiplici ac diverso splendore pectus ornari ejusdémque niveo humeros fulgore vestiri. Stolâ quoque dispari varietate micante membra circumdari, quam bysso, cocco [a], jacintho, radio coruscante, colore dissono metallo pretiosam, spiritalium manus docta decoravit artificum. Pretiosiora pulchritudinum quàm diximus ornamenta; quia Deo sunt auctore formata atque constructa Tinnivolentia [b] commota gressibus incedentis, & intrinsecùs malogranatis illisa, ictibus claris [c] personabant extrinsecùs salutiferúmque tinnitum. Cúmque ita meritorum perennium donis, præmiis atque muneribus se cerneret adornatum, humano affectu adjici sibi desuper vestimenta omnimodis flagitabat. Quod ubi didicit abnegari, & vidit filium suum sanctum Ravennium applicari ad divina mysteria consecranda, intellexit se esse migraturum. Quàm Beatus igitur, quámque inclitus Pater, qui adhuc in sæculo constitutus, illius viri [d] Sacerdotis, quem in multiplici colorum varietate non figura, sed meritorum veritas propriè decorabat, est præmium consecutus. Cur non ei monstraretur in tunicæ illius tegmine, quod in omni virtutum diversitate possederat? Cur non ei revelaretur in vestimenti illius pulchritudine, quod erat ei in stola perpetua compensandum? Quem enim decoraverat continentia mentis illæsæ, & in quo immaculatæ conscientiæ lucebat autoritas, meritò lamina auri fulgentis speculum verecundæ frontis ejus obtexerat. Quem virtutum semper extulerat principatus [e], dignè pretiosiorum lapidum textus ornabat. Cur non bysso circumdaretur, quem [f] castitatis zona constrinxerat. Nam, ut verè loquar, principalis ejus lamina autoritate fidei & igneâ flammâ rutilavit. Gemmæ quoque omnium virtutum splendore sidereo micuerunt; rationale micuit pectoris fulsit elogium [g] pietatis, justitiæ byssinum, continentiæ cingulum, prædicationis Tinnivolum [h], malogranata bonæ spei opere & sermone jugiter sonuerunt.

f *Lir.* l. 19. ta.
a *Lir.* coco.
b *Lir.* Tinniola.
c *Lir.* clamorum.
d *Ita Lir. & Arel.* forti veti.
e *Lir.* exultatur. *Arel.* Principalitas.
f *Lir. add.* zeli.
g *Arel.* logium.
h *Lir.* Tiniolum.

Cap. XX. Hilarii morituri exhortatio ad suos.

Cum ergo tantâ ac tali esset consolatione relevatus atque perfusus, Congregationi ad solatium pariter & exemplum alacri sermo-

ne disseruit, ista omnes [1] allocutionis voce compellans adjecit: Vitæ curricula hucusque peregimus: jam ad illud tremendum supernæ Majestatis evocamur examen. Viam carnis hujus & incertam vitam sæculi præsentis ingressi jussionibus paruimus creatoris, servitutis propriæ peractis officiis, ad veram perennémque patriam prælata consolatione migrabimus. Militavimus hucusque spiritali militiâ. Infidi [x] corporis aculeos Cilicii asperitate contulimus. Abstinentiæ rigore ac vigiliarum lassitudine universa vitiorum certamina auxilio superavimus desuper implorato. Cogitationum laqueos sancta meditatione disrupimus. Occupati studiis doctrinæ cœlestis, talentum perennitatis multitudini fidelium non cessavimus erogare. Navigavimus per vitæ istius pelagus, & diversa juvante Domino virtutum mercimonia cum fœnore usuræ salutiferæ Deo referenda percepimus. Ad portum quietis Domino gubernante cœpimus propinquare. Cum istius mundi Principibus, cum quibus Apostolus describit bellum jugiter esse, confliximus, quod nulli deerit quicunque ad beatitudinem cœlesti gratia præcedente & industria subsequente voluerit pervenire. Absolutum me & liberatum ad Domini mei intuitum credo eodem propitiante venturum. Ad ea obtinenda perseveranti cursu vobis sunt peragenda certamina. Ille utique, qui se livore proprio perdidit, qui procul odoratur bellum, & ad vocem tubæ, quasi cuncti esse debeant in sua potestate, diutina antiquitate callidus, subtilitate dolosus, decipiendi assiduitate atque arte peritus, qui electis pascitur escis, & perditione perfectorum saginatur, pœnam propriam salutem reputat alienam, non mediocre æstimans solatium, si ad superna tendentes laqueis capiat peccatorum, & funibus perditionis; quos etiam Propheta suspirans dicebat: *Funes peccatorum circumplexi sunt me.* Hic salutis humanæ inimicus cavendus est: huic omnimodis oppugnandum est & resistendum. Quomodo enim poterit incedere jam ligatus, vel audebit repugnare captivus? Habebit procul dubio in infernali pœna participem, quem tenuerit in sæculi voluptate consortem. Hujus fortitudinem Dominus Beato Job monstrans, ita dicit: *Aurum reputat velut lutum: Jordanis alveum avido se æstimat ore sorbere.* Quid est, *aurum reputat ut lutum?* nisi sanctorum vitam, velut lutum se æstimat calcaturum: proclamante Propheta: *Erue de luto fecis pedes meos.* Jordanis autem fluenta quæ sunt; nisi baptismi sacramenta, quæ sua credit impugnatione devoranda; Lutea compago antiquitatem potentiámque ejus non potest sine Dei gratia superare: tamen jugi certamine & indesinenti conflictu ejus sunt insidiæ tolerandæ. Spectator certaminis humani quotidianam exercitii palæstram placidus intuetur. Videt ignita jacula dirigi, sed lacrymarum facit fonte restingui. Cernit laqueos præparari; sed orantes eruit & plorantes, ut cum vera exultatione decantent: *Oculi mei semper ad Dominum, quia ipse evellet de laqueo pedes meos*, ut liberi ad annuntiandam pacem incipiant esse pretiosi. Et ideò quicquid in præsenti potest ab autoris amore separare, æstimandum est inimicum. Si me humana non fallit illusio, grandis tempestas huic imminet civitati: non mediocris, sed satis gravis incumbit afflictio. Ad omnia contraria adversáque vos jugiter præparate. Fidem Trinitatis immobiliter retinete. Scripturarum interiora penetrate; ut abyssum invocantes *in voce Cataractarum*, id est credentium terras [a] dono superno irrigare omnimodis non cessetis. Sit vestis [b] asperior, panis [c] grossior, cibus durior. Iter nihilominus conficiatur pedibus expeditis, ne necessitas subita perniciem novi laboris inferat delicatis: Quia ut exercitatio robustum, sic desidia reddet ignavum.

[1] *utrque Cod. MS. omnis.*

[x] *Lir. infidelis.*

Vide ut errorem Semipelagianorum abhorrerat Hilarius.

Job. 39. 28.

Psal. 118. 61.

41. 21.

Ps. 14.

[a] *Lir. iras.*

[b] *Lir. vestitus.*

[c] *Arel. pannus.*

Hac igitur adhortatione completa, jubet Congregationem mœstam sacrificium vespertinæ laudis offerre, & cibum consuetudinaria refectione percipere, dicens: *Hora diei undecima anima mea de corporis domicilio liberata ad supernum judicem festinabit.* Cúmque modulatione Psalmorum solita officia autoris in laudibus alacer cœpisset offere; jam rediens atque commigrans, inquit: Voces sanctæ, voces quæ ad aures pervenitis autoris, me quoque Domino commendate. Fratrum deinceps refectione completa, manu oculos atque os crucis Dominicæ signo muniens, & in oratione persistens, securus innumeris sanctorum [a] choris occurrentibus letus gaudénsque proficiscitur ad patriam supernam.

Cap XXI. Mortem prænuntiat ac moritur.

[a] *Lir. add. sacris.*

Hinc jam qualiter sit universa civitas congregata: quemadmodum unusquisque non Patrem aut matrem, vel unicum, sed omnium religiosorum atque orphanorum singularem fleverit genitorem, quis ut dignum est explicabit? Nullus à fletu, nullus cessavit à gemitu. Parem cunctis luctum dilectio universalis indixerat: eratque velut seminarium lacrymarum, generalis dolor omnium diligentium. Ubi Basilicæ beati ac Protomartyris Stephani venerabile corpus illatum est, totius [b] populi cum fletu vox una procedit: *Hæc, inquit, dies querelas injustæ imputationis perpetuò resecavit:* ut ampliùs, quàm in prædicatione sufficit, non dicamus. Fidei populus nimio ardore succensus membra sancta, dum vult contingere, penè discerpsit.

[b] *Arel. citiùs.*

Studio Congregationis effectum est, ut

Cap XXII Ex quis S. Hilarii

columnis ardentibus cereorum hinc & inde populos abigerent irruentes Nocte, vigiliis expeditis, cùm mœsti solis claritas reputaretur obscura ad exequias venerandas, non solùm fidelium, sed etiam Judæorum concurrunt agmina copiosa: omnium lacrymæ invicem se superare certabant. Deficiente voce, gemitus increscebant. Hebræam concinentium linguam in exequiis honorandis audisse me recolo. Nam nostros ita mœror obsederat, ut ab officio solito impatiens doloris inhibuerit magnitudo. Dein cum ante Beati Genesii altare sanctum corpus inferrent, utriusque sexus tantus cum lacrymis datus est clamor, ut astra ipsa percussa vicatium è cœlo reddiderint insolitum, & tonitruis comparandum, fragore consono reboatum. Hinc iterùm nova dilectio graviori fletu corda succendit, dum singuli cupiunt fimbriam decerpere, corpusque contingere. Sancti Basilii tum Presbyteri, nunc Pontificis summi invenit industria, ut maximam partem coopertorii utraque manu discerptam, quâ corpus ejus tegebatur, arriperet [d], & longiùs recedens dividendo populis erogaret. Dum dispertiendi studio lætificat populum tanto munere, paululùm retrahuntur à sepulchro, & sic corpus illud venerabile atque decorum, ne iterum devotis redderetur obsequiis, clam est positum in sepulchro. Quod ubi populi intellexerunt esse tumulatum, tantùm subitò omnes clamorem cum gemitu proprio reddiderunt, ut tecta ipsius Basilicæ discissa corruere & populos obruere putarentur.

c Lir. Demum antequam Beati Genesii Basilicæ sanctum corpus inferrent.

Basilius Aquarum-Sextiarum Episcopus.

d Lir. abriperet.

Cap. XXIII. Quam pretiosa S. Hilarii memoria & vitæ fructus uber.

Vita illius in morte fit apud animos omnium pretiosa, & desiderium tam cœlestis [a] antistitis in laudem renascitur. Eodem tumulato, cum plausu cœpit doctrina illius recenseri, memoria cum gloria prædicari; mundi contemtus, compunctionis affectus, lacrymarum fluvius, temporalitatis impetus, pietatis thesaurus, justitiæ culmen, temperantiæ moderamen, omnibus in exemplum trahuntur. Quid plura? Civitas universa quicquid Sacramento confirmare voluisset, nomen ejus proferebat; astruens similem postmodùm non futurum. Sed summum est, quod orante ipso amor verus utcunque potuit habere mendacium. Nam non solùm in successoribus, sed adhuc in multorum Pontificum renasci non cessat augmentis; cum quibus dum [b] laborans hic participat temporarios fructus, sine dubio æternorum compar efficitur gaudiorum: sicut arbor paradisi fœcunda, & quid in præsenti offerat, & quid postmodùm gignendo relinquat, singulari posteritatis [c] fertilitate procreare non desinit. Quanticunque seu per ipsum nutu cœlesti, seu post ipsum Dei providentiâ ordinati sunt Sacerdotes, qui ejus intercessioni respondere eruditione doctrinæ [d], ac crescentibus meritis, gratiâ juvante, contendunt. Fœlix, qui non tantùm propriæ civitati ex sua institutione providit, verùm etiam diversa [e] loca illuminare accensis [f] fidei calore innumeris lampadibus, & super candelabrum ponere procuravit. Ac sic in singulis ejus gratia concalescens quotidianis profectibus generata renascitur: quia quicquid ex ejus institutione producitur, eidem meritissimè [g] deputatur. Capitis utique lucris adscribitur, quicquid membrorum ubertimo cultu percipitur. Pro omnibus sollicitus, in certamine vitæ istius constitutis orationum solatia impendit, præsentiam visitationis attribuit, sanctæ castigationis vel increpationis innumera ac reverenda præcepta seminavit spiritalis & peritus agricola, nunc minitans & dolens, exultans & tristis, lætus & anxius, turbulentus & patiens, serenus atque terribilis, durus & placidus, remissus atque districtus: nunc suspirio gemens, sed cum gaudio uberes lacrymas fundens. De cujus pectoris exundanti fluvio & fonte caritatis irriguo, sic hausit unusquisque quod voluit ac potuit, ut nullum damnum largitas sancta sentiret: sed erogando cumulum potiùs fœnerator Thesauri cœlestis acceperit. Quia hæc est munerum natura cœlestium, ut profusiori fœnore in se jugiter crescat, & cùm defecisse putetur, quasi semper incipiat, atque imminutionis [a] paupertatem descendens augmentum quoddam de detrimento dispensator divinus semper obtineat.

a Lir. singularis.

b Lir. laborem temporariis fructibus.

c Lir. prosperitatis.

d Arel. doctores.

e Lir. diversa.

f Arel. Ac. accensæ.

g Lir. ejusdem meritis.

a Lir. in munitionis.

Cap. XXIV. Elogium Hilarii. Diu post mortem scripta Hilarii vita, ut adhuc indicat vox sanctissimi. cap. 13.

O magna, præcelsa ac singularis caterva gratiarum! Quàm veneranda recordatione obrutibus præsentaris, & beneficiis sentiris, profectibus nostris adhuc militare cognosceris. Tot annorum spatiis evolutis, in tuorum filiorum renasci non cessas honoribus atque reparari. Justè perpetuis laudum titulis honoraris, qui interpellaris & audis, pro supplicantibus intercedens conveneris & reddis; constringeris, & ut postulata impetrentur exequeris; rogaris & Deo præstante obtinere non desinis. Ecce laudis pretiosum titulum, post emeritæ sanctitatis excessum. Ecce caput laureis virentibus & crucis stemmate coronatum, & fructu virtutum folióque contextum, quod non defluit in æternum. Ecce præconium post obitum triumphalibus meritis proponendum. Jacet in sepulchro ejus corpus conditum, cujus precibus reserantur regna cœlorum. In diversa virtutum culmina innovari tuorum non desistunt insignia meritorum. Cur anima tua non majora præstet in paradisi beatitudine posita, quàm in seculi certamine constituta; cujus virtutem ne signa proderent, oratio impetravit. Unicum pignus & decus Sacerdotii & totius cœlestis scientiæ thesauri jugiter ex tuo corde manarunt. Lucerna tua fidei lumine splendens, etiam ceteras super Ecclesiæ can-

delabrum positas lucere concessit. Vocatus ab autore ad laboris fructum & perenne refrigerium feliciter pervenisti, in illa beatissima Patriarcharum societate receptus, animæ tuæ singularia modò conspicis ornamenta: quæ ita creverunt divinæ gratiæ adjumento, ut pretiosis virtutum manibus perenniter conspicua decorentur.

Qui continentiæ puritate omnium scripturarum thymiamate templum tui cordis & corporis flagrare fecisti, & ut in eo auctor requiesceret perennis industriæ vigilantiâ præparasti. Qui secreti amore animum quoque affectúmque pavisti. Qui cum psalmorum modulatione flumina lacrymarum junxisti. Qui in decacordo præceptorum moribus pariter & vocibus præsultasti; vias duras custodiendo vita & institutione prædicasti. Qui spiritalis organi celestis harmoniæ suavi sono cantu variam modulaminis dulcedinem [b] concrepasti. Qui sacrificio [c] jejunii exteriorem hominem continens, vigiliarum solita assiduitate interiorem cursu strenuo oblectare non destitisti. Illud autem prætereundum esse non credidi, qui aut ante resurrectionis diem, dum Campilapidei spatia peragrasti, pastores singulos undâ baptismi regenerando baptizasti & baptizatos rectè vivere docuisti. Fac ergo, quæsumus, ut qui te ad Christum feliciter venisse & sine fine te regnare cum illo gloriamur, tuis continuis precibus muniamur, interventu protegamur, & quâ frueris cum Christo gloria perfruamur.

b *Lir.* varia ...dulcedine.
c *Arel.* sacrificiis. Pastores Baptizat.

Cum ergo tanti talisque viri testimonium merita ejus perhibuerint, dignéque facta laudaverint; quia possibilitatis immemor, impulsu amoris, incautus ad tantum præconium prosilivi, veniam sperare præsumsi: ut in illo meritorum suorum præclaro fastigio constitutus, etiam pro me interpellare non cesset; illisque venerabilibus Patriarcharum cœtibus aggregatus, ad præsidium nostrum turbam piæ soliditatis adsciscat; obtinens ut non actu meo, non ignaviâ contristetur: quocirca me ejus suffragium muniat, sed suis patrociniis meritum Sacerdotis in illa examinatione tremenda faciat inveniri: Regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Explicit Vita S. Hilarii Episcopi.

EPITAPHIUM S. HILARII ARELATENSIS EPISCOPI.

In Tabula marmorea parieti infixa in Ecclesia sancti Honorati.

Antistes Domini, qui paupertatis amorem
Præponens auro, rapuit cœlestia regna,
HILARIUS; *cui palma obitus, & vivere Christus;*
Contemnens fragilem terreni corporis usum,
Hic carnis spolium liquit ad astra volans.
Spernit [a] *opes dum quærit opes, mortalia mutans* [b],
Perpetuum cælum donis terrestribus emit:
Gemma Sacerdotum, plebisque Orbisque Magister.
Rustica quin etiam pro Christo munia sumens.
Servile obsequium non dedignatus adire,
Officio vixit minimus, sed culmine summus.
Nec mirum si post meruit tua limina, Christe,
Angelicásque domos intravit & aurea regna,
Divitias, Paradise, tuas, fragantia semper
Gramina, & halantes divinis floribus hortos,
Subjectasque videt nubes & sidera cæli.

a *Arel.* sprevit.
b *Lir.* vitans.

Inscriptio Tumulo ipsi S. Hilarii insculpta.

SACRO-SANCTÆ LEGIS ANTISTES HILARIUS HIC QUIESCIT.

Bollandianam Capitum ac numerorum distinctionem servavimus (etsi accuratior iniri poterat) ne citationum varietas & scriptores fatiget & turbet Lectores.

DE VITA S. HONORATI EPISCOPI ARELATENSIS. SERMO

S. HILARII ARELATENSIS EPISCOPI.

PRÆFAT. 1. AGNOSCITIS, Dilectissimi, diem publicis fidelium mœroribus [a] consecratum, qui mihi quandiù hos caducos vitæ hujus dies Dominus indulserit, semper quidem acerbitatibus gravis, plenus tamen consolatoria laude, plenus & dignitatis adveniet. Hodie enim ille sanctæ recordationis Ecclesiæ hujus Antistes virtute, Sacerdotio, nomine Honoratus, corpore exutus est. Quicquid ad clausulam elocutionis adjecero, absurdum poterit judicari. Si enim dixero: Ad Astra migravit: ille, etiam dum in terris moraretur, inter illa splendidissima Astra Dei numeratus est. Addam; Christo adstat? Quando autem ei in vita sua non adstitit? Cujus omnis vita illam Eliæ vocem habuit: *Vivit Dominus, cui adsto hodie.* Dicam, Terrena deseruit: cujus, ut Apostolus ait, conversatio semper in cœlis fuit? Similiter itaque, quantum animus meus habet, quicquid de tali viro dicendum occurrerit, ipsa sui magnitudine congruo exitu caret. Compugnant mœroribus gaudia. Talem reminisci dulce est; tali carere supplicium.

a al. memoriis.

3 Reg. 18. 15.

Philip. 3. 20.

2. Duplex itaque materia me provocat. Illinc me laudum suarum gratiâ ad sermonem trahit; hinc ad singultus trahunt damna communia. Ignoscite itaque, si diripientibus sibi duobus his affectibus mentem meam, oris mei officium tanquam duobus Dominis famulatum congruum negat. Quicquid recordatio in laudis partibus suggerit, totum hoc sibi inter damna numerans dolor vindicat. Quamquam etsi adesset mihi serenitas mentis, & famulatu idoneo menti lingua serviret, num abundantiùs laus ejus proferri sermonibus meis poterit, quàm in vestris sensibus manet? Nemo est, ut puto, cui non illius viri gratia major occurrat, quàm possit opulentissima cujuslibet proferre facundia. Quia ergo, ut scriptura loquitur, memoria justorum cum laudibus semper est, nec potest quisquam meritorum illustrium viros non cum laude memorare: proferam, ut facultas datur, aliqua ex his, quæ de illo dilectionis vestræ corda meditentur. Adjuvabunt utique sensus vestri conatus meos; & quod sermoni meo expedire difficile est, vestra sibi pectora propriis cogitationibus eloquentur.

Prov. 10. 7.

3. Scriptum est [a]: *Sapientia in exitu canitur*; hoc est dicere: sapientis conversatio in conversationis fine laudatur. Unde & in alio loco: *Ne laudes hominem in vita sua:* Et iterùm: *Ante mortem ne laudes quemquam:* ac si dicat; lauda post mortem: in viventis enim laudibus & laudato locus vanæ exultationis offertur, & laudatori nota assentationis affigitur. Multis modis autem utile est laudare defunctum. Primùm quia dum abest, cui gratificari laudatione possimus, necesse est ut ad largitorem gratiæ laus tota referatur. Deinde quia sola virtutis admiratio residet; ubi suspicio assentationis aufertur. Defuncti itaque laus in sancta fidelium Congregatione prolata plena est ædificationis, vacua jactantiæ. Merita quoque in hoc ejus, qui laudatur, accrescunt, quod plures sua laude proficiunt. Nec verebor ne nimis forsitan favorabiliter de meo loqui credar, quia præter quàm nihil non inferius dici suis virtutibus potest, nemo est qui illum non suum computet, suum senserit, suúmque crediderit. Non tamen ego ingenii fiduciâ, neque fretus eloquio ad attingendam tanti viri vitam manum mitto: quam si quis priscæ eloquentiæ autor attingeret, non solùm facundiâ non ornaret, sed victus materiæ mole succumberet. Vester me amor provocat; vester affectus de illo aliquid loquendi fiduciam subministrat. Animabitur, ut credimus, ipsius meritis sermo quamvis tepentis [b] ingenii; & quod jacet verbis, elevabitur rebus; & effusâ in illum charitate vestrorum pectorum domicilio condietur.

a Boll. scriptura quodam loco continet. Parcè laudandum ante mortem Eccl. 11. 30.

Largitori gratiæ laudem totam refert Hilarius.

b Ita Arel. Ur. Sur. repentis Boll.

4. Est illud notum omnibus oratoriæ disciplinæ, quorum laudandam receperint vitam, patriam priùs & originem prædicare; ut quod in propriis virtutibus deest, in patrum gloria præcessisse videatur. Nos autem

CAP. I. Honorati genus & sancta adolescentia.

omnes in Christo unum sumus: & fastigium nobilitatis est inter Dei filios [c] computari, nec addere nobis quicquam ad dignitatem terrenæ originis decus, nisi contemtu suo, potest. Nemo est in cœlestibus gloriosior, quàm qui repulso patrum stemmate elegit solâ Christi paternitate censeri. Prætermitto itaque commemorare avita illius secularium honorum insignia, & quod concupiscibile ac penè summum habet mundus, usque ad consulatus provectam familiæ suæ nobilitatem, majore generositate pectoris fastiditam. Nec placuisse illum sibi de supervacuis suorum honoribus, qui per amorem veritatis jam suos non optabat.

c Lir. Arel. Sur. sta leg. Bolland. famulos, minùs benè.

Consularis Honorati nobilitas.

Baptizatur adolescens.

5. Ad illud potiùs meus sermo festinat; qua fide baptismum in adolescentiæ annis proprio concupierit arbitratu, quàm maturo consilio sanus mortem expaverit; qualiter ante baptismum vitâ cariturum se esse prospexerit [a]; quâ siti vitam suam desideraverit renovari; quàm dulcis ei infantia; quàm modesta pueritia; quàm gravis adolescentia fuerit; quàm omnes etiam ætatum gradus gratiâ semper & virtute transcenderit, majorque se semper inventus sit, ut prorsus divino quodam pedagogio [b] educatum putes. Eruditur sine aliqua suorum instantia. Servat, juvante Deo, Baptismum præter ullam hominum solicitudinem; &, quod his majus est, recenti adhuc & illibato nitore fontis [c] sine admonitore convertitur. Sine admonitore, dixi: & ubi illud, quod patria obstabat; quod obluctabatur pater; quod propinquitas tota renitebatur [d]? Intraverat enim gratiâ suâ omnium sensus; & cum eum sibi Christus assumeret, certatim in suis omnibus mundus tenebat. Alios dulcedo ipsius obligaverat: alios collegii blandimenta devinxerant: alios in variis juvenum exercitiis admiratio secularium virtutum tenebat. Quot illi vitæ prioris gratiæ fuerant, tot à conversione vinculis retrahebatur. Commune quoddam familiæ decus proripi omnes timebant. Et verè quis unquam illum habitus non quasi proprium [e] accepit? Quos aliquando amictus non ornavit? Itaque velut splendidissimam gemmam & commune omnium decus eripi sibi simul Patria, simul familiares, simul parentes putabant: neque enim immutanda hæc omnia & reformanda in melius, ut vidimus, sed quasi moritura esse credebant. Et inde illud erat, quod quia omnia, quæ adorsus erat, strenuè eum pater agere perspexerat, à Baptismate quandiù potuit, avertit, timens ne totus, sicut consecutum est, religionis amore raperetur. Invaluit tamen desiderium & amor Christi, & Baptismum discussis Patris dissimulationibus, pueritia fidelis invasit. Ita enim se adhuc Catechumenus inter prima fidei rudimenta formaverat, lasciviam pro reverentia accipiendi quandoque baptismatis respuens, clericos ut Patres honorans, & puerili interdum centen pauperem juvans. Quicquid habere adhuc illa ætas, & plus utique pro novitate habendi amare poterat; miseratione prodigus offerebat: jam tunc in parvo præmeditans cuncta contemnere, & sua simul universa largiri.

a Boll. Qui eum à B. v. cariturum se perspexerit.

b Arel. præsagio.

c Lir. ad fontes minùs benè; agitur enim de fuga seculi, non de festinatione ad baptismum.

d Boll. retinebat.

e Boll. proprius.

His itaque & talibus exercitiis ad Baptismum se Cathecumeni fides robusta proripuit. Hinc jam providus Pater, & terrenæ [f] pietatis suspicione solicitus, variis eum oblectationibus provocare, studiis juventutis illicere, diversis mundi vanitatibus irretire, & quasi in collegium cum filio adolescente juvenescere; venatibus & ludorum varietatibus occupare, & totâ, ad subjugandam illam ætatem, sæculi hujus dulcedine armari. Nec immeritò eum sæcularis Pater proripi timebat, quem inter reliquos ornatissimos juvenes velut unicum complectebatur.

f Boll. generæ.

7. Verùm illi major inter hæc omnia erat custodiendi Baptismatis cura. Fastidiebat adolescens, quo grandævus oblectabatur pater, tali se semper adhortatione compellans: *Delectat hæc vita, sed decipit.* Alia in Ecclesiis præcepta recitantur; alia in auribus meis mandata sonuerunt: illic modestia, & continentia, & quies, & pudor traditur; hic effrenata luxuria nutritur. Ibi pietas viget; hic exercitatio corporalis. Illic ad æternum regnum Christus invitat; hic diabolus ad temporale solicitat. Omne quod in mundo est, vanitas est & concupiscentia oculorum, & mundus transit & concupiscentia ejus: qui autem fecerit voluntatem Dei manet in æternum, sicut & ille manet in æternum. Festinemus ergo erui ab his laqueis, dum adhuc minùs tenemur. Difficile diu ligata solvuntur. Facilius est tenera evellere, quàm robusta succidere. In monte salvam fac animam tuam: ne forte apprehendant te malæ cogitationes [a]. Citò serpit voluptatis venenum, servanda est Christo per ejus gratiam sumta libertas. Alii aurum argentúmque mirentur. Dominentur, ut video, metalla dominantibus. Alii prædia atque mancipia non sine animi sui captivitate possideant. Alii honoribus gaudeant, & honorem divinæ in se imaginis premant: mihi satis est mancipium non esse vitiorum: mihi salus, gaudium: mihi conjux, sapientia; mihi in virtutibus, voluntas; mihi Christus thesaurus sit, qui pensabit mihi gaudia caduca melioribus, dabit & in hac vita studiis disciplinæ & oblectari & ornari, & inter hæc dignum fieri cœlestibus regnis.

a Boll. malæ conversationis istius.

8. Nec longas talis meditatio moras protulit; sed illicò in flammam conversionis nutrita hujusmodi fomentis scintilla prorupit [b]. Jugum Dominicæ servitutis subdita cervice suscipiens, jugum libertatis excussit, intelligens summum esse captivitatis genus, licentiam juventutis. Rediguntur ad breves capillos luxuriantes comæ. Transfertur ad nitorem mentis vestium splendor. Cervicis

b Boll. se proripuit.

lacteæ decus palliis rigentibus occupatur. Transit lætitia in serenitatem [c], membrorum vigor animi vigore mutatur. Virtus corporis in virturem spiritûs migrat. Pallescit jejunio speciosa facies, & priùs succi plena, fit plena gravitate. Et quid plura ita repentè totus alius ex alio ostenditur, ut non aliter genitor ipsius, quàm orbatus filio pater lamentaretur. Et verè plena mortificatio corporis; sed vita illi spiritus erat. Tota hinc parentum persecutio suscitatur. Tunc solum & primum patri contumax fuit, cùm Dei Patris filius esse contendit, ordinatâ jam tunc in eo, sicut Salomon præcepit, caritate. Ita enim Propheta memoratus sub Dei voce pronuntiat: *Ordinate in me caritatem:* Ordinavit planè eam ille, & sub caritatis dispositione prospexit primò Deum, tum proximum diligendum. Condemnari itaque se senectus patris ætatis illius conversione credebat. Occurrit, renititur, comminatur; nec tamen ullo horum pueritia Deo freta concutitur.

c *Arel. ita. Boll.* gravitatem *Lirin.* severitatem.

Cant. 2. 4.

CAP. II. Cum Venantio fratre peregrinatur. Hujus obitus.

9. Assistit tyroni suo Dominus consolator, nec dissimulat unum ei ex Germanis suis in Collegium suscitare, qui exemplo ipsius ad conversionem vocatus, & senior juniorem secutus, in ipso brevi quo vixit tempore, sicut collegio illum, ita etiam virtute comitatus est. Hinc jam inter illos certamina grata propositi, cujus mens ad pietatem mollior; cujus cibus durior, cujus sermo blandior, cujus amictus asperior; quis loqui rariùs, quis orare crebriùs; quem minùs detineret lectus, quem magis lectio; quem minùs moveret injuria [a], quem magis misericordia; quis daret promtiùs quod sibi detraxisset; quis libentiùs hospiti stratum cilicii & cervical illud consueti lapidis offerret; quis peregrinum promtiùs ante Eleemosynæ dispensationem lacrymis foveret, & affectu priùs Christum, quàm advenam convivio pasceret: cui in ore rarior mundus, cui frequentior Christus: quis in illa sublimitate virtutum sibimet ipsi minor videretur, & quo magis merito ascenderet, hoc magis compunctione decresceret. Privatus quidam tunc in conversatione eorum Episcopatus gerebatur. Mentior, nisi plurimi Episcoporum didicere ab illis, dum excipiuntur, excipere; nam si qui rigorem illum propositi non expaverunt, plus illinc humanitatis in animo, quàm refectionis in corpore secum tulerunt. Ornabant itaque omnem simul patriam, & quantum apud animos multorum manet, custodiebantur aliorum ab illis corpora, aliorum spiritus, prout quisque indigens erat, aut vestimentis, aut doctrinâ, aut sumtibus, vestiebantur, alebantur, instruebantur. Nullus illic peregrinationis labore defessus, non tanquam ad patriam & patrimonii sui rura pervenit: nullus illinc ad ulteriora discedens, non tanquam iterùm sibi relinquere cives suos visus est, iterum propinquos.

a *Sur.* invidia.

10. Interea amor in illos omnium crescebat, multiplicabatur, disseminabatur, & famâ in ulteriora quæque ferebatur, totaque jam erga illos patria obsequiis & amore & honore certabat. Pervenire illis ad ignobilitatem & paupertatem non licebat: quantò magis eorum vita abscondebatur, tantò magis fama emicabat, & alter alterum laudi objicere & gloriæ exponere, & ad unum communem virtutum apicem referre. Sed dum unusquisque sub umbra alterius obscurari volebat, tanquam repercussa claritas utrumque irradiabat. Jam quæ illorum gravitas, quàm senilis maturitas, quàm rara fœminarum visitatio etiam proximarum, & quæ inter tot virtutes totius vanitatis fuga: quàm blanda consolatio, & quàm solicita custodia erga eorum salutem, qui se doctrinæ eorum mancipaverunt. Angelica ab illis vita in terra ducebatur, *in multa patientia, in vigiliis, in jejuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei.* Pavebant interea illi gloriam suam & odorem bonæ conversationis longè latéque diffusum, licet ad Dei laudem referrent, sibi tamen vanitatis periculum inferre metuebant: percepisse se in vita sua mercedem suam reputabant, humanam conversationem & gratiam fastidientes Eremi amore flagrabant.

2. Cor. 6. 5.

11. Inito itaque consilio, & quodammodo passi honoris sui persecutionem ad peregrina contendunt. Iterùm patria consurgit, iterùm propinqui reluctantur. Spoliari se se hoc simul lumine omnes metuunt. Quod illic, Jesu bone, certamen fidei atque amoris fuit? Qui tunc consiliorum, qui precum, qui lacrymarum ambitus? Quis non illic sibi officium propinqui vindicavit, aut cujus lacrymæ non cum lacrymis patris certaverunt. Amittere enim se omnis patria in juvenibus illis partes sentiebat. Et verè erat illis senectus non annis cana, sed gratiis: non cariosa artubus, sed moribus venusta [a]. O quanta, Domine, dispensatio procurationis tuæ, qui lampades tuas fidei igne fulgentes, non loco fixas stare pateris, sed perfers eas illuminationi [b] diversorum locorum, inspirans migrandi voluntatem & fugiendi gloriam; quæ utique multiplicanda erat, ipso per susceptam peregrinationem virtutis augmento. Diripitur dudùm quidem vario misericordiarum opere vexata, adhuc tamen larga substantia; & æqualiter ad patrimonium proximus atque extraneus auctionator admittitur. Ita nullus in lucris duntaxat parentum respectus est, ac si rem non suam vendant. Possessio, quæ pauperibus, ex quo ab ipsis fuerat possessa, servierat, pauperibus nunc distribuenda distrahitur. Excipit patria effusam misericordiam, & fletibus effusis repensat.

Honoratus & Venantius Patriâ abscedunt.

a ita *Cod. Ripatorii apud Boll. & Arel.* vetusta. *Bol. & Sur.*
b *Ripat.* Profers eas ad illum.

12. Exeunt de terra sua & de domo & de cognatione sua, & exemplo pari [c] veri Abrahæ filii demonstrantur. Ne quid tamen juvenili ausu temerè ab ipsis inceptum putaretur,

c *Rip.* Patris. d *Boll.* verè.

tur, assumunt senem perfectæ consummatæque ætatis, quem semper in Christo Patrem nominarunt, sanctum Caprasium, angelicâ adhuc in insulis conversatione degentem: cujus quamquam dilectio vestra nomen hactenus ignoraverit, & adhuc nesciat vitam, amicis eum suis Christus annumerat. Hunc tanquam ordinatorem in Domino atque custodem suæ ætatis assumunt, quos jam custodes sibi plurima juventus elegerat. Quæritur ergo peregrinationis latebra, fama fugitur virtutis: at ubicumque itur, ibi alia, velint nolint, fama pariebatur. Felices terræ, & portus beati, quos cœlestem patriam sitiens peregrinus illustrat! Alii Orientis oras, & quæcumque alia plena sanctis loca accipiendi exempli gratiâ, accedunt: hi quicquid adeunt exemplis bonis suscitant. Spargitur ubique substantia, & in omni accessu eorum bonus Christi odor flagrat.

Hæc usque ad Expectant &c. desiderantur in Cod. Arel. & Lirin. Reddit. ea Boll. ex MSS.

13. Hunc ipsum jam tunc, cujus hodie memoria pascimur, urbi huic Massiliensis Ecclesia penè præripuit, hortante illius urbis antistite, & tali eo gaudente collegio. Sed quid non ille fervor lacrymarum certamine & blandimentorum ambitione evinceret? Alacriùs ergo, novo admoniti periculo, maria transmittunt [a], expetunt littora quibus barbara esset illa, quæ plurima in ipsis erat, Romana eloquentia. Longum est percurrere quem ab illis profectum unusquisque locus traxerit, quàm salubritatem Ecclesiis sine ullo clericatus actu invexerint, quot magistris magistri in silentio fuerint.

a transmeant.

14. Illud commemorasse sufficiat, intrepidè ab illis pro Christi desiderio maris rheuma toleratum, squallorem ac sterilitatem Achaici littoris expetitam; & tam delicatè, tam molliter [b] educatos contra tantas aquarum & aurarum varietates decertasse: quod quàm grave, quàm intolerabile illi teneritudini fuerit, excessus illic Germani sui beatissimi in Christo viri Venantii & infirmitates suæ ac suorum protestabantur. Jam quid in illo Methona funere aut extulisse se aut percepisse crediderit, multiplicibus psallentium indicavit agminibus. Hinc Hæbreus, hinc Græcus, hinc Latinus exultat. Judæus ipse Christum respuens fidelem Christi servum admiratur. Astra ipsa ferventes chori pulsant, & ut credimus cum humanis vocibus angelici chori concinunt, fideli famulo suo Christus occurrit: *Euge, Venanti, serve bone & fidelis*: & dum audis, *intra in gaudium Domini tui*; memento nostri quos adhuc sæculi gaudia impugnant. Accipiunt finem carnis animæque certamina; sumit principium vita perennis & gloria. Amen.

b Ripat. nobiliter.

Matth. 25. 21.

CAP. III.

Honoratus [...]ce mor. [...], venit [in I]taliam. [...] salu[bri]cen.

15. Hinc jam vobis Honoratum vestrum Christus reducit & occultâ manu salubri [c] regressu sui temperat. Nam quicquid prætertfluens tangit, illuminat. Hujus Italia benedici gaudet introitu. Hunc Tuscia venerata complectitur, & blandissimas per Sacerdotes suos moras nectit. Porrò Dei providentia nobis prospiciens cuncta disrupit, & quem è patria Eremi desideria provocarant, hunc in Eremum huic urbi propinquam Christus invitat. Vacantem itaque insulam ob nimietatem squalloris, & inaccessam venenatorum animalium metu, alpino haud longè jugo subditam petit. Præter secreti opportunitatem, sancti ac beatissimi in Christo viri Leontii Episcopi oblectatus viciniâ, & caritate constrictus plurimis sitim novo haustu protrahere conantibus. Nam circumjecti accolæ terribilem illam vastitatem ferebant & suis occupare illum finibus fidei ambitione certabant. Verùm ille humanæ conversationis impatiens, & circumcidi à mundo vel objectu freti concupiscens, illud corde & ore gestabat, nunc sibi, nunc suis proferens: *Super aspidem & basiliscum ambulabis & conculcabis leonem & draconem*: & in Evangeliis Christi ad discipulos suos factam promissionem: *Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes & scorpiones*. Ingreditur itaque impavidus, & pavorem suorum securitate sua discutit. Fugit horror solitudinis, cedit turba serpentium. At quæ non tenebræ illud lumen refugerunt? Quæ non illi medicamento venena cesserunt? Inauditum verè illud, & planè inter miracula ac merita illius mirandum reor, quod tam frequens, ut vidimus, in illis ariditatibus serpentium occursus, marinis præsertim æstibus excitatos, nulli unquam non solùm periculo, sed nec pavori fuit.

Leontius Episcopus Forojuliensis.

Ps. 90. 13.

Luc. 10. 19.

Lerinam Insulam ingreditur.

16. Quid longiùs morer, cooperante, ut ita dicam, Christo, omni, quæ priùs deterruerat, adversitate superatâ Honoratus noster castra illic quædam Dei collocat; & qui locus dudum homines à sua commoratione repulerat, angelicis illustratur officiis. Illuminatur latibulum, dum lumen occulitur. Cedit ignoti priùs exilii obscuritas voluntarii exulis claritati. Quid ergo accessio, quid emendatio illa conferat? Quocunque Honoratus accesserit, adesse illic honorem necesse est. Hic primùm illigatur diu evitati clericatûs officio: hic refugam suum Sacerdotalis infula innectit; & qui ire ad dignitatem detrectaverat, ad ipsum dignitas venit. Apparuit illic Presbyter non duplici tantùm, sed multiplici honore dignissimus, coram quo nullam Sacerdotii distantiam, nullum nominis privilegium Episcopatus agnosceret. Nemo unquam Episcoporum sibi tantùm usurpavit, ut se Presbyteri illius collegam computaret [a]. Verùm ille tam integram in Sacerdotio [b] Monachi humilitatem conservabat, quàm planè Monachus Sacerdotii merita possederat.

a Arel. copularet.
b f in Sacerdotium.

17. Industriâ illic suâ sufficiens electis Dei Ecclesiæ templum excitatur, apta Monachorum habitaculis tecta consurgunt: negatæ seculis aquæ fluunt, in uno ortu suo duo veteris testamenti miracula proferentes. Nam

cum de saxo erumperent in media maris amaritudine dulces profluebant. Certatim se jam illuc omnis regio quærens Deum dirigebat. Honoratum expetiit quisquis Christum desideravit; & planè Christum, quisquis Honoratum expetiit, invenit. Illic enim ille totus vigebat, pectus ejus quasi præcelsam arcem & splendidissimum templum insederat. Illic castitas, quæ est sanctitas, fides, sapientia & virtus habitavit: ibi justitia fulsit & veritas. Itaque velut venis effusis protensisque brachiis in amplexum suum, hoc est, in amorem Christi invitabat: omnes undique ad illum certatim confluebant. Etenim quæ adhuc terra, quæ natio in Monasterio illius cives suos non habet? Quam ille barbariem non mitigavit? Quoties de immanibus belluis quasi mites fecit columbas? Quàm amaros interdum mores Christi dulcedine aspersit? Et quorum pravitas sibimetipsis priùs pœnalis fuerat, eorum postmodùm gratia oblectamento omnibus erat: degustatâ deinde boni suavitate, non poterant non magis & magis odisse quod fuerant. Nam velut adducti in novam lucem antiquum illum diù in se densorum [a] errorum carcerem detestabantur. Pulsa per exhortationem illius est varia pestis animorum. Amaritudo, asperitas, & rabies locum dabant libertati, quam Christus obtulerat, & delectabatur requies post longam & gravem Pharaonicam servitutem. Stupenda & admirabilis permutatio, non Circeo, ut aiunt, poculo ex hominibus feras, sed ex feris homines Christi verbum tanquam dulcissimum poculum, Honorato ministrante, faciebat. Quid enim non extunderet illa instantia cum alacritate conjuncta? aut qui lapides non in Abrahæ filios verterentur? ubi tanta in expoliendis mentibus erat officina virtutum, ut si minùs hominem ad salutem suam viridis exhortationibus promoveret, Deum oratione constringeret. Omnium ille passiones, suas credidit, & tanquam suas flevit: profectus laborésque omnium, suos computavit; sciens gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, simul & vitia & virtutes omnium in meriti sui cumulum transferebat. Sicut enim virtus ad virtutem excitans [b], ita miseratio miseris impendens [c] fructificat. Medetur [d] enim singulis plusquàm sibi singulo. Singulorum enim salus unam illi gloriam instruit. Impiger, festinus, infatigabilis perseverat, prout cujusque naturam moresque perspexerat. Hunc secreto, hunc palàm; illum severus, hunc blandus aggreditur; & ad castigandi immutationem, ipsam plerumque faciem castigationis immutat. Inde illud erat quod non facilè quemquam tantùm vel amari vidimus vel timeri: ita enim duos hos affectus sui in unoquoque suorum collocabat, ut & amor suus delicti metum, & timor disciplinæ amorem introduceret.

[a] Lir. & Boll. diù in se densentium.

[b] al. excitat.

[c] al. impensa.

[d] ita Arel. alii: meretur in s p. q sibi singuli.

CAP. I. Præclara Lirinensis institutio Honorati virtutes.

18. Incredibile est quantæ illi curæ fuerit, ne quem tristitia affligeret, ne cogitatio secularis urgeret. Quam facilè perspexerit quid quemque vexaret, quàm singulorum mentes mente gestaret: quantâ præterea pietatis dispensatione providerit, ne quem nimius labor gravaret, ne quis nimia quiete torpesceret. Ipsos, si dici potest, singulorum patrum somnos pio pensavit affectu. Valentes corpore à desidia semper excutiens, ferventes spiritu cogebat ad requiem. Omnium vires, omnium animos, omnium stomachos instinctu, credo, Dei noverat, verè servus omnium factus propter Jesum Christum. Mirandum est quomodo unus tot simul officia compleverit; tam varia præsertim infirmitate vexatus. Fortissimos quosque, & recenti adhuc conversatione prævalidos in jejuniis vigiliisque, impar viribus, pari lege comitatus est. Infirmos ipse infirmior visitavit: refrigeria animarum simul providit & corporum: & ne quid cuiquam minus fuisset impensum, animo semper recurrebat: hic alger, hic cogitat [a]: illi labor gravis est; huic hæc esca non convenit: ille ab alio læsus est; grave est quod hic intulit, nec minùs grave quod iste sensit. Grandi instantiâ opus est, ut offensa gratiam consequatur, & hic sibi illatas contumelias aut leves aut nullas computet; hic autem se gravissimas intulisse suspiret. Hæc illi jugis opera, jugis intentio erat, levigare omnibus jugum Christi, & quicquid diabolus injecisset, avertere, discusso culparum nubilo, gratiarum serena revocare, amorem Christi & proximorum amando inserere, & mentes omnium tanquam suum pectus excolere: innovare gaudia, & ad Christi semper desiderium tanquam primo conversionis die inardescere.

[a] ita Arel. & alii Cod. Boll. & Sur. & Bar. ægrotat.

19. Hinc illud erat quod Congregatio illa divinæ cupida servitutis ad nomen ipsius ex diversa terrarum parte collecta, tam moribus quàm linguis dissona, in illius amorem conspirabat. Omnes Dominum, omnes patrem vocabant. In illo sibi patriam vel propinquos & omnia simul reddita computantes. Didicerant omnes, ipso sibi compatiente, dolores illius suos computare, ut non immeritò egregius & in Christo beatissimus vir Salvianus Presbyter carorum suorum unus in scriptis suis dixerit: quod sicut cœli faciem pro sua sol aut obscuritate aut serenitate mutaret, ita Congregatio illa cœlum sitiens, & cœlestibus studiis mancipata ab ipso vel nubila vel serenitatem mentium, quasi peculiari in Christo sole, susciperet, ipsóque & afflicto affligeretur [b], & respirante revalesceret. Hinc illa erat, & adhuc orationibus suis permanet in Monasterio suo, sancti spiritus gratia tanti doctoris & exemplo & admonitione firmata in variis charismatum donis, in humilitate &

Salvianus Presbyter.

[b] Boll. ipsoque congruo congruente, inspirante revalesceret.

mansuetudine, in charitate non ficta, & una capitis gloria in divisione membrorum.

Benignus & liberalis in hospites.

20. Magna illi inter hæc in advenas & hospites cura. Quis enim illum aliquando præteriret? Quis non quamlibet prosperam navigationem, quoslibet suaves ventos mox per tanti viri desiderium, commodi sui contemtor abrupit? aut si insulam tenere non licuit, violentum secundæ navigationis obsequium, acerbissimam tempestatem computavit. Nemo illuc non festinus accessit; nemo illic moras suas sensit; nemo illinc non securissimus solvit, prosequente ipso amore, sumtibus, votis, & tunc primùm agnitos tanquam dudum suos emittente. In squallore Eremi delicias ministrabat, cum tanto omnes gaudio & amore suscipiens, tanquam expectasset: aderat præterea munificentiæ animo par substantia, pari fide ministrata. Nam qui libenter audierat: *Vende omnia tua, & da pauperibus, & veni, sequere me*; huic libentissimè unusquisque, si quid misericordiæ animo devoverat, dispensandum ingerebat; securus illi sua cuncta committens, cujus in relinquendis omnibus secutus fuerat exemplum. Hinc ad eum frequens ille ex diversatum regionum captivitate concursus. Et verè is ille erat, qui, non ut parcus dispensator aut timidus, respectu sibi creditæ & crescentis quotidie Congregationis aliqua tribueret, plura servaret; sed qui quotidie in alieno faceret, quod in suo semel fecerat [a], hoc est, nihil sibi, nihil suis præter præsentium dierum victum & vestitum reservabat.

Matth. 19. 21.

21. Exhausta est aliquando dispensationis substantia, fides nunquam. Quadam enim vice cum unum jam ex multis millibus aureum nummum proflua [b] ad munificentiam arca retineret, hunc ipsum, etiam in multarum rerum defectu, constantissimè prætereunti pauperi dedit, & me atque aliis adstantibus dixit: *Certum est jam appropinquare Christum* [c] *qui deferat, si non habet munificentia nostra, quod proferat.* Vix trium aut quatuor horarum spatium, die fluente, transierat, & continuò qui suis fidem faceret, occurrit. O felix munificentia, cui fides ministravit! O felix fides, cui munificentia nunquam moram fecit! Et vere quantum fides sua suppeditabat [d] dispensare sua, tantum manu non occurrit. Plurimos multis locis probatissimos viros habuit, quorum semper manibus, quod sibi deferebatur, expenderet. Sic unius dispensatoris gratia, dispensatores multos habebat, & fides sua, quasi communis quidam fons, & dantibus & accipientibus plurimis profluebat. Nullius angustiæ ad ipsum pervenerunt, quæ ultra ipsum protenderentur, aut non in ipso metam reperirent.

a Boll. quid quotidie in alieno non faceret, quod in suo semel fecerat.

b Lir. prona.

c Boll. del. Christum.

d al. suppetebat.

22. Hinc jam ad illum certatim, ut putabat, aut certe ut optabat latentem undique literarum officia perlata sunt, quibus ille quàm novis affectibus variata reddebat, quàm gravia, quàm blanda, quàm dulcia! Unde pulcherrimè splendidus mundo, splendidior Christo æmulus virtutis suæ Beatus Eucherius cum ab Eremo in tabulis, ut assolet, cerâ illitis, in proxima ab ipso degens insula, literas ejus suscepisset: *Mel, inquit, suum ceris reddidisti.* Quis itaque non beatum se, beatam domum, beata scrinia sua credidit, in parvo ex ore ipsius munere magna benedictione ditatus? Et sanè tantum in scriptis illius salis, tantum dulcedinis erat, ut non scriniis aut armariis, sed arcâ pectoris condi mererentur. Inde est quod plurimi ea inscripta sensibus ferunt; & libentissimè ad testimonium amoris sui perferunt. Denique quis unquam tantum sibi amicorum præsentibus illigavit officiis, quantos ille, qui se diligerent & avidissimè desiderarent, habuit ignotos.

Eucherius Lugd. Episc. Leronis incola.

CAP. V.

S. Hilarius Honorati adhortationibus convertitur.

23. Interea ego dum multam ejus in omnes gratiam memoro, in me infinitam curam prætermitto: cùm ipsius utique mihi cura non minùs in Christo salutis attulerit, quàm amor inter vos ornamenti & amoris reliquit. Mei enim gratia, quod ad meritum suum & judicium meum pertinet, patriam, quam fastidierat, non dedignatur accedere; nec refugit laborem tam longi itineris, suis præcipuè multis jamdudum infirmitatibus gravem. Venit, méque in illis jam annis nimis amicum sæculo & contumacem Deo, ut seductor & verax ad amorem Christi blanda manu tentat. Longum est intromittere in exhortationibus ingenii sui violentiam: in quibus cùm jam ante propositum acerrimos sibimetipsi ad conversationem suam stimulos amovere potuisset, haustis diù sapientia fontibus multipliciter diffundebatur. Sed cùm parum in aures meas pietatis illius verba descenderent, ad solita orationis præsidia convertitur & affectus sui clamor repulsus duritiâ meâ piissimas Dei usque ac misericordes pulsavit ac penetravit aures. Et verè obluctanti mihi, & per secularem illam nimis periculosam consuetudinem obstinationem interdum meam sacramento obstringenti, Prophetico, ut ita dicam, spiritu ante promiserat: *Hoc, inquiens, quod mihi tu non præstas, Deus præstat.* Et ô quandiu emollire duritiam meam nisus est imbre lacrymarum! quàm piis mecum pro salute mea osculis amplexibúsque certavit! ad præsens tamen, ut ille ait, vici pessimam victoriam. Exagitandum me illinc & edomandum dextera Dei suscepit: illi enim me oratione tradiderat. Qui tunc in corde meo fluctus! Quæ tempestates diversarum & inter se compugnantium voluntatum excitatæ sunt! Quotiens sibi in animo meo velle & nolle successit! Et quid plura? Ab-

sente illo partes in me suas Christus exequitur: post biduum orationibus suis per miserationem Dei mea contumacia subjugatur. Fugaverat enim somnum cogitatio, & invitante me pio Domino, totus eminùs cum voluptatibus suis mundus adstabat. Quid expetendum, quid relinquendum suaderetur, animus mecum meus, tanquam collatis apud amicum tractatibus, ventilabat. Gratias tibi, JESU bone, gratias, qui dirupisti vincula mea, famuli tui Honorati pia supplicatione permotus, & injecisti mihi vincula amoris tui., quibus si tenear, nunquam peccati vincula revalescent. Occurro itaque subditus, qui superbus abscesseram, & omni contradictione depositâ novus precator accedo. Sic, sic sancti oratio fugitivos suos reducit, sic contumaces subjugat, sic expugnat rebelles.

Gratiæ Christi efficacia in Hilario.

24. Jam quibus ille tunc lacrymis ariditatem meam irrigavit [a], quàm pio fletu me quoque traxit in lacrymas! Tali me humilitate & blandimento, tanquam si ipse à me exciperetur, excepit. Ablata est illicò caussa remorandi. Tunc primùm illam patriam, quam fugiendam dudum crediderat, agnovit. Educit me secum, suam prædam: gaudet: triumphat, exultat. Eremo me jam tamen exemplo suo secreti cupidum festinat includere. Alit primùm lacte, & postmodùm cibo. Potat etiam profluo illo, qui in se erat, cœlestis fonte sapientiæ. Atque utinam tantum angustiæ spiritus mei recepissent, quantum ille studuit infundere. Præparasset me profectò vobis, & desiderio vestro dignum dedisset: jam verò illam sui in omnes profluam caritatem, quod sine invidia dixerim, quantum in me adjecerat, & leve Christi jugum quantum mihi levius blandimentis suis fecerat! Quoties mentem meam, quoties animum, quoties linguam nominabat! Quàm impatiens absentiæ, quàm semper indignissimi conspectus mei cupidus erat. Quid de his omnibus dicam, nisi illud Propheticum, quod Dominus ei retribuit pro me?

a Boll. irroravit.

CAP. VI.

Honoratus fit Episcopus & Episcopaliter vivit.

25. Interea, Dilectissimi, strictim contingens potiùs cuncta, quàm referens, de solertissimo pastore vestro ea, quæ aliis potiùs quàm vobis erant nota, refricari. Sacerdotium quippe suum in Ecclesia hac nomine auctum vidimus; sanctimoniâ verò & actibus jam priùs summum. Sed unde illud, quæso, quod tam è longinquo tam ignotus expetatur. Quis illam absentis nec priùs visi gratiam vestris pectoribus affixit? Quis illud desiderium suscitavit, ut orbatis his, quibus à Domino apud Eremum indultus erat, vobis nasceretur? Ille utique, qui cuncta dispensat; ille, qui eum & patriæ suæ, quandiu congruum videbat, indulsit, & per maria & per terras ad utilitatem videntium hanc tantam cultoris sui gratiam circumegit.

26. In summa ex illo brevi, quo vobis indultus est tempore facilè metiri datur, quid plus de illo in his, quid minus dixero. Vidistis enim, Dilectissimi, illam solicitudinis vigilantiam, illud disciplinæ studium, illas pietatis lacrymas, illam jugem ac perpetuam mentis serenitatem, cujus propemodùm vultus immutabilis erat. Audistis quoque os illud congruens vitæ, in quo erat consentanea puritas pectoris, sermonis luculentia. Vidistis illam latitudinem caritatis, quæ tanta in illo fuit, ut non immeritò de illo sanctus idem, cujus proximam sententiam protuli, dixerit: quod si arbitrio suo caritas ipsa exprimenda esset, in vultum Honorati potissimùm pingi debere videretur. Quis itaque illum unquam sufficienter vidisse sibi visus est? Cui non loco omnium affectuum fuit? Quis ita blandimentum cum severitate conjunxit? Quis ita mixtam lætitiæ disciplinam propinavit? Quem non cum ipsius gaudio, qui corrigebatur, correxit? Quando lætitia illius quicquam lasciviæ redolens? Quando tristitia non salubris? Quando gemitus, nisi de peccati alieni mœrore descendens? Qui eum non auctiorem invenit, quàm prius viderat? Semper in summitate virtutum positus, semper quo crescere posset invenit.

27. Jam verò sub exhortatione ipsius, quis anxius non dolorem suum sprevit? Quis feris moribus non insaniam suam execratus est? Quis arrogans non plusquàm omnes superbiam ipse suam abominatus est? Quis lascivus luxuriam non detestatus est? Et quid plura? *Omnibus omnia*, ut Apostolus ait, *factus*, communis omnium medicina erat. Nullam penè gratiam non in se tàm plenam habuit, ut ipsam specialiter excolere & possidere tanquam unicam putaretur. In nullo vitæ ordine non ita viguit, ut ipsis specialiter aptus videretur.

1. Cor 9. 22.

28. Denique ut primùm Ecclesiæ hujus Arelatensis regimen accepit, prima ei cura concordiæ fuit, & præcipuus labor fraternitatem calentibus adhuc de assumendo Episcopatu studiis dissidentem mutuo amore connectere. Tanquam probatus Israëlis agitator, probè noverat non facilè quicquam discordantibus imperari. Studebat præterea amore potiùs regere, quàm terrore dominari: ut voluntaria magis quàm coacta correctio, hunc quoque subditis adjiceret ornatum, ne ad officium suum compulsi viderentur. Confestim itaque exclusa discordia illi, quæ est omnium virtutum mater, caritati locum præbuit. Floruit igitur sub illo Christi Ecclesia, sicuti Monasterium antè floruerat. Crevit gratiis, decrevit mortalis; ingressa videlicet disciplina mammona iniquitatis exclusit: & quæ otiosæ diù congestæ fuerant, dignis tandem usibus

Patrocli Arelatensis Episcopi coacta avaritia.

Eleemosynæ mortuorum refrigeria. deputavit: dudum defunctis thesauros suos misit: iterúmque, qui obtulerant, oblationum suarum refrigeria senserunt. Hoc solùm, quod ministerio suo sufficiens erat, reservavit. Sed si exegisset usus, nec ministerio, ut reor, pepercisset. Alieni temporis vota dispensationem suam fecit.

CAP. VII. Honorati morbus, obitus, sepultura. 29. Operari etiam inter extrema non destitit. Multos in lectulo suo verbi dispensatione ditavit. Sed quandiù illum lectus tenuit, cui superare etiam vicinas morti lassitudines jam in consuetudinem venerat? Ultimum, doloribus jam reluctantibus, Epiphaniorum die in Ecclesia sermonem habuit: nesciens unquam colluctante cum infirmitatibus fide, dolori magis corporis, quàm spiritus fervori acquiescere, servivit desideriis vestris supra suas vires. Non illum siquidem aliqua extrinsecus superveniens ægritudo, non subitus febrium æstus absorbuit; sed diù dilata infirmitas, nimio dudum propositi rigore contracta, & adhuc remissioni parum acquiescendo ingravescens, octavo eum vel nono die à solemnitare prædicta [a], paulatim attenuando confecit. Vix quatriduò tamen nobis suam in officiis caritatis deditis præsentiam denegavit, timens utique ne suos vicinia transitus sui contristaret. Nulli unquam gravis inter gravissimas ægritudines fuit. Nulli, ut assolet, ullum infirmitates suæ horrorem intulerunt. Et quidem hoc ordine illud sancti spiritus habitaculum conquievit.

[a] *Vno igitur vel altero die priùs obiit, quàm in Martyrologio Rom. notatur.*

30. Ceterum impollutæ illius mentis vigorem incredibile est quàm integrum usque in extrema servaverit. Aut primùm semper uberrimè consolatus est suos, ac nihil magis timuit, quàm ne diutina desperatione conficerentur; intelligens penè facilius ferri extrema, quàm dubia. Abstersit semper sermone condito circumstantium lacrymas, quas tamen quo magis abstergit, irritat. Graviorem sui dolorem, nostrum computabat. Non facilè quisquam tam forti pectore inter quælibet aspera & dura toleravit, nec optavit aliquando mortem, nec expavit. Nam is, quem vivere inter quælibet gravia in Christi servitute non piguit, ad novam vitam per communem illam novæ vitæ januam transire non timuit. Præmeditata enim illi ultima hominum necessitas, non repentina advenerat. Itaque sub ipso jam finis aspectu, tanquam emigraret, tanquam vale diceret, ne quid imperfectum derelinqueret, ne quid minùs plenè, quam proposuerat, ordinaret, interrogare singulos nostrûm, & ad suggerendum, si quid memoriam suam subterfugisset, hortari. Omnia interim subscriptione firmare, & parcentes nos fatigationi suæ ad omnia, quæ agenda erant, cogere; cogere autem blando illo, sicut semper, imperio.

31. Quadam autem vice cùm comprimere lacrymarum mearum tempestatem & abrumpere rivos fletuum laborarem: *Quid*, inquit; *fles? inevitabilem humani generis necessitatem? Imparatum ergo te invenire meus transitus debuit, cùm me non invenerit imparatum?* Cúmque ego impedita [b] singultibus utcunque poteram verbis verba subnecterem, quod jam non destitutionem ejus dolerem, quippe qui mihi orationum suarum patrocinia nunquam defutura confiderem, quin & post transitum suum validiora præsumerem, uno me dolorum suorum vulnere & difficilium inter extrema luctaminum graviter affligi. *Et quid ego*, inquit, *minimus omnium fero ad ea, quæ sanctorum plurimi in supremis suis acerbissima pertulerunt?* Et commemoratis aliquot, adjecit, quod credo alicubi legerat: *Magni*, inquit, *viri multa patiuntur, & ut alios pati doceant: nati sunt in exemplum.*

[b] *MSS. inquit Boll. indita.*

32. Confluentibus autem ad se potestatibus, Præfectò & Præfectoriis viris, quàm ferventia sub mortali jam frigore mandata depromsit, ab ipso exitu suo sumens acerrimum exhortationis exordium. Et dignum planè erat, ut qui vitæ semper exempla præbuerat, etiam mortem suam in exemplum advocaret: *Videtis*, inquit, *quàm fragile habitamus hospitium. Quolibet vivendo ascenderimus, illinc morte detrahemur. Ab hac necessitate neminem honores, nullum thesauri redimunt. Hæc justis & injustis, hæc potentibus & humilibus communis est. Magnas Christo debemus gratias, qui morte & resurrectione propria mortem nostram spe resurrectionis animavit, æternam vitam offerens, discusso æternæ mortis horrore. Sic ergo vitam agite, ne vitæ extrema timeatis; & hoc quod mortem appellamus, quasi commigrationem expectate. Mors pœna non est, si non ad supplicia deducit. Dura quidem est carnis animæque divulsio; sed multo durius in gehennæ flammis erit carnis animæque consortium; nisi in omni vita generositatem suam spiritus recognoscens, bellum corpori, & corporalibus vitiis certamen indixerit, & felici discretus à carnali colluvione divortio, æternæ paci impollutam servet utramque substantiam, illic feliciter copulandam, ubi* exultabunt sancti in gloria & lætabuntur in cubilibus suis, *tanquam in receptaculis suis; cùm ea, quæ justitiæ dedicaverant membra socialia, tanquam consueta hospitia cognoscent. Hoc itaque agite: hanc vobis Honoratus vester hæreditatem relinquit: supremo halitu suo ad hæreditatem vos regni cælestis invitat. Nullus nimium mundi hujus amore teneatur. Optimum est ut voluntate fastidias, quo te vides necessitate cariturum. Nemo opibus defluat, nullus pecuniæ inserviat, neminem vana divitiarum pompa corrumpat. Scelus est pretium salutis in materiam perditionis assumere, & in illo capi quemquam, quo redimi potest.* Plus intereà vultu, plus ocu-

lis, plus emicante in cœlum sensu monebat. Impar est quidem ignito sermoni suo sermo referentis, sed non minùs imparia spiritui suo verba erant monentis. Tali itaque exhortatione & insolito quodam motu [a] oratione profusâ, inusitatum quoddam munus benedictionis impendit.

[a] Ita Lir. Arel. & Sur. nutu. Boll.

33. Deficiente membrorum ministerio, nova semper mentis gratia pullulabat. Ordinaris itaque omnibus (neque enim multa in actibus suis minùs plena restabant) cùm omnes caros mente percurreret, quantos nominatim proferre lassitudo non vetuit, missa per eos qui adstabant salutatione dixit. Mihi verò in aurem; *Exclusa* [b], inquit, *sunt: sic sancto illi fieri non licuisset.* Quod voluit cognovi. Magna & admiranda solertia, inter graves illas mortis angustias providisse, ne cujus tristitiam non, quantùm in se erat, abstergeret: ne quid certè inexcusatum relinqueret. Quid illud, quæso, quod cùm omnes suos, quos ad hanc urbem amor suus traxerat, utique inter peregrina desereret, nullum ulli reditum, nullam societatem commendavit, non loca vivendi certa distribuit: tanquam verè præscius nullam suorum dispersionem futuram, nisi eorum qui jam & se superstite animi definitione migrassent? & verè non facilè quemquam à societate nostra abesse novimus, nisi quem futurum ipse præmonuit, qui aut cariorem conspectu suo patriam, aut graviorem senserat disciplinam. Interea gravior illum somnus urgebat: quem cum interdum pavidi interpellaremus: *Miror*, inquit, *in tam gravi mea lassitudine, post tam longa insomnia, quæ præcesserunt, gravem vobis meum somnum videri.* Et cum, suspectis omnibus, sedere eum in ultimo diutiùs perhiberemus [a]; joculari, ut erat solitus, blandimento & consuetudinariâ mentis serenitate respondit: quod molestos nos in hac solicitudinis parte pateretur. Ita penè ante vita sua, quam dulcedo consumta est.

[b] Ita Arel. & Lir. nisi quod hic una fortè quasi verba sint Hilarii, si: habet: s. s. i. f. non licuisse quod voluit, cognovi. Boll. ita: excusa sancto illi fieri nō potuisse quod voluit: nec habet cognovi.

[a] Ita Arel. unus, & benè, ni fallor; al. prohiberemus.

34. Somno deinde ultimo exceptus, in mortis quietem dormiens transiit sine ullo, ut sese habent, extremo luctamine. Nullas difficiles obitus moras sensit. Angelicis choris anima illa sancta, generosa, sincera, & ab omni contactu mundi incontaminata suscipitur. Multorum intereà variis visionibus somnus incutitur, quarum tamen una omnium facies erat, quod scilicet sancto illi occurrerent officia sanctorum. Et verè illicò in eodem mediæ noctis puncto Ecclesiam in occursum sancti corporis conventus implevit, ut nonnisi angelicis nuntiis suscitatus putaretur. Relinquitur vegetatum semper spiritu, plenum gratiæ corpus exanime: integrum si quidem vultus decorem facies omnibus grata servabat. Probè vos ita nostis, & multo pleniùs vobis, quàm sermo sufficit, animorum meditatione describitis.

35. Neque ullus non magno sibi damno affici visus est, si conspectu corporis sui caruit, si non, ut quemque aut reverentia aut amor suaserat osculum, aut ori, aut quibuscunque membris impressit, aut feretro: in quo sanctum illud corpus magna fidei ambitione vestitum erat, majore postmodùm, dum sepulchro admoveretur, penè nudatum. Nec enim pepercit sanctificatis amictu suo palliis fides, quæ pretiosissimi muneris loco habuit, aliquam velaminum illius fimbriam decerpsisse. Certavit in exequiis illius vester affectus. Refecistis in funere suo latentem adhuc inter vos peregrinationem meam. Pavistis me tam effusâ in ipsum animi caritate. Quem enim illo die sua tecta tenuerunt? Aut quem non tanquam peculiari luctu obrutum Basilicæ huic mœnia hujus urbis dederunt? Pro magno munere habitum est lecticæ aut humerum admovisse, aut cervicem subjecisse. Vidistis non sine vestra gloria gloriam suam: nam & illa exequiarum religio, fidei devotio erat; & tam lætum erat habuisse talem, quàm grave talem amisisse. Nec parum fiduciæ dat sepulchri sui gratia: nam cujus hic ossa condidimus, in cœlo utique patrocinia præsumimus. Prælata tunc ante feretrum ipsius aromata & incensum vidimus; sed majora de vestris mentibus Deus, in tanto erga tantum Pastorem affectu vestro, odoramenta suscepit. Præsultavit in gloria sua Dei gloria, & in dissonis diversatum linguarum choris amor consonus.

CAP. VIII. Successor Honorati: alia laudū Analecta.

Pius Dominus, qui stumulando animos vestros ad electionem parvitatis meæ, dedit ne à sepulchro illius longiùs abessem, illud etiam vobis orantibus dabit, ne à viis ejus longè recedam. Sed & quicquid illum egisse cognovero, id sine exemplo, vel ratione aliqua, aut disceptatione factorum, agere festinem. Vobis enim me, ut video, jam tunc per illum Deus genuit. Vobis ille me nesciens tanto labore quæsivit. Vobis tam propensa solicitudine & cura utcunque erudivit: quærens in me fidei sicut sanguinis sui venam, vobis me tanto labore per literas, tanto per excursum suum ambitu, ab insula, cui me derelictis [a] Episcopatus sui principiis secreti amore reddideram, non audeo dicere, nesciens, fortasse præscius amovere satagebat [b], uti juxta sepulchri sui sedem in amore vestro patriam collocaret. Sed quid agimus, quod immaturum me maturo excessu tradidit? Non est nostrûm secretum æterni regis in ullo vel leviter culpare judicium: non facilè senseratis quid amisissetis boni, si redintegratum vobis bonum vestrum fuisset.

Hilarius Honorati consanguineus.

[a] Lir. & Arel. ita Boll. dilectis.

[b] Ita Lir. at. Boll. admovere, &c. Arel. admonebat uti... collocarem.

37. O magna & inclita, Honorate, tua gloria: non indiguit meritum tuum signis probari; ipsa enim conversatio tua plena

virtutibus & admirationis novitate præcelsa perpetuum quoddam signum ministravit. Multa quidem tibi divinitùs indulta novimus quicunque propiùs adsistebamus: sed in his tu minimam partem computabas, majusque tibi gaudium erat, quod merita & virtutes tuas Christus scriberet, quàm quod signa homines notarent. Et tamen quod esse majus signum virtutis potest, quàm signa fugere & occultare virtutes. Et verè tàm familiaris quodammodo oratio tua Christi auribus erat, ut enixissimis precibus impetratum putem, ne virtutem tuam signa clamarent. Habet & pax martyres suos: Christi enim tu perpetuus, quandiu in corpore moratus es, testis fuisti. Illud etiam stupendum quod adolescentiæ tuæ robur perpetuo abstinentiæ rigore tenuatum, & in illam, quam vidimus, aspectus licet decore servato, exilitatem redactum crux utique quotidiana consumsit: quam tamen semper sine ulla notabili superstitione servasti, omnes semper nimietates,& cognatum nimietatibus gloriæ fugiens appetitum. Nunquam in tuo ore nisi pax, nisi castitas, nisi pietas, nisi caritas. Numquam in corde nisi horum omnium fons Christus habitavit, qui tibi & per te plurimi caritatis, gaudii, pacis, longanimitatis, bonitatis, benignitatis, fidei, modestiæ, continentiæ fructus ministravit, exuberans[a] in multiplicem copiam & [b] multorum salutem & gaudia, ut non immeritò illi cantaveris: *Qui timent te videbunt me & lætabuntur:* cui omne semper conversationis tuæ bonum adscripsisti: illud assiduè tibi ac tuis ingerens: *Quid enim habes quod non accepisti? aut, si accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Sed eò magis tuum erat vitæ tuæ bonum, quò magis tuum negabas.

a Lir. & Boll. Exuberantes.
b Boll. in. Psal.118. 74.
1.Cor.4.7.

38. In te commune omnium Dominum desiderantium solamen fuit. Quidam gloriantur in hujus vitæ prosperis [c] tu è contra in Deo exultare suadebas, resonante affectuum voce blandæ modulationis immurmurans: *Lætetur cor quærentium Dominum.* Nulla tibi unquam major, quàm in orationibus & Psalmis voluptas [d]. Tuis in tantum medullis Christus insederat, ut interdum, quod expertus loquor, membris tuis placito sopore devinctis; illum etiam in somnis officio solito tua lingua resonaret. Sæpè dormiens sanissimæ exhortationis, sæpè orationis affectuosissimæ verba refudisti. Agebatur quippe in lectulo corporis requies mentis in Christo. Et quidem hæc, prout quisque assuimus, experti sumus. Tu verò unica semper omnium requies, quàm alacer, quàm sæpe referebas somnia; non aliquid præsagiantia, neque aliqua in futurum anxietate solicita, sed irriquietis [e] animæ desideriis excitata: Martyrium scilicet, quod semper meditatione gestabas, credo, alludente interdum, & provocante cupiditatem tuam Domino; tanquam excitatâ in fidem tuam persecutione peragebas. Et verè putò neminem diffiteri tibi ad martyrium tortores non animum, defuisse. Quotidianus siquidem in sincerissimis tractatibus, confessionis [f] Patris ac Filii ac Spiritus sancti testis fuisti. Nec facilè tàm exertè, tàm lucidè quisquam de divinitatis Trinitate disseruit, cùm eam Personis distingueres, & gloriæ [g] æternitate ac majestate sociares.

c Sex superiores voces desiderat. Boll.
Psal.104.3.
d Sir. & aliis Boll. voluptati.
e Boll. & Sir. inquietis animi.
f Boll. confessione. Arel. confessionum.
g Boll. gloriam.

39. Memento itaque, amice Dei, memento jugiter nostri, Deo incoinquinatus assistens, canens illud canticum novum, & sequens agnum quocunque vadit. Tu illi pedissequus; tu nobis Patronus, orationum nostrarum interpres acceptabilis, & fortis assertor, perfusas ad sepulchrum tuum alumni gregis preces profer; impetra ut conspiratione communi omnes simul Sacerdos & populus, quæ jussisti, quæ docuisti, aliquatenus obtinere mereamur: Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui te in gloriam suam assumsit, atque cum Patre suo & cum Spiritu sancto vivit & regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

Explicit feliciter.

METRUM
IN GENESIM.
AD LEONEM PAPAM.
Quod sub Hilarii Arelatensis Episcopi nomine circumfertur.

Paruimus monitis, tua dulcia jussa secuti,
Antistes Christi, quæ dabatore pio.
An ego non canerem tanti præconia Patris,
Munus opusque Dei, dum mihi lingua foret?
Rauca quidem, stridens & nullis digna coronis,
Ingeniúmque jacens, sed libet alta loqui.

Dignum opus & justum est semper tibi dicere grates,
Omnipotens mundi genitor, quo principe cuncta
Natalem sumsere diem, atque exorta repente
Post tenebras stupido spectarunt lumina cœlo.
Gens hominum, pecudésque feræ, mille atque volucres,
Et quæ per liquidos discurrunt agmina campos.
Omnia per temet, per te, qui maxima condis,
Ex te nata [a], *Pater: nec jam patris est pater alter.*
Tu capitis primique caput tu fontis origo,
Primus apex rerum, primus sator, omnia condens:
Nec tamen ex alio ducis genus, ipse perennis
Spiritus, antiquo vivens per secula motu,
Semper eris, quia semper eras, non mortis egenus,
Qui natalis inops, nec finem noveris ævi.
Ex se [c] *principium cui contigit, haud manet alter*
Autorem casus, nascentia terminus urget.
Omnia cùm tegeret nigrum chaos, altáque moles
Desuper urgeret informis corpora mundi,
Atque caliganti premeret serotina nocte,
Nec species, nec forma foret, Deus intus agebas,
Corporibus tectis mixtus, secreta potestas.
Jam tumidi ponens nascentia mœnia mundi,
Et varias rerum facies animasque futuras,
Utque caput victâ promsit caligine noctis
Sublimem attollens vultum, sensêre tenebræ.
Mox Dominus rerum somnos discussit inertes,
Pigraque materies trepidavit numine pulsa
Commotáque simul naturâ [d], *conscia partus,*
Scinditur ingentis cumuli per plurima corpus
Membra locísque simul metantur semina jussa,
Atque in confusas descendunt viscera moles,
Sectaque per partes, formas spectantia frusta,
Jam calor intus alit, & blando suscitat igni.
Ac primum cœli pansus liber omnia mundi
Complectens spatia, celso suspenditur orbe:
Terra gravis pigro descendit pondere ad imum,
Ac semet defixa salo fundata resedit,
Essetque ut spacium vacuæ regionis aperto;
Qua tener incedens mortalia pasceret æther,
Quóque exire patris possent tot munera rerum,
Ortaque ferrentur nullo per inane labore,
Diffusæ coguntur aquæ: mox limite certo
Liquuntur Maria, nec finem transilit unda,
Tunc oritur lux alma, dies quæ jussa vocari
Nascentem tenero perfudit lumine mundum.
Munus opusque tuum prodens, tua maxima dona,
Condere quæ genitor patriâ pietate parabat,
Utque hominum solers posset clarescere vita
Artibus æthereis quæ totas ducere luces
Gaudet, & ingenium diversa laude fatigat.
Insequitur nox atra diem densæque tenebræ;
Corporibus somnos quæ ferrent ocia fessis,
Et cunctis unam faciem similemque figuram.
Namque dies variè rerum discriminat ora,
Et dat cuique suum disjecta nocte colorem,
Instigatque animos opera ad majora calentes,
Exacuens variis mortalia pectora curis:
Quo mage forma dies vitæ, nox mortis imago.
Tunc condens pater astra polo, ac lumine vivo [e],
Sidera distinguens, variis per tecta figuris
Lucifer exsurgit roseus & fulgidus ore
Vesper, puniceos spargit aurora capillos.
Anguis agit sudum, important pleiades imbres.
Sunt juga, sunt plaustra, gemmantes flore coronæ,
Sinaque bissenis annum volventia formis.
Multaque præterea celsæ domus ornamenta,
Qui seclum fulcit signis, & regia summa
Picta parens varia stellarum luce coruscat.
Sed soli lux major inest, quem munere largo
Excultum genitor pleno dignaris honore.
Igneus ille jubar præcelso vertice tollit,
Ora rubens patulo, cœli per mœnia fertur,
Astrorum ductor mundi viget, atque elementa.
Ecce aliud mirum, mirum decus, en nova cursum
Mutat luna suum, quos perdit colligit ignes,
Cornuáque extinguens perturbat limite frontem
Mox tamen ardescit completo circulus orbe
Noctilucum lumen pascit sata sidera luce.
Nec tamen æterno, quæ machina volvitur æthre.
Non tantum pictura poli est, nec celsa voluntas,
Mens ratioque subest, & rebus utilis ordo.
Hinc doctrina venit terris, hinc denique cunctis
Consilium agricolis, & qui maria alta pererrant,
Ut se quaque ferant luces prædicere possint,
Venturos norint imbres, siccumque serenum,
Tempore quo tauros campis inducat arator,
Et dubium tentet securus navita pontum.
Instructos ignes cœlo, pater optime, terras
Excolere aggrederis, & donas munere opimo.
Regna hominum, pecudumque larem requiemque volucrum
Planescunt campi, colles tumor arduus effert,
Subsidunt valles, florentia prata virescunt,
Saxaque durantur, pinguis se gleba resolvit,

Rumpuntur

[a] Ita ex conjectura pro nate.

[b] Al. Tu caput es, primique.

[c] Al. Ex te.

Al. Promsit victa ipse cal.

[d] al. natura.

[e] al. vivens.

Rumpuntur fontes, fluviis genus arduum undæ est,
Herbarum varia consurgunt gramina campis.
Jamque seges tenera fructum fundebat arista,
Cum juga nulla forent, nec vomer ullus aratri,
Mugiret nullus proscissis taurus in arvis,
Ecce etiam vitis madido jam plena racemo
Expers falcis adhuc, & duri nescia ferri,
Pampineas celsis texebat collibus umbras.
Diversa exoritur variarum forma ferarum,
Quadrupedes animæ, nec non repentia terris.
Nascuntur pictis volucres per nubila pennis.
His ubi perfectis genitor, jam divite mundo
Cuncta videt magni curam deposcere regis,
Qui mare, qui terras, atque omnia nata gubernet,
Quique altum spectet cælum, laudetque potentis,
Munera magna Dei, ne sint hæc condita frustra.
Tunc faciamus, ait [a], hominem. Dic, optime, cum quo?
Non loqueris clarum. Jam tum tibi filius alto
Adsidet in solio, & terras spectat amicas.
Sed faciamus, ais hominem, cujus vultus imago
Noster erit, manibusque meis procedat in ævum.
Inde, opifex rerum, adsumis mollia terræ
Atque virum formas, cujus de costa cupido
Fit mulier vultu, mulier de costa viri fit.
Quo mage cara viro & lateri sit conjugis apta.
O fœlix animal, summi cui dextra tonantis
Est pater, ô fœlix nimium, qui ducis olympo
Et genus & formam, si te non noxia terræ
Decipiant vitia, nec blandus subruat error,
Numen eris, cæloque redux mirabere regna,
Quæ promissa bonis fido pater exhibet ore.
Nam tibi multa Deus nascenti contulit ultro,
Æthoream faciem primum, vultumque paternum,
Incessumque pedum rectum, sublimia colla,
Ne qua mora in cœlum oculis spectantibus esset,
Tunc alacres promtasque manus, vitæ ministras,
Atque domum divæ pectus rationis, & alti
Sedem consilii fundenda vocis honorem.
Hæc soli concessa homini: nam cetera mutum
Est pecus: obtinuit ventrem, præcordia, nervos,
Venarum rivos, & sparsum corpore sanguen,
Juste, levique simul sensusque dolores.
Tu verò omnipotens privato munere largus
Erga hominem, manibusque tuis operisque favore
Impendens patria pignus pietate colendo,
Ne quid divinis modo desit vultibus, ignem
Ætheris inspiras, & sacræ mentis opimam
Indulges partem, permixtus corpore toto.
Tunc meminisse licet veterum, præsentia menti
Hinc datur, atque animæ fas est ventura videre.
Hinc loquimur canimúsque Deum, hinc sidera cuncta,
Terrarumque viget cultus, pontusque movetur.
Hinc artes, manditque [b] pudor, prudentia, justum.
Hinc animæ surgunt fortes, hinc pergit honestum,
Et via quæ ducit castos ad limina cæli.
Ergo hominem pleno perfectum munere terris.
Præponis genitor, & rerum tradis habenas,
Cuncta habeat subdatque sibi, fieretque
Telluris Dominus, famulus tuus, omnia mundi
Possideat, tantum Domino tibi serviat uni.
Postquam primus homo vetito se pascere ligno
Non timuit, captusque dolis se præbuit angui,
Stat reus, & nudus dejecto lumine vestem
Implorans, Dominumque fugit, vultumque recondit,
Culpa comes sequitur, peccato obnoxia vita
Debilitat vires, cælo venientia dona,
Æthere demissus paulatim deficit ignis.
Frigore peccati torpentia corda rigescunt,
Cura cibi ventrisque subit, ac cura tegendi
Corporis, & sacrum subeunt mortalia pectus.
Nascitur hinc proles peccati, geminat inde
Deterior soboles multo pejorque priori
Progenies sequitur gradibus ad crimina crescens,
Crimina quæ stimulis acuunt dementia corda,
Téque pater variis armant....
Tum primum venit opere incumbere terris
Intempestivus descendere nubibus imber,
Fulmina tum primum cœlo dejecta sereno;
Horrida tum grando turbatos verberat agros,
Et tonitru altisono infractus murmurat æther.
Nec tamen ista malos revocant, furor impius orbem
Obsidet, & laxis rabies defertur habenis,
Bella placent, cædesque simul, perjuria, fraudes,
Mentirique libet, rapere est amore, abdere furta.
Nulla fides populis, nulla est jam veritas usquam.
Diluvio abluitur terrarum crimen & undis,
Virque unus residet generis populique refector.
Arca tegit paucos castorum semina servans;
Jam tum venturi facies monstrata lavacri:
Atque unus multis per quem data lance renati
Sed ceptos... servans Ecclesia partu.
Postquam diluvii cecidit tumor, unda resedit,
Ales pacisferæ folium portavit olivæ,
Jam siccis revolans pennis dedit omina pacis.
Tum populus surgit melior quàm prior in undis
Gens hominum magnos terris paritura nepotes,
Inde Sacerdotes in cœlum dedita corda,
Hinc inter flammas pueri cantare parati,
Et puer impasti quem non tetigere leones,
Tum reges cecinere Deum, tum vera Prophetis
Ora sonant cœli sobole splendentia terris.
Quamvis cuncta Deo servirent, crimine victo,
Attamen antiqui etiam nunc gutta veneni
Spargebat populos, & erant vestigia fraudis,
Quæ bonus ablueret doctor melioribus undis.

[a] al. ëis.

[b] al. noménque.

NOTA.

Ex fide Codicum excuſorum Metrum iſtud Hilario Arelatenſi inſcribimus: an verè illius ſit, nec aſſerere audemus, nec negare; cùm nulli Codices Mſſ. affuerint, ex quibus aliquid licuerit expiſcari. Quicquid porrò ſit de autore, videtur mihi eſſe primus Poëtæ conatus, carmen non tam ſcribentis, quàm meditantis: ubique enim fœdiſſimis ſcatet erratis, quæ nec in tyrone veniam mereantur; vix ullæ metri leges in eo obſervatæ, plures verſus non abſoluti, vix ipſa delibata materies. Hoc tamen qualecunque eſt Lectori ſubtrahendum non putavi, ne aliquid, quod nomen Hilarii Arelatenſis præ ſe ferat, hoc loco deſideraret.

EPISTOLA S. HILARII ARELATENSIS EPISCOPI.

Ad S. Eucherium Lugdunenſem Epiſcopum.

CUm me libellos tuos mecum relaturum præcedentibus literis indicaſſem, inſtante exactione pueri, quem miſeras, lectitare nullatenus potui. Emiſi itaque florulenta beatitudinis tuæ opera, non parùm anxius ne needum ſcripta tam jugiter, tam graviter ruentibus imbribus labefactarentur. Percurri ea ſemel tantùm, univerſa miratus. Concedat Dominus, ut ſpecioſa hæc in Chriſto Inſtructionum noſtratum gloriæ tuæ opera, te in paginis tuis duce, aliquando perſentiam. Hoc unum precor, ne me diu his Inſtitutionibus fraudari feras, ſed unum me de juvenibus tuis, quos hac eruditione ornaſti, habens, eo inſtantiùs habere me velis, quo me magis juventutis retia premunt. Memorem te mei Dominus ad profectum Eccleſiæ ſuæ diu ſervet, beatiſſime Papa.

NOTA.

Ex iſta adeò brevi epiſtola ab Hilario ſcripta, habemus egregium teſtimonium, quo Eucherio aſſeruntur libri duo Inſtructionum ſeu Inſtitutionum, quos hic deſignari nemo dubitaverit, quoſque innuit ad utrumque Eucherii filium ſcriptos ab eo fuiſſe, tametſi Salonium unum nominent excuſi Inſtructionum Codices.

FINIS.

INDEX
RERUM MEMORABILIUM QUÆ IN HOC PRIMO TOMO CONTINENTUR.

A.

D.

E.

INDEX.

F.

G.

H.

INDEX.

V.

Z.

FINIS.